ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန သာသနာရေးဦးစီးဌာန

တိပိဋကတ်
ဝါဋိ-မြန်မာဘာသာပြန်

အတွဲ - ၄ ၊ အပိုင်း - ၃

(ဥ - သြဒ္ဓမိုက)

(အဘိဓမ္မပိဋကပေါင်း - ၅၁၆၃ - ပုဒ်ပါဝင်သည်)
(အတွဲ - ၁၅၊ ၁၆။ အတွဲ - ၄ - အပိုင်း - ၂ တို့၌ ပြည့်စုံကိုးအပ်သောပုဒ်များ ပါဝင်သည်)

မန္တလေးမြို့.
မစိုးရိမ်စာချုပ်ယဇကအဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည်။

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

သာသနာ ၂၅၅၄ ကောဇာ ၁၃၇၂ ၂၀၁၀

တိပိဋကာ ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန သာသနာရေးဦးစီးဌာန

ဝိုဝိတ
ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ - ၄ ၊ အပိုင်း - ၃

(ဦ - သြဠုမ်ိက)

(အဘိဓာန်ပုဒ်ပေါင်း - ၅၁၆၃ - ပုဒ်ပါဝင်သည်)

(အတွဲ - ၁၅၊ ၁၆။ အတွဲ - ၄ - အပိုင်း - ၂ တို့၌ ဖြည့်စွက်အပ်သောပုဒ်များ ပါဝင်သည်)

မန္တလေးမြို့.
မစိုးရိမ်စာချုပ်ယကအဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည်။

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

သာသနာ ၂၅၅၃ ကောဇာ ၁၃၇၂ ၂၀၁၀

တိပိဋကာ ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်

အတွဲ (၄) အပိုင်း (၃)

အကြိမ်	အုပ်ရေ	ခုနှစ်
ပထမအကြိမ်	၁၀၀၀	၂၀၁၀

ရန်ကုန်မြို့၊ ကမ္ဘာအေး၊ သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန
သာသနာရေးဦးစီးဌာန
ညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးဝင်းနိုင်
(မှတ်ပုံတင်အမှတ် - ၀၃၈၄၃ / ၀၂၄၀၅)
ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။

ကျမ်းစာအုပ် ဓမ္မဒါနအလှူရှင်

တိပိဋကပါဠိပြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများကို အဆက်မပြတ်
လည်ပတ်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေနိုင်ရန် ရည်မှန်း၍ ငွေပဒေသာပင်စိုက်ထူကာ
ပညာသံဝတ္တနိကကုသိုလ်ပြုကြသော ဓမ္မဒါနဒါယကာများ

ဦးကျော်ညွန့် + ဒေါ်သန်းမြင့်

သားသမီးမြေးတစ်စု

ငွေကြာယံရိပ်သာ၊ ပါရမီလမ်း
တောင်ဥက္ကလာပမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

နတ်လူဘဝခေါ်စေသောငါ။ ။

တိပိဋကပါဠိ - မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး

စဉ်	အဘိဓာန်ကျမ်းစာအုပ်တွဲ	ပါဝင်သည့် အက္ခရာပုဒ်	ပြုစုသည့်အဖွဲ့	မှတ်ချက်
၁	အတွဲ (၁)	အ-မှ အနိဋ္ဌက ထိ	ဇမ္ဗုဒီပအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၂	အတွဲ (၂)	အနု-မှ အဇ္ဈောက္ကဏ-ထိ	ဇမ္ဗုဒီပအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၃	အတွဲ (၃)	အဗျာ-မှ အဌာရပ-ထိ	ဇမ္ဗုဒီပအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၄	အတွဲ (၄) အပိုင်း(၁)	အာ-မှ ဥတ္တရာသေယျ-ထိ	ဇမ္ဗုဒီပအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၅	အတွဲ (၄) အပိုင်း(၂)	ဥဒ(၁) မှ ဥဌရာသ-ထိ	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၆	အတွဲ (၄) အပိုင်း(၃)	ဥ - သြဌုမ္ပိက	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၇	အတွဲ (၅)	က-မှ ကိလေဒေတွာ-ထိ	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၈	အတွဲ (၆)	ကိလေသ-မှ ဝကာရ-ထိ	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၉	အတွဲ (၇)	စ-မှ ဆိဇ္ဇေယျ-ထိ	ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၀	အတွဲ (၈)	ဆန္ဒိ-မှ ဏျပစ္စယတ္ထ-ထိ	ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၁	အတွဲ (၉)	တ-မှ ထောမေဿာမိ-ထိ	ပခုက္ကူအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၂	အတွဲ (၁၀)	ဒ-မှ ဒွေဠကပုစ္ဆာ-ထိ	ပခုက္ကူအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၃	အတွဲ (၁၁)	ဓ-မှ နိက္ခာမေသုံ-ထိ	ပခုက္ကူအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၄	အတွဲ (၁၂)	နိက္ခတ္တ-မှ နှာရသုတ္တနိဗန္ဓန-ထိ	ပခုက္ကူအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၅	အတွဲ (၁၃)	ပ-မှ ပဋ္ဌိပြူဟန-ထိ	ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၆	အတွဲ (၁၄) အပိုင်း (၁)	ပဋ္ဌိဘံသု-မှ ပမဇ္ဇေယျ-ထိ	ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၇	အတွဲ (၁၄) အပိုင်း (၂)		ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့	ပြုစုဆဲ
၁၈	အတွဲ (၁၄) အပိုင်း (၃)	.	ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့	ပြုစုဆဲ
၁၉	အတွဲ (၁၅)	ဖ-မှ ဘောဝါဒီ - ထိ	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၂၀	အတွဲ (၁၆)	မ-မှ မှီတပုဗ္ဗ-ထိ	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၂၁	အတွဲ (၁၇)	ယ-မှ ရောဟိသ-ထိ	ဘုရားကြီးအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၂၂	အတွဲ (၁၈)	လ-မှ ဝဋ္ဌဂါရထ-ထိ	ဘုရားကြီးအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၂၃	အတွဲ (၁၉)	ဝါ - ဝိဝေကာဓိမုတ္တိ	ဘုရားကြီးအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၂၄	အတွဲ (၂၀)		ဘုရားကြီးအဖွဲ့	ပြုစုဆဲ

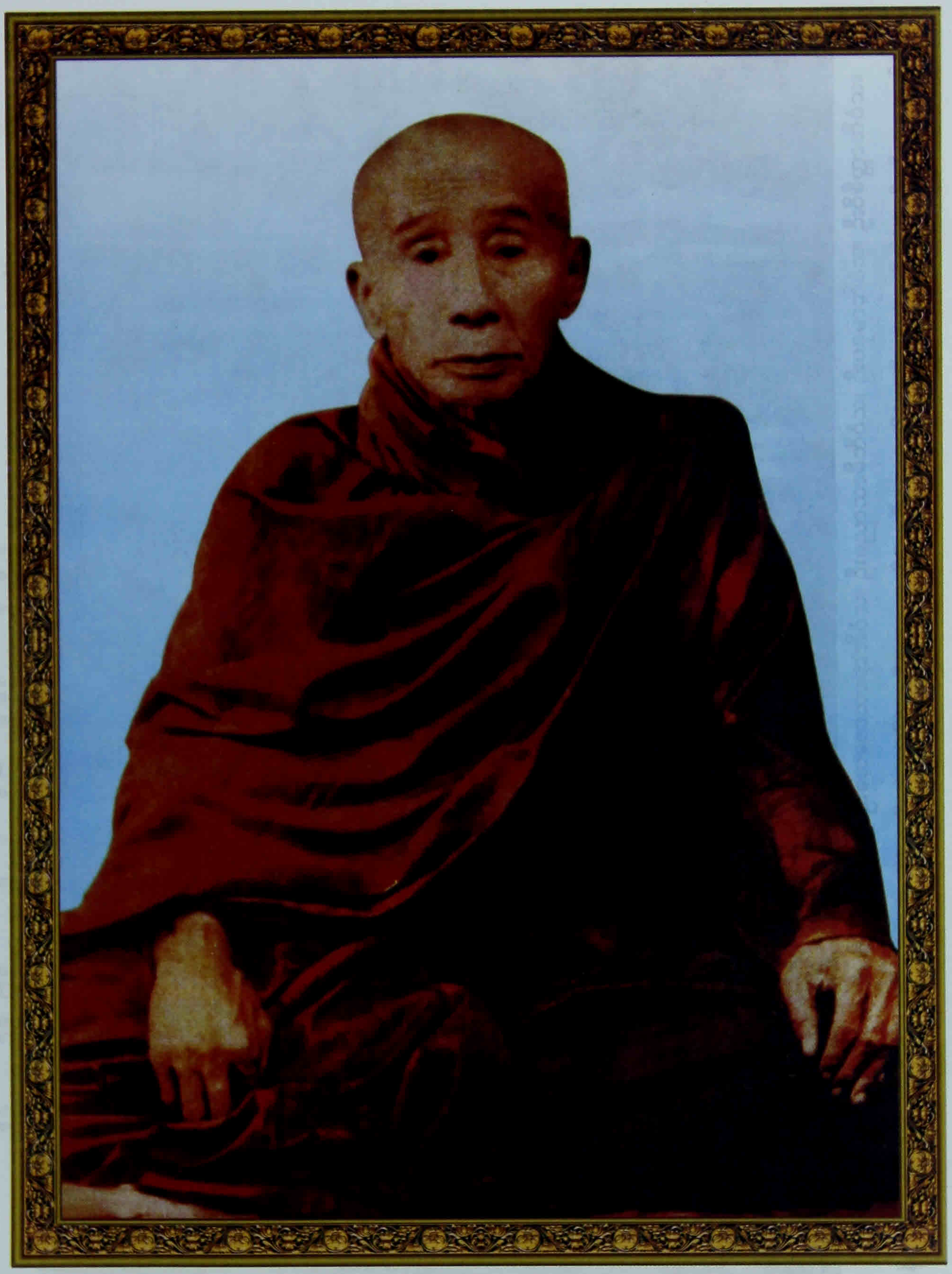

အဂ္ဂါဘိဝင် မစိုးရိမ်ဆရာတော် ဘဒ္ဒန္တ သုရိယာဘိဝံသ

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းပြု မစိုးရိမ်ကျောင်းတိုက် စာချုပ်နာယကဆရာတော်များ

ရှေ့တန်း (ဝဲမှ ယာ)။ ဦးကဝိန္ဒာဘိဝံသ၊ ဦးသာဂရာဘိဝံသ၊ ဦးတေဇောသာရာဘိဝံသ၊ ဦးပညာသာမီဘိဝံသ၊ ဦးပဒုမာဘိဝံသ၊ ဦးဝိစိတ္တာဘိဝံသ။

နောက်တန်း(ဝဲမှ ယာ)။ ဦးဓမ္မသာမီဘိဝံသ၊ ဦးဣန္ဒာစက္ကာဘိဝံသ၊ ဦးဉာဏာဘိဝံသ၊ ဦးသာသနာဘိဝံသ၊ ဦးဥယျာဘိဝံသ၊ ဦးပညာသာမီဘိဝံသ၊ ဦးသီလာနန္ဒာဘိဝံသ။

"မန္တလေးမြို့, မစိုးရိမ်တိုက်သစ် တိပိဋကာ ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်အဖွဲ့."

ပထမတန်း ဝဲ မှ ယာ - ဦးဝိမလာဘရာဘိဝံသ ၊ ဦးဝိလာသာဘိဝံသ ၊ ဦးဝါသေဋ္ဌာဘိဝံသ ၊ ဦးရာဇမွှာဘိဝံသ ၊ ဦးသိရိန္ဒာဘိဝံသ ၊ ဦးနာယကာဘိဝံသ ၊ ဦးကေသရာဘိဝံသ ၊ ဦးသုစိတ္တာဘိဝံသ ၊ ဦးတိက္ခိန္ဒြိယာဘိဝံသ ။

ဒုတိယတန်း ဝဲ မှ ယာ - ဦးကောဏ္ဍညာလင်္ကာရာဘိဝံသ ၊ ဦးနန္ဒာဘိဝံသ ၊ ဦးပညာဇောတာဘိဝံသ ၊ ဦးကုသလာဘိဝံသ ၊ ဦးသူရိယာဘိဝံသ ၊ ဦးပညိန္ဒာဘိဝံသ ၊ ဦးသုစိတ္တာဘိဝံသ ၊ ဦးတိက္ခိန္ဒြိယာဘိဝံသ ၊ ဦးဣန္ဒကာလင်္ကာရာဘိဝံသ ၊ ဦးကဝိန္ဒာဘိဝံသ ၊ ဦးဇနေယျာဘိဝံသ ၊ ဦးပညာဒီပါဘိဝံသ ၊ ဦးဝိစိတ္တာဘိဝံသ ၊ ဦးဓမ္မသီလိတာဘိဝံသ ၊ ဦးကောဏ္ဍညာဘိဝံသ။

တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၄၊ အပိုင်း-၃။

(ဦ - ဇ - ဩ - သရ)

ဖစိုးရိမ်နိုဒါန်း

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

"ပါဠိ"ပုဒ်နှင့်ပတ်သက်၍ သိမှတ်ဖွယ်တို့ကို တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် အတွဲ-၁၊ နိဒါန်း၌ အကျယ်တဝင့်ဖော်ပြထားသည်ကို ကြည့်ရှုနိုင်ပါသည်၊ ဤနိဒါန်း၌မူ အနည်းငယ်အမြွက်မျှသာ ဖော်ပြပါမည်၊ "ပါဠိ"ဟုလည်းကောင်း၊ "ပါဠိဘာသာ"ဟုလည်းကောင်းပြောဆိုရေးသားပါက "ဗုဒ္ဓ ဘုရားရှင်၏တရားတော်"ဟု သိမှတ်လက်ခံထားကြပါသည်၊ သို့ရာတွင် "အစေလကပါဠိ" ဟူသော စကားလုံးကိုထောက်သော် "ပါဠိ" ဟူသောစကားလုံး၌ "ဘာသာရေးစာပေ၊ အကျင့်တရားကို ဖော်ပြသောစာပေ" ဟူသောအနက်အဓိပ္ပါယ် သက်ဝင်နေပါသည်၊ မှန်ပါသည်-

ဇ္ဇော မယံ အနသ္သာမ သာစရိယကာ၊ နှ မယံ ဣတော ဘိယ္ယော ဥတ္တရိတရံ ပဏာနာမ။ ဒီ၁။၄၃။

ဇ္ဇော မယံ အနသ္သာမာတိ ဇ္ဇော အစေလကပါဠိအာဒီသု၊ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ "အမှာကံ အစေလကပါဠိမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ ၊ ကုတော ပရိသုဒ္ဓပါဠိ။ အမှာကံ ပရိသုဒ္ဓပါဠိမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ၊ ကုတော စာတုယာမသံဝရာဒီနိ။ စာတုယာမသံဝရောပိ နတ္ထိ၊ ကုတော အရညဝါသာဒီနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။

အစေလကပါဠိမတ္တမ္ပိတိ အစေလကပါဠိအာဂတတ္ထမတ္တမ္ပိ နတ္ထိ၊ ... **ကုတော ပရိသုဒ္ဓပါဠိ**တိ ကုတော ဇဝ အမှေသု ပရိသုဒ္ဓပါဠိအာဂတပဋိပတ္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁။

မုသာဝါဒါ ပဋိဝိရတော ဟောတိ၊ အညတရံ ဝါ ပန တပေါဂုဏံ သမာဒါယ ဝတ္တတိ။ မ၊၂။၂၂၇။

အညတရံ ဝါ ပန တပေါဂုဏန္တိ အစေလကပါဠိ သန္ဓာယာဟ၊ သုရာပါနဝိရတိတိ အ-ဏ္ဍာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။

အစေလကပါဠိန္တိ "အစေလကော ဟောတိ မုတ္တာစရော"တိအာဒိနယပ္ပဝတ္တံ အစေလက-ပဋိပတ္တိဒီပကဂန္ထံ၊ ဂန္ထသီသေနေဝ တေန ပကာသိတဝါဒါနိ ဝဒတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၂။

အထက်ဖော်ပြပါအဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့ကို ထောက်လျှင် "ပါဠိ"ဟူသောစကားလုံးကို ဗုဒ္ဓ၏ တရားတော်များ၌သာမကဘဲ အခြားသောအယူရှိသူတို့၏ တရားတော် (၀ါ) စာပေကျမ်းဂန် (၀ါ) "ဘာသာရေး စာပေ၊ အကျင့်တရားကို ဖော်ပြသောစာပေ"တို့၌လည်း သုံးစွဲကြောင်း တွေ့နိုင်ပါသည်။

သို့သော်သက်သက်သော "ပါဠိ" ဟူသောစကားလုံးသည်မူကား "ဗုဒ္ဓ၏တရားတော်" ၌သာသုံးနှုန်းသော စကားလုံးဖြစ်ပါသည်။

ထိုပါဠိပုဒ်တို့ကို ထုတ်နုတ်၍ မြန်မာဘာသာသို့ပြန်ဆိုရေးသားအပ်သော ဤတိပိဋကပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကို ဗုဒ္ဓ၏တရားတော်တို့နှင့် ယင်းတို့၏အဖွင့်ကျမ်းများ ဖြစ်ကြသော အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊ အနုဋီကာ၊ မဓု၊ ယောဇနာအစရှိသောကျမ်းတို့၌လာသော ပါဠိတည်ပုဒ်တို့နှင့် တွဲပုဒ်တို့ကို ထုတ်နုတ်၍ရေးသားရန်သတ်မှတ်ထားပါသည်၊ သို့ဖြစ်၍သတ်မှတ် ထားသည့်ကျမ်းတို့၌ ယခုရေး သားပြီးသော ပါဠိပုဒ်များသာ ပါဝင်သည်၊ အကြွင်းအကျန်မရှိတော့ဟု ယူဆ၍မရပါ၊ ဆိုခဲ့ပြီးသော ကျမ်းစာတို့ကို ကြည့်ရှုသောအခါ တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်တို့၌ မပါဝင်သေးသော များစွာသော တည်ပုဒ်နှင့် တွဲပုဒ်တို့ကိုတွေ့ရှိရသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်၊ သို့ဖြစ်၍ မစိုးရိမ်အဘိဓာန်အဖွဲ့မှ ရေးသားပြုစုခဲ့သောအဘိဓာန်တို့၌ မပါရှိသေးသောပုဒ်အသစ်များကို ဤအဘိဓာန်ကျမ်း၌ ထပ်မံဖြည့် စွက်ထားပါသည်၊ ဤသို့ဖြည့်စွက်ရုံမျှဖြင့် အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး၌ ပုဒ်အားလုံးပြည့်စုံပြီ ဟူ၍မဆိုနိုင်ပါ၊ မှန်ပါသည်– အဘိဓာန်လုပ်ငန်းဟူသည် ကျယ်ဝန်းလှသောလုပ်ငန်း၊ အဆုံးအပိုင်း အခြားသတ်မှတ် မရကောင်းသောလုပ်ငန်း ဖြစ်ပါသည်၊ သို့ဖြစ်ပါ၍ ဤတိပိဋက ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းတို့၌ ပုဒ်အားလုံးပြည့်စုံပြီဟုလည်းကောင်း၊ ထိုထိုပုဒ်တို့၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်အားလုံးသည်လည်း ပြည့်စုံပြီ ဟုလည်းကောင်း မဆိုနိုင်ပါ၊ ကြွင်းကျန်သောပုဒ်, ကြွင်းကျန်နေသေးသောအနက်အဓိပ္ပါယ်တို့ကို ဖြည့်စွက်ရေးသားနေရဦးမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။

မစိုးရိမ်တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကို ရေးသားပြုစုရန် အကြောင်းဖြစ်ပေါ်လာပုံနှင့် ရေးသားပြုစုတော်မူကြသော ကျမ်းပြုအဖွဲ့ဝင်ဆရာတော်များကို ဖော်ပြပါဦးမည်၊ ၁၃၂၈-ခုနှစ် သီတင်းကျွတ်လဆန်း ၁၄-ရက် (၁၃၆၅-ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ(၉) ရက်နေ့တွင် အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရု မစိုးရိမ်ဆရာတော် (ဘဒ္ဒန္တသူရိယာဘိဝံသ)က မစိုးရိမ်နှစ်တိုက် နာယကအဖွဲ့ဝင်ဆရာတော်များအား ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မီတီအတွင်းရေးမှူးဆရာဦးလှမောင်၏ လျှောက်ထားချက်ကို ပြန်လည်မိန့်ကြားတော်မူကာ တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကို ရေးသားပြုစုကြရန် အထူးသြဝါဒ ပေးလျက် တိုက်တွန်းတော်မူခဲ့သောကြောင့် မစိုးရိမ်နှစ်တိုက် နာယကအဖွဲ့သည် လက်ခံတော်မူပြီးလျှင် ၁၃၂၈-ခုနှစ် သီတင်းကျွတ်လပြည့်နေ့ (၁၀-၁၀-၆၅) တွင်ဆရာဦးလှမောင်ထံသို့ "တိပိဋကပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကို စေတနာဖြင့်ကူညီရေးသားမည်ဖြစ်ကြောင်း အကြောင်းပြန်ခဲ့ပါသည်။

ထို့နောင် မစိုးရိမ်နှစ်တိုက်နာယကအဖွဲ့သည် ရန်ကုန်မြို့သို့ ကြွရောက်တော်မူ၍ ၁၃၂၈-ခုနှစ်၊ နတ်တော်လဆန်း (၁)ရက်နေ့မှ နတ်တော်လဆန်း (၁၀)ရက်နေ့ (၂၄-၁၁-၆၅- မှ ၃-၁၂-၆၅)အထိ အဘိဓာန်ပြုစုရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွက် ဆွေးနွေးကြပြီးလျှင် မန္တလေးမစိုးရိမ်တိုက်သို့ ပြန်ရောက်ကြသောအခါ အောက်ပါ ဆရာတော်များပါဝင်သော "အဘိဓာနသဟကာရီနိကာယ"ခေါ် အဘိဓာန်စုပေါင်းပြုစုရေးအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းကြပါသည်။

မစိုးရိမ်အဘိဓာန်ကျမ်းပြုအဖွဲ့ဝင် ဆရာတော်များ

အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရု မစိုးရိမ်ဆရာတော်ဘုရားကြီး(ဘဒ္ဒန္တသူရိယာဘိဝံသ)ကို အကြီးအမှူးဦးစီးနာယကပြု၍

၁။ ဦးကောသလ္လ၊ မဟာနာယကဆရာတော်, အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ ဂန္ဓဓုရနယူပဒေသကျောင်း။

၂။ ဦးဉာဏဝံသ၊ သက္ကသီဟမူလဓမ္မာစရိယ၊ ဝိနယနယူပဒေသကျောင်း။

၃။ ဦးစန္ဒာဘာသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ သက္ကသီဟဓမ္မာစရိယ၊ ပရိယတ္တိနယူပဒေသကျောင်း။

၄။ ဦးဝိစိတ္တာ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ သက္ကသီဟ နှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ အာဂမနယူပဒေသကျောင်း။

၅။ ဦးနာရဒ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတသက္ကသီဟ နှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ အဂ္ဂမဟာအကျော်၊ မာဂဓနယူပဒေသကျောင်း။

၆။ ဦးကုသလ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတသက္ကသီဟနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ သဒ္ဒမ္မနယူပဒေသကျောင်း။

၇။ ဦးတေဇောသာရ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတသက္ကသီဟဓမ္မာစရိယ၊ သုတ္တန္တနယူပဒေသကျောင်း။

၈။ ဦးသုမန၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတသက္ကသီဟ နှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ မာဂဓနယူပဒေသကျောင်း။

၉။ ဦးကောဝိဒ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတသက္ကသီဟ နှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယင်္ဂဏဓမ္မာစရိယ၊ ပိဋကနယူပဒေသကျောင်း။

၁၀။ ဦးသာဂရ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတသက္ကသီဟ မူလဓမ္မာစရိယ နှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ အဘိဓမ္မနယူပဒေသကျောင်း။

၁၁။ ဦးပညာဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတသက္ကသီဟ နှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယင်္ဂဏဓမ္မာစရိယ၊ ပိဋကနယူပဒေသကျောင်း။

၁၂။ ဦးဇယဒိသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ သက္ကသီဟ နှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ပါဠိပါရဂူ၊ စေတိယင်္ဂဏဓမ္မာစရိယ၊ သာသနနယူပဒေသကျောင်း။

၁၃။ ဦးသိရိန္ဒ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတသက္ကသီဟနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယင်္ဂဏဓမ္မာစရိယ၊ ဓမ္မဝိနယရံသီကျောင်း၊ မစိုးရိမ်တိုက်သစ်။

၁၄။ ဦးနာယက၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတသက္ကသီဟနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ဓမ္မဒီပကျောင်း၊ မစိုးရိမ်တိုက်သစ်။

၁၅။ ဦးရာဇဓမ္မ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတသက္ကသီဟနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ဓမ္မဒါယာဒကျောင်း၊ မစိုးရိမ်တိုက်သစ်။

အထက်ဖော်ပြပါ ဆရာတော်(၁၅)ပါးတို့သည် မစိုးရိမ်(၂)တိုက်မှ ပေါ်ပေါက်လာသော ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယဘွဲ့ရ နာယကများကိုလည်း အဘိဓာန်ကျမ်းပြုအဖွဲ့၌ ထည့်သွင်းတော်မူပြီးလျှင် ဥပုသ်နေ့မှအပ နေ့စဉ် နေ့လယ် ၁-နာရီမှ ၃-နာရီအထိ အစုအစုဖွဲ့လျက် တာဝန်အသီးသီးယူ၍ အဘိဓာန်ကိုရေးသားပြုစုတော်မူခဲ့ကြရာ-

၁။ ၁၉၆၉-ခုနှစ် မတ်လတွင် က-မှ ကိလေဒေတွာအထိ အဘိဓာန်ပုဒ်ပေါင်း ၇၇၅၃-ပါဝင်သော တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် အတွဲ (၅)ကိုလည်းကောင်း၊

၂။ ၁၉၇၂-ခုနှစ် ဩဂုတ်လတွင် ကိလေသ မှ ကောရ အထိ အဘိဓာန်ပုဒ်ပေါင်း ၁၁၀၅၃-ပါဝင်သော တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် အတွဲ (၆)ကိုလည်းကောင်း၊

၃။ ၁၉၈၂-ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် ဖ-မှ ဘောဝါဒီ အထိ အဘိဓာန်ပုဒ်ပေါင်း ၉၅၇၁-ပါဝင်သော တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် အတွဲ (၁၅)ကိုလည်းကောင်း၊

၄။ ၁၉၈၉-ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်ပေါင်း ၁၀၂၃၅ ပါဝင်သော တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် အတွဲ (၁၆)ကိုလည်းကောင်း၊

၅။ ၂၀၀၃-ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလတွင် အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်ပေါင်း ၆၃၇၈-ပါဝင်သော တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် အတွဲ (၄) အပိုင်း(၂)ကိုလည်းကောင်း ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေနိုင်ခဲ့ပါသည်။

၆။ ၂၀၀၉-ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ၌ ပုဒ်ပေါင်း (၅၁၆၃) ပါဝင်သော တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် အတွဲ (၄) အပိုင်း (၃) သည်လည်း အောင်မြင်စွာ ပြီးစီးခဲ့ပါပြီ။

၁၉၆၅-ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ မှ ၂၀၀၉-ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ အထိ ၄၅-နှစ်ခန့်တာ ကာလတိုင်အောင် အဘိဓာန်ကိုရေးသားပြုစုတော်မူကြရာတွင် မူလစတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သောအကြီးအမှူးဦးစီးနာယကဆရာတော်နှင့် အဘိဓာန်အဖွဲ့ဝင် ဆရာတော် ၁၅-ပါးတို့တွင် အောက်ဖော်ပြပါဆရာတော် (၃)ပါးသာလျှင် အဘိဓာန်ပြုစုရေးတာဝန်ကို ဆောင်ရွက်တော်မူဆဲဖြစ်ပါသည်။

၁။ ဘဒ္ဒန္တတေဇောသာရာဘိဝံသ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ (နိုင်ငံတော်သံဃမဟာနာယကအဖွဲ့ ဒုတိယဥက္ကဋ္ဌ) နိကာယနယူပဒေသကျောင်း (ယခင်သုတ္တန္တနယူပဒေသကျောင်း၌ သီတင်းသုံး) မစိုးရိမ်ကျောင်းတိုက်။

၂။ ဘဒ္ဒန္တသာဂရာဘိဝံသ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ (နိုင်ငံတော်ဩဝါဒါစရိယ) အဘိဓမ္မနယူပဒေသကျောင်း၊ မစိုးရိမ်ကျောင်းတိုက်။

၃။ ဘဒ္ဒန္တရာဇဓမ္မာဘိဝံသ၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ အဂ္ဂမဟာသဒ္ဓမ္မဇောတိကဓဇ၊ နာယကချုပ်ဆရာတော်၊ မစိုးရိမ်တိုက်သစ်။

တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကိုရေးသားပြုစုတော်မူနေစဉ်မှာပင် ပျံ့လွှန်တော်မူသော ဆရာတော်များကို ခုနှစ်နှင့်တကွ ဖော်ပြပါမည်။

၁။ ဘဒ္ဒန္တကောသလ္လာဘိဝံသ (မဟာနာယက) (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ) ဂန္ဓဓုရနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော် (၈၀)၊ ၁၃၃၅-ခုနှစ်။

၂။ ဘဒ္ဒန္တဉာဏဝံသာဘိဝံသ (မဟာနာယက) ဝိနယနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော် (၇၇)၊ ၁၃၃၆-ခုနှစ်။

၃။ မစိုးရိမ်ဆရာတော် ဘဒ္ဒန္တသူရိယာဘိဝံသ (အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရု) သက်တော်(၉၆)၊ ၁၃၃၇-ခုနှစ်။
၄။ ဘဒ္ဒန္တဝိစိတ္တာဘိဝံသ၊ အာဂမနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော် (၇၂)၊ ၁၃၃၇-ခုနှစ်။
၅။ ဘဒ္ဒန္တပညာဝံသာဘိဝံသ၊ အာဂမနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော် (၄၄)၊ ၁၃၄၂-ခုနှစ်။ (ယခင် ပိဋကနယူပဒေသ၊ ဓမ္မနယူပဒေသကျောင်းတို့၌ သီတင်းသုံးသည်။)
၆။ ဘဒ္ဒန္တဝိသုဒ္ဓါဘိဝံသ (မဟာနာယက) (အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရု) ပါဠိနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော် (၈၄)၊ ၁၃၄၄-ခုနှစ်။
၇။ ဘဒ္ဒန္တစန္ဒောဘာသာဘိဝံသ (မဟာနာယက) (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ) ပရိယတ္တိနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော် (၈၀)၊ ၁၃၄၅-ခုနှစ်။
၈။ ဘဒ္ဒန္တကုသလာဘိဝံသ (မဟာနာယက) သဒ္ဓမ္မနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော်(၇၀)၊ ၁၃၄၅-ခုနှစ်။
၉။ ဘဒ္ဒန္တကောဝိဒါဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော်(၃၆)၊ ၁၃၄၈-ခုနှစ်။
၁၀။ ဘဒ္ဒန္တနာရဒါဘိဝံသ (မဟာနာယက) (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ) မာဂဓနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော် (၇၆)၊ ၁၃၅၁-ခုနှစ်။
၁၁။ ဘဒ္ဒန္တနာယကာဘိဝံသ (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ) မဟာနာယက၊ ဓမ္မဒီပကျောင်း၊ မစိုးရိမ်တိုက်သစ်၊ သက်တော် (၇၄)၊ ၁၃၆၂-ခုနှစ်။
၁၂။ ဘဒ္ဒန္တဇယဒိသာဘိဝံသ (အဂ္ဂမဟာဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ) သာသနနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော် (၆၃)၊ ၁၃၆၂-ခုနှစ်။
၁၃။ ဘဒ္ဒန္တသိရိနန္ဒာဘိဝံသ (နာယကချုပ်) (အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရု) မစိုးရိမ်တိုက်သစ်၊ သက်တော် (၈၀)၊ ၁၃၆၅-ခုနှစ်။
၁၄။ ဘဒ္ဒန္တသုမနာဘိဝံသ (မဟာနာယက) (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ) ဂန္ဓဓုရနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော် (၇၉)၊ ၁၃၆၇-ခုနှစ်။ (ယခင် မာဂဓနယူပဒေသကျောင်း၌သီတင်းသုံးသည်။)
၁၅။ ဘဒ္ဒန္တကောဝိဒါဘိဝံသ (မဟာနာယက) (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ) ပိဋကနယူပဒေသကျောင်း၊ သက်တော် (၈၁)၊ ၁၃၇၀-ခုနှစ်။

မစိုးရိမ်အဘိဓာန်အဖွဲ့၌ပါဝင်၍ အဘိဓာန်ကျမ်းကို ရေးသားပြုစုတော်မူလျက် အရပ်ဒေသတပါးသို့ ပြောင်းရွှေ့သွားသောဆရာတော်များမှာ ဦးဝိန္ဒကာဘိဝံသ၊ ဦးပဏ္ဍိတာဘိဝံသ၊ ဦးဥာဏဝရာဘိဝံသ၊ (မစိုးရိမ်ကျောင်းတိုက်)။ ဦးဝိလာသာဘိဝံ၊ ဦးဝိမလာဘိဝံသ၊ ဦးပညာဒီပါဘိဝံသ၊ ဦးသုစိတ္တာဘိဝံသ (က)၊ ဦးသုစိတ္တာဘိဝံသ(ခ)၊ (မစိုးရိမ်တိုက်သစ်)တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။

ယခုအခါ၌ တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကို မစိုးရိမ်ကျောင်းတိုက် နာယကဆရာတော် (၁၃)ပါး၊ မစိုးရိမ်တိုက်သစ် နာယကဆရာတော်(၁၇)ပါးတို့ ပါဝင်သောမစိုးရိမ်အဘိဓာန်အဖွဲ့ကရေးသားပြုစုတော်မူကြပါသည်။

မဇ္ဈလေးမြို့ မစိုးရိမ်အဘိဓာန်အဖွဲ့ ဆရာတော် (၃၀) ပါး

မစိုးရိမ်ကျောင်းတိုက် ဆရာတော် (၁၃)ပါး

၁။ ဘဒ္ဒန္တပညာသာမီဘိဝံသ၊ မဟာနာယကဆရာတော်၊ (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊ အဘိဓေမဟာရဋ္ဌဂုရု) ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သက္ကသီဟ)မူလဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဝိနယနယူပဒေသကျောင်း။

၂။ ဘဒ္ဒန္တတေဇောသာရာဘိဝံသ၊ မဟာနာယကဆရာတော်၊ (အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ) ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ။ နိကာယနယူပဒေသကျောင်း။

၃။ ဘဒ္ဒန္တသာဂရာဘိဝံသ၊မဟာနာယကဆရာတော်၊ (မဟာဓမ္မကထိက၊ အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ) ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)မူလဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ အဘိဓမ္မနယူပဒေသကျောင်း။

၄။ ဘဒ္ဒန္တပဒုမာဘိဝံသ၊(အဂ္ဂမဟာဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ၊အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ)ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယင်္ဂဏဓမ္မာစရိယ ဝင့်သကာ၊အစိုးရပထမကျော်၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ သဒ္ဓမ္မနယူပဒေသကျောင်း။

၅။ ဘဒ္ဒန္တကဝိန္ဒာဘိဝံသ၊(အဂ္ဂမဟာဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ) ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယင်္ဂဏဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ပရိယတ္တိနယူပဒေသကျောင်း။

၆။ ဘဒ္ဒန္တဝိစိတ္တာဘိဝံသ၊(အဂ္ဂမဟာဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ)ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယင်္ဂဏဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ ဝိနယပါဠိပါရဂူ၊ မဇ္ဈိမနိကာယပါဠိပါရဂူ၊ ဒီဃဘာဏက။ ပါဠိနယူပဒေသကျောင်း။

၇။ ဘဒ္ဒန္တဥေယျာဘိဝံသ၊(အဂ္ဂမဟာဂန္ထဝါစကပဏ္ဍိတ၊အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ)ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ အာဂမနယူပဒေသကျောင်း။

၈။ ဘဒ္ဒန္တသာသနာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယင်္ဂဏဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ၊ မာဂဓနယူပဒေသကျောင်း။

၉။ ဘဒ္ဒန္တပညာသာမီဘိဝံသ၊ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဂန္ဌဓုရနယူပဒေသကျောင်း။

၁၀။ ဘဒ္ဒန္တဉာဏာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယင်္ဂဏဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ပိဋကနယူပဒေသကျောင်း။

၁၁။ ဘဒ္ဒန္တဂ္ဂန္ဒာဝစ္ဆာဘိဝံသ၊ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယင်္ဂဏဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ နိရုတ္တိနယူပဒေသကျောင်း။

၁၂။ ဘဒ္ဒန္တဓမ္မသာမီဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယင်္ဂဏဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဓမ္မနယူပဒေသကျောင်း။

၁၃။ ဘဒ္ဒန္တသီလာနန္ဒာဘိဝံသ၊ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယင်္ဂဏဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ သာသနနယူပဒေသကျောင်း။

မစိုးရိမ်တိုက်သစ် ဆရာတော်(၁၇)ပါး

၁။ ဘဒ္ဒန္တရာဇဝမ္မာဘိဝံသ၊ နာယကချုပ်ဆရာတော်(အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ၊အဂ္ဂမဟာသဒ္ဓမ္မဇောတိကဓဇ) ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။

၂။ ဘဒ္ဒန္တကေသရာဘိဝံသ၊ (အဂ္ဂမဟာဂန္ဌဝါစကပဏ္ဍိတ) ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သက္ကသီဟ) ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယင်္ဂဏဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ B.A ဓမ္မဘာဏကကျောင်း။

၃။ ဘဒ္ဒန္တဝါသေဋ္ဌာဘိဝံသ (အဂ္ဂမဟာဂန္ဌဝါစကပဏ္ဍိတ) ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ) ဓမ္မာစရိယ၊ စေတိယင်္ဂဏဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဓမ္မသမိဒ္ဓိကျောင်း။

၄။ ဘဒ္ဒန္တဣန္ဒကာလင်္ကာရာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ **စေတိယင်္ဂဏ** ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဝိနယပါဠိပါရဂူ။ သာမဏေကျော်။ ဓမ္မာဓိပတိကျောင်း။

၅။ ဘဒ္ဒန္တတိက္ခိန္ဒြိယာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ **စေတိယင်္ဂဏ** ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဓမ္မဂါရဝကျောင်း။

၆။ ဘဒ္ဒန္တသူရိယာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ **စေတိယင်္ဂဏဓမ္မာစရိယ**၊ သဒ္ဓမ္မပါလဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဓမ္မကာမကျောင်း။

၇။ ဘဒ္ဒန္တဓမ္မသီလိတာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ **စေတိယင်္ဂဏ** ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ Dipin English (London Business School) B.A, M.A. (Buddhist Studies) သီရိလင်္ကာ၊ ဓမ္မပါလကျောင်း။

၈။ ဘဒ္ဒန္တပညိန္ဒာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ **စေတိယင်္ဂဏ**ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဝိနယပါဠိပါရဂူ၊ ဒွိပိဋကဓရ၊ဓမ္မဝိနယရံသီကျောင်း။

၉။ ဦးဝိစိတ္တာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ ဓမ္မသဟာယကျောင်း။

၁၀။ ဘဒ္ဒန္တနန္ဒာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ **စေတိယင်္ဂဏ**ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဓမ္မပါကဋကျောင်း။

၁၁။ ဘဒ္ဒန္တကုသလာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ **စေတိယင်္ဂဏ**ဓမ္မာစရိယ၊ ဓမ္မဝိမုတ္တိရသကျောင်း။

၁၂။ ဘဒ္ဒန္တကဝိန္ဒာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ **စေတိယင်္ဂဏ**ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဓမ္မဌာနကျောင်း။

၁၃။ ဘဒ္ဒန္တကောဏ္ဍညာလင်္ကာရာဘိဝံသ၊ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ **စေတိယင်္ဂဏ**ဓမ္မာစရိယ၊ သဒ္ဓမ္မပါလဓမ္မာစရိယ၊ သာမဏေကျော်၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဓမ္မသီတဂူကျောင်း။

၁၄။ ဘဒ္ဒန္တဇာနေယျာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဓမ္မသီတလကျောင်း။

၁၅။ ဘဒ္ဒန္တပညာဇောတာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ ဓမ္မာနန္ဒသုခကျောင်း။

၁၆။ ဘဒ္ဒန္တကောဏ္ဍညာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ ဓမ္မဒီပကျောင်း။

၁၇။ ဘဒ္ဒန္တတိက္ခိန္ဒြိယာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ(သက္ကသီဟ)ဓမ္မာစရိယ၊ ဧစတိယဂံဏ ဓမ္မာစရိယ၊ အစိုးရဓမ္မာစရိယ။ မစိုးရိမ်တိုက်သစ် (ပြည်ကြီးတံခွန်မြို့နယ်)။

တိပိဋကတ် ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်၌ အသုံးပြုသော ပါဠိ , အဋ္ဌကထာ , ဋီကာ ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းအမည် သင်္ကေတများ

ဤတိပိဋကတ် ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်၌ အသုံးပြုသော ပါ - ဋ -ဋီ ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် သင်္ကေတပြုပုံတို့ကို သိရှိရန် ဖော်ပြပါအုံ့။

ကျမ်းစဉ်ပုံ။ ။ ဤအဘိဓာန်တွင် ပုဒ်တစ်ခုအတွက် ပါ-ဋ-ဋီ ကျမ်းများကို အကိုးအကားပြုရာ၌ မူရင်းပဓာနကျသော ကျမ်းစာအုပ်အလိုက် ကိုးကားထားသည်၊ တနည်းအားဖြင့် ကျမ်းစာ အနုအရင့် အဆင့်အတန်း သုံးမျိုးခွဲ၍ ကိုးကားထားသည်။

ဥပမာ- ပါဠိတော်ပြီးမှ အဋ္ဌကထာကိုလည်းကောင်း၊ ထို့နောက်မှ ဋီကာကျမ်းများကိုလည်းကောင်း အကိုးအကားပြုသည်။

ယင်းပါဠိတော်တို့တွင်လည်း နိကာယ် ၅-ရပ် ပိဋကသုံးပုံတွင် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် ဝိနည်း ၅-ကျမ်းကို ဦးစွာကိုးကား၍ ပြီးမှ ဒီဃနိကာယ်၊ မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ သံယုတ္တနိကာယ်၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်နှင့် ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ကျမ်းများကို အစဉ်အလိုက် ကိုးကားသည်။

ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် ကျမ်းများတွင်လည်း (ပူးတွဲပါ ကျမ်းစဉ်ပုံ ဇယားအရ) အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်းကို ဦးစွာကိုးကား၍ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် စသော ပါဠိတော်များကို ကိုးကားသည်။

သို့ရာတွင် အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်သည် ဝိနယဝေါဟာရပုဒ်ဖြစ်ပါမူ ဝိနည်းများကို ဦးစားပေး၍လည်းကောင်း၊ အခြား အဘိဓမ္မာဝေါဟာရ , သုတ္တန္တဝေါဟာရပုဒ်ဖြစ်ပါမူ အဘိဓမ္မာကျမ်း သုတ္တန်ကျမ်းများကို ဦးစားပေး၍လည်းကောင်း ကိုးကားသည်လည်း ရှိသည်။

ကျမ်းအမည် သင်္ကေတ။ ။ ပါဠိ ,အဋ္ဌကထာ , ဋီကာ ကျမ်းစာအမည်များကို ဖော်ပြရာ၌ အပြည့်အစုံ မဖော်ပြဘဲ အတိုကောက် သင်္ကေတနည်းဖြင့်သာ ပြဆို၍ နိကာယ်ကျမ်းစာအရေအတွက်အလိုက် ၁-၂-၃-၄ ဂဏန်းများဖြင့်လည်း ပူးတွဲပြဆိုထားပါသည်။

ဥပမာ- ဝိနည်းပါဠိတော် ၅-ကျမ်းတွင် နံပါတ် ၁-ဖြစ်သော ပါရာဇိကဏ် ပါဠိတော်ကျမ်းကို "ဝိ၊၁"ဟု သင်္ကေတပြု၍ သုံးစွဲထားသည်။

ဤနည်းဖြင့် ပူးတွဲပါကျမ်းစဉ်နှင့် သင်္ကေတဇယာများကို အသုံးပြု၍ ကိုးကားပါသည်။ အဘိဓာန်ဝင်တည်ပုဒ်များကို အကွာရာစဉ်ရာ၌လည်း ပူးတွဲပါ ဇယားကို မူထား၍ အကွာရာစဉ်ထားပါသည်။ (ဇယားကို ကြည့်။)

ကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ
ပါဠိတော်များ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ဝိနယပိဋက	
၁	ပါရာဇိကပါဠိ	ဝိ၊၁။
၂	ပါစိတ္တိယပါဠိ	ဝိ၊၂။
၃	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊၃။
၄	စူဠဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊၄။
	ဒီဃနိကာယ	
၆	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၁။
၇	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၂။
၈	ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၃။
	မဇ္ဈိမနိကာယ	
၉	မူလပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၁။
၁၀	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၂။
၁၁	ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၃။
	သံယုတ္တနိကာယ	
၁၂	သဂါထာဝဂ္ဂနှင့် နိဒါနဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ	သံ၊၁။
၁၃	ခန္ဓဝဂ္ဂနှင့် သဠာယတန-ဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ	သံ၊၂။
၁၄	မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ	သံ၊၃။
	အင်္ဂုတ္တရနိကာယ	
၁၅	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (၁)	အံ၊၁။
၁၆	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (၂)	အံ၊၂။
၁၇	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (၃)	အံ၊၃။

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	အဘိဓမ္မပိဋက	
၁၈	ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ	အဘိ၊၁။
၁၉	ဝိဘင်္ဂပါဠိ	အဘိ၊၂။
၂၀	(က) ဓာတုကထာပါဠိ	အဘိ၊၃။
	(ခ) ပုဂ္ဂလပညတ်ပါဠိ	အဘိ၊၄။
၂၁	ကထာဝတ္ထုပါဠိ	အဘိ၊၅။
၂၂	ယမကပါဠိ (၁)	ယမက၊၁။
၂၃	ယမကပါဠိ (၂)	ယမက၊၂။
၂၄	ယမကပါဠိ (၃)	ယမက၊၃။
၂၅	ပဋ္ဌာနပါဠိ (၁)	ပဋ္ဌာန၊၁။
၂၆	ပဋ္ဌာနပါဠိ (၂)	ပဋ္ဌာန၊၂။
၂၇	ပဋ္ဌာနပါဠိ (၃)	ပဋ္ဌာန၊၃။
၂၈	ပဋ္ဌာနပါဠိ (၄)	ပဋ္ဌာန၊၄။
၂၉	ပဋ္ဌာနပါဠိ (၅)	ပဋ္ဌာန၊၅။
	ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ	
၃၀	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ	ပဋိသံ။
၃၁	(က) ခုဒ္ဒကပါဋပါဠိ	ခုဒ္ဒက။
	(ခ) ဓမ္မပဒပါဠိ	ဓမ္မ။
	(ဂ) ဥဒါနပါဠိ	ဥဒါန။
	(ဃ) ဣတိဝုတ္တကပါဠိ	ဣတိဝုတ်၊
	(င) သုတ္တနိပါတပါဠိ	သုတ္တနိ။
၃၂	(က) ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ	ဝိမာန။
	(ခ) ပေတဝတ္ထုပါဠိ	ပေတ။
	(ဂ) ထေရဂါထာပါဠိ	ထေရ။
	(ဃ) ထေရီဂါထာပါဠိ	ထေရီ။

ကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ
ပါဠိတော်များ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ကျန်ခုဒ္ဒကနိကာယ(အဆက်)	
၃၃	အပဒါနပါဠိ (ပ)	အပာ၁။
၃၄	(က) အပဒါနပါဠိ (ဒု)	အပာ၂။
	(ခ) ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိ	ဗုဒ္ဓဝံ။
	(ဂ) စရိယာပိဋကပါဠိ	စရိယာ။
၃၅	မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ	မဟာနိ။
၃၆	စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ	စူဠနိ။

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
၃၇	ဇာတကပါဠိ (ပ)	ဇာ၁။
၃၈	ဇာတကပါဠိ (ဒု)	ဇာ၂။
၃၉	(က) နေတ္တိပါဠိ	နေတ္တိ။
	(ခ) ပေဋကောပဒေသ ပါဠိ	ပေဋကော။
၄၀	မိလိန္ဒပညာပါဠိ	မိလိန္ဒ။

ကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ

အဋ္ဌကထာများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ဝိနယအဋ္ဌကထာ	
၁	ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ (၀)	ဝိဋ္ဌ၁။
၂	ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ (ဒု)	ဝိဋ္ဌ၊ ၂။
၃	ပါစိတ္တာဒိအဋ္ဌကထာ	ဝိဋ္ဌ၃။
၄	စူဠဝဂ္ဂါဒိအဋ္ဌကထာ	ဝိဋ္ဌ၊၄။
၅	ဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ	ဝိသင်္ဂ၊။
၆	ကင်္ခါဝိတရဏီအဋ္ဌကထာ	ကင်္ခါ။
	ဒီဃနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၇	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ	ဒီဋ္ဌ၁။
၈	မဟာဝဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ	ဒီဋ္ဌ၊ ၂။
၉	ပါထိကဝဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ	ဒီဋ္ဌ၃။
	မဇ္ဈိမနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၁၀	မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ (၀)	မဋ္ဌ၁။
၁၁	မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ (ဒု)	မဋ္ဌ၊ ၂။
၁၂	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ	မဋ္ဌ၃။
၁၃	ဥပရိပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ	မဋ္ဌ၊၄။
	သံယုတ္တနိကာယ အဋ္ဌကထာ	
၁၄	သံယုတ္တအဋ္ဌကထာ (၀)	သံဋ္ဌ၁။
၁၅	သံယုတ္တအဋ္ဌကထာ (ဒု)	သံဋ္ဌ၊ ၂။
၁၆	သံယုတ္တအဋ္ဌကထာ (တ)	သံဋ္ဌ၃။
	အင်္ဂုတ္တရနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၁၇	အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာ (၀)	အံဋ္ဌ၁။
၁၈	အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာ (ဒု)	အံဋ္ဌ၊ ၂။
၁၉	အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာ (တ)	အံဋ္ဌ၃။

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	အဘိဓမ္မပိဋကအဋ္ဌကထာ	
၂၀	အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ	အဘိဋ္ဌ၁။
၂၁	သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ	အဘိဋ္ဌ၊ ၂။
၂၂	ပဋ္ဌာနကရဏအဋ္ဌကထာ	အဘိဋ္ဌ၃။
၂၃	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (၀)	ပဋိသံဋ္ဌ၁။
၂၄	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဒု)	ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၂။
	ကျန်ခုဒ္ဒကနိကာယ အဋ္ဌကထာ	
၂၅	ခုဒ္ဒကပါဌအဋ္ဌကထာ	ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။
၂၆	ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ (၀)	ဓမ္မဋ္ဌ၁။
၂၇	ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ (ဒု)	ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၂။
၂၈	ဥဒါနအဋ္ဌကထာ	ဥဒါနဋ္ဌ၁။
၂၉	ဣတိဝုတ္တ အဋ္ဌကထာ	ဣတိဝုတ္တဋ္ဌ။
၃၀	သုတ္တနိပါတအဋ္ဌကထာ (၀)	သုတ္တနိဋ္ဌ၁။
၃၁	သုတ္တနိပါတအဋ္ဌကထာ (ဒု)	သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။
၃၂	ဝိမာနဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ	ဝိမာနဋ္ဌ။
၃၃	ပေတဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ	ပေတဋ္ဌ။
၃၄	ထေရဂါထာအဋ္ဌကထာ(၀)	ထေရဋ္ဌ၁။
၃၅	။ (ဒု)	ထေရဋ္ဌ၊ ၂။
၃၆	ထေရီဂါထာအဋ္ဌကထာ	ထေရီဋ္ဌ။
၃၇	အပဒါနအဋ္ဌကထာ (၀)	ထေရဋ္ဌ။၁။
၃၈	အပဒါနအဋ္ဌကထာ (ဒု)	ထေရဋ္ဌ၊ ၂။
၃၉	ဗုဒ္ဓဝံသ အဋ္ဌကထာ	ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။
၄၀	စရိယာပိဋက အဋ္ဌကထာ	စရိယာဋ္ဌ။
၄၁	မဟာနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ	မဟာနိဋ္ဌ။
၄၂	စူဠနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ	စူဠနိဋ္ဌ။

ကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ

အဌကထာများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်		သင်္ကေတ	ဦးရေ	ကျမ်းအမည်		သင်္ကေတ
	ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ အဌကထာများ				**ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ အဌကထာများ**		
၄၃	ဇာတကအဋ္ဌကထာ	(ပ)	ဇာဋ္ဌာ။	၄၈	ဇာတကအဋ္ဌကထာ	(ဆ)	ဇာဋ္ဌာ။
၄၄	″	(ဒု)	ဇာဋ္ဌာ။	၄၉	″	(သ)	ဇာဋ္ဌာ။
၄၅	″	(တ)	ဇာဋ္ဌာ။	၅၀	နေတ္တိအဋ္ဌကထာ		နေတ္တိဋ္ဌ။
၄၆	″	(စ)	ဇာဋ္ဌာ။	၅၁	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ	(ပ)	ဝိသုဒ္ဓိ၁။
၄၇	″	(မ)	ဇာဋ္ဌာ။	၅၂	″	(ဒု)	ဝိသုဒ္ဓိ၂။

ကျမ်းစဉ်ပုံ နှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ

ဋီကာများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်		သင်္ကေတ
	ဝိနယဋီကာ		
၁	ဝေဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာ		ဝေဇိ၁။
၂	သာရတ္ထဒီပနီ	(ပ)	သာရတ္ထ၁။
၃	။	(ဒု)	သာရတ္ထ၁၂။
၄	။	(တ)	သာရတ္ထ၁၃။
၅	ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာ	(ပ)	ဝိမတိ၁။
၆	။	(ဒု)	ဝိမတိ၁၂။
၇	(က)ကင်္ခါဝိတရဏိပုရာဏဋီကာ		ကင်္ခါ၁ဋီ။
	(ခ) ကင်္ခါဝိတရဏိအဘိနဝဋီကာ		ကင်္ခါ၁ဋီ၁သစ်။
	ဒီဃနိကာယဋီကာ		
၈	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာ		ဒီ၁ဋီ၁။
၉	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂအဘိနဝဋီကာ(ပ)		သီ၁ဋီ၁သစ်၁။
၁၀	။	(ဒု)	သီ၁ဋီ၁သစ်၁၂။
၁၁	မဟာဝဂ္ဂဋီကာ		ဒီ၁ဋီ၁၂။
၁၂	ပါထိကဝဂ္ဂဋီကာ		ဒီ၁ဋီ၁၃။
	မဇ္ဈိမနိကာယဋီကာ		
၁၃	မူလပဏ္ဏာသဋီကာ	(ပ)	မ၁ဋီ၁။
၁၄	။	(ဒု)	မ၁ဋီ၁၂။
၁၅	မဇ္ဈိမ-ဥပရိ-ပဏ္ဏာသဋီကာ		မ၁ဋီ၁၃။

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်		သင်္ကေတ
	သံယုတ္တနိကာယဋီကာ		
၁၆	သံယုတ္တဋီကာ	(ပ)	သံ၁ဋီ၁။
၁၇	။	(ဒု)	သံ၁ဋီ၁၂။
	အင်္ဂုတ္တရနိကာယဋီကာ		
၁၈	အင်္ဂုတ္တရဋီကာ	(ပ)	အံ၁ဋီ၁။
၁၉	။	(ဒု)	အံ၁ဋီ၁၂။
၂၀	။	(တ)	အံ၁ဋီ၁၃။
	အဘိဓမ္မပိဋကဋီကာ		
၂၁	(က) မူလဋီကာ	(ပ)	မူ၁ဋီ၁။
	(ခ) အနုဋီကာ	(ပ)	အနု၁ဋီ၁။
၂၂	(က) မူလဋီကာ	(ဒု)	မူ၁ဋီ၁၂။
	(ခ) အနုဋီကာ	(ဒု)	အနု၁ဋီ၁၂။
၂၃	(က) မူလဋီကာ	(တ)	မူ၁ဋီ၁၃။
	(ခ) အနုဋီကာ	(တ)	အနု၁ဋီ၁၃။
	ကျန်သောဋီကာ		
၂၄	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဋီကာ	(ပ)	ဝိသုဒ္ဓိ၁ဋီ၁။
၂၅	။	(ဒု)	ဝိသုဒ္ဓိ၁ဋီ၁၂။
၂၆	(က)နေတ္တိဋီကာ		နေတ္တိ၁ဋီ။
	(ခ) နေတ္တိဝိဘာဝိနီ		နေတ္တိ၁ဝိဘာ၁
	ခုဒ္ဒသိက္ခာဋီကာ		ခုဒ္ဒသိက္ခာ၁ဋီ။
	မူလသိက္ခာဋီကာ		မူလသိက္ခာ၁ဋီ၁
	အလင်္ကာဋီကာ		အလင်္ကာ၁ဋီ။

"ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ"

အံ။၁။ ၂။၃။	အဂုံတွာရပါဠိ (ပဒုတ)
အံ၊ဌီ။၁။ ၂။၃။	အဂုံတွာရဌီကာ (ပဒုတ)
အံ၊ဌ။၁။ ၂။၃။	အဂုံတွာရအဋ္ဌကထာ (ပဒုတ)
အဋ္ဌသာ၊ယော။	အဋ္ဌသာလိနီယောဇနာ။
အနုဋီ၊၁။	ဓမ္မသင်္ဂဏီ အနုဋီကာ။
အနုဋီ၊၂။	ဝိဘင်္ဂ အနုဋီကာ။
အနုဋီ၊၃။	ပဋ္ဌာနရဏ အနုဋီကာ။
အပ။၁။ ၂။	အပဒါနပါဠိ (ပဒု)
အပ၊ဌ။၁။ ၂။	အပဒါနအဋ္ဌကထာ (ပဒု)
အဘိ၊က။	အဘိဓမ္မပိဋကတ၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ။
အဘိ၊ဌ၊၁။ ၂။၃။	အဘိဓမ္မပိဋက အဋ္ဌကထာ
	(၁) အဋ္ဌသာလိနီ။ (၂) သမ္မောဟဝိနောဒနီ။
	(၃) ပဋ္ဌာနရဏ။
အဘိ၊ဓ။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ။
အဘိ၊ဓာ။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ ဓာတုကထာပါဠိ။
အဘိ၊ပု။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ ပုဂ္ဂလပညတ္တိပါဠိ။
အဘိ၊ဝိ။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ ဝိဘင်္ဂပါဠိ။
အမရ၊ဘာသာဌီကာ။	အမရကောသနိသျှ။ အဘယာရာမဆရာတော်
	လက်ရေး စာကူးစက် မူ။
ဣတိဝုတ်။	ဣတိဝုတ္တကပါဠိ။
ဣတိဝုတ်၊ဌ။	ဣတိဝုတ္တက အဋ္ဌကထာ။
ဥဒါန	ဥဒါနပါဠိ။
ဥဒါန၊ဌ။	ဥဒါနအဋ္ဌကထာ။
ကခ်ီ။	ကခ်ီဝိတရဏီအဋ္ဌကထာ။
ကခ်ီ၊ဌီ။	ကခ်ီဝိတရဏီ ပုရာဏဌီကာ။
ကခ်ီ၊ဌီ၊သစ်။	ကခ်ီဝိတရဏီ အဘိနဝဌီကာ။
ကခ်ီ၊ယော။	ကခ်ီယောဇနာမဟာဌီကာ။
ကစွည်း။	ကစွည်းသဒ္ဒါကြီးပါဠ်။
ခုဒ္ဒက။	ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိ။
ခုဒ္ဒက၊ဌ။	ခုဒ္ဒကပါဌအဋ္ဌကထာ။

[တ] တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်

"ကျမ်းညွှန်သင်္ကေတများ"

အလင်္ကာ၊ဋီ။	အလင်္ကာ (ဋီကာ)
ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ။ သစ်။	ခုဒ္ဒသိက္ခာ (ဋီကာ။ ဋီကာသစ်)
စရိယာ။	စရိယာပိဋကပါဠိ၊
စရိယာ၊ဋ္ဌ။	စရိယာပိဋကအဋ္ဌကထာ။
စူဠနိ။	စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ။
စူဠနိ၊ဋ္ဌ။	စူဠနိဒ္ဒေသ အဋ္ဌကထာ။
ဇာ၊၁။၂။	ဇာတကပါဠိ (ပ၊ဒု)
ဇာ၊ ဋ္ဌ။၁-၇။	ဇာတကအဋ္ဌကထာ (ပဌမ-သတ္တမ)။
ဏ္ဍာဒိ။	မောဂ္ဂလ္လာနဏ္ဍာဒိဝုတ္တိ။
တောင်ပေါက်၊ ဓာန်။သျှ။	တောင်ပေါက်ဆရာတော်ပြုစုသော အဘိဓာန်နိသျှသစ်။
ထေရ။	ထေရဂါထာ ပါဠိ။
ထေရ၊ဋ္ဌ။	ထေရဂါထာ အဋ္ဌကထာ။
ထေရီ။	ထေရီဂါထာ ပါဠိ။
ထေရီ၊ဋ္ဌ။	ထေရီဂါထာ အဋ္ဌကထကာ။
ဒီ။၁။၂။၃။	ဒီဃနိကာယပါဠိ (၁) သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ။ (၂) မဟာဝဂ္ဂပါဠိ။ (၃) ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ။
ဒီ၊ဋီ။၁။၂။၃။	ဒီဃနိကာယအဋ္ဌကထာ၏ အဖွင့်ဋီကာ (၁) သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာ။ (၂) မဟာဝဂ္ဂဋီကာ။ (၃) ပါထိကဝဂ္ဂဋီကာ။
ဒီ၊ဋ္ဌ။၁။၂။၃။	ဒီဃနိကာယအဋ္ဌကထာ။ (၁)သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ။ (၂) မဟာဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ။ (၃) ပါထိကဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ။
ဓမ္မ။	ဓမ္မပဒပါဠိ။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။၁။၂။	ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ (ပ။ဒု)
ဓာန်။	အဘိဓာန် (အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာ) ဂါထာနံပါတ်။
ဓာန်၊ဋီ။	အဘိဓာန်ဋီကာ။ ဂါထာနံပါတ်။
ဓာန်၊သျှ၊သစ်။	အဘိဓာန်နိသျှသစ် (အဘယာရာမဆရာတော် ပြုစုသည်။)
နီတိ၊ဓာ။	သဒ္ဒနီတိဓာတုမာလာ။
နီတိ၊ဓာ၊သျှ။	သဒ္ဒနီတိဓာတုမာလာနိသျှ။

"ကျမ်းညွှန်သင်္ကေတများ"

နိတိ၊ပဒ။	သဒ္ဒနိတိပဒမာလာ။
နိတိ၊ပဒ၊သျှ။	သဒ္ဒနိတိပဒမာလာနိသျှ။
နိတိ၊သုတ္တ။	သဒ္ဒနိတိသုတ္တမာလာ။
နိတိ၊သုတ္တ၊သျှ။	သဒ္ဒနိတိသုတ္တမာလာနိသျှ။
နေတ္တိ။	နေတ္တိပါဠိ။
နေတ္တိ၊ဋီ။	နေတ္တိဋီကာ။
နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။	နေတ္တိအဋ္ဌကထာ။
နေတ္တိ၊ဝိ။	နေတ္တိဝိဘာဝိနီ။
ပဋိသံ။	ပဋိသम्भိဒါမဂ္ဂပါဠိ။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။၁။၂။	ပဋိသम्भိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ပ။ဒု)
ပဋိသံ၊ဂံ။	ပဋိသम्भိဒါမဂ္ဂဂဏ္ဌိ။
ပဋ္ဌာန။	ပဋ္ဌာနပါဠိ။
ပါစိတ်၊ယော။	ပါစိတျာဒိယောဇနာ။
ပေဋကော။	ပေဋကောပဒေသပါဠိ။
ပေတ။	ပေတဝတ္ထုပါဠိ။
ပေတ၊ဋ္ဌ။	ပေတဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ။
ဗုဒ္ဓဝံ။	ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိ၊
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။	ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာ။
မ၊၁။၂။၃။	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ။
မ၊ဋီ။၁။၂။၃။	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသဋီကာ (ပ။ဒု။တ)
မ၊ဋ္ဌ။၁။၂။၃။၄။	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ (ပ။ဒု။တ။စ)
မဏိမဇ္ဈိ။၁။၂။	မဏိသာရမဇ္ဈိသာဋီကာ (ပ။ဒု)
မဟာနိ။	မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။	မဟာနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ။
မိလိန္ဒ။	မိလိန္ဒပဉ္ဍပါဠိ။
မူလသိက္ခာ၊ဋီ။	မူလသိက္ခာဋီကာ။
မောဂ်။	မောဂ္ဂလ္လာနဗျာကရဏ။
မောဂ်၊ပဉ္စိကာ။	မောဂ္ဂလ္လာနဗျာကရဏအဖွင့် ဝုတ္တိဝိဝရဏပဉ္စိကာ။
ယမက။၁။၂။၃။	ယမကပါဠိ (ပ။ဒု။တ)
ရူ။	ပဒရူပသိဒ္ဓိ။
ရူ၊ဋီ။	ပဒရူပသိဒ္ဓိဋီကာ။
ဝဇိရ။	ဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာ။

"ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ"

ဝဇိရ၊သျ။	ဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာနိသျ။
ဝိ။၁-၅။	ဝိနယပိဋကပါဠိ (၁) ပါရာဇိကကဏ္ဍ။ (၂) ပါစိတ္တိယ။ (၃) မဟာဝဂ္ဂ။ (၄) စူဠဝဂ္ဂ။ (၅) ပရိဝါရပါဠိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ။၁-၄။	ဝိနယပိဋကအဋ္ဌကထာ။ (၁) ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ ပထမအုပ်။ (၂) ၎င်း ဒုတိယအုပ်။ (၃) ပါစိတျာဒိအဋ္ဌကထာ။ (၄) စူဠဝဂ္ဂါဒိအဋ္ဌကထာ။
ဝိနယာလင်္ကာရ။၁။၂။	ဝိနယာလင်္ကာရဋီကာ (ပ။ဒု)
ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ။	ဝိနယဝိနိစ္ဆယ၊ ဂါထာနံပါတ်။
ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ။၁။၂။	ဝိနယဝိနိစ္ဆယဋီကာ (ပ။ဒု)
ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။	ဝိသုဒ္ဓါရုံပိဋကအဘိဓာန်။
ဝိမတိ။၁။၂။	ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာ (ပ။ဒု)
ဝိမာန။	ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ။	ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။	ဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ။
ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂။	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ပ။ဒု)
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ။၁။၂။	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ (ပ။ဒု)
ဝီလျမ်။	ဆာမိုနီယာဝီလျမ်၏ သင်္ကေတအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်။
သံ။၁။၂။၃။	သံယုတ္တပါဠိ။
သံ၊ဋီ။၁။၂။၃။	သံယုတ္တဋီကာ (ပ။ဒု။တ)
သံ၊ဋ္ဌ။၁။၂။၃။	သံယုတ္တအဋ္ဌကထာ (ပ။ဒု။တ)
သင်္ဂဟ။	အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ။ (အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂြိဟ်)
သာရတ္ထ။၁။၂။၃။	သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ (ပ။ဒု။တ)
သီ၊ဋီ၊သစ်။၁။၂။	သီလက္ခဝဂ္ဂအဘိနဝဋီကာ (ပ။ဒု)
သုတ္တနိ။	သုတ္တနိပါတပါဠိ။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၁။၂။	သုတ္တနိပါတအဋ္ဌကထာ။ (ပ။ဒု)
သူစိ။	အဘိဓာနပဋိပိကာသူစိ။
C.P.D	A Critical Pali Dictionary.
D.P.P.N	Dictionary of Pali Proper Names.
P.T.S	The Pali Text Society's Pali-English Dictionary.

၀ ၀
တပင်ဌက
ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်
အတွဲ-၄၊ အပိုင်း-၃။

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

ဥိ = ဥိအက္ခရာ၊ ဥိသရ ။ လေးဆယ့်တစ်လုံးသောအက္ခရာ, ရှစ်လုံးသောသရတို့တွင် ခြောက်လုံးမြောက်-နှုတ်ခမ်းအရပ်၌ ဖြစ်သော(သြဋ္ဌ)-ရှည်သောအားဖြင့်ရွတ်ဆိုအပ်သော(ဒီဃ)-နိဂ္ဂဟိတ်မှတပါး သုံးဆယ့်နှစ်လုံးသောဗျည်းတို့၏ မှီရာဖြစ်သော (နိဿယ) အက္ခရာ-သရ။ ကစ္စည်း။၃-၅။

ဥိ² = (က) ဥိဝိဘတ်။ (ခ) ဥိအာဂုံ။ (ဂ) ဥိပစ္စည်း။ (ဃ) အခြားအက္ခရာတို့မှ ပြောင်းလာသော "ဥိ" (အာဒေသ ဥိ)။

(က) ဥိ ဝိဘတ်။ ဓာတ်တို့၌စီရင်အပ်သော ဥိ ဝိဘတ်=ဟိယျတ္တနီဝိဘတ် ပရသပုဒ် ပဌမပုရိသ် နာမယောဂ ဗဟုဝုစ် ဖြစ်သော အာချာတ် "ဥိ"ဝိဘတ်။ အဇ္ဇတ္တနီဝိဘတ် အတ္တနောပုဒ် ပဌမပုရိသ် နာမယောဂ ဗဟုဝုစ်ဖြစ်သော အာချာတ် "ဥိ" ဝိဘတ်။ ကစ္စည်း။ ၄၂၂ရ-၈။ ရူ၊သုတ္တ။၄၄၅၊ ၄ဖ၈။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၉၀၀-၁။ မောဂ်၊ဖ။၄၊၅။

(ခ) ဥိ အာဂုံ= လာသော ဥိ။ ကစ္စည်း။ ဖ၁ဖ။ ရူ။၅၈ရ။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၂၂။ လောကဝိဒူ။ **(ဂ)** ဥိ ပစ္စည်း။ ပဋ္ဌဟိ ကာမဂုဏေဟိ အတ္တနိ သတ္တေ ဗန္ဓတိတိ ဝစူ။ မောဂ်၊ရ။၃။

(ဃ) အခြားအက္ခရာတို့မှ ပြောင်းလာသော "ဥိ"၊ အာဒေသ ဥိ။ **(၁)** အ-မှ ပြောင်းလာသော ဥိ။ ဥိမိ။ ဓာန်၊ဋီ။ဖ၆၂။

ဦရ။ ဓာန်၊ဌီ။ ၂ရ၆။ မောဂ်၊ရ။ ၆။ (၂) ဥ မှ ပြောင်းလာသော ဦ။ ကဏ္ဍ-ဘေဒနေ၊ ဥ။ ဒီယေ ကဏ္ဍ။။ ဓာန်၊ဌီ။၃၂၆။ ကွစိဓာ-တူတိအာဒိနာ ဒီယော။ မုဟ-ဝေစိတ္တော။ အမုယ္ဃိတိ မူဌော။ ရှု။၆၂၁။ (၃) ဩ မှ ပြောင်းလာသော "ဦ"။ ဦဟတ၂ ကြည့်။

ဦ² =(ဗျ) (၁) မေးမြန်းခြင်း။(၂) အမျက်ဒေါသဖြင့် ဆိုအပ်သောစကား။ (၁)(၂) ဦ-ပုစ္ဆာယံ, ဒုဿောဒိတေ။ ဧကဗ္ဗရကောသ။၁၉။

(ဝိ၊ပိ၊ဓာန်-၌ [ဝေ+ကွဲ] ဟု ဓာတ်ပစ္စည်းခွဲ၍ (ဗျ)(၁) အာလုပ်၊ ခေါ်ဝေါ်ခြင်း=သမ္မောဓန။ (၂) စကားစခြင်း=ဝါကျာရမ္ဘ။ (၃) သနားခြင်း။ (၄) စောင့်ခြင်း-အနက်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ [အဝ+ဦ] ဟု ဓာတ်ပစ္စည်းခွဲ၍ (ပု)(၄) မဟာဒေဝ။ (တိ)(၅) စောင့်ရှောက်တတ်သော၊သူ-ဟူသောအနက်တို့ကိုလည်းကောင်း ပြဆိုထားသည်။)

ဦကာ² (ထီ) [ဦဟ+က+အာ(ဣတ္ထိပစ္စည်း)။ ဦဟီယတိ ဝိစိနီယတိတိ ဦကာ။ ဩကော-ဒနီ။ မောဂ်၊ရ။၁၅။ ဥစ+ဏ+အာ။ နီတိ၊ ဓာ။၂၂၃။ ယူကာ (သံ)။] ဦးခေါင်း၌ဖြစ်သောပိုး၊ သန်း။ ဦကာဟိ ဝါ မကုံလာဒီဟိ ပါဏကေဟိ ဒဋ္ဌော။ အံ၊ဌ၊၂။၉၉။

ဦကာ³ (ထီ) [ဦကာ+အ+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)။ ဦကာတိ ဝုစ္စတိ သိရောဝတ္ထကိမိ။ တပ္ပမာ-ဏတ္တာ ဦကာ။ ဓာန်၊ဌီ။၁၉၅။] သန်းပမာဏရှိသောမြူ။ သတ္တ လိက္ခာ ဧကော ဦကာ၊ သတ္တ ဦကာ ဧကော ဓညမာသော။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၂၈။ ယဝသ အဌမော ဘာဂေါ ဦကာ၊ ဦကာယ အဌမော ဘာဂေါ လိက္ခာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၁။၄၄ရ။

ဦကာဝန္ဓ (ပု) [ဦကာ+ဝန္ဓ] သန်း၏အနုံ၊ သန်းနုံ။ အဇ္ဇာပိ တေ သိသမူလေ ဦကာဝန္ဓော ဝါယတိယေဝ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၂၀။

ဦကာပလိဗောဓ (ပု) [ဦကာ+ပလိဗောဓ] သန်း-သန်းကိုပယ်ရခြင်း-၌ ကြောင့်ကြခြင်း။ ကပ္ပကပလိဗောဓော ဝိဇဌနပလိဗောဓော ဦကာပလိဗောဓော။ မိလိန္ဒ။၁၁။

ဦကာသိရ (ပု) [ဦကာ+သိရ] သန်းဦးခေါင်း။ ပမာဏတော ဦကာသိရမတ္တ(အဘိ၊ဌ၊၁။ ၃၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ရ၆။ မဟာနိ၊ဌ။၁၃၆)နှင့် ဦ-ကာသိရမတ္တော ပဒေသေ ပဝတ္တနတော ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၂။၉၄။

ဦကာသိရသမူပမ (တိ) [ဦကာသိရသမာ + ဥပမာ] သန်းဦးခေါင်းနှင့်တူသော ဥပမာရှိသော။ ပရိတ္တံ သုခုမံ ဧတံ (စေတံ)၊ ဦကာ-သိရသမူပမံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ရ၆။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒ၊ဂါထာ။၅၀၄။

ဦန (တိ) [ဦန+အ။ ဦန ပရိဟာနိယံ။ နီတိ၊ ဓာ။၃၂၁။ ဦဟ+နဿ။ ဦဟ ဝိတက္ကေ၊ ဟ-လောပေါ။ ဦဟနုံ ဦနော၊ အပုဏ္ဏော။ မောဂ်၊ ရ။၁၀ရ။ ဦန(သံ)] (၁) ယုတ်လျော့-မပြည့်-သော။ (၂) အယုတ်။ (၃) ဦန မည်သော။

(၁) ဦနော လောကော အတိတ္တော တဏှာဒါသော။ ပဋိသံ။၁၂။ သံ၊ဌ၊၂။၂၆၀။ (သံ၊ဌ၊၂။ သာ-မူ၌ "သြနော"ဟု ရှိသည်။) ဦနော ပါရိပူရိရဟိတော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၅။

တတော ဥိနံ ဝါ အတိရေကံ ဝါ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။) ဥိနံ သြနန္ဒိ စ ဒွေ ပါဋ္ဌာ။ ပါရာ၊ယော။၁၅၄။ (၂) ဥိနဂ္ဂဟဏ–ကြည့်။ (၃) ဥိနနာမ–ကြည့်။

ဥိနအဋ္ဌရတန (တိ) [ဥိန+အဋ္ဌရတန] (တောင်ဝက်=တစ်ထွာဖြင့်) ယုတ်လျော့သော–မပြည့်သော–ရှစ်တောင်ရှိသော၊ ခုနစ်တောင်တစ်ထွာရှိသော၊သူ(ဆင်)။ အမုဋ္ဌရတနံ ဝါတိ အမုရတနေန ဥိနအဋ္ဌရတနံ။ ပုရိမ–ပါဒတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ကုမ္ဘာ ဝိဒတ္ထာ–ဓိကသတ္တဟတ္ထုဗ္ဗေဓန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၄။

ဥိနအာယုကာလ (ပု) [ဥိန+အာယုကာလ] ယုတ်လျော့သော အသက်ရှည်ရာ အခါ၊ အသက်တန်းတိုသောအခါကာလ။ ဝဿ–သတတော ဥိနအာယုကာလောပိ ကာ–လော (နာမ) နေ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၂၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁၈။

ဥိနဥဒရ (တိ) [ဥိန+ဥဒရ] ယုတ်လျော့–ပါးလျှပ်–သော ဝမ်းရှိသော၊သူ။ ဥိနူဒရော မိတာဟာရော။ သုတ္တနိ။၃၈၉။ ဥိနဥဒရော အဿ၊ နေ ဝါတဘရိတဘဿ္ဘာဝိယ ဥဒ္ဒု–မာတုဒရော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။

ဥိနဥိနသန္ဓတိ (ထိ) [ဥိနဥိန+သန္ဓတိ] ယုတ်လျော့ယုတ်လျော့သော (ရုပ်ကလာပ်) အစဉ်။ သေသာနံ တတော ဥိနဥိနသန္ဓ–တိဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇနရူပဇ္ဇာနရံ ဇာတာ သြဇာ အတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။)

ဥိနက (တိ) [ဥိန+က] (၁) ယုတ်လျော့သော။ (၂) ယုတ်ညံ့သော။ **(၁)** တဿ ပမာဏံ ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒေန သုဂတစီဝရတော ဥိနကံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။) (၂) သြရကောတိ ဥိနကော လာမကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၈။

ဥိနကထာ (ထိ) [ဥိနာ+ကထာ] ယုတ်လျော့သည်၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သောစကား။ (ဆီမျှားစွာ, မုံ့မျှားစွာ စသည်တို့ကို မြင်ရ, တွေ့ရ, ရရှိကြပါသော်လည်း "နည်းနည်းလေးပါ"ဟု ပြောဆိုသောစကား။) ဗဟု–ကာယ ပူရဏသ အတ္ထသ ဥိနဝသေန ပဝတ္တာ ကထာ ဥိနကထာ။ ပါစိတ်၊ယော။၄။

ဥိနကာလ (ပု) [ဥိန+ကာလ] ယုတ်လျော့သောအခါ။ ဂဂ်ါဒီနံ နဒီနံ ပုဏ္ဏကာလောပိ ဥိနကာလောပိ သုက္ခကာလောပိ ပညာ–ယတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။

ဥိနကစတုက္ကံသ (တိ) [ဥိနက+စတုက္ကံသ] လေးကံသအောက် ယုတ်လျော့သောတန်ဖိုး ရှိသော(ခြုံထည်)။ ဥိနကစတုက္ကံသေ ဒ္ဝိက–ဒုက္ကဋံ။ ကခ်ီ။၃၁၂။

ဥိနကစတုမာသောဝဿပထဝီ (ထိ) [ဥိနက စတုမာသ+သြဝဿပထဝီ] ယုတ်လျော့သော–မပြည့်သော–လေးလပတ်လုံး မိုးရေစွတ်သောမြေ၊ လေးလပတ်လုံး မိုးရေစွတ်စိုခြင်း မရှိသောမြေ။ တေန ဥိနကစတုမာသော–ဝဿပထဝီ သင်္ကာတိ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၃၅၆။

ဥိနကစတုဟတ္ထ (တိ) [ဥိနက+စတုဟတ္ထ]

ယုတ်လျှော့သော-မပြည့်သော-လေးတောင်ရှိသော၊ လေးတောင် မပြည့်သော။ ယာပန ဒီယတော သဋ္ဌိဟတ္ထာပိ ဟောတိ တိရိယံ တိဟတ္ထာ ဝါ ဦနကစတုဟတ္ထာ ဝါ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၅၄။ ကခ်။၁၃၄။ (-ဝိမတိ၊ ၁။၂၇၅။)

ဦနကဆက္ခတ္တဲ့ (ဗျ) [ဦနက+ဆက္ခတ္တဲ့] ယုတ်လျှော့သော-မပြည့်သော-ခြောက်ကြိမ်၊ ခြောက်ကြိမ်မပြည့်သော၊ ခြောက်ကြိမ်အောက်အယုတ်။ ဦနကတိက္ခတ္တဲ့ စော-ဒနာယ ဦနကဆက္ခတ္တဲ့ ဌာနေန အတိ-ရေကသည်။ ဝိ၊ဘ။၃၂၂၈။ (-ကခ်။ဋီ၊သစ်။ ၃၁၅။)

ဦနကတရ (တိ) [ဦနက+တရ] အလွန် ယုတ်လျှော့သော။ ဦနကတရေသု ကပ္ပိယသုတ္တ-မယေသု စ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၃၀၄။ (-ကခ်။ဂ၆၊ဂ၉။ ဝဇိရ။၂၅၁။ သာရတ္ထ၊၂။ ၄၁၄။)

ဦနကတိက္ခတ္တဲ့ (ဗျ) [ဦနက+တိက္ခတ္တဲ့] ယုတ်လျှော့သော-မပြည့်သော-သုံးကြိမ်၊ သုံးကြိမ် မပြည့်သော၊ သုံးကြိမ်အောက် အယုတ်။ ဦနကဆက္ခတ္တဲ့-ကြည့်။

ဦနကတိရတ္တ (နှ) [ဦနက+တိရတ္တ] ယုတ်လျှော့သော-မပြည့်သော-သုံးညဉ့်၊ သုံးညဉ့်အောက် အယုတ်။ ဦနကတိရတ္တေ အတိ-ရေကသည်နော ဝေမတိကဿ ဝါ ဒုက္ကဋံ။ ကခ်။၂၃၇။

ဦနကတိယောဇန (နှ) [ဦနက+တိယောဇန] ယုတ်လျှော့သော-မပြည့်သော-သုံးယူဇနာ၊ သုံးယူဇနာအောက် အယုတ်။ ဦနကတိ-ယောဇနေ အတိရေကသည်။ ဝိ၊ဘ။၃၄၁။

ဦနကဆဗ္ဗဿ (နှ) [ဦနက+ဆဗ္ဗဿ] ယုတ်လျှော့သော-မပြည့်သော-ခြောက်နှစ်၊ ခြောက်နှစ်အောက် အယုတ်။ ဣဒံ မေ ဘန္တေ သန္ဓတ် ဦနကဆဗ္ဗဿာနိ ကာရာပိတံ။ ဝိ၊ ၁။၃၃၅။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၂၆၄။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၄။)

ဦနကဆာရတ္တ (နှ) [ဦနက+ဆာရတ္တ] ယုတ်လျှော့သော-မပြည့်သော-ခြောက်ညဉ့်၊ ခြောက်ညဉ့်အောက် အယုတ်။ ဦနက-ဆာရတ္တေ အတိရေကသည်။ ဝိ၊ဘ။၃၇၈။

ဦနကဒိရတ္တတိရတ္တ (နှ) [ဦနက+ဒိရတ္တတိရတ္တ] ယုတ်လျှော့သော-မပြည့်သော-နှစ်ညဉ့်သုံးညဉ့်။ ဦနကဒိရတ္တတိရတ္တံ ဝသန္တဿ။ ကခ်။၁၉၃။

ဦနကဒ္ဓမာသ (ပု) [ဦနက+အဒ္ဓမာသ] (၁) ယုတ်လျှော့သော-မပြည့်သော-လခွဲ (လ ဝက်=၁၅-ရက်)။ (တိ)(၂) ယုတ်လျှော့သော-မပြည့်သော-လခွဲရှိသော၊ လဝက် (=၁၅-ရက်)-မပြည့်သော-မကျန်ရှိသော။ **(၁)** ဦနကမာသဒ္ဓမာသ-ကြည့်။ **(တိ)(၂)** ဦနကဒ္ဓမာသေ သေသေ ဂိမှာနေ အတိ-ရေကသည်။ ဝိ၊ဘ။၃၆၆။ (-ကခ်။၂၄၁။ သာရတ္ထ၊၃။၈၁။)

ဦနကဒ္ဓဂုံလပဗ္ဗ (နှ) [ဦနက + ဒ္ဓဂုံလပဗ္ဗ] ယုတ်လျှော့သော-မပြည့်သော-လက်နှစ်ဆစ်၊ လက်နှစ်ဆစ်အောက်အယုတ်။ (လက်

နှစ်ဆစ်အောက်ယုတ်လျော့သောသွင်းခြင်း)။ ဥိနကဒ္ဓဂုံလပဗ္ဗေ အတိရေကသညာ၊ အာ-ပတ္တိ ဒုက္ကဋသ။ ဝိ၂။၃၄၄။ (-ကခ်။၃၁၄။)

ဥိနကဒ္ဓဂုံလပဗ္ဗပရမ (တိ) [ဥိနကဒ္ဓဂုံလပဗ္ဗ+ပရမ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-လက်နှစ်ဆစ်ပမာဏရှိသော၊ လက်နှစ်ဆစ်အတိုင်းအရှည်ရှိသောအရပ်အောက် ယုတ်လျော့သော (အရပ်)။ ဥိနကဒ္ဓဂုံလပဗ္ဗပရမံ အာဒိယတိ။ ဝိ၂။၃၄၄။

ဥိနကဒ္ဓတ္တိကဒ္ဓတ္တံ (ဗျ) [ဥိနက+ဒ္ဓတ္တိကဒ္ဓတ္တံ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-နှစ်ကြိမ်သုံးကြိမ်၊ နှစ်ကြိမ်သုံးကြိမ်အောက် အယုတ်။ ဥိနကဒ္ဓတ္တိကဒ္ဓတ္တံ ဝါ ဝိတ္ထာရေန သုတံ။ ကခ်။၂၅၃။

ဥိနကဒ္ဓတ္တိပတ္တပူရ (တိ) [ဥိနက+ဒ္ဓတ္တိပတ္တပူရ] နှစ်သပိတ် သုံးသပိတ် ပြည့်သည် အောက် ယုတ်လျော့သော၊ နှစ်သပိတ် သုံးသပိတ် မပြည့်သော (မုန့်)။ ဥိနကဒ္ဓတ္တိပတ္တပူရေ အတိရေကသညိသ ဝေမတိကသ ဝါ ဒုက္ကဋံ။ ကခ်။၂၁၉။

ဥိနကဒ္ဓတ္တိပရိယာယ (ပု) [ဥိနက+ဒ္ဓတ္တိပရိယာယ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-နှစ်စဉ်သုံးစဉ် (=နှစ်လွှာသုံးလွှာ) လည်၍ မိုးခြင်း၊ ပတ်ပတ်လည်-နှစ်စဉ်သုံးစဉ်-နှစ်ထပ် သုံးထပ်-အောက်လျော့သော မိုးခြင်း။ ဥိနက-ဒ္ဓတ္တိပရိယာယေ အတိရေကသညီ။ ဝိ၂။၆၉။

(ဤ၌ ပရိယာယော ဝုစ္စတိ ပရိက္ခေ-ပေါ၊ ပရိက္ခေပဒ္ဓယံ ဝါ ပရိက္ခေပတ္တယံ ဝါ အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ ကခ်။ ၂၀၇။ ပရိက္ခေပေါတိ ဒ္ဝတ္တိက္ကမေန ဒ္ဝတ္တိဂုဏံ ဝါ အာဝဋ္ဋိတ္တာ ဆဒနံ၊... ပရိက္ခေပဒ္ဓယန္တိ ဒ္ဝိက္ကမေန ဒ္ဝိဂုဏံ ဝါ အာဝဋ္ဋိတ္တာ ဆဒနံ။ ကခ်ိယောဇနာမဟာဋီကာ၊၃။၃၉၄-အဖွင့်တို့ကို ထောက်၍ မြန်မာပြန်ဆိုသည်။)

ဥိနကဒ္ဓိတိ (တိ) [ဥိနက+ဒ္ဓိတိ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-နှစ်ခု သုံးခုကုန်သော။ နှစ်ခုသုံးခု (နှစ်ညဉ့်သုံးညဉ့်) တို့အောက် ယုတ်လျော့ကုန်သော။ ဥိနကဒ္ဓေတိသော ရတ္တိယော ဝသတိ။ ဝိ၂။၂၈။

ဥိနကနိက္ခ (တိ) [ဥိနက+နိက္ခ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-တစ်နိက္ခရှိသော၊ တစ်နိက္ခအောက်ယုတ်လျော့သော(ရွှေ)။ ဥိနက-နိက္ခေန ကတံ ပသာဓနံ ဟိ ဃဋ္ဋနမဇ္ဇန-ကွမ် နေ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၄။ (-သာ ရတ္တ၊၃။၂၁၄။)

ဥိနကပက္ခပဋိစ္ဆန္န (တိ) [ဥိနကပက္ခ+ပဋိစ္ဆန္န] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-တစ်ပက္ခ (၁၅-ရက်) ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သော၊ တစ်ပက္ခ (၁၅-ရက်)အောက်အယုတ် ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သော။ အန္ဓရာပတ္တိ ဥိနကပက္ခပဋိ-စ္ဆန္နာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇။ ဥိနကပက္ခပဋိစ္ဆန္နာတိ ပက္ခတော ဥိနကေန ပဋိစ္ဆန္နာ။ ပါစိတ်၊ ယော။၄၃၂။

ဥိနကပါဒ (နာ) [ဥိနက+ပါဒ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-တစ်မတ်၊ တစ်မတ်အောက်အယုတ်။ ဥိနကပါဒံ ဂဏှာဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၀။

ဥိနကပွမာဏ (တိ) [ဥိနက+ပမာဏ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-ပမာဏရှိသော။ စတုရဂုံလောမကောတိ စတူဟိ အဂုံလေဟိ ဥိနကပွမာကော။ ဝိ၊ဌ၊၃၁။၁၅၆။ ဥိနကပွ-မာကောတိ ဘဂဝတော လာမကပ-မာကော။ ပါစိတ်၊ယော။၁၂ရ။

ဥိနကမာသ (ပု) [ဥိနက+မာသ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-တစ်လ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥိနကမာသဒ္ဓမာသ (ပု) [ဥိနက+မာသဒ္ဓမာသ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-တစ်လ, လခွဲ၊ တစ်လ, လခွဲတို့အောက် အယုတ်။ ဥိနကမာသဒ္ဓမာသေသူတိ ဥိနကမာသေ စေဝ ဥိနကဒ္ဓမာသေ စ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၃၃၅။

ဥိနကဝိတ္ထာရ (တိ) [ဥိနက+ဝိတ္ထာရ] ယုတ်လျော့သော-အနုံ-အကျယ်-ရှိသော။ ခုဒ္ဒကံ ဃရံ နာမ ပဗ္ဗဟတ္ထတော ဥိနဝိတ္ထာရံ အဓိပ္ပေတံ။ ဝိမတိ၊၂။၃၉။

ဥိနကဝိသတိဝဿ (တိ) [ဥိနက+ဝိသတိဝဿ] ယုတ်လျော့သော-အနှစ်-အသက်-နှစ်ဆယ်-ရှိသော၊သူ။ ဥိနကဝိသတိဝဿော ဘိ-က္ခဝေ ပုဂ္ဂလော အက္ခမော ဟောတိ သီတသ ဥဏှဿ။ ဝိ၊၂။၁ရ၀။

ဥိနကသညာ (ထီ) [ဥိနကာ+သညာ] (၁) ယုတ်လျော့၏ဟူသောအမှတ်။ (တိ)(၂) ယုတ်လျော့၏ဟု အမှတ်သညာရှိသော၊သူ။ **(၁)** တသ္မိံ ပန ဥိနကသညာယ ... စေ-တာပေန္တိယာ။ ကခ်ီ။၃၁၂။ **(တိ)(၂)** အ-တိရေကဒ္ဓဂုံလပဗ္ဗေ ဥိနကသညာ အာဒိ-ယတိ။ ဝိ၊၂။၃၄၄။

ဥိနကသညီ (တိ) [ဥိနကသညာ+ဣ] ယုတ်လျော့၏ဟု အမှတ်သညာရှိသော၊သူ။ ဥိန-ကသညီ အဘိနိပ္ပါဒေတိ။ ဝိ၊၁။၃၂ရ။

ဥိနကသတ (နာ) [ဥိနက+သတ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့် သော-တစ်ရာ၊ တစ်ရာအောက် အယုတ်။ ပူရေန္တီ ဥိနကသတံ၊ ဇာတာ ဒါသိကုလေ ယတော။ အပ၊၂။၂၉၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၀၈။

ဥိနကသတပတ္တ (တိ) [ဥိနက+သတပတ္တ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-ပွင့်ချပ် တစ်ရာရှိသော၊ ပွင့်ချပ်တင်ရာအောက် ယုတ်လျော့သော။ ဥိနကသတပတ္တံ ပုဏ္ဏရီကံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။

ဥိနကသတသင်္ကုံဝိဟတ (တိ) [ဥိနကသတသင်္ကုံ+ဝိဟတ] တစ်ရာအောက်-ယုတ်လျော့သော-တစ်ရာမပြည့်သော-ငုတ်တို့ဖြင့်-ထိုးစိုက်အပ်-ဖြန့်ကြက်အပ်-သော။ ဥိနက-သတသင်္ကုံဝိဟတံ ဟိ နိဗ္ဗလိကံ နု ဟော-တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၉။

ဥိနကသတ္တဝဿိက(တိ) [ဥိနကသတ္တဝဿ+ဏိက] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-ခုနှစ်နှစ်ရှိသော၊ ခုနှစ်နှစ်မပြည့်သော၊ ခုနှစ်နှစ်အောက် ငယ်သော၊သူ။ ယောပိ မနု-ဿဒဟရကော ဥိနကသတ္တဝဿိကော။ မိလိန္ဒ။၂၉၈၊(-၂၉၉၊၃၀၀။)

ဥိနကဟာပဏဌနက (တိ) [ဥိနကဟာပဏ

+အဂ္ဃနက] တစ်ကျပ်တန်အောက် ယုတ်လျော့သော၊ တစ်ကျပ်မတန်သော(ဆွမ်း)။ တတော ပဌာယ ထေရသ ဦနကဟာ-ပဏ္ဍဃနကော ပိဏ္ဍပါတော နာမ နဉ္ပဒ္ဒ-ပုဗ္ဗော။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၂ရ။

ဦနကာလ (ပု) [ဦန+ကာလ] ယုတ်လျော့သော အခါကာလ။ ဂဂ်ါဒီနံ နဒီနံ ပုဏ္ဏကာလောပိ ဦနကာလောပိ သုက္ခကာလောပိ ပညာ-ယတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၃၁။

ဦနဂ္ဃဟဏ (နာ) [ဦန+ဂဟဏ] (ထင်ရှား-ရှိသော ဂုဏ်ကို ဖျက်ဆီး၍) အယုတ်-ကို-အား-ဖြင့်-ယူခြင်း။ အဒေါသေန အနူနံ ဒုဋ္ဌသ ဦနဂ္ဃဟဏတော။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁ရ၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၃၄။ ဝိဇ္ဇမာနမ္မိ ဂုဏ် ဝိဒ္ဓံသေတ္တာ ဂဟဏံ ဦနဂ္ဃဟဏံ။ မူလဋီ၊၁။၉၁။

ဦနဂုံလိ (ထီ) [ဦနာ+အဂုံလိ] (တစ်ရာ-အောက်) ယုတ်လျော့သော လက်ချောင်း။ မာတရမ္မိ မာရေတ္တာ အဇ္ဇ ဦနဂုံလီ ပူရေ-သာမိ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၃၂၆။

ဦနစတုဝဂ္ဂ (တိ) [ဦန+စတုဝဂ္ဂ] ယုတ်လျော့-သော လေးပါးအပေါင်းရှိသော။ ဂဏ-သာတိ အာဘိဓမ္မိကာဒိဂဏသ, ဦနစတု-ဝဂ္ဂသ စ။ ဝဇိရ။၃၆၅။

ဦနစာတုမာသ (တိ) [ဦန+စာတုမာသ] လေး-လအောက် ယုတ်လျော့သော။ သြမက-စာတုမာသန္တိ ဦနစာတုမာသံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၅။ (-ပါစိတ်၊ယော။၁၅။)

ဦနစောဒနာ (ထီ) [ဦနာ+စောဒနာ] အယုတ်-အလျော့ကို-အနည်းကို-စောဒနာခြင်း၊ ဦန-စောဒနာ။ ("၁၂-ခုအောက် အယုတ်တို့ကို အဘယ်ကြောင့် ဟောတော်မမူသနည်း" စ-သည်ဖြင့် အယုတ်အလျော့ကိုမေးခြင်း။) သလက္ခဏာရဏံ ပန သဗ္ဗေသံ သာမည-လက္ခဏန္တိ ဦနစောဒနာ သမ္ဘဝတိ။ မူလဋီ၊ ၂။၃၅။ ဦနစောဒနာတိ ဒ္ဝါဒသတော ဦနာနိ ကသ္မာ နု ဝုတ္တာနီတိ စောဒနာ။ အနုဋီ၊ ၂။၄၀။

ဦနဌာန (နာ) [ဦန+ဌာန] ယုတ်လျော့-နိမ့်-ချိုင့်-ခွက်-သော နေရာ။ ဦနဌာနံ ပူရေ-နွှာ မဏ္ဍောတိ နာမ။ ဒီ၊ဌ၊၁။ရ၆။ မ၊ဌ၊၂။ ၁၁၃။ အံ၊ဌ၊၂။၁၉၉။ အဘိ၊ဌ၊၃။၈၉။ (-အဘိ၊ဌ၊၂။၄၅၉။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၈၂။)

ဦနဌာနပူရဏ (နာ) [ဦနဌာန+ပူရဏ] ယုတ်-လျော့-နိမ့်-ချိုင့်-ခွက်-သောနေရာကို ပြည့်-စေခြင်း။ ဦနဌာနပူရဏံ မဏ္ဍနံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ။၁။၄၈။ (-ဝိမတိ၊၂။၁၁၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၃။ မူလဋီ၊၂။၂၁၈။)

ဦနတမ (တိ) [ဦန+တမ] အထူးသဖြင့် အလွန်-ယုတ်လျော့သော။ ယေသု ဦနာ ဦနတရာ ဦနတမာ စ လဗ္ဘန္တိ။ အနုဋီ၊၃။၃၀၀။

ဦနတရ (တိ) [ဦန+တရ] အထူးသဖြင့် ယုတ်လျော့သော။ ပမာဏတော ဦနတရမ္မိ စတုဟတ္ထံ ပဉ္စဟတ္ထမ္မိ ကရောန္တေန။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။၁၅၄။

ဦနတရဂၢနာ (တိ) [ဦနတရာ+ဂၢနာ] အ-ထူးသဖြင့် ယုတ်လျော့သော-ဂၢန်းသခ်ျာ-

အရေအတွက်-ရှိသော (ပစ္စည်း)။ တေသံ ဥိနတရဂဏနေဟိ စ သမာနဂဏနေဟိ စ သဒ္ဒီ သံသန္ဒနေ ယာ ဂဏနာ လဗ္ဘတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၈၊ (-၄ရ၉။ မူလဋီ၊၃။၂၁၁၊ ၂၃ဖ။ အနုဋီ၊၃။၂၈၄။)

ဥိနတရပင္ရိုစ္ဆန္ (တိ) [ဥိနတရ+ပင္ရိုစ္ဆန္] အထူးသဖြင့် ယုတ်လျော့သော ရက်တို့ပတ်လုံးဖုံးလွှမ်းထားအပ်သော (အာပတ်)။ အဝ-သေသာနံ ဥိနတရပင္ရိုစ္ဆန္နာနံ အာပတ္တိနံ ပရိဝါသော ဒိယျတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂ရ။

ဥိနတရသံသန္ဒန (ထီ၊နဝ) [ဥိနတရ+သံသန္ဒန] အထူးသဖြင့် ယုတ်လျော့သော ဝိသဇ္ဇနာ အရေအတွက်ရှိသော ပစ္စည်းကို ရောနှောခြင်း။ ဥိနတရသံသန္ဒနေ သေသာ ဆပိ ပရိစ္ဆေဒါ လဗ္ဘန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၉။

ဥိနတိသ (နဝ) [ဥိန+တိသ] ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-သုံးဆယ်၊ သုံးဆယ်အောက် အယုတ်။ ဥိနတိသေ ကပ္ပသတေ၊ သမ-လက်ံတနာမကော။ အပ၊၁။၂၀၁။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂ဖဖ။ (-ဇာ၊၁။၁၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂ရ။)

ဥိနတိသတဘေဒန (တိ) [ဥိနတိသတ+ဘေဒန] ယုတ်လျော့သော သုံးရာ အပြားရှိသော၊ သုံးရာမပြည့်သော အပြားရှိသော၊ အပြားသုံးရာမပြည့်သော။ သင်္ဂဟေတ္ထာ ကထာ သဗ္ဗာ၊ ဥိနတိသတဘေဒနာ။ အ ဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈ဖ။

ဥိနတ္ထ (ပု) [ဥိန+အတ္ထ] (၁) ယုတ်လျော့သောအကျိုးစီးပွား။ (၂) ယုတ်လျော့သော သက်နှံ၏ အကျိုး။ (၁) သတ္တဝဏ္ဏေန ရတနေန၊ ဥိနတ္ထံ ပူရယာမဟံ။ အပ၊ ၁။၄၂၁။ (၂) မဟန္တာနိ စ ဥိနတ္ထာယ ဒိန္နာနိ ဟောန္တိ။ ဝဇိရ။၄၉၁။

ဥိနဒသဝဂ္ဂ (တိ) [ဥိန+ဒသဝဂ္ဂ] ယုတ်လျော့သော ဆယ်ပါးအစုရှိသော၊ ရဟန်းဆယ်ပါးအောက်ယုတ်လျော့သော။ နှ ဘိက္ခဝေ ဥိနဒသဝဂ္ဂေန ဂဏေန ဥပသမ္ပါဒေ-တဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။၄ရ။

ဥိနဒသဝဿ (တိ) [ဥိန+ဒသဝဿ] ယုတ်လျော့သော ဆယ်ဝါရှိသော၊ ဆယ်ဝါမပြည့်သော၊သူ။ နှ ဘိက္ခဝေ ဥိနဒသ-ဝဿေန ဥပသမ္ပာဒေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။ရ၅။

ဥိနဒသဝဿပဒ (နဝ) [ဥိနဒသဝဿ+ပဒ] "ဥိနဒသဝဿ" ပုဒ်။ ဆဏ္ဏေသု ဥိနဒသ-ဝဿပဒံ ဝိသေသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ရ၂။

ဥိနဒသဝဿပရိယောသာနပဋ္ဌက (တိ) [ဥိနဒသဝဿပရိယောသာန+ပဋ္ဌက] ဥိနဒသဝဿ-ပုဒ်လျှင်အဆုံးရှိသော ပဋ္ဌက။ ဥိန-ဒသဝဿပရိယောသာနပဋ္ဌကေပိ ဧသေဝ နယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ရ၂။

ဥိနဒသဝဿိက (တိ) [ဥိနဒသဝဿ+ဏ္ဍက] ယုတ်လျော့သော ဆယ်ဝါရှိ-ဆယ်ဝါမပြည့်-သော၊သူ။ ဥိနဒသဝဿိကဿ တဿ တထာ သိက္ခာပဒပညတ္တိယာ အဘာဝ-တော။ ဝဇိရ။၅၈။

ဥိနဒိယမုသတယောဇန (တိ) [ဥိနဒိယမုသတ+ယောဇန] ယုတ်လျော့သော အခွဲနှင့်တကွ

ယူဇနာနှစ်ရာရှိသော၊ ယူဇနာ (၁၅၀) ရှိသော။ ပရိမဏ္ဍလတော တိဟိ ယောဇနေဟိ ဥိနဒိယမုသတယောဇနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅၁။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆၀။

ဥိနဒ္ဓဂုံလကေသ (တိ) [ဥိနဒ္ဓဂုံလ+ကေသ] လက်နှစ်သစ်အောက်ယုတ်လျှော့သော ဆံပင်ရှိသော၊သူ။ ယော ပန ... ဒ္ဓဂုံလကေသော ဝါ ဥိနဒ္ဓဂုံလကေသော ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၈၄-၅။

ဥိနဒ္ဓတ္တိပရိယာယ (တိ) [ဥိန+ဒ္ဓတ္တိပရိယာယ] ယုတ်လျှော့သော-မပြည့်သော-နှစ်စဉ် သုံးစဉ် (နှစ်လွှာ သုံးလွှာ) လည်၍ မိုးခြင်း၊ ပတ်ပတ်လည်-နှစ်စဉ်သုံးစဉ်-နှစ်လွှာ သုံးလွှာ-အောက် လျှော့သော မိုးခြင်း။ ဥိနဒ္ဓတ္တိပရိယာယေ အတိရေကသညိနော ဝေမတိကဿ ဝါ ဒုက္ကဋံ။ ကခ်ီ။၂၀၈။ ဥိနကဒ္ဓတ္တိပရိယာယ-လည်းကြည့်။

ဥိနဒ္ဓါဒသဝဿ (တိ) [ဥိန+ဒ္ဓါဒသဝဿ] ယုတ်လျှော့သော ၁၂-ဝါရှိသော၊ ၁၂-ဝါ မပြည့်သေးသော၊သူ။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ဥိနဒ္ဓါဒသဝဿာ ဝုဋ္ဌာပေယျ။ ... ဥိနဒ္ဓါဒသဝဿာ နာမ အပ္ပတ္တဒ္ဓါဒသဝဿာ။ ဝိ၊၂။ ၄၃၉။ ဥိနဒ္ဓါဒသဝဿာတိ ဥပသမ္ပဒါဝေသေန အပရိပုဏ္ဏဒ္ဓါဒသဝဿာ။ ကခ်ီ။၃၄၅။

ဥိနဒ္ဓါဒသသမ္မတ (တိ) [ဥိနဒ္ဓါဒသ+အသမ္မတ] ဥိနဒ္ဓါဒသဝဿဝုဋ္ဌာပနသိက္ခာပုဒ်, အသမ္မတာ ဟူသောပုဒ်ဖြင့်မှတ်အပ်သော ပရိပုဏ္ဏဒ္ဓါဒသဝဿဝုဋ္ဌာပနသိက္ခာပုဒ်။ ဥိနဒ္ဓါဒသသမ္မတာ(ဝိ၊၅။၁၅၉)တိ ဥိနဒ္ဓါဒ-သဝဿာ ဝုဋ္ဌာပေယျ, ပရိပုဏ္ဏဒ္ဓါဒသဝဿာ သံယေန အသမ္မတာ ဝုဋ္ဌာပေယျာတိ ဝုတ္တ-သိက္ခာပဒဒွယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၄။

ဥိနနာမ (တိ) [ဥိန+နာမ] "ဥိန"အမည်ရှိသော၊ "မောင်လျှော့"အမည်ရှိသော၊သူ။ အနုနနာမောတိ နဉိနနာမော။ ဣမိနာ အတ္တနော ပုဏ္ဏကနာမမေဝ ပဋိစ္ဆန္နံ ကတ္တာ ကထေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၁ရ၂။

ဥိနပက္ခိပန (နာ) [ဥိန+ပက္ခိပန] ယုတ်လျှော့သည်ကို-ထည့်ခြင်း-ဖြည့်ခြင်း-ပြည့်စေခြင်း။ သမာနကရဏဋ္ဌ ဥိနပက္ခိပနေန အဓိကာပနယနေန ဝါ ဟောတိ။ ဣဒ ဥိနပက္ခိပနေနာတိ ဒသေတုံ "ပူရေန္တီ"တိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၁။၁ရ။

ဥိနပဗ္ဗပသတ (တိ) [ဥိန+ပဗ္ဗပသတ] ယုတ်လျှော့သော-ငါးလက်ဖက်-ငါးလက်ခုပ်-ငါးလက်ဆွမ်း-ရှိသော။ မဂဓနာဠိ စ နာ-မေသာ ဥိနပဗ္ဗပသတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၉၂။

ဥိနပဗ္ဗဗန္ဓန (တိ) [ဥိန+ပဗ္ဗ+ဗန္ဓန။ ဥိနာနိ အပရိပုဏ္ဏာနိ ပဗ္ဗ ဗန္ဓနာနိ ဧတသ္မာတိ ဥိနပဗ္ဗဗန္ဓနော။ ရူ၊ဋီ။၁၀၂။] ယုတ်လျှော့သော-မပြည့်သော-ငါးဖွဲ့ရှိသော၊ အစပ်အဖာ ငါးခု မပြည့်သော(သပိတ်)။ ဥိနပဗ္ဗ-ဗန္ဓနေန ပတ္တေန။ ဝိ၊၁။၃၅ဖ။ ဥိနပဗ္ဗ-ဗန္ဓနေနာတိ ဧတ္ထ ဥိနာနိ ပဗ္ဗ ဗန္ဓနာနိ အဿာတိ ဥိနပဗ္ဗဗန္ဓနော။ နာသ ပဗ္ဗ ဗန္ဓနာနိ ပူရေန္တီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၆။ ကခ်ီ။၁ရ၉။ (-ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၄၁၃။)

ဥိနပဋ္ဌမနှုနပတ္တ (ပု) [ဥိနပဋ္ဌမနှုန+ပတ္တ] (၁) ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-ငါးဖွဲ့ ရှိသောသပိတ်၊ အစပ်အဖာငါးခုမပြည့်သောသပိတ်။ (တိ)(၂) အစပ်အဖာငါးခု မပြည့်သောသပိတ်ရှိသော၊သူ။ **(၁)** ပတ္တောတိ ဥိနပဋ္ဌမနှုနပတ္တော။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅။ **(တိ)(၂)** ဥိနပဋ္ဌမနှုနေန ပတ္တေနာ(ဝိ၊၁။ ၃၅၆)တိ ဇတ္ထ ဟိ ဥိနပဋ္ဌမနှုနပတ္တော ဟုတ္တာတိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉။

ဥိနပဋ္ဌမနှုနပတ္တသိက္ခာပဒ (နာ) [ဥိနပဋ္ဌမနှုနပတ္တ+သိက္ခာပဒ] ဥိနပဋ္ဌမနှုနပတ္တ သိက္ခာပုဒ်။ ဥိနဗန္ဓနဝဿိကာတိ ဥိနပဋ္ဌမနှုနပတ္တ-သိက္ခာပဒဋ္ဌ ဝဿိကသာဋိကသိက္ခာပဒဋ္ဌ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၅။ (-ကခ်ီ၊ဋီ။၁၃။)

ဥိနပဋ္ဌမနှုနသိက္ခာပဒ (နာ) [ဥိနပဋ္ဌမနှုန+သိက္ခာပဒ] ဥိနပဋ္ဌမနှုနသိက္ခာပုဒ်။ တေနသမယေနာတိ ဥိနပဋ္ဌမနှုနသိက္ခာပဒံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။

ဥိနပဋ္ဌမာသက (တိ) [ဥိန+ပဋ္ဌမာသက] ငါးပဲအောက်ယုတ်လျော့သော၊ ငါးပဲမပြည့်သော။ အတိရေကမာသကံ ဝါ ဥိနပဋ္ဌပ-မာသကံ ဝါ အဂ္ဃနကံ ဥဒကံ နိက္ခာမေတိ။ ဝိ၊၁။ဖ၃။

ဥိနပဋ္ဌဝဿ (တိ) [ဥိန+ပဋ္ဌဝဿ] ယုတ်လျော့သော-ငါးနှစ်-ငါးဝါ-ရှိသော၊ ငါးဝါမရသေးသော၊သူ၊ ဥိနပဋ္ဌဝဿော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၁၁၃၊၁၁၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀ဖ။)

ဥိနပဋ္ဌဝဿကာလ (ပု) [ဥိနပဋ္ဌဝဿ+ကာလ] ယုတ်လျော့သော ငါးဝါရှိသော-ငါးဝါမရသေးသော-အခါ။ သော ပဗ္ဗဇ္ဇာမတ္တောနေဝ အသန္ဓေဋ္ဌော ဥိနပဋ္ဌဝဿကာလေ နိဿယံ ဂဟေတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁-၂၊(-၃၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၈၈။)

ဥိနပန္နရသဝဿ (တိ) [ဥိန+ပန္နရသဝဿ] ယုတ်လျော့သောအသက် ၁၅-နှစ်ရှိသော၊ အသက် ၁၅-နှစ် မပြည့်သော၊သူ။ နဘိက္ခဝေ ဥိနပန္နရသဝဿော ဒါရကော ပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။၁၁၀။

ဥိနပရိက္ခိတ္တ (တိ) [ဥိန+ပရိက္ခိတ္တ] ယုတ်လျော့သော အကာအရံရှိသော။ ဥပမုပရိက္ခိ-တ္တောပိတိ ဣမိနာ တတော ဥိနပရိက္ခိ-တ္တော ယေဘုယ္ယေန အပရိက္ခိတ္တော နာမ၊ တသ္မာ အပရိက္ခိတ္တသဒ္ဒေမေဝ ဂစ္ဆတိတိ ဒသ္သေတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၉။

ဥိနပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဥိန+ပရိစ္ဆေဒ] ယုတ်လျော့သော အပိုင်းအခြား။ ယဒိ တတော ဥိန-ပရိစ္ဆေဒါ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။

ဥိနပရိဘောဂ (ပု) [ဥိန+ပရိဘောဂ] ယုတ်လျော့သောသုံးဆောင်ခြင်း။ တိသုပိ ဝိက-ပ္ပေသု အာဟာရဿ ဥိနပရိဘောဂဝသေ-နေဝ ဟိ ဖာသုဝိဟာရော ဝုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။ဖ၁။

ဥိနပရိသာ (ထီ) [ဥိနာ+ပရိသာ] ယုတ်လျော့သောပရိသတ်။ တထာ နဝတော ဥိန-ပရိသာယံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ရရ။

ဥိနပါဒ (နာ) [ဥိန+ပါဒ] ယုတ်လျော့သော

တစ်မတ်၊ တစ်မတ်အောက်အယုတ်။ ဥိန-ပါဒံ အာဒိယန္တော လဟုကာပတ္တိ အာ-ပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၄၈၁။

ဥိနပါဒဠနက (တိ) [ဥိနပါဒ+အဠနက] တစ်မတ်အောက်ယုတ်လျှော့သော တန်ဖိုးရှိသော။ ထေယျစိတ္တေန မာရေတ္တာ ဂဏှ-တော ဥိနပါဒဠနကေ ဒုက္ကဋံ။ ဝဇိရ။၁၃၀။

ဥိနပွမာဏ (တိ) [ဥိန+ပမာဏ] ယုတ်လျှော့သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဥိနပွမာဏေ ဝါ ဂါဝုတတော အတိရေကပွမာဏေ ဝါ နိ လဘတိ။ ဝိ၊ဋီ၊၂။၃၀၉။ ကင်္ခာ။၁၈၈။ (-ကင်္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၄၂။)

ဥိနမန (ပုဒ်၊နာ) [ဥိန+မန] ယုတ်လျှော့သော-(လိုအင်ဆန္ဒ) မပြည့်ဝသော-စိတ်။ ဥိန-မနံ ပူရယိတုံ၊ ဒေမိ ဒါနံ ဝနိဗ္ဗကေ။ စရိယာ။၃၈၈။ ဥိနမနန္တိ ပဝတ္တံ ဥိနံ မနံ။ စရိယာ၊ဋီ။၄၅။

ဥိနမနုဿသဟဿ(နာ)[ဥိန+မနုဿသဟဿ] ယုတ်လျှော့သော လူတစ်ထောင်၊ လူတစ်ထောင်အောက် အယုတ်။ ဧကေန ဥိနမနု-ဿသဟဿံ ယာတေန္တသ ဧကဒိဝသမ္မိ ကာရုညံ နာဟောသိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၃။

ဥိနမာသ (တိ) [ဥိန+မာသ] ယုတ်လျှော့သော-မပြည့်သော-တစ်လရှိသော၊ တစ်လအောက် ယုတ်လျှော့သော၊ တစ်လမပြည့်သော။ ဒွ-ယေန ဥိနမာသံ ဟုတ္ဝာ။ ဝဇိရ။၂၃၃။ နဥိနမာသံ ဟုတ္ဝာ။ ကင်္ခာ၊ဋီ။ရ၃။

ဥိနမာသက (ပု) [ဥိန+မာသက] (၁) ယုတ်လျှော့သော-မပြည့်သော-တစ်ပဲ၊ တစ်ပဲအောက် အယုတ်။ (တိ)(၂) ယုတ်လျှော့သော-မပြည့်သော-တစ်ပဲတန်ဖိုးရှိသော၊ တစ်ပဲမတန်သော။ **(၁)** မာသကံ ဝါ ဥိန-မာသကံ ဝါ အဠနကံ ဥဒကံ နိက္ခာမေတိ။ ဝိ၊၁။၆၃။ **(တိ)(၂)** လဟုကော စ ဟောတိ ပရိက္ခာရော မာသကော ဝါ ဥိနမာသကော ဝါ။ ဝိ၊၁။၆ရ။

ဥိနဘာဏဝါရဒ္ဓယ (တိ) [ဥိန+ဘာဏဝါရဒ္ဓယ] ယုတ်လျှော့သော-မပြည့်သော-နှစ်ဘာဏဝါရရှိသော၊ နှစ်ဘာဏဝါရအောက် လျှော့နည်းသော။ ဣတိ ဥိနဘာဏဝါရဒ္ဓယာယ ယံ တန္ဒိယာ မယာ ဧတေ၊ ကုရုနာ ပတ္တံ ပုညံ။ အဘိ၊ဋီ၊၃။၂၃။

ဥိနဘာဝဒီပန (ထီ၊နာ) [ဥိနဘာဝ+ဒီပန] ယုတ်လျှော့သည်အဖြစ်-ယုတ်လျှော့ခြင်း-ကို ပြခြင်း။ မတ္တာသဒ္ဒါ ကတိပယေဟိ ဥိန-ဘာဝဒီပနတ္ထံ ဝုစ္စတိ။ အနုဋီ၊၂။၁၅၅။

ဥိနလာဘ (ပု) [ဥိန+လာဘ] အယုတ်အလျှော့ကိုရခြင်း။ တထာ ဥိနလာဘာဒီသူတိ အယံ ကမော ဝေဒိတဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၃။၂၂၄။

ဥိနဝိတ္ထာရ (တိ) [ဥိန+ဝိတ္ထာရ] ယုတ်လျှော့သော အကျယ်အဝန်းရှိသော။ တတော ဥိနဝိတ္ထာရာယ ဟိ နဒိယာ မဇ္ဈေနာပိ ဂမနေ။ ဝိမတိ၊၂။၂၅။

ဥိနဝိသ (တိ) [ဥိန+ဝိသ] ယုတ်လျှော့သော ၂၀-ရှိသော။ ဥိနဝိသေ ကပ္ပသတေ၊ သောဠသသုံ သုနိမ္မိတာ။ အပ၊ဝ။၁၉၂။

ထေရ၊၆၊၁။ ၂၅၅။ (မြန်မာပြန်၌ "ဥနဝိသေ
ကပွသတေ=ကမ္ဘာ တစ်ထောင့်ကိုးရာထက်
၌" ဟု ပြန်ဆိုသည်။)

ဥနဝိသတိမာသက (တိ) [ဥန+ဝိသတိ+
မာသက] နှစ်ဆယ်အောက်ယုတ်သော ပဲ
ရှိသော၊ ပဲနှစ်ဆယ်မပြည့်သော။ ကဟာ-
ပဏော ကိဉ္စိ ကာလေ ဥနဝိသတိမာသ-
ကော ဟောတိ။ ဝဇိရ။၁၂၄။

ဥနဝိသတိဝဿ (တိ) [ဥန+ဝိသတိ+ဝဿ]
ယုတ်လျော့သော-မပြည့်သော-(၂၀)နှစ်
ရှိသော၊ အသက်(၂၀) မပြည့်သော၊သူ။
ဥနာနိ အပရိပုဏ္ဏာနိ ဝိသတိ ဝဿာနိ
အဿာတိ ဥနဝိသတိဝဿော။ ကခ်ါ၊ဋီ၊
သစ်။၁၆ရ။

ဥနဝိသတိဝဿကာလ (ပု) [ဥနဝိသတိဝဿ
+ကာလ] အသက်(၂၀)မပြည့်သောအခါ။
ဥနဝိသတိဝဿကာလေ ဥပသမ္ပန္နဿ။ ဝိမ
တိ၊ ၂။၁ရ၁။

ဥနဝိသတိဝဿပုဂ္ဂလ (ပု) [ဥနဝိသတိဝဿ
+ပုဂ္ဂလ] အသက် ၂၀-မပြည့်သောပုဂ္ဂိုလ်။
ကတံ ပန ကမ္မံ သုကတမေဝ ဟောတိ
ဌပေတ္တာ ဥနဝိသတိဝဿပုဂ္ဂလံ။ ဝိမတိ၊
၂။၁၃၅။

ဥနဝိသတိသညီ (တိ) [ဥနဝိသတိသညာ +
ဣ] အသက်နှစ်ဆယ်မပြည့်ဟု-အမှတ်ရှိ-
သိ-သော၊သူ။ ဥနဝိသတိသညိဿ၊ ပရိ-
ပုဏ္ဏပိ ပုဂ္ဂလေ။ ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ဂါထာ။၁၅၆။

ဥနဝိသတိသိက္ခာပဒ (နာ) [ဥနဝိသတိ+သိက္ခာ
ပဒ] ဥနဝိသတိ(ဝဿ) သိက္ခာပုဒ်။ တံ
ဥပရိ သပ္ပါဏကဝဂ္ဂေ ဥနဝိသတိသိက္ခာပဒေ
ဝဏ္ဏယိဿာမ။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၁၆ရ။

ဥနသတပတ္တ (တိ) [ဥန+သတ+ပတ္တ] ယုတ်
လျော့သော-မပြည့်သော-ပွင့်ချပ်တစ်ရာ ရှိ
သော။ ပွင့်ချပ်တစ်ရာ မပြည့်သော။ ပုဏ္ဏ-
ရိကံ နာမ ဥနသတပတ္တံ သရောရုဟံ။ အံ၊
ဋ၊ ၂။၃၂၂။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။၁၄၀။)

ဥနာတိရိတ္တ (တိ) [ဥန+အတိရိတ္တ] အယုတ်
အလွန်၊ ယုတ်လျော့သော ပိုလွန်သော။
တတော ဥနာတိရိတ္တော ဝိနာပိ သမ္ဘူတိယာ
သဗ္ဗေသံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ၊၄။၅၃။

ဥနာတိရိတ္တဝဇ္ဇိတဘာဝ (ပု) [ဥနာတိရိတ္တ
ဝဇ္ဇိတ+ဘာဝ] အယုတ်အလွန်ကို ကြဉ်အပ်
သည်၏ အဖြစ်၊ ကြဉ်အပ်သော အယုတ်
အလွန်ရှိသည်၏အဖြစ်။ စိတ္တပ္ပဿဒ္ဓတာတိ
စိတ္တဿ ဥနာတိရိတ္တဝဇ္ဇိတဘာဝေါ။ စူဠနိ၊
ဋ။၄၅။။

ဥနာတိရိတ္တသိက္ခာပဒ (နာ) [ဥနာတိရိတ္တ+
သိက္ခာပဒ] ဥနာတိရိတ္တသိက္ခာပုဒ်။ ကိဉ္စ
ဘိယ္ယော ဥနာတိရိတ္တသိက္ခာပဒေသု အာ-
စရိယကုလေသု ဝိဝါဒေါ အညမညံ နကာတဗ္ဗော။ ဝဇိရ။ရရ။

ဥနာဓိက (တိ) [ဥန+အဓိက] (၁) အယုတ်,
အလွန်၊ ယုတ်လျော့သော ပိုလွန်သော။
(၂) အယုတ် အလွန်ရှိသော။ **(၁)** ဥနာဓိ-
ကာနိ(သံ၊ဋ၊ ၂။၃၀၀)တိ ဥနာနိပိ အဓိကာနိပိ
ကိဉ္စာပိ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၅၄။ (-သာ

ရတ္ထ၊၂။၁၅။ ဝိမတိ၊၂။၅၉။ မူလဋီ၊၁။၉၃။ အနုဋီ၊၁။၁၀၀။ အနုဋီ၊၂။၁ရ၃။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥိနာမိကဘာဝ (ပု) [ဥိနာမိက+ဘာဝ] အယုတ်, အလွန်ရှိသည်၏အဖြစ်။ စတ္တာရောတိ ဂ-ဏနပရိစ္ဆေဒေါ၊ တေန တေသံ ဥိနာမိက-ဘာဝံ နိဝါရေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။

ဥိနာမိကဒေါသသောဓနဋ္ဌ (ပု) [ဥိနာမိက ဒေါသသောဓန+အတ္ထ] ယုတ်လျော့ခြင်း အပြစ်, ပိုလွန်ခြင်းအပြစ်တို့ကိုသုတ်သင်ခြင်း အနက်။ ဥဒ္ဓရိတ္တာ ဥဒ္ဓရိတ္တာ ဥိနာမိက-ဒေါသသောဓနဋ္ဌေန ဥဒ္ဒါနာ စ။ ဝဇိရ။ ၁၁၁။

ဥိနာမိကနိသေဓန (နာ) [ဥိနာမိက+နိသေဓန] အယုတ်, အလွန်ကိုတားမြစ်ခြင်း။ တံ ပန-တ္ထတော ဥိနာမိကနိသေဓနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ရ၃။

ဥိနာမိကဘာဂဝန္တ (တိ) [ဥိနာမိကဘာဂ+ဝန္တ] ယုတ်သောအဖို့, ပိုလွန်သောအဖို့ရှိသော။ ဥိနာမိကဘာဂဝန္တောဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၆၅။

ဥိနာမိကာဘာဝ (ပု) [ဥိနာမိက+အဘာဝ] အ-ယုတ်, အလွန်၏ မရှိခြင်း။ ဥိနာမိကာ-ဘာဝေန ဂဏနဿ ပရိစ္ဆေဒနိဒ္ဒေသော ဧကန္တိ အယံ သဒ္ဒေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၅။

ဥိနူဒရ (တိ) [ဥိန+ဥဒရ] ယုတ်လျော့-မပြည့်-သော ဝမ်းဗိုက်ရှိသော၊ ဝမ်းဗိုက်သေးငယ်-သော၊ အစားမကြီးသော၊သူ။ ဥိနူဒရော မိတာဟာရော၊ သတော ဘိက္ခု ပရိဗ္ဗဇေ။ ထေရ။၃၄၃။ (-သုတ္တနိ။၃၈၉။ ဇာ၊၁။၂၀၃။)

ဥိနောဒနဂါဟီ (တိ) [(ဥိန+ဩဒန=) ဥိနောဒန+ဂဟ+ဏီ] ယုတ်လျော့သော-ဆွမ်းကိုယူ-တတ်-ဆွမ်းဆုံ-သော။ အဌကဋ္ဌ၀ဏ္ဏနာ-ဥိနောဒနဂါဟိနာ ပတ္တေန။ ဝိမတိ၊၁။၃၄၈။

ဥိနောဒရ (တိ) [ဥိန+ဥဒရ] ယုတ်လျော့-မပြည့်-သော ဝမ်းဗိုက်ရှိသော၊ အစာမဝ-သေးသော ဝမ်းဗိုက်ရှိသော၊သူ။ ဒီဃရတ္တံ ဥိနောဒရောသိ၊ ယာ၀ဒတ္ထံ ဘုဉ္ဇာဟိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။

ဥိမိ (ထီ၊ပု) [ဥိဟ+မိ။ အရ+မိ။ ဥိမိ ဝိစိ ပုမိတ္ထိယံ။ ဓာန်။၆၆၂။ ဥိဟ ဝိတက္ကေ၊ မိ၊ ဟလောပေါ။ ဥိမိ။ အရ ဂမနေ ဝါ၊ မိ၊ အဿု၊ ရလောပေါ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၆၂။ ဥိဟ ဝိတက္ကေ၊ ဟလောပေါ၊ ဥိဟန္တိ ဝိတက္ကေန္တိ ဧတေနာတိ ဥိမိ၊ တရဂေါ်။ မောဂ်၊ရ။၁၃၉။ ဥိမိ (သံ)] (၁) လှိုင်း၊ လှိုင်းတံပိုး။ (၂) လှိုင်း-တံပိုးနှင့်တူသော တရား။ (ကောဓ, ဥပါ-ယာသ-စသည်။)

(၁) ဥိမိ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃ ၂၈)တိ ဝိစိယော တရဂါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၈၃။ ဥိမိတိ ဝိစိယော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃ ၂၁။ (၂) ဥိမိယာ ပဋိကုဋ္ဌိတော (ထေရ။၃၁ရ)တိ ... ကောဓုပါယာသဥိမိ-ယာ ပဋိကုဋ္ဌိတော ဩတ္ထရော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅ရ။ (-သံ၊၂။၃၆ရ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၄၅။) ဥိမိဘယ-လည်းကြည့်။

(ဥိမိသဒ္ဒါသည် ရဘသ-အလို "ပကာသ = ထင်ရှားခြင်း။ ဝေဂ=အဟုန်။ ဘင်=

ပျက်စီးခြင်း။ တရင်=လှိုင်းတံပိုး" ဟူသော အနက်တို့ဋ္ဌဖြစ်၏။ နာနတ္ထသင်္ဂဟအလို "ဝေဂ=အဟုန်။ ဘင်=ပျက်စီးခြင်း။ ပကာသ =ထင်ရှားပြခြင်း။ ဗိလ=တွင်း၊ ဗိလာမည် သော ပိုးသေး ပိုးမွှား။ ဝိစိ= လှိုင်းတံပိုး" အနက်တို့ဋ္ဌဖြစ်၏-ဟု ဓာန်၊ဌီ။ဖရ၄-ဋ္ဌ လာ၏။ ကုမ္မ-လည်းကြည့်။)

ဦမိအန္ဆရဝါသီ (တိ) [ဦမိအန္ဆရ+ဝသ+ဏီ] လှိုင်းကြားဋ္ဌ နေလေ့ရှိသော၊သူ။ နာဂါတိ ဣမေပိ မဟာသမုဒ္ဒပိဋ္ဌေ ဦမိအန္ဆရ-ဝါသိနောဝ။ သံ၊ဋ္ဌ။၃ရ၆။

ဦမိယာတ (ပု) [ဦမိ+ယာတ] လှိုင်း-ရိုက်ခတ်-ထ-ခြင်း၊ လှိုင်းပွက်ခြင်း။ ယထာ ဧခါ ဣမသ္မိံ မစ္ဆသ္မိံ ဥမ္မဂ္ဂါ ယထာ စ ဦမိယာတော။ အံ၊၁။၅၁၀-၅၁၁။

ဦမိဇာတ (တိ) [ဦမိ+ဇာတ] ဖြစ်သော-လှိုင်းရှိ-လှိုင်းထ-သော။ သေယျထာပိ ဗြာဟ္မဏ ဣဒပဏ္ဍာ ဝါတေရိတော စလိတော ဘန္ဓော ဦမိဇာတော။ သံ၊ဋ္ဌ။၁၀ရ၊၁၁၀။ အံ၊ ၂။၂၀၄။

ဦမိပိဋ္ဌ (နာ) [ဦမိ+ပိဋ္ဌ] လှိုင်းအပြင်၊ လှိုင်းပေါ်။ ယေ ပန မဟာသမုဒ္ဒေ ဦမိပိဋ္ဌေ ဝသန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၄။)

ဦမိပိဋ္ဌဝါသီ (တိ) [ဦမိပိဋ္ဌ+ဝသ+ဏီ] လှိုင်းပေါ်ဋ္ဌနေလေ့ရှိသော၊သူ။ နာဂါတိ ဦမိပိဋ္ဌ-ဝါသိနောပိ ဝိမာနဋ္ဌကနာဂါပိ။ ဣဒါန၊ ဋ္ဌ။၂ရ၄။ သာရတ္ထ၊ဋ္ဌ။၄၂၉။

ဦမိဘယ (နာ) [ဦမိ+ဘယ] (၁) လှိုင်းတံပိုး ဘေး။ (၂) လှိုင်းတံပိုးဘေးနှင့် တူသော တရား (ကောဓ ဥပါယာသ-စသည်)။ (၁) စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ ဘယာနိ ဣဓကော-ရောဟန္ဆသ ပါဋိကဘိတ္ထာနိ။ ကတမာနိ စတ္တာရိ၊ ဦမိဘယံ ကုမ္ဘီလဘယံ။ အံ၊ ၁။၄၃၈။

(၂) "ဦမိဘယ"ဆိုခဲ့ ဘိက္ခဝေ ကောဓူပါယာသသော အဓိဝစနံ။ အံ၊ ၁။၄၃၉။ ဣတိဝုတ်။၂ရ၁။ ဘာယတိ ဧတေ-သ္မာတိ ဘယံ၊ ဦမိ ဧဝ ဘယံ ဦမိဘယံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၃၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ဖ၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁ရ၀။)

ဦမိဘယသုတ္တ (နာ) [ဦမိဘယ+သုတ္တ] ဦမိဘယ သုတ်— မြစ် သမုဒ္ဒရာ အင်း အိုင် ရေသို့ ဆင်းသက်သောသူအား လှိုင်းတံပိုး ဘေး မိကျောင်းဘေး, ဝဲဘေး, လင်းပိုင် (လပိုင်) ဘေး ဟူသော ဘေးလေးမျိုး မချွတ်တွေ့ ကြုံရသကဲ့သို့ ဤဓမ္မဝိနယ သာသနာတော်သို့ သက်ဝင်၍ရဟန်းပြုသော အမျိုးကောင်းသားအား လှိုင်းတံပိုးဘေး, မိကျောင်းဘေး, ဝဲဘေး, လင်းပိုင်(လပိုင်)ဘေး ဟူသော ဘေးလေးမျိုး မချွတ်တွေ့ကြုံရမည်။ "ပဋိသန္ဓေနေခြင်းစသော ဒုက္ခတို့၏ အဆုံးကို ပြုတန်နိုင်ရာ၏" ဟူသော သဒ္ဓါတရားဖြင့် ရဟန်းဘောင်သို့ ရောက်လာသော အမျိုးကောင်းသားကို သီတင်းသုံးဘော်တို့က "ဤသို့ရှေသို့ တက်လှမ်းရမည်၊ ... ဤသို့ သပိတ်သင်္ကန်း ကိုင်ဆောင်ရမည်" စသည်ဖြင့် ဆုံးမသောအခါ "ငါသည် ရှေးလူဖြစ်

စဉ်က သူတပါးတို့ကို ဆုံးမသွန်သင်ခဲ့ရ၏။ ငါ့သား ငါ့မြေးလောက်ရှိသော ဤရဟန်းတို့က ငါ့ကို ဆုံးမသွန်သင်ထိုက်၏ ဟု မှတ်ထင်ကုန်ဘိ၏"ဟု အမျက်ထွက်လျက် သိက္ခာချ၍ လူထွက်လေ၏။ လှိုင်းတံပိုးဘေးဟူသောအမည်သည် အမျက်ထွက်ခြင်းကောဓ, ပြင်းစွာပင်ပန်းခြင်း ဥပါယာသ၏ အမည်တည်း။

ထို့အတူ ထိုရဟန်းကို သီတင်းသုံးဘော်တို့က "ဤသို့ သုံး ဆောင်ရမည်" စသည်ဖြင့် ဆုံးမသောအခါ "ဤရဟန်းတို့သည် ငါ့ခံတွင်းကို ပိတ်ဆို့ကုန်ယောင်တကား"ဟု အမျက်ထွက်လျက် သိက္ခာချ၍ လူထွက်လေ၏။ မိကျောင်းဘေးဟူသော အမည်သည် "ဝမ်းစာရှာမှီးခြင်း"၏ အမည်တည်း။

ထို့အတူ ထိုရဟန်းသည် မစောင့်စည်းသော ကိုယ်နှုတ်, မထင်သော သတိ, မပိတ်ဆို့သော ဣန္ဒြေတို့ဖြင့် ဆွမ်းခံကြွသောအခါ ရွာနိုဂုံးတို့၌ ကာမဂုဏ်ငါးပါးဖြင့် ပြည့်စုံစွာ မွေ့လျော်ကုန်သော သူကြွယ်စသည်ကို မြင်ရ၍ "ငါသည် ရှေးလူဖြစ်စဉ်အခါက ကာမဂုဏ်ငါးပါးဖြင့် ပြည့်စုံစွာ မွေ့လျော်ရ၏။ ငါ့အိမ်၌ စည်းစိမ်ဥစ္စာရှိ၏။ စည်းစိမ်ခံစားရန် , ကောင်းမှုပြုရန် ငါစွမ်းနိုင်၏။ သိက္ခာချ လူထွက်လျက် စည်းစိမ်ကိုလည်းခံစား, ကောင်းမှုကိုလည်း ပြုရလျှင် ကောင်းပေလိမ့်မည်"ဟု ကြံ့လျက် သိက္ခာချ လူထွက်လေ၏။ ဝဲဘေး ဟူသောအမည်သည် ကာမဂုဏ်ငါးပါး၏ အမည်တည်း။

ထို့အတူ ထိုရဟန်းသည် မစောင့်စည်းသောကိုယ်နှုတ်, မထင်သော သတိ, မပိတ်ဆို့သော ဣန္ဒြေတို့ဖြင့် ဆွမ်းခံကြွသော အခါ ရွာနိုဂုံးတို့၌ မလုံမခြုံ ဝတ်ဆင်ထားသော မာတုဂါမကို မြင်ရ၍ တပ်မက်မှုရာဂ ဖြစ်ပေါ် နှိပ်စက်အပ်သောကြောင့် သိက္ခာချ လူထွက်လေ၏။ လင်းပိုင်(လပိုင်)ဘေးဟူသောအမည်သည် မာတုဂါမ၏ အမည်တည်း။ အကျယ်ကို အံ၊၁။၄၃၈-၄၄၁-ကြည်။

ဦမိဘိဇနဌာန (နဲ) [ဦမိဘိဇန+ဌာန] လှိုင်းတံပိုးပြိုကွဲရာအရပ်။ သေတကာတိ ဦမိဘိဇန-ဌာနေသု သေတဝဏ္ဏာ။ အံ၊ဌ၊၃။၅၈။

ဦမိမယ (တိ) [ဦမိ+မယ] လှိုင်းတံပိုးဖြင့်ပြီးသော၊ လှိုင်းတံပိုးကြောင့်ဖြစ်သော။ သမုဒ္ဒဿ အပ္ပမာဏော ဦမိမယော ဝေဂေါ ဝိယ။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၄၄။

ဦမိဝေဂ (ပု) [ဦမိ+ဝေဂ] လှိုင်းတံပိုးအဟုန်။ သစေ ဦမိဝေဂေါ ဗာဓတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၃၆။ (-အဘိ၊ဌ၊၁။၁၂။ ဥဒါန၊ဌ။ရ၀။ ဇာဌ၊၅။၂ရ၁။)

ဦမိဝေဂဗ္ဘာဟတ (တိ) [ဦမိဝေဂ+အဗ္ဘာဟတ] လှိုင်းတံပိုးအဟုန်သည်ပုတ်ခတ်အပ်သော။ ယတ္ထာတိ ဦမိဝေဂဗ္ဘာဟတော ဝိစရန္တော ယမှိ ပဒေသေ ပတိဋ္ဌံ လဘတိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။ ၂ရ၈။ (-အဘိ၊ဌ၊၂။၁၆၂။)

ဦမိဝေဂါဘိဇာတမရိယာဒဝဏ္ဏီ (ထီ) [ဦမိဝေဂါဘိဇာတ+မရိယာဒဝဏ္ဏီ] လှိုင်းတံပိုးအဟုန်ကြောင့်ဖြစ်သော အပိုင်းအခြားဟုဆိုအပ်သော-လုံးသော အနားရေး-အနားရေး

ကွင်း-အနှားရစ်ကွင်း။ သမုဒ္ဒတော သယ-မေဝ တိရံ အာရုဟိတ္တာ ဝေလန္တေ ဥိမိဝေဂါ-ဘိဇာတမရိယာဒဝဋ္ဌိ ဝိယ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၁။

ဥိမိသဟသ (နာ) [ဥိမိ+သဟသ] လှိုင်းတံပိုး အထောင်။ ဥဒ္ဒာရဝေဂေါပိ ဟုတ္တာ ဥိမိ-သဟသံ ဥက္ခိပိတ္တာပိ ဝေလံ အတိက္ကမိတုံ နာ သက္ကောတိ။ ဇာ၊၁၊၆။၁၉၉။

ဥိရု (ထီ၊ပု) [အရ+ဥ။ ဓာန်၊ဌီ။၂၊ရ၊၆။ အရ+ကု။ အရန္တနေနာတိ ဥိရု။ မောဂ်၊ရ။၆။ ဥိရု (သံ)] ပေါင်။ သော ဧကဒိဝသံ ပါနီယံ ပရိဿာဝေတ္တာ ယဋ္ဌုံ ဥိရုမှိ ဌပေတ္တာ။ သံ၊၁၊၂။၂၅၃။ မမ ဥိရုယာ ကုဋ္ဌံ အတ္ထိ။ ဇာ၁၊၆။၂၂ရ။ (-ဥဒါန၊၁။၁၁၂။)

ဥိရုအန္တရ (နာ) [ဥိရု+အန္တရ] ပေါင်ကြား။ အတ္တာနော ဥိရုအန္တရေ တဿာ သီသံ ဌပေတ္တာ။ ဇာ၊၁၊၅။၃၁၆။

ဥိရုက (ပု) [ဥိရု+က] ပေါင်ကြား။ ဥိရုကာဒီသု (ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ပုဒ်။၁၈)တိ ဥိရုဝေမဇ္ဈာဒီသု။ ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ဋီ၊၁။၃၅။

ဥိရုကွ(ခ)မ္ဘ (ပု) [ဥိရု+ခမ္ဘ] ပေါင်၏-တောင့်တင်း-ခိုင်မာ-တန်း-ခြင်း။ ဥိရုကွမ္ဘော (မ၊၁။၃၀၀)တိ ခမ္ဘကတဥိရုဘာဝေါ၊ ဥိရု-ထဒ္ဓတာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ (-စရိယာ။၄၀၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၆၄။) ပိသာ-စာဒိဘာယိတဗ္ဗံ ဒိသ္မာ ဥိရုခမ္ဘော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၀။

ဥိရုဃဋ္ဋာပနဝတ္ထု (နာ) [ဥိရုဃဋ္ဋာပန+ဝတ္ထု] ပေါင်ကိုထိခိုက်စေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော-ဝတ္ထု-အကြောင်းအရာ၊ ပေါင်ကို ထိခိုက်စေခြင်းဝတ္ထု။ ဥိရုဃဋ္ဋာပနဝတ္ထုသု ယေသံ အာပတ္တိ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။

ဥိရုဇ (ဝိ) [ဥိရု+ဇန+ကွိ] အသည်၊ သူကြွယ်။ ဓာန်၊ဌီ။၄၄၅။

ဥိရုဇဃနထနဒဿန (နာ) [ဥိရုဇဃနထန+ဒဿန] ပေါင်, တင်ပါး, သားမြတ်တို့ကို ပြခြင်း။ ဥိရုဇဃနထနဒဿနာဒိကံ ဂုယှ-ဌေ၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၈၀။

ဥိရုဇာဏုသန္ဓိ (ပု) [ဥိရုဇာဏု+သန္ဓိ] ပေါင်ဒူး-တို့၏ အစပ်။ ဒ္ဝိန္နံ ဥိရုဇာဏုသန္ဓီနံ, ဥိရု-မူလကဋိသန္ဓိဿ စ ဝသေန တယော သန္ဓယော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၁။

ဥိရုဋ္ဌ (နာ) [ဥိရု+အဋ္ဌ] ပေါင်ရိုး။ ဒ္ဝေ ဥိရုဋ္ဌိနိ ဘိန္ဒိတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။

ဥိရုဋ္ဌက (နာ) [ဥိရုဋ္ဌ+က] ပေါင်ရိုး။ တဿ ပရိဗ္ဘာဇကဿ ဥိရုဋ္ဌကံ ဘဂ္ဂံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ရရ။

ဥိရုဋ္ဌဘေဒဇနိတ (တိ) [ဥိရုဋ္ဌဘေဒ+ဇနိတ] ပေါင်ရိုးကျိုးခြင်း-သည် ဖြစ်စေအပ်-ကြောင့် ဖြစ်-သော။ ဥိရုဋ္ဌဘေဒဇနိတံ ဒုက္ခဝေဒနံ ဝိကွမ္ဘေသိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၈၃။ မ၊ဋီ၊၁။၃၃၃။

ဥိရုဋ္ဌဘေဒပစ္စယ (တိ) [ဥိရုဋ္ဌဘေဒ+ပစ္စယ] ပေါင်ရိုးကျိုးခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော၊ ပေါင်ရိုးကျိုးခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော။ ဝေဒနံ ဝိကွမ္ဘေတ္တာတိ ဥိရုဋ္ဌဘေဒပစ္စယံ ဒုက္ခဝေဒနံ အမနသိကာရေန ဝိနောဒေတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၈၃။

ဥိရုတ္တစ (ပု) [ဥိရု+တစ] ပေါင်၏အရေ၊ ပေါင်ရေ။ ဥိရုတ္တစော တက္ကုလဘရိတဒီဃ-တ္ထဝိကသက္ကာနော။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၄။ ခုဒ္ဒကၟ၊ဌ။၃၅။

ဥိရုတ္ထမ္ဘ (ပုၢန) [ဥိရု+ထမ္ဘ] ပေါင်၏-တောင့်တင်း-ခိုင်မာ-ခြင်း။ ရာဇာ ယက္ခံ ဒိသ္မာ ဘီတော ဥိရုတ္ထမ္ဘံ ပတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၄။

ဥိရုတ္ထမ္ဘကသရီရ (နာ) [ဥိရုတ္ထမ္ဘက+သရီရ] တောင့်တင်း ခိုင်မာသော ပေါင်ရှိသောကိုယ်။ ဆမ္ဘိတတ္တန္ဒီ ဥိရုတ္ထမ္ဘကသရီရဿ ဆမ္ဘိ-တဘာဝံ။ ဥဒါန၊ဌ။၆၀။

ဥိရုထဒ္ဓ (တိ) [ဥိရု+ထဒ္ဓ] ပေါင် တောင့်တင်း ခိုင်မာသည်၊ တောင့်တင်းခိုင်မာသောပေါင်။ ဥိရုကဒ္ဒမ-ကြည့်။

ဥိရုထနူပပန္န (တိ) [ဥိရုထန+ဥပပန္န] ပေါင်, သားမြတ်-နှင့်ပြည့်စုံ-ပြည့်ဖြိုး-သော၊ ပြည့်စုံ-ပြည့်ဖြိုး-သော ပေါင်, သားမြတ် ရှိသော၊ သူ။ တာ ကမ္မုကေယူရဓရာ သုဝါသသာ၊ သုမဇ္ဈိမာ ဥိရုထနူပပန္နာ။ ဝိမာန။၉၂။ ဥိရုထနူပပန္နာတိ သမ္ပန္နဥိရုထနာ။ ဝိမာန၊ဌ။၂၆၀။

ဥိရုန္ဓရိကာ (ထီ) [ဥိရု+အန္ဓရိကာ] ပေါင်ကြား။ ဇေဟိ ဘန္ဓေ ဥိရုန္ဓရိကာယ ယဒ္ဓေဟိ။ ဝိ၊ ၁။၄၉။

ဥိရုပဗ္ဗ (နာ) [ဥိရု+ပဗ္ဗ] ပေါင်ဆစ်၊ ဒူးဆစ်။ ဥိရုပဗ္ဗံ တု ဇာဏု ဇဏ္ဏု စ။ ဓာန်။၂၇၆။ ဥိရုနော ပဗ္ဗံ ဂဏ္ဍိ ဥိရုပဗ္ဗံ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၇၆။

ဥိရုပရိယာယ (ပု) [ဥိရု+ပရိယာယ] ဥိရု-သဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်။ ဥိရုပရိယာယော ဏ္ဍဝ သတ္ထိသဒ္ဒေါတိ အာဟ "နာ ဥိရုံ ဥန္နာ-မေတိ"တိ။ မဝိ၊ဌ။၁၇၇။

ဥိရုပဒေသ (ပု) [ဥိရု+ပဒေသ] ပေါင်အရပ်။ ဂန္ဓမာလာဒီဟိ ယာဝ ဥိရုပဒေသာ သဏ္ဌန-သရီရံ။ အပ၊ဌ၊၁။ရ၇။ ဇာ၊ဌ၊၁။ရ၅။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၁ဖ။)

ဥိရုပမာဏ (တိ) [ဥိရု+ပမာဏ] ပေါင်ပမာဏ-ပေါင်အတိုင်းအရှည်-ရှိသော။ ဥိရုပမာဏံ ဥဒကံ ပဝိသိတ္တာ။ မ၊ဌ၊၂။၁ဖ၂။ (-အဘိ၊ ဌ၊၂။၄၅၉။ စရိယာ၊ဌ။၁၂ဖ။ ဇာဌ၊၄။၄၅၉။)

ဥိရုဗဒ္ဓါသန (နာ) [ဥိရုဗဒ္ဓ+အာသန] ပေါင်တို့ကို အောက်ခ်ိုးဖွဲ့ယှက်သည်၏အစွမ်းဖြင့် နေခြင်း၊ ပေါင်တို့ကို ဖွဲ့ခြင်းဖြင့် ထိုင်ခြင်း၊ ဖွဲ့အပ်သော ပေါင်ရှိသော နေခြင်း၊ ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေထိုင်နေခြင်း၊ တင်ပလ္လင်ခွေ နေခြင်း။ ပလ္လကန္ဓိ သမန္ဓတော ဥိရုဗဒ္ဓါသနံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၃။ မ၊ဌ၊၂။၁၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂ဖ၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၈၉။ ဥိရုဗဒ္ဓါသနန္ဓိ ဥိရုနမဓော-ဗန္ဓနဝသေန နိသဇ္ဇာ(ဇ်)။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈ရ။ မ၊ဋီ၊၂။၁ဖ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁ဖ။ (-ပဋိသံ၊ ဌ၊၂။၈၉။ သံ၊ဌ၊၁။၂၁၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၂ဖ၄။) ဗဒ္ဓါ ဥိရု အဿာတိ ဥိရုဗဒ္ဓံ။ ကိန္တု၊ နိသဇ္ဇာသခ်ိ-တမာသနံ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၂ဖရ။

ဥိရုဗန္ဓ (ပုၢန) [ဥိရု+ဗန္ဓ] ပေါင်တို့ကို ဖွဲ့ရာအရပ်၊ ပေါင်အဖွဲ့။ ဥဘော ဇယ်ယော သတ္ထိယော ဥိရုဗန္ဓတော ဘိဇ္ဇိတ္တာ။ ထေရ၊ဋီ၊၂။၃၄။

ဥိရုဗလ (နာ) [ဥိရု+ဗလ] ပေါင်၏အားအစွမ်း၊ ပေါင်အား။ ပရဟတ္ထဂတ် ရဇ္ဇ အာဟရိတုံ ဥိရုဗလံ အတ္ထိ။ မဒ္ဒ၊၃။၂၁၁။ (-မဒ္ဒ၊ ၄။၁၆၅။ ပဋိသံဒ္ဒ၊ ၂။၃၀၆။ မဇ္ဈိ၊၃။၁၄၅။)

ဥိရုဗလသမ္ဘန္န (တိ) [ဥိရုဗလ+သမ္ဘန္န] ပေါင်၏အားအစွမ်း-ပေါင်အား-နှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥိရုဗလိ (တိ) [ဥိရုဗလ+ဣ] လွန်ကဲသော-ပေါင်၏အားအစွမ်း-ပေါင်အား-ရှိသော၊ သူ။ တံ ကိ မညသိ မဟာရာဇ တွံ ... ကတာဝီ ဥရုဗလိ။ မ၊ ၂။၂၅၅။ ဥိရုဗလိတိ ဥိရုဗလသမ္ပန္နော။ မဒ္ဒ၊၃။ ၂၁၁။ (-အံဒ္ဒ၊ ၂။၁၁၉။) သာတိသယံ ဥိရုဗလံ ဇေတသ အတ္ထိတိ ဥိရုဗလိတိ အာဟ "ဥိရုဗလ-သမ္ပန္နော"တိ။ မဇ္ဈိ၊၃။၁၄၅။ ဥိရုနံ ဗလံ ဇေတသ အတ္ထိတိ ဥိရုဗလိ။ အံဇ္ဈိ၊ ၂။၁၁၅။

ဥိရုဗာဟုဗလ (တိ) [ဥိရုဗာဟု+ဗလ] ပေါင်အား, လက်မောင်း(လက်ရုံး)အားရှိသော၊ သူ။ သဗ္ဗေဝ ဥိရုဗာဟုဗလာတိ ဒသေတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၃၄။

ဥိရုဘေဒ (ပု) [ဥိရု+ဘေဒ] ပေါင်ကျိုးခြင်း။ မာဏဝေါ ဥိရုဘေဒံ ပတ္တဘိက္ခု အဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။ ၂ ၂၅။

ဥိရုမံသ (နာ) [ဥိရု+မံသ] ပေါင်သား။ ပေါတ္ထ-နိုက် ဂဟေတ္တာ ဥိရုမံသံ ဥက္ကန္တိတ္တာ ဒါသိယာ အဒါသိ။ ဝိ၊၃။၃၁၁။

ဥိရုမဒ္ဒါပန (နာ) [ဥိရု+မဒ္ဒါပန] ပေါင်ကို နှိပ်စေ-နင်းနယ်စေ-ခြင်း။ နိမိတ္တေ ဥပဂ္ဂမန္တ-ဿာတိ ဣမိနာ ပန ဥိရုမဒ္ဒါပနာဒီနိ ပဋိ-ကွိပတိ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။ ၂ ၂ ၆။

ဥိရုမူလကဋိသန္ဓိ (ပု) [ဥိရုမူလကဋိ+သန္ဓိ] ပေါင်ရင်း, ခါးတို့၏ အစပ်။ ဥိရုဇာဏုသန္ဓိ-ကြည့်။

ဥိရုမူလာသန္န (တိ) [ဥိရုမူလ+အာသန္န] ပေါင်ရင်း၏ အနီး။ အမုပလ္လက်န္ဓိ ဇေပါဒံ အာဘုဇိတ္တာ ကတပလ္လကံ၊ သော ဇေံ ပဏ္ဍိ ဥိရုမူလာသန္နံ ကတ္တာ ဣတရံ ဒူရေ ကတ္တာ အာဘုဇိတပလ္လကေ်ာ နာမ။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊ ၂။၃၃၄။

ဥိရုလက္ခဏ (နာ) [ဥိရု+လက္ခဏ] ပေါင်၏ လက္ခဏာ။ ဝေရူပ် ဥိရုလက္ခဏံ။ ဇာ၊ဌ၊ ၂ ၅၁။ (-ဇာ၊ဌ၊၅။၅။)

ဥိရုဝေမဇ္ဈ (နာ) [ဥိရု+ဝေမဇ္ဈ] ပေါင်ကြား။ ဥိရုက-ကြည့်။

ဥိရုသန္ဓိ (ပု) [ဥိရု+သန္ဓိ] ပေါင်အစပ်။ ကဋိယံ ဒွိန္နံ ဥိရုသန္ဓိနံ ဒွိန္နဉ္စ ဇာဏုသန္ဓိနံ ဝသေန စတုသန္ဓိကပလ္လကံ။ မဇ္ဈိ၊၃။၃၉၆။

ဥိရုသဏ္ဌာန (နာ) [ဥိရု+သဏ္ဌာန] ပေါင်၏ အသွင်သဏ္ဌာန်။ ဣဒံ ဥိရုသဏ္ဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၇၉။

ဥိလူက (ပု) [ဥဒ္ဒ+ကဏ္ဏ။ ဥစ+ကုက။ ဥလ+ကုက] ရှူး၊ ရှူးပျံ၊ ခင်ပုတ်ကြီး။ ဥိလူ-ကာ(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ပုဒ်။ ၂ ၆ ၅ ၅)တိ ပက္ခိပိဋ္ဌာရာ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊ ၂။ ၂ ၁ ၉။ ဥလူက(ဓာန်၊ဋီ။ ၆ ၃ ၈။ မောဂ်၊ရ။ ၂ ၆) လည်းကြည့်။

ဥိသ (ပု၊နု) [ဥိသ+အ။ ဥိသ ရုဇာယ်။ ဓာန်၊ ဌီ။၁၈၂။ ဥသ+အ။ ဥသတိ ရုဇတိ ဇေတ-နာတိ ဥိသော၊ ဥသ-ရုဇာယ်။ သာလိနီ၊ ယော။၁၄၆။ ဥိဝ (သံ)] (၁) မိုးသောက်ယံ။ (၂) ငန်သောမြေ၊ မြေငန်၊ ဆား-ဆပ်ပြာ-မြေ၊ မြေပေါက် ဆပ်ပြာ။ (တိ)(၃) ငန်သော။

(၁) အဟောမုခံ ဥိသောတိပိ ပစ္ဆု-သဿ နာမာနိ။ ဓာန်၊ဌီ။၆၈။ **(၂)** တမေနံ ရဇကော ဥိသေ ဝါ ခါရေ ဝါ ဂေါမယေ ဝါ သမ္မဒ္ဒိတ္ဘာ။ သံ၊၂။၁၀ရ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၆-ရ။ ဥိသံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ **(တိ)(၃)** ဥိသောဒက-ကြည့်။

(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀-၌ ဥိသေတိ ဆာရိ-ကာခါရေ၊ ခါရေတိ ဥိသခါရေ-ဟု ရှိ၏။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆-၌ "ရဇကော ဥိသခါရံ ဆာရိကာခါရံ ဂေါမယခါရန္တိ တယော ခါရေ ဒတ္ဘာ"ဟု ဆပ်ပြာသုံးမျိုးပြထားသည်ကို လည်းကောင်း၊ မူလဋီ၊၁။၁၁၉-၌ "ခါရေ ဝါတိ ကဌာဒီနံ ခါရစ္ဆာရိကာယံ"ဟု ဖွင့်သည်ကိုလည်းကောင်း၊ "ဥိသေတိ လဝဏ-မတ္တိကာယံ၊ ခါရေတိ ဆာရိကာယံ"ဟု အဋ္ဌသာလိနီယောဇနာ။၁၃၃-၄-၌ဖွင့်သည်ကိုလည်းကောင်း၊ "ခါရာ တု မတ္တိကာ ဥိသော" ဟူသော အဘိဓာန်။၁၈၂-ကို လည်းကောင်း ထောက်၍ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀-၌ "ဥိသေတိ ဥိသခါရေ။ ခါရေတိ ဆာ-ရိကာခါရေ"ဟု ရှိသင့်သည်။)

ဥိသခဏ္ဍ (တိ) [ဥိသ+ခဏ္ဍ] ဆပ်ပြာမြေကြောင့် ပျက်စီးသော(လယ်)။ ယထာ ဟိ ခေတ္တံ ဗီဇခဏ္ဍံ ဝပ္ပခဏ္ဍံ ဥဒကခဏ္ဍံ ဥိသခဏ္ဍန္တိ စတုဒေါသသမန္နာဂတံ အပရိပူရံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။

ဥိသခါရ (ထီ၊ပု) [ဥိသ+ခါရ။ ဥိသခါရန္တိ လဝဏမတ္တိကံ၊...ခါရတိတိ ခါရော၊ ဥိသော ဇေ၀ ခါရော။ အဋ္ဌသာ၊ယော။၁၄၆။] မြေပေါက်ဆပ်ပြာ။ မဏ္ဍာခေတ္တေတိ ဥိသခါ-ရာဒိဒေါသေဟိ အဝိဒ္ဓေ သာရခေတ္တေ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃၅။ ဥိသ(၁) လည်းကြည့်။

ဥိသဂန္ဓ (ပု) [ဥိသ+ဂန္ဓ] မြေပေါက်ဆပ်ပြာနံ့။ ယောပိသ ဟောတိ အနုသဟဂတော ဥိသဂန္ဓော ဝါ ခါရဂန္ဓော ဝါ ဂေါမယဂန္ဓော ဝါ အသမ္ဘဟတော။ သံ၊၂။၁၀ရ။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈ရ။)

ဥိသဂေါမယဆာရိကခါရ(ခါရက) (တိ) [ဥိသ ဂေါမယဆာရိကာ+ခါရ (ခါရက)] မြေပေါက် ဆပ်ပြာ, နွားချေးဆပ်ပြာ, ပြာဆပ်ပြာ။ ဥဒကေန တေမေတ္ဘာ တေမေတ္ဘာ ဥိသဂေါမယဆာရိကခါရေဟိ (ခါရကေဟိ) ကာဌကေ (ကာဌကပဒေသေ) သမ္ဘဒ္ဒိတ္ဘာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂၅။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၅။

ဥိသဂေါမယဆာရိကဘရ-ဒီ၊ဋီ၊၂။ရ၁။ မ၊ဋီ၊ ၃။ ၃၉-လာ ယင်းပါဋိသည် ဥိသဂေါမယ-ဆာရိကခါရ-မှ ပျက်ယွင်းသောပါဋိ ဖြစ်သည်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥိသဇာတ (တိ) [ဥိသ+ဇာတ] အလိုလို-ဖြစ်-ပေါက်-သော ငန်သောမြေ၊ ဆားဆပ်ပြာ

ရှိ-ဆား:ဆပ်ပြာပေါက်-သောမြေ။ ဦသရ (၂) ကြည့်။

ဦသပ်သုမယ (တိ) [ဦသပ်သု+မယ] ငန်သောမြေမှုဖြစ်သော(ဆား:)။ (မြေပေါက်ဆား၊ တွင်:ထွက်ဆား:။) ဥဒ္ဓိဒံ နာမ ဦသပ်သုမယ်။ ဝဇိရ။၄၈၁။

ဦသရ (တိ) [ဦသ+ရ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၈၂။ ဦသောအသို့ အတ္ထိ ဦသရော။ မောဂ်၊၄။၈၂။ ပဋ္ဌိကာ။ ဦမရ (သံ)] (၁) ဆား:။ (ဆပ်ပြာ။ ဘေသဇ္ဇမဏ္ဍုသာ။၄၂၅။) (၂) ဆား:ဆပ်ပြာ ရှိ-ဆား:ဆပ်ပြာပေါက်-သောမြေ၊ ဆပ်ပြာ ကျင်:၊ ဆား:ကျင်:။

(၁) လောကူပဟတန္တိ ဇာတသဘာ-ဝေန လောကေန ဦသရေန ဥပဟတံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၃၄။ (၂) အဒုံ ခေတ္တံ ဟိနံ ဇင်္ကလံ ဦသရံ ပါပဘူမိ။ သံ၊၂။၅၀၀။ ဦသရန္တိ သဏ္ဌာတံ လောကံ။ သံ၊ဋီ၊၃။၁၄၂။ ဦသရ (အံ၊၃။၆၉)နွှဲ ဥဒ္ဓိနှုလောကံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂၉။ ဦသရန္တိ ဦသဇာတံ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၈၁။

ဦသရပ်သုမယ (တိ) [ဦသရပ်သု+မယ] ဆား:ဆပ်ပြာပေါက်သောမြေမှ ဖြစ်သောဆား:၊ မြေပေါက်ဆား:၊ တွင်:ထွက်ဆား:။ ဥဒ္ဓိဒ (၁) ကြည့်။

ဦသရဘူမိ (ထိ) [ဦသရ+ဘူမိ] ဆား:ဆပ်ပြာပေါက်သောမြေ။ ဒုဗ္ဗူမနွှဲ ဦသရဘူမိ လောကူပဟတံ။ သံ၊ဋီ၊၃။၃၁၈။

ဦသဝန္ဆု (တိ) [ဦသ+ဝန္ဆု] ဆား:ဆပ်ပြာ ရှိ-ဆား:ဆပ်ပြာပေါက်-သောမြေ၊ ဆပ်ပြာကျင်:၊ ဆား:ကျင်:။ ဦသဝါ တူသရော တိသု။ ဓာန်။၁၈၂။

ဦသောဒက (နာ) [ဦသ+ဥဒက] ငန်သောရေ၊ ရေငန်၊ ဆပ်ပြာရေ။ ယထာ ဦသောဒကံ ပဋိစ္စ သံကိလိဋ္ဌံ ဝတ္ထံ ပရိယောဒါပယတိ (ပရိယောဒါယတိ)။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၂၀၂။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။

ဦဟ (ပု) [ဦဟ+အ] (၁) အကြံ၊ ဝိတက်။ (၂) ယုတ်သည်ကို ဖြည့်စွက်ခြင်:။ **(၁)** တက္ကော ဝိတက္ကော သက်ပ္ပေါ-ပွနောဟာယုတု ဇီဝိတံ။ ဓာန်။၁၅၅။ ဦဟ ဝိတက္ကော၊ ဦဟန္ဆနေနာတိ ဦဟော။ ဓာန်၊ဋီ။၁၅၅။ (ဓာန်သျှ၊သစ်-၌ ဦဟာ ဟု ဣတ္ထိလိင်ဖြင့် ရှိသည်။ ဦဟာ-လည်:ကြည့်။) **(၂)** တက္ကဝိဟေ၊ ဦဟော ဦနပူရကံ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၀၁။

ဦ(ဥ)ဟစ္ခ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဟန+တ္ဘာ] (၁) နုတ်-ထုတ်-ဖြတ်-ပယ်ရှား:-၍။ (၂) ထား:၍၊ ရွက်၍၊ (သျှ။) မှီ၍။ (ဋီ။) **(၁)** ဣန္ဒခီလံ ဦဟစ္ခ မနေဇာ။ ဒီ၊၂။၂၀၃။ သံ၊၁။၂၅။ ဦဟစ္ခ မနေဇာတိ ဇေတေ တကၠာဇောယ အဘာဝေန အနေဇာ ဘိက္ခု ဣန္ဒခီလံ ဦဟစ္ခ သမူဟနိတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ရ၂။ (သံ၊ဋ္ဌ-၌ အဘာဝေန-ပုဒ်ကျန်နေသည်။) အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ ဦဟစ္စာ(သုတ္တနိ။၄၄၈။ မဟာနိ။၃၄၆။ စူဠနိ။၁၉၊၁၈၀။ အပ၊၂။၁၄၁)တိ သဏ္ဌာယဒိဋ္ဌိ ဥဒ္ဓရိတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၅။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၆၅။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၃။) အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ

ဦဟစ္စာ(နေတ္တိ။ရ)တိ ဝိသတိဝတ္ထုကံ သက္ကာ-ယဒဿနံ ဥဒ္ဓရိတ္တာ သမုစ္ဆိန္နိတ္တာ။ နေတ္တိ၊ ၌။ ၄၅-၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၂။၂၉၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၂။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၇။ နေတ္တိ၊ဝိ။၆၃။)

(၂) သေလံဝ သိရသူဟစ္စ၊ ပါတာလေ ဂါ၀ေမေသထာ(သံ၊၁။၁၂၈)တိ မဟန္တံ ကူ-ဋာဂါရပ္ပမာဏံ သိလံ သီသေ ဌပေတ္တာ ပါတာလေ ပတိဋ္ဌဂဝေသနံ ဝိယ။ သံ၊ဋ၊ ၁။၁ရ၃။ ဦဟစ္စာတိ ဗုဒ္ဓံ နိဿာယ။ သံ၊ ဋီ၊၁။၂၂၂။

ဦ(ဥ)ဟညေတ (ကြို) [ဥ+ဟန+ယ+တေ] (၁) ထ၏။ (၂) ညှဉ်းဆဲအပ်-ထိခိုက်အပ်-ပျံ့လွင့်-၏။ **(၁)** ဦဟညေတ ရဇဂ္ဂေ။ ဇာ၊ ၂။၂၉။ ဦဟညေတေတိ ဥဋ္ဌဟတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၁၉၈။ **(၂) ဦ(သြ)ဟညေယျ**—ကာယေ ကိလန္ဓေ စိတ္တံ ဦဟညေယျ။ မ၊၁။၁၆၃။ သြဟညေယျာတိ ဥဋ္ဌါတိယေယျ၊ ဥဒ္ဓစ္စာယ သံ၀တ္တေယျာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ရ၆-ရ။ (မ၊ဋ္ဌ၊၁-၌ သြဟညေယျ-ဟု တည်ပုဒ်ရှိသည်။) **ဦဟညိ**—မ၊၁။၁၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃ရ၊။ သာရတ္ထ၊၁။၃ရ၊။ **ဥဟညိ**—မာ ဝိဟာရော ရဇေန ဥဟညိ။ ဝိ၊၃။၆၀။ (-ဝိ၊၄။၃ရ၅။)

ဦ(ဥ)ဟညိ (ကြို) [ဥ+ဟန+ယ+အာ။ "အာ"ကို "ဣ"ပြန်၊ ရဿပြု။] ညှဉ်းဆဲအပ်-ထိခိုက်အပ်-ပျံ့လွင့်-ပြီ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဦဟညေယျ (ကြို) [ဥ+ဟန+ယ+ဧထ။ "ဧထ"ကို "ဧယျ" ပြန်။] ညှဉ်းဆဲအပ်-ထိခိုက်အပ်-ပျံ့လွင့်-ရာ၏။ (မ၊၁။သျ-၌ ထိခိုက်ရာ၏-ဟု အနက်ပေးသည်။) ဦဟ-ညေတ-ကြည့်။

ဦ(ဥ)ဟတ (တိ) [ဥ+ဟဒ+တ] ကျင်ကြီး-လိမ်းကျံအပ်-လူးအပ်-ပေကျံနေ-သော။ သစေ ဝစ္စကုဋိ ဥဟတာ ဟောတိ။ ဝိ၊၄။ ၃၉၂။ ဦဟတာတိ ဦဟဒိတာ၊ ဗဟိ ဝစ္စ-မက္ခိတာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၂။ ဦဟဒိ-တာတိ ဧတ္ထ ဟဒ-ဓာတုသ ဝစ္စဝိသဇ္ဇန-တ္ထတာယာဟ "ဗဟိ ဝစ္စမက္ခိတာ"တိ။ ဝိမ တိ၊၂။၂၆၀။ ဥဟတာတိ ဧတ္ထ ဥပုဇ္ဇော ဟဒ-ဓာတုတိ ဒသ္သေန္တော အာဟ "ဥဟ-ဒိတာ"တိ။ ပါစိတ်၊ယော။၅၂၉။

ဦ(ဥ)ဟတ၂ (တိ) [ဥ+ဟန+တ။ အ၀+ဟန+တ။ ဦဟတော ရဇော။... ဦဟတောတိ ဧတ္ထ သြကာရသ ဦကာရာဒေသော။ နိတိ၊ သုတ္တ။၂၆၅။ ဥဒ္ဓဒ်တ (သံ)] (၁) တက်-အထက်သို့တက်-သော။ (၂) ညှဉ်းဆဲ-ဖြတ်-ပစ်လွင့်-ဖျက်ဆီး-နုတ်-ပယ်-သတ်-အပ်သော။

(၁) ဇိယညရတ္တိ အရုဏသ္မိမှုဟတေ။ ဇာ၊၂။၁၀ရ။ ဦဟတေတိ အရုဏေ ဥဋ္ဌ-တေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၀။ ဂိမှာနံ ပစ္ဆိမေ မာသေ ဥဟတံ ရဇောဇလ္လံ။ ဝိ၊၁။ဂရ။ ဦဟတံ ရဇောဇလ္လန္တိ ...ဥဒ္ဓံ ဟတံ ဦဟတံ၊ အာကာသေ သမုဋ္ဌိတံ ရဇဋ္ဌ ရေဏုံ စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။

(၂) ဦဟတော သြကစရော။ မ၊၁။ ၁၆ရ။ သမူဟတာ(သုတ္တနိ။၃၃၂)တိ သုဋ္ဌု ဦဟတာ ပညာသတ္ထေန သမုစ္ဆိန္နာ။ သုတ္တနိ၊

ဌ၊၂။၉၄။ သမ္ဘဟတာ သံ သုဌ္ဌ ဥိဟတာ ခေပိတာ ဝိဒ္ဓသိတာ။ အပ၊ဌ၊၁။၃၃၃။ ဥိ-ဟတော ဩကစရော နန္ဒိရာဂေါ ဒ္ဒေဓ ဆေတ္တာ ပါတိတော၊ နာသိတာ ဩက-စာရိကာ။ မ၊ဌ၊၁။၃၉၀။ ဥိဟတောတိ သမ္ဘဟတော နိဟတောတိ အာဟ ဒ္ဒေဓ ဆေတ္တာ ပါတိတောတိ။ မ၊ဋီ၊၂။ရ၂။

ဥိဟတိ (ကြို) [ဥိဟ+အ+တိ။ ဩဟတေ (သံ)] ကြံ-ကြံစည်-၏။ ဝိတက္ကေတိ ဥိဟတိ အာရမ္မဏံ စိတ္တံ အဘိနိရောပေတိတိ ဝိတက္ကော။ ဥဒါန၊ဌ။၁၉၈။ (-မ၊ဋီ၊၂။၉၁။)

ဥိဟဒ (တိ) [ဥ+ဟဒ+အ] ကျင်ကြီးစွန့်အပ်သော။ ဥဟန္ဒ-ကြည့်။

ဥိဟဒန (တိ) [ဥ+ဟဒ+ယု] ကျင်ကြီး စွန့်အပ်ရာဖြစ်သော။ ကာကဥိဟဒနံ ဝါတိ ကာ-ကေန ဥိဟဒနံ ဝါ။ ဝ၉ရ။၅ရ၈။

ဥိ(ဥ)ဟဒတိ (ကြို) [ဥ+ဟဒ+အ+တိ။ ဟဒ= ကရီသောသဏ္ဌေ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁၄။ အ၀-ဟဒတေ (သံ)] ကျင်ကြီးစွန့်၏။ ယေသံ နော ဒါရကာ ဥဟဒန္တိပိ ဥမ္မိဟန္တိပိ။ ဝိ၊ ၁။၃၃၃။ **ဥိဟဒန္တိ**ပိ ဥမ္မိဟန္တိပိတိ သန္ဌတာနံ ဥပရိ ဝစ္စမ္မိ ပဿာ၀မ္မိ ကရောန္တိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၆၄။ (-ဝိ၊၂။၅၈။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။၃၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၉၂။) ယံ ဘဒန္တေ ဟဒ-န္တညေ(ပေတ။၂၁၃)တိ ဘဒန္တေ ... ယံ အညေ ဥဟဒန္တိ ဝစ္စံ ဩသဏ္ဌေ။ ပေတ၊ ဌ။၂၅၁။ (-သာရတ္ထ၊၂။၄၁၄။) **ဥိဟဒါမ** —ဇာ၊ဌ၊၂။၃၂၁။ (ဝိ၊၁-၌ ဥဟဒန္တိ-ဟုရှိ၍ ဝိ၊ဌ-၌ ဥိဟဒန္တိ-ဟုရှိသည်။)

ဥိ(ဥ)ဟဒန္ဓိ (ကြို) [ဥ+ဟဒ+အ+အန္ဓိ] ကျင်ကြီးစွန့်ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥိဟဒယတေ (ကမ္မ၊ကြို) [ဥ+ဟဒ+ယ+တေ] စွန့်အပ်-ကျင်ကြီးစွန့်အပ်-၏။ ဝစ္စယတေ ဥိဟဒယတေတိ ဝစ္စံ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊ ၂။၂၁။

ဥိဟဒါမ (ကြို) [ဥ+ဟဒ+အ+မ] ကျင်ကြီးစွန့်ကုန်၏။ ဥိဟဒတိ-ကြည့်။

ဥိဟဒိတ (တိ) [ဥ+ဟဒ+တ] ကျင်ကြီး-လိမ်းကျံအပ်-လူးအပ်-ပေကျံနေ-သော။ ဥိဟ-တ ̄ -ကြည့်။

ဥိဟန (နဿ) [ဥိဟ+ယု။ ဥိဟ-ဝိတက္ကေ။ နိတိ၊ ဓာတု။၁၉ရ။] (၁) ကြံစည်ခြင်း၊ ရှေ့ရှု-တင်-တက်ရောက်စေ-ခြင်း။ (၂) (ဒုက္ခ) အစုကို ပြုခြင်း၊ (ဒုက္ခ)ကို ဖြစ်စေခြင်း။ (၃) နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်ခြင်း၊ (စုရုံးခြင်း။ မြန်မာပြန်။)

(၁) ဝိတက္ကနံ ဝိတက္ကော၊ "ဥိဟန"န္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၁၄။ အဘိ၊ဌ၊ ၁။၁၅ရ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၄ရ၊၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၃ရ။ ဝိတက္ကနံ နာမ အာရမ္မဏပရိကပ္ပနန္တိ အာဟ "ဥိဟန"န္တိ။ ဝိမတိ၊၁။ရ၂။ (-မဟာနိ၊ဌ။၃၃ရ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၆၆။) "ဥိဟန"န္တိ အာရမ္မဏသ ပရိ-ကပ္ပနံ၊ အာရမ္မဏေ ဝါ အဘိနိရောပနန္တိ အတ္ထော။ အဋ္ဌသာလိနီ၊ယော။၁၀၅။ "ဥိ-ဟန"န္တိ စိတ္တသ အာရမ္မဏေ ပတနဝ၀ေန အာကမုနတာ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၆ရ။

(၂) တတြ တတြာဘိနန္ဒနဝေသန ဗျာပေတ္တာ ဦဟနံ ရာသိကရဏံ ဒုက္ခနိဗ္ဗ-တ္တာနံ အာယူဟနံ။ မူလဋီ၊၂။၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၉၀။ အနေကတ္ထတ္တာ ဓာတူနံ "ဦ-ဟနံ ရာသိကရဏ"န္တိ ဝတ္တာ ပုန တဒတ္ထံ ဝိဝရတိ "ဒုက္ခနိဗ္ဗတ္တာန"န္တိ။ အနုဋီ၊၂။၆၀။ သမုဒယတော အာဂစ္ဆတီတိ ဝါ အာယံ၊ ဒုက္ခံ။ တသ ဦဟနံ ပဝတ္တာနံ အာယူဟနံ။ မူလဋီ၊၂။၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၉၀။ ဦဟန-သဒ္ဒေါ နိဗ္ဗတ္တာနတ္ထဝါစကော။ သမ္မောဃော။ ၄၆။ **(၃)** ဦဟနလက္ခဏ-ကြည့်။

ဦဟနတိ (ကြို) [ဥ(အဝ)+ဟန+အ+တိ] (၁) ထိခိုက်-တိုးဝှေ့-၏။ (၂) ထုတ်ဆောင်-ပယ်နုတ်-ပယ်ရှား-သတ်-၏။ **(၁)** မုခတော စ နာသတော စ ကဏ္ဏတော စ အသာ-သပသာသေသု ဥပရုဒ္ဓေသု အဓိမတ္တာ ဝါတာ မုဒ္ဓနိ ဦဟနန္တိ။ မ၊၁။၃၁၀။ မ၊၂။ ၂၈၆၊ (-၄၀၄။ မ၊၃။၃၀၂။ သံ၊၂။၂၈၁။ အံ၊၂။၃၃၄။)

(၂) ဦဟနိဿာမိ—သမ္ဘူဟနိဿာမိတိ သမ္မာ ဟေတုနာ နယေန ကာရဏေန ဦဟနိဿာမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ ဦဟနိဿာမိတိ ဥဒ္ဓရိဿာမိ၊ အပနေဿာမိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၂၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၄။ **ဦဟနေယျ**—မ၊၁။၁၆၆။

ဦဟနတ္ထ (ပု) [ဦဟန+အတ္ထ] ကြံစည်ခြင်း အနက်။ အဘိနိရောပေတီတိ ဂ္ဂမိနာ တက္ကဓာတုဿ ဦဟနတ္ထံ နိဝတ္တေတိ။ မဂ်ိမဋ္ဌ၊၁။၂၃ရ။ (ယင်းအလို ကြံစည်ခြင်း အနက် နှင့် တင်ခြင်း အနက်တို့ မတူဟု ယူရမည်။ ဒီ၊ဋီ နှင့် သီ၊ဋီ၊သစ်တို့အလိုမူ အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ ဦဟယတိ-ကြည့်။)

ဦဟနန္တိ (ကြို) [ဥ(အဝ)+ဟန+အ+အန္တိ] ထိခိုက်-တိုးဝှေ့-ကုန်၏။ ဦဟနတိ-ကြည့်။

ဦဟနလက္ခဏ (တိ) [ဦဟန+လက္ခဏ] နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ (ရုံးစုခြင်းလက္ခဏာရှိ၏။ မြန်မာပြန်။)။ ဦဟန-လက္ခဏော ဝါ မဟာရာဇ မနသိကာရော။ မိလိန္ဒ။၃၁၊၃၂။

ဦဟနိဿာမိ (ကြို) [ဥ(အဝ)+ဟန+ဿာမိ] ထုတ် ဆောင်-ပယ်နုတ်-သတ်-အုံ့။ ဦဟနတိ (၂) ကြည့်။

ဦဟနေယျ (ကြို) [ဥ(အဝ)+ဟန+ယျ] ထုတ်ဆောင်-ပယ်နုတ်-သတ်-ရာ၏။ ဦဟနတိ (၂) ကြည့်။

ဦဟယတိ (ကြို) [ဦဟ+ဏယ+တိ] ကြံစည်၏။ ရှေ့ရှုတင်-တက်ရောက်စေ-၏။ တက္ကယ-တိတိ ဦဟယတိ... အာရမ္ဘဏေ စိတ္တံ အဘိနိရောပေတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၄၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၉။

ဦဟသတိ (ကြို) [အဝ+ဟသ+အ+တိ] ပြက်ရယ်ပြု၏။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ... မာတု-ဂါမော ဥပသင်္ကမိတ္တာ ဦဟသတိ။ အံ၊၂။ ၈၀။ အဘိ၊ပု။၁ရရ။ ဦဟသတိတိ အဝဟ-သတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။

ဦဟသန (နာ) [ဥ+ဟသ+ယု] ရယ်ရွှင်-ပြုံး-

ခြင်း။ ဦဟသနမ္ပိ သန္ဓိပါတော။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၀။

ဦဟသိယမာန (တိ) [အဝ+ဟသ+ယ+မာန] ပြုက်ရယ်ပြုအပ်သော၊သူ။ သော မာတုဂါ-မေန ဦဟသိယမာနော။ အံ၊၂။၈၀။ အဘိ၊ ပု။၁ရရ။

ဦဟာ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဦဟာမည်သော မြစ်။ ကီ ပန မဟာရာဇ ဟိမဝတိ ဦဟာ နဒီ တယာ ဒိဋ္ဌာ။ မိလိန္ဒ။ရ၃။ ဦဟ-လည်းကြည့်။

ဦဟိတမ္ဘ (တိ) [ဦဟ+တမ္ဘ] ကြံစည်အပ်သော။ အဝယဝမေဝ သမ္ပိဏ္ဍေတ္တာ ဦဟိတမ္ဘော ဝိတက္ကေတမ္ဘော ... သမ္ပူဟော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၂။

ဦဟိတုံ (ဗျ) [ဦဟ+တုံ] ကြံစည်ခြင်းငှါ။ ဗုဒ္ဓိမန္ဒေဟိ သက္ကာ ဦဟိတုံ။ အလက်၊ဋီ။ ၉၈။

ဦဟိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [ဦဟ+တ္ဝာ] ကြံစည်၍။ အာဒါယ ဦဟိတ္ဝာ ဒိန္နမေဝ ပညာ ပဋိဝိ-ဇ္ဈတိ။ မူလဋီ၊၂။၅၉။ အာဒါယ ဦဟိတ္ဝာတိ ဂဟေတ္ဝာ ဝိယ တက္ကေတ္ဝာ ဝိတက္ကေတ္ဝာ။ အနုဋီ၊၂။၆၈။

ဦဟိယတိ (ကမ္မ၊ကြို) [ဦဟ+ယ+တေ] ရွေး-ရွေးကောက်-အပ်၏။ ဦကာ^{2}ကြည့်။

ဦဟေတိ (ကြို) [ဦဟ+ဧ+တိ] ကြံစည်-ကြံ-၏။ ဝိတက္ကေတိ ဦဟေတိ ... ဝိတ-က္ကော။ မောဟဝိစ္ဆေဒနီ။၁၆။

(ဃ) အခြားအကွာရာမှ ပြောင်းလာသော "ဇ" (အာဒေသ"ဇ")။ **(၁)** အမှ ပြောင်းလာသော "ဇ"= နဝဆန္ဒကေ ဒါနိ ဒီယျတိ။ ဇာ၊၁။၁၄၇။ အဇ္ဇ ပန နဝဆန္ဒကံ နဝါကာရံ ဒါနံ ဒီယျတိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၇၁။ "နဝဆန္ဒကေ ဒါနိ ဒီယျတိ"တိ ဇတ္ထ အကာရဿ ဇကာရပဇ္ဇနတာ ဝိယ (ဇကာရပဇ္ဇနံ ဝိယ) အညကွရဿ အညကွရာပဇ္ဇနတာ (အညကွရာပဇ္ဇနံ) ဝဏ္ဏဝိကာရော နာမ။ မဟာနိ၊ဌ။၂၂၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၂၃။ (မဟာနိ၊ဌ-၌ နဝေ ဆန္ဒကေ ဒါနိ-ဟုရှိ၍၊ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂-၌ နဝဆန္ဒကေ ဒါနိ-ဟု ရှိသည်။ နဝဆန္ဒကံ-၌ နိဂ္ဂဟီတ်ကို ချေ၊ အ ကို ဇ ပြု၍ "နဝဆန္ဒကေ" ဟုရှိပြီးသည်။ ဇာ၊၁။၁၄၇-၌ နဝဆန္ဒကေ ဒါနိ-ဟုပင်ရှိသည်။ ဇာ၊သျှ၊၂။၂၄၇-၉-၌ နဝဆန္ဒကေဒေါကိ-ဟုရှိသည်။ နဝဆန္ဒကဒေါကိ-ဟု ပုဒ်ဖြတ်။ အ ကို ဇပြု၊ ဒေါကိ-၌ နိဂ္ဂဟီတ်ကျေသည်-စသည်ဖြင့်ဆိုသည်။) ဣဆ္ဆိတဌာနံ ဝဇန္တီ ပါပုဏန္တီ ဇေတနာတိ ဝေဂေါ။ ... အကာရဿ ဇ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၀။ **(၂)** အ ပစ္စည်းမှ ပြောင်းလာသော "ဇ"= အပစ္စယဿ ဇကာရော၊ သရလောပါဒိ။ ဝဇ္ဇေတိ၊ ဝဒေတိ။ ရူ။၄ဓရ။ **(၃)** ဣဝဏ်မှ ပြောင်းလာသော "ဇ"= ဗန္ဓသေဝ၊ ဇိနေရိတံ။ ရူ။၁၆။ **(၄)** ဣ ဓာတ် မှ ပြောင်းလာသော "ဇ"=ဣ-ဂတိမှိ။ ဥပေတိတိ ဥပေတောဟု။ ရူ။၆ဝ၈။ အဝေစ္စ၊ ဥပေစ္စ။ ရူ။၆၄၃။ **(၅)** ဣ အာဂုံမှ ပြောင်းလာသော "ဇ"= အဂ္ဂဟေသိ၊ အဂ္ဂဟေသုံ။ ရူ။၅၁ဓ။ နိတိ၊သုတ္တ။၁ဝ၇၆။ **(၆)** ဥ-မှ ပြောင်းလာ

ဇ^{1}= "ဇ" အကွာရာ၊ "ဇ" သရ။ လေးဆယ့်တစ်လုံး(လေးဆယ့်သုံးလုံး)သော အကွာရာ, ရှစ်လုံး(ဆယ်လုံး)သော သရတို့တွင် ခုနစ်လုံးမြောက်၊ လည်ချောင်း, အာစောက် အရပ်၌ဖြစ်သော (ကဏ္ဌတာလုဇ)၊ ရှည်သော အသံဖြင့်ရွတ်ဆိုအပ်သော(ဒီဃ)၊ နိဂ္ဂဟိတ်မှ တပါးသောဗျည်းတို့၏ မှီရာဖြစ်သော (နိဿယ) -အကွာရာ-သရ။ ကစ္စည်း။ ၂၊ ၄၊၅။ ရူ။၂၊၃၊၅။ နိတိ၊သုတ္တ။၂၊၃၊၅။ မောဂ်၊ ၁။၅။ (မောဂ်၊၁။၄-၌"ဇတ်"ဟူသော ရဿသရကိုလည်း ပြဆိုထားသည်။)

ဇ^{2}= (က) "ဇ" ဓာတ်။ (ခ) "ဇ" ဝိဘတ်။ (ဂ) "ဇ" ပစ္စည်း။ (ဃ) အခြားအကွာရာမှ ပြောင်းလာသော "ဇ" (အာဒေသ-ဇ)။

(က) "ဇ" ဓာတ်= ဇ-ဂတျံ။ ဇတိ အယတိ။ ဓာတ္တတ္ထ။၃၄။

(ခ) "ဇ" ဝိဘတ်=(၁) ဝတ္တမာန်ဝိဘတ် အတ္တနောပုဒ် ဥတ္တမပုရိသ် အမှယောဂ ဇကဝုစ်"ဇ"ဝိဘတ်။ (၂) ပဋ္ဌမီဝိဘတ် အတ္တနောပုဒ် ဥတ္တမပုရိသ် အမှယောဂ ဇကဝုစ် "ဇ" ဝိဘတ်။ (၃) ပရောက္ခာဝိဘတ် ပရဿပုဒ် မဇ္ဈိမပုရိသ် တုမှယောဂ ဇကဝုစ် "ဇ"ဝိဘတ်။ ကစ္စည်း။ ၄၂၃၊ ၄၂၄၊ ၄၂၆။ ရူ။၄၂၆၊ ၄၅၀၊ ၄၅၉။

(ဂ) "ဇ" ပစ္စည်း။ (၁) ကေပစ္စည်း=ဏ် အနုဗန်ရှိသော "ဇ" ပစ္စည်း။ ကစ္စည်း။၄၅၂၊ ၄ဓ၃။ ဘာဝေတိ။ ရူ။၅၄ဝ၊၅၂၅။ သာဝေတိ။ နိတိ၊သုတ္တ။၉၁၅။ (၂) "ဇ"ပစ္စည်း။ ရုန္ဓေတိ။ ကစ္စည်း။၄၄၆။ ရူ။၅ဝ၉။ နိတိ၊သုတ္တ။၉၂၇။

သော"ဧ"။ ကေကရော (ကု+ကရ+ဏ)။ ဓာန်၊ ဌီ။၃၂၀။ ဇနေသဘော၊ ရထေသဘော။ ဧရေ-ကြည့်။ (ဘာသကရ-ကျမ်းကို ကိုးကား၍ ဇာတ်ဝိသောဓန။၁၂၅-၌ ဇန+ဥသဘ-ဟုခွဲလျက် ဥ ကို ဧ-ပြုဟု ဆိုသည်။) ဂေဏ္ဍုကော။ ဂုဌိ-မှ ဥ-ကို ဧပြု။ ဓာန်၊ ဌီ။၃၁၆။ (၇) ဥိ-မှ ပြောင်း လာသော "ဧ"။ ဟေတိ။ ဟောတိသရေဟောဟေ ဘဝိသန္ဓိမှိ သသ စ။ ကစ္စည်း။၄၈၀။ ရူ။၄၉၀။ (၈) သြ-မှ ပြောင်းလာသော "ဧ"။ အဟေသုံ။ "ကွစိဓာတူ"တိအာဒိနာ သြကာရသေကာရော။ ရူ၊နှာ။ ၂၉၅။ (၉) ဝ မှ ပြောင်းလာသော "ဧ"။ ဇနေသဘော။ ဒီ၊၂။၂၀၇။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၈၁။ (တိ၊ပိ၊ဓာန်။အတ္ထ-ဓ-ကြည့်။) (၁၀) နိဂ္ဂဟိတ်မှ ပြောင်း လာသော "ဧ"= သြရေဂင်။ မောဂ်၊၃။ခ-သုတ်။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၂၂။ (၁၁) ဧတ၊ ဣမ၊ ဣဒံ သဒ္ဒါတို့မှ ပြောင်းလာသော "ဧ"= ဧတ္တော၊ ဧတ္ထ။ ကစ္စည်း။၂၃၃။ ရူ။၂၆၄။ ဧဟိ၊ ဧဘိ၊ ဧသံ၊ ဧသာနံ၊ ဧသု။ ကစ္စည်း။ ၁၇၁။ ရူ။၂၂၀။ နိတိ၊သုတ္တ။၃၅၆။

(၁၂) နာမ် ပထမာကေဝုစ် သိ ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "ဧ"= ဝနပ္ပဂုမ္မေ ယထ ဖုဿိတဂ္ဂေ။ ခုဒ္ဒကာ။ရ။ သုတ္တနိ။၃၁၄။ နိတိ၊သုတ္တ။၂ရရ။ မောဂ်၊၂။၁၁၂။ (၁၃) အာလုပ် သိ ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "ဧ"= ဘောတိ ကညေ။ ကစ္စည်း။၁၁၄။ ရူ။၁ရ၈။ ဟေ သခေ။ ကစ္စည်း။၁၁၃။ ရူ။ ၁၃၂။ ဟေ ဗြဟ္မေ။ ကစ္စည်း။၁၉၃။ ရူ။ ၁၂၅။ သေ သေလော မဟာဗြဟ္မေ။ ဇာ၊ ၂။၃၃၉။ ကပ္ပ တိဋ္ဌ မဟာမုနေ။ အပ၊ ၂။၂၁၂။ နိတိ၊သုတ္တ။၂ရရ။ ဘဒ္ဒန္တေ ဥဋ္ဌေဟိ ကတ္တော။ ဇာ၊၂။၃၁၅။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၂၅ဝ။ နန္ဒမာတေ။ အံ၊၂။၄၄ဝ။ နိတိ၊သုတ္တ။၂ရ၉။ (၁၄) ပထမာ ယော ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "ဧ"= သဗ္ဗေ၊ ယေ၊ တေ။ ကစ္စည်း။ ၁ဝ၄။ ရူ။၂၀၀။ ဗာလေ စ ပဏ္ဍိတေ စ သန္ဓာဝိတ္တာ သံသရိတ္တာ ဒုက္ခဿန္တံ ကရိ-ဿန္တိ။ ဒီ၊၁။၅၀။ နိတိ၊သုတ္တ။၂ရရ။ (၁၅) ဒုတိယာ အံ ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "ဧ"= အဇ္ဇတဂ္ဂေ(ဒီ၊၁။ဝ၀)တိ အဇ္ဇတံ အာဒိ ကတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၁ဝ။ အဂ္ဂေတိ ဧတ္ထ ဥပယောဂဝစနဿ ဧ-ကာရာဒေသော။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၂။ ၁၉၁။ (၁၆) ဒုတိယာ ယော ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "ဧ"= ပုရိသေ ပဿ။ ကစ္စည်း။၁ဝရ။ ရူ။ဖ၉။ (၁၇) သတ္တမီ သို့ ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "ဧ"= ပုရိသေ ပတိဋ္ဌိတံ။ ကစ္စည်း။၁ဝ၈။ ရူ။၉ဝ။ သခေ။ ကစ္စည်း။ ၁ဝ၂။ ရူ။၁၃၅။ (၁၈) အာချာတ် တိ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "ဧ"= အပဿံ တီရမာယုဟေ(ဇာ၊ ၂။၁၅၉)တိ တီရံ အပဿန္တောဝ အာယု-ဟတိ ဝီရိယံ ကရောတိ။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။၄၄။ ပုတ္တော ဝါ ပိတရံ ယာစေ။ ဇာ၊၁။၂၃ဖ။ ပုတ္တော စ ပိတရံ ယာစတိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၂၃။ ယော မတ္တုမိစ္ဆေ၊ ပိတုနော ပမောက္ခာ။ ဇာ၊၁။၃ဖ၉။ မတ္တုမိစ္ဆေ မရိတုံ ဣစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၂။ (၁၉) အာချာတ် သိ-ဝိဘတ် မှပြောင်းလာသော "ဧ" = နပ္ပဇ္ဇဟေ ဝဏ္ဏဗလံ ပုရာဏ(ဇာ၊၁။၉၄)နှိ ... ပေါရာ-

ကကဝဏ္ဏ၌ ဗလ၌ နပ္ပဗေဟသိတိ ပုစ္ဆတိ။ ဇာ၊၆၊၃၃။ သာလိနံ ဩဒနံ ဘုဥ္ဇေ။ ဇာ၊ ၁။၁၁၆။ တတ္ထ "ဘုဥ္ဇေ"တိ ဘုဥ္ဇသိ။ ဇာ၊ ၆၊၃၃၃။ (၂၀) ထ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာ သော"ဒ"=ကို အဏ္ဏဝေ ကာနိ ဖလာနိ ဘုဥ္ဇေ။ ဇာ၊၁။၁၉၄။ "ဘုဥ္ဇေ"တိ ဘုဥ္ဇထ။ ဇာ၊၆၊၄၉၅။ (၂၁) မိ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်း လာသော "ဒ"= အဟံ ဂါမဝဏ္ဏ ဂ္ဂစ္ဆေ။ ဇာ၊၁။ရ၅။ တတ္ထ "ဂ္ဂစ္ဆေ"တိ ဂ္ဂစ္ဆာမိ။ ဇာ၊၆၊၂။၃ဝ၆။ တသ္မာ ကောမံ နု ရောစယေ။ ဇာ၊၁။၂၀၂။ တသ္မာ ကောမံ နု ရောစေမိ။ ဇာ၊၆၊၄။၁၂။ နု တေ သမသမံ ပသေ။ ဇာ၊၂။၁၄။ နု တေ သမသမန္တိ ... တယာ သမာနံ နု ပသ္သာမိ။ ဇာ၊၆၊။ ၁ဖရ။ (၂၂) တု-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "ဒ"= နု မယိ ဝသေ(ဇာ၊၁။၂ဖဖ)တိ မယိ မာ ဝသတု မာ ဥပ္ပဇ္ဇတု။ ဇာ၊၆၊၄။ ၂၄ဝ။ (၂၃) ယျ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "ဒ"= နု တံ ယာစေ(ဇာ၊၁။ရ၂)တိ တံ ဘဏ္ဍံ နု ယာစေယ္ယ။ ဇာ၊၆၊၂။၂ဖ၀။ "ကွစိ ဓာတုဝိဘတ္တိ"တိအာဒိနာ ယျ ယျာ-သိယျာမိယျံ့ဏ္ဍစ္ဆေတေသံ ဝိကပ္ပေန ဒ - ကာရာဒေသော။ ... သော ဩဒနံ ပစေ၊ တ္ဝံ ပစေ၊ အဟံ ပစေ။ ရူ။၄၅၄။ (-နီတိ၊ သုတ္တ။၁ဝ၈ရ။ မောဂ်၊ဖ။ရ၅။) (၂၄) ဒ ယျာသိ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "ဒ"=နု စ ရူပေ မနံ ကရေ(ဇာ၊၁။၂ဖ၃)တိ ...ဏ္ဍတ္ထိရူပေ မနံ မာ ကရေယျာသိ။ ဇာ၊ ၆၊။၂၂၄။ (၂၅) ဒယျာမိ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်း လာသော"ဒ" = အဟံ သုခီ ဘဝေ။ ရူ။ ၄၅၄။ (၂ဖ) ဒယျံ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာ သော "ဒ"= ဒဟေ အဟံ ဝဏ္ဏဗလံ ပုရာဏံ။ ဇာ၊၁။၉၄။ ဒဟေတိ ကေန ကာရဏေန အဟံ ဒဟေယျံ။ ဇာ၊၆၊၃၃။

ဒ² (ပု) [ဒေ+ကွိ။ ဒေ+ကွိ] ဆိတ်၊ သိုး။ ကောရော တု အဒေ ဘဝေ။ ကေကၠရ-ကောသ။၁၉။ အရေမာ၌ဂ္ဂိမေသိနံ သော-တုကမေယိတ္ထိ ယောတိအာဒိသု အဒေ ဌဋ္ဌေ ဘ၀တိ။ တတ္ထ အရိ ဒ အာ၃ အဂ္ဂိ မာ ဂ္ဂသိနံ သာ ဩတု ကံ မေယ ဂ္ဂတ္ထိ ယောတိ ဆေဒေါ။ သုနခ ဗိဠာရ ဥဒက အ၇ ဂ္ဂတ္ထိ ယော အဒ မ္ဗသိက အဂ္ဂိ စ၌ ဂ္ဂသိန မရိနော ဟောန္တိတိ အတ္ထော။ ... အာယတေန သရေန ရ၀ဏ္ဏော ဒေသတိ မာတာပိတာဒယော ဂ၀ေသတိ ဝမ္ဗတိ ဝါ ဂစ္ဆတိ ဝါတိ "ဒ"ဂ္ဂတိ အတ္ထော။ ဒေ-ဓာတု ဂ၀ေသနေ ဝုမ္ဗိယံ ဝါ။ ဒေ-ဓာတု ဂတိယံ၊ ကွိပစ္စယော။ ကေကၠရ ကောသ၊ဋီ။နှာ-၄၃၄။

(ဝိ၊ပိ၊ဓာန် ၌ [ဂ္ဂ+ဂ္ဂ] ဟု ဓာတ်ပစ္စည်း ခွဲ၍ (ဗျ) (၁) သနားခြင်း။ (၂) အမှတ်ရ ခြင်း၊ အောက်မေ့ခြင်း။ (၃) ခေါ်ခြင်း။ (၄) ငြူစူခြင်း။ (၅) ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ (ပု)(၆) ဗိသဏိုး- အနက်တို့ကို ပြဆိုထားသည်။)

ကံသ (ပု) [ဧက+အံသ။ ဧကာဇ (သံ)] (၁) တစ်ခုသော-အဖို့-အစု။ (၂) တစ်ခု-တစ်ဖက်-သော ပခုံး စွန်း၊ လက်ဝဲပခုံးစွန်း။ (၃) စင်စစ်-မ၌တ်မယွင်း-ဧကန်-အမှန် မုခ။ (တိ)(၄) လက်ဝဲတစ်ဖက်ပုခုံးထက်၌ ရှိသော။ (၅) တစ်ခုသောလက်ဝဲပခုံးစွန်း

ဌ-ပြုအပ်-တင်အပ်-သောအပေါ်ရုံ စုလျှား ရှိသောသူ။

(၁) တစ်ခုသော-အဖို့-အစု။ ကေ်သ-ဘာဝတော(ဒီ၊၁။၁၄၅)တိ ကေ်သာယ ကေ-ကောဋ္ဌာသာယ ဘာဝတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ၈။ ကေ်သော တဝ ဇီဝိတံ။ သုတ္တနိ။၃၄၂။ (-ပဋိသံ။၂၁ရ။) ကေကော အံ့သောတိ ကေ်သော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ ကေကော အံ့သော ဘာဝေါ, နဒုတိယောတိ ကေ်သော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၁။ ကေ်သာယာတိ တဒတ္ထေ စတုတ္ထီ-ဝစနံ၊ ကေ်သတ္ထန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၃၃။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၃၃၉။ ပဋိသံ၊ဂံ။၂၉၅။)

(၂) တစ်ခု-တစ်ဖက်-သော ပခုံးစွန်း၊ လက်ဝဲပခုံးစွန်း။ကေ်သံ စီဝရံ ကတ္တာ။ ဝိ၊ ၅။၂၅၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ ကေ်သံ စီဝရံ ကတ္တာတိ ကေသို့ အံ့သကူဌေ စီဝရံ ကတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁ရရ။ ကေ်သန္တိ ကေသို့ အံ့သေ၊ ဝါမံ-သေတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ရရ။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁ရ၄။ ပါစိတ်၊ယော။၅ရရ၊ ၅ရ၈။)

(၃) စင်စစ်-မခ္ခတ်မယွင်း-ကေန်-အ-မှန်မုခ္ခ။ ဘဂဝတာ စဿ ဘန္တေ သော ဝါစာ ကေ်သေန သြဓာရိတာ (သြဝါဒိတာ =က-မှုကွဲ။) ဒီ၊၃။၁၀။ (-အံ့၊၁။၅၉။ အံ့၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။) ကေ်သေနာတိ နိပ္ပရိယာယေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။ ကေ်သေနာတိ ကေန္တေန။ အံ့၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ ကေ်သေနာတိ ကေန္တေန။ ကေ-န္တိကံ ပန ဝစနပရိယာယဝိနိမုတ္တံ ဟောတိ-တိ အာဟ "နိပ္ပရိယာယေနာ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၈။ ကေန္တေနာတိ ကေ်သေန၊ အဝဿန္တိ အတ္ထော။ အံ့ဋ္ဌော။ ၂၂၂။ ကေ်သေ နိစ္ဆယေ။ ဓာန်၊ဋီ။၉၉၅။ (-အံ့ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄၊၂၂၀။ ဣ တိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁ဝ၆ရ၊၂ဝ၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၅၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃ရ၃ရ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၂ဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။ရ၊ ၂၂၀။)

(တိ)(၄) လက်ဝဲတစ်ဖက်ပုခုံးထက်ဌ ရှိသော။ ကေ်သံ စီဝရံ ကတ္တာ။ သုတ္တ နိ။၃၃။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဂါထာ။၂၃၁။ ကေ်သံ စီဝရံ ကတ္တာတိ ... ကေ်သန္တိ စ ဝါမံသံ ပါရုပိတ္တာ ဌိတသေတံ အဓိဝစနံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၈ဝ။ ကေ်သန္တိ ကေကော အံ့သော အသ စီဝရဿာတိ ဝိဂ္ဂဟော။ ကိရိယာဝိသေသနံ ဝါ၊ ဘုမ္မတ္ထေ ဝါ ဥပယောဂဝစနံ၊ ကေသို့ အံ့သေတိ အတ္ထော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။ ၃၅၉။ (ဤ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီကာတို့ အလို "စီဝရံ=သင်္ကန်းကို၊ ကေ်သံ=လက်ဝဲတစ်ဖက်ပုခုံးထက်ဌ-ရှိသည်ကို-ရှိအောင်၊ ကတ္တာ= ပြု၍"ဟု အနက်ပေးရမည်။)

(၅) တစ်ခုသောလက်ဝဲပခုံးစွန်းဌ-ပြုအပ်-တင်အပ်-သောအပေါ်ရုံစုလျှား ရှိ သောသူ။ ဟတ္ထိက္ခန္ဓတော သြရယ္ဟ၊ ကေ်-သော ပဋ္ဌလိကတော။ ဇာ၊၂။၃ရ၂။ ကေ်-သော ကေ်သကတဥ္ဘရာသင်္ဂါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ရ။၃ရ၄။ ကေ်သောတိ ဥတ္တရသာဌကံ ကေ်သေ ကတ္တာ။ ဇာ၊ဋီ။

ကေ်သကတဥ္ဘရာသင်္ဂ (တိ) [ကေ်သကတ +ဥတ္တရာသင်္ဂ] တစ်ခုသော လက်ဝဲပခုံးစွန်း ဌ-ပြုအပ်-တင်အပ်-သောအပေါ်ရုံ စုလျှား ရှိသောသူ။ အထက်ပုဒ်(တိ)(၅)ကြည့်။

ကေံသကတပါဝါရဒီဗွဝတ္ထ (တိ) [ကေံသ ကတ+ပါဝါရဒီဗွဝတ္ထ] တစ်ခုသော လက်ဝဲ ပခုံးစွန်း၌-ပြုအပ်-တင်အပ်-သော အပေါ်ရုံ နတ်အဝတ် ရှိသောသူ။ ပါဝါရမေကံသ-ကတော(ဇာ၊၂။၂၁၁)တိ ကေံသကတပါဝါ-ရဒီဗွဝတ္ထောဟု။ ဇာ၊၆။၅၃ရ။

ကေံသကာရဏ (နဝ) [ကေံသ+ကာရဏ] စင်စစ်ကေန်-အမှန်မှု၍-ဖြစ်သော အကြောင်း။ ဝေဠု သတိ သော တဿ အသေက္ခဘူမိ-သမာပဇ္ဇနဿ ကေံသကာရဏံ နု သိယာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ရ၅။

ကေံသဂတ (တိ) [ကေံသ+ဂတ] တစ်ခုသော လက်ဝဲ-ပခုံးစွန်းသို့ရောက်-ပခုံးစွန်း၌ဖြစ်-ပခုံးစွန်း၌တည်-သော။ အဇိနစမ္မံ ကေံသ-ဂတံ ကတ္တာ။ မ၊၆၊၃။၄၈။

ကေံသဂါဟဝန္ဓု (တိ) [ကေံသဂါဟ+ဝန္ဓု။ ထိ-၌ ကေံသဂါဟဝတိ] တစ်ခုသောအဖို့ကို ယူခြင်းရှိသောသူ။ ကေံသိက(၂) ကြည့်။

ကေံသဂါဟိက (တိ) [ကေံသဂါဟ+ဏိက] တစ်မှုသောအဖို့ကိုယူခြင်းရှိသောသူ။ အပ-ဏ္ဏကောတိ အဝိရဒ္ဓေါ အဒ္ဓေဇ္ဈဂါဟီ ကေံ-သဂါဟိကော။ မ၊၆၊၁။၅၂။ (-မ၊ဋီ၊၃။၅၂။)

ကေံသဂ္ဂါဟ (ပု) [ကေံသ+ဂါဟ] (၁) တစ်ခု သောအဖို့ကို ယူခြင်း။ (တိ)(၂) တစ်ခုသော အဖို့ကိုယူသော။ **(၁)** ကေံသံ ဂဟေတုံ အသမတ္ထတာယ နု ကေံသဂ္ဂါဟောတိ အ-နေကံသဂ္ဂါဟော။ အဘိ၊ဋီ၊၁။၃၀၁။ မဟာ နိ၊ဋီ။၃၃ရ၉။ **(တိ)(၂)** ယတ္ထ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-သမ္ဘာဒိဋ္ဌယော "နိစ္စံ အနိစ္စ"န္တိအာဒိနာ ကေံသဂ္ဂါဟာဘာဝေန ပဝတ္တန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၆၄။

ကေံသတ္ထ (ပု) [ကေံသ+အတ္ထ] စစ်စစ်-ကေန် အမှန်မှု၍-ဟူသောအနက်။ တဗ္ဗါတိ ကေံ-သတ္ထေ နိပါတော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄၂။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၄၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၆။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၉။ ကေံသတ္ထေ အဝိတထတ္ထေ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၁၉၆။ (-မ၊ဋီ၊၃။၁၅၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၉။ ပဋိသံ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋီ။၃၅၁။ စူဠနိ၊ဋီ။၆၂။ ဇာ၊ဋီ၊၃။၄၅။)

ကေံသပဋိပဒါ (ထိ) [ကေံသာ+ပဋိပဒါ] တစ်ခုသောအဖို့ရှိသော-စင်စစ်ကေန်မှန်သော - မ၍တ်ယွင်းသော-အကျင့်။ အပဏ္ဏ-ကပဋိပဒန္တိ အဝိရဒ္ဓပဋိပဒံ ကေံသပဋိပဒံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၈၀။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၈၄။)

ကေံသပါရူပန (နဝ) [ကေံသ + ပါရူပန] တစ်ခုသောပုခုံးစွန်း-လက်ဝဲပခုံးစွန်း-ကို ခြုံခြင်း။ လက်ဝဲတစ်ဘက် ပုခုံးထက်ဝယ် တင်လျက်ရုံခြင်း။ ပါဠိကာရကော ဘိက္ခု ကေံသ-ပါရူပနေန ပါရုတံ ဝါမဗာဟံ ဝိဝရိတ္တာ စီဝရံ အံသကူဋေ အာရောပေတိ။ ဝိ၊ဋီ၊၄။ ၅၅။ ကခ်ီ။၂ရ၈။ (-ဝိမတိ၊၂။၆၁။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၉၄။)

ကေံသဗျာကရဏ (နဝ) [ကေံသ+ဗျာကရဏ] (၁) တစ်ခုသောအဖို့အား-ဖြင့်-စင်စစ်-မ၍တ်မယွင်း-ဖြေဆိုခြင်း-ပြောကြားခြင်း။ (တိ)(၂) တစ်ခုသောအဖို့ အား-ဖြင့်-စင်စစ်-မ၍တ်မယွင်း-ဖြေဆို-ပြောကြား-သောသူ။

(၁) ကေန္ဓေနေ၀ ဝိ၀ဋ္ဌဆ္ဆဒေါ ဗုဒ္ဓေါ ဘ၀ိဿတိတိ ကေမေ၀ အဂ္ဂ်လီ ဥက္ခိပိတ္တာ ကေ်သဗျာကရဏံ ဗျာကာသိ။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ဌ။၃၂၄။ ကေန္ဓတော ဝိဿဇ္ဇနံ ကေ်သဗျာကရဏံ။ နေတ္တိ၊ဌီ။၂၈။ **(တိ)(၂)** ပဋ္ဌ ပြာဟ္ဝကာ ... ကေ်သဗျာကရဏာ၀ အဟေသုံ။ ၀ဇိရ။ ၃၉၉။

ကေ်သဗျာကရကီယ (တိ) [ကေ်သ+ဗျာကရ ကီယ။ ကေ်သဗျာကရဏ+ဣယ] တစ်ခုသောအဖို့အားဖြင့် ပြေဆို-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊ တစ်ခုသောအဖို့အားဖြင့် ပြေဆိုခြင်း၏ ဥစ္စာဖြစ်သော။ တတ္ထ "စက္ခုံ အနိစ္စ"န္တိ ပုဗ္ဗေန "အာမ အနိစ္စ"န္တိ ကေ်-သေနေ၀ ဗျာကာတဗ္ဗံ၊ ...အယံ ကေ်သ-ဗျာကရဏီယော ပဋ္ဌော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၅ရ-၈။ ပုစ္ဆာ စ နာမေသာ အဒိဋ္ဌဇောတနာ ပုစ္ဆာ ... ကေ်သဗျာကရဏီယာ။ နေတ္တိ၊ဌ။ဖ၂။ ဇ-ကံ်သေနေ၀ ဗျာကာတဗ္ဗော ဝိဿဇ္ဇေ-တဗ္ဗောတိ ကေ်သဗျာကရဏီယော။ ဒီ၊ဌီ၊၂။၁ဖ၈။ ကေ်သဗျာကရဏဿ အယန္တိ ကေ်သဗျာကရဏီယာ၊ ကေ်သေန ၀ါ ဗျာကာတဗ္ဗတ္တာ ကေ်သဗျာကရဏီယာ။ ကေ်သဗျာကရဏယောဂ္ဂါတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဌီ။၄၉။

ကေ်သဘာဂိယ (တိ) [ကေ်သဘာဂ+ဣယ] တစ်ခုသောအဖို့ရှိသော၊သူ။ တဿ သန္ဓ-ကဿ ဝိမုတ္တိသုခဿ အရိယမဂ္ဂရတနဿ စ ကေ်သဘာဂိယတာယ ဩရသာ။ ဣတိ ဝုတ်၊ဌ။၃၀၅။

ကေ်သဘာ၀ိတ (တိ) [ကေ်သ+ဘာ၀ိတ] တစ်ခုသောအဖို့အကျိုးငှါ ပွားများအပ်သော၊ စင်စစ်ပွားများအပ်သော (သမာဓိ)။ ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ ကေ်သဘာ၀ိတော သမာဓိ ဟော-တိ။ ဒီ၊၁။၁၄၅။ ကေ်သဘာ၀ိတောတိ ကေ်-သာယ ကေကောဋ္ဌာသာယ ဘာ၀ိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ၈။ ကေ်သာယာတိ တဒတ္ထေ-ယေ၀ စတုတ္ထီ၊ တသ္မာ ကေ်သတ္ထန္တိ အ-တ္ထော။ ဒီ၊ဌီ၊၁။၃၃၉။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၂။၃၃၃။

ကေ်သ၀စန (နာ) [ကေ်သ+၀စန] (၁) မချွတ်ကေန်အမှန်အားဖြင့်-တစ်ခုသောအဖို့အား-ဖြင့်-ဆိုခြင်း။ (၂) မချွတ်ကေန်အမှန် ဟူသော အနက်ကို ဟောသော သဒ္ဒါ။ (တိ) (၃) မချွတ်ကေန်အမှန်အားဖြင့်-တစ်ခုသော အဖို့အားဖြင့်-ဆိုအပ်သောစကား၊ရှိသော၊ တစ်ခွန်းတည်းသော စကား၊ရှိသော၊သူ။

(၁) ကေ်သ၀စနံ ကေ်။ ဝိဘဇ္ဇ၀စနာ-ပရံ။ အံ၊၁။၃၅၅။ ၀ဇိရ။၃။ (-မ၊ဌ၊၁။၁၁ရ။ မ၊ဌ၊၂။၃၀၃။ မ၊ဌ၊၄။၄၉။ အံ၊ဌ၊၃။ဖ၀။ ဣတိ ဝုတ်၊ဌ။ရ၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၈၁။ ဇာ၊ဌ၊၅။ဖရ။)

(၂) အဒ္ဓါတိ ကေ်သ၀စနမေတံ။ ပဋိသံ။၂၁ရ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၅၃။ ကော အံ်သော ဘာ၀ေါ, နု ဒုတိယောတိ ကေ်သော၊ ကေ်-သဿ အတ္ထဿ ၀စနံ ကေ်သ၀စနံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၄၁။ **(တိ)(၃)** အဒ္ဒေ၎ဏ၀စနာတိ ဒ္ဒေဓာ အပ္ပ၀ဏ္ဏ၀စနာ၊ ကေ်သ၀စနာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ဌ။၁၂၈။

ကေ်သ၀ရဂတ (တိ) [ကေ်သ၀ရ+ဂတ] မြတ်သော လက်ဝဲတစ်ဖက်ပခုံးထက်-သို့ရောက်

-ဌ်ဖြစ်-သော။ မေယ်ဝဏ္ဏ ပ်ံသုကူလ် ကေ်-
သဝရကတ် ကတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၀၁။ ကေ်သ-
ဝရကတ္ဆီ ဝါမ်ံသဝရပဝတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။
၃၆၉။

ကေ်သဝါစီ (တိ) [ကေ်သ+ဝစ+ဏိ] စင်စစ်
ကေန် အမှန်ဟူသောအနက်ကို ဟောသော။
အထ ဝါ ကေ်သဝါစီ ဣတ္ထ နုကာရော။ ဇာ၊
ဌ၊၂။၁၁၃။

ကေ်သဝါဒ (တိ) [ကေ်သ+ဝါဒ] တစ်ခုသော
အဖို့-အားဖြင့်-ကို-ပြောဆိုတတ်သော၊သူ။
တစ်ဖက်သတ် ပြောဆိုတတ်သော။ (သျှ။)
နာဟမေတ္ထ ကေ်သဝါဒေါ။ မ၊၂။၄၁၃။ (-
အ်၊၃။၄၁၀။)

ကေ်သာဓိဝစန (နာ) [ကေ်သ+အဓိဝစန] စင်
စစ်ကေန်အမှန်ဟူသောအနက်ကို ဟော
သော သဒ္ဒါ။ ဇာတူတိ ကေ်သာဓိဝစနံ။
ဇာ၊ဌ၊၁။၃၁၂။

ကေ်သိက (တိ) [ကေ်သ+ဏ္ဍက] (၁) တစ်ခု
သော အဖို့အစုရှိသော။ (ဌ။) စင်စစ်ကေန်
အမှန်အားဖြင့်ဖြစ်သော။(ဋီကာ။) (၂) တစ်
ခုသောအဖို့ကို ယူခြင်းရှိသော၊သူ။ (ရတနာ
သုံးပါး၌ ယုံမှားခြင်းကင်းသော၊သူ။) (၃)
တစ်ခုသော(လက်ဝဲ)ပုခုံး၌-ပြုအပ်-တင်အပ်
သော (ကိုယ်ဝတ်ကေသီသက်နှ်း)။ (၄) မ
ချစ်မယွင်း မှန်သော။

(၁) ကေ်သိကာပိ ဟိ ခေါ ပေါဌပါဒ
မယာ ဓမ္မာ ဒေသိတာ။ ဒီ၊၁။၁ရ၆။ ကေ်-
သိကာတိ ကေကောဌာသာ၊ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၁၃။
ဧကေကောဌာသာတိ ကေန္ဓိကာ၊ နိဗ္ဗာနာ-
ဝဟဘာဝေန နိစ္ဆိတာတိ အဓိပ္ပါယော။ ဒီ၊
ဋီ၊၁။၃ရရ။ အဌကထာတော အပရော
နယော ကေ်သိကာတိ ကေန္ဓိကာ၊ နိဗ္ဗာန-
ဝဟဘာဝေန နိစ္ဆိတာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။
သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃ရ၁။

(၂) လဒ္ဓါနဟံ အမတဝရံ ဝိသေသနံ၊
ကေ်သိကာ အဘိသမယေ ဝိသေသိယ။
ဝိမာန။၁ရ။ ကေ်သိကာတိ သမ္ဘာသမ္ဘဒ္ဓါ
ဘဂဝါ၊ သ္ဘာက္ခာတော ဓမ္မော၊ သုပ္ပဋိပန္နော
သံ၊ဃောတိ ကေ်သဂါဟဝတီ ရတနတ္တယေ
နိဗ္ဗိစိကိစ္ဆာ။ ဝိမာန၊ဌ။ရရ။

(၃) မုဌ္ဌတ္တိကဋ္ဌ တိရိယ်၊ တထာ
ကေ်သိကသ်ပိ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဂါထာ။၃၈။ ဥ-
တ္တရာသင်္ဂါပိ တတ္တကောယေဝါတိ ဒသေ-
တုံ "တထာ ကေ်သိကသ်ပိ"တိ အာဟ၊
ဧကော အ်သော ကေ်သော။ တတ္ထ ကာ-
တဗ္ဗန္တိ တဒ္ဒိတေ ကေ်သိက်။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊
သစ်။၂ရ၄။ (၄) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်း
ကြည့်။

ကေ်သိကကာရက (နာ) [ကေ်သိက+ကာရက]
မချစ်မယွင်း မှန်သောအကြောင်းတရား။
ဏ္ဍတိ "အပဏ္ဏက် ဌာန"န္တိ ပဒဒ္ဓယေနာပိ
"ယံ ကေန္ဓသုခါဝဟတ္တာ ပဏ္ဍိတေဟိ ပဋိ-
ပန္နံ ကေ်သိကကာရက် အဝိရဒ္ဓကာရက်
နိယ္ယာနိကကာရက်၊ တံ ဏ္ဍ"န္တိ ဒီပေတိ။
ဇာ၊ဌ၊၁။၁၁ရ။

ကေ်သိကဂ္ဂါဟ (ပု) [ကေ်သိက+ဂါဟ] စင်စစ်
မချစ်မယွင်း အမှန်အားဖြင့် ယူခြင်း။

အပဏ္ဏကဂ္ဂါဟ် ပန ကေ်သိကဂ္ဂါဟ် အဝိရ-ဒ္ဓဂ္ဂါဟ် ဂဟီတမနုဿာ တသ္မိံယေဝ ကန္ဓာရေ သောတ္ထိဘာဝံ ပတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၁၄။

ကေ်သိကဝါဒ (ပု) [ကေ်သိက+ဝါဒ] တစ်ခုသော အဖို့ရှိသော အယူဝါဒ။ (သခါရတို့၌ "အပြစ်"ဟုရှုသူ၊ နိဗ္ဗာန်ကို "အကျိုး" ဟုရှုသူသည် သံယောဇဉ်ကိုပယ်သည်။ အနွဲ့ကဂိုဏ်းသားတို့ကမူ ထိုနှစ်ခုတို့တွင် -နိဗ္ဗာန်ကို "အကျိုး"ဟုရှုသူ-တစ်ခုတည်းကိုသာ ယူကြသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအနွဲ့ကဂိုဏ်းသားတို့၏ အယူဝါဒကို "ကေ်သိကဝါဒ" ဟုခေါ်သည်။)

ယေသံ ပန တေသု ဒ္ဒိသုပိ ကေ်သိက-ဝါဒံ ဂဟေတ္တာ အာနိသံသဒဿာဝိနောဝ သံယောဇနပ္ပဟာနံ ဟောတိတိ လဒ္ဓိ။ အ ဘိ၊ဌ၊၃။ ၂၁၃။

ကေ်သိကဝိသယ (တိ) [ကေ်သိက+ဝိသယ] တစ်ခုသောအဖို့ရှိသောအာရုံရှိသော။ ဂေါ-တမောတိ ပဝတ္တမာနံ အဘိဓာနံ ဗုဒ္ဓိဗ္ဗ ကေ်သိကဝိသယတာယ တာယတိ ရက္ခ-တီတိ ဂေါတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၁၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၁၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၀။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၄၄။

ကော (ဘိ) [ကြ+ကျ။ ကြ+က။ ကြ ဂတိယံ၊ ကျ၊ ကြသေ, အလောပေါ စ။ ကော။ သဒိသရဟိတတာယ ဝါ ကေါဘာဝေ တိဋ္ဌတီတိ ကော၊ ကော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၉၆။ ကေ တိ ပဝတ္တတီတိ ကော၊ အသဟာယော။ မောဂ်၊ရ။၁၄။] (၁) အခြားတပါး၊ အချို့။ (၂) မြတ်သော၊ အမြတ်၊ ပဓာန။ (၃) အ ဖေါ်မရှိ၊ အဖော်မပါ၊ တယောက်ထီး တည်း။ (၄) တစ်၊ တစ်ခု၊ တစ်ယောက်။ (၅) တူသော၊ အတူ။ (၆) အတူ-တကွ-ဖြစ်ခြင်း။ (၇) ရောနှော-ရောယှက်-သော၊ တစ်ပေါင်းတည်းဖြစ်သော။ (၈) သက်သက်သော။ (၉) အတုမရှိသော။ (၁၀) နှစ်ခုမြောက် မရှိသော-မြတ်သော-နိဗ္ဗာန်။ (၁၁) စင်စစ်။ (၁၂) အသီးအခြားတစ်ခု၊ သီးသန့်တစ်ခု။ (၁၃) တစ်ခုသောအခါ၊ တရံရောအခါ။

(ကေ-သဒ္ဒါသည် "ကေစ= အချို့" အနက်ကို ဟောမူ "ကေ။ ကေ။ ကေဟိ" စသည်ဖြင့် ဗဟုဝုစ်သာရှိသည်၊ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ နပုံလိင်၌ "ကောနိ" စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း။ ဣတ္ထိလိင်၌ "ကော၊ ကောဟိ။ ကောသံ" စသည်ဖြင့် လည်းကောင်း ရှိသည်။ "မိဿီဘူတ= ရောနှော-ရောယှက်-သော၊ တစ်ပေါင်းတည်းဖြစ်သော" အနက်ကိုဟောမူ "ကော၊ ကေ" စသည်ဖြင့်ဗဟုဝုစ်သာ ရှိသည်၊ ပုရိသပုဒ်ကဲ့သို့ ပဒမာလာစဉ်ရသည်။ သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်၌ မပါဝင်ချေ။ နီတိ၊ပဒ။၃ရရ၊၃ရ၈။)

(၁) အခြားတပါး၊ အချို့။ ဣတ္ထေ-ကေ(ဒီ၊၁။၃၁)တိ ဣတ္ထံ ကေ။ ဝေ-မေကေတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၁၁။ ကေ-သဒ္ဒေါ အတ္ထေဝ အညတ္ထေ "သဿတော အတ္တာ စ ... ဣတ္ထေကေ အဘိဝဒန္တိ"-တိအာဒီသု။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၃၄။ ပုလ္လိင်-ဝိသယေ "ကေ"တိ ဝုတ္တေ သဗ္ဗတ္ထ "ကေ-စ္စေ"တိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊

၁။ရ၈။ နီတိပေဒ။၃ရရ။ ကေတိ ကေစ္စ၊ အညေ ဝါ။ သီးငှီ၊သစ်၊၁။၄၄၈။ ကေ(ပေတ။ဝ၆ရ)တိ ကေစ္စ ပေတော။ ပေတ၊ ဌ။ဝ၆ဝ။ ကောနိ နီလာနိ၊ ကောနိ သေတာနိ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃ဝ၁ဝ။ (-ဒီ၊ဝ။ဝ၂။ ဇာ၊ ၁။ဝ၊၆၂။ ဒီ၊ဌ၊ဝ။၉၅။ အဘိ၊ဌ၊၃။၂၈၃။ ဇာ၊ ဌ၊ဝ။ဝ၂ဝ။ ဇာ၊ဌ၊၂။ဝ၉ရ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၃၈။ မူလငှီ၊၃။ဝ၁၅။ အနုငှီ၊၃။ဝ၅၅။)

(၂) မြတ်သော၊ အမြတ်၊ ပဓာန။ (စေ-တသော ကောဒိဘာဝံ။ ဝိ၊ဝ။၅။ ဒီ၊ဝ။ရဝ။) သေဋ္ဌောပိ ဟိ လောကေ ကောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊ဝ။ဝ၁၈။ ကေသ အယနော ကောယနော၊ ကေသာတိ သေဋ္ဌသ။ မ၊ ဌ၊ဝ။၂၃၄။

(၃) အဖေါ်မရှိ၊ အဖော်မပါ၊ တစ်ယောက်ထီးတည်း။ ဧကော(ဥဒါန။၉၉)တိ အသဟာယော။ ဥဒါန၊ဌ။ဝ၄၅။ ဧကော(အံ၊ ၂။၅ဝရ)တိ အဒုတိယော။ အံ၊ဌ၊၃။ဝ၉ဝ။ (-ဝိ၊၄။၄၈၉။ ဒီ၊ဝ။ဝ၆၆။ ဇာ၊ဝ။၂၂။ ဝိ၊ဌ၊ ဝ။ဝ၁ဝ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၄။ ဇာ၊ဌ၊ဝ။ ၄ဝ၄။ ဇာ၊ဌ၊ ၃။ဝရ၁။)

(၄) တစ်၊ တစ်ခု၊ တစ်ယောက်။ ဧကောဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ခဏော စ သ-မယော စ ဗြဟ္မစရိယဝါသာယ။ အံ၊၃။ ၆ဝ။ ကေသဒ္ဒါ ... အတ္ထိ သခါယ် "ဧကောဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ခဏော စ သမယော စ ဗြဟ္မစရိယဝါသာယာ"တိအာဒီသု။ ဣတိ ဝုတ်၊ဌ။၃၄။

(၅) တူသော၊ အတူ။ အတ္ထတော ပ-နေတံ ဥဘယမ္ပိ ကေမေဝ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၄၂။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။ဝ၈၆။ ဒီ၊ဌ၊၃။ဝ၀ဝ။ သံ၊ဌ၊ဝ။၂၃။ သံ၊ဌ၊၂။၆၈။ အံ၊ဌ၊၂။ဝ၀၂။) (၆) အတူ-တကွ-ဖြစ်ခြင်း။ ဧကော အဓိပ္ပါယော(အဘိ၊ ဌ၊၃။၂၈၃)တိ ဇတ္ထ ကေတောဘာဝေ ကေ-သဒ္ဒါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလငှီ၊၃။ဝ၁၅။ ကေ-တောဘာဝေတိ သဟဘာဝေ။ အနုငှီ၊၃။ ဝ၅၅။

(၇) ရောနှော-ရောယှက်-သော၊ တစ်ပေါင်းတည်းဖြစ်သော။ ဥဘော ကော ဘ-ဝန္တု တေ(ဇာ၊၂။၂ဝ၄)တိ ဂဂေါ်ဒကံ ဝိယ ယမုနောဒကေန သဒ္ဓိ သံသန္ဒန္တာ ကေသ-ဒိသာဝ ဟောန္တု။ ဇာ၊ဌ၊။၂၅ရ။ ကောတိ မိဿကာ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။ဝ၃၆။ ကော ဘဝ-န္တု[တိ ကေဘာဝန္တု၊ မိဿီဘာဝန္တု။ နီတိ၊ပဒ။ ၃ရရ။

(၈) သက်သက်သော။ အဟမေကော နိရန္တရံ။ အလက်ား၊ဂါထာ။၆၁။ ကော ကေဝလော အဟမေဝ နိရန္တရံ။ အလက်ား၊ ငှီ။၉၂။ (၉) အတုမရှိသော။ ဧကောမှိ သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓေါ။ မ၊ဝ။၂၂ရ။ "ဧကောမှိ သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓေါ"တိအာဒီသု အတုလျတ္ထော ကေသဒ္ဒေါ။ ရူငှီ၊နှာ။၆ရ။

(၁၀) နှစ်ခုမြောက်မရှိသော-မြတ်သော-နိဗ္ဗာန်။ ကေဂါမီ-ကြည့်။ (၁၁) စင်စစ်။ ကေသဒိသ-ကြည့်။ (၁၂) အသီးအခြား တစ်ခု၊ သီးသန့်တစ်ခု။ ကေစာရိကဘတ္တ (၁) ကြည့်။ (၁၃) ကေဇ (၂) ကြည့်။

ကော၂ (တိ) [အာမေဋိတ် (ဝိစ္ဆာ)၊ ကေ-တစ်

ခုကျ။] တစ်ခုတစ်ခုသော။ နှ ဟိ ကေသို့ အနွေ ဒဠ္ဠ အသကြောနွေ့။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၁၀၂။ ကေသို့နှိ အနွသတေ ကေကသို့ အနွေတိ အဓိပ္ပါယော။ မူလဋီ၊၁။၆၁။ ကေကသို့နှိ အဌကထာယံ အာမေဋိတ-ဝစနသ လုတ္တနိဒ္ဒိဋ္ဌတံ ဒသေတိ။ အနုဋီ၊ ၁။၆၈။

ကေအံ့သု (ပု) [ကေ+အံ့သု] တစ်ခုသော အမွေးအမျှင်။ တဿာ ကေအံ့သုနော ပသန္နတိလတေလေ ပက္ခိပိတ္တာ ဥဒ္ဓဌ သ ပဋ္ဌရိတ္တာ အဂ္ဂေ ဌိတဗိန္ဒုမတ္တံ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၂၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၂။

ကေအဋ္ဌနက (တိ) [ကေ+အဋ္ဌနက] တစ်-အသပြာ-ကျပ်-အဖိုးထိုက်တန်သော။ တံ အညေန ကေအဋ္ဌနကေန စ ဒ္ဝိအဋ္ဌန-ကေန စ သဒ္ဓိ ဗန္ဓိတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၀၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၂၄ရ။

ကေအဠလိက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ကေ-အဠလိက မည်သော၊သူ (စကြဝဠတောင်း။) ကေအဠလိကော နာမ၊ စက္ကဝတ္တိ မဟာ-လော။ အပ၊၁။၂၆ရ။ ကေဠလိက-လည်း-ကြည့်။

ကေအဌကထာ (ထီ) [ကော+အဌကထာ] တစ်ခုသောအဌကထာကျမ်း။ တံ ကေ-အဌကထာယမ္ပိ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၅၁။

ကေအနာဂါမိကတ္ထေရဝတ္ထု (နှ) သာဝတ္ထိ ပြည်၌ ဆရာဖြစ်သော မထေရ်ကို အတူ-နေတပည့်တို့က "အရှင်ဘုရား, ရအပ်ပြီး-သော တရားထူးများ ရှိပါရဲ့လား"ဟု လျှောက်သောအခါ အနာဂါမ်ဖြစ်သော ထိုဆရာမထေရ်သည် "အနာဂါမိဖိုလ်သို့-လူ တို့ပင်ရောက်ကြကုန်သေး၏။ အရဟတ္တ-ဖိုလ်သို့ရောက်မှ ပြောကြားမည်" ဟု ကြံ-လျက် ရှက်သဖြင့် မည်သို့မျှ မပြောကြားဘဲ ကွယ်လွန်သောအခါ သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ဖြစ်-လေသည်၊ အတူနေတပည့်တို့က ဝိုယိုလျက် ဘုရားရှင်ထံချဉ်းကပ်သော အခါမှ ဘုရား-ရှင်က အဖြစ်မှန်ကို ဟောကြားသော ဝတ္ထု ဖြစ်သည်။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။၁၈၈-၉။

ကေအသခ်ေ့ယျ (နှ) [ကေ+အသခ်ေ့ယျ] တစ်ခုသော အသခ်ေ့ယျ(ကပ်)။ ဣတောအမှာကံ ဥပဓိနှကပ္ပတော အနွတ္ထရကပ္ပါဒီဟိ အပရိမေယျေ ကေအသခ်ေ့ယျသ ဥပရိ-သတသဟဿကပ္ပမတ္ထကေတိ အတ္ထော။ အပ၊ဌ၊၁။ ၂၈၁။

ကေအသခ်ေ့ယျမတ္ထက (ပုဒ်နှ) [ကေအသခ်ေ့-ယျ+မတ္ထက] တစ်ခုသော အသခ်ေ့ယျကပ်-၏ အထက်။ ကေအသခ်ေ့ယျမတ္ထကေ-အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ဗြာဟ္မဏမဟာ-သာလကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတ္တာ။ အပ၊ဌ၊၁။ ၂၂၉။

ကေအသ (ပု) [ကေ+အသ] မြင်းတစ်-ကောင်။ ကေအသသာပိ ခုရပိဋ္ဌမတ္တံ နှ-တေမိ။ သံ၊ဌ၊ ၂။ ၂၂၅။ (-ဇာ၊ဌ၊ ၂။ ၂၆ ၂။)

ကေဏ္ဍရီယာပထ (ပု) [ကေ+ဏ္ဍရီယာပထ] တစ်ခုသောဏ္ဍရီယာပုထ်။ ကေဏ္ဍရီယာပ-ထေပိ ပါဒသ ဥဒ္ဓရဏေ ပဝတ္တံ အတိ-ဟရဏံ။ သံ၊ဌ၊ ၂။၉၁။ (-အံ၊ဌ၊၁။၃၈။)

ကေဉတုသမုဋ္ဌာန (တိ) [ကေ+ဉတုသမုဋ္ဌာန] တစ်ခုသော-တူသော-ဉတုကြောင့် ဖြစ်သော။ သန္ဓတိဝသေန သဘာဂါ ကေ-ဉတုသမုဋ္ဌာနာ ကောဟာရသမုဋ္ဌာနာ စ ပုဗ္ဗပရိယာယဝသေန ဝတ္တမာနာပိ ပစ္ဆိပ္ပန္နာ။ ဣတိဝုတ်ဒ္ဌ။၂၀၀။

ကေဉဒက (နာ) [ကေ+ဉဒက] တစ်ခုသော-တစ်ကြိမ်သော-ရေ၊ တစ်ကြိမ်သွင်းသော ရေ။ အမှာကံ ပန သသံ ကေဉဒကေနေဝ နိုပ္ပဇ္ဇိသတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၆၅။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၄၁။

ကေဉပစာရသီမာ (ထီ) [ကော+ဉပစာရသီမာ] တစ်ခုသောဉပစာရသီမ်။ ကေသီမာယာတိ ကေဉပစာရသီမာယာတိ အတ္ထော။ ဝဇိရ။ ၄၉၀။

ကေဉပသဂ္ဂ (ပု) [ကေ+ဉပသဂ္ဂ] တစ်ခုသော ဉပသာရပုဒ်။ ပတိ သဒ္ဒဿ ကေဉပသဂ္ဂ-တ္တာ ပတိ ပဓာနော ဟုတ္တာ... ပါပုဏ-နတော။ အပ၊ဌ၊၁။၂၂၆။

ကေဉမဂ် (ပု) [ကေ+ဉမဂ်] တစ်ခုသော ဉမင် လိုက်ခေါင်း။ ကေဉမဂ်နေဝ ဒွေ ဂေဟာနိ ပဝိသနတ္ထာယ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၆၀။

ကေဉသဘဂါမိ (တိ) [ကေဉသဘ+ဂမု+ဏိ] တစ်ဉသဘ-သို့-တိုင်အောင်-ရောက်သော၊ တစ်ဉသဘ အကွာအဝေးသို့ ရောက်သော (မြား)။ ဧဝံ ကတံ ဟိ ကေဉဘသဂါမိ ဒွေ ဉသဘာနိ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ဌ၊၁။၃၅၅ရ။ အံ၊ဌ၊၃။ ၂၈၁။

ကေသြဋ္ဌ (ပု) [ကေ+သြဋ္ဌ] တစ်ခုသော နှုတ်ခမ်း။ ကေသြဋ္ဌောပိ ဇိဝှါယ နှ နိုလ္လေဟိ-တဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၆ရ။ ကခ်ီ။၂၈၄။

ကေက (တိ) [ကေ-နောင် က-လာ။ ကစ္ဆည်း။၁ရ၈။ ရှု။၂၂၄။ နီတိ၊ပဒ။၃ရ၆။ ကေ+က။ မောဂ်၊၄။၅၅။ ထီဋ္ဌ ကေကာ။] (၁) အဖေါ်မပါ တစ်ယောက်ထီးတည်း။ (၂) အခြားတပါး။ (၃) တစ်ခုတစ်ခုသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော။

(၁) နဂ္ဂါ ကေပထေကကော။ ပေတ။ ၁၆၉။ ကေကောတိ ကေကော အဒုတိ-ယော။ ပေတ၊ဌ။၁၆ရ။ ကေကဿ နိသိ-နှဿ၊ ပဝိဝိတ္တဿ စျာယိနော။ ထေရ။ ၃၂၁။ ကေကဿာတိ အသဟာယဿ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂ရ၄။ ကေကော(ဝိ၊ဌ၊၃။၃ရ၆)-တိ ဏ္ဍ ကေတော အသဟာယတ္ထေ က-ပစ္စယော။ ပါစိတ်၊ယော။၃၄၉။ အထေ-ကာကိ စ ကေစ္စော၊ ကော စ ကေကော သမာ။ ဓာန်။ရ၁၈။ စတုက္ကံ အသဟာယေ။ ဓာန်၊ဋီ။ရ၁၉။ (-ထေရ။၂၅ရ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၁။၂၁၅။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄၀၂။) သာ ကေကာ၀ အန္ဓရဝိထိယာ ပါယာသိ။ အံ၊ဌ၊၂။၂ရ၀။

(၂) အညတ္ထေပိ ကေကော။ ဓာန်၊ ဋီ။ရ၁၈။ (၃) ကေက၀သေနာ(ဒီ၊ဌ၊၃။ ၁၅၉)တိ ကေ ကေ ပရိမာဏ ဘေသာတိ ကေကော၊ ပဏ္ဍော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁ရ၀။ ("တစ်ခု၊ တစ်ယောက်၊ အဖော်မပါ" အနက်တို့ကို ဟောရာတွင် ဗဟုဝုစ်အရာ၌ "ကေ" နောင် "က" လာ၍ "ကေကာ၊ ကေကေ" စသည် ဖြင့် ပုရိသပုဒ်နှင့်တူစွာ ပဒမာလာ စဉ်ရ

သည်ဟု "စတ္တာရော ကေကာ သိယုံ" ပါဠိ ကိုကိုးကား၍လည်းကောင်း၊ "အယမ္ပိ ဂဟ-ပတိ ကေကောဝ အာဂတော၊ အယမ္ပိ ဂဟ-ပတိ ကေကောဝ အာဂတော"ဟု ဆိုသင့်ရာ၌ "ဣမေ ဂဟပတယော ကေကာ အာဂတာ" ဟု ဆိုရမည်ကိုလည်းကောင်း နီတိပဒ။ နှာ။၃၇၆-၌မိန့်မှာသည်။)

ကေကဋ္ဌဗ္ဘိက္ခာ (ထီ) [ကေကဋ္ဌ+ဘိက္ခာ] တစ်ဇွန်း-တစ်ယောက်ချို-ရှိသောဆွမ်း။ အဂ္ဂဘိက္ခာမတ္တန္တိ ကေကဋ္ဌဗ္ဘိက္ခာမတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၁။

ကေကဏ္ဌိကာ (ထီ) [ကော+ကဏ္ဌိကာ] တစ်ခုသော-အထွတ်-အချက်။ ကူဌာဂါရန္တိ ဧ-ကကဏ္ဌိကံ ဂါဟာပေတ္တာ ကတံ အဂါရံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။

ကေကဏ္ဌိကာဗဒ္ဓ (တိ) [ကေကဏ္ဌိကာ+အာဗဒ္ဓ] တစ်ခုသော အထွတ်အချက်ဖြင့် ဖွဲ့အပ်သော။ ဣဋ္ဌကာဒီဟိ ကတံ စတုရ-ဿကူဌာဂါရသဏ္ဌာနံ ကေကဏ္ဌိကာဗဒ္ဓံ။ ဝိမတိ၊၁။၂ရ၈။

ကေကနိပါတ (ပု) [ကေက+နိပါတ] ကေကနိပါတ်-ကေနိပါတ်-ပါဠိတော်။ ကေနိပါတ-လည်းကြည့်။ တတ္ထ အဂ္ဂံတ္တရာဂမော နာမ ကေကနိပါတော...ကောဒသကနိပါတောတိ ကောဒသနိပါတာ ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ (-ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၅၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၁။)

ကေကနိပါတပါဠိ (ထီ) [ကေကနိပါတ+ပါဠိ] ကေကနိပါတ်ပါဠိတော်။ လာဗူနီတိအာဒီနိ စတ္တာရိ ပဒါနိ ဧကံ ဂါထံ ကတ္တာ ကေ-ကနိပါတပါဠိ အာရောပေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၆။

ကေကနိပါတဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ကေကနိပါတ+ဝဏ္ဏနာ] ကေကနိပါတ်၏-အဖွင့်-အဋ္ဌကထာ။ ကာယေ ကာယာနုပဿီတိအာဒီနိ ဟေဋ္ဌာ ကေကနိပါတဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တာန-ယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄ရ။

ကေကပ္ပ (ပု) [ကေ+ကပ္ပ] (၁) တစ်ခုသော-ကပ်-ကမ္ဘာ။ (၂) တစ်ခုတစ်ခုသောကပ်။ (၁) ဒီပင်္ကရော စ သမ္ဗုဒ္ဓေ၊ ကေကပ္ပမ္ပိ တေ ဇိနာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃ရ၁။ (-ထေရီ။၄၃၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၉၄။) (၂) ကေကပ္ပေပိ(ဝိဘာဝိ နီ။၁၆ရ)တိ...တိသု သံဝဋ္ဋကပ္ပေသု ဧကေ-ကသ္မိံ သံဝဋ္ဋကပ္ပေပိ။ မဂ္ဂိမဗ္ဗ၊၂။၁၉။

ကေကဗဋ္ဌ(လ) (ပု) [ကေ+ကဗဋ္ဌ(လ)] တစ်ခုသော အလုပ်အလွေ့၊ (ထမင်း)တစ်လုပ်။ ကိံ ဇတ္ထ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ အတ္ထိတိ သင်္ကိုတ္တာ ကေကဗဋ္ဌမေဝ ကရောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁ရ၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၃။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၆-အလား-တူပါဠိ၌ ကေကဗလမေဝ-ဟုရှိသည်။)

ကေကမွလ (ပု၊နှ) [ကေ+ကမွလ+ဒါန။ ဒါန-ပုဒ်ကြေ။] တစ်ခုသောကမွလာ-ကမွလာ တစ်ထည်-အလှူ။ ဧဝံ သာမဏေရော ကေကမွလသ ̀နိသန္ဒေန သတ္တဝဿိ-ကောဝ ကမွလသ̀ဟဿံ လဘိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၃ရ။

ကေကမ္မ (နာ) [ကေ+ကမ္မ] (၁) တပေါင်းတည်း ပြုအပ်သော-ကံ-သံယကံ။ (တစ်သိမ်တည်း ၌တည်နေသော ပကတတ်ရဟန်းတို့ ပြုအပ်သော သံယကံလေးပါး။) (၂) တစ်ခုသော သံယကံ။ (၃) တစ်ခုသော-ကံ-စေတနာ။ **(၁)** သံဝါသော နာမ ကေကမ္မံ ကေဒ္ဒေသော သမသိက္ခတာ၊ ဧသော သံ-ဝါသော နာမ။ ဝိ၊၁။၃၄။ စတုဗ္ဗိဓမ္မိ သံယ-ကမ္မံ သီမာပရိစ္ဆိန္နေဟိ ပကတတ္တေဟိ ဘိ-က္ခူဟိ ဧကတော ကတ္တဗ္ဗတ္တာ ကေကမ္မံ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၁၈၄။ **(၂)** ကေကမ္မပသိဒ္ဓိ-ကြည့်။ **(၃)** ကေကမ္မ-နိဗ္ဗတ္တ-ကြည့်။

ကေကမ္မဋ္ဌာန (နာ) [ဧက+ကမ္မဋ္ဌာန] တစ်ခုသော ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းတစ်ခု။ ကာမ-ဝိတက္ကာဒီနံ ပန တိဏ္ဏံ ပါဋိယံ ဝိဘတ္တေသု အဋ္ဌတိသာရမ္မဏေသု ဧကကမ္မဋ္ဌာနမ္ပိ အ-ပစ္စနိက် နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ ပဋိ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။

ကေကမ္မနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [ကေကမ္မ+နိဗ္ဗတ္တ] တစ်ခုသော-ကံ-စေတနာ-ကြောင့် ဖြစ်သော။ သော ဟိ ကေကမ္မနိဗ္ဗတ္တော ... ခန္ဓပ္ပဗန္ဓော ဣဒံ ဇာတိတိ အဓိပ္ပေတော။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၉။ (-သာရတ္ထ၊၂။၂၆၈။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၀။ မူလဋီ၊၃။၄၅။)

ကေကမ္မနိဗ္ဗတ္တိတ (တိ) [ကေကမ္မ+နိဗ္ဗတ္တိတ] တစ်ခုသောကံ-စေတနာ-သည် ဖြစ်စေအပ်သော။ လိင်္ဂ် ပရိဝတ္တေ စ သော ဧဝ ကေကမ္မနိဗ္ဗတ္တိတော ဘဝင်္ဂပ္ပဗန္ဓော ဇီဝိတိ-န္ဒြိယပ္ပဗန္ဓော စ နာညော။ မူလဋီ၊၂။၂၀ရ။

ကေကမ္မပသိဒ္ဓိ (ထီ) [ကေကမ္မ+ပသိဒ္ဓိ] တစ်ခုသောသံယကံ၏ပြီးခြင်း။ ဣမိနာ နယေန ဒ္ဒိသု နဒိသု, ဇာတသရေသု စ ကေကမ္မ-ပသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝဇိရ။၄၆၀။

ကေကမ္မဝါစာ (ထီ) [ကော+ကမ္မဝါစာ] တစ်ခုသော-တစ်ကြိမ်သော-ကမ္မဝါစာ။ ကေ-ကမ္မဝါစာယ သဗ္ဗေပိ ဧကတော သမ္မန္နိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၂။

ကေကရိသ (ပုဒ်နာ) [ဧက+ကရိသ] တစ်ခုသောပယ်၊ တစ်ပယ်။ သော အတ္တနော အပ္ပမ-တ္တကာရဏာ ဧကကရိသတော စတ္တာရိပိ အဋ္ဌပိ သကဋာနိ လဘတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။

ကေကရိသခေတ္တ (နာ) [ကေကရိသ+ခေတ္တ] တစ်ပယ်အတိုင်းအရှည်ရှိသောလယ်။ ကေ-ကရိသခေတ္တတော ပညာသမ္ပိ သဋ္ဌိပိ သ-ကဋာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။

ကေကရိသပမာဏ (တိ) [ကေကရိသ + ပမာဏ] တစ်ပယ်အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဧကကရိသပမာဏော ဘူမိဘာဂေ စတ-သောဝ ပါတိယော ဌပယိသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၀။

ကေကရိသမတ္တ (တိ) [ကေကရိသ+မတ္တ] တစ်ပယ်အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ တစ်ပယ်မျှရှိသော။ မေဏ္ဍကသ ကေကရိသမတ္တေ ပဒေသေ သတ္တရတနမယာနံ မေဏ္ဍကာနံ ပါတုဘာဝေါ ပုညဝတော ဣဒ္ဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၁။

ကေကလလ (နာ) [ကေ+ကလလ] တစ်ခဲနက်သော ရှဉ့်ညွှန်ပျောင်း၊ တစ်ပေါင်းတည်းသော ညွှန်။ (ဇာတ်ဝတ္ထု။) အတ္တနာ အာဘတံ ဥဒကံ ဆဋ္ဌေတ္တာ ခလမဏ္ဍလမတ္တံ ဌာနံ မဒ္ဒိတ္တာ ကေကလလံ အကာသိ။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။၃၂၂ဖ။

ကေကလာပ (ပု) [ကေ+ကလာပ] တစ်ခုသော-ကလာပ်-ရုပ်ကလာပ်။ ရုပ်ကလာပ်-ရုပ်အစည်း-တစ်ခု။ ယထာ အဝိသေသေပိ ကေကလာပေ ဘူတာနံ ရူပရသာဒယော အညမညဝိသဒိသာ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ရ၅။ (-မူလဋီ၊၁။၁၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၂။)

ကေကလာပရိယာပန္န (တိ) [ကေကလာပ+ပရိယာပန္န] တစ်ခုသောရုပ်ကလာပ်၌-အကျုံး-အတွင်း-ဝင်သော။ ယသ္မာ ပန ကေ-ကလာပရိယာပန္နာနမ္ပိ ဓမ္မာနံ ကေဠိ ဂဟဏော နာ သမုဒါယော ဂယ္ဟတိ။ အနုဋီ၊ ၃။၂၄ဖ။

ကေကလာပပဝတ္တိ (တိ) [ကေကလာပ+ပဝတ္တိ] တစ်ခုသောရုပ်ကလာပ်၌ ဖြစ်ခြင်း ရှိသော။ ကေဠိပါဒေကနိရောဓေဟိ အဝိ-နိဗ္ဘောဂေ အဓိပ္ပေတေ သော ရူပဿ စ ကေကလာပပဝတ္တိနော ရူပေန လဗ္ဘတိတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ဂ၆။

ကေကလာပဝုတ္တိ (တိ) [ကေကလာပ+ဝုတ္တိ] တစ်ခုသော ရုပ်ကလာပ်၌ဖြစ်ခြင်း ရှိသော။ ကေဠိပါဒေကနိရောဓေ ဟိ အဝိနိဗ္ဘောဂေ အဓိပ္ပေတေ သော ရူပဿ စ ကေ-ကလာပဝုတ္တိနော လဗ္ဘတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၄ဖ။

ကေကဝိဟာရ (ပု) [ကေက+ဝိဟာရ] တစ်ယောက်ထီးတည်းနေခြင်း။ သော အရညေ ဝိဟာရန္တော ကေကဝိဟာရေ နိဗ္ဗိန္နော ဥက္ကဏ္ဌိတော ဟုတ္တာ။ အပါဒ၊၂။၂ဂ-၂ဋ။ (-စရိယာ၊ဌ။၁၁၅၊၁၄ဂ။)

ကေကသိကပရိကမ္မ (နာ) [ကေ+ကသိကပရိကမ္မ] တစ်ခုသော ကသိုဏ်းပရိကမ်။ သ-မာပတ္တိ ဧဝံ နိဗ္ဗတ္တေတိတိ အပ္ပနာဥပစာရံ ပါပေတ္တာ ကေကသိကပရိကမ္မံ ကထေသိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၄၀။

ကေကဟာပက (ပု၊နာ) [ကေ+ကဟာပက] တစ်ခုသော-အသပြာ-ကျပ်။ နဂရေ ကမ္မံ နာမ နာ ကေကဟာပကေန နိပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၃၃။ (-အံ၊ဌ၊၁။၁ဂ၃။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၃။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၁၁။ အပါဒ၊၂။၂၄ဖ။)

ကေကာမ (ပု) [ကေ+ကာမ] တစ်ခုသော-ကာမ-ကာမဂုဏ်။ ဧဝံ ပဌဝေ ကာမ-ဂုဏေသု ကေကာမမ္ပိ နာပေက္ခတေ စိတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၁ရ။

ကေကာရက (နာ) [ကေ+ကာရက] တစ်ခုသော အကြောင်းတရား။ ဘိက္ခဝေ... အည်ံ ကေ-ကာရကမ္ပိ နာ သမနုပဿामိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၊ ဌ။၅ဋ။

ကေကာရကနိဒ္ဒေသ (ပု) [ကေကာရက + နိဒ္ဒေသ] တစ်ခုသော အကြောင်းကို ညွှန်ပြခြင်း။ ယဒိ တာဝ ကောဝ။ ကေကာရက-

ဝါဒေါ အာပဇ္ဇတိ။ အထ အညေပိ သန္တိ၊ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သခါရာတိ ကေကာရက-နိဒ္ဒေသော နုပပဇ္ဇတိတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁ရ၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၄။

ကေကာရကဝါဒ (ပု) [ကေကာရက+ဝါဒ] "တစ်ခုသော 'ပကတိ' (ဝါ) 'ဖန်ဆင်းရှင်' ဟူသော အကြောင်းရှိ၏" ဟု ပြောဆိုကြောင်း အယူဝါဒ။ ("လောကသည် 'ပကတိ' ဟူသော အကြောင်းတစ်ခုကြောင့် (ဝါ) 'ဗြဟ္မာ'ဟူသော အကြောင်းတစ်ခုကြောင့် (ဝါ) "ပဇာပတိ"ဟူသော အကြောင်းတစ်ခုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည်" စသည်ဖြင့် ပြောဆိုသူတို့၏ အယူဝါဒ။)

ကေကာရကဝါဒေါ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂)-တိ ပကတိကာရကဝါဒေါ, ဣသရကာရ-ကဝါဒေါ ဝါ။ မူလဋီ၊၁။၆၁။ ပကတိသရ-ဝါဒဂ္ဂဟဏံ နိဒဿနမတ္တံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ပဇာပတိ-ပုရိသကာလဝါဒါဒယောပိ "ကေကာရက-ဝါဒေါ"တိ။ ဝါ-သဒ္ဒေန ဝါ တေသမ္ပိ သ-ဂ်ံဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အနုဋီ၊၁။၆၈။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၉။ မူလဋီ၊၂။၉၉။ အနုဋီ၊၂။၁၀၈။) ကေကာရကဝါဒေါ ကေကာရဏံ ဣတိ ဝါဒေါ။ အဋ္ဌသာ၊ယော။၈၀။ ကေ၊ ကာရဏံ ကေကာရဏံ၊ ကေကာရဏံ ဣတိ ဝါဒေါ ကေကာရကဝါဒေါ။ သမ္မော၊ယော။၉၂။ ဧ-ကေန ပကတိသခါတေန ကာရကေန ပဝတ္တော နာ အနေကေဟိ ကာရကေဟိတိ ပကတိကာရကဝါဒေါ ကေကာရကဝါဒေါ နာမ။ နီ၊ပြည်၊သျှ၊၁။၃ရရ။ (ထိုဝါဒအကျယ်ကို ဓာန်၊သျှ၊သစ်၊နှာ။၃ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂၊သျှ၊ ၄။၂၁၁-တို့ကြည့်။)

ကေကာလ (ပု) [ကေ+ကာလ] (၁) တစ်ခုသောအချိန်အခါ ကာလ၊ တစ်ပြိုင်နက်သော ကာလ။ (၂) တူသောအချိန်ကာလ။ **(၁) ဧဝံ တေသံ စတုန္နံ အရိယသစ္စာနံ ကေကာလေ ကေကွဏေ ကေစိတ္တေ အပုဗ္ဗံ အစရိမံ အဘိသမယော ဘဝတိ။** ပေဋကော။၂၅ရ။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၅။) **(၂)** ကေကာလိက-ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကေကာလသန္ဌာန (တိ) [ကေ+ကာလသန္ဌာန] တူသောကာလ တူသောသန္ဌာန် ရှိသော။ သမာနကာလသန္ဌာနေဟိတိ ကေကာလ-သန္ဌာနေဟိ။ အနုဋီ၊၃။၂၄။

ကေကာလသမဝဓာန (နာ) [ကေကာလ+သမဝဓာန] တစ်ခုသောကာလ၌-တစ်ချိန်တည်း၌-ဖြစ်တည်ခြင်း။ ယထာ ဝါ ပန ဃဋေ ဒုဒ္ဓံ ပက္ခိတ္တံ ဒဓိ ဘဝတိ။ နာ စတ္ထိ ကေ-ကာလသမဝဓာနံ ဒုဒ္ဓဿ စ ဒဓိဿ စ။ နေတ္တိ။၆၆။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၆။)

ကေကာလိက (တိ) [ကေကာလ+ဣက] တူသော ကာလရှိသော။ ယုဂနဒ္ဓါတိ ပဟာ-တဗ္ဗပဟာယကယုဂေ နဒ္ဓါ ဝိယ ဝတ္တနကာ ကေကာလိကတ္တာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၃။

ကေကာသာဝပဇ္ဇောတ (တိ) [ကေကာသာဝ+ပဇ္ဇောတ] တစ်ခဲနက်သက်နှံ့ရောင်ဖြင့်-သက်နှံ့ရောင်တစ်ရောင်တည်းဖြင့်-ထွန်းလင်းတောက်ပသော။ တတော ပဌာယ သကလနဂရံ ကေကာသာဝပဇ္ဇောတံ ဣ-

သိဝါတပဋိဝါတံ အဟောသိ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၆၄။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၆၉။)

ကေကိစ္ စ (နာ) [ကေ+ကိစ္စ] (၁) တစ်ခုသော အမှု ကိစ္စ။ (တိ)(၂) တူသောကိစ္စရှိသော။ **(၁)** ဝတ္တသီသေန ဟိ သော ကေကိစ္စမိ္ပ နာ ကရောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၁၉။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။ ၃၂၉။) **(တိ)(၂)** ကေရသာ ဟောန္တိတိ သ-ကိစ္စသာဓနပဋိပက္ခပဟာနေန ကေကိစ္စာ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၇၆။ (-ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၉၀။)

ကေကိစ္စဋ္ဌ (ပု) [ကေကိစ္စ+အတ္ထ] တစ်ခုတည်းသော-ကိစ္စ-အရသာ-ရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ ကေရသဋ္ဌ-ကြည့်။

ကေကိရိယ (တိ) [ကေ+ကိရိယ] အတူတကွ-တစ်ပေါင်းတည်း-ပြုခြင်းရှိသော၊သူ။ အပိ စ ကိစ္စကရဏီယေသု တေဟိ သဒ္ဓိံ အာဒိ-တောဝ ကေကိရိယဘာဝံ ဥပဂစ္ဆန္တော သံ-သန္ဒတိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၆၆။

ကေကိယ (တိ) [ကေက+ဏ္ဍယ] တစ်ယောက်ထီးတည်း။ ကေကိယာ အဒုတိယာ၊ တာဒိ-သာ သမဏာ မမ။ အံ၊ဌ၊၂။၂၇၁။ (သီမှဋ္ဌ "ကောကိယာ"၊ သျှာမှဋ္ဌ "ကောနိယာ" ဟု ရှိသည်။) ကေကိယာတိ ကေကာ၊ စတူသု ဏ္ဍရိယာပထေသု ကေကာ ဟုတ္တာ ဝိဟရန္တီတိ အဓိပ္ပါယော၊ တေနေဝါဟ "အဒုတိယာ"တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၃။

ကေကုစ္ဆိ (ထီ၊ပု) [ကော+ကုစ္ဆိ။ ကေ+ကုစ္ဆိ] တစ်ခုသော (အမိ)ဝမ်းဗိုက်၊ တစ်ဝမ်းတည်း။ လုဒ္ဒါပိ အာဂန္ဓာ တေ တယော ဇနေ ကေတော ဌိတေ ဒိသ္မာ မေတ္တစိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတ္တာ ကေကုစ္ဆိယံ နိဗ္ဗတ္တာဘာတရော ဝိယ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၁၈။

ကေကုဋ (ပုဒ်နာ) [ကေ+ကုဋ] တစ်လုံးသော အိုး၊ အိုးတစ်လုံး။ ဥဒကေ ဟတ္ထံ ဩတာ-ရေတ္တာ ဥက္ခဘာဝံ ဥတ္တာ ကေကုဋံ အာ-ဟရိတ္တာ ဥဒကံ ဂဏှန္တီ။ အံ၊ဌ၊၁။၂၈၂။

ကေကုဋိက (တိ) [ကော+ကုဋိ+က] တစ်ခု-တစ်လုံး-သော အိမ်ရှိသော၊ အိမ်တစ်လုံးရှိသော။ ဂါမော နာမ ကေကုဋိကောပိ ဂါမော။ ဝိ၊၁။၅၆။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။၂၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၆၉။)

ကေကုဏ္ဍက (တိ) [ကေ+ကုဏ္ဍ+က] တစ်ခုသော နံရံရှိသော၊ နံရံတစ်ဖက်ရှိသော။ သစေ ကေကုဏ္ဍကေ ဂေဟေ ဒ္ဝိသု ပ-ဿေသု ဒ္ဝါရာနိ ကတ္တာ ဝဋ္ဋန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၄၅။

ကေကုဏ္ဍလ (တိ) [ကေ+ကုဏ္ဍလ] တစ်ခုသောနား-တောင်းရှိသော၊ နား-တောင်း တစ်ဖက်ရှိသော၊သူ(မိဖုရား)။ ပုန ပေသိတေ စ ပန ကေကုဏ္ဍလာဝ အာဂမာသိ။ ဇာ၊ ဌ၊၅။၄၇၃။

ကေကုမ္ဘကာရသာလာ (ထီ) [ကော+ကုမ္ဘ-ကာရသာလာ] တစ်ခုသော အိုးထိန်းသည်-တို့၏ဇရပ်၊ အိုးထိန်းသည်တို့၏ ဇရပ်တစ်ခု။ တတ္ထ ဟိ နံ ကေကုမ္ဘကာရသာလာယ နိသိန္နမ္ပိ နံ ဇာနာတိ။ မ၊ဌ၊၄။ ၂၀၆။

ကေကုမ္ဘီ (ထီ) [ကော+ကုမ္ဘီ] တစ်ခုသော ထမင်းအိုး။ ကေသ ရညော ရင့ေ ဝုတ္တ-သဿာ တိပ္ပကာရာ ဘဝိသန္ဓိ ကေ-ကုမ္ဘိယာ ြဿဒနော ဝိယ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၃ဖ၀။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၉-၃၁၀။ အံ၊ဋီ၊၃။ဖရ။

ကေကုလ (နာ) [ကေ+ကုလ] (၁) တစ်ခုသော အမျိုးအနွယ်။ (မင်း၊ ရွာစား၊ လူ-စသည်)။ (၂) တစ်ခုသောအိမ်။ **(၁)** နာ ဂါမဓမ္မော နော နိဂမသ ဓမ္မော၊ နာ စာပိယံ ကေ-ကုလသ ဓမ္မော။ အပ၊၂။၂၄ဖ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၂။ ကေကုလသ ဂါမော(ဝိ၊၁။၂၉၉)တိ ကေသ ရညော ဝါ ဘောဇကသ ဝါ ဂါမော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ ကေကုလံ တေ-ဒဝေါစုန္ဒိ ဘော ကုလံ နာမ တသ္မိ မနုဿာ။ ဝဇိရ။၃၇ရ။ (ဤ၀ဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာ၏ အဖွင့်ခံ သံ၀ဏ္ဏေတဗ္ဗပါဠိကို ပါဠိအဋ္ဌကထာ တို့၌ မတွေ့ရ။) **(၂)** ယတ္ထ ကေကုလေပိ ဘိက္ခဲ အလဘိတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၄။ (-ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၈၉။)

ကေကုလဂါမ (ပု) [ကေကုလ+ဂါမ] တစ်ဦးသော-တစ်ယောက်သော-အမျိုး၏ရွာ၊ တစ်ဦးတစ်ယောက် ပိုင်ဆိုင်သောရွာ။ ဇော-ဝတာ ကေကုလဂါမသ ကေ့ပစာရတာ ဒဿိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။

ကေကုဋ္ဌသင်္ဂီတ (တိ) [ကေကုဋ္ဌ+သင်္ဂီတ] တစ်ခုသောအထွတ်ဖြင့်-သိမ်းယူ-ပိုင်းဖြတ်-အပ်သော။ မာဌောတိ ကေကုဋ္ဌ-သင်္ဂီတော စတုရဿပါသာဒေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၅။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၈၉။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅ဖ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၀။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၂၀။) ကေကုဋ္ဌသင်္ဂီတောတိ ကေကုဋ္ဌေန ပရိစ္ဆိန္နော။ ပါရာ၊ယော။ ၂၇၈။ သမ္မော၊ယော။ ၂၀၉။

ကေကုဋ္ဌာဂါရ (နာ) [ကေကုဋ္ဌ+အာဂါရ] တစ်ခုသော အထွတ်ရှိသော အိမ်။ အထ နေသံ မဟာသက္ကာရံ ကတ္တာ ဥဘောပိ ကေ-ကုဋ္ဌာဂါရမေဝ အာရောပေတ္တာ နီဟရိသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၅။

ကေကေသ (ပု) [ကေ+ကေသ] တစ်ခုသော ဆံပင်၊ ဆံပင်တစ်ချောင်း။ ကေကေသမ္ပိ လုဉ္စာပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁၂။)

ကေကောဋိ (ထီ) [ကော+ကောဋိ] (၁) တစ်ခုသောအစွန်း။ (တိ)(၂) တစ်ခုသော အဖို့အစုရှိသော (ဆိတ်သုဉ်းခြင်း)။ **(၁)** ကေ-ကောဋိ နီဟရိတ္တာ ဌပိတေ ဝံသေ ဌိတ-သ အာကာသကရဏံ သန္ဓာယာတိ ကေစိ ဝဒန္တိ။ ဝဇိရ။၁၂၉။ **(တိ)(၂)** ယထာဒဿိ-တေ စတုကောဋိကေ ပစ္ဆိမာ ကေကောဋိ လဗ္ဘတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၂။

ကေကောဋိက (တိ) [ကော+ကောဋိ+က] တစ်ခုသောအစွန်းရှိသော(သွား)။ တေသံ ဥ-ဘောသု ပဿေသု ကေကော ကေမ္ဘ-လကော ကေကောဋိကော မလ္လိကမကုဋ-သဏ္ဌာနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၄၃။ (-ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၄။) ကော ကောဋိ အဿာတိ ကေကောဋိကော။ သမ္မော၊ ယော။၁၅ဖ။

ကေကောင္ဘာသ (ပု) [ကေ+ကောင္ဘာသ] (၁) တစ်ခုသောအဖို့အစု။ (တိ)(၂) တစ်ခုသောအဖို့အစုရှိသော။ (၃) တူသောအဖို့အစုရှိသော။ **(၁)** ကေဝိဓေနာတိ ကေ-ကောင္ဘာသေန။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၃။ **(တိ)(၂)** ကေံသိက(၁) ကြည့်။ **(၃)** ဝတ္ထု၀သေန သမာနဘာဂါ၊ ကေကောင္ဘာသာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကခ၊ဋီ၊သစ်။၁၄၉။

ကေကောင္ဘာသပွမာဏ (တိ) [ကေကောင္ဘာသ+ပမာဏ] တစ်ခုသောအဖို့အစုပမာဏ ရှိသော။ ဣမသ္မိံ ဇနပဒေ မနုဿာနံ ကေသေ အဌမ ဟာလိတေ တတော ဧ-ကကောင္ဘာသပွမာဏော ဥတ္တရကုရုနံ ကေ-သော။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၂။

ကေကောင္ဘာသပွ၀တ္ထိသမဂီ (တိ) [ကေကောင္ဘာသ ပွ၀တ္ထိ+သမဂီ] တစ်ခုသော(ဒုက္ခ) အဖို့အစု၏ ဖြစ်ခြင်းနှင့်ပြည့်စုံသော။ ဒုက္ခ-သမုဒယေသု ကေကောင္ဘာသပွ၀တ္ထိသမ-ဂီနော ဒဿိယန္တိ။ မူလဋီ၊၃။၁၃၅။ ကေ-ကောင္ဘာသုပွတ္ထိသမဂီနောတိ ဒုက္ခကောင္ဘာ-သုပွတ္ထိသမဂီနော။ အနုဋီ၊၃။၁၈၆။ (ဋီကာ နှစ်စောင်ပါဠိမတူ။)

ကေကောင္ဘာသုပွတ္ထိသမဂီ (တိ) [ကေကောင္ဘာသုပွတ္ထိ+သမဂီ] တစ်ခုသောအဖို့အစု၏ ဖြစ်ခြင်းနှင့်ပြည့်စုံသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေကောဏ (ပု) [ကေ+ကောဏ] တစ်ခုသော ထောင့်-အထောင့်-ထောင့်စွန်း။ ကေ-ကောဏေပိ ဝဋ္ဋတိ။ ကခ၊ဋီ။၉၈။

ကေကောလာဟလ (ပု၊နှ) [ကေ+ကောလာဟလ] တစ်ခဲနက်ဖြစ်သော-တစ်ပြိုင်နက်ဖြစ်သော-အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်အသံ-ဆူညံကြွေးကြော်သံ-ကျယ်လောင်သောအသံ။ ပထ၀ီတလတော ယာ၀ ဗြဟ္မလောကာ, တာ၀ ဧကေကောလာဟလံ ... အဟောသိ။ ဝိ၊ဌ၊၁၊ရ၁။ ဧကေကောလာဟလန္တိ ဧက-တော ပ၀တ္တကောလာဟလံ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁ရ၉-၈၀။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၂၁၅။ မ၊ဌ၊၂။၅၆။) ကေနိန္နာဒ-လည်းကြည့်။

ကေကၠဏ (ပု) [ကေ+ခဏ] (၁) တစ်ပြိုင်နက်သောခဏ။ (တိ)(၂)တစ်ခုတည်းသော ခဏရှိသော။ **(၁)** နှ အပုဗ္ဗံ အစရိမံ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိတိ နှ ကေကၠဏေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ ဝိ။၃၃၂။ (-ပဋိသံ။၂၆၀။ ဒီ၊ဌ၊၁။၅ရ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၁ရ၉။) **(တိ)(၂)** ကေကၠဏတာယ သမောဓာနဌေနာတိ ကေဏ္ဍ သမောသရ-ဏဌေန။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၆ရ။ (-အဘိ၊ဌ၊၂။ ၁၀ရ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃ရ။)

ကေကၠဏပရိယာယ (ပု) [ကေကၠဏ+ပရိယာယ] တစ်ခုတည်းသော ခဏ၌ဖြစ်ခြင်း၏ အ-ကြောင်း။ ပုန ဝိမောက္ခာနံ နာနာကၠဏာနံ ဧကၠဏပရိယာယံ ဒဿေတုကာမော "ကတိဟာကာရေဟိ" တိအာဒိမာဟ။ ပဋိ-သံ၊ဌ၊၂။၁၆ရ။

ကေကၠဏိက (တိ) [ကေကၠဏ+ဏိက] တစ်ခု-သော-တစ်ပြိုင်နက်သော-ခဏရှိသော။ ယုဂနဒ္ဓာတိ ကေကၠဏိကယုဂနဒ္ဓာ။ ဧတေ-ဟိ အညသ္မိံ ခဏေ သမာပတ္တိ, အညသ္မိံ

ဝိပဿနာတိ ဧဝံ နာနာခက်ကာပိ ဟောန္တိ၊ အရိယမဂ္ဂေ ပန ကေကွက်ကာ။ မ၊၆၊၄။ ၂၄၈။

ကေကွက်ကယုဂနဒ္ဓ (တိ) [ကေကွက်က+ယုဂနဒ္ဓ] တစ်ပြိုင်နက်သောခဏရှိသော အစုံဖွဲ့အပ်သော (သမထ, ဝိပဿနာ)။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေကွတ္တုံ (ဗျ) [ကေ+ကွတ္တုံ။ ရှု။၄၁၉။ မောဂ်၊ ၄။၁၁၄။ ကေ+သကီ။ သကီ ကို ခတ္တုံပြု။ ကစ္စည်း။ဖ၄ဖ။ ကေသ သကီ ကေကွတ္တုံ။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၈၄။ ကေက တွသ် (သံ)] တစ်ကြိမ်။ ကေကွတ္တု(ဝိဘာဝိနီ။၁၂၅)နှိ ကေသ္မိ ဝါရေ။ မဏိမဇ္ဈ၊၁။၃၇၅။ ကေဂုဏ (၁) လည်းကြည့်။

ကေကွန္ဓ (ပု) [ကေ+ခန္ဓ] (၁) တစ်ခုသောခန္ဓာ၊ ခန္ဓာတစ်ပါး။ (တိ)(၂) တစ်ခုတည်းသော ပင်စည်ရှိသော (ဝါးပင်)။ **(၁)** နတ္ထိ ကုဟိဋ္ဌိ လောကေတိ လောကသ္မိ ကတ္ထစိ ကေ-ကွန္ဓေပိ ... ကောရမ္ဘကေပိ နတ္ထိ။ အံ၊ဌ၊ ၂။၃၀၃-၄။ **(တိ)(၂)** ကေကွန္ဓော ပဝမ္ပိတ္တာ၊ တတော သာခါ ပဘိဇ္ဇတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၅၀။ ကေကွန္ဓောတိ အဝနိရုဟော ကေကော အဒု-တိယော စာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။ ၂၄၅။

ကေကွန္ဓဂဏန (ထီ၊နဒ) [ကေကွန္ဓ+ဂဏန] တစ်ခုသောခန္ဓာ-ခန္ဓာတစ်ပါး-ဖြင့် ရေတွက်ခြင်း။ စက္ခာယတနာဒီနံ ကေကွန္ဓဂဏ-နေန ဂဏေတဗ္ဗတာယ ကေဝိဓတ္ထ ဒ-ဿေတိ။ မူလဋီ၊၃။၁၁။

ကေကွန္ဓဖလ (တိ) [ကေကွန္ဓ+ဖလ] တစ်ခုသောခန္ဓာ-ခန္ဓာတစ်ပါး-ဟူသောအကျိုး ရှိသော။ ကေကွန္ဓဖလတ္တာ အသညာဘဝူပဂံ ကမ္မံ "အပ္ပဝေဒနီယ"န္တိ ဝုတ္တံ။ အံ၊ဌီ၊၃။ ၂၈၆။

ကေကွရ (ပုဒ်န) [ကေ+အကွရ။ ကောကွရ (သံ)] (၁) အကွရာတစ်လုံး။ (တိ)(၂) အကွရာ တစ်လုံးရှိသော။ **(၁)** သစေ ဟိ ကေပဒမ္မိ ကေကွရမ္မိ ဥပ္ပဇ္ဇိပါဋ္ဌိယာ ဒေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၂၅၀။ (-ဒီ၊ဌ၊ ၂။ ၂၈၈။ အံ၊ဌ၊၁။ရ၁။ ဝိမတိ၊၁။ရ။) **(တိ)(၂)**အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေကွရပဒ (နဒ) [ကေကွရ+ပဒ] အကွရာတစ်လုံးရှိသောပုဒ်။ ကေကွရပဒမကွရန္တိ ကေ။ ဝဇိရ။၄၃။ မာ ဧဝံ မညသိတိအာဒိသု ဝါ ကေကွရပဒါ မာကာရာဒိ အကွရံ နာမ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၄ဖ။

ကေကွိ (နဒ) [ကေ+အကွိ] (၁) တစ်ခုသော မျက်စိ၊ မျက်စိတစ်ဖက်။ (တိ)(၂) မျက်စိ တစ်ဖက်ရှိသော၊သူ။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(တိ)(၂)** တာတ ကေကွိနော အကွိ ဝိယ စ ဟဒယံ ဝိယ စ အတိဝိယ ပိယော မေ အဟောသိတိ။ ဓမ္မပ၊၁။ရ။

ကေကွိဥာဃကွိကာက (တိ) [ကေကွိဥာဃ+ကွိ+ကာက] မျက်စိတစ်ဖက်ကန်းသော, မျက်စိနှစ်ဖက်ကန်းသော၊သူ။ ကာကန္တိ ကေကွိဥာဃကွိကာကံ။ မဟာနိ၊ဌ။၁၈၈။

ကေကွိကာက (တိ) [ကေကွိ+ကာက] မျက်စိတစ်ဖက်ကန်းသော၊သူ။ ကာကောတိ ကေ-ကွိကာကော ဥာဃကွိကာကော ဝါ။ မ၊

ဌ၊၄။၁၅၁။ သံ၊ဌ၊၁။၁၄၉။ အံ၊ဌ၊၂။ရ၆။ အဘိ၊ဌ၊၃။ရ၈။ သာရတ္ထ၊၃။၃ရရ။

ကေကွီဟတ (တိ) [ကေကွီ+ဟတ] မျက်စိ တစ်ဖက်-ပျက်စီး-ကန်း-သော၊သူ။ ဂေါကာ-ကာတိ ကေကွီဟတာ ကာကာဂါဝီ။ ဒီ၊ဌ၊ ၃။၁၈။

ကေခတ္တိယ (ပု) [ကေ+ခတ္တိယ] တစ်ယောက်သောမင်း၊ မင်းတစ်ပါး။ တတ္ထ စ ကေခတ္တိ-ယောပိ ဘိက္ခာစာရော (ဘိက္ခာစရကော) နာမ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၈၉။ အပ၊ဌ၊၁။၁၀၅။

ကေခါကုက (ပုဂ္ဂ) [ကေ+ခါကုက] တစ်ခုသောဝုတ်။ တတ္ထ ကေခါကုကေ ဗဒ္ဓကုမ္ဘိယာ ပဌမံ ခါကုကံ ဝါ ဥဒ္ဓရတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂ရ၄။

ကေခါရီ (ထီ) [ကော+ခါရီ] တစ်တို့ (=လေးတင်း)။ စတသော မာနိကာ ကေခါရီ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၄။

ကေဒိရဗိန္ဒုဒုဟနကာလ (ပု) [ကေဒိရဗိန္ဒု ဒုဟန+ကာလ] နို့ရည်တစ်ပေါက်ညှစ်ရာ အခါ။ အထ ခေါ ဂါဝီ ထနေ ဂဟေတ္တာ ကေဒိရဗိန္ဒုဒုဟနကာလမတ္တံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ အံ၊ဌီ၊၁။၁ဂ၄။ (–အံ၊ဌီ၊၃။၂ဂ၈။)

ကေဒုရ (တိ) [ကေ+ဒုရ] ခွါတစ်ခုရှိသော၊သူ (သတ္တဝါ)။ ဂါဝီ ကေဒုရံ ကတ္တာ(ဒီ၊၃။ ၁၆၂)တိ ဂါဝီ ဂဟေတ္တာ ကေဒုရံ ဝါဟနမေဝ ကတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၄ရ။ ကေဒုရံ ကတ္တာတိ အနေကသဖမ္မိ ကေသဖံ ဝိယ ကတ္တာ၊ အသံ ဝိယ ကတ္တာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌီ၊၃။၁၅၈။

ကေဂစ္ဆ (ပု) [ကေ+ဂစ္ဆ] တစ်ခုသော-ခ၊ုပင်-ဝတ်ပန်းပင်။ တစ်ခုသောဆူးပန်းပင်။ (သျ)။ ကုသုမ္ဘရာတိ ကေဂစ္ဆာ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၁၂။

ကေဂဏ (ထီ၊နု) [ကေ+ဂဏ] တစ်ခုဖြင့်-တစ်ပေါင်းတည်း-ရေတွက်ခြင်း၊ တစ်ခုဟူသော အရေအတွက်။ ကေဂဏံ ဂတာ-နိတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁ဂ၃။ (ကေသ-ဂ်ဟိတ-လည်းကြည့်။)

ကေဂဏပရိယာပန္န (တိ) [ကေဂဏ+ပရိ ယာပန္န] တစ်ခုသော-အပေါင်း-ဂိုဏ်း-အသင်း-အပင်း-၌ အကျုံ့ဝင်သော။ ကေဂဏ-ပရိယာပန္နေဟိ စ ရက္ခိတာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၁၄၁။ ကေဂဏပရိယာပန္နေဟိတိ မာလာကာရ-ဒိကေဂဏပရိယာပန္နေဟိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၆ဂ။

ကေဂဏ္ဍုသဂဟဏ (နာ) [ကေဂဏ္ဍုသ+ဂဟဏ] ရေတစ်ငုံကို-ယူ-ငုံ-ခြင်း။ ဇွော-ဝတာတိ ကေဂဏ္ဍုသဂဟဏမတ္တေန။ သာရတ္ထ၊၃။၃ဂရ။

ကေဂတ (တိ) [ကေ+ဂတ] မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊သူ။ ယာဝ နု ပရေ ကေဂတေ ကရောမိတိအာဒိသု သေဋ္ဌ-ဝစနောပိ ကေသဒ္ဒါ လောကေ ဒိဿတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၆။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၁။၁ရ၂-အ လား:တူပါဠိ၌ "ကောဟံ တေ" ဟုရှိသည်။)

ကေဂတိ (ထီ၊ပု) [ကေ+ဂတိ] (ထီ)(၁)တူသော-ဂတိ-လား:ရာ-ဘုံဘဝ။ (ပု)(၂) အဖော်မရှိ-ရည်တူမရှိ-ပြိုင်ဘက်မရှိ-တစ်ပါ:တည်:သော-ဆည်:ကပ်ကိုးကွယ် လည်:လျှောင်:

ရာဖြစ်သော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ **(ထိ)(၁)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(ပု)(၂)** တိ လောကေကဂတိ နာထော၊ ပါတု လောက-မပါယတော။ အလက်ား၊ဂါထာ။၃၃၄။ တိ-လောကသ လောကတ္တယဝတ္ထိနော ဇန-သ ဇေဂတိ အသဟာယဂတိ ပဋိသရ-ဏဘူတော နာထော။ အလက်ား၊ဋီ။၃၁၃။ ဇောယေဝ ဂတိ ပဋိသရဏန္တိ စ တိ-လောကသ ဇေဂတိတိ စ ဝါကျံ။ အ လက်ား၊ဋီ၊သစ်။၃၁၃။

ကေဂတိက (တိ) [ကော+ဂတိ+က] (၁) တူ သော-ဂတိ-လား-ရာ-ဘုံဘဝ-ရှိသော၊သူ။ (၂) တူသော-ဖြစ်ခြင်း-အလား-ရှိသော၊ တူသောပါဠိသွား-ရှိသော၊ အလား-တူသော။ **(၁)** သမသမဂတိယောတိ ဒုတိယတ္တ-ဘာဝေ သဗ္ဗာကာရေန သမဂတိကော ဇေဂတိကော။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၈၀-၁။ **(၂)** သ-ဟဇာတဝါရော ဣမိနာဝ ဇေဂတိကော။ အဘိ၊ဋီ၊၃။၄၈၆။

ကေဂန္ဓ (ပု) [ကေ+ဂန္ဓ] (၁) တစ်ခုသောအနံ့။ (တိ)(၂) တစ်ခုသော-တစ်ခဲနက်သော-အနံ့ ရှိသော။ **(၁)** နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ဇေ-ဂန္ဓမ္မိ သမနုပဿာမိ။ အံ၊၁။၁။ (-အံ၊ ၂။၆၀။) **(တိ)(၂)** ဒသသဟဿီ လောကဓာတု ဇေဂန္ဓာ ဇေမာလာ ဇေသာဓုကာရာ အဟောသိ။ အပါဠိ၊၁။၈၄။ ဇာ၊ဋ၊၁။၈၂။ (-အပါဠိ၊ ၂။ ၂ရ၀။ ဇာ၊ဋ၊၃။၈၀။)

ကေဂန္ဓကုဋီ (ထီ)[ကော+ဂန္ဓကုဋီ] တစ်ခုသော-နံ့သာဖြင့်ထုံအပ်သော ကျောင်း-ဂန္ဓကုဋီ-ဘုရား၌ သီတင်းသုံးတော်မူရာ ကျောင်းဆောင်၊ ဂန္ဓကုဋီတစ်ဆောင်တည်း။ ဇေဂန္ဓကုဋိယံ ဝသိတုံ နဒဿတိ။ ဒီ၊ဋ၊ ၂။၁၃။ အံ၊ဋ၊၁။ ၂ ၂ ၉။ ဇာ၊ဋ၊၄။ ၉ ၆။

ကေဂန္ဓသမောဒက (တိ) [ဇေ+ဂန္ဓသမော ဒက] အနံ့တကြိုင်ကြိုင်လှိုင်သော။ (သျှ။) တစ်ခန်းလုံး အမွှေးအကြိုင်ဖြင့်လှိုင်သော။ (ဇာတ်ဝတ္ထု၊။) ကုမာရံ ဂန္ဓောဒကေန နှာပေတ္တာ ... ဂန္ဓဒါမ ပုပ္ဖဒါမ ဓူမ ဝါသ-စုဏ္ဏာဒီဟိ အန္ဓောဂဇ္ဇံ ဇေဂန္ဓသမောဒကံ ကတ္တာ။ ဇာ၊ဋ၊၆။၁၀။ (စရိယာ၊ဋ-အလား-တူပါဠိ၌ "ကောမောဒပမောဒံ" ဟုရှိသည်။ ယင်းပုဒ်လည်းကြည့်။)

ဇေဂဇ္ဆ (ပု) [ဇေ+ဂဇ္ဆ] (၁) တစ်ခုသော-တိုက်ခန်း-အခန်း။ ဇေဂဇ္ဆေပိ အနုပသ-မ္ပန္နေ နိပန္နေ သဗ္ဗဂဇ္ဆေသု နိပန္နာနံ အာ-ပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ၊၃။၁၃၊ (-၁၈၆။ ဇာ၊ဋ၊၃။၈၆။ ဇာ၊ဋ၊၄။၁၀၄။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၅၉။)

ဇေဂမန (ထီ၊နာ) [ဇေ+ဂမန] တစ်ယောက်တည်း သွားလောက်ရာဖြစ်သောလမ်း၊ ခြေလျင်လမ်း။ ဇောယန-ကြည့်။

ဇေဂဟဏ (နာ) [ဇေ+ဂဟဏ] (၁) တစ်ခုသောယူခြင်း၊ တစ်ကြိမ်-တစ်ခါ-တည်း ယူခြင်း။ (၂) ဇေ-သဒ္ဒါ။ **(၁)** ဘိက္ခူပိ သာမဏေရာပိ အာဂန္တွာ ဇေဂဟဏေနေ၀ ဇေမေကံ ကောဋ္ဌာသံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊ဋ၊ ၃။၁၁၈။ ဇေဂ္ဂဟဏ(၃)လည်းကြည့်။ (၂) သဘာဝဥတုနော အနေကန္တသဘာ၀တော ဇေဂဟဏံ ကတံ။ မူလဋီ၊ ၂။ရ။

ကေဂါထာ (ထီ) [ကော+ဂါထာ] တစ်ခုသော ဂါထာ။ ကေဂါထာပိ သမန္တဘဒြ(ဒ္ဒ)ကတ္တာ ဓမ္မသ ပဌမပါဒေန အာဒိကလ္ယာဏာ။ ဝိ၊ ၁၁၊၉၈။ ဣတိဝုတ်၊၁။ ၂၅၁။ သုတ္တနိ၊၁၊ ၂။ ၁၆၆။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၈၁။)

ကေဂါထာပဒ (နာ) [ကေ+ဂါထာပဒ] တစ်ခုသောဂါထာပုဒ်။ တတောယေဝ ဘဂဝ-တော ဝစနံ ကေဂါထာပဒမ္ပိ ... အတ္ထမာ-ဝဟတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၄။

ကေဂါထာဝတ္ထု (နာ) [ကေဂါထာ+ဝတ္ထု] ဂါထာ–တစ်ပုဒ်၏–တစ်ခုတည်း၏–ဝတ္ထု။ ဣဒံ ဝတ္ထုန္တိ ကေဝစနနိဒ္ဒေသော ကေ-ဂါထာဝတ္ထုဘာဝေန ကတော။ မူလဋီ၊၁။၁၃၁။

(အဘိ၊ဋီ၊၁။၃၁ ၂–၌ ဝတ္ထုကြောင်း သုံးမျိုးကို ပြဆိုထားသော်လည်း ထိုဝတ္ထုကြောင်းသုံးခုလုံးကိုပေါင်း၍ ဂါထာတစ်ခုတည်းဖြင့်ဖွဲ့စီလျက်ပြသောကြောင့် သုံးဝတ္ထုလုံးသည် ဂါထာတစ်ခုတည်း၏ ဝတ္ထုဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် "ဣဒံ ဝတ္ထု"ဟု ကေဝုစ်ဖြင့် မိန့်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။)

ကေဂါမ (ပု) [ကေ+ဂါမ] တစ်ခုသောရွာ။ ကေဂါမေ ပိဏ္ဍာယ ဝါ စရန္တံ ဥပဇ္ဈာယံ ပဿတိ။ ဝိ၊၁၊၃။ ၂ရ၀။ (–ဒီ၊၁၊၃။၃၉။ သံ၊၁၊ ၂။၃၁၉။ အံ၊၁၊ ၂။၁၄၁။ သုတ္တနိ၊၁၊ ၂။ ၂၁၈။ ဝဇီရ။၃၆၁။)

ကေဂါမခေတ္တ (နာ) [ကေ+ဂါမခေတ္တ။ ကေဂါမ+ခေတ္တ] တစ်ခုသော–ရွာ၏ အပိုင်းအခြား–ဂါမခေတ်–ရွာနယ်မြေ။ ကေဂါမ-ခေတ္တေ ဇေဋ္ဌော ဥသဘော၊ ဒ္ဋိသု ဇေဋ္ဌော ဝသဘော။ သုတ္တနိ၊၁၊၁။၃၆။ (–ဝိမတိ၊၁။ ၁၅၅။)

ကေဂါမဘောဇက (ပု) [ကေဂါမ+ဘောဇက] တစ်ယောက်သော ရွာစား၊ (တစ်ရွာတည်းကိုစားရသူ)။ ကေဂါမဘောဇကမတ္တသပိ ဘာဂျံ အဒိသ္မာ ဓနလာဘသ သြလော-ကေန္ဓော။ ဇာ၊၁၊၅။၅ ၂၄။

ကေဂါမဝါသီ (တိ) [ကေဂါမ+ဝသ+ဏိ] တစ်ခုတည်းသောရွာ၌နေသော၊သူ။ တစ်ရွာတည်းသား။ သဂါမေယျာတိ ကေဂါမ-ဝါသီ။ သံ၊၁၊၁။၈၆။

ကေဂါမသီမာနိဿိတ (တိ) [ကေဂါမသီမာ+နိဿိတ] တစ်ခုသော–ရွာနယ်နိမိတ်အပိုင်းအခြား–ဂါမသီမ်–၌ မှီသော၊သူ။ ကိဉ္စာပိ ဟိ ဘဂဝါ နိဒါနဝသေန ကေဂါမသီမာ-နိဿိတာနံ...သီမန္တရိကာ အနုညာတာ။ ဝိမ တိ၊ ၂။၁၆ ၂။

ကေဂါမိ (တိ) [ကေ+ဂမု+ဏိ] တစ်ခုတည်းသော–မြတ်သော–နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ ကောယနန္တိ ကေဂါမိနံ၊ နိဗ္ဗာနဂါမိနန္တိ အတ္ထော၊ နိဗ္ဗာနဉ္စိ အဒုတိယ-ဘာဝတော သေဋ္ဌဘာဝတော စ "ကေ"နွှဲ့ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၈၀။ (–မ၊ဋီ၊၁။၃၃၁။)

ကေဂါဝုတ (နာ) [ကေ+ဂါဝုတ] တစ်ဂါဝုတ်။ အနန္တပ္ပဘာ ပန ဒ္ဒုရမ္ပိ ဂစ္ဆတိ အာသန္နမ္ပိ၊ ကေဂါဝုတံ ဒ္ဋိဂါဝုတံ ယောဇနံ အနေက-ယောဇနံ စက္ကဝါဠပရိယန္တမ္ပိ။ သုတ္တနိ၊၁၊ ၂။ ၁၃၄။

ကေဂုဇ္ဇ (ပု) [ကေ+ဂုဇ္ဇ] တစ်ချင်ရွေး။ ကာက-ကိုကမတ္တံ နာမ "ကေဂုဇ္ဇမတ္တာ"နှိ ဝဒန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၂၅။

ကေဂုဏ (ပု) [ကေ+ဂုဏ] (၁) တစ်ကြိမ်၊ တစ်ခါ။ (၂) တစ်ခုသောဂုဏ်တော်၊ ဂုဏ်တော်တစ်ပါး။ (၃) တစ်ထပ်၊ တစ်လွှာ။ (၄) တူသောဂုဏ်။ **(၁)** နယိဒံ ကေဂုဏံ မုတ(အဘိ၊က။ရရ။ သုတ္တနိ။၃၉၀)နှိ တဗ္ဗ ဣဒံ ပါရံ ကေဝါရံယေဝ (ကေဂ္ဂတ္တိုယေဝ) ဖုသနာရဟံ (ဖုသနာရဟမ္မိ) နဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။

(၂) ဘဂဝတော ကေဂုဏောပိ ဥိနောနတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၀။ **(၃)** ရဇ္ဇုကကာယဗန္ဓနံ ကေမေဝ ဝဋ္ဋတိတိ ရဇ္ဇုကံ ဗန္ဓန္တေန ကေဂုဏမေဝ ဗန္ဓိတုံ ကတ္တာ ဝဋ္ဋတိ။ သာ ရတ္ထ၊၂။၁၂၀။ **(၄)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကေဂုဏဝဏ္ဏနာမ (နာ) [ကေဂုဏဝဏ္ဏ+နာမ] (၁) တူသောဂုဏ်တော်တို့ဖြင့် ချီးမွမ်းအပ်သောအမည်။ (တိ)(၂) တူသော ဂုဏ်တော်တို့ဖြင့် ချီးမွမ်းအပ်သော အမည် ရှိသော၊ သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ **(၁)** သဒိသဝုယောတိ ကေဂုဏဝဏ္ဏနာမေန အတ္ထာယနော။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၈၁။ **(တိ)(၂)** သဒိသနာမောတိ တေသံ သဒိသနာမော ကေဂုဏဝဏ္ဏနာမော။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၈၁။

ကေဂေဟ (ပု၊နာ) [ကေ+ဂေဟ] (၁) အိမ်တစ်လုံး။ (၂) တစ်ခုသော (လမ်း၏ နံပါးတစ်ဖက်ခြမ်းဌိတည်သော) အိမ်စဉ်တန်း။ **(၁)** အဟံ ဇေဝ္ဍပါယ ကာဠကဏ္ဏိယာ သဒ္ဓိံ ကေဂေဟေ ဝသိတုံ နသက္ကောမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄၀၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄။)

(၂) ဝိထိဝသေန ဝါ ဝိထိယံ **ကေ-**ဂေဟဝသေန ဝါ ကုလဝသေန ဝါ ဂါ-ဟေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၉။ **ကေဂေဟ**ဝ-သေနာတိ ကောယ ဃရပါဠိယာ ဝသေန။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၇။ ကေဂေဟဝသေနာတိ ဝိထိယမ္မိ ကေပသေ ဃရပါဠိယာ ဝသေ-နေ။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၀။ **ကေဗာဟဝသေနာတိ ကောယ ဃရပါဠိသင်္ခါတယ ဗာဟာယ ဝသေန ဝါ။ ပါစိတ်၊ယော။၅၀၉။** (စူဠဋီ၊ ဘာဋီ။၃၄၃-ဌ)လည်း "ကေဗာဟဝသေန" ဟု ပါဠိရှိသင့်ကြောင်း ဆိုသည်။)

ကေဂေါစရ (ပု) [ဧက+ဂေါစရ] တစ်ခုတည်းသော-တူသော-ကျက်စားရာအရပ်၊ စားကျက်တစ်ခု။ သော တေန သဒ္ဓိ ဂေါစရ-ဘူမိယံ ကေဂေါစရံ စရန္တော ဝိယ သြ-သက္ကိတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။

ကေဂေါဠ္ဟ (တိ) [ဧက+ဂေါဠ္ဟ] တူသော အမျိုးအနွယ်ရှိသော၊သူ။ ကေဂေါဠ္ဟော(ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉)တိ တုသိတဂေါ-ဠ္ဟေန ကေဂေါဠ္ဟော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၂။ ဝိမတိ၊၁။၈၀။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၄။ ဧဝံဂေါဠ္ဟ (၁) လည်းကြည့်။

ကေဂ္ဂ၁် (တိ) [ကေ+အဂ္ဂ။ ကေ+အဇ+ဂ။ **ကေ**အဂ္ဂံ အာရမ္မဏမေတသ္မာတိ ကေဂ္ဂံ။ စိတ္တံ။ "အဂ္ဂသဒ္ဒေါ စေတ္ထ အာလမ္မဏဝါစကော"-တိ ဟိ သဒ္ဒမ္မဒီကာယံ ဝုတ္တံ။ **ကေ**ဝါ

အာရမ္မဏ် အဇတိ ဂစ္ဆတိတိ ကေဂ်။ ဓာန်၊ ဌ။၁၅၅။ သူစိ။ ကေဘာဝ် အဇတိ ဂစ္ဆ-တိတိ ကေဂ်။ အဋ္ဌသာ၊ယော။၁၈၆။ သမာဓိ-ကိုဟောမ္ဟုပ်လိင်။ ဓာန်။၁၀၃၅။ကောဋ(သံ)]

(၁) တစ်ခုတည်းသောအာရုံရှိသော၊ တစ်ခုတည်းသော အာရုံဟူသော အမြတ်ရှိ သော၊ တစ်ခုသောအာရုံ၌-ကောင်းစွာထား-အပ်သောစိတ်ရှိ-တည်ကြည်-သော၊ မပျံ့-လွင့်-မတုန်လှုပ်-တည်ကြည်-သော၊ (သူ၊ စိတ်၊ သမာဓိ၊ တရားအပေါင်း၊ သမာပတ်၊ စျာန်။) (၂) တစ်ဦးတည်းအမြတ်ဆုံးဖြစ် သော၊သူ။ (၃) တစ်ခုတည်းသောအာရုံ၌ ကောင်းစွာထား-အပ်သော၊သူ။ (၄) နှောင့်ယှက်ခြင်းကင်းသော။

(၁) တစ်ခုတည်းသောအာရုံရှိသော၊ တစ်ခုတည်းသော အာရုံဟူသော အမြတ်ရှိသော၊ တစ်ခုသောအာရုံ၌-ကောင်းစွာ ထား-အပ်သောစိတ်ရှိ-တည်ကြည်-သော၊ မပျံ့-လွင့်-မတုန်လှုပ်-တည်ကြည်-သော၊ (သူ၊ စိတ်၊ သမာဓိ၊ တရား-အပေါင်း၊ သမာပတ်၊ စျာန်။) သမာဟိတ် စိတ္တံ ဧကဂ္ဂ။ ဝိ၊၁။၄။ မ၊၁။ ၂ဖ၊၁ဖ၄။ သံ၊၂။၃၄၀။ အံ၊ ၁။၁၄ရ။ အံ၊၃။၂၁။ ပဋိသံ။၁ရ၁။ ဣတိဝုတ်။ ၂ရ၅။ သမာဟိတတ္တာ ဧ၀ စ (တံ) ကေဂ်ံ အစလံ နိပ္ပန္နန်။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၁ ၂။ မ၊ဌ၊၁။၁ ၂ဂ။ အံ၊ဌ၊၃။ ၂၀ဖ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၃၄၃။ ကေဂ-တာတိ နာနာရမ္မဏဝိကွေပါဘာဝတော ကေံ အာရမ္မဏ် အဂ္ဂံ ဥတ္တမံ အဿာတိ ကေဂ္ဂေါ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။ ၂၁၃။ (-အံ၊ဌ၊ ၂။၁၃၀။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။ဂ၃။) ကေဂ္ဂေါတိ စိတ္တံ၊ တေန သဟ သမာဓိ၀ဇ္ဇာ၀သေသော ၀ါ ဓမ္မသမူ-ဟော။ တံသဟိတော ယောဂီပိ ပရိယာ-ယတော ယုဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၁ဖ၃။ ကောဒိ ဟောတိတိ ကေဂ်ံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။၁ရရ။ ကောရမ္မဏေ ပ၀တ္တဓမ္မာနံ အဂ်ံ ကေဂ်ံ၊ ကေမေ၀ အာရမ္မဏ် အဂ်ံ ပဏီတံ၊ နဒုတိယံ တသ္သာတိ ၀ါ ကေဂ်ံ။ ပဋိသံ၊ ဂ်။၃ ၂၀။ (ဤပဋိသံ၊ဂ်-အလို "တစ်ခုတည်း သောအာရုံ၌ဖြစ်သောတရား-တို့တွင် အမြတ် ဆုံးဖြစ်သော"ဟုလည်း ပေးနိုင်သည်။) ကေံ အဂ်ံ အာရမ္မဏ် ဣမသ္သာတိ ကေဂ်ံ။ အ ဌသာ၊ယော။၁၀ရ။ ဂဏနာ၀သေနေ၀ စိတ္တံ ကေဂ်ံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။ ၂၄။ ကေံ အဂ်ံ ဣမသ္သာတိ ကေဂ်ံ။ ပါရာ၊ယော။ ၂၀၁။ (-သာရတ္ထ၊၁။၃ရ၄။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂ ၂ ၂။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁ ၂၀။) ကာမတော နိဿဋဂုဏေ ဌိတေန ပုဂ္ဂလေန ကေဂ်ံ နာမ ဇာနိတဗ္ဗံ။ မ၊ဌ၊၃။ ၁၄၀။

(၂) တစ်ခုတည်းသောအာရုံ၌ ကောင်း-စွာထား-အပ်သော၊သူ။ ကေဂ္ဂေါ တံ ဒမေ-မဟ(အပ၊၁။ရ၄)နွဲ့ အဟံ ကေသ္မိ ကမ္မဋ္ဌာ-နာရမ္မဏေ အဂ္ဂေါ သမာဟိတော တံ ရာဂစိတ္တံ ဒမေမိ။ အပ၊ဌ၊ ၂။၃ရ။

(၄) နှောင့်ယှက်ခြင်းကင်းသော။ သ-

မာဓိမ္ဗိ ပုမေကဋ္ဌေ၊ နာကုလေ ဝစ္ဆ-
လိဏိကော။ ဓာန်။၁၀၃၅။

ကေဋ္ဌ၂ (တိ) [ကေဋ+စိတ္တ] တည်ကြည်သော
စိတ်ရှိသော၊သူ။ ကေဋ္ဌေ(အပ၊၁။၁၁၂)တိ
ကေဋ္ဌစိတ္တော။ အပ၊၆၊၂။ရ၄။

ကေဋ္ဌစိတ္တ (နာ) [ကေဋ+စိတ္တ] (၁) တစ်ခု
တည်း သောအာရုံရှိသော-မပျံ့လွင့်သော-
တည်ကြည်သော-စိတ်။ (တိ)(၂) တည်
ကြည်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ **(၁)** သာမ-
ဏေရော ကေဋ္ဌစိတ္တေန ဝိပဿနံ ဝဠေတ္တာ
တီကိ မဂ္ဂဖလာနိ ပါပုဏိ။ ဓမ္မ၊၆၊၂။၆၁။
(တိ)(၂) ကေဋ္ဌစိတ္တာ(ထေရီ။၄၁၁)တိ သ-
မာဟိတစိတ္တာ။ ထေရီ၊၆။၂၂ရ။ (-ဝိ၊၆၊
၁။၁၂၆။ သံ၊၆၊၁။၁၅၀။ အံ၊၆၊၃။၂၂၆။ အပ၊
၆၊၁။ ၂၄၁။ ကေဋ္ဌစိတ္တော(ဒီ၊၆၊ ၂။ ၂၃၈)-
တိ...ကေဋ္ဌတံ အဝိက္ခေပံ ပတ္တစိတ္တော။ ဒီ၊
ဋီ၊၂။၂၁၅။

ကေဋ္ဌ၆ (ပု) [ကေဋ+အတ္ထ] တစ်ခုတည်းသော
အာရုံရှိသော-တည်ကြည်သော-သဘော။
တေသံယေဝ သမာဓိဝသေန ကောရမ္ဘက-
ပရိဋ္ဌဟမပေက္ခိတ္တာ ကေဋ္ဌ၆ော။ ပဋိသံ၊၆၊
၁။၈၆။

ကေဋ္ဌတ (တိ) [ကေဋ+တ။ ကေ+ဂတ] (၁)
တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသော။ (၂) တစ်
ခုတည်း၏အဖြစ်သို့-တည်ကြည်ခြင်းသို့-
ရောက်သော။ **(၁)(၂)** ကေဋ္ဌတန္တိပိ အတ္ထိ၊
ကေဋ္ဌံ ဇေ ကေဋ္ဌတံ။ အထ ဝါ ကေ-
ဘာဝဂတံ၊ ဂ-ကာရသ ဒ္ဒိဘာဝေါ။ ပါရာ၊
ယော။၂၀၁။ ကေဋ္ဌ[3] (၁) လည်းကြည့်။

ကေဋ္ဌတာ (ထီ) [ကေဋ+တာ] တစ်ခုတည်း
သော အာရုံရှိသော-တစ်ခုတည်းသော အာ
ရုံဟူသောအမြတ်ရှိသော-မပျံ့လွင့်သော-
မတုန်လှုပ်သော-တည်ကြည်သော-စိတ်၏
အဖြစ်၊ တစ်ခုတည်းသောသဘောရှိသော
အာရုံဟူသော-အတွတ်အထိပ်-အဖို့အစု-
ရှိသော စိတ်၏အဖြစ်။ (ပရမတ္ထဒီပနီ။)
(က) ကေဋ္ဌတာစေတသိက်။ (ခ) သမာပတ်၊
စျာန်။

(က) ကတမာ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တ-
ဿေကဋ္ဌတာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဓ။၁၉။ စိ-
တ္တဿေကဋ္ဌတာတိ စိတ္တဿ ကေဋ္ဌဘာဝေါ၊
သမာဓိဿေတံ နာမံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။
စိတ္တဿ ကေဋ္ဌတာ(ပဋိသံ။၄ရ)တိ နာနာ-
ရမ္မဏဝိက္ခေပါဘာဝတော ဧကံ အာရမ္မဏံ
အဂ္ဂံ ဥတ္တမံ အဿာတိ ကေဋ္ဌေ၊ ကေဋ္ဌဿ
ဘာဝေါ ကေဋ္ဌတာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ ဧကံ
အဂ္ဂံ အာရမ္မဏံ ဣမဿာတိ ကေဋ္ဌံ။
ကေဋ္ဌဿ ဘာဝေါ ကေဋ္ဌတာ။ အဋ္ဌသာ၊
ယော။၁၀ရ။ ကေတ္တာရမ္မဏသခ်ိတော အ-
ဋ္ဌေါ ကောဋ္ဌာသော ကောဋိ ဝါ တေဿာ-
တိ ကေဋ္ဌံ၊ စိတ္တံ။ တဿ ဘာဝေါ ကေဋ္ဌ-
တာ။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၉၂။

ထိုကေဋ္ဌတာကို အဘိဓမ္မာပါဠိ အဋ္ဌ
ကထာတို့၌ "စိတ္တဿေကဋ္ဌတာ"ဟု ဟော
တော်မူသည်။ ထို ကေဋ္ဌတာကိုပင် "စိတ်ကို
အာရုံ၌ ကောင်းစွာအညီအမျှ ထားတတ်-
တည်စေတတ်-သော တရား=သမာဓိ"ဟု
လည်းခေါ်သည်။ ထိုကေဋ္ဌတာသည် အကြီး
အမှူးဖြစ်ခြင်းသဘော "ပါမောက္ခလက္ခဏာ"

ရှိ၏။ ဥပမာ- စုလစ်မွန်းချန် အထွတ်တပ်သောအိမ်၌ အခြင်စသည်တို့သည် အထွတ်သို့သာလျှင် ဆိုက်ရောက် ပေါင်းစုကုန်သောကြောင့် အထွတ်ကို ထိုအခြင်စသည်တို့၏ "အကြီးအမှူး"ဟုခေါ်ဆိုရသကဲ့သို့ ကုသိုလ်တရား အားလုံးတို့သည်လည်း သမာဓိသို့သာလျှင် ဆိုက်ရောက် ပေါင်းစုကုန်သောကြောင့် သမာဓိကို ကုသိုလ်တရားတို့၏ "အကြီးအမှူး"ဟု ခေါ်ဆိုရသည်။ သမ္မယုတ်တရားတို့ကို ထိုထိုအာရုံ၌ မပျံ့လွင့်စေတတ်သောသဘော"အဝိက္ခေပလက္ခဏာ" ရှိ၏။ သမ္မယုတ်တရားတို့ကို ထိုထိုအာရုံသို့ မရွှေ့ရှားစေတတ်သောသဘော "အဝိသာရလက္ခဏာ"လည်းရှိ၏။ ဥပမာသော်ကား - စစ်ပွဲ ဆင်နွှဲရာ၌ ဘုရင်မင်းသည် ဆုတ်နစ်သော စစ်တပ်ရှိရာသို့ သွားလတ်သော် စစ်သည်တော်တို့သည် တဖန် ပြည့်မြဲ ပြည့်ပြန်သည်ဖြစ်၍ စစ်သည်တော်တို့၏ ဖရိုဖရဲ ပြိုကွဲခြင်းကို မဖြစ်စေသကဲ့သို့- ရန်သူစစ်သည်တို့ ပြိုကွဲ၍ ၎င်းတို့၏ ဘုရင်မင်းသို့သာ အစဉ်လိုက်သကဲ့သို့-ကေဋ္ဌတာသည်လည်း သမ္မယုတ်တရားတို့ကို ထိုထိုအာရုံ၌ ပျံ့လွင့်ခွင့် မပေးသောကြောင့် "ထိုထိုအာရုံ၌ မပျံ့လွင့်စေသော သဘောလက္ခဏာရှိ၏။ ထိုထိုအာရုံသို့ မရွှေ့ရှားစေသော သဘောလက္ခဏာ ရှိ၏"ဟု ခေါ်ဆိုရသည်။ ထိုကေဋ္ဌတာကြောင့် စိတ်သည် အာရုံများစွာတို့၌ မပျံ့လွင့်ခြင်း, မရွှေ့ရှားခြင်း ဖြစ်သည်။ တက္ကဖြစ်ဖက် သဟဇာတ်တရားတို့ကို ပေါင်းစုပေးခြင်း "သမ္မိဿနရသ" ရှိ၏။ ငြိမ်သက်သော အခြင်းအရာ အားဖြင့် ယောဂီဉာဏ်တွင် ရှေးရှုထင်လာခြင်း "ဥပသမပစ္စုပဋ္ဌာန်"ရှိ၏။ ယောဂီတို့၏ ဉာဏ်အမြင်၌ ထိုသမာဓိကို "ငြိမ်သက်သောတရား"ဟုထင်မြင်လာသည်။ ဉာဏ်ဟူသော အကျိုး "ဉာဏပစ္စုပဋ္ဌာန်" ရှိ၏။ သမာဓိကြောင့် မှန်ကန်စွာ သိမြင်သောဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်သည်။ ထိုကြောင့်ပင်လျှင် "တည်ကြည်သော သမာဓိရှိသူသည် မဖေါက် မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်၏" ဟု ဟောတော်မူသည်။ အထူးအားဖြင့်လည်းကောင်း, များသောအားဖြင့်လည်းကောင်း ချမ်းသာခြင်းလျှင် နီးစွာသောအကြောင်း "သုခပဒဋ္ဌာန်"ရှိ၏။ ဘာဝနာကုသိုလ်အရာ၌ ကိုယ်စိတ်ချမ်းသာမှသာလျှင် သမာဓိမည်သော ဧကဂ္ဂတာ ဖြစ်နိုင်သည်။ လေငြိမ်သက်သော နေရာ၌ ဆီမီးတောက်သည် မတုန်မလှုပ်တည်သကဲ့သို့ စိတ်ကို မတုန်မလှုပ်တည်စေသောတရားဖြစ်သည်။ (မိလိန္ဒ။ ၃၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁-၂။)

ဧကဂ္ဂတာသည် အာရုံ၌ မတုန်မလှုပ်တည်နေတတ်သောကြောင့်"ဌိတိ"မည်၏။ သမ္မယုတ်တရားတို့ကို အာရုံ၌ ပေါင်းစု၍ ထားတတ်သောကြောင့်"သဏ္ဌိတိ" မည်၏။ အာရုံသို့ သက်ဝင်၍ တည်နေတတ်သောကြောင့် "အဝဋ္ဌိတိ"မည်၏။ အာရုံသို့ သက်ဝင်တည်နေတတ်သော တရားများကား ကုသိုလ်အဖို့၌ "သဒ္ဓါ၊ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာ" ဟု လေးပါးရှိ၏။ အကုသိုလ်အဖို့၌ "တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ အဝိဇ္ဇာ"ဟု သုံးပါးရှိ၏။ ဧကဂ္ဂတာ-မပါဝင်ချေ၊ အားနည်းသော

ကြောင့်တည်း။ ကုသိုလ်အဖို့၌မူ ကေဂ္ဂတာသည် အားကြီးသောကြောင့် အာရုံသို့ သက်ဝင်တည်နေတတ်သောတရားတို့တွင် ပါဝင်သည်။ ပူပန်တုန်လှုပ်မှု=ဥဒ္ဓစ္စ၊ ယုံမှားမှု ဝိစိကိစ္ဆာ ဖြစ်လတ်သော် ထိုထိုအာရုံ၌ ရွေ့ရှားမှု ပျံ့လွင့်မှု ဖရိုဖရဲကျဲမှု ဖြစ်၏။ သမာဓိသည် ထိုရွေ့ရှားမှု ပျံ့လွင့်မှု ဖရိုဖရဲကျဲမှုတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သောကြောင့် "အဝိသာဟာရ၊ အဝိက္ခေပ၊ အဝိသာဟဋမာနသတာ" မည်၏။ စိတ္တသမထ၊ အဓိကရဏသမထ၊ သဗ္ဗသခ်ိရသမထ-ဟူသော သမထသုံးပါးတို့တွင် ကေဂ္ဂတာမည်သော သမာဓိသည် စိတ်တုန်လှုပ်ခြင်းကို ငြိမ်းအေးစေသောကြောင့် "စိတ္တသမထ" မည်၏။ (အကျယ်ကို အဘိ၊ဌ၊၁။၁၈၈။ မူလ၊ဋီ၊၁။၉၆-တို့ကြည့်။) အကုသိုလ်အရာ၌လည်း ကေဂ္ဂတာမည်သော မိစ္ဆာသမာဓိ ဖြစ်နိုင်သည်။ (အကျယ်ကို အဘိ၊ဌ၊၁။ ၂၉၀-ကြည့်။)

စိတ်၏ အာရုံတစ်မျိုးတည်းသာ ရှိခြင်းသည် သမာဓိမည်၏။ သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးတို့ကား သမာဓိ၏ အကြောင်းနိမိတ်တို့ ဖြစ်သည်၊ သမ္မပ္ပဓာန်လုံ့လ လေးပါးတို့ကား သမာဓိ၏ အခြံ့အရုံတို့ဖြစ်သည်၊ ထိုတရားတို့ကို မှီဝဲခြင်း ပွားများခြင်း ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုခြင်းတို့သည် သမာဓိကို ပွားများခြင်း ဖြစ်သည်။ (မ၊၁။၃၇၅။)

သဒ္ဓါနှင့် ပညာတို့ ညီမျှခြင်းကိုလည်းကောင်း၊ ဝီရိယနှင့် သမာဓိတို့ ညီမျှခြင်းကိုလည်းကောင်း ပညာရှိတို့ ချီးမွမ်းကြ၏။ သဒ္ဓါအားကြီး၍ ပညာအားနည်းလျှင် ကြည်ညိုဖွယ်မဟုတ်သောအရာ, အကျိုးမရှိသော အရာတို့၌ ကြည်ညိုတတ်၏။ ပညာအားကြီး၍ သဒ္ဓါအားနည်းမူ ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲသူ ဖြစ်တတ်၏။ ဆေးမှားသောရောဂါကို ကုသရန် ခက်ခဲသကဲ့သို့ "စိတ်ဖြစ်ကာမျှဖြင့်ပင် ကုသိုလ်ဖြစ်၏" ဟု ယူဆ၍ ဒါနစသည်ကို ပယ်မြစ်ကာ မပြုသူသည် ငရဲ၌ဖြစ်ရလေသည်။ သမာဓိအားကောင်း၍ ဝီရိယအားနည်းသူသည် ပျင်းရိတတ်၏။ ဝီရိယအားကောင်း၍ သမာဓိအားနည်းသူသည် တုန်လှုပ်ပျံ့လွင့်တတ်၏။ ထို ဝီရိယနှင့် သမာဓိတို့ ညီမျှပါမူ ပျင်းရိခြင်း၊ တုန်လှုပ်ပျံ့လွင့်ခြင်းတို့ မဖြစ်မူ၍ အပွနာစျာန်ဟူသော အကျိုးကို ရနိုင်လေသည်။ (အကျယ်ကို-ဒီ၊ဌ၊၂။၃၇၈။ မ၊ဌ၊၁။ ၂၉၆။ အံ၊ဌ၊၁။၃၉၂။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၆၅။ ဝိ သုဒ္ဓိ၊၁၊၁၂၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၂၃-၌ ကြည့်။)

(၅၅)ပါးသော သမာဓိအပြားတို့ကို တစ်ပါးမှ ဆယ်ပါးအထိ ရေတွက်ထားပုံတို့ကိုလည်းကောင်း၊ သမာဓိ၏သဘော(၂၅)ပါးတို့ကိုလည်းကောင်း ပဋိသံ။၄၇-၈-၌ ကြည့်။

အာရုံဟူသည် တစ်ခုတည်းသာ ဖြစ်သော်လည်း အထူးထူးသော သဘောရှိ၏။ ထို့ကြောင့် တစ်ခုသောအာရုံ၏လည်း အထူးထူးသောသဘောတို့၌ ပျံ့လွင့်ခြင်းသို့ မရောက်ဘဲ တစ်ခုသောသဘော၌ ခဏမျှလည်းဖြစ်သောစိတ်၏ မတုန်လှုပ်သော အခြင်းအရာသည် ကေဂ္ဂတာမည်၏။ ပရမတ္ထ ဒီပနီ။၉၂။

(၁) ဣမ ဘိက္ခု အပ္ပမတ္တော အာ-တာပီ ပဟိတတ္တော ဝိဟရန္တော ဖုသေယ္ယ စိတ္တသ ကေဋ္ဌတံ။ မဟာ။၁၆၉။ ကေဋ္ဌတန္ဓိ ဧဝံပဋိပန္နော သမာပတ္တိ နာမ လဘတိ၊ စျာနံ နာမ လဘတိ။ မဋ္ဌ၊၄။၁၄၀။

ကေဋ္ဌတာကရဏ (နာ) [ကေဋ္ဌတာ+ကရဏ] တစ်ခုတည်းသောအာရုံရှိသည်၏အဖြစ်-တည်ကြည်သည်၏အဖြစ်-တည်ကြည်မှု-ကို ပြုခြင်း။ သမ္မယုတ္တဓမ္မာနံ သမ္မာ သမာဒ-ဟနံ ကေဋ္ဌတာကရဏံ သဘာဝေါ ဘေ-သောတိ သမ္မာသမာဓနလက္ခဏော သ-မ္မာသမာဓိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၉။

ကေဋ္ဌတာနိဒ္ဒေသ (ပု) [ကေဋ္ဌတာ+နိဒ္ဒေသ] ကေဋ္ဌတာကို အကျယ်-ပြရာ-ပြကြောင်း-စကား။ ကေဋ္ဌတာနိဒ္ဒေသေ အစလဘာ-ဝေန အာရမ္မဏေ တိဋ္ဌတီတိ ဋ္ဌိတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။

ကေဋ္ဌဘာဝူပဂမန (နာ) [ကေဋ္ဌဘာဝ+ဥပဂမန] တစ်ခုတည်းသောအာရုံရှိသည်၏အဖြစ်-တည်ကြည်သည်၏အဖြစ်-တည်ကြည်ခြင်း-သို့ ကပ်ရောက်ခြင်း။ တတြမဇ္ဈတ္တတာယ ဘာဝတော အဝိသေသံ ကေဋ္ဌဘာဝူပဂ-မနေန ကေန္ဓတော ဥပဋ္ဌာတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၅၂၄။

ကေဋ္ဌမန (တိ) [ကေဋ္ဌ+မန] တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသော-တည်ကြည်သော-စိတ်ရှိ သော၊သူ။ ဧကမနာတိ ကေဋ္ဌမနာ၊ အယ-မေဝ ဝါ ပါဌော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၅။

ကေဋ္ဌမာနသ (တိ) [ကေဋ္ဌ+မာနသ] တစ်ခုတည်းသောအာရုံရှိသော-တည်ကြည်သော-စိတ်ရှိသော၊သူ။ အာရဒ္ဓါ စ အယံ ပဠော၊ တုဋ္ဌော ကေဋ္ဌမာနသော။ အပ၊၁။၁၁၂။

ကေဋ္ဌလက္ခဏ (တိ) [ကေဋ္ဌ+လက္ခဏ] တစ်ခုတည်းသောအာရုံရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသော-တည်ကြည်ခြင်းဟူသော-မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာရှိသော။ ကေဋ္ဌလက္ခဏော သမာဓိ။ နေတ္တိ။၂၅။ ပေဋကော။၂၅၄။

ကေဋ္ဌသုခသမပ္ပိတကာလ (ပု) [ကေဋ္ဌသုခ သမပ္ပိတ+ကာလ] တည်ကြည်သောစိတ် ရှိ လျက်ချမ်းသာသုခနှင့် ကောင်းစွာပြည့် စုံသောကာလ။ တသ္မိံ နိသိန္နသ ကေဋ္ဌ-သုခသမပ္ပိတကာလော ဝိယ ယောဂိနော ... နိသိန္နကာလော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ရရ။ (သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ရ၆-၌ "မဟာဝိထိယံ ဝိရောစမာနော နိသိဒ ကေဋ္ဌေ သုခသမပ္ပိတော ဟုတ္တာ"ဟု ဝါကျ ရှိသည်။)

ကေဋ္ဌဟက (နာ) [ကေ+ဂဟက] (၁) ကေ-သဒ္ဒါ။ (၂) တစ်ပေါင်းတည်း ယူခြင်း။ (၃) တစ်ခုသော ယူခြင်း၊ တစ်ကြိမ်-တစ်ခါ-တည်းယူခြင်း။ (ယူအပ်ပြီးသည်ကို-မစွန့်သော အစွမ်းဖြင့်-မစွန့်တော့ဘဲ-တစ်ခါ တည်း ယူခြင်း။)

(၁) တံ ကေဟေ ဥတ္ကုတိ ဝုစ္စတိတိ သဘာဝဥတုနော အနေကတ္တာ ကေဋ္ဌဟကံ ကတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅၅။ (-မ၊ဋီ၊၁။၂၈၂။ မ၊ဋီ၊၂။၁ရ၀။)

(၂) ဝိသုံ ဝိသုံ ဝေဒနာယ ဒိဋ္ဌိဂဟဏေ အသတိပိ ဝေဒနာတိ ဧကဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတေ သဗ္ဗာသံ ဝေဒနာနံ အန္ဓောဂ-ဓတ္တာ ဝိသုံ ဝိသုံ ဂဟိတာ ဧဝ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ ဧကဂ္ဂဟဏေနာတိ သုခါ-ဒိနာ ဘိန္နာနမ္ပိ အတ္ထဝသေန, ဝေဒယိတ-ဋ္ဌေန စ ဧကတော ဂဟဏေန။ ပဋိသံ၊ဂံ။ ၂၅၁။

(၃) ဧကဂ္ဂဟဏေနေဝါတိ သာမဏေ-ရာနံ ဂဟိတသ ပုန အစ္ဆဒ္ဒနဝသေန ဂဟဏေန။ ဝိမတိ၊၂။၃၈။ (သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ ဖြစ်သော ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈-၌ "ဧကဂဟဏေ-နေဝ"ဟုရှိသည်။ ဧကဂဟဏ-လည်းကြည်။)

ဧကဂ္ဂိဇာလဘူတ (တိ) [ဧကဂ္ဂိဇာလ+ဘူတ] တစ်ခဲနက်သော မီးတောက်မီးလျှံရှိသည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ သဇောတိဘူတန္တိ သမန္ဒ-တော ဇောတိဘူတံ။ ဧကဂ္ဂိဇာလဘူတန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၉။

ဧကဋ္ဌန (တိ) [ဧက+ဃန] တစ် ခုတည်းသော အစိုင်အခဲရှိသော၊ တစ်ခဲနက်သော၊ တစ်ခဲ နက် ထူထပ်သိပ်သည်းသော၊ တပေါင်း တည်းကဲ့သို့ မကျဲသော၊ အခေါင်းအပေါက် မရှိသော။ ဧကဋ္ဌန(မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၆)နှင့် ဧကဗျိ ဝိယ အဝိရဠံ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁ ၂ ၂။ တသ ပရိ-နိဗ္ဗုတသ သရီရံ သုဝဏ္ဏကဒ္ဒနော ဝိယ ဧကဋ္ဌနံ အဟောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၈။ (-ဝိ၊ ၃။ ၂ရ၁။ အံ၊ ၂။၃၃ ၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ ၂။၆၁၊၁၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။)

ဧကဋ္ဌနပဗ္ဗတ (ပု) [ဧကဋ္ဌန+ပဗ္ဗတ] တစ်ခဲ နက် ထူထပ်သိပ်သည်းသော-တောင်-ကျောက်တောင်။ အနေဇဏ္ဍာယေ၀ သဗ္ဗ-ကိလေသေဟိ ပရ၀ါဒ၀ါတေဟိ စ အ-ကမ္မနီယတ္တာ ဌိတော ဧကဋ္ဌနပဗ္ဗတသဒိ-သော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၉။

ဧကဋ္ဌနပဗ္ဗတမုဒ္ဓ (ပု) [ဧကဋ္ဌနပဗ္ဗတ+မုဒ္ဓ] တစ်ခဲနက်ထူထပ်သိပ်သည်းသောတောင်၏ ထိပ်။ သေလေ ယထာ ပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိဋ္ဌ-တောတိ သေလေ သိလာမယေ ဧကဋ္ဌန-ပဗ္ဗတမုဒ္ဓနိ ယထာ ဌိတော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၄၅။

ဧကဋ္ဌနပဗ္ဗတသိလာတလ (နာ) [ဧကဋ္ဌန ပဗ္ဗတ+သိလာတလ] တစ်ခဲနက်ထူထပ် သိပ်သည်းသောကျောက်တောင်၏ ကျောက် ဖျာအပြင်။ သိလာတလေတိ ဧကဋ္ဌန-ပဗ္ဗတသိလာတလေတိ အတ္ထော။ အပါဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။

ဧကဋ္ဌန(ဧကဃန)ပါသာဏတ္ထမ္ဘ (ပု) [ဧက ဋ္ဌန(ဧကဃန)+ပါသာဏတ္ထမ္ဘ] တစ်ခဲနက် ထူထပ် သိပ်သည်းသော ကျောက်တိုင်။ တံ ကိရ ခုရဓာရံ စက္ကာဝုဓံ အညဒါ ကုဒ္ဒေန ဝိဿဋ္ဌံ ဧကဋ္ဌန (ဧကဃန)-ပါသာဏတ္ထမ္ဘေ ဝံသကဋ္ဌရေ ဝိယ ဆိန္နန္တိ ဂစ္ဆတိ။ အပါဋ္ဌ၊၁။၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။

ဧကဋ္ဌနသိလာပဗ္ဗတ (ပု) [ဧကဋ္ဌန+သိလာ ပဗ္ဗတ] တစ်ခဲနက်ထူထပ်သိပ်သည်းသော ကျောက်တောင်။ ယထာပိ ပဗ္ဗတော သေ-လောတိ ယထာ သိလာမယော ဧကဋ္ဌန-သိလာပဗ္ဗတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၀။

ကေဋ္ဌနသိလာမယပဗ္ဗတူပမ (တိ) [ကေဋ္ဌနသိလာမယပဗ္ဗတ+ဥပမာ] တစ်ခဲနက်သော-ကျောက်ဖြင့်ပြီးသောတောင်-ကျောက်တောင်-လျှင်ဥပမာရှိသော။ ယသ ခီဏာသဝသ စိတ္တံ ကေဋ္ဌနသိလာမယပဗ္ဗတူပမံ သဗ္ဗေသံ ဣဋ္ဌာနံ အဘာဝတော ... နု ပဝေဓတိ။ ဥဒါန၊၆။၂၂၄။

ကေဋ္ဌနသုဝဏ္ဏဗ္ဗဒ္ဓကာ (ထီ) [ကေဋ္ဌန + သုဝဏ္ဏဗ္ဗဒ္ဓကာ] တစ်ခဲနက်သောရွှေအုတ်။ ဗဟိမုခေ ပန ကေဋ္ဌနသုဝဏ္ဏဗ္ဗဒ္ဓကာဝ အဟေသုံ။ ဓမ္မ၊၆။၂။၁၉။

ကေဋ္ဌနသုဝဏ္ဏကွန္ဒ (ပု) [ကေဋ္ဌန+သုဝဏ္ဏကွန္ဒ] တစ်ခဲနက်သော-ရွှေအစု-ရွှေတုံးရွှေခဲ။ ဝိပဿိမှိ ကိရ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေ ပရိနိဗ္ဗုတေ ကေဋ္ဌနသုဝဏ္ဏကွန္ဒသဒိသသ ဓာတုသရီရသ ကေမေဝ စေတိယံ အကံသု။ ဒီ၊၆။ ၂။၁၇၁။

ကေဋ္ဌန(ကေဃန)သေလ (ပု) [ကေဋ္ဌန (ကေဃန)+သေလ] တစ်ခဲနက်သော ကျောက်တောင်။ သစေ ဟိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂသမဏိသ မတ္ထကူပရိ ယောဇနိကံ ကေဋ္ဌနသေလံ တိဝဋ္ဋာယ ရဇ္ဇုယာ ဗန္ဓိတ္တာ ဩလမ္မေယျ။ အဘိ၊၆။၃။၃၉။ (-ဇာ၊၆။၃။ ၄၃၉။) ယထာ ဟိ သိလာမယော ကေ-ယနသေလော ပဗ္ဗတော။ ထေရ၊၆။ ၂။ ၂၄ ၂။

ကေဋ္ဌနီဘူတ (တိ) [ကေဋ္ဌန+ဘူတ] တစ်ခုသောအစိုင်အခဲ-တခဲနက်-ကဲ့သို့ ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ဘေရိသဒ္ဒါဒိဝသေန ဝါ ကေဋ္ဌနီဘူတာ ... နာနတ္တသဒ္ဒါ။ ပဋိသံ၊၆။၁။၄၈။

ကေဃဋ (ထီ၊ပု) [ကေ+ဃဋ] တစ်လုံးသော ရေအိုး၊ ရေအိုးတစ်လုံး။ တာနိ ပဋိဂ္ဂဟေ-တ္တာတိ သစေပိ သဗ္ဗာနိပိ ပဋိဂ္ဂဟေတ္တာ ကေဃဋေ အဝိနိဗ္ဘောဂါနိ ကတ္တာ နိက္ခိပတိ။ ဝိ၊၆။ ၂။ ၂၉၅။

ကေဃဏ္ဍိနိဋ္ဌိသ (တိ) [ကေ+ဃဏ္ဍိနိဋ္ဌိသ] တစ်ပေါင်းတည်း-တစ်ပြိုင်နက်-တီးခတ်အပ်သော ခေါင်းလောင်းသံ ရှိသော။ အယမ္ပိ ဒီပေါ တိဏ္ဏံ ရာဇူနံ ကာလေ ကေဃဏ္ဍိ-နိဋ္ဌိသော ကေပဓာနဘူမိ အဟောသိ။ သံ၊၆။ ၂။ ၂၁ ၂။ ပဓာနာနုယုဇ္ဇနဝေလာယ နိ-ဝေဒနဝသေန တတ္ထ တတ္ထ ကေဠံ ပဟတဃဏ္ဍိနိဋ္ဌိသေနေဝ ကေဃဏ္ဍိ-နိဋ္ဌိသော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၉ ၂။

ကေဃန (တိ) [ကေ+ဃန] တစ်ခဲနက်သော၊ တစ်ခဲနက်ထူထပ်သိပ်သည်းသော၊ တပေါင်းတည်းကဲ့သို့ မကျဲသော၊ အခေါင်းအပေါက် မရှိသော။ သေလော ယထာ ကေဃနော။ ဓမ္မ။ ၂၅။ ထေရ။၃၁၃။ ထေရ၊၆။၁။၁၄။ ယထာ ဟိ ကေဃနော အသုသိရော သေလော။ ဓမ္မ၊၆။၁။၃၆ ၂။ (-ထေရ၊၆။ ၂။ ၂၃၈။)ကေဋ္ဌန-လည်းကြည့်။

ကေဃနပိဏ္ဍ (ပု) [ကေဃန+ပိဏ္ဍ] တစ်ခဲနက်သော-အပေါင်း-အစု-အစည်း။ အနေ-ကေသံ ကလာပါနံ ကေတော ဟုတ္တာ ဧ-ကဃနပိဏ္ဍဘာဝေန ပဝတ္တနတော ကလာ-ပန္ဓရဘူတာနံ ကလာပန္ဓရဘူတေဟိ သမ္ဗု-ဒ္ဓဘာဝေါ ဝုတ္တော။ အနုဋီ၊၁။၁၆၅။

ကေဃနသိလာမယပဋိမာ (ထီ) [ကေဃနသိလာမယာ+ပဋိမာ] တစ်ခဲနက် ကျောက်ဖြင့် ပြီးသော-ရုပ်တု-ဆင်းတု။ ကေ-ပိဏ္ဍိတ-ကြည့်။

ကေဃရ (နာ) [ကေ+ဃရ] တစ်ခုသော အိမ်။ ဧဝံ ကေဃရေပိ ပဝေသနံ အလဘ-မာနော။ သံဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။

ကေဂ် (နာ) [ကေ+အင်္ဂ။ ကောင် (သံ)] (၁) တစ်ခုသော-အင်္ဂါ-အဖို့အစု-အစိတ်အပိုင်း။ (တီ)(၂) တစ်ခုသော-အင်္ဂါ-အဖို့အစု-အစိတ်အပိုင်း-ရှိသော။ **(၁)** ကေဂ်မေတံ ထေယျာန(သံ၊၁။၂၀၆)နှင့် ထေနိတဗ္ဗာနံ ရူပါရမ္မဏာဒီနံ ပဋ္ဌကောဋ္ဌာသာနံ ဣဒံ ကေဂ်၊ ကေကောဋ္ဌာသောတိ အတ္ထော။ သံဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ (-ဇာ၊၁။၁၅၂၊၂၆၃။ အံ၊၁။ ၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၉။) **(တီ)(၂)** ကေဂ်ေါ ဟိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဒေသိတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၈၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၄၆။)

ကေဂ်ဂါဟီ (တိ) [ကေဂ်+ဂဟ+ဏိ] တစ်ခုသော-အင်္ဂါကို-အဖို့အစုကို-အစိတ်အပိုင်းကို-လက္ခဏာကို-ယူလေ့-မြင်လေ့-ရှိသော၊ သူ။ ဟတ္ထိဒဿနကအန္ဓော ဝိယ ကေဂ်-ဂါဟီ ဒုမ္မေဓော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။

ကေဂ်ဏ (နာ) [ကေ+အင်္ဂဏ] (၁) တစ်ခုသော အပြင်၊ တစ်ပြင်တည်း၊ ဟင်းလင်းပြင်။ (တီ)(၂)(က) တစ်ခုသောအပြင်ရှိသော၊ (ခ) တစ်ခုသော-အပြင်-ရင်ပြင်-နှင့်တူသော။ **(၁)** ကပ္ပသဏ္ဌာနကာလသ္မိဉ္စိ ကေမသ-ခေါ်ယျံ ကေဂ်ဏံ ဟုတ္ဝာ ဌိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅။ ကေဂ်ဏံ ဟုတ္ဝာ ဌိတောတိ ... ဝိဝဋ္ဋံ အင်္ဂဏံ ဟုတ္ဝာ ဌိတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆။

(တီ)(၂)(က) သဟ နယဒါနေန ပန ထေရဿ တီရေ ဌိတပုရိသဿ ဝိဝဋ္ဋော ကေဂ်ဏော မဟာသမုဒ္ဒေါ ဝိယ နယသ-တေန နယသဟသေန ပဋ္ဌဗျာကရဏံ ဥပဋ္ဌာသိ။ သံဋ္ဌ၊၂။၅၆။

(ခ) အနေကာနိ စက္ကဝါဠသဟဿာနိ ကေဂ်ဏာနိ အဟေသုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ ကေ-ဂ်ဏာနိတိ ဝိဝဋ္ဋဘာဝေန ဝိဟာရဂ်ဏပရိ-ဝေဏဂ်ဏာနိ ဝိယ ကေဂ်ဏဿဒိသာနိ အ-ဟေသုံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၈၈။)

ကေဂ်ဒဿီ (တိ) [ကေဂ်+ဒိသ+ဏိ] တစ်ခုသော-အင်္ဂါ-အစိတ်အပိုင်း(=သဒ္ဒပဝတ္တိ နိမိတ်၊ လက္ခဏာ)-ကို သိမြင်(=ထိတွေ့)သော၊သူ။ ဝိဂ္ဂယ္ဟ နံ ဝိဝဒန္တိ၊ ဇနာ ကေဂ်-ဒဿိနော။ ဥဒါန။၁၆၁။ ဇနာ ကေဂ်ဒ-ဿိနော ယထေဝ ဇစ္စန္ဓဇနာ ဟတ္ထိဿ ကေကဂ်ဒဿိနော "ယံ ယံ အတ္တနာ ဖုသိတ္တာ ဥတံ၊ တံ တဒေဝ ဟတ္ထိ"တိ ဂဟေတ္တာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၂။ ကေဂ်ဒဿီ ဒုမ္မေဓော၊ သတဒဿီ စ ပဏ္ဍိတော။ ထေရ။၂၄၂။ ကေဂ်ဒဿီ ဒုမ္မေဓောတိ ဧဝံ အနေကလိင်္ဂေ အနေကလက္ခဏေ အတ္ထေ ယော တတ္ထ ကေဂ်ဒဿီ ... ဒိဿာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ သတဒဿီ-လည်းကြည့်။

ကေဂ်ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ (ပု) [ကေဂ်+ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ] အင်္ဂါတစ်ပါးရှိသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်။

တေနေတံ ဝိညာယတိ "ကေဂ်ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ"တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၄၆။

ကေဂ်ဝိကလ (တိ) [ကေဂ်+ဝိကလ] အဂါတစ်ပါးဖြင့် ချို့ယွင်းသော။ ယထာ မဂ္ဂသမ္မာယုတ္တာဓမ္မာဒယော ကေဂ်ဝိကလာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၂၀။

ကေဂ်ဝိပ္ပဟီန (တိ) [ကေဂ်+ဝိပ္ပဟီန] ပယ်အပ်ပြီးသော (ပီတိဟူသော) စျာန်အဂါတစ်ပါးရှိသော၊ (စျာန်)အဂါတစ်ခုမှ ကင်းသော။ ဝေမနေန ကေဂ်ဝိပ္ပဟီနံ ဒုဝဂ်-သမန္နာဂတံ ... အဓိဂတံ ဟောတိ ပထဝီ-ကသိဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၄။ ပဋ္ဌာန်ဝိပ္ပဟီန (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁ရ၀။) လည်းကြည့်။

ကေဂ်သမ္ပတ္တိ (ထီ) [ကေဂ်+သမ္ပတ္တိ] အဂါတစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ အန္ဓေ ဧကေန ကေဂ်-သမ္ပတ္တိယာ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၄၄။

ကေဂ်ဟီန (တိ) [ကေဂ်+ဟီန] အဂါတစ်ပါး-တစ်ခုသောဂုဏ်အဂါ-ဖြင့်ယုတ်လျော့သော၊ သူ။ ဣတိ ခေါ အာနန္ဒ ဣမေ ပုဂ္ဂလာ ဥဘော ကေဂ်ဟီနာ။ အံ၊၂။၃၀၉။ ကေ-ဂ်ဟီနာတိ ဧကေကေန ဂုဏဂေ်နေ ဟီနာ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၁၅။

ကေဂုံတ္တရဋ္ဌကထာ (ထီ) [ကေဂုံတ္တရ+အဋ္ဌကထာ] ကေဂုံတ္တရ ပါဠိတော်၏ -အဖွင့်-အဋ္ဌကထာ။ ယသ္မာ ပန ကေဂုံတ္တရဋ္ဌ-ကထာယံ ... ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၆၄။

ကေဂုံတ္တရဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ကေဂုံတ္တရ+ဝဏ္ဏနာ] ကေဂုံတ္တရ ပါဠိတော်၏-အဖွင့်-အဋ္ဌကထာ။ ကေဂုံတ္တရဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၆၃။

ကေဂုံလ (ပုဒ်နှ) [ကေ+အဂုံလ] (၁) တစ်ခုသော-လက်သစ်-လက်ဆစ်၊ လက်-တစ်သစ်-တစ်ဆစ်၊ တစ်လက်သစ်။ (၂) တစ်ခုသော လက်ချောင်း။ **(၁)** တတော ဧကုံ-လမတ္တမ္မိ ဥဒကံ နေဝ ဟေဋ္ဌာ ဩသီဒတိ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၂၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၈၀။ ဥဒါန၊ဌ။၂ရ၄။ ဝဇိရ။၄၅၄။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂ရ၁၊၄၂၉။ ဝိမတိ၊၂။၁ဝ၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉။) **(၂)** ဧကုံလပဝေသန-ကြည့်။

ကေဂုံလန္ဆရ (တိ) [ကေဂုံလ+အန္ဆရ] လက်တစ်သစ်-အကြားရှိ-ခြား-သော။ ကတ္တရ-ယဋ္ဌိယာ ဝါ ဒဏ္ဍကေန ဝါ ကေဂုံလန္ဆရံ ကတ္တာ ဥပနာမေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ဝ၅။

ကေဂုံလန္ဆရကရဏ (နာ) [ကေဂုံလအန္ဆရ+ကရဏ] လက်တစ်သစ်-အကြားရှိ-ခြား-သည်ကို ပြုခြင်း။ ဝိစ္ဆိဒ္ဒကဘာဝပညာယနတ္ထံ ကေဂုံလန္ဆရကရဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၃။

ကေဂုံလပဝေသန (နာ) [ကေဂုံလ+ပဝေသန] တစ်ခုသောလက်ချောင်း-လက်တစ်ချောင်း-သွင်း-ခြင်း-ရာ။ ကေဂုံလပဝေသနေ ဒ္ဝိန္နံ ပဗ္ဗာနံ ဥပရိ နဝ ဝဋ္ဋတိ။ ဝဇိရ။၃ဖ၈-၉။

ကေဂုံလဗဟလ (တိ) [ကေဂုံလ+ဗဟလ] လက်တစ်သစ်-အထု-ဒု-ရှိသော၊ လက်တစ်သစ်ထူသော။ ကေဂုံလဗဟလံ အယ-ပဋ္ဋံ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၃၈။

ကေဂုံလိ (ထီ) [ကော+အဂုံလိ] တစ်ခုသော

လက်ချောင်း။ ဗြဟ္မာ (နာမ) မဟာနု-ဘာဝေါ ကေဂုံလိယာ ကေသို့ စက္ကဝါဠ-သဟဿေ အာလောကံ ဖရတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၉၈။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၁၅၇။ မ၊ဌ၊၂။၁၀၆။ သံ၊ဌ၊ ၁။၁၈၆။ အံ၊ဌ၊၂။၂၆၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၃၈။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၁၆၇။ ကခ်။၂၈၄။)

ကေဂုံလိပဗွ (နာ) [ကေ+အဂုံလိပဗွ။ ကေဂုံလိ+ပဗွ] တစ်ခုသော-လက်ချောင်း၏ အဆစ်-လက်ဆစ်၊ လက်ဆစ် တစ်ခု။ ရာဟုအသုရိန္ဒော ... တဿ ကေဂုံလိပဗ္ဗံ ပညာသယောဇနံ။ သံ၊ဌ၊၂။၈၂။

ကေဂုံလိပဝေသန (နာ) [ကေဂုံလိ+ပဝေသန] တစ်ခုသောလက်ချောင်း-လက်တစ်ချောင်း-ကို သွင်း-ခြင်း-ရာ။ ကေဂုံလိပဝေသနေ ဒ္ဝိန္နံ ပဗ္ဗာနံ ဥပရိ နဝ ဝဋ္ဋတိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၂၃။

ကေစက္ခဝါဠ (နာ) [ကေ+စက္ခဝါဠ] တစ်ခုသော စကြဝဠာ။ ဒသသဟဿိလောကဓာတုမှိ ဒေဝတာ ကေစက္ခဝါဠေ သန္နိပတိံသု။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၂၊(-၁၆ရ၊၂၅၂၊၂ရ၀။ မ၊ဌ၊၄။၈၅။ သံ၊ဌ၊၁။၁၁၄။)

ကေစက္ခဝါဠဂဗ္ဘ (ပု) [ကေ+စက္ခဝါဠဂဗ္ဘ] တစ်ခုသော စကြဝဠာတိုက်။ ကေစက္ခဝါဠဂဗ္ဘံ ဝက်ဂေါပါနသိကံ ဝိယ ဗောဓိယရံ အ-ဟောသိ ကောလောကံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၃ရ။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၃၉။)

ကေစက္ခဝါဠပဗွတပရိကေ္ခပဗ္ဘန္ဓရ (နာ) [ကေစက္ခဝါဠပဗွတပရိကေ္ခပ+အဗ္ဘန္ဓရ] တစ်ခုသော စကြဝဠာတောင်အဝန်း၏ အတွင်း။ ကေစက္ခဝါဠပဗွတပရိကေ္ခပဗ္ဘန္ဓရံ စက္ခ-ဝါဠသိမာ။ ကခ်။၁၆၀။ (-ကခ်။ဋီ၊သစ်။ ၂၉၄။)

ကေစက္ခဝါဠသဟဿ (နာ) [ကေ+စက္ခဝါဠ သဟဿ] တစ်ခုသော စကြဝဠာအထောင်၊ စကြဝဠာတစ်ထောင်။ ဗြဟ္မာ မဟာနု-ဘာဝေါ ကေဂုံလိယာ ကေစက္ခဝါဠသဟ-ဿေ အာလောကံ ကရောတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၁။၂၂၂။

ကေစက္ခု (နာ) [ကေ+စက္ခု။ ကေစက္ခ (သံ)] (၁) တစ်ခုသောမျက်စိ။ (တိ)(၂) တစ်ခု-သော-ဉာဏ်မျက်စိ-ဉာဏ်အမြင်-ရှိသော၊ ဉာဏ်အမြင်တစ်ဖက်ရှိသော၊ တစ်ဖက်ကို သာသိမြင်သော၊သူ။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(တိ)(၂)** တယော မေ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလာ သန္တော သံဝိဇ္ဇမာနာ လောကသ္မိံ၊ ကတမေ တယော? အန္ဓော ကေစက္ခု ဒ္ဝိစက္ခု။ အံ၊၁။၁၂၆။ (-အဘိ၊ပု။၁၃၄။ သံ၊ဌ၊၁။၃၀၁။ အဘိ၊ဌ၊၃။၆၃။) လောကိယတ္ထ-မေဝ ဇာနန္တော ကေစက္ခု။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၃။

(မရရှိသေးသော စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ကို ရရှိစေရန်, ရရှိပြီးသော စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ကို တိုး ပွားစေရန် သိသောဉာဏ်အမြင်သာရှိ၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်, အပြစ်ရှိသော တရား အပြစ်မရှိသော တရား, အယုတ်တရား အမြတ်တရား, မည်းညစ်သောတရား ဖြူစင်သောတရားတို့ကို သိသော ဉာဏ်အမြင်မရှိသူကိုလည်းကောင်း၊ မျက်မှောက်ဘဝ၌

စည်းစိမ်ဥစ္စာကို ဆောင်နိုင်သောဉာဏ်အမြင်သာ ရှိ၍ တမလွန်ဘဝ၌ အစီးအပွားကို သုတ်သင်နိုင်သော ဉာဏ်အမြင်မရှိသူကို လည်းကောင်း၊ လောကုတ္တရာအကျိုးစီးပွားကိုမသိမူ၍ လောကီအကျိုးစီးပွားမျှကိုသာ သိမြင်သူ၊ သူတစ်ပါး၏ အကျိုးစီးပွားကို မသိမူ၍ မိမိအကျိုးစီးပွားကိုသာ သိသူကို လည်းကောင်း "မျက်စိအမြင်တစ်ဖက် သာ ရှိသူ"ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ အံ၊၁။၁၂၆-၁၂၇။ အဘိ၊ပု။၁၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃။ လောကီ အကျိုးကိုသာ သိမြင်သူကို "မျက်စိအမြင် တစ်ဖက်သာရှိသူ"ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ သံ၊ ဋီ၊၁။၃၂၃။)

ကေစက္ခုက (တိ) [ကေ+စက္ခု+က] တစ်ခုသော မျက်စိရှိသော၊ မျက်စိတစ်လုံးရှိသော၊ သူ။ သတ္ထာ စ နာမ ... ကေစက္ခုကော ပုရိသော စက္ခု ဝိယ အတ္တနော သာဝကေ ရက္ခတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၇။)

ကေစက်မ (ပုဂ္ဂ) [ကေ+စက်မ] တစ်ခုသော စကြီ၊ စကြီလမ်းတစ်ခုတည်း။ နာ ကေစ-ကံမေ စကီမိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၈၆။ အနုဋီ၊၂။ ၁၆၂။ ကေစက်မေတိ သဟာယေန ဝိယ သဒ္ဓိं စက်မန္တော ကေသ္မိं စက်မေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၃။

ကေစတုက္ကာဒီကဆတ္တိက (နာ) [ကေစတုက္ကာ ဒီ+ဆတ္တိက] (ဝတ္ထုကာမ) တစ်ခု, လေးခု အပေါင်း-အစရှိ-အနီးရှိ-သော ခြောက်ပါးသော သုံးခုအပေါင်း။ (ဝတ္ထုကာမတို့ကို "တစ်ခု၊ လေးခုအပေါင်းတစ်ခု၊ သုံးခု အပေါင်းခြောက်ခု"ဟု ပြဆိုခြင်းဖြစ်သည်။) အဝသေသံ ကေစတုက္ကာဒီကဆတ္တိကန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄။

ကေစတ္တာလီသ (ထီ) [ကေ+စတ္တာလီသ] လေးဆယ့်တစ်။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည်။

ကေစတ္တာလီသဂါထာပရိမာဏ (တိ) [ကေစတ္တာလီသဂါထာ+ပရိမာဏ] လေးဆယ့်တစ်ဂါထာ-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏရှိသော။ ဧဝမေတံ ကေစတ္တာလီသဂါထာပရိမာဏံ ခဂ္ဂဝိသာဏသုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။

ကေစတ္တာလီသုတ္တရ (တိ) [ကေစတ္တာလီသ+ဥတ္တရ] လေးဆယ့်တစ်ယောက် အပိုအလွန်ရှိသော။ ဧဝံ ဥပသမ္ပန္နာနိ စ သဟာသုပရိ ကေစတ္တာလီသုတ္တရာနိ တီဏိ ဘိက္ခုသ-တာနိ အဟေသုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။

ကေစမ္ပက (နာ) [ကေ+စမ္ပက] စကားပန်းတစ်ပွင့်။ ကေစမ္ပကမာဒါယ၊ ဥပဂစ္ဆိ နရုတ္တမံ။ အပါ၊၁။၃၃၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၀။

ကေစမ္ပကပုပ္ပိယ (တိ) [ကေစမ္ပကပုပ္ပ+ဣယ] စကားပန်းတစ်ပွင့် လျှုဒါန်းပူဇော်ခဲ့ဘူးသော၊ သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ **ကေစမ္ပက-**ပုပ္ပိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပါ၊၁။၃၃၃။

(ဤကမ္ဘာမှ ပြန်၍ရေသော် (၆၅)ကမ္ဘာ ထက်၌ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတစ်ဆူကို ဝမ်းမြောက်စွာ စကားပန်းတစ်ပွင့် လျှုဒါန်းပူဇော်ခဲ့ဘူးသော ကုသိုလ်ကြောင့် ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့

မလားရောက်မှု၍ "ကေစမ္ဘကပုပ္ပိယ" အ
မည်ဖြင့် အာသဝေါကုန်ခန်းရဟန္တာ အဖြစ်
သို့ ရောက်သောမထေရ် ဖြစ်သည်။)

ကေစရ (တိ) [ကေ+စရ] တစ်ယောက်တည်း
နေ-နေလေ့ရှိ-သော၊သူ။ (က) တစ်ကိုယ်
တည်း-တစ်ကောင်တည်း-ကျင်လည်နေ
ထိုင်သော၊သူ။ (ခ) (တဏှာအဖေါ်မပါ)
တစ်ယောက်တည်းနေသော၊သူ။ (ဂ) အတု
မရှိ တစ်ပါးတည်း-နေ-ဖြစ်-သော၊သူ။

(က) ကေစရာ(သံ၊ဌ၊၂။၄)တိ ဝိဝေ-
ကာဘိရတိယာ ကေဝိဟာရိနော။ သံ၊ဋီ၊
၂။ ၉။ ကေစရသီဟ-လည်းကြည့်။ **(ခ)(ဂ)**
သီဟံဝေကစရံ နာဂံ၊ ကာမေသု အနပေ-
က္ခိနံ။ သုတ္တနိ။၃၀၄။ တဿာ (တဏှာယ)
အဘာဝေန ကေစရံ၊ ကေသာ လောက-
ဓာတုယာ ဒ္ဝိန္နံ ဗုဒ္ဓါနံ အနုပ္ပတ္တိတောပိ
ကေစရံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၀၅။ (-မ၊၂။၃၅၀။
သံ၊၁။၁၅။ အပ၊၂။၁၁၃။ ဥဒါန။၁၁၄။ မ၊
ဌ၊၂။၃၁၂။ မ၊ဌ၊၃။၅၂၊၂ဂ၄။ သံ၊ဌ၊၁။၅၂။)

ကေစရသဒ္ဒ (ပု) [ကေစရ+သဒ္ဒ] ကေစရ-
သဒ္ဒါ။ သီဟံ ဝါတိ ဣတ္ထ ကေစရသဒ္ဒါ
ဝိယ ဣဝသဒ္ဒါ အတ္ထတော "နာဂ"နှိ
ဣတ္ထာပိ အာနေတ္တာ သမ္ဘဝန္တိတဗ္ဗော။ သံ၊ဋီ၊
၁။၉၈-၉။

ကေစရသီဟ (ပု) [ကေစရ+သီဟ] တစ်ကောင်
တည်း-နေ-လှည့်လည်ကျက်စား သွားလာ
နေထိုင်-သော ခြင်္သေ့။ ဣတိ အပ္ပမာဒ-
ဝိဟာရံ ဒသေဿန္တော ကေစရသီဟေန
သြပမ္မံ ကရောတိ။ မ၊ဌ၊၃။၂ဂ၄။

ကေစရိယ (ထီ၊နာ) [ကေ+စရိယ] တစ်ယောက်
တည်းကျင့်သုံးနေထိုင်ခြင်း၊ ကေစာကျင့်
ခြင်း။ ကေစရိယံ ဒဠ္ဌံ ကယိရာ(ဓမ္မ။၂၂)တိ
ကေဘာဝမေဝ ထိရံ ကတ္တာ သဗ္ဗဣရိယာ-
ပထေသု ကေကောဝ ဝိဟရေယ္ယ။ ဓမ္မ၊ဌ၊
၁။၂၉၆။

ကေစရိယဌ (ပု) [ကေစရိယ+အတ္ထ] တစ်
ယောက်တည်း ကျင့်သုံးနေထိုင်ခြင်းဟူသော
အနက်။ ဧဝမေတေပိ တေဇုဿဒတာယ
ဝိဝေကာဘိရတိယာ စ ကေစာရိနောတိ
ကေစရိယဌေနပိ သီဟာ ဝိယာတိ သီဟာ။
ထေရ၊ဌ၊၁။၆။

ကေစရိယနိဝါသ (ပု) [ကေစရိယ+နိဝါသ] တစ်
ယောက်တည်းကျင့်သုံးလျက်နေခြင်း၊ ကေ
စာကျင့်လျက်နေခြင်း၊ ကိုယ်ထီးကျင့်ခြင်း၊
ကိုယ်ထီးနေခြင်း။ (သျှ။) ကေစရိယ-
နိဝါသေနာ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၆)တိ ကေစရိယ-
နိဝါသမတ္တေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၁။

ကေစရိယဝတ္တ (နာ) [ကေစရိယ+ဝတ္တ] တစ်
ယောက်တည်းကျင့်သုံးနေထိုင်ခြင်းဟူသော-
ဝတ်-ကျင့်ဝတ်။ ပေါရာဏကမဟာထေရာပိ
သဗ္ဗပလိဗောဓေ ဆိန္နိတ္တာ အန္တောဝသေ
ကေစရိယဝတ္တံ ပူရယိံသု။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၆။

ကေစရိယသုခ (နာ) [ကေစရိယ+သုခ] တစ်
ယောက်တည်းကျင့်သုံးနေထိုင်ခြင်းချမ်းသာ။
ယထာ စေသ ယူထာနိ ဝိဝဇ္ဇေတ္တာ ကေ-
စရိယသုခေန ယထာဘိရန္တံ ဝိဟရံ အရ-
ညေ ကေကော စရေ ခဂ္ဂဝိသာဏကပ္ပေါ။
သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၉၂။ စူဠနိ၊ဌ။၁၂၃။

ကေစာဋ္ဌ (ထီ) [ကော+စာဋ္ဌ] တစ်လုံးသော-အိုးစရည်း-အိုးကြီး၊ အိုးစရည်း-အိုးကြီး-တစ်လုံး။ ဣမာနိ ပဋ္ဌ တေလာနိ ကေစာ-ဋ္ဌိယံ ပက္ခိပိတ္တာ။ မ၊၁။၂။၂၄၄။ သံ၊၁။၂။ ၂ရ၁။

ကေစာရ (ပု) [ကော+စရ+ဏ] (၁) တစ်ယောက်တည်းကျင့်သုံးနေထိုင်ခြင်း၊ ကေစာကျင့်ခြင်း။ (တိ)(၂) တစ်ယောက်တည်းကျင့်သုံးနေထိုင်သော၊သူ။ **(၁)** တဒါ ကေစာရံ စရိတုံ ဘဂဝတော အဇ္ဈာသယော။ ဥဒါန၊ ၁။၂၂၆။ **(တိ)(၂)** သော ပနာယသ္မာ ပဋိ-သလ္လာနာရာမော သီဟော ဝိယ ကေ-စာရော။ မမ္မ၊၁။၂။၂၀၉။

ကေစာရဝါသ (ပု) [ကေစာရ+ဝါသ] တစ်ယောက်တည်းကျင့်သုံးလျက်နေခြင်း၊ ကေစာကျင့်လျက် နေခြင်း။ ကိံ မယှံ ဣမေဟိ၊ ကေစာရဝါသံ ဝသိဿာမိ။ သံ၊၁။၂။၂ရ၉။ (-ဥဒါန၊၁။၂၂၆။)

ကေစာရိက (တိ) [(၁) ကေစာရ+ဏိက။ (၂) ကော+စာရိက] (၁) တစ်ယောက်တည်းကျင့်သုံးနေထိုင်ခြင်းဟူသောအကျင့်-ကေစာအကျင့်-ရှိသော၊ တစ်ပါးတည်းသွားလာနေထိုင်ကျင့်သုံးသော၊သူ။ (၂) အသီးအခြား-တစ်ခုပြု၍-သီးသန့်တစ်ခုပြု၍-သုံးဆောင်အပ်သော၊ သီးခြားထေရ်စဉ်ဝါစဉ်ဖြင့်-ရောက်စေအပ်-ယူအပ်-သော။

(၁) အာဂန္တုကော ဟောတိ ကေစာရိ-ကော ဘိက္ခု။ ဝိ၊၁၃။၄၁၄။ ပကိရစာရီတိ ဂဏံ ပကိရိတ္တာ ပဋိက္ခိပိတ္တာ ပဟာယ ဧ-ကစာရိကော၊ ကေဝိဘာဝံ ဂတောတိ အတ္ထော။ ဇာ၊၁။၆။၁၂ရ။ **(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေစာရိကဘတ္တ (နာ) [ကေစာရိက+ဘတ္တ] **(၁)** အသီးအခြား တစ်ခုပြု၍-သီးသန့်တစ်ခုပြု၍-သုံးဆောင်အပ်သောဆွမ်း၊ သီးခြားထေရ်စဉ်ဝါစဉ်ဖြင့်-ရောက်စေအပ်သော-ယူအပ်သော-ဆွမ်း၊ ထေရ်စဉ်ဝါစဉ်သုံးဆောင်အပ်သော ဆွမ်း၊ သူများနှင့် မရောဘဲ တစ်မျိုးတည်း (သီးခြား) လှည့်လည်ခြင်းရှိသော ဘတ်။ (ဘာသာဋီကာ။) (သီးသန့် စီမံထားသော အလွန်ကောင်းသောဆွမ်းဖြစ်သောကြောင့် ရဟန်းအားလုံး ရရှိနိုင်ရန် အလို့ငှါ ထေရ်စဉ်ဝါစဉ်အတိုင်း အလှူခံ၍ သုံးဆောင်အပ်သော ဆွမ်းကို "ကေစာရိကဘတ္တ"ဟုခေါ်သည်။) **(တိ)(၂)** အသီးအခြားတစ်ခုပြု၍-သီးသန့်တစ်ခု ပြု၍-သုံးဆောင်အပ်သောဆွမ်းရှိသော၊ ထေရ်စဉ်ဝါစဉ် သုံးဆောင်အပ်သောဆွမ်းရှိသော၊ သူ။

(၁) ယမို့ ကေစာရိကဘတ္တံ ဟောတိ၊ တမို့ ဧတေသံ ပတ္တဒိဝသေ လာမကံ ဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၂။၁၆၅။ (-ဝိ၊၁။၄။၁၀၀။) ဧကစာရိကဘတ္တန္တိ အတိမနာပတ္တာ ဝိသုံ ဌိတိကာယ ပါပေတဗ္ဗံ ဘတ္တံ။ သာ ရတ္ထ၊ ၂။၃၄၅။ ဧကစာရိကဘတ္တန္တိ အတိမနာ-ပတ္တာ သဗ္ဗေသမို့ ပဋိလာဘတ္ထာယ ဝိသုံ ဌိတိကာယ ပါပေတဗ္ဗဘတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂ရ၁။ တာနိ ဧကစာရိကဘတ္တာနိ ကတ္တာ ဘိက္ခု ဝိသုံ ဌိတိကာယ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။ ဝိ၊၁။၄။၉၂။ ဝိ၊သင်္ကာ။ ၂၆ရ။ အညေဟိ ဥဒ္ဒေသဘတ္တာ-

ဒီဟိ အမိသေတ္တာ ဝိသုံယေဝ ဌိတိကာယ ဂဟေတဗ္ဗတ္တာ ကေစာရိကဘတ္တာနီတိ ဝုတ္တံ။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊၂။၃၇။ ကေစာရိကဘ-တ္တာနီတိ ပတိ ကေံ ကတ္တာ စရိတဗ္ဗာနိ ဘက္ခိတဗ္ဗာနီတိ ကေစာရိကာနိ။ အညေဟိ ဥဒ္ဒေသဘတ္တေဟိ အမိသေတ္တာ ပတိ ကေံ ကတ္တာ ဘက္ခိတဗ္ဗာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တာနိယေဝ ဘတ္တာနိ ကေစာရိကဘတ္တာနိ။ ပါစိတ်၊ယော။၅၀၄-၅။ စရကံ စာရော၊ စာရော ဇေတသံ အတ္ထီတိ စာရိကာနိ၊ ကေံ စာ-ရိကာနိ ဘတ္တာနိ ကေစာရိကဘတ္တာနိ။ စူ ဋ္ဌ၀ါ၊ဘာသာဋီ။၃၁၉။

(တိ)(၂) အတိရေကဥတ္တရိဘင်္သ ကေစာရိကဘတ္တာသ ဝိသုံ ဌိတိကံ ကတ္တာ သလာကာ ဒါတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၀။

ကေစာရိကဘိက္ခု (ပု) [ကေစာရိက+ဘိက္ခု] တစ်ပါးတည်းကျင့်သုံးသွားလာနေထိုင်သောရဟန်း၊ ကေစာကျင့်သောရဟန်း။ သစေ ကေစာရိကဘိက္ခု ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၄။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၄။

ကေစာရိကဝတ္တ (နာ) [ကေစာရိက+ဝတ္တ] တစ်ပါးတည်း ကျင့်သုံးသွားလာနေထိုင်သော သူ၏ကျင့်ဝတ် (ဘာဝနာ အမှု)။ အန္တော-ဝသေ ကေစာရိကဝတ္တံ ပူရယီသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၂။ ကေစာရိကဝတ္တန္တိ ဘာဝနာကမ္မံ။ တဉ္စိ ဂဏသင်္ကိတံ ပဟာယ ကေစာရိ-ကေနေဝ ဝတ္တိတဗ္ဗတ္တာ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၄၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။)

ကေစာရိကဝါရဏ (ပု) [ကေစာရိက+ဝါရဏ] တစ်ကောင်တည်းကျင်လည်ကျက်စားသွားလာသောဆင်။ ယဒါ ကေစာရိကဝါရဏော အန္ဓော ဟုတ္တာ ပါနီယံ ပရိယေသတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၆၃။

ကေစာရိကဝါသ (ပု) [ကေစာရိက+ဝါသ] တစ်ပါးတည်းကျင့်သုံးသူ၏ နေခြင်း၊ ကေစာကျင့်နေခြင်း။ ယန္တုနာဟံ ကေစာရိကဝါသံ ဝသေယျံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၅။

ကေစာရိကသီဟ (ပု) [ကေစာရိက+သီဟ] တစ်ကောင်တည်း ကျင်လည်ကျက်စားသွားလာသော ခြင်္သေ့။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ အဓိပ္ပါယကော-ပနံ နာမ ကေစာရိကသီဟသ ဂဟဏတ္ထံ ဟတ္ထပ္ပသာရဏံ ဝိယ ... ဘာရိယံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၃။

ကေစာရိကဟတ္ထိ (ပု) [ကေစာရိက+ဟတ္ထိ] တစ်ကောင်တည်း ကျင်လည်ကျက်စား သွားလာသောဆင်။ တဒါ ကေစာရိကဟတ္ထိ ဒေဝ-ဒတ္တော ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။

ကေစာရိနီ (ထီ) [ကေ+စရ+ဏီ+ဣနီ (ဣတ္ထိ ပစ္စည်း)] တစ်ယောက်တည်းနေထိုင်သော၊ သူ(ပရိဗိုဇ်မ)။ ကေစာရီ-ကြည့်။

ကေစာရိယ (ပု) [ကေစာရ+ဣယ] ကေစာရိယ မည်သော(ထေရ်)။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေစာရိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၁၈။

(ဤကမ္ဘာမှ ပြန်၍ရေသော် ကမ္ဘာတစ်သိန်းအထက်၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်တော်မူသော ပဒုမုတ္တရမြတ်စွာဘုရားအား မန္ဒာရဝ နတ်

ပန်း လျှုဒါန်းပူဇော်သော ကုသိုလ်ကြောင့် ကမ္ဘာတစ်သိန်းကာလပတ်လုံး အပါယ်ဘုံသို့ မလားရောက်မူ၍ ဤကမ္ဘာမှပြန်၍ ရေသော် ကမ္ဘာခြောက်သောင်းအထက်၌ "မဟာမလ္လဇန"မည်သောစကြဝဠာတေးမင်း(၁၆)ကြိမ်ဖြစ်၍ ဂေါတမဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူသောကာလ၌"ကေစာရီယ"အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သောမထေရ် ဖြစ်သည်။)

ကေစာရီ (တိ) [ဧက+စရ+ဏီ။ ထီ-၌ ဧကစာရိနီ။ ဧကစာရိန် (သံ)] တစ်ယောက်တည်း-တစ်ခုတည်း-သွားလာနေထိုင်သော-ကျင်လည်သော၊ (ပုဂ္ဂိုလ်, စိတ်။) ကထဋ္ဌ ဘိက္ခဝေ မဟာစောရော ဧကစာရီ ဟောတိ။ အံ၊၂။၁၁၃။ ပရိဗ္ဗာဇကိနီ အာသီ၊ တဒါဟံ ဧကစာရိနီ။ အပ၊၂။၂၅၁။ အရူပ ဒ္ဒုရဂ်မ ဧကစာရိ၊ နှ တေ ကရိဿံ ဝစနံ ဣဒါ-နိဟံ။ ထေရ။၃၅၈။ ဧကောယေဝ ဟုတ္တာ စရဏဝသေန ပဝတ္တနတော ဧကစာရီ။ ထေရ၊၂။၄ရ၂။

ကေစိတ (တိ) [ဧက+စိတ] တစ်ခုသော-ထင်းပုံ-ထင်းကုလားပုံ-သူသေကောင် ဖုတ်ကြည်း မီးသင်ဂြိုဟ်ရာထင်းပုံ။ မာတာ ပိတာ စ ဘာတာ စ၊ ကေစိတမ္ပိ ဌယ္ယရေ။ အပ၊ ၂။၂၃၈။ ဓမ္မာ၊၁။၄၄၀။ ထေရီ၊၁။၁၁၃။ (-ထေရ၊၂။၄၄။)

ကေစိတက (တိ) [ဧက+စိတ+က] တစ်ခုသော-ထင်းပုံ-ထင်းကုလားပုံ-သူသေကောင်ဖုတ်ကြည်းမီးသင်ဂြိုဟ်ရာ ထင်းပုံ။ တယောပိ ဧနေ အဝတ္ထရမာနံ ဂေဟံ ပတိ၊ တေ ဧကစိတကသ္မိံ (ဧကစိတကာယံ) စျာယန္တိ။ ဓမ္မာ၊၁။၁။၄၄၀။ ထေရီ၊၁။၁၁၃၊(-၁ဂ၃။ အံ၊ ၁။၁။၂ရ၆။)

ကေစိတ္တ (နာ) [ဧက+စိတ္တ] (၁) တစ်ခုသောစိတ်။ (၂) တစ်ခုခုသောစိတ်။ (တိ)(၃) တူညီသောစိတ်ရှိသော၊သူ။ **(၁)** ကထံ ဣမေ တယော ဓမ္မာ ဧကစိတ္တသ အာရမ္မဏာ နု ဟောန္တိ။ ပဋိသံ။၁၆၉။ ဝိ၊၁၊၂။၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂ရ၃။ **(၂)** ကေစိတ္တသမာယုတ္တ-ကြည့်။ **(တိ)(၃)** သဗ္ဗာပိ ကေစိတ္တာ အဟေသုန္တိပိ သမစိတ္တာ။ အံ၊၁၊၂။၃၉။

ကေစိတ္တကောဌာသ (ပု) [ကေစိတ္တ+ကောဌာသ] တစ်ခုသော စိတ်အစု။ ဥနမာသကမာသ-ပါဒါဒီသု "အဝဟရဏစိတ္တေသု ကေစိတ္တ-ကောဌာသောတိ အာစရိယာ ဝဒန္တိ"တိ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။၁၂၆။

ကေစိတ္တကၠ[1] (ပု) [ဧက+စိတ္တကၠ] တစ်ခုသော စိတ်၏ခဏ။ (စိတ်၏-အသီးသီး သော-တစ်ခုခုသော-ဥပါဒ်ခဏ, ဌီခဏ, ဘင်ခဏ။) ကေစိတ္တကၠဏာတိတ၊ ကေစိ-တ္တကၠဏိက-တို့ကြည့်။

ကေစိတ္တကၠ[2] (တိ) [ကေစိတ္တကၠ+အ] (၁) တစ်ခုသောစိတ်၏ ခဏကဲ့သို့သော (ခဏ)။ တစ်ခုသောစိတ္တကၠ။ (=ဥပါဒ် ဌီ ဘင် ခဏသုံးခုအပေါင်း)။ (၂) တစ်ခုသော စိတ္တကၠရှိသော။ **(၁)** တေ ကေစိတ္တကၠေန နိပ္ပပဇ္ဇာ ဟောန္တိ။ မိလိန္ဒ။၂၅၅။ (-အဘိ၊ ၁။၂။၁၉၁။) ကေစိတ္တကၠဏာတိတ၊ ကေစိတ္တ-ကၠဏိက-တို့လည်းကြည့်။ **(၂)** ကေစိတ္တ-

ကွဏတ္တာ(ဝတာရ၊ဂါထာ။၆၃)တိ ကေစိတ္တ-ကွဏေယေဝ ပဝတ္တနတော။ ဝတာရဋီ၊ ၁။၂၈၀။

ကေစိတ္တကွဏ္ဍိတိက (တိ) [ကေစိတ္တကွဏ+ ဍိတိ+က] တစ်ခုသော စိတ္တကွဏမျှသာ တည်ခြင်းရှိသော။ တဒဝသာနေ တသ္မိညေဝ ကေစိတ္တကွဏဍိတိကေ အာရမ္မဏေ ပဋိ-သန္ဓိစိတ် ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၁၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁ရ၀။ အနုဋီ၊၁။၂၁၃။ ကေစိတ္တကွဏ် ဍိတိ ယဿာတိ ကေစိတ္တကွဏဍိတိဟ်။ သ-မ္မော၊ယော။၉၉-၁၀၀။

ကေစိတ္တကွဏပရိယာပန္န (တိ) [ကေစိတ္တကွဏ +ပရိယာပန္န] တစ်ခုသော စိတ္တကွဏ၌ အ ကျုံးဝင်သော။ ယသ္မာ စ ကေစိတ္တကွဏ-ပရိယာပန္နော ကေကောဝေတ္ထ ဖသော။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၁၉၁။

ကေစိတ္တကွဏာတီတ (တိ) [ကေစိတ္တကွဏ+ အတီတ] တစ်ခုသောစိတ်၏ ခဏကဲ့သို့ သော ခဏလျှင်လွန်ခြင်းရှိသော၊ စိတ္တကွဏ တစ်ချက်ကာလကိုလွန်သော။ ကေစိတ္တကွ-ဏာတီတာနိ ဝါ ဗဟုစိတ္တကွဏာတီတာနိ ဝါ ဍိတိပွတ္တာနေဝ ပဌာရမ္မဏာနိ ပဋ္ဌဒ္ဓါရေ အာပါထမာဂစ္ဆန္တိ။ သင်္ဂဟ။၂၃။ ကေစိ-တ္တသ ခဏ် ဝိယ ခဏ် ကေစိတ္တကွဏ်၊ တ် အတီတ် ဧတေသံ, တောနိ ဝါ တ် အတီတာနိတိ ကေစိတ္တကွဏာတီတာနိ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၄၁။ ကေစိတ္တသ ခဏ် ကေ-စိတ္တကွဏ်၊ ဝိသုံ ဝိသုံ ခဏ်။။ တ် ဝိယ ကေစိတ္တကွဏ်၊ သမ္ပယုတ္တတ် ခဏတ္တယ်။ မဂ်ိမ၌။၁။၄၄၄။

ကေစိတ္တကွဏာယုက (တိ) [ကေစိတ္တကွဏ+ အာယု+က] တစ်ခုသောစိတ္တကွဏ-အသက် -အသက်ကြောင်း-ရှိသော။ ယသ္မာ ပန ကေ-စိတ္တကွဏာယုက် ဇဝနာရမ္မဏ် ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၉၇။ (-အဘိ၊ဋ၊၂။၁၅၀။)

ကေစိတ္တကွဏိက (တိ) [ကေစိတ္တကွဏ+ဏိက] တစ်ခုသော စိတ္တကွဏ-ရှိ-၌ဖြစ်-နှင့်ယှဉ် သော။ (က) စိတ္တကွဏတစ်ချက်ရှိသော။ (ခ) စိတ္တကွဏ-တစ်ချက်-တစ်ကြိမ်-သာ ဖြစ်တတ်သော။ **(က)** ကေစိတ္တကွဏိကာ သဗ္ဗေ ဓမ္မာတိ? အာမန္တာ။ အဘိ၊က။၄၄၈။ ကေစိတ္တကွဏိက် သတ္တာနံ ဇီဝိတံ။ သံ၊ဋ၊ ၁။၂၁။ ကေစိတ္တကွဏိကန္တိ ကေစိတ္တကွ-ဏမတ္တဝန္တံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၆၄။ (-သံ၊ဋ၊၃။၃၀၅။ အဘိ၊ဋ၊၃။၂၈၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၂။) ကေစိတ္ထ-ကွဏိက(အဘိ၊ဋ၊၂။၁ရ၉)နှင့် ကေစိတ္တကွဏေ ပဝတ္တံ။ သမ္မော၊ယော။၁၃၆။ **(ခ)** စတ္တာရော ပန မဂ္ဂုပ္ပါဒါ ကေစိတ္တကွဏိကာ။ သင်္ဂ်ဟ။ ၂၃။ ကေစိတ္တကွဏိက် အပွနာစျာနံ ဘာ-ဝေတိ။ အဘိ၊ဋ၊၁။၂၅၉။ ကေစိတ္တကွ-ဏိကန္တိ ကေမဂ္ဂသ ဒွေ ဝါရေ အနုပ္ပတ္တိ သန္ဓာယာဟ။ မူလဋီ၊၁။၁၁၁။ စိတ္တသ ခဏ် စိတ္တကွဏ်၊ ဥပ္ပါဒေါ ဝါ ဌိတိ ဝါ ဘင်္ဂေါ ဝါ။ စိတ္တကွဏ် ဝိယ စိတ္တကွဏ်၊ ဥပ္ပါ-ဒါဒိကွဏတ္တယ်။ ကေ၌ တ် စိတ္တကွဏ၌ တသ္မိ နိယုတ္တော, သ္ဝသတ္ထိတိ ဝါ ကေ-စိတ္တကွဏိကော မဂ္ဂေါ။ မဂ်ိမ၌။၁။၂ရ၃။

ကေစိတ္တကွဏိကအပွနာ (ထီ) [ကေစိတ္တကွဏိ

ကာ+အပ္ပနာ] တစ်ခုသော စိတ္တကွက ရှိသော-တစ်ကြိမ်သာဖြစ်သော-အပ္ပနာ။ ၎-ကစိတ္တကွက်ကိကအပ္ပနာတိ ဝါ သန္နိဋ္ဌာနိက-စေတနာတိ ဝါ ... သဗ္ဗမေတံ ဣဒ္ဓိဝိဓ-ဉာဏသော၀ နာမ်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။

ကေစိတ္တကွက်ကိကမဂ္ဂ (ပု) [ကေစိတ္တကွက်ကိက+မဂ္ဂ] တစ်ခုသောစိတ္တကွကရှိသော-တစ်ကြိမ်သာဖြစ်သော-မဂ်။ သော တံ မဂ္ဂန္တိ ကေစိတ္တကွက်ကိကမဂ္ဂဿ အာသေ၀နာဒီနိ နာမ နတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။

ကေစိတ္တန္ဆရ (တိ) [ကေစိတ္ত+အန္ဆရ] တစ်ခုသော(စုတိ)စိတ်လျှင်အကြားရှိသော၊ စိတ်တစ်ခု ခြားသော။ မစ္စုနာ ပိဟိတောတိ အနန္ဆရေ အတ္တဘာ၀ေ ကတံ ကမ္မံ နဒ္ဒရံ ကေစိတ္တန္ဆရံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ နဒ္ဒရန္တိ အန-န္ဆရဘ၀ကတတ္တာ။ စုတိစိတ္တအန္ဆရိတတ္တာ ကေစိတ္တန္ဆရဘ၀ဿ ကမ္မဿ အဗုဗ္ဗန်။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၄။

ကေစိတ္တန္ဆရဘ၀ (တိ) [ကေစိတ္တန္ဆရ+ဘ၀] တစ်ခုသော(စုတိ)စိတ်အကြားရှိသော ဘ၀-ရှိ-၌ပြုအပ်-သော၊ စုတိစိတ်တစ်ခု ခြားသောဘ၀၌ပြုအပ်သော။ အထက်ပုဒ်ကြည်။

ကေစိတ္တပ္ပ၀တ္တိ (ထီ) [ကေစိတ္ত+ပ၀တ္တိ] တစ်ခုသောစိတ်၏-ဖြစ်ခြင်း-ဖြစ်ရာ၁ကာ။ ပရမတ္ထတော ဟိ အတိပရိတ္တော သတ္တာနံ ဇီ၀ိတက္ခကော ကေစိတ္တပ္ပ၀တ္တိမတ္တောယေ၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀-၂၁။ ဇီ၀ိတိန္ဒြိယ၀သေန ဇီ၀ိတ-က္ခယံ နိယမေန္တော ကေစိတ္တပ၀တ္တိမတ္တော-ယေ၀ါတိ အာဟ။ ကေသ စိတ္တုပ္ပါဒဿ ပ၀တ္တိက္ခကမတ္တော ၀ေါတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၆၃။

ကေစိတ္တဝိထိ (ထီ) [ကေ+စိတ္တဝိထိ] တစ်ခုသော-စိတ်အစဉ်-စိတ်ဝိထိ။ ကေစိတ္တဝိ-ထိယာပိ သဗ္ဗံ ဇာနိတုံ နဿတိ ဒသော-တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆၃။

ကေစိတ္တသန္ဌာန (ပု) [ကေ+စိတ္တသန္ဌာန] တစ်ခုသော စိတ်အစဉ်။ ကေစိတ္တသန္ဌာနေ စေတိယာဒိမှိ ၀ါ ဝတ္ထုမှိ သုဋ္ဌု ကရကေန သုနိဟိတော ဟောတိ။ ခုဒ္ဒ၊ဋ္ဌ။၁၈၈။

ကေစိတ္တသမာယုတ္တ (တိ) [ကေစိတ္ত+သမာယုတ္တ] တစ်ခုခုသောစိတ်နှင့်ယှဉ်သော။ ကေစိတ္တသမာယုတ္တာ(မဟာနိ။၃၂၂၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊။၁၂၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၉ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၀)တိ ကေကေန စိတ္တေန သဟိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၅။ (သံ၊ဋီ၊၁။၆၄-"ကေကေန"၊ မ၊ဋီ၊၂။၁၆၈-၌ "ကေန"ဟု ရှိသည်။)

ကေစိတ္တသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ကေစိတ္ত+သမ္ပယုတ္တ] တစ်ခုသောစိတ်နှင့်ယှဉ်သော။ တဿ တဿ ကိလေသဿ ဝိပက္ခဘူတာ သတ္တ ဓမ္မာ ကေစိတ္တသမ္ပယုတ္တာ ၀ေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၉။

ကေစိတ္တုပ္ပါဒ (ပု) [ကေ+စိတ္တုပ္ပါဒ။ ကေစိတ္ত+ဥပ္ပါဒ] (၁) တစ်ခုသော-စိတ်၏ဖြစ်ခြင်း-စိတ္တုပ္ပါဒ်။ (တိ)(၂) တစ်ခုသော စိတ္တုပ္ပါဒ်ရှိသော။ **(၁)** ဉာဏသမောဓာနန္တိ ဉာဏဿ ဗဟုဘာ၀ေါ။ ကေစိတ္တုပ္ပါဒေ အနေကဉာဏ-

တာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၉။ (–မ၊ ဋီ၊၁။ရ၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅၁။) (၂) မိစ္ဆတ္တ-နိယတာ ဓမ္မာ ကေစိတ္တုပ္ပါဒတ္တာ အသာ-ဓာရဏာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁ရ၅။ စိတ္တုပ္ပါဒ-လည်း ကြည့်။

ကေစိတ္တုပ္ပါဒဂတ (တိ) [ကေစိတ္တုပ္ပါဒ+ဂတ] တစ်ခုသောစိတ္တုပ္ပါဒ်၌ဖြစ်သော။ ယထာ ဟိ သမာနကာလသန္တာနေဟိ ကေစိတ္တုပ္ပါဒဂ-တေဟိ ဝေဒနာသညာဝိညာဏကၡန္ဓေဟိ သမုဒယသစ္စသ သမ္မယုတ္တတာ။ အနုဋီ၊ ၃။၂၅။

ကေစိတ္တုပ္ပါဒသမဂီ (တိ) [ကေစိတ္တုပ္ပါဒ + သမဂီ] တစ်ခုသောစိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် ပြည့်စုံသော။ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ကေစိတ္တုပ္ပါဒ-သမဂီဘာဝတော အသာဓာရဏာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၁ရ၅။

ကေစိန္ဆိက (တိ) [ကေစိန္ဆာ+ဣက] ကေစိန္ဆိက မည်သော (ထေရ်)။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေစိန္ဆိကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၁ရ။

(နတ်တစ်ဦးဦး စုတေခါနီးကာလ၌ နတ်အပေါင်းတို့ လာရောက်၍ "အမောင် နတ်သား လူ့ရွာသုဂတိသို့ သွားပါ၊ လူ့ပြည်၌ အတုမရှိသော သဒ္ဓါတရားကိုရအောင် ကြိုးစားပါ၊ ထိုသဒ္ဓါတရား၌ အသက်ထက်ဆုံး ခိုင်မြဲစွာတည်၍ ကိုယ် နှုတ် စိတ်တို့ဖြင့် နတ်ပြည်ရောက်ကြောင်းကုသိုလ်ကို ပွားများပါ"ဟု ဝမ်းမြောက်စွာ မြွက်ဆို ပြောကြား လေ့ရှိကုန်၏၊ နတ်သားတစ်ယောက် စုတေခါနီးသောအခါ ထိုသို့ ပြောကြားကြသဖြင့် "ငါအဘယ်အမျိုးသို့ သွားရောက်ရအံ့နည်း" ဟု ထိတ်လန့်သံဝေဂဖြစ်စဉ် ပဒုမုတ္တရ ဘုရားရှင်၏သာဝကဖြစ်သော သုမနထေရ် ကြွလာတော်မူ၍ အကျိုးအကြောင်းကို ဆုံးမလျက်သံဝေဂရစေသောကြောင့် ဘုရားရှင်၌ ကြည်ညိုစိတ်ဖြင့် ရိုသေစွာ ရှိခိုး၍ စုတေလတ်သော် ထိုနတ်ပြည်၌ပင် တစ်ဖန်ဖြစ်ရလေသည်၊ ထိုကုသိုလ်ကြောင့် ကမ္ဘာတစ်သိန်းကာလပတ်လုံး အပါယ်မလားမူ၍ ဂေါတမဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူသောကာလ၌ "ကေစိန္ဆိက" အမည်ဖြင့် ရဟန္တာဖြစ်လေသည်။)

ကေစိန္ဆိတ (တိ) [ကေ+စိန္ဆိတ] တစ်ယောက်တည်း ကြံစည်အပ်သော။ ကေစိန္ဆိတော ယမတ္ထော(ဇာ၊၁။၆၄)တိ အမှ ယံ တံ အတ္ထံ စိန္တေတွာ ဣမိနာ ခုဇ္ဇေန သဒ္ဓိ ပလာတာ၊ အယံ တယာ ကေကာယ ဧဝ စိန္ဆိတော ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

ကေစိန္ဆိ (တိ) [ကေ+စိန္ဆိ] တစ်ယောက်တည်း ကြံစည်ခြင်းရှိသော။ ကေစိန္ဆိ ကေစိန္ဆि-တာယ မန္ဆိတံ အတ္ထံ ဗျာပါဒေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၉၉။

ကေစီဝရ (ပုဂ္ဂ) [ကေ+စီဝရ] (၁) သင်္ကန်းတစ်ထည်။ (တိ)(၂) သင်္ကန်းတစ်ထည်ရှိသော၊ သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ)(၂) တေန ခေါ ပန သမယေန ဘဂဝါ သိတာသု ဟေမန္ဆိကာသု ... ကေစီဝရော နိသီဒိ။ ဝိ၊၃။၄၀၁။ (–မ၊၁။၂၁၆။ သံ၊၁။ဂ။ အံ၊၂။

၃၀၃။ အပ၊၁။၁၆၂။ မ၊၌၊၂။ရ၂။ သံ၊၌၊၁။ ၃၈။ ထေရ၊၌၊၁။၁၃၉။ အပ၊၌၊၂။၂၈။)

ကေစီဝရတ္ထ (ပု) [ကေစီဝရ+အတ္ထ] သက်ိန်း တစ်ထည်အကျိုး။ ဗဟူနိ ကထိနဒုဿာနိ ပံသုကူလာနိ ခုဒ္ဒကခုဒ္ဒကာနိ ကေစီဝရ-တ္ထာယ, မဟန္တာနိ စ ဥိနတ္ထာယ ဒိန္နာနိ ဟောန္တိ။ ဝဇိရ။၄၉၁။

ကေစီဝရမာသ (ပု) [ကေ+စီဝရမာသ] သက်ိန်း ကာလတစ်လ။ (သီတင်းကျွတ်လပြည့်ကျော် (၁) ရက်မှစ၍ တန်ဆောင်မုန်းလပြည့် နေ့အထိ တစ်လသည် "စီဝရမာသ" မည်၏။ ထိုကာလ၌ သက်ိန်းကို အဓိဋ္ဌာန်လည်း မတင်, ဝိကပ္ပနာလည်းမပြုဘဲ ထားခွင့်ရှိ၏။) အနတ္ထတကထိနာနံ ကေစီဝရမာသေ ဥပ္ပန္နံ။ ဝဇိရ။၄၉၇။

ကေစီဝရဝိသယ (တိ) [ကေစီဝရ+ဝိသယ] သက်ိန်းတစ်ထည်လျှင် အရာရှိသော။ "စီဝရံ ဂဏှာ"တိ အာဏတ္တိယာ ကေစီဝရဝိသယ-တ္တာ ကေမေဝ ပါစိတ္တိယံ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၄၁။

ကေစေဋက (ပု) [ကေ+စေဋက] တစ်ယောက်သော-ကျေးကျွန်-အစေအပါး။ ကုလ-ပုတ္တော ... ကေစေဋကမ္ပိ အဂ္ဂဟေတ္တာ ပက္ကာမိ။ မ၊၌၊၄။၂၀၂။

ကေစေတနာ (ထိ) [ကော+စေတနာ] တစ်ခုသော စေတနာ။ ကေစေတနာယ ဗဟုပါ-ဏကာ မရန္တိ။ ကခ်ီ၊ဋီ။၉၉။

ကေစောဒနာဝုမ္ဘိ (ထိ) [ကေစောဒနာ+ဝုမ္ဘိ] တစ်ခုသော-တစ်ကြိမ်-တောင်းဆိုခြင်း၏ တိုးပွားခြင်း။ ယသ္မာ စ ဣတ္ထ ကေစောဒ-နာဝုမ္ဘိယာ ဒ္ဝိန္နံ ဌာနာနံ ဟာနိ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊ ၌၊၂။၂၅၄။ ကေစောဒနာဝုမ္ဘိယာတိ ကောယ စောဒနာယ ဝမ္ဘုနေန။ ပါရာ၊ယော။၂၈၇။

ကေစောရက (ပု) [ကော+စောရက] တစ်ယောက်သော ခိုးသား၊ သူခိုးတစ်ယောက်။ ကီ ကေစောရကော၊ ဥဒါဟု ရဇ္ဇုသကော စောရော။ မ၊၌၊၃။၂၂၇။

ကေစ္ဆံအတ္ထိတိကထာ (ထိ) [ကေစ္ဆံအတ္ထိတိ+ကထာ] အချို့ရှိ၏ဟု ဖြစ်သော-စကား-အယူဝါဒ။ ကေစ္ဆမတ္ထိတိကထာ-ကြည့်။

ကေစ္ခ (တိ) [ကော+စ္ခ။ ကော+အစ္ခ။ နီတိ၊ပဒ။ ၃၇၉၊၃၈၀။ အသဟာယတ္ထေ ကေတော အာကီ, ဧစ္ခာ, ကော စ။ ဓာန်၊ဋီ။ရ၁၈။ ပါစိတ်၊ယော။၃၁၈။] (၁) အဖော်မပါ တစ်ယောက်တည်း၊ တစ်ကိုယ်တည်း၊ တစ်ခုတည်း။ (၂) အချို့။ (က) အချို့သော တစ်ဦးတစ်ယောက်။ (ခ) အချို့သော တစ်စိတ်တစ်ဒေသ။ (၃) တစ်ထပ်၊ တစ်လွှာ။

(၁) အထေကာကီ စ ကေစ္ခေ၊ ကေကော စ ကေကော သမာ။ ဓာန်။ရ၁၈။ **(၂)** ယသ္မိံ အာနန္ဒ သမယေ တထာဂတော သဗ္ဗနိမိတ္တာနံ အမနသိကာရာ ကေစ္ခာနံ ဝေဒနာနံ နိရောဓာ ... ဝိဟရတိ။ ဒီ၊၂။ ၈၅။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁၊၉၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၈။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၂ရ။) **(က)** ခတ္တိယေပိ တေ ဣဓေကစ္ခေ သန္ဒိဿန္တိ။ ဒီ၊၃။၆ရ။ ကေစ္ခေတိ ကေသို့။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄ရ။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၁ဂရ။) **(ခ)** ပညာယ စဿ ဒိသ္မာ ကေစ္ခေ

အာသဝါ ပရိက္ခီဏာ ဟောန္တီ။ မ၊၂။၁၄၄။ ကေစ္ဆေ အာသဝါတိ ပဋမမဂ္ဂါဒီဟိ ပဟာ-တဗ္ဗာ ကေဒေသအာသဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။ (၃) ကေစ္ဆိ-ကြည့်။

ကေစွအန္ဆရဘေဒ (ပု) [ကေစ္ဆ+အန္ဆရဘေဒ] အခ်ိုသော အထူးအပြား။ တတ္ထ စာတုမ-ဟာရာဇိကာနံ ကေစ္ဆအန္ဆရဘေဒေါ မဟာ-သမယသုတ္တေန ဒီပေတဗ္ဗော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၄၄။

ကေစွအဗျာကတ (တိ) [ကေစ္ဆ+အဗျာကတ] အခ်ိုသော အဗျာကတတရား။ ပဋိပက္ခ-ဘာဝေ အဂယှမာနေ သမ္ဘယောဂါဘာဝေါ ဧဝေတ္ထ ပမာဏံ ကေစ္ဆအဗျာကတာနံ ဝိယ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၂။)

ကေစွအသဿတိက (တိ) [ကေစ္ဆအသဿတ+ဏ္ဍက] အခ်ိုသော သတ္တဝါသင်္ခါရတို့ မမြဲဟုအယူရှိသော၊သူ။ ကေစ္ဆသဿတိက-ကြည့်။

ကေစွကမ္မကိရိယ (ထီ၊နာ) [ကေစ္ဆကမ္မ+ကိရိယ] အခ်ိုသောကံ ကိုပြုခြင်း။ အယံ ဟိ ဒေသနာ ကေစ္ဆကမ္မကိရိယဝသေန အာဂ-တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၂။ ကေစ္ဆကမ္မကိရိယဝသေ-နာတိ ကေစ္ဆသ အကုသလကမ္မသ ကု-သလကမ္မသ ကရဏပွသင်္ကေန။ မ၊ဋီ၊၃။၄၄။

ကေစ္ဆဒိဏ္ဏသဝ (ပု) [ကေစ္ဆ+ဒိဏ္ဏသဝ] အခ်ိုသော ရဟန္တာ။ ကေစ္ဆဒိဏ္ဏသဝတော ဗဟုဿုတောဝ ကမ္မဋ္ဌာနဒါနေ သေယ္ယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၀။

ကေစ္ဆဂ္ဂဟဏ (ပု) [ကေစ္ဆ+ဂဟဏ] ကေစ္ဆ-သဒ္ဒါ။ ကေစ္ဆဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓိတိ ဧတ္ထ ကေစ္ဆ-ဂ္ဂဟဏဿ ပယောဇနံ မဂ္ဂိတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၀။

ကေစ္ဆစိတ္တ (နာ) [ကေစ္ဆ+စိတ္တ] အခ်ိုသော-ဆန်းကြယ်မှု။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေစ္ဆစိတ္တကရဏ (နာ) [ကေစ္ဆစိတ္တ+ကရဏ] အခ်ိုသောဆန်းကြယ်မှုကို ပြုခြင်း။ အလ-ဒ္ဒါကာသဿ ပန စိတ္တဿ, ယံ ဝါ ပန အဝသေသပစ္စယဝိကလံ တဿ၊ ကေစ္ဆ-စိတ္တကရဏာဘာဝတော ... စိတ္တမေဝ စိတ္တ-တရံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ ကေစ္ဆစိတ္တန္တိ စိတ္တေန ကတ္တဗ္ဗစိတ္တြန ကေစ္ဆဘူတံ တေန ကတ္တ-ဗ္ဗစိတ္တြမာဟ။ မူလဋီ၊၁။ဖ၇။ (-အနုဋီ၊၁။ ၇၂။)

ကေစ္ဆဇနပဒဝါသီ (တိ) [ကေစ္ဆဇနပဒ+ဝသ+ဏီ] အခ်ိုသောဇနပုဒ်၌ နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဒေသဝေမ္မာ ကေစ္ဆဇနပဒဝါသီနံ အဟိသနာဒိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇။

ကေစ္ဆဥာဏကိစ္စ (နာ) [ကေစ္ဆဥာဏ+ကိစ္စ] အခ်ိုသောဉာဏ်၏ အမှုကိစ္စ။ သမုဒယ-ပွဟာနာဒိကေစ္ဆဥာဏကိစ္စမ္ပိ အဂရောန္တေ သဗ္ဗညုတညာဏံ ကထမပွနာဒိကံ စ္စာနာ-ဒိကိစ္စံ ကရေယ္ယ။ အနုဋီ၊၂။၂၁၄။

ကေစ္ဆတိရစ္ဆာန (ပု) [ကေစ္ဆ+တိရစ္ဆာန] အခ်ိုသောတိရစ္ဆာန်။ ကေစ္ဆာနံ ပေတာနံ ကေစ္ဆ-တိရစ္ဆာနာနံ ဝိယ တထာ ဒီယာယုကတာပိ သိယာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၅ရ။

ကေစွဒဿနသမဂီ (တိ) [ကေစွဒဿန + သမဂီ] (သစ္စာလေးပါးတို့တွင်) အချို့သော သစ္စာတရားကို-သိမြင်ခြင်း-သိသောဉာဏ်-နှင့်ပြည့်စုံခြင်းရှိသော၊သူ။ ကေသစ္စဒဿန-သမဂီ-ကြည့်။

ကေစွဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ (ထီ) [ကေစွဒိဋ္ဌိ+ဝိပတ္တိ] အချို့သောအယူ၏ ပျက်စီးခြင်း။ ပါစိတ္တိယ-ဝိတိက္ကမနဂ္ဂဟဏေန ဟိ ကေစွဒိဋ္ဌိဝိပ-တ္တိယာပိ သင်္ဂဟော ဟောတိ။ မဟာဋီ၊၁။၂၄၇။

ကေစွဒုဂ္ဂတိဂ္ဂဟဏ (နာ) [ကေစွဒုဂ္ဂတိ+ ဂဟဏ] ကေစွဒုဂ္ဂတိ-သဒ္ဒါ။ တေသံ ပဋိသန္ဓိ ဝိနိ-ပါတိကဘာဝေန "ဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓိ"တိ ဂဟေ-တာ သဗ္ဗသုဂတိစုတိယာ စ သာ ပဋိသန္ဓိ ဟောတိ၊ နာ ကေစွသုဂတိစုတိယာ ဧဝါတိ တန္နိဝတ္တနတ္ထံ ကေစွဒုဂ္ဂတိဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၀။ (-မူလဋီ၊၂။၁၁၀။)

ကေစွဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓိ (ထီ) [ကေစွ+ဒုဂ္ဂတိပဋိ-သန္ဓိ] အချို့သောဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓေ။ ကေစွ-သုဂတိစုတိယာ ကေစွဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၀။ (-မူလဋီ၊၂။ ၁၀၉။)

ကေစွပဝတ္တိအာကာရ (ပု) [ကေစွ+ပဝတ္တိ-အာကာရ] အချို့သောဖြစ်ပုံအခြင်းအရာ။ တတ္ထ အာရမ္မဏတော, ကေစွပဝတ္တိအာ-ကာရတော စ ဝိသဒိတတံ ဒဿေတုံ "ယထာ ပနာ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၂၂။

ကေစွပဝိဝေက (ပု) [ကေစွ+ပဝိဝေက] အချို့သော-ကင်းဆိတ်ခြင်း-ပဝိဝေက-တရား။ ပညာ ပန သုတေန, ကေစွပဝိဝေကေန ဝါ ဝိနာပိ ဣဓာဓိပ္ပေတအာဝုဓတ္တာသာဓနီ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၁၁။

ကေစွပေတ (ပု) [ကေစွ+ပေတ] အချို့သော ပြိုတ္တာ။ ဧတေနေဝ ကေစွပေတာနမ္ပတ္ထ အသင်္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မ၊ဋီ၊၁။၈၁။

ကေစွဗလ (နာ) [ကေစွ+ဗလ] အချို့သောဗိုလ်-တရား။ ဗလသဒ်သတန္တိ ကေစွဗလသဒ်-သတ်။ အနုဋီ၊၂။၂၁၄။

ကေစွဗလကိစ္စ (နာ) [ကေစွဗလ+ကိစ္စ] အချို့-သောဗိုလ်တရား၏ ကိစ္စ။ တတော ဥတ္တရိဗ္ဗ-ဇာနန္တမ္ပိ ယသ္မာ ကေစွဗလကိစ္စံ နာ က-ရောတိ။ အနုဋီ၊၂။၂၁၄။

ကေစွဘာဝနာမယ (တိ) [ကေစွဘာဝနာ+ မယ] အချို့သော ဘာဝနာဖြင့်ပြီးသော။ သုတမယာယ, စိန္တာမယာယ, ကေစွဘာဝ-နာမယာယ စ အဘိဝိသိဋ္ဌာယ ပညာယ ဉာတာ အဘိညာတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၀၇။

ကေစွဘူတဒဿန (ထီ၊နာ) [ကေစွဘူတ+ ဒဿန] အချို့သောဘုတ်ပြိုတ္တာကို-သိမြင်-ကြည့်ရှု-ခြင်း။ တိရောကုဋ္ဋေန ရတနသုတ္တေ ဝုတ္တဘူတေသု ကေစွဘူတဒဿနံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၉၈။

ကေစွဘေဒ (ပု) [ကေစွ+ဘေဒ] အချို့သော အထူးအပြား။ စာတုမဟာရာဇိကာနံ ကေ-စွဘေဒေါ မဟာသမယသုတ္တဝသေန ဒီပေ-တဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၅။

ကေစွမတဒဿန (နာ) [ကေစွမတ+ဒဿန] အချို့သောဆရာတို့၏ အယူကို-ပြခြင်း-ပြကြောင်းစကား။ အဋ္ဌကထာယံ ပနာတိ ကေစွမတဒဿနံ။ အနုဋီ၊၂။၁၃။

ကေစွမတ္ထီ (ကေစ္ဆံ အတ္ထီ)တိကထာ (ထီ) [(ကေစ္ဆံ+အတ္ထိ+ဣတိ=) ကေစွမတ္ထီတိ+ကထာ] အချို့ရှိ၏ဟု ဖြစ်သော-စကား-အယူဝါဒ။ ("အတိတ်တရား ရှိပါ၏လော" စသည်ဖြင့် သကဝါဒီ က မေးသောအခါ "အချို့ ရှိ၏။ အချို့ မရှိ" စသည်ဖြင့် ဖြေဆိုသော ပရဝါဒီတို့၏ အယူဝါဒ။) ဣဒါနိ ကေစ္ဆံအတ္ထီတိကထာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅ရ။ အတီတေသု ဝိပါက-ဓမ္မဓမ္မေသု ကေစ္ဆံ အဝိပက္ကဝိပါကမေဝ အတ္ထိ, နာ ဣတရန္တိ ပဝတ္တာ ကေစွမတ္ထီတိ-ကထာ။ မောဟဝိစ္ဆေဒနီ။၃ရ၃။

ကေစွရူပ (နာ) [ကေစ္ဆ+ရူပ] အချို့သောရုပ်။ ဝေဝမေဝ ပန နာ ဟေတုပစ္စယာဒီသုပိ ကေ-စ္ဆရူပသ ပစ္စယုပ္ပန္နတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၃။ ၂၁၃။ (-အနုဋီ၊၃။ ၂၈၅။)

ကေစွရူပဂ္ဂဟဏ (နာ) [ကေစ္ဆရူပ+ဂဟဏ] ကေစ္ဆရူပ-သဒ္ဒါ။ ကေစ္ဆသ ရူပသ္သာတိ အဟေတုကစိတ္တသမုဋ္ဌာနသ။ ဣတော ပရေသုပိ ကေစ္ဆရူပဂ္ဂဟဏေ ဧသေဝ နယော။ အနုဋီ၊၃။ ၂၉၀။

ကေစ္ဆဝသန (တိ) [ကေစ္ဆ+ဝသန] အချို့သော အဝတ်ရှိသော၊ အဝတ်တစ်ထည်ကိုသာဝတ်သော၊သူ။ ကေစ္ဆဝသနာ နာရီ၊ မိဂီ ဘန္တာ-ဝုဒိဏ္ဍတိ။ ဇာ၊ ၂။၄၀။ ကေစ္ဆဝသနာတိ ကေစ္ဆိကဝသနာ၊ ကေဝတ္ထနိဝတ္ထာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂ ၂ရ။

ကေစ္ဆဝါဒ (ပု) [ကေစ္ဆ+ဝါဒ] အချို့သောဆရာတို့၏ အယူဝါဒ၊ ကေစ္ဆဝါဒ။ သော ပေါရာဏေဟိ အနနုဿုတောတိ ကေစ္ဆ-ဝါဒေါ နာမ ကတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၃ရ။

ကေစ္ဆသ်ကိလေသသုဒ္ဓိ (ထီ) [ကေစ္ဆသ်ကိလေသ+သုဒ္ဓိ] အချို့သောကိလေသာတို့-မှ-၏-စင်ကြယ်ခြင်း။ ကေစ္ဆသ်ကိလေသ-သုဒ္ဓိယာ ပန အစ္ဆန္ဒဝိသုဒ္ဓိယာ အာရမ္ဘက-ကရဏတော စ ဝေါဒါနန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။၄၈၈။

ကေစ္ဆသမာဓိသမ္ပဒါ (ထီ) [ကေစ္ဆသမာဓိ+သမ္ပဒါ] အချို့သောသမာဓိ-နှင့်-၏-ပြည့်စုံခြင်း။ တံ ဟေဋ္ဌာဒဿိတံ မေတ္တာဒီဘာဝနံ ဗြာဟ္မ-ဏသ သဒ္ဓေပေန ဥပဒိသန္တေနသ ကေ-စ္ဆသမာဓိသမ္ပဒါ ... ဒဿိတာ။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၈၂။

ကေစ္ဆသဿတ (ပု) [ကေစ္ဆ+သဿတ] အချို့သော သတ္တဝါသခါရတို့-မြဲခြင်းရှိ၏-မြဲ၏-ဟူသောအယူ၊ ကေစ္ဆသဿတအယူ။ အညထာတိပိ မေ နောတိ သဿတတော အညထာ ဝုတ္တံ ကေစ္ဆသဿတံ ပဋိက္ခိပတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၅၉။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၃။ ဝိမတိ၊၁။၃၁။) ကေစ္ဆသဿတိက-လည်းကြည့်။

ကေစ္ဆသဿတဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ကေစ္ဆသဿတ+ဒိဋ္ဌိ] အချို့သောသတ္တဝါသခါရတို့ မြဲ၏-ဟူသော

အယူ-ဟုယူခြင်း၊ ကေစ္စသဿတ အယူ။ ဟောတိ စ နု စ ဟောတိတိ ဂဏ္ဍတော တတိယာ ကေစ္စသဿတဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁၂။

ကေစ္စသဿတဒိဋ္ဌိဘယ (ပု၊နှ) [ကေစ္စသဿတဒိဋ္ဌိ+ဘယ] ကေစ္စသဿတအယူ ဟူသော ဘေး။ သော စ အညော စာတိ ပုဗ္ဗော ကေစ္စသဿတဒိဋ္ဌိဘယေန (ပဋိ-ကွိပတိ)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂ရ။

ကေစ္စသဿတဝါဒ (ပု) [ကေစ္စသဿတ+ဝါဒ] (၁) ကေစ္စသဿတအယူ။ (တိ)(၂) ကေစ္စသဿတအယူရှိသော၊သူ။ **(၁)** တတိယ-ဝါဒေန စတ္တာရော ကေစ္စသဿတဝါဒါ ဝုတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅။)

(တိ)(၂) စတ္တာရော ဇနာ သဿတဝါဒါ နာမ၊ စတ္တာရော ကေစ္စသဿတဝါဒါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃ရ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၉၊ ၃၁၃။ ဝိမတိ၊၁။၆၀။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၉။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၂။) ကေစ္စသဿတိက-လည်းကြည့်။

ကေစ္စသဿတဝါဒီ (တိ) [ကေစ္စသဿတဝါဒ+ဣ] ကေစ္စသဿတအယူရှိသော၊သူ။ တ-မေဝ ဂဟေတ္တာ "သဿတဝါဒီ အဟ"န္တိ ကေစ္စသဿတဝါဒိနာ သဒ္ဓိ နု ဝိဝဒတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။ (-သာရတ္ထ၊၁။၁၄၃။)

ကေစ္စသဿတိက (တိ) [ကေစ္စသဿတ+ဏိက] အချို့သော သတ္တဝါသင်္ခါရတို့-မြဲခြင်းရှိ၏-မြဲ၏-ဟူသော အယူဝါဒရှိသော၊ ကေစ္စသဿတ အယူရှိသော၊သူ။ သန္ဓိ ဘိက္ခဝေ ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ ကေစ္စ-သဿတိကာ ကေစ္စအသဿတိကာ။ ဒီ၊ ၁။၁၆။ (-ပဋိသံ။၁၅၄။) ကေစ္စသဿတိ-ကာတိ ကေစ္စသဿတဝါဒါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ ကေစ္စံ သဿတန္တိ ဝါဒေါ ကေစ္စသ-သတော၊ သော ဧတေသံ အတ္ထိတိ ကေစ္စသဿတိကာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၉။ သ-ဗ္ဗေသု, သင်္ခါရေသု စ ကေစ္စံ သဿတ-မေတသ္သာတိ ကေစ္စသဿတော၊ ဝါဒေါ၊ သော ဧတေသန္တိ ကေစ္စသဿတိကာ တဒ္ဓိတဝသေန။ သမာသဝသေန ပန ကေစ္စသဿတော ဝါဒေါ ဧတေသန္တိ ကေစ္စသဿတဝါဒါ။ သေ နယော ကေစ္ဆ-အသဿတပဒေပိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၁။ သဗ္ဗေသု သင်္ခါရေသု ဝါ ကေစ္စံ သဿတံ တေသ္သာတိ ကေစ္စသဿတော၊ ကေစ္စသ-သတဝါဒေါ။ သော ဧတေသမတ္ထိတိ ကေစ္စသဿတိကာ၊ ကေစ္စသဿတဝါဒိ-နော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊။ ၁၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၃၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၈။ ဝဇိရ။ ၂ရ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅ ၂။)

ကေစ္စသဿတိကပက္ခ (ပု) [ကေစ္စသဿတိက+ပက္ခ] ကေစ္စသဿတအယူရှိသူတို့၏ အ-သင်းအပင်း။ အညတ္ထ ဝိသေသလာဘီ သဿတဝါဒီ ကေစ္စသဿတိကပက္ခံ အဓိ-စ္စသမုပ္ပန္နိကပက္ခံ ဝါ ဘဇေယ္ယ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၄၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၁။

ကေစ္စသဿတိကမတဒဿန (နှ) [ကေစ္စသ-သတိကမတ+ဒဿန] ကေစ္စသဿတ

အယူ ရှိသူတို့၏အယူကိုပြခြင်း။ ဣဒံ ပန ယာထာဝသဘာဝဒဿနဝသေန ဝုတ္တံ၊ နှ ပန ဧကစ္စသဿတိကမတဒဿနဝသေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၁။

ကေစွသာဝကဗောဓိသတ္တာ (ပု) [ဧကစ္ဆ+သာဝကဗောဓိသတ္တာ] အချို့သောသာဝက အလောင်းအလျှာအဖြစ်ဖြင့် သစ္စာလေးပါး သိလတ္တံ့သော ပုဂ္ဂိုလ်။ အာဒိသဒ္ဒေန ပူရိတပါရမိကာ ပစ္စေကဗောဓိသတ္တာ ဧကစ္ဆသာဝကဗောဓိသတ္တာ စ သင်္ဂဟိတာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၇။

ကေစွသုဂတိ (ထီ) [ဧကစ္ဆာ+သုဂတိ] အချို့သောသုဂတိဘုံ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေစွသုဂတိစုတိ (ထီ) [ဧကစ္ဆသုဂတိ+စုတိ] အချို့သော-သုဂတိဘုံမှ ရွှေ့လျှောခြင်း-သုဂတိ စုတိ။ ကေစွသုဂတိစုတိယာ ကေစ္ဆဒုဂ္ဂတိပဋိသန္ဓိ။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၁၅၄။ (-မူလဋီ၊၂။၁၀၉၊၁၁၀။) ကေစွသုဂတိတိ မဟဂ္ဂတဝဇ္ဇသုဂတိ အဓိပ္ပေတာတိ အာဟ "ရူပါ-ရူပါဝစရာန"န္တိ အာဒိ။ အနုဋီ၊၂။၁၂၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၀။)

ကေစွာပတ္တိဝုဋ္ဌာန (နာ) [ဧကစ္ဆာပတ္တိ+ဝုဋ္ဌာန] အချို့သောအာပတ်မှ-ထ-လွတ်မြောက်-ခြင်း။ ကေစ္ဆာပတ္တိဝုဋ္ဌာနံ ဟိ ကမ္မတောပိ ဟောတိ အကမ္မတောပိ။ ကင်္ခာ၊ဋီ။၅၈။

ကေစ္ဆာဘိညာ (ထီ) [ဧကစ္ဆာ+အဘိညာ] အချို့သော အဘိညာ၏။ နနု စာယံ သုနက္ခတ္တော လောကယဇ္ဈာနာနိ, ကေစ္ဆာဘိညဿ ဥပ္ပါဒေသိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂။

ကေစ္ဆာသဝပရိက္ခယ (ပု) [ဧကစ္ဆာသဝ+ပရိက္ခယ] အချို့သောအာသဝတရားတို့၏ ကုန်ခမ်းခြင်း။ မာ မညိတိ မညနာနံ ဝိပ္ပကတ-ပ္ပဟာနတာဂဟဏေန ဧကစ္ဆာသဝပရိ-က္ခယော ဒီပိတော ဟောတိ။ မဇ္ဈိ၊၁။၁၂၉။

ကေစ္ဆာသဝပရိက္ခယဝစန (နာ) [ဧကစ္ဆာသဝပရိက္ခယ+ဝစန] "အချို့သော အာသဝတရားတို့၏ကုန်ခမ်းခြင်း"ကို ဟောတော်မူခြင်း။ ကေစ္ဆာသဝပရိက္ခယဝစနတော သဒ္ဓါဓိမုတ္တာသ သေက္ခဘာဝေါ ဝိညာယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၆၅။

ကေစ္ဆာသာဓာရဏ (တိ) [ဧကစ္ဆ+အသာဓာရဏ] အချို့သောအကြောင်းနှင့် မဆက်ဆံသော။ တသ္မိဉ္စိ ဟေတုသမူဟေ ကေစ္ဆာ-သာဓာရဏဠှေတံ ဖလံ, ကေစ္ဆေဟေဝ စ နိဗ္ဗတ္တေတဗ္ဗံ သိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၃၄။

ကေစ္ဆိက (တိ) [ဧကစ္ဆ+ဣက] (၁) တစ်ခု-တစ်လွှာ-နှင့်ယှဉ်သော၊ တစ်ထပ်-တစ်လွှာ-ရှိသော(သင်္ကန်း)။ (၂) အချို့သော၊ တစ်ခု-တစ်ထည်-သော။ **(၁)** အမှာကံ ပန တိ-စီဝရံ အနုဇာနာတိတိ ဝစနဿ ဩကာသံ ဥပစ္ဆိန္ဒိတုံ ဒိဂုဏံ သံဃာဋိ အနုဇာနာတိ၊ ဧကစ္ဆိကေ ဣတရေ။ ဝိ၊ဋီ၊၃။၄၀၉။ တသ္မာ ဧကစ္ဆိကာပိ သံဃာဋိ ဝဋ္ဋတိ။ ဝဇိရ။၂၃၂။ ကင်္ခာ၊ဋီ။၆၂။ ကေစ္ဆိယ (၂) လည်းကြည့်။ **(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေစ္ဆိကဝသန (တိ) [ဧကစ္ဆိက+ဝသန] အချို့

သောအဝတ်ရှိသော၊ အဝတ်တစ်ထည် ကို သာဝတ်သော၊သူ။ ကေစ္ဆဝသန-ကြည့်။

ကေစ္ဆိယ (တိ) [ကေစ္ဆ+ဣယ] (၁) အချို့သော၊ သူ။ (၂) အချို့-တစ်ခု-တစ်ထပ်-တစ်လွှာ-နှင့်ယှဉ်သော၊ တစ်ထပ်-တစ်လွှာ - ရှိသော (သင်္ကန်း၊ ကိုယ်ဝတ်ကေသီသင်္ကန်း၊ ခါးဝတ်သင်းပိုင်။)

(၁) သစ္ခံ ကိုရေဝမာဟံသု၊ နရာ ကေစ္ဆိယာ ဣဓ။ ဇာ၊၁။၁၇။ ဣတ္ထိပိ ဟိ ကေစ္ဆိယာ သေယျာ။ သံ၊၁။၈၆၊(-၂၀၁။ ဇာ၊၁။၂၇၁။ ဇာ၊၂။၃၅၅။) နရာ ကေစ္ဆိယာ ဣဓတိ ဣမေကစ္ဆေ ပဏ္ဍိတပုရိသာ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၄၄။ သေယျာတိ ဒန္ဓပညဿာ လေ-မ္ဗုဂပုတ္တတော ကေစ္ဆာ ဣတ္ထိယေဝ သေယျာ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၄၂။ (-သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၈၃။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၆၀။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၃၃။) ကေစ္ဆိယောတိ ကေစ္ဆော မိတ္တဒုဗ္ဘီ။ စရိယာ၊ဌ။၁၄၆။ ကေ-စ္ဆမေဝ ကေစ္ဆိယာ။ ပြည်၊ဇာတ်၊သျှ၊၁။ ၆၂။

(၂) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ တိစီဝရံ ဒိဂုဏံ သယ်ာ်ဍီ ကေစ္ဆိယံ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ကေစ္ဆိယံ အန္တရဝါသကံ။ ဝိ၊၃။၄၀၂။ ကေ-စ္ဆိယန္တိ ကေပဋ္ဌံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၀၉။(-ဝိ၊သင်္ဂ ဟ။၄၅၅ရ။) ကေစ္ဆိယန္တိ ဣဒ္ဓ ကေစ္ဆသဒ္ဒါ ကေပရိယာယောတိ အာဟ "ကေ ပဋ္ဌ"န္တိ။ ဣမိနာ ကေကေယေ ကေစ္ဆောတိ ကတ္တာ သကတ္ထေ အစ္ဆပစ္ဆယောတိ ဒသ္သေတိ။ "ပဋ္ဌ"န္တိ ဣမိနာ ကေစ္ဆေန နိယုတ္တံ ကေ-စ္ဆိယန္တိ ဝစနတ္ထံ ကတ္တာ နိယုတ္တတ္ထေ ပဝ-တ္တသ ဣယပစ္ဆယသ သရူပံ ဒသ္သေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၈၁။ ကေစ္ဆိ-လည်းကြည့်။ (ဝိ၊ပိ၊ဓာန်-၌ "ကေ ပဋ္ဌလ် စိယတေ ယတ္ထ"ဟု ဝစနတ္ထပြု၍ "ကေစိသယ်န်း"ဟု ပြန်သည်။)

ကေစ္ဆိယသတ္တ (ပု) [ကေစ္ဆိယ+သတ္တ] အချို့သော သတ္တဝါ။ သမ္ဘဝေါ ကာမဓာတုယံ ကေစ္ဆိယသတ္တာနံ ဣန္ဒြိယပရိပါကပစ္စယော အာပေါဓာတုယာ ပဝတ္တိအာကာရဝိသေ-သော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၆။

ကေစ္ဆိ[1] (တိ) [ကေစ္ဆ+ဣ] တစ်ထပ်-တစ်လွှာ-ရှိသော(သင်္ကန်း)။ အဟတာဟတကပ္ပါနံ၊ သယ်ာ်ဍီ ဒိဂုဏာ သိယာ။ ကေစ္ဆိယော-တ္တရာသင်္ဂေါ၊ တထာ အန္တရဝါသကော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဂါထာ။၄၄။ ကေစ္ဆံ ကေပဋ္ဌံ အဿ အတ္ထိတိ ကေစ္ဆိ၊ ကေပဋ္ဌေါတိ အတ္ထော။ နိပါတော ဝါ ကေစ္ဆိ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ၊သစ်။ ၂ရ၆။ ("ကေစ္ဆိယော" ဟူသော ပုဒ်ကို "ကေစ္ဆိ"ဟူသော ပရိယာယ်ပုဒ်တစ်ပါး ဖြင့် ဖွင့်ပြသည်။) ကေစ္ဆိယ-လည်းကြည့်။

ကေစ္ဆိ[2] (ဗျ) [နိပါတ်] တစ်ထပ်-တစ်လွှာ-ရှိသော(သင်္ကန်း)။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေစ္ဆေယျ (တိ) [ကေစ္ဆ+ဏေယျ] အချို့သော။ ဟတ္ထိဟိ အဿေဟိ ရထေဟိ ပတ္တိဘိ၊ ပရိဝါရိတာ မုစ္ဆရေ ကေစ္ဆေယျာ။ ဇာ၊၁။ ၃၅၄။ မုစ္ဆရေ ကေစ္ဆေယျာတိ ဧတေဟိ ဟတ္ထိအာဒီဟိ ပရိဝါရိတာ ကေစ္ဆေ ပစ္ဆာ-မိတ္တာနံ ဟတ္ထတော မုစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၅၀၂။

ကေစ္ဆဒန (တိ) [ကေ+ဆဒန] တစ်ခုသော

အမိုးရှိသော။ ပရိမဏ္ဍလ် ဝါ စတုရသ် ဝါ ကေစ္ဆဒနာယ ဂ္ဗဟမာလာယ သတဂ္ဗဲ့ စေပိ သေနာသနံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃၃။၁၃။ (–သာရတ္ထ၊၃။၈။)

ကေစ္ဆန္ (တိ) [ကေ+ဆန္ဒ] တူသောအလိုဆန္ဒ ရှိသော၊သူ။ ယေ တေ ဗြာဟ္မဏေန သဒ္ဓိ ကေစ္ဆန္ဒာ(စူဋ္ဌနိ။၄၀)တိ ယေ ဧတေ အဇိ-တမာဏဝေန ကလျာဏဆန္ဒေန ကေဠာ-သယာ။ စူဋ္ဌနိ၊ဋ္ဌ။၈။ (–ဝိ၊ဌ၊၁။၂၉၇။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၃၀၃။)

ကေစ္ဆန္ဒရုစိသမာစာရ (တိ) [ကေ+ဆန္ဒရုစိ သမာစာရ] တူသော ဆန္ဒ, နှစ်သက်ခြင်း (=အကြိုက်), အကျင့်ရှိသော၊သူ။ တိတ္ထိ-ယ တိတ္ထိယသာဝကေဟိ သဒ္ဓိ ကေစ္ဆန္ဒရုစိ-သမာစာရတာ။ မဟာနိ၊ဌ။၄၀၀။

ကေစ္ဆန္ (တိ) [ကေ+ဆန္ဒ] တစ်ခုသော အမိုး ရှိသော၊ တစ်ဖက်မှမိုးအပ်သော (ကျောင်း)။ သဟ ဝါ သေယ်ျ ကပ္ပေယ္ယာတိ ကေစ္ဆန္ဒေ ဥက္ခိတ္တကေ နိပန္နေ ဘိက္ခု နိပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၂။ ၁၈၀။ (–ဝိ၊၃။၄၈၄။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၂။) နာနူ-ပစာရေ ကေစ္ဆန္ဒေ နိပဇ္ဇေယ္ယ။ ကခ်ိ။၂၅၀။ ကေတော ဆန္ဒံ ကေစ္ဆန္ဒံ၊ ကိန္တံ၊ သေနာ-သနံ။ ကခ်ိ၊မဟာဋီ၊၄။၁၉၈။

ကေစ္ဆရာ (ထိ) [ကော+အစ္ဆရာ] (၁) လက်တစ်တို့၊ လက်တစ်ကော်။ (၂) လက်ဖျစ်တစ်တွက်။ **(၁)** လဒ္ဓါ တေ ကေစ္ဆရမတ္တာ သိဒ္ဓတ္ထကာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၄၅။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။၂၆၀။ **(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေစ္ဆရာ(ရ)ကွက (ပု) [ကေစ္ဆရာ+ခက] လက်ဖျစ်တစ်တွက်ခက။ ကေစ္ဆရာကွကေ ပဝတ္တစိတ္တာသ။ မိလိန္ဒ။၁၀၉။ ဧဝံ ဝေဒနာပိ ... ကေစ္ဆရကွကေ ကောဋိသတသဟဿ-သခ်ိ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္တာ နိရုဇ္ဈတိ။ သံ၊ဌ၊ ၂။၂၉၅။ (–အဘိ၊ဌ၊ ၂။၃၁။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၅၁။)

ကေစ္ဆိကာက (တိ) [ကေစ္ဆိ+ကာက] မျက်စိ တစ်ဘက် ကန်းသော၊သူ။ ကာကောတိ ကေစ္ဆိကာကော ဥဘယစ္ဆိကာကော ဝါ။ အံ၊ဌ၊ ၂။၃ ၂၁။

ကေစ္ဆိဂ္ဂလ(ဌ) (တိ) [ကေ+ဆိဂ္ဂလ(ဌ)] တစ်ပေါက်တည်းရှိသော။ သေယ္ယထာပိ ဘိက္ခဝေ ပုရိသော ကေစ္ဆိဂ္ဂလံ ယုဂံ မဟာသမုဒ္ဒေ ပက္ခိပေယ္ယ။ မ၊၃။ ၂၀၇။ သံ၊၃။၃၉၇။ (ထေရီ၊ဌ။ ၂၉၅–ဌ် ကေစ္ဆိဂ္ဂဋ်–ဟုရှိသည်။)

ကေစ္ဆိဒ္ဒ (နာ) [ကေ+ဆိဒ္ဒ] (၁) တစ်ခုသော အပေါက်။ (တိ)(၂) တစ်ခုသောအပေါက် ရှိသော၊ တိုးလျှိုပေါက်သော။ **(၁)** ပုရ-တ္ထိမသမုဒ္ဒေ ... ဝါတဝေဂေန ပရိဗ္ဘမန္တသ ယုဂသ ကေစ္ဆိဒ္ဒံ။ ထေရီ၊ဌ။ ၂၉၅။ ယုဂ-ဆိဒ္ဒ-လည်းကြည့်။ **(တိ)(၂)** ကေနဋ္ဌ အာ-ဟရာပေတ္တာ ကောဋိယံ ဂဟေတ္တာ ဓမ်ိ၊ သဗ္ဗော ကေစ္ဆိဒ္ဒေါ အဟောသိ။ မ၊ဌ၊၃။ ၁ ၂၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၃၄။ (–ဇာ၊ဌ၊၁။၁ရ။ မ၊ ဋီ၊၃။ရ၁။)

ကေဆက (ပု) [ကေ+ဆက] တစ်ခဲနက်-တစ်ပြိုင်နက်–သော ပွဲသဘင်။ ဧဝံ သက-လစက္ကဝါဠဂဗ္ဘေ ကောလက်ာရေ ကေ-ဿဝေ ကေဆကေယေ၀ စ ဇာတေ

သတ္ထာ နာဂါနုမနုဂ္ဂဟံ ကရောန္တော ကေ၊ ရတနနာဝံ အဘိရုဟိ။ ဓမ္မ၊၆၊၂။၂ရရ။

ကေဆတ္တိယ (တိ) [ကေဆတ္တ+ဏ္ဍယ] ထီးတစ်လက် လျှုဘူးသော(ထေရ်)၊ ကေဆတ္တိယ(ထေရ်)။ ဏ္ဍတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေ-ဆတ္တိယော ထေရော ဏ္ဍမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၃၆။

ကေဆတ္တိယထေရ်(၂)ပါး ရှိသည်။ သစ်ပင်ပန်းမာလ်မျိုးစုံ၊ ကျေးငှက် သားရဲ တိရစ္ဆာန်မျိုးစုံ၊ ရေသတ္တဝါ မျိုးစုံတို့ဖြင့် သာယာလှစွာသော စန္ဒဘာဂါ မြစ်ကမ်း၌ တပည့်များစွာ ခြံရံလျက် နေ့ညမပြတ် ဈာန်သမာပတ် ဝင်စားနေသော ရသေ့မြတ်သည် အတ္ထဒဿီဘုရားရှင်ထံ သွားရောက်၍ တရားတော်ကို နာယူကာ တစ်ရက်ပတ်လုံး ဘုရားရှင်အား ထီးမိုးလျက် ပူဇော်ခဲ့လေသည်၊ ဘုရားရှင်က "ထီးအလှူကြောင့် (ရရ)ကမ္ဘာတိုင်တိုင် နတ်ပြည်၌ ဖြစ်လျက် လူ့ပြည်၌ စကြဝဠာတောင်းမင်းအဖြစ် အကြိမ် (၁၀၀၀)၊ နတ်မင်းအဖြစ် (ရရ)ကြိမ်၊ ပဒေသရာဇ်မင်း အဖြစ် မရေမတွက်နိုင်အောင်ဖြစ်၍ (၁၁၈)ကမ္ဘာအထက် ပွင့်တော်မူလတ္တံ့သော ဂေါတမဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်၌ ရဟန္တာဖြစ်လိမ့်မည်" ဟု ဗျာဒိတ်ကြားတော်မူသည့်အတိုင်း "ကေဆတ္တိယ" အမည်ဖြင့် ရဟန္တာ အဖြစ်သို့ရောက်တော် မူသော မထေရ်ဖြစ်သည်။ (အပ၊၁။၄၃၁-၄၃၅။)

နောက်တစ်ပါးမှာ-မီးခဲသမ္ပ ပူလောင်သော လွင်တီးခေါင်မြေအပြင်၌ ကြွတော်မူသော ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်အား ထီးပြူကို လှူဒါန်းခဲ့သော ကောင်းမှုကြောင့် နတ်မင်းအဖြစ် ကမ္ဘာ(၃၀)၊ စကြဝဠာတောင်းမင်းအဖြစ် အကြိမ် (၅၀၀)၊ ပဒေသရာဇ်မင်းအဖြစ် မရေမတွက်နိုင်အောင် ဖြစ်ပြီးလျှင် ဤဘုရားရှင် လက်ထက်၌ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသော မထေရ်ဖြစ်သည်။ အပ၊၂။၃၅-၆။

ကေဆဒနက (တိ) [ကေ+ဆဒန+က] တစ်ခုသောအမိုးရှိသော၊ တစ်ဖက်မိုးသော။ ကေ-ပဿဆဒနကဂေဟ-ကြည့်။

ကေဇ (တိ) [ကေ+ဇန+ကို] (၁) တစ်ခုသော အကြောင်း-အကြောင်းတစ်ခု-ကြောင့်သာ ဖြစ်သော။ (၂) တစ်ခါ၌သာ-တစ်ကြိမ်-မွေးဖွားသော၊သူ(လူ, ခွေး, မြင်း, ဆင် စသည်)။ (၁) တတ္ထ ကမ္မဇမေဝ စိတ္တဇမေဝ စ ကေဇံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၂။ ကေတော ဇေ ဇာတံ ကေဇံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၀။ (၂) ကေဇံ ဒ္ဝိဇံ ဝါ ပိ၊ ယောဓ ပါကံ ဝိဟီသတိ။ သုတ္တနိ။၂၉၈။ ကေဇောတိ ဌပေတ္တာ အ-ဏ္ဍဇံ အဝသေသယောနိဇော၊ သော ဟိ ကေဒါ ဇေ ဇာယတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။

ကေဇနပဒ (ပု) [ကေ+ဇနပဒ] တစ်ခုသော ဇနပုဒ်။ ဏ္ဍမေ ဇေရူပါ ပဏ္ဍိတာ ... ကေ-ယရေ ဝါ ကေဇနပဒေ ဝါ ကေရဋ္ဌေ ဝါ ဝသန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၁၁။

ကေဇလဗိန္ဒု (ပု၊နု) [ကေ+ဇလဗိန္ဒု] တစ်ခုသော ရေပေါက်၊ ရေတစ်ပေါက်။ တံ သဗ္ဗမ္ပိ ဒုက္ခံ ကေဇလဗိန္ဒုမ္ပိ သကလ-

သမုဒ္ဒဇလရသံ ဝိယ ... ဘဂဝါ အဝေါစ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၀၃။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၃၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၅။

ကေဇဝနဝါရ (ပု) [ဧက+ဇဝနဝါရ] တစ်ခုသောဇောရှိသောဝါရ။ ဣတ္ထ စ သညာသင်္ကမ-ဆန္ဒာ ကေဇဝနဝါရေပိ နာနာဇဝနဝါရေပိ လဗ္ဘန္တိ။ သံ၊ဌ၊၂။၁၂၂။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၃။)

ကေဇဝနဝါရပရိယာပန္န (တိ) [ဧကေဇဝနဝါရ+ပရိယာပန္န] တစ်ခုသော ဇောရှိသောဝါရ၌ အကျုံးဝင်သော။ ကေဇဝနဝါရပရိယာ-ပန္နာနိ စိတ္တာနိ ကေမက္ခရံ နိဗ္ဗတ္တေန္တိ။ အနုဋီ၁။၈၂။

ကေဇဝနဝါရာဝသေသ (တိ) [ဧကေဇဝနဝါရ+အဝသေသ] တစ်ခုသောဇောဝါရ အကြွင်းရှိသော။ သစေ ဟိ တဿ သံဝဏ္ဏနံ သု-တ္တာ ကေဇဝနဝါရာဝသေသေပိ အာယုသ္မိ အန္ဓရာ ကာလံ ကရောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၆၁။

ကေဇဝနဝိထိ (ထီ) [ကော+ဇဝနဝိထိ] တစ်ခုသော ဇောဝိထိ။ တတ္ထ (တေသု) ကေ-ဇဝနဝိထိယံ သတ္တာသု စိတ္တေသု ... ဒိဋ္ဌဓမ္မ-ဝေဒနီယကမ္မံ နာမ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၀၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁ရ၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၅။

ကေဇာတိ (ထီ) [ကော+ဇာတိ] (၁) တစ်ခုသော ဘဝ။ (၂) တူသောသဘော။ **(၁)** ကေမေဝ တဏှေဝေကဝိသယဠွေကဇာ-တိယံ။ သင်္ဂဟ။၃၃။ ကေဇာတိယန္တိ ကေသ္မိ ဘဝေ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၆၈။ **(၂)** အောက်ပုဒ် (၁) ကြည့်။

ကေဇာတိက (တိ) [ဧကေဇာတိ+က။ ကော+ဇာတိ+က] (၁) တူသောသဘောရှိသော။ (၂) တူသောဇာတ်ရှိသော၊သူ။ **(၁)** ဣဒံ ဝါ အနိဋ္ဌं ဝါ ကေဇာတိကမေဝ မနသိက-ရိဿာမိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၄၈။ (-ဇာ၊ဌ၊၄။၁ ၂။ ဝ-ဋီ၁။၅ ၂။ မူလဋီ၊ ၂။၉၄။) **(၂)** ကေဇာတိကာ အာဂစ္ဆန္တု။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။၁၅၆။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။ ၁၅၆။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၄၃။ အဘိ၊ဌ၊၃။၃။ ဝဋီ၁။ ၂၀၃။) ကေဇာတိကာတိ သမာနဇာတိကာ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၆၃။

ကေဇာတိကရူပ (နာ) [ဧကေဇာတိက+ရူပ] တူသော-တစ်ခုသော-သဘောရှိသောအဆင်း။ မယံ ကေဇာတိကရူပံ မနသိကရောန္တသ အဘိဇပ္ပါ ဥပ္ပန္နာ။ ဝဋီ၁။ ၅ ၂။

ကေဇာတိမန္တ (ပုဒ်နာ) [ဧကေဇာတိ+မန္တ] တူသော-ဇာတ်-သဘော-ရှိသောမန္တန်၊ ဇာတ်-သဘော-တူသောမန္တန်။ ကောစရိယကုလေ ဝါ ကေဇာတိမန္တံ ဝါ ဥဂ္ဂဟိတမန္တော မန္တဗန္ဓု။ မဟာနိ၊ဌ။၄၆။

ကေဇာတိယ (တိ) [ဧကေဇာတိ+ဏ္ဍယ] တူသောသဘောရှိသော။ ကေဇာတိယံ ပုန အာ-ရမ္မဏံ ဂဟေတ္တာဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ဌ၊ ၂။၉၃။ ကေဇာတိယန္တိ ရူပါဒိနိလာဒိကေသဘာဝံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁ဝ၇။ (-မ၊ဋီ၊၃။၁၄၅။)

ကေဇာတိသမညာ (ထီ) [ကေဇာတိ+သမညာ] တစ်ခုသောဘဝဟု-သမုတ်-ခေါ်ဝေါ်-ခြင်း။ ဘဝတစ်ခုဟူသောအမည်။ တဋ္ဌိ ဥပါဒါယ ကေဇာတိသမညာ။ အနုဋီ၁။ ၂ဝ၈။ (-သာ ရတ္ထ၊ ၂။ ၂၆၈။)

ကေဇာလသမာဟိတ (တိ) [ကေဇာလာ+သမာဟိတ] တစ်ခဲနက်သော အလျှံနှင့် တကွဖြစ်သော။ အဂ္ဂိ ဥဇ္ဇာလယိတ္တာန၊ ကေဇာလသမာဟိတံ။ ဇာ၊၂။၃၁၇။ ဇာ၊၆၊ ၇။၂၆၁။

ကေဇာလာ (ထီ) [ကော+ဇာလာ] (၁) တစ်ခဲနက်သော-တစ်ခုတည်းသော-အရောင်-အလျှံ-မီးလျှံ။ (တိ)(၂) တစ်ခဲနက်-တစ်ပြိုင်နက်-အရောင်ရှိ-လင်း-သော။ တစ်ခဲနက်သော အရောင်အလျှံ-ရှိသော။ **(၁)** သာသပမတ္တာယပိ (သာသပမတ္တိယာပိ) ဓာတုယာ သတိ ကေဇာလာ၀ ဘ၀ိဿတိ။ အဘိ၊၆။၂။၄၁၄။ သာရတ္ထ၊၁။၁ရ၄။ **(တိ)(၂)** သကလံ ပဗ္ဗတံ ကေဇာလမကာသိ။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ ၆။၂၄ရ။ သောပိ ခေါ အဂ္ဂိ ကေမ္ဗုမော ကေဇာလော ဟုတ္တာ။ ဇာ၊၆၊၁။၂၂၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၆။ ဇာ၊၆၊၅။၂၉၁။ ဇာ၊၆၊ရ။၂၆၁။ သာရတ္ထ၊၁။၂၈၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၉။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၉၃။)

ကေဇာလီ (တိ) [ကေဇာလာ+ဣ] တစ်ခဲနက်-တစ်ခုတည်း-သော-အလျှံ-မီးတောက်မီးလျှံ-ရှိသော။ တတ္ထ တေဇောဓာတုယာ ဥဋ္ဌာနံ, ကေဇာလိ(လီ)ဘာ၀ေါ စာတိ သဗ္ဗံ သတ္ထု အဓိဋ္ဌာန၀သေနေ၀ါတိ ဝေ၀ိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၈၄။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၉။

ကေဇာလီဘူတ (တိ) [ကေဇာလာ+ဘူတ။ ဣ-လာ] တစ်ခဲနက်သောမီးတောက်မီးလျှံ သဖွယ်ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ သဇောတိဘူတာ-ယာတိ ကေဇာလီဘူတာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၆။ (-ထေရီ၊၆။၁ရ၆။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁၀။ သံ၊ဋီ၊၂၊၂၈ဂ။)

ကေဇိ၀ိက (တိ) [ကော+ဇိ၀ိကာ] တူသော-အသက်မွေးခြင်းရှိသော၊သူ။ ဘိက္ခု သဟ ဇိ၀ဋ္ဌိ ကေဇိ၀ိကာ သဘာဂဇိ၀ိကာ သဘာ-ဂ၀ုတ္တိနော ဟောန္တိ။ ဝိ၊၆၊၁။၂၁၀။

ကေဇ၆ကသူကရ (ပု) [ကော+ဇ၆ကသူကရ] တစ်ကောင်သောအကြီးအမှူးဖြစ်သော၀က်။ သူကရမဒ္ဒ၀ဋ္ဌိ နာတိတရုဏသ နာတိဇ-ဏ္ဏသ ကေဇ၆ကသူကရသ ပ၀တ္တမံသံ။ ဒီ၊၆၊ ၂။၁၅ဂ။

ကေဇောတိ (တိ) [ကော+ဇောတိ] တစ်ခဲနက်အလင်းရောင်ရှိသော။ သကလနဂရသ ကေဇောတိဘူတတ္တာ "ဇောတိကော"တိ နာမံ ကရိသု။ ပဋိသံ၊၆၊ ၂။၂၉၂။ (ဓမ္မ၊၆၊ ၂။၂၃ဖ-၌ "ကေပဇ္ဇောတဘူတတ္တာ"ဟုရှိသည်။)

ကေဋ္ဌ၊ ကေဋ္ဌ (ဗျ) [(၁) ကော+ဋ္ဌ။ မောဂ်၊ ၄။၁၁၁။ ကော+ဋ္ဌ။ ရူ၊သုတ္တ။၄၂၀။ ကေဓ ကရောတိတိ ကေဋ္ဌံ။ ကေတော ကရော-တိတိ အတ္ထော။ နိတိ၊သုတ္တ။ရ၃ရ။ (၂) ကေဋ္ဌံ (နိပါတ်)။ ရူ၊နှာ။၁၃၃။ ကေဋ္ဌန္တိ ကေတြ။ ရူ၊ဋီ။ရ၂။ အဲကဓျမ်။ အဲကဓျ (သံ)] (၁) တစ်ခုတည်း၊ တပေါင်းတည်း၊ တစ်စုတည်း၊ တစ်ပြိုင်နက်၊ တကွနက်။ (၂) တစ်နေရာတည်း၌။

(၁) သဗ္ဗေဟေ၀ ကေဋ္ဌံ သန္ဒိပတိ-တဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၂၀ရ။ (-မ၊၁။၃၉၁။ ဥဒါန။၁၅၉။) သဗ္ဗေဟေ၀ ကေဋ္ဌန္တိ ကဿစိ ဆန္ဒံ အ-

နာဟရိတ္တာ ဂိလာနေပိ တတ္ထေဝ အာ-
နေတ္တာ ဧကတော သန္နိပတိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ၊၄။
၃၈။ သဗ္ဗေပိ တေ အပရန္တိကေ ကေဠံ
နိယျာတေတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၁၂။ (-မ၊ဌ၊၂။
၂ရ၅။ ဥဒါန၊ဌ။၃၁၁။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂ရရ။
ပဋိသံ၊ဂံ။၃ရ၂။) ကေဠန္တိ ရာသိကရဏတ္ထေ
နိပါတော၊ ဧကမာ ကရောတိတိ ကေဠန္တိ
နေရုတ္တိကာ၊ ဘာဝနပုံသကဠေတံ။ သီ၊ဋီ၊
သစ်၊၁။၄၅၃။ ဧကတောတိ ဣမိနာ ဧက-
ဠန္တိပဒဿ ဧကတောတိပဒေန သမာနတ်
ဒဿေတိ၊ ဧကသဒ္ဒတော ဠပစ္စယော စ
တောပစ္စယော စ ဝိသေသော။ ပါစိတ်၊
ယော။ ၄၄၁။ (၂) ကေဠံ သန္နိပါတိသူ(ဇာ၊
၂။၃ရ၆) တိ ဧကသ္မိ ဌာနေ သန္နိပတိသု။
ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၈၄။ ဒွေဠ-လည်းကြည့်။

ကေဠာနိက (တိ) [ကေဠာန+ဣက] တစ်
ခုသော စျာန်ရှိသော၊ စျာန်တစ်ခုနှင့်ယှဉ်
သော၊ စျာန်တစ်ခု၏အာရုံဖြစ်သော (ကမ္မ
ဌာန်း)။ ဇွတ္တကာနိ ကေဠာနိကာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁။၁၃၀။

ကေဠာသယ (ပု) [ဧက+အဠာသယ] (၁)
တူသော အလိုဆန္ဒ။ (တိ)(၂) တူသောအလို
ဆန္ဒရှိသော၊သူ။ **(၁)** တတော အယံ
(ဒေသနာ) ဒ္ဝိန္နမ္ပိ အမှာကံ ဧကမတိယာ
ကေဠာသယေန စ ဌပိတာ အတိဂရုကာ
ဘဝိဿတိ။ မ၊ဌ၊၂။၂၃ရ။ **(တိ)(၂)** အထ-
သ အတ္တနာ ဧကဠာသယတံ ဥတ္တာ။ ဓမ္မ၊
ဌ၊၁။၅ရ။ ဧဝံ ဒ္ဝိန္နမ္ပိ အမှာကံ ကေဠာ-
သယာယ မတိယာ ဒေသိတာ အယံ
ဒေသနာ အဂ္ဂါ စ ဂရုကာ စ ဘဝိဿတိ။
မ၊ဌ၊၁။၁၀၃။ သံ၊ဌ၊၂။ဖ၁။ ကေဠာသယာ-
ယာတိ သမာနာဓိပ္ပါယာယ။ မ၊ဋီ၊၁။၁ဂ၈။
သံ၊ဋီ၊၂။ရ၆။

ကေဉ္စာ (နာ) [ဧက+ဉ္စာ] တစ်ခုသော
ဉာဏ်။ တတော ဧကဉ္စာသ ဝိတထ-
ဘာဝပ္ပတ္တိဒေါသော။ ဝဇီရ။၃၉၉။

ကေဉ္စာကဋ (နာ) [ကေဉ္စာ+ခဏ] တစ်ခု
သောဉာဏ်-၏ ခဏ-ဖြစ်ရာခဏ။ သာ-
ဓိတာ ဟိ မယာ ကေဉ္စာကဋေ သဗ္ဗံ
ဉာဏံ, တဒညေသဉ္စ တဒဉ္ဉာဏာနုပ္ပတ္တိ။
ဝဇီရ။၃၉၉။

ကေဉ္စတက (ပု) [ဧက+ဉ္စတက] တစ်
ယောက်သော ဆွေမျိုး။ တေသု ဧက-
ဉ္စတကမ္ပိ နာ ဩလောကေသိ။ အပ၊ဌ၊
၁။၁ဝ၆။ (-ဇာ၊ဌ၊၁။၁ဝ၆။)

ကေဠလိ (ပု) [ဧက+အဠလိ] တစ်ခုသော
လက်အုပ်။ (လက်အုပ်တစ်ကြိမ် ချီမိုး ရှိခိုး
ခြင်း။) ကေဠလိမကာသဟံ။ အပ၊၁။ဧ၃၊
၃၂၄။

ကေဠလိက (တိ) [ကေဠလိ+ဣက] လက်
အုပ် တစ်ကြိမ်-ပြု-ချီမိုး ရှိခိုး-သော၊သူ။
ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေဠလိကော
ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။
အပ၊၁။ဧ၃၊၂၆ရ။

"ကေဠလိက"မည်သော မထေရ် နှစ်
ပါး ရှိသည်။ ဤကမ္ဘာမှ ပြန်၍ ရေသော်
(၉၁) ကမ္ဘာထက်၌ပင်တော်မူသော ဝိပဿီ
မြတ်စွာဘုရားအား ကြည်ညို ဝမ်းမြောက်

စွာ လက်အုပ်တစ်ကြိမ်ချီမိုးရှိခိုးသော ကုသိုလ်ကံကြောင့် ဒုဂ္ဂတိသို့ မလားရောက်မူ၍ ဂေါတမဘုရားပွင့်တော်မူသောအခါ "ကေဠလိက"အမည်ဖြင့် အာသဝေါကုန်ခန်း ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သော မထေရ်နှင့် (၉၂)ကမ္ဘာထက်၌ ပွင့်တော်မူသော တိသ မြတ်စွာဘုရားအား ထိုအတူ ရှိခိုးခဲ့ဘူးသောကုသိုလ်ကံကြောင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သော "ကေဠလိက" အမည်ရသော မထေရ်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ အပ၊၁။ ၈၉၊၃၂၄။

ကေဠလိကတ္ထေရ (ပု) [ကေဠလိက+ထေရ] လက်အုပ် တစ်ကြိမ်-ပြု-ချီမိုး ရှိခိုး-သော ထေရ်၊ ကေဠလိကထေရ်။ ပုဗ္ဗေ ကတ-ပုညဝသေန ကေဠလိကတ္ထေရောတိ ပါက-ဋော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။

ကေဠလိယ (တိ) [ကေဠလိ+ဏ္ဍယ] လက်အုပ် တစ်ကြိမ်-ပြု-ချီမိုး ရှိခိုး-သော၊သူ။ ဏ္ဍတ္ထဲ သုဒံ အာယသ္မာ ကေဠလိယော ထေရော ဏ္ဍမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၃၂၄။

(ဤကမ္ဘာမှ ပြန်၍ရေသော် ကိုးဆယ့်လေး(=၉၄) ကမ္ဘာထက်၌ ပွင့်တော်မူသော ရောမသ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအား ကြည်ညိုဝမ်းမြောက်စွာ လက်အုပ်တစ်ကြိမ် ချီမိုး ရှိခိုးသော ကုသိုလ်ကံကြောင့် ဒုဂ္ဂတိသို့ မလားရောက်မူ၍ ဂေါတမဘုရားပွင့်တော် မူသောအခါ "ကေဠလိယ" အမည်ဖြင့် အာသဝေါကုန်ခန်း ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သော မထေရ် ဖြစ်သည်။ အပ၊၁။၃၂၄။)

ကေဋ္ဌ[1] (နာ) [ကေ+ဌာ+အ။ ကေဿ (သံ)] (၁) တူသောဌာန။ (ယမိုက်အရကောက်၊ သျှ။) (တီ)(၂) တစ်ခုခု၌ တည်သော။ (က) တစ်ခုသောစိတ်၌ တည်သော။ (ခ) တစ်ယောက်သောပုဂ္ဂိုလ်၌တည်သော။ (၃) တစ်ခုတည်း-တစ်ပင်တည်း-သာလျှင်တည်သော။ (၁) တဒေကဋ္ဌံ ပဇဟတိ။ ယမက၊ ၂။၁၄၈။ တေန ကေဋ္ဌံ ယဿတိ တဒေ-ကဋ္ဌော။ ယမိုက်အရကောက်။၄၂၁။

(၂) (က)(ခ) တတ္ထ ကေသ္မိ စိတ္တေ, ပုဂ္ဂလေ ဝါ ဌိတန္တိ ကေဋ္ဌံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၀။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၄ ၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ ၂၄၊ ၂၅၅။) (၂) ဝါတော ဝဟတိ ကေဋ္ဌ(ဇာ၊၁။၁၇)နွဲ့ ပုရတ္ထိမာဒိဘေဒေါ ဝါတော ဝါယန္တော အဂ်ံကဋ္ဌာနေ ဌိတံ ကေဋ္ဌံ ကေကမေဝ ဌိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၇။

ကေဋ္ဌ[2] (တိ) [ကေ+အတ္ထ] (၁) တူသော-တစ်ခုတည်းသော-သဘော ရှိသော၊သူ။ (၂) တူသောအနက်ရှိသော။ (၁) လာဘာလာ-ဘေန ကေဋ္ဌာ၊ တာဒိသာ သမဏာ မမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉ ၂။ (မိလိန္ဒ။၃၇၀-အလားတူ ဂါထာ၌ "ကေတ္ထာ"ဟု ရှိသည်။ ကေတ္ထ (၄) လည်းကြည့်။) (၂) ပရမတ္ထတော ပန ဩဝါဒေါတိ ဝါ အနုသာသနီတိ ဝါ ဧသေ ဧကေ ကေဋ္ဌေ သမေ သမဘာဂေ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၇) ဧသေ ဧကေ ကေဋ္ဌေတိအာဒိသု ဧသော ဧကော ကေတ္ထောတိအာဒိနာ အတ္ထော

ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဌီ၊၁။၁၀၇။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၆။)

ကေဋ္ဌကထာ (ထီ) [ကော+အဋ္ဌကထာ] တစ်ခု-တစ်ကျမ်း-တည်းသော အဋ္ဌကထာ။ ကေဋ္ဌကထာယ ကုသလသ ဝါ ... ပဋိ-ကွေပ် နိ၀ါရေတိ။ ၀ဗိရ။၁၈။

ကေဋ္ဌာန (နာ) [ကော+ဌာန] တစ်ဌာန။ (က) တစ်ခုသော-တည်ရာအရပ်-ဌာန-ဒေသ။ (၁) တစ်ဟူသော ဌာန။ **(က)** ကေဋ္ဌာနေ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၄)တိ စ သခ်ၤလိကဗဒ္ဓဘာ၀ေန ကေသို့ ပတိဋ္ဌိတောကာသဋ္ဌာနေတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၆။ **(၁)** အစ္ဆိဒ္ဒဂဏနာ နာမ ကေဋ္ဌာနဒသဋ္ဌာနာဒိသု သာရိယော ဌပေ-တွာ အနုက္ကမေန ဂဏနာ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂။ မ၊ဋီ၊ ၂။၄၇။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေဋ္ဌာနဂမန (နာ) [ကေဋ္ဌာန+ဂမန] တစ်ခုသော အရပ်ဒေသသို့ သွားခြင်း။ ဗုဒ္ဓါနံ နိဗဒ္ဓံ ကေဋ္ဌာနဂမနံ နာမ နတ္ထိ မဟာရာဇ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၁။

ကေဋ္ဌာနိက (တိ) [ကေဋ္ဌာန+ဏိက] တစ်ခုသော ဌာနရှိသော။ ဇတ္ထ စ ပဌမပစ္ဆိမာနိ ပဌမမဂ္ဂစတုတ္ထဖလ၀သေန ကေဋ္ဌာနိကာနိ။ ဏိတိ၀ုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၈။

ကေဋ္ဌိ (နာ) [ကော+အဋ္ဌိ] (၁) တစ်ခုသောအရိုး။ (တိ)(၂) တစ်ခုသောအစေ့-အစေ့တစ်ခု-ရှိသော(ထန်းသီး)။ **(၁)** ဝိဂတမံသာယ ဟိ အဋ္ဌိသခ်ၤလိကာယ ကေဋ္ဌိမှိ ဝါ ကက်ၤလ-သဒ္ဒါ နိရုဇ္ဈော။ သာရတ္ထ၊၃။၈၇။ **(တိ)(၂)** ကေဋ္ဌိတာလဖလဗီဇသဏ္ဌာန-ကြည့်။

ကေဋ္ဌိက (နာ) [ကော+အဋ္ဌိက] (၁) တစ်ခုသော အရိုး။ (၂) တစ်ခုသော-စက်ဆုပ်အပ်သော-စက်ဆုပ်ဖွယ်-အရိုး။ **(၁)(၂)** အဋ္ဌိယေ၀ အဋ္ဌိက်။ ပဋိကူလတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ အဋ္ဌိတိ အဋ္ဌိက်။ အဋ္ဌိသခ်ၤလိကာယပိ ကေဋ္ဌိကသ-ပေတမမိ၀စနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၄။

ကေဋ္ဌိတာလပဏ္ဍပမာဏ (တိ) [ကေဋ္ဌိတာလ ပဏ္ဍ+ပမာဏ] ထန်းသီးမှည့်စေ့တစ်ခု ပမာဏရှိသော၊ အစေ့တစ်ခုပါသော ထန်းသီး မှည့် ပမာဏရှိသော။ ကေဋ္ဌိတာလပဏ္ဍ-ပမာဏော ကေ့ုနပညာသပိဏ္ဍော ကတ္တာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေဋ္ဌိတာလဖလဗီဇသဏ္ဌာန (တိ) [ကေဋ္ဌိ တာလဖလဗီဇ+သဏ္ဌာန] အစေ့တစ်ခုရှိသော ထန်းသီး၏ အစေ့-သဏ္ဌာန်ရှိ-နှင့် သဏ္ဌာန်တူ-သော (ဖနောင့်ရိုး)။ ပဏ္ဍိကဋ္ဌိ ကေဋ္ဌိတာလဖလဗီဇသဏ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၆။ ကေ၊ အဋ္ဌိ ဗေဿ တာလဖလ-ဿာတိ ကေဋ္ဌိ၊ ကေဋ္ဌိ စ တံ တာလ-ဖလဏ္ဍာတိ ကေဋ္ဌိတာလဖလံ၊ တဿ ဗီဇံ၊ ဗေန သဏ္ဌာနံ။ သမ္မော၊ယော။၁၅၈။

ကေဋ္ဌုပ္ပတ္တိက (တိ) [ကော+အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ+က] တစ်ခုသော အတ္ထုပ္ပတ်ရှိသော။ ကေဋ္ဌုပ္ပတ္တိကံ ဒေဿနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၇။

ကေတဏ္ဍုလ (ပုဂ္ဂ) [ကော+တဏ္ဍုလ] ဆန်တစ်လုံး၊ ဆန်တစ်စေ့။ ဗေနေ၀ မဟာ-

ပဓာနံ ပဒဟန္ဆသ ကေတက္ကုလာဒီဟိပိ ကဋ္ဌာယယူသပသတမတ္တောနာပိ ကာယသ ယာပနံ အဟောသိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၄၁။ မ၊ဌ၊၃။ ၂၆၁။

ကေတက္ကုလနာဠိ (ထီ) [ကော+တက္ကုလနာဠိ] ဆန်တစ်ကွမ်းစား၊ ဆန်တစ်စလယ်။ တေသံ ယာဝဇီဝံ တာယ ကေတက္ကုလနာဠိယာ ဘတ္တံ ပဟောသိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၉၃။

ကေတန္တု (ပု) [ကေ+တန္တု] တစ်ခုသော ချည်မျှင်၊ ချည်မျှင်တစ်ချောင်း။ ဆိဒ္ဓသ ဟိ အဗ္ဘန္တရေ ကေတန္တု စေပိ အစ္ဆိန္နော ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၂၈။ (–ကခါ။၁၅၅။)

ကေတလ (ထီ၊နု) [ကေ+တလ] (၁) တစ်ခုသော–အပြင်–ဘုံအပြင်၊ တစ်ပြင်တည်း။ (၂) တစ်ထပ်၊ တစ်လွှာ။ (တိ)(၃)(က) တစ်ခုသောအပြင်ရှိသော၊ တစ်ပြင်တည်းရှိ–တစ်ပြင်တည်း၌တည်–သောသူ။ (ခ) မျက်နှာပြင်တစ်ဖက်ရှိသော။

(၁) ဣမေ တယော ဇနာ ပဌမဇ္ဈာန–ဘူမိယံ ကေတလေ ဝသန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။ ၅၀၃။ (၂) ကေတလိက–ကြည့်။

(တိ)(၃)(က) အသညသတ္တာ ဒေဝါ ဝေ–ဟပ္ဖလေဟိ သဒ္ဓိံ ကေတလာယေဝ ကေ–သိံ သြကာသေ ယေန ဣရိယာပထေန နိဗ္ဗတ္တာ။ မ၊ဌ၊၁။၃၃ရ။ အာဂန္တုကပတ္တံ မော–ယသုတ္တေန သိဗ္ဗိတ္တာ ဌပေန္တိ၊ တတ္ထ အနု–ဝါတေ ယထာ ကေတလံ ဟောတိ၊ တထာ ဟတ္ထေဟိ ယဒ္ဓေဟိ။ ဝဇိရ။၃၁၂။

(ခ) အာတတံ နာမ စမ္မပရိယောန–ဒ္ဓေသု ဘေရိအာဒီသု ကေတလံ တူရိယံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၀၈။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၃။)

ကေတလတူရိယ (နု) [ကေတလ+တူရိယ] မျက်နှာပြင် တစ်ဖက်ရှိသော တူရိယာ။ (တစ်ဖက်ပိတ်စည်၊ အိုးစည်–စသည်။) အာ–တတံ နာမ စမ္မပရိယောနဒ္ဓေသု ဘေရိ–အာဒီသု ကေတလတူရိယံ။ မ၊ဌ၊၂။၂၀၀။ အံ၊ဌ၊၃။၂၃၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၂၅။ ကေတလ–တူရိယံ ကုမ္ဘထုနဒဒ္ဒရာဒိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၄၀။

ကေတလဝါသိက (တိ) [ကေတလ+ဝါသိက] တစ်ခုသောဘုံအပြင်–တစ်ပြင်တည်း–၌ နေသောသူ။ ကေတလဝါသိကာနဉ္စိ သေသ–ဗြဟ္မာနံ စက္ခုသဒ္ဓါဝတော တဿာရမ္မ–ဏတ္တာ တတ္ထ ရူပါယတနံ ဥဒ္ဒဋ္ဌံ။ အဘိ၊ဌ၊ ၃။၆။

ကေတလဝါသီ (တိ) [ကေတလ+ဝသ+ဏိ] တစ်ခုသောဘုံအပြင်–တစ်ပြင်တည်း–၌ နေသောသူ။ ကေတလဝါသိနော ဝေ စေတေ သဗ္ဗေပိ ပရိတ္တာဘာ အပ္ပမာဏာဘာ အာ–ဘဿရာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဌ၊၁။၃ရ။ (–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၅၅။ မ၊ဋီ၊၁။ဝ၄။)

ကေတလိက (တိ) [ကေတလ+ဣက] တစ်ထပ်–တစ်လွှာ–ရှိသော (ဘိနပ်)။ တဿေ–ကတလိကာ ဒ္ဒေ စ၊ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ ဥပါဟနာ။ ဝတ္ထာရ၊ဂါထာ။ဝ၆၄။ တာဝ ဗဟုတလိကာ သဒ္ဒမ္မိ ဇနေယ္ယုံ၊ သဒ္ဒေါ စ ဈာနကဏ္ဍကော၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ "ကေတလိကာ"တိ။ ဝတ္ထာရ၊ ဋီ၊၂။၂၃၄။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၂–အလားတူ အဓိ

ပွါယ်ရှိသောပါဠိ၌ "ကေပဋုလိကုပါဟနာ" ဟု ရှိသည်။)

ကေတဋ္ဌက (ပုဒ်နှ) [ကေ+တဋ္ဌက] တစ်ခုသော-ကန်-တစ်ဖက်ဆည်ကန်။ ကေတဋ္ဌကေပိ ကေသရေပိ ကေပွဟာရေနေဝ နဝသိသတိ။ ဇာ၊၆၊၁။၃၆၀။

ကေတဋ္ဌကသရ (ပုဒ်နှ) [ကေ+တဋ္ဌကသရ (=တဋ္ဌက+သရ)] တစ်ခုသော တစ်ဖက်ဆည်ကန်ဟူသော အိုင်။ ဧဝံ ဧနပဒေပိ ဂါမေပိ ကေတဋ္ဌကသရေပိ ကေပွဟာ-ရေနေဝ နဝသိသတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၉။

ကေတာလ (ပု) [ကေ+တာလ] (၁) ထန်းတစ်ပင်။ (တိ)(၂) ထန်းတစ်ပင်-ထန်းတစ်ဆင့်-ထန်းတစ်ပြန်-ပမာဏရှိသော။ **(၁)** ကေတာလပွမာဏ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(တိ)** **(၂)** ကေတာလံ ဒ္ဝိတာလံ တိတာလန္တိ ယာဝ သတ္တတာလပွမာဏံ သတ္တကွတ္တဲ့ ဝေဟာသံ အဗ္ဘုဂ္ဂန္ဒာ။ အပ၊၆၊၁။၉၈။ ဇာ၊၆၊ရ။၁၀၅။

ကေတာလဋ္ဌပွမာဏ (တိ) [ကေတာလဋ္ဌ+ပမာဏ] တစ်ခုသောထန်းစေ့ ပမာဏ ရှိသော။ တစ်စေ့သောထန်းသီးလုံး ပမာဏ ရှိသော။(သျှ။) အစေ့တစ်ခုပါသော ထန်းသီး ပမာဏရှိသော။ နေရဉ္ဇရာယ တီရေ သုပွတိဋ္ဌိတေ နာမ တိတ္ထေ ကေတာလဋ္ဌပွ-မာဏေ ကေ့ကုနပညာသပိဏ္ဍေ ကရောန္တော ပရိဘုဉ္ဇိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၃၉။ (ဇာ၊၆၊၁။၈၁-၌ "ကေဋ္ဌတာလပဏ္ဍပမာဏေ"ဟုရှိသည်။)

ကေတာလပွမာဏ (တိ) [ကေတာလ+ပမာဏ] ထန်းတစ်ပင်ပမာဏရှိသော၊ ထန်းတစ်ဖျား အမြင့်။ ကေတာလပွမာဏံ ဥဂ္ဂမ္မ။ ဓမ္မ၊၆၊ ၂။၅၁။

ကေတာလိသ (တိ) [ကေတာလိသ+အ] လေးဆယ့်တစ်ခုမြောက်။ ကေတာလိသိတော ကပ္ပေ၊ ဗုဒ္ဓေါ နာမာသိ ခတ္တိယော။ အပ၊ ၁။၁၇၃။ ထေရ၊၆၊၁။ ၂၀၁။

ကေတီသ[1] (ထိ) [ကေ+တီသ။ ကော+တီသ (ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။)] သုံးဆယ့်တစ်ခု။ ကေတ္တီသ[1]-ကြည့်။

ကေတီသ[2] (တိ) [ကေတီသ+အ] (၁) သုံးဆယ့်တစ်ခုအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ (၂) သုံးဆယ့် တစ်ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း၊ သုံးဆယ့်တစ်ခုမြောက်။ **(၁)** ကေတီသာ ယေ ဂရုကာ(ဝိ၊၅။ ၂၅၇)တိ ဥဘတော အဋ္ဌ ပါ-ရာဇိကာ, ဘိက္ခုနံ တေရသ, ဘိက္ခုနီနံ ဒသ စ သံဃာဒိသေသာ။ ဝဇိ၊ရ။၅၆၇။ (-ခုဒ္ဒက၊၆။၃ ၂။) **(၂)** ကေတ္တီသ[2]-ကြည့်။

ကေတီသကပွ (ပု) [ကေတီသ+ကပွ] သုံးဆယ့်တစ်ခုမြောက်ဖြစ်သောကမ္ဘာ၊ သုံးဆယ့်တစ်ကမ္ဘာထက်။ ကေတ္တီ(တီ)သကပွ-ကြည့်။

ကေတီသကပွဗ္ဘန္ဓရ (နှ) [ကေတီသကပွ+အဗ္ဘန္ဓရ] သုံးဆယ့်တစ် ကမ္ဘာအတွင်း။ ကေ-တီသကပွဗ္ဘန္ဓရေ ဥဘယသုခံ အနုဘ-ဝိတ္တာ။ အပ၊၆၊ ၂။၁၆၄။

ကေတီသကပွမတ္ထက (ပုဒ်နှ) [ကေတီသကပွ+မတ္ထက] သုံးဆယ့်တစ်ခုမြောက်ကမ္ဘာ၏ အထက်။ ဣမသ္မာ ဟိ ကပ္ပါ ကေတီသ-ကပွမတ္ထကေ။ အံ၊၆၊ ၂။ ၂၀၆၊(-၂၀၈။)

ကေတိက (နာ) [ကေ+တိက] မြက်တစ်ပင်။ မေ ဇောသု ကေတိက် လဂ္ဂ်။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၉၉။

ကေတိတ္ထ (နာ) [ကေ+တိတ္ထ] တစ်ခုသောရေ ဆိပ်။ ကေတိတ္ထေ နဟာယန္ဒီ။ ဝိ၊၃။၄၀၇။

ကေတိယ (တိ) [ကေ+တျ။ "တျ" ကို "တယ" ပြု ၊ "ဣ" လာ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။] အခြို့သော။ နဝ ဝဿသေ ကေတိယေသု ဝေ၀ံ၊ အဂါရိသု ပဗ္ဗဇိတေသု စာပိ။ ထေရ။၃၄၅။ ကေတိ-ယေသူတိ ကေစ္စေသု အနဝဋ္ဌိတသဘာ-ဝေသု ပုထုဇ္ဇနေသု။ ထေရ၊ဌ၊၂။၄၀၄။

ကေတိလ (ပုဂ္ဂ) [ကေ+တိလ] နှမ်းတစ်စေ့။ တိလ၀ါဟပက္ခိတ္တံ ကေတိလမ္ပိ "အယံ သော"တိ ဥဒ္ဓရိတ္တာ ဒါတုံ သက္ကောတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၄၅။

ကေတိလတက္ကုလ (ပုဂ္ဂ) [ကေ+တိလတက္ကုလ] တစ်ခုသော နှမ်း, ဆံ၊ နှမ်းတစ်စေ့, ဆန်တစ်လုံး။ ယဒါ ပန ဗောဓိသတ္တော ကေတိလတက္ကုလာဒီဟိ ဝိတိနာမေန္တောပိ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၁၃။ (-အပ၊ဌ၊၁။၈၀။ ဇာ၊ဌ၊၁။ရ၈။)

ကေတိလဗီဇ (နာ) [ကေ+တိလဗီဇ] တစ်ခုသော နှမ်းစေ့၊ နှမ်းတစ်စေ့။ အတ္တနော အဂ်ဇာတံ သဗ္ဗန္ဒိမေန ပမာဏေန ကေ-တိလဗီဇမတ္တမ္ပိ ...ပ၀ေသေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၂၂၊ ကခ်ိ။၁၀၉။

ကေတုမ္ဘ (ပုဂ္ဂ) [ကေ+တုမ္ဘ] တစ်ခုသော စလယ်တောင်း။ ကေနာဌ-ကြည့်။

ကေတုလာ (ထီ) [ကော+တုလာ] တစ်ခုသော ချိန်ခွင်။ ကေတုလာယာ(ဒီ၊ဌ၊၁။ဖ၅)တိ ကေမာနေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၅။

ကေတေလ (တိ) [ကေ+တေလ] တစ်ခဲနက်သော ဆီရှိသော။ ဂါမော ကေတေလော အဟောသိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃။ ကခ်ိ၊ဋီ၊သစ်။၃၄ရ။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂။)

ကေတော (ဗျ) [ကေ+တော။ ရူ။၂ဖ၅။ နီတိ၊ သုတ္တ။၄၉၃။] (၁)(က) အတူတကွ၊ တစ်ပေါင်းတည်း၊ တစ်စုတည်း၊ တစ်ခုသော (ခဏ၊ကာလ၊ အသင်းအပင်း-စသည်) ၌။ (ခ) တစ်ပြိုင်နက်၊ တစ်ပြိုင်နက်သောခဏ၌။ (၂) တစ်ခုသော(နံပါး၊ ဘက်-စသည်)မှ။ (၃) တစ်ဦး၏။

(၁)(က) ကေတော(ဝိ၊ဌ၊၃။ရ)တိ အ-နုပသမ္ပဇ္ဇေန သဒ္ဒီ။ သာရတ္ထ၊၃။၅။ အပုရေ အပစ္ဆာ ကေတော နုပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။ဝ၁။ မ၊ဌ၊၄။ဝ၀။ ကေတောတိ သဟ၊ ကေသ္မိ ကာလေတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ရ၂။ (-ဝိ မာန။၉၃။ ဝိမာန၊ဌ။၂ဖ၁။) ကေတော ဥပါလိ ကောဝ(ဝိ၊၄။၃ဖ၇)တိ ဓမ္မ၀ါဒိပကွေ ကော။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၁၂။ ကေတော၊ ပုရတော ... ဣစ္စာဒိနိ သတ္တမိယတ္ထေ။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၄၉၃။ ကေတော(ပဋိသံ၊ဌ၊၁။ရရ)တိ ကေ-ပယော။ ပဋိသံ၊ဂ်။၉၄။ ကေတော သဒ္ဓီ-ပိတ္တာ(ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၃၁ရ)တိ...ပညာယ ရာသီ ကတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၃၉၃။

(က)(ခ) ဌေ စ ဗဟုပိ သမာနဝဿာ ကေတော ပ၀ါရေတုံ လဘန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။

၃၆၀။ ကေတောတိ ကေသို့ ခကော၊ ကေ-ပဟာရေန ဝါ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၃၂၂ရ။ **(၂)** ဥက္ခိတ္တကာယာတိ ဥက္ခေပေန၊ ဣတ္ထမ္ဘူ-တလက္ခဏော ကရဏဝစနံ၊ ကေတော ဝါ ဥဘတော ဝါ ဥက္ခိတ္တစီဝရော ဟုတ္တာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၆၃။ ပပါတန္ဒီ ကေတော ဆိန္နတဋ်။ မ၊ဌ၊၁။၈၃။ သော ကေတော သောဝဏ္ဏမယံ ကေတော ရဇတမယံ သောပါနံ မာပေတ္တာ မဇ္ဈေ မဏိမယံ မာပေတိ။ အံ၊ဌ၊၁။၉၈။ (-မ၊ဌ၊၄။၂၂၄။ အံ၊ဌ၊၂။၁ရ၁။) **(၃)** ကေတောအဝဿုတ-ကြည့်။

ကေတောအဓိဋ္ဌာန (နာ) [ကေတော+အဓိဋ္ဌာန] တစ်ပေါင်းတည်း-ပေါင်း၍-အဓိဋ္ဌာန်ပြုခြင်း။ နာနာပရိကမ္မံ နာနာဓိဋ္ဌာနံ ကေတော-ပရိကမ္မံ ကေတောအဓိဋ္ဌာနန္ဒီ စတုက္ကမေတ္တ သမ္ဘဝတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃ရ၂။

ကေတောအနုဿာဝန (တိ) [ကေတော+အနုဿာဝန] တစ်ပြိုင်နက်သောခဏ၌ အတူတကွ-ကမ္မဝါစာရှိ-ကမ္မဝါစာရှတ် ဖတ်အပ်-သော၊သူ(ရဟန်းလောင်း)။ ဒွေ ကော-နုဿာဝနေတိ ဒွေ ကေတော အနုဿာ-ဝနေ၊ ကေနေ ကေသ, အညေန ဣ-တရဿာတိ ဇဝံ ဒ္ဒိဟိ ဝါ အာစရိယေဟိ ကေနေ ဝါ ကေကွဏော ကမ္မဝါစံ အနု-ဿာဝနေန္ဓေဟိ ဥပသမ္ပာဒေတုံ အနုဇာနာမိတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၁၅။ ကောနုဿာဝနေတိ ဒွေ ကေတောအနုဿာဝနေ။ တေနေဝါဟ "ဒွေ ကေတောအနုဿာဝနေ"တိ။ တတ္ထ ကေတောတိ ကေကွဏောတိ အတ္ထော၊ ဝိဘတ္တိအလောပေန စာယံ နိဒ္ဒေသော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆ရ။ (-ဝိမတိ၊၂။၁၃၁။) ဇ-ကာနုဿဝန-လည်းကြည့်။

ကေတောအဝဿုတ (ပု) [ကေတော+အဝ-ဿုတ+ဘာဝ] (ရဟန်းဖြစ်စေ, မာတုဂါမ-ဖြစ်စေ) တစ်ဦး၏ (ကာယသံသဿဂ္ဂရာဂ-ဖြင့်) - စိုစွတ်သည်၏အဖြစ်-စိုစွတ်ခြင်း။ ကေတောအဝဿုတေ "ခါဒိဿာမိ ဘုဥ္ဇိ-ဿာမိ"တိ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ။ ဝိ၊၂။၃၀၀။ ကေ-တောအဝဿုတေတိ ဇတ္ထ ဘိက္ခုနိယာ အဝဿုတဘာဝေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ မဟာပစ္စရိယံ ဝုတ္တံ။ မဟာအဋ္ဌကထာယံ ပနေတံ နု ဝုတ္တံ၊ တံ ပါဠိယာ သမေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁ရရ။

ကေတောဥပသမ္ပန္န (တိ) [ကေတော+ဥပ-သမ္ပန္န] **(က)** (ဘိက္ခုသံဃာ) တစ်ဘက်၌ ရဟန်းမိန်းမအဖြစ်သို့ရောက်သော၊သူ။ (ဤ"ရဟန်းမိန်းမမျှားမှာ- မဟာပဇာပတိ ဂေါတမီအမှူးရှိသော သာကီဝင်မင်းသို့ (၅၀၀)နှင့် ရဟန်းယောက်ျားအဖြစ်မှ လိုင်ပြန်သော ရဟန်းမတို့သာ ရှိသည်။ ဝဇိရ။ ၃၀၄။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၉။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃၊ ၄၉၁။ ဝိမတိ၊၂။၂၁။ ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုသာ "ဘိက္ခုနီ" ဟုခေါ်ဆိုနိုင်သည်။) **(ခ)** (ဘိက္ခုနီသံဃာ) တစ်ဘက်၌သာ ရဟန်း-မိန်းမ အဖြစ်သို့ရောက်သော၊သူ။ (ဤ"ကေတောဥပသမ္ပန္န"ရဟန်းမသည် အကယ်၍ လိုင်ပြန်ခဲ့သော် သာမဏေ အရာ၌သာ တည်သည်၊ ရဟန်းယောက်ျား အဖြစ်၌ မတည်ချေ။ ဝဇိရ။၉၅။ ဤပုဂ္ဂိုလ်များကို ရဟန်းခံ ကံဆောင်ခြင်းအမှု မပြီးစီးမပြည့်

စုံသေးသဖြင့် "ဘိက္ခုနီ" ဟု မခေါ်ဆိုနိုင်။ ဝိ၊၄။၃ရ၃။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၃၈-တို့၌ ထို"ကေတောဥပသမ္မဒ" (၂)မျိုးလုံးကိုပင် "ဘိက္ခုနီ" ဟု သုံးနှုန်းထားသည်။)

(က) ဣတိ တာ သဗ္ဗာပိ ကေတောဥပသမ္မဒာ အဟေသုံ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၂၈။ (-ထေရီ၊ဌ။၄။) ဘိက္ခုနံ သန္ဓိကေ ကေတောဥပသမ္မဒာ နာမ မဟာပဇာပတိပမုခါ ပဉ္စသတသာကိနိယော ဘိက္ခုနိယော။ မဟာပဇာပတိပိ ဟိ အာနန္ဒတ္ထေရေန ဒိန္နဩဝါဒသ ပဋိဂ္ဂဟိတတ္တာ ဘိက္ခုနံ သန္ဓိကေ ဥပသမ္မဒာ နာမ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၉၁။

(က)(ခ) ကေတောဥပသမ္မဒံ ဩဝဒတိ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋသ။ ဝိ၊၂။ရ၄။ (အဌကထာ၌"ကေတောဥပသမ္မဒာယ" ဟုရှိသည်။) ကေတောဥပသမ္မဒာယာတိ ဇတ္ထ ဘိက္ခုနိနံ သန္ဓိကေ ကေတောဥပသမ္မဒာယ ယော ဂရုဓမ္မေန ဩဝဒတိ၊ တဿ ဒုက္ကဋံ။ ဘိက္ခုနံ သန္ဓိကေ ဥပသမ္မဒာယ ပန ယထာဝတ္ထုကမေဝ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၅ရ။ ဘိက္ခုနံ သန္ဓိကေ ဥပသမ္မဒာ နာမ ပရိဝတ္တလိင်္ဂ၊ ပဉ္စသတာ သာကိယာနိယော ဝါ။ ဝဇိရ။ ၃ဝ၄။ ကေတော ဥပသမ္မဒာယာတိ ဥပယောဂတ္ထေ ဘုမ္မဝစနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၁။ (-ကခ်၊ဋီ၊သစ်။၃ရ၄။) ဣတ္ထန္နာမာ အယျာ ဣတ္ထန္နာမာယ အယျာယ ဥပသမ္မဒါပေက္ခာ ကေတောဥပသမ္မဒာ ဘိက္ခုနိသံယေ ဝိသုဒ္ဓါ။ ဝိ၊၄။၄ရ၁။ ဘိက္ခုနီ နာမ ဥဘတောသံယေ ဥပသမ္မဒာ။ ဝိ၊ ၂။ ၈ဝ။ အသံဝါသော ဘိက္ခုဟိ ဘိက္ခုနိဟိ စ။ ဝိ၊၅။၃ရ၃။ အယံ ပဏ္ဍာ ကေတောဥပသမ္မဒာ ဒွေ ဘိက္ခုနိယော သန္ဓာယ ဝုတ္တာ။ တာသု ဟိ ဘိက္ခုနံ သန္ဓိကေ ကေတောဥပသမ္မဒာယ ဟတ္ထတော ဂဏ္ဍန္ဓသ ပါစိတ္တိယံ၊ ဘိက္ခုနိနံ သန္ဓိကေ ကေတောဥပသမ္မဒာယ ဟတ္ထတော ဂဏ္ဍန္ဓသ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဌ၊၄။ ၂၃၈။ (-ဝဇိရ။၉၅၊ ၂၃၈။)

ကေတောကရဏ (တိ) [ကေတော+ကရဏ] တစ်ပေါင်းတည်းပြုခြင်း။ ယထာ ဝါ ဘေသဇ္ဇနံ ဝါ တေလာနံ ဝါ ဥဏ္ဏောဒကသီတောဒကာနံ ဝါ ကေတောကရဏံ "မောဒနာ"တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁ရ၊ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၁၆။

ကေတောကာဇ (ပု) [ကေတော+ကာဇ] တစ်ဘက်-နောက်ဘက်-အစွန်းဌသာ ဝန်ရှိသော ထမ်းပိုး၊ နောက်ဘက်ဌသာ ချိတ်ဆွဲ၍ ဆောင်အပ်သောဝန်ရှိသော ထမ်းပိုး။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ကေတောကာဇံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂ရ၈။ ကေတောကာဇ(ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄၆)နှင့် ကေတော ပစ္ဆတောယေဝ လဂ္ဂေတွာ ဝဟိတဗ္ဗဘာရံ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊ ၂။၃၅၈။ ဥဘတောကာဇ-လည်းကြည့်။

ကေတောဒသ (တိ) [ကေတော+ဒသာ] တစ်ဘက်ဌအမြိတ်အဆာရှိသော။ ကေနွဓလောမိတိ ကေတောဒသံ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏံ။ ဒီ၊ ဌ၊၁။ရ၃။ အံ၊ဌ၊ ၂။၁ရ၁။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၉၅။

ကေတောဓာရ (တိ) [ကေတော+ဓာရာ] တစ်ဘက်ဌအသွားရှိသော။ ကေတောဓာရာ ဥဘတောဓာရာ အသိသတ္တိခုရပ္ပါဒယော ...

အဟေသုံ။ အံ၊ဌီ၊၁။၂၀၄။ (–ဒီ၊ဌ၊၂။၃၆။ မ၊ဌ၊၃။၄၅။)

ကေတောပက္ခိက (တိ) [ကေတောပက္ခ+ဣက] တစ်ဘက်သောအဖို့ဌ်–ဖြစ်–ပါဝင်–သော၊ သူ။ ဣတရေ ပန သမ္မာဒိဋ္ဌိဝသေန ကေ–တောပက္ခိကာ။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၂။၂၉၄။ (–ဝဇိရ။၅၁ရ။)

ကေတောပညတ္တိ (တိ) [ကေတော+ပညတ္တိ] (ဘိက္ခုဖြစ်စေ, ဘိက္ခုနီဖြစ်စေ) တစ်ဘက်အား ပညတ်အပ်သော။ (ဘိက္ခု, ဘိက္ခုနီ နှစ်ဦးတို့အားပညတ်အပ်သည်မဟုတ်၊ ဘိက္ခုအားဖြစ်စေ, ဘိက္ခုနီအားဖြစ်စေ ပညတ်အပ်သောသိက္ခာပုဒ်။) ဘိက္ခုနီနံ ဒွါဒသ–သိက္ခာပဒါနိ ကေတောပညတ္တာနိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။၁၉၄၊(–ရရ။)

ကေတောပညတ္တိဒုက (တိ) [ကေတောပညတ္တိ+ဒုက] ကေတောပညတ္တိဒုက်။ (ကေတောပညတ်, ဥဘတောပညတ် နှစ်ခုအပေါင်း။) အနုပွန္နပညတ္တိဠ သဗ္ဗတ္ထပညတ္တိဒုကဠ ကေ–တောပညတ္တိဒုကဠ ဌပေတွာ။ ကခ်။၁၁၀။ (–ကခ်၊ဌီ၊သစ်။၁ရရ။)

ကေတောပရိကမ္မ (နာ) [ကေတော+ပရိကမ္မ] တစ်ပေါင်းတည်း–ပြုအပ်သောပရိကမ်–ပရိကမ်ပြုခြင်း၊ ပေါင်း၍ပရိကမ်ပြုခြင်း။ "သ–ဝါတော ဒေဝေါ ဝဿတူ"တိ ကေတော–ပရိကမ္မံ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၃၁။

ကေတောဗဒ္ဓ (တိ) [ကေတော+ဗဒ္ဓ] တစ်ပေါင်းတည်း–ဖွဲ့စပ်–ချည်နှောင်–အပ်သော။ ကေတောဗဒ္ဓံ ဖလကသတမ္ပိ မဟိသစမ္ပ–သတမ္ပိ...ဝိနိဝိဇ္ဈိတုံ သမတ္ထောဟိ။ အံ၊ဌ၊၂။၂၄၂။

ကေတောဘာဝ (ပု) [ကေတော+ဘာဝ] (၁) တစ်ဘက်သောအဖို့။ (၂) တစ်ဘက်ဌ်အဖို့။ (၁) ကေတောဘာဝေန အတိက္ကန္တမ္ပိ ဟိ ပမာဏံ အတိက္ကန္တမေဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၁၅၄။ ကေတောဘာဝေန ဒီဃပီဌမေဝ ဟိ အဌဂုံလတော ဥစ္စပါဒကံ နဝဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ သင်ဟ။၄၅၁။ (–ဝိ၊ဌ၊၄။၅၉။ ဝဇိရ။၁၉၂။) (၂) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကေတောဘာဝိယ (တိ) [ကေတောဘာဝ+ဣယ] တစ်ဘက်ဌ် အဖို့ရှိသော၊ တစ်ဘက်သို့–စောင်း–ညွှတ်–သော။ ယတော ဝံသော နမတိ၊ တတော အနာမေန္တော တံ အာက–မေန္တော ဝိယ ကေတောဘာဝိယံ ကတ္တာ ဝါတူပထမ္ဘံ ဂါဟာပေတ္တာ။ သံ၊ဌ၊၃။၂၅၈။ ကေတောဘာဝိယံ ကတ္တာတိ ယထာဝုတ္တံ သတိ သူပဌ်တံ ကတ္တာ သြနတံ ဝိယ ကတ္တာ။ သံ၊ဌီ၊၂။၄၈၀။ အောက်ပုဒ်နှင့်ယှဉ်ကြည့်။

ကေတောဘာရိယ (တိ) [ကေတောဘာရ+ဣယ] တစ်ဘက်ဌ်ဝန်ရှိသော၊ တစ်ဘက်သို့–စောင်း–ညွှတ်–သော။ တာဒိသာနိ ဌာ–နာနိ ယော ခိဏ္ဍာဒိပသုတော ကာယံ အန–ပကဿ ကေတောဘာရိယံ အကတ္တာဝ။ သံ၊ဌ၊၂။၁၅၆။ ကေတောဘာရိယန္တိ ပိဋ္ဌ–ပဿတော သြနတံ။ သံ၊ဌီ၊၂။၁၅ရ။

ကေတောဘာဝ (ပု) [ကေတော+ဘာဝ] အတူတကွ၏အဖြစ်၊ အတူတကွဖြစ်ခြင်း။ ကော–ဓိပ္ပါယကထာ–ကြည့်။

ကေတောဘုဥ္ဇန (နာ) [ကေတော+ဘုဥ္ဇန] တစ်ခွက်တည်း၌ တပြိုင်နက် အတူစားခြင်း။ ကေဘာဇနာဒိကထာယံ ကေတောဘုဥ္ဇနံ နာမ ကေသို့ ဘာဇနေ ကေကွကေယေဝ သဟ ဘုဥ္ဇနံ။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊၂။၃၅၀။

ကေတောဝစန (နာ) [ကေတော+ဝစန] တစ်ပေါင်းတည်း ဆိုခြင်း။ ဣတ္ထိနံ ပုရိသာနဉ္စ ကေတောဝစနေ ပုရိသလိင်္ဂသဒ္ဒါဝတော။ ဝဇိရ။၁၈၄။

ကေတောဝမုန (နာ) [ကေတော+ဝမုန] တစ်ဘက်မှ-တိုးပွားစေခြင်း-ချဲ့ခြင်း။ ကေ-တောဝမုနံ ဥဘတောဝမုန(မဟာ၊၂။၁၅၈)နှင့် ဣဒံ ခန္ဓာဒိဒေသနာယံ လဗ္ဘတိ။ မဟာဋီ၊၂။ ၁၉၁။ ဥဘတောဝမုန-လည်းကြည့်။

ကေတောဝကိုက(ဝကိုကာ) (ထီ) [ကေတော ဝကု+ဣက+အာ(ဣတ္ထိပစ္စည်း)။ ကေတော ဝကု+က+အာ(ဣတ္ထိပစ္စည်း)] တစ်ဘက်၌ တစ်ပေါင်းတည်း ဖြစ်သော အညှာရှိသော၊ တစ်ဘက်၌သာ ပွင့်ညှာရှိသော၊ တစ်ဘက် ပွင့်ညှာဆိုင်သော (ပန်း)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေတောဝကိုကမာလာ (ထီ) [ကေတော ဝကိုကာ+မာလာ] တစ်ဘက်ပွင့်ညှာဆိုင်သောပန်း (ပန်းကုံး)။ ကေတောဝကိုက-မာလံ ကရောန္တိပိ ကာရာပေန္တိပိ။ ဝိဟ။၂ရ၄။ ဝိဟ၄။၂၂၊၂ရ။ ကေတောဝကိုကန္တိ ပုပ္ဖါနံ ဝကော ကေတော ကတ္တာ ကတမာလံ။ ဝိ၊ ဋီ၊၂။၂၀၁။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၁။) ကေတော ပဝတ္တံ ဝကုံ ကေတောဝကုံ၊ ကေတောဝကုံ တေသာ မာလာယ အတ္ထိ-တိ ကေတောဝကိုကာ။ စလင်းဂဏ္ဌိ၊၁။၅၁ရ။ ကေတော ဝကုနိ ယသ္သာတိ ဝိဂ္ဂဟော၊ ... အပ္ပတ္ထေ ဝါ သကတ္ထေ ဝါ က-ကာရော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ ဣတ္ထိလိင်္ဂဝိသယေ ကကာရ-တော ပုဗ္ဗာကာရသ ဣကာရာဒေသော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၂၃၁။ ဥဘတောဝကိုက မာလာ-လည်း ကြည့်။

ကေတောဝါသ (ပု) [ကေတော+ဝါသ] အတူတကွနေခြင်း။ သံဝါသေနာတိ ကေတော-ဝါသေန။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၀။

ကေတောဝုဋ္ဌာန (ပု) [ကေတော+ဝုဋ္ဌာန] (သင်္ခါရနိမိတ်ဟူသော) တစ်ပါးမှ-တစ်ဘက်မှ-ထခြင်းရှိသော။ ဂေါတြဘု တာဝ နိမိ-တ္တတော ဝုဋ္ဌာတိ၊ ပဝတ္တံ ဆေတ္တုံ နိ သ-ကောတိ၊ ကေတောဝုဋ္ဌာနော ဟေသ။ အ ဘိ၊ဋီ၊၁။၂ရ၅။ ဥဘတောဝုဋ္ဌာန-လည်းကြည့်။

ကေတောသုဒ္ဓိ (ထီ) [ကေတော+သုဒ္ဓိ] (၁) တစ်ဘက်မှစင်ကြယ်ခြင်း။ (တိ)(၂) တစ်ဘက်မှ စင်ကြယ်ခြင်းရှိသော။ **(၁)** "သော စ အပဗ္ဗဇ္ဇိတော"တိဝစနာဘာဝတော မှုဂ-သ ပဗ္ဗဇ္ဇသိဒ္ဓိပ္ပသင်္ဂတော ပဗ္ဗဇ္ဇာပိ ကေ-တောသုဒ္ဓိယာ ဟောတိ။ ဝဇိရ။၄၃ရ။ (-ဝိ၊ဋီ၊၃။၂၅၀။ ပါစိတ်၊ယော။၂၀၈။) ဥဘ-တောသုဒ္ဓိ-လည်းကြည့်။

(တိ)(၂) ဘိက္ခုဒတ္တိယသ ကေတော-သုဒ္ဓိဥဘတောသုဒ္ဓိအနုက္ကဋ္ဌတာ ဟောန္တိတိ ဣမမတ္ထံ ဒဿေတုံ "ယံ ဒါယကေဟိ"-တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၂။

ကေတောသုဒ္ဓိက (တိ) [ကေတော+သုဒ္ဓိ+က]

တစ်ဘက်မှ စင်ကြယ်ခြင်း ရှိသော။ တေန ပန ဘိက္ခုနာ ပံသုကူလိကဿ ဟတ္ထေ ဌပေတ္တာ ဒိန္နံ၊ တံ ကေတောသုဒ္ဓိကံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၁။

ကေတ္တ၁ (နာ) [ကေ+တ္တ။ ကေတ္ထ (သံ)] (၁) တူသည်၏အဖြစ်။ (၂) တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်။ (က) တစ်ခုတည်းသောအာရုံ၌ တစ်ခုသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော စျာန်။ (ခ) သန္ဓာန်အစဉ် မပြတ်ဖြစ်ခြင်း။ (ဂ) ကေဝုစ်။ (ဃ) အာရုံတစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်၊ တစ်ခုတည်းသောအာရုံ။ (င) တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်။ (၃) တူသော။

(၁) တူသည်၏အဖြစ်။ သခါ သခါတန္ဓိ အတ္ထတောဝ ကေတ္တာ သခါတေနာတိ ဝစနဿ ကောဌာသေနာတိ အတ္ထော။ ပဋိ သံ၊ဌ၊၂။၈၅။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉၆။ (–ဝဇိရ။ ၁၂၈။)

(၂) တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်။ (က) တစ်ခုတည်းသော အာရုံ၌တစ်ခုသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သောစျာန်။ ကေတ္တံ ကေ-တ္တတော သဇ္ဇနာတိ။ မ၊၁။၄။ ဣဒါနိ တ-မေဝ သမာပန္နကဝါရေန စ အသမာပန္န-ကဝါရေန စ ဒ္ဝိဓာ ဒဿေန္တော ကေတ္တံ နာနတ္တန္တိအာဒိမာဟ။ ကေတ္တန္တိ ဣမိနာ ဟိ သမာပန္နကဝါရံ ဒဿေတိ၊... ကေဘာဝေါ ကေတ္တံ။ မ၊ဌ၊၁။၃၉။ သမာပန္နကဝါရေနာတိ သမာပန္နကပဝတ္တိယာ၊ ရူပါဝစရာရူပါဝ-စရစျာနပ္ပဝတ္တိယာတိ အတ္ထော။ သာ ဟိ ကေသ္မိယေဝ အာရမ္မဏေ ကောကာရေန ပဝတ္တတိတိ ကတ္တာ "ကေတ္တ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋီ၊၁။ရဝ။

(ခ) သန္ဓာန်အစဉ် မပြတ်ဖြစ်ခြင်း။ သန္ဓာနာနုပစ္ဆေဒေါ ကေတ္တံ။ မူလဋီ၊၂။၁၃၁။ (ဂ) ကေဝုစ်။ ကေတ္တေ ဝိသတာဒယော။ ဓာန်။၄ရ၃။

(ဃ) အာရုံတစ်ခုတည်း၏အဖြစ်၊ တစ်ခုတည်းသောအာရုံ။ ကေတ္တေ အနဝဇ္ဇ-နဌေ အဘိညေယ္ယာ။ ပဋိသံ။၁ရ။ ကေ-တ္တေတိ အာရမ္မဏေကတ္တေ၊ ကောရမ္မဏေ-တိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၉၃။ (င) တစ်ယောက်တည်း၏ အဖြစ်။ ကေတ္တအည-တ္တပဋိကွေပ-ကြည့်။

(၃) တူသော။ စိတ္တဿ အဘိနီဟာ-ရော ကေတ္တံ ဟောတိ(ပဋိသံ။၆၀)တိ ဧကော ဟောတိ၊ သကတ္ထေ ဘာဝဝစနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ... ကေဝ ကေတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ဌ၊၁။၂၅၀။

ကေတ္တ၂ (ပု) [ကေ+အတ္တ] (၁) တူသော-တစ်ခုသော-သဘော။ (တိ)(၂)(က) တူ သော-တစ်ခုသော-သဘောရှိသော၊ (သညာ၊ အာရုံ၊ စျာနုပေက္ခာ၊ တည်ကြည်ခြင်း= သမာဓိ= ကေဂ္ဂတာ၊ နိဗ္ဗာန်၊ သတိပဋ္ဌာန်-စသည်။) (ခ) တစ်ဦးသောသတ္တဝါ။ (ဂ) တစ်ခုသောအရပ်။ (ဃ) ရောနှောသော။

(၁) တူသော-တစ်ခုသော-သဘော။ သနိဿယဘူတေန ကေတ္တေန သဟ ဒ-ဿိတတ္တာ အာဟ "သုခေန ဒဿိယတိ"တိ။

ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၉၃။ အနဝဋ္ဌိတတ္တာ ကေ-တ္တေတိ ဝစနာသေသော။ ပဋိသံ၊ဂံ။၂၀၃။

(တိ)(၂)(က) တူသော-တစ်ခုသော-သဘောရှိသော၊ (သညာ၊ အာရုံ၊ စျာနုပေက္ခာ၊ တည်ကြည်ခြင်း=သမာဓိ=ကေဋ္ဌတာ၊ နိဗ္ဗာန်၊ သတိပဋ္ဌာန်၊ ကံ-စသည်။) ယာယံ ဥပေက္ခာ ကေတ္တာ ကေတ္တသိတာ။ မ၊၂။ ၂၇။ ကေတ္တာ ကေတ္တသိတာ စတုတ္ထ-ဇ္ဈာနုပေက္ခာ၊ သာ ဟိ ဒိဝသမ္မိ ကေသ္မိ အာရမ္မဏေ ဥပ္ပဇ္ဇနတော ကေသဘာဝါ။ မ၊ဌ၊၃။၃၁။ ကေတ္တာတိ ကော။ မ၊ဌ၊၄။ ၁၈၈။ ကေတ္တုပဋ္ဌာနသ္မ အဗ္ဗုပေက္ခနဝ-သေန ပဝတ္တိယာ ကေတ္တာ။ တေနာဟ "စတုတ္ထဇ္ဈာနုပေက္ခာ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃။ ကေ-တ္တာ ကေသဘာဝါ ဇာတိဘူမိအာဒိဝိဘာ-ဂါဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၈၆။ အရည-သည်ယေဝ မနသိကရိသ္မတိ ကေတ္တံ။ အံ၊ ၂။၃၀၁။ ကေတ္တန္တိ ကေသဘာဝံ၊ ကေဋ္ဌ-တာဘူတံ အရညသည်ယေဝ စိတ္တေကရိ-သ္မတိတိ အတ္ထော။ အံ၊ဌ၊၃။၁၀၉။ ဗျာပါ-ဒေါ နာနတ္တံ၊ အဗျာပါဒေါ ကေတ္တံ။ ပဋိ သံ။၉၉။ အထ မဂ္ဂေါတိ ကသ္မာ ကေ-ဝစနံ ? မဂ္ဂဌေန ကေတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၄၄။ ကိ နု ခေါ ဘော ဂေါတမ သဗ္ဗမေကတ္တံ။ သံ၊၁။၃၀၅။ ကေတ္တန္တိ ကေသဘာဝံ နိစ္စ-သဘာဝမေဝါတိ ပုစ္ဆတိ။ သံ၊ဌ၊၂။ရ၀။ ကေသဘာဝန္တိ ကေ သဘာဝံ၊ အဝိပရိ-ဏာမဓမ္မတာယာတိ အာဟ "နိစ္စသဘာ-ဝမေဝါတိ ပုစ္ဆတိ"တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။ဧ၉။ ကု-သလံ ကမ္မံ ကေတ္တံ၊ ... ရူပါဝစရာ-ရူပါ-ဝစရကမ္မံ ကေတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၄၉။ (-ပဋိ သံ။၁၀၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၄၈၊ ၂၉၃၊ ၂၉ရ။) ဧ-ကတ္တသညီ၊ ကေတ္တနိရတ၊ ကေတ္တသမော သရဏ-တို့လည်းကြည့်။ **(၁)** တစ်ဦးသော သတ္တဝါ။ **(၈)** တစ်ခုသောအရပ်။ **(ဃ)** ရောနှောသော။ ကေတ္တရူပ(၁)(၃)(၄)ကြည့်။

ကေတ္တ[၃] (နာ) [ကေတ္တ+နယ]ကေတ္တနည်း။ ကေစိ ပန ကေတ္တန္တိ ကေတ္တနယံ ဝဒန္တိ။ မ၊ဌ၊၁။၃၉။

ကေတ္တ[၄] (တိ) [ကေတ္တ+ကာယ] တူသော သဘောရှိသောကိုယ်ခန္ဓာရှိသော၊သူ။ (ဒုတိ ယစျာန်ပြဟ္မာ, တတိယစျာန်ပြဟ္မာ။) ကေ-တ္တရူပ (၂) ကြည့်။

ကေတ္တအညတ္တပဋိက္ခေပ (ပု) [ကေတ္တအည တ္တ+ပဋိက္ခေပ] တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်, အခြား၊တစ်ယောက်၏အဖြစ်ကို ပယ်ခြင်း။ နေဝ သော ကရောတိတိ ကာရကဝေ-ကာနံ ကေတ္တအညတ္တပဋိက္ခေပဝသေန ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၃၅။

ကေတ္တအညတ္တပုစ္ဆာ (ထီ) [ကေတ္တအညတ္တ +ပုစ္ဆာ] တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်, အ ခြား တစ်ယောက်၏အဖြစ်ကို မေးခြင်း။ သော စ အညော စာတိ ကာရကဝေ-ဒကာနံ ကေတ္တအညတ္တပုစ္ဆာဝသေန ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၃၅။

ကေတ္တအနုပဒ္ဒာန (နာ) [ကေတ္တ+အနုပဒ္ဒာန] တစ်ခုတည်းသောအာရုံ၌ (မတုန်လှုပ်သည် ၏ အဖြစ်ဖြင့်) မထင်ခြင်း။ သဒ္ဒါနြိုယသ

ဝသေန ကေတ္တအနုပဋ္ဌာန် သဒ္ဒါ၌ယသ ဝသေန အတ္ထဂ်ိမော ဟောတိ။ ပဋိသံ။ ၂၀၃။ ကေတ္တအနုပဋ္ဌာနန္တိ ကေတ္တေ အနုပဋ္ဌာန်။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။

ကေတ္တက (တိ) [ကေတ္တ+က] တစ်ယောက် တည်း-တစ်ကိုယ်တည်း-ဖြစ်သော၊သူ။ အဟမ္ပိ ကေတ္တကော။ ဝိ၊၃။၃၁၄။ ကေတ္တ-ကောတိ ကေကော၊ နတ္ထိ မေ ဒုတိယောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ရ၆။

ကေတ္တကာယ (တိ) [ကေတ္တ+ကာယ] ကိုယ်၌ တူသည်၏အဖြစ်ရှိသော၊ တူသောသဘော ရှိသော-ရူပကာယ-ကိုယ်ခန္ဓာ-ရှိသော၊ အလုံးအရပ်အစွမ်းဖြင့် တူသောကိုယ်ရှိ သော၊သူ။ သန္ဓာဝုသော သတ္တာ ကေတ္တ-ကာယာ နာနတ္တသညိနော။ ဒီ၊၃။၂၀၉။ (-ဒီ၊၂။၅၉။ အံ၊၃။၂၀၁။ စူဠနိ။၁၆ရ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၈။ မူလဋီ၊၁။၁၀၄။) ကေတ္တကာယော နာမ အာ-ရောဟပရိဏာဟဝသေန သမာနကာယာ။ မဓု၊၁။၁၉၂။ နာနတ္တကာယ-လည်းကြည့်။

ကေတ္တကာယကေတ္တသညီ (တိ) [ကေတ္တ ကာယ+ကေတ္တသညီ] တူသော သဘော ရှိသော ကိုယ်ခန္ဓာရှိ၍ ပဋိသန္ဓေသညာ တူသော၊သူ (တတိယစျန်ဗြဟ္မာ)။ တတိ-ယဈာနတလဝါသိနော ပန တယော ဒေဝါ ရူပကာယဝသေန သမာနတ္တာ, ပဋ္ဌကနယေ စတုတ္ထဈာနဝိပါကသညာဝသေန ပဋိ-သန္ဓိသညာယ စ ကေတ္တာ ကေတ္တကာယ-ကေတ္တသညိနော နာမ။ ဝတာရ၊ဋီ၊သစ်။၈၉။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေတ္တကာယနာနတ္တသညီ (တိ) [ကေတ္တကာယ +နာနတ္တသညီ] တူသောသဘောရှိသော ကိုယ်ခန္ဓာရှိ၍ တူသော (ပဋိသန္ဓေ) သညာ ရှိသော၊သူ (ဒုတိယစျန် ဗြဟ္မာ)။ ကေ-တ္တကာယနာနတ္တသညီ ဒုတိယဘူမိကာ။ ကေတ္တကာယကေတ္တသညီ ဥပရိရူပိနော။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒ၊ဂါထာ။၄၄၀။ ဒုတိယ-ဈာနဘူမိ ကေတ္တကာယနာနတ္တသညီ နာမ။ ဝတာရ၊ဋီ။၉၄။ (-ဝတာရ၊ဋီ၊သစ်။ ၈၉။)

ကေတ္တကာရီ (တိ) [ကေတ္တ+ကရ+ဏိ] တစ်ခု တည်း-တပေါင်းတည်း-၏အဖြစ်ဖြင့် (ဆိုင် ရာကိစ္စကို) ပြုလေ့ရှိသော။ ဝေ၀ ဥပကာ-ရကတာ စ တေသံ ဗဟူနံ သဟစ္စ ကေ-တ္တကာရိတာယ နိဒဿေတဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊၃။ ၂၃ရ။

ကေတ္တဂတ (တိ) [ကေတ္တ+ဂတ] (၁) တစ်ခု တည်းသော-အာရုံသို့ရောက်-အာရုံ၌ဖြစ်-သော။ (၂) တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်သို့ရောက် သော။ (၁) ပရိသုဒ္ဓံ စိတ္တံ ပရိယောဒါတံ ကေတ္တဂတံ ဟောတိ။ ပဋိသံ။၁၆၆။ ကေ-တ္တဂတံ ဟောတိတိ တံ တံ ဝိသေသံ ပတ္တ-သ တံ တံ ကေတ္တံ ဂတံ ဟောတိ။ ပဋိ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၅။ ကေတ္တဂတံ စိတ္တံ နာနတ္တ-ကိလေသေဟိ နု ဣဇ္ဇတိတိ အာနေဉ်။ ပဋိ သံ။၃ရ၅။ ကေတ္တဂတန္တိ ကောရမ္ဘကဂတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆ရ၊ (-ရ၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆ရ။ သာရတ္ထ၊၂။၁ရ၆။) ကေတ္ত-

ဂတံ စိတ္တ(ဝိသုဒ္ဓိ၂။၁၄)နှင့် ဣန္ဒြိယာနံ ကေ-ရသဘာဝေန, ကေဋ္ဌတာယ စ သိခါပတ္တိ-ယာ တဒနုဂုဏံ ကေတ္တံ ဂတန္တိ ကေတ္တ-ဂတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁ရ၂။ ကောရမ္ဘကဂတန္တိ ကေသ္မိ အာရမ္ဘကေ ပဝတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၃၆၈။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေတ္တဂတဘာဝကရဏ (နာ) [ကေတ္တဂတ ဘာဝ +ကရဏ] တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်သို့ ရောက်သည်၏အဖြစ်ကိုပြုခြင်း၊ တစ်ခု တည်း၏ အဖြစ်သို့ရောက်စေခြင်း။ ယထာ ဟိ သဟေတုကေသု ဝိတက္ကာဒီနံ သဟ-ဇာတေ သက်ခိုတ္တာ ကေတ္တဂတဘာဝ-ကရဏံ ဥပနိဇ္ဈာယနဗျာပါရော ဗလဝါ။ မူလဋီ၊၃။၁ရ၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၈၄။ ကေ-တ္တဘာဝကရဏန္တိ ကေဘာဝါပါဒါနံ။ အနုဋီ၊ ၃။၂၃ရ။

ကေတ္တဂမန (နာ) [ကေတ္တ+ဂမန] တစ်ခု တည်း၏ အဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။ သာ ပန သံသဋ္ဌတာ ယသ္မာ သဘာဝတော အနေ-ကေသမ္မိ သတံ ကေတ္တဂမနံ ဝိယ ဟောတိ။ အနုဋီ၊၃။၂၃ရ။

ကေတ္တဂ(ဂ)ဟဏ (နာ) [ကေတ္တ+ဂဟဏ] တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်-မကွဲပြားသည်၏အဖြစ်-ကိုယူခြင်း၊ တစ်ခုတည်းဟု-တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်ဖြင့်-ယူခြင်း။ မိစ္ဆာ ပဿနော ဟေ-တုဖလသမ္ဘဒ္ဓေန ပဝတ္တမာနဿ သန္တာနာ-နုပစ္ဆေဒဿ ကေတ္တဂ(ဂ)ဟဏတော သ-ဿတဒိဋ္ဌိ ဥပါဒိယတိ။ အဘိ၊ဋ၊၂။၁၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၀။ ကေတ္တဂ္ဂဟဏတောတိ ဟေတုဖလာနံ ဘေဒံ အနုပဓာရေတ္တာ ဟေတုံ ဖလဉ္စ အဘိန္ဒိတ္တာ ဥဘိန္ဒိတ္တာ ကေ-ဘာဝဿ အဘေဒဿ ဂဟဏေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၄ရ။ ကေတ္တဂ္ဂဟဏတောတိ ကေ-တ္တန္တိ ဂဟဏတော၊ ကေတ္တေန ဂဟဏ-တော ဝါ။ သမ္မော၊ယော။၁၃၄။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၄၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၀၉။)

ကေတ္တဂဟဏနိဗန္ဓန (တိ) [ကေတ္တဂဟဏ+ နိဗန္ဓန] တစ်ခုတည်းဟု ယူခြင်းဖြင့် ဖွဲ့ခြင်း ရှိသော။ သန္တာနဝသေန ဟိ ဝတ္တမာနေသု ခန္ဓေသု ဃနဝိနိဗ္ဘောဂါဘာဝေန ကေတ္တ-ဂဟဏနိဗန္ဓနော သတ္တဂ္ဂါဟော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂။

ကေတ္တစရိယ (ထီ၊နာ) [ကေတ္တ+စရိယ] တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်ဖြင့်-တစ်ယောက်တည်း-ကျင့်ခြင်း။ သောရစ္စံ ကေတ္တစရိယာ ကေတ္တာဘိရတိ ပဋိသလ္လာနံ ဟိရိသြတ္တပ္ပံ။ မိလိန္ဒ။၁၆၃။

ကေတ္တတာ (ထီ) [ကေတ္တ+တာ] တူသည်၏ အဖြစ်။ ကေတ္တတာယ ဓမ္မာ၊ ယေ ပိ စ ဝေမတ္တတာယ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ။ နေတ္တိ။၆၁။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၃၉။ ယေ ဒုက္ခသစ္စာဒယော ဓမ္မာ ကေ-တ္တတာယ သာမညေနပိ စ ဝေမတ္တတာယ ဝိသေသေနပိ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ။ ... တတ္ထ ကေတ္တတာ-ယာတိ ကေသု သမာနသု ဘာဝေါ ကေ-တ္တံ၊ ကေတ္တမေဝ ကေတ္တတာ၊ တာယ။ ကေသဒ္ဒါ စေတ္ထ သမာနဝါစကော၊ နသံ္ဘာဝါစကော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၉။ (-နေတ္တိ။ ၆၆။ နေတ္တိ၊ဋ။၁၃၅။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၀၆။) ကေဘာဝ-လည်းကြည့်။

ကေတ္တနယ (ပု) [ဧကတ္တ+နယ] ဧကတ္တနည်း၊ တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်ဟူသော(သိအပ်သော)နည်း၊ တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်ဖြင့်-သိအပ်သော-သိကြောင်းဖြစ်သော-နည်း၊ အကြောင်းအကျိုး ဆက်စပ်နေသဖြင့်-သန္ဓာန်မပြတ်ခြင်းသည်-မပြတ်ဖြစ်သောတရားအပေါင်းသည်-သန္ဓာန်မပြတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောနည်းသည်-ဧကတ္တနည်း မည်၏။

(သန္ဓာန်အစဉ်မပြတ် တစ်စပ်တည်း တစ်ဆက်တည်း ဟု သိရသောနည်းသည် ဧကတ္တနည်းမည်၏၊ ထိုဧကတ္တနည်းကို ယူခဲ့သော် ယိုခြင်းသဘောရှိသော နို့ရည်မှ ခဲခြင်းသဘောရှိသော နို့ဓမ်းဟူသည် တခါတရံမှ မဖြစ်နိုင်တော့ပါ။ ဝတ္ထုရ၊ဋ္ဌ၊သျှ။ ၃၂၂။ မျိုးစေ့မှ အညွှန့် ဖြစ်လာ၏၊ အညွှန့်မှ အရွက်ဖြစ်လာ၏၊ ထိုမျိုးစေ့မှပင် ပင်စည်, အခက်, ရွက်နု, ရွက်ကြမ်း ဖြစ်လာ၏- စသည်ဖြင့် အဆက်မပြတ် ဖြစ်သောကြောင့် သစ်ပင်အဖြစ်သို့ ရောက်လာသကဲ့သို့ အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်၏၊ သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်၏ စသည်ဖြင့် ရုပ်နာမ် အစဉ်အဆက် မပြတ်ဖြစ်နေသည်ဟု သိရသောနည်း၊ အကြောင်းအကျိုးအားဖြင့် တစ်စဉ်တည်း, တစ်သန္ဓာန်တည်း အဆက်မပြတ်ရကား "တစ်ခုတည်းဖြစ်နေသည်" ဟု သိရသောနည်းသည် ဧကတ္တနည်းမည်၏၊ ထိုဧကတ္တနည်းကို မှန်စွာ သိမြင်သူသည် အကြောင်း အကျိုးဆက်စပ်လျက် ဖြစ်နေသော ခန္ဓာအစဉ်၏ မပြတ်စဲခြင်းကို ထိုးထွင်း သိမြင်သောကြောင့် "ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ"ကို ပယ်စွန့်နိုင်၏၊ ထိုဧကတ္တနည်းကို မှန်စွာမသိမြင်သူသည် အကြောင်းအကျိုးဆက်စပ်လျက် ဖြစ်နေသော ခန္ဓာအစဉ်၏ မပြတ်စဲခြင်းကို အမှန်အတိုင်းမသိမြင်ဘဲ "တစ်ခုတည်း"ဟု ယူမှားခြင်းကြောင့် "သဿတဒိဋ္ဌိ" အယူကိုယူလေသည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။ မူလဋီ၊၂။၁၃၁။ အနုဋီ၊၂။၁၄၀။

ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှုကို အကြောင်းပစ္စယအစွမ်းဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုမှတ်သောအခါ အကြောင်းပစ္စယအားဖြင့် "ဖြစ်မှု"ကို မြင်ရလျှင် "အကြောင်း အကျိုး ဆက်စပ်နေသည်အတွက် သန္ဓာန်အစဉ်မပြတ်ဖြစ်နေသည်"ဟု သိမြင်ရသောကြောင့် ဧကတ္တနည်း ထင်ရှားလာ၏၊ ထိုအခါ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကို ကောင်းစွာပယ်လေပြီ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၆၈။

အထူးအားဖြင့် သန္ဓတိယန မပြိုကွဲသောကြောင့် ဧကတ္တ နည်းကို မှားယွင်းစွာ ယူခြင်းသည် အတိတ်ဘဝတို့ကို အောက်မေ့ခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော သဿတဒိဋ္ဌိ၏ ပဒဋ္ဌာန်=အကြောင်းရင်းဖြစ်သည်။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၉၈-၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉၀။

တတ္ထ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ၊ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏန္တိ ဧဝံ ဗီဇသ အင်္ကုရာဒိဘာဝေန ရုက္ခဘာဝါပတ္တိ ဝိယ သန္ဓာနာနုပစ္ဆေဒေါ ဧကတ္တနယော နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၂၀။ သန္ဓာနာ-နုပစ္ဆေဒေါ ဧကတ္တံ။ မူလဋီ၊၂။၁၃၁။ ဟေ-

တုဖလဓမ္မာနံ ကေသန္ဓတိပတိတာဒိသ-ခ်ိတော ကေတ္တာဒိဘာဝေါ။ အနုဋီ၊၂။၁၄၀။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၄ရ။) ဟေတု-ဖလသမ္မဒ္ဓေန၊ သန္ဓာနာနုပစ္ဆေဒတော။ ပဝတ္တော ကေတ္တနယော။ ဇာလိနီ၊ဂါထာ။ ၄၉။ ဟေတုဖလသမ္မဒ္ဓေန သန္ဓာနသ အ-နုပစ္ဆေဒေါ ကေတ္တနယော နာမ။ သံပျင်၊ ဋီ။၂၉။ ကာရဏဖလသမ္မဒ္ဓေန ... သန္ဓ-တိယာ အနုပစ္ဆိန္နဝသေန ပဝတ္တော ဓမ္မ-သမူဟော ကေတ္တနယော နာမ။ ... သဗ္ဗေပိ ဟေတုဖလအသမ္မန္ဓာ နာမ နဿ သန္ဓီ။ ဇာ-လိနီ၊ဋီ။၁၃၁။

ကေတ္တနယာဓိကမ (ပု) [ကေတ္တနယ+အဓိကမ] ကေတ္တနည်းကို ရခြင်း။ ပုရိမပုရိမာနံ နိရောဓေ ဥတ္တရုတ္တရာနံ ဥပ္ပါဒါနုဗန္ဓောတိ အယမတ္ထော ပစ္စယတော ဥဒယဒဿနေန သိဒ္ဓမာနော ကေတ္တနယာဓိကမာယ ဟော-တိ။ ယတော "အညော ကရောတိ၊ အ-ညော ပဋိသံဝေဒယတီ"တိအာဒိဝေါဟာရ-သိဒ္ဓိယာ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိယာ အနောကာသတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၂၄-၅။

ကေတ္တနာနတ္တပဋု (တိ) [ကေတ္တနာနတ္တ+ပဋု] တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်, အသီးသီး၏အဖြစ်ကို မေးကြောင်းပုစ္ဆာ။ သမ္မုတိပရမတ္ထာနံ ကေ-တ္တနာနတ္တပဋုသ ဌပနီယတ္တာ ပဋိက္ခေပေါ သကဝါဒိဿ။ အဘိ၊ဋီ၊၃။၁၂၁။ (-မူလဋီ၊ ၃။၅၆။)

ကေတ္တနာနတ္တဘေဒ (ပု) [ကေတ္တနာနတ္ত+ဘေဒ] တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်, အသီးသီး၏ အဖြစ်ဟူသောအပြား။ ဣဒါနိ ဒ္ဒိန္နံ တိဏ္ဏံ ပုဂ္ဂလာနံ ဝသေန သခ်ါရပေက္ခာယ ကေ-တ္တနာနတ္တဘေဒံ ဒဿေတုကာမော "ကထံ ပုထုဇ္ဇနဿ သေက္ခဿ စာ"တိအာဒိမာ-ဟ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။

ကေတ္တနာနတ္တသညီ (တိ) [ကေတ္တနာနတ္ত+သညီ] တစ်ခုတည်းသောသဘောရှိသော သညာရှိသော, မတူ ထူးခြား ကွဲပြားသော သဘောရှိသော သညာရှိသော။ ကေတ္ত-သညီ အတ္တာ ဟောတိတိအာဒိသု စ အ-တ္တနော ကေတ္တနာနတ္တသညိတာ ဝုတ္တာ။ မ၊ ဋီ၊၁။၈၈။

ကေတ္တနိဒ္ဒေသ (ပု) [ကေတ္ত+နိဒ္ဒေသ] တူသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ညွှန်ပြခြင်း။ သဂ္ဂူပပတ္တိ မနုဿလောကေ သောဘဂ္ဂိယဋ္ဌ သုက္ကဝိ-ပါကော၊... ကေတ္တနိဒ္ဒေသေန ပန "သဂ္ဂေ နိဗ္ဗတ္တနတော"တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၅။

ကေတ္တနိမိတ္တ (တိ) [ကေတ္ত+နိမိတ္တ] တစ်ခုတည်းသောသဘောရှိသော အာရုံနိမိတ်။ သမာပန္နဿ ဝေဒနာ ကေတ္တနိမိတ္တေယေဝ စရတိ သုခုမာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ ကေတ္ত-နိမိတ္တေယေဝါတိ ပထဝီကသိဏာဒိကေ ကေသဘာဝေ ဝေ နိမိတ္တေ။ မူလဋီ၊၂။၁၃။ (-သမ္မော၊ယော။၁၂။)

ကေတ္တနိရတ (တိ) [ကေတ္ত+နိရတ] (၁) တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်၌ မွေ့လျော်သော။ (၂) တည်ကြည်ခြင်း (=ကေဂ္ဂတာ) ၌မွေ့-လျော်သော။ (၃) တစ်ခုတည်းသောသဘော ရှိသော နိဗ္ဗာန်၌ မွေ့လျော်သော။

(၁)(၂)(၃) နဲ့ မေ တံ့ ဖန္ဒတိ စိတ္တံ၊ ကေတ္တနိရတံ့ ဟိ မေ။ ထေရ။၂၃၀။ ယသ္မာ မမ စိတ္တံ့ ဂဏသင်္ကိုကံ့ ပဟာယ ကေတ္တေ ကေီဘာဝေ, ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဝိက္ခေပံ့ ပဟာယ ကေတ္တေ ကေဂ္ဂတာယ, ကေတ္တေ ကေ-သဘာဝေ ဝါ နိဗ္ဗာနေ နိရတံ့ အဘိရတံ့။ ထေရ၊၁၂။၁၅၂။

ကေတ္တပညတ္တိ (ထီ) [ကေတ္တ+ပညတ္တိ] တူသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ပညတ်ခြင်း။ ပရိဠာဟောတိ ယေ သတ္တာ လောကာ ကေတ္တပညတ္တိယာ ပညတ္တာ၊ တေ အကတသတ္တာ လောကာ မဇ္ဈေန ဝေမတ္တတာယ ပညတ္တာ။ ပေဋ ကော။၃၁ရ။

ကေတ္တပဋိဝေဓ (ပု) [ကေတ္တ+ပဋိဝေဓ] တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်ကို သိမြင်ခြင်း။ သဗ္ဗဓမ္မာနံ ကေသင်္ကဟတာနာနတ္တေကတ္တပဋိဝေဓေ ပညာ ဒဿနဝိသုဒ္ဓိယာ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။၃။

ကေတ္တရူပ (နာ) [ကေတ္တ+ရူပ] (၁) တစ်ဦးသောသတ္တဝါ၏ အဆင်း။ (၂) တူသောသဘောရှိသောကိုယ်ခန္ဓာရှိသူ၌-ဒုတိယစျာန်ပြဟ္မာ တတိယစျာန်ပြဟ္မာ၌-ပဋိသန္ဓေ နေသူ၏ အဆင်း။ (၃) တစ်ခုသောအရပ်၌ အဆင်း။ (၄) တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သော-ရောနှောသော-အဆင်း။

(၁)(၂)(၃)(၄) ဩဘာသဝေသေန နာနတ္တေကတ္တရူပနိမိတ္တာနံ ဒဿနဋ္ဌေန ပညာ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏံ။ ပဋိသံ။၄။ ကေ-သတ္တသ ရူပါနိ, ကေတ္တကာယံ ဥပပန္နသ ဝါ ရူပါနိ, ကေဒိဿယ ဝါ ရူပါနိ, နာနာ-ဒိသာဒီနံ သမ္မိသီဘူတာနိ ဝါ ရူပါနိ ကေ-တ္တရူပါနိ။ ပဋိသံ၊၆။၁။၄၉။

ကေတ္တဝါသ (ပု) [ကေတ္တ+ဝါသ] တူသည်၏အဖြစ်ဖြင့်-အတူတကွတစ်ပေါင်းတည်း-နေခြင်း။ အဘိနန္ဒန္တိ သပြဟ္မစာရီ ကေတ္တ-ဝါသေန။ အံ၊၂။၃၀၆။ ကေတ္တဝါသေနာတိ တေန သဒ္ဓိ ကေတောဝါသေန သပြဟ္မစာရီ အဘိနန္ဒန္တိ တုဿန္တိ။ အံ၊၆။၃။၁၁၄။

ကေတ္တဝိနိဗ္ဘောဂကရဏ (နာ) [ကေတ္တ+ဝိနိဗ္ဘောဂကရဏ] တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်ကို-တစ်ခုတည်းဖြစ်၏ဟု ယူမှားအပ်သောတရား-တို့ကို-အသီးအသီးကွဲပြားအောင်ပြုခြင်း။ ဓမ္မာတိ သာမညမတ္တဝစနေန သ-မူဟာဒိယနဝသေန ကေတ္တဂ္ဂဟဏံ ဟော-တိတိ ကေတ္တဝိနိဗ္ဘောဂကရဏံ ယနဝိနိ-ဗ္ဘောဂညာဏံ အာဝဟတိ ပဘေဒဒေသနာ။ မူလဋီ၊၁။၅၉။

ကေတ္တဝိမောက္ခ (ပု) [ကေတ္တ+ဝိမောက္ခ] တစ်ခုသောသဘောရှိသော-လွတ်မြောက်တတ်သောတရား-မဂ်တရား။ ကေတ္တဝိမောက္ခောနာနတ္တဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ။၂၃၁။ ကေတ္တ-ဝိမောက္ခောတိ ကိလေသေဟိ အနဇ္ဈာဂု-ဠတ္တာ ကေသဘာဝေါ ဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊ ၆။၂။၁၅၀။ ကတမော ကေတ္တဝိမောက္ခော။ စတ္တာရော စ အရိယမဂ္ဂါ စတ္တာရိ စ သာ-မညဖလာနိ နိဗ္ဗာနဉ္စ။ ပဋိသံ။၂၃၈။ မဂ္ဂဖ-လာနိ ကောရမ္ဘကတ္တာ ကေနိဋ္ဌတ္တာ စ ကေတ္တဝိမောက္ခော၊ နိဗ္ဗာနံ အဒုတိယတ္တာ ကေတ္တဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊၆။၂။၁၅ရ။ ကော-

ရမ္မကတ္တာတိ ကေဘူတသေဒ္ဓမ္မာ-ရမ္မက-တ္တာတိ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏံ ဝုတ္တံ။ ကေနိဋ္ဌာတိ စ နိဗ္ဗာနံ၊ အရဟတ္တံ ဝါ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၃၀၂။

ကေတ္တဝေမတ္တတာ (ထီ) [ကေတ္တဝေမတ္တ+တာ] တူသည်၏အဖြစ်, ထူးသည်၏အဖြစ်၊ သာမညဝိသေသ၏အဖြစ်။ တထာ ဓာရယိတဗ္ဗာတိ ကေတ္တဝေမတ္တတာသင်္ခါ-တ သာမညဝိသေသမတ္တတော ဓာရယိ-တဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၉၊ (-၁၃၅။ နေတ္တိ၊ဝိ ဘာ။၂၀၆။)

ကေတ္တဝေါဟာရ (ပု) [ကေတ္တ+ဝေါဟာရ] တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်ဖြင့်-တပေါင်းတည်း-ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ယတ္ထ ပန ပထဝီဝဏ္ဏာဒီသု ကုသလမ္မိ အာပတ္တိယာ ကာရဏံ ဟောတိ၊ တတ္ထာပိ အာပတ္တိယာ တဒုပစာရေန ကု-သလတ္တဝေါဟာရော အယုတ္တော သာဝဇ္ဇာ-နဝဇ္ဇာနံ ကေတ္တဝေါဟာရသ ဝိရုဒ္ဓတ္တာ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၅။

ကေတ္တသညိတ (တိ) [ကေတ္တ+သညိတ] တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်ဖြင့်-တစ်ခုတည်းဖြစ်၏ ဟု-သိမှတ်အပ်သော။ တံ ကေတ္တသညိတံ သန္ဓတိယနံ, သမူဟယနဿ ဝိနိဘုဇ္ဇ ယာ-ထာဝတော ဇာနနံ ယနဝိနိဗ္ဘောဂေါ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၃၈၈။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃ရ၄။)

ကေတ္တသညီ (တိ) [ကေတ္တသညာ+ဣ] တစ်ခုတည်းသောသဘောရှိသော သညာရှိသော။ ကေတ္တသညီ အတ္တာ ဟောတိ။ ဒီ၊၁။၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ မ၊ဋီ၊၁။၈၈။ တတိယစတုက္ကေ သမာပန္နကဝသေန ကေတ္တသညီ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၄၄၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁ရ၂။)

ကေတ္တသဒ္ဒ (ပု) [ကေတ္တ+သဒ္ဒ] (၁) ကေတ္တသဒ္ဒါ။ (၂) တူသောသဘောရှိသော အသံ။ (၃) တစ်ခုသောအရပ်မျက်နှာ၌ ဖြစ်သော အသံ။ (၄) တစ်ယောက်သောသတ္တဝါ၏ အသံ။ (၅) (စည်သံစသည်၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော) တစ်ခုတစ်ခုသော အသံ။

(၁) နာနတ္တေကတ္တန္တိ ဏ္ဍ ဥဒ္ဒေသေ ကေတ္တသဒ္ဒသ အဘာဝေပိ ...ဥဒ္ဒေသော ကတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၃။ (၂)(၃)(၄)(၅) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေတ္တသဒ္ဒနိမိတ္တ (နာ) [ကေတ္တ+သဒ္ဒနိမိတ္တ] တူသောသဘောရှိသောအသံ-တစ်ခုသော အရပ်မျက်နှာ၌ဖြစ်သောအသံ-တစ်ယောက်သောသတ္တဝါ၏ အသံ-တစ်ခုတစ်ခုသော အသံ-ဟူသောနိမိတ်အာရုံ။

ဝိတက္ကဝိပ္ဖါရဝသေန နာနတ္တေကတ္တ-သဒ္ဒနိမိတ္တာနံ ပရိယောဂါဟဏေ ပညာ သောတဓာတုဝိသုဒ္ဓိဉာဏံ။ ပဋိသံ။၃။ နာ-နာသဘာဝါနံ ဧကသဘာဝါနဉ္စ သဒ္ဒနိမိ-တ္တာနံ။ ... ကေဒိသာယ သဒ္ဒါ, ကေသတ္တ-သ ဝါ သဒ္ဒါ, ဘေရိသဒ္ဒါဒိဝသေန ဧကေ-ကသဒ္ဒါ ဝါ ကေတ္တသဒ္ဒါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။

ကေတ္တသဘာဝ (တိ) [ကေတ္တ+သဘာဝ] တူသည်၏အဖြစ်ဟူသော-တူသော-သဘောရှိသော။ သညာယ ကေတ္တာတိ တိဟေ-တုကဘာဝေန သညာယ ကေတ္တသဘာ-ဝတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၅-၆။

ကေတ္တသမ္မန္ဒ (ပု) [ကေတ္တ+သမ္မန္ဒ] ၎ကေတ္တ သဒ္ဒါနှင့် စပ်ခြင်း။ ကေတ္တာဒီနိ ဒ္ဒါစတ္တာ-လီသဝိသေဇနာနိ ကေတ္တသမ္မန္ဓေန နိဒ္ဒိ-ဋ္ဌာနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။

ကေတ္တသမောသရဏ (နာ) [ကေတ္တ+သမော သရဏ] တစ်ခုတည်းသောသဘော ရှိ သောနိဗ္ဗာန်-၌ သက်ဝင်ပေါင်းဆုံခြင်း-ကို အာရုံပြုခြင်း။ (၂) တစ်ခုတည်းသော သတိ ပဋ္ဌာန်သဘော၌ သက်ဝင် ပေါင်းဆုံခြင်း။

(၁)(၂) အဋ္ဌကထာယံ ပန သရဏ-ဝသေနစေဝ ကေတ္တသမောသရဏဝသေန စ ဧကမေဝ သတိပဋ္ဌာနံ အာရမ္မဏဝ-သေန စတ္တာရောတိ ဧတဒေဝ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။ မဟာ၊ဋ၊၂၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁ရ၁-၌ အလားတူပါဝိုဋ်၌ "ကေ-တ္ထသမောသရဏဝသေန" ဟု ရှိသည်။) သရဏ္ဆိ ဂစ္ဆဏ္ဆိ နိဗ္ဗာနံ တောယာတိ သတိတိ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ ကေတ္တေ ကေသဘာဝေ နိဗ္ဗာနေ သမောသရဏံ သမာဂမော ကေ-တ္တသမောသရဏံ။ ... ကေနိဗ္ဗာနပဝေသန-ဟေတုဘူတော ဝါ သမာနတာယ ကော သတိပဋ္ဌာနသဘာဝေါ ကေတ္တံ၊ တတ္ထ သမောသရဏံ ကေတ္တသမောသရဏံ။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၂၉၀။ ကော အတ္တာ သဘာဝေါ အဿ နိဗ္ဗာနဿာတိ ကေတ္တံ၊ သံ ဩ-သရတေ သမောသရဏံ၊ တံ သစ္ဆိကရဏန္ဆိ အတ္ထော၊ ကေတ္တေ သမောသရဏံ ကေ-တ္တသမောသရဏံ။ အထ ဝါ ကော အတ္တာ သတိပဋ္ဌာနသဘာဝေါ ကေတ္တံ၊ ကေတ္တေ သမောသရဏံ ကေတ္တသမောသရဏံ။ သ ဗ္ဗော၊ယော။၁၄၆။ (-မူလဋီ၊၂။၁၄ရ။ မဇ္ဈိ၊ ၁။၃၄၀-၌ "ကော သတိပဋ္ဌာနဿ ဘာ-ဝေါ ကေတ္တံ" ဟု ပါဠိပျက်နေသည်။ အနုဋီ၊ ။၁ရ၁-၌ "ကော သတိပဋ္ဌာနဿဘာဝေါ ကေတ္တံ"ဟု ရှိသည်။)

ကေတ္တသိတ (တိ) [ကေတ္တ+သိတ] တစ်ခုသော သဘောရှိသော-တစ်ခုတည်းသော-အာရုံ၌ မှီသော။ ယာယံ ဥပေက္ခာ ကေတ္တာ ကေ-တ္တသိတာ။ မ၊၂။၂ရ။ (-မ၊၃။၂၆၃။) ကေ-တ္တာ ကေတ္တသိတာတိ စတုတ္ထဇ္ဈာနုပေက္ခာ၊ သာ ဟိ ဒိဝသမ္မိ ကေသ္မိ အာရမ္မဏေ ဥပ္ပဇ္ဇနတော ကေသဘာဝါ၊ တဒေဝ ကေံ အာရမ္မဏံ နိဿိတတ္တာ ကေတ္တသိတာ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ ကေတ္တသိတာတိ ကောရမ္မ-ဏနိဿိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၈။ ကောရမ္မ-ဏနိဿိတာတိ ကေပ္ပကာရေနေဝ အာရ-မ္မဏေ ပဝတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၈၆။ ကေတ္တသိ-တာ(မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁)တိ ကေံယေဝ အာရမ္မဏံ နိဿိတာ။ မ၊ဋီ၊၂။၉၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၃၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၈၁။)

ကေတ္တသုည (နာ) [ကေတ္တ+သုည] တစ်ခု တည်း၏အဖြစ်ဟူသော-တစ်ခုတည်းသော သဘောရှိသည်ဖြစ်၍- (နာနတ္တ မှ) ဆိတ် သုဉ်းခြင်း။ ပဋိဝေဓသုညံ ကေတ္တသုညံ နာနတ္တသုညံ ခန္ဓိသုညံ။ ပဋိသံ။၃၅၉၊ (-၃၆၄။) ကောရမ္မဏေ ပတိဋ္ဌိတတ္တာ နာနာ-ရမ္မဏဝိကွေပါဘာဝတော ကေတ္တဿ တံ နာနတ္တေန သုညတ္တာတိ ကေတ္တသုညံ။ ပဋိ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉၊ (-၂၄၅။)

ကေတ္တသေဝီ (တိ) [ကေတ္တ+သေဝ+ဏီ] တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်ဖြင့်-တစ်ယောက်တည်း -မှီဝဲလေ့-နေလေ့-ကိန်းအောင်းလေ့-ရှိသော၊သူ။ ပဋိသလ္လာနန္တိ ... တေဟိ တေဟိ သတ္တသခါရေဟိ ပဋိနိဝတ္တိတ္တာ သလ္လီနံ ကေတ္တသေဝိတာ ဧကီဘာဝေါ၊ ကာယဝိဝေကောတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၄။

ကေတ္တဟာနိ (ထီ) [ကေတ္တ+ဟာနိ] တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်ဟူသော-တစ်ခုဟူသော-ခေါ်ဝေါ်ခြင်းမှ ယုတ်ခြင်း။ အယံ တတ္ထ သမာနသံဝါသော ဣကူပေါသထောတိအာ-ဒိနာ သာသနေ စ ဧကဝေါဟာရော ဒိဿတိ။ နဟိ ပရမတ္ထတော ဧကဿ အနေကဓမ္မေသု ဗျာပနမတ္ထိ။ ကသိဏေ-ကဒေသာဒိဝိကပ္ပါသမာနတာယ ကေ-တ္တဟာနိတောတိ အယံ နော မတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၄၇ရ။ (သျ-ဌ် ကေတ္ထဟာနိ ဟောတိ-ဟု ရှိသည်။)

ကေတ္တာပတ္တိ (ထီ) [ကေတ္တ+အာပတ္တိ] တူသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ ပုနရတ္တိတိ-အာဒိနာ နနု " ကုသလာဒိနမ္ပိ ဧကတ္တံ အာပဇ္ဇတိ"တိ ဝုတ္တတ္တာ ဧကတ္တာပတ္တိ ဝတ္တဗ္ဗာတိ။ အနုဋီ၊၁။၃၃။

ကေတ္တာပန္န (တိ) [ကေတ္တ+အာပန္န] တစ်ခုတည်း၏-တူသည်၏-အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ ပုန သကဝါဒီ ပဋိညာယ ကေတ္တာ-ပန္နံ အပ္ပဋိက္ခိပိတဗ္ဗံ ပဋိက္ခိပတိတိ ကတ္တာ နိဂ္ဂဟံ အာရောပေန္တော အာဟ "အာဇာ-နာဟိ နိဂ္ဂဟ"န္တိ။ မူလ၊ဋီ၊၁။၁၅။

ကေတ္တာဘိနိဝေသ (ပု) [ကေတ္တ+အဘိနိဝေသ] တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်ဖြင့်-တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်ဖြင့်-တစ်ခုတည်းဟု-တစ်ယောက်တည်းဟု-နှလုံးသွင်းခြင်း။ ယာ ဟေသာ အညမညုပတ္ထမ္ဘေသု (အည-မညုပတ္ထဒ္ဒေသု) သမုဒိတေသု ရူပါရူပ-ဓမ္မေသု ဧကတ္တာဘိနိဝေသဝေသေန အပ-ရိမဒ္ဒိတသခါရေဟိ မမာယမာနာ (ဂယ္ဗ-မာနာ) သမ္ဘဟယနတာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃ရ။

ကေတ္တာဘိရတိသုခ (နာ) [ကေတ္တာဘိရတိ+သုခ] တစ်ယောက်တည်းမွေ့လျော်ခြင်း ချမ်းသာ။ ကုဒါသု နာမာဟမ္ပိ ဧဝံ ဂဏ် ဝိဝ-ဇ္ဇယိတ္တာ ဧကတ္တာဘိရတိသုခေန စျာနသု-ခေန ယထာဘိရန္တံ အရညေ ... ဣစ္ဆာမိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၃။

ကေတ္တာရမ္ဘက (နာ) [ကေတ္တ+အာရမ္ဘက] (၁) တစ်ခုတည်းသောသဘောရှိသောအာရုံ။ တစ်ခုသော အာရုံ။ (၂) တစ်ခုတည်းသော စိတ်၏အဖြစ်-တည်ကြည်ခြင်း-သမာဓိ-ကို ဆောင်သောအာရုံ။ **(၁)(၂)** ဧကဂ္ဂတာ ဧကတ္တာရမ္ဘဏေ သမံ သမ္မာ စ အာဓိယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၂။ (-ဝိဘာဝိနီ။၉၂-၃။) ဧက-တ္တာရမ္ဘဏေတိ ပထဝီကသိဏာဒိဝသေန ဧကသဘာဝေ, ဧကဂ္ဂတာသခါတေ ဧက-တ္တာဝဟေ ဝါ အာရမ္ဘဏေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁ရ၀။ ဧကတ္တာရမ္ဘဏေ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၉)တိ ကောရမ္ဘဏေ။ သမ္ဘော၊ယော။ရ၄။ ဧက-

တ္တာရမွဏကေတိ ပထဝီကသိဏာဒိဘေဒ ဧကသဘာဝါရမွဏေ၊ ဧကော အတ္တာ သ-ဘာဝေါ ယဿ တံ ဧကတ္တံ။ တမေဝါ-ရမွဏံ၊ တသ္မိ။ မဏိမဏ္ဍူ၊၁။၂၄၈။

ကေတ္တာရမွဏဗလ (နဉ) [ကေတ္တာရမွဏ+ဗလ] တစ်ခုတည်းသော သဘောရှိသောအာရုံ၏ အစွမ်း။ ပဋိကူလေပိ စ ဧတသ္မိ အာရ-မွဏေ အာနိသံသဒဿာဝိတာယ သောမ-နဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ကေတ္တာရမွဏဗလေန ဝါ တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃ရ။ ကေတ္တာ-ရမွဏဗလေန ဝါတိ ဝိကွမ္ဘိတနီဝရဏေန ... ဧကသဘာဝဿ အာရမွဏဿ ဝသေန။ မူလဋီ၊၂။၁၅၃။ ဧကော အတ္တာ သဘာဝေါ အဿာတိ ဧကတ္တံ၊ ဧကတ္တဿ တံ အာရ-မွဏဿာတိ ကေတ္တာရမွဏံ၊ ကေတ္တာရမွ-ဏဿ ဗလံ။ သမ္မော၊ယော။၁၆၉။

ကေတ္တာဝဟ (တိ) [ကေတ္တ+အာဝဟ] တည်ကြည်ခြင်း-သမာဓိ-ကိုဆောင်သော။ ဧက-တ္တာရမွဏ-ကြည်။

ကေတ္တီ(တီ)သ[1] (ထီ) [ဧက+တီသ] သုံးဆယ့်တစ်ခု။ ကေတ္တီသကောဋ္ဌာသ-ထောင့်ကွင်း-ကြည်။

ကေတ္တီ(တီ)သ[2] (တိ) [ကေတ္တီ(တီ)သ+အ] သုံးဆယ့်တစ်ခုတို့၏ပြည့်ကြောင်း-သုံးဆယ့်တစ်ခုမြောက်-ဖြစ်သော။ ကေတ္တီသေ ဣ-တော ကပ္ပေ၊ သိဒ္ဓိ ဝိယ သိဒ္ဓိ ဇိနော။ အပ၊၂။၂၈၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၆၀။ ဧကတီသေ ဣတော ကပ္ပေ၊ ယံ သညမလဘိ တဒါ။ ထေရ။၂၆၁။ (-အပ၊၂။၂၀၊၂၅၊၃၉၊၅၁၊ ၂၈၄။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆ရ။) ဧကတီသ[2]-လည်း-ကြည်။

ကေတ္တီ(တီ)သကပ္ပ (ပု) [ဧကေတ္တီ(တီ)သ+ကပ္ပ] သုံးဆယ့်တစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော ကမ္ဘာ၊ သုံးဆယ့်တစ် ကမ္ဘာထက်။ တဿ အပရ-ဘာဂေ ဣတော ဧကတ္တီသကပ္ပေ သိဒ္ဓိ စ ဝေဿဘူ စာတိ ဒွေ ဗုဒ္ဓါ အဟေသုံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၈၅။) ဣတော ဧကတီသကပ္ပေ သိဒ္ဓိ ဝေဿဘူ စာတိ ဒွေ ဗုဒ္ဓါ အဟေသုံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။

ကေတ္တီသကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဧကေတ္တီသ+ကော-ဋ္ဌာသ] သုံးဆယ့်တစ်ခုသော အဖို့အစု။ ကေသာ နု လောမာ၊ လောမာ နု ကေသာ-တိ ဧဝံ အဝေသေဟိ ကေတ္တီသ-ကောဋ္ဌာသေဟိ အမိသိကတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၂။

ကေတ္တီသကောဋ္ဌာသရာသိ (ပု) [ကေတ္တီသ ကောဋ္ဌာသ+ရာသိ] သုံးဆယ့်တစ်ခုသော အဖို့အစုအပုံ။ ဣမေ စ ကေသာ နာမ ဂူထရာသိမှ ဥဒ္ဓိတကဏ္ဏိကံ ဝိယ ဧက-တ္တီသကောဋ္ဌာသရာသိမှ ဇာတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၂-၃။

ကေတ္တ(တ္တ)ပဂတစိတ္တပ္ပါဒ (တိ) [ကေတ္တ (တ္တ)ပဂတ+စိတ္တပ္ပါဒ] တစ်ခုတည်း၏ အ-ဖြစ်-သမာဓိ-သို့ ကပ်ရောက်သော စိတ်ရှိ-သော၊သူ။ ကစ္စိ ဧဝံ သာမဂ္ဂိဝသေန ဧက-တ္တ(တ္တ)ပဂတစိတ္တပ္ပါဒါ ဝိဟရထ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၆။ ယတ္ထ ခီရဉ္စ ဥဒကဉ္စ အညမညံ သံသန္ဒတိ၊ ကေတ္တံ ဝိယ

ဥပေတိ၊ ဧဝံ သာမဂ္ဂိဝသေန ကေတ္တ-ပဂတစိတ္တပ္ပါဒါတိ အတ္ထော။ အံ၊ဦ၊၂။၁၉၄။

ကေတ္တ(တ္တ)ပဌာန (နာ) [ကေတ္တ+ဥပဌာန] သမာဓိ-လွန်စွာတည်-ထင်-ကပ်ရောက်-ခြင်း။ ကေတ္တပဌာန် အဋ္ဌပေကၖတိ။ ပဋိ သံ။၁၆၎။ သမထပဋိပန္နဘာဝတော ဧဝ စသ ကိလေသသံသဂ္ဂံ ပဟာယ ကေ-တ္တေန ဥပဋ္ဌိတသ ပုန ကေတ္တပဌာနေ ဗျာပါရံ အကရောန္တော ကေတ္တပဌာနံ အဋ္ဌပေကၖတိ နာမ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၆။ ဝိသု ဒ္ဓိ၊၁။၁၄၄။ သာရတ္ထ၊၂။၁ရရ။ (-ဝဇိရ။ ၁၄၆။) သဒ္ဒိန္ဒြိယသ ဝသေန ကေတ္တ-ပဌာနံ သဒ္ဒိန္ဒြိယသ သမုဒယော ဟောတိ။ ပဋိသံ။၂၀၂။ ကေတ္တပဌာနန္တိ ကောရမ္မကေ အစလဘာဝေန ဘုသံ ဌာနံ ဥပရူပရိ သဒ္ဒိန္ဒြိယသ ပစ္စယော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ ကေတ္တပဌာနကုသလ-လည်း ကြည့်။

ကေတ္တပဂတ (တိ) [ကေတ္တ+ဥပဂတ] တည်ကြည်ခြင်း-သမာဓိ-သို့ကပ်ရောက်သော၊ သူ။ သော ဧဝံ ကေတ္တပဂတော အတ္တ-ဘာဝေ ခယဝယံ သမုဋ္ဌာပေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၀။ (-ဒီ၊ဦ၊၂။၂ဂ၈။)

ကေတ္တပဂမန (နာ) [ကေတ္တ+ဥပဂမန] တစ်ခုတည်း-တူသည်-၏အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ခြင်း။ ယဒိ ဓမ္မာနံ ကုသလတ္တေ ကေတ္တ-ပဂမနံ။ မူလဋီ၊၁။၁ဇ၃။

ကေတ္တပဌာနကုသလ (တိ) [ကေတ္တပဌာန+ကုသလ] သမာဓိထင်ခြင်း၌ လိမ္မာသော၊ သူ။ ကေတ္တပဌာနကုသလော(ပဋိသံ။၂၂၃) တိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိနံ ပဟီနတ္တာ နေက္ခမ္မာ-ဒိနော ကေတ္တသ ဥပဌာနေ ကုသလော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။

ကေတ္ထ[1] (ဗျ) [ကေ+ထ] တစ်ခုခု၌ သော-အရပ်ဌာန-ဒေသ-ကာလ-(စသည်)၌။ ကေတ္ထ သုဒံ ဘိက္ခဝေ ဥပ္ပလံ ဝပ္ပတိ။ အံ၊၁။၁၄၃။ ကေတ္ထာတိ ကေသု ပေါက္ခ-ရဏိယာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉၊ ၃၃၈။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂ရ၆။)

ကေတ္ထ[2] (ပု) [ကေ+အတ္ထ] (၁) တစ်ခုသော အကြောင်းအရာ။ (၂) တူသော-တစ်ခု သော-အနက်။ (တိ)(၃) တူသော-တစ်ခုတည်းသော-အနက်ရှိသော (သဒ္ဒါ၊ တရား၊ အပြစ်=ကေတ္ထဒေါသ။) (၄) တူသော-တစ်ခုတည်းသော-သဘောရှိသော၊သူ။

(၁) တစ်ခုသော အကြောင်းအရာ။ ကေတ္ထာဘိနိဝေသ-ကြည့်။ (၂) တူသော-တစ်ခုသော-အနက်။ ခ၊ကသမယာနံ အတ္ထော ကေတ္ထော ယုဇ္ဇတိ။ ဝဇိရ။၃၄။

(တိ)(၃) တူသော-တစ်ခုတည်းသော-အနက်ရှိသော (သဒ္ဒါ၊ တရား၊ အပြစ်=ကေတ္ထဒေါသ။) ယံ ပရိယာယံ အာဂမ္ဘ ဣမေ ဓမ္မာ ကေတ္ထာ ဗျဉ္ဇနမေဝ နာနံ။ မ၊၁။၃ရ၁၊၃ရ၃။ သံ၊၂။၄ဂ၅။ (-မ၊၃။၁ဂ၅။ သံ၊၁။ ၂ဇ၂။ ပဋိသံ။၂၅ဂ။) ဟေတုဓမ္မသဒ္ဒါ ကေတ္ထာ ဉာဏပဋိသမ္ဘိဒါသဒ္ဒါ စ။ မူလဋီ၊ ၁။၂၁။ ဧကော သမာနော အတ္ထော ယေ-

သန္ဓေ ကေတ္ထာ။မဓု၊ဝ။ဖ၁။ ဒေါသာ ပဒါန-ဝါကျာန၊ မေကတ္ထံ ဘဂ္ဂရီတိကံ။ အလက်ံ၊ ဂါထာ။၁၉။ ဝုတ္တာတ္ထသေဝ ပုန ဝစနတော ကေတ္ထံ နာမ။ ... ကေကာ အတ္ထာ ယသ တံ။ အလက်ံ၊ဌီ၊သစ်။၄၂၊၄၃။ (-ဇာလိနီ၊ဂါထာ။၂ဖ၁။)

(ဆိုအပ်ပြီးသောအနက်ကိုပင် တဖန် ထပ်၍ဆိုခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝါကျ တစ်ခုတည်း၌ အနက်အဓိပ္ပါယ်တူသော သဒ္ဒါနှစ်ခုတို့ (၀ါ) သဒ္ဒါမျာ်းစွာတို့ ပါရှိနေ သောကြောင့်လည်းကောင်း "ကေတ္ထဒေါသ" သင့်သည်။)

(၄) လာဘာလာဘေန ကေတ္ထာ၊ တာဒိသာ သမဏာ မမ။ မိလိန္ဒ။၃၇၀။ (ဓမ္မာ၊ဌ။၂။၂၉၂-အလား:တူဂါထာ၌ "ကေဋ္ဌာ" ဟုရှိသည်။ ကေဋ္ဌ၂ (၁) လည်းကြည့်။)

ကေတ္ထဇာတိက (တိ) [ကော+အတ္ထဇာတိ+က] တူသောအနက်သဘောရှိသော။ "အညေ-နကတံ ။ပ။ သာဓက"နှင့် ဝစနတော သမာနဇာတိက်, ကေတ္ထဇာတိကဆ္ဆ တ-တိယကထိန် ပဌမသမာနမေ၀ါတိ သိဒ္ဓံ ဟောတိ။ ဝ၀ီရ။၂၂၁။

ကေတ္ထတာကတ (တိ) [ကေတ္ထတာ+ကတ] တစ်ခုတည်းသောအနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်သည် ပြုအပ်သော၊ ကေတ္ထဒေါသသည် ပြုအပ်သော။ နှ တတ္ထေကတ္ထတာကတော။ အလက်ံ၊ဂါထာ။ဂ၆။ ကေတ္ထတာယ ကေ-တ္ထဘာ၀ေန ကတော ဒေါသော။ အလက်ံ၊ ဌီ။၁၁ဂ။ ကေကာ အတ္ထာ ယေသံ ပဒါဒီနံ ၀ေ ကေတ္ထာ၊ တေသံ ဘာ၀ေါ ကေ-တ္ထတာ၊ တာယ ကတောတိ ဝိဂ္ဂဟော။ အလက်ံ၊ဌီ၊သစ်။၁၁ဂ။

ကေတ္ထပဒနိဒ္ဒေသ (ပု) [ကေတ္ထပဒ+နိဒ္ဒေသ] တူသောအနက်ရှိသောပုဒ်တို့ကို-ညွှန်ပြရာ-ညွှန်ပြကြောင်း-နိဒ္ဒေသ။ နှ ဂဟိတာတိ ကေတ္ထပဒနိဒ္ဒေသေ ပါဠိယံ ကသ္မာ နှ ဂဟိတာ။ မ၊ဌီ၊၂။၂ရရ။

ကေတ္ထ(ထ)မ္ဘ (ပု) [ကေ+ထမ္ဘ] (၁) တိုင်တစ်လုံး။ (တိ)(၂) တိုင်တစ်လုံးရှိသော။ **(၁)** ကေတ္ထမ္ဘံ အလဘန္တာ၊ ဝိစိနန္တိ ဗြဟ္မာ၀နေ။ အပ၊၁။ဖ၁။ (-အပ၊ဌ၊၂။၄။) ဟေဋ္ဌာပါ-သာဒေ ကေထမ္ဘံ ဟတ္ထေန ဂဟေတ္မာ။ ထေရီ၊ဌ။၉၈။ **(တိ)(၂)** ပါသာဒံ ကာရယိ-သာမိ၊ ကေတ္ထမ္ဘံ မနောရမံ။ ဇာ၊၁။၂၄၃။ ကေထမ္ဘံ ပါသာဒံ ဒိသ္မာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၈၀။

ကေတ္ထ(ထ)မ္ဘက (တိ) [ကေ+ထမ္ဘ+က] တိုင်တစ်လုံးရှိသော။ တာတာ မမ ကေတ္ထမ္ဘ-ကဿ မင်္ဂလပါသာဒဿ ထမ္ဘော စလိ-တော။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄ဖရ။ ယန္ဒ||နာဟံ ကေ-ထမ္ဘကံ ပါသာဒံ ကရေယျံ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၅၅။

ကေတ္ထမ္ဘဒါယကတ္ထေရ (ပု) [ကေတ္ထမ္ဘဒါယက + ထေရ] တိုင်တစ်လုံးလျှုဘူးသောထေရ်။ သိဒ္ဓတ္ထသ ဘဂ၀တောတိအာဒိကံ အာယ-သ္မတော ကေတ္ထမ္ဘဒါယကတ္ထေရဿ အပ-ဒါနံ။ အပ၊ဌ၊၂။၃။

သိဒ္ဓတ္ထဘုရား:ရှင် ပွင့်တော်မူရာအခါ၌ ဘုရား:ရှင်အား ဆည်းကပ်ရာကျောင်းတော်

(ဇရပ်တော်)ကို ဆောက်လုပ်ရန် တောသို့ဝင်၍ သစ်ရှာမှီးသူတို့အား သစ်လုပ်ငန်းလုပ်သူ တစ်ဦးက အနှစ်အတိပြီးသောသစ်ကို ပေးလှူခဲ့သောကောင်းမှုကြောင့် လူ,နတ်,စကြာမင်းစည်းစိမ်တို့ကို ခံစားရ၍ ဤဘုရားရှင်လက်ထက်၌ "ကေတ္ထမ္ဘကဒါယကထေရ်" ဟူသောအမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ (အပ၊၁-၌ "ကေတ္ထမ္ဘိကထေရ်" ဟုသုံးနှုန်းထားသည်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။)

ကေတ္ထမ္ဘိက (တိ) [ကေတ္ထမ္ဘ+ဣက] တိုင်တစ်လုံးလျှုဘူးသော၊သူ။ ကေတ္ထမ္ဘိကထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေတ္ထမ္ဘိကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၆၂။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေတ္ထရဏ (တိ) [ကေ + အတ္ထရဏ] တစ်ထည်သော အခင်းရှိသော၊ အခင်းတစ်ထည်တည်း၌ အတူတကွ အိပ်ကြသော၊သူ။ ကေတ္ထ-ရဏာပိ တုဝဋ္ဌန္တိ။ ဝိ၊၁။၂၇၄။ ဝိ၊၄။၂၃။

ကေတ္ထရဏပါဝုရဏ (နာ) [ကေ+အတ္ထရဏ+ပါဝုရဏ] (၁) တစ်ထည်တည်းသော အခင်း, ခြုံထည်။ (ခင်းလည်းခင်း, ခြုံလည်းခြုံသောအထည်။) (တိ)(၂) တစ်ထည်တည်းသော အခင်း, ခြုံထည်ရှိ သော၊သူ။ (စုလျှား, အခင်း စသည် တို့တွင် တစ်ပိုင်းကိုခင်း၍ တစ်ပိုင်းကို အတူခြုံလျက် အိပ်သောသူများ။)

(၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ)(၂) ကေ-တ္ထရဏပါဝုရဏာပိ တုဝဋ္ဌန္တိ။ ဝိ၊၁။၂၇၄။ ကော် အတ္ထရဏဿေဝ ပါဝုရဏဿ တောသန္တိ ကေ-တ္ထရဏပါဝုရဏာ။ သံဟာရိမာနံ ပါဝါရတ္ထ-ရဏကဌသာရကာဒီနံ ကော် အန္ဓံ အ-တ္ထရိတ္ဘာ ကော် ပါရုပိတ္ဘာ တုဝဋ္ဌန္တိန-မေတံ အဓိဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉။ (-ကခ်ိ။ ၃၂၂ရ။ ဝိ၊သင်္ကဟ။၄၄၄။) ကေတ္ထရဏ-ပါဝုရဏေဟိတိ ဣတ္ထ ပန အယံ ကေ-တ္ထရဏပါဝုရဏသဒ္ဒေါ နာ စတ္ထသမာသော ဟောတိ၊ ... တိပဒတုလျာဓိကရဏ-ဗဟုဗ္ဗီဟိသမာသောယံ။ ဝိနယာ လကၢ်ရ၊ ဌ၊၂။၃၅၀။

ကေတ္ထရဏပါဝုရဏသည (တိ) [ကေတ္ထရဏ ပါဝုရဏ+သည] တစ်ထည်တည်းသော အခင်း, ခြုံထည်ရှိ၏ဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ ကေတ္ထရဏပါဝုရဏေ ကေတ္ထရဏ-ပါဝုရဏသည ဣတ္ထ။ ဝိ၊၂။၃၈၀။

ကေတ္ထဝတ္ထု (ပု) [ကေတ္ထ+ဝတ္ထု] တစ်ခုသော အနက်ကို ဟောသော(ပါဠိ)။ ကေတ္ထ-ဝတ္ထာ ဗျဉ္ဇနဘာသိတော (နာမ) "မနော-ပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာ"တိဧဝမာဒိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅။ ဝဇိရ။၂။

ကေတ္ထသံဝဏ္ဏနာ (ထီ) [ကော+အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ] တပေါင်းတည်း အနက်ကို ဖွင့်ခြင်း။ တပေါင်းတည်းသော-အနက်အဖွင့်-အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ။ သတိပိ ပစ္စေကံ ပါဠဏ္ဍမေ အညာသု အဘိဓမ္မဋ္ဌကထာဒီသု သံဝဏ္ဏ-နာဏ္ဍမေန တိဏ္ဍမ္ပိ ပဒါနံ ကေတ္ထ-သံဝဏ္ဏနံ ကာတုံ "ယာယ ဝါစာယာ" တိအာဒိမာဟ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၈။

ကေတ္ထသမ္ဘဝ (ပု) [ကေတ္ထ + သမ္ဘဝ] တစ်ခုသော-တူသော-အနက်၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။

သန္ဓိဌနာဒိတ္တယမတ္တာပေက္ခတ္တာ, ... ဧက-တ္ထသမ္ဘဝတော စ သာဓိတမေတံ။ ဝဇိရ။ ၃၇၃။

ကေတ္ထာဘိနိဝေသ (တိ) [ဧကတ္ထ+အဘိနိဝေသ] တစ်ခုသော-အနက်-အကြောင်းအရာ-ကို နှလုံးသွင်းသော၊သူ။ ဥသူယတိ ရာဇ-ကိစ္စပသုတတာဓိနတာယ ကေတ္ထာဘိနိ-ဝေသဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၁-၂။

ကေတ္ထိ(တ္ထိ)ဘာဝ (ပု) [ဧကတ္ထ+ဘာဝ။ စီ-သက်။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ ရူ၊ဋီ၊နှာ။၁၃၁။] တစ်ခုသော-တူသော-အနက်ရှိသည်၏အဖြစ်။

("ရညော ပုရိသော" စသောဝါကျတွင် ရှေ့ပုဒ်နောက်ပုဒ်နှစ်ခုတို့၌ ဝိဘတ် အသီး-သီးရှိကြ၏၊ မိမိတို့၏ အနက်(သကတ္ထ) အ-သီးသီးလည်းရှိကြ၏၊ ဤသို့ရှေ့ပုဒ် နောက်ပုဒ်တို့သည် ကွဲပြားသော အနက်ရှိကြသည်၊ ထိုရှေ့ပုဒ်နောက်ပုဒ်တို့ကို ဝိသေသန ဝိသေသျ စသော အဖြစ်ဖြင့် ပေါင်းသော အခါ "မင်းယောက်ျား" စသောအနက်သစ်ဖြစ်ပေါ်လာသည်၊ ဤသို့ ပုဒ်တို့ကို ပေါင်းခြင်းစသည်၏အစွမ်းဖြင့် တစ်ခုသော အနက်၌ဖြစ်ခြင်းကို "ကေတ္ထိဘာဝ=ကေတ္ထိဘော"ဟု ခေါ်သည်။ ကေတ္ထိဘောသည် သမာသ်၏ လက္ခဏာဖြစ်သည်။ အကျယ်ကို မောဂ်၊သျ၊၁။၃၆၂-ကြည့်။)

သင်္ဂီတတ္ထေန ယုတ္တတ္ထဝစနေန ဘိန္နတ္ထာနံ ကေတ္ထိဘာဝေါ သမာသလက္ခဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ရူ။၃၃၁။ သော စ ဘိန္နတ္ထာနမေကတ္ထိဘာဝေါ သမာသောတိ ဝုစ္စ-တေ။ မောဂ်၊၃။၁။ ကေစိ ပန ဘိန္နတ္ထာနံ ဧကတ္ထိဘာဝေါ သမာသလက္ခဏန္တိ ဝဒန္တိ။ နီတိ၊သုတ္တ။၆၉၃။ ဘိန္နတ္ထာနံ ပုဗ္ဗပုရာနံ ပဒါနံ ဝိသေသနဝိသေသိတဗ္ဗာဒိဝသေန သင်္ဂီတတ္ထသခ်ါတော ဧကတ္ထိဘာဝေါ ဧက-တ္ထတာ ပဒသယ်ာတတ္ထာဒိဝသေန ဧကသ္မိံ အတ္ထေ ဝုတ္တိ "ရာဇပုရိသော"တိအာဒိက-သ သမာသသ ပဒသင်္ခေပသ လက္ခဏံ။ ရူ၊ဋီ၊နှာ။၁၃၁။

ကေတ္ထိဘာဝလက္ခဏ (တိ) [ကေတ္ထိဘာဝ+လက္ခဏ] တစ်ခုသောအနက်ရှိသည်၏ အ-ဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာရှိသော။ ကေတ္ထိ-ဘာဝလက္ခဏော ဟိ သမာသောတိ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၃၅။

ကေတ္ထေရ (ပု) [ဧက+ထေရ] တစ်ယောက်သောထေရ်၊ မထေရ်တစ်ပါး။ ကေတ္ထေရသ သမ္မုခါ မယာ အာဘတံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၁၈။

ကေတ္ထေရာပဒေသ (ပု) [ဧကတ္ထေရ + အပ-ဒေသ] မထေရ်တစ်ပါးဟူသော ရည်ညွှန်း-ချက်ရှိသော အကြောင်း။ (မထေရ် တစ်ပါး-၏ အဆိုအမိန့်ကို အကိုးအကားပြု၍ ဆို-အပ်သောအကြောင်း။) စတ္တာရော မဟာ-ပဒေသာ ဗုဒ္ဓါပဒေသော ... ကေတ္ထေရာ-ပဒေသော။ နေတ္တိ။၂၀။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၈၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၅။) ဗုဒ္ဓါပဒေသ-လည်းကြည့်။

ကေတြ (ဗျ) [ကေ+တြ] တစ်ခု၌။ (တစ်ခု-သော အရပ်ဒေသ, ပုဂ္ဂိုလ် စသည်၌။) ကေတြာပိ ပုန နှ ပဋိဇာနာတိ။ ဝဇိရ။၄၄၆။ (-အနုဋီ၊၂။၉၈။)

ကေထမ္ဘ (ပု) [ကေ+ထမ္ဘ] (၁) တိုင်တစ်လုံး။ (တိ)(၂) တိုင်တစ်လုံးရှိသော။ (၁)(၂) ကေတ္ထ(ထ)မ္ဘ-ကြည့်။

ကေထမ္ဘက (တိ) [ကေ+ထမ္ဘ+က] တိုင်တစ်လုံးရှိသော။ ကေတ္ထ(ထ)မ္ဘက-ကြည့်။

ကေထမ္ဘ(ထမ္ဘက)ပါသာဒါရဟ (တိ) [ကေထမ္ဘ(ထမ္ဘက)ပါသာဒ+အရဟ] တိုင်တစ်လုံးရှိသော ပြာသာဒ်အား ထိုက်သောသူ။ တွ-ညေဝ ပန အာရောဟပရိဏာဟေန ... ကေထမ္ဘပါသာဒါရဟော။ ဇာ၊၆၊၄။၁၅၇။ အရည် ပဝိသိတ္တာ ဥဇူ မဟန္တေ ကေ-ထမ္ဘကပါသာဒါရဟေ ဗဟူ ရုက္ခေ ဒိဿာ။ ဇာ၊၆၊၄။၁၅၆။

ကေထမ္ဘပါသာဒ (ပု) [ကေထမ္ဘ+ပါသာဒ] တိုင်တစ်လုံးရှိသော ပြာသာဒ်။ ကေထမ္ဘ-ပါသာဒဿ ပန ဥပရိမတလေ ဗဒ္ဓါ သီမာ သစေ ထမ္ဘမတ္ထကေ ကေဝိသတိယာ ဘိ-က္ခူနံ သြကာသော ဟောတိ။ ဟေဋ္ဌာ သြတရတိ။ ဝိ၊၆၊၃။ ၃၂၅။

ကေထာလက (နာ) [ကေ+ထာလက] တစ်ခုသောသောက်ရေခွက်။ ကေထာလကေပိ ပိ၀န္တိ။ ဝိ၊၁။၂၇၄။ ဝိ၊၄။၂၃။

ကေထာလိပါက (ပု) [ကေထာလိ+ပါက] တစ်လုံးသောအိုးဌ ချက်အပ်သောထမင်း။ ကေထာလိပါကော ဟိ ဒသန္နံ ဇနာနံ ပဟောတိ။ ဒီ၊၆၊၂။၂၂၇။ သံ၊၆၊၂။၂၉၈။

ကေထူဏက (တိ) [ကေ+ထူဏ+က] တိုင်တစ်လုံးရှိသော။ တေ ကေထူဏကံ ပါ-သာဒံ ကာရေတ္တာ တံ တတ္ထ ဝသာပေသုံ။ ဇာ၊၆၊၄။၈၀။ ကေထူဏကန္တိ ကေထမ္ဘ၀န္တံ။ ဇာ၊ဋီ။

ကေထူပ (တိ) [ကေ+ထူပ] တစ်ခုသောအစုရှိသော။ (ကြို၊ဝိ) တစ်ပေါင်းတည်း၊ တစ်စုတည်း။ ယံ ဝေ ပိတ္တာ ကေထူပါ သယန္တိ။ ဇာ၊၁။၃၆၄။ ကေထူပါတိ သူကရ-ပေါတကာ ဝိယ ဟိနဇေ့ဗေ့ဟိပိ သဒ္ဒိ ကေရာသိ ဟုတ္တာ။ ဇာ၊၆၊၅။ ၂၀။ ကေရာသိ ဟုတ္တာတိ ရာဇာဒယောပိ ကေတော ဟု-တ္တာ။ ဇာ၊ဋီ။ ကေထူပါတိ ဣတ္ထ အညမညံ သံဃဋ္ဋယိတ္တာ ရာသိကရဏမေ၀ ထူပ-သဒိသတ္တာ ထူပါ နာမ ဟောန္တိတိ အာဟ ကေထူပါတိ ။ပ။ သဒ္ဒိ ကေရာသိ ဟု-တ္တာတိ။ ... ပါဠိယံ ကေထူပါတိ ကေထူပါ ဟုတ္တာ သယန္တိတိ ပါဋသေသေန သဒ္ဒိ ယောဇနာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

ကေဒဏ္ဍကမယ (တိ) [ကေဒဏ္ဍက+မယ] တစ်ခုသောသစ်တုံးဖြင့်-ပြီး-ပြုအပ်-ခင်းအပ်-သော(တံတား)။ ဒဏ္ဍကသေတုန္တိ ကေ-ဒဏ္ဍကမယံ သေတုံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။

ကေဒဿီ (တိ) [ကေ+ဒိသ+ကီ] တစ်ခုကိုသာမြင်သော၊သူ။ (က) တစ်ခုသော သစ္စာ-သစ္စာတစ်ပါး-ကို မြင်လေ့ရှိသော၊သူ။ (၁) တစ်ခုသောဘ၀-မျက်မှောက် ဘ၀တစ်ခု-ကိုသာ မြင်လေ့ရှိသော၊သူ။ **(က)** ကေ-ဒဿီနော အညတ္တယဒဿီတာ ဝိစာ-ရဏာယ တဿာ သာ၀နတ္ထံ ဂ၀ံပတိ-ဋ္ဌေရေန ဣမဿ သုတ္တဿ အာဟရိ-

တတ္တာ။ မူလဋီ၂။၅၅။ ကေဒသိနောတိ ကေသစ္ဆေဒသိနော။ အနုဋီ၂။၆၄။ **(ခ)** ကေဒသိတိ ကေဘဝဒသီ၊ ဣဝလောက-မတ္တာဒသီ ဒိဋ္ဌမမ္မိကသုခမတ္တာပေက္ခီ။ သံ၊ ဋီ၊၁။၁၆၅။

ကေဒါ (ဗျ) [ကေ+ဒါ] တစ်ခုသောအခါ၌။ (က) တစ်ခုသော-တစ်ခုခုသော-အချိန်အခါ၌။ (ခ) တစ်ရံတစ်ခါ၌။ **(က)** ယေန မေ ကေဒါ လောဘဝမ္မာပိ(မ၊၁။၁၂၆)တိ ယေန မယ္ပံ ဧကေကသ္မိံ ကာလေ လောဘဝမ္မာပိ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌန္တိတိ ပုစ္ဆတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၆။ **(ခ)** အထ ဝါ ဧနပဒေါ နာမ နဒီ သဗ္ဗကာလံ ဒုဿ္ဘိက္ခော ဟောတိ၊ ကေဒါ ဒုဿ္ဘိက္ခော ဟောတိ၊ ကေဒါ သုဘိက္ခော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။

ကေဒါရ (နာ) [ကေ+ဒါရ] တစ်ခုသော သစ်သား၊ သစ်သားတစ်ချောင်း။ ဒါရုအာဓာ-ရကဒဏ္ဍာဓာရကေသူတိ ကေဒါရုနာ ကတအာဓာရကေ ဗဟူဟိ ဒဏ္ဍကေဟိ ကတအာဓာရကေ ဝါတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၈၇။ (–ဝိမတိ၊ ၂။၂၃၁။)

ကေဒါသိကာ (ထီ) [ကော+ဒါသိကာ] ကျွန်မတစ်ယောက်။ ကထံ ဟိ နာမ ကေ-ဒါသိကာယ "ဒိဝါ ဥဋ္ဌာသီ"တိ ကုပိတာ အနတ္တမနာ... သီသေ ပဟာရံ ဒဿတိ။ မ၊၁။၁၇၇။

ကေဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ကော+ဒိဋ္ဌိ] တစ်ခုသော အယူ။ တေ ပန ကေဒိဋ္ဌိယမ္မိ ပတိဋ္ဌာတုံ နာ-သက္ခိသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။

ကေဒိဋ္ဌိက (တိ) [ကော+ဒိဋ္ဌိ+က] တစ်ခုသော အယူရှိသော၊သူ။ ဧကော ဝါ ဒ္ဝေ ဝါ ဗဟူ ဝါ အဿာတိ ကေဒိဋ္ဌိကော။ ကေဒိဋ္ဌိကောတိ ဒဿနော။ ကခါ၊ဋီ၊သမ်။ ၂၅၁။

ကေဒိဝသ (ပု) [ကေ+ဒိဝသ] တစ်နေ့၊ တစ်ရက်။ ကေဒိဝသေနာ(သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၈)တိ ဧကေန ဒိဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇာဧသုံ တေသံ သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတာဘာဝေဟာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၅၃။ (–မိလိန္ဒ။၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅၀။)

ကေဒိဝသန္တရ (တိ) [ကေဒိဝသ+အန္တရ] တစ်ရက်ဖြင့် အကြားရှိသော၊ အကြားဌ် တစ်ရက်ရှိသော၊ တစ်ရက်ခြား-ရှိ-ဖြစ်-သော။ (ကြိ၊ဝိ) တစ်ရက်ခြား။ ယေ ဒူရာ၊ တေ ယထာက္ကမံ ဒ္ဝိက္ခတ္တုံ သကိ ကေဒိဝသန္တရံ၊ ဧဝံ ယာဝ သံဝစ္ဆရန္တရံ နာယန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂။

ကေဒိဝသန္တရိက (တိ) [ကေဒိဝသန္တရ+ဣက] တစ်ရက်ဖြင့် အကြားရှိသော၊ အကြားဌ် တစ်ရက်ရှိသော၊ တစ်ရက်ခြား-ရှိ-ဖြစ်-သော။ ကောဟိကန္တိ ကေဒိဝသန္တရိကံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈ ၂။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၃။ သီ၊ဋီ၊သမ်၊ ၂။၃၅၆။) ကောဟိက-လည်းကြည့်။

ကေဒိဝသဗ္ဘန္တရ (နာ) [ကေဒိဝသ+အဗ္ဘန္တရ] တစ်ရက်အတွင်း။ ကေဒိဝသဗ္ဘန္တရေ စ ပတ္တဗ္ဗမဂ္ဂဖလတော ပရိဟီနတ္တာ မဟတီ ဇာနိ အဿာတိ မဟာဇာနိ။ ဝဇိရ။၃၉၉။

ကေဒိဝသလယ်က (တိ) [ကေဒိဝသ+လယ်က] တစ်ရက်ကို-ခုန်ကျော်-ကျော်လွန်-သော။

သော ပန အတ္ထတော ကေဒိဝသလယ်-ကောတိ အာဟ "ကေဒိဝသန္တရိက" နှ်။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်။၂။၃၅၆။ ကော-ဟိက-လည်းကြည့်။

ကေဒိဝသာဝလောကန -ကေပယောဂေါ နာမ ကေဒိဝသာဝလောကနံ။ ဝဇိရ။၃၇၁။ (ဤ၌ "ကေဒိသာဝလောကန"ဟု ရှိသင့်သည်။ ကေဒိသာဝလောကနပယောဂ-ကြည့်။)

ကေဒိဝသာဝသေသ (တိ) [ကေဒိဝသ+အာဝသေသ] တစ်ရက်-အကြွင်း-အကျန်-ရှိသော။ အတ္ထတကထိနော သံဃော အတ္ထ-တဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဥဗ္ဗာရာ ကေဒိဝသာဝသေသေပိ ကထိနုဗ္ဗာရေ အာနိသံသံ လဘတိ။ ဝဇိရ။၂၁၆။

ကေဒိဝသိက (တိ) [ကေဒိဝသ+ဣက] (၁) တစ်နေ့၊ တစ်ရက်။ (ဘာသာဋီကာ၌ "တစ်နေ့၌စားထိုက်သော-တစ်နေ့စာဖြစ်သော ဆွမ်း"ဟု ပြန်ဆိုသည်။) (တိ)(၂) တစ်ရက်ရှိသော၊သူ။

(၁) (ဧကော အာဝသထပိဏ္ဍာ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗော။ ကခ်ိ၊၁၆။) ဧကောတိ ကေ-ဒိဝသိကော။ ကခ်ိ။၂၁၅။ ကေသဒ္ဒသ သခ်္ခာသဗ္ဗနာမတ္တာ တဿ စ သာမညတ္ထ-ဝါစကတ္တာ ကေဒိဝသိကောတိ ဝုတ္တံ။ ဒိသ-တ္ထဝါစကောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အထ ဝါ-ဧကော ဒိဝသော ကေဒိဝသောတိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဥတ္တရပဒလောပေန ဧကောတိ ဝုတ္တန္တိ အာဟ "ကေဒိဝသိကော" တိ။ ... ဧကော ဒိဝသော ကေဒိဝသော၊ သောယေဝ ကေ-ဒိဝသိကော။ ကခ်ိ၊ယော၊မဟာဋီ၊၄။၃၁။

(တိ)(၂) နဲ ကေဝလဿ ကေဝသော၀၊ ဒသမာသိကောပိ ။ပ။ ကေမာသိကောပိ။ ကေဒိဝသိကောပိ။ ကေမုဟုတ္တောပိ နဲ ဟောတိ ဧ၀။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၂၂။

ကေဒိသပရိယာပန္နသတ္တဖရက (နဲ) [ကေဒိသ-ပရိယာပန္နသတ္တ+ဖရက] တစ်ခုသောအရပ်-မျက်နှာ၌ အကျုံးဝင်သောသတ္တ၀ါတို့-၌-ကို-ပျံ့နှံ့စေခြင်း-ဖြန့်ခြင်း။ ပဌမပရိဂ္ဂဟိတံ သတ္တံ ဥပါဒါယ ကေဒိသပရိယာပန္န-သတ္တဖရကဝသေန ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၆၁။

ကေဒိသာ (ထီ) [ကော+ဒိသာ] တစ်ခုသော အရပ်မျက်နှာ။ တံ ကေဒိသာယ ကိတ္တေ-တ္တာ အညာသု ဒိသာသု တံ ဗဟိဒ္ဓါ ကတ္တာ အန္ဓော အညာနိ နိမိတ္တာနိ ကိတ္တေတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၁၉။ ကခ်ိ၊ဋီ၊သစ်။၁၃၉။

ကေဒိသာဓာ၀နေ (နဲ) [ကေဒိသာ+ဓာ၀နေ] တစ်ခုသော အရပ်မျက်နှာသို့ ပြေးသွားခြင်း။ သာရိတာနံ ဟတ္ထိဒမ္မာဒီနံ ကေဒိသာဓာ၀နမ္မိ အနိ၀တ္တနဝသေနေ၀ ယုတ္တန္တိ အာဟ "အ-နိ၀တ္တိတ္တာ ဓာ၀န္တော ကေ၊ယေ၀ ဒိသံ ဓာ၀တီ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၈၈။

ကေဒိသာဖရက (နဲ) [ကေဒိသာ+ဖရက] တစ်ခုသောအရပ်မျက်နှာ-၌-ကို-ပျံ့နှံ့စေခြင်း-ဖြန့်ခြင်း။ ကေဒိသာဖရကဝသေန ဒိသာ-ဖရကတာ မေတ္တာယ ဥဂ္ဂဟကေ ဝေဒိတ-ဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၂။၁၅၉။

ဧကဒိသာဘိမုခ (တိ) [ဧကဒိသာ+အဘိမုခ] တစ်ခုတည်းသောအရပ်မျက်နှာသို့ ရှေးရှု။ (ကြို၊ဝိ။) ယသ္မာ ဧကဒိသာဘိမုခံ သန္ဓာန-ဝသေန သဏ္ဌိတေ ရူပပဗ္ဗတေ ဒီဃသမညာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၉၂။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၁၁ရ။)

ဧကဒိသာဝလောကနပယောဂ (ပု) [ဧကဒိသာဝလောကန+ပယောဂ] တစ်ခုသောအရပ်မျက်နှာကို ကြည့်ရှုကြောင်း လုံ့လပယောဂ။ ဧကပယောဂေနာတိ ဧကဒိသာဝလောကနပယောဂေန။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၂၄။

ဧကဒိပ[1] (ပု) [ဧက+ဒီပ] (၁) တစ်ခုသောကျွန်း။ (၂) တစ်ခုသောဆီမီး။ (၃) တစ်ခဲနက်-တစ်ပြိုင်နက်-လင်းထိန်နေသော ဆီမီး။ **(၁)** ပဒေသရာဇာတိ ဧကဒီပဿ ပဒေသိဿရော ဗိမ္ဗိသာရပသေနဒိအာ-ဒယော ဝိယ။ ဝိ၊ဋီ၊၁။၂၆၈။ (-ဇာ၊ဋီ၊၆။၃။) **(၂)** ပသန္နစိတ္တော သုမနော။ ဧကဒီပံ အဒါသဟံ။ အပါ၊၁။၂၁၀။ **(၃)** ဧကဒီပိ (ထောင့်ကွင်း) ကြည့်။

ဧကဒီပ[2] (ပု) [ဧကဒီပ+ဒါန။ ဒါန-ပုဒ်ကျေ။] တစ်ခုသောဆီမီးအလှူ။ စတုရာသီတိမဂ်-သဟဿာနိ ဧကဒီပဿ နိဿန္ဒေန နိဗ္ဗ-တ္တာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂ရ။

ဧကဒီပိယ (တိ) [ဧကဒီပ+ဏ္ဍယ] တစ်ခုသောဆီမီး-ဆီမီး တစ်တိုင်-လှူဘူးသော၊သူ။ ဏ္ဍတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဧကဒီပိယော ထေရော ဏ္ဍမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပါ၊၁။၂၁၀။

ဧကဒီပိယတ္ထေရ (ပု) [ဧကဒီပိယ+ထေရ] ဆီမီးတစ်တိုင်လှူဘူးသောထေရ်။ ဧကဒီပိယ ထေရ်။ ပဒုမုတ္တရသ မုနိနောတိ-အာဒိကံ အာယသ္မတော ဧကဒီပိယတ္ထေ-ရဿ အပဒါနံ။ အပါဋ၊၂။၁၈၂။

ဤအမည်ဖြင့် မထေရ်(၂)ပါးတွေ့ရသည်။ တစ်ပါးမှာ-ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင် လက်ထက်တော်၌ ရှေးကုသိုလ်သမ္ဘာရ ပါရှိပြီးသော အမျိုးကောင်းသားသည် ဘုရားရှင်၏ ဗောဓိပင်ဖြစ်သော ထင်းရှူးပင်ကို ဆီမီးတစ်တိုင်ထွန်းညှိပူဇော်ခဲ့၍ ထာဝရ ဆီမီးအလှူဖြစ်စေရန် ဆီမီးစာကိုလည်း လှူဒါန်းခဲ့သည်၊ ထိုကောင်းမှုကြောင့် အပါယ်မလားဘဲ လူနတ်သုဂတိဘဝတို့၌သာ ကျင်လည်ပြီးလျှင် ဤဘုရားရှင်လက်ထက်တော်ဝယ် သူဌေးမိုး၌ ဖြစ်၍ ရဟန်းပြုပြီးလျှင် "ဧကဒီပိယ" အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ (အပါ၊ ၂၁၀။ အပါဋ၊၂။၁၈၂။)

နောက်တစ်ပါးမှာ- ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူသော သိဒ္ဓတ္ထဘုရားရှင်ကို ထင်းမီးဖြင့် ပူဇော်ကြသောအခါ မနီးမဝေးအရပ်၌ တစ်ညပတ်လုံး ဆီမီးထွန်း၍ ပူဇော်ခဲ့သော ကောင်းမှုကြောင့် တာဝတိံသာနတ်ပြည်ဝယ် ဆီးမီးတစ်ထောင်ဖြင့် လင်းထိန်နေသော "ဧကဒီပိ"ဗိမာန်၌ နေရောင်ကဲ့သို့ အရောင်အဝါ တောက်ပလျက် ယူဇနာ(၁၀၀)တိုင်အောင် အပိတ်အပင်မရှိ မြင်နိုင်သော မျက်စိရှိသော နတ်သား ဖြစ်ရလေသည်၊ ထို့ပြင် နတ်ပြည်၌ (ဂဂ)ကြိမ်၊ နတ်မင်း

အဖြစ် (၃၁)ကြိမ်၊ စကြဝဠာတေးမင်းအဖြစ် (၂၈) ကြိမ်၊ ပဒေသရာဇ်မင်းအဖြစ် မရေမတွက်နိုင်အောင် ဖြစ်လျက် ဤဂေါတမဘုရားရှင်လက်ထက်တော်ဝယ် (၄)နှစ်သားအရွယ်တွင် ရှင်သာမဏေဝတ်၍ လဝက် (၁၅-ရက်) အရဋ္ဌ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်တော်မူသည်။ (အပ၊၁။၄၃၉-၄၄၀။)

ကေဒီပီ (တိ) [ကေဒီပ+ဤ] တစ်ခဲနက်-တစ်ပြိုင်နက်-လင်းထိန်နေသောဆီးမီးရှိသော (ဗိမာန်)။ တတ္ထ မေ သုကတံ ဗျမ္ပံ၊ "ကေဒီပီ"တိ ဉာယတိ။ ဒီပသတသဟ-ဿာနိ၊ ဗျမ္မေ ပဇ္ဇလရေ မမ။ အပ၊၁။၄၃၉။

ကေဒုက္ခသုခ (တိ) [ကေ+ဒုက္ခသုခ] အတူတကွ ဆင်းရဲချမ်းသာရှိသော၊သူ။ စရိယာတံ အနုဗန္ဓိတ္ထော၊ ကေဒုက္ခသုခေါ တဝ။ ဇာ၊၁။၃၈၆။ ဇာ၊၆။၃၂၂၈။

ကေဒုဿ[1] (နာ) [ကေ+ဒုဿ] တစ်ထည်သော-ပုဆိုး-အဝတ်။ ဣမိနာ ကေဒုဿေန၊ စေတနာပဏိဓိဟိ စ။ ကပ္ပသတသဟ-ဿာနိ၊ ဝိနိပါတံ နာ ဂစ္ဆသိ။ အပ၊၂။၃။

ကေဒုဿ[2] (နာ) [ကေဒုဿ+ဒါန] တစ်ထည်သော-ပုဆိုး-အဝတ်-အလှူ။ ဘောဂေ မေ ဥိနတာ နတ္ထိ၊ ကေဒုဿဿိဒံ ဖလံ။ အပ၊၁။၃၀၈။

ကေဒုဿဒါယက (တိ) [ကေဒုဿ+ဒါယက] ပုဆိုး-အဝတ်-တစ်ထည် လှူဘူးသော၊သူ။

(ဤအမည်ဖြင့် မထေရ်(၂)ပါး တွေ့ရသည်၊ ထိုနှစ်ပါးလုံး၏ အကြောင်းအရာမှာ အတူတူပင်ဖြစ်သည်။ ကမ္ဘာတစ်သိန်း အထက်၌ ဟံသာဝတီပြည်နေ မြက်ထမ်းသမားသည် ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်အား မိမိပိုင်တစ်ထည်းတည်းသော အဝတ်ပုဆိုးကို လှူဒါန်းခဲ့သော ကောင်းမှုကြောင့် လူနတ် ဘဝတို့၌သာ စကြာဝဠာတောတောင်အားလုံးကို ဖုံးလွှမ်းနိုင်လောက်အောင်ပင် အဝတ် ပုဆိုးပြည့်စုံသူဖြစ်လျက် ဤဘုရားရှင် လက်ထက်တော်၌ "ကေဒုဿဒါယက" အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ အပ၊၁။၃၀၆-၈။ အပ၊၂။၂-၄။)

ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေဒုဿဒါ-ယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၄။

ကေဒေဝတာ (ထီ) [ကော+ဒေဝတာ] နတ်သား တစ်ယောက်။ ကေဒေဝတာပိ သာဓု-ကာရံ နာဒါသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၄၃။ (-အပ၊ဌ၊၁။ဂ၆။)

ကေဒေဝလောက (ပု) [ကေ+ဒေဝလောက] တစ်ခုသောနတ်ပြည်။ ကေဒေဝလောကေပိ ဟိ ဒေဝါနံ ပရမ္မရာ စက္ကဝါဠပဗ္ဗတံ အ-ပ္ပတ္တာ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၅၀၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၁ဂ။ မဟာနိ၊ဌ။၁၃၃။

ကေဒေသ (ပု) [ကေ+ဒေသ] (၁) တစ်စိတ်တစ်ဒေသ။ (က) တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း၊ အစိတ်အပိုင်း၊ အချို့အဝက်။ (ခ) တစ်ခုသော ခဏ။ (၂) တစ်ခုသောအရပ်ဒေသ။ (တိ) (၃) တစ်ခုသော ဖြစ်ရာအရပ်ရှိသော။ **(၁) (က)** အထ ခေါ သော ဘိက္ခု တံ ပိဏ္ဍ-

ပါတံ ကေဒေသံ ဘုဉ္ဇိတ္တာ ကေဒေသံ တ-ဿာ မဂ္ဂေါ ဇိယာ အဒါသိ။ ဝိ၊၁။၂၅။ ကေ-ဒေသာန(မူလဋီ၊၃။၁၁၂)နှင့် တဒဝယဝါနံ။ အနုဋီ၊၃။၁၅၂။ တေ ပန ကေဒေသေန ဒဿေတုံ "ဟတ္ထိသဒ္ဒ"နှင့်အာဒိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၁။၂၄။ ကေဒေသေနာတိ ဧတေန ဥပလ-ဂ္ဂဏနယံ ဒဿေတိ။ မဓု၊၁။၆၈။

(၁) ဗျန္ဓီဘူတန္တိ ဝိဂတန္ဓီဘူတံ၊ ကေ-ဒေသေနာပိ အနလ္လီနံ ဝိပ္ပမုတ္တံ ဝိသံသဋ္ဌ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ ကေဒေသေနာပိတိ ကေ-ဂ္ဂဏေပိ၊ သကဂ္ဂဏတ္တယေနာပိတိ အဓိ-ပ္ပါယော။ ပဋိသံ၊ဂံ။၃၄၅။

(၂) သန္ဓရန္ဓေန ပန ပါဠိယံ ဝုတ္တန-ယေနေဝ ကေဒေသေ ဝါ သန္ဓရိတမ္ပိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ ကေဒေသေတိ ဣဒါနိ က-တ္တမ္ပိသ သန္ဓတသ ကေသ္မိ ပဒေသေ။ ပါရာ၊ယော။၂၉၁။ **(တိ)(၃)** ရူပရသာဒီနံ ဝိယ ကေဒေသတ္တာ။ ဝတာရ။၁၁၆။ ကောပဝတ္ထိပဒေသော ဣမေသန္ဓီ ကေဒေသာ။ ဝတာရ၊ဋီ၊၂။၂၀ရ။

ကေဒေသအာသဝ (ပု) [ကေဒေသ+အာသဝ] အချို့-တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်-သော-အာသဝတရား။ ကေစ္စေ အာသဝါတိ ပဌ-မမဂ္ဂါဒီဟိ ပဟာတဗ္ဗာ ကေဒေသအာ-သဝါ။ မဟာ၊၃။၁၃၃။

ကေဒေသက (ပု၊နု) [ကေ+ဒေသ+က] တစ်စိတ် တစ်ဒေသ။ ကပ္ပကောဋိမ္ပိ ကိတ္တေန္တော၊ ကိတ္တယေ ကေဒေသကံ။ အပ၊၁။၈၆။

ကေဒေသကထန (နု) [ကေဒေသ+ကထန] (၁) တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို ဟောကြောင်း-စကား။ (၂) တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို ဟော-ခြင်း။ **(၁)** သုဟတန္တိ အဘိဝဓိတံ။ ဣဒမ္ပိ ကေဒေသကထနမေဝ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅ရ။ **(၂)** ကေဒေသကထနမေဝ ဟိ အညတ္ထ-ကတံ။ မူလဋီ၊၃။၁။

ကေဒေသကမ္ပန (နု) [ကေဒေသ+ကမ္ပန] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ တုန်လှုပ်ခြင်း။ သဟ-တေန ဥဒကေန, တံ ဝါ ဥဒကံ အာဟ-စ္စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တေန ကေဒေသ-ကမ္ပနံ နိဝါရေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၃ရ။

ကေဒေသဂုဏ (ပု) [ကေဒေသ+ဂုဏ] တစ်-စိတ် တစ်ဒေသဖြစ်သော ဂုဏ်တော်။ ကေ-ဒေသဂုဏာပိ ပူဇာရဟာ နမဿနာရဟာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၃။

ကေဒေသဂ္ဂဟဏ (ပု) [ကေဒေသ+ဂဟဏ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို ယူခြင်း။ အသုဘ-ဘာဝနာဒယော ဝိယ ဟိ အာရမ္မဏေ ကေဒေသဂ္ဂဟဏံ အကတ္တာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ဂဂ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၀၃။

ကေဒေသညသမုဒါယ (ပု) [ကေဒေသ+အည-သမုဒါယ] တစ်စိတ်ဖြစ်၍ အခြားသော အစိတ်တို့၏ အပေါင်းဖြစ်သော။ နု စ တဒညသမုဒါယေဟိ အညေ ဝိပ္ပယုတ္တာ ဟောန္တိ သမုဒါယေကဒေသာနံ ကေဒေသ-ညသမုဒါယာနဉ္စ ဝိပ္ပယောဂါဘာဝတော။ မူလဋီ၊၃။၂၂။ တထာ ယေ ကေဒေသာ

ဟုတ္တာ အညေသံ အဝယဝါနံ သမုဒါယ-ဘူတာ၊ တေသဉ္စ သမုဒါယေန ဝိပွယော-ဂါဘာဝတော။ အနုဋီ၊၃။၂၈။

ကေဒေသဒဿန (နာ) [ကေဒေသ+ဒဿန] တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကို ပြခြင်း။ ဒုက္ခသစ္စံ ပါကင်္ဂုံ ဟောတိ ကေဒေသဒဿနေန ပဗ္ဗ-တသမုဒ္ဒါဒိဒဿနကာနံ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၂-၄။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၇၄။)

ကေဒေသဓောဝန (နာ) [ကေဒေသ+ဓောဝန] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ-တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း-ဆေးကြောခြင်း။ ကေဒေသဓောဝနံ ဓောဝနံ။ မူလဋီ၊၂။၆၂။

ကေဒေသနယ (ပု) [ကေဒေသ+နယ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြင့် ခေါ်ဝေါ်အပ်သောနည်း။ အသင်္ဂဟနယနိဒ္ဒေသေတိ ဣဒံ "သင်္ဂဟော အသင်္ဂဟော"တိ ဧတေသေ နယသ ကေဒေသနယဘာဝေန ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၃။၈။

ကေဒေသနာ (ထီ) [ကော+ဒေသနာ] တစ်ခုသော တရားဒေသနာ။ သကလပရိပုဏ္ဏ-မေဝ ဒေသေတိ၊ ကေဒေသနာပိ အပ-ရိပုဏ္ဏာ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၈။

ကေဒေသနိဒဿန (နာ) [ကေဒေသ+နိဒဿန] တစ်စိတ်-အစိတ်-ကို ညွှန်ပြခြင်း။ "ဒိဋ္ဌာ မယာ"တိအာဒိနာ ကေဒေသနိဒ-သနေန အဋ္ဌ အက္ခဏေ ဝိဘာဝေတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၁။

ကေဒေသန္တရ (တိ) [ကေဒေသ+အန္တရ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ထူးသော။ သမာနကာလ-သန္တာနေဟိ စ ကေဒေသန္တရေဟိ ဝိဘတ္တာ ဧဝ ဂဟိတာ။ မူလဋီ၊၃။၂၀။ (-အနုဋီ၊၃။ ၂၄။)

ကေဒေသပစ္စယ (ပု) [ကေဒေသ+ပစ္စယ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ၏ အကြောင်း။ ကေဒေသ-ပစ္စယဘာဝေန ဟိ သမုဒါယော ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊၂။၁၁၄။ ကေဒေသပစ္စယဘာဝေ-နာတိ ကေဒေသသ ဝိသတိစေတနာ-ဘေဒဿ ကာမာဝစရစိတ္တသဒ္ဓါရသ ပစ္စ-ယဘာဝေန။ အနုဋီ၊၂။၁၂၇။

ကေဒေသပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ကေဒေသ+ပရိဂ္ဂဟ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို သိမ်းယူခြင်း။ အညေ ဧကစ္စသဿတာတိ သဒ္ဓါရာနံ အနဝသေ-သပရိယာဒါနံ ကေဒေသပရိဂ္ဂဟော စ ဝါဒဒ္ဒယသ ပရိဗျတ္တောယေဝ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၄၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၃။

ကေဒေသပရိဒီပန (ထီ၊နာ) [ကေဒေသ+ပရိဒီပန] တစ်စိတ်-အစိတ်-ကို ပြခြင်း။ သာဓုဘန္တေ နာဂသေန၊ ယထာဟံ လဘာမိ နိဗ္ဗာနသ ဂုဏတောပိ ကေဒေသပရိဒီပန-မတ္တံ၊ တထာ သီယံ ဗြူဟိ။ မိလိန္ဒ။၃၀၄။

ကေဒေသပရိဟာနိဒဿန (နာ) [ကေဒေသ ပရိဟာနိ+ဒဿန] တစ်စိတ်တစ်ဒေသယုတ်လျော့သည်ကို ပြခြင်း။ ကေဒေသပရိဟာနိ ဒဿနေနေဝ ဟိ သမုဒါယပရိဟာနိ ဒ-သိတာ ဟောတိ။ အနုဋီ၊၃။၃၁၄။

ကေဒေသပွမာဏ (တိ) [ကေဒေသ+ပမာဏ]

တစ်စိတ်တစ်ဒေသအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ အညေသံ မဟာနဂရာနံ ကေဒေသပွမာ-ကတာယ သာခါသဒိသေ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈၁။

ကေဒေသပွဝတ္တ (တိ) [ကေဒေသ+ပဝတ္တ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဖြစ်သော။ ဌာနပွတ္တံ ကေဒေသပွဝတ္တံ ဧဝိတိန္ဒြိယံ အာရမ္မဏံ ကတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၆။

ကေဒေသဖရဏ (နဝ) [ကေဒေသ+ဖရဏ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသပျံ့နှံ့ခြင်း။ အနဝသေသံ ဖရိတုံ သမတ္ထသ ဩဘာသသ ကေနစိ ကာရကေန ကေဒေသဖရဏမ္ပိ သိယာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၃။

ကေဒေသဗဒ္ဓသီမာ (ထီ) [ကေဒေသဗဒ္ဓါ+သီမာ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ-ဖွဲ့အပ်-သမုတ်အပ်-သောသီမ်။ သော ပန ဝမ္ဗန္ဓော သီမာ-သင်္ကေတော ကရောတိတိ ဗဒ္ဓသီမဌာနပွဝေ-သနဝသေန "ကေဒေသဗဒ္ဓသီမာ"တိ ဝတ္တ-ဗ္ဗတော သင်္ကေတဒေါသော ဟောတိ။ ဝဇိရ။ ၄၆၁။

ကေဒေသဗျဥ္ဇန (နဝ) [ကေဒေသ+ဗျဥ္ဇန] တစ်စိတ်တစ်ဒေသဖြစ်သောသဒ္ဒါ။ သဗ္ဗာပေသာ ကေဒေသဗျဥ္ဇနဝသေနေဝ ပဝတ္တိယာ အပရိပုဏ္ဏဗျဥ္ဇနာတိ ကတ္တာ "အဗျဥ္ဇနာ"တိ ဝုတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၁။

ကေဒေသဘုဥ္ဇန (နဝ) [ကေဒေသ+ဘုဥ္ဇန] တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို စားခြင်း။ ဣတရ-ထာတိ ယဒိ ကေဝေ ဘတ္တံ ဒ္ဒိဓာ ကတ္တာ တတော ကေသ ဘာဂသ ဘုဥ္ဇနံ ကေ-ဒေသဘုဥ္ဇနံ အဓိပ္ပေတံ။ မ၊ဋီ၊၃။ရ၁။

ကေဒေသဝေစန (နဝ) [ကေဒေသ+ဝစန] တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို ဟောခြင်း။ တာသံ တ္ထေ ကေဒေသဝေစနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၁၁ရ။

ကေဒေသဝသီမေယ (ပု) [ကေဒေသဝသီ+မေယ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ရှိသောမိုး။ ပဒေသဝသီတိ ကေဒေသဝသီမေယ-သမော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၆။

ကေဒေသဝိဂမ (ပု) [ကေဒေသ+ဝိဂမ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသကင်းခြင်း။ ပဗ္ဗသု ဩရမ္ဘာ-ဂိယကိလေသသံယောဇနေသု ကေဒေသ-ဝိဂမေနေဝ ဗဟိဒ္ဓါသံယောဇနော ဝိယ ဇာတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁၀။

ကေဒေသဝိနာမိတ (တိ) [ကေဒေသ+ဝိနာမိတ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို ညွှတ်စေအပ်သော။ နဝ ကေဒေသဝိနာမိတဘာဝေန ဝိနာ ဘန္ဓာနသ ဝိနာမိတတာ အတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၉၉။

ကေဒေသဝိနိစ္ဆယ (ပု) [ကေဒေသ+ဝိနိစ္ဆယ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ ကထိနံ ယသ စတ္တာရော၊ သဟဇာ သမယဒ္ဓယံ။ ဆန္ဒံ သိက္ခာပဒါနဉ္စ၊ ကေဒေသဝိနိစ္ဆယော။ ကခ၊ဋီ။ဖ၄။

ကေဒေသဝိဝတ္တိ (ထီ) [ကေဒေသ+ဝိဝတ္တိ] အစိတ်-တစ်စိတ်တစ်ဒေသ-၌ ဖြစ်သော (ရူပကအလက်)။ အသေသဝတ္ထုဝိသယံ၊ ကေဒေသဝိဝတ္တိ စ။ အလက်၊ဂါထာ။၂၁၃။

ကေဒေသေ အဝယဝေ ဝိဝတ္တာတိတိ ကေ-ဒေသဝိဝတ္တိ။ အလက်ာ။ဋီ။၂၁၈။

(အလုံးစုံကို ရူပကအလက်ာမပြုဘဲ တစ်စိတ်တစ်ဒေသကိုသာ ရူပကအလက်ာပြုမူ ကေဒေသဝိဝတ္တိ (ကေဒေသဝိဝုတ္တိ။ မူကွဲ) အလက်ာဟုခေါ်သည်။ "အပြုံးပန်း, နှုတ်ခမ်းတော်ရွက်လိပ် ရှိတော်မူသော မျက်နှာတော်" ဟူသော အဖွဲ့အနွဲ့၌ အပြုံးကို ပန်းဖြင့်, နှုတ်ခမ်းတော်ကို ရွက်လိပ်ဖြင့် ရူပကအလက်ာပြု၍၊ မျက်နှာတော်ကိုကား ရူပကအလက်ာမပြုဘဲ ချန်ထားသည်၊ ဤသို့ တစ်စိတ်တစ်ဒေသကိုသာ တင်စားထားသော ရူပကအလက်ာကို "ကေဒေသ ဝိဝတ္တိ အလက်ာ"ဟုခေါ်သည်။)

ကေဒေသဝိသဘာဂ (ပု) [ကေဒေသ+ဝိသဘာဂ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ တရားနှင့် သဘောမတူသောတရား။ (သမ္မယောဂနည်း သင်္ဂဟနည်းတို့နှင့် မသင့်တင့်သောလက္ခဏာ။) နာပိ ကေဒေသဝိသဘာဂံ သမုဒါယဝိသ-ဘာဂန္တိ။ မူလဋီ၂။၁၁။

ကေဒေသဝိသယ (တိ) [ကေဒေသ+ဝိသယ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသလျှင် အာရုံရှိသော။ ဌိ-တလက္ခဏာရမ္မဏတာယ စ အတီတာ-နာဂတသမ္မုတိဓမ္မာနံ တဒဘာဝတော ကေဒေသဝိသယမေဝ ဘဂဝတော ဉာဏံ သိယာ။ ဣတိဝုတ်။ဋ္ဌ။၁၃၅-၆။ သာရတ္ထ။ ၁။၂၃၄။ (-မဋီ။၁။၁၁၀။)

ကေဒေသဝေါဟာရ (ပု) [ကေဒေသ+ဝေါဟာရ] တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း၏ အမည်၊ တစ်စိတ်၏ အမည်ဖြင့် တင်စား၍ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ သန္ဌာနယာတိ သမုဒါယေ ကေဒေသဝေါ-ဟာရော။ ဝိမတိ၁။၁၄ဖ။

ကေဒေသသဘာဂ (ပု) [ကေဒေသ+သဘာဂ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသသော တရားနှင့် သဘောတူသောတရား။ (သမ္မယောဂနည်း သင်္ဂဟနည်းတို့နှင့် သင့်တင့်သောလက္ခဏာ။) နဟိ ကေဒေသသဘာဂံ သမုဒါယသဘာဂံ။ မူလဋီ၂။၁၁။ (-အနုဋီ၂။၁၈။)

ကေဒေသသမ္ဘဝ (ပု) [ကေဒေသ+သမ္ဘဝ] တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းသောတရား (=အနုပသဿနာ)၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ သဗ္ဗပ္ပကာရဂ္ဂဟဏဿ ဗာဟိရေသုပိ ကေဒေသသမ္ဘဝတော ကတ္ဌ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလဋီ၂။၁၅၀။ (-အနုဋီ၂။၁၅၃။)

ကေဒေသသမ္မိသ (တိ) [ကေဒေသ+သမ္မိသ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ရောနှောသော။ ကေ-ဒေသသမ္မိသာ(မူလဋီ၃။၁၉)တိ စိတ္တိဒ္ဓိပါ-ဒါဒိနာ အတ္တနော ကေဒေသေနေဝ ဘဒ္ဒန္တ-ရာဒီဟိ သမ္မိသာ ဣဒ္ဓိပါဒါဒယော။ အနုဋီ၃။၂၄။

ကေဒေသသရူပ (တိ) [ကေဒေသ+သရူပ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ သုတိတူသော။ တသ္မာ အတ္ထတော ကေဒေသသရူပါနဉ္စ ကေ-သေသေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၂။၁၁ရ။ ဝိ သုဒ္ဓိ၊ဋီ၂။၃၂၁။

ကေဒေသသရူပေကသေသ (ပု) [ကေဒေသ+သရူပ+ကေသေသ။ ကေဒေသ+သရူပေ

ကသေသ] သဒ္ဒသုတိတူသော ပုဒ်ဗျည်း တို့တွင် တစ်စိတ်ဖြစ်သော ပုဒ်ဗျည်း၏ တစ်ခုကြွင်း။ (ပဋိသံ၊ဂံ။) တစ်စိတ် တူသော သုတိရှိသော-တစ်စိတ်သဒ္ဒသုတိ တူသော-ပုဒ်,ဗျည်းဟူသော တစ်ခုကြွင်း။(မဏိမဏ္ဍု။) ဧကဒေသသရူပေကသိသ်။

"သမသုသမာ"ဟုဆိုလိုလျက် "သမ" ဟူသော တစ်စိတ်ကိုချေ၍ "သမ"ဟူသော တစ်စိတ်ကို အကြွင်းပြုကာ "သုသမာ" ဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ "နာမနာမရူပံ"ဟု ဆိုလိုလျက် "နာမ"ဟူသော တစ်စိတ်ကိုချေ၍ "နာမ"ဟူသော တစ်စိတ်ကို အကြွင်းပြုကာ "နာမရူပံ"ဟုခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ "နိရောဓ နိရောဓုပါယ"ဟု ဆိုလိုလျက် "နိရောဓ" တစ်ခုကိုချေ၍ "နိရောဓ"တစ်ခုကို အကြွင်းပြုကာ "နိရောဓုပါယ"ဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း-စသည်တို့ကို "ဧကဒေသသရူပေကသိသ်= သုတိတူတစ်စိတ်၏ တစ်ခုကြွင်း=သုတိတူ တစ်စိတ်ကို တစ်ခုကြွင်း ပြုသည်" ဟု ခေါ်ဆိုသည်။

"သမာ စ သုသမာ စ သမသုသမာ"-တိ ဝတ္တမေ့ ဧကဒေသသရူပေကသေသံ ကတ္တာ "သုသမာ"ဣစ္စေဝ ဝုတ္တာ။ ယထာ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ နာမရူပဉ္စ နာမရူပန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ ဧကဒေသသရူပေကသေသံ ကတ္တာတိ သရူပေသု သဒိသသုတိပဒေသု ဧကဒေသဘူတသ ဧကသေသံ ကတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၂၆၄။ အထ ဝါ ဆဒ္ဓါရိကာနိ စ ဆဒ္ဓါရိကဝိမုတ္တာနိ စာတိ ဆဒ္ဓါရိကဝိ-မုတ္တာနိတိ ဧကဒေသသရူပေကသေသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိဘာဝိနီ။၁၂၉။ သမာနံ ရူပံ သုတိ ယသ္သာတိ သရူပေါ၊ ဧကဒေသေ-နေ၀ သရူပေါ, နု သကလေနာတိ ဧက-ဒေသသရူပေါ၊ ဧကောယေ၀ ဆဒ္ဓါရိက-သဒ္ဒေါ သေသော အ၀သိဋ္ဌော၊ အညော ပန ဆဒ္ဓါရိကသဒ္ဒေါ လုတ္တောတိ ဧက-သေသော၊ ဧကဒေသသရူပေါ စ သော ဧကသေသော စာတိ တထာ။ မဏိမဏ္ဍု၊ ၁။၃၉၇။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၉၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၈။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၁။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၃၁၈။ မူလဋီ၊၂။၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂၁။ နေတ္တိ၊ဋီ။၄၆။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၁။၉။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဧကဒေသသရူပေကသေသနယ (ပု) [ဧက ဒေသသရူပေကသေသ + နယ] သုတိတူ တစ်စိတ်-၏-ကို-တစ်ခုကြွင်းပြုသောနည်း၊ ဧကဒေသသရူပေကသိသ်နည်း။

နိရောဓော စ နိရောဓုပါယော စ ဧ-ကဒေသသရူပေကသေသနယေန "နိရော-ဓော"တိ ဝုတ္တော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၆။ တံ သဗ္ဗံ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ နာမရူပဉ္စ နာမရူပန္တိ ဧ၀ံ ဧကဒေသသရူပေကသေသနယေန သင်္ဂဟေတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၉၄။ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ နာမရူပဉ္စာတိ ဧတ္ထ နာမရူပသဒ္ဒေါ အတ္တ-နော ဧကဒေသေန နာမသဒ္ဒေန နာမ-သဒ္ဒဿ သရူပေါ, ရူပသဒ္ဒေန စ ရူပ-သဒ္ဒဿ၊ တသ္မာ သရူပါနံ ဧကဒေသောတိ ဧကဒေသသရူပေကသေသော၊ နာမရူပ-

သဒ္ဒသ ဌာနံ ဣတရေသဉ္စ နာမရူပသဒ္ဒါနံ အဒဿနန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၂။၃၁၉။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။) ကေဒေသေန သရူပါ ကေဒေသသရူပါ၊ ဧကော သေသော ဧကသေသော၊ ကေဒေသသရူပါနံ ကေသေသော ကေဒေသ။ပ။သေသော။ ကေဒေသသရူပေကသေသဿ နယော ကေဒေသ။ပ။နယော၊ အထ ဝါ ကေဒေသသရူပေကသေသော ဧဝ နယော ဧကေဒေသ။ပ။နယော။ သမ္မော၊ယော။၁၁၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။၁၃။ ဝိမတိ၊၁။၄။ ဒီ၊ဌီ၊၂။၄ရ၆။ မ၊ဌီ၊၂။ ၈၄။ အံ၊ဌီ၊၃။၁၄၉။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဌီ၊၁။၂၈၁။) အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေဒေသသာမည (နာ) [ကေဒေသ+သာမည] တစ်စိတ်တစ်ဒေသတူသည်၏အဖြစ်။ ကေဒေသသာမညေန ဟိ ယထာဓိပ္ပေတေန ဥပမာ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၁၉။ (-အနု၊ ဌီ၊၁။၁၃၃။)

ကေဒေသသာရူပ (တိ) [ကေဒေသ+သာရူပ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသသုတိတူခြင်း။ လေသ-ဝစနန္တိ ကေဒေသသာရူပေန သမာနာရ-မ္မဏဘာဝေန ဧကေဒေသသ ဝစနံ။ အနုဋီ၊ ၁။၂၁၆။

ကေဒေသသောတာပတ္တိမဂ္ဂ (တိ) [ကေ ဒေသသောတာပတ္တိမဂ္ဂ+ဌာ+ကို] တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့်-တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဖြစ်သော-သောတာပတ္တိမဂ်၌ တည်သော၊ (သောတာပတ္တိမဂ်တစ်စိတ်ကိုရသော)သူ။ နာနာဘိသမယေ ပဌမမဂ္ဂါဒီဟိ ပဟာတ-ဗ္ဗာနံ သညောဇနတ္တယာဒီနံ ကေဒေသ-ကဒေသပ္ပဟာနံ သိယာတိ ကေဒေသ-သောတာပတ္တိမဂ္ဂဌာဒိတာ, တတော ဧဝ ကေဒေသသောတာပန္နာဒိတာ စ အာ-ပဇ္ဇတိ။ မ၊ဌီ၊၁။၁၆၂။ (-အနုဋီ၊၃။၈၈။)

ကေဒေသသောတာပန္န (ပု) [ကေဒေသ+ သောတာပန္န] တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် သောတာပန်ဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေဒေသာဂတ (တိ) [ကေဒေသ+အာဂတ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် လာသော။ သုတ္တေ အာဂတာနံ သဗ္ဗေသံ အဿာဒါဒီနံ ကေဒေသာဂတာနမ္ပိ နိဟရိတ္တာ သဗ္ဗေသံ ဝိဘဇနသံဝဏ္ဏနာဝိသေသော ဒေသနा-ဟာရော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၉။

ကေဒေသာဓိက (တိ) [ကေဒေသ+အဓိက] တစ်စိတ်တစ်ဒေသပိုလွန်သော။ အနုဝတ္တ-မာနဿ ကေဒေသာဓိကဘာဝဿ နိဝါ-ရဏဝသေန ဝုတ္တတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၂။၉၁။ (-အနုဋီ၊၁။၁၅၉။)

ကေဒေသာနုဘဝန (နာ) [ကေဒေသ + အနု ဘဝန] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ခံစားခြင်း။ တတ္ထ ဟိ သ္ဝဒဿ ဘတ္တာဝိမံသနမတ္တမိဝ အဝသေသမမ္ပာနံ အာရမ္မဏရသဿ ဧက-ဒေသာနုဘဝနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ (-မူလဋီ၊ ၁။ရ၆။ ဒီ၊ဌီ၊၂။၂၆၀။)

ကေဒေသာဘာဝ (ပု) [ကေဒေသ + အဘာဝ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ၏ မရှိခြင်း။ တတော

ပရဝါဒီ ကဌာဒီနံ ဝိယ စိတ္တာသ ကေ-ဒေသာဘာဝါ ပဌမပဥ္ဍ ပဋိက္ခိပိတ္တာ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁ရ၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၀၆။)

ကေဒေသာဝဇ္ဇန (နာ) [ကေဒေသ+အာဝဇ္ဇန] တစ်စိတ်တစ်ဒေသဆင်ခြင်ခြင်း။ နာ ဟိ ရာသိအာဝဇ္ဇနံ ကေဒေသာဝဇ္ဇနံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၆ရ။

ကေဒေသုပလက္ခဏ (နာ) [ကေဒေသ+ဥပလက္ခဏ] တစ်စိတ်တစ်ဒေသ မှတ်သားခြင်း။ ကေဒေသုပလက္ခဏဝသေန, ဝဏ္ဏဂန္ဓရာဂိ-သပ္ပါယဝသေန ဝါ ပါဠိယံ "ဝိနီလကဝိ-ပုဗ္ဗဂ္ဂဟဏလက္ခဏာ အသုဘသညာ"တိ ဝတ္တာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၆၁။

ကေဒေသေကဒေသပွဟာန (နာ) [ကေဒေသ+ကေဒေသ+ပဟာန] တစ်စိတ် တစ်စိတ်သော သံယောဇဉ်တို့ကို ပယ်ခြင်း။ ကေ-ဒေသသောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌ-ကြည့်။

ကေဒေါဏိကနာဝပ(ပွ)မာဏ(နာဝါပွမာဏ) (တိ) [ကေဒေါဏိကနာဝါ+ပမာဏ] တစ်ခုသော-လေ့-ထွင်းလေ့-ပမာဏရှိသော။ သခ်ပါလဇာတကေ ကေဒေါဏိကနာဝ-ပ(ပွ)မာဏံ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၅၅။ စရိယာ၊ဌ။၁၂၆။ တေ ဟတ္ထိဂီဝပွမာဏာ ကေဒေါဏိကနာဝါ-ပွမာဏာ ဝါ ဟောန္တိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၆၈။ (-မ၊ဋီ၊၃။၃၆၅။) ကေဒေါဏိကနာဝပွမာဏ(ဇာ၊ဌ၊၃။၃၄၁)နွဲ့ ကေကဋ္ဌ ဒေါဏိကသဏ္ဌာနေန နာဝံ ကရောတိ၊ တာယ နာဝါယ ပမာဏံ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

ကေဒ္ဓဇမာလာ (တိ) [ကော+ဓဇမာလာ] (အ ဆက်မပြတ်) တစ်စပ်တည်းသော-တံခွန်ပန်း-တံခွန်အစဉ်-ရှိသော။ ဒသသဟဿီ-လောကဓာတု ကေဒ္ဓဇမာလာ အဟောသိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၂၂။ မ၊ဌ၊၄။၁၃၃။ ကေဒ္ဓဇမာလာ အဟောသိ နိရန္တရံ ဓဇမာလာသမော-ဓာနဂတာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁။ (-မ၊ဋီ၊၃။၃၄၁။)

ကေဒ္ဓ(ဓ)ဇမာလိ (တိ) [ကေဒ္ဓ(ဓ)ဇမာလာ+ဣ] တစ်စပ်တည်းသော-တံခွန်ပန်း-တံခွန်အစဉ်-ရှိသော။ ဒသသဟဿီလောက-ဓာတုယာ ကေဒ္ဓ(ဓ)ဇမာလိတာ အရိယဒ္ဓ-(ဓ)ဇမာလိတာယ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၀၅။

ကေဒ္ဓါနဂမန (နာ) [ကေဒ္ဓါန+ဂမန] တစ်ခုသော ခရီးရှည်ကို သွားခြင်း။ ဘိက္ခုနိယာ သဒ္ဓိံ သံဝိဓာယ ကေဒ္ဓါနဂမနေ။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၅၅။

ကေဒ္ဓါနမဂ္ဂ (နာ) [ကော+အဒ္ဓါနမဂ္ဂ] (၁) တစ်ခုသော ခရီးရှည်။ (၂) တစ်ပေါင်းတည်း-အတူတကွ-သွားအပ်သော ခရီးရှည်။ **(၁)** (၂) ယော ပန ဘိက္ခု ဘိက္ခုနိယာ သဒ္ဓိံ သံဝိဓာယ ကေဒ္ဓါနမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇေယ္ယ။ ဝိ၊ ၂။၈ရ။ ကေဒ္ဓါနမဂ္ဂန္တိ ကော် အဒ္ဓါနသင်္ခါတံ မဂ္ဂံ၊ ကေတော ဝါ အဒ္ဓါနမဂ္ဂံ။ ကင်္ခာ။ ၂၁၃။ သာရတ္ထ၊ဋီ။၅၀။ (-ဝိ၊၅။ ၂၇။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၄၉။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄။) ကေဒ္ဓါနမဂ္ဂန္တိ ကော် အဒ္ဓါန-သင်္ခါတံ မဂ္ဂံ။ ကေတော ဝါ အဒ္ဓါနမဂ္ဂံ၊ အဒ္ဓါနမေဝ မဂ္ဂေါ အဒ္ဓါနမဂ္ဂေါ၊ အဒ္ဓါန-သဒ္ဒေန ဝိသေသိတတ္တာ အမ္ဗယောဇန-

မဂ္ဂေါတိ အဓိပ္ပေတော၊ ဧကော အဒ္ဓါန-မဂ္ဂေါ ကေဒ္ဒါနမဂ္ဂေါ၊ ဘိက္ခုနိယာ ဧကတော ဂန္ဓဟော အဒ္ဓါနမဂ္ဂေါ ကေဒ္ဒါနမဂ္ဂေါ။ ကခ်ီ၊ မဟာဋီ၊၄။ ၂၁။

ကေဒ္ဒါနမဂ္ဂဂမန (နာ) [ကေဒ္ဒါနမဂ္ဂ+ဂမန] တစ်ခုသော-တစ်ပေါင်းတည်းသွားအပ်သော-အတူတကွသွားအပ်သော-ခရီးရှည်သို့ သွားခြင်း။ ထေယျသတ္တံ ဥပသုတိတိ ထေယျ-သတ္ထေန သဒ္ဒိ သံဝိဓာယ ကေဒ္ဒါနမဂ္ဂ-ဂမနဋ္ဌ ဥပသုတိတိဌနဋ္ဌ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၄၉။

ကေဒ္ဒါနမဂ္ဂပဋိပဇ္ဇနဝတ္ထု (နာ) [ကေဒ္ဒါနမဂ္ဂ ပဋိပဇ္ဇန+ဝတ္ထု] တစ်ခုသော-တစ်ပေါင်း-တည်းသွားအပ်သော-အတူတကွသွားအပ်သော-ခရီးရှည်သို့ သွားသောဝတ္ထု။ သာဝ-တ္ထိယံ ဆဗ္ဗဂိုယေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ကေဒ္ဒါန-မဂ္ဂပဋိပဇ္ဇနဝတ္ထုသို့ ပညတ္တံ။ ကခ်ီ။ ၂၁၃။

ကေဒ္ဒါရ (နာ) [ကေ+ဒ္ဒါရ] (၁) တစ်ခုသော (စက္ခုစသော) ဒ္ဒါရ။ (၂) တစ်ခုသော-တံခါး-အပေါက် (တံခါးပေါက်၊ ခံတွင်း-ပေါက်-စသည်)။ (တိ)(၃) တံခါးတစ်ပေါက်တည်းရှိသော။

(၁) ဝေမေဝ ကေဒ္ဒါရေ သသမ္ဘယု-တ္တောသု အာဝဇ္ဇနာဒီသု ... အသမ္ဘောဟ-သမ္ဘဇည် ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆ရ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၄၁။

(၂) ယမ္မိ နာနာကုလသ နိဝေသနံ မဇ္ဈေ ဘိတ္တိ အကတ္တာ ကေဒ္ဒါရေနေဝ ဝဋ္ဋဋ္ဌိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၀။ အနုံ ပါနံ ခါဒနီယံ၊ ဘောဇနဋ္ဌ မဟာရဟံ။ ကေဒ္ဒါရေန ပဝိ-သိတ္တာ၊ နဝဒ္ဒါရေဟိ သန္ဒတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၀၅။

(တိ)(၃) သေယျထာပိ ဘန္တေ ရညော ပစ္စန္တိမံ နဂရံ ဒဠ္ဍုဒ္ဒါပံ ဒဠ္ဍပါကာရ-တောရဏံ ကေဒ္ဒါရံ။ ဒီ၊၃။၈၃။ အံ၊၃။၄၁၄။ (-မိလိန္ဒ။၅၉။)

ကေဒ္ဒါရကောဋ္ဌက (တိ) [ကေ+ဒ္ဒါရကောဋ္ဌက] တစ်ခုသော တံခါးမုခ်ရှိသော။ ကေဒ္ဒါရ-ကောဋ္ဌကဿ ပန ဃရဿ မဇ္ဈဋ္ဌာနေ မဂ်လတ္ထမ္ဘံ နိဿာယ မဇ္ဈိမဒ္ဒါရသာလာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။

ကေဒ္ဒါရဗာဟာ (ထီ) [ကော+ဒ္ဒါရဗာဟာ] တစ်ခုသော တံခါးပေါင်။ တေသု ဟိ ဧကော ပစ္စေကဗြဟ္မာ ဂန္ဓကုဋိယာ ကေဒ္ဒါရဗာဟံ နိဿာယ ဋ္ဌိတော။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၅။

ကေဒ္ဒါရိက (တိ) [ကေဒ္ဒါရ+ဏိက] တစ်ဒ္ဒါရ ၌ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေဒ္ဒါရိကကမ္မ (နာ) [ကေဒ္ဒါရိက+ကမ္မ] တစ်ဒ္ဒါရ၌ ဖြစ်သော ကံ။ နာ ဧဝံ ကာယဒ္ဒါရာ-ဒီသု ကေဒ္ဒါရိကကမ္မံ အညသ္မိံ ဒ္ဒါရေ နုပ္ပဇ္ဇတိ။ မူလဋီ၊၁။ရ၁။

ကေဒ္ဒါရိကစိတ္တ (နာ) [ကေဒ္ဒါရိက+စိတ္တ] တစ်ဒ္ဒါရ၌ ဖြစ်သောစိတ်။ ကေဒ္ဒါရိကစိတ္တာနိ ပဋ္ဌာနဒ္ဒါရိကာနိ စ။ သင်္ဂဟ။၄၈။

ကေဒ္ဒီ(ဒ္ဒေ)သန္ဆတိဝါရ (ပု) [ကေဒ္ဒီ (ဒ္ဒေ) သန္ဆတိ+ဝါရ] တစ်ခုနှစ်ခုသော သန္ဆတိဝါရ။

(ကေဒ္ဓိသန္ဆတိဝါရ- အရ—"ရူပ်ဖြစ်အံ့-သတ္တရသကာလ တစ်ချက်နှစ်ချက်၊ နာမ်ဖြစ်အံ့- တစ်ဝိထိ နှစ်ဝိထိကို ယူရကြောင်း" ပြည်၊သျ၊၃။၅၅၉-၌ လာသည်။) အာ-လောကဌာနေ ဝိစရိတ္တာ သြဝရက် ပဝိ-ဋ္ဌသာပိ နှ တာဝ သဟသာ ရူပ် ပါကဋ်ဟောတိ၊ ယာဝ တံ ပါကဋ် ဟောတိ၊ တ္ထေ-န္ဓရေ ကေဒ္ဓိ(ဒ္ဓေ)သန္ဆတိဝါရာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၆ ၂။

ကေဒ္ဓိတိပဋ္ဌာန (တိ) [ဧကေဒ္ဓိတိ+ပဋ္ဌာန] တစ်လ္ဟာ, နှစ်လ္ဟာ, သုံးလ္ဟာရှိသော။ စတုပ္ပဋ္ဌာန-တော ပဋ္ဌာယ ကတာ ဥပါဟနာ၊ နှ ဧကေဒ္ဓိတိပဋ္ဌာနာ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၁ရရ။

ကေဒ္ဓိတိမိဠ္ဆက (တိ) [ဧကေဒ္ဓိတိ+မိဠ္ဆက] တစ်မြောင်း, နှစ်မြောင်း, သုံးမြောင်း ရှိသော။ မဂဓရဋ္ဌ ဇာတလသုဏမေဝ ဟိ ဣဓ လသုဏန္တိ အဓိပ္ပေတံ၊ တမ္မိ ဘဏ္ဍိကလသု-ဏမေဝ, နှ ဧကေဒ္ဓိတိမိဠ္ဆကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။ (-ပါစိတ်၊ယော။၁၆၀။)

ကေဒ္ဓိဟိက (တိ) [ဧကေဒ္ဓိဟ+ဏိက] တစ်ရက် နှစ်ရက်-ဟု ဖြစ်သော-ဟူသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေဒ္ဓိဟိကာ[1] (ထီ) [(ဧက+ဒ္ဓိ+အဟ+ဣက+အာ=)ကေဒ္ဓိဟိကာ+ဂဏနာ] တစ်ရက် နှစ်ရက်-ဟုဖြစ်သော-ဟူသော-ရေတွက်ခြင်း။ အထ ခေါ ဘဂ္ဂဝ သုနက္ခတ္တော လိစ္ဆဝိပုတ္တော ဧကေဒ္ဓိဟိကာယ သတ္တရ-တ္တိန္ဒိဝါနိ ဂဏေသိ။ ဒီ၊၃။၆။ ကေဒ္ဓိဟိ-ကာယာတိ ဧကံ ဒ္ဝေတိ ဝတ္တာ ဂဏေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ ကေဒ္ဓိဟိကာယ ဂဏနာယ။ ဒီ၊ ဋီ၊၃။၅။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ဗားကရားနိသျ၊၁။၄၀-၌ "ဧကံ အဟံ ဧကောဟံ။ ဒ္ဝေ အဟာနိ ဒ္ဝိဟံ။ ဧကောဟဉ္စ ဒ္ဝိဟဉ္စ ဧကောဟဒ္ဝိဟံ။ ဧကော-ဟဒ္ဝိဟန္တိ ပဝတ္တာ ဧကေဒ္ဓိဟိကာ။ ဧက နောင် အဟ-သဒ္ဒါတစ်ခုကေျ"ဟုပြဆိုသည်။)

ကေဒ္ဓိဟိကာ[2] (ထီ) [ဧက+ဒ္ဓိ+ဏ္ဍိဟိကာ] တစ်ပါးချင်း တစ်ပါးချင်း, နှစ်ပါးတွဲ နှစ်ပါးတွဲ, ချဉ်းကပ်ခြင်း။ ယထာ တေ ဘိက္ခု ဧက-ဒ္ဓိဟိကာယ သာရဇ္ဇမာနရူပါ ယေနာဟံ တေနုပသင်္ကမိ။ သံ၊ ၂။ရ၆။ ကေဒ္ဓိဟိကာ-ယာတိ ဧကေကော စေဝ ဒ္ဝေ ဒ္ဝေ စ ဟုတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ရ၆။ ကေဒ္ဓိဟိကာယာတိ ဧကေကသ္မိ စေဝ ဒ္ဝိန္နံ ဒ္ဝိန္နဉ္စ ဏ္ဍိဟိကာ ဂတိ ဥပသင်္ကမနာ ကေဒ္ဓိဟိကာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၄၀။

ကေဒ္ဓေဒိဝသိက (တိ) [ဧကေဒ္ဓေဒိဝသ+ဏိက] တစ်ရက်နှစ်ရက်-ဖြစ်-ရှိ-ကြာ-သော။ ယ-ထာ ယရေ ကေဒ္ဓေဒိဝသိကော ရဇော ရဇော ဧဝ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ရ ၂။

ကေဒ္ဓေသန္ဆတိဝါရ (ပုဒ်နှ) [ဧကေဒ္ဓေသန္ဆတိ+ဝါရ] (၁) တစ်ခုနှစ်ခုသော ဇောစိတ်အစဉ် အလှည့်အကြိမ်။ (တိ)(၂) တစ်ခုနှစ်ခုသော ဇောစိတ်အစဉ် အလှည့်အကြိမ်ရှိသော။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(တိ) (၂)** တ္ထေန္ဓရေ ပဝတ္တာ ရူပသန္ဆတိ အရူပ-သန္ဆတိ ဝါ ကေဒ္ဓေသန္ဆတိဝါရာ နာမ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၅။

ကေဒ္ဓေသန္ဆတိဝါရပရိယာပန္န (တိ) [ကေဒ္ဓေ

သန္ဓတိ၀ါရ+ပရိယာပန္နဲ] တစ်ခုနှစ်ခုသော ဇောစိတ်အစဉ် အလှည့်အကြိမ်၌ -အကျုံး ၀င်-အတွင်း၀င်-သော။ ကေဒွေသန္ဓတိ-၀ါရပရိယာပန္နံ သန္ဓတိ ပစ္စုပ္ပန္နံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၅၅။

ကေဝမ္ပ (ပု) [ကေ+ဝမ္ပ] (၁) တစ်ခုသော-သဘော-တရား။ (၂) တူညီသော အကျင့်တရား။ (၁) ဘဂ၀တာ ဇာနတာ ပဿတာ အရဟတာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ကေဝမ္ဟော အက္ခာတော။ မ၊၂။၁၃။ ကေဝမ္ပံ ဘိက္ခဝေ ပဇဟထ။ ဣတိ၀ုတ်။၁၉၅။ ကေဝမ္ပန္တိ ကေ၀ံ ကိလေသသဘာ၀န္တိ အ၀ိပ္ပါယော။ ၉-ကော ၀ သော ဝမ္ဟော စာတိ ကေ၀ဟော။ ဣတိ၀ုတ်၊ဋ္ဌ။၃၅။ (-သံ၊၁။၃၈။) ကေ၀ဟမ္ပိ (အံ၊၁။၂)တိ ဇ္ဈာ ... နိဿဋ္ဌာ ဇ္ဈာန ဝ၀ဟော ၀ေ၀ိတ ဇ္ဈာ။ တသ္မာ ကေ၀ဟမ္ပိ နိဿဋ္ဌံ ကေသဘာ၀ပ္ပိ အယမေ ဇ္ဈာ အ ဇ္ဈာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၊ (-၃ဝ၅။ အံ၊ဋီ၊၁။ရ၂၊၂၂၂။) ("ကေ၀ဟ"တရား၊ တို့ကို အံ၊၁။၂-၆။ အံ၊ ၁။၃၂-၃၄။ သံ၊၁။၃၈-တို့ကြည့်။) (၂) ကေ၀ဟ စာရီ-ကြည့်။

ကေ၀ဟ ကွန္ဓ (ပု) [ကေ+ဝဟ ကွန္ဓ] တစ်ခုသော-ဝဟ ကွန္ဓာ-တရား အစု။ စတုရာသီတိ ဝဟ-ကွန္ဓ သဟ သော သု ကေ ဝဟ ကွန္ဓ သ ပိ နာ မံ ဝဟ ၀ေ ၀ စ နမေ ၀။ ၀ိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။ရ၃။)

ကေ၀ဟ စာရီ (တိ) [ကေ၀ဟ+စရ+ဏီ] တူညီ သော အကျင့်တရား၊ ကို ကျင့်လေ့ရှိ သော၊ သူ။ တသ္မာ ဇေ အ စ ဗ္ဗ ကေ ဝဟ စာ ရီ တာ ယ သ ဟ ဝ ဟ ဟ ကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။ ကေ ဝ ဟ-စာ ရီ တာ ယ တိ သ မာ နဝ ဟ စာ ရီ တာ ယ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ရ။

ကေ၀ဟ ပါဋိ (ထီ) [ကေ၀ဟ+ပါဋိ] တစ်ခုသော တရား၊ ကို (ဟောအပ်ရာ ဖြစ်သော-ပြတော် မူ သော) ပါဋိတော်၊ ကေ၀ဟ ပါဋိတော်။ အံ၊ ၁။၃၄-၄၀။ ကေ၀ဟ ပါဋိ ယံ ကေ ဝ ဟ ကေ သ ဘာ ၀ ဝေ ါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။

ကေ၀ဟ ပါဋိ ၀ဏ္ဏနာ (ထီ) [ကေ၀ဟ ပါဋိ + ၀ဏ္ဏနာ] ကေ၀ဟ ပါဋိတော်အ ဖွင့်။ ကေ-ဝ ဟ ပါဋိ ၀ ဏ္ဏ နာ ယံ ဣ ဝ ဝ ဟ သ ဒ္ဒါ သ ဘာ ၀-ဌာ "ကုသ လာ ဝ ဟ ဟာ"တိ အာ ဒီ သု ၀ ိ ယာ-တိ အာ ဟ "ကေ သ ဘာ ၀ ေ ါ"တိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။၂၂၂။

ကေ၀ဟ ပူ ရ ဏ (တိ) [ကေ၀ဟ+ပူ ရ ဏ] တစ်ခု သော တရား ကို-ပြည့်စေ-ဖြည့်ကျင့်-သော၊ သူ။ ဣ တိ ဘ ဂ ဝါ ၀ ေ ဝ ေ နေ ယျ ဒ မ နု ကု-သ လော ၀ ေ နေ ယျ ဗ္ဗာ သ ယာ နု ကူ လံ တ-တိ ယ မ ဂ္ဂါ ဓိ ဂ မ် လ ဟု နာ ဥ ပါ ယေ နေ ကေ-ဝ ဟ ပူ ရ ဏ တာ မ ဇ္ဈေ နေ ထိ ရံ ကတ္တာ ဒ-သ ေ တိ။ ဣ တိ ၀ုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၃ ၃ ရ။

ကေ ၀ ဟ မူ လိ က (တိ) [(ကေ ၀ ဟ+မူ လ=) ကေ ဝ ဟ မူ လ+ဣ ဂ] တစ်ခု သော တရား လျှင် - မူ လ- အ ကြောင်း ရင်း-ရှိ သော။ ကတ္ထ စိ ဘ ဂ ဝါ ကေ ဝ ဟ မူ လိ ကံ ဒေ သ နံ ဒေ သေ တိ။ ၀ ိ သု ဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁ ၅ ရ။ ကေ ဝ ဟ မူ လိ ကံ ဒေ သ နဿ အ ၀ ိ ဇ္ဈ တ ဏ္ဍ သု ကော ယော ဝ ဝ ေ ဝ ဟ ေ ဝ ေ ဝ ေ ဝ

ဒေသေတိတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။)

ဧကဓမ္မသဝနီ(သဝနီ)ယ (တိ) [ဧက+ဓမ္မသ(သ)ဝန=) ဧကဓမ္မသ(သ)ဝန+ဏ္ဍယ] တစ်ကြိမ် တရားတော်ကို နာဘူးသော၊ တစ်ခုသော တရားနာခြင်း-တစ်ကြိမ် တရားနာခြင်း-ဖြင့် ပြီးစီးသော (ရဟန်း)ကိစ္စ ရှိသော၊ ဧကဓမ္မသ(သ)ဝနိယမည်သော၊သူ။

ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်လက်ထက်တော်၌ ကောင်းကင်ခရီးဖြင့်ကြွသွားသော ရဟေတ်ပါးသည် ဘုရားရှင်၏အထက်တော်၌ ကျောက်တောင်သို့ဆိုက်ရောက်သောငှက်ကဲ့သို့ ဆက်လက်မသွားနိုင်သောကြောင့် မြေပြင်သို့ သက်ဆင်း၍ ဘုရားရှင်၏ အနိစ္စ ဒေသနာတရားတော်ကို နာယူရသဖြင့် အနိစ္စသညာကို နှလုံးသွင်းတော်မူသည်။ ထိုရဟေတ်သည် ဤဘုရားရှင်လက်ထက်ဝယ် အမျိုးကောင်းသားဖြစ်၍ မိဘအိမ်၌နေစဉ် (ဂ)နှစ်အရွယ် ရောက်သောအခါ ရဟန်းတစ်ပါး၏ "အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ" အစချီသော ဂါထာကို နာယူရသဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်၍ "ဧကဓမ္မသဝနိယထေရ်" ဟု အမည်တွင်လေသည်။ အပ၊၂။၈-၁၀။

ထေရဋ္ဌ-၌ "ဧကဓမ္မသဝနိယ"အမည်ရှိသော အခြားမထေရ်တစ်ပါးကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင် လက်ထက် သစ်ပင်စောင့် နတ်သားသည် မျက်စိလည် လမ်းမှားသော ရဟန်းတော်တို့ကို ဘောဇဉ် ဆက်ကပ်၍ လမ်းမှန်ကို ညွှန်ခဲ့သောကောင်းမှုကြောင့် ကဿပဘုရားရှင်လက်ထက်တော်၌ ကိကိမင်းကြီး၏မြစ် "ကိကိပြဟွဒတ်"မည်သောမင်းဖြစ်လေသည်၊ ဘုရားသာသနာကွယ်ပသောကြောင့် တရားနာခွင့်မရသဖြင့် "ဓမ္မသညာမကွယ်ပျောက်မီ ရသေ့ရဟန်းပြုအံ့" ဟု ကြံ၍ ဟိမဝန္တာသို့ထွက်ခွါသောအခါ သိကြားမင်းဟောကြားအပ်သော "အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ" အစရှိသောတရားတော်ကို ကြားနာ ရသဖြင့် နန်းတော်သို့ ပြန်လာလေသည်။ ဤဘုရားရှင်လက်ထက်တော်၌ (ဂ)နှစ် အရွယ်ကပင် ရှင်ရဟန်းပြု၍ ဘုရားရှင်၏ "အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ" အစရှိသော တရားတော်ကို နာရသောကြောင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူ၍ "ဧကဓမ္မသဝနိယထေရ်" ဟု အမည်တွင်လေသည်။ ထေရဋ္ဌ၊၁။၁၉၀-၁။ ယင်းမထေရ်ကို အပဒါန်ပါဠိတော်၌ "မဂ္ဂသညကထေရ်" ဟူသောအမည်ဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။ အပ၊၁။၁၆၇-ကြည့်။

ဤတွင် သုဒံ အာယသ္မာ ဧကဓမ္မ-သဝနိယော ထေရော ဤမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၁၀။ တဿ ဧကေ-နေဝ ဓမ္မသဝနေန နိပ္ပန္နကိစ္စတ္တာ ဧက-ဓမ္မသဝနီယောတ္တေ၀ သမညာ အဟောသိ။ ထေရဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။

ဧကဓမ္မသဝနီယတ္ထရ (ပု) [ဧကဓမ္မသဝနီယ+ထေရ] ဧကဓမ္မသဝနီယမည်သောထေရ်။ ကိလေသာ စျာပိတာ မယှန္ဒီ အာယသ္မ-တော ဧကဓမ္မသဝနီယတ္ထရသ ဂါထာ။ ထေရဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။

ကေမ္ဘာဓရ (တိ) [ကေမ္ဘ+အာဓရ] တစ်ခု သောတရားသာလျှင် တည်ရာရှိသော၊ တ ရားတစ်ခုဌ် တည်သော။ ကေမ္ဘာဓရ-ဘာဝေပိ ဥပ္ပါဒဘဂါနံ အညော ဥပ္ပါဒ-ကွကော၊ အညော ဘင်ကွကော။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၃၉။ ဓမ္မော ဧဝ အာဓရော ဓမ္မာဓရော။ ဧကော ဓမ္မာဓရော ဧတေသန္တိ ကေ-ဓမ္မာဓရာ၊ ဥပ္ပါဒဘဂါ။ မဂ်ိမဋ္ဌ။၁။၄၃၆။

ကေမ္ဘာရမ္ဘက (တိ) [ကေမ္ဘ+အာရမ္ဘက] တစ်ခုသောတရားလျှင်အာရုံရှိသော။ တသ္မာ သကလဓမ္မာရမ္ဘကမ်ိ တံ ကေမ္ဘာရမ္ဘကံ ဝိယ သုဝဝတ္ထာပိတေယေဝ တေ ဓမ္မေ ကတ္တာ ပဝတ္တတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၃၆-ရ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၂။ မ၊ဋီ၊ ၁။၁၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၂။

ကေဓာ (ဗျ) [ကေ+ဓာ။ ရူ၊နှာ။၁၃၃၊၂၅၄။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၂၅ရ၊၃ဂ၀။] တစ်ခုသော အပြားအားဖြင့်။ ဧဝံ သဗ္ဗံ သက္ကာယံ ဒ္ဋိဓ ဒဿေတ္တာ ဣဒါနိ တမေဝ ကေဓာ သမ္ပိ-ဏ္ဏေတ္တာ ဒဿေန္တော "သဗ္ဗံ သဗ္ဗတော"-တိအာဒိမာဟ။ မ၊ဌ၊၁။၄၀။

ကေဓာတု (ထိ) [ကော+ဓာတု] တစ်ခုသော ဓာတ်။ လောကသ္မိံ ကတ္ထစိ ဧကဋ္ဌေပိ ကောယတနေပိ ဧကဓာတုယာပိ ကော-ရမ္မကေပိ နတ္ထိ။ အံ၊ဌ၊၂။၃၀၄။

ကေဓိကာရ(ဓိဏ္ဍာရ) (ပု) [ကေ + ဓိကာရ (ဓိဏ္ဍာရ)] တစ်ခဲနက်သော-"ဓိ(=ထို)" ဟူ သောအကွရာ-"ဓိ"ဟူသောအသံ-"ဓိ" ဟု-ပြုခြင်း။ ဣမိနာ ဥပါယေန ယာဝ အကနိဋ္ဌဘဝနာ ဧကဓိကာရော (ဧကဓိ-ဏ္ဍာရော) ဥဒပါဒိ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၀၀။ အံ၊ဌ၊ ၃။၃၂၈။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၉၆။

ကေဓိဏ္ဍာရပရိပုဏ္ဏ (တိ) [ကေဓိဏ္ဍာရ+ပရိပုဏ္ဏ] တစ်ခဲနက်သော-"ဓိ(=ထို)" ဟူသော အကွရာ-"ဓိ"ဟူသောအသံ-"ဓိ"ဟု-ပြု ခြင်း-နှင့်ပြည့်သော။ ဧဝံ ဘူမိတော ပဘုတိ သော သဒ္ဒါ မုဟုတ္တေန ယာဝ ဗြဟ္မ-လောကာ အဂမာသိ၊ ကေဓိဏ္ဍာရပရိ-ပုဏ္ဏော လောကော အဟောသိ။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊၂။၅၈။

ကေဓိတိကာ (ထိ) [ကော+ဓိတိကာ။ ဧက ဓိတု+ကိက+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] တစ်ဦးတည်းသော သမီး။ အယဉ္စ မေ ဧက-ဓိတိကာ။ ဝိ၊၁။၁၉ရ။ (-အံ၊ဌ၊၁။၃၃၂။)

ကေဓိတု (ထိ) [ဧကော+ဓိတု] တစ်ဦးတည်းသော သမီး။ သာ စ တဿ ကုလဿ ဧက-ဓိတာ။ အံ၊ဌ၊၁။၂ရ၅။ (-ထေရီ၊ဌ။၁၀၃။)

ကေဓုရ (ပုန) [ကော+ဓုရ] တစ်ခုသော ထမ်းပိုး။ ဒုဗ္ဗလာ သဒ္ဓါ ဗလဝတိယာ ပညာယ သဟ ဝတ္တမာနာ အတ္ထသိဒ္ဓိ နု ကရောတိ ဟတ္ထိနာ သဟ ဧကဓုရေ ယုတ္တဂေါဏော ဝိယ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၂ရ။ (-သံ၊ဌ၊၁။၂၂ရ။)

ကေဓူမ (တိ) [ဧကော+ဓူမ] တစ်ခဲနက်သော အခိုး ရှိသော။ သကလပါသာဒေါ ဧကဓူမော အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၃၄။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃ဝ၆၊ (-၂၂ရ။)

ကေဝေနု (ထိ) [ကော+ဝေနု] တစ်ကောင်သော

နို့တိုက်နွားမ။ ဂေါပါလကော တသ ကေခေနုယာ ခီရံ ဒါပေသိ။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။

ကေနဂရ (ထီ၊နာ) [ကေ+နဂရ] တစ်ခုတည်းသောမြို့၊ တစ်မြို့တည်း။ တသ္မာ သော ကေနဂရေ ဝသန္တောပိ သဗ္ဗပစ္ဆာ အာဂတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။

ကေနဂရိယ (တိ) [ကေနဂရ+ဣက(ဣယ)] တစ်ခုတည်းသောမြို့ဌာနေသော၊သူ။ (ပါရာ၊ဂံ၊၂။၂၅၅။) ကေနဂရိယာ ဝိယ အသ ဇာတိကွဇေ ဝိကာရာပဇ္ဇနတော ဇာတိ-ကွေတ္တာဝေါဟာရော။ ဝိမတိ၊၁။၈၀။

ကေနယန (နာ) [ကေ+နယန] (၁) တစ်ခုသောမျက်စိ။ (တိ)(၂) တစ်ခုသောမျက်စိရှိသော၊သူ။ **(၁) (တိ)(၂)** ကေနယနော ပုရိသော တံ ကေနယနံ ရက္ခတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ဖ၅၅။)

ကေနဝုတ (တိ) [ကေနဝုတိ+အ။ ရူ၊ဋီ၊နှာ။ ၁ရ၄။ ကေနဝုတိ+ဋ္ဌ။မောဂ်၊၄။၅၁။ ကေ+နဝုတိ။ နီတိ၊ပဒ။၄၀ဖ။ ယင်းအလို "ထီ"လိုင်။] ကိုးဆယ့်တစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော။ (ရူ၊ဋီ။ မောဂ်။) ကိုးဆယ့်တစ်ခု။ (နီတိ၊ပဒ။) ဣတော ဟိ ကေနဝုတေ ကပ္ပေ ဝိပဿီ နာမ သတ္ထာ လောကေ ဥဒပါဒိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ရဖ။ ကေနဝုတေ ကပ္ပေတိ ဧ-ကနဝုတိယာ ကပ္ပါနံ မတ္ထကေတိ ဘုမ္မ-ဝစနဿ သာမိဘုမ္မဝစနဝသေန အတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော။ နီတိ၊ပဒ။၄၀ဖ။

ကေနဝုတိ (ထီ) [(၁) ကေ+နဝုတိ။ (၂) ကေနဝုတိ+အ(ဋ္ဌ)] (၁) ကိုးဆယ့်တစ်ခု။ (တိ) (၂) ကိုးဆယ့်တစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော။ **(၁)** ကေနဝုတိဇန-ကြည့်။ **(တိ)(၂)** ကေ-နဝုတိတော ကပ္ပေ၊ ယံ ကမ္မမကရိ တဒါ။ အပ၊၂။၁ရ။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေနဝုတိကပ္ပ (ပု) [ကေနဝုတိ+ကပ္ပ] ကိုးဆယ့်တစ်ခုမြောက်သော ကမ္ဘာ။ ဣတော သော ဂါမဏိ ကေနဝုတိကပ္ပေ ယမဟံ အနုဿရာမိ။ သံ၊၂။၅၀၈။

ကေနဝုတိကပ္ပမတ္ထက (ပု၊နာ) [ကေနဝုတိကပ္ပ+မတ္ထက] ကိုးဆယ့်တစ်ခုမြောက်သော-ကမ္ဘာ၏အထက်-ကမ္ဘာထက်။ ဧဝံ ကေ-နဝုတိကပ္ပမတ္ထကေ ဝိပဿနာပညာယ အနဓိဂတတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅-၆။

ကေနဝုတိကပ္ပါဝသာန (နာ) [ကေနဝုတိကပ္ပ+အဝသာန] ကိုးဆယ့်တစ်ခုမြောက်သော-ကမ္ဘာ၏ အဆုံး။ ကေနဝုတိကပ္ပါဝသာနေ အမ္ဘာကံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒကာလေ ဗုဒ္ဓမာတာ မဟာမာယာဒေဝီ နာမ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၂၄၃။

ကေနဝုတိဇန (ပု) [ကေနဝုတိ+ဇန] ကိုးဆယ့်တစ်ယောက်သောလူ။ အသီတိ ဒသ ဇေကော စာတိ ကေနဝုတိဇနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။

ကေနဟုတ (နာ) [ကေ+နဟုတ] (၁) တစ်သောင်း။ (၂) တစ်ခုသော နဟုတသခ္ခာ။ **(၁)** ကေနဟုတံ ဥပါသကတ္တံ ပဋိဝေ-ဒေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ဋ္ဌ၈။ (-ဓမ္မာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅ဖ။) **(၂)** ကောဋိပကောဋိသတ-

သဟသာနံ သတံ ကေနဟုတန္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၆။

ကေနဋ္ဌ (ပု) [ကေ+နဋ္ဌ] တစ်ခုသော ကျူးရိုး။ ကေနဋ္ဌံ အာဟရာပေတ္တာ ကောဋိယံ ဂ-ဟေတ္တာ ဓမိ။ မဟာ၊၃။၁၂၅။

ကေနာဒ (တိ) [ကေ+နာဒ] တစ်ခဲနက်သော ပဲ့တင်သံရှိသော။ အဘိနာဒေတိ ဒဒ္ဒရန္ဓိ ဒဒ္ဒရံ ရဇတပဗ္ဗတံ ကေနာဒံ ကရောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ ကေနိန္နာဒ-လည်းကြည့်။

ကေနာနာကုလဂ္ဂဟဏ (နာ) [ကေနာနာကုလ+ဂဟဏ] ကေကုလသဒ္ဒါ, နာနာကုလသဒ္ဒါ။ တသ္မာ ကေနာနာကုလဂ္ဂဟဏံ, ဧ-ကနာနုပစာရဂ္ဂဟဏဟ္ဒု သာတ္ထကန္ဓိ ဝေဒိ-တဗ္ဗံ။ ဝဇိရ။၂၃၁။

ကေနာနာဇာတိက (တိ) [ကေနာနာ+ဇာတိ+က] တစ်ခုတစ်ခုသော သဘောရှိ, မျိုးသော သဘောရှိသော။ စက္ခုဟ္ဒု ပဋိစ္စ ရူပေစာတိအာဒိနာ ဒ္ဝါရာရမ္မဏေသု ဧက-ဝစနဗဟုဝစနနိဒ္ဒေသာ ကေနာနာသန္ဓာန-ဂတာနံ ကေသန္ဓာနဂတဝိညာဏပစ္စယ-ဘာဝတော ကေနာနာဇာတိကတ္တာ စ။ မူလဋီ၊၂။၄၈။ ကေနာနာသန္ဓာနဂတာနန္ဓိ ကေသန္ဓာနဂတာနံ အဘိန္နသန္ဓာနဂတာနံ ဒ္ဝါရာနံ, နာနာသန္ဓာနဂတာနံ ဘိန္နသန္ဓာ-နဂတာနံ အာရမ္မဏာနန္ဓိ ယောဇနာ။ ကေနာနာဇာတိကတ္တာတိ စက္ခာဒိဧကေက-ဇာတိကတ္တာ ဒ္ဝါရာနံ, နီလာဒိအနေက-ဇာတိကတ္တာ အာရမ္မဏာနံ။ အနုဋီ၊၂။၅၆။

ကေနာနာသန္ဓာနဂတ (တိ) [ကေနာနာသန္ဓာန+ဂတ] မကွဲမပြား-တူ-သောသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော, ထူးသောသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော။ အ ထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေနာနုပစာရဂ္ဂဟဏ (နာ) [ကေနာနုပစာရ+ဂဟဏ] ကေကုပစာရသဒ္ဒါ, နာနုပစာရသဒ္ဒါ။ ကေနာနာကုလဂ္ဂဟဏ-ကြည့်။

ကေနာမ (တိ) [ကေ+နာမ] တစ်ခုတည်းသော-တူသော-အမည်ရှိသော၊ အမည်တူသော၊ သူ။ ပုတ္တာပိ တဿ ဗဟဝေါ၊ ကေနာမာတိ မေ သုတံ။ ဒီ၊၃။၁၆၀။ ကေနာမာတိ ဣန္ဒ-နာမေန ကေနာမာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၄။)

ကေနာမက (တိ) [ကေ+နာမ+က။ ထိ-ဌ ကေနာမိက] (၁) တစ်ခုတည်းသော-တူသော-အမည်ရှိသော၊ အမည်တူသော၊သူ။ (၂) တစ်ခုတစ်ခုသော-အသီးသီးသော-အမည်ရှိသော၊ အမည်မတူသော၊သူ။ **(၁)** ယသောဓရသနာမာ တော၊ သဗ္ဗေပိ ကေ-နာမကာ။ အပ၊၁။၁၀၄။ ဧတေသံ ကေ-နာမကာယေဝါ(မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၁)တိ ဧတေသံ အာဂတာနံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ ပါဋိယံ အနာ-ဂတာ အညေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ သမာနနာမကာ ဧဝ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၅။ "တိသာ"တိ ကေ-နာမိကာယ ဧဝ မာတု ကုစ္ဆိယံ နိဗ္ဗတ္တ-ကာလေ ပိတံ ထည့် စတူသု မဟာသမု-ဒ္ဒေသု ဥဒကတော ဗဟုတရံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ **(၂)** အညေ စတ္တာရော ဓမ္မာ ကေနာ-မကာ အတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ ကေနာမ-ကာတိ ဧကေကနာမကာ၊ ယေ နာနာဗျဉ္ဇ-နာတိ အဓိပ္ပေတာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၆။

ကေနာမိက (တိ) [ကေနာမ+ဏ္ဍက] တူသော အမည်ရှိသော။ အပွဂိဟိတော ဝိမောက္ခော ပဌမံ ဥဒ္ဒိဋ္ဌေန ကေနာမိကတ္တာ နဂကေတဗ္ဗော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၄၉။

ကေနာမိကာ (ထီ) ကေနာမက (၁) ကြည့်။

ကေနာဝါ (ထီ) [ကော+နာဝါ] တစ်ခုသော လော့။ နာဝါသဟသဘဏ္ဍံ ကေနာဝံ အာရောပနကာလော ဝိယ။ မ၊ဌ၊၃။၁၆။

ကေနာဌာ(လာ) (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ကေနာဌာ(လာ) မည်သောပုဏ္ဏားရွာ၊ ကေနာဌာ(လာ)ရွာ။ ကေံ သမယံ ဘဂဝါ မဂဓေသု ဝိဟရတိ ဒက္ခိဏာဂိရိသ္မိံ ကေနာဌာယံ ဗြာဟ္မဏဂါမေ။ သံ၊၁။၁၆၄။ သုတ္တနိ။၂၉၁။ ကေနာဌာယံ ဗြာဟ္မဏဂါမေတိ ကေနာဌာတိ တဿ ဂါမဿ နာမံ။ သံ၊ဌ၊၁။ ၂၂၂။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၂၃။ (သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ ၁၁၉-၌ ကေနာလာယံ-ဟု ရှိသည်။)

ကေနာဋ္ဌ (ထီ၊နာ) [ကော+နာဋ္ဌ] (၁) တစ်ခုသော ပြည်တောင်း။ (၂) တစ်ခုသော-စလယ်-ကွမ်းစား-တောင်း။ **(၁)(၂)** သဗ္ဗံ တံ ... ကေနာဋ္ဌယာ မိတံ ဝိယ။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၆၅။ ကေနာဋ္ဌယာတိ ကောဋ္ဌကေန၊ ကေတုမ္မေန ဝါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၅။

(နာဋ္ဌသဒ္ဒါသည် (၁) ပြည်။ (၂) စလယ်။ (၃) ခွက်- ဟူသော အနက်တို့ကို ဟောနိုင်သည်။ (၁) ကော တဏ္ဍုလနာဋ္ဌ (ဒီ၊ဌ၊၁။၈၁)တိ ဝုတ္တတ္တာ ပန တဿာ စတုဘာဂေါ ကေပတ္ထောတိ ဝဒန္တိ။ ဝုတ္တဉ္စ- "ကုဋုဝေါ ပသတော ကေကော၊ ပတ္ထော တော စတုရော သိယုံ။ အာဋ္ဌကော စတုရော ပတ္ထာ၊ ဒေါဏံ ဝါ စတုရာဋ္ဌက" (ဓာန်။၄၈၂)နှင့်။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၈။ အထက် အဖွင့်လည်းကြည့်။ (၂) ပတ္ထော တု နာဋ္ဌ နာရိယံ။ ဓာန်။၄၈၄။ အမ္ဗာဋ္ဌကမတ္တံ ဝိဟိ လဘိတ္တာ ကောဋ္ဌေတ္တာ ကေံ တဏ္ဍုလနာဋ္ဌ ဂဟေတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၃၄။ ပကတိယာ စတုမုဋ္ဌိကံ ကုဋုဝံ၊ စတုကုဋုဝံ နာဋ္ဌကံ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၇။ ဤအဖွင့်တို့အလို "နာဋ္ဌ =ကွမ်းစား၊ စလယ်" ဟုသိရသည်။ ဒေါ-ဏောတိ သောဋ္ဌသနာဋ္ဌ။ ခါရိတိ ဒေါဏ-ဋ္ဌကဒွယံ။ အာဋ္ဌကမိတိ စတုနာဋ္ဌ။ ရူ၊ဋီ၊ နှာ။ ၉၁-၌လည်း "နာဋ္ဌ" သဒ္ဒါ "စလယ်" အနက်ကိုဟောသည်။ (၃) ပတ္ထဒွယံ မဂ-ဓနာဋ္ဌ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၈-အလိုမူ "ပတ္ထ" နှင့် "နာဋ္ဌ" တို့ ပမာဏ မတူပေ။ "ပတ္ထ= စလယ်၊ ကွမ်းစား။ နာဋ္ဌ=ခွက်" ဟုသိရ သည်။ ပတ္ထေ နာဋ္ဌေ စ နာဋ္ဌတ္ထိ-၌ စ သဒ္ဒါဖြင့် နှစ်စလယ် (=ခွက်)ကို ဆည်း သည် ဟု တောင်ပေါက်၊ဓာန်၊သျ-၌လည်း မှာထား သည်။ ထိုထိုအရပ်ဒေသအားလျော် စွာ သုံးစွဲကြသော "နာဋ္ဌ"၏ ပမာဏအမျိုး-မျိုးတို့ကို သာရတ္ထ၊၂။၄၂ရ-ဈ-ကြည့်။ ဇ-ကပတ္ထ-လည်းကြည့်။)

ကေနာဋ္ဌကာ² (ထီ) [ကော+နာဋ္ဌကာ] တစ်ခုသောပြည်တောင်း။ ကေနာဋ္ဌကာယ မိတံ ဝိယ။ အံ၊ဌ၊၁။၈၅။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၉၅။ အ ထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေနာဋ္ဌကာ³ (ထီ) [ကေ+နာဋ္ဌ+က+အာ။

(ဣ-လာ။) ကော+နာဒ+က+အာ။ ကော+နာဒ+ကာ။] တစ်ခုတစ်ခုသောပုဒ်လျှင် အရင်းခံရှိသောအဖွင့်၊ တစ်ခုတစ်ခုသောပုဒ်၏ အနက်ကို-ဆို-ဖွင့်ဆို-ခြင်း၊ တစ်ခု တစ်ခုသောပုဒ်၏ အနက်အဖွင့်။ တတ္ထ ပါဠိ ဝတ္တာ ကေကပဒဿ (ကေကဿ ပဒ-ဿ) အတ္ထကထနံ ကေနာ့ဦးကာ နာမ။ မ၊ဌ၊၂။၁၅၉။ အံ၊ဌ၊၃။၃၄၈။ ကေကံ ပဒံ နာဒံ မူလံ ကတိသာတိ ဝေါသည်တာ ကေ-နာ့ဦးကာ၊ ကေကံ ဝါ ပဒံ နာဒံ အတ္ထ-နိဂ္ဂမနမဂ္ဂေါ ကတိသာတိ ကေနာ့ဦးကာ။ မ၊ဦ၊၂။၁၉၂။ အံ၊ဦ၊၃။၃၆၃။ တတ္ထ ပါဠိ ဝတ္တာ ကေကပဒဿ အတ္ထကထနံ ဧ-ကာယ နာဒ့ယာ မိနိတသဒ်သတ္တာ, ဧ-ကေကံ ဝါ ပဒံ နာဒံ မူလံ, ဧကမေကံ ပဒံ ဝါ နာ့ဦးကာ အတ္ထနိဂ္ဂမနမဂ္ဂေါ ဧတိသာတိ ကတ္တာ ကေနာ့ဦးကာ နာမ။ သီ၊ဦ၊သစ်၊၁။၁၄၀။

ကေနာ့ဦးကာကထာ (ထီ) [ကေနာ့ဦးကာ+ကထာ] တစ်ခုတစ်ခုသောပုဒ်၏ အနက်အဖွင့်စကား။ ပါဠိ ဝတ္တာ ကေကပဒဿ အတ္ထကထနသင်္ခါတာ သံဝဏ္ဏနာ ကေ-နာ့ဦးကာကထာ နာမ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၅၁။

ကေနိကာယ[1] (ပု) [ကေ+နိကာယ] (၁) တစ်ခုသောအပေါင်း၊ (သုတ်ပါဠိတော်အပေါင်း၊ ရဟန်းအပေါင်း- စသည်။) (၂) တူသော-နိကာယ်-သုတ်ပါဠိတော်-အပေါင်း။ (၁) နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ကေနိကာယမ္ပိ သမနုပဿာမိ။ သံ၊၂။၁၂၃။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၁။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၃။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၆။ ကေနိကာယ-မ္ပိတိ ကေသမ္ပုဟမ္ပိ။ သာရတ္ထ၊၁။၉၂။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၃။ ဒီ၊ဦ၊၁။၃၁။ သီ၊ဦ၊သစ်၊၁။၁၂၂။ မူလဋီ၊၁။၂၂။ (၂) ကေနိကာယိက- ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကေနိကာယ[1] (ပု) [ကေနိကာယ+ဏ] တစ်ခုသောနိကာယ်၌ ရအပ်သောနည်း။ (ယော ဧနာ)။ ကေနိကာယေန ဟိ သေသ-နိကာယေသုပိ ပဋ္ဌ ကထေတုံ သက္ကိသတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၅၅။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။၉၅။) ကေနိကာယေ-နာတိ ကေသ္မိ နိကာယေ လဒ္ဓနယေန။ ပါစိတ်၊ယော။၄၂-၃။

ကေနိကာယိက (တိ) [ကေနိကာယ+ဏိက] တူသောနိကာယ် (သုတ်ပါဠိတော်အပေါင်း) ကို ဆောင်သော၊ နိကာယ် တတ်ခြင်း, သင်ခြင်း တူသော၊သူ။ အတ္တနော သန္ဓိဋ္ဌာနံ ဝါ သမ္ဘတ္တာနံ ဝါ ကေနိကာယိကာနံ ဝါ ဒဿာမိတိ အညတ္ထ ဂန္တုံ နိ လဗ္ဘတိ။ ဝိ၊ ဌ၊၃။ရရ။ (-ဝဇိရ။၃၁၆။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၂၂။)

ကေနိဋ္ဌ (တိ) [ကေ+နိဋ္ဌ] တစ်ခုတည်းသော-အပြီးအဆုံး-ပြီးဆုံးမှု-ရှိသော (နိဗ္ဗာန်, အ ရဟတ္တမဂ်ုလ်)။ မဂ္ဂဖလာနိ ကောရမ္ဘကတ္တာ ကေနိဋ္ဌတ္တာ စ ကေတ္တာဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊ ဌ၊၂။၁၅ရ။ ကေနိဋ္ဌာတိ စ နိဗ္ဗာနံ, အရ-ဟတ္တံ ဝါ။ ပဋိသံ၊ဋီ။၃၀၂။

ကေနိန္ဒာဒ (ပု၊နာ) [ကေ+နိန္ဒာဒ] (၁) တစ်ပြိုင်နက်-သော-ဖြစ်သော-ပဲ့တင်ထပ်သံ။ (မအူ၊ သျှ။ ဂဏ္ဌိ၊သစ်။) (ဘာသာဋီကာ၌-"တစ်

ပြိုင်နက်ပဲ့တင်သံရှိသည်”ဟု အနက် ပေးသည်။) (တိ)(၂) တစ်ပြိုင်နက်ဖြစ်သော ပဲ့တင်သံ ရှိသော။

(၁) ပထဝီတလတော ယာဝ ဗြဟ္မ-လောကာ, တာဝ ကေကောလာဟလံ ကေနိန္ဒာဒံ အဟောသိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ရ၁။ ကေ-နိန္ဒာဒန္တိ ကေတော ပဝတ္တနိဋ္ဌေါသံ။ သာ ရတ္ထာ၊၁။၁၈၀။ ယထာ မဟာမေဃော ပဌမံ မန္ဒနိဋ္ဌေါသေန ထနယိတ္တာ ပုန သကလ-နဒီကန္ဒရာနိ ကေနိန္ဒာဒံ ကရောန္တော။ ဣ တိဝုတ်၊ဌ။၂၂၈။ **(တိ)(၂)** သကလဟိမ-ဝန္တော ကေနိန္ဒာဒေါ အဟောသိ။ သံ၊ဌ၊ ၁။၂၅၉။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၄။)

ကေနိန္ဒာဒသဒ္ဒ (ပု) [ကေနိန္ဒာဒ+သဒ္ဒ] တစ်ပြိုင်နက်ဖြစ်သော ပဲ့တင်ထပ်သော အသံ။ သကုဏသယ်သ စ နိကူဇိတံ ကေနိန္ဒာဒ-သဒ္ဒံ ကီ တ္ဝံ နု အသောသိတိ ပုစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၄၆။

ကေနိပါတ (ပု) [ကေ+နိပါတ] (၁) တစ်ပေါင်းတည်း-တစ်စုတစ်ဝေးတည်း-ကျရောက်ရာ (အရပ်ဌာန၊ ဆိပ်)။ (၂) တစ်ခုတစ်ခုသော ဂါထာ-ကျရောက်ရာ-ပါဝင်ရာ ပါဠိတော်၊ ဂါထာ တစ်ခု တစ်ခု ပါဝင်သော ပါဠိတော်။ (ကေနိပါတ်ဇာတ်။ ကေနိပါတ် ထေရဂါထာ-စသည်။ ဇာ၊၁။၁-၃၅။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၁၁-၅၃၈။) (ဇာတကပါဠိအဋ္ဌကထာ ခေါင်းစည်းတို့၌ “ကေကနိပါတ” ဟု သုံးနှုန်းသည်။ ဇာ၊၁။၃၅- ဝဂ္ဂုဒ္ဒါနဂါထာ၌ “ကေ-နိပါတမှိ လက်ံတံ” ဟု တွေ့ရသည်။)

(၁) ယံ ယံ မနုဿာနံ အာယာစန-ဥပဟာရကရဏာရဟံ ယက္ခဋ္ဌာနံ ပုပ္ဖ ဓူပ-မဲသ ရုဟိရ ဝသာ မေဒ ဗိယာက ဟ္ယါသ သုရာ-မေရယာဒီဟိ ဩကိဏ္ဏကိလိန္နဝရကိတလံ ကေနိပါတံ ဝိယ ယက္ခရက္ခသပိသာစာနံ။ မ၊ဌ၊၁။၁ ၂၃။

(၂) နိပါတနံ နိက္ခိပနန္တိ နိပါတော၊ ဧကော ဧကေကော ဂါထာနံ နိပါတော နိက္ခေပေါ ဇ္ဇောတိ ကေနိပါတော။ ထေရ၊ ဌ၊၁။၃။ တထာ ဟိ ကေနိပါတေ ပညာသ-သတံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၃ ၂။

ကေနိပါတတိတ္ထ (နာ) [ကေနိပါတ+တိတ္ထ] တစ်ပေါင်းတည်း-တစ်စုတစ်ဝေးတည်း-ကျရောက်ရာ ရေသောက်ဆိပ်။ တစ်ခုတည်းသော (ငှက်တို့) ကျရောက်ရာ ရေဆိပ်၊ ငှက်အပေါင်းတို့ သက်ဆင်းကျရောက်ရာ တစ်ခုတည်းသော ရေဆိပ်။ ကေနိပါတ-တိတ္ထမိဝ စ ဒေဝမနုဿနယနဝိဟာဂိန(ဝိ၊ ဌ၊၁။ဇ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၀)နှင့် ကေသို့ ပါနီယတိတ္ထ သန္နိပတန္တာ ပက္ခိနော ဝိယ သဗ္ဗေသံ ဇနာနံ စက္ခုနိ မဏ္ဍပေယေဝ နိပတန္တိတိ ဒေဝ-မနုဿာနံ နယနသင်္ခါတဝိဟာဂိနံ ကေ-နိပါတတိတ္ထမိဝ စ။ သာရတ္ထ၊၁။၅၅။ (-ဝိမတိ၊၁။၁၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ရ၃။) (ဝဇိရ။ ၂၂-၌ ကေတော ဇ္ဇော နိပတန္တိတိ ကေ-နိပါတနံ-ဟု ရှိသည်။)

ကေနိပါတန (နာ) [ကေ+နိ+ပတ+ယု] တစ်ပေါင်းတည်း-တစ်စုတစ်ဝေးတည်း-ကျရောက်ရာ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေနိဗ္ဗာနဂမနမဂ္ဂ (ပု) [ကေနိဗ္ဗာန+ဂမနမဂ္ဂ] တစ်ခုသောနိဗ္ဗာန်သို့သာ သွားရာလမ်း။ ဧကံ နိဗ္ဗာနမေဝ ဂစ္ဆတိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ တသ္မာ ကောယနမဂ္ဂေါတိ ကေနိဗ္ဗာနဂမန-မဂ္ဂေါ။ ပဋိသံ၊၂။၅၅။ မဟာနိ၊၂။၃၉၁။

ကေနိဗ္ဗာနပဝေသနဟေတု (ပု) [ကေနိဗ္ဗာနပဝေသန+ဟေတု] တစ်ခုသောနိဗ္ဗာန်သို့-ဝင်ခြင်း၏အကြောင်း-ဝင်ကြောင်း (တရား)။ ကေနိဗ္ဗာနပဝေသနဟေတုဘာဝံ ပန ဒ-သေတုံ "ယထာ"တိအာဒိမာဟ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၉၀။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄၁။

ကေနိမန္ဆန (နာ) [ဧက+နိမန္ဆန] အတူပင့်ဖိတ်ရာ။ ဧကနိမန္ဆနံ ဂစ္ဆတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၄၃၀။ (ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၉-တို့၌ "ဧကတော နိမန္ဆနံ ဂစ္ဆတိ"ဟု ရှိသည်။ ထိုသို့ရှိသည်က ပိုး၍ သင့်လျော်သည်။ "ဧကတော = အတူတကွ တစ်ပေါင်းတည်း၊ နိမန္ဆနံ= ပင့်ဖိတ်ရာသို့၊ ဂစ္ဆတိ= သွား၏" ဟု အနက်ပြန်ဆိုရမည်။)

ကေနိမုဇ္ဇန (နာ) [ဧက+နိမုဇ္ဇန] တစ်ခုသော-တစ်ကြိမ်-(ရေ၌) ငုပ်ခြင်း။ ယေပိ "ဧက-နိမုဇ္ဇနေနေဝ ပါပသုဒ္ဓိ ဟောတိ"တိ ဧဝံ-ဒိဋ္ဌိကာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၆။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၆။

ကေနိရောဓ (တိ) [ဧက+နိရောဓ] အတူတကွ ချုပ်ခြင်းရှိသော။ ကတိ ကထိနုဒ္ဓါရာ ဧ-ကုပ္ပါဒါ ဧကနိရောဓာ။ ဝိ၊၅။၃၁၂။ ဧကုပ္ပါဒါ ဧကနိရောဓာတိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာပိ ဧကတော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ နိရုဇ္ဈမာနာပိ ဧကတော နိရုဇ္ဈန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၄။ ဧကနိရောဓာတိ အတ္ထာရေန သဟ နိရောဓာ။ ကင်္ခာ၊ဋီ။၆၄။ (-အာဘိ၊ က။၂၅၂။ မဟာနိ။၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁။ မ၊ ဋီ၊၂။၂၆၂။)

ကေနိသဇ္ဇာ (ထီ) [ကော+နိသဇ္ဇာ] တစ်ခုသော ထိုင်ခြင်း၊ တစ်ထိုင်တည်း။ ကေနိသဇ္ဇာယ ဧဝ အာဘုဠ္ဠိတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၅။

ကေနိလ (တိ) [ဧက+နိလ] တစ်ခဲနက် ညိုသော။ အပညာယမာနဝိဝရာနိ အသမ္ဘိန္န-ဝဏ္ဏာနိ ဧကနိလာနေဝ ဟုတ္တာ ဒိဿန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။

ကေနိဝရ (ပု) [ဧက+နိဝရ] လက်ကောက်တစ်ကွင်း။ ဣမသ္မိံ မေ သမဏ ဟတ္ထေ၊ ပဋိမုဏ္ဍာ ဧကနိဝရော။ ဇာ၊၂။၁၆၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၆။၆၉။

ကေနိဝရဏ (ပု) [ဧက+နိဝရဏ] တစ်ခုသော နိဝရဏတရား။ ဧကနိဝရဏ(ဣတိဝုတ်။ ၂၀၀)မ်ိုတိ ဧကနိဝရဏဓမ္မမ်ိုး။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၅၃။

ကေနိဝရဏဓမ္မ (ပု) [ဧက+နိဝရဏဓမ္မ] တစ်ခုသော နိဝရဏတရား။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေနိဟာရ (ပု) [ဧက+နိဟာရ] တစ်ခုသော-နည်း-အခြင်းအရာ။ ယန္နု၊နာဟံ ဒွေပိ ဧနေ နု ဧကနိဟာရေန ဥဂ္ဂဏှာပေယ္ယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ နာနာနိဟာရ-လည်းကြည့်။

ကေနေတ္တာ (တိ) [ဧက+နေတ္တာ] တစ်ခုတစ်ခုသော မျက်စိရှိသော၊ မျက်စိတစ်လုံးစီ ရှိသော၊သူ။ ကေနေတ္တာ ဘဝိဿာမ၊ စက္ခုံ

မေ ဒေဟိ ယာစိတောဿ။ ဇာ၊၁။၃၁၆။ ကေ-
နေတ္တာတိ ကေံ နေတ္တံ မယ္ပံ ဒေဟိ၊ ဧဝံ
ဒ္ဒေပိ ဧကေကနေတ္တာ ဘဝိဿာမ။ ဇာ၊၆၊
၄။၄၀၄။

ကေန္ဆ (တိ) [ဧက+အန္ဆ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄၂၃။ ဧက+တရ+ကို့။ ဧတိ ဂစ္ဆတိတိ ဧကော၊ သော ဧဝ ကေန္ဆံ။ ဧကံ တရတိ အတိက္ကမတီတိ ဝါ ကေန္ဆံ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၁။ ဧကော အန္ဆော ယဿ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ ကောန္ဆ (သံ)] (၁) အလွန်အကဲ၊ အပြင်းအထန်။ (၂) စင်စစ်၊ ကေန်၊ အမှန်၊ ကေန်မှန်သော၊ မုချ၊ အမြဲ၊ မြဲသော၊ သံသယမရှိ စင်စစ်ကေန် မချွတ်ဖြစ်လတ္တံ့သော၊ အရာခပ်သိမ်း တူသောအဖို့ဖြစ်သော။ (၃) တစ်ခုသော-အဖို့-အစွန်း၊ တစ်ဘက်။ (၄) အများ၊ များသော။ (၅) တူသော။ (၆) တစ်ခုသော-အဖို့-အစွန်း-ရှိသော။ (၇) တစ်ယောက်ထီးတည်း။

(၁) အလွန်အကဲ၊ အပြင်းအထန်။ ဘုသမတိသယော စ ဒဠ္ဠ၊ တိဗ္ဗေကန္တာတိ-မတ္တဗာဇ္ဇာနိ။ ဓာန်။၄၁။

(၂) စင်စစ်၊ ကေန်၊ အမှန်၊ ကေန်မှန်သော၊ မုချ၊ အမြဲ၊ မြဲသော၊ သံသယမရှိ စင်စစ်ကေန်မချွတ်ဖြစ်လတ္တံ့သော၊အရာခပ်သိမ်း တူသောအဖို့ဖြစ်သော။ ကေန္ဆံ အနိဋ္ဌ ကေန္ဆံ အကန္ဆံ ကေန္ဆံ အမနာပံ။ မဟာ၊ ၂၀၃။ ကေန္ဆံ သုခသမပ္ပိတေ (စရိယာ။ ၄၀၀)တိ ကေန္ဆံ အစ္ဆန္ဒမေဝ သုခေန သမဂိဘူတေ။ စရိယာ၊ဋီ။၁၁ရ။ ကေန္ဆ ဝိပါ-ကေ သန္နိဿယတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၄၆။ ကေ-
န္ဆတိ အဝဿမ္ဘာဝိနိ။ အနုဋီ၊၁။၄၈။ နိဿံ-
သယန္ဆိ အသန္ဒေဟေန၊ ကေန္ဆနာတိ အ-
တ္ထော။ ဥဒါန၊ဋီ။၁၄၄။ ဒုဿီလာ လိင်္ဂဟ-
ဏတော ပဋ္ဌာယ ယထာဝိဟိတပဋိပတ္တိယာ
အဘာဝတော ကေန္ဆာ လဇ္ဇိနော၀၊ မဟာ-
သံယိကာဒိနိကာယန္ဆရိကာ ဝိယ။ ဝိမတိ၊
၁။၁ ၂၈။ သဗ္ဗတ္ထ ယံ တထာ၊ သော ကေ-
န္ဆော။ နိတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၄၁ရ။ ကေန္ဆတော
(ဝတာရ၊ဂါထာ။၁၁၄ရ)တိ နိယမတော။
ဝတာရ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၉၁။ ကေန္ဆနာ(အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၆၅)တိ ကေံသေန အဝဿန္ဆိ အတ္ထော။
အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂ ၂ ၂။ ကေံသ(၃)လည်းကြည့်။

(၃) တစ်ခုသော-အဖို့-အစွန်း၊ တစ်ဘက်။ တသ္မာ ပါဋိယံ ကေန္ဆေန ရူပိယ-ပက္ခေ ကောယော တိကော ဝုတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ရ၆။ ကေန္ဆေန ရူပိယပက္ခေတိ ကေန အန္ဆေန ရူပိယပက္ခေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄ ၂၃။ ကေန္ဆလောမိ-လည်းကြည့်။ (၄) အများ၊ များသော။ တံ ကေန္ဆတော အကုသလမေ၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀။ ကေန္ဆတောတိ ယေဘုယ္ယနာတိ အတ္ထော။ ဣတရထာ ဝိရုဇ္ဈတိ။ ဝ၀ီရ။၅၁၉။ (၅) တူသော။ ဧ-ကန္ဆစ္ဆန္ဒ-ကြည့်။ (၆) တစ်ခုသော-အဖို့-အစွန်း-ရှိသော။ ကေန္ဆ၀ါဒ-ကြည့်။ (၇) တစ်ယောက်ထီးတည်း။ ကေန္ဆသူရ-ကြည့်။

ကေန္ဆအကပ္ပိယ (တိ) [ကေန္ဆ+အကပ္ပိယ] စင်စစ် မအပ်စပ်သော။ နိမိတ္တကမ္မာဒိ၀သေန လဒ္ဓါ ပန ကေန္ဆအကပ္ပိယော သီလ၀ိနာ-သနေန အနတ္ထာ၀ဟတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၁၀၁။

ကေန္ဆအကုသလ (တိ) [ကေန္ဆ+အကုသလ] စင်စစ်အကုသိုလ်။ ယာယ စေတနာယ ပိ၀တိ၊ သာ ကေန္ဆအကုသလာ ၀ေ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၁။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၅၃။)

ကေန္ဆအကုသလစိတ္တ (နာ) [ကေန္ဆ+အကုသလ စိတ္တ] စင်စစ်အကုသိုလ်စိတ်။ ဥပသမ္ပဒါဒီနံ ကေန္ဆအကုသလစိတ္တေနေ၀ အကတ္တမ္ဗတ္တာ ပဏ္ဏတ္တိ၀ဇ္ဇာနိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂၈။

ကေန္ဆအဇ္ဈောသာန (တိ) [ကေန္ဆ+အဇ္ဈောသာန] တူသော-အဆုံး-ပြီးဆုံးခြင်း-ရှိသော။ သဗ္ဗေ၀ နု ခေါ မာရိသ သမဏ-ပြာဟ္မဏာ ကေန္ဆ၀ါဒါ ကေန္ဆသီလာ ကေ-န္ဆဆန္ဒာ ကေန္ဆအဇ္ဈောသာနာ။ ဒီ၊၂။၂၂၅။ ကေန္ဆအဇ္ဈောသာနာတိ ကေန္ဆပရိယော-သာနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။ ကေပရိယောသာ-နာတိ သမာနနိဋ္ဌာနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၆၃။ (အဋ္ဌ ကထာ၌ "ကေန္ဆပရိယောသာနာ" ဟုရှိ၍ ဋီကာ၌ "ကေပရိယောသာနာ" ဟုရှိသည်။ ကေန္ဆသီလ-လည်းကြည့်။)

ကေန္ဆအနု၀ဇ္ဇသဘာ၀ (တိ) [ကေန္ဆ+အနု၀ဇ္ဇ သဘာ၀] စင်စစ်အပြစ်ကင်းသော သဘောရှိသော။ အလောဘာဒီနမ္ပိ ကေန္ဆအနု၀ဇ္ဇ-သဘာ၀ါနံ ကာရဏသ တဗ္ဗိဓုရတာယ နတ္ထေ၀ အကုသလ၀ိပါကဘာ၀ေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၂၆။

ကေန္ဆအမနာပ (တိ) [ကေန္ဆ+အမနာပ] စင်စစ်-စိတ်နှလုံးကို မဟားစေတတ်-မြတ်နိုးဖွယ် မရှိ-မမြတ်နိုးအပ်-သော၊သူ။ ပဋ္ဌဟိ အ-ဂေါ်ဟိ သမန္နာဂတော မာတုဂါမော ကေ-န္ဆအမနာပေါ ဟောတိ ပုရိသဿ။ သံ၊၂။ ၄၃၆။

ကေန္ဆအလာဘီ (တိ) [ကေန္ဆ+အလာဘီ] စင်စစ် စျာန်မရသော၊သူ။ ယထာ အမရာ-ဝိက္ခေပိကဝါဒါ ကေန္ဆအလာဘိ၀သေနေ၀ ဒဿိတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁ရ၄။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၄ရ။)

ကေန္ဆအသပ္ပါယ (တိ) [ကေန္ဆ+အသပ္ပါယ] စင်စစ် မလျောက်ပတ်သော။ နိမိတ္တကမ္မာဒိ-၀သေန လဒ္ဓါ ပန ယဿ သေ၀မာန-ဿ အကုသလာ ဓမ္မာ အဘိ၀ဍ္ဎန္တိ၊ ကုသ-လာ ဓမ္မာ ပရိဟာယန္တိ၊ အယံ ကေန္ဆ-အသပ္ပါယော၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ၀။

ကေန္ဆအသုဘ (တိ) [ကေန္ဆ+အသုဘ] စင်စစ် မတင့်တယ်သော။ ၀ံ နိစ္စသုဘတ္တာဘာ၀-သုညေ ကေန္ဆအသုဘေ စာပိ ... ၀ဋ္ဋံ ဒဿေတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။

ကေန္ဆဂ္ဂဋ္ဌ (တိ) [ကေန္ဆ+ဂ္ဂဋ္ဌ] စင်စစ်အလို ရှိအပ်သော။ နိဗ္ဗာန် ပန ကေန္ဆဂ္ဂဋ္ဌမေ၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။

ကေန္ဆဥပါဒိန္နာ (တိ) [ကေန္ဆ+ဥပါဒိန္နာ] စင်စစ်-ကေန်-ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်သော။ စက္ခာယတ-နာဒိနိ ကေန္ဆဥပါဒိန္နတ္တာ ဝုတ္တာနိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃ရ၂။ (-အနုဋီ၊၃။၁၂၄။)

ကေန္ဆဥပါယ (ပု) [ကေန္ဆ+ဥပါယ] စင်စစ်-မုချ-ဖြစ်သော အကြောင်း။ အရိယဓမ္မာ-ဓိဂမဿ ကေန္ဆဥပါယဘူတံ ဝိပဿနာမဂ္ဂံ သောတုကာမံ ဇနံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၃။

ကေန္ဆကေတာပဋိသေဓ (ပု) [ကေန္ဆကေတာ+ပဋိသေဓ] စင်စစ်-တစ်ခုတည်း-တူသည်-၏အဖြစ်ကိုတားမြစ်ခြင်း။ ဇတ္ထ စ ကေန္ဆ-ကေတာပဋိသေဓေန "သယံ ကတံ သုခံ ဒုက္ခ"န္တိ ဣမံ ဒိဋ္ဌိ နိဝါရေတိ၊ ကေန္ဆနာန-တာပဋိသေဓေန "ပရံ ကတံ သုခံ ဒုက္ခ"န္တိ။ မူလဋီ၊၂။၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၄။ (-အနုဋီ၊၂။၁၂၅-၆။)

ကေန္ဆကေတ္ထ (တိ) [ကေန္ဆ+ကေတ္ထ] စင်စစ်တူသောအနက်ရှိသော။ ကုသလကုသလ-သဒ္ဒါနံ ဝိယ ကေန္ဆကေတ္ထတံ, ကုသလရူပ-စက္ခုမသဒ္ဒါနံ ဝိယ ကေန္ဆနာနတ္ထတံ ဝိက-ပ္ပေတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၃၅။

ကေန္ဆဿိဒ္ဓာရိက (တိ) [ကေန္ဆ+ဿိဒ္ဓာရိက] စင်စစ်ရှုန့်ရင်းသော။ အာသဝစာရော နာမ ကေန္ဆဿိဒ္ဓာရိကော။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၁၄။

ကေန္ဆကဋ္ဌက (တိ) [ကေန္ဆ+ကဋ္ဌက] စင်စစ်-ခါ:စပ်-ကြမ်:တမ်:-ဆင်:ရဲ-သော။ ကေ-န္ဆကဋ္ဌကံ ယောရံ၊ နိရယံ ပပတိသဟံ။ ပေတ။၁၃၄။ ကေန္ဆကဋ္ဌကန္တိ ကေန္ဆေနေဝ အနိဋ္ဌဆဖဿာယတနိကဘာဝတော ကေ-န္ဆဒုက္ခန္တိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဋီ။၄၈။

ကေန္ဆကပ္ပိယ (တိ) [ကေန္ဆ+ကပ္ပိယ] စင်စစ်အပ်စပ်သော။ နဋ္ဌမယာဒယော ကေန္ဆ-ကပ္ပိယာယေဝ။ ဝိ၊ဋီ၊၃။၃၇၃။

ကေန္ဆကမ္မဇ (တိ) [ကေန္ဆ+ကမ္မဇ] စင်စစ်ကံကြောင့်ဖြစ်သော။ ဇီဝိတိန္ဒြိယသဟ ကေ-န္ဆကမ္မဇတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၆။

ကေန္ဆကမ္မသမုဋ္ဌာန (တိ) [ကေန္ဆ+ကမ္မသမုဋ္ဌာန] စင်စစ်-ကံကြောင့်ဖြစ်-ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်-သော။ ဇီဝိတံ ဘာဝေါ ကာယပသာဒေါ စက္ခုပသာဒေါတိ စတ္တာရိ ကေန္ဆကမ္မသ-မုဋ္ဌာနာနေဝ။ အဘိ၊ဋီ၊၁။၃၄၅။

ကေန္ဆကရဏီယ (တိ) [ကေန္ဆ+ကရဏီယ] စင်စစ် ပြု-သင့်-ထိုက်-အပ်-သော။ သဂါဟ-ကေန ဆိန္ဒိတဗ္ဗံ ဆိန္ဒိတ္တာ ကေန္ဆကရဏီယံ ကရောတု။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃။

ကေန္ဆကလျာဏ (တိ) [ကေန္ဆ+ကလျာဏ] စင်စစ်ကောင်းမြတ်သော။ လောကုတ္တရာ ဧဝ ဟိ သီလာဒိဓမ္မာ ကေန္ဆကလျာဏာ နာမ အကုပ္ပသဘာဝတ္တာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၉။

ကေန္ဆကာရဏ (နာ) [ကေန္ဆ+ကာရဏ] စင်စစ်-မုခ-ဖြစ်သော အကြောင်း။ ဒုက္ခကွယသ စ ကေန္ဆကာရဏံ ဒီပေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၁။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၆။)

ကေန္ဆကာဌက (တိ) [ကေန္ဆ+ကာဌက] စင်စစ်မည်းညစ်သော။ ကေန္ဆကာဌကေဟိ အကု-သလေဟိ ဓမ္မေဟိ။ အံ၊၂။၄၀၃။ (-အဘိ၊ပု။၁၈၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၄။)

ကေန္ဆကုသလ (တိ) [ကေန္ဆ+ကုသလ] စင်စစ်ကုသိုလ်ဖြစ်သော။ ဣမေ ခေါ တေ အာနန္ဒ ဓမ္မာ ကေန္ဆကုသလာ ကုသလာယာတိကာ၊ မ၊၃။၁၅၆။

ကေန္ဆဂတ (တိ) [ကေန္ဆ+ဂတ] (၁) တစ်ခုသော အဖို့ရှိသည်၏အဖြစ်သို့ရောက်သော၊ စင်စစ်

ကြည်ညိုခြင်းသို့ရောက်သော၊ မတုန်လှုပ်ခြင်းသို့ ရောက်သော။ (၂) တစ်ခုသော-အစွန်းသို့ရောက်-အစွန်းဌဿဖြစ်-သော။

(၁) နိဝိဋ္ဌသဒ္ဒါ နိဝိဋ္ဌပေမော ကေန္ဆ-ဂတော အဘိပ္ပသန္နော။ အံ၊၂။၂၈ရ။ ကေ-န္ဆဂတောတိ ကေန္ဆံ ဂတော၊ အစလ-ပ္ပတ္တောတိ အတ္ထော။ အံ၊ဌ၊၃။၁၀၄။ (-ပ ဌိသံ၊ဌ၊၁။၆၅။) ကေန္ဆဂတောတိ ကေံသ-မ္ပတ္တော။ ပဋိသံ၊ဂံ။၉၂။

(၂) ဒ္ဝိန္နံ အန္တာနံ ကေန္ဆဂတတ္တာပိ ဒိဋ္ဌိဂတံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၄၅။ မဟာနိ၊ဌ။၂၁၁။ ကေန္ဆဂတတ္တာတိ တေသု ပစ္ဆိမန္တဝသေန ပဝတ္တတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၂၄၆။

ကေန္ဆဂမ္ဘီရ (တိ) [ကေန္ဆ+ဂမ္ဘီရ] စင်စစ် နက်နဲသော။ နနု ဧသ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ကေန္ဆ-ဂမ္ဘီရော၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၉။

ကေန္ဆဂရုက (တိ) [ကေန္ဆ+ဂရုက] စင်စစ် လေးသော။ ကေန္ဆဂရုကေဟိ နိ၀ရဏေဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂။

ကေန္ဆဂရုတရသာ၀ဇ္ဇ (တိ) [ကေန္ဆ+ဂရုတရ သာ၀ဇ္ဇ] စင်စစ်အလွန်ကြီးလေးသော အပြစ်ရှိသော။ ဒိဋ္ဌိ နာမ သဂ္ဂံ ဥပနေတုံ သမတ္ထာ နာမ နတ္ထိတိ ဝုတ္တံ၊ ကဿ? ကေန္ဆဂရုတရသာ၀ဇ္ဇဘာ၀တော။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၂၅။

ကေန္ဆစိတ္တသမုဋ္ဌာန (တိ) [ကေန္ဆ+စိတ္တသမုဋ္ဌာန] စင်စစ်-စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိ-စိတ်ကြောင့်ဖြစ်-သော။ စိတ္တသ ဘင်္ဂကေတိ ဣဒံ ကာယသင်္ခါရသ ကေန္ဆစိတ္တသမုဋ္ဌာနတ္တာ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၃၁၆။

ကေန္ဆဆန္ဒ (တိ) [ကေန္ဆ+ဆန္ဒ] တူသော-အလို-အယူရှိသော၊သူ။ ကေန္ဆဆန္ဒာ(ဒီ၊၂။၂၂၅)တိ ကေလဒ္ဓိကာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၂၉။ ကေလဒ္ဓိ-ကာတိ သမာနလဒ္ဓိကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၆၃။ ကေန္ဆအဇ္ဈောသာန-လည်းကြည့်။

ကေန္ဆတိဝိဂ (တိ) [ကေန္ဆ+တိ၀ိဂ] စင်စစ်-ထက်-ကြမ်းတမ်း-ခြင်း။ နေကန္ဆမုဒုနာ သဏ္ဌာ၊ ကေန္ဆတိ၀ိဂေန ၀ါ။ ဇာ၊၁။၂၅၄။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၉၃။

ကေန္ဆတိမ္ဗ (တိ) [ကေန္ဆ+တိမ္ဗ] စင်စစ်-ထူထဲ-ကြမ်းတမ်း-သောဆင်းရဲရှိသော။ ကေန္ဆတိမ္ဗံ နိရယံ ပတာယံ။ ပေတ။၁၈၂။ ကေန္ဆတိမ္ဗန္တိ ကေန္ဆေနေ၀ တိ၀ိဂဒုက္ခံ၊ နိယတမဟာ-ဒုက္ခန္တိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဌ။၂၀၅။

ကေန္ဆတိရောက္ခ(က) (တိ) [ကေန္ဆ+တိရောက္ခ (က)] စင်စစ် မျက်ကွယ်ဖြစ်သော။ ကေန္ဆ-တိရောက္ခသ (ကေန္ဆတိရောက္ခကသ) မ-နောကမ္မသ သမ္မုခတာ နာမ ဝိညတ္တိ-သမုဋ္ဌာပနေ၀သေနေ၀ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၅၈။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀၆။ (အံ၊ဋီ၊၃။၉၀-အလား တူပါဝိုဋ္ဌ "ကေန္ဆပရမ္မုခသ"ဟု ရှိသည်။)

ကေန္ဆတိဟေတုက (တိ) [ကေန္ဆ+တိဟေတုက] စင်စစ်တိဟိတ်ဖြစ်သော။ ရူပါရူပါ၀စရာ ပနေတ္ထ ကေန္ဆတိဟေတုကတ္တာ နု ဂဟိ-တာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၇၄။

ကေန္ဆဒန္ဆ (တိ) [ကေန္ဆ+ဒန္ဆ] စင်စစ်-ဆုံးမအပ်

ပြီး-ယဉ်ကျေး-သောသူ။ အရဟတ္တပ္ပတ္တာ ပန ကေန္ဆဒန္ဓာ နာမ ဟောန္ဓိ။ ဓမ္မဒ၊ဝ။ ၃ရာ။ (-ထေရ၊ဌ၊ဝ။၉၀။)

ကေန္ဆဒိယ (တိ) [ကေန္ဆ+ဒိယ] စင်စစ် ရှည်လျားစွာသော။ ဝဋ္ဋပတိတသ ပန ဗာလ-ပုထုဇဉနသ အနမတဂ္ဂသံသာရဝဋ္ဋံ ကေန္ဆ-ဒိယမေဝ။ သံ၊ဌ၊ဝ။၁၃၃။

ကေန္ဆဒုက္ခ (တိ) [ကေန္ဆ+ဒုက္ခ] စင်စစ် ဆင်းရဲသော၊ အမြဲမပြတ်-ဆင်းရဲခြင်းရှိ-ဆင်းရဲ-သော။ ကေန္ဆဒုက္ခာ တိဗ္ဗာ ကဋုကာ ဝေဒနာ။ မ၊ဝ။၁၀၆။ ကေန္ဆဒုက္ခာတိ နိစ္စ-ဒုက္ခာ နိရန္တရဒုက္ခာ။ မ၊ဌ၊ဝ။၃၄၂။ ကေန္ဆ-ဒုက္ခာတိ ကေနေန္ဆန ဒုက္ခာ အစ္စန္တဒုက္ခာ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁။ (-မ၊၂။၅၂။ သံ၊ဝ။၃၈၃။ သံ၊၂။၅ရ။ အံ၊ဝ။ ၅၅၄။ မ၊ဌ၊၃။ရ၃။ သံ၊ဌ၊၂။၁၄၄၊၂၅၆။ အံ၊ဌ၊၂။၃၉၁။)

ကေန္ဆဒုက္ခဝေဒနိယ (တိ) [ကေန္ဆဒုက္ခ+ဝေဒနိယ] စင်စစ်-အမြဲမပြတ်-ဆင်းရဲကို ခံစားရသော။ နနု ဘန္တေ နာဂသေန နိရယော ကေန္ဆဒုက္ခဝေဒနိယော။ မိလိန္ဒ။၁၅၀။

ကေန္ဆဒုက္ခသမဂ်ီ (တိ) [ကေန္ဆဒုက္ခ+သမဂ်ီ] စင်စစ်ကေန်-အမြဲမပြတ်-ဆင်းရဲနှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ ကေန္ဆသုခသမဂ်ီ-ကြည့်။

ကေန္ဆဒုက္ခိတာ (ထီ) [ကေန္ဆဒုက္ခိ+တာ] စင်စစ် အမြဲမပြတ်-ဆင်းရဲခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်။ ဒေဝတာနဉ္စိ ကေန္ဆသုခိတာယ သတိ ထိရာန ဟောတိ၊ နေရယိကာနံ ကေန္ဆဒုက္ခိတာ-ယ။ အံ၊ဌ၊၃။၂ရ၃။

ကေန္ဆဒုက္ခိ (တိ) [ကေန္ဆဒုက္ခ+ဣ] စင်စစ်-အမြဲမပြတ်-ဆင်းရဲရှိသော။ ကေန္ဆဒုက္ခိ အတ္တာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဝ။၂၉။ သံ၊၂။ဝ၈၀။ (-ဒီ၊ဌ၊ဝ။ဝ၁၀။ သံ၊ဌ၊၂။၃ရ၃။ မ၊ဌ၊၄။ဝ၅။)

ကေန္ဆဒုက္ခုပ္ပါဒန (တိ) [ကေန္ဆဒုက္ခ+ဥပ္ပါဒန] စင်စစ်-အမြဲမပြတ်-ဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဧဝံ ဘဝစက္ကမ္မိ ကေန္ဆဒုက္ခုပ္ပါဒ-နတောဝ "နိစ္စနိမ္မထန"န္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၄၈။

ကေန္ဆဒုသီလ (တိ) [ကေန္ဆ+ဒုသီလ] စင်စစ်-သီလမရှိ-ဒုသီလဖြစ်-သောသူ။ အစ္စန္တ-ဒုသီလ္ယန္တိ ကေန္ဆဒုသီလဘာဝေါ။ ဓမ္မဒ၊ ၂။၉၇။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၆၁။

ကေန္ဆဓမ္မကထိက (တိ) [ကေန္ဆ+ဓမ္မကထိက] စင်စစ်-တရားဟောတတ်သော-ဓမ္မကထိက ဖြစ်သောသူ။ တသ္မာ အာဘိဓမ္မိကော ဘိက္ခု ... ပဠုံ ကထေသိတိတိ အယမေဝ ကေန္ဆဓမ္မကထိကော နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ၊ဝ။၃၀။ ယော ဟိ ဝိပဿနံ မဂ္ဂံ အနု-ပါဒါဝိမုတ္တိ ပါပေတ္တာ ကထေတုံ သက္ကော-တိ၊ သော ကေန္ဆဓမ္မကထိကော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၉။

ကေန္ဆဓမ္မကထိကဘာဝ (ပု) [ကေန္ဆဓမ္မကထိက+ဘာဝ] စင်စစ်-တရားဟောတတ်သူ-ဓမ္မကထိက-၏အဖြစ်။ ထေရသ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ကေန္ဆဓမ္မကထိကဘာဝေါ ပါကဋော အဟောသိ။ မ၊ဌ၊ ၂။၆၅။

ကေန္ဆဓမ္မဝိသယ (တိ) [ကေန္ဆ+ဓမ္မဝိသယ]

စင်စစ်မမှီလျှင် အရာရှိသော။ နိပ္ပရိယာယာ တတ္ထ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ ကေန္ဆဓမ္မဝိသယတ္တာ။ မူလဋီ၊၂။၁၉၆။

ကေန္ဆနဝတ္တာဗာရမူဂ (တိ) [ကေန္ဆ+နဝတ္တာဗာရ မူဂ] စင်စစ် အတိတ်အနာဂတ်ပစ္စုပ္ပန်ဟု မဆိုအပ်သော ပညတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော။ ရူပါဝစရတိကစတုက္ကဇ္ဈာနာဒီနိ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နေသု ကေဓမ္မမ္မိ အာရဇ္ဈ အပ္ပဝတ္တိတော ကေန္ဆနဝတ္တာဗာရ-မူဂကာနေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၄၇။

ကေန္ဆနာနတာ (ထီ) [ကေန္ဆ+နာနတာ] စင်စစ် ထူးသည်၏အဖြစ်။ အထာပိ ကေန္ဆနာနတာ ဘဝေယျ၊ နဝ ခီရသာဓီနော ဒဓိ သိယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁ဂရ။

ကေန္ဆနာနတာပဋိသေဓ (ပု) [ကေန္ဆနာနတာ+ ပဋိသေဓ] စင်စစ်ထူးသည်၏အဖြစ်ကိုတား-မြစ်ခြင်း။ ကေန္ဆကေတာပဋိသေဓ-ကြည့်။

ကေန္ဆနာနတ္တ (နာ) [ကေန္ဆ+နာနတ္တ] စင်စစ် ထူးသည်၏အဖြစ်။ ဣဓပိ ဟိ ဟေတု-ဟေတုသမုပ္ပန္နဝိညာဏာနံ ကေန္ဆမေကတ္တေ သတိ နဝ မနုဿဂတိကော ဒေဝဂတိ-ဘူတော (ဒေဝဂတိသမ္ဘူတော) သိယာ၊ ကေန္ဆနာနတ္တေ နဝ ကမ္မဝတော ဖလံ သိ-ယာ။ မူလဋီ၊၂။၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၄။

ကေန္ဆနာနတ္ထ (တိ) [ကေန္ဆ+နာနတ္ထ] စင်စစ် ထူးသောအနက်ရှိသော။ ကေန္ဆကေတ္ထ-ကြည့်။

ကေန္ဆနိက္ကိလေသ (တိ) [ကေန္ဆ+နိက္ကိလေသ] စင်စစ် ရာဂစသော-ကိလေသာ-အညစ် အ-ကြေး-ကင်းသော၊သူ။ ကေန္ဆနိက္ကိလေ-သောတိ ဗုဒ္ဓေါ။ ပဋိသံ။၁ရ၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၀။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉၆။)

ကေန္ဆနိစ္စ (တိ) [ကေန္ဆ+နိစ္စ] စင်စစ်မြဲသော။ ကေန္ဆနိစ္စသ သတော နိဗ္ဗာနသ ကုတော နိပ္ပရိယာယေန သဘာဝသ သမ္ဘဝေါ။ မ၊ ဋီ၊၂။၂၉၀။

ကေန္ဆနိဋ္ဌ (နာ) [ကေန္ဆ+နိဋ္ဌ] (၁) စင်စစ်-အမြဲ (အလုံးစုံသောသင်္ခါရတရား၏ မ-ဖြစ်ရာ၏အဖြစ်ကြောင့်) ပြီးဆုံးရာဖြစ်သော (နိဗ္ဗာန်)။ (တိ)(၂) စင်စစ်-အမြဲ-ပြီးဆုံးရာ နိဗ္ဗာန်ရှိသော။

(၁) အစ္စန္တဋ္ဌ တံ သင်္ခသင်္ခါရာနံ အပ္ပ-ဝတ္တိဋ္ဌာနတ္တာ နိဋ္ဌဋ္ဌာတိ အစ္စန္တနိဋ္ဌ၊ ကေန္ဆနိဋ္ဌ သတတနိဋ္ဌန္တိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၂။ (တိ) (၂) အစ္စန္တာ နိဋ္ဌာ အဿာတိ အစ္စန္တနိဋ္ဌော၊ ကေန္ဆနိဋ္ဌော သတတနိဋ္ဌောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ရ၅။ အစ္စန္တနိဋ္ဌ၊ နိဋ္ဌ-တို့လည်းကြည့်။

ကေန္ဆနိဋ္ဌရ (တိ) [ကေန္ဆ+နိဋ္ဌရ] စင်စစ်ကြမ်း-တမ်းသော။ ဣတ္ထ ပန ပရေသံ မမ္မစ္ဆေဒ-နဝသေန ပဝတ္တိယာ ကေန္ဆနိဋ္ဌရတာယ သဘာဝေန ကာရဏဝေါဟာရေန စ ဝါ-စာယ ဖရုသသဒ္ဒပ္ပဝတ္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၄၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၉-၁၂၀။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၃၈။)

ကေန္ဆနိန္ဒိတ (တိ) [ကေန္ဆ+နိန္ဒိတ] စင်စစ် ကဲ့ရဲ့အပ်သော။ မိစ္ဆာစာရောတိ ကေန္ဆ-နိန္ဒိတော လာမကာစာရော။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၂၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။

ကေန္ဆနိန္ဒ (တိ) [ကေန္ဆ+နိန္ဒ] စင်စစ်ညွတ်သော၊ သူ။ တတော ပဌာယ မဟာဗောဓိယံ ကေ-န္ဆနိန္ဒတ္တာ ဗောဓိမှိ သတ္တော ဗောဓိသတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉။

ကေန္ဆနိန္ဒဗျာသယ (တိ) [ကေန္ဆ+နိန္ဒဗျာသယ] စင်စစ် ညွတ်သော အလိုဆန္ဒရှိသော၊သူ။ အဗ္ဗတ္တိကဗလံ ယာ သမ္ဘာသမ္ဘောဓိယံ အ-တ္တသန္ဒိဿယာ ဓမ္မဂါရဝေန အဘိရုစိ ကေန္ဆနိန္ဒဗျာသယတာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၈၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၅။

ကေန္ဆနိဗ္ဗိဒ (ပု) [ကေန္ဆ+နိဗ္ဗိဒ] စင်စစ်ငြီးငွေ့ခြင်း။ ဣဒံ ခေါ ပန မေ ပဠေသိခ ဗြဟ္မ-စရိယံ ကေန္ဆနိဗ္ဗိဒါယ ဝိရာဂါယ ... သံဝ-တ္တတိ။ ဒီ၊၂။၂၀၁။ (-အံ၊၁။၃၂။ ပဋိသံ။၄၆။ ဥဒါန။၁၁၉။) ကေန္ဆနိဗ္ဗိဒါယာတိ ကေန္ဆမေဝ ဝဋ္ဋေ နိဗ္ဗိန္ဒနတ္ထာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄၊ (-၃၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၀၅။ မ၊ဋီ၊၁။၁၈၇။)

ကေန္ဆနိယတပရိစ္ဆေဒ (တိ) [ကေန္ဆ+နိယတ ပရိစ္ဆေဒ] စင်စစ်မြဲသောအပိုင်းအခြား ရှိသော။ ဥတ္တရကုရုကာနံ ပန ကေန္ဆနိယတ-ပရိစ္ဆေဒမေဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၆။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၅ ၂။

ကေန္ဆနိယျာန (နာ) [ကေန္ဆ+နိယျာန] (၁) စင်စစ် ထွက်မြောက်ခြင်း။ (တိ)(၂) စင်စစ်ထွက်မြောက်-တတ်-ကြောင်းဖြစ်သော။ (၁) နိယျာနိကော နိယျာတိတိ စ ကေန္ဆ-နိယျာနံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၄ ၂၆။ (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်း နှင့် ကေန္ဆနိယျာ-နတာ-ကြည့်။

ကေန္ဆနိယျာနဂုဏ (တိ) [ကေန္ဆနိယျာန+ဂုဏ] စင်စစ် ထွက်မြောက်ကြောင်း ဂုဏ်ရှိသော။ ဝေဟိ စ ပဋိဝိဒ္ဓါ ကေန္ဆနိယျာနဂုဏော ဓမ္မော အတ္ထိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂ ၂ ၇။

ကေန္ဆနိယျာနဋ္ဌ (ပု) [ကေန္ဆနိယျာန+အတ္ထ] စင်စစ် ထွက်မြောက်ခြင်းအနက်။ အဝိပရိ-တဋ္ဌော ကေန္ဆနိယျာနဋ္ဌေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ အနုဋီ၊ ၂။၁၇၆။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၈။)

ကေန္ဆနိယျာနတာ (ထိ) [ကေန္ဆနိယျာန+တာ] စင်စစ် ထွက်မြောက်-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သောတရား၏အဖြစ်။ ဣဒါနိ တသ မဂ္ဂ-သ ကောယနဘာဝံ, တီသုပိ ကာလေသု ကေန္ဆနိယျာနတဠ္ဆ ဝိဘာဝေတုံ "ဧတေန ... သြယ"န္တိ အာဟ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၈။

ကေန္ဆနိယျာနိက (တိ) [ကေန္ဆ+နိယျာနိက] စင်စစ် (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်သော။ အဝိရုဒ္ဓံ အဒ္ဓဗျဂါမိ ကေန္ဆ-နိယျာနိကံ သာမညမေဝ ... ဥပဓာရေတ္တာ ပဗ္ဗဇိတောသ္မိ မဟာရာဇ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂ ၁ ၃။

ကေန္ဆနိယျာနိကဝိဘာဝန (နာ) [ကေန္ဆနိယျာ-နိက+ဝိဘာဝန] စင်စစ် ထွက်မြောက်-တတ်-ကြောင်း-၏အဖြစ်ကို ထင်စွာပြခြင်း။ သာသနဿ ကေန္ဆနိယျာနိကဝိဘာဝေနေန။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။

ကေန္ဆနိရောဝ (ပု) [ကေန္ဆ+နိရောဝ] စင်စစ် ချုပ်ခြင်း။ ဣမေသံ အာယုသင်္ခါရဝေဒ-နာနံ ကေန္ဆနိရောဓံ သမာပန္နဿ မရဏေန ဘဝိတဗ္ဗံ ဝေဒနာယ နိရုဒ္ဓတ္တာ။ မဝိ၊၂။ ၂၇၃။

ကေန္ဆနိဿရဏဘာဝ (ပု) [ကေန္ဆ+နိဿရဏ ဘာဝ] စင်စစ် ထွက်မြောက်-တတ်သည်-ကြောင်း-၏အဖြစ်။ သစ္စဝမ္မောတိ ဝဋ္ဋတော ကေန္ဆနိဿရဏဘာဝေန အဝိတထော သ-ဟ ပရိယတ္တိယာ နဝဝိဓောပိ လောကုတ္တရ-ဓမ္မော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆ရ။ (-နေတ္တိ၊ဋီ။၁၄၅။)

ကေန္ဆနိဿိတ (တိ) [ကေန္ဆ+နိဿိတ] စင်စစ် မှီသော။ ဧသော ခေါ ဘန္တေ နာဂသေန ပညော ဒွယန္တော ကေန္ဆနိဿိတော ဘဝိ-ဿတိ။ မိလိန္ဒ။၁၄၆။ (-မူလဋီ၊၁။၁၄၁။)

ကေန္ဆနိဟီန (တိ) [ကေန္ဆ+နိဟီန] စင်စစ် ယုတ်ညံ့သော။ တဿ တံ ကိစ္စံ ကာမ-ရတိသန္နိဿိတံ အနတ္ထုပသံဟိတံ ကေန္ဆ-နိဟီနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၂ရ။)

ကေန္ဆပစ္စုပ္ပန္န (တိ) [ကေန္ဆ+ပစ္စုပ္ပန္န] စင်စစ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော။ ကေန္ဆပစ္စုပ္ပန္နမေဝ သဂ်-ဟကတ္တာ။ အနုဋီ၊၂။၁၉၅။

ကေန္ဆပဋိပက္ခ (တိ) [ကေန္ဆ+ပဋိပက္ခ] စင်စစ် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော။ အသုဘာနုပဿ-နာ ဧဝ ကာမရာဂတဒေကဋ္ဌကိလေသာနံ ကေန္ဆပဋိပက္ခာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၉။

ကေန္ဆပဋိဘာန (တိ) [ကေန္ဆ+ပဋိဘာန] စင်စစ် (ဉာဏ်၌) ရှေးရှုထင်လာသော။ ကေန္ဆ-ပဋိဘာနာ တထာဂတံ ဓမ္မဒေသနာ ဟောတိ(အံ၊၃။၁၅၂)တိ တထာဂတသ ကေန္ဆပဋိဘာနာ ဓမ္မဒေသနာ ဟောတိ။ ကေန္ဆေနေဝ ပဋိဘာတိ ဥပဋ္ဌာတိတိ အ-တ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၃။

ကေန္ဆပဏ္ဍိတ (ပု) [ကေန္ဆ+ပဏ္ဍိတ] စင်စစ် ပညာရှိသော၊သူ။ ကေန္ဆပဏ္ဍိတာ ပန ကထံ သုတ္တာ သုကထိတံ ပသံသန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ဝ၃။

ကေန္ဆပတိဋ္ဌိတ (တိ) [ကေန္ဆ+ပတိဋ္ဌိတ] စင်စစ် တည်နေသော၊သူ။ ဝိဏာသဝေါ ကေန္ဆ-ပတိဋ္ဌိတော နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။

ကေန္ဆပတ္တိယာယနသဘာဝ (တိ) [ကေန္ဆပတ္တိ ယာယန+သဘာဝ] စင်စစ် ယုံကြည်တတ် သောသဘောရှိသော။ အပါပသတ္တုပ-နိသေဝိနိတိ အနဝဇ္ဇသဒ္ဓါယ စ ကေန္ဆ-ပတ္တိယာယနသဘာဝါယ ပရေသုပိ ပတ္တိ-ယာယနဝိဒုဟနသမတ္ထာယ ဒေဝတာယေတံ နာမံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၉။

ကေန္ဆပတ္ထဒ္ဓ (တိ) [ကေန္ဆ+ပတ္ထဒ္ဓ] စင်စစ် ခက်မာ ကြမ်းထမ်းသော။ ပထဝီဓာတုပ-ကောပေန ပန မန္ဒာဂဒရဟိတော သော ကာယော ကဋ္ဌမုခ(မုခ)ဂတော ဝိယ ဟောတိ ကေန္ဆပတ္ထဒ္ဓေါ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၂ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅၁။ ကေန္ဆ-ပတ္ထဒ္ဓေါတိ ကေန္ဆထဒ္ဓေါ။ မဓု။၂၃၁။

ကေန္ဆပရမ္ပုၜ (တိ) [ကေန္ဆ+ပရမ္ပုၜ] စင်စစ် မျက်ကွယ်ဖြစ်သော။ ကေန္ဆပရမ္ပုၜဿ

မနောကမ္မသ သမ္မုခတာ နာမ ဝိညတ္တိ-သမုဋ္ဌာပနဝသေန ဟောတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၀။

ကေန္ဆပရိညေယျ (တိ) [ကေန္ဆ+ပရိညေယျ] စင်စစ် ပိုင်းခြားသိအပ်သော။ ဒုက္ခသစ္စ-ပရိယာပန္နဟိ ကေန္ဆပရိညေယျဟိ လောကိယအဗျာကတေဟိ မိဿကတ္တာ။ မူလဋီ၊၃။၁၆၂။

ကေန္ဆပရိတ္တာရမ္မဏ (တိ) [ကေန္ဆ+ပရိတ္တာရမ္မဏ] စင်စစ် ကာမတရားလျှင် အာရုံရှိသော။ ကေန္ဆပရိတ္တာရမ္မဏာနိ ဟိ ကာမာဝစရ-ဝိပါကာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။

ကေန္ဆပရိပုဏ္ဏ (တိ) [ကေန္ဆ+ပရိပုဏ္ဏ] စင်စစ် ပြည့်စုံသော။ စင်စစ်ပြည့်စုံစွာ။ (ကြို၊ဝိ။) နယိဒံ သုကရံ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသတာ ကေန္ဆပရိပုဏ္ဏံ ကေန္ဆပရိသုဒ္ဓံ သင်္ခလိခိတံ ပြဟွစရိယံ စရိတုံ။ ဝိ၊၁။၁၃။ ဒီ၊၁။၅၉။ အံ၊၁။၅၂၉။ ကိဉ္စိပိ ကေဒေသံ အသေ-သေတ္တာ ကေန္ဆေနေဝ ပရိပူရေတဗ္ဗတာယ ကေန္ဆပရိပုဏ္ဏံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁ရ၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ရ၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၉ရ။)

ကေန္ဆပရိပုဏ္ဏသေခ (ပု) [ကေန္ဆပရိပုဏ္ဏ + သေခ] စင်စစ် ပြည့်စုံသော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်။ အနာဂါမိပုဂ္ဂလော ဟိ ကေန္ဆပရိပုဏ္ဏ-သေခေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။

ကေန္ဆပရိယောသာန (တိ) [ကေန္ဆ+ပရိယောသာန] တူသောအဆုံးရှိသော။ ကေန္ဆအ-ဇ္ဈောသာန-ကြည့်။

ကေန္ဆပရိသုဒ္ဓ (တိ) [ကေန္ဆ+ပရိသုဒ္ဓ] စင်စစ် စင်ကြယ်သော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေန္ဆပရိသုဒ္ဓါဇီဝ (တိ) [ကေန္ဆပရိသုဒ္ဓ+အာဇီဝ] စင်စစ် စင်ကြယ်သော အသက်မွေးဝမ်း-ကြောင်းရှိသော၊သူ။ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာ-ရာဇ ယောဂိနာ ယောဂါဝစရေန ကေန္ဆ-ပရိသုဒ္ဓါဇီဝေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၉၇။

ကေန္ဆပရိဟရဏီယ (တိ) [ကေန္ဆ+ပရိဟရဏီယ] စင်စစ်-စောင့်ရှောက်-ထိန်းသိမ်း-အပ်သော။ ပဠွသီလာနိတိ ဂဟဋ္ဌဝေ-နေတံ ဝုတ္တံ တေဟိ ကေန္ဆပရိဟရဏီ-ယတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၃။

ကေန္ဆပဝိဝေကသုခါဘိရတ (တိ) [ကေန္ဆပဝိဝေ-ကသုခ+အဘိရတ] စင်စစ် ပဝိဝေက ချမ်း-သာ၌ မွေ့လျော်သော၊သူ။ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ယောဂိနာ ယောဂါဝစရေန ကေန္ဆပဝိဝေကသုခါဘိရတေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃ရ၄။

ကေန္ဆပသဒ္ဒ (တိ) [ကေန္ဆ+ပသဒ္ဒ] စင်စစ် ချီးမွမ်းအပ်သော။ ထာဝရပက္ခမေဝ ဘဇန္တိ သဗ္ဗသေဒ္ဒပက္ခံ ကေန္ဆပသဒ္ဒံ ဘဇမာနဘာဝံ ဥပါဒါယ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၁။

ကေန္ဆပဟာတဗ္ဗ (တိ) [ကေန္ဆ+ပဟာတဗ္ဗ] စင်-စစ်ပယ်အပ်သော။ ကေန္ဆပဟာတဗ္ဗေ တ-ဏှာသင်္ခါတေ သမုဒယေ ပဝတ္တတိ။ မူလဋီ၊ ၂။၇၅။

ကေန္ဆပါပက (တိ) [ကေန္ဆ+ပါပက] စင်စစ်-မကောင်း-ယုတ်ညံ့-သော။ နော ဂဇ္ဇိတ္တာ

နော ဝဿနကဘာဝေါ ကေန္ဆပါပကောဝ။ အဘိ၊ဌ၊၃။ရ၅။

ကေန္ဆပိယ (တိ) [ကေန္ဆ+ပိယ] စင်စစ် ချစ်အပ်သော၊သူ။ ဒဋ္ဌမိတ္တော ... ကေန္ဆပိယော။ စရိယာ၊ဌ။၃၀၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ဂ၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂ရ၉။

ကေန္ဆပုဗ္ဗဘာဂိယ (တိ) [ကေန္ဆ+ပုဗ္ဗဘာဂိယ] စင်စစ် ရှေအဘို့၌ ဖြစ်သော။ နစ တံ ပဋိပဒါ ဝိယ ကေန္ဆပုဗ္ဗဘာဂိယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၉၃။

ကေန္ဆဖရုသ (တိ) [ကေန္ဆ+ဖရုသ] စင်စစ် ကြမ်းတမ်းသော။ ပရသ မမ္မစ္ဆေဒက-ကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ ကေန္ဆဖ-ရုသာ စေတနာ ဖရုသာ ဝါစာ။ မ၊ဌ၊၁။၂၀၄။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄၅။ (-မ၊ဋီ၊၁။၃၀၂။)

ကေန္ဆဖရုသစေတနာ (ထီ) [ကေန္ဆဖရုသာ+စေတနာ] စင်စစ် ကြမ်းတမ်းသော စေတနာ။ ပရသ မမ္မစ္ဆေဒကကာယဝစီပယောဂ-သမုဋ္ဌာပိကာ ကေန္ဆဖရုသစေတနာ ဖရုသာ ဝါစာ (ဖရုသဝါစာ)။ ဒီ၊ဌ၊၁။ရ၃။ သံ၊ဌ၊၂။ ၁၃၆။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၄၃။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၀၅။ မဟာနိ၊ဌ။၁၀၁။ ကေန္ဆေန ဖရုသစေတနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၀။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၀။)

ကေန္ဆဖလဒါယကတ္တာဘာဝ (ပု) [ကေန္ဆ ဖလ ဒါယကတ္တာ+အဘာဝ] စင်စစ်အကျိုးပေးတတ်သည်၏အဖြစ် မရှိခြင်း။။။ အနန္ဆရေ ကေန္ဆဖလဒါယကတ္တာဘာဝါ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၅။

ကေန္ဆဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏ (တိ) [ကေန္ဆ+ဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏ] စင်စစ်ဗဟိဒ္ဓတရားလျှင်အာရုံရှိသော၊ စင်စစ်ဗဟိဒ္ဓတရားကို အာရုံပြုသော။ တတ္ထာပိ ယေ အနုတ္တရာဒယော ကေန္ဆဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏာ ဝိညာဏဋ္ဌာယတနာဒယော ကေန္ဆအဗ္ဗ-တ္တာရမ္မဏာ။ ဝဇိရ။၁၄၀။

ကေန္ဆဗာလ (တိ) [ကေန္ဆ+ဗာလ] စင်စစ်မိုက်ကန်းသော၊သူ။ ကေန္ဆဗာလဘာဝမေဝ ပါ-ပုဏာတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၀၀။

ကေန္ဆဗုဒ္ဓဘာဝ (ပု) [ကေန္ဆဗုဒ္ဓ+ဘာဝ] စင်စစ် ဘုရား၏အဖြစ်။ ဣမေဟိ လက္ခဏေဟိ သမန္နာဂတသ ဗောဓိသတ္တသ ကေန္ဆဗုဒ္ဓ-ဘာဝသင်္ခါတံ ဂေမေဝ ဂတိ အဒ္ဒသ။ အပ၊ဌ၊၁။၆၈။

ကေန္ဆဗျာပတ္တိ (ထီ) [ကေန္ဆ+ဗျာပတ္တိ] စင်စစ်-ဖောက်ပြန်-ပျက်စီး-ခြင်း။ သတ္တဝိသ-ယတ္တာ ပန သတိ စိတ္တသ ကေန္ဆဗျာပ-တ္တိယံ ကမ္မပထဘေဒေါ ဟောတိယေဝ။ အနုဋီ၊၁။၁ရ၂။

ကေန္ဆဗျာဝဋ္ဌသဘာဝ (တိ) [ကေန္ဆဗျာဝဋ္ဌ+သဘာဝ] စင်စစ် ကြောင့်ကြစိုက်သော သဘောရှိသော။ တပ္ပရဘာဝတော ဟေ-

တုသခ်ိတသ သမယသ ပရာယတ္တာဝုတ္တိ-ဒီပနေ ကေန္ဆဗျာဝဋသဘာဝတောတိ အ-ဏ္ဍာ။ အနုဋီ၊၁။၆၉။

ကေန္ဆဘာဝနာယပဟာတမ္ဗ (တိ) [ကေန္ဆ+ဘာဝနာယပဟာတမ္ဗ] စင်စစ် အထက်မဂ်သုံးခုသည် ပယ်အပ်သော။ ကထံ တသ ကေန္ဆဘာဝနာယပဟာတမ္ဗတာ ဝုတ္တာ။ အနုဋီ၊၂။၁၀၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၆၂။)

ကေန္ဆဘာဝိ (တိ) [ကေန္ဆ+ဘာဝိ] စင်စစ်ဖြစ်လတ္တံ့သော။ ကေန္ဆဘာဝိနော ဖလဿ နိပ္ပါဒိတတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၄။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၂၈၂။)

ကေန္ဆဘာဝိဗုဒ္ဓ (ပု) [ကေန္ဆဘာဝိ+ဗုဒ္ဓ] စင်စစ် ပွင့်တော်မူလတ္တံ့သောဘုရား။ ကတာဘိနိ-ဟာရသ လောကနာထသ ဗောဓိယာ နိယတဘာဝပ္ပတ္တိယာ ကေန္ဆဘာဝိဗုဒ္ဓဘာ-ဝေါတိ ကတ္တာ ... ဒဿိတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၃။

ကေန္ဆဘာဝိမရဏ (တိ) [ကေန္ဆဘာဝိ+မရဏ] စင်စစ်ဖြစ်လတ္တံ့သောသေခြင်းရှိသော၊သူ။ မရဿတိတိ မာရိသော၊ ကေန္ဆဘာဝိ-မရဏော။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၃၈။

ကေန္ဆဘေဒနဝိကိရဏဝိဒ္ဓံသနဓမ္မ (တိ) [ကေန္ဆဘေဒနဝိကိရဏဝိဒ္ဓံသန+ဓမ္မ] စင်စစ်ကွဲခြင်း, ဖရိုဖရဲကြဲခြင်း, ပျက်စီးခြင်းသဘောရှိသော။ ကော ဝါ ဇတ္ထ ဝိသေသော အ-ဗ္ဗတ္တိကဗဟိရေသု မဟာဘူတေသု ကေ-န္ဆဘေဒနဝိကိရဏဝိဒ္ဓံသနဓမ္မေသု။ စရိယာ၊ ၁။၂၈၅။

ကေန္ဆဘေဒီ (တိ) [ကေန္ဆ+ဘိဒိ+ဏီ။ ကေန္ဆ ဘေဒ+ဣ] စင်စစ်ပျက်စီးလေ့ရှိသော၊ စင်စစ်ပျက်စီးခြင်းရှိသော။ ကေန္ဆဘေဒိတာယ ဇီဝိတသ အယာစိတေနာပိ မယာ ဒါတဗ္ဗံ၊ ပဝေဝ ယာစိတေန။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၈၄။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။ရ၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၁။ (-မ၊ဋီ၊၁။၉၀။)

ကေန္ဆမဓုရ (တိ) [ကေန္ဆ+မဓုရ] စင်စစ်-ချို-မြိန်-ချိုဆိမ့်-သော။ သပ္ပိ ပန စိရနိက္ခိတ္တံ ဝဏ္ဏဂန္ဓေ ဇဟန္တမ္ပိ ရသံ နု ဇဟတိတိ တဒေဝ ကေန္ဆမဓုရံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅ရ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၀။

ကေန္ဆမနာပ (တိ) [ကေန္ဆ+မနာပ] စင်စစ်-စိတ်နှလုံးကို ဟွားစေတတ်-မြတ်နိုးဖွယ် ကောင်း-သော၊သူ။ ပဠုဟိ ဘိက္ခဝေ အ-ဂင်္ဂဟိ သမန္နာဂတော ပုရိသော ကေန္ဆ-မနာပေါ ဟောတိ။ သံ၊၂။၄၃၆။

ကေန္ဆမရဏဓမ္မ (တိ) [ကေန္ဆ+မရဏဓမ္မ] စင်စစ်သေခြင်းသဘောရှိသော၊သူ။ အာတုရာတိ ကေန္ဆမရဏဓမ္မတာယ အာတုရာ အာသန္နမရဏာ ပဏ္ဍိတမနုဿာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၈၈။

ကေန္ဆမဟာသာဝဇ္ဇ (တိ) [ကေန္ဆ+မဟာသာ ဝဇ္ဇ] စင်စစ် ကြီးသောအပြစ်ရှိသော။ မိစ္ဆာစာရော ... ဒီဃာသဝါယ ပန ဘိက္ခု-နိယာ ကေန္ဆမဟာသာဝဇ္ဇောဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၆ရ။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၀။)

ကေန္ဆမုဒု (တိ) [ကေန္ဆ+မုဒု] စင်စစ် နူးညံ့သော။ ကေန္ဆတိဝိဏ-ကြည့်။

ကေန္ဆမေကတ္တ (နာ) [ကေန္ဆ+ကေတ္တ] စင်စစ် တူသည်၏အဖြစ်။ ကေန္ဆနာနတ္တ-ကြည့်။

ကေန္ဆယောဂိ (တိ) [ကေန္ဆ+ယောဂိ] စင်စစ် ယှဉ်လေ့ရှိသော။ ကေန္ဆယောဂိနံ အတ္ထိ-သဒ္ဒမေဝ ဟိ အပေက္ခမာနာနံ ဥဘိန္နံ ပဟာတဗ္ဗဟေတုသဒ္ဒါနံ သမာသော ယု-တ္တော။ မူလဋီ၊၁။၄၂။

ကေန္ဆရ (တိ) [ကေ+အန္တရ] တစ်ခုဖြင့်-အကြား-ရှိ-အခြား-ရှိ-ခြား-သော၊ တစ်ခုခြား-သော။ ကေန္ဆရံ ဘိန္နံ ကမ္မာသံ။ သံဋီ၊၃။ ၃၀၈။ ကေန္ဆရံ ဘိန္နန္တိ အဘိန္နေန ကေန္ဆရံ ဟုတ္တာ ဘိန္နံ။ သံဋီ၊၂။၅၂၇။

ကေန္ဆရဇနဒုဿန (နာ) [ကေန္ဆ+ရဇနဒုဿန] စင်စစ် တပ်မက်ခြင်း, ပြစ်မှားခြင်း။ မနော-ဒ္ဓါရေ ဧဝ ကေန္ဆရဇနဒုဿနာဒိ ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉၅။

ကေန္ဆရိက (တိ) [ကေ+အန္တရိက(=အန္တရ+ဣက)] (၁) တစ်ခု (=တစ်နှစ်, တစ်ယောက်, တစ်ရက် စသည်)ဖြင့် အကြား-ရှိသော၊ တစ်ခု (=တစ်နှစ်, တစ်ယောက်, တစ်ရက်-စသည်) ခြားသော။ (၂) တစ်ပေါင်းတည်း (အဂ်ါ,အာရုံ) အခြားတစ်ပါး-ရှိသော၊ တစ်ပေါင်းတည်း အခြားတပါး-သော အဂ်ါအာရုံရှိသော (စျာန်ဝင်စားခြင်း)၊ အဂ်ါတို့၏လည်းကောင်း, အာရုံ၏လည်း-ကောင်း တပေါင်းတည်း အခြားတပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော စျာန်ဝင်-စားခြင်း။

(၁) အနာပတ္တိ ကေန္ဆရိက် ဝုဋ္ဌာပေတိ။ ဝိ၊၂။၄၅၀။ ကေန္ဆရိက် ဝုဋ္ဌာပေန္တိယာ။ ကင်္ခါ။၃၄၉။ ကေန္ဆရိကန္တိ ဧကေန ဝဿေန အန္တရိက် ကတ္တာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၈၃။ အထ ကေန္ဆရိကေန ဝါ သုတ္တေန... ဝိတ်-ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ၊၂။၃၀၃။ ကင်္ခါ။၁၈၅။ သတ္ထာ ကေန္ဆရိက် ဗျုဋ္ဌနံ ဂဏှာတိ။ မ၊ဋ၊၃။၂၆၈။ ဒေဝါပိ ကေန္ဆရိကာ ဟုတ္တာ ပရိဝိသိံသု။ အဘိ၊ဋ၊၁။၆၁။ အပ၊ဋ၊၁။၄၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ။၁၈၁။ ဇာ၊ဋ၊၁။၄၁။ ကေန္ဆရိကာတိ ကေဒိဝဿေန အန္တရိကာ။ အထ ဝါ ဧကေန ဧနေန အန္တရိကာ။ အဋ္ဌသာ၊ယော။၅၃။ (-အဘိ၊ဋ၊၁။၁၄၉။ အဘိ၊ဋ၊၂။၂၁၆၊၂၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃။ သုတ္တနိ၊ဋ၊၁။၁၅၀။ ဇာ၊ဋ၊၂။၃၂၉။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၅။ ဝိမတိ၊၂။၅။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၁။ မူလဋီ၊၃။၂၂၀။ အနုဋီ၊၃။ ၂၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၁။)

(၂) ဧဝံ ကေန္ဆရိကဝဿေန အဂ်ိနဉ္စ အာရမ္မဏာနဉ္စ သက််မနံ အဂ်ိရမ္မဏသက််န္တိ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃။ ကေန္ဆရိကဝဿနာတိ အညတ္ထာ အန္တရသဒ္ဒါ။ အန္တရမေဝ အ-န္တရိက်၊ ကေဏ္ဍ အန္တရိက် တေသိန္တိ ကေ-န္တရိက်၊ စျာနသမာပဇ္ဇနံ၊ တဿ ဝဿေန။ ယထာ အဂ်ိနံ အာရမ္မဏသ စ ကေဏ္ဍ အညထာ ဝိသေသော ဟောတိ၊ တထာ သမာပဇ္ဇနဝဿနာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄။

ကေန္ဆရိကဂါထာ (ထီ) [ကေန္ဆရိကာ+ဂါထာ] တစ်ခု-အခြား-အကြား-ရှိသော ဂါထာ။ တတော ဥဘိန္နမ္ပိ တိသော ကေန္ဆရိက-ဂါထာယော ဟောန္တိ။ ဇာ၊ဋ၊၄။၄၁၆။

ကေန္ဆရိကဇရာဒိရောဂ (ပု) [ကေန္ဆရိကဇရာဒိ+ရောဂ] တစ်ရက်ခြားဖျားခြင်းအစရှိသော ရောဂါ။ ယထာ ကေန္ဆရိကဇရာဒိရောဂေန အာဗာဓိကော ယာဝ တမှာ ရောဂါ နမုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၂ရ။

ကေန္ဆရိကပဋ္ဌ (တိ) [ကေန္ဆရိက+ပဋ္ဌ] တစ်ခုအကြားရှိသောပြဿနာ၊ တစ်ခုခြားပြဿနာ။ (သကဝါဒီ၏ ပြဿနာအကြား၌ ပရဝါဒီ၏ ပြဿနာ ခြားနေသည်ကိုလည်းကောင်း၊ ပရဝါဒီ၏ ပြဿနာအကြား၌ သကဝါဒီ၏ ပြဿနာ ခြားနေသည်ကိုလည်းကောင်း "ကေန္ဆရိကပဋ္ဌာ"ဟုခေါ်ဆိုသည်။) ဤမိုနာနယေန သဗ္ဗေ ကေန္ဆရိကပဋ္ဌာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။ ကေန္ဆရိကပဋ္ဌာတိ ပရ-ဝါဒိသကဝါဒိနံ အညမညံ ပဋ္ဌန္ဆရိကာ ပဋ္ဌာ။ မူလဋီ၊၃။၆၆။

ကေန္ဆရိကဝုဋ္ဌာပန (နာ) [ကေန္ဆရိက+ဝုဋ္ဌာပန] ကေန္ဆရိကဝုဋ္ဌာပန သိက္ခာပုဒ်။ (ရဟန်းမိန်းမလောင်းနှစ်ပါးကို) တစ်နှစ်ခြား ရဟန်းခံပေး ခြင်းကြောင့် ဘိက္ခုနီမတို့အား ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ စောရိဝုဋ္ဌာပနံ ... ကေန္ဆရိကဝုဋ္ဌာပနန္တိ ဤမာနိ ကေ္ကန-ဝိသတိ သိက္ခာပဒါနိ သစိတ္တကာနိ ပဏ္ဏ-တ္တိဝဇ္ဇာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ ကခါ။၃၅၄။

ကေန္ဆရိကာ (ထီ) [ကော+အန္ဆရိကာ။ အန္ဆ-ရိကာ-ကြည့်။] တစ်ခုခြား။ ဒွတ္တိသပဒံ နိသေကီ ကေန္ဆရိကာယ အာရောဟန္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။)

ကေန္ဆရူပ (နာ) [ကေန္ဆ+ရူပ] စင်စစ်-ရုပ်-ကိုယ်ကောင်။ ရူပန္တိ သရီရံ။... ဝိရိယံ ပန နကေန္ဆရူပန္တိ ဝိယသဒ္ဒဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၂၄၀။

ကေန္ဆရူပနိဿိတ (တိ) [ကေန္ဆ+ရူပနိဿိတ] စင်စစ်ရုပ်ကိုမှီသော။ နာနတ္တသညာသု ပန ယာ တသ္မိံ ဘဝေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ကေန္ဆရူပ-နိဿိတာ၊ တာ အနောကာသတာယ နဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၉၈။

ကေန္ဆလက္ခဏ (နာ) [ကေန္ဆ+လက္ခဏ] (က) စင်စစ်ကေန် မှန်သော သဘောလက္ခဏာ။ (ခ) စင်စစ်-မှတ်အပ်သော-မှတ်ကြောင်း ဖြစ်သော-လက္ခဏာ။ **(က)** အောက်ပုဒ် ကြည့်။ **(ခ)** ပဌမံ သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗန္တိပိ ပဌမံ။ ဤဒံ ပန နကေန္ဆလက္ခဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၁။ (-သာရတ္ထ၊၁။၃၆၃။ အနုဋီ၊၁။၁၅၂။)

ကေန္ဆလက္ခဏနိယမ (ပု) [ကေန္ဆလက္ခဏ+နိယမ] စင်စစ်ကေန် မှန်သော သဘောလက္ခဏာကို သတ်မှတ်ခြင်း။ အထ ခေါ ပစ္စုပ္ပန္နန္တိ သဗ္ဗရူပဿ ကေန္ဆလက္ခဏ-နိယမော ဒဿိတော နသိယာ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၄၄။ ကေန္ဆလက္ခဏံ ဟိ ဆဟိ ဝိညာ-ဏေဟိ ဝိညေယ္ယသဘာဝေါ ယေဝ။ အနုဋီ၊ ၁။၁၅၂။ ကေန္ဆလက္ခဏနိယမောတိ ဆဝိ-ညာဏဝိညေယ္ယသဘာဝဿ ကေန္ဆလက္ခ-ဏဿ နိယမောတိ အတ္ထော။ မဓု၊၁။၂၃၃။

ကေန္ဆလောကိယ (တိ) [ကေန္ဆ+လောကိယ] စင်စစ်-လောကဘ်အကျုံးဝင်သော-လောကီ ဖြစ်သော။ ကေန္ဆလောကိယေသု ဝိသယ-

ဝိသယီသု ဝိသယသေဝ လောကုတ္တရ-ဘာဝေါ။ မူလဋီ၊၃။ရ၃။

ကေန္ဆလောကုတ္တရိန္ဒြိယ (နာ) [ကေန္ဆလောကုတ္တရ+ဣန္ဒြိယ] စင်စစ်လောကုတ္တရာဖြစ်သောဣန္ဒြေ။ တိုကို ကေန္ဆလောကုတ္တ-ရိန္ဒြိယာနိ နာ ယောဇိတာနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။

ကေန္ဆလောမိ (တိ) [ကေန္ဆ+လောမိ။ (ကေ+အန္ဆ+လောမ=) ကေန္ဆလောမ+ဣ]။ ကေ-သို့ ပရိယန္ဆေယေဝ ဒသာ ယသာ ကေ-န္ဆလောမိ။ ကေသို့ အန္ဆေ ပရိယန္ဆေ လောမံ ဒသာ ယသာတ္ထိတိ ကေန္ဆလောမိ။ ဓာန်၊ ဋီ။၃၁၃။] နှစ်ဖက်တို့၌ ပေါ်ထွက်သော အမွေးရှိသော-နှစ်ဘက်အမွေးရှိသော-သား-မွေးအခင်း။ (ဝိ၊ဋ္ဌ။) တစ်ခုသောအစွန်း၌-တစ်ဖက်၌-အမွေး အဆာ ရှိသော သားမွေး-အခင်း။ (ဒီ၊ဋ္ဌ။) နှစ်ဖက်သော-အစွန်း-အဘို့-၌ တူသော သားမွေးပန်းပျောက်ရှိသော သားမွေးအခင်း၊ နှစ်ဖက်ပန်းပြောက် ချယ်သောသားမွေးအခင်း။ (ကေစိ။) (တစ်ခုသောအစွန်း၌သာလျှင် အမြိတ်အဆာရှိသောအခင်း၊ တစ်ခုသောအစွန်း၌ အမွေး အဆာ ရှိသောအခင်း။ အဘိဓာန်ဋီကာ။)

ကေန္ဆလောမိ(ဝိ၊၃။၂၈၀)တိ ဥဘတော ဥဂ္ဂတလောမံ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃ဖ၉။ ကေန္ဆလောမိ(ဒီ၊၁။ရ)တိ ကေ-တောဒသံ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏံ၊ ကေစိ ဥဘတော ဥဂ္ဂတပုပ္ဖန္တိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ (-အံ၊၁။၁၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၁။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၉၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၈။) ကေသို့ အန္ဆေ လောမံ ဒသာ ယသာတိ ကေန္ဆလောမိ။ ... ဥဘတော အန္ဆတော ကေ သဒိသံ လောမမယံ ပုပ္ဖံ ယသာတိ ကေန္ဆ-လောမိတိ ဝစနတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃ဖ၃။

ကေန္ဆဝစန (နာ) [ကေန္ဆ+ဝစန] ကေန္ဆဟူသော သဒ္ဒါ၊ ကေန္ဆ-သဒ္ဒါ။ သဝါသနာနံ သဗ္ဗ-ကိလေသာနံ ပဟီနတ္တာ ကေန္ဆဝစနေန ဝိသေသေတွာ "ကေန္ဆဝိတရာဂေါ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၉ဖ။

ကေန္ဆဝမ်ိုတ (တိ) [ကေန္ဆ+ဝမ်ိုတ] စင်စစ် - တိုးပွားစေအပ်ပြီး-တိုးပွားပြီး-သော။ ခီဏာ-သဝဿ ပန သိလံ ကေန္ဆဝမ်ိုတမေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။

ကေန္ဆဝလ္လဘ (တိ) [ကေန္ဆ+ဝလ္လဘ] စင်စစ် အားဖြင့်-စင်စစ်-အကျွမ်းဝင်သော၊သူ။ ဣ-မသို့ ဌာနေ ကေန္ဆဝလ္လဘော သေ ထေ-ရော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈ဖ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂ရ။ ကေန္ဆ-ဝလ္လဘောတိ ဥပဋ္ဌာကဋ္ဌာနေ ကေန္ဆန ဝလ္လဘော။ အံ၊ဋီ၊၁။၁ရ၃။

ကေန္ဆဝဿီမေဃဝုဋ္ဌာန (နာ) [ကေန္ဆဝဿီ မေဃ+ဝုဋ္ဌာန] စင်စစ် ရွာလတ္တံ့သောမိုး-ထ-တက်လာ-ခြင်း။ သဒ္ဓါဘိနိဝေသဿ ဖလဘူတံ အဝိဇ္ဇာသဝံ ဒဿေတိ ကေန္ဆ-ဝဿီမေဃဝုဋ္ဌာနေန ဝိယ မဟောဃပဝတ္တိ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၁၂။

ကေန္ဆဝဿီ (တိ) [ကေန္ဆ+ဝဿီ] စင်စစ်မိုးရွာလတ္တံ့သော၊ စင်စစ်မိုးရွာသော။ ဒုတိယံ ကာရကေန ဖလဿ သိဒ္ဓိဒဿနံ (ဒဋ္ဌဗ္ဗံ)

ကေန္ဆဝသိနာ ဝိယ မေယဝုဋ္ဌာနေန ဝုဋ္ဌ-ပ္ပဝတ္တိယာ။ သီဒီ၊သစ်၊၁။၁၅၉။ မဒီ၊၁။၃၂၂။ သံဒီ၊၁။၂၈။ အံဒီ၊၁။၃၁။ (ဒီဒီ၊၁။၄၂-အလား:တူပါ၌ "ကေန္ဆေန ဝသိနာ"ဟု ရှိသည်။)

ကေန္ဆဝါဒ (တိ) [ကေန္ဆ+ဝါဒ] တစ်ခုသော အဖို့ရှိသော ဝါဒရှိသော၊ တစ်ခုသော အယူကိုသာ ပြောဆိုသော၊ မကွဲပြားသော အယူရှိသော၊သူ။ သဗ္ဗေဝ နု ခေါ် မာရိသ သမဏာ ပြာဟ္မဏာ ကေန္ဆဝါဒါ ကေန္ဆသီလာ။ ဒီ၊၂။၂၂၅။ ကေန္ဆဝါဒါတိ ကေနေယေဝ အန္တော ဝါဒဿ ဇေတသံ, နဒ္ဒေမာ ဂတ-ဝါဒါတိ ကေန္ဆဝါဒါ၊ ကေနေယေဝ ဝဒန္တီတိ ပုစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။ ကေနော အန္တော ဇေတဿာတိ ကေန္တော၊ ကေန္တော ဝါဒေါ ဇေတသန္တီ ကေန္ဆဝါဒါ၊ တေနာဟ "ကေနေယေဝ ဝဒန္တီ" တိ၊ အဘိန္နဝါဒါတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၃။

ကေန္ဆဝါသ (ပု) [ကေန္ဆ+ဝါသ] စင်စစ်အားဖြင့်-အမြဲ-နေခြင်း။ ကေန္ဆဝါသေနာတိပိ ပါ-ဌော၊ သတတဝါသေနာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။

ကေန္ဆဝိဂတကိလေသ (တိ) [ကေန္ဆ+ဝိဂတ-ကိလေသ] စင်စစ် ကင်းသောကိလေသာ ရှိသော၊သူ။ ကေန္ဆဝိဂတကိလေသောတိ ကေနော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၈။

ကေန္ဆဝိပ္ပသန္န (တိ) [ကေန္ဆ+ဝိပ္ပသန္န] စင်စစ်ကြည်လင်သော၊သူ။ အရဟတ္တပတ္တာ ပန ကေန္ဆဝိပ္ပသန္နာဝ ဟောန္တိ။ ဓမ္မပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၅။

ကေန္ဆဝိပါကဇနက (တိ) [ကေန္ဆ+ဝိပါကဇနက] စင်စစ် အကျိုးကိုဖြစ်စေတတ်သော။ ကေ-န္ဆဝိပါကဇနကတာယ နိယတတာ နု သက္ကာ ဝတ္တုံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၅။

ကေန္ဆဝိပါကဇနကသဘာဝ (တိ) [ကေန္ဆဝိပါ-ကဇနက+သဘာဝ] စင်စစ်အကျိုးကို ဖြစ်-စေတတ်သောသဘောရှိသော။ တသ္မာ တေသံယေဝ အနန္တရေ ကေန္ဆဝိပါကဇန-ကသဘာဝါ ပဝတ္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၆။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၂၁၅။

ကေန္ဆဝိဘဇနသီလ (တိ) [ကေန္ဆဝိဘဇန+-သီလ] စင်စစ် ဝေဘန်ခြင်းအလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝိဘဇိတ္တာ ဝါဒေါ ဇေတသာတိ ဝိဘဇ္ဇဝါဒိ၊ဘဂဝါ။ ... ဧဝံ ကေန္ဆဝိဘဇန-သီလောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၂။

ကေန္ဆဝိဝေကဗ္ဗာသယ (တိ) [ကေန္ဆ+ဝိဝေက-ဗ္ဗာသယ] စင်စစ် ကင်းဆိတ်ခြင်း၌ အလို-ဆန္ဒရှိတော်မူသော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ မဟာကရုဏာဝသေန ပရိဝုတာယ ပရိ-သာယ မဇ္ဈေ နိသိန္နောပိ ကေန္ဆဝိဝေက-ဗ္ဗာသယတ္တာ ဧကကောဝ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂၆။

ကေန္ဆဝိသုဒ္ဓ (တိ) [ကေန္ဆ+ဝိသုဒ္ဓ] စင်စစ် စင်ကြယ်သော။ တံ ဟိ ကေန္ဆဝိသုဒ္ဓတ္တာ ပရမဝိသုဒ္ဓံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။

ကေန္ဆဝိတဒေါသ (တိ) [ကေန္ဆ+ဝိတဒေါသ]

စင်စစ်ကင်းသောဒေါသရှိသော၊သူ။ ကေန္ဆ-ဝိတရာဂ-ကြည့်။

ကေန္ဆဝိတမောဟ (တိ) [ကေန္ဆ+ဝိတမောဟ] စင်စစ်ကင်းသောမောဟရှိသော၊သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေန္ဆဝိတရာဂ (တိ) [ကေန္ဆ+ဝိတရာဂ] စင်စစ်ကင်းသောရာဂရှိသော၊သူ။ ကေန္ဆဝိတ-ရာဂေါ ဗုဒ္ဓေါ။ ကေန္ဆဝိတဒေါသော ဗုဒ္ဓေါ။ ကေန္ဆဝိတမောဟော ဗုဒ္ဓေါ။ ပဋိသံ။၁၇၂။ စူဠနိ။ ၁၉၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၄၉။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။)

ကေန္ဆဝေါဒါတ (တိ) [ကေန္ဆ+ဝေါဒါတ] စင်စစ် ဖြူစင်သော။ ကေန္ဆဝေါဒါတာ အာ-ကာသေ ပါဏိပ္ပသာရကကပ္ပါ သေနာ ပရိယေသနာ ဇိဝိတဝုတ္တိ ဗုဒ္ဓါနံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။

ကေန္ဆသံဝတ္တန (နာ) [ကေန္ဆ+သံဝတ္တန] စင်စစ်-ဖြစ်စေတတ်သော။ ကာမံ ဒုဂ္ဂတိဒုက္ခာနံ ကေန္ဆသံဝတ္တနေန နတ္ထိကဒိဋ္ဌိအာဒီနံ အပ-ဏ္ဏကတာ ပါကဋာ ဝေ၊ နိပ္ပရိယာယေန ပန အနဝဇ္ဇသ အတ္ထသ ကေန္ဆသာဓကံ အပဏ္ဏကန္တိ ကတ္တာ စောဒနာ။ မ၊ဋီ၊၃။၅၈။

ကေန္ဆသစိတ္တကသမုဋ္ဌာန (တိ) [ကေန္ဆ+သစိတ္တ-ကသမုဋ္ဌာန] စင်စစ် သစိတ္တကသမုဋ္ဌာန်ရှိ-သော။ ပါရာဇိကာပတ္တိယာ ကေန္ဆသစိ-တ္တကသမုဋ္ဌာနတ္တာ "နဟိတိ ဝတ္တဗ္ဗ"န္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၇၅။

ကေန္ဆသစ္ဆ (နာ) [ကေန္ဆ+သစ္ဆ] (၁) စင်စစ်-မှန်သော (ပရမတ္ထ) သစ္စာတရား။ (တိ)(၂) စင်စစ်မှန်ကန်သော။ (၁) သစ္စဝိသေသ-နာနံ ဒုက္ခာဒီနံ ကေန္ဆသစ္စတ္တာ "ဒုက္ခံ သစ္စံ ။ပ။ မဂ္ဂေါ သစ္စန္တိ ? အာမန္တာ"တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၃။၁၃၄။

(တိ)(၂) ယံ ပန ပုဗ္ဗနိမိတ္တတော ပဿတိ၊ တံ ကေန္ဆသစ္စမေဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၆၅။ ဝဇိရ။၁၆၆။ ကေန္ဆသစ္စမေဝ ဟော-တိတိ ဖလဿ သစ္စဘာဝတော ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၂။ (-ဝိမတိ၊၁။၂၅၄။)

ကေန္ဆသန္ဓ (တိ) [ကေန္ဆ+သန္ဓ] စင်စစ်ငြိမ်း-အေးသော၊ စင်စစ်ငြိမ်းအေးသော နှလုံး-သွင်းခြင်းရှိသော၊သူ။ အညေသဉ္စိ အဿာ-သော ဝါ ပါကဋော ဟောတိ ပဿာသော ဝါ။ ဘဂဝတော ဥဘယမေတံ ပါကဋမေဝ နိစ္စံ ဥပဋ္ဌိတသတိတာယာတိ ကေန္ဆသန္ဓတ္တာ နဝုတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅။ ကေန္ဆသန္ဓတ္တာတိ ကေန္ဆေန သန္ဓမနသိကာရဘာဝတော။ သံ၊ ဋီ၊၂။၅၂၅။

ကေန္ဆသန္ဓသိတ (တိ) [ကေန္ဆ+သန္ဓသိတ] စင်စစ် ကောင်းစွာနှစ်သက်သော၊သူ။ ပုထု-ဇနကလ္ယာဏကံ ဟိ အာဒိ ကတ္တာ သဗ္ဗေပိ သေခါ အတ္တနော အဓိဂမေန သန္ဓသ္ဆန္ဒိတိ သန္ဓသိတာ၊ အရဟာ ပန ကေန္ဆသန္ဓ-သိတောဝ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။

ကေန္ဆသမဋ္ဌပန (ထိ၊နာ) [ကေန္ဆ+သမဋ္ဌပန]

စင်စစ်ထပ်တူထပ်မျှ ထားခြင်း။ ကေန္ဆ-သမဋ္ဌပနံ ဝါ သန္ဓာယ "သမသမဋ္ဌပနေ-နာ"တိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉။

ကေန္ဆသမာဟိတ (တိ) [ကေန္ဆ+သမာဟိတ] စင်စစ်တည်ကြည်သော။ အရိယမဂ္ဂေါ ဟိ ကေန္ဆသမာဟိတော အသမာဓာနဟေတူနံ ကိလေသာနံ သမုစ္ဆေဒနတော။ မဟာဋီ၊၁။ ၂၀၄။

ကေန္ဆသမ္ပယုတ္တ(တိ) [ကေန္ဆ+သမ္ပယုတ္တ] စင်စစ်ယှဉ်သော။ မနောဓာတုယာ ကေန္ဆသမ္ပ-ယုတ္တာ ဒွေ ဝိတက္ကဝိစာရာ။ မူလဋီ၊၃။၂၃။

ကေန္ဆသမ္ပါဒန (နာ) [ကေန္ဆ+သမ္ပါဒန] စင်စစ်ပြည့်စုံစေခြင်း။ တဗ္ဗေတံ ကေန္ဆသမ္ပါဒနေန ဂစ္ဆတိတိ နိဗ္ဗာနောဂဓဂါမိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၀။

ကေန္ဆသမ္ဘန္ဓ (တိ) [ကေန္ဆ+သမ္ဘန္ဓ] (၁) စင်စစ်ဖွဲ့စပ်-တော်စပ်-ခြင်းရှိသော။ (၂) စင်စစ်-စပ်-ယှဉ်စပ်-ခြင်းရှိသော။

(၁) ကမ္မံ ပန ကေန္ဆသမ္ဘန္ဓမေဝါတိ အာဟ "ကမ္မံ ဟေတဿ ဗန္ဓု"တိ။ မဟာဋီ၃။၃ရ၂။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၂၄။) (၂) ယ-တ-သဒ္ဒါနံ (ယံ တံ-သဒ္ဒါနံ) ကေန္ဆသမ္ဘန္ဓဘာဝတော။ ဣ တိဝုတ်၊ဌ။၂၆၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၄၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၁ ၂၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၈၆။

ကေန္ဆသမ္ဘန္ဓီ (တိ) [ကေန္ဆသမ္ဘန္ဓ+ဣ] စင်စစ်-စပ်-ယှဉ်စပ်-ခြင်းရှိသော။ ယံတံ-သဒ္ဒါနံ ကေန္ဆသမ္ဘန္ဓီဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၀။ ဝိ သုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉ ၂။

ကေန္ဆသမ္ဘူတိသဘာဝ (တိ) [ကေန္ဆ+သမ္ဘူတိ သဘာဝ] စင်စစ်သမ္ဘူတိ(ပညတ်) သဘောရှိသော။ ကေန္ဆသမ္ဘူတိသဘာဝါ ဧဝ သာ (=အာပတ္တိ) ဟောတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂ ၂၄။

ကေန္ဆသဝန (နာ) [ကေန္ဆ+သဝန] စင်စစ် ကြားနာခြင်း။ နာ ယိဒံ ဘာသိတမတ္တေန၊ ကေန္ဆ-သဝနေန ဝါ။ သံ၊၁။ ၂ ၂။ တံ ပဋိပဒံ ဘာ-သိတမတ္တေန ဝါ သဝနမတ္တေန ဝါ ဩ-ဂ္ဂမိတုံ ပဋိပဇ္ဇိတုံ နာ သက္ကာ။ သံ၊ဌ၊၁။၆ ၂။

ကေန္ဆသဿတ (တိ) [ကေန္ဆ+သဿတ] စင်စစ်မြဲသော၊ မဖေါက်မပြန်သော။ ဓုဝသ-ဿတန္တိ ကေန္ဆသဿတံ။ အဝိပရိတ-မေဝါတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၁။ ၂၅။ ကေန္ဆ-သဿတန္တိ ဧတေန ဓုဝသဿတန္တိ ဧတသ ပရိယာယသဒ္ဒတ္တံ နိဝတ္တေတိ။ မဓု။၆၉။

ကေန္ဆသာဓက (တိ) [ကေန္ဆ+သာဓက] စင်စစ်ပြီးစေတတ်သော။ ကေန္ဆသံဝတ္တနေ-ကြည့်။

ကေန္ဆသာရမ္ဘက (တိ) [ကေန္ဆ+သာရမ္ဘက] စင်စစ်-အာရုံရှိသော-အာရုံပြုတတ်သော။ ကေန္ဆသာရမ္ဘကတာ စ စိတ္တသ ဝုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁ ၂၃၊(- ၂၅၃၊ ၂ရ၁။)

ကေန္ဆသာဝဇ္ဇ (တိ) [ကေန္ဆ+သာဝဇ္ဇ] စင်စစ် အပြစ်ရှိသော။ စိတ္တုတ္တာသော ဟိ ကေန္ဆ-သာဝဇ္ဇော။ မဟာဋီ၁။ ၂ ၁ ၁။ (-မဟာဋီ၊ ၂။ဧ၃။)

ကေန္ဆသာသဝ (တိ) [ကေန္ဆ+သာသဝ] စင်စစ်-အာသဝရှိ-အာသဝတရားတို့၏အာရုံဖြစ်-သော။ ကေန္ဆသာသဝတ္တာ တဿ သဒ္ဒါယ-တနဿ။ အနုဋီ၊၃။၁ဝ၆။

ကေန္ဆသိဒ္ဓိ (ထီ) [ကေန္ဆ+သိဒ္ဓိ] စင်စစ် ပြီး

စီးခြင်း။ တဒတ္ထသ ကေန္ဆသိဒ္ဓိယာ အ-ဝိသံဝါဒနတော အဝိပရီတတ္ထဝုတ္တိယာ တထာ အဝိတထာ အနညထာ။ ဥဒါန၊ ၌။၁၃၁။ ဣတိဝုတ်၊၌။၁၂ရ။

ကေန္ဆသီလ (တိ) [ကေန္ဆ+သီလ] တူသော အကျင့် သီလရှိသော၊သူ။ သဗ္ဗေဝ နု ခေါ မာရိသ သမဏပြောဟွကာ ကေန္ဆဝါဒါ ကေန္ဆသီလာ ကေန္ဆဆန္ဒာ ကေန္ဆအ-ဇ္ဈောသာနာ။ ဒီ၊၂။၂၂၅။ ကေန္ဆသီလာတိ ကောစရာ။ ဒီ၊၌။၁၂၉။ (-မူလဋီ၊၂။ ၁၆၂။) ကောစရာတိ သမာနာစရာ။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၂ရ၃။

ကေန္ဆသုက္က (တိ) [ကေန္ဆ+သုက္က] စင်စစ် ဖြူ စင်သော။ သမန္နာဂတောယံ ပုဂ္ဂလော ကေန္ဆသုက္ကေဟိ အနဝဇ္ဇေဟိ ဓမ္မေဟိ။ အံ၊ ၂။၃၅ရ။ (-ထေရီ၊၌။၂၂၆။)

ကေန္ဆသုခ (နာ) [ကေန္ဆ+သုခ] (၁) စင်စစ်ကေန် အမှန်ဖြစ်သော-မရောမယှက် သက်သက် သော-အကြားအလပ်မရှိသော-ချမ်းသာ။ (တိ)(၂) စင်စစ် ချမ်းသာခြင်းရှိသော။ (၁) သတ္တ ရတ္တိန္ဒိဝါနိ ကေန္ဆသုခံ ပဋိသံဝေဒီ ဝိဟရိတုံ။ မ၊၁။၁၃၂။ (ယင်းပါဠိကိုပင် ဖော်ပြသော အဘိ၊၌၊၃။၂၂၈-၌ ကေန္ဆသုခ-ပဋိသံဝေဒီ-ဟု ရှိသည်။) ကေန္ဆသုခံ ပဋိ-သံဝေဒီတိ နိရန္တရသုခံ ပဋိသံဝေဒီ။ မ၊၌၊ ၁။၃၆၉။ အညာဟိ ဝေဒနာဟိ အဝေါမိဿံ ကေန္ဆံ သုခံ ကေန္ဆသုခံ၊ တဿ ပဋိသံဝေဒီ၊ တေနာဟ "နိရန္တရသုခံ ပဋိသံဝေဒီ"တိ။ မဋီ၊၂။၄၉။ (-မ၊၌၊၁။၃၄၅။ ဥဒါန၊၌။၁၄၂။)

(တိ)(၂) အပိ ပန တုမှေ အာယသ္မ-န္တော ကေန္ဆသုခံ လောကံ ဇာနံ ပဿံ ဝိဟရထ။ ဒီ၊၁။၁ရ၈။ မယံ သတ္တာနံ ကေန္ဆသုခံ ဝဒါမ။ မ၊၌၊၃။၁ရ၉။ ကေန္ဆံ အစ္ဆန္ဒမေဝ သုခံ အဿာတိ ကေန္ဆသုခံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၃၂။ (-ဒီ၊၌၊၁။၃၁၃။ ဣတိဝုတ်၊ ၌။ရ၅။ အပ၊၌၊၁။၁၈၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃ရ၈။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၃၉၃။)

ကေန္ဆသုခပ္ပဋိသံဝေဒီ (တိ) [ကေန္ဆသုခ+ပဋိသံ ဝေဒီ] စင်စစ်ကေန် အမှန်ဖြစ်သော ချမ်း သာကို (ဉာဏ်ဖြင့်) ခံစားသော၊သူ။ ကေ-န္ဆသုခပ္ပဋိသံဝေဒီ ဝိဟရေယျာ(အံ၊၃။ ၃၂၂)တိ ကေန္ဆမေဝ ကာယိကစေတသိ-ကသုခံ ဉာဏေန ပဋိသံဝေဒေန္တော ဝိဟ-ရေယျ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၁၂။

ကေန္ဆသုခသမဂီ (တိ) [ကေန္ဆသုခ+သမဂီ] စင်စစ်ကေန်အမှန်ဖြစ်သောချမ်းသာနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ သတ္တသန္တာနသ ကေန္ဆ-ဒုက္ခသမဂီတာ ဒုက္ခဗဟုလတာ, ကေန္ဆ-သုခသမဂီတာ စ ပုညကိရိယာယ နဝိသေသပစ္စယော ဟောတိ။ ဝိမာန၊၌။၁ရ-၈။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၁။)

ကေန္ဆသုခသမပ္ပိတ (တိ) [ကေန္ဆသုခ+သမ ပ္ပိတ] စင်စစ်ကေန် အမှန်ဖြစ်သော သုခနှင့် ကောင်းစွာကုံလုံ ပြည့်စုံသော၊သူ။ ကာမ-ဇ္ဈောကန္ဆသုခသမပ္ပိတာနံ ဒေဝါနံ ဒုက္ခ-ဧရာရောဂါ နု သမ္ဘဝန္တိ။ ဥဒါန၊၌။၁၀၆။ (-မိလိန္ဒ။၃ရ၄။)

ကေန္ဆသုခါဘိနိဝေသ (ပု) [ကေန္ဆသုခ+အဘိနိ

ဝေသ] စင်စစ်ကေန် အမှန်ဖြစ်သော ချမ်းသာဟု နှလုံးသွင်းခြင်း။ တဒုဘယသံယုဇ္ဇေသု ဝေသု စ တံ အသလ္လက္ခိတ္တာ ကေန္ဆသုခါဘိနိဝေသော ဝိပရိတသညာယ။ မဇ္ဈိ၊၃။၁၀၆။

ကေန္ဆသုခါဝဟ (တိ) [ကေန္ဆသုခ+အာဝဟ] စင်စစ်ချမ်းသာကို ဆောင်သော။ ကေန္ဆသုခါဝဟံ နိဗ္ဗာနံ အသင်္ခတဓာတုံ "အတ္တာ-နော"တိ ဝုတ္တံ။ ဥဒါန၊၆။၁ရ၂။

ကေန္ဆသုခိတာ (ထီ) [ကေန္ဆသုခိ+တာ] စင်စစ်ချမ်းသာခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်။ ဒေဝတာနဥ္စ ကေန္ဆသုခိတာယ သတိ ထိရာ နဟောတိ။ အံ၊၆။၃။၂ရ၃။

ကေန္ဆသုခီ (တိ) [ကေန္ဆ+သုခီ] စင်စစ် ကေန်အမှန်အားဖြင့် ချမ်းသာခြင်းရှိသော။ (ဒုက္ခနှင့် မရောမယှက် အမြဲမပြတ် ချမ်းသာခြင်းရှိသော။) ကေန္ဆသုခီ အတ္တာ ဟောတိ။ ဒီ၊၁။၂၉။ သံ၊၂။၁၈၀။ ကေန္ဆသုခီ အတ္တာ စ လောကော စ။ မ၊၃။၂၂။ ကေန္ဆသုခီတိ နိရန္တရသုခီ။ မ၊၆၊၄။၁၅။ ကေန္ဆသုခီတိ ကေန္ဆေနေဝ သုခီ။ တံ ပနဿ သုခံ ဒုက္ခေန အဝေါမိဿံ ဟောတီတိ အာဟ "နိရန္တရသုခီ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၅။

ကေန္ဆသုခုမ (တိ) [ကေန္ဆ+သုခုမ] စင်စစ် သိမ်မွေ့သော။ လောကုတ္တရေပိ သြဠာ-ရိကသုခုမတ္တာ နဥ ဥဒ္ဓရိတဗ္ဗာ။ တဥ္စိ ကေန္ဆသုခုမံ။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၁၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၆၁။)

ကေန္ဆသူရ (တိ) [ကေန္ဆ+သူရ] တစ်ယောက်တည်း ရဲရင့်သော၊သူ (တစ်ကိုယ်တော် လူစွမ်းကောင်း)။ သူရာတိ ကေန္ဆသူရာ၊ ယေ သဇာလိကာပိ သစမ္မိကာပိ သမုဒ္ဒံ တရိတုံ သက္ကောန္တိ။ ဒီ၊ဋ၊၁။၁၄၃။ ကေန္ဆသူရာတိ ကောကိသူရာ၊ အတ္တာနော သူရဘာဝေန ကောကိနော ဟုတ္တာ ယုဇ္ဈနကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၉။ ကေန္ဆသူရာတိ ကေစရသူရာ အန္ဆ-သဒ္ဒသ တဗ္ဘာဝဝုတ္တိတော၊ သူရဘာဝေန ကောကိနော ဟုတ္တာ ယုဇ္ဈနကာတိ အ-တ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၃။ ကေသူရ-လည်းကြည့်။

ကေန္ဆသောကပရာယဏ (တိ) [ကေန္ဆ+သောကပရာယဏ] စင်စစ် သောကလျှင် လည်းလျောင်းရာရှိသော၊သူ။ နိရယေ ပန နေရ-ယိကာ ... ကေန္ဆသောကပရာယဏာ ... စ၀-မာနာ မစ္စုနော ဘာယန္တိတိ။ မိလိန္ဒ။၁၅၀။

ကေန္ဆသောတဗ္ဗ (တိ) [ကေန္ဆ+သောတဗ္ဗ] စင်စစ်နာယူအပ်သော။ ဣဒံ တာ၀ အမှေဟိ ဝုစ္စမာနဝစနံ ကေန္ဆသောတဗ္ဗံ။ မ၊ဋီ၊ ၂။ရ၉။

ကေန္ဆဟရ (တိ) [ကေန္ဆ+ဟရ] စင်စစ် ဆောင်ယူတတ်သော၊သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေန္ဆဟာရ (တိ) [ကေန္ဆ+ဟာရ။ ထီ-ဌ ကေန္ဆဟာရီ။] စင်စစ် ဆောင်ယူတတ်သော၊သူ။ ရက္ခသီ ဝိယ ဒုတ္ထောသာ၊ ယမော'-ဝေ'ကန္ဆဟာရိယော။ ဇာ၊ ၂။၁၁၉။ ယမော ဝါတိ ယထာ ယမော ကေန္ဆဟရော နကိဉ္စိ ပရိဟရတိ၊ ဝေမေတာပိ ဇာတိသ-မ္ပန္နာဒီသု နကိဉ္စိ ပရိဟရန္တိ၊ သဗ္ဗံ ကိလေ-သ၀ဝေန သီလာဒိ၀ိနာသံ ပါပေတ္တာ

ဒုတိယစိတ္တဝါရေ နိရယံ ဥပနေန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။၄၆၅။

ကေန္ဆဟိတ (တိ) [ကေန္ဆ+ဟိတ။ ကေန္ဆဟိတ +အ။] (၁) စင်စစ်လျှောက်ပတ်သော။ (အဋ္ဌသာ၊ယော။) စင်စစ်အစီးအပွားကို ပြုတတ်သော၊သူ။ (ကခါ၊ယော။) ဧကန် အစီးအပွား ဖြစ်သော။(ဘာသာ၊ဋီ။) (၂) စင်စစ် အစီးအပွား-ရှိ-မျှား-သော၊သူ။

(၁) မာတာပိတရော (စ) နာမ ဧကန္ဆဟိတာ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၆၆။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၃၀။ ဣဒါနိ ရာဂစရိတသတ္တာနံ ဧကန္ဆဟိတံ ... ရူပါဝစရကုသလံ ဒသေတုံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၂၄၂။ ဧကန္ဆဟိတံ ဝါ နိဿရဏံ အဇာနန္တာ ... ဣမံ ပဇ္ဇောတံ ပတန္တိ။ ဥဒါန၊ဌ။ ၃၂၄။ ဧကန္ဆဟိတန္တိ ဧကန္တေနာနုရူပံ။ အဋ္ဌသာ၊ယော။၁၃၂။ (-ဝိမာန၊ဌ။၁၉၇။ မ၊ဋီ၊၁။၂၉၄။) (ဇိဝိတလောကဿ ဟိတံ ကရောတီတိ လောကဟိတော။ ကခါ၊ယော။ ၉၆-၉၇-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။)

(၂) တေ (ပဏ္ဍိတေ) ဝါ သမ္မာ သေဝန္တာ ဧကန္ဆဟိတဘာဝတော မဂ္ဂဉ္ဈာဏဒိဟောဝ အရဏီယတော အတ္ထံ။ ထေရ၊ဌ၊ ၁။၄၇။

ကေန္ဆဟိတကာမ (တိ) [ကေန္ဆဟိတ+ကမု+ဏ] စင်စစ်အစီးအပွားကို အလိုရှိသော၊သူ။ ကေစိ (ဟိ) ဧကန္ဆဟိတကာမတာယ မိတ္တာဝ ဟောန္တိ။ နု သုဟဇ္ဇာ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၁။၆၄။ အပ၊ဌ၊၁။၁၇၅။

ကေန္ဆဟိတဇ္ဈာသယ (တိ) [ကေန္ဆဟိတ+အဇ္ဈာသယ] စင်စစ်အစီး အပွား၌ အလိုဆန္ဒ ရှိသော၊သူ။ တသ္မာ ဒါယကော သတ္တော သုကေန္ဆဟိတဇ္ဈာသယော ပုရိသပုဂ္ဂလော။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၃။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၆၈။)

ကေန္ဆဟိတပဋိလာဘသံဝတ္တနိက (တိ) [ကေန္ဆဟိတပဋိလာဘ+သံဝတ္တနိက] စင်စစ်အစီးအပွား ရခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဝေ-နေယျာနံ ဧကန္ဆဟိတပဋိလာဘသံဝတ္တ-နိကာ သုတ္တန္တဒေသနာ။ သာရတ္ထ၊၁။၇၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၂။

ကေန္ဆဟိတပဋိလာဘဟေတု (ပု) [ကေန္ဆဟိတပဋိလာဘ+ဟေတု] စင်စစ် အစီးအပွား ရခြင်း၏ အကြောင်း။ သဗ္ဗသတ္တာနံ ဧကန္ဆဟိတပဋိလာဘဟေတုဘူတာ... ဗုဒ္ဓ-ဂုဏာ ဣမာယ ဂါထာယ ပကာသိတာ။ နေတ္တိ၊ဌ။၉။

ကေန္ဆဟိတသမ္ဘာဒန (တိ) [ကေန္ဆဟိတ+သမ္ဘာဒန] စင်စစ်အစီးအပွားကို-ပြီးစေတတ်-ပြည့်စုံစေတတ်-သော။ သဘာဝသိနိဒ္ဓေ သန္ဓိကာဝစရေပိ ဗဟုဇနေ မိတ္တဇနေ စ အတိသေတိ ဧကန္ဆဟိတသမ္ဘာဒနတော ပရလောကာနုဂမနတော စ။ စရိယာ၊ဌ။ ၂၈၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၇။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၄။)

ကေန္ဆဟိတသုခသမ္ဘာဒန (ထီ၊နှ) [ကေန္ဆဟိတသုခ+သမ္ဘာဒန] စင်စစ်စီးပွားချမ်းသာကို-ပြီးစေ-ပြည့်စုံစေ-ခြင်း။ သီလသမာဓိ-ပညာဝိမုတ္တိအာဒယော ဟိ ဝေါဒါနဓမ္မာ ဧကန္ဆဟိတသုခသမ္ဘာဒနေန ပုရိသဿ အတ္တနော ဓမ္မာ နာမ။ ဥဒါန၊ဌ။၆၂။

ကေန္ဆဟိတသုခါဝဟ (တိ) [ကေန္ဆဟိတသုခ+အာဝဟ] စင်စစ်စီးပွားချမ်းသာကိုဆောင်တတ်သော။ "ဒါနံ ဒဿာမိ"တိ ဟိ စိတ္တုပ္ပါဒေါ သယမ္မိ ကေန္ဆဟိတသုခါဝဟော အနုဝိဓိယနာနမ္မိ ဟေတု။ မဝ၊၁။၁၉၅။ (-ခုဒ္ဒကဝ၊၁။၁၀၄။)

ကေန္ဆဟိတသုခါဝဟန (တိ) [ကေန္ဆဟိတသုခ+အာဝဟန] စင်စစ်စီးပွားချမ်းသာကိုဆောင်တတ်သော။ သဗ္ဗေသမေဝ အမှာကံ ကေန္ဆဟိတသုခါဝဟနတော ဥတ္တမံ မင်္ဂလံ။ သုတ္တနိ၊၁၊ ၂။၉။

ကေန္ဆဟိတာဝဟ (တိ) [ကေန္ဆဟိတ+အာဝဟ] စင်စစ်အစီးအပွားကိုဆောင်တတ်သော။ အနာထသ ပုဂ္ဂလသ ကေန္ဆဟိတာဝဟံ အည် မိတ္တံ နာမ နတ္ထိ။ ထေရ၊၁၊ ၂။၄၂၆။ (-ဥဒါန၊၁။၉၄။)

ကေန္ဆဟိတေသီ (တိ) [ကေန္ဆ+ဟိတေသီ] စင်စစ် အစီးအပွားကို-ရှာမှီး-တောင့်တ-သော၊ သူ။ ကေပုတ္တကေ ပိယေ မနာပေ မာတာ-ပိတာ ကုသလီ ကေန္ဆဟိတေသီ ဘဝေယ္ယ။ ထေရ၊၁။၁၁၉။ အပ၊၁၊ ၂။ ၂၆။

ကေန္ဆဟိန (တိ) [ကေန္ဆ+ဟိန] စင်စစ်ယုတ်ညံ့သော။ ကေန္ဆဟိနာ နာမ အကုသလဓမ္မာ သမ္မတိ အာယတိဉ္စ ဒုက္ခမူလတ္တာ။ မဝိ၊ ၁။ ၂ရ၉။ (-အဘိ၊၁၊၁။၃၀ ၂။)

ကေန္ဆဟေတု (ပု) [ကေန္ဆ+ဟေတု] စင်စစ် အကြောင်းတရား။ တဿ အဟိတာနံ ကေန္ဆဟေတုဘာဝံ ပကာသေတုံ "သံယေ ခေါ ပန ဘိက္ခဝေ ဘိန္နေ"တိ အာဒိမာဟ။ ဣတိဝုတ်၊၁။ ၆၆။

ကေန္ဆာကမ္မဇ (တိ) [ကေန္ဆ+အကမ္မဇ] စင်စစ် အားဖြင့် ကံကြောင့်ဖြစ်သည်မဟုတ်သော။ တသ္မာ ကေန္ဆာကမ္မဇာဒိသ္မေဝ ဂဟေတ-ဗ္ဗတ္တာ တာ အနေကန္ဆေသု နှ ဂဟိတာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၅၅။ ကေန္ဆာကမ္မဇာဒိသူတိ အာဒိသဒ္ဒေန ကေန္ဆာစိတ္တဇံ ဂယ္ဟတိ။ ... ကေန္ဆတော အကမ္မဇေသု သဒ္ဒါယတနာ-ဒိသု အစိတ္တဇေသု စ စက္ခာယတနာဒိသု ဂဟေတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၆၉။

ကေန္ဆာကုသလ (တိ) [ကေန္ဆ+အကုသလ] စင်စစ် အကုသိုလ်ဖြစ်သော။ သော... ကေန္ဆာ-ကုသလော အတိတောပိ ဟောတိ။ အဘိ၊ ၁။ ၃၁။ မဟာနိ၊၁။ ၂၀၆။ (-ဝဇိရ။ရ၆။)

ကေန္ဆာကုသလစိတ္တ (နှ) [ကေန္ဆ+အကုသလ စိတ္တ] စင်စစ် အကုသိုလ်စိတ်။ ဥပသမ္မဒါဒိနံ ကေန္ဆာကုသလစိတ္တေနေဝ အကတ္တဗ္ဗတ္တာ ပဏ္ဏတ္တိဝဇ္ဇာနိ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။ ၄၈၅။

ကေန္ဆာစိတ္တက (တိ) [ကေန္ဆ+အစိတ္တက] စင်စစ် အစိတ္တကဖြစ်သော။ ကေန္ဆာစိတ္တကံ ပဏ္ဏ-တ္တိဇာနနစိတ္တာဘာဝေန။ ဝဇိရ။၅၅၆။

ကေန္ဆာစိတ္တဇ (တိ) [ကေန္ဆ+အစိတ္တဇ] စင်စစ် အားဖြင့် စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သည် မဟုတ်သော။ ကေန္ဆာကမ္မဇ-ကြည့်။

ကေန္ဆာနတ္ထ (တိ) [ကေန္ဆ+အနတ္ထ] စင်စစ် အကျိုးမရှိသော။ နရကံ ဟိ သတ္တာနံ ကေန္ဆာနတ္ထတာယ ပရဘူတော ပဋိသတ္တု-ဘူတော လောကော။ ဝိမာန၊၁။ ၃၁၅။

ကေန္ဆာနတ္ထသညိတ (တိ) [ကေန္ဆာနတ္ထ+သညိတ] စင်စစ် အကျိုးမရှိဟု-သိအပ်-သမုတ်အပ်-သော။ အဝိဇ္ဇာဘိဘူတာ ဟိ သတ္တာ သတိပိ တဏှာပရိတသိတေ ကေန္ဆာနတ္ထ-သညိတံ အတ္တကိလမထာနုယောဂဒုက္ခ-မနုယုဉ္ဇန္တိ။ အနုဋီ၊၂။၉၄။

ကေန္ဆာနဝဇ္ဇ (တိ) [ကေန္ဆ+အနဝဇ္ဇ] စင်စစ် အပြစ်မရှိသော။ ပညာယ နာမ ဒုဋ္ဌဘာဝေါ နတ္ထိ ကေန္ဆာနဝဇ္ဇတာယ။ မဇ္ဈိ၊၂။၁၉၉။ (-မဇ္ဈိ၊၃။၂၄၅။)

ကေန္ဆာနာရမ္မဏ (တိ) [ကေန္ဆ+အနာရမ္မဏ] စင်စစ်-အနာရမ္မဏဖြစ်-အာရုံပြုခြင်းမရှိ-အာရုံ မပြုတတ်-သော။ ဣဒ အနာဘဋ္ဌန္တိ ကေန္ဆာနာရမ္မဏတ္တေန ဘာသိတံ။ မူလဋီ၊၂။၈၁။ ဣဒ ဣမသ္မိံ "သတ္တိန္ဒြိယာ အနာ-ရမ္မဏာ"တိ ဧဝံ ကေန္ဆာနာရမ္မဏတ္တေ ဝုစ္စ-မာနေ နာ အာဘဋ္ဌံ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ နာ ဘာသိတံ။ အနုဋီ၊၂။၈၆။

ကေန္ဆာနိဋ္ဌဖလ (တိ) [ကေန္ဆ+အနိဋ္ဌဖလ] စင်စစ်အလိုမရှိအပ်သောအကျိုး-ရှိ-ပေးတတ်-သော။ ကေန္ဆာနိဋ္ဌဖလာယ သာဝဇ္ဇာယ အဝိဇ္ဇာယ ကထံ ပုညာနေဇ္ဇာဘိသင်္ခါရ-ပစ္စယတ္တံ ယုဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၁၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၄။

ကေန္ဆာနိဋ္ဌဖလသဘာဝ (တိ) [ကေန္ဆာနိဋ္ဌဖလ+သဘာဝ] စင်စစ်အလိုမရှိအပ်သော အကျိုးဟူသော သဘောရှိသော။ အယံ အဝိဇ္ဇာ ကေန္ဆာနိဋ္ဌဖလသဘာဝဝသေန စ သာဝဇ္ဇာပိ သမာနာ။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၁၄၁။ ကေနေန အနိဋ္ဌံ ကေန္ဆာနိဋ္ဌံ၊ ကေန္ဆာနိဋ္ဌဟေတုတံ ဖလဿတိ ကေန္ဆာနိဋ္ဌဖလံ၊ ကေန္ဆာ-နိဋ္ဌဖလံ သဘာဝေါ ဧတိဿာတိ ကေန္ဆာ-နိဋ္ဌဖလသဘာဝါ။ သမ္မော၊ယော။၉၃-၄။

ကေန္ဆာဗျာကတ (တိ) [ကေန္ဆ+အဗျာကတ] စင်စစ် အဗျာကတဖြစ်သော။ ကေန္ဆာ-ဗျာကတံ သဗ္ဗရိတ္တံ။ ဝဇိရ။၅၅၆။

ကေန္ဆာသပ္ပါယ (တိ) [ကေန္ဆ+အသပ္ပါယ] စင်စစ် မလျောက်ပတ်သော။ ယဿ သေဝမာနဿ အကုသလာ ဓမ္မာ အဘိ-ဝဍ္ဎန္တိ၊ ... အယံ ကေန္ဆာသပ္ပါယော။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၃၄၄။

ကေန္ဆိက (တိ) [ကေန္ဆ+ဣက] တစ်ခုသောအဖို့ အစုရှိသော၊ စင်စစ်ကေန်အမှန်ဖြစ်သော။ ပုထုဇ္ဇနိကာ သဒ္ဓါ အနိစ္စာ ကေန္ဆိကာ နဟောတိ။ ထေရ၊ဋီ၊၁။၄၆၂။ ဣမေသံ သတ္တာနံ မရဏံ နာမ ကေန္ဆိကံ။ ထေရ၊ဋီ၊၂။၃ရ၀။ အပ၊ဋီ၊၁။၂၂၉။ ကေကောဋ္ဌာ-သာတိ ကေန္ဆိကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃ရရ။ ကော-ဓာဘိဘူတသ ကေန္ဆိကမိဒံ ဖလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၆။ (-ထေရီ၊ဋီ။၂၆၀။ မဇ္ဈိ၊ဋီ။၁ရ၈။ မူလဋီ၊၃။၁၄၀။ အနုဋီ၊၃။၂၈၆။)

ကေန္ဆိကကာရဏ (နာ) [ကေန္ဆိက+ကာရဏ] စင်စစ်ကေန်အမှန်ဖြစ်သော အကြောင်း။ ယောနိသောမနသိကာရော စ အာသဝ-က္ခယဿ ကေန္ဆိကကာရဏံ။ မဇ္ဈိ၊ဋီ။၁။၁၄၈။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀။)

ကေန္ဆိကဟေတု (ပု) [ကေန္ဆိက+ဟေတု] စင်စစ်

ကေန်အမှန်ဖြစ်သော အကြောင်း။ တသွာ သာ ဗောဇ္ဈင်္ဂါဒိဝိသေသနိယမနေ ကေ-နွိကဟေတူတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၇၄။

ကေနွကာရ (ပု) [ကေ+အနွကာရ] (၁) တစ်ခဲနက်သော အမိုက်မှောင်။ (တိ)(၂) တစ်ခဲနက်သော အမိုက်မှောင်ရှိသော။

(၁) ယံ ပန အဗ္ဘေယ်ဝ အတိအဗ္ဘံ၊ သတ္တာသတ္တာဟမ်ိ စနွသူရိယော ဆာဒေတ္တာ ကေနွကာရံ ကရောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ **(တိ)** (၂) နဝုတိဝဿသဟဿာနိ ဌတ္တာ ပရိနိ-ဗ္ဗုတေ ပန တသ္မိံ ကေပ္ပဟာရေနေဝ ဒသ-စက္ကဝါဠသဟဿာနိ ကေနွကာရာနိ အ-ဟေသုံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။)

ကေပံသုထုပကနဒီသခံ (နာ) [ကေပံသုထုပကနဒီ+သခံ] တစ်ခဲနက်သဲစုရှိသော မြစ်ချောင်းဌ ပေါက်သော-မှော်-သခံမှော်။ ကေပံသုထုပကနဒီသခံ ဒီဃမူလကပဏ္ဏ-သေဝါလံ သေဝါလံ ဒဏ္ဍိသိပိပ္ပိရိ ပဏကံ ပေသိဋ္ဌ နိဿာရေတိ။ ဝဇိရ။၂၀ရ။ (နိသ္ဒ-ဌ "ကေပံသုထုပကနဒီသခံ ဒီဃမူလက-ပဏ္ဏသေဝါလံ=တစ်ခုသော မြေမှုံ့အစု ညွှန်တစိတ်ရောက်သော အရွက်နှင့်ပြည့်စုံသော ရှည်သောအမြစ်ရှိသောမှော်" ဟု အနက်ပေးသည်။ သခံသေဝါလပဏကနှိ ဇတ္ထ သခါတိ ဒီဃမူလကော ပဏ္ဏသေဝါလော ဝုစ္စတိ၊ သေဝါလောတိ နီလသေဝါလော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉ရ-၏အဖွင့်ဖြစ်သည်။)

ကေပကွမတ္တ (တိ) [ကေပကွ+မတ္တ] တစ်ခုသောအဖို့-တစ်ဘက်-တစ်ခြမ်း-ပမာဏရှိသော။ ကုဋ္ဌာရီဟိတိ မဟတိဟိ ဂေဟ-စ္ဆဒနဿ ကေပကွမတ္တာဟိ ကုဋ္ဌာရီဟိ တစ္ဆေန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃ရ၄။

ကေပကွဆဒန(စ္ဆဒန)မတ္တ (တိ) [ကေပကွ စ္ဆ(ဆ)ဒန+မတ္တ] တစ်ဘက်သော အမိုး-အမိုးတစ်ဘက်-အမိုးတစ်ခြမ်း-ပမာဏ ရှိသော။ ကုဋ္ဌာရီဟိတိ မဟတိဟိ ဂေဟဿ ကေပကွဆဒနမတ္တာဟိ (ကေပကွစ္ဆဒန-မတ္တာဟိ) ကုဋ္ဌာရီဟိ တစ္ဆန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။

ကေပကွလ (ပု) [ကေ+ပကွလ] တစ်ခုသော ချက်ချော်-ချော်လဲ-ခြင်း။ ("ဆင်းရဲခြင်း တစ်မျိုး"ဟု ဆိုလိုသည်။) တထာ ဟေတေ ဒုံသိတ္တာ ကာဏမ်ိ ကရောန္တိ ခုဇ္ဇမ်ိ ပီဋ-သပ်ိမ်ိ ကေပကွလမ်ိတိ ဧဝံ အပရိမာဏံ ဝိပ်ကာရံ ဒဿေန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၁။ ကေ-ပကွလန္တိ ကေဒုက္ခံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂ရ။ (ကာ-ဏော ဝါ ကုဏီ ဝါ ခဇ္ဇော ဝါ ပကွဟ-တော ဝါ (သံ၊၁။၉၄-စသည်)ကို ထောက်မှု "ကေပကွဟတမ်ိ" ဟု မူလပါဌ်ရင်း ရှိဟန်တူသည်။ "ကိုယ်တစ်ခြမ်းသေသည်ကိုလည်း" ဟု အနက်ပေးရမည်။)

ကေပကွိက (တိ) [ကေပကွ+ဏ္ဍက] တစ်ခုသော အဖို့ရှိသော။ တတ္ထ ကေပကွိကော အယံ ဒေါသော။ အနုဋီ၊၁။၁၉၂။

ကေပစွတ္ထိက (ပု) [ကေ+ပစွတ္ထိက] တစ်ယောက်သော ရန်သူ။ ယဒိဒံ ပစွတ္ထိ-

ကတောတိ ယံ ကုတောစိ ကေပစ္စတ္ထိက-
တောပိ ဘယံ ဘဝေယျ။ ဒီ၊၆၊၁။၁၆၄။

ကေပစ္စယ (ပု) [ကေ+ပစ္စယ] (၁) တစ်ခု
သောပစ္စည်း။ (တိ)(၂) တစ်ခုတည်းသော-
တူသော-အကြောင်းရှိသော။ **(၁)** ကေ-
ပစ္စယသ အနေကပစ္စယဘာဝတောတိ
ဟေတုပစ္စယာဒီသု ကသ္မိ ကေသ ပစ္စ-
ယသ ... အတ္ထော။ အဘိ၊၆၊၃။၃၈၉။ (-
မူလဋီ၊၃။၁၉၅။)

(တိ)(၂) ဝေဒနာပစ္စယေန ကေပစ္စ-
ယာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊၆၊၂။၉၀။ ဒွေပိ ဟိ
တဏှာ ဝေဒနာပစ္စယာ ဧဝါတိ၊ တေနာဟ
"ဝေဒနာပစ္စယေန ကေပစ္စယာ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊
၂။၁၀၀။

ကေပစ္ဆာဘတ္တ (နာ) [ကေ+ပစ္ဆာဘတ္တ] တစ်ခု
သော ဆွမ်း၏နောက်ကာလ၊ ဆွမ်းစားပြီး
နောက်တစ်ခုသောကာလ၊ နေမွန်းလွဲ (၆-
နာရီခန့်) အချိန်ကာလ။ (မဟာဗုဒ္ဓဝင်၊
၄။၅၈၈။) သုခုမာလော အဟံ ပရမသုခု-
မာလော ကေပစ္ဆာဘတ္တေန ပဠိစ္ဆာလီ-
သယောဇနာနိ အာဂတော။ မ၊၁၊၄။၂၀၅။

ကေပစ္ဆိပူရ (တိ) [ကေပစ္ဆိ+ပူရ] တစ်ခုသော
တောင်းပြည့်သော၊ တောင်းတစ်လုံးပြည့်
သော။ ဟတ္ထိကုစ္ဆိယံ ကိရ ကေပစ္ဆိပူရံ
အာဟရာပေတ္တာ ဒေါကိယံ ဓောဝိတ္တာ
ပထဝိယာ ယေဘုယ္ယေန သက္ခရဘာဝံ
ဥတ္တာ သယံ ဘိက္ခူ ပေါက္ခရကိ ခကိသု။
ဝိ၊၁၊၃။၂၁။ ကေပစ္ဆိပူရံ ပထဝိန္တိ သမ္မန္ခော။
ပါစိတ်၊ယော။၁၅။

ကေပဇ္ဇောတ (ပု) [ကေ+ပဇ္ဇောတ] (၁) တစ်
ပြိုင်နက်-တစ်ကွနက်-သော ဆီမီး။ (တိ)(၂)
တစ်ခုသော-တစ်ပြိုင်နက်-အရောင်အလင်း
ရှိသော။ **(၁)** ဘဝန္တ ကေပဇ္ဇောတာ၊ ဒသ-
သဟဿီ ပရမ္ပရာ။ အပ၊၁။၅။ ကေပဇ္ဇော-
တာ ကေပဒီပါ ဝိယ ဘဝန္တ ဥဇ္ဇောတန္တ။
အပ၊၆၊၁။၁၂၂။

(တိ)(၂) သကလကုမ္ဘကာရနိဝေသနံ
ကေပဇ္ဇောတံ အဟောသိ။ မ၊၆၊၄။၂၁၅။
(-ဝိ၊၆၊၂။၈။ ဒီ၊၆၊၂။၂၄၀။ သံ၊၆၊၁။၃၂။
အဘိ၊၆၊၁။၁၉၂။ ဓမ္မ၊၆၊၂။ ၄၃၆။)

ကေပညာသ (တိ) [ကေပညာသာ+အ(ဒု)]
ငါးဆယ့်တစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော။ ကေ-
ပညာသိတော ကပ္ပေ၊ ဝရကော ဒေဝသ-
ဝှယော။ အပ၊၁။၁၁၀၊(-၂၃၀။ ထေရ၊၆၊
၁။၁၄၅။) ကေနဝုတ-လည်းကြည့်။

ကေပညာသကွတ်ရ (ဗျ) [ကေပညာသာ+ကွတ်ရ]
ငါးဆယ့်တစ်ကြိမ်။ ကေပညာသကွတ်ရ စ၊
စက္ကဝတ္တိ အဟောသဟံ။ အပ၊၂။၈၊၅၈။

ကေပညာသဝဂ္ဂ (တိ) [ကေပညာသာ+ဝဂ္ဂ]
ငါးဆယ့်တစ်ခုသော-ဝင်-အစု-ရှိသော။ ဝ-
ဂ္ဂတော ကေပညာသဝဂ္ဂါ။ အပ၊၆၊၁။၁၁၃။

ကေပညာသဝတ္ထုပဋိမဏ္ဍိတ (နာ) [ကေ
ပညာသဝတ္ထု+ပဋိမဏ္ဍိတ] ငါးဆယ့်တစ်ခု
သော ဝတ္ထုတို့ဖြင့်တန်ဆာဆင်အပ်သော။
တံ ပနေတံ ဝတ္ထု ... ဝတ္ထုတော ကေ-
ပညာသဝတ္ထုပဋိမဏ္ဍိတံ။ ပေတ၊၆။၂-၃။

ကေပညာသာ (ထီ) [ကေ+ပညာသာ] ငါး

ဆယ်တစ်ခုသော။ သေသာနံ ကေပညာ-
သာယ သုတ္တာနံ ပရဇ္ဈာသယော နိ-
ကျေပေါ။ ဥဒါန၊၆။၂၉။ (-အပ၊၁။၂၃၀။)

ကေပဥ္ဘ (တိ) [ကော+ပဥ္ဘ] တစ်ခုသော
အမေးပုစ္ဆာ။ ကေပဥ္ဘံ ကထေန္တောဝ၊ ဗော-
ဓေသိ တိသတေ မုနိ။ အပ၊၁။၃၇၇။ ထေရ၊
၆။၂၁၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၂။)

ကေပဥ္ဘ (တိ) [ကေပဥ္ဘ+ပုစ္ဆန] တစ်ခုသော
အမေးပုစ္ဆာကိုမေးခြင်း။ ကေပဥ္ဘေနေ၀ နံ
သံသာဒေယျာမ။ ဒီ၊၃။၃၁။ သံသာဒေ-
ယျာမာတိ ကေပဥ္ဘပုစ္ဆနေနေ၀ သံသာဒနံ
ဝိသာဒမာပနံ့ ကရေယျာမ။ ဒီ၊၆၊၃။၁၈။

ကေပဥ္ဘပုစ္ဆန (တိ) [ကေပဥ္ဘ+ပုစ္ဆန] တစ်ခု
သော အမေးပုစ္ဆာကို မေးခြင်း။ အ
ထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေပဇုလ (တိ) [ကေ+ပဇုလ] တစ်ထပ်-
တစ်လွှာ-ရှိသော။ ကေပဇုလာယေ၀ ဥပါ-
ဟနာ ၀ဋ္ဋတိ။ ဝိ၊သင်္ဂ၊ဟ။၄၅၆။

ကေပဇုလဥပါဟနာ (ထီ) [ကေပဇုလာ+ ဥ
ပါဟနာ] တစ်ထပ်-တစ်လွှာ-ရှိသော ဘိ
နပ်။ သိပါဠိကန်ဒီ ကေပဇုလဥပါဟနံ။
ထေရီ၊၆။၁၇၁။

ကေပဇုလိက (တိ) [ကေပဇုလ+ဣက] တစ်
ထပ်-တစ်လွှာ-ရှိသော။ တေ ကိရ ဂေါ-
ကဏ္ဏကေ ကေပဇုလိကာ ဥပါဟနာ ရ-
ကျိတုံ နု သက္ကောန္တိ။ ဝိ၊၆၊၃။၃၇၀။ (-မ၊
၆၊၄။၂၀၂။ ဇာ၊၆၊၃။ရ၂။)

ကေပဇုလိကဥပါဟနာ(ထီ) [ကေပဇုလိကာ+
ဥပါဟနာ] တစ်ထပ်-တစ်လွှာ-ရှိသော ဘိ
နပ်။ ပုတ္တံ ပက္ကောသာပေတ္တာ ကေပဇု-
လိကဥပါဟနာ စ ပက္ကစ္ဆတ္တဉ္စ ကဟာပဏ-
သဟဿဉ္စ ဒတ္တာ။ ဇာ၊၆၊၂။၂၅၃။

ကေပဇုလိကုပါဟနာ (ထီ) [ကေပဇုလိကာ
+ဥပါဟနာ] တစ်ထပ်-တစ်လွှာ-ရှိသော
ဘိနပ်။ ကေပဇုလိကုပါဟနာ စ ကတ္တရ-
ဒဏ္ဍော စ ဣစ္ဆိတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၂။

ကေပဇိုပါဇိ (ထီ) [ကော+ပဇိုပါဇိ] တစ်ခု
သောအစဉ်၊ တစ်ဆက်တည်း၊ အဆက်
မပြတ်။ အဓိ၀ါသေတု မေ ဘန္တေ ဘဂ၀ါ
သတ္တာဟံ ကေပဇိုပါဇိယာ ဘတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၃၀။ ထေရ၊၆၊၂။၅၀၄။ အပ၊၆၊၁။၂၈၀။
ကေပဇိုပါဇိယာတိ ကောယ ပဇိုပါဇိယာ၊
နိရန္တရန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၀။

ကေပဇိ၀ိသ (ပု) [ကေ+ပဇိ၀ိသ] တစ်
ယောက်၏ အဖို့အစု၊ တစ်ယောက်စာ။
ကေပဇိ၀ိသမတ္တောဝ အယံ ပါယသော။
ဓမ္မ၊၆၊၁။၃၃၃။

ကေပဇိ၀ေ၀ (ပု) [ကေ+ပဇိ၀ေ၀] (၁) တစ်
ခုသောဉာဏ်ဖြင့်-တစ်ခုသော အခြင်းအရာ
ဖြင့်-တစ်ပေါင်းတည်း-ထိုးထွင်းသိခြင်း။
[ပဇိသံ၊ဂံ-အလို (က) တစ်ခုသော-ထိုးထွင်း
သိသောဉာဏ်-ပဇိ၀ေ၀ဉာဏ်။ (ခ) ကပေါင်း
တည်းထိုးထွင်းသိခြင်း-ဟု ပြန်ဆိုရမည်။]
(တိ)(၂)(က) တစ်ခုသော မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်ထိုး
ထွင်းသိခြင်းရှိသော။ (ခ) တပေါင်းတည်း
ထိုးထွင်းသိခြင်းရှိသော။ (ဂ) တပေါင်းတည်း
ထိုးထွင်းသိအပ်သောအခြင်းအရာရှိသော။

(၁) တသို့ ခကေ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ကေပ(ပ္ပ)ဋိဝေဓေနေ၀ ပဋိဝိဇ္ဈတိ။ မ၊ဌ၊ ၁။ရ၆။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၆၀။ (–မိလိန္ဒ။ ၂၉၈။) ဣမသို့ ဟိ သုတ္တေ ကေပဋိဝေဓော၀ ကထိတော။ သံ၊ဌ၊၃။၃၃၀။ ကေပ္ပဋိဝေဓော-တိ ဧကေနေ၀ ဉာဏေန စတုန္နံ အရိယ-သစ္စာနံ ကေဏ္ဍံ ပဋိဝေဓော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၅၄၃။ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ကေပဋိဝေဓေန ပဋိ-ဝိဇ္ဈတိ၊ ကောဘိသမယေန အဘိသမေတိ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၆၀။ (–ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၅ ၂။) ဧ-ကေနေ၀ါကာရေန သစ္စာနိ ပဋိဝေ၀-နိမိတ္တာတာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၉၉။ ကေပဋိဝေ၀ေ-နေ၀ါတိ ကေဉ္စိဏေနေ၀ ပဋိဝိဇ္ဈနေန။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၁။ ကေပဋိဝေ၀ေနာတိ ဧကေန ပဋိဝေ၀ဉာဏေန, ကေတော ၀ါ ပဋိဝေ-ဝေန။ ပဋိသံ၊ဂ်။၁၃၃။

(တိ)(၂)(က)(၁) ကတိဟာကာရေဟိ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ကေပ္ပဋိဝေ၀ာနိ။ ပဋိသံ။ ၂၉၄။ ကေပ္ပဋိဝေ၀ာနိတိ ဧကေန မဂ္ဂ-ဉာဏေန ပဋိဝေ၀ော, ကေတော ၀ါ ပဋိဝေ၀ော ဧတေသန္တိ ကေပ္ပဋိဝေ၀ာနိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။၁၉ရ။

(ဂ) သောဋ္ဌသဟိ အာကာရေဟိ တထဋ္ဌေန စတ္တာရိ သစ္စာနိ ကေပဋိဝေ-ဝာနိ။ ပဋိသံ။ ၂၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၃ ၂။ ကေ-ပဋိဝေ၀ာနိတိ ဧကေဏ ပဋိ၀ိဇ္ဈိတဗ္ဗာကာ-ရာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၅၀၅။

ကေပဋိဝေ၀ဒ (ပု) [ကေပဋိဝေ၀+အတ္ထ] တစ်ခုသောဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိခြင်းဟူသော အနက်။ ပဋိဝေ၀ဒေနာတိ ...မဂ္ဂကေ ကေပဋိဝေ၀ဒေန။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။ ၂၀ ၂။ (–ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။ ၂၅၄။)

ကေပဋိဝေ၀ဒဿန (နဝ) [ကေပဋိဝေ၀+ဒဿန] (၁) တစ်ပေါင်းတည်း–တစ်ပြိုင်နက်–ထိုးထွင်း သိမြင်ခြင်း။ (တိ)(၂) တစ်ပေါင်းတည်း ထိုးထွင်းသိခြင်းကိုပြ ကြောင်းဖြစ်သော(စကား)။ (၁) သစ္စာဘိသမယ-တွေ့ စတုန္နံ သစ္စာနံ ကေပဋိဝေ၀ဒဿန-ဝသေန။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။ဂ၄။ (တိ)(၂) ယံ ကေသင်္ဂဟိတန္တိအာဒိ ဉာဏဿ ကေပဋိ-ဝေ၀ဒဿနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၅၀၅။

ကေပဋိသရဏ (ပု) [ကေ+ပဋိသရဏ] တစ်ပါးတည်းသော–အတုမရှိသော–ကိုးကွယ်ရာ။ ဘဂ၀ါ အပရိမာဏာသု လောကဓာတူသု အပရိမာဏာနံ သတ္တာနံ ကေပဋိသရဏော ပတိဋ္ဌာ။ သာရတ္ထ၊၁။ဂ။

ကေပဋ္ဌ (တိ) [ကေ+ပဋ္ဌ] တစ်လွှာ–တစ်ထပ်-ရှိသော(သင်္ကန်း)။ အဟံ အလဘန္တော ကေပဋ္ဌံ ပါရုပါမိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃ဂ၉။ ဥတ္တရာ-သင်္ဂါ အန္တရ၀ါသကော စ ကေပဋ္ဌော ကာတဗ္ဗော။ ဝိ၊သင်္ဂ်ဟ။၄၅ရ။ (–ဝိ၊ဌ၊၃။ ၄၀၉။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၀၆၊၁၉၄။ အံ၊ဌ၊ ၂။ ၂ရ၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂ ၂၆။)

ကေပဋ္ဌစီ၀ရ (တိ) [ကေပဋ္ဌ+စီ၀ရ] တစ်လွှာ-တစ်ထပ်–ရှိသောသင်္ကန်း။ တတ္ထ ကေပဋ္ဌ-စီ၀ရံ ဧ၀ं နိ၀တ္ထမို့ နိ၀တ္ထဌာနေ န တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၆၁၊(–၃။ ၉ ၉။ ကင်္ခ၊ဋီ၊သစ်။ ၂ရ၆။)

ကေပဏ္ဏ (နာ) [ကေ+ပဏ္ဏ] (၁) တစ်ခုသော သစ်ရွက်။ (တိ)(၂) သစ်ရွက်တစ်ရွက်ရှိသော။ (၃) (ဝဲ, ယာ တစ်ဖက်တစ်ချက်၌) သစ်ရွက်-တစ်ခုတစ်ခု-တစ်ခုစီ-ရှိသော။ **(၁)** တာလပဏ္ဏာဒီသု ယံကိဉ္စိ ကေပဏ္ဏမ္ပိ သံယသ ဒိန္နံ ဝါ...ဂရုဘဏ္ဍံ။ ကခ်ါ။ ၂၆၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။)

(တိ)(၂) ကေပဏ္ဏဒုပဏ္ဏာ ခါဏုကာ အဝသိသိသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ တိလခေတ္တ-သ္မိ ပါပကာ၊ ကေပဏ္ဏာ ဒုပဏ္ဏာ စ။ သံ၊ ၁။၁၇၂။ **(၃)** ကေပဏ္ဏော အယံ ရုက္ခော။ ဇာ၊၁။၃၄။ ကေပဏ္ဏောတိ ဥဘောသု ပဿေသု ကေကပဏ္ဏော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃၃။

ကေပဏ္ဏစ္ဆတ္တ (နာ) [ကေပဏ္ဏ+ကတ+ဆတ္တ] သစ်ရွက်တစ်ရွက်ဖြင့် ပြုအပ်သော ထီး။ (ထန်းရွက်ထီး-စသည်။) ကေပဏ္ဏစ္ဆတ္တံ ပန သဗ္ဗတ္ထော၀ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၂။ "ကေပဏ္ဏ-စ္ဆတ္တံ နာမ တာလပတ္တ"န္တိ ဂဏ္ဌိပဒေသု ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၀။ ကေပဏ္ဏစ္ဆတ္တန္တိ တာလပဏ္ဏာဒိနာ ကေနေ ပတ္တေန ကတ-ဆတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၅။ (-ပါစိတ်၊ယော။၄၆၀။)

ကေပဏ္ဏာသယောဇနိက (တိ) [ကေပဏ္ဏာသ ယောဇန+ဏိက] ငါးဆယ့်တစ်ယူဇနာရှိသော။ ကေပဏ္ဏာသယောဇနိကံ မဂ္ဂံ ပဒ-သာ၀ ပဋိပဇ္ဇိသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။

ကေပတ္တ (ပု) [ကေ+ပတ္တ] (၁) သပိတ်တစ်လုံး။ (၂) သစ်ရွက်တစ်ရွက်။ (တိ)(၂) တစ်လွှာရှိသော(သင်္ကန်း)။ **(၁)** ကေပတ္တံ ဒဒိတ္ဝာန၊ ပတ္တောမှိ အစလံ ပဒံ။ အပ၊၂။၈၇။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၈၄။) **(၂)** "ဒ္ဝေ တိဏိ ပတ္တာနီ"တိ ဝုတ္တတ္တာ ကေပတ္တော သဏ္ဌာယဏ္ဋောပိ အ-ဂ္ဂဗီဇသင်္ခဲဟံ ဂစ္ဆတိတိ အတ္ထော။ ပါစိတ်၊ ယော။၂၂။ **(တိ)(၃)** "အနုတေယျဟတ္ထ"နွဲ့ သုခုမံ, ကေပတ္တံ ဝါ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝဇိ၊ ၃၄၅။

ကေပတ္တဂတသညီ (တိ) [ကေပတ္တဂတသညာ +ဣ] တစ်လုံးသောသပိတ်၌-ရောက်-တည်-၏ဟုအမှတ်သညာရှိသော၊သူ။ ဝိသုံ ဝိသုံ ဘာဇနေသု ဌိတာနိ ဗျဉ္ဇနာနိ ဂဏှတော ... ဝိကၠိတ္တဘောဇိတာ၊ နှ တထာ ဣမသ္မိ ကေပတ္တဂတသညိနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၉၆။

ကေပတ္တဒါယက (တိ) [ကေပတ္တ+ဒါယက] သပိတ်တစ်လုံး လှူဘူးသော၊သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေပတ္တဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။အပ၊၂။၈၈။

(လွန်ခဲ့သော (၉၁)ကမ္ဘာထက် ဝိပဿီ ဘုရားပွင့်တော်မူသောအခါ ဟံသာ၀တီပြည်နေ အိုးထိန်းသည်တစ်ဦးသည် ကောင်းမွန်စွာပြုလုပ်ထားသော မြေသပိတ်ကို ဘုရားရှင်အားလှူခဲ့သော ကောင်းမှုကြောင့် ဤဘုရားရှင်လက်ထက်၌ "ကေပတ္တဒါယက" အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ အပ၊၂။၈၇-၈၇။

ကေပတ္တပူရ (တိ) [ကေပတ္တ+ပူရ] တစ်သပိတ်ပြည့်သော။ တထာ ဟိ ကေပတ္တပူရမ္ပိ ယာဂုံ ပိ၀တော (ပိတော)။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။

သံ၊၆၊၂။၂၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃။ မ၊ဋီ၊၃။၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁။)

ကေပတ္တပူရကမတ္တ (တိ) [ကေပတ္တပူရက+မတ္တ] တစ်သပိတ်အပြည့်အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ သန္ဓိစိတလောဟိတံ ယကနဿ ဟေဋ္ဌာဘာဂံ ပူရေတ္တာ ကေပတ္တပူရကမတ္တံ ... ဌိတံ။ ခုဒ္ဒက၊၆။၅၀။ (အဘိ၊၆။၂။၂၃၃-၌ "ကေပတ္ထပူရ" ဟုရှိသည်။)

ကေပတ္တပူရပွမာက (တိ) [ကေပတ္တပူရ+ပမာက] တစ်သပိတ်အပြည့်ပမာကရှိသော။ တတော ပရံ သရီရဘ္ဗန္ဓရေ ကေပတ္တပူရပွမာကံ သေမ့်။ ခုဒ္ဒက၊၆။၄၈။ ကေပတ္ထပူရကပွမာက-လည်းကြည့်။

ကေပတ္ထ (ပု) [ကေ+ပတ္ထ] တစ်ကွမ်းစား။ တစ်စလယ်။ တစ်ခွက် (မဂဓတိုင်းသုံး)။ (အရပ်ဒေသအားလျော်စွာ "ပတ္ထ" သဒ္ဒါသည် "ကွမ်းစား။ စလယ်။ ခွက်"အနက်ကို ဟောသည်။) မာဂဓကေန ပတ္ထေန စတ္တာရော ပတ္ထာ ကောသလရဋ္ဌေ ကေ-ပတ္ထော ဟောတိ။ သံ၊၆၊၁။၂၀၀။ ကောတဂ္ဂုလနာဋ(ဒီ၊၆၊၁။၈၁)တိ ဝုတ္တတ္တာ ပန တဿာ စတုဘာဂေါ ကေပတ္ထောတိ ဝဒန္တိ။ ဝုတ္တဉ္စ- "ကုဋုဝေါ ပသတော ကေကော၊ ပတ္ထော တေ စတုရော သိယုံ။ အာဠှကော စတုရော ပတ္ထာ၊ ဒေါဏံ ဝါ စတုရာ-ဠှက" (ဓာန်။၄၈၂)နှိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၈။

ပတ္ထော တု နာဠိ နာရိယံ။ ဓာန်။၄၈၄။ (ဤအဘိဓာန်အလို "ပတ္ထ"နှင့် "နာဠိ" သည်ပရိယာယ်ဖြစ်သည်၊ ပမာကတူသည်။) ပတ္ထဒ္ဒယံ မာဂဓနာဠိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၈။ (ဤ သာရတ္ထဋီကာအလို "ပတ္ထ"နှင့် နာဠိ" တို့သည်ပမာကမတူကြပေ။ "ပတ္ထ=စလယ်၊ ကွမ်းစား။ နာဠိ=ခွက်" ဟုသိရသည်။ ထိုထို အရပ်ဒေသအားလျော်စွာ "ကွမ်းစား"၏ ပမာက အမျိုးမျိုးရှိသည်။ "ပတ္ထေန နာဠိ-ယာ အာဠှကေနာ"တိအာဒိနာ ပရိမာ-ဏဝသေန ဝါ။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၄၀၀-အလိုမူ "ပတ္ထ။ နာဠိ။ အာဠှက"တို့ကား ပမာက မတူကြပေ။) ကေနာဠိ-လည်းကြည့်။

တေပိဋကဝိနိစ္ဆယကျမ်းဌ —
၄-ဆုပ်=၁-ကုဋ္ဌ၊ ၁-လမြက်(ကုဋ္ဌ၀)။
၄-လမြက်=၁-ကွမ်းစား(ပတ္ထ)။
၄-ကွမ်းစား=၁-ပြည်(အာဠှက)။
၄-ပြည်=၁-စိတ် (ဒေါဏ)။
၁၆-စိတ်=၁-တို့(ခါရီ)။
၁-တို့ဟူသည် အလျား အနံ ထု (၂၄) လက်မစီရှိသောတောင်းအချိန်ဖြစ်သည်— ဟုပြဆိုထားသည်။ အကျယ်ကို တေပိဋက ဝိနိစ္ဆယ၊၁။၅၅၀-၅၅၉-ကြည့်။

ကေပတ္ထပူရမတ္တ (တိ) [ကေပတ္ထပူရ+မတ္တ] တစ်ကွမ်းစားအပြည့် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ သန္ဓိစိတလောဟိတံ ယကနဋ္ဌာနဿ ဟေ-ဋ္ဌာဘာဂံ ပူရေတ္တာ ကေပတ္ထပူရမတ္တံ ... ဌိတံ။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၂၃၃။ ကေပတ္တပူရက-လည်းကြည့်။

ကေပတ္ထပူရကပွမာက (တိ) [ကေပတ္ထပူရက+ပမာက] တစ်ကွမ်းစားအပြည့်ပမာက ရှိသော။ သန္ဓိစိတလောဟိတံ ယကန-

ဌာနသ ဟေဌာဘာဂံ ပူရေတ္တာ ကေ-ပတ္ထပူရဏပွမာဏံ ဝက္ကဟဒယယကနုပပ္ပါ-သာနိ တေမေန္ဒ ဌိတံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၆၂။ ကေပတ္တာပူရပွမာဏ-လည်းကြည့်။

ကေပတ္ထပူရပွမာဏ (တိ) [ကေပတ္ထပူရ+ပမာဏ] တစ်ကွမ်းစားအပြည့် ပမာဏရှိသော။ သေမှံ ကေပတ္ထပူရပွမာဏံ ဥဒရ-ပဒုလေ ဌိတံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၆၁၊(-၂၃၂။ ပဋိ သံ၊ဌ၊၁။ရရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၂။) ကေပတ္တာပူရ-ပွမာဏ-လည်းကြည့်။

ကေပထ (ပု) [ဧက+ပထ] (၁) တစ်ခုသော-တစ်ကြောင်းတည်းသော-လမ်း။ (၂) တစ်ခု သောခြေ-ခြေတစ်ဖဝါး-သွားလောက်သော လမ်း၊ တစ်ယောက်သွားလောက်ရုံရှိသော လမ်း။ **(၁)** ကောယနော ကေပထော၊ သရာ သောဇ္ဇာ စ ပဿတော။ ဇာ၊၂။၃၅၅ရ။ ကောယနောတိ ကေသေ၀ အယနော ကေပဒိကမဂ္ဂေါ၊ ကေပထောတိ သော စ ကောဝ၊ ဒုတိယော နတ္ထိ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၄၀။ ဥဘောပိ စ အတ္တနော အတ္တနော ဝိဟာရံ ဂစ္ဆန္တာ ဂါ၀ုတမတ္တံ ကေပထေနေ၀ အဂ-မံသု။ မ၊ဌ၊၁။ရ၂၊(-၃၄၃။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂။) **(၂)** တသ ဘာတာ ဝိတရိတ္တာ၊ နဂ္ဂေါ ကေပထေဂကော။ ပေတ။၁၆၉။ ကေပ-ထေတိ ကေပဒိကမဂ္ဂေ။ ပေတ၊ဌ။၁၆ရ။

ကေပဒ (နာ) [ဧက+ပဒ] (၁) တစ်ပုဒ်။ (က) တစ်ခုသော ဝိဘတ္တိနှင့်ပုဒ်။ (ခ) တစ်ခုသော ဝါကျပုဒ်၊ စကားတစ်ခွန်း။ (၂) တစ်ပိုဒ်၊ တစ်ပဒ! တစ်ပါဒ။ (၃) တစ်ခုသော-ခြေ-ခြေလှမ်း၊ ခြေတစ်လှမ်း။ (၄) တစ်ခုသော အကြောင်း။ (တိ)(၅) တစ်-ပဒ-ပါဒ-ဝါကျ-ရှိသော။

(၁) တစ်ပုဒ်။ **(က)** တစ်ခုသော ဝိဘ-တျန္တပုဒ်။ တသ္မာ ကေပဒေနေ၀ "ဝိ၀ေက-ဇံပိတိသုခ"န္တိပိ ဝတ္တုံ ယုဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၁၆။ (-မ၊ဌ၊၂။၁၅၅။ မ၊ဌ၊၄။၁၀ရ။ အဘိ၊ ဌ၊၁။၁၉၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၉၉။)

(က) တစ်ခုသောဝိဘတျန္တပုဒ်။ **(ခ)** တစ်ခုသောဝါကျပုဒ်၊ စကားတစ်ခွန်း။ သစေ ဟိ ကေပဒမ္ပိ ကေကွရမ္ပိ ဥပ္ပဋိပါဋိယာ ဒေတိ၊ ...အဒိန္နာနိ ဟောန္တိ သရဏာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၅၀။ ကေပဒံပိတိ တီသု ဝါကျေသု ဧကံ ဝါကျပဒံပိ။ နဝသု ဝါ ဝိဘတျန္တ-ပဒေသု ကေပဒံပိ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၀၈။ ကေပဒေနေ၀ါ(မ၊ဌ၊၂။၆၅)တိ ကေ၀စနे-နေ၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄၂။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၃၆။ ဝိမတိ၊၂။၉၀။)

(၂) တစ်ပိုဒ်၊ တစ်ပဒ၊ တစ်ပါဒ။ အဌ-ကွရာ ကေပဒံ၊ ကေဂါထာ စတုပ္ပဒံ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၈၁။ **(၃)** တစ်ခုသော-ခြေ-ခြေ လှမ်း၊ ခြေတစ်လှမ်း။ ဣမမှာ အာ၀ါသာ ကေပဒမ္ပိ မာ ပဏ္ဏာမိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၉။ (-အံ၊ ဌ၊၃။၁၆၉။ မဟာနိ၊ဌ။၂၅၁။) ကေပဒ-နိက္ခေပ-လည်းကြည့်။

(၄) တစ်ခုသော အကြောင်း။ ယဿ ဟိ ရာဂပဒါဒီသု ကေပဒမ္ပိ အတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။၁၂၉။ ဣဃ် ကေပဒံ တာတ၊ အနေက-တ္ထပဒသံတံ။ ဇာ၊၁။၆၆။ ကေပဒန္တိ ကေ

ကာရကပဒ်၊ ကေ ကာရကူပသဋ္ဌိတ် ဝါ ဗျဥ္ဇနပဒ်။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၁ရ။ တာတ မယ္ပ် ကေပဒ် အနေကတ္ထနိဿိတ် ကေ ကာရက် ကထေထ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၁ဖ။

(တိ)(၅) တစ်-ပဒ-ပါဒ-ဝါကျ-ရှိသော။ ကော ကေပဒ် ဒွိပဒ် ဇာနာတိ ဣမသ ဒုက္ခသ နိရောဓာယ။ အံ၊၂။၃ဖ၄။ ကေပဒ် ဒွိပဒန္တိ ကေပဒမန္တံ ဝါ ဒွိပဒမန္တံ ဝါ၊ ကော မန္တံ ဇာနာတီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဌ၊၃။၁၃ဖ။ ကေပဒန္တိ ကေပဒစိတ် မန္တံ။ တေနာဟ "ကေပဒမန္တံ ဝါ"တိအာဒိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၄၀။

ကေပဒစိတ (တိ) [ကေပဒ+စိတ] တစ်ခုသော-ပုဒ်-ပဒ-ဖြင့် ဖွဲ့စီအပ်သော။ အထက် ပုဒ်ကြည့်။

ကေပဒတ္ထ (ပု) [ကေပဒ+အတ္ထ] တစ်ခုသော ပုဒ်အနက်။ ကေပဒတ္ထသော ပညာပေ-တဗ္ဗာကာရဝိဘာဝနာလက္ခဏော သံဝဏ္ဏ-နာဝိသေသော ပညတ္တိဟာရော နာမ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃ဖ။

ကေပဒဒ္ဒယသင်္ဂဟိတ (တိ) [ကေပဒဒ္ဒယ+သင်္ဂဟိတ] တစ်ခုသော-ပုဒ်နှစ်ခုအပေါင်း-ပုဒ်အစုံ-ဖြင့်ရေတွက်အပ်သော။ ယေန ကာရကေနာတိ ယေန ကေပဒဒ္ဒယသင်္ဂ-ဟိတာနံ ခန္ဓာနံ ဥပ္ပါဒဿ နိရောဓဿ လာဘသခ်ါတေန ကာရကေန။ အနုဋီ၊၃။ ၁ရ၅။

ကေပဒနိက္ခေပ (ပု) [ကေပဒ+နိက္ခေပ] တစ်ခုသောခြေချခြင်း၊ ခြေတစ်ဖဝါးချခြင်း။ ကေ-ပဒိက (၁) ကြည့်။

ကေပဒမဂ္ဂ (ပု) [ကေပဒ+မဂ္ဂ] တစ်ခုသော ခြေရှိသော-ခြေတစ်ဖဝါး သွားလောက်ရုံ ရှိ သော-တစ်ယောက်သွားလောက်ရုံရှိ သော-လမ်း။ ကေပဒီ-ကြည့်။

ကေပဒမန္တ (ပု) [ကေပဒ+မန္တ] တစ်-ပဒ-ပါဒ-ဝါကျ-ရှိသော မန္တန်။ ကေပဒ (တိ)(၅) ကြည့်။

ကေပဒမူလက (တိ) [ကေပဒ+မူလ+က] တစ်ခုသောပုဒ်လျှင်-မူလ-အရင်းမူလ- ရှိ သော။ ကေပဒမူလကဒုကတိကာဝသာ-နပဋိဝိဿဇ္ဇနေဟိတိ ကေပဒမူလကေဟိ ဒုကာဝသာနေဟိ တိကာဝသာနေဟိ စ ပဋိဝိဿဇ္ဇနေဟိ။ အနုဋီ၊၃။၃၁ရ။

ကေပဒယောဇနာ (ထီ) [ကေပဒ+ယောဇနာ] (၁) တစ်ခုသောအစုကိုယှဉ်ခြင်း။ (မအူ၊ သျှ။) တစ်ခုသောအစုကို ယှဉ်စေခြင်း။ (ဘာသာဋီ။) (၂) တစ်ခုသောပုဒ်နှင့် ယှဉ် ခြင်း။ **(၁)** တတြာယံ ကေပဒယောဇနာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၈၈။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၉ဖ။ **(၂)** အယံ စတုန္နမ္ပိ အဓိကရဏာနံ ဝိဿဇ္ဇနပက္ခေ ကေပဒယောဇနာ။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။၁၉ရ။ ကေပဒယောဇနာတိ ကေန "နိဒါန"နွိပဒေန ယောဇနာ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၅၉၈။

ကေပဒဝါရ (ပု၊နှ) [ကေပဒ+ဝါရ] တစ်ခုသော ခြေလှမ်းအကြိမ်၊ ခြေတစ်လှမ်း လှမ်းသော အကြိမ်၊ ခြေလှမ်းတစ်ကြိမ်။ သာပိ ဧတေန နိယာမေန အာဂစ္ဆန္တီ ဂစ္ဆန္တီ ကေပဒဝါရေ ဆပညာသ ကုသလဓမ္မေ ပဋိလဘတိ။

ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၃၀။ (–ဒီ၊ဌ၊၃။၈။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅ဖ။)

ကေပဒဝါရကရက (ပု) [ကေပဒဝါရ+ကရက] တစ်ခုသော ခြေလှမ်းအကြိမ်ကိုပြုခြင်း၊ ခြေလှမ်း တစ်ကြိမ် ပြုခြင်း။ ဒွိန္နံ ပုရိသာနံ လကုဏ္ဌကပါဒပုရိသဿ သောဠသပဒဝါရေ ဣတရဿ အတ္တနော ပါဒံ အဋ္ဌိတ္တာ အာကမိတ္တာ ကေပဒဝါရကရကံ ဝိယ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၅။

ကေပဒဝိတိဟာရ (ပု) [ကေ+ပဒဝိတိဟာရ] ခြေတလှမ်း လှမ်းခြင်း၊ တစ်ကြိမ် ခြေလှမ်း ကြောင်းကုသိုလ် (၏အကျိုး)။ ပဒဝိတိဟာရဿာတိ "ဗုဒ္ဓံ ဝန္ဒိဿာမိ"တိ ရတနတ္တယံ ဥဒ္ဒိဿ ဂစ္ဆတော ကေပဒဝိတိဟာရဿ၊ တပ္ပစ္စယကုသလဖလဿာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၀။ ပဒံ ဝါ ဝိတိဟရတိ ဧတေနာတိ ပဒဝိတိဟာရော။ သာ ရတ္ထာ၊၃။၃၉၈။

ကေပဒိ —အောက်ပုဒ်နှင့် ကေပဒီ–တို့ကြည့်။

ကေပဒိက (တိ) [ကေ+ပဒ+ဏ္ဍိ+က။ ရဿပြု။ ဂစ္ဆတံ ကော အသဟာယော ပါဒေါ ယဿ, နှ နိသိန္နသေဝ ယမကောတိ ကေပဒီ၊ သမာသန္တေ နိစ္စမိပစ္စယော၊ ကပစ္စယေ ကေပဒိကော၊ ဏ္ဍိဿ ရဿတ္တံ။ ဓာန်၊ဌီ။၁၉၂။] (၁) တစ်ခုသောခြေ–ခြေတစ်ဖဝါး–ဖြင့် သွားအပ်သော၊ ခြေတစ်ဖဝါး ချလောက်ရုံရှိသောလမ်း၊ ခြေလျင်လမ်း။ (၂) (စုဏ္ဏိယဘဏ္ဍဟောအပ်ပြီးသောပုဒ်နှင့်တူသော) တစ်ခုတစ်ခုသောပုဒ်ကို ယူခြင်းရှိသော။(သျှ။) (၃) တစ်ပုဒ်တစ်ပုဒ်ဌယှဉ်သော။

(၁) ကေပဒိကံ ဒဏ္ဍကသေတုံ အာရုဏ္ဌော ဝိယ ဂစ္ဆတိ။ မဟာ၊၂။၂၃ဖ။ (–အဘိ၊ဌ၊၂။၂ဘရ၊၂၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃ဖ။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။ ၉၀။) ကေပဒိကန္တိ ကေပဒနိက္ခေပမတ္တံ။ မဟာ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။ ကေပဒေန ပဋိပဋိတမ္ပိ ဒဏ္ဍသဒ္ဒါတံ သေတုံ။ သမ္မော၊ယော။၁ရ၂။ (ကေပဒိကသေတု–လည်းကြည့်။)

(၂) အပရဘာဂေ ထေရာ "ကေပဒိ–ကော အတ္ထုဒ္ဓါရော"တိ အာဟံသု။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၀၅။ ကေပဒိကောတိ "ဒဠ္ဌသမာဒါနော အဟောသိ"တိအာဒိပါဋေ ဧကေကပဒ–ဂါဟီ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀ဖ။

(၃) အယံ တာဝ စတုန္နံ သမ္မပ္ပဓာနာနံ ဥဒ္ဒေသဝါရဝသေန ကေပဒိကော အဝိ–ဇာယ အတ္ထုဒ္ဓါရော။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂ရဖ။ ကေပဒိကောတိ ကေပဒေ နိယုတ္တော။ သမ္မော၊ယော။၁၅၅။ မောဟော အကုသလ–မူလန္တိ အယံ ကေပဒိကော အတ္ထုဒ္ဓါရော။ နေတ္တိ၊ဌ။၁၃၂။

ကေပဒိကဒဏ္ဍကသေတု (ပု) [ကေပဒိက+ဒဏ္ဍကသေတု] တစ်ခုသောခြေ–ခြေတစ်ဖဝါး–သွားလောက်သော–သစ်သား–ဒုတ်–တံတား။ ခြေတစ်ဖဝါး ချလောက်ရုံ ရှိသော သစ်သားတံတား။ ကေပဒိကဒဏ္ဍကသေတု ဝိယ ဣမဿ ဘိက္ခုနော သဇ္ဈာ–ယနဝိထိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၄၅။

ကေပဒိကမဂ္ဂ (ပု) [ကေပဒိက+မဂ္ဂ] တစ်ခု

သောခြေ-ခြေတစ်ဖဝါး-သွားလောက်သောလမ်း၊ ခြေတစ်ဖဝါး ချလောက်ရုံရှိသောလမ်း၊ ခြေလျှင်လမ်း။ ပုရိသဿ တံ ကေ-ပဒီကမဂ္ဂံ အနုဂစ္ဆတော အပရဘာဂေ မ-ဟာမဂ္ဂဒဿနံ ဝိယ။ သံဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။ ၂၉၁၊၃၀ရ။)

ကေပဒီကမဂ္ဂဂါမိ (တိ) [ကေပဒီကမဂ္ဂ+ဂမု+ဏိ] တစ်ခုသောခြေ-ခြေတစ်ဖဝါး-သွားလောက်ရုံသာရှိသောလမ်းကိုသွားသော၊ သူ။ ကေပဒီကမဂ္ဂဂါမိ ပုရိသော စေတ္ထနိဒသေတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၄။

ကေပဒီကသက်မ (ပု) [ကေပဒီက+သက်မ] တစ်ခုသောခြေ-ခြေတစ်ဖဝါး-သွားလောက်သောတံတား၊ ခြေတစ်ဖဝါး ချလောက်ရုံရှိသောတံတား၊ တံတားငယ်။ သက်မ-ဝတ္ထုသို့ ကေပဒီကသက်မော ဝါ ဟောတု သကဋမဂ္ဂသက်မော ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ ကေပဒီကသက်မောတိ ခုဒ္ဒကသေတု။ သာ ရတ္ထ၊၂။၃၂၂။ ကေပဒီကသက်မောတိ တနု-ကသေတု။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၄။

ကေပဒီကသေတု (ပု) [ကေပဒီက+သေတု] တစ်ခုသောခြေ-ခြေတစ်ဖဝါး-သွားလောက်သော တံတား၊ ခြေတစ်ဖဝါး ချလောက်ရုံရှိသော တံတား၊ တံတားငယ်။ တခ်ံကညေ၀ ရက္ခံ ဆိန္ဒိတ္တာ မနုဿာနံ သဗ္ဗရကယောဂ္ဂေါ ကေပဒီကသေတုပိ ဓုဝသေတုတ္ထေ၀ သခ်ီ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၈။ ကေပဒီကသေတူတိ ကေန ပဒေန ဂမနယောဂ္ဂေါ ကေပဒီ-ကော၊ သောယေ၀ သေတူတိ ကေပဒီက-သေတု။ ပါစိတ်၊ယော။၂၉၁။

ကေပဒီ (ထီ၊ပု) [(၁) ကေ+ပဒ+ ဏျိ (ဣတ္ထိ ပစ္စည်း။ (၂) ကေပဒ+ဏျိ] တစ်ခုသောခြေ-ခြေတစ်ဖဝါး-သွားလောက်သောလမ်း၊ ခြေတစ်ဖဝါးချလောက်ရုံရှိသောလမ်း၊ ခြေလျှင်လမ်း။ အပိ နာမ ဇောယ ကေ-ပဒီယာ အနုပတမာနာ ပုတ္တကေ တေ လဟုံ ပသေယျာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃၃၆။ အယံ ကေ-ပဒီ ရာဇ၊ ယော'ယံ ဥသိသကေ မမ။ ဇာ၊၂။၁ရရ။ ကေပဒီတိ ကေပဒမဂ္ဂေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊။၁၀၀။ အယံ ကေပဒီ ရာဇ။ ဇာ၊၂။ ရ၆။ တသ္မိတ္ထော—မဟာရာဇ အယံ ကေ-ပဒီကော ဇယ်မဂ္ဂေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၀။ (-ဇာ၊၂။၃၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃၀ရ။) ကော ပါဒေါ ကေပဒေါ၊ တေန ဂန္ဓဗ္ဗော ကေပဒီတိ တဒ္ဓိတဝိဂ္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အညေ ပန ကော အသဟာယော ပါဒေါ အဿာတိ နှ ဒွန္ဒသေ၀ ယမကောတိ ကေပဒီ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။ ကေပဒ္ဒေကပဒီကေ။ ဓာန်။၁၉၂။ (အဘိဓာန်၊သျှ၊သစ်-နှင့် တောင်ပေါက်၊ဓာန်၊ သျှ-တို့၌ "**ကေပဒီ**"ဟူသောပုဒ်ကို အနက်ပေးထား၏။ ကေပဒိက-လည်းကြည့်။)

ကေပဒီပ (ပု) [ကေ+ပဒီပ] တစ်ခုသော ဆီမီး-တိုင်၊ ဆီမီးတစ်တိုင်။ ဘဂ၀တော သလလ-မဟာဗောဓိမ္ပို ကေပဒီပံ ပူဇေသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၂။

ကေပဒုစ္စာရကကွက (ပု) [ကေပဒုစ္စာရက+ခက] တစ်ခုသောပုဒ်-တစ်ပုဒ်-ကို-ရွတ်ဆို

ရာဓက-ရွတ်ဆိုချိန်။ ဣမိနာ နယေန လောကိယဇနသ ကေပဒုစ္စာရကကွကေ ဘဂဝါ အဌဝီသသတံ ပဒါနိ ကထေတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁။ (-မ၊ဋီ၊၂။၃၉။)

ကေပဒုဒ္ဓါရ (ပု) [ဧကေပဒ+ဥဒ္ဓါရ။ ဧက+ပဒဥဒ္ဓါရ] (၁) တစ်ခုသော ခြေကြွချီခြင်း-ခြေကြွချီရာဓက၊ ခြေတစ်ကြွ၊ ခြေတစ်ကြွ-ဓက-ကာလ။ (၂) ခြေတစ်ကြွကြွချီရာ အရပ်။ **(၁)** ဧကေပဒုဒ္ဓါရေပိ ကမ္မဋ္ဌာန-ဝိယောဂံ နေ ပဿာမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၁၃၀။ အာနန္ဒတ္ထေရော ပန မဟာ-ပညတာယ ဧကေပဒုဒ္ဓါရေ ဌတ္တာ သကိ-ယေ၀ သုတ္တာ ပုန အပုစ္ဆန္တော သဋ္ဌိပဒ-သဟဿာနိ ပန္နရသဂါထာသဟဿာနိ ... ဂဏှာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ ကေပဒုဒ္ဓါရေတိ ဧကသ္မိံ ပဒုဒ္ဓါရကကွကေ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။ (၂) ယတ္ထ ယတ္ထ ဒွေ ပါဒါ သက္ကာ ဟောန္တိ သမံ ပတိဋ္ဌာပေတုံ၊ တတ္ထ တတ္ထ ကေပဒု-ဒ္ဓါရေ တီသ တီသ ဘိက္ခုသဟဿာနိ အရဟတ္တံ ပါပုဏိသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၈။ ကေ-ပဒုဒ္ဓါရေတိ ပဒုဒ္ဓါရပတိဋ္ဌာနပရိ၀တ္တံ အကတ္တာ ဧကသ္မိံ ယေ၀ အ၀ဋ္ဌာနေ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၄၅၈။

ကေပဒုမ (နာ) [ဧကေပဒုမ+ဒါန။ ဒါန ပုဒ်ကျေ။] ပဒုမ္မာ ကြာတစ်ပွင့် ပေးလှူခြင်း။ ဒုဂ္ဂတိ နာဘိဇာနာမိ၊ ဧကေပဒုမသိဒံ ဖလံ။ အပ၊ ၁။၃၁၁။

ကေပဒုမိယ (တိ) [ဧကေပဒုမ+ဣယ] ပဒုမ္မာ ကြာပန်းတစ်ပွင့်လှူဘူးသော-ဧကေပဒုမိယ မည်သော၊သူ(ထေရ်)။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယ-သ္မာ ဧကေပဒုမိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာ-ယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၃၁၈။

(ဤကမ္ဘာမှပြန်၍ရေသော် ကမ္ဘာတစ်သိန်းအထက် ပဒုမုတ္တရမြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူသောကာလ၌ ဇာတသရ ရေကန်ဝယ်ကစားနေသောဟင်္သာမင်းသည် ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ကြွတော်မူလာသော ဘုရားရှင်၌ ကြည်ညိုသဖြင့် ပွင့်ချပ် တစ်ရာရှိသော ပဒုမ္မာကြာပန်းကို နှုတ်သီးဖြင့်ကိုက်ချီလျက် ဘုရားရှင်အား လှူဒါန်း ပူဇော်သော ကုသိုလ်ကြောင့် ကမ္ဘာတစ်သိန်းကာလပတ်လုံး အပါယ်ဘုံသို့မလားရောက်မူ၍ ဂေါတမဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူသော ကာလ၌ "ဧကေပဒုမိယ"အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။)

ကေပဒေသ (ပု) [ဧက+ပဒေသ] (၁) တစ်ခုသော အရပ်ဒေသ။ (၂) တစ်စိတ်တစ်ဒေသ။ **(၁)** ဝေမေတံ ဘိက္ခ၀ေ, အာကာ-သာဒီသုပိ ဧကေပဒေသောပိ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၈။ သုသာနံ ဂန္တွာ ရထံ သုသာနဒ္ဓါရေ ဧကေပဒေသေ ဌပေတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈၂။ (၂) ဧကစ္စာနံ ဒေ၀တာနဉ္စိ ယာ အဓိဂ-တမဂ္ဂါ သစ္ဆိကတနိရောဓာ ဧကေပဒေ-သေန ဗုဒ္ဓဂုဏော ဇာနန္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၃။

ကေပဓာနဘူတ (တိ) [ဧကေပဓာန+ဘူတ] တစ်ခုသောကမ္ဘာန်းအားထုတ်ရာ ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေပဓာနဘူမိ (ထီ) [ဧကေပဓာန+ဘူမိ] တစ်

ခုသော ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်ရာဖြစ်သောမြေ။ အယမ္မိ ဒီပေါ တိက္ခံ ရာဇူနံ ကာလေ ဧ-ကယက္ခိနိဂ္ဂေါသော ကေပဓာနဘူမိ အ-ဟောသိ။ သံဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ တတ္ထ တတ္ထ ပက္ခ-သာလာဒီသု ဝသန္တာနံ ဘိက္ခူနံ ဝသေန ကေပဓာနဘူတော။ သံဇီ၊၂။၁၉၂။

ကေပန္ဆီ (ထီ) [ကော+ပန္ဆီ] တစ်ခုသောအစဉ်။ ဗြာဟ္မဏီပိ ... ဘတ္တာဂ္ဂေ ဗြာဟ္မဏေ ပရိဝိ-သမာနာ တေဟိ သဒ္ဓိံ ကေပန္ဆိယံ နိသိ-နၠသ တသ ဗြာဟ္မဏသ ဘတ္တံ ဥပသံ-ဟရန္တီ။ သံဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။

ကေပဗ္ဗဇိတ (ထီ၊ပု) [ကေ+ပဗ္ဗဇိတ] တစ်ယောက်သော ရသေ့ရဟန်း။ သကလ-ကာသိရဋ္ဌေ ကေပဗ္ဗဇိတောပိ နာဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈၀။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေပဗ္ဗဇ္ဇာ (ထီ) [ကော+ပဗ္ဗဇ္ဇာ] တစ်ခုသော ရသေ့ရဟန်းအဖြစ်။ မဟာရာဇ ကိဉ္စိ နဟောတိ၊ ကေဝလံ ကေပဗ္ဗဇ္ဇာယ ပဗ္ဗ-ဇိတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊။၂၃။ (-စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၃။)

ကေပ(ပ္ပ)ယောဂ (ပု) [ကေ+ပယောဂ] (၁) တစ်ခုသော-တစ်ကြိမ်တည်းသော-လုံ့လ-ပယောဂ။ (၂) တူသော လုံ့လပယောဂ ရှိသော၊သူ။

(၁) ယတ္ထ ဌိတာ ပဿတိ ဝါ သု-ဏာတိ ဝါတိ ကေပယောဂေန ဩလော-ကေန္တိ ပဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊။၂၀၁။ ကေပ-ယောဂေါ နာမ ကေဒိဝသာဝလောကနံ။ ဝဇိရ။၃ရ၁။ (ကေဒိသာဝလောကနံ?) ဗဟုကမ္မိ တိကပက္ခသာခါဒီ ကေပ-ယောဂေန ဥဒကေ ပက္ခိပန္တသ ကောဝ အာပတ္တိ။ ကခ်ီ။၂၀၉။ (-သာရတ္ထ၊ဋ္ဌ။၁၂၄။) ကထံ ပန ကေပယောဂေနေဝ ကောဒသန္ဒီ နိမိနံ အဓိဂမော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ဋ္ဌ။၁၀။ တတ္ထ ဟိ ကေပယောဂတ္တာ ကေမေဝ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဋ္ဌ။၁၂၈။

(၂) ယေ တေ ဗြာဟ္မဏေန သဒ္ဓိံ ကေစ္ဆန္ဒာ ကေပယောဂါ ကောဓိပ္ပါယာ ကေဝါသနဝါသိတာ။ စူဠနိ။၄၀၊၁၉၄။ ကေပ္ပယောဂါတိ ကာယဝစီမနောပ-ယောဂေဟိ ကေပ္ပယောဂါ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈။

ကေပရိက္ခာရ (ပု) [ကေ+ပရိက္ခာရ] တစ်ခုသော ပရိက္ခရာ။ မမာပိ ကွစနိ အန္ဓော ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ကတ္ထစိ ကေပရိက္ခာရေပိ ကိဉ္စနတာ နတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။

ကေပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ကေ+ပရိစ္ဆေဒ] (၁) တစ်ခုသော အပိုင်းအခြား။ (တိ)(၂) တူသော-အပိုင်းအခြားရှိသော။ (၁) ဖသ္သော ဧကော အန္ဓောတိ ဖသ္သော ကေပရိစ္ဆေ-ဒေါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၁၊(-၂၂။) (တိ)(၂) ဒု-ဋ္ဌုလ္လဝါစာ အတ္တကာမ ဒုဋ္ဌဒေါသ ဘူတာ-ရောစနသိက္ခာပဒါနိတိ သဗ္ဗာနေဝ ဟိ ဣ-မာနိ ကေပရိစ္ဆေဒါနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၃။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဋ္ဌ။ရ၆၊၁၄၉။ ဝဇိရ။၃၃ရ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၂။ သာရတ္ထ၊ဋ္ဌ။၉၅။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၄၃။ ဝိမတိ၊၂။၅၃။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၁ရ၂။)

ကေပရိညာ (ထီ) [ကော+ပရိညာ] တစ်ခုကို-တစ်ခုသောတက္ခာရာဂကို-ပိုင်းခြား သိ

ခြင်း။ ဤ ပန တိသော ပရိညာ ကေ-ပရိညာ သဗ္ဗပရိညာ မူလပရိညာတိ။ ... ဇိဝှါဒ္ဓါရေ ရသတဏှာယ ပရိညာတာယ ပဗ္ဗကာမဂုဏိကော ရာဂေါ ပရိညာတောဝ ဟောတိတိ အယံ ကေပရိညာ နာမ။ သံ၊ ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၁-၂။ ကေသာ တဏှာယ ပရိညာ ကေပရိညာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၁ ၂။

(လမ်းမငါးသွယ်၌ လုယက်သတ်ဖြတ်နေသော ခိုးသားကို တစ်ခုသောလမ်းမ၌ ဖမ်မိ၍ ဦးခေါင်းဖြတ်လိုက်သော် လမ်းမငါးသွယ်လုံး၌ ဘေးကင်းသကဲ့သို့ ဇိဝှါဒ္ဓါရ၌ဖြစ်သော ရသတဏှာကို ပိုင်းခြား သိလတ်သော် ကာမဂုဏ်ငါးပါး၌ဖြစ်သော ရာဂကို ပိုင်းခြားသိအပ်သည်သာဖြစ်၏၊ ဤသို့ တစ်ခုသော တဏှာရာဂကို ပိုင်းခြားသိခြင်းကို "ကေပရိညာ"ဟုခေါ်သည်။)

ကေပရိဒေဝသဒ္ဒ (တိ) [ဧက+ပရိဒေဝသဒ္ဒ] တစ်ခဲနက်သောငိုကြွေးသံရှိသော။ မဟာ-သတ္တော သမ္မတ္တော သကလနာဂဘဝနံ ဧက-ပရိဒေဝသဒ္ဒံ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၄၃။

ကေပရိဘောဂ (ပု) [ဧက+ပရိဘောဂ] (၁) တစ်ခုသော-တူသော-သုံးဆောင်ခြင်း။ (တိ) (၂) တူသော သုံးဆောင်ခြင်းရှိသော။ **(၁)** နဟိ သက္ကာ တေန သဒ္ဓိံ ဧကပရိဘော-ဂေါ ကာတုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၀။) **(တိ)(၂)** ပဗ္ဗသတာပိ ကေဝဋ္ဋပုတ္တာ... သ-တ္ထာရာ သဒ္ဓိံ အာနေဉ္ဇဝိဟာရသမာပတ္တိ-ဓမ္မပရိဘောဂေန ဧကပရိဘောဂါ အဟေ-သုံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၁။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၈။)

ကေပရိယာကတ (တိ) [ဧက+ပရိယာကတ] တစ်ခု-တစ်ကြိမ်-တစ်ပတ်-ရစ်ပတ်၍ ပြုအပ်သော၊ (ခါး၌) တစ်ပတ်ရစ်ပတ်အပ်သော (ခါးပန်းကြိုး)။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနိယာ ဧကပရိယာကတံ ကာယဗန္ဓနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ။၄၅၅။ ဧကပရိယာကတန္တိ ဧကဝါရံ ပရိက္ခိပနကံ။ ဝိ၊ဋီ၊ ၄။၁ ၂၉။ ဧကပရိယကန္တိ ဤ ဧကဝါရံ ကဋိယံ ပရိက္ခိပိတ္တာ ကတံ ကာယဗန္ဓနံ ဧကပရိယကန္တိ ဒသေသေန္တော အာဟ "ဧကဝါရံ ပရိက္ခိပနက"န္တိ။ ပါစိတ်၊ ယော။၅၃၈။ (ပါစိတ်၊ယော-၌ ဧကပရိ-ယက်-ဟု ရှိနေသည်။ ရှေးမြန်မာမူတို့၌ "ဧကပရိယာယကတံ"ဟု ရှိသည်၊ "တစ်ကြိမ်ရစ်ပတ်ခြင်းဖြင့်ပြုအပ်သော" ဟု မြန်မာပြန်ရမည်။ စလင်း၊ ဂံ၊သစ်၊၃။၃၁၅။)

ဧကပရိယောသာန (တိ) [ဧက+ပရိယောသာန] တူသောပြီးဆုံးခြင်းရှိသော။ ဧကန္တ-အဇ္ဈောသာန-ကြည့်။

ဧကပရိဝေဏ (ပု) [ဧက+ပရိဝေဏ] တစ်ခုတည်းသောပရိဝုဏ်။ ဝေရူပေန ဟိ ဝိသ-ဘာဂပုဂ္ဂလေန ဧကဝိဟာရေ ဝါ ဧကပရိ-ဝေဏေ ဝါ ဝသန္တေန အတ္ထော နတ္ထိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄၆။ ဧကပရိဝေဏေတိ တသ္မိ ဝိဟာ-ရသ္မိ ပရိက္ခေပဘူတေ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁။

ဧကပရိသာ (ထီ) [ဧကာ+ပရိသာ] တစ်ခဲနက်သော ပရိသတ်။ ဤတ္ထန္တရေ ဧကပရိသာ၊ အဟောသိ ဓမ္မဒေသနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၀။

ဧကပလ (နာ) [ဧက+ပလ] တစ်ပိုလ်။ ဧက-

ပလ် နာမ ဒသကလဋ္ဌန်တိ ဝဒန္တိ။ ကခ်ါ။ဋီ၊ သစ်။၁၃၉။ (ဇာတ်ဝိသောဓန။၄၈-၌ တစ်ပိုလ်ကို ကျပ်လေးဆယ်-ဟုဆိုသည်။)

ကေပလာပတုမ္မ (ပု) [ကေ+ပလာပတုမ္မ] ဖွဲ့တစ်ဗူး။ အဟံ သဟာယေန ဒိန္နံ ကေ-ပလာပတုမ္မံ ဟရာမိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၉၂။ ((ရှစ်ကွမ်းစားကို တစ်ဗူးဟု ခေါ်သည်။ ယင်းဇာ၊ဌ၊၁-ကြည့်။)

ကေပလာသိက (တိ) [ကေပလာသ+ဣက] တစ်ထပ်-တစ်လွှာ-ရှိသော။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ကေပလာသိကံ ဥပါဟနံ။ ဝိ၊၃။ ၂၇၂။ ကေပလာသိကန္တိ ကေပဋလံ။ ဝိ၊ဋီ။၃၆၆-ရ။ ကေပလာသိကန္တိ ဇတ္ထု ပလာသသဒ္ဒေါ ပဏ္ဏဝါစကော၊ ပဋလံ နာမ ပဏ္ဏံ ဝိယ ဟောတိ၊ တသ္မာ ကေပဋလန္တိ ဝုတ္တံ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၃၅။

ကေပလိဟေဝ (ပု) [ကေ+ပလိဟေဝ] တစ်ခုသော-ကြောင့်ကြစိုက်ဖွယ်-အတား၊အဆီး-အနှောင့်အယှက်။ တေသု ကေပလိဟေ-ဝေပိ သတိ ယသ္မာ အနာမန္တစာရာဒိကံ အာနိသံသံ လဘတိ။ ကခ်ါ။ဋီ၊သစ်။ ၂၇၃။

ကေပလ္လက် (ပု) [ကေ+ပလ္လက်] (၁) တစ်ခုသော-ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေထိုင်နေခြင်း-တင်ပလ္လင်ခွေနေခြင်း။ (၂) တစ်ခုသော-ညောင်စောင်း-သလွန်-ပလ္လင်။ (၁) အထ ခေါ ဘဂဝါ ဗောဓိရုက္ခမူလေ သတ္တာဟံ ကေပ-လ္လကေန နိသီဒိ။ ဝိ၊၃။၁။ ကေပလ္လကေ-နာတိ သကိမ္မိ အနုဋ္ဌဟိတ္တာ ယထာအာ-ဘုဇိတေန ကေကေနဝ ပလ္လကေန။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။၂၃၄။ (-ဥဒါန။ရရ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၉၃။ ဥဒါန၊ ဌ။၂၉။ ဝဇိရ။၃၉၃။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉၂။ သာ ရတ္ထ၊၃။၁၃၃။ ပါစိတ်၊ယော။၁၈၅။) (၂) ကောသနေ နိသဇ္ဇံ, ကေပလ္လကေ သယနံ, ကေတော ဘောဇနန္တိ ဧဝံ သမာနသုခ-ဒုက္ခတံ ပစ္စာသီသတိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၁၀။ အံ၊ ဌ၊၂။ ၂၉၀။

ကေပလ္လက်ဝရဂတ (တိ) [ကေပလ္လက်ဝရ+ဂတ] မြတ်သော တစ်ခုတည်းသော-ထက်ဝယ်ဖွဲ့ ခွေနေခြင်းသို့-တင်ပလ္လင်သို့-ကပ်ရောက်သော၊သူ။ တထာရူပံ ဥတုသပ္ပါယံ ...လဘိတ္တာ ကောသနေ ကေပလ္လကဝရ-ဂတော တိဏိ လက္ခဏာနိ အာရောပေ-တ္တာ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၂၄၂။

ကေပသာဒနိယ (တိ) [ကေပသာဒန+ဣယ] ကေပသာဒနိယ မည်သော၊သူ(ထေရ်)။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေပသာဒနိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၁၈၄။

(ဤကမ္ဘာမှ ပြန်၍ရေသော် ကမ္ဘာ(၁၈၀၀)အထက် အတ္ထဒသီ မြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူသောကာလ၌ နာရဒ မည်သော ရသေ့ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို ရှာမှီးလျက် ဘုရားရှင်ထံသို့ သွားရောက်သော အခါ ဘုရားရှင်၏တရားတော်ကို ကြားနာရသောကြောင့် ကြည်ညိုစိတ်ဖြင့် ဘုရားရှင်အား ရှိခိုးသောကုသိုလ်ကြောင့် ကမ္ဘာ(၁၇၀၀) အထက်၌ "အမိတ္တာပန" မည်သော စကြဝဠတေးမင်းဖြစ်၍ ဂေါတမဘုရား

ရှင်ပွင့်တော်မူသောကာလ၌ "ကေပသာ ဒနိယ"အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလေသည်။ အပ၊၁။၁၈၄-၅။ (ထေရ၊၆။ ၁။၂၃၃-၌"ပဝိဋ္ဌထေရ်"ဟူသော အမည်ဖြင့် ပါရှိသည်။)

ကေပသာဒနိယတ္ထရ (ပု) [ကေပသာဒနိယ+ထေရ] ကေပသာဒနိယထေရ်။ နာရဒေါ ဣတိ မေ နာမန္တိအာဒိကံ အာယသ္မတော ကေပသာဒနိယတ္ထရဿ အပဒါနံ။ အပ၊ ၆။၂။၁၅၁။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေပဿ (ပု၊နာ) [ကေ+ပဿ] (က) တစ်ခုသောနုံပါးအရပ်။ (ခ) တစ်ခုသော-နုံပါး-နုံတောင်း၊ နုံပါးတစ်ဖက်။ **(က)** ဝနသ-ဏ္ဍဿ ကေပဿံ ဆိန္ဒိသု။ ဇာ၊၆။၂။၃၂၃။ ကေမန္တန္တိ ဘာဝနပုံ့သကနိဒ္ဒေသော ကောကာသံ ကေပဿန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၆။၉၈။ သုတ္တနိ၊၆။၁။၁၂၃။ တမေဝ ဝိဟာရံ ပစ္စာဂန္တွာ တဿ ကေပဿေ ဝါ ဥပစာရ-သီမံ အနတိက္ကမိတ္တာ ဝသန္တော။ ဝိ၊၆။ ၃၀၈။ (-၁၄၄၊၂၅၁။ ဝိ၊၆၊၄။ ဒီ၊၆၊၃။၁၅၆။ မ၊၆၊၂။၁၅၅။) ကေပဿေ ဝါတိ ... ကေသ္မိ ပဿေ ဝါ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၃၀။ ပါစိတ်၊ယော။၄၁၉။) ဥဘောသု ပဿေသု ကေပဿံ စေပိ ဖုသန္တော ပ-ဝေသတိ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊၆၊၁။၂၃၂။ ဘာရိ-ယဥ္စိဒံ တွမ္မိ ကေပဿံ ဂဏ္ဍာ။ ဝဇိရ။၁၃၉။ သာရတ္ထ၊၂။၁၆၀။ **(ခ)** နိဒ္ဒါဘိဘူတတာယ ကေပဿေန နိပဇ္ဇတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၀။

ကေပဿဆဒနကဂေဟ (ပု၊နာ) [ကေပဿ ဆဒနက+ဂေဟ] တစ်ခုသောနုံပါးဖြင့်-အမိုးရှိ-မိုးအပ်-သောအိမ်၊ တစ်ဖက်-အမိုးရှိ-မိုး-သောအိမ်။ အမှုယောဂေါတိ ကေ-ပဿဆဒနကဂေဟံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၂၀။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေပဿစ္ဆ(ဆ)ဒနက (တိ) [ကေပဿ+ ဆဒန+က] တစ်ခုသောနုံပါးဖြင့်-အမိုးရှိ-မိုးအပ်-သော၊ တစ်ဖက်-အမိုးရှိ-မိုး-သော။ အမှုယောဂေါ ကေပဿစ္ဆ(ဆ)ဒနကသေ-နာသနံ၊ တဿ ကိရ ကေပဿေ ဘိတ္တိ ဥစ္စတရာ ဟောတိ၊ ဣတရပဿေ နီစာ၊ တေန တံ ကေပဿစ္ဆဒနကံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၀။ အမှုယော-ဂေါ ကေပဿဆဒနကသေနာသနံ ... ကေပဿဆဒနကံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၆။ အမှုယောဂေါ ကေပဿေန ဆဒနက-သေနာသနံ ... ကေပဿဆဒနကံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၃။

ကေပဿစ္ဆ(ဆ)ဒနကသေနာသန (တိ) [ကေ ပဿဆဒနက+သေနာသန] တစ်ခုသော နုံပါးဖြင့်-အမိုးရှိ-မိုးအပ်-သောကျောင်း၊ တစ်ဖက်-အမိုးရှိ-မိုး-သောကျောင်း၊ တစ်ဖက်မိုးကျောင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေပဿယိက (တိ) [ကေပဿ+ကိက။ ယ-လာ။] တစ်ခုသော-နုံပါး-နုံတောင်း-ဖြင့်သာ အိပ်လေ့ရှိသော၊ နုံပါးတစ်ဘက်စောင်းရှိသာ အိပ်လေ့ရှိသော၊သူ။ ကေ-ပဿယိကော ဟောတိ။ ဒီ၊၁။၁၅၈။ မဟာ နိ။၃၂၈။ ကေပဿယိကောတိ ကေပ-

ဩသနေဝ သယတိ။ ဒီဃ၊ဌ။၂၉၄။ မဟာနိ၊ ဌ။၃၈၁။

ကေပဟာရ (ပု) [ကေ+ပဟာရ] တစ်ခုသော ပဟိုရ်၊ တစ်ချိန်တည်း၊ တစ်ပြိုင်တည်း။ ဒွေပိ ကေပဟာရေနေဝ နု သက္ကာ ဒ-ဿေတုံ၊ ပုစ္ဆာမိ နံ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၃၀။ "အဟံ စူဠပန္ထကော၊ အဟံ စူဠပန္ထကော"တိ ကေ-ပဟာရေနေဝ ဘိက္ခုသဟဿမ္ပိ ကထေတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၉၂။

ကေပါက (ပု) [ကေ+ပါက] တစ်ခုသော-တစ်ကြိမ်-ဖုတ်ခြင်း။ သစေ ကေပါကေနေဝ သာရုပ္ပေါ၊ ဝဋ္ဋတိတိ ပါကပရိမာဏံ နု ဝုတ္တံ၊ ကခ်ါ၊ဋီ။ရဂ။

ကေပါက (ပု) [ကေ+ပါက] တစ်ယေက်သော သတ္တဝါ။ ကေပါကမ္ပိ ဟိသိတ(စရိယာ။ ၄၁၆။ ဇာ၊၁။၂၄၀) နှိ ဇတ္ထနှရေ သဠိစ္ဆ ကေ ကုန္ဓကိပိလ္လိကပါကမ္ပိ ဟိသိတံ နာ-ဘိဇာနာမိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၄၅။

ကေပါကိ (ပု) [ကေ+ပါကိ] တစ်ခုသောလက်၊ လက်တစ်ဖက်။ စတုသာဂရတောယာနိ၊ ဓာရယိ ကေပါကိနာ။ အပ၊၂။၂၁၃။ ထေရီ၊ ဌ။၁၅၄။ (-ဇာ၊၂။၁ရ၂။)

ကေပါတိ (ထီ) [ကော+ပါတိ] တစ်ခုသောခွက်။ သာ "ပိတရာ သဒ္ဓိ ဘုဉ္ဇိဿာမိ"တိ ကေ-ပါတိယံ ဟတ္ထံ ဩတာရေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။ ၁၄၈။ ဘတ္တသ ကေပါတိ(အံ၊ဌ၊၁။၃၈၀)တိ ကေပါတိပူရံ ဘတ္တံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၃၂။

ကေပါတိပူရ (တိ) [ကေပါတိ+ပူရ] ခွက်တစ်ခု အပြည့်ဖြစ်သော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေပါတိပူရကမတ္တ (တိ) [ကေပါတိပူရက+ မတ္တ] ခွက်တစ်ခုပြည့်ရုံမျှရှိသော။ သဗ္ဗော ပါယာသော ကေပါတိပူရကမတ္တောဝ အ-ဟောသိ။ အပ၊ဌ၊၁။ရ၃။ ဇာ၊ဌ၊၁။ရ၁။

ကေပါဒ (ပု) [ကေ+ပါဒ] တစ်ခုသောခြေ၊ ခြေ-တစ်ဖက်-တစ်ချောင်း-တစ်လှမ်း။ ကေပါဒေန တိဋ္ဌန္တော၊ ဓမ္မမေဝါနုသာသတိ။ ဇာ၁။၁၄၄။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၅၃။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။၂၅၀။ ထေရ၊ဌ၊၂။၁၄။) အတ္တနာ ရုစိတမဂ္ဂံ ကေ-ပါဒံ အတိက္ကာမေတိ။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၁၉၉။

ကေပါဒက (ပု) [ကေ+ပါဒက] တစ်ခုသောခြေ၊ ခြေ-တစ်ဖက်-တစ်ချောင်း။ ဣမသ္မိံ ဒေဝ-လောကေ ကေပါဒကေန ဝိယ တိဋ္ဌသိ။ မ၊ဌ၊၂။၂၀၄။

ကေပါဒကပိဋ္ဌ (နာ) [ကေပါဒက+ပိဋ္ဌ] တစ်ခု သောခြေပွတ်အင်းဟျဉ်။ ပိဋ္ဌကာ ကေပါဒပိဋ္ဌ ... ဂရုဘက္ကံ ဟောတိ။ ဝိ၊သင်္ဂ်ဟ။၃၀ရ။

ကေပါဒဘဋ္ဌ (တိ) [ကေပါဒ+ဘဋ္ဌ] ခြေတစ်ဖက် ခွင်သော၊သူ။ ဘဏ္ဍောတိ ကေပါဒဘဏ္ဍော ဝါ ဥဘယပါဒဘဏ္ဍော ဝါ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၄၉။ အံ၊ ဌ၊၂။ရ၆၊၃ ၂၁။ အဘိ၊ဌ၊၃။ရ၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃ရရ။

ကေပါလိဖုလ္လ (တိ) [ကေ+ပါလိဖုလ္လ] တစ်ခဲ နက်ထက်ဝန်းကျင် (ပန်း)ပွင့်သော၊ တစ်ခဲ နက် ပင်လုံးကျွတ်ပွင့်သော။ တသ္မိံ သမ-ယေ မူလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အဂ္ဂသာခါ သဗ္ဗံ ကေပါလိဖုလ္လံ အဟောသိ။ အပ၊ဌ၊

၁။၆၃။ ဇာ၊၆၊၁။၆၂။ သဗ္ဗပါလိဖုလ္လ—သီ၊ ဌီ၊သစ်၊၁။၁၉၃-လည်းကြည့်။

ကေပါဝုရက (နာ) [ကေ+ပါဝုရက] (၁) တစ်ခုသော ခြုံထည်။ (တိ)(၂) တစ်ခုတည်းသော ခြုံထည်-စောင်-ရှိသော၊သူ။ **(၁)** နာနတ္ထရကေ ကေပါဝုရကေ။ ဝိ၊၂။၃၈၀။ **(တိ)(၂)** ကေပါဝုရကာပိ တုဝင္ရွန်ဒီ။ ဝိ၊ ၁။၂၇၄။ ဝိ၊၄။၂၃၊၂၆၁၊၂၈၄။

ကေပါသ (ပု) [ကေ+ပါသ] တစ်ခုသော-ကျော့ကွင်း-ကွင်း။ ကေပါသကဂ္ဂိ-ကြည့်။

ကေပါသက (ပု) [ကေ+ပါသ+က] တစ်ခုသော-ကျော့ကွင်း-ကွင်း-ရှိသော။ ကေ-ပါသကဂ္ဂိ-ကြည့်။

ကေပါသဂ္ဂဟက (နာ) [ကေပါသ+ဂဟက] ကေပါသ-သဒ္ဒါ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေပါသကဂ္ဂိ (ထီ) [ကေပါသက+ဂ္ဂိ] တစ်ခုသော-ကျော့ကွင်း-ကွင်း-ရှိသော အထုံး။ ကေပါသကဂ္ဂိ မောစေန္တိ ဝိယ ... ပဋ္ဌ ဝိဿဇ္ဇမာနာ။ မ၊၁၊၂။၂၅၈။ ကော ဝေ ပါသော တေသာတိ ကေပါသကာ၊ ဂ္ဂိ။ ... ကေပါသဂ္ဂဟဏံ ဝိဿဇ္ဇနဿ သုကရဘာဝဒဿနတ္ထံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၈။

ကေပါသာဒ (ပု) [ကေ+ပါသာဒ] တစ်ခုတည်းသောပြာသာဒ်။ အမှာကံ ပေါရာဏဘိက္ခူ ကေပါသာဒေ ဂဇ္ဇံ ထကေတ္တာ အနုပသမ္ပ-ဒေန္တေန သယိတံ ဝဋ္ဋတိတိ တထာ ကတ္တာ အာဂတာ။ ဝဇိ၊၈၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၆။)

ကေပိဏ္ဍက[1] (နာ) [ကေ+ပိဏ္ဍက] ပိဏ္ဍက တစ်ပုံ။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကေပိဏ္ဍက[2] (တိ) [ကေပိဏ္ဍက+ဂ] ပိဏ္ဍက တစ်ပုံကို (နွားတက်အာဂုံ) ဆောင်သော၊ သူ။ တသ္မိံ အသတိ ခီဏာသဝဿ။ ... ကေပိဏ္ဍကဿ။ ကေသဂ်ိတိကဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၅၉။

ကေပိဏ္ဍကဝရ (တိ) [ကေပိဏ္ဍက+ဝရ] ပိဏ္ဍက တစ်ပုံကို (နွားတက် အာဂုံ) ဆောင်သော၊ သူ။ ယေ စ ဗဟုဿုတာ တိပိဏ္ဍကဝရာ ဒွိပိဏ္ဍကဝရာ ကေပိဏ္ဍကဝရာ။ ဒီ၊ဋ၊၂။၉၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၅။)

ကေပိဏ္ဍ (ပု) [ကေ+ပိဏ္ဍ] တစ်ခုသော အစိုင်အခဲ။ (က) တစ်ခုသော-ဆွမ်းခဲ-ဆွမ်းလုပ်၊ ဆွမ်း-တစ်လုပ်-တစ်ဆုပ်။ (ခ) တစ်ခုသော-မြေညက်ခဲ-အင်ကတေမြေစိုင်ခဲ။ (ဂ) တစ်ခုသော-အပေါင်းအစု-အစုအစည်း၊ တစ်ပေါင်းတစ်စည်း၊ တစ်စုတည်း။ **(က)** သော တံကိ သံဝစ္ဆရာနိ ဘတိ ကတ္တာ လဒ္ဓဘ-ဏ္ဍပါတိတော ကေပိဏ္ဍမ္ပိ မုခေ အဒ္ဒပေ-တ္တာ။ ဓမ္မပဒ၊ ၂။၅၈။ (-ဇာ၊၆၊၄။၁၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊၁။၉၇။) **(ခ)** ကေပိဏ္ဍာဝသေသ-ကြည့်။ **(ဂ)** ကေပိဏ္ဍိတ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကေပိဏ္ဍပါတ (ပု) [ကေ+ပိဏ္ဍပါတ] တစ်ရက်မျှတလောက်သောဆွမ်း၊ တစ်ခုသော ဆွမ်း၊ ဆွမ်းတစ်နပ်။ အဟော ဝတာဟံ တဒန္တရံ ဇီဝေယျံ၊ ယဒန္တရံ ကေပိဏ္ဍပါတံ ဘုဉ္ဇာမိ။ အံ၊၂။၂၆၉။ အံ၊၃။၂၇၀။ ကေပိဏ္ဍပါတန္တိ ကေ၊ ဒိဝသံ ယာပနပ္ပဟောနကံ ပိဏ္ဍပါတံ။ အံ၊ဌီ၊၃။၉၈။ (-ဓမ္မပဒ၊ ၂။၃၈၃။)

ကေပိဏ္ဍပါတဒါန (နာ) [ကေပိဏ္ဍပါတ+ဒါန] ဆွမ်းတစ်နပ်အလှူ။ ကေပိဏ္ဍပါတဒါနသို့ဥ ကောဝ စေတနာ ဒွေ ပဋိသန္ဓိယော နဒေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။)

ကေပိဏ္ဍပါတဒါယက (တိ) [ကေပိဏ္ဍပါတ+ဒါယက။ ထီ-ဌ် ကေပိဏ္ဍပါတဒါယိကာ။] ဆွမ်း-တစ်နပ်-တစ်ထပ်-လှူခဲ့သော၊ ကေ-ပိဏ္ဍပါတဒါယိကာမည်သော၊သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ ကေပိဏ္ဍပါတဒါယိကာ ဘိက္ခုနီ ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၁၉၂။

(ဤဘိက္ခုနီမ သည် (၉၁)ကမ္ဘာထက်ဌ ဗုဒ္ဓမာမင်း၏မိဖုရားဖြစ်၍ " ငါပြုအပ်ဘူး သောကုသိုလ်မရှိ၊ အပါယ်ငရဲသို့လားရတော့ မည်"ဟု ကြံစည်မိသောကြောင့် ရဟန်း တစ်ပါးအား ဆွမ်းတစ်သပိတ်ကို အဝတ် သင်္ကန်းတစ်စုံဖြင့် ဖုံးအုပ်လျက် လှူဒါန်းခဲ့ လေသည်၊ ထိုကုသိုလ်ကြောင့် အပါယ်သို့ မလားရောက်မူ၍ တာဝတိံသာနတ်ပြည်ဌ နတ်မိဖုရားဖြစ်ခြင်း၊ စကြဝဠာမင်း၏ မိဖုရားဖြစ်ခြင်း စသောအကျိုးတို့ကိုခံစားရ လျက် ဤဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူသော အခါဌ "ကေပိဏ္ဍပါတိကဒါယိကာ" အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလေသည်။ အပ၊ ၂။ ၁၉၁-၂။)

ကေပိဏ္ဍပါတဒါယိကာ (ထီ) အထက်ပုဒ်ကြည်။

ကေပိဏ္ဍာဝသေသ (တိ) [ကေပိဏ္ဍ+အာဝ သေသ] တစ်ခုသောအင်္ဂါတေမြေစိုင်ခဲလျှင် (လိမ်းကျံရန်) အကြွင်းအကျန်ရှိသော။ ကော ကေပိဏ္ဍာဝသေသံ ကတ္တာ ဌ-ပေတိ၊ အညော တံ ဒိသ္မာ "ဒုက္ခဋ္ဌ ဣဒ"န္တိ ဝတ္တာသီသေန လိမ္ပတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅ရ။

ကေပိဏ္ဍိတ (တိ) [ကေ+ပိဏ္ဍိတ။ ကေပိဏ္ဍ+ ဣတ] တစ်ခု-တစ်စု-တည်း ပေါင်းစုအပ် သော၊ တစ်လုံးတစ်စည်း-တစ်ပေါင်းတစ် စည်း-တည်းဖြစ်သော။ တစ်ပေါင်းတစ်စု တည်း၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ ဓာတု အာဝေဏိကာ နတ္ထိ၊ သရီရံ ကေပိဏ္ဍိတံ။ အပ၊၁။ရ၈။ အပ၊၂။၁ရ၉။ အဓိဋ္ဌာနဗလေန သကလသရီရဓာတု ကေယနသိလာမယ-ပဋိမာ ဝိယ ကေမေဝ အဟောသိ။ အပ၊ ဌ၊၂။၂၉၉။

ကေပိတိက (တိ) [ကေပိတု+ဣက] တစ်ဦး တည်းသော-တူသော-ဖခင်ရှိသော၊ အဖေ တူ (အမေကွဲ) ဖြစ်သော၊သူ။ တေ ကိရ ရေဏုဿ ကေပိတိကာ ကနိဋ္ဌဘာတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။ ကေပိတိကာ ဝေမာတုကာ ကနိဋ္ဌဘာတရော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂၊၁၁။)

ကေပိတိကဘာတု (ပု) [ကေပိတိက+ဘာတု] အဖေတူ(အမေကွဲ) ဖြစ်သော ညီ။ ကာသိ-ရာဇာတိ ကာသိနံ ရာဇာ၊ ပသေနဒိဿ ကေပိတိကဘာတာ ဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၁။ ကောသလရညော ကေပိတုကဘာတူနံ ဘဒ္ဒဝဂ္ဂိယထေရာနံ တေ အဓိ၀စနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃ရ၊။ ကော ပိတု ဧတေသန္တိ ကေ-ပိတုကာ၊ တေ စ တေ ဘာတရော စေတိ ကေပိတုကဘာတရော။ ပါစိတ်၊ယော။၃၆၀။

ကေပိတု (ပု) [ကေ+ပိတု] တစ်ဦးတည်းသော

ဖခင်။ နိယကောတိ အဗ္ဗတ္တိကော ကေပိ-
တရာ ဇာတော၊ ကေမာတုကောတိ ကေ-
မာတရာ ဇာတော။ ဇာဋ္ဌ၊၆။၂၉၅။ (နီတိ၊
ပဒမာလာ။၁၈၆-လာ ယင်းပါဠိ၌ "ကေပိ-
တရော ကေမာတုယာ ဇာတော"ဟု ရှိသည်။
"တစ်ဦးတည်းသောဖခင်ရှိသူ၊ ဖခင်တူသူ"ဟု
ပြန်ဆိုရမည်။)

ကေပိတုက (တိ) [ကေ+ပိတု+က] တစ်ဦး
တည်းသော-တူသော-ဖခင်ရှိသော၊ အဖေ
တူ(အမေကွဲ) ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည်။

ကေပိတုကဘာတု (ပု) [ကေပိတုက+ဘာတု]
အဖေတူ(အမေကွဲ) ဖြစ်သော ညီ။ ကော-
သလရညော ကေပိတုကဘာတူနံ ဘဒ္ဒ-
ဝဂ္ဂိယထေရာနံ ဧတံ အဓိဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၈ရ။ ဧကော ပိတု ဧတေသန္တိ ကေ-
ပိတုကာ၊ တေ စ တေ ဘာတရော စေတိ
ကေပိတုကဘာတရော။ ပါစိတ်၊ယော။၃၆၀။

ကေပိတုပုတ္တ (ပု) [ကေပိတု+ပုတ္တ] တစ်ဦး
တည်းသောဖခင်၏သား၊ အဖေတူ (အမေ
ကွဲ) သား။ အတီတေ ကိရ ဗောဓိသတ္တော
ကနိဋ္ဌဘာတာ စ ကေပိတုပုတ္တာ အဟေသုံ။
အပါဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၀။)

ကေပိဋ္ဌ (နာ) [ကေ+ပိဋ္ဌ] တစ်ခုသော အင်းပျဉ်။
မနောဒ္ဓါရိကသညာ ပန ကေမဠ္ဟေ ဝါ
ကေပိဋ္ဌေ ဝါ နိသီဒိတ္ဝာပိ အညံ စိန္တေန္တံ
...ဇာနိတဗ္ဗတော သုခုမာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။

ကေပိဋ္ဌကဌာန (နာ) [ကေပိဋ္ဌက+ဌာန] တစ်ခု
သောအင်းပျဉ်၏တည်ရာဌာန၊ အင်းပျဉ်
တစ်နေရာစာ။ မဠ္ဠဌာနေ အပ္ပဟောန္တေ
ကေပိဋ္ဌကဌာနဝသေန ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆ရ။

ကေပုဂ္ဂလ (ပု) [ကေ+ပုဂ္ဂလ] (၁) တစ်ယောက်
သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ (ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်၊ သတ္တဝါ-
စသည်)။ (၂) တစ်ပါးတည်းဖြစ်သော-အတု
မရှိသော-အမြတ်ဆုံးသော-ထူးမြတ်သော
ဂုဏ်တော်ရှိတော်မူသော-အတုမရှိသော
ဘုရားတို့နှင့်သာ တူတော်မူသော-ပုဂ္ဂိုလ်
(မြတ်စွာဘုရား)။ (၃) ကေပုဂ္ဂလဝဂ်။

(၁) ကေပုဂ္ဂလဿ ဘိက္ခဝေ ကပ္ပံ
သန္ဓာဝတော သံသရတော သိယာ ဧဝံ
မဟာအဋ္ဌိကင်္ကလော။ သံ၊၁။ ၃၉၂။ ဣတိ
ဝုတ်။၂၀၆။ ကေပုဂ္ဂလောတိ ကေသတ္တာသ။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၀။ ဒီဃဘာဏကာဒိဘေ-
ဒဿ ပန ဂဏဿ, ကေပုဂ္ဂလဿ ဝါ
သန္ဓကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ (-သာရတ္ထ၊၁။၂၀၈။)

(၂) ကေပုဂ္ဂလော ဘိက္ခဝေ လောကေ
ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဗဟုဇနဟိတာယ ...။
ကတမော ကေပုဂ္ဂလော? တထာဂတော
အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ အံ၊၁။၂၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ
၁။၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ ကေ-
ပုဂ္ဂလောတိ ကော ပုဂ္ဂလော၊ ကောတိ
ဒုတိယာဒိပဋိက္ခေပတ္ထော ဂဏနပရိစ္ဆေဒေါ၊
... ဣတိ ကော စ သော ပုဂ္ဂလော
စာတိ ကေပုဂ္ဂလော။ ကေနဋ္ဌေန ကေ-
ပုဂ္ဂလော? အသဒိသဋ္ဌေန ဂုဏဝိသိဋ္ဌဋ္ဌေန
အသမသမဋ္ဌေနာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၄-ရ၅။
ကေပုဂ္ဂလောတိ အဂ္ဂပုဂ္ဂလော။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ။၂ရ၈။ (-အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၂။)

(၃) ကေပုဂ္ဂလသာတိ ကေပုဂ္ဂလ-ဝဂ္ဂသ။ အံ၊ဌီ၊၁။၁၂၀။ (ယင်း ဌီကာ၏ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဖြစ်သော အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၁-၌ "ကေပုဂ္ဂလဝဂ္ဂသ" ဟု ရှိသည်။)

ကေပုဂ္ဂလပဋိဝိသ (ပု) [ကေပုဂ္ဂလ+ပဋိဝိသ] တစ်ယောက်သောပုဂ္ဂိုလ်၏-အဖို့အစု-ဝေစု။ ဘိက္ခုနဿ ဘိက္ခုနိနဿ တုယ္ဟဿ စေတိယ-သာစာတိ ဝေ ဝုတ္တောပိ စေတိယသ ကေ-ပုဂ္ဂလပဋိဝိသော လဗ္ဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၃။ (-ကခ်ါ၊ဌီ၊သစ်။ ၂၉၈။)

ကေပုဂ္ဂလဝိသယ (တိ) [ကေပုဂ္ဂလ+ဝိသယ] တစ်ယောက်သောပုဂ္ဂိုလ်လျှင်အရာရှိသော။ စတုက္ကံ နိဟရိတ္တာ ဌပေသိတိ ဇတ္ထ ကေ-ပုဂ္ဂလဝိသယတာယ ကေကောပိ အနာပတ္တိ-ဝါရော ... "စတုက္ကံ"နွှဲ့ ဝုတ္တော။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၄၃။

ကေပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာန (တိ) [ကေပုဂ္ဂလ + အဓိ-ဋ္ဌာန] တစ်ယောက်သောပုဂ္ဂိုလ်လျှင် တည်ရာ ရှိသော။ တေန ဘဂဝါ တေ ဘိက္ခူ သ-နွှာယ ကေပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနာယ ဒေသနာယ "ကရဏီယမတ္ထကုသလေနာ"တိ အာဟ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၃။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၉။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၃၃၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၅။)

ကေပုစ္ဆာ (ထီ) [ကော+ပုစ္ဆာ] တစ်ခုသော အမေး ပုစ္ဆာ။ ဝိဝါဒေါ ဝိဝါဒါဓိကရဏန္တိ ... ကေပုစ္ဆာ။ ဝဇီရ။၅၂၀။

ကေပုဇ္ဇ (ပု) [ကေ+ပုဇ္ဇ] တစ်ခုသော (တရား) အစု။ သဟ-သဒ္ဒါ ပန ကေပုဇ္ဇေ ဥပ္ပါ-ဒတော ယာဝ ဘဂ်ါ သဟေတုကာနံ ဟေတူဟိ သမာနဒေသဂဟဏာနံ ဟေတု-အာဒိသဗ္ဗာဝ ဒီပေတိ။ မူလဋီ၊၁။၄၉။

ကေပုဏ္ဍ (ပု၊နှ) [ကေ+ပုဏ္ဍ] (နှာခေါင်း၏) တစ်ခုသော အဖု၊ နှာခေါင်း တစ်ဖက်။ နာသစ္ဆိန္နောတိ ယဿ အဇပဒကေ ဝါ အဂ္ဂေ ဝါ ကေပုဏ္ဍေ ဝါ ယတ္ထ ကတ္ထစိ နာသာ ဆိန္နာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၈။

ကေပုဏ္ဏရိက (တိ) [ကေ+ပုဏ္ဏရိက] ကေ-ပုဏ္ဏရိကမည်သော။ (က) ကေပုဏ္ဏရိက-မည်သောအရံ။ (သရက်ဖြူပင်တစ်ခုသာ ရှိသောအရံ။) (ခ) ကေပုဏ္ဏရိကမည်သော (ဥယျဉ်)။ (ဂ) ကေပုဏ္ဏရိက မည်သော ဆင်။ (နံရိုးတို့၏အထက်၌ ထန်းလက်-ပမာဏ အဖြူရောင်ရှိသော ဆင်။) (ဃ) ကေပုဏ္ဏရိကမည်သော၊သူ (ထေရ်)။

(က) တေန ခေါ ပန သမယေန ဝစ္ဆဂေါတ္တော ပရိဗ္ဗာဇကော ကေပုဏ္ဏရိကေ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမေ ပဋိဝသတိ။ မ၊၂။၁၄၈။ ကေပုဏ္ဏရိကေတိ ပုဏ္ဏရိကော ဝုစ္စတိ သေတမ္ဗရုက္ခော၊ သော တသ္မိံ အာရာမေ ဇကော ပုဏ္ဏရိကော အတ္ထိတိ ကေပုဏ္ဏ-ရိကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။

(ခ) တေန ခေါ ပန သမယေန သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော ကေပုဏ္ဏရိကေ ဥယျာနေ ... ပရိစာရေတိ။ မ၊၁။၃၁၉။ (ဂ) တေန ခေါ ပန သမယေန ရာဇာ ပသေနဒိ ကောသလော ကေပုဏ္ဏရိကံ နာဂံ အဘိရုဟိတ္တာ။ မ၊၂။၃၁၄။ ကေပုဏ္ဏ-

ရိုက် နာဂန္ဓိ ဧဝံနာမကံ ဟတ္ထိ၊ တသ ကိရ ဖာသုကာနံ ဥပရိ တာလဖလမတ္တံ ပဏ္ဏရဋ္ဌာနံ အတ္ထိ၊ တေနသ ကေပုဏ္ဏရိ-ကောတိ နာမံ အကံသု။ မဟာဋီ။၂၃၈-၉။

(ဃ) ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေ-ပုဏ္ဏရိကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပဒာ။၂၆၉။ (လွန်လေပြီး သော(၉၄)ကမ္ဘာထက်၌ "ရောမသ" ဘုရား ရှင်အား ပုဏ္ဏရိက်ကြာ (ကြာတံဆိပ်၊ ကြာ ဖြူ) ပန်းကို လှူဒါန်းခဲ့သော ကောင်းမှု ကြောင့် "ကေပုဏ္ဏရိက"အမည်ဖြင့် ရဟန္တာ အဖြစ်သို့ရောက်သော မထေရ် ဖြစ်သည်။)

ကေပုဏ္ဏရိကသညိတ (တိ) [ကေပုဏ္ဏရိက+ သညိတ] ကေပုဏ္ဏရိကဟု-မှတ်သား-သိ-သမှတ်-အပ်သော။ တတ္ထာတိ ကေပုဏ္ဏ-ရိကသညိတေ ပရိဗ္ဗာဇကာရာမေ။ မဟာဋီ။ ၃။၉၁။

ကေပုတ္တ (ပု) [ဧက+ပုတ္တ] (၁) တစ်ယောက်တည်းသောသား။ (တိ)(၂) သားတစ်ယောက်ရှိသောသူ။ **(၁)** ယထာပိ ကေပုတ္တသ္မိံ၊ ပိယသ္မိံ ကုသလီ သိယာ။ ထေရ။၂၂၇။ ဧ-ကပုတ္တသ္မိန္ဓိ ပုနာတိတိ စ ကုလဝံသံ တာ-ယတီတိ စာတိ ပုတ္တော၊ အတြဇာဒိ-ဘေဒေါ ပုတ္တော။ ဧကော ပုတ္တော ဧက-ပုတ္တော။ ထေရဋီ။၁။၁၁၇။ (-မ၊၂။၃၀၉။ သံ၊၁။၁၇၂။ သုတ္တနိ၊ဋီ၊၁။၈၅။ ဇာ၊ဋီ၊ရ။ ၁၂ရ။) **(၂)** နု ဟိ နူနိမသ သမဏသ၊ ဝိဓဝါ သတ္တမီတရော၊ ဧကပုတ္တာ ဒုပုတ္တာ စ။ သံ၊၁။၁ရ၂။

ကေပုတ္တက (ပု) [ဧကပုတ္တ+က] (၁) တစ်ယောက်တည်းသော သား-လေး-ငယ်။ (တိ)(၂) တစ်ယောက်တည်းသော သားရှိသောသူ။ **(၁)** တံ ခေါသိ တာတ သုဒိန္ဓ အမှာကံ ဧကပုတ္တကော ပိယော မနာပေါ။ ဝိ၊၁။၁၄။ (-မ၊၂။၂၄၆။ သံ၊၁။၉၃။ ဥဒါန။ ၉၂။) ဧကပုတ္တကောတိ ဧကော ပုတ္တ-ကော၊ ... ဣတ္ထ စ "ဧကပုတ္တော"တိ ဝတ္တဗ္ဗေ အနုကမ္မာဝသေန "ဧကပုတ္တကော"တိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋီ၊၁။၁ရ၂။ မဟာဋီ။၂။ ၂ဝ၁။ (-သံ၊ဋီ၊ ၂။၉၆။ ဥဒါန၊ဋီ။၁ဝ၅။) **(တိ)(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေပုတ္တကဗြဟ္မဒတ္တ (ပု) [ဧကပုတ္တက+ဗြဟ္မ ဒတ္တ] တစ်ယောက်တည်းသောသားရှိသော ဗြဟ္မဒတ်၊ ဧကပုတ္တကဗြဟ္မဒတ်(မင်း)။ ဗာ-ရာဏသိယံ (ကိရ) ဧကပုတ္တကဗြဟ္မဒတ္တော နာမ ရာဇာ အဟောသိ။ သုတ္တနိ၊ဋီ၊၁။ရ၅။ အပ၊ဋီ၊၁။၁ရ၅။

ကေပုတ္တကသုတ္တ - သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန် ကျောင်းတော်၌ ဘုရားရှင် သီတင်းသုံး နေတော်မူစဉ် ဥပါသကာတစ်ဦး၏ တစ်ယောက်တည်းသောသား ကွယ်လွန်သဖြင့် သခ္ခိုင်းသို့ လိုက်ပါပို့ဆောင်ကြသော ဥပါသကာတို့သည် သခ္ခိုင်းမှအပြန်တွင် ဝတ်ဆင်ထားသော အဝတ်နှင့်တကွ ရေချိုး လျက် အဝတ်စိုဖြင့်ပင် နေ့တောတော၌ ဘုရာရှင်ထံ ချဉ်းကပ်ကြကုန်၏။ ဘုရား ရှင်က မေးတော်မူသဖြင့် အကြောင်းစုံကို လျှောက်ထားသောအခါ ဘုရားရှင်က "ချစ်ခင်နှစ်သက်အပ်သော ခန္ဓာစသည်တို့၌

တပ်မက်သူ နတ်လူအပေါင်းတို့သည် ဆင်းရဲကုန် ဆုတ်ယုတ်ကုန်လျက် သေမင်း အလိုသို့ လိုက်ကြရကုန်၏" စသည်ဖြင့် ဥဒါန်းကျူးတော်မူသည်ကို ပြဆိုသော သုတ်ဖြစ်သည်။ ဥဒါန။၉၃-၄၊ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၅-ရ။

ကေပုတ္တာပသူတာ (ထီ) [ကေပုတ္တာ+ပသူတာ] တစ်ယောက်သောသား-သားတစ်ယောက်-ဖွားပြီးသောမိန်းမ။ ကေပုတ္တာပသူတာဟံ၊ ဒုတိယော ကုစ္ဆိယာ မမ။ အပ၊၂။၂၃၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၁ရ။

ကေပုတ္တိကာ (ထီ) [ကေပုတ္တာ+ဣက+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] တစ်ယောက်တည်းသောသား-သားတစ်ဦးတည်း-သာရှိသောမိန်းမ။ ကေပုတ္တိကာ နာရီ (ပိယံ) ကေပုတ္တကံ ... ရက္ခတိ။ ခုဒ္ဒကၪ္စ။၂၀၂-၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁ရ၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂ရ။

ကေပုပ္ပ (နာ) [ဧက+ပုပ္ပ] ပန်းတစ်ပွင့်။ ကေပုပ္ပံ စဇိတ္ဝာန၊ အသီတိဝဿကောဋိယော။ ထေရ။ ၂၄၀။ (-အပ၊၁။၂ရ၁။ ခုဒ္ဒကၪ္စ။၁၈၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၂။ အနုဋီ၊၁။၁၃၅။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၂၉၁။) ကေပုပ္ပန္တိ ဧကံ ကုသုမံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။

ကေပုပ္ပိယ (တိ) [ကေပုပ္ပ+ဣယ] ပန်းတစ်ပွင့်လျှခဲ့ဘူးသော၊ ကေပုပ္ပိယမည်သော၊သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေပုပ္ပိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂ရ၂။

(ဤကမ္ဘာမှ (၉၁)ကမ္ဘာထက်၌ မြေဘုတ်ဘီလူးဖြစ်စဉ် ဘုရားရှင်အား ပန်းတစ်ပွင့် လှူဘူးသော ကုသိုလ်ကြောင့် အပါယ်မလားဘဲ ဤဘုရားရှင်လက်ထက်၌ "ကေပုပ္ပိယ"အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သောမထေရ် ဖြစ်သည်။)

ကေပုရိသ (ပု) [ဧက+ပုရိသ] (က) ယောက်ျားတစ်ယောက်။ (ခ) လင်ယောက်ျား တစ်ယောက်။ **(က)** သန္ဓိကေ စ မေ အာဝုဓ-ဟတ္ထာ ကေပုရိသောပိ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃ရ။ **(ခ)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည်။

ကေပုရိသနိသိတ (တိ) [ကေပုရိသ+နိသိတ] လင်ယောက်ျားတစ်ဦးတည်း-၌-ကို-သာ လျှင် မှီသော၊သူ။ ပုဗ္ဗေ ဒါနဝရက္ခသာ ဂိလိတ္ဝာ ကုစ္ဆိနာ ပရိဟရန္တာပိ မာတုဂါမံ ရက္ခိတုံ ကေပုရိသနိသိတံ ကာတုံ နာ-သက္ခိသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၁။

ကေပုရိသသန္ဓာရဏီ (ထီ) [ကေပုရိသ+သန္ဓာရဏ+ဣ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] ယောက်ျားတစ်ယောက်ကိုသာတင်ဆောင်နိုင်သော (လှေ)၊ တစ်ယောက်စီးလှေ။ ယထာ မဟာရာဇ နာဝါ ကေပုရိသသန္ဓာရဏီ ဘဝေယျ။ မိ လိန္ဒ။ ၂၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃ဝ၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၅။

ကေပုရိသာရုဋ္ဌကဟတ္ထီ (ပု) [ကေပုရိသာရုဋ္ဌက+ဟတ္ထီ] ယောက်ျားတစ်ယောက်စီးသော ဆင်။ ကေမေကန္တိ ... အန္တမသော ကေပုရိသာရုဋ္ဌကဟတ္ထိမှ ကေမှ သရဟတ္ထံ ပုရိသံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။ (-ကခ်ိ၊ဋီ။၉ဝ။ ကခ်ိ၊ ဋီ၊သစ်။၄ဝ၁။)

ကေပုရိသိကာ (ထီ) [ကေပုရိသ+ဣက+အာ (ဣတ္ထီပစ္စည်း)] လင်ယောက်ျားတစ်ဦးတည်း သာရှိသော- လင်ယောက်ျားတစ်ဦးတည်း ကသာပိုင်ဆိုင်သော-မိန်းမ။ ဂဗ္ဘတော ပဌာယေက် မာတုဂါမံ ရက္ခိတ္တာ တံ ဝယ-ပတ္တံ ဝယေ ဌပေတ္တာ ကေပုရိသိကံ ကတ္တာ ဂါဠ်ံ အာရက္ခံ သံဝိဒဟိတ္တာ။ ဇာ၊ ၁။၃၀၈။

ကေပူ၀ (ပု) [ကေ+ပူ၀] မုံ့တစ်ခု။ ဒုတိယ-ဒိ၀သတော ပဌာယ ကေပူ၀မ္မိ နှ အဒါသိ။ အဘိ၊၁။၂။၄၅၅။

ကေပေါက္ခရ (ပု) [ကေ+ပေါက္ခရ] တစ်ခု သောမျက်နှာ၀ရှိသောစည်၊ မျက်နှာတစ်ဖက် သားရေကြက်သောစည်၊ တစ်ဖက်ပိတ်စည်။ (မဂ်လာစည်တော်။ ဇာ၊ဋီ။) ၀ါဒန္တ ကေပေါက္ခရာ။ ဇာ၊ ၂။၁၅၄(-၃ရ၁။) ကေ-ပေါက္ခရာတိ ကေမုခဘေရိယော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၂၆။ ကေပေါက္ခရာတိ ကေက္ခိဘေရိယော။ ဇာ၊ဋီ။ ကေပေါက္ခရာတိ...မဂ်လဘေရိ-ယော။ ဇာ၊ဋီ။

ကေပေါက္ခရကီ (ထီ) [ကော+ပေါက္ခရကီ] တစ်ခုသော-ရေကန်-လေးထောင့်ကန်။ စတုရာသိတိပေါက္ခရကီသဟဿာနိ ကေ-ပေါက္ခရကီယာ နိဿန္ဒေန နိဗ္ဗတ္တာနိ။ ဒီ၊ ဌ၊၂။၂၂ရ။ (-စရိယာ၊ဌ။၄၂။)

ကေပေါရိသ (တိ) [ကေ+ပေါရိသ] ယောက်ျား တစ်ယောက်ပမာဏ-တစ်သူအတိုင်း အ ရှည်-ရှိသော။ ဆာယာ မေတဗ္ဗာတိ ကေ-ပေါရိသာ ၀ါ ဒ္ဝိပေါရိသာ ၀ါတိ ဆာယာ မေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၁၆။ ကေပေါရိသာ ၀ါတိအာဒိ သတ္တာနံ သရီရစ္ဆာယံ ပါဒေဟိ မိနိတ္တာ ဇာနနပ္ပကာရဒဿနံ။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၃၈၊ ကေပေါရိသာတိ ဌေ ပေါရိသ-သဒ္ဒေါ ဥပရိ ဝိတ္ထတေ ဘုဇပမာဏော စ ပေါသပမာဏော စ ၀တ္တတိ။ ပုရိသဿ ပ-မာဏာ ပေါရိသာ။ ပမာဏတ္ထေ ဏပစ္စယော။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂ရရ။

ကေပွကာရ (ပု) [ကေ+ပကာရ] (၁) တစ်ခု သော အပြား။ (တိ)(၂) တစ်ခုတည်းသော အပြားရှိသော၊ တစ်မျိုးတည်းဖြစ်သော။ **(၁)** ကေ၀ိ၀ေနာတိ ကေပွကာရေန ကေ-ကောဋ္ဌာသေန ၀ါ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃ရ၉။ **(တိ)(၂)** တဿ ကေပွကာရဿ ပါကဋဿ ပရိစ္ဆေဒိကာ တံသဟိတဒ္ဓါရာလမ္ဗကာ-ပ၀တ္တာ ... သန္ဓတိ ဘ၀ိတုံ အရဟတိ၊ ၀ိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၅၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၃၈။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ရ၂။)

ကေပွဋိ၀ေ၀ -ကေပ(ပွ)ဋိ၀ေ၀-ကြည့်။

ကေပွဒေသ (ပု) [ကေ+ပဒေသ] တစ်ခုသော အစိတ်၊ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ။ သ၀ေ မဟ တော ပိဋ္ဌိပါသာဏဿ ကေပွဒေသံ အန္ဓော သိမာယ ကတ္တုကာမာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၁၉။ (-ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၃၁၉။) ကေ ဒေသ-လည်းကြည့်။

ကေပွဘာနိရောဓ (ပု) [ကေပွဘာ+နိရောဓ] တစ်ခုသောအရောင်အလင်း၏ ချုပ်ခြင်း။ အညမညံ သံသဋ္ဌပွဘာနံ ဒီပါနံ ကေ-ပွဘာနိရောဓေ၀ိ ဣတရိဿာ ဌာနံ ဝိယ။ ၀ဇီရ။၁၁၅။

ကေပွဘာသမုဒယ (ပု) [ကေ+ပဘာသမုဒယ] တစ်ခဲနက်သော အရောင်အပေါင်း။ သ-ဇောတိဘူတန္တိ သမန္တတော ဥဋ္ဌိတာဟိ ဇာလာဟိ ကေပွဘာသမုဒယဘူတံ။ အံ၊ ၎ီ၊၃။၁၉ဖ။

ကေပွမာဏ (တိ) [ကေ+ပမာဏ] တူသော-ပမာဏ-အတိုင်းအရှည်-ရှိသော။ မဟာ-ပုရိသဿ ပန စတသော ဟတ္ထဂုံလိယော ပဒ္ဓပိ ပါဒဂုံလိယော ကေပွမာဏာ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ရ-၈။ ကေပွမာဏာတိ ဒီဃတော သမာနပွမာဏာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁ဖ။ (-မ၊ဋီ၊၃။၁ရ၃။)

ကေပွမာဏာယုက (တိ) [ကေပွမာဏ+အာယု+က] တူသောပမာဏရှိသော အသက်ရှိသော၊ သက်တန်းတူသော၊သူ။ သကြော ဒေဝရာဇာ အနာထပိဏ္ဍိကော ဂဟပတိ ဝိသာခါ မဟာဥပါသိကာတိ တယောပိ ဣမေ ကေပွမာဏာယုကာ ဧဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။

ကေပွယောဂ -ကေပ(ပွ)ယောဂ-ကြည့်။

ကေပွယောဇန (တိ) [ဧကေ+ပယောဇန] တူသော-ပယောဇဉ်-အကျိုး-ရှိသော။ တာသံ ကေပွယောဇနာဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၃။

ကေပွဟာရ (ပု) [ဧကေ+ပဟာရ] (၁) တစ်ပြိုင်နက်၊ တစ်ပြိုင်နက်သောခဏ၊ တစ်ချိန်တည်း၊ တစ်ခါတည်း။ (၂) တစ်ကြိမ်တည်းသော-ပုတ်ခတ်-ပေါက်-လုံ့လပြု-တိုက်ခိုက်-ခြင်း။ (၃) တစ်ခုသောအခြင်းအရာ။ (၄) တစ်ခုသော-ပဟိုရ်-အဘို့။

(၁) ဒေဝဒတ္တေန ကေပွဟာရံ ပဒ္ဓ ဘိက္ခုသတာနိ ဘိန္နာနိ။ မိလိန္ဒ။၁၆၁။ တဿ ပန သုဝဏ္ဏပါဒုကတလံ ဝိယ ကေပွဟာရေန သကလံ ပါဒတလံ ဘူမိ ဖုသတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅ရ။ ကေပွဟာရေနေဝါတိ ကေကွကေယေဝ။ မ၊ဋီ၊၃။၁ရ၁။ ကေ-ပွဟာရေနေဝါ(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဖ၉)တိ ကေ-ဝေလာယမေဝ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁ရ။

(၂) ယတ္ထ ကေပွဟာရေန၊ ဥတ္တာမဂ်ိ ဝိဘဇိတံ။ ဇာ၊၁။၅ဖ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။ ယတ္ထ ကေပွဟာရေနာတိ ယသ္မိံ ရုက္ခေ ဧကေ-နေဝ ပဟာရေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ မဟန္တံ ဘောဂကွန္ဓန္တိ ကေပွဟာရေနေဝ ဒွေ ဝါ တီဏိ ဝါ သတသဟဿာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁ဖ၃။ ကေပွဟာရေနေဝါတိ ကေပွယောဂေနေဝ သတသဟဿာနိ အဓိဂစ္ဆေယျာတိ ယော-ဇနာ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅၉။ ကေသံဃာတမ္မိတိ ကေပွဟာရမ္မိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅ဝ။

(၁)(၂) ကေပွဟာရေနေဝ တီသု ဒီပေသု အာလောကံ ကရောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။ ကေ-ပွဟာရေနာတိ ကေဝေလာယ၊ ဧကေနေဝ ဝါ အတ္တနော ကေပွဟာရေန။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၅။

(၃) ပစ္ဆာဘာသိတိ ကေပွဟာရေန ပုစ္ဆိတေ အဋ္ဌ ပဋေ ဗျာကရောန္တော ပတိဘာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ရ၁။ ကေနိဟာရေ-နေဝ အဋ္ဌ ပဋေ ဗျာကရောန္တော။ မ၊ဋီ၊၃။၁၈ဝ။

(၄) သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓဿ အဘိဝမ္မဒေသ-နာပရိယောသာနဒ္ဓ တေသံ ဘိက္ခူနံ သတ္တ-ပွကရဏဥဂ္ဂဟဏဒ္ဓ ကေပွဟာရေနေဝ အဟောသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ-၈။ ကေပွ-

ဟာရေနာတိ ဣတ္ထ ပဟာရောတိ ဒိဝသဿ တတိယော ဘာဂေါ ဝုစ္စတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၈။ ပဟရတိ ကမ္မာဒိကိစ္စံ ကရောတိ ဣတ္ထာတိ ပဟာရော။ ... တတိယော ဘာဂေါတိ ကေဒိဝသဿ တယော ဘာဂေ ကတ္တာ တတိယော ဘာဂေါတိ အတ္ထော။မဓု။၅၇။

(၃)(၄) အဋ္ဌ ဒိသာ ဓာဝတိတိ ကေပ-လ္လကေံန နိသိန္နော ကာယေန အနိဝ-တ္တိတ္တာဝ ဝိမောက္ခဝသေန ကေပွဟာရေ-နေဝ အဋ္ဌ ဒိသာ ဓာဝတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၁၉၀။ ကေပွဟာရေနေဝါတိ ကေနိဟာရေနေဝ၊ ကသ္မိယေဝ ဝါ ဒိဝသေ ကေဘာဂေန၊ ပဟာရောတိ ဟိ ဒိဝသဿ တတိယော ဘာဂေါ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁ရ။ ကေပဟာရ-လည်းကြည့်။

ကေပွဟာရဝစန (နာ) [ကေပွဟာရ+ဝစန] တစ်ကြိမ်လုံ့လပြုခြင်း-ကေပွဟာရ-ဟူသော စကား။ ယထာ ကေပွဟာရဝစနေ၊ ဧဝံ ဒ္ဋိဟိ ပကာရေဟိတိအာဒိဝစနေသုပိ ပါရာဇိကံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၂။

ကေပွ(ဖ)ဏ (တိ) [ကေ+ဖဏ] တစ်ခုသော ပါးဖျဉ်းရှိသော၊သူ(မြွေ)။ ကေပွဏော, ဒ္ဋိ-ဖဏော, ... မဏ္ဍဋ္ဌိကော ဟောဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ရ။၃၀-၁။ ဝိဖဏော, ကေဖဏော, ဒ္ဋိ-ဖဏော, ... မဏ္ဍိဋ္ဌော ဟောဟိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၁၂၁။

ကေဖလ (နာ) [ကေ+ဖလ] (၁) သစ်သီးတစ်လုံး။ (၂) တစ်ခုသော အကျိုး။ **(၁)** ဥဒ-ကမတ္ထကေ သာခါယ ကေဖလမ္ပိ အနဝ-သေသေတ္တာ ... ခါဒါပေတိ စေဝ ပါတာ-ပေတိ စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၀။ (၂) ကေ-ကဟေတုဖလဒီပန- ကြည့်။

ကေဖလက (နာ) [ကေ+ဖလက] တစ်ခုတည်းသော-ပျဉ်ချပ်-ပျဉ်အခင်း။ ဗြဟ္မဒတ္တ-ကုမာရောပိ ဂန္ဓာ တေန သဒ္ဓိံ ကေ-ဖလကေ နိသီဒိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၆။

ကေဖဿ (ပု) [ကေ+ဖဿ] တစ်ခုသော ဖဿ။ ပရိဟာရံ ပန အနေကာယတနေဟိ ကေဖဿဿ သမ္ဘဝတောတိ ဒဿေန္တော "တတြိဒံ ဝိဿဇ္ဇန"န္တိအာဒိမာဟ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၁၉။ (-အနုဋီ၊၂။၁၃၁။)

ကေဖဿသမ္ဘဝ (ပု) [ကေဖဿ+သမ္ဘဝ] တစ်ခုသော ဖဿ၏-ဖြစ်-ဖြစ်သင့်-ခြင်း။ ကေ-ဖဿသမ္ဘဝဿ လဇ္ဇမာနတ္တာ "သဠာယ-တနပစ္စယာ ဖဿော"တိ ဘဂဝတာ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၂။၁၃၁။

ကေဖုသိတ (နာ) [ကေ+ဖုသိတ] (၁) တစ်ခုသော-ရေပေါက်ရေစက်-နှံ့ရေပွက်။ (တိ) (၂) ကေဖုသိတ-မည်သော၊သူ။ **(၁)** တသ္မိံ ပါယာသေ ပစ္စမာနေ မဟန္တမဟန္တာ ပုဗ္ဗုဋ္ဌာ (ပုဗ္ဗုဋ္ဌာ) ဥဋ္ဌဟိတ္တာ ဒက္ခိဏာဝဋ္ဋာ (ဒက္ခိ ဏာဝတ္တာ) ဟုတ္တာ သဏ္ဌရန္တိ။ ကေဖုသိတမ္ပိ ဗဟိ နု ဂစ္ဆတိ (ဥပ္ပတတိ)။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ဝ၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၀။ **(တိ)(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေဖုသိတနာမ (နာ) [ကေဖုသိတ+နာမ] ကေ

ဖုသိတ-ဟူသောအမည်။ ကေဖုသိတ-နာမေန၊ စက္ကဝတ္တိ မဟာဗလော။ အပ၊၁။ ၂၃၄။

ကေဖောင္ဘဗ (ပု) [ကေ+ဖောင္ဘဗ] တစ်ခုသော-အတွေ့အထိ-ဖောင္ဘာရုံ။ နာဟ် ဘိက္ခဝေ အည် ကေဖောင္ဘဗမ္မိ သမနုပဿာမိ။ အံ၊ ၁။၂။ အံ၊၂။၆၀။

ကေဗဒ္ဓ (တိ) [ကေ+ဗဒ္ဓ] တစ်ခုသော-အဖွဲ့-အဆက်အစပ်-ရှိသော၊ တစ်ဆက်-တစ်စပ်-တည်းရှိသော။ သစေပိ ယောဇနံ ဖရိ-တ္တာ ပရိသာ ဌိတာ ဟောတိ၊ ကေဗဒ္ဓါ စေ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၂။ ကောဗဒ္ဓ-လည်းကြည်။

ကေဗန္ဓန (နာ) [ကေ+ဗန္ဓန] (၁) တစ်ခုသော-အနှောင်အဖွဲ့။ (၂) တစ်ခုသော-ဖွဲ့စပ်ရာ-ဖွဲ့စပ်ရန် ကွဲအက်သောနေရာ။ (တိ)(၃) တစ်ခုသော-အဖွဲ့-အစပ်အဖာ-ရှိသော။ (၄) တစ်ခုသော အညှာ ရှိသော။

(၁) နာဟံ ဘိက္ခဝေ အည် ကေဗန္ဓနမ္မိ သမနုပဿာမိ ဧဝံ ဒါရုဏံ။ အံ၊၂။၃၁၀။ (၂) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ (တိ) (၃) ဥိနပဋ္ဌဗန္ဓနော နာမ ပတ္တော အဗန္ဓ-နော ဝါ ကေဗန္ဓနော ဝါ။ ဝိ၊၁။၃၅၅။ ကခ်။၁၄၉။ (၄) ဝက္ကန္ဓိ ကေဗန္ဓနာ ဒွေ မံသပိဏ္ဍိကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၅။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၂၂၈။ ကေ၊ ဗန္ဓနံ ဧတေသန္တိ ကေဗန္ဓနာ။ သမ္မော၊ယော။၁၆၁။

ကေဗန္ဓနောကာသ (တိ) [ကေဗန္ဓန + ဩ ကာသ] တစ်ခုသော-ဖွဲ့စပ်ရာ -ဖွဲ့စပ်ရန် ကွဲအက်သောနေရာ- ရှိသော။ အဗန္ဓနေန ပတ္တေန အဗန္ဓနောကာသံ ပတ္တံ စေတာ-ပေတိ... ကေဗန္ဓနောကာသံ ပတ္တံ။ ဝိ၊၁။ ၁၅၈။

ကေဗလ (ပု) [ကေ+ဗလ] (၁) တစ်ခုသော-အား-ခွန်အား-အင်အား။ (တိ)(၂) တူသော ခွန်အားရှိသော၊သူ။ **(၁)** နာဟံ ဘိက္ခဝေ အည် ကေဗလမ္မိ သမနုပဿာမိ။ ဒီ၊၃။၆၅။ (-ဒီ၊ဌ၊၃။၄၂။) **(တိ)(၂)** တဒါ သဗ္ဗေ ကေဗလာ ဟုတ္တာ ဓုရဏ္ဍ သန္ဓာရေန္တိ။ အဘိ၊ ဌ၊၁။၁၂၅။

ကေဗဟုဘာဝ (ပု) [ကေဗဟု+ဘာဝ] တစ်ထည်၏အဖြစ်, များသည်၏အဖြစ်။ စီဝရာနံ ကေဗဟုဘာဝံ, သန္နိဟိတာသန္နိဟိတာ-ဘာဝဏ္ဍ ဥတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၃၀။ ကခ်။၂၄၂။

ကေဗာဟာ (ထီ) [ကော+ဗာဟာ] (၁) တစ်ခုသော လက်မောင်း၊ လက်မောင်းတစ်ဖက်။ (၂) တစ်ခုသော(လမ်း၏နံပါးတစ်ဖက်ခြမ်း ၌ တည်သော) အိမ်စဉ်တန်း။ (၁) တဿာ ကေဗာဟာယံ ကေ သုဝဏ္ဏဝလယံ။ သု-တ္တနိ၊ဌ၊၁။၈၅။ အပ၊ဌ၊၁။၁၉၄။ (၂) ကေ-ဂေဟ (၂) ကြည့်။

ကေဗိန္ဒု (ပု၊နာ) [ကေ+ဗိန္ဒု] တစ်ခုသော-အပေါက်-ရေပေါက်-အစက်အပျောက်။ တဒါ ဒေဝေါ ကေဗိန္ဒုမ္မိ နု ဝဿတိ။ ဒီ၊ ဌ၊၁။၅၁။ ကေကောကေပိ ဝဋ္ဋတိ၊ ဧဝံ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ကေဗိန္ဒုမ္မိ ဝဋ္ဋတိ။ ကခ်။ ဋီ။၉၈။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၂၈၈။ ကခ်။၂၂၈။ ဇာ၊ ဌ၊၁။၁၀၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၈၉။)

ကေဗီဇ (နာ) [ကေ+ဗီဇ] တစ်ခုသော-ဘဝမျိုးစေ့-ပဋိသန္ဓေစိတ်။ ကေဗီဇီ-ကြည့်။

ကေဗီဇက (တိ) [ကေ+ဗီဇ+က] တစ်ခုသော-ဘဝမျိုးစေ့-ပဋိသန္ဓေစိတ်-ရှိသောသူ။ ကေဗီဇကသောတာပန်။ ကေဗီဇကော ဘဝတိ၊ အယံ ပဌမော သောတာပန္နော။ ပေဋကော။၂၈၅။

ကေဗီဇီကထာ (ထီ) [ကေဗီဇီ+ကထာ] ကေဗီဇီသောတာပန်နှင့် စပ်သော စကား။ (ကေဗီဇီ သောတာပန်နှင့်ပတ်သက်၍ ပရဝါဒီ၏ အယူအဆကို ပြေရှင်းသောစကားရပ်။ အဘိ၊က။၃၄၂။) ကောလံကောလ ကေ-ဗီဇီကထာယောပိ ဣမိနာ ဥပါယေန ဝေ-ဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋီ၊၃။၃၄၂။

ကေဗီဇီတာနိယတ (ပု) [ကေဗီဇီတာ+နိယတ] ကေဗီဇီသောတာပန်အဖြစ်၌ မြဲသောသူ။ နိ ဝတ္တဗ္ဗံ "ကေဗီဇီ ပုဂ္ဂလော ကေဗီဇီတာ-နိယတော"တိ။ အဘိ၊က။၃၄၂။

ကေဗီဇီနိဒ္ဒေသ (ပု) [ကေဗီဇီ+နိဒ္ဒေသ] ကေဗီဇီသောတာပန်ကို-အကျယ်ပြခြင်း-အကျယ်ပြရာ စကားရပ်။ ကေဗီဇီနိဒ္ဒေသ ခန္ဓဗီဇံ နာမ ကထိတံ။ အဘိ၊ဋီ၊၃။၄၆။

ကေဗီဇီ (တိ) [ကေဗီဇ+ဣ] တစ်ခုသော-ဘဝမျိုးစေ့-ပဋိသန္ဓေစိတ်-ကံ ကိလေသာ မျိုးစေ့-ရှိသော၊သူ၊ ကေဗီဇီသောတာပန်။ ဣဧကစ္စော ပုဂ္ဂလော တိဏ္ဏံ သံယော-ဇနာနံ ပရိက္ခယာ သောတာပန္နော ဟော-တိ ... သော ကေဝယော မာနုသကံ ဘဝံ နိဗ္ဗတ္တေတ္တာ ဒုက္ခဿန္တံ ကရောတိ။ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ကေဗီဇီ။ အဘိ၊ပု။၁၁၉။ (-သံ၊၁။၁၈၀။ အံ၊၁။၂၃၅။ အံ၊၃။၁၈၆။ အဘိ၊က။၃၄၂။ ပဋိသံ။၁၆၀။ နေတ္တိ၊၁၆၄။) ယသ ဟိ သောတာပန္နဿ ကေဝယော ခန္ဓဗီဇံ အတ္ထိ၊ ကေ အတ္တဘာဝဂ္ဂဟဏံ၊ သော ကေဗီဇီ နာမ။ အဘိ၊ဋီ၊၃။၄၆။ (-သံ၊ဋီ၊၃။၂၇၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၁၇။ အဘိ၊ဋီ၊၂။ ၄၁၁။ ပဋိသံ၊ဋီ၊၂။၆၇။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၇၀။) ကေ ဝေ ဘဝဗီဇံ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏံ ကေဗီဇံ၊ တံ အသ အတ္ထိတိ ကေဗီဇီ။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၁၄၆။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၄၉၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၈။) ကမ္မပဋိသန္ဓိယာ ကေ ကမ္မံ ကိလေသဗီဇံ အသ္သာတိ ကေဗီဇီ၊ သော ဟိ ကေသ္မိ-ညေဝ ဘဝေ ခီဏာသဝေါ ဟောတိ။ မော ဟဝိစ္ဆေဒနီ။၃၄၈။

(လူ,နတ်တို့၌ (ဂ)ကြိမ် ပဋိသန္ဓေနေ၍ သတ္တမဘဝ၌ ရဟန္တာဖြစ်လတ္တံ့သော သောတာပန်သည် သတ္တက္ခတ္တုပရမ သောတာပန်မည်၏။ ထိုသူသည် ဝိပဿနာ၌ မေ့လျော့သူ ဖြစ်၏။ လူ,နတ်တို့၌ နှစ်ကြိမ်သာ ပဋိသန္ဓေနေ၍ ရဟန္တာဖြစ်လတ္တံ့သော သောတာပန်သည် ကောလံကောလ သောတာပန်မည်၏။ ဝိပဿနာ၌ အနည်းငယ် မမေ့လျော့သူ ဖြစ်၏။ တစ်ဘဝတည်း၌ပင် ရဟန္တာဖြစ်လတ္တံ့သော သောတာပန်သည် ကေဗီဇီ သောတာပန်မည်၏။ ဝိပဿနာ၌ အလွန်မမေ့လျော့သူဖြစ်၏။ ဝိပဿနာ၌ အလွန်မေ့လျော့ကုန်သော အနာထပိဏ်၊ ဝိသာခါ, သိကြားမင်း စသော ပုဂ္ဂိုလ်များသည် နတ်

ပြည်(၆)ထပ် စည်းစိမ်ကို အစဉ်အတိုင်း ခံစား၍ ဗြဟ္မာဘုံ၌လည်း အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ပြီး အကနိဋ္ဌဘုံ၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံကုန်လိမ့်မည်၊ ထိုသူများကို ဤ၌ မယူအပ်။ မောဟ ဝိစ္ဆေဒနီ။၃၄၈။

ကေဗီဇီသောတာပန်သည် (၁) သဒ္ဓါကို အဦးပြုလျက် ဝိပဿနာကိုဟူးသဖြင့် သောတာပန်အဖြစ်သို့ ရောက်သူ။ (၂) ပညာကို အဦးပြုလျက် ဝိပဿနာကို ဟူးသဖြင့် သောတာပန်အဖြစ်သို့ ရောက်သူ–ဟု နှစ်ပါးရှိသည်။ တစ်ပါးတစ်ပါးကို ပဋိပဒါလေးပါးဖြင့်မြှောက်ဟူးသော် ကေဗီဇီ သောတာပန် (၈)ပါးဖြစ်သည်။ အထက်မဂ်သုံးပါး၏ (အထက်မဂ်သုံပါးသို့တက်လှမ်းရန်) ဝိပဿနာအားကြီးမူ ကေဗီဇီမည်၏။ ဝိပဿနာအားနုံ့မူကောလ်ကောလမည်၏။ ဝိပဿနာ အလွန်အားနုံ့မူ သတ္တက္ခတ္တုပရမ မည်၏။ ကေဗီဇီ, ကောလ်ကောလ စသော အမည်သည် ဘုရားရှင်ကပေးသော အမည်ဖြစ်သည်၊ မိဘတို့က သားသွီးတို့အား ပေးသော အမည်နှင့် တူသည်။ အံ၊ဌ၊၂။၂၁၈။ အံ၊ဌီ၊၂။၁၉၃၊၁၉၈။

ကေဗီဇီသောတာပန်နှင့် "ဣဓ ပတ္တာ တတ္ထ နိဗ္ဗတ္တိတ္တာ ဣဓ ပရိနိဗ္ဗာယိ" (ဤလူ့ဘုံ၌ သကဒါမိမဂ်ရ၍ နတ်ဘုံ၌ ဖြစ်ပြီး လူ့ပြည်၌ ပဋိသန္ဓေ နေလတ္တံ့သော) သကဒါဂါမ်တို့၏ အထူးမှာ— ကေဗီဇီ သောတာပန်အား ပဋိသန္ဓေ တစ်ခုသာ ဖြစ်လတ္တံ့၊ ထိုသကဒါဂါမ်အား ပဋိသန္ဓေ နှစ်ခု ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဤကား အထူးတည်း။ အဘိ၊ဌ၊၃။၄၈။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၆။)

ကေဗုဒ္ဓ (ပု) [ကေ+ဗုဒ္ဓ] တစ်ဆူသောဘုရား။ တတော ကေဗုဒ္ဓသပိ ဥပ္ပဇ္ဇိပါဋိယာ ဂမနံ အဒိသ္မာ ... သပဒါနံ ပိဏ္ဍာယ စရတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၈၈။ (–ဒီ၊ဌ၊၂။၂ရ၆။)

ကေဗုဒ္ဓဓရကီ (တိ) [ကေဗုဒ္ဓ+ဓရ+ဏ+ဤ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] တစ်ဆူသာဖြစ်သောဘုရားကို ဆောင်နိုင်သော။ အယံ မဟာရာဇ ဒသသဟဿီ လောကဓာတု ကေဗုဒ္ဓဓ-ရကီ။ မိလိန္ဒ။၂၃၁။ ဒီ၊ဌ။။၈၅။ မ၊ဌ၊၄။၈၃။ အံ၊ဌ၊၁။၃၆၀။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၁၅။ ကေ ဝေ ဗုဒ္ဓံ ဓာရေတီတိ ကေဗုဒ္ဓဓရကီ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၈၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁ရ။

ကေဗုဒ္ဓန္တရ (နာ) [ကေ+ဗုဒ္ဓန္တရ] တစ်ခုသောဘုရားနှစ်ဆူတို့၏ အကြား၊ ဘုရားနှစ်ဆူတို့၏ အကြားကာလတစ်ခု။ သံဃသဒိသောဟိ ပါဟုနကော နတ္ထိ။ တထာဟေသ ကေဗုဒ္ဓန္တရေ စ (ကေဗုဒ္ဓန္တရေ ဝိတိဝတ္တေ-ယေ၀) ဒိသတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ရ၈။ ကေဗုဒ္ဓန္တရေ စ ဒိသတိတိ ကေသ္မိ ဗုဒ္ဓန္တရေ ဝိတိဝတ္တေ ဒိသတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၂၈၀။

ကေဗုဒ္ဓန္တရိက (တိ) [ကေဗုဒ္ဓန္တရ+ဣက] ဘုရားနှစ်ဆူတို့၏ တစ်ခုသောအကြားရှိသော၊သူ။ ကေဗုဒ္ဓန္တရိကတ္တာ သုဒ္ဒရကာလိကတာယ "စိရသ"န္တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၅၃။

ကေဗောဓိပက္ခိယ (တိ) [ကေ+ဗောဓိပက္ခိယ]

တစ်ခုသော မဂ်ဉာဏ်၏အဘို့၌ ဖြစ်သော (တရား)။ တစ်ခုသောဗောဓိပက္ခိယ(တရား)။ ကေဗောဓိပက္ခိယေ ဓမ္မေ ဝုတ္တော သဗ္ဗေ ဗောဓိဂမနီယာ ဓမ္မာ ဝုတ္တာ ဘဝန္တိ။ ပေဋ ကော။ ၂၉၂။

ကေဘွန္ဆရ (တိ) [ကေ+အဘ္ဘန္ဆရ] တစ်ခုသော အဘ္ဘန္ဆရရှိသော(အရပ်)။ တသ္မာ သတ္ထသ ပုရတော စ ပစ္ဆတော စ သတ္တာဘ္ဘန္ဆရာ, ပဿတော စ ကေဘ္ဘန္ဆရန္တိ အယမေကူ-ပစာရော။ ဝဇိရ။ ၂၃၁။

ကေဗျဥ္ဇန (နာ) [ကေ+ဗျဥ္ဇန] တစ်ခုသော ဗျည်း။ နာ ဟိ တထာဂတာ ကေဗျဥ္ဇနမ္ပိ နိရတ္ထကံ ဝဒန္တိ။ ဒီဃ၊၁။၁ ၂။ သာရတ္ထ၊၁။ဖ၀။ ဒီဃ၊ဋီ၊၁။ ၂၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ရ၁။ အောက်ပုဒ် လည်းကြည့်။

ကေဗျဥ္ဇနာဒိယုတ္တ (တိ) [ကေဗျဥ္ဇနာဒိ+ယုတ္တ] တစ်ခုသော(သိထိလစသော) ဗျည်း အစရှိသည်နှင့် ယှဉ်သော၊ (သိထိလဗျည်း စသော(၁၀)ပါးတို့တွင်) တစ်ခုသော ဗျည်း စသည်နှင့်ယှဉ်သော။ ယသ ပန ဒေသနာ ကေဗျဥ္ဇနာဒိယုတ္တာ ဝါ သဗ္ဗနိရောဋ္ဌဗျဥ္ဇနာ ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ (-သာရတ္ထ၊၁။၃ ၂ရ။) ကေဗျဥ္ဇနာဒိယုတ္တာတိ သိထိလဓနိတာဒိ-ဘေဒေသု ဒသသု ဗျဥ္ဇနေသု ကေပေ့ကာ-ရေနေ၀, ဒ္ဝိပ္ပကာရေနေ၀ ဝါ ဗျဥ္ဇနေန ယုတ္တာ ဒမိဠဘာသာ ဝိယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ရ၁-၂။

ကေဗျာဓိဝူပသမတ္ထ (ပု) [ကေဗျာဓိဝူပသမ+ အတ္ထ] တစ်ခုသောအနာ ငြိမ်းခြင်းအကျိုး။ ကေဗျာဓိဝူပသမတ္ထဉ္စသ ပူတိဟရိတကံ-စတုမဓုရေသု ဥပ္ပန္နေသု...ပတိရူပံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၈။

ကေဗျာမယောတ္တ (နာ) [ကေဗျာမ+ယောတ္တ] တစ်လံ-အတိုင်းအတာရှိ-ရှည်-သော ကြိုး။ ဝေမေ၀ ကေဗျာမယောတ္တတော ပဋ္ဌာယ နဝဗျာမယောတ္တေန ဥတဥဒကံ ဝိယ လောကိယမဟာဇနေန ဒိဋ္ဌဗုဒ္ဓဂုဏာ ဝေဒိ-တဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ဖ၁။

ကေဗျောဟာရိ (ပု) [?] (၁) ကေဗျောဟာ ရိကဝါဒ၊ ကေဗျောဟာရိကဆရာ။ (၂) ကေဗျောဟာရိကဂိုဏ်း။ **(၁)(၂)** ဂေါ်ကု-လိကာ ကေဗျောဟာရိ၊ ဒ္ဒိဓာ ဘိဇ္ဇိတ္ထ ဘိက္ခဝေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀ဖ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၁ဖ။

ကေဗျောဟာရိက (ပု) [?] (၁) ကေဗျောဟာ ရိကဝါဒ၊ ကေဗျောဟာရိကဆရာ။ (၂) ကေဗျောဟာရိကဂိုဏ်း။ **(၁)(၂)** တတော ဘိဇ္ဇိတ္ထာ အပရာနိ ဒ္ဝေ အာစရိယကုလာနိ ဇာတာနိ ဂေါ်ကုလိကာ စ ကေဗျောဟာ-ရိကာ စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀ဖ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၁ဖ။ ဂေါ်ကုလိက၊ ကဿပိက-တို့လည်း ကြည့်။

ကေဗြာဟွက (ပု) [ကေ+ဗြာဟွက] တစ်ယောက်သော-ပုဏ္ဏား-ဗြာဟွက။ ကီ ပန ဝါသေဋ္ဌ အတ္ထိ ကောစိ တေ၀ိဇ္ဇာနံ ဗြာ-ဟွကာနံ ကေဗြာဟွကောပိ၊ ယေန ဗြဟ္မာ သက္ခိဒိဋ္ဌောတိ။ ဒီ၊၁။ ၂ ၂၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃ ၂။)

ကေဗြာဟွကဝတ္ထု—ဘုရားရှင် ဇေတဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးတော်မူနေစဉ် ဗြာဟွကတစ်ယောက်သည် "ရဟန်းဂေါတမသည် မိမိ၏တပည့်သာဝကတို့ကို ဗြာဟွကဟု ခေါ်ဆို၏။ ငါသည်လည်း ဗြာဟွကမျိုး၌ ဖြစ်သူတည်း။ ငါ့ကိုလည်း ဗြာဟွက ဟု ခေါ်သင့်၏"ဟုကြံ၍ ဘုရားရှင်ထံသို့ သွားရောက်လျှောက်ထားသောအခါ ဘုရားရှင်က "ဗြာဟွကမျိုး၌ ဖြစ်ကာမျှဖြင့် ဗြာဟွကဟူ၍ ငါဘုရား မခေါ်ဆို၊ ဥပါဒါန်လေးပါးဖြင့် မစွဲလမ်းသူကိုသာ ဗြာဟွကဟု ခေါ်ဆိုသည်"စသည်ဖြင့် ဟောကြားတော်မူသည်။ ဓမ္မ၊၆၊ ၂။၄၀၅-၆။

ကေဘင် (ပု) [ကေ+ဘင်] တစ်ဖက်သောနံပါးကို ချိုးခြင်း၊ တစ်ဖက်စောင်း၊ နံတောင်းတစ်ဖက်။ ဧကဘင်ေန နိပန္နကောယေဝ မုစ္စတိ။ ဝိ၊၆၊ ၂။ ၂၄၆။ ဧကဘင်ေနာတိ ဧကဿ ပဿဿ ဘဋ္ဌေနေန။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၁၁။ (-ဝိမတိ၊၁။၁၆ ၂။)

ကေဘဏ္ဍ (နာ) [ကေ+ဘဏ္ဍ] (၁) တစ်ခုသောအမျိုး-တစ်ဦးတစ်ယောက်-၏ ဥစ္စာဘဏ္ဍာ။ (တိ)(၂) တစ်ခုသော(သက်ရှိဖြစ်သော) ဥစ္စာဘဏ္ဍာရှိသော (ခိုးခြင်းငါးပါး အပေါင်း)။

(၁) တတ္ထ ကေဘဏ္ဍံ ကေဋ္ဌာနန္တိ ဧကကုလဿ အာပဏကဖလကေ ပဋ္ဌမာသကံ ဘဏ္ဍံ ဒုဋ္ဌပိတံ ဒိသ္မာ... အာဏာပေန္တိ။ ဝိ၊၆၊၁။၃ ၂ ၂။ **(တိ)(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေဘဏ္ဍပဋ္ဌက (တိ) [ကေဘဏ္ဍ+ပဋ္ဌက] တစ်ခုသော(သက်ရှိဖြစ်သော) ဥစ္စာဘဏ္ဍာရှိသောခိုးခြင်းငါးပါး အပေါင်း၊ သက်ရှိဖြစ်သော ဘဏ္ဍာကို ခိုးယူခြင်းငါးမျိုး အပေါင်း။ ပဋ္ဌ ပဋ္ဌကာနိ နာမ နာနာဘဏ္ဍပဋ္ဌက် ဧကဘဏ္ဍပဋ္ဌက်... ထေယျာဝဟာရပဋ္ဌကန္တိ။ ဝိ၊ ၆၊၁။ ၂ ၆၄။ ကခ်ီ။၁၁၆။ သဝိညာဏကဝသေန ဧကော ဘဏ္ဍော ဧတေသာတိ ဧကဘဏ္ဍံ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၁၉၇။ နာနာဘဏ္ဍပဋ္ဌက-လည်းကြည့်။

ဧကဘဏ္ဍပဋ္ဌက-ခိုးခြင်းငါးပါးမှာ-**(၁)** ပိုင်ရှင်ရှိသော သက်ရှိဖြစ်သော ကျွန်, ကျွဲ, နွား စသောတိရစ္ဆာန်ကို မိမိပိုင်ဟူ၍ လိမ်ညာလျှက် တရားဆင်၍ ခိုးခြင်း။ **(၂)** ခရီးသွားသောအခါ အခြားသူတို့က အဖိုး အခဖြင့် ဖြစ်စေ, ရင်းနှီးသဖြင့် ဖြစ်စေ ပါးလိုက်သော သက်ရှိ လူသူ တိရစ္ဆာန်ကို ခိုးခြင်း။ **(၃)** အခြားသူတို့က မိမိထံအပ်နှံထားသော လူသူတိရစ္ဆာန်ကို ပြန်တောင်းသောအခါ မပေးဘဲ ခိုးယူခြင်း။ **(၄)** သက်ရှိ လူသူတိရစ္ဆာန်ကိုသယ်ဆောင်လာသူကို လိုရာအရပ်သို့သွားခွင့်မပေးဘဲ မိမိအလိုရှိရာအရပ်သို့ သွားစေသောအားဖြင့်ခိုးခြင်း။ **(၅)** မြေ၌မြှုပ်နှံဖုံးလွှမ်း၍ဖြစ်စေ မဖုံးလွှမ်းဘဲ ဖြစ်စေ ထားအပ်သောလူသူတိရစ္ဆာန်ကို တည်ရာဌာနမှပြောင်းရွှေ့သောအားဖြင့် ခိုးခြင်း-တို့ဖြစ်သည်။ အကျယ်ကို ကခ်ီ။ ၁၁၆။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၁၉၇-နှင့် နာနာဘဏ္ဍပဋ္ဌက-တို့ကြည့်။

ကေဘတ္တ (ပု) [ကေ+ဘတ္တ] (၁) တစ်ခု-တစ်ထပ်-သော-ဆွမ်း-ထမင်း။ (တိ)(၂)

တစ်ထပ်သော-ထမင်းရှိ-ထမင်းစား-သော၊ ထမင်း တစ်ထပ်တည်းကိုသာစားသော၊သူ။ (၃) တစ်ထပ်သောဆွမ်းရှိသော၊ နံနက်ပိုင်း အချိန်၌သာ-ဆွမ်းရှိ-ဆွမ်းစား-သော၊သူ။ (နံနက်ပိုင်း၌ ဆွမ်းအကြိမ်များစွာ စားသော်လည်း "တစ်ထပ်သောဆွမ်းရှိသောသူ၊ ဆွမ်းတစ်ထပ်စားသူ"ဟုပင် ခေါ်ဆိုရသည်။)

(၁) တေန မေ ယာစိယမာနော ကေဘတ္တမ္မိ နု ပဋိဂ္ဂဏ္ဏာတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၆၆။ **(တိ)(၂)** ကေဘတ္တာ ပုရေ အာသီ၊ နိစ္စံ ထဏ္ဍိလသာယိနီ။ ဇာ၊၂။၃၇၅။ ဇာ၊ဌ၊၇။ ၃၈၁။ ယာဝဇီဝံ ကေဘတ္တံ ကေသေယ္ယ ဗြဟ္မစရိယံ။ ဥဒါန။၁၄၅။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၆၈။)

(၃) ဒုက္ကရံ ခေါ သောဏ ယာဝဇီဝံ ကေသေယ္ယ ကေဘတ္တံ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတုံ။ ဝိ၊၃။၂၈၄။ ဥဒါန။၁၄၅။ (-မ၊ဌ၊၃။၂၀၃။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၇၀။) ကေဘတ္တန္တိ "ကေဘတ္တိ-ကော ဟောတိ ရတ္တိုပရတော ဝိရတော ဝိကာလဘောဇနာ"တိ ဧဝံ ဝုတ္တံ ဝိကာ-လဘောဇနာ ဝိရတိ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဥဒါန၊ဌ။၂၈၁။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၈။ ကေဘ-တ္တိက[3]-လည်းကြည့်။

ကေဘတ္တာဂ (နာ) [ကေ+ဘတ္တာဂ] တစ်ခုသော ဆွမ်းစား-ဇရပ်-ဆောင်။ အယံ တေသံ သဗ္ဗကနိဋ္ဌော တသ္မိံ ဒိဝသေ ဗြာဟ္မဏဟိ သဒ္ဓိံ ကေဘတ္တာဂေ နိသိန္နော။ မ၊ဌ၊၃။၃၀၈။

ကေဘတ္တာတ္ထ (ပု) [ကေဘတ္တ+အတ္ထ] တစ်ခု-တစ်ထပ်-သော ဆွမ်းအကျိုး။ ကေဒိ-ဝသေန ဂမနီယမဂ္ဂေ ကေဘတ္တာတ္ထာယ ပရိယေသိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၈၂။

ကေဘတ္တိက[3] (တိ) [ကေဘတ္တ+ဏိက။ ထိ-၌ ကေဘတ္တိကာ၊ ကေဘတ္တိကိနီ] တစ်ထပ်သောဆွမ်းရှိသော၊ နံနက်ပိုင်း အချိန်၌သာ-ဆွမ်းရှိ-ဆွမ်းစား-သော၊သူ။ (နံနက်ပိုင်း၌ ဆွမ်းအကြိမ်များစွာ စားသော်လည်း "တစ်ထပ်သောဆွမ်းရှိသောသူ"ဟုပင်ခေါ်ဆိုရသည်။)

ကေဘတ္တိကော သမဏော ဂေါတမော ရတ္တိုပရတော ဝိရတော ဝိကာလဘောဇနာ။ ဒီ၊၁။၅။ မ၊၁။၂၃၇။ (-အံ၊၁။၂၁၂၊၅၃၀။ အဘိ၊ပု။၁၆၆။) ကေဘတ္တိကောတိ ...၊ တသ္မာ အန္ဓောမဇ္ဈန္ဟိကေ ဒသက္ခတ္တုံ ဘုဉ္ဇ-မာနောပိ ကေဘတ္တိကောဝ ဟောတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၅။ မ၊ဌ၊၂။၁၁၂-၁၁၃။ အဘိ၊ဌ၊၃။ ၈၈-၈၉။ (-အံ၊ဌ၊၂။၁၉၈၊၃၇၇။) ကေဝ-ဘတ္တံ ကေဘတ္တံ၊ တမသ္မာအတ္ထိ ကေသ္မိ ဒိဝသေ ကေဝါရမေဝ ဘုဉ္ဇနတောတိ ကေ-ဘတ္တိကော။... ကေသဒ္ဒါ စေတ္ထ မဇ္ဈ-ဟ္ဟိကကာလပရိစ္ဆေဒဘာဝေန ပယုတ္တော၊ နစ တဒန္ဓောဂဝါရဘာဝေနာတိ ဒသ္မေတိ တသ္မာတိအာဒိနာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၆။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၂၃။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၇။) ကေဘတ္တိ-ကာဘာဝ၊ ကေဘတ္တိကိနီ-တို့လည်းကြည့်။

ကေဘတ္တိက[4] (တိ) [ကေဘတ္တိက+ဘာဝ] တစ်ထပ်သောဆွမ်းရှိသည်၏အဖြစ်။ မဂ္ဂေနေဝ တေသံ ဗြဟ္မစရိယဿ ကေဘတ္တိကဿ အာ-ဂတံ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၄၀။

ကေဘတ္တိကဘာဝ (ပု) [ကေဘတ္တိက+ဘာဝ]

တစ်ထပ်သောဆွမ်းရှိသည်၏အဖြစ်။ တုမှာက် ကေဘတ္တိကဘာဝ် သုတ္တာ ကေဘတ္တိကာဝ ဇာတာ။ အပါဠေ၊၁၀ဝ၆။ ဇာ၊ ၌၊၁၀ဝ၆။

ကေဘတ္တိကိန် (ထီ) [ကေဘတ္တိက+ဣကိန် (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] တစ်ခုသောထမင်းရှိသော (မယား)။ (သယောက်လင်မထား၊ ဘဲ လင်တစ်ဦးတည်း၏ လုပ်စာကိုသာ စား၊သော မယား။) (နှစ်ထပ်သောထမင်းကိုမစား, တစ်ထပ်သောထမင်းကိုသာစား၊သော သူ။ ဇာတ်၊ သျှ။) ကေဘတ္တိကိန် သာမာ၊ တမေဝ အ-ဘိကခံ်တိ။ ဇာ၊၁။၁၀၂။ ဇာ၊ ၌၊၃၊၅။ (သီ၊ သျှ-မှုတို့၌ "ကေဘတ္တာ ကိရ"ဟုရှိသည်။ "ကေဘတ္တာ=တစ်ယောက်သောလင်ရှိသည်" ဟု ပြန်ဆိုရမည်။)

ကေဘဝဒဿီ (တိ) [ကေဘဝ+ဒိသ+ဏီ] တစ်ခုသောဘဝ-မျက်မှောက်ဘဝတစ်ခု-ကိုသာ မြင်လေ့ရှိသော၊သူ။ ကေဒဿီ(၁)ကြည့်။

ကေဘဝနိဗ္ဗတ္တက (တိ) [ကေဘဝ+နိဗ္ဗတ္တက] တစ်ခုသောဘဝကို ဖြစ်စေသော။ ကမ္မသ ပန ကေဘဝနိဗ္ဗတ္တကဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅၅။

ကေဘဝပရိစ္ဆိန္န (တိ) [ကေဘဝ+ပရိစ္ဆိန္န] တစ်ခုသောဘဝ၌ အကျုံးဝင်သော။ ကေဘဝ-ပရိစ္ဆိန်ံ ပန အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်ံ နာမ။ အဘိ၊ဌ၊ ၁။၄၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၆၅၊ ၂၀၃။)

ကေဘဝပရိယာပန္န (တိ) [ကေဘဝ+ပရိယာပန္န] တစ်ခုသောဘဝ၌ အကျုံးဝင်သော။ ကေမ္ပိ ဇာတိန္တိ ကေမ္ပိ ပဋိသန္ဓိမူလံ စုတိ-ပရိယောသာနံ ကေဘဝပရိယာပန္နံ ခန္ဓ-သန္တာနံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၃။ နေတ္တိ ၌။၁ရ၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၈၄။

ကေဘဝပရိယာပန္နခန္ဓ (ပု) [ကေဘဝပရိယာပန္န+ခန္ဓ] တစ်ခုသောဘဝ၌ အကျုံးဝင်သော ခန္ဓာ။ ဇရာတိ ဇီရဏ်၊... ကေဘဝပရိ-ယာပန္နခန္ဓာနံ ပုရာဏဘာဝေါ စ။ ပဋိသံ၊ ၌၊၁။ရရ။ (-သာရတ္ထ၊၃။၁ရ၃။)

ကေဘဝူပဂ (တိ) [ကေဘဝ+ဥပ+ဂမု+ဏ္ဍိ] တူသော ဘုံဘဝသို့ ကပ်ရောက်သော၊သူ။ သဟ ဗျတိ ပဝတ္တတီတိ သဟဗျာ၊ သဟာယော၊ ဣဓ ပန ကေဘဝူပဂေါ အ-ဓိပ္ပေတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၆၀။

ကေဘာဂ (ပု) [ကေ+ဘာဂ] တစ်ခုသောအဘို့။ ကေဘာဂေန စာလေတုံ နှ သက္ကုဏေယ္ယံ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၂၅။ ဥဒါန၊ဌ။၉၆။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၉၃။

ကေဘာဂဂရဏ (နှ) [ကေဘာဂ+ဂရဏ] တစ်ခု-တူ-သော-အဘို့ရှိသည်ကို ပြခြင်း။ ဝိ-တက္ကော အကုသလပက္ခိကောယေဝါတိ ဣမိနာ ဝိတက္ကဘာဝသာမညေန တတ္ထာပိ အကုသလဘာဝသာမညေန ကေဘာဂ-ဂရဏံ၊ နှ ကေစိတ္တုပ္ပါဒပရိယာပန္နတာ-ဒိဝသေနာတိ ဒသ္သေတိ။ မဋီ၊၂။ ၆ရ-၈။

ကေဘာဂဂ္ဂဟဏ (နှ) [ကေဘာဂ+ဂဟဏ] တစ်ခုသောအဘို့ကို ယူခြင်း။ နိပ္ပန္နသ-ဿတော နဝဘာဂေ ကဿဂဿ ဒတ္တာ

ရည် ကေဘာဂဂ္ဂဟက် ဒသမဘာဂ-ဂ္ဂဟက်။ သံ၊ဌီ၊၁။၁ရ၉။ အံ၊ဌီ၊၃။၂၀၄။

ကေဘာနေ (နာ) [ကေ+ဘာနေ] တစ်ခုသော ခွက်။ တေ ... ကုလဒါသီဟိပိ သဒ္ဒီ ကေ-ဘာဇနေပိ ဘုဥ္ဇန္တိ။ ဝိ၊၁။၂ရ၄၊၂ရရ။

ကေဘိက္ခာ (ထီ) [ကော+ဘိက္ခာ] ဆွမ်းတစ်ထပ် (မုချ)။ ဆွမ်းတစ်ထပ်အလျှူ (ဥပစာ)။ ဒုဂ္ဂတီ နာဘိဇာနာမိ၊ ကေဘိက္ခာယိဒံ ဖလံ။ အပ၊၁။၁၃၄။

ကေဘိက္ခာဒါနကမ္မ (နာ) [ကေဘိက္ခာဒါန+ကမ္မ] ဆွမ်းတစ်ထပ်လျှူသောကံ။ ကမ္မ-ဿာတိ တဿ ကေဘိက္ခာဒါနကမ္မဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၃။

ကေဘိက္ခု (ပု) [ကေ+ဘိက္ခု] ရဟန်းတစ်ပါး။ (အချို့နေရာ၌ "ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတစ်ဆူ"ကို ဆိုလိုသည်။) အတ္ထိ ပန ဘောတော ဂေါ-တမဿ ကေဘိက္ခုပိ သာဝကော။ မ၊၂။ ၁၅ရ။ ယမ္မေ ပထေ ဗြာဟ္မဏ ကေဘိက္ခု။ ဇာ၊၁။၂၀၆။ ကေဘိက္ခုန္တိ ကေ၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓံ သန္ဓာယာဟ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀။

ကေဘိက္ခုက (တိ) [ကေ+ဘိက္ခု+က] ရဟန်း-တစ်ပါးရှိသော။ ကေဘိက္ခုကေ ဝိဟာရေ သံဃဿ စီဝရေသု ဥပ္ပန္နေသု... ဂဏ္ဍာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၁။

ကေဘိက္ခုနီ (ထီ) [ကော+ဘိက္ခုနီ] ရဟန်း-မိန်းမတစ်ပါး။ နိဿဋ္ဌိတမ္ပံ သံဃဿ ဝါ ဂဏဿ ဝါ ကေဘိက္ခုနိယာ ဝါ။ ဝိ၊၂။ ၃၂၁။

ကေဘုတသန္နိဿယ (တိ) [ကေဘုတ+သန္နိ-ဿယ] မဟာဘုတ်တစ်ခု-လျှင်မှီရာရှိ-ကို မှီ-သော။ နာ ဟိ ဥပါဒါယရူပံ ကေဘုတ-သန္နိဿယံ အတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၈။

ကေဘုတသေဋ္ဌာရမ္မဏ (တိ) [ကေဘုတ-သေဋ္ဌ+အာရမ္မဏ] တစ်ခုတည်းဖြစ်၍ဖြစ်-သော မြတ်သောနိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသော။ ကေတ္တာဝိမောက္ခ-ကြည့်။

ကေဘူမက (တိ) [(ကော+ဘူမိ+က] တစ်ခု-သော-ဘုံ-အဆင့်-အထပ်-ရှိသော။ သေ-နာသနံ ခုဒ္ဒကံ ဝါ ဟောတု ... ကေ-ဘူမကံ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅။

ကေဘူမိ (ထီ) [ကော+ဘူမိ] တစ်ခုသောဘုံ။ သုဒ္ဓါဝါသဘူမိသု ကေဘူမိယမ္ပိ ဒုတိယာ ဥပပတ္တိ နတ္ထိ။ မူလဋီ၊၃။၁၂၅။

ကေဘူမိက (တိ) [(ကော+ဘူမိ+က] တစ်ခု-သော-ဘုံ-အဆင့်-အထပ်-ရှိသော။ ရညော ကေဘူမိကံ ဝါ ။ပ။ သတ္တဘူမိကံ ဝါ ပါသာဒံ ယောဇေတွာ ဒေန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅ရ။)

ကေဘောသဇ (နာ) [ကေ+ဘောသဇ] တစ်ခု-တစ်ကြိမ်-သော ဆေး။ ကေဘောသဇေနေ၀ အက္ခိနိ ပါကတိကာနိ အဟေသုံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃။

ကေမံသ (နာ) [ကေ+မံသ] တစ်ခုသောအသား။ ကေမံသေ ထုလ္လစ္စယ(ဝိ၊၅။၃၆၄)တိ မနု-ဿမံသေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂ရ။

ကေမံသခ၊လ (ပုဂ္ဂ) [ကေ+မံသခ၊လ] တစ်ခု

သော အသား-အစု-စု။ ခုရပရိယန္တေနာပိ စကြေန ယော ဣမိသာ ပထဝိယာ ပါကော ကေမ်သခလ် ကေမ်သပုဋ္ဌံ ကရေယျ။ သံ၊ ၂။ ၁ရ၁။ (ဒီ၊၁။၄၉။ မ၊၂။၆၆-တို့ဌ် "ကေ်မ်သခလ် ကေ် မ်သပုဋ္ဌ"ဟု ရှိသည်။) ကေ-မ်သခလန္တိ ကေမ်သရာသီ။ သံ၊ဌ၊၂။၃၁၂။

ကေမ်သခလကရကနိဒါန (တိ) [ကေမ်သခလကရက+နိဒါန] တစ်ခုသောအသားစုကို-တစ်ခုသောအသားစုဖြစ်အောင်-ပြုခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော၊ တစ်ခုတည်းသော အသားစုဖြစ်အောင်ပြုခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော။ တတောနိဒါနန္တိ ကေမ်သခလကရကနိဒါနံ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၄၅။ မ၊ဌ၊၃။၈၃။ သံ၊ဌ၊၂။၃၁၂။

ကေမ်သရာသီ (ပု) [ကေ+မ်သရာသီ] တစ်ခုသော အသား-အစု-စု။ ကေမ်သခလ-ကြည့်။

ကေမဂ္ဂ (ပု) [ကေ+မဂ္ဂ] (၁) တစ်ခုသောလမ်းခရီး။ (၂) တစ်ခုသော-မဂ်-အရိယာမဂ်။ (၃) တစ်ခုသောမဂ် (ပဿာဝမဂ် စသည်)။ (၄) တစ်ကြောင်း-တစ်ခု-တည်းသောကျင့်စဉ်လမ်း။ (၅) တစ်ခုသော-လမ်း-အကြောင်း၊ တနည်းတည်း၊ တစ်ခွန်းတည်း၊ တစ်မျိုးတည်း။ (တိ)(၆) တစ်ခုသော အစဉ်ရှိသော (အမိုး)။

(၁) တစ်ခုသောလမ်းခရီး။ တေ ရာ-ဇာနော အညမညံ ဘိန္ဒိတ္တာ ယထာ ဒ္ဝေ ကေမဂ္ဂေန နဂ္ဃန္တိ၊ တထာ ကတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၁၃။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၆၀။)

(၂) တစ်ခု သော-မဂ်-အရိယာမဂ်။ ကေမဂ္ဂေန ဒ္ဝိက္ခတ္တုံ နိဗ္ဗာနံ နဂ္ဃန္တိ။ အ ဘိ၊ဌ၊၃။၁၄။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၁၅။ (-မူလဋီ၊ ၁။၁၁၁။ အနုဋီ၊၃။၁၀၅။)

(၃) တစ်ခုသောမဂ် (ပဿာဝမဂ် စသည်)။ ကေမဂ္ဂဝိသယ-ကြည့်။ (၄) တစ်ကြောင်းတည်း-တစ်ခုတည်း-သော ကျင့်စဉ်လမ်း။ ကောယန-ကြည့်။

(၅) တစ်ခုသော-လမ်း-အကြောင်း၊ တနည်းတည်း၊ တစ်မျိုးတည်း၊ တစ်ခွန်းတည်း။ သစေ ပဌမ် အည် ဝတ္တာ ပစ္ဆာ အည် ဝဒတိ၊ နေ ကေမဂ္ဂေန ကထေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၁၄။

(တိ)(၆) တစ်ခုသော အစဉ်ရှိသော (အမိုး)။ သဗ္ဗသ္မိံ ဝိဟာရေ ကေဝါရံ ဆာ-ဒိတေ တံ ဆဒနံ ကေမဂ္ဂံ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၃။ (-ဝိမတိ၊၂။၁၈။)

ကေမဂ္ဂကထာ (ထီ) [ကေမဂ္ဂ+ကထာ] (မြတ်စွာဘုရားတို့သည်) တစ်ခုသောအရိယာမဂ်ဖြင့် ဖိုလ်လေးပါးကို မျက်မှောက်ပြု၏ဟု ဖြစ်သော-စကား-အယူဝါဒ။ ဣဒါနိ ကေ-မဂ္ဂကထာ နာမ ဟောတိ။ ဧကေနေဝ ပန အရိယမဂ္ဂေန စတ္တာရိ ဖလာနိ သစ္ဆာကာသိတိ လဒ္ဓိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၆၂။ ဗုဒ္ဓေါ ဧကေန မဂ္ဂေန စတ္တာရိ သာမည-ဖလာနိ သစ္ဆိကရောန္တိတိ ပဝတ္တာ ကထာ ကေမဂ္ဂကထာ။ မောဟဝိစ္ဆေဒနီ။၃၈၁။

ကေမဂ္ဂဘာဝ (ပု) [ကေမဂ္ဂ+ဘာဝ] တစ်ခုသော

အရိယာမဂ်၏အဖြစ်။ စတုန္နံ ဥာဏာနံ ကေမဂ္ဂဘာဝတော နှ ကေမဂ္ဂသ ဗဟု-ဘာဝါပတ္တိ။ မူလဋီ၊၃။ရ၂။ ကေမဂ္ဂဘာ-ဝတောတိ သောတာပတ္တိအာဒိကေမဂ္ဂ-ဘာဝတော။ အနုဋီ၊၃။၁၀၅။ (-နေတ္တိ၊ဋီ။ ၁၄၅။)

ကေမဂ္ဂဝိသယ (တိ) [ကေမဂ္ဂ+ဝိသယ] တစ်ခု သောမဂ် (ပဿာဝမဂ် စသည်)လျှင် အရာ ရှိသော။ ပဌမနှုန်း ဝါရာနံ ဝုတ္တနယေန "ပဌမစတုက္ကာ"တိ ဝတ္တမ္ပေပိ ကေမဂ္ဂဝိသ-ယတာယ တေသံ ကေတ္တံ အာရောပေတ္တာ ပဌမစတုက္ကတာ ဝုတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၃။

ကေမဂ်လိက (တိ) [ကေမဂ်လ+ဣက] တစ်ပြိုင်နက်သော မဂ်လာရှိသော။ ဘယေ ပန ဝူပသန္တေ ယောဇနသတိကော တမ္မဒီပေါ ဒါရကာနံ ဇာတမဂ်လေဟိ ကေမဂ်လိ-ကော အဟောသိ။ သံ၊ဌ၊၂။၁၀၂။

ကေမဌ (ပု) [ကေ+မဌ] တစ်ခုသော-ခုတင်-ညောင်စောင်း။ ကေမဌေပိ တုဝဋ္ဋေန္တိ။ ဝိ၊ ၁။၂ရ၄။ ဝိ၊၄။၂၃၊၂ဖ၁၊၂၈၄။ (-အပ၊၂။ ၁၀၂။ မ၊ဌ၊၂။၂၈၃။)

ကေမဌဌာန (နှ) [ကေမဌ+ဌာန] တစ်ခုသော ညောင်စောင်းနေရာ။ ဝဿူပနာယိက-ဒိဝသေ ကာလံ ယောသေတ္တာ ကေမဌဌာနံ ကေသ ဘိက္ခုနော ဂါဟေတုံ အနုဇာနာမိ။ ဝိ၊၄။ဖ၅။

ကေမဏ္ဍလ (နှ) [ကေ+မဏ္ဍလ] တစ်ခုသော အဝန်းအဝိုင်း။ ကေံ စက္ကန္တိ ကေမဏ္ဍလံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁ရ၁။

ကေမဏ္ဍလိက (ပု) [ကေ+မဏ္ဍလိက] တစ်ယောက်သော တစ်ဝန်းတစ်လျားကိုအစိုးရသော မင်း၊ တစ်ယောက်သော-စော်ဘွား-နယ်စား။ ဒုဗ္ဗလပက္ခန္တိ နှ ကာဠာသောကံ ဝိယ ဗလဝန္တံ၊ အထ ခေါ ကေမဏ္ဍလိကန္တိ ဝဒန္တိ။ မူလဋီ၊၃။၄ရ။

ကေမတိ (ထီ) [ကော+မတိ] တူသော အလိုဆန္ဒ။ တတော အယံ ဒ္ဝိန္နမ္ပိ အမှာကံ ကေမတိယာ ကေဠာသယေန စ ဌပိတာ အတိဂရုကာ ဘဝိဿတိ ပါသာဏစ္ဆတ္တ-သဒိသာ။ မ၊ဌ၊၂။၂၃ရ။

ကေမန (တိ) [ကေ+မန] (၁) တစ်ခုတည်း-သော-တည်ကြည်သော-စိတ်ရှိသော၊သူ။ (၂) တူသောစိတ်ရှိသော၊သူ။ **(၁)** တံ တဝ အာစိက္ခိဿံ၊ တံ ကေမနာ နိသာမေဟိ။ ထေရီ။၄၂ရ။ ကေမနာတိ ကေဂ္ဂမနာ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ ထေရီ၊ဌ။၂ရ၅။

(၂) ကာလဿ ဥတ္တာန တထာဝိမိဿ၊ မေဓာဝိနံ ကေမနံ ဝိဒိတ္တာ။ ဇာ၊၁။၂ဖ၃။ (-စရိယာ။၄၁၃။) တထာဝိမိဿာတိ ပဏ္ဍိ-တပုရိသံ အတ္တာနာ သဒ္ဓိံ ကေမနံ ဝိဒိတ္တာ တထာဝိမိဿ အာစိက္ခေယျ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၂၄။

ကေမန္ဓံ။ ကေမန္ဓ (ဗျ။(ရှ)။ ပု၊နှ။(နိတိ)။ [သတ္တ မ္ပန္ဓနိပါတ်။ ရှုနှာ။၁၃၃-၄။ ကေမန္ဓန္တိ ကေ-သ္မိ အနုရူပေ ဌာနေ။ ရှု၊ဋီ။၈၂။ ကေ+ အန္ဓ+အံ(ဝိဘတ်)။ ဘာဝနပုံသကေ ဒုတိ-ယေကဝစနံ။ ... ကေမန္ဓန္တိ ကောကာသံ၊

ကေပသန္တိ အတ္ထာ၊ ဘုမ္မတ္ထေ ဝါ ဥပ-ယောဂဝစနံ။ နိတိ၊သုတ္တာ၊နှာ။၁၄၉။ နိရုတ္တိ၊ နှာ။၁၇၂။ ပါစိတ်၊ယော။ (ဤပုဒ်ကို - ကေ-မန္တံ (ဝိ၊၁။၁။) ကေမန္တေန (သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၇၅။) ကေမန္တေ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။) ကေမန္တမှိ (အပ၊၂။၂၆၅။) ဟု တွေ့ရသည်။)

(၁) သင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာ။ တစ်ခုသော-အနီ:အရပ်-အစွန်အဖျား:နံ ပါ: အရပ်-၌၊ သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော အရပ်၌။ (ပါ၊ဂံ၊သစ်၊၂။၉၅-၌ "ကေမန္တံ = တစ်ခုသောအရပ်အစုကို၊ ကတ္တာ=ပြု၍။ ဝါ-တစ်ခုသောအရပ်အစု၌။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဝါ-သင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာ။ ဝါ-သင့်တင့်လျောက်ပတ်သောအရပ်၌။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) ဟုပြန်ဆို၍၊ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်-၌ "ကေ+မန္တ" ဟု ပုဒ်ခွဲလျက် "မြတ်သော ဉာဏ်ရှိသည် ဖြစ်၍ သင့်လျော်လျောက်ပတ်စွာ" ဟုပြန်ဆိုသည်။) (၂) တစ်ခုသော-အစွန်:-အစွန်အဖျား။

(၁) ကေမန္တ(ဝိ၊၁။၁။ ဒီ၊၂။၄၇။ မ၊ ၁။၂၀။ သံ၊၁။၁။ အံ၊၁။၅၇)နှိ ဘာဝနပုံ-သကနိဒ္ဒေသော၊ ... ယထာ နိသိန္နော ကေမန္တံ နိသိန္နော ဟောတိ၊ တထာ နိသီ-ဒိတိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဘုမ္မတ္ထေ ဝါ ဧတံ ဥပယောဂဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃။ ကေမန္တံ အဋ္ဌာသိ(ဒီ၊၁။၄၇)တိ ... အနုစ္ဆဝိကေ ကေသ္မိ ပဒေသေ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ ကေကောဝ အဋ္ဌာသိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁။၁၃၉။ ကေမန္တ(ခုဒ္ဒက။၃)နှိ ဘာဝနပုံသကနိဒ္ဒေသော၊ ကေကောကာသံ ကေပ-သန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဘုမ္မတ္ထေ ဝါ ဥပ-ယောဂဝစနံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၈။ ကေမန္တ(ဥဒါန။ ၈၀)နှိ ဘာဝနပုံသကနိဒ္ဒေသော၊ ကေသ္မိ ဌာနေ ... ကေသ္မိ ပဒေသေတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၊ ၁၅၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၄၊ ၂၆၀၊ ၂၇၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၈၊ ၂၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၆၊၉၅၊၁၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။) ကေမန္တေ ကေသ္မိ အန္တေ ယုတ္တပ္ပဒေသေတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။၆၇။ ကေမန္တန္တိ ဧတ္ထ အန္တသဒ္ဒေါ သမီပဒေသတ္ထော၊ ကောဋိဒေ-သတ္ထော ဝါ၊ ဥပယောဂဝစနဉ္စ ဘုမ္မတ္ထေ ဟောတီတိ ဒဿေန္တော အာဟ "ကေသ္မိ ပဒေသေ"တိ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂၁၃-၄၊(-၂၂၁၊ ၂၅၃။)

(၂) တသ (ပိလောတိကခဏ္ဍသ) ကေမန္တံ ပရိမဇ္ဈိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။ သော ဧဝံ အာစိက္ခိတ္တာ တုဋ္ဌမာနသော ကေမန္တေ ဝိစရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၀။ (က-မှ၌ "ကေ-ပန္ထေန"ဟု ရှိသည်။)

ကေမန္တသေဝိတာ (ထီ) [ကေမန္တသေဝိ+တာ] တစ်ခုသောသင့်တင့်လျောက်ပတ်သော အရပ်-၌-ကို မှီဝဲလေ့ရှိသောသူ၏အဖြစ်။ တေဟိ တေဟိ သတ္တာသခါရေဟိ ပဋိနိဝ-တ္တိတ္တာ သလ္လာနံ ပဋိသလ္လာနံ၊ ကေဝိဟာ-ရော၊ ကေမန္တသေဝိတာ၊ ကာယဝိဝေ-ကောတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၀။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၇။)

ကေမန္ဓသေဝိ (တိ) [ကေမန္ဓ+သေဝ+ဏိ] တစ်ခုသောသင့်တင့်လျောက်ပတ်သော အရပ်-ဌ-ကို မှီဝဲလေ့ရှိသောသူ။ အထက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကေမဟာဝဿ (နာ) [ကေ+မဟာဝဿ] တစ်ခဲနက်-တစ်ပြိုင်နက်-ရွာသွန်းသောမိုးကြီး။ အာဒိတောဝ ကပ္ပဝိနာသကမဟာမေဃော ဥဋ္ဌဟိတ္တာ ကောဋိသတသဟဿစက္ကဝါဠေ ကေမဟာဝဿံ ဝဿတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၈၉။

ကေမာတိက (တိ) [ကော+မာတု+က] တစ်ယောက်တည်းသာဖြစ်သော-တူသော-အမိရှိသော၊ အမေတူဖြစ်သော၊သူ။ တေ သဗ္ဗေ အသောကော အတ္တနာ သဒ္ဓိံ ကေမာတိကံ တိဿကုမာရံ ဌပေတ္တာ ယာတေသိ။ ဝိ၊ ဋီ၊၁။၃၂၂(-၄၁။) ကောဝ မာတာ အဿာတိ ကေမာတိကံ၊ အတ္တနာ သဟောဒရန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၃။

ကေမာတု (ထီ) [ကော+မာတု] တစ်ယောက်တည်းဖြစ်သော-တူသော-မိခင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေမာတုက (တိ) [ကေမာတု+က] တစ်ယောက်တည်းဖြစ်သော-တူသော-အမိ ရှိသော၊ အမေတူဖြစ်သော၊သူ။ ယထာပိ နိယကော ဘာတာ၊ သဉ္ဇရိယော ကေ-မာတုကော။ ဇာ၊၂။၂၁၃။ ကေမာတုကော-တိ ကေမာတရာ ဇာတော။ ဇာ၊ဋီ၊ဖ။၂၉၅။

ကေမာတုကုစ္ဆိ (ထီ) [ကေမာတု+ကုစ္ဆိ] တစ်ယောက်တည်းဖြစ်သော-တူသော-မိခင်၏ ဝမ်း။ အတ္တနာ သဒ္ဓိံ ကေမာတုကုစ္ဆိယာ သယိတဒါရကံ ဝိယ မညတိ။ ဝိ၊ဋီ၊၁။၁ရ၈။ (-မ၊ဋီ၊၃။၂၀၈။ ဓမ္မ၊ဋီ၊၂။၂၅၉။)

ကေမာန (နာ) [ကေ+မာန] တစ်ခုသော ချိန်။ ကေတုလာယာတိ ကေမာနေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၁၅။

ကေမာနသ (တိ) [ကေ+မာနသ] တူသောစိတ်-အလိုဆန္ဒ-ရှိသော၊သူ။ မာတာပိတူဟိ ပဟိတာ၊ သဟာယာ ကေမာနသာ။ စရိ ယာ။၄၁၁။ ကေမာနသာတိ သမာနဇ္ဈာ-သယာ ပုဗ္ဗေ မယာ ကေစ္ဆန္ဒာ။ စရိယာ၊ ဋ။၁၉၄။

ကေမာနိကာ (ထီ) [ကော+မာနိကာ] တစ်တင်း။ စတ္တာရော ဒေါကာ ကေမာနိကာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၄။

ကေမာလာ (ထီ) [ကော+မာလာ] (၁) တစ်ခဲနက်သောပန်း။ (တိ)(၂) တစ်ခဲနက်သော ပန်း ပွင့်ရှိသော။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်း ကြည့်။ **(တိ)(၂)** ကေဂန္ဓ-ကြည့်။

ကေမာလာမာလိနီ (ထီ) [ကေမာလာ+မာလာ+ဏီ (ဏ္ဍတ္ထီပစ္စည်း)] တစ်ခဲနက်သော-ပန်းအစဉ်-ပန်းကုံးပန်းဆိုင်း-ရှိသော၊ ပန်းနှင့်ပန်းချင်း ထပ်မျှရှိသော။ (မဟာ ဗုဒ္ဓဝံ။)

သကလဒသသဟဿီလောကဓာတု ... အလက်တပွင့်ဝိယတ္တံ့ မာလာသနံ ဝိယ စ ကေမာလာမာလိနီ ...အဟောသိ။ ဥဒါန၊ ဋ။၁၃၃။ ဏ္ဍတိဝုတ်၊ဋ။၁၂၉။ ဇာ၊ဋ၊၁။ဖ၁။

လိနလောလာလိမာလိနီ (အလက်ာ၊ဌ။ ၁၅၅-၆-လည်းကြည့်။)

ကေမာသ (ပု) [ကေ+မာသ] တစ်လ။ အထာ-ပရံ့ ကေမာသ် တတ္ထေ၀ ၀ါသ် ကပ္ပေသိ။ ၀ိ၊ဌ၊၁။၅၃။ (-၀ိမတိ၊၁။၃၅၅။)

ကေမာသက (ပု) [ကေ+မာသက] တစ်ပဲ။ ကေမာသက် ဒတ္တာ ဥဋ္ဌာပေထ။ မ၊ဌ၊၃။ ၅၀။

ကေမာသဒ္ဓေမာသ၀ါရ (ပု) [ကေမာသဒ္ဓေမာသ+၀ါရ] တစ်လတစ်ကြိမ် နှစ်လတစ်ကြိမ်။ ဗာရာဏသီသေဋ္ဌိနော ဓီတာ ဒိဋ္ဌမင်္ဂလိကာ နာမ ကေမာသဒ္ဓေမာသ-၀ါရေန မဟာပရိ၀ါရာ ဥယျာနံ ကီဠိတုံ ဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၃၅။

ကေမာသန (နာ) [ကေ+အာသန] တစ်ခုတည်းသောညောင်စောင်းကုတင်စသည်၌ နှစ်ဦးအတူ ထိုင်ခြင်း။ တိ၀ဿန္ဓရာနုညာတံ၊ ဘိက္ခုနေကမာသနံ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဂါထာ။ ၁၉၅။ ကေသို အာသနေ မဏ္ဍာဒိကေ ဒ္ဝိန္နံ အာသနံ နိသီဒနံ ကေမာသနံ၊ မကာရော သန္ဓိဇော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဌီ၊သစ်။၃၄၆။

ကေမာသာဘိသိတ္တ (တိ) [ကေမာသ+အဘိသိတ္တ] အဘိသိက်သွန်းပြီး၍ တစ်လရှိသော၊ သူ။ သွာယ် ရာဇာ တံ်ဒိ၀သ် အသောက-ရညာ ပေသိတေန အဘိသေကေန ကေ-မာသာဘိသိတ္တော ဟောတိ။ ၀ိ၊ဌ၊၁။၅၅။ ကေ္ကာ မာသော အဘိသိတ္တသ အသာ-တိ ကေမာသာဘိသိတ္တော။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၆၄။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၂၀၈။

ကေမာသိက (တိ) [ကေမာသ+ဏိက] တစ်လရှိသော၊သူ။ ခီဏာသ၀ေါ ဟိ ဒသ၀ဿ-ကာလေ ပရိနိဗ္ဗုတော ပုန ဒသ၀ဿာ-နေ ဟောတိ။... ကေ၀သောပိ။ ... ကေ-မာသိကောပိ။ ကေဒိ၀သိကောပိ။ ကေမု-ဟုတ္တောပိ (ကေမုဟုတ္တိကောပိ) နေ ဟောတိ ဧ၀။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၂၂။ အံ၊ဌ၊၃။၁၅၀။ ပဋိသံ၊ ဌ၊၁။၆၈။ (-စရိယာ၊ဌ။၂၁၀။)

ကေမိဂ (ပု) [ကေ+မိဂ] တစ်ကောင်သော-သမင်-သား:ကောင်။ တံ်ဒိ၀သ် ပါသေ ဗဒ္ဓေါ ကေမိဂေါပိ နာဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။၁၇။

ကေမိသက (တိ) [ကေ+မိသက] တစ်ခုတည်း-တစ်ပေါင်းတည်း-ရောနှောသော။ ဘတ္တံ အာကိရန္တိ၊ သူပဗျဥ္ဇနံ အာကိရန္တိ၊ ကေမိသကံ ဟောတိ။ ၀ိ၊ဌ၊၃။၈၄။

ကေမုဒ (နာ) [ကေ+မုဒ] (၁) တစ်ဦးတည်းပြဋ္ဌာန်းခြင်း။ (တိ)(၂) တစ်ခုသောမုခ်ရှိသော။ (၃) တစ်ခုသော-မျက်နှာ-မျက်နှာ ၀-ရှိသော။ **(၁)** စတူသု မဟာဒီပေသု ကေမုဒေန အာဏာ ပ၀တ္တိသတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၆။ **(တိ)(၂)** ဘဂ၀တော ကူဋာဂါရံ စတုမုခံ အဟောသိ၊ ... သေသာနိ ကေ-မုခါနိ။ မ၊ဌ၊၄။၂၃၈။ **(၃)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေမုဒေါရီ (ထီ) [ကေမုခါ+ဒေါရီ] တစ်ခုသောမျက်နှာ၀ရှိသောစည်၊ တစ်ဖက်ပိတ်စည်။ ကေပေါက္ခရ-ကြည့်။

ကေမုဒ္ဓိကာ (ထီ) [ကော+မုဒ္ဓိကာ] တစ်ခုသော-မင်းအမှတ်တံဆိပ်-တံဆိပ်တုံး။ သဗ္ဗံ တံ ကေမုဒ္ဓိကာယ လဉ္ဆိတံ ဝိယ။ ဒီဋ္ဌာ၊၆၅။ မဋ္ဌာ၊၅၂။ အံဋ္ဌာ၊ ၈၅။ ပဋိသံဋ္ဌာ၊၁၉၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၅၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၈။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၆၂။ ကေမုဒ္ဓိကာယာတိ ကေရာဇလဉ္ဆ-နေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၅။

ကေမုဟုတ္တ (ပု) [ကေ+မုဟုတ္တ] တစ်မုဟုတ်။ ကေဒိဝသမ္မိ ကေမုဟုတ္တမ္မိ ဇီဝိတံ သေ-ယျော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၂။

ကေမုဟုတ္တိက (တိ) [ကေမုဟုတ္တ+ဣက] တစ်မုဟုတ်ရှိသော၊သူ။ ကေမာသိက-ကြည့်။

ကေမူလ (နာ) [ကေ+မူလ] (၁) တစ်ခုသော-သစ်မြစ်-အမြစ်။ (၂) တစ်ခုသောအရင်း-အနှီး။ (တိ)(၃) တစ်ခုသော-မူလ-အမြစ်နှင့်တူသောတရား-ရှိသော။ (၄) တူသော-မူလ-အမြစ်နှင့်တူသောတရား-ရှိသော။

(၁) သစေ ဆိန္နေသု မူလေသု ကေ-မူလမတ္တေန ကုမ္ဘီ တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ရ၅။ ဝက္ကံ ဂလဝါဋကာ နိက္ခန္တေန ကေမူလေန ထောကံ ဂန္ဓာ ... ဟဒယမံသံ ပရိက္ခိပိတ္ဝာ ဌိတာ ဒွေ မံသပိဏ္ဍာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၆။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၁။)

(၂) ဧဝံ စတုသတသဟဿသင်္ခ်ေ ဓနံ ကေမူလေန ယထာ စူဠဋ္ဌေဝါသိ ဝိနိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂ရ။ **(တိ)(၃)** ကေမူလံ ဒ္ဝိရာဝဋ္ဌံ၊ ... ပါတာလံ အတရိ ဣသိ။ သံ၊၁။၃၀။ ကေမူလန္တိ အဝိဇ္ဇာ တဏှာယ မူလံ၊ တဏှာ အဝိဇ္ဇာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၉။ ပတိဋ္ဌဋ္ဌေန အဝိ-ဇ္ဇာသင်္ခါတံ ကေ၊ မူလံ ကေမူလာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၀။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၉။)

(၄) ယေ ကေစိ ကုသလာ ဓမ္မာ၊ သဗ္ဗေ တေ ကုသလမူလေန ကေမူလာ။ ယမက၊၁။၁။ ကေမူလန္တိ အလောဘာဒိနာ ကုသလမူလေန သမာနမူလံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၉၀။ ကေ၊ သမာနံ မူလံ ဧတေသန္တိ ကေမူလာ။ မောဟဝိဇ္ဇေဒနီ။ ၃ရ၆။ (-မူလဋီ၊၃။၁၁၉။ အနုဋီ၊၃။၁၆၃။)

ကေမူလက (တိ) [ကေ+မူလ+က] (၁) တစ်ခုသော-ပုဒ်-ပစ္စည်း-ခန္ဓာ-လျှင်-အရင်းမူလရှိသော(နည်း)။ (၂) တူသော-မူလ-အမြစ်နှင့်တူသောတရား-ရှိသော။ (၃) တစ်ခုသော အမြစ်ရှိသော။ **(၁)** ယထာ ကေမူလကံ ဝိတ္ထာရိတံ၊ ဧဝမေဝ ဒုကမူလာဒိပိ ဝိတ္ထာ-ရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။၁၃၁။ နယမ္ပိ ကေမူလကေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉ရ။ ဣမသ္မိံ ပန ခန္ဓနိဒ္ဒေသေ ... တာဝ ကေမူလကေ သင်္ခ-ဟနယေ သရူပေနေဝ ဒဿိတာ ပဌ ပုစ္ဆာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄။ **(၂)** ယေ ကေစိ ကုသလာ ဓမ္မာ၊ သဗ္ဗေ တေ ကုသလမူလေန ကေမူလကာ။ ယမက၊၁။၂။ ဂဏနဋ္ဌေန ကေမူလကံ အ-ဂ္ဂဟေတ္ဝာ သမာနဋ္ဌေန ဂဟေတဗ္ဗာ။ အ ဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။

(၃) တေသံ ဥဘောသု ပယောသု ဧကေကော ကေမူလကော ကေကော-ဋိကော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၃။

ကေမ္ဘလကနယ (ပု) [ကေမ္ဘလက+နယ] တစ်ခုသောပုဒ်လျှင် အရင်းမူလရှိသောနည်း။ အညာနိပိ ကျေနတိသဗ္ဗစက္ကာနိ ဝတ္တာ ကေမ္ဘလကနယော နိဋ္ဌာပိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၈။

ကေမ္ဘလကာဝသာန -ကေမ္ဘလေကာဝသာန ကြည့်။

ကေမ္ဘလဂ္ဂဟက (နာ) [ကေမ္ဘလ+ဂဟက] ကေမ္ဘလသဒ္ဒါ။ တေန အညမညမူလာနံ သမာနမူလကတာမတ္တဝစနိစ္ဆာယ ကေ-မ္ဘလဂ္ဂဟကံ။ အနုဋီ၊၃။၁၆၅။

ကေမ္ဘလပယောဂ (တိ) [ကေမ္ဘလ+ပယောဂ] တစ်ခုသော-အကြောင်း-အရင်းမူလ-ဟူသော ပယောဂရှိသော။ ဣဒံ ကေမ္ဘလ-ပယောဂံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၁၇။

ကေမ္ဘလဗျဥ္ဇန (နာ) [ကေမ္ဘလ+ဗျဥ္ဇန] ကေမ္ဘလ သဒ္ဒါ။ ဣတရထာတိ ကုသလမူလေန ကေမ္ဘလဗျဥ္ဇနေန ပုစ္ဆာယ ကတာယ။ အနုဋီ၊၃။၁၆၄။

ကေမ္ဘလဗျဥ္ဇနတ္ထ (ပု) [ကေမ္ဘလဗျဥ္ဇန+အတ္ထ] ကေမ္ဘလသဒ္ဒါ၏အနက်။ နာ ဟိ ကုသလ-ဗျဥ္ဇနတ္ထော ဝေ ကုသလမူလေန ကေမ္ဘလ-ဗျဥ္ဇနတ္ထော။ မူလဋီ၊၃။၁၁၈။ (-အနုဋီ၊ ၃။၁၆၃။)

ကေမ္ဘလမ္ဘလ (တိ) [ကေ+မ္ဘလမ္ဘလ] တူသော မူလဟုဆိုအပ်သောမူလရှိသော။ သဗ္ဗေ တေ ကုသလမူလေန ကေမ္ဘလမ္ဘလာ။ ယမက၊၁။၁၊ရ။ ကေမ္ဘလမ္ဘလာတိ သမာန-ဌေန ကေမေဝ မူလမူလံ ဇေတသန္တိ ကေမ္ဘလမ္ဘလာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၁။ ကေ-မ္ဘလမ္ဘလာတိ သမာနဌေန ကေမေဝ မူလ-မူလံ ဇေတသန္တိ ကေမ္ဘလမ္ဘလာ။ မောဟ ဝိစ္ဆေဒနီ။၃၈ရ။

ကေမ္ဘလမ္ဘလက (တိ) [ကေ+မ္ဘလမ္ဘလ+က] တူသော မူလဟုဆိုအပ်သောမူလရှိသော။ သဗ္ဗေ တေ ကုသလမူလေန ကေမ္ဘလ-မ္ဘလကာ။ ယမက၊၁။၂။

ကေမ္ဘလယမက (နာ) [ကေမ္ဘလ+ယမက] ကေမ္ဘလယမိုက်။ တေသံ ကေကသ္မိ နယေ မူလယမကံ ကေမ္ဘလယမကံ အည-မညမူလယမကန္တိ တိကံ တိကံ ယမကာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၈။

ကေမ္ဘလဝစန (နာ) [ကေမ္ဘလ+ဝစန] ကေမ္ဘလ သဒ္ဒါ။ အညမညမူလာနဉ္စ သမာနမူလတာ ဝေ ကေမ္ဘလဝစနေန ပုစ္ဆိယတိ။ မူလဋီ၊ ၃။၁၁၉။ (-အနုဋီ၊၃။၁၆၄။)

ကေမ္ဘလိက (တိ) [ကေမ္ဘလ+ဣက] တစ်ခုသော အမြစ်ရှိသော။ စတ္တာရော ဒန္ဓာ ဒ္ဝိကောဋိကာ ကေမ္ဘလိကာ ယာနကူပတ္ထမ္ဘိနီ သဏ္ဌာနာ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၃၄။

ကေမ္ဘလေကာဝသာန (တိ) [ကေမ္ဘလ+ကောဝသာန] တစ်ခုသောပုဒ်လျှင် မူလရှိ၍ တစ်ခုသောပုဒ်လျှင် အဆုံးရှိသော။ တတ္ထ ကေမ္ဘလေကာဝသာနာ နဝ။ ကေမ္ဘလ-ဒုကမ္ဘလာဝသာနာ နဝ၊ ကေမ္ဘလတိကာ-ဝသာနာ တိသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉ရ။

(ဆဋ္ဌမူ အဋ္ဌကထာပါဠိ၌ "ကေမူလကာ-ဝသာနေ" ဟုပါဠိပျက်နေသည်။ ကေမူ-လဒုကမူလာဝသာနာ-စသည်ကို ထောက်၍ "ကေမူလေကာဝသာနာ"ဟုရှိသင့်သည်။)

ကေမူသိကာ (ထီ) [ကော+မူသိကာ] တစ်ကောင်သောကြွက်။ ဝိနည်းတေ ဓနန္တိ ကေ-မူသိကာယ နဿ စိရသ္သေ စတုသတသဟ-သ္သသ ဘီ စူဠဋ္ဌေ၀ါသီ ဝိယ လောကိယဓနဿ ... လဘတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။) ကေမူသိကာယာတိ ကောယ မတမူသိကာယ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၆။

ကေမေက (တိ) [ဝိစ္ဆာ။ ကေ-စသော ဝိဘ-တျန္တပုဒ်ကို ဒွေးဘော်ပြု ရှေ့ပုဒ်၌ ဝိဘတ်ကိုချေ၍ "မ"လာသော် "ကေမေက်" စ-သည်ပြီး၍ မလာသော် "ကေကေ"စသည်ပြီး၏။ ရူ၊နှာ။၁၉။ မောဂ်၊၁။၅၅။]

တစ်ခုတစ်ခုသော။ (တစ်ခုသော။ ဝိမ-တိ။) ကေမေကဆ္ဆ ဘိက္ခုံ ကေမေကေန ဒုဿယုဂေန အစ္ဆာဒေသိ။ ဝိ၊၁။၁၂။ ကေ-ဂ္ဂစိတ္တာ၀ ကေမေကာ၊ ရဟသိဂတာ အတ္ထံ နိစိန္တယိတ္ထာ။ ဇာ၊၁။၂၅၂။ ကေမေက် ဟ-တ္ထေနေ၀ ဆိန္ဒိတ္ထာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။) ကေမေကန္တိ ကေမေက် ဝိဟိ-သိသံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၄။ ကေမေကန္တိ ကေ် ဝိဟိသိသံ။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၈၃။ ကေမေကော စေတ္ထ မဟာဒီပေါ ပဆ္ဆသတပဆ္ဆသတပရိ-တ္တဒီပပရိ၀ါရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ ကေမे-ကောတိ ကေကော၊ မကာရာဂမော။ ပါရာ၊ယော။၆၂။ (-ပဋိသံ၊ဂ်။၁၂၆။)

ကေမေယ (ပု) [ကေ+မေယ] (၁) တစ်ခဲနက်သောမိုး။ (တိ)(၂) တစ်ခဲနက်သောမိုးရှိသော။ **(၁)** သမန္တတိယောဇနဋ္ဌာနံ (သမန္တာ-တိယောဇနဋ္ဌာနံ) ကေမေယ်ံ အဟောသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၆။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀။ **(တိ)** **(၂)** သကလ် ကောသလရဋ္ဌं ကေမေယ်-ကတ္တာ ဝဿာပေဟိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၃၁။

ကေယမကဝိဿဇ္ဇန (ထီ၊နှ) [ကေယမက+ဝိဿဇ္ဇန] တစ်ခုသောယမိုက်ကို ဖြေခြင်း။ ပစ္စုပ္ပန္နကာလေ ပုဂ္ဂလ၀ါရေ အနုလော-မနယေ ကေယမကဝိဿဇ္ဇနေနေ၀ ဒသ-ယမကာနိ ဝိဿဇ္ဇိတာနိ နာမ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၆။

ကေယာဂုပါနကာလ (ပု) [ကေယာဂု+ပါန-ကာလ] ယာဂုတစ်ကျိုက်သောက်ချိန်။ အာမိသပူဇာ စ နာမေသာ သာသနံ ကေ-ဒိ၀သမ္မိ ကေယာဂုပါနကာလမတ္တမ္မိ သန္ဓာ-ရေတုံ နဿ သက္ကောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။

ကေယာဂုပါနမတ္တ (တိ) [ကေယာဂု+ပါနမတ္တ] ယာဂုတစ်ကျိုက်သောက်-အတိုင်းအရှည်ရှိ-မျှဖြစ်-သော။ အယံ ပန ဩဘာသော ကေယာဂုပါနမတ္တမ္မိ နဿ တိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ ကေယာဂုပါနမတ္တမ္မိတိ ပတ္တာဒိဂတံ ယာဂုံ ဂဏ္ဍောစိအာဒိဥဒ္ဓရဏီယာ ဂဟေတ္တာ ပိ၀နမတ္တမ္မိ ကာလေ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၆။

ကေယာစိတ (တိ) [ကေ+ယာစိတ] တစ်ခု-တစ်ခါ-တစ်ကြိမ်-တောင်းအပ်သော။ ဣတ္ထိယော ပန ပရိတ္တာပညာ၊ ကေယာစိတ-

မတ္တေန ပဗ္ဗဇ္ဇာယ အနုညာတာယ။ အံ၊၌၊ ၃။၂၃၆။

ကေယာန (နာ) [ကေ+ယာန] တစ်ခုသောယာဉ်၊ ယာဉ်တစ်စီးတည်း။ သစေ ပန ဒွေပိ ကေ-ယာနေ နိသိန္နာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၌၊၃။၁၆၉။ ကခ်ီ။ ၂၈၆။

ကေယုဂ (ပု၊နာ) [ကေ+ယုဂ] တစ်စုံ (အဝတ်သက်နှ်းတစ်စုံ-စသည်။) တဿ တုဝံ ကေယုဂံ ဒုဝေ ဝါ၊ မမုဒ္ဒိသိတ္ထာန သစေ ဒဒေထ။ ပေတ။၁၈၆။ ကေယုဂန္တိ ကေံ ဝတ္ထယုဂံ။ ပေတ၊၌။၂၁၄။

ကေယုတ္တယာန (နာ) [ကေယုတ္တ+ယာန] တစ်ကောင်သောမြင်း-ယှဉ်-က-သော ယာဉ်။ ကေယုတ္တယာနံ ပဿန္တိ။ မဟာနိ။၆၇။ ကေယုတ္တယာနန္တိ ကေနေ ဝါဟနေန သံ-ယုတ္တံ ယာနံ။ မဟာနိ၊၌။၁၈၈။

ကေယုဒ္ဓ (တိ) [ကေ+ယုဒ္ဓ] တစ်ခုသော-စစ်ထိုးခြင်း-စစ်ပွဲ။ အဟံ ကေယုဒ္ဓမ္ပိ နာ သ-ဟာမိ။ သုတ္တနိ၊၌၊၁။၁၀၉။ အပ၊၌၊၁။၂၁၆။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၈။)

ကေယောဂ (ပု) [ကေ+ယောဂ] (၁) တပေါင်းတည်း ယှဉ်ခြင်း။ (တိ)(၂) တစ်ကြိမ်တည်း-ယှဉ်အပ်-ယှဉ်ခြင်းရှိ-သော၊ တပေါင်းတည်း ယှဉ်အပ်သော (သျှ)။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(တိ)(၂)** ဘေသဇ္ဇံ တဿ ကေ-ယောဂံ ဒတ္ဝာ အကၠိနိ ကာဏာနိ က-ရောဟိ။ ဇာ၊၌၊၆။၉၂။

ကေယောဂညယ (နာ) [ကေယောဂ+ညယ] တက္ခ-တပေါင်းတည်း-ယှဉ်သဖြင့် သိအပ်သောနည်း။ (တစ်သုတ်တည်း၌ အတူ ဆိုသဖြင့် သိအပ်သောနည်း။) "ခါဒနီယံ ဝါ ဘောဇနီယံ ဝါ"တိ သဟ ဒေသိတတ္တာ ကေ-ယောဂညယေန ခါဒနီယံ ဝါတိ စ ဂဟေ-တဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၆၄။ (တစ်သုတ်တည်း၌ ညွှန်းဆိုအပ်သောသဒ္ဒါတို့၏ တစ်စိတ်သည် အစဉ်လိုက်၏၊ တစ်ခုသောဝိဘတ်နှင့်ယှဉ်သောသဒ္ဒါတို့၏ တစ်စိတ်သည် အစဉ်မလိုက်-ဟုသိအပ်သောနည်းသည် "ကေယောဂညယ"မည်၏။ အကျယ်ကို မောဂ်၊ သျှ၊၁။၃၂ ၂၁။ မောဂ်၊သျှ၊၁၃၄-တို့ကြည့်။)

ကေယောဂနိဒ္ဒိဋ္ဌ (တိ) [ကေယောဂ+နိဒ္ဒိဋ္ဌ] တက္ခ-တပေါင်းတည်း-ယှဉ်ခြင်းဖြင့်ညွှန်းပြအပ်သော။ ကေယောဂနိဒ္ဒိဋ္ဌသာပိ ကေ-ဒေသော သမ္ဘန္ဓံ လဘတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၀၈။ အညဝါဒကဝိဟေသကာနံ ကေ-ယောဂနိဒ္ဒိဋ္ဌတ္တာ။ ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ဋီ၊ ၂။၄၁၈။ ကေယောဂနိဒ္ဒိဋ္ဌာနံ သဟ ဝါ ပဝတ္တိ, သဟ ဝါ နိ၀တ္တိ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၄၄။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေယောဇန (နာ) [ကေ+ယောဇန] (၁) တစ်ယူဇနာ။ (တိ)(၂) တစ်ယူဇနာရှိသော။ **(၁)** ကေယောဇနံ ဒွေ တိကိ ယောဇနာနိ ဝိယ မညေ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၉။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၅။) **(တိ)(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေယောဇနဌာန (နာ) [ကေယောဇန+ဌာန] တစ်ယူဇနာရှိသောအရပ်။ ကေယောဇန-ဌာနေ ဂဂ်ိယ ဥဒကံ ပဠ္ဌ၀ဏ္ဏော ဟိ ပဒုမေ ဟိ သဏ္ဌန်။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၉။

ကေယောဇနသတိက (တိ) [ကေယောဇန သတ+ဣက] ယူဇနာတစ်ရာရှိသော (အရပ် ဒေသ)။ ပိတု ကေယောဇနသတိကမေဝ ရဇ္ဇံ အဟောသိ။ ဇာ၊၆၊၇၁။၁၂။

ကေယောဇနာဝဋ္ဋ (တိ) [ကေယောဇန+အာဝ ဋ္ဋ] တစ်ယူဇနာလုံးပတ်ရှိသော။ စေတိယံ ကေယောဇနာဝဋ္ဋံ ယောဇနုဗ္ဗေဓံ ဘဝိ-သတိ။ ထေရ၊၆၊၂။၁၂၆။

ကေယောနိသမ္ဘဒ္ဒ (တိ) [ကေယောနိ+သမ္ဘဒ္ဒ] တစ်ခုသောယောနိနှင့် စပ်ခြင်းရှိသော၊သူ။ ဥတိသာလောဟိတေတိ သမာနလော-ဟိတေ ကေယောနိသမ္ဘဒ္ဒေ ပုတ္တမိတာ-ဒယော။ သုတ္တနိ၊၆၊၂။၁၆၈။

ကေရစ္ဆဝါသီ (တိ) [ကေရစ္ဆ+ဝသ+ဏီ] တစ်လမ်းတည်း၌ နေသော၊သူ။ တေန ဟိ ကေရစ္ဆဝါသိနံ ပဟောနကော ပစိသာမိ။ ဓမ္မ၊၆၊၁။၂၃၃။

ကေရဋ (နာ) [ကေ+ရဋ] တစ်ယောက်တည်း သောမင်းအဖြစ်။ (က) ကေရာဇ်မင်းအဖြစ်။ (၁) စကြဝဠာတေးမင်းအဖြစ်။ **(ဂ)** သကလ ဇမ္ဗုဒီပေ ကေရဋံ ကတ္တာ ကေသတရာဇ-ပရိဝုတော မဟာဇနော ယသေန အဋ္ဌ ဇယ-ပါနံ ပိဝန္တော။ ဇာ၊၆၊၆။၂၈၃။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။၁၂၆။) **(ဃ)** ပထဝျာ ကေရဋေနာ(ဓမ္မ။ ၄၀)တိ စက္ကဝတ္တိရဋေန။ ဓမ္မ၊၆၊၂။၁၂၄။

ကေရဋာဘိသေက(ပု) [ကေရဋ+အဘိသေက] ကေရာဇ်မင်းအဖြစ်အဘိသိက်သွန်းခြင်း။ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ကေရဋာဘိသေကံ ပါ-ပုဏိ။ ဝိ၊၆၊၁။၃၂။ ကေရဋာဘိသေကန္တိ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ကောဓိပစ္စဝေန ကရိ-ယမာနံ အဘိသေကံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၃။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၈။

ကေရဋ္ဌက (တိ) [ကေ+ရဋ္ဌ+က] တစ်ချောင်း သောကြိုးလုံးရှိသော၊ တစ်ချောင်းသော ကြိုးဖြင့် ကွင်းထိုးချုပ်အပ်သော၊ (ခါးပန်း ကြိုး)။ ကေရဋ္ဌကံ ပန မုဒ္ဒိကကာယဗန္ဓနဿ သုကရန္ဓကံ အနုလောမေတိ။ ဝိ၊၆၊၄။၅၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။၁၂၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၈။) ကေ-ရဋ္ဌကာ နာမ ကေဝဋ္ဋာ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊ ၂။၃၅၅။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေရဋ္ဌမယ (တိ) [ကေရဋ္ဌ+မယ] တစ်ချောင်း သောကြိုးလုံးဖြင့်-ပြီး-ပြုအပ်-သော၊ တ ပေါင်းတည်းလုံးချုပ်ပြုအပ်သောကြိုးဖြင့် ပြီးသော(ခါးပန်းကြိုး)။ ကေရဋ္ဌမယံ ဝုတ္တံ၊ မုနိနာ ကာယဗန္ဓနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၂၀။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၃၀၅၈။ ကေရဋ္ဌမယန္တိ နာနာဝဏ္ဏေ ကေတော ဝဏ္ဏေတ္တာ ကတ-ရဋ္ဌမယံ ကာယဗန္ဓနံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊ ၂။၃၅၅။

ကေရဋ္ဌ (နာ) [ကေ+ရဋ္ဌ] တစ်ခုသော တိုင်းပြည်။ တာဒိသေန ပဏ္ဍိတေန သဒ္ဓိယေဝ ကေရဋ္ဌေ ဝါ ကေဇနပဒေ ဝါ ကေနဂရေ ဝါ ကေယရေ ဝါ ဝသိတုံ လဘန္တိ။ ဇာ၊၆၊ ၆။ ၃၁၁။ (-ဝဇီရ။၃၆၁။)

ကေရတန (နာ) [ကေ+ရတန] (၁) တစ်ခုသော ရတနာ။ (၂) တစ်တောင်။ **(၁)** တတ္ထ ကေရတနမ္ပိ ဗုဒ္ဓရတနေန သမံ နတ္ထိ။ ခုဒ္ဒက၊၆။၁၄၆။ သုတ္တနိ၊၆၊၁။၂ရ၅။ **(၂)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကေရတနပွမာဏ (တိ) [ကေရတန+ပမာဏ] တစ်တောင်-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-ရှိသော။ သီမန္တရိကာ ပစ္ဆိမကောဋိယာ ကေရတနပွမာဏာ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၂၄။ ကေရတနပွမာဏာတိ သုဝိညေယျန္တရာ ဟောတိတိ ကတ္တာ ဝုတ္တံ၊ ကေဂုံလမတ္တမ္ပိ ဝဋ္ဋတေဝ။ ဝဇိရ။၄၅၄။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂၇၁။)

ကေရတနာယာမ (တိ) [ကေရတန+အာယာမ] တစ်တောင်-အလျား-အရှည်-ရှိသော။ ဝိပဿိသ ပန ဘဂဝတော ကေရတနာယာမာ ဝိဒတ္ထိဝိတ္ထာရာ အဌဂုံလုဗ္ဗေဓ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကာ ကာရေတ္တာ။ ဒီ၊ဋ၊၂။၁၆။

ကေရတ္တ (ပုံနှ) [ကော+ရတ္တိ+အ။ ရူနှာ။၁၉၂။ မောဂ်၊၃။၄၅။ ကော+ရတ္တိ။ ဣ ကိ အ ပြု၊ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၂၁၉။ ကေ+ရတ္တ။ ရတ္တ[2]-ကြည့်။] တစ်ညဉ့်၊ တစ်ည၊ တစ်နေ့၊ တစ်ရက်။ နိဋ္ဌိတစီဝရသ္မိ ဘိက္ခုနာ ဥဗ္ဘတသ္မိ ကထိနေ ကေရတ္တမ္ပိ စေ ဘိက္ခု တိစီဝရေန ဝိပ္ပဝေသေယျ။ ဝိ၊ဝ။၂၉၇။ ကော ဇေ ရတ္တိ ကေရတ္တံ၊ ဣသ အ။ ပါရာ၊ယော။၂၇၇။ ကေရတ္တံ ဒ္ဝိရတ္တံ ဝါ၊ ဒုက္ခံ ဝသတိ ဝေရီသု-(ဇာ၊ဝ။၂၄)တိ၊ ဝေရီနဉ္စ အန္တရေ ဝသန္တော ကောဟမ္ပိ ဒ္ဝိဟမ္ပိ ဒုက္ခမေဝ ဝသတိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဌ၊ဝ။ ၄၃၇။ (-ဇာ၊ဌ၊၄။၄၄၄။ အပါ၊ဌ၊ဝ။ရ၇။) ကော ရတ္တိ ကေရတ္တော။ ဘဒ္ဒါ ကေရတ္တော အဿာတိ ဘဒ္ဒေ-ကရတ္တော။ မ၊ဌ၊၄။ဝ၇ဝ။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၄ဝ။ ဘဒ္ဒါ ကေရတ္တော အဿာတိ ဘဒ္ဒေ-ကရတ္တံ။ မ၊ဌီ၊၃။၃ဖ၆။

ကေရတ္တာတိက္ကန္တ (တိ) [ကေရတ္တ (ကေရတ္တိ)+အတိက္ကန္တ] တစ်ည-တစ်ရက်-လွန်သော။ အာဘိဒေါသိကန္တိ ပါရိဝါသိကံ ကေရ-တ္တာတိက္ကန္တံ ပူတိဘူတံ။ ဝိ၊ဌ၊ဝ။ဝ၇၄။ မ၊ဌ၊၃။၂ဝ၄။ အံ၊ဋီ၊ဝ။ဝ၇၄။

ကေရတ္တာတိက္ကမ (ပု) [[ကေရတ္တ (ကေရတ္တိ)+အတိက္ကမ] တစ်ည-တစ်ရက်-လွန်ခြင်း။ တေသု သံဃတ္ထေရော ကေရ-တ္တာတိက္ကမေနေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ဝ။၄ဝ၉။ ဥဒါန၊ဌ။ရ၃။ အပါ၊ဌ၊၂။၂၃၃။

ကေရတ္တိ (ထိ) [ကော+ရတ္တိ] တစ်ညဉ့်၊ တစ်ည။ ယတ္ထဇ္ဇ မယံ ကေရတ္တိ ဝိဟရေယျာမ။ အံ၊ဝ။၂၈ဝ။ (-ဇာ၊ဝ။၂၃ဝ။ ဒီ၊ဌ၊၃။ဝ၅၄။ ပေတ၊ဌ။ဝဝ၈။ ထေရ၊ဌ၊ဝ။၃ရ၀။ ဇာ၊ဌ၊၄။ဝဝရ။) ကေရတ္တိ အပက္ကာမုံ။ သံ၊ဌ၊ဝ။ ၅၄။ ကေရတ္တိန္တိ ကေရတ္တေနေဝ။ သံ၊ဋီ၊ ဝ။ဝဝဝ။

ကေရတ္တိန္ဒိဝ (ပု) [ကေ+ရတ္တိန္ဒိဝ] တစ်ညဉ့် တစ်နေ့။ ကေရတ္တိန္ဒိဝံ ဆ ကောဋ္ဌာသေ ကတ္တာ ပုဗ္ဗဏ္ဏာဒိဝသေန စ ပရိစ္ဆိန္နေ ရူပေ တိလက္ခဏာရောပနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၈။

ကေရတ္တိပရိစယ (ပု) [ကေရတ္တိ+ပရိစယ] တစ်ညဉ့်လေ့လာကျင့်သုံးခြင်း။ ယတ္ထ ကေ-ရတ္တိပရိစယေနာပိ ဝဋ္ဋဒုက္ခတော မုဉ္စိတုံ သက္ကာ။ ထေရ၊ဌ၊ဝ။၄၄၄။

ကေရတ္တိပရိဝါသ (ပု) [ကေရတ္တိ+ပရိဝါသ] (၁) တစ်ညဉ့်သိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်း။ (၂) တစ်ညဉ့်နေခြင်း။ (၁) ကေရတ္တိပရိဝါသာ၊

သဗ္ဗံ ဘဝတိ ပုဗ္ဗတိကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၁။ **(၂)** သဗ္ဗတ္ထ ကေရတ္တိပရိဝါသေနာ(ဥဒါန။၈၄) တိ သဗ္ဗသ္မိံ မဂ္ဂေ ကေရတ္တိဝါသေနေဝ အဂမာသိ။ ဥဒါန၊၆။ရရ။

ကေရတ္တိဝါသ (ပု) [ကေရတ္တိ+ဝါသ] (၁) တစ်ညဉ့်သိုမှီးသိမ်းဆည်းခြင်း။ (၂) တစ်ညဉ့်နေခြင်း။ (တိ)(၃) တစ်ညဉ့်-နေ-သီတင်းသုံး-ခြင်းရှိသော၊သူ။ **(၁)** ဒုတိယဒိဝသေ ကေရတ္တိဝါသေန ဝိရတ္တော အဋ္ဌိယမာနော ဟရာယမာနော ဇိဂုစ္ဆမာနော နိဟရတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၁။ **(၂)** အထ ခေါ ဘဂဝါ အမ္မလဋ္ဌိကာယံ ရာဇာဂါရကေ ကေရတ္တိ-ဝါသံ ဥပဂစ္ဆိ။ ဒီ၊၁။၁။

(တိ)(၃) အနုတိရေ မဟိယေက-ရတ္တိဝါသော။ သုတ္တနိ။၂၈၂။ ကေရတ္တိ-ဝါသော အဿာတိ ကေရတ္တိဝါသော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ နိတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၂၀၈။

ကေရတ္တိပေါသထ (ပု) [ကေရတ္တ (ကေရတ္တိ)+ဥပေါသထ] တစ်ညဉ့်-တစ်နေ့-ဥပုသ်စောင့်ထိမ်း-ဥပုသ်သုံး-ခြင်း။ ကေရတ္တ-ပေါသထဿ သောဌသိယာ ကလာယ ယံ ဝိပါကဖလံ၊ တံယေဝ တတော ဗဟုတရံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။

ကေရထ (ပု) [ကေ+ရထ] တစ်ခုသော ရထား၊ ရထားတစ်စီး။ တျာဿု ကေရထေ ယန္တာ၊ ပဝိသန္တာ ကုသဝတီ။ ဇာ၊၂။ရ၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၀။

ကေရဝ (ပု) [ကေ+ရဝ] တစ်ခဲနက်သော အသံ။ သကလနိဝေသနေ ကေရဝံ ကတ္တာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၁၂။

ကေရသ (ပု) [ကေ+ရသ] (၁) တစ်ခုသော အရည်။ (၂) တစ်ခုသော အရသာ။ (၃) တစ်ခုတည်းသော-ရသာရုံ-အရသာ-ရှိသော။ (၄) တစ်ခုတည်းသောကိစ္စ ရှိသော။ (၅) တူသောကိစ္စရှိသော။ **(၁)** တစ်ခုသော အရည်။ သမ္ဘိန္နေ ပန ကေရသေ ပါဋိ-ဒေသနိယမေဝ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၄၃၃။ **(၂)** တစ်ခုသောအရသာ။ နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ကေရသမ္ပိ သမနုပဿာမိ။ အံ၊၁။၁။

(၃) တစ်ခုတည်းသော-ရသာရုံ-အရသာ-ရှိသော။ **(၄)** တစ်ခု-တည်းသော ကိစ္စ ရှိသော။ သေယျထာပိ ပဟာရာဒ မဟာ-သမုဒ္ဒေ ကေရသော လောဏရသော၊ ဧဝမေဝံ ခေါ ပဟာရာဒ အယံ ဓမ္မဝိနယော ကေရသော ဝိမုတ္တိရသော။ အံ၊၃။၄၂။ ကေရသောတိ အသမ္ဘိန္နရသော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၀။ ကေရသာ ဟောန္တိ(ပဋိသံ။၃၃)တိ ဝိမုတ္တိရသေန ကိစ္စရသေန ဝါ ကေရသာ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ သဗ္ဗံ တံ ကေရသံ ဝိမုတ္တိရသမေဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃။ ဧကော ရသော ကိစ္စံ ဧတဿာတိ ကေရသံ။ ပါရာ၊ယော။၂၂။ (-ပဋိသံ။၂၈၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၂၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဖ၊ဖ၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဖ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၂၉။ ဝိမတိ၊၁။၁ဖ၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၀၈။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၁။)

(၅) တူသောကိစ္စရှိသော။ ကေရသာ ဟောန္တီ(ပဋိသံ။၂၈)တိ ... သမာနကိစ္စာ ဟောန္တီ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ (-ပဋိသံ။၂၂၁။ မိလိန္ဒ။၁၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၁၈၅။)

ကေရသဋ္ဌ (တိ) [ကေရသ+အတ္ထ] တစ်ခုတည်းသော-ကိစ္စ-အရသာ-ရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ သောဋ္ဌသဟိ အာကာရေဟိ သမထဝိပဿနံ ယုဂနद္ဓံ ဘာဝေတိ၊ ... သုညတဋ္ဌေန ကေရသဋ္ဌေန။ ပဋိသံ။၂၈၈။ ကေရသဋ္ဌေနာတိ ကေ-ကိစ္စဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ (-ပဋိသံ။၁၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။) ကေရသဘာဝနာ-လည်း ကြည့်။

ကေရသတဏှာ (ထီ) [ကေ+ရသတဏှာ] တစ်ခုသော-အရသာ၌တပ်မက်သော တဏှာ-ရသတဏှာ။ ယော ဘိက္ခု ဇိဝှါဒ္ဓါရေ ကေ-ရသတဏှံ ပရိဇာနာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။

ကေရသဘာဝ (ပု) [ကေရသ+ဘာဝ] တစ်ခုသော(ကိလေသာငြိမ်းခြင်း) အရသာရှိသည်၏အဖြစ်။ နိဗ္ဗာနရသေန ကေရသဘာ-ဝဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၄။ နိဗ္ဗာနရသေနာတိ ကိလေသာနံ နိဗ္ဗာယန-ရသေန။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂။

ကေရသဘာဝနာ (ထီ) [ကေရသ+ဘာဝနာ] တစ်ခုသော(ဝိမုတ္တိ)-ကိစ္စ-အရသာ-ရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဟူးခြင်း။ တစ်ခုသော (ဝိမုတ္တိ) အရသာရှိသော ဘာဝနာ။ ကတမာ ကေရသဘာဝနာ။ ... ဣန္ဒြိယာနံ ကေ-ရသဋ္ဌေန ဘာဝနာ။ ပဋိသံ။၂၈။ ကေရ-သဘာဝနာတိ ဝိမုတ္တိရသေန ကေရသာတိ ကတ္တာ ဝုတ္တာ။ ... ကေရသာတိ လိင်္ဂဝိပ-လ္လာသော ကတော။ ...ဣန္ဒြိယာနံ ကေရ-သဋ္ဌေနာတိ တတ္ထဝ သဒ္ဓါဒီနံ ဣန္ဒြိယာနံ နာနာကိလေသေဟိ ဝိမုတ္တတ္တာ ဝိမု-တ္တိရသေန ကေရသဘာဝေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၂-၁၂၃။ ဘာဝနာဝသေနာတိ ကေ-ရသဘာဝနာဝသေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။ (ပဋိသံပါဠိတော်၌ "ကေရသဘာဝနာ" ဟု ရှိ၍၊ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁-၌ "ကေရသာဘာဝနာ" ဟု ရှိသည်။ "ကေရသာ ဘာဝနာ" ဟု ဖြစ်စေ၊ "ကေရသဘာဝနာ" ဟုဖြစ်စေ ရှိရမည်။)

ကေရသလက္ခဏ (နဝ) [ကေရသ+လက္ခဏ] တစ်ခုသော ကိစ္စရှိခြင်း လက္ခဏာ။ သမ-ထဝိပဿနာနှင့် ကေရသလက္ခဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၆၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၆။

ကေရာဇ (ပု) [ကေ+ရာဇ] (၁) ကေရာဇ်(မည်သော)မင်း။ (၂) မြတ်သောမင်း။ (၃) တစ်ဦးတည်းသော-အတူမရှိသော-မင်း။ (၄) တစ်ခုတည်းသော-ထူးမြတ်သော-နေမင်း။

(၁) ကေရာဇာ(ဇာ၊၁။၉၄)တိ ဗောဓိ-သတ္တံ နာမေနာလပတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။ သဗ္ဗ-ရတနသ ရညော ဥပကၠဒ္ဓော၊ ကေရာဇ တဝ ပဋိယတ္တောာ။ ဇာ၊၂။၂၄ရ။ (-စရိယာ။ ၃၈၉၊၄၁၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။ရ၃။)

(၂) ကေရာဇာ(ဇာ၊၁။၂၈၆။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၁၉၈)တိ အဂ္ဂရာဇာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၀။ စရိ

ယာ၊ဌ။၂၀၀။ (၃) ပထဗျာ ကေရာဇာသိ။ ဇာ၊၁။၃၈၆။ ဇာ၊ဌ၊၆။၃၃၀။ ကေရာဇာတိ အညဿ အတ္တနာ သဒိသဿ ရညော အဘာဝတော ကေကာဝ ရာဇာ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၃၃၀။ (-ဇာ၊ဌ၊၃။၁၄၈၊၄၉၀။)

(၄) ဥဒေတယံ စက္ခုမာ ကေရာဇာ။ ဇာ၊၁။၃၈။ အံ၊ဌ၊၁။၁၈။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၃၄။ ကေရာဇာတိ သကလစက္ကဝါဠေ အာ-လောကကရာနံ အန္ဓရေ သေဋ္ဌဝိသိဋ္ဌေန (သေဋ္ဌေန ရဇ္ဇနေန စ) ကေရာဇာ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၀။ အံ၊ဌီ၊၁။၆၉။ (-ပရိတ္တ ဋီကာ။ ၆၃။)

ကေရာဇစရိယ (ထီ၊နာ) [ကေရာဇ+စရိယ] ကေရာဇမင်း၏ အကျင့်တရား။ မြတ်သော သီလကို အဓိဋ္ဌာန်ဆောက်တည်လျက် သင်္ဂဟလေးပါးနှင့်အညီ တိုင်းပြည်ကို ချီးမြှောက်နေသော ကေရာဇမင်းကို ဒဗ္ဗသေနမင်းကလာ ရောက်တိုက်ခိုက် သိမ်းပိုက်၍ တွင်းဌမြှုပ်ထားသော်လည်း ကေရာဇမင်းသည် ထိုဒဗ္ဗသေနမင်းကို မိမိသားကဲ့သို့ မေတ္တာထားတော်မူခဲ့သည်။ စရိယာ။ ၄၁၈-၉။ ယင်းအကြောင်းအရာကို ဇာ၊ဌ၊၃။၁၂-ဌ အနည်းငယ်ကွဲလွဲ၍တွေ့ရသည်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေရာဇာတက (ပု) [ကေရာဇ+ဇာတက] ကေရာဇ ဇာတ်။ ကေရာဇဇာတကေ— နံ မံ ကောစိ ဥတ္တသတိ၊ ... မေတ္တာပါ-ရမိတာ ပရမတ္ထပါရမီ နာမ ဇာတာ။ အဘိ၊ ဌ၊၁။ရ၄။

(ဤဂါထာသည် စရိယာ။၄၁၈-သုဝဏ္ဏသာမစရိယ-ဌလာသောဂါထာဖြစ်သည်။ ထိုကျမ်းဌ "သုဝဏ္ဏသာမ"ကိုပင် "ကေရာဇ" ဟုသုံးနှုန်းသည်။ ဇာ၊၁။၃၄။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၂-၁၄-ဌ "ကေရာဇဇာတ်"ဟုလည်းလာသည်၊ ယင်းဇာတ်ဌ- ဒဗ္ဗီသေနမင်းသည် အမတ်တို့၏ အလယ်ဌနေသော ဗာရာဏသီမင်းကို နှောင်ဖွဲ့၍ ဆိုင်းဌထည့်ကာ တံခါးခုံဌ ဦးစောက်ခေါင်းပြန် (ဇောက်ထိုး) ဆွဲစေသည်၊ ဗာရာဏသီမင်းသည် ထိုခိုးသူမင်း အပေါ်ဌ မေတ္တာပွားကာ စျာန်ကိုဖြစ်စေသောဓာတ်ဌ အနှောင်အဖွဲ့ပြတ်၍ ကောင်းကင်ပြင်ဝယ် ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ နေတော်မူသည်၊ ထိုအခါ ခိုးသူမင်းသည် တစ်ကိုယ်လုံးပူလောင်ကာ လူးလိမ့်နေရသဖြင့် အကြောင်းစုံကို စုံစမ်းစေ၍ သိသောကာလဌ ဗာရာဏသီမင်းကို လွှတ်စေကာ" မင်းစည်းစိမ်ကို ခံစားနေရသောမင်းသည် ယခုလို ချိတ်ဆွဲခံရသော်လည်း ကြည်လင်သောအဆင်းနှင့် ခွန်အားကို အဘယ့်ကြောင့်မစွန့်သနည်း"ဟု မေးသောအခါ "ငါသည် ရှေးအခါကပင် ခန္ဓီတရားနှင့် ခြိုးခြံသောအကျင့်ကို တောင့်တခဲ့ရာ ယခု ရပြီဖြစ်၍ ကြည်လင်သော အဆင်းနှင့် ခွန်အားကို မစွန့်ခြင်းဖြစ်သည်" စသည်ဖြင့် ဟောပြလေသည်။ အကျယ်ကို ဇာ၊၁။၉၄။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၂-၁၄-ကြည့်။)

ကေရာဇဘာဝ (ပု) [ကေရာဇ+ဘာဝ] ကေရာဇ်မင်း၏အဖြစ်။ ဣမိနာ တသ ကေရာ-ဇဘာဝံ ဒီပေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၁။

ကေရာဇလဉ္ဇန (နာ) [ကေ+ရာဇလဉ္ဇန] တစ်

ခုသော-မင်း၏အမှတ်တံဆိပ်-မင်းတံဆိပ်။ ကေမုဒ္ဒိကာ-ကြည့်။

ကေရာသဌ — ဣန္ဒြိယာနံ ကေရာသဌေန သမ္ဘဟံသနာ-ဟု မဟာနိ၊ဌ။၁၁၄-၌ရှိသည်။ ကေရသဌေန-ဟု ရှိသင့်သည်။ ကေရသဌ-ကြည့်။

ကေရာသီ (တိ) [ကေရာသ+ဣ] တစ်ခုသော အစုရှိသော။ တံ သဗ္ဗံ ကေရာသီ ကတ္တာ မိသေတ္တာ နု ဂဏှိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၀၄။ ကေထူပ-လည်းကြည့်။

ကေရုက္ခ (ပု) [ကေ+ရုက္ခ] တစ်ခုသော သစ်ပင်။ ကေရုက္ခသို့ သံဝဏ္ဏာ။ ဇာ၊၁။၃၂၂၊ ဇာ၊ဌ၊ ၄။၄၃၆။

ကေရုက္ခဒေါဏိကနာဝပွမာဏ (တိ) [ကေရုက္ခဒေါဏိကနာဝါ+ပမာဏ] တစ်ခုသော သစ်ပင် ဖြင့်ပြုအပ်သော-စားကျင်း-ထွင်း-လှော-ပမာဏရှိသော။ တတော စဝိတ္တာ ကေရုက္ခဒေါဏိကနာဝပွမာဏော နာဂရာဇာ ဟုတ္တာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၄၉။

ကေရုက္ခမူလ (နဉ) [ကေရုက္ခ+မူလ] တစ်ခုသော သစ်ပင်ရင်း။ ကေရုက္ခမူလေ ဒွေ ဒိဝသာနိ နု နိသီဒိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၁၈။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၄။

ကေရုက္ခမူလပမာဏဌာန (နဉ) [ကေရုက္ခမူလ ပမာဏ+ဌာန] တစ်ခုသော သစ်ပင်ရင်း ပမာဏရှိသော အရပ်။ ကေရုက္ခမူလ-ပမာဏဌာနံ ကသိဏနိမိတ္တေန သြတ္ထရိတ္တာ။ မဟာ၊၄။၁၄၃။

ကေရုက္ခိက (တိ) [ကေရုက္ခ+ဏိက] တစ်ခုသောသစ်ပင်ကို ထွင်းရှုပြုအပ်သော (လှော၊ ထွင်းလှော)။ သေယျထာပိ မဟာတိ ကေ-ရုက္ခိကာ နာဝါ။ သံ၊၁။၁၀ရ။

ကေရုစိက (တိ) [ကော+ရုစိ+က] တူသော-အလိုဆန္ဒ-နှစ်သက်ခြင်း-အကြိုက်-ရှိသော၊ သူ။ ကောဓိပ္ပါယာတိ ကော အဓိပ္ပါယော ရုစိ ကေတသန္တိ ကောဓိပ္ပါယာ၊ ကေရုစိ-ကာတိ အတ္ထော။ စူဠနိ၊ဌ။၈။

ကေရူပ (နဉ) [ကေ+ရူပ] (၁) တစ်ခုသော အဆင်း။ (၂) တစ်ခုသော ရုပ်။ (၃) တစ်ခုသောသဘော။ (တိ)(၄) တူသောသဘော ရှိသော။ **(၁)** နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ကေ-ရူပမိ သမနုပဿာမိ။ အံ၊၁။၁။ ကေရူပမိတိ ဧကမိ ရူပံ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၅။ **(၂)** ဣဒဏ္ဍ ကေရူပဿာပိ မနောဝိညာဏဓာတုယာ အဇာနိတဗ္ဗဿ အဘာဝေန နယံ ကာတုံ ယုတ္တဋ္ဌာနံ နာမ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၁၄။ **(၃)** သဗ္ဗံ ကေရူပေန အဝတ္တာ ယထာဝမ္မံ ဝိဘဇိတ္တာ နိဇ္ဇင်္ဂံ နိဂုမ္ဘံ ကတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၂။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄၃။)

(၄) အတ္ထာဒီသု သဗ္ဗတ္ထ ကေရူပါယ မေတ္တာဘာဝနာယ။ အနုဋီ၊၂။၁၅၉။ ဧကီ-ဘာဝနိ သမ္ဘောဒနကိရိယာယ သမာနတံ ကေရူပတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃ဖ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၄ရ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀ဖ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁ဖ၉။ (-သာရတ္ထ၊၁။၂၄၅။ ဝိမတိ၊၁။ဖရ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၁ဖ။ မ၊ဋီ၊၃။၉။ အနုဋီ၊၃။ဖ။) ကေ-သခ်ိတ-လည်းကြည့်။

ကေရူပိယပက္ခ (ပု) [ကေ+ရူပိယပက္ခ] တစ်ဘက်-မှ-အားဖြင့်-ရှေ့ငွေ့ဖြစ်သောအဘို့။ "ကေရူပိယပက္ခေ"တိပိ ဝဒန္တိ၊ တတ္ထာပိ ကေတော ရူပိယပက္ခေတိ အယမေဝတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၃။

ကေလက္ခဏ (နာ) [ကေ+လက္ခဏ] (၁) တစ်ခုသော မှတ်ကြောင်းသဘောလက္ခဏာ။ (တိ) (၂) တစ်ခုတည်းသော-သဘော-လက္ခဏာ-ရှိသော။ (၃) တူသော-သဘော-လက္ခဏာ-ရှိသော။ **(၁)** ဧဝံ အနေကလိင်္ဂ် အနေ-ကလက္ခဏေ အတ္ထေ ယော တတ္ထ ကေဂ်-ဒဿီ အပုထုပညတာယ ကေလိဂ်မတ္တံ ကေလက္ခဏမတ္တံ စ ဒိဿာ။ ထေရဋ္ဌ၊၁။ ၂ရ၁။

(တိ)(၂) ယောနိသောမနသိကာရော သဗ္ဗတ္ထ ကေလက္ခဏောဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ရ၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၉။ **(၃)** ဝုတ္တမ္ပိ ကေဓမ္မေ၊ ယေ ဓမ္မာ ကေလက္ခဏာ ကေစိ (တေန)။ နေတ္တိ။၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ ၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၁။ ယေ ဓမ္မာ ကေလက္ခဏာ ကေစိ-တိ ... သမာနလက္ခဏာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၅။ ကေလက္ခဏတ္တာ(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁ ၂ ၂)တိ ကေ-သဘာဝတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဂ်ံ။ ၂ရ၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ရ၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ရ။ ဝဇီရ။၃ရ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၃ရ။ ဝိမတိ၊၁။၁ရရ။ ပဋိသံ၊ဂ်ံ။၅၃။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃ဝ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၁၃၄။)

ကေလဒ္ဓိက (တိ) [ကော+လဒ္ဓိ+က] တူသော အယူရှိသော၊သူ။ ကေလဒ္ဓိကေ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅)တိ သမာနလဒ္ဓိကေ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄ ၂။ (-ကခ်ိ။၁၄ဝ။) ကော (ကေ) လဒ္ဓိ ဂဟဏံ အဿာတိ ကေလဒ္ဓိကော။ ကခ်ိ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၅၁။ ပါရာ၊ယော။ ၂၅၅။ ကေန္တိဆန္ဒ-လည်းကြည့်။

ကေလာဘ (တိ) [ကေ+လာဘ] တူသော လာဘ်ရှိသော (ကျောင်းတိုက်)။ တံ ဝိဟာရံ ဣမိနာ ဝိဟာရေန သဒ္ဓိ ကေလာဘံ ကာတုံ သံဃဿ ရုစ္စတိတိ တိက္ခတ္တုံ သာဝေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁ဝ။ ကခ်ိ။၁၆၁။ ဝိ၊သင်္ဂ်ဟ။ ၂၅၁။ ဧကော သဒိသော လာဘော ယဿာတိ ကေလာဘော။ ကခ်ိ၊ယော၊မဟာဋီ၊၃။ရ၈။ (ယင်းဋီကာ၌ပင် "ဧကော လာဘော ကေ-လာဘောတိပိ ဝဒန္တိ"ဟု လာသေးသည်။)

ကေလာဘက (တိ) [ကေ+လာဘ+က] တူသောလာဘ်ရှိသော(ကျောင်းတိုက်)။ ကေ-လာဘကာ(ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ဂါထာ။ ၂ရ၂၉)တိ သမာနလာဘကာ။ ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၄၆။

ကေလိဂ် (နာ) [ကေ+လိဂ်] တစ်ခုသောဖြစ်ကြောင်း-အခြင်းအရာထူး-အခိုက်အတန့်ထူး။ ကေလက္ခဏ (၁) ကြည့်။

ကေလေဋ္ဌပါတ (ပု) [ကေ+လေဋ္ဌပါတ] တစ်ခုသောခဲ-ခဲတစ်ပစ်-ကျရာ(အရပ်)၊ ခဲတစ်ကျ(အရပ်)။ ပရတီရေ ပန ကေလေဋ္ဌ-ပါတသင်္ခါတေ ဂါမူပစာရေယေဝ ပဒံ ဌပေတိ။ ဝဇီရ။၅ရရ။

ကေလောကဓာတုပရိယာပန္နာ (တိ) [ကေ-လောကဓာတု+ပရိယာပန္နာ] တစ်ခုသော လောကဓာတ်၌ အကျုံးဝင်သော။ စတုဗ္ဗိ-

ဝေဟိ ဒီပေဟိ ဝိဘူသိတာ ကေလောက-
ဓာတုပရိယာပန္နာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၄။

ကေလာမ (ပု) [ကေ+လာမ] တစ်ခုသော အမွေး၊ မွှေးညှင်းတစ်ပင်။ ဒသဗလသ သရီရေ ကေလာမမို့ ကမ္မတုံ နာသကို့။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၂၁။

ကေလာဟိတ (တိ) [ကေ+လာဟိတ] တစ်ခဲနက်သွေးရှိသော၊ သွေးချင်းချင်းနီရဲသော။ စက်မော ကေလာဟိတောဝ အဟောသိ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၈၅။ (-ဇာ၊ဌ၊၂။၂၁။)

ကေလာဟိတဗဒ္ဓ(သမ္ဗဒ္ဓ) (တိ) [ကေ+လာဟိတ+သမ္ဗဒ္ဓ] တူသော သွေးစပ်ခြင်းဖြင့် တော်စပ်သော၊သူ (သွေးရင်းသားချင်း)။ သာလောဟိတာတိ ကေလောဟိတဗဒ္ဓါ (ကေလောဟိတသမ္ဗဒ္ဓါ) ပိတိပိတာမဟာ-ဒယော။ အံ၊ဌ၊၃။၃၂၂။ မ၊ဌ၊၁။၁၆၄။ ကေ-လောဟိတဗဒ္ဓါတိ ကေနေ သမာနေန လောဟိတသမ္ဗန္ဓေန သမ္ဗဒ္ဓါ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၄၄။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၂။

ကေလောဟိတသမ္ဗန္ဓ (တိ) [ကေ+လောဟိတ+သမ္ဗန္ဓ] တူသောသွေးစပ်ခြင်းဖြင့် တော်စပ်သော၊သူ(ဆွေမျိုးသားချင်း)။ ဗန္ဓဝါတိ ကေလောဟိတသမ္ဗန္ဓာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၆၆။

ကေဝံသဇ (တိ) [ကေဝံသ+ဇ+ကို] တူသော အနွယ်၌ ဖြစ်သော၊သူ။ ဂေါတ္တန္တိ ဟိ ကေ-ဝံသဇာနံ သမာနာ သမညာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၄၈၄။

ကေဝံသဇာတ (တိ) [ကေဝံသ+ဇာတ] တူ သော အနွယ်၌ ဖြစ်သော၊သူ။ သဂေါ-တ္တေဟိတိ သမာနဂေါတ္တေဟိ၊ ကေဝံသ-ဇာတေဟိတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၃။

ကေဝဋ (ပု) [ကေ+ဝဋ] တစ်ခုသောအပေါင်း အစု၊ တစ်ဝက်။ (ကြို၊ဝိ) တစ်ပေါင်းတစ်စည်း တည်း။ အပ္ပမို့ စေတိ ကေဝဋ္ဌိဝဋ္ဌမတ္တာမို့။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၀၂။ ဒသ ဒသ စီဝရပဋိဝီသေ ကေဝဋ်ံ ဗန္ဓိတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၀၅။

ကေဝစန (နာ) [ကေ+ဝစန] (၁) တစ်ခုသော စကား၊ စကားတစ်ခွန်း။ (၂) ကေဝုစ် ဝိဘတ်။ (၃) တစ်ခုကိုဆိုခြင်း။ (တိ)(၄) ကေဝုစ် ဝိဘတ်ရှိသော။ (၅) တူသောစကားရှိသော၊ သူ။ **(၁)** တစ်ခုသောစကား၊ စကားတစ်ခွန်း။ ထေရောပိ ကေဝစနေနေဝ ဥဒကံ ဩတရိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၆၃။

(၂) ကေဝုစ်ဝိဘတ်။ ပါဒါနံ ဓောတံ ဥဒကနိ သေကန္တိ ... ဗဟုဝစနသ ကေဝစနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၃၄ရ။ ဥဗ္ဘာ-ဟနတ္ထေပိ ကေဝစနမိစ္ဆန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၃၃။ (-ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၅။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂၁၃-၄။) ကေသဏ္ဌသ ဝစနံ ကေဝစနံ။ နိတိ၊ပဒ။၂၂။ ကေသ္မိ အတ္ထေ ပဝတ္တံ ဝစနံ ကေဝစနံ။ နိရုတ္တိ။၅၆။

(၃) တစ်ခုကို ဆိုခြင်း။ ကေဝစနိစ္ဆာ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(တိ)(၄)** ကေဝုစ် ဝိ ဘတ်ရှိသော။ ဥဒါနဂါထန္တိ ဇာတိယာ ကေဝစနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၈၆။ **(၅)** တူသော စကားရှိသော၊သူ။ သမဂ္ဂါတိ ကာယေန စ ဝါစာယ စ ကေသန္ဒိပါတာ ကေဝစနာ

သမဂ္ဂါ ဟောထ။ ဒီဃ၊၂။၂၀၀။ (–ဒီဃ၊၃။ ၁၆၅။) ဝါစာယ ကေဝနာ အဘိန္ဒဝနာ။ ဒီဃီ၊၂။၁၉၁။ ကေဝနေဟိတိ ဝိရောဓ-ဘာဝေန သမာနဝစနေဟိ။ ဒီဃီ၊၃။၁၆၆။

ကေဝနကရဏ (နာ) [ကေဝန+ကရဏ] ကေဝုစ်ဝိဘတ်ရှိသည်ကိုပြုခြင်း။ပရိဝါရေ ကေဝနကရဏတော။ ဝဇိရ။၄၈၈။

ကေဝနနိဒ္ဒေသ (ပု) [ကေဝန+နိဒ္ဒေသ] ကေဝုစ်ဝိဘတ်ဖြင့်ညွှန်ပြခြင်း။ ယံ ယံ ဝါ ပန အာရဗ္ဘာတိ ကေဝနနိဒ္ဒေသံ ကတ္တာ။ မူလဋီ၊၃။၁၈၀။ (–အဘိ၊ဋီ၊၂။၁၆၉။)

ကေဝနန္တ (တိ) [ကေဝန+အန္တ] ကေဝုစ်ဝိဘတ် အဆုံးရှိသော။ သဟသဿဒ္ဒသ ကေဝနန္တတာယ "ဘိက္ခုသဟဿာ"တိ ဝတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၉၄။

ကေဝနပွယောဂ (ပု) [ကေဝန+ပယောဂ] ကေဝုစ်ဝိဘတ်နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ တသ အတ္ထသ ကေတ္တံ သန္ဓာယ "တသ မေ"တိ ကေစနပွယောဂေါ ကတော။ ထေရ၊ဋီ၊၁။ ၁၈၀။

ကေဝနဘူမ (တိ) [ကေဝန+ဘူမ] ကေဝုစ်သတ္တမီဝိဘတ်ရှိသော။ ဥပပတ္တေသိယေတိ စတ္ထုသုပိ ပဒေသု ဗဟုဝစနဘူမတ္ထေ ကေ-ဝနဘူမံ။ အဘိ၊ဋီ၊၃။၂၁၉။

ကေဝနသောတ (ပု) [ကေဝန+သောတ] ကေဝုစ်ဝိဘတ်-ရှိ-ဖြင့်ဆိုအပ်-သောအယဉ်၊ ကေဝုစ်အယဉ်။ ကေဝနသောတေ ပတိ-တတ္တာ ပန ပေါတ္ထကေသု ကေဝနေန လိခိတံ။ ပဋိသံ၊ဋီ၊၂။၃၇။

ကေဝနာဒေသ (ပု) [ကေဝန+အာဒေသ] ကေဝုစ်ဝိဘတ်အပြု။ ဗဟုဝစနဿ ဟေသ ကေဝနာဒေသော။ အဘိ၊ဋီ၊၃။၄၃၆။

ကေဝနိစ္ဆာ (ထီ) [ကေဝန+ဣစ္ဆာ] တစ်ခုကို ဆိုခြင်း၌ အလိုဆန္ဒ၊ တစ်ခုကို ဆိုလိုခြင်း။ အထ ဝါ အတ္ထာဘရဿာတိ ကေ-ဝနိစ္ဆာယ အတ္ထာဘာဝသင်္ခါတံ ကေ်ယေ-ဣမံ အတ္ထာနံ ဘရတိ၊ နဲ ဣတော ပရံ အညံ။ ဥဒါန၊ဋီ။၁၈၁။

ကေဝဋ္ဋကပြဟ္မဒတ္တ (ပု) [ကေဝဋ္ဋက+ပြဟ္မဒတ္တ] ကေဝဋ္ဋကပြဟ္မဒတ်(မင်း)။ အတီတေ ကိရ ကေဝဋ္ဋကပြဟ္မဒတ္တော နာမ ရာဇာ အ-ဟောသိ။ သုတ္တနိ၊ဋီ၊၁။ရ၄။

ကေဝဏ္ဏ (တိ) [ကေ+ဝဏ္ဏ] (၁) တစ်လွန်းရှိသောကြိုး၊ တစ်လွန်းတင်ကြိုး။ (၂) တစ်ချောင်းသောကြိုးလုံးရှိသော၊ တစ်ချောင်းသော ကြိုးဖြင့် ကွင်းထိုး၍ပြုအပ်သော၊ (ခါးပန်းကြိုး)။ **(၁)** ဝါကေ စ နာဠိကေရ-ဟီရေ စ ဝဏ္ဏေတ္တာ ကတာ ကေဝဏ္ဏာ ဝါ။ ဒ္ဒိဝဏ္ဏါ ဝါ သံယသ သန္ဓကာ ဂရုဘဏ္ဍံ။ ကခ်ါ။၂၆၂။ **(၂)** ကေရဇ္ဇက-ကြည်။

ကေဝဏမုခ (နာ) [ကေဝဏ+မုခ] တစ်ခုသော-အမာ-အနာ-ဝ။ တသ ကေဝဏမုခေပိ ဥပ္ပန္နဿ ဒုက္ခဿ ပမာဏံ နတ္ထိ။ မ၊ဋ၊ ၁။၂၁ရ။

ကေဝဏ္ဏ (တိ) [ကေ+ဝဏ္ဏ] တစ်ခုတည်း-တစ်မျိုးတည်း-တူ-သော အဆင်းရှိသော။

သဗ္ဗာ ဆာယာ ကေဝင္ကာဝ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ ၌၄။၃၀၃။ (–ဝိ၊၌၊၁။၂၅၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၆ရ။)

ကေဝင္ဆသုတ္တ (နာ) [ကေဝင္ဆ+သုတ္တ] တူ-သော အဆင်းရှိသောချည်။ ကေဝင္ဆ-သုတ္တေန ပနေတ္ထ ယေနကေနစိ သိဗ္ဗိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊၌၊၁။၂၅၃။

ကေဝတ္ထ (နာ) [ကေ+ဝတ္ထ] (၁) တစ်ခုသော အဝတ်၊ အဝတ်တစ်ထည်။ (တိ)(၂) အဝတ်တစ်ထည်-ရှိ-ဝတ်-သော၊ ခါးဝတ်-ထမီ-သင်းပိုင်-တစ်ထည်ကိုသာဝတ်သော၊သူ။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(တိ)** **(၂)** တာ ကေဝတ္ထာ ဒိသ္မာ ရာဇာ ပုစ္ဆိ "ကုဟိ ဝေါ ဥတ္တရာသဠိ"တိ။ ဓမ္မ၊၌၊၁။ ၁၄၀။ ကေဝတ္ထောတိပိ ကေစိ၊ ဥတ္တရာ-သဠိ အပနေတ္ထာ ဌိတောတိ ကိရတ္ထော။ ဝဇိရ။၅ရ၅။ (–ဒီ၊၌၊၂။၁၉၁။)

ကေဝတ္ထနိဝတ္ထ (တိ) [ကေဝတ္ထ+နိဝတ္ထ] တစ်ခုသောအဝတ်ကို ဝတ်သော၊သူ။ ကေစ္စဝ-သန-ကြည့်။

ကေဝတ္ထု (နာ) [ကေ+ဝတ္ထု] (၁) တစ်ခုသော-အကြောင်းအရာ-ဝတ္ထု။ (၂) တစ်ခုသော-တည်ရာ-အရကောက်အနက်။ **(၁)** သမ္ဘ-ဟုလာ ဧကံ ကေဝတ္ထုနာ စောဒေန္တိ။ ဝိ၊ ၌၊၂။၁ရ၂။ **(၂)** ယသ ပုဂ္ဂလသ ကိဉ္စိ ရူပါဒိသု ကေဝတ္ထုမ္ပိ "မမေတ"န္တိ တဏှာယ ပရိဂ္ဂဟိတဘာဝေန နေ ဟောတိ။ ဥဒါန၊ ၌။ ၁၀၂။ (–အဘိ၊၌၊၂။၂၄၀။) ကေဝတ္ထု ပရိဂ္ဂဟ- ထောင့်ကွင်းလည်းကြည့်။

ကေဝတ္ထုအဓိဋ္ဌာန (တိ) [ကေဝတ္ထု+အဓိဋ္ဌာန] တစ်ခုသောဝတ္ထုလျှင်တည်ရာရှိသော။ ဧ-ကာဓရ-ကြည့်။

ကေဝတ္ထုက (တိ) [ကေ+ဝတ္ထု+က] (၁) တစ်ခုသော-တစ်ခုတစ်ခုသော- (စကျွစသော) မှီရာဝတ္ထုရှိသော။ (၂) တစ်ခုသော-တစ်ခုတည်းသာဖြစ်သော-မှီရာဝတ္ထုရှိသော။ (၃) တစ်ခုတည်းသော-တူသော-အကြောင်းဝတ္ထုရှိသော။

(၁)(၂) နနု အတ္ထိ ကေစိ ဓမ္မာ ကေဟိစိ ဓမ္မေဟိ သဟဂတာ သဟဇာတာ သံသဋ္ဌာ ဧကုပ္ပါဒါ ကေဝတ္ထုကာ ကော-ရမ္မကာ။ အဘိ၊က။၂၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ဧကံ မဟာဘူတံ သေသမဟာဘူတောပါဒ-ရူပါနံ နိဿယပစ္စယော ဟောတိတိ တေန တာနိ ကေဝတ္ထုကာနီတိ, စက္ခာဒိနိဿယ-ဘူတာနိ ဝါ ဘူတာနိ ဧကံ ဝတ္ထု ဧတေသု သန္နိဿိတန္တိ ကေဝတ္ထုကာနိ။ မူလဋီ၊၁။၃ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၈၄။ တတ္ထ ပုရိမဝိကပ္ပေ ဧကံ ဝတ္ထု နိဿယော ဧတေသန္တိ ယောဇနာ။ နဲ ဧကံယေဝ ဝတ္ထုတိ။ ... ဒုတိယဝိကပ္ပေ ပန ဧကံယေဝ ဝတ္ထု ဧတေသု နိဿိတန္တိ ယောဇနာ။ အနုဋီ၊၁။၄၀။ ဧကေကံ ဝတ္ထု နိဿယော ဧတေသန္တိ တထာ။...ဧကံ ဝတ္ထု ဧတေသုတိ ကေဝတ္ထုကာနိ။ မဓု။၉၀။ တေ နိယမတော ကေဝတ္ထုကာယေဝါတိ ဒဿ-နတ္ထံ ကေဝတ္ထုကဂ္ဂဟဏံ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၀၄။

(၃) ကတိနဘ္ဘေ အနာပတ္တိ၊ သဗ္ဗေသံ ကေဝတ္ထုကာ။ ဝိ၊၅။၃၆၈။ (–ကခ်။၃၀၅။)

ကေဝတ္ထုကဂ္ဂဟာ (နာ) [ကေဝတ္ထုက + ဂဟာ] ကေဝတ္ထုက-သဒ္ဒါ။ အဂၢက် ပုဒ်ကြည့်။

ကေဝတ္ထုကတာ (ထီ) [ကေဝတ္ထုက+တာ] တစ်ခုတည်းသာဖြစ်သော-တူသော-မှီရာ ရှိသည်၏ အဖြစ်၊ တစ်ခုသောဝတ္ထုကို မှီ၍ ဖြစ်ခြင်း။ ကေ်ယေဝ ဝတ္ထုံ နိဿာယ ပဝတ္တိ ကေဝတ္ထုကတာ။ မဃဋီ၊၂။၂၆၂။

ကေဝတ္ထုဒီပန (ထီ၊နာ) [ကေဝတ္ထု+ဒီပန] တစ်ခုသော-အကြောင်းအရာ-ဝတ္ထုကိုအကျယ်ပြခြင်း။ တတြာယံ ကေဝတ္ထုဒီပနာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၆၈။

ကေဝတ္ထုပရိဒီပန (ထီ၊နာ) [ကေဝတ္ထု+ပရိဒီပန] တစ်ခုသော-အကြောင်းအရာ-ဝတ္ထုကို အကျယ်ပြခြင်း။ တတြိဒံ ကေဝတ္ထုပရိ-ဒီပနံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄ရ၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂ရ၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄၈။

ကေဝတ္ထုပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ကေဝတ္ထု+ပရိဂ္ဂဟ] တစ်ခုသောတည်ရာအရကောက်အနက်ကို ယူခြင်း။ ဣမာနိ စတ္တာရိ ပဒါနိ ပုစ္ဆိတာနိ၊ သော ဧကော ပညော။ ကသ္မာ၊ ကေဝတ္ထု-ပရိဂ္ဂဟာ။ နေတ္တိ။၁၁။ ကေဝတ္ထုပရိဂ္ဂဟာတိ ကေသ အဘိဓေယျတ္ထသ ဂဟဏတော။ နေတ္တိ၊ဌီ။၄၉။

ကေဝနသဏ္ဌ (ပု) [ဧက+ဝနသဏ္ဌ] တစ်ခုသောတောအုပ်။ သော ... ကေဝနသဏ္ဌေ ဒွေ ဒိဝသာနိ နှ ဝသိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၁၈။

ကေဝန္ဒနိယ (တိ) [ကေဝန္ဒနာ+ဣက] တစ်ကြိမ်ရှိခိုးခြင်းရှိသော၊ ကေဝန္ဒနိယ မည်သော၊သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေ-ဝန္ဒနိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၄၄။

ဤမထေရ်သည် (၃၁)ကမ္ဘာထက်၌ ဝိပဿီဘုရား၏အား ရှင်လန်းဝမ်းမြောက်စွာ တစ်ကြိမ်ရှိခိုးခဲ့သော ကောင်းမှုကြောင့် ဒုဂ္ဂတိသို့မလားရောက်ဘဲ (၂၄)ကမ္ဘာ ထက်၌ နန္ဒမည်သောစကြဝဠာ မင်းဖြစ်၍ ဤဘုရားရှင် လက်ထက်၌ "ကေဝန္ဒနိယ" အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။

ကေဝလယ (ပု) [ကေ+ဝလယ] တစ်ခုသော လက်ကောက်။ မယာပိ ကေဝလယသဒိ-သေန ဟုတ္တာ ပရံ အဝိစာရေတ္တာ အ-တ္တာနမေဝ ဝိစရန္တေန ဝသိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဇာ၊ ၁၊၃၃၈။

ကေဝယ (ပု) [ဧက+ဝယ] (၁) တစ်ခုသော အရွယ်။ (တိ)(၂) တူသောအရွယ်ရှိသော၊ သူ။ **(၁)** ဧဝံ အသကြောန္တေန ကေဝယေပိ ရက္ခိတဗ္ဗောယေဝ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။ရ၊။ **(တိ)(၂)** မယုံ ခေါ် ပန ပုတ္တော ဥဒါယီ ဒသဗလေန သဒ္ဓိံ ဧကဝယော သဟပံသုကီဠိကော။ အံ၊ ၁၊၁။၂၃၅။

ကေဝရက (တိ) [ဧက+ဝရက] တစ်ယောက်သော အကျမ်းဝင်သော၊သူ။ တမေကဝရ-ကမ္မံ ဒိသ္မာ၊ ဥဗ္ဗိဂ္ဂါ အာသနံ ဒေမိ။ ထေ ရီ။၄၂၅။ တမေကဝရကမ္မံတိ ကေဝလ္လဘမ္မံ။ ထေရီ၊ဌ။၂ရ၂။

ကေဝလဋ္ဌ (တိ) [ဧက+ဝလဋ္ဌ] တစ်ခုသော တံခါးပေါက်ဖြင့်-သုံးဆောင်-ဝင်ထွက်-အပ်သော၊ တံခါးတစ်ပေါက်ဖြင့် အတူတကွ-သုံးဆောင်-ဝင်ထွက်-နိုင်သော (အိမ်)။ တတ္ထ ယံ ဧကကုလသ ဃရံ ကေဝလဋ္ဌံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၉၀။ ကေဝလဋ္ဌန္တိ ဧကေန ဒ္ဝါရေန ဝလဋ္ဌိတမ္ဘံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၆။ ကေဝလဋ္ဌန္တိ ကေဒ္ဝါရေန သမာနပရိဘောဂံ။ ပါ၊စိတ်၊ယော။၅၀၃။

ကေဝလ္လဘ (တိ) [ဧက+ဝလ္လဘ] တစ်ယောက်သော အကျွမ်းဝင်သော၊သူ။ ကေဝရက-ကြည့်။

ကေဝဝတ္ထာနာ (ထီ) [ဧကာ+ဝဝတ္ထာနာ] (၁) တစ်ခုသောသဘောဖြင့်ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း။ (၂) တစ်ပေါင်းတည်း-ရောနှောရ-ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း။ **(၁)** အာရမ္မဏအနွ-ယေန၊ ဥဘော ကေဝဝတ္ထာနာ(ပဋိ၊၅၆)တိ ... ဥဘိန္နံ ကေသဘာဝေနေဝ ဝဝတ္ထာ-ပနံ။ ပဋိ၊ဌ၊၁။၁၂၄။ (ပါဠိတော်၌ ဆန်းဂိုဏ်းစောင့်ရန် "တ္ထ"ဟု ရသုံးဖြင့်ရှိသည်။) **(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေဝဝတ္ထာနတာ (ထီ) [ဧကဝဝတ္ထာနာ+တာ] တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်ဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားတတ်သည်၏အဖြစ်။(သျှ)။ တစ်ခုတည်းပိုင်းခြားခြင်း။(ပြန်။) တစ်ပေါင်းတည်း-ရောနှောရ-ပိုင်းခြား မှတ်သားခြင်း။ ကာယမ္ပိ စိတ္တမ္ပိ ကေဝဝတ္ထာနတာ။ ပဋိ၊ဌ၊၁၀၊။ ကေဝဝတ္ထာနတာတိ ပုရိကမ္မစိတ္တေန ကေ-တော ဌပနတာယ စ ဒိဿမာနကာယေန အဒိဿမာနကာယေန ဝါ ဂန္ဓကာမ-ကာလေ ယထာယောဂံ ကာယဿပိ စိ-တ္တဿပိ မိသိကရဏတာယ စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိ၊ဌ၊၁။၄၇။

ကေဝသ (ပု၊နှ) [ဧက+ဝသ] (၁) တစ်နှစ်၊ တစ်ဝါ။ (တိ)(၂) တစ်ဝါ-ရှိ-ရ-သော၊သူ။ **(၁)** တေန ဟိ ဒေဝ ကေဝသံ ရဇ္ဇံ ဒေထ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၂။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းလည်းကြည့်။ **(တိ)(၂)** ကေဝသော-ဟံ ဘဂဝါ။ ဝိ၊ဌ။၂၈၆။ သော အဝသိ-ကသ ဆဗ္ဗသော အာစရိယမတ္တော၊ ဧဝံ ကေဝသသ သတ္တာဝသော။ ဝိ၊သင်္ဂ၊ဟ။ ၄၅၃။

ကေဝသိက (တိ) [ဧကဝသ+ဏိက] (က) (အသက်) တစ်နှစ်ရှိသော၊သူ။ (တစ်နှစ်သား။) (ခ) တစ်ဝါ-ရှိ-ရ-သော၊သူ။ **(က)** ကေဝသိကဒါရက-ကြည့်။ **(ခ)** ဥပသ-မ္ပဒါယ ကေဝသိကော ဟုတ္တာ။ အံ၊ဌ၊၁။ ၂၁၁။ (-ဇာ၊ဌ၊ရ။၂၄၅။) ဧကံ ဝသံ ဧ-တိသာတိ ကေဝသိကာ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

ကေဝသိကကာလ (ပု) [ဧကဝသိက+ကာလ] တစ်ဝါ-ရှိ-ရ-သောအခါ။ သော ပဝါရေတ္တာ သဒ္ဓိဝိဟာရိကဿ ကေဝ-သိကကာလေ ... ဒသဗလံ ပဿိတုံ အာဂတော။ အံ၊ဌ၊၁။ ၂၁၁။

ကေဝသိကဒါရက (ပု) [ဧကဝသိက+ဒါရက] (အသက်)တစ်နှစ်ရှိသောကလေး။ ကေ-ဝသိကဒါရကာ နာမ ပူဝခဇ္ဇကံ ပိယာယန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၆။

ကေဝသိကဗျဂ္ဃ (ပု) [ကေဝသိက+ဗျဂ္ဃ] (အသက်) တစ်နှစ်ရှိသော ကျား။ ပဗ္ဗတ-သာနုမှိ သုဇာတာ ကေဝသိကဗျဂ္ဃ-ပေါတိကာ ဝိယ ဝိလာသကုတ္တိယုတ္တာ။ ဇာ၊ ၌၊၆။၃၈၀။

ကေဝသိကဝေဠုဝဏ္ဏ (တိ) [ကေဝသိက ဝေဠု+ဝဏ္ဏ] (အသက်) တစ်နှစ်ရှိသော ဝါးပင်၏ အဆင်း။ ကေဝသိကဝေဠုဝဏ္ဏ (အံ၊ဌ၊၂။၂၀၀)နှင့် ဇာတိတော ကေဝသာ-တိကဏ္ဏဝေဠုဝဏ္ဏံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၀။

ကေဝါကျ (နာ) [ကေ+ဝါကျ] တစ်ခုသော ဝါကျ၊ စကား-တစ်ခွန်း။ ယာဝတာ အဓိပ္ပေတတ္ထ-ပရိယောသာနံ၊ တာဝတာ ကေဝါကျန္တိပိ ပဋ္ဌန်။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၅။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ရ၂။) သုဏန္တု ဘောန္တော မမ ကေဝါကျံ။ ပေတ။ ၁၉၀။

ကေဝါကျတာဓိပ္ပါယ (ပု) [ကေဝါကျတာ+အဓိ ပ္ပါယ] တစ်ခုသောဝါကျရှိသည်၏အဖြစ်၌ အလိုဆန္ဒ။ ကေစိ ပန ကေဝါကျတာဓိပ္ပါ-ယေန ... ပဋ္ဌန်။ ဥဒါန၊ဌ။၁၄၉။

ကေဝါစ (ထီ) [ကော+ဝါစ] စကား-တစ်ခွန်း။ သုဏန္တု ဘောန္တော မမ ကေဝါစံ။ ဒီ၊ ၂။၁၃၇။ ကေဝါစမှိ ဒ္ဒိဝါစံ၊ ဘဏေယျ အနုကမ္ပကော။ ဇာ၊ ၂။၅၆။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။၄ ၂။ ကေဝါစာပိ ဟိ အတ္ထနိဿိတာ သေယျော။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၀၈။ ကော ဂါထာပါဒေါ ကေ-ဝါစ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၈။

ကေဝါစိက (တိ) [ကော+ဝါစ+ဏိက] (၁) တစ်ခုသော စကား၊ စကား တစ်ခွန်း။ (၂) (ကေုပဏ္ဍာယ နာနာစရိယအားဖြင့်) တပြိုင်-နက်-အတူတကွ-တစ်ပေါင်းတည်း-ကမ္ဘ ဝါစာရွတ်ခြင်း။ (၃) စကားတစ်ခွန်းရှိသော၊ စကားတစ်ခွန်းဖြင့်ပြုအပ်သော (ဖိတ်မန်-ခြင်း၊ ပဝါရဏာကံ)။ တစ်ကြိမ်ဖိတ်မန်ခြင်း-တစ်ကြိမ်ရွတ်ဆိုဖိတ်မန်ခြင်း-ရှိသော ပဝါ-ရဏာကံ။

(၁) နာ ကေဝါစိကမှိ ဘဏိတဗ္ဗံ မည-တိ(အံ၊၁။၅၆ ၂)တိ ... ကေဝစနမှိ ဝတ္တဗ္ဗံ နာ မည်တိ။ အံ၊ဌ၊ ၂။၃၉၃။ (-ဇာ၊၁။ရ၉။ ဇာ၊ဌ၊ ၂။၃၁၈။)

(၂) တိဏ္ဏံ ကေဝါစိကာ(ဝိ၊၅။၃၆၅)တိ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဒွေ တယော ကော-နုသာဝနေ ကာတုန္တိ ဝစနတော တိဏ္ဏံ ဇနာနံ ကေုပဏ္ဍာယေန နာနာစရိယေန ကောနုသာဝနာ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။ ၂ ၂၉။ ကောနုသာဝနာတိ ကေတောအနုသာ-ဝနာ။ ပါစိတ်၊ယော။၆ ၂၆။ **(၃)** အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ကေဝါစိကံ ပဝါရေတုံ။ ဝိ၊၃။ ၂၅၀။

ကေဝါဒ (ပု) [ကေ+ဝါဒ] (၁) တစ်ခုသော ဆိုခြင်း၊ စကားတစ်ခွန်း။ (၂) တစ်ခုသော အယူ။ (တိ)(၃) တူသောအယူရှိသော၊သူ။ **(၁)** ပုဗ္ဗေပါဟံ ဧတေ ကေဝါဒေနေဝ သ-မဂ္ဂေ အကာသိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။ ၂၀။ **(၂)** တေန ပန ကေဝါဒေ ပဝတ္တမာနေန စက္ခာဒိနံ အသဿတဘာဝါဝဟောဟေ ဝိဒ္ဒူသိတေ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁ ၂။ **(တိ)(၃)** သဗ္ဗေ ကေ-ဝါဒါ အဟေသုံ။ အံ၊ဌ၊ ၂။၁ရ၃။ (-အဘိ၊ ဌ၊၃။၁၀၈။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁၈။)

ကေဝါဒီ (တိ) [ကေ+ဝဒ+ဏီ] တစ်ပေါင်း-တည်း-တစ်ပြိုင်နက်-ဆိုသောသူ။ ပရိ-နာယကသမ္မန္နာ၊ သဟိတာ ကေဝါဒိနော။ ဇာ၊၁။၂၉၇။ ဇာ၊၆၊၄။၃၄၆။

ကေဝါယာမ (ပု) [ကေ+ဝါယာမ] တစ်ခု-တစ်ကြိမ်-သော လုံ့လ။ တသ္မိံ ခဏေ ပါတုဘူတာ ကလလသခ်ါတာ ရူပသန္ဓတိ ပရိတ္တာ ဟောတိ ခုဒ္ဒကမက္ခိကာယ ကေ-ဝါယာမေန ပါတဗ္ဗမတ္တာ။ အဘိ၊၆၊၂။၂၀။

ကေဝါရ (ပု၊နာ) [ကေ+ဝါရ] တစ်-လှည့်-ကြိမ်။ ကေဝါရံ ယေ ဇာနန္တိ။ ဝိ၊၆၊၄။၉၈။ ကေဝါရန္တိ ကေသ္မိ ဒိဝသေ၊ အာဂမန-ဒိဝသေတိ အတ္ထော။ ပါစိတ်၊ယော။၅၀၈။ ပထဝီကသိဏသမာပတ္တိ ကေဝါရံ သမာ-ပဇ္ဇန္တော။ ဒီ၊၆၊၁။၃၀၉။ ကေဝါရန္တိ သကိံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၈၃။

ကေဝါရပ္ပတ္တိ (ထီ) [ကေဝါရ+ဥပ္ပတ္တိ] တစ်-လှည့်-ကြိမ်-ဖြစ်ခြင်း။ တတော ကေ-ဝါရုပ္ပတ္တိတော ဥပရိ ဥဒ္ဒံ ဝမိတုံ နာ အဒါသိ။ စရိယာ၊၆။၁၃၄။

ကေဝါရမောတ (တိ) [ကေဝါရ+မောတ] တစ်ကြိမ်ဖွပ်လျှော်အပ်သော။ အဟတကပ္ပါနန္တိ ကေဝါရမောတာနံ။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊ ၂။၃၇၅။

ကေဝါသ (ပု) [ကေ+ဝါသ] တစ်ယောက်ထီး-နေခြင်း။ ဂဏဝါသေ သံယဋ္ဌနာ၊ ကေ-ဝါသေ အသံယဋ္ဌနာ။ သုတ္တနိ၊၆၊၁။၅၅။ အပ၊၆၊၁။၁၉၄။ (-စူဠနိ၊၆။၁၁၉။)

ကေဝါသနဝါသိတ (တိ) [ကေဝါသန+ဝါသိတ] အတူတကွလေ့လာပွားများအပ်သော အထုံ-ဘာဝနာ ရှိသောသူ။ ကေဝါသနဝါသိတာ (စူဠနိ။၄၀)တိ အတိတဗုဒ္ဓသာသနေ တေန-သဒ္ဓိံ ဘာဝိတဘာဝနာ။ စူဠနိ၊၆။၈။

ကေဝိဓ (ထီ၊ပု) [ကေ+ဝိဓ] (၁) တစ်ခုသော-အဘို့, အစု။ (တိ)(၂) တစ်ခုသောအပြား-ရှိသော။ **(၁)** ကေဝိဓေန ဝေဒနာကွန္ဓော—ဖဿသမ္ဘဝယုတ္တော။ အဘိ၊ဝိ။၁၅။ ကေ-ဝိဓေနာတိ ကေကောဋ္ဌာသေန။ အဘိ၊၆၊ ၂။၃၃။ **(တိ)(၂)** တံ ဟိ သီလဋ္ဌေန ကေ-ဝိဓမ္မိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၈၃။

ကေဝိဓသမုဿယ (ပု) [ကေဝိဓ+သမုဿယ] တစ်ခုသောအပြားရှိသောအပေါင်း။ အနေ-ကဝိဓသမုဿယေ, ကေဝိဓသမုဿယေ စ ခန္ဓပဗန္ဓေန အဘိနိဝေသဘာဝတော။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၃။

ကေဝိပန္န (တိ) [ကေ+ဝိပန္န] တစ်ခုသော (ပမာဏိက, ဒေသိတာပတ္တိက) အဂ်ါ ချို့-ယွင်းသော။ သစေ ကေဝိပန္နာ သာ၊ ဂရုကံ ကေကံ သိယာ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၃၅၂။ ကေ၊ အဂ်ီ ပကမာဏိကတ္တာ ဝါ ဒေသိတ-ဝတ္ထုကတ္တာ ဝါ ဝိပန္နံ ကေသိယာတိ ကေ-ဝိပန္နာ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၁၉၉။

ကေဝိပ္ပါရ (တိ) [ကေ+ဝိပ္ပါရ] တခဲနက်-(အရောင်ဖြင့်) ပြန့်ပြော-ရောပြွမ်း-သော၊ တူသောအဆင်းအစရှိသည်ဖြင့် ရောပြွမ်း-သော။ သဗ္ဗေသဏ္ဌိ တေသံ ကာယော ကေဝိပ္ပါရောဝ ဟောတိ။ အံ၊၆၊၃။၁၆၄။

ကေဝိပ္ပါရော(ပဋိသံ၊၂၊၁။၁၀၅)တိ ဝဏ္ဏာ-ဒိနာ သမာနဝဏ္ဏာဒိနာ ဝေါကိဏ္ဏော။ ပဋိသံ၊ဂ်။ ၂၁-၂၂။

ကေဝိဘတ္တိယုတ္တ (တိ) [ကေဝိဘတ္တိ+ယုတ္တ] တူသောဝိဘတ်နှင့်ယှဉ်သော။ ဒွိန္နံ ပဒါနံ ကေဝိဘတ္တိယုတ္တာနံ သမာနာဓိကရဏဘာ-ဝတော။ မူလဋီ၊၁။၅။

ကေဝိမာနဗ္ဘန္ဓရဂတ (တိ) [ကေဝိမာနဗ္ဘန္ဓရ+ဂတ] တစ်ခုသော ဗိမာန်အတွင်း-သို့ ရောက်-၌တည်နေ-သော၊သူ။ ကေဝိမာန-ဗ္ဘရဂတာ ဒွေ မဟာပြဟ္မာနော ဝိယ။ ဥဒါန၊၂။၂၂၂။

ကေဝိသယ (တိ) [ကေ+ဝိသယ] တူသော အာရုံရှိသော။ ကေဇာတိ (၁) ကြည့်။

ကေဝိဟာရ (ပု) [ကေ+ဝိဟာရ] (၁) တစ်ခု တည်းသော ကျောင်း။ (၂) တစ်ခုသော-တိုက်ခန်း-အခန်း။ (၃) တစ်ယောက်တည်းနေခြင်း။

(၁) ဣစ္ဆတိ ဘဂဝါ တေန ဘိက္ခုနာ သဒ္ဓိံ ကေဝိဟာရေ ဝတ္ထုံ။ ဝိ၊၃။၂၈၆။ ဥဒါန။၁၄၈။ (-ဝိ၊၂၊၃။၄၆။) ကေဝိဟာ-ရေတိ ကေဂန္ဓကုဋိယံ။ ဥဒါန၊၂။၂၈၃။ ကေဝိဟာရေတိ ကေသို သေနာသနေ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁။ (-ဝိ၊၂၊၄။၂၂၀။ ပါစိတ်၊ ယော။၆၁၉။)

(၂) ကေဝိဟာရေ(သံ၊၁။၂၅၀)တိ ကေသို ဂဇ္ဇေ။ သံ၊၂၊၂။၁၅။ (၃) ဣဝ ဘန္တေ အညတရော ဘိက္ခု ထေရနာမ-ကော ကေဝိဟာရီ ကေဝိဟာရသ စ ဝဏ္ဏဝါဒီ။ သံ၊၁။၄၃၀။

ကေဝိဟာရက (တိ) [ကေဝိဟာရ+က] တစ်ခုသော ကျောင်းငယ်။ ကေဝိဟာရကေ(ခုဒ္ဒ သိက္ခာ၊ဂါထာ။၁၆၃)တိ သဝန္ဓုပစာရေ ခုဒ္ဒ-ကဝိဟာရေ၊ နှ မဟာဝိဟာရေ။ ကုစ္ဆိတ-ဏ္ဌေ ဟိ ကပစ္စယော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။ ၃၃၅။

ကေဝိဟာရသုခ (နှ) [ကေဝိဟာရ+သုခ] တစ်ယောက်တည်းနေခြင်းကြောင့် ရအပ်သော ချမ်းသာ၊ စျာန်ချမ်းသာ။ ဂဏ်ဝိဝဇ္ဇတ္တာ ကေဝိဟာရသုခေန စျာနသုခေန ယထာ-ဘိရန္တံ ဝိဟရံ အရညေ။ သုတ္တနိ၊၂၊၁။၉၂။

ကေဝိဟာရိက (တိ) [ကေဝိဟာရ+ဏ္ဍက] (က) တစ်ယောက်တည်းနေခြင်းရှိသော၊သူ။ (ခ) ကေဝိဟာရိက မည်သော၊သူ(ထေရ်)။ **(က)** တတော ပဌာယ မဟာဇနော ကေ-ဝိဟာရိကမေဝ ပတ္ထေသိ။ ဓမ္မ၊၂၊၂။၂၉၅။

(ခ) ဏ္ဍတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေဝိ-ဟာရိကော ထေရော ဏ္ဍမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၁၆။

ကဿပဘုရား၏ရှင်လက်ထက်တော် အ ခါက ရဟန်း၀တ်၍ တောင်၌တစ်ပါးတည်း သီတင်းသုံးခဲ့သော ရဟန်းသည် ဤဘုရား ရှင်လက်ထက်တော်၌လည်း တစ်ပါးတည်း နေလျက် "ကေဝိဟာရိက" အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ အ ပ၊၂။၁၆-ရ။

ဧကဝိဟာရိတ္ထေရ (ပု) [ဧကဝိဟာရီ+ထေရ] တစ်ယောက်တည်း နေလေ့ရှိသောထေရ်၊ ဧကဝိဟာရီ ထေရ်။ ကောသနန္တိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဧတဝေန ဝိဟာရေန္တော ဧကဝိဟာရိတ္ထေရံ နာမ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊၁၊၂။၂၉၄။

ထိုမထေရ်သည် ရဟန်းများစွာ အလယ်၌ နေကြားသော်လည်း မူလကမ္မဋ္ဌာန်းကို မစွန့်ဘဲ နှလုံးသွင်းလျက် အိပ်ခြင်း, နေခြင်း, သွားခြင်း, ထိုင်ခြင်းဟူသော တစ်ပါးတည်းအိပ်ခြင်းဖြင့်အိပ်၏၊ တစ်ပါးတည်း ထိုင်ခြင်းဖြင့်ထိုင်၏၊ တစ်ပါးတည်း စင်္ကြံသွားခြင်းဖြင့်သွား၏၊ တစ်ပါးတည်း ရပ်ခြင်းဖြင့် ရပ်တည်၏၊ ထို့ကြောင့် "တစ်ပါးတည်းအိပ်၏" စသည်ဖြင့် ပရိသတ် လေးပါး၌ထင်ရှားသည်၊ ဘုရားရှင်အား လျှောက်ထားသောအခါ ဘုရားရှင်သည် သာဓုခေါ်တော်မူ၍ "ကောသနံ ဧကသေယျံ" အစရှိသော ဒေသနာကို ဟောတော်မူသည်၊ ဒေသနာ၏အဆုံး၌ များစွာသောလူတို့ သောတာပတ္တိဖိုလ် အစရှိသည်သို့ ရောက်ကြသည်။ ဓမ္မ၊၁၊၂။၂၉၄-၅။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဧကဝိဟာရိယတ္ထေရ (ပု) [ဧကဝိဟာရိယ+ထေရ] တစ်ယောက်တည်း နေလေ့ရှိသောထေရ်၊ ဧကဝိဟာရိယ ထေရ်။ ပုရတော ပစ္ဆတော ဝါတိအာဒိကာ အာယသ္မတော ဧကဝိဟာရိယတ္ထေရသ ဂါထာ။ ထေရ၊ ၁၊၂။၁၇၄။

ရှေးဘုရားတို့၌ ကောင်းမှုပြုခဲ့သော အမျိုးကောင်းသားတစ်ယောက်သည် ကဿပဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူချိန်၌ ရဟန်းပြုကာ ဆိတ်ငြိမ်ရာတောအရပ်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသည်၊ ဤဂေါတမဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်၌ဓမ္မာသောကမင်း၏ညီငယ် "တိဿ" မည်သောမင်းသား ဖြစ်၍ ဓမ္မာသောကမင်း၏တစ်ခုသောဥပါယ်တမည်ကြောင့် သာသနာတော်၌ ကြည်ငြိုကာ ယောနကမဟာဓမ္မရက္ခိတ မထေရ်ထံ ရဟန်းပြုခဲ့လေသည်၊ ဓမ္မာသောကမင်း၏တူ, သယံမိတ္တာ၏ ခင်ပွန်းဖြစ်သော အဂ္ဂိဗြဟ္မ မင်းသားသည်လည်း တိဿမင်းသားကို အတုလိုက်၍ ရဟန်းပြုခဲ့လေသည်၊ တိဿမထေရ်သည် တောအရပ်သို့ခိုဝင်၍ ရဟန်းတရားပွားများလျက် ဥပဇ္ဈယ်ဆရာနှင့်အတူ ကလိင်္ဂတိုင်းသို့ ကြွရောဝယ် ခြေ၌ အရေပြားနာဖြစ်ရာတွင် ထိုရောဂါကိုပင် မကုသဘဲ ရဟန်းတရားကိုသာ ပွားများတော်မူခဲ့လေသည်၊ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သောအခါ ဓမ္မာသောကမင်းက ထိုအရပ်၌ ဘောဇကဂိရိကျောင်းကို ဆောက်လုပ်လှူဒါန်း၍ မထေရ်အား သီတင်းသုံးစေသည်၊ ထိုကျောင်း၌ပင် ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံတော်မူသည်။ (အကျယ်ကို အပ၊ ၁၊၂။၁၇၄-၈-ကြည့်။)

ဧကဝိဟာရီ (တိ) [ဧက+ဝိဟာရီ] တစ်ယောက်တည်း နေလေ့ရှိသော၊သူ (ထေရ်)။ ကိ-တ္တာဝတာ နု ခေါ ဘန္တေ ဧကဝိဟာရီ ဟောတိ။ သံ၊၂။၂၆၃။ (-ထေရ။၃၀၁။ ထေရ၊၁၊၂။၁၇၄။)

(အလိုရှိအပ် နှစ်သက်အပ်သော ရူပါရုံ စသည်ကို အလွန်နှစ်သက်သော အလွန်ပြောဆိုသော ရဟန်းအား အလွန်နှစ်သက်မှုဖြစ်လတ်သော် ပြင်းစွာစွဲလမ်းမှုဖြစ်၏ ပြင်းစွာစွဲလမ်းမှုရှိလတ်သော် စပ်ယှဉ် နှောင်ဖွဲ့မှုဖြစ်၏၊ နှစ်သက်မှုသံယောဇဉ် နှောင်ကြိုး အချည်ခံရသော ရဟန်းကို "အဖော်နှင့် နေသူ"ဟု ဆိုအပ်၏၊ လူသံ လူနံ့မရှိသော လူသူကင်းဆိတ်၍ အလွန်ဝေးသော တောအရပ်၌ နေပြားသော်လည်း "အဖော်နှင့် နေသူ"ဟုပင် ဆိုအပ်၏၊ အကြောင်းကား-တဏှာသည် ထိုရဟန်း၏ အဖော်မည်၏၊ ထိုရဟန်းသည် အဖော်မည်သော တဏှာကို မပယ်အပ်သေးသောကြောင့်တည်း။ အလိုရှိအပ် နှစ်သက်အပ်သော ရူပါရုံ စသည်ကို မနှစ်သက်သော မပြောဆိုသော ရဟန်းအား နှစ်သက်မှု ချုပ်ငြိမ်း၏၊ နှစ်သက်မှုမရှိသော် ပြင်းစွာစွဲလမ်းမှုမရှိ၊ ပြင်းစွာစွဲလမ်းမှုမရှိသော် စပ်ယှဉ် နှောင်ဖွဲ့မှု မဖြစ်။ နှစ်သက်မှုသံယောဇဉ် နှောင်ကြိုး အချည်မခံရသော ရဟန်းကို "ဧကဝိဟာရီ=တစ်ယောက်တည်းနေသူ"ဟု ဆိုအပ်၏၊ ဤရဟန်းသည် ရဟန်း, ရဟန်းမိန်းမ, ဥပါသကာ, ဥပါသိကာ, မင်း, မင်းအမတ်, တိတ္ထိ စသည်တို့နှင့်ရောနှောလျက် ရှာနီးကျောင်း၌ နေစေကာမူ "တစ်ယောက်တည်းနေသူ"ဟု ပင် ဆိုအပ်၏၊ အကြောင်းကား-ထိုရဟန်းသည် အဖော်မည်သော တဏှာကို ပယ်အပ်သော ကြောင့်တည်း။ အကျယ်ကို- သံ၊၂။၂၆၃-၄-ကြည့်။)

ဧကဝိထိ (ထိ) [ဧကော+ဝိထိ] (၁) တစ်ခုသောလမ်း။ (၂) တစ်ခုသောလမ်းနှင့်တူသော ဝိထိ၊ တစ်ဝိထိ။ (အာရုံတစ်ခုတည်း၌ အာဝဇ္ဇန်းစိတ်တစ်ခုပါဝင်သော စိတ်အစဉ်။) (၁) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်း ကြည့်။ (၂) ဧကဝိထိယဿ ပဿဝိညာဏသမ္ပဋိစ္ဆနာနံ ... သမ္ပယုတ္တာတာ အာပဇ္ဇေယ္ယ။ မူလဋီ၊၁။၃၇။ ဧကဝိထိ နာမ ဧကာရမ္မဏကောဝဇ္ဇနေ ပဝတ္တာ စိတ္တသန္တတိ၊ သာ စ ဝိထိသဒိသ-တ္တာ ဝိထိ နာမ ဇာတိ။ မဓု၊၁။၈၉။

ဧကဝိထိဝါသီ (တိ) [ဧကဝိထိ+ဝသ+ဏီ] တစ်ခုသောလမ်း-တစ်လမ်းတည်း-၌ နေသော၊ သူ။ တေန ဟိ ဧကဝိထိဝါသိနံ ပဟော-နကံ ကတ္တာ ပစာမိ။ ဇာ၊၆။၅။၄၁၀။

ဧကဝိရ (တိ) [ဧက+ဝိရ] အတုမရှိသော လုံ့လရှိသော၊သူ(မြတ်စွာဘုရား)။ ဧကဝိရော အသဒိသော၊ မေတ္တာကရုဏာသ-ဆွယော။ အပ၊၁။၃၇၉။

ဧကဝိသံ (ထိ) [ဧက+ဝိသံ] နှစ်ဆယ့်တစ်ခု။ နဝ စ ကောဋိသတာနိ ဧကဝိသဆ္ဌ ကော-ဋိယော သဋ္ဌိ စ ဝဿသတသဟဿာနိ။ အဘိ၊ဝိ။၄၃၉။ (-ပဋ္ဌာန်၊၅။၃၃၁။)

ဧကဝိသ (တိ) [(ဧက+ဝိသတိ=) ဧကဝိသတိ+အ(ဒု)။ တိ-ချေ။ မောဂ်၊၄။၅၁။ ဧကဝိသ+ဌ။ ကခ်ီ၊မဟာဋီ။] (၁) နှစ်ဆယ့်တစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော။ (၂) နှစ်ဆယ့်တစ်ခုအပိုအလွန်ရှိသော။ (၁) ဧကဝိသ ဥပ္ပန္နေ မူလစီဝရေ ပစ္စာသာစီဝရံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ နဝါဟာ ကာရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။၃၀၅။ ဧက-

ဝိသဒ္ဓါဝိသေသု (ကခ်ီ။၂၇၀)တိ ကေဝိသနဲ့ ပူရက်ံ ကေဝိသံ၊ တထာ ဒ္ဓါဝိသံ။ ကတရ-ပစ္စယောတိ စေ။ ဌပစ္စယော။ ကခ်ီ။မဟာဋီ၊ ၄။၂၂၅။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းလည်း ကြည့်။ (၂) ကေဝိသသတ-မူကွဲကြည့်။

ကေဝိသ (တိ) [ကေဝိသ+အဟ] နှစ်ဆယ့်တစ်ခုမြောက်ဖြစ်သောနေ့၊ နှစ်ဆယ့်တစ်ရက်နေ့။ ကောဒသ[2] ကြည့်။

ကေဝိသတိ (ထီ) [ဧက+ဝိသတိ] နှစ်ဆယ့်တစ်-ခု-ပါး။ ကတမာနိ ဧကဝိသတိ ဝိမု-တ္တိသုခေ ဉာဏာနိ။ ပဋိသံ။၁၉၇။ ကုရုန္ဒိယံ ပန ယတ္ထ ဧကဝိသတိ ဘိက္ခူ နိသီဒိတုံ န သက္ကောန္တိတိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၈။ (-ပဋ္ဌာန၊၅။၃၀၀။)

ကေဝိသတိကွတ်ံ (ဗျ) [ကေဝိသတိ+ကွတ်ံ] နှစ်ဆယ့်တစ်ကြိမ်။ ဧကဝိသတိကွတ်ံဟု၊ စက္ကတ္တိ ဘဝိဿတိ။ အပ၊၁။၆၈။

ကေဝိသတိန္ဒြိယ (နာ) [ဧကဝိသတိ+ဣန္ဒြိယ] နှစ်ဆယ့်တစ်ပါးသော ဣန္ဒြေ။ ဧကဝိသ-တိန္ဒြိယာ နော စိတ္တာ။ အဘိ၊ဝိ။၁၃၈။

ကေဝိသတိယူပ (ပု) [ဧကဝိသတိ+ယူပ] နှစ်ဆယ့်တစ်ခုသော ယဇ်။ ဒ္ဒိဟိ ပရိယညေဟိ ယဇိတဗ္ဗဿ ဧကဝိသတိယူပဿ ... ယညသေတံ အဓိဝစနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။

ကေဝိသတိဝဿ (တိ) [ဧကဝိသတိ+ဝဿ] နှစ်ဆယ့်တစ်နှစ်ရှိသောဃူ။ သော ဧက-ဝိသတိဝဿော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။ (-သာရတ္ထ၊၃။၈၅။)

ကေဝိသတိဝိဓ (တိ) [ဧကဝိသတိ+ဝိဓ] နှစ်ဆယ့်တစ်ပါး အပြားရှိသော။ ဧကဝိသတိ-ဝိဓယ အနေသနာယ ဌတ္တာ သုခံ ဇီဝတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။

ကေဝိသသတ (နာ) [ဧကဝိသ+သတ] တစ်ရာ နှစ်ဆယ့်တစ်။ ဧကဝိသသတံ ဝါထ။ သင်္ဂ်ဟ။၁၅။ ဧကဝိသသတံ ကေတ္တရဝိသာဓိကံ သတံ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၀၁။ (မောဂ်၊သျ၊၂၊နှာ။ ၉၁-၌ "ဧကဝိသံ သတံ" ဟု ရှိသည်။ "ဧကဝိသံ" ကို "ဧကဝိသ+ဋ"ဟု ခွဲ၍ "နှစ်ဆယ့်တစ်ခုအလွန်ရှိသော"ဟု အနက်ပေးရမည်။)

ကေဝိသုတ္တရသတပ္ပဘေဒ (တိ) [ဧကဝိသုတ္တရသတ+ပဘေဒ] နှစ်ဆယ့်တစ်ပါးအလွန်ရှိသောတစ်ရာ-တစ်ရာနှစ်ဆယ့်တစ်ပါး-အပြားရှိသော။ ဧကနဝုတိပ္ပဘေဒ-ကြည့်။

ကေဝေဂ (ပု) [ဧက+ဝေဂ] တစ်ခုသော အဟုန်၊ တစ်ဟုန်တည်း။ ဧကဝေဂေနေဝ ပိတုသန္တိကံ အာဂမိသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။

ကေဝေလာ (ထီ) [ကော+ဝေလာ] (က) တစ်ခုသောအချိန်အခါ၊ တစ်ချိန်တည်း။ (ခ) တစ်ခုသောအချိန်၊ တစ်ချိန်တစ်ခါ။ **(က)** ကေပ္ပဟာရ (၂) ကြည့်။ **(ခ)** ပေါရာဏက-ဗြာဟ္မဏာ အသီတိကောဋိဓနာပိ ကေ-ဝေလံ ဘိက္ခံ ဂဏှန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၂။

ကေဝေါကာရဘဝ (ပု) [ဧကဝေါကာရ+ဘဝ] တစ်ခုသောခန္ဓာဖြင့်-ရောပြွမ်းသော-ရောပြွမ်းခြင်းရှိသော-ဘဝ၊ တစ်ခုသော ခန္ဓာရှိ

သော ဘဝ၊ အသညသတ်-ဘုံ-ဘဝ။ ကေ-ဝေါကာရဘဝေါ အဘိညေယျာ။ ပဋိ သံ။၉။ ဧကေန ရူပက္ခန္ဓေန ဝေါကိဏ္ဏာ ဘဝေါ ကေဝေါကာရဘဝေါ၊ ဧကော ဝါ ဝေါကာရော အဿ ဘဝဿာတိ ကေ-ဝေါကာရဘဝေါ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၇၅။ (-မ ဟာနိ၊ဌ။ ၂၃၇။) ဧကေန ရူပက္ခန္ဓေန ဝေါ-ကိဏ္ဏာ ဘဝေါ, ဧကေန ဝါ ဝေါကာရော အဿ ဘဝဿာတိ ကေဝေါကာရဘဝေါ။ ... တသ္မာ ဧကော ဝေါကာရော အဿ ဘဝဿာတိ ကေဝေါကာရဘဝေါ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၂။ ဝေါကာရော ဝါ ကေဝေါ-ကာရဘဝေါတိအာဒိသု နိပါတော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မဏိဒီပ။၂၄၃။

ကေသ်ဃ (ပု) [ဧက+သံဃ] တစ်ခုသော အပေါင်း။ နာဟံ စုန္ဒ အညံ ကေသ်ဃမ္မိ သမနုပဿာမိ ဧဝံလာဘဂ္ဂယသဂ္ဂပတ္တံ ယထရိဝ စုန္ဒ ဘိက္ခုသံ္ဃော။ ဒီ၊၃။၁၀၄။

ကေသ်ဃာတ (ပု) [ဧက+သံဃာတ] တစ်ခု သော စစ်ထိုး၊ခြင်း၊ စစ်ပွဲတစ်ခု။ နာဟံ ပဋိဗလော ဗြဟ္မဒတ္တေန ကာသိရညာ ကေသ်ဃာတမ္မိ သဟိတုံ။ ဝိ၊၃။၄၈၇။ ကေ-သ်ဃာတမ္မိတိ ကေပ္ပဟာရမ္မိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၅၀။ ကေသ်ဃာတမ္မိတိ ကေယုဒ္ဓမ္မိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၀၈။

ကေသ်ဝစ္ဆရ (ပု၊နာ) [ဧက+သံဝစ္ဆရ] တစ်နှစ်။ ကေသ်ဝစ္ဆရေ ဒွတ္တိကွတ္တုံ ...အသနိအဂ္ဂိ ဝါ ပတိတ္တာ ဥဟတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၅။

ကေသ်ဝစ္ဆရိကသူကရမ်သ (နာ) [ကေသ်ဝစ္ဆ ရိကသူကရ+မ်သ] တစ်နှစ်ရှိသော-တစ်နှစ် သား-ဝက်၏ အသား။ သူကရမ်သန္တိ ... ကေသ်ဝစ္ဆရိကသူကရမ်သံ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၃။

ကေသ်ဝရ (ပု) [ဧက+သံဝရ] တစ်ခုသော စောင့်စည်း၊ခြင်း။ တံ ကုတောစိ ကေသ်-ဝရတောပိ နာ သမနုပဿတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၆၄။ (ပိဋကဝိသောဓနီ။ရ-၌"ကောသ်ဝရတော-ပိ"ဟု ရှိသင့်ကြောင်း ပြဆိုထား၏။)

ကေသ်သဋ္ဌ (တိ) [ဧက+သံသဋ္ဌ] တစ်ခုတည်း ၌ ရောနှောအပ်သော။ ကေသ်သဋ္ဌာနိ ဝါ ဒွေ တီဏိ နိမန္တနာနိ ဧကတော ကတ္တာ ဘုဉ္ဇတိ။ ကခါ။၂၁၈။ ကေသ်သဋ္ဌာနိတိ ဧကသ္မိံ မိဿိတာနိ။ ကခါ။ဋီ၊သစ်။၃၈၂။

ကေသကဋ္ဌ (ပု၊နာ) [ဧက+သကဋ္ဌ] လှည်းတစ်စီး။ သကဋ္ဌသဟဿဘဏ္ဍံ ကေသကဋ္ဌံ အာရောပနကာလော ဝိယ။ မ၊ဌ၊၁။၁၆။

ကေသခါတ (တိ) [ဧက+သခါတ] တူသော သဘောရှိသော။ (တစ်ခုတည်း၏အဖြစ်ဖြင့် ရေတွက်အပ် ပေါင်းအပ်သော။ ဘာ၊ဋီ။) ဆ ဧတေ ကာမာဝစရာ၊ သဗ္ဗကာမသမိဒ္ဓိ-နော။ သဗ္ဗေသံ ကေသခါတော (ကေ-သခါတံ)၊ အာယု ဘဝတိ ကိတ္တကော (ကိတ္တကံ)။ အဘိ၊ဝိ။၄၃၉။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၀၈။ ကေသခါတန္တိ ကေရူပံ သမာနရူပံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၂၀၈။

ကေသခါရ (ပု) [ဧက+သခါရ] တစ်ခုသော သခါရတရား။ ကေသခါရောပိ နိစ္စော နာမ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၈၀။

ကေသဒိယ (တိ) [ကေ+သဒိယ] ကေသဒိယ မည်သော၊သူ(ထေရ်)။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာ-ယသ္မာ ကေသဒိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၁၈။

(ဝိပဿီဘုရား၊ရှင် ပွင့်တော်မူရာ မဟာ ဗောဓိပင်ကို တစ်နေ့ပတ်လုံး ခရုသင်း မှုတ်၍ ပူဇော်ခဲ့သော အမျိုးကောင်းသားသည်လူ, ပြည်နတ်ပြည်တို့၌သာ ဖြစ်ရ၍ ဤဘုရား၊ရှင်လက်ထက်၌ "ကေသဒိယ" အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ အပ၊၂။၁ရ။)

ကေသဂ်ဟ (တိ) [ကေ+သဂ်ဟ] တစ်ခုဖြင့်-တစ်ခုသောပုဒ်ဖြင့်-တစ်ခုဟု-သဣိုဟ် ရေတွက်ခြင်း၊ရှိသော၊ တစ်ပေါင်းတည်း ရေတွက်ခြင်း၊ရှိသော။ စတ္တာရော ဣဒ္ဓိ-ပါဒါတိ ဣဗျနဒ္ဒေန ကေသဂ်ဟာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆ရ။ ကေသဂ်ဟတာ(ပဋိသံ။၃)တိ ... ဧကေန သဂ်ဟော ဂဏနပရိစ္ဆေဒေါ ဧ-တေသန္တိ ကေသဂ်ဟာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂-၃။ ကောဗဒ္ဓ-လည်းကြည့်။

ကေသဂ်ဟဇာတ (တိ) [ကေသဂ်ဟ+ဇာတ] ဖြစ်သော-တစ်ခုသောပုဒ်ဖြင့်-တစ်ခုဟု-သဣိုဟ် ရေတွက်ခြင်း ရှိသော၊ တပေါင်းတည်း ရေတွက်အပ်သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ သဗ္ဗသဂ်ါဟပဒဂတန္တိပိ ပါဋ္ဌော၊ နု သဗ္ဗ-သဂ်ါဟပဒေသု ဂတံ၊ နု ဧကေသဂ်ဟဇာတန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။

ကေသဂ်ဟိတ (တိ) [ကေ+သဂ်ဟိတ] (၁) တပေါင်းတည်း ရေတွက်အပ်သော။ (၂) တစ်ခုသော-တစ်ခုတစ်ခုသော-အနက် သ ဘောဖြင့် ရေတွက်အပ်သော။ (၁) သဗ္ဗမ-မ္ဟာနံ ဧကသဂ်ဟိတာယ နာနတ္တေကတ္တပ-ဋိဝေဓပညာယ မဂ္ဂဖလဉာဏေဟိ သိဒ္ဓိ-တော အန္တေ မဂ္ဂဖလဉာဏာနိ ဝုတ္တာနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၈။ ဧကသဂ်ဟိတာတိ ပါဋ္ဌေ နာနတ္တေကတ္တာနံ ဧကသဂ်ဟိတာယ ပဋိ-ဝေဓောတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဂ်။ ၂၀၅။ ဧ-ကာဗဒ္ဓ-လည်းကြည့်။

(၂) ဣမေဟိ စတူဟာကာရေဟိ တထဋ္ဌေန စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဧကသဂ်-ဟိတာနိ။ ယံ ဧကသဂ်ဟိတံ တံ ဧကတ္တံ။ ပဋိသံ။ ၂၉၄။ ဧကသဂ်ဟိတာနိတိ တထ-ဋ္ဌာဒိနာ ဧကေကေနေဝ အတ္ထေန သဂ်ဟိ-တာနိ၊ ဧကဂဏံ ဂတာနိတိ အတ္ထော။ ယံ ဧကသဂ်ဟိတံ၊ တံ ဧကတ္တန္တိ ယသ္မာ ဧကေန သဂ်ဟိတံ၊ တသ္မာ ဧကတ္တန္တိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉ရ။

ကေသဂ်ိတိက (တိ) [ကေ+သဂ်ိတိက] တစ်ခုသော သဂ်ါယနာတင်-ခြင်း၊ရှိ-အပ်-သော နိကာယ်ကိုဆောင်သော၊ နိကာယ်တစ်ပုံကို ဆောင်သော၊သူ။ ကေသဂ်ိတိကဿ(ဝိ သုဒ္ဓိ၊၁။၉၀)တိ ပဠသု ဒီဃနိကာယာဒီသု နိကာယေသု ဧကနိကာယိကဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁ရ၅။

ကေသစ္ဆ (နာ) [ကေ+သစ္ဆ] တစ်ခုသော သစ္စာ။ ယံ ဒုက္ခသစ္စံ အကုသလံ၊ သမุဒယသစ္စံ အကုသလံ၊ ဧဝံ အကုသလဒ္ဒေန ဒွေ သစ္စာနိ ဧကသစ္ဆေန သဂ်ဟိတာနိ။ ပဋိ-သံ။ ၂၉ရ။

ကေသစ္စဒဿနသမဂီ (တိ) [ကေသစ္စဒဿန+သမဂီ] တစ်ခုသောသစ္စာကို-သိမြင်ခြင်း-သိသောဉာဏ်-နှင့် ပြည့်စုံခြင်းရှိသော၊ (သစ္စာလေးပါးတို့တွင် သစ္စာတစ်ခုကို သိမြင်သော)သူ။။ "ယော နု ခေါ အာဝုသော ဒုက္ခံ ပဿတိ၊ ဒုက္ခသမုဒယမ္ပိ သော ပဿတိ၊ ဒုက္ခနိရောဓမ္ပိ ။ပ။ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒမ္ပိ သော ပဿတီ"တိ ဧကသစ္စဒဿနသမဂီနော အညသစ္စဒဿနသမဂီဘာဝဝိစာရဏာယ် တဒတ္ထသာဓနတ္ထံ အာယသ္မတာ ဂဝံပတိတ္ထေရေန အာဘတတ္တာ။ အနုဋီ၊၃။၈၈။ (မ၊ဋီ၊၁။၁၆၃-အလားတူပါဠိ၌ "ကေစ္စဒဿနသမဂီနော" ဟု ရှိသည်။ ယင်းပုဒ်ကြည့်။)

ကေသစ္စဒဿီ (တိ) [ဧကသစ္စ+ဒိသ+ဏီ] တစ်ခုသောသစ္စာကို-မြင်-မြင်လေ့ရှိ-သော၊သူ။ ဧကဒဿီ-ကြည့်။

ကေသဇ္ဇုန (တိ) [ဧက+သဇ္ဇုန] တပေါင်းတည်း-တစ်ခဲနက်-ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ တံ-ဒိဝသဇ္ဇ သာ ပါဠလိ ကဏ္ဏိကာဗဒ္ဓေဟိ ဝိယ ပုပ္ပေဟိ မူလတော ပဋ္ဌာယ ဧကသဇ္ဇုနာ အဟောသိ။ ဒီ၊ဋ၊၂။၉။ ကေသဇ္ဇုနာ-တိ ပုပ္ပါနံ နိရန္တရတာယ ဧကဇ္ဈံ သဇ္ဇုနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁။

ကေသညက (တိ) [ကော+သညာ+က] တစ်ခုသောသညာ ရှိသော၊ ကေသညက မည်သော၊သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကေသညကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၁၃၄၊၂၃၅။

ကေသညကတ္ထေရ (ပု) [ကေသညက+ထေရ] ကေသညကမည်သော ထေရ်။ ကေသညကတ္ထေရောတိ ပါကဋော။ အပ၊ဋ၊ ၂။၁၀၀။

ထိုအမည်ရှိသော မထေရ်(၂)ပါး တွေ့ရသည်။ တစ်ပါးမှာ-ရှေးဘုရားရှင်တို့ထံ၌ ကောင်းမှုပြုခဲ့ဘူးသော အမျိုးကောင်းသားသည် ဝိပဿီဘုရားပွင့်တော်မူသောအခါ၌ အဂ္ဂသာဝကဖြစ်သော ခဏ္ဍမထေရ်အား ဆွမ်းလှူခဲ့သောကောင်းမှုကြောင့် ဤကမ္ဘာမှ ကမ္ဘာလေးဆယ်အထက်၌ ဝရုဏ မည်သော စကြဝဠတေးမင်းဖြစ်၍ ဂေါတမဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူသောကာလ၌"ကေသညက" အမည်ဖြင့်ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသော မထေရ်ဖြစ်သည်။ (အပ၊၁။၁၃၄။)

နောက်တစ်ပါးမှာ-အမျိုးကောင်းသားတစ်ယောက်သည် (၃၁)ကမ္ဘာထက်ဝယ် ဘုရားရှင်၏ပံသုကူသက်နှံ့ကို လမ်း၌ ငြိုနေသည်ကို တွေ့မြင်ရ၍ ရှိခိုးခဲ့သော ကောင်းမှုကြောင့် ဤကမ္ဘာမှ (၂၅) ကမ္ဘာထက်၌ အမိတာဘော မည်သော စကြဝဠတေးမင်းဖြစ်၍ ဤဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူသောအခါ "ကေသညက"အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သော မထေရ်ဖြစ်သည်။ (အပ၊၁။ ၂၃၄။)

ကေသဠိ (ထီ) [ဧက+သဠိ] တစ်ခုဖြင့် ပိုလွန်သော ခြောက်ဆယ်-ခြောက်ဆယ့်တစ်ပါး-သော။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဧကသဠိ လောကေ အရဟန္တော ဟောန္တိ။

ဝိ၊၃။၂၇။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၄၇။ ကေသဋ္ဌိတိ ကေကာ စ သဋ္ဌိ စ, ကေနေ အဓိကာ သဋ္ဌိ ကောသဋ္ဌိ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၀၄။

ကေသဋ္ဌ၂ (တိ) [ကေသဋ္ဌိ+အ(ဒု)။ ကေသတ၂-ကြည့်။] ခြောက်ဆယ့်တစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော။ ကေသဋ္ဌိမှိတော ကပ္ပေ၊ ဧ-ကောဝ ဝိမလော အဟု။ အပါဒ။၂၃၀။

ကေသတ၁ (နာ) [ကေ+သတ] တစ်ရာ။ ကေသတ၂-ကြည့်။

ကေသတ၂ (နာ) [ဧကေက+သတ] တစ်ခုကို တစ်ရာ၊ တစ်ယောက်တစ်ယောက်ကို တစ်ရာ။ (တစ်ယောက်တစ်ယောက်ကို ကိုယ်ခွဲ တစ်ရာတစ်ရာ ရအောင် ဖန်ဆင်းမည်ဟု ဆိုလိုသည်။) ယန္ဒုနေ မယံ ကေသတံ ကေသတံ အဝိဇာတဝဏ္ဏသတံ အဘိနိ-မ္မိနေယျာမ။ သံ၊ဝ။ဝ၂၅-၆။ ကေသတံ ကေသတန္တိ ဧကေကံ သတံ သတံ ကတ္တာ။ သံ၊ဌ၊ဝ။ဝ၇၁။ ကေသတံ ကေသတန္တိ ကေ-သတံ ကေသတံ ပစ္စေကံ သတံ သတန္တိ အတ္ထော။ တေနာဟ "ဧကေကံ သတံ သတံ ကတ္တာ"တိ။ သံ၊ဋီ၊ဝ။၂၂၀။

ကေသတ၃ (နာ) [ဧကေက+အဓိက+သတ။ အဓိက-အလယ်ပုဒ်ကျ။] တစ်ခုဖြင့်လွန်သော တစ်ရာ၊ တစ်ရာတစ်။ အထေတ္ထေကသတံ ခတ္ပာ၊ အနုယန္တာ ယသသိနော။ ဇာ၊၂။၂၀၄။ ဇာ၊ဌ၊၆။၂၄၁။ ကော အဓိကော ယသ္မိ သတေ တယိဒံ ကေသတံ။ နိရုတ္တိ၊ နှာ။၃၂၄။ သမာဂတေ ကေသတံ သမဂ္ဂေ။ ဇာ၊၂။၂၈၀။ ကေသတန္တိ ကေသတရာဇာ-နော အဆမ္ဘိတော ဟုတ္တာ "ကော နိမ"တိ-အာဒိနိ ဝဒန္တော ဧူတေန အဝေ့တ္ထ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၃၄။

ကေသတခတ္တိယ (ပု) [ကေသတ+ခတ္တိယ] တစ်ရာတစ်ပါးသောမင်း။ သကလဇမ္ဗုဒီပေ ကေသတခတ္တိယာနံ ဂလလောဟိတေန ဗလိကမ္မံ ကရိဿာမိ။ စရိယာ၊ဌ။၂၄၁။(-ဇာ၊ဌ၊၅။၄၆၉။ ဇာ၊ဌ၊၆။၂၃၁။)

ကေသတပုတ္တ (ပု) [ကေသတ+ပုတ္တ] တစ်ရာတစ်ယောက်သော သား။ ဗိန္ဒုသာရသ ရညော ကေသတပုတ္တာ အဟေသုံ။ ဝိ၊ဌ၊ ၁။၃၂။ ကေသတန္တိ ကေဠ သတဠ ကေသတံ၊ ကေနာမိကံ သတန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ဋ။ဝ၂၃။

ကေသတပုတ္တက (ပု) [ကေသတ+ပုတ္တ+က] တစ်ရာတစ်ယောက်သော သား။ ဗိန္ဒုသာ-ရော နာမ ရာဇကုမာရော ပိတု အစ္စယေန ရာဇာ ဟုတ္တာ ကေသတပုတ္တကာနံ ဇနကော အဟောသိ။ သာရတ္ထ၊ဋ။ဝ၂၃။

ကေသတရာဇ (ပု) [ကေသတ+ရာဇ] တစ်ရာတစ်ယောက်သော မင်း။ တွံ ကေသတ-ရာဇာနော သဒ္ဒီ အဂ္ဂမဟေသိဟိ အာနေ-တ္တာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ဝ။၂၉၀-၁။

ကေသတရာဇနာယိကာ (ထီ) [ကေသတရာဇ+နာယိကာ] တစ်ရာတစ်ယောက်သော မင်းလျှင် အကြီး အမှူးရှိသော (စစ်သည်)။ သဗ္ဗာယ ကေသတရာဇနာယိကာယ အ-ဌာရသအက္ခောဘဏီသခါတာယ သေနာယ

သဒ္ဒီ အာဂတော ကိရ တာတ။ ဇာ၊၆။ ၆။၂၄၂။

ကေသတဝေါဟာရ (ပု) [ကေသတ+ဝေါဟာရ] တစ်ရာတစ်ခုသော-ဝေါဟာရ-ဘာသာစကား။ ပုဗ္ဗကာလေ ကေသတရာဇူနံ ဒေ-သဘာသာ ကေသတဝေါဟာရာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂။၈၄။

ကေသတဝေါဟာရကုသလ (တိ) [ကေသတဝေါဟာရ+ကုသလ] တစ်ရာတစ်ခုသော-ဝေါဟာရ-ဘာသာစကား-၌ လိမ္မာသော၊ သူ။ ဒေသဘာသာ နာမ ကေသတ-ဝေါဟာရကုသလတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ရ၂။

ကေသတ္တ (ပု) [ကေ+သတ္တ] တစ်ယောက်သောသတ္တဝါ။ ကေသတ္တသ္မာပိ(ဝိသုဒ္ဓိ၊ဝ။ ၃၁၅)တိ ကေသ္မာပိ သတ္တသ္မ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ဝ၈၅။

ကေသတ္တတိကဒ္ဒတ္ကုံ (ဗျ) [ကေသတ္တတိ+ကဒ္ဒတ္ကုံ] ခုနစ်ဆယ့်တစ်ကြိမ်။ ကေသတ္တတိကဒ္ဒတ္ကုဿ စက္ကဝတ္တိ အဟောသဟံ။ အပ၊ဝ။၃၁၅။

ကေသတ္တတိမ (တိ) [ကေသတ္တတိ+မ] ခုနစ်ဆယ့်တစ်ခုမြောက် ဖြစ်သော။ ကေသတ္ထ-တိမေ ကပ္ပေ၊ ရာဇာ အာသိ သုဒဿနော။ အပ၊ ၂။ဝရ။

ကေသတ္ထု (ပု) [ကေ+သတ္ထု] တစ်ယောက်သော ဆရာ။ နာဟံ စုန္ဒ အညံ ကေ-သတ္ထာရမ္ပိ သမနုပဿာမိ ဇေါ်လာဘဂ္ဂ-ယသဂ္ဂပတ္တံ ယထရိဝါဟံ။ ဒီ၊၃။ဝ၀၄။

ကေသဒိသ (တိ) [ကေ+သဒိသ] တစ်ချက်တည်း-တစ်ထပ်တည်း-တူသော၊ အလွန်တူသော၊ (ပါရာ၊ဂံ၊သစ်။) စင်စစ်အားဖြင့် တူသော၊ ထပ်တူထပ်မျှတူသော၊သူ။ သီ-ဟော မိဂရာဇာ ... ကေသဒိသေနေဝ ဝေဂေန ဓာဝတိ။ ဝိ၊ဌ၊ဘ။၅၃။ မနုဿာနံ ဝဏ္ဏသဏ္ဌာနာဒိဝသေန ဒွေပိ ကေသဒိသာ နတ္ထိ။ အံ၊ဌ၊၃။ဘ၆၃။ စတုန္နမ္ပိ ကေသဒိသော ပုညဝိပါကော အဟောသိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၄၂။ (-သံ၊ဌ၊ ၂။ဘ၃ဘ။) ကေသဒိသောတိ ကေ-သေန သဒိသော။ ပါစိတ်၊ယော။ဘ၉၇။ ကေသဒိသာတိ သမသမာ နိဗ္ဗိသေသာ။ သံ၊ဌ၊ ၂။ဘ၄ဝ။ ကေသဒိသ(ဝိသုဒ္ဓိ၊ဘ။ဘ၈ဝ)န္ဒိ သမာနသဒိသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊ဘ။ ၂ဝ၈။ သာ-ဒိသိတိ ရူပဝဏ္ဏဇာတိကုလပဒေသေန မယာ သာဒိသိ ကေသဒိသာ ဒွေ မဟာ-ယသာ ဘရိယာ စ မေ ဒေဟိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။ ဘဝ၀။ (-သီ၊ဌ၊သစ်၊ ၂။ဘ၈ ၂။ အံ၊ဌ၊ဘ။ဘ၅၉။)

ကေသဒိသရာဂ (တိ) [ကေသဒိသ+ရာဂ] ထပ်တူထပ်မျှ တူသောရာဂရှိသော၊သူ။ သမသာရာဂေါတိ ကာယသံသဂ္ဂရာဂေန ကေသဒိသရာဂေါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ဘ၁ရ။

ကေသဒိသသီလ (တိ) [ကေသဒိသ+သီလ] ထပ်တူထပ်မျှ-စင်စစ်-တူသော သီလရှိသော၊သူ။ သီလသာမညတောတိ သမာန-သီလတံ ဂတော၊ ကေသဒိသသီလော ဟုတ္ဝာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဌ၊ဘ။၄၄။

ကေသဒ္ဓ (ပု) [ကေ+သဒ္ဓ] (၁) တစ်ခုသော အသံ။ (၂) တစ်ခဲနက်-တစ်ပြိုင်နက်-သော အသံ။ (တိ)(၃) တစ်ခုတည်းသောအသံရှိ

သော။ (၁) နာဟံ ဘိက္ခဝေ အညံ ကေ-သဒ္ဒမ္ပိ သမနုပဿာမိ။ အံ၊၁။၁။ (၂) ဧဝံ ဘူရိဒတ္တမာတရိ ဝိလပမာနာယ ဘူရိဒတ္တ-နိဝေသနံ အဏ္ဏဝကုစ္ဆိ ဝိယ ကေသဒ္ဒံ အဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၄။ (တိ)(၃) သာဓု-ကာရသဒ္ဒေန သဗ္ဗံ ကေသဒ္ဒမေဝ ဟောတိ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၈၅။

ကေသန္ဆတိပရိကာမနယ (ပု) [ကေသန္ဆတိ ပရိကာမ+နယ] တစ်ခုသောအစဉ်-ဌ-ဖြင့်-ရင့်ခြင်းသို့ကပ်ရောက်သော-ရင့်သော-နည်း။ ကေသန္ဆတိပရိကာမနယေနာ(ပဋိ သံ၊ဌ၊၂။ရ၆)တိ ကေသန္ဆတိယံ, ကေသ-န္ဆတိယာ ဝါ ပရိပါကဥပဂမနေန။ ပဋိသံ၊ဂ်။၂၆၁။

ကေသန္ဆာနပတိတ (တိ) [ကေသန္ဆာန+ပတိတ] တစ်ခုသောသန္ဆာန်ဌကျရောက်သော။ မိစ္ဆာ ပဿနေ္ဆာ ကေသန္ဆာနပတိတသ ဘိန္နသ-န္ဆာနသေဝ နာနတ္တဂုဟကတော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ ဥပါဒိယတိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၂၀။

ကေသန္ဆာနပရိယာပန္န (တိ) [ကေသန္ဆာန+ ပရိယာပန္န] တစ်ခုသောသန္ဆာန်ဌအကျုံးဝင်သော။ ယထာ ဟေတုဖလဘာဝေန ပဝ-တ္တမာနာနံ သတိပိ ကေသန္ဆာနပရိယာ-ပန္နာနံ ဘိန္နသန္ဆာနပတိတေဟိ ဝိသေသေ ဟေတုဖလာနံ ပရမတ္ထတော ဘိန္နသဘာ-ဝတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁ရ၃။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂။)

ကေသန္ဒိပါတ (တိ) [ကေ+သန္ဒိပါတ] တစ်ပေါင်းတည်း အညီအညွတ်စုဝေးပေါင်းဆုံသော။ သမဂ္ဂါတိ ကာယေန ဝါစာယ ကေ-သန္ဒိပါတာ ကေဝစနာ သမဂ္ဂါ ဟောထ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၀၀။ ကာယေန ကေသန္ဒိပါတာ ဝါစာယ ကေဝစနာ အဘိန္ဒဝစနာ ဧဝံ သမဂ္ဂါ ဟောထ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၁။

ကေသဖ (တိ) [ကေ+သဖ] တစ်ခုသောခွါရှိသော၊သူ (သတ္တဝါ)။ ကေခုရ-ကြည့်။

ကေသဘာဝ (ပု) [ကေ+သဘာဝ] (၁) တစ်ခုသော သဘောတရား။ (တိ)(၂) တစ်ခု တစ်ခုသောသဘောရှိသော။ (၁) တံ ပန ကေသဘာဝ(မူလဋီ၊၃။ဖ၆ရ)န္တိ သံယောဂ-ရဟိတံ နာမ အတ္ထတော ကေသဘာဝံ၊ ကေဝမ္မောတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၃။၉၀။

(တိ)(၂) ကေသ ဧမ္မသ ကေသ-ဘာဝတာ(ပဋိသံ၊ဌ၊၂။ရ၆)တိ သဗ္ဗေသု ရူပါရူပဧမ္မေသု ဧကေကဧမ္မသ ဧကေ-ကသဘာဝတာ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၃၅၅။

ကေသမာပတ္တိလာဘီ (တိ) [ကေသမာပတ္တိ လာဘ+ဣ]။ ထိ ဌ ကေသမာပတ္တိလာဘိနီ] တစ်ခုသော သမာတ်ကို ရခြင်းရှိသော၊သူ။ သဗ္ဗာပိ တာ ကေသမာပတ္တိလာဘိနိယော ဝါ အဟေသုံ ကောရမ္ဘကလာဘိနိယော ဝါ။ အံ၊ဌ၊၂။၄၀။

ကေသမုဋ္ဌာန (တိ) [ကေ+သမုဋ္ဌာန] တစ်ခုသော-ဖြစ်ကြောင်း-သမုဋ္ဌာန်-ရှိသော၊ တစ်ခုသောအကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ ဣဒံ သိက္ခာပဒံ သမုဋ္ဌာနတော ကေသ-

မုဋ္ဌာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ (–ကခ်။၁၁၀။) ကေ၊ သမုဋ္ဌာနံ ဥပ္ပတ္တိကာရကံ တေသာတိ ကေသမုဋ္ဌာနာ။ ကေန ဝါ သမုဋ္ဌာနံ တေသာတိ ကေသမုဋ္ဌာနာ။ ကခ်။ဋီ၊သစ်။ ၁၈၈။ (–သာရတ္ထ၊၁။၉၅။)

ကေသမှဟ (ပု) [ကေ+သမှဟ] စင်စစ်-တစ်စုတည်းသော–အပေါင်း။ ကေသမှ-ဟဝသေန ကေဘူတာနမိဝ ပဝတ္တိ သမှ-ဟယနတာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၁။ အနုဋီ၊၁။၆၇။ (–မူလဋီ၊၁။၆ဝ။)

ကေသမောဓန (ပု) [ကေ+သမောဓန] တစ်ခုသော–စုဝေးပေါင်းဆုံရာ–အစည်းအဝေး။ ဓမ္မံ ကထေန္တော ကေသမောဓနေ ပဿ ဘိက္ခုနီသတာနိ အရဟတ္တံ ပါပေသိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ ကေသမောဓနေတိ ကေသို့ သမောဓနေ၊ ကေသို့ သန္နိပါတေတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈၆။

ကေသမောသရဏ (တိ) [ကေ+သမောသရဏ] တစ်ခုတည်းသော–တူသော (အညီ အမျှ–သက်ဝင်ကြောင်း–ဖြစ်ကြောင်း–ဖြစ်ရာ) အကြောင်းတရား ရှိသော။ ဣတိ ခေါ အာနန္ဒ ဣမေ ဒွေ ဓမ္မာ ဒွယေန ဝေဒနာယ ကေသမောသရဏာ ဘဝန္တိ။ ဒီ၊၂။၅၂။ ဒွယေနာတိ တဏှာလက္ခဏသ-ဘာဝေန ကေဘာဝံ ဂတာပိ ဝဋ္ဋမူလ-သမုဒါစာရဝသေန ဒ္ဒိဟိ ကောဋ္ဌာသေဟိ ဝေဒနာယ ကေသမောသရဏာ ဘဝန္တိ၊ ဝေဒနာပစ္စယေန ကေပစ္စယာတိ အတ္ထော။ တိဝိဓဉ္စိ သမောသရဏံ ဩသရဏသမော-သရဏံ, သဟဇာတသမောသရဏံ, ပစ္စယ-သမောသရဏဉ္စ။ တတ္ထ "အထ ခေါ သဗ္ဗာနိ တာနိ ကာမသမောသရဏာနိ ဘဝန္တီ"တိ ဣဒံ ဩသရဏသမောသရဏံ နာမ။ ဆန္ဒမူလကာ အာဝုသော ဧတေ ဓမ္မာ၊ ဖဿသမုဒယာ၊ ဝေဒနာသမောသ-ရဏာ"တိ ဣဒံ သဟဇာတသမောသရဏံ နာမ။ ဒ္ဒယေန ဝေဒနာယ ကေသမော-သရဏာတိ ဣဒံ ပန ပစ္စယသမောသ-ရဏန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉ဝ။ ဒ္ဒိဟိ အ-ဝယဝေဟိ သမောသရန္တိ နိဗ္ဗတ္တနဝသေန သမံ ဝတ္တန္တိ ဣတောတိ သမောသရဏံ၊ ပစ္စယော။ ကေ သမောသရဏံ တောသန္တိ ကေသမောသရဏာ။ ကေန ပန ကေ-သမောသရဏာတိ အာဟ "ဝေဒနာယာ"-တိ။ ဒ္ဒေပိ ဟိ တဏှာ ဝေဒနာပစ္စယာ ဧဝါတိ။ တေနာဟ "ဝေဒနာပစ္စယေန ကေပစ္စယာ"တိ၊ တတော တတော ဩ-သရိတ္တာ အာဂန္တ္မာ သမဝသနဋ္ဌာနံ ဩ-သရဏသမောသရဏံ။ ဝေဒနာယ သမံ သဟ ကေသို့ အာရမ္မဏေ ဩသရ-ဏပဝတ္တနကာ ဝေဒနာသမောသရဏာတိ အာဟ "ဣဒံ သဟဇာတသမောသရဏံ နာမာ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁ဝ၀။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။)

ကေသမ္မဒ္ဓ (ပု) [ကေ+သမ္မဒ္ဓ] တစ်ပေါင်း-တည်း–စပ်–ဆက်စပ်–ခြင်း၊ တစ်ဆက်တည်း-ဆက်စပ်နေခြင်း။ ဗဒ္ဓသီမာယံ ဇာတံ ယံ-ကိဉ္စိ ယတ္တ ကတ္ထစိ ကေသမ္မဒ္ဓေန ဂတံ သီမာသင်္ခေမေ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၅။ (ပါ စိတ်၊ယော။ ၂၉ဝ–၌ ကေသမ္မဒ္ဓေနာတိ ဗဒ္ဓ-သီမာယ ကေသမ္မဒ္ဓေန–ဟု ဖွင့်သည်။)

ကေသမ္ဘန္ (တိ) [ကေ+သမ္ဘန္] တစ်ပေါင်းတည်း ဆက်စပ်သော။ ဣမာနိ စ ပန ဒဒမာနေန "ဗုဒ္ဓံ သရဏံ ဂစ္ဆာမိ"တိ ဧဝံ ကေသမ္ဘန္ဓာနိ အနုနာသိကန္တာနိ ဝါ ကတ္တာ ဒါတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၅၁။ ကေသမ္ဘန္ဓာနိတိ ကေတော သမ္ဘန္ဓာနိ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၀၉။

ကေသမ္ဘောဂ (တိ) [ကေ+သမ္ဘောဂ] အတူတကွ-တစ်ပေါင်းတည်း-အာမိသကို သုံးဆောင်ခြင်းရှိသော၊သူ။ သစေ ခုဒ္ဒကော ဝိဟာရော ဟောတိ၊ သဗ္ဗေ ဘိက္ခူ ကေ-သမ္ဘောဂါ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၀။ ကေသမ္ဘောဂါတိ ကေတော သမ္ဘောဂါ။ ပါစိတ်၊ယော။၅၁၀။

ကေသမ္ဘောဂပရိဘောဂ (တိ) [ကေ+သမ္ဘောဂ ပရိဘောဂ] တူသော-အတူတကွ-တစ်ခုတည်းသော-ပစ္စည်းလေးပါးကို သုံးဆောင်ခြင်း, တရားကိုသုံးဆောင်ခြင်းရှိသော၊သူ။ ယော ဝါ ကေသမ္ဘောဂပရိဘောဂေါ၊ တဿ သန္ဓိကေ နိဿယော ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။၂၆ရ။ ကေသမ္ဘောဂပရိဘောဂေါတိ အ-တ္တနာ ဝါ ဥပဇ္ဈာယေန ဝါ ဧကော ပစ္စယ-သမ္ဘောဂေါ စ ဓမ္မပရိဘောဂေါစ။ ပါစိတ်၊ ယော။၂၂၈။ ဓမ္မပရိဘောဂ-လည်းကြည့်။

ကေသရ (ပုဒ်၊နာ) [ကေ+သရ] တစ်ခုသော ရေအိုင်။ ဧဝံ...ကေသရေပိ ကေပ္ပဟာ-ရေနေဝ နာ ဝဿိဿတိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၆၀။

ကေသလာက (နာ) [ကေ+သလာက] တစ်ခုသော စာရေးတန်ဆွမ်း။ ကော တသ္မိံ ကုလေ ဒါရိကာ ကေသလာကတော ဥဒ္ဓံ ဒါတုံ နာသက္ခိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၉ရ။

ကေသလ္ဟ (ပုဒ်၊နာ) [ကေ+သလ္ဟ] တစ်ခုသော ငြောင့်။ ဧဝံ ဟိ သော ဘိက္ခဝေ ပုရိသော ကေသလ္ဟေန ဝေဒနံ ဝေဒယတိ။ သံ၊၂။ ၄၁၁။

ကေသဿ (နာ) [ကေ+သဿ] တစ်ခုသော ကောက်။ (တစ်ခုသော ကောက်စပါးစိုက်ပျိုးဖြစ်ထွန်းခြင်း။) ကေသဿ နဝဝါရေ အဂ္ဂဒါနံ နာမ အဒါသိ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၅၀။

ကေသာကိယ (ပု) [ကေ+သာကိယ] တစ်ယောက်သောသာကီဝင်။ ရညာ ပန ဝန္ဒိ-တေ အဝန္ဒိတ္တာ ဌာတုံ သမတ္ထော နာမ ကေသာကိယောပိ နာဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။ ၂၄၂။

ကေသာဌ (တိ) [ကေ+သာဌ။ ထိ ၌ ကေ-သာဋီ။] တစ်ခုသော-နံပိုင်း-အဝတ်-ဖြင့် ကိုယ်၏ရှေ့ပိုင်းကို ဖုံးလွှမ်းသော၊သူ။ လူန-ကေသီ ပက်ံဝရီ၊ ကေသာဋီ ပုရေ စရီ။ ထေရီ။၃၉၁။ ကေသာဋီတိ နိဂဏ္ဌစာရိတ္တ-ဝသေန ကေသာဋီကာ။ ထေရီ၊ဌ။၁၁၀။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေသာဌက (တိ) [ကေ+သာဌက။ ထိ ၌ ကေသာဋီကာ။] တစ်ထည်သောအဝတ်-ရှိ-ဝတ်-သော၊သူ။ (က) တစ်ခုသော-နံပိုင်း-အဝတ်-ဖြင့် ကိုယ်၏ ရှေ့ပိုင်းကို ဖုံးလွှမ်းသော၊သူ(တက္ကတွန်း)။ (ခ) အပေါ်ရုံ အဝတ် တစ်ထည်သာရှိသော၊သူ (ကေသာဌက မည်သူ)။ **(က)** နိဂဏ္ဌာ ကေ-သာဌကာ။ အံ၊၂။၃၃ရ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၄ရ။ (-ဥဒါန။၁၅၆။) ကေသာဌကာတိ ဧကေနေဝ

ပိလောတိကခဏ္ဍေန ပုရတော ပဋိစ္စာ-ဒနကာ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၂၆။ ကေသာဌကာတိ ကေသာဌကနိဂ္ဂာ ဝိယ ကေ ပိလောတိ-ကခဏ္ဍံ ဟတ္ထေ ဗန္ဓိတ္မာ တေနာပိ သရီရ-သ ပုရိမဘာဂံ ပဋိစ္စာဒေတ္မာ ဝိစရကကာ။ ဥဒါန၊ဌ။၃၀၀။ ကေမေဝ သာဌကံ ပရိဒ-ဟန္တာ ကေသာဌကာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။ **(၁)** "ဘန္တေ ကေန ပူဇာ ကတာ"တိ ပုစ္ဆိတ္မာ "ကေ-သာဌကေနာ"တိ ဝုတ္တေ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃။

ကေသာဌကနိဂ္ဂ (ပု) [ကေသာဌက+နိဂ္ဂ] တစ်ခုသော-နံပိုင်း-အဝတ်-ဖြင့်ကိုယ်၏ ရှေ့ပိုင်းကိုဖုံးလွှမ်းသောတက္ကတွန်း။ အထက်ပုဒ် (က) ကြည့်။

ကေသာဌကပါရုတ (တိ) [ကေသာဌက+ပါရုတ] ဝတ်အပ်သော အဝတ်တစ်ထည်ရှိသူတို့၏-အဝတ်တစ်ထည်ကိုသာ ဝတ်ဆင်သူတို့၏-ဝတ်ရုံခြင်း။ တတ္ထ ယံကိဉ္စိ သေတပဋုပါရုတံ ပရိဗ္ဗာဇကပါရုတံ ကေ-သာဌကပါရုတံ။ ယထာ စ ကေသာဌကာ မနုဿာ နိဝတ္ထသာဌကဿ ဧကေန အန္တေန ပိဋ္ဌိ ပါရုပိတ္မာ ဥဘောကဏ္ဏေ ဥဘောသု အံသကူဋေသု ဌပေန္တိ။ ကခ်ါ။ ၂ရ၈။ ကောယေဝ သာဌကော နိဝတ္ထော ဧတေဟိတိ ကေသာဌကာ၊ တေသံ ပါရုတံ ကေသာဌကပါရုတံ။ ကခ်ါ။မဟာဋီ၊၄။၃၂၂။

ကေသာဌကပြာဟွက (ပု) [ကေသာဌက+ပြာဟွက] ကေသာဌကပုဏ္ဏား။ သကလ-နဂရေ ကေသာဌကပြာဟွကောတိ ပညာ-ယိ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၄၃၁။

ကေသာဌကပြာဟွကဝတ္ထု (နာ) [ကေသာဌကပြာဟွက+ဝတ္ထု] ကေသာဌကပုဏ္ဏား၏-အကြောင်းအရာ-ဝတ္ထု။ ကေသာဌက-ပြာဟွကဝတ္ထု အနုယဝသေန, အကုံရဝတ္ထု ဗျတိရေကဝသေန ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၁၀၄။

ကေသာဌကယုဂ (နာ) [ကေ+သာဌကယုဂ] အဝတ်တစ်စုံ။ ကဟာပဏသဟဿေန သဒ္ဓိံ ကေသာဌကယုဂံ တမ္မူလပသိဗ္ဗကေ ဌ-ပေတ္မာ အာဂတော၊ ဇာ၊ဌ၊၆။ ၂၀၇။

ကေသာဌိကာ (ထီ) ကေသာဌက-ကြည့်။

ကေသာဌီ (ထီ) ကေသာဌ-ကြည့်။

ကေသာဓုကာရ (တိ) [ကေ+သာဓုကာရ] တစ်ခဲနက်သော-ကောင်းချီးပြုသံ-ကောင်းချီးပေးသံ-သာဓုခေါ်သံ-ရှိသော။ ကေဂန္ဓ-ကြည့်။

ကေသာမန္တ (တိ) [ကေ+သာမန္တ] တစ်ခုသော-တစ်ပေါင်းတည်း-အနီးအပါးအရပ်ရှိသော၊ တစ်ပေါင်းတည်းအနီးဌ်နေထိုင်သော၊သူ။ မဂ္ဂေဒ္ဓာ စ သိဂ်ါလော စ၊ သုတ္တပါတော စဟံ တဒါ။ ဝသာမ ကေသာမန္တာ။ စရိယာ။ ၃၉၆။ သာမန္တ-လည်းကြည့်။

ကေသာရိရိက (တိ) [ကေသရိရ+ကိက] တစ်ခုသော-ကိုယ်-အတွင်ဘော-ဌ်ဖြစ်သော၊ တစ်ဦး၏ အကျိုးအတွက်ဖြစ်သော်။ ဝေမ-ဿယံ ကေသာရိရိကံ ပုညပ္ပဋိပဒံ ပဋိ-ပန္နော ဟောတိ။ အံ၊၁။၁၆၈။ (-အံ၊ဌ၊၁။ ၁၅၀။) အနေကသာရိရိက-လည်းကြည့်။

ကေသာလက (တိ) [ကော+သာလာ+က] တစ်ခုသော-အဆောင်-ကျောင်းဆောင်-ဇရပ်-ရှိသော။ တိန္နုကာစီရေ ကေသာလကော။ ဒီ၊၁။၁၆ရ။ မ၊၂။၂၁၄။ ဝိ၊ဌ၊၁။၈၀။ ကောသာလာ ဇတ္ထာတိ ကေသာလကော။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၉ရ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆ရ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၆၉။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၃၀၀။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၂။ မ၊ဌ၊၃။၁၈၃။)

ကေသာလသန္နိဝေသ (ပု) [ကေသာလာ+သန္နိဝေသ] တစ်ခုတည်း-တစ်တန်းတည်း-တစ်ဖြောင့်တည်း-တည်နေသော ရှည်သော ပြာသာဒ်ဆောင်။ ယေပိ ကေသာလ ဒ္ဒိ-သာလ တိသာလ စတုသာလသန္နိဝေသာ မဟာပါသာဒါ ... သက္ကာ ဟောန္တိ သဗ္ဗတ္ထ အနုပရိဂန္တုံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၃။ ကေသာလာဒီသု ဥဇုကမေဝ ဒီဃံ ကတ္တာ သန္နိဝေသိတော ပါသာဒေါ ကေသာလသန္နိဝေသော။ သာရတ္ထ၊၃။၉။ ကေဒိသာယ ဥဇုကမေဝ ဒီဃံ ကတ္တာ သန္နိဝေသိတော ပါသာဒေါ ကေ-သာလသန္နိဝေသော။ ဝိမတိ၊၂။ရ။

ကေသာလာ (ထီ) [ကော+သာလာ] (၁) ကေသာလာမည်သောရွာ (ပုဏ္ဏားရွာ)။ (၂) တစ်ခုသော-အဆောင်-ဇရပ်-အိမ်။ **(၁)** ကောသလေသု ဝိဟရတိ ကေသာလာယံ ပြာဟွကဂါမေ။ သံ၊၁။၁၁၂။ **(၂)** သော တတ္ထ ပပတန္တော နဋ္ဌကာရာနံ ကမ္မကရဏ-ဋ္ဌာနေ ကေသာလာယ ပတိတော။ အံ၊ဌ၊၁။၃၂၂။

ကေသာလိသိသ (ပု) [ကေ+သာလိသိသ] တစ်ခုသော-စပါးနှံ-ကောက်နှံ။ ကရီသ-သဟသေ ခေတ္တေ ကေသာလိသိသံ ဝိယ ဟောတိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၂ရ။ (-မ၊ဋီ၊၃။၁၄၄။)

ကေသာသန (တိ) [ကေ+သာသန။ ထီ-ဌ် ကေသာသနီ] တူသော သာသနာ ရှိသော၊ သူ။ နမယှံ ဘရိယာ ဟော၊ သဟဓမ္မာ ကေသာသနီ။ စရိယာ။၄၀၁။ ပရိဗ္ဗာဇက-သာသနေန ကေသာသနီ။ စရိယာ၊ဌ။၁၃၃။

ကေသာသနီ - အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေသိကွာပဒ (နာ) [ကေ+သိကွာပဒ] တစ်ခုသော သိကွာပုဒ်။ မနောဒ္ဓါရေ ပညတ္တံ ကေသိကွာပဒမ္မိ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၂ရ-ဂ။ (-ပါစိတ်၊ယော။၆၂၆။)

ကေသိခါ (ထီ) [ကော+သိခါ] (၁) တစ်ခုသော-ဆံဦးစွန်း-ဦးစွန်း။ (တိ)(၂) တစ်ခုသော ဦးစွန်းရှိသော၊သူ(တက္ကတွန်း)။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(တိ)(၂)** ပရိဗ္ဗာဇာ ကေသိခါ၊ ဂေါတမာ ဗုဒ္ဓသာဝကာ။ အပ၊၁။၄၀။

ကေသိခါမတ္တာဝရ (တိ) [ကေသိခါမတ္တာ+ဝရ] တစ်ခုသောဦးစွန်းမျှကိုသာ ဆောင်သော၊ ဦးစွန်းတစ်ခုသာရှိသော၊သူ။ အန္တမသော ကေသိခါမတ္တာဝရောပိ၊ သော ဘက္ခုကမ္မံ အာပုစ္ဆိတ္တာဝ ပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၈၅။ ကေသိခါမတ္တာဝရောတိ ဇတ္ထ ဇေကေန ကေသေန သိခါ ကေသိခါတိ ဝဒန္တိ။ အပ္ပကေသာဝ သိခါ ဧဝံ ဝုတ္တာတိ ဂဟေ-တဗ္ဗာ။ ကေကေသမ္မိ ပန အနာပုစ္ဆာ ဆိန္ဒိတုံ နဝဋ္ဋတိယေဝ။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၂။

ကေသိတ္ထ (နာ) [ကေ+သိတ္ထ] ထမင်းတစ်လုံး။ ပဌမနိမန္ဆနံ အဝိကပ္ပေတ္တာ ပစ္ဆာနိမန္ဒိတ-ကုလေ လဒ္ဓဘိက္ခတော ကေသိတ္ထမ္ပိ အ-ဇ္ဈောဟရတိ။ ကခ၀ါ။၂၁ရ။

ကေသိမကတ (တိ) [ကေသိမာ+ကတ] တစ်ခုသောအပိုင်းအခြား၌ ပြုအပ်သော။ အ-လဇ္ဇီတာယ ကေသိမကတာ ဘိန္နမရိယာဒါ။ သံဃာ၊၂။၁၄၀။

ကေသိမဂတ (တိ) [ကေသိမာ+ဂတ] တစ်ခုသော-သိမ်-အပိုင်းအခြား-၌ တည်သော၊ သူ။ ကောဝါသဂတ-ကြည့်။

ကေသိမဋ္ဌ (တိ) [ကေသိမာ+ဋ္ဌာ+ကွဲ] တစ်ခုသောသိမ်၌တည်နေသော၊သူ။ သစေ ကေ-သိမဋ္ဌာ ကေသ္မိ ဋ္ဌာနေ သမာနသံ၀ါသ-ကာ။ ကခ၀ါ။ဌီ၊သစ်။၁ရ၆။

ကေသိမာ (ထီ) [ကော+သိမာ] (၁)(က) တစ်ခုသောသိမ်။ (ခ) တစ်ခုသောဥပစာရ သိမ်၊ တစ်ခုသောကျောင်းတိုက်အပိုင်း အခြား။ (တိ)(၂) တစ်ခုသောအပိုင်းအခြားရှိသော။

(၁)(က) တေ စ ခေါ ဟတ္ထပါသံ အ၀ိဇဟိတ္တာ ကေသိမာယံ ဌိတာ။ ကခ၀ါ။ ရရ။ **(ခ)** သစေ ပန ကေသိမာယ ဗဟူ ဝိဟာရာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၉၁။ ကေသိမာ-ယာတိ ကောယ ဥပစာရသိမာယ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၆၄။ **(တိ)(၂)** သမ္မုတိပရိယော-သာနေ ဌပေတ္တာ နဒီ နိမိတ္တာနံ အန္တောတိရဒ္ဓယဋ္ဌ ဒီပကော စ ကေသိမာ ဟော-တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၂၉။ ကော သိမာ ဣမသ္မာတိ ကေသိမော၊ ဒီပကော။ ... ဝစ္ဆမနပေက္ခိတ္တာ "ကေသိမာ"တိပိ နိစ္ဆဣတ္ထိလိင်ဝသေန ပါဌော အတ္ထိ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၉၂။ ဣဒံ ကိ ကေသိမသ္မိ, ဥဒါဟု နာနာသိမသ္မိ။ ဝ၀ီရ။၄၈၈။

ကေသိမာ(မ)ဝိဟာရ (ပု) [ကေသိမာ+ဝိဟာရ] တစ်ခုသော-ဥပစာရသိမ်-ကျောင်းတိုက်အတွင်း-၌ တည်သော ကျောင်း(များ)။ ဣဒဠ္ဍ နာနာလာဘေဟိ နာနူပစာရေဟိ ကေသိမာဝိဟာရေဟိ ကထိတံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၄၁၃။ ကေသိမဝိဟာရေဟိတိ ဧကူပစာ-ရသိမာယံ ဒ္ဒိဟိ ဝိဟာရေဟိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၄၃။ (-ဝိမတိ၊၂။၂၀၀။) ကေသိမာဝိဟာ-ရေဟိတိ ဧကိဿံ ဥပစာရသိမာယံ ဌိ-တေဟိ ဝိဟာရေဟိ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၈၅။

ကေသိတာ (ထီ) [ကော+သိတာ] တစ်ခုသော-ထွန်ရေး-ထယ်ရေး။ ကေသိတာမတ္တေတိ ဣတ္ထ သိတာ နာမ ကသနဝသေန နဂ်-လဿ ဂတမဂ္ဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၂။၁၅။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၂-၌ ဤပါဋိ မတ္တေ.ရ။)

ကေသိလ (နာ) [ဧက+သိလ] တစ်ခုသော-သိလ-ကိုယ်ကျင့်သိလ။ သတ္ထာ တေသံ ကထံ သုတ္တာ ဧကသိလမ္ပိ ကနိဋ္ဌကံ အ-ကတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၂၆။

ကေသိသ (တိ) [ဧက+သိသ] တစ်ခုသော-ဦးခေါင်း-ထိပ်ဖျား-အထွတ်အဖျား-ရှိသော။ ပန်းသီတံ တစ်ခုတည်းရှိသော။ (မြန်မာပြန်။) သဗ္ဗပုဗ္ဗာ ဧကသိသာ၊ ဥဒ္ဓ၀ဏ္ဏာ အဓောမုခါ။ အပဒါ၊။၂၉၅။

ကေသူရ (တိ) [ကေ+သူရ] တစ်ယောက်ထီးတည်း ရဲရင့်သော၊ တစ်ယောက်တည်း ရဲရင့်စွာ စစ်ထိုးနိုင်သော၊သူ၊ တစ်ကိုယ်တော်-သူရဲကောင်း-လူစွမ်းကောင်း။ သူရာတိ ကေသူရာ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၈၂။ ကေသူရာတိ ကောကိသူရာ၊ အတ္တာနော သူရဘာဝေနေဝ ကောကိနော ဟုတ္တာ ယုဇ္ဈနကာ။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၁၉၀။ (ဒီ၊ဌ၊၁။၁၄၃-၌ ကေန္ဓသူရာ-ဟု ဖွင့်သည်။ ယင်းပုဒ်လည်းကြည့်။)

ကေသေယျာ (ထီ) [ကော+သေယျာ] (၁) အဖေါ်မပါ တစ်ယောက်တည်း အိပ်ခြင်း။ (တိ) (၂) အဖေါ်မပါတစ်ယောက်တည်းအိပ်ခြင်းရှိသော၊ တစ်ယောက်တည်းအိပ်ရသော၊ မြတ်သောအိပ်ခြင်းရှိသော၊သူ။ **(၁)** တာယ မေ ကေသေယျာယ၊ ရာဇ ဝဏ္ဏော ပသီ-ဒတိ။ ဇာ၊၂။၁၅၆။ **(တိ)(၂)** ဒုက္ခရဲ့ ခေါ်သောဏ ယာဝဇီဝံ ကေသေယျံ ကေဘတ္တံ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတုံ။ ဝိ၊၃။၂၈၄။ ကေသေ-ယျန္တိ အဒုတိယသေယျံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၈။ **(၁)(တိ)(၂)** ကောသနံ ကေသေယျ(ဓမ္မ။ ၅၆)နွဲ့ ... သတိ ဥပဋ္ဌပေတ္တာ ဒက္ခိဏေန ပသေန မူလကမ္မဋ္ဌာနမနသိကာရေန နိပန္နသ ဘိက္ခုနော သေယျာ ကေသေ-ယျာ နာမ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၉၄။

ကေသေသ (ပု) [ကေ+သေသ] တစ်ခုသော အကြွင်း၊ တစ်ခု၏ ကြွင်းကျန်ခြင်း၊ တစ်ခု ကြွင်း၊ ကေသိသ်။ ကော စ သော သေသော စာတိ ကေသေသော။ ရူ၊ဋီ။၃၆။

ကေသိသ်သည် (၁) ပုဗ္ဗသေသကေသိသ် (ပုတ္တော စ ဓီတာ စ ပုတ္တာ။) (၂) ပရ-သေသကေသိသ် (မာတာ စ ပိတရော စ မာတာပိတရော)ဟုနှစ်ပါးရှိသည်။ (တနည်း) (၁) သရူပေကသိသ် (ပုရိသော စ ပုရိသော စ ပုရိသာ။) (၂) ဝိရူပေကသိသ် (မာတာ စ ပိတာ စ ပိတရော) ဟု နှစ်ပါးရှိသည်။

သရူပေကသိသ်သည် (၁) သဒ္ဒသရူပေကသိသ် (မာသော စ မာသော စ မာသာ=ပဲကြီး ပဲနက်(=ပဲနောက်)တို့။) (၂) အတ္ထ-သရူပေကသိသ် (ဝကော် စ ကုဋိလော စ ကုဋိလာ=ထွန်ရေးကောက် လရေးကောက်တို့။) (၃) သဒ္ဒတ္ထသရူပေကသိသ် (ပုရိသော စ ပုရိသော စ ပုရိသာ) ဟု သုံးပါးရှိသည်။

ကေဝုစ်ဝိဘတ်အဆုံးရှိသော ကေသိသ် ပုဒ်များလည်း ရှိသည်။ (နာမဋ္ဌ ရူပဋ္ဌ နာမရူပဋ္ဌာတိ နာမရူပံ။) ဇာလိနီ၊ဂါထာ။ ၃၁-၃၄။ ဇာလိနီ၊ဋီ။၁၂၅-၆။ ကေဒေသ သရူပေကသေသ-လည်းကြည့်။

ကေသေသနယ (ပု) [ကေသေသ+နယ] တစ်ခုကြွင်း-ကေသိသ်-ပြုသော နည်း။ မေရယ-မ္ပတ္ထ သင်္ဂဟိတံ လက္ခဏာဟာရေန ကေ-သေသနယေန ဝါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၅။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၈၊၅၄၇၊၅၄၈။) အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေသေသပွကပွန (နာ) [ကေသေသ+ ပကပွန] ကေသိသ်ကို ကြံစည်ခြင်း။ ကေသे-သပွကပွနေန ပုထုဝစနန္တဝိဂ္ဂဟေန ဝါ နရာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀။

ကေဟတ္ထ (ထီ၊ပု) [ကေ+ဟတ္ထ] တစ်ခုသော

လက်။ ကေဟတ္ထေနာဒါယ အာကာသေ စက်မိသတိ။ ဓမ္မ၊၁၊၂။၁၃၈။

ကေဟတ္ထကုဏီ (တိ) [ကေဟတ္ထ+ကုဏီ] တစ်ခုသောလက် ကောက်သော၊သူ။ ကုဏီတိ ကေဟတ္ထကုဏီ ဝါ ဥဘယဟတ္ထကုဏီ ဝါ။ အံ၊၁၊၂။ရဖ၊၃၂၂။

ကေဟေတုဖလဒီပန (ထီ၊နဝ) [ကေဟေတုဖလ+ဒီပန] တစ်ခုတစ်ခုသော အကြောင်း, တစ်ခုတစ်ခုသောအကျိုးကို ပြခြင်း။ ကေ-ဟေတုဖလဒီပနေ(ပဋိသံ၊၁၊၁။၃၁၈)တိ ဧကေကဟေတုနော, ဧကေကဖလဿ စ ပဒီပနေ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၂၁ဖ။ (-အဘိ၊၁၊၂။ ၁၄၀။ မူလဋီ၊၂။၉၉။ အနုဋီ၊၂။၁၀၈။)

ကောကိယ (တိ) [ကောကီ+ဏိက။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်] အဖော်မပါ တစ်ယောက်ထီးတည်း။ ကော-ကိယော အဒုတိယော၊ ရမဏီယေ မဟာ-ဝနေ။ ထေရ။၃၀၁။ ကောကိယောတိ ကောကီ အသဟာယော။ ထေရ၊၁၊၂။ ၁ရဖ။ (-ထေရ။၃၅၄။ အပ၊၁။ရ၄။ စရိ ယာ။၃၉၃။ ထေရ၊၁၊၂။၄၄ဖ။ အပ၊၁၊၂။၃ဖ။ စရိယာ၊၁။ဂ၈။)

ကောကိနီ (ထီ) [ကောကီ+ဏီ (ဏ္ဍတ္ထိပစ္စည်း)] တစ်ယောက်ထီးတည်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောကီ (ပု) [ဧက+အာကီ။ ဓာန်၊ဋီ။ရ၁၈။ ထီ-၌ ကောကိနီ။ ကောကိန် (သံ)] တစ်ယောက်ထီးတည်း။ အထေကာကီ စ ဧကစ္စော။ ဓာန်။ရ၁၈။ ကောကိဟိ ခုဒ္ဒ-ကေဟိ ဇိတံ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃ဖ၊ဖ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၈၂။ အဟမ္ပိ ကောကိနီ ဝိစိန္တေမိ။ ထေရီ။၄၂၂ရ။ ကောကိနီတိ ကေကာ၀။ ထေရီ၊၁။၂ရ၄။ (-အပ၊၂။၂၅၄။)

ကောဂါရ (နဝ) [ဧက+အဂါရ] တစ်အိမ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောဂါရိက (တိ) [ကောဂါရ+ဏိက] (၁) တစ်အိမ်ကို လုယက်ဖျက်ဆီးခြင်း။ (၂) ခိုးသူ။ (၃) တစ်အိမ်၌သာ ဆွမ်းခံသော၊သူ။ (၁) ကောဂါရိကံ ကရောတော။ ဒီ၊၁။၄၉။ မ၊၂။ဖဖ။ (-အံ၊၁။၁၅၂) ကောဂါရိကန္တိ ဧကမေ၀ ယရံ ပရိ၀ါရေတ္တာ ဝိလုမ္ပနံ။ ဒီ၊၁၊၁။၁၄၅။ မ၊၁၊၃။ရ၃။ အံ၊၁၊၂။၂၉၃။ (-မဟာနိ၊၁။၂၃၄။ စူဠနိ၊၁။၁၂၂။) ကော-ဂါရေ နိယုတ္တော ဝိလောပေါ ကောဂါရိ-ကော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃ဖ။ မ၊ ဋီ၊၃။၅၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၂ဖရ။

(၂) ထေနေကောဂါရိကော သမာ။ ဓာန်။၅၂၂။ ဧကံ အသဟာယံ အဂါရံ ဂေဟံ ကောဂါရံ၊ တံ ပယောဇနံ ယဿ ကောဂါရိကော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၂၂။

(၃) သော ကောဂါရိကော ဝါ ဟော-တိ။ ဒီ၊၁။၁၅ရ။ အံ၊၁။၃၀၀။ ကောဂါရိ-ကောတိ ယော ဧကသ္မိံယေ၀ ဂေဟေ ဘိက္ခံ လဘိတ္တာ နိ၀တ္တတိ။ ဒီ၊၁၊၁။၂၉၃။ အံ၊၁၊၂။၂၂၀။ (-မဟာနိ၊၁။၃၈၀။) ကော-ဂါရမေ၀ ဘိက္ခာစရိယာယ ဥပဂစ္ဆတီတိ ကောဂါရိကော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၅။ ကော-ဂါရမေ၀ ဥဇ္ဇတီတိ ကောဂါရိကော။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၃၅၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂၀။

ကောစရိယ (ပု) [ဧက+အာစရိယ] (က) တစ်ဆူတည်းသောဆရာ (မြတ်စွာဘုရား)။ (ခ) တစ်ယောက်သော ဆရာ။ **(က)** တေနာပိ ဓမ္မရာဇေန၊ လောကေကာစရိယေန ယော။ ကခ်ါ၊ဌီ၊သစ်။၁၁၉။ (ခ) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကောစရိယကုလ (နာ) [ကောစရိယ+ကုလ] တစ်ယောက်သော-ဆရာအမျိုးအနွယ်-ဆရာအိမ်။ သော ... ဧကောစရိယကုလေ ဧကတော ဥဂ္ဂဟိတသိပ္ပေါ။ ဇာ၊၂၊၄။၈၀။ (-ဇာ၊၂၊၅။၆၀။)

ကောစာရ (တိ) [ဧက+အာစာရ] တူသော အကျင့်သီလရှိသော၊ သူ။ ဧကန္တသီလ-ကြည့်။

ကောဏ္ဍိ (ထီ) [ဧကော+အာဏ္ဍိ] တစ်ခုသော-စေခိုင်း-တိုက်တွန်း-ခြင်း။ ကောဏ္ဍိယာ ဗဟုကမ္မိ သိဒ္ဓတု။ ကခ်ါ။၂၀၉။

ကောဒသ[1] (တိ) [ဧက+ဒသ] တစ်ဆယ့်တစ်ခု။ ဧကောဒသီ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကောဒသ[2] (တိ) [(ဧက+ဒသ=) ကောဒသ+အ(ဒု)။ ဧကနဝုတ-ကြည့်။] တစ်ဆယ့်တစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကောဒသ[3] (တိ) [ကောဒသ[2]+အဟ] တစ်ဆယ့်တစ်ခုမြောက်ဖြစ်သောနေ့၊ တစ်ဆယ့်တစ်ရက်နေ့။ ကောဒသေ ဥပ္ပန္နေ ။ပ။ ကျွန်ုဝိသေ ဥပ္ပန္နေ ။ပ။ ဧကဝိသေ ဥပ္ပန္နေ မူလစီဝရေ ပစ္စာသာစီဝရံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၁။ ၃၀၅။ ကောဒသေ ဥပ္ပန္နေတိအာဒိသု ကောဒသာဟေ ဥပ္ပန္နေတိအာဒိနာ အတ္ထော၊ အယမေဝ ဝါ ပါဠော ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၂၂။

ကောဒသကနိပါတ (ပု) [ကောဒသက+နိပါတ] ကောဒသက နိပါတ်။ (အင်္ဂုတ္တိရ် ကောဒသကနိပါတ်။ အံ၊၃။၅၁၅-၅၅၈။) ကောဒသကနိပါတသ ပဌမာဒီနိ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တာနယာနေဝ၊ ကေဝလညေ္ဇတ္ထ အာဒိတော ပဋ္ဌသု နိဗ္ဗိဒါဝိရာဂံ ဒ္ဒိဓာ ဘိန္ဒိတ္တာ ကောဒသဂ်ါနိ ကတာနိ။ အံ၊ဌ၊၃။၃၄၃။

ကောဒသဂ္ဂိဝူပသမ (တိ) [ကောဒသဂ္ဂိ+ဝူပသမ] တစ်ဆယ့်တစ်ပါးသောမီးတို့၏ ငြိမ်းရာဖြစ်သော။ သံသာရဝဋ္ဋေ ကောဒသဂ္ဂိသန္ဓာပသန္ဓတ္တာ ယောဂါဝစရော ကောဒသဂ္ဂိဝူပသမံ နိဗ္ဗာနံ ပတ္ထေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၄။

ကောဒသဂ် (နာ) [ကောဒသ+အဂ်] တစ်ဆယ့်တစ်ပါးသောအင်္ဂါ။ ကောဒသကနိပါတ-ကြည့်။

ကောဒသနိပါတ (ပု) [ကောဒသ+နိပါတ] ကောဒသ နိပါတ် (ဇာတ်ပါဠိ)။ ကောဒသ-နိပါတေ နဝ။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၁။၁၃၂။ ကေ နိပါတ-လည်းကြည့်။

ကောဒသမသတ္တာဟ (နာ) [ကောဒသမ+သတ္တာဟ] တစ်ဆယ့်တစ်ခုမြောက် ဖြစ်သော-သတ္တာဟ-ခုနစ်ရက်။ (ရက်သတ္တ(၁၁) ပတ်။) နနု ဂဗ္ဘသေယျကဿ ပစ္ဆိမ-

ဘဝိကဿ ဥပပဇ္ဇန္တဿ ကောဒသမသ-ဏ္ဍာဟာ သြရတော ဌိတဿ ရူပါယတနံ နုပ္ပဇ္ဇိဿတိ။ မူလဋီ၊၃။၁၃၀။

ကောဒသဝဿီကကာလ (ပု) [ကောဒသ ဝဿီက+ကာလ] (အသက်) တစ်ဆယ့် တစ်နှစ်ရှိသော ကာလ။ တတော ပရမ္မိ ကောဒသဝဿီကကာလေ ကေသံဝစ္ဆရံ တထေဝ ဘေရိသဒ္ဒေန ဝိမံသန္ဘာပိဿ နေဝ အန္တရံ ပဿီသု။ ဇာ၊ဌ၊၆။၉။

ကောဒသဝိဓ (တိ) [ကောဒသ+ဝိဓ] တစ်ဆယ့်တစ်ပါးအပြားရှိသော။ ကောဒသ-ဝိဓမ္မိ(သင်္ဂဟ။၄၀)တိ သဘာဝသင်္ဂဟဝ-သေန ကောဒသပကာရမ္မိ ဝိဘာဝိနိ။ ၂၀၃။

ကောဒသဟတ္ထ (တိ) [ကောဒသ+ဟတ္ထ] တစ်ဆယ့်တစ်တောင်ရှိသော။ ဟတ္ထပါဒါ ကော-ဒသဟတ္ထာ။ သံ၊ဌ၊ ၂။၈၃။ (-အံ၊ဌ၊ ၂။၁၀၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈၃။)

ကောဒသာဟ (နာ) [ကောဒသ+အဟ] တစ်ဆယ့်တစ်ရက်မြောက်နေ့။ ကောဒသ^{2}-ကြည့်။

ကောဒသီ (ထီ) [ကေဒသ+ဏျ။ ဧကော စ ဒသ စ ကောဒသ၊ ကောဒသန္နံ ပူရဏီ ကောဒသီ။ ကစ္စည်း။၃၇၅။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၈၀၅။ ကောဒသ+ဝီ။ မောဂ်၊သျ၊ ၂။၉ ၂။] တစ်ဆယ့် တစ်ခုမြောက် ဖြစ်သော။ ဒ-သေ,ဏ္ဍ ပဏ္ဍိတာ အဟု၊ ဘူရိပညာ ရ-ဟောဂမာ။ မာတာ ကောဒသီ ရညော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၀၄။ ကောဒသီတိ တေဟိ ကိရ ပဏ္ဍိတေဟိ အတိရေကတရပညာ ပဏ္ဍာ-လရညော မာတာ။ သာ တေသံ ကောဒသီ ဟုတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၆။ ၂၄ ၂-၃။

ကောဓရ (တိ) [ကေ+အဓရ] (က) တစ်ခု သော တည်ရာရှိသော။ (ခ) တစ်ခုသော ဝတ္ထုလျှင်တည်ရာရှိသော။ **(က)** ကော-ဓရေ ပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇနေ ဝိစယော အာစ-ရိယေဟိ ဝိဘတ္တော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၉ ၂။ **(ခ)** ကောဓရ(နေတ္တိ၊ဌ။၆၆)နှင့် ကေဝတ္ထု-အဓိဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၀။

ကောဓိက (တိ) [ကေ+အဓိက] တစ်ပုဒ်အပို အလွန်ရှိသော၊ တစ်ပုဒ်ဖြင့်ပိုလွန်သော။ ဧ-ကာဓိကာနီ(ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၈၆)တိ ဒုက္ခပဒ-ပရိဟီနတ္တာ ကေပဒါဓိကာနိ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၉၉။

ကောဓိကရဏ (တိ) [ကေ+အဓိကရဏ] တူ သော တည်ရာရှိသော။ သဒ္ဒါစ္စာနာနံ "သ-မ္ပသာဒန"နှင့် ကောဓိကရဏတာဝစနေနေ၀။ အနုဋီ၊၁။၁၀၉။

ကောဓိဌာန (တိ) [ကေ+အဓိဌာန] တစ်ခု-တစ်ခုသောတရား-လျှင် တည်ရာရှိသော။ ကောဓိဌာနာ ပုစ္ဆာ အနေကာဓိဌာနာ ပုစ္ဆာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃ ၂၁။

ကောဓိပစ္ဆ (နာ) [ကေ+အဓိပစ္ဆ] တစ်ယောက် တည်းအစိုးရသည်၏အဖြစ်၊ တစ်ယောက် တည်း အစိုးရခြင်း။ ကေရဇ္ဇာဘိသေက-ကြည့်။

ကောဓိပွါယ (ပု) [ကေ+အဓိပွါယ] (၁) တစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏-အဘို့-ဝေစု။ (တိ)

(၂) တူသောအလိုရှိသော၊သူ။ (၃)(က) (ရာဂါဓိပွါယမှ တပါးသော သနားခြင်းဟူသောအလိုအားဖြင့်) အခြားတပါးသော အလိုရှိသော (မေထုန်အကျင့်)။ (ခ) (သံသရာ၌ အတူတကွ-ဖြစ်လို-နေလို-ခြင်း, သားရလိုခြင်း အစရှိသောအားဖြင့်) အတူတကွဖြစ်ခြင်းဟူသောအလို-တူသောအလို-အတူတကွ ဖြစ်လိုခြင်း-ရှိသော (မေထုန်အကျင့်)။

(ခ) ဒေထ ဘိက္ခဝေ မောဃပုရိ-သဿ ကောဓိပွါယံ။ ဝိ၃။၄၁၆။ ကောဓိပွါ-ယန္တိ ကေ အဓိပွါယံ၊ ကေ ပုဂ္ဂလပဋိဝိ-သမေဝ ဒေထာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၃။ ကေသ ပုဂ္ဂလဿ အတ္ထာယ အဓိပွါ-ယတေ ဣစ္ဆီယတေတိ ကောဓိပွါယော၊ ကေပုဂ္ဂလပဋိဝိသော။ ပါစိတ်၊ယော။၃၈၄။ (တိ)(၂) (၃)(က)(ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောဓိပွါယကထာ (ထီ) [ကောဓိပွါယာ+ကထာ] (က) (ရာဂါဓိပွါယမှတပါးသော သနားခြင်းဟူသောအလိုအားဖြင့်) အခြားတပါးသောအလိုရှိသောမေထုန်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်သော-စကား-အယူဝါဒ။ (ခ) သံသရာ၌ အတူတကွ-ဖြစ်လို-နေလို-ခြင်း, သားရလိုခြင်း အစရှိသောအားဖြင့်) အတူတကွ ဖြစ်ခြင်းဟူသောအလို-တူသောအလို-အတူတကွ ဖြစ်လိုခြင်း-ရှိသောမေထုန်အကျင့်ကို စွဲ၍ဖြစ်သော-စကား-အယူဝါဒ။

(တပ်မက်ခြင်းမှတပါးသော သနားခြင်းစသောအလိုအားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ အမျိုးသို့ားနှင့် အတူတကွ ဘုရားပူဇော်မှုစသည်ကိုပြုလျက် သံသရာ၌ အတူတကွ ပေါင်းသင်းလိုခြင်း သားသမီးရလိုခြင်း စသောအလိုအားဖြင့် ဖြစ်စေ မေထုန်မှီဝဲကောင်း၏ ဟူသော အယူဝါဒ။)

(က)(ခ) ဣဒါနိ ကောဓိပွါယကထာ နာမ ဟောတိ၊ တတ္ထ ကာရုညေန ဝါ ဧကေန အဓိပွါယေန ကောဓိပွါယော၊ သံသာရေ ဝါ ကေတော ဘဝိဿာမိတိ ဣတ္ထိယာ သဒ္ဓိ ဗုဒ္ဓပူဇာဒိနိ ကတ္တာ ပဏိ-ဓိဝသေန ဧကော အဓိပွါယော အဿာတိ ကောဓိပွါယော၊ ဝေရူပေါ ဒ္ဝိန္နမ္ပိ ဧနာနံ ကောဓိပွါယော မေထုနော ဓမ္မော ပဋိ-သေဝိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၃။ ကရုဏာ-ဓိပွါယေန ကောဓိပွါယောတိ ရာဂါဓိပွါ-ယတော အညာဓိပွါယော ဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကော အဓိပွါယောတိ တတ္ထ ကေတောဘာဝေ ကေသဒ္ဒါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ သမာနတ္ထေ ဟိ သတိ ရာဂါဓိပွါယေပိ ကောဓိပွါယေနာတိ ကောဓိပွါယတာ အတ္ထိ။ မူလဋီ၊၃။၁၁၅။ ကေသဒ္ဒါ အညတ္ထောပိ ဟောတိ၊ ... အညတ္ထဟေတ္ထ ရာဂါဓိပွါ-ယတော ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ ... ကော ပန သော အညာဓိပွါယော?။ ကရုဏာဓိပွါယော။ ... ဧကတောဘာဝေတိ သဟဘာဝေ။ အနုဋီ၊ ၃။၁၅၅။ ဣတ္ထိယာ သဒ္ဓိ ဧကတော သမ္ဘတ္တိ အနုဘဝိဿာမာတိ ပူဇာဒီ ကတ္တာ ကော-ဓိပွါယပွတ္တာသ ဘိက္ခုနော မေထုနော ဓမ္မော ပဋိသေဝိတဗ္ဗောတိ ပဝတ္တာ ကထာ ဧ-ကာဓိပွါယကထာ။ မောဟဝိစ္ဆေဒနီ။၃၈၃။

ကောဓိပွါယဒါန (နာ) [ကောဓိပွါယ+ဒါန] တစ်ယောက်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝေစုကိုပေးခြင်း။ ဣဒန္တိ ကောဓိပွါယဒါနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၃။

ကောဓိပွါယပတ္တ (တိ) [ကောဓိပွါယ+ပတ္တ] အတူတကွ (ဖြစ်လိုခြင်းဟူသော) အလိုသို့ ရောက်သော၊သူ။ ကောဓိပွါယကထာ-ကြည့်။

ကောနုသန္ဓိက (တိ) [ကော+အနုသန္ဓိ+က] တစ်ခုသော အနုသန္ဓေရှိသော။ ကောနုသန္ဓိကံ သုတ္တံ နိဒါနေန အာဒိကလ္ယာဏံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၆၈။

ကောနုပဿနာ (ထီ) [ကော+အနုပဿနာ] တစ်ခုသောအနုပဿနာ။ ဣဒံ ဒုက္ခံ၊ အယံ ဒုက္ခသမုဒယောတိ အယမေကာနုပဿနာ။ သုတ္တနိ။၃၉၁။ (-သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၂၀။)

ကောနုဿာဝန (ထီ၊နာ) [ကေ+အနုဿာဝန] (၁) (ကေုပဇ္ဇာယ, နာနာစရိယအားဖြင့်) တစ်ပြိုင်နက်-အတူတကွ-တစ်ပေါင်းတည်း-ကမ္မဝါစာရွတ်ခြင်း။ (တိ)(၂) တစ်ပြိုင်နက်သောခဏ၌ အတူတကွ -ကမ္မဝါစာရှိ-ကမ္မဝါစာရွတ်ဖတ်၍ရဟန်းခံပေးအပ်-သော၊သူ။

(ကမ္မဝါစာဆရာတစ်ဦးတည်းက ကမ္မဝါစာရွတ်ဖတ်၍ ရဟန်းခံပေးအပ်သော ရဟန်းလောင်း နှစ်ပါး သုံးပါး။ ကမ္မဝါစာဆရာနှစ်ပါး သုံးပါးက တစ်ပြိုင်နက်သောခဏ၌ အတူတကွ ရဟန်းလောင်း တစ်ပါးစီကိုင့်လျက် ကမ္မဝါစာရွတ်ဖတ်၍ ရဟန်းခံပေးအပ်သော ရဟန်းလောင်း နှစ်ပါး သုံးပါး။) ရဟန်းလောင်း နှစ်ပါး သုံးပါးကို ဥပဇ္ဈယ်ဆရာတစ်ဦးတည်းပြုလျက် ကမ္မဝါစာ ဆရာတစ်ဦးကဖြစ်စေ, နှစ်ဦး သုံးဦးကဖြစ်စေရွတ်ဖတ်၍ ရဟန်းခံပေးနိုင်သည်။

(၁) ကေဝါစိက(၂)ကြည့်။ (တိ)(၂) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဒွေ ကောနုဿာဝနေ ကာတုံ။ ဝိ၊၃။၁၂၉။ ဒွေ ကောနုဿာဝ-နေတိ ဒွေ ကေတော အနုဿာဝနေ၊ ဧကေန ကေဿ, အညေန ဣတရဿာတိ ဧဝံ ဒ္ဒီဟိ ဝါ အာစရိယေဟိ ဧကေန ဝါ ကေက္ခဏေ ကမ္မဝါစံ အနုဿာဝန္တေဟိ ဥပသမ္ပာဒေတုံ အနုဇာနာမိတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၁၅။ ကောနုဿာဝနေတိ ဧတ္ထ ကေတော အနုဿာဝနံ ဧတေသန္တိ ကော-နုဿာဝနာတိ အသမာနာဓိကရဏဝိသယော ဗာဟိရတ္ထသမာသောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ... ကေ-တောတိ ကေက္ခဏေတိ အတ္ထော၊ ဝိဘတ္တိ-အလောပေန စာယံ နိဒ္ဒေသော။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၆၇။ ကေတော သဟေ၀ ကေသ္မိ ခဏေ အနုဿာဝနံ ဧတေသန္တိ ကောနုဿာဝနာ၊ ဥပသမ္ပဒါပေက္ခာ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၃၁။ ဧကေန အနုဿာဝနေ ကောနုဿာဝနေတိ ဝိဂ္ဂ-ဟသ ပါကဋတ္တာ လိနမေ၀ ဒဿေတုံ ဧကေတော အနုဿာ၀နေတိ ဝိဂ္ဂဟော၀ ဝုတ္တော။ ၀ဇိရ။၄၄၃။ (-ဝိနယာလင်္ကာရ၊ ဋီ၊၁။ ၂၆၈။)

ကောနေကဝါရ (ပု) [ကောနေက+ဝါရ] တစ်ကြိမ်, များစွာသောအကြိမ် (အကြိမ်များစွာ)။ ဩ၀ါဒါနုသာသနီနံ ကောနေက-

ဝါရာဒိဝိသင္ဘောယေဝ ဘေဒေါ၊ နှ ပန ပရမတ္ထတော။ အံ၊ဌီ၊၁။၁၀ရ။

ကောပတ္တိ (ထီ) [ကော+အာပတ္တိ] တစ်ခုသော အာပတ်။ တတြိဒံ ကောပတ္တိဝသေန မုခ-မတ္တဒဿနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉။

ကောပတ္တိဘာဝပွသင်္ဂ (ပု) [ကောပတ္တိဘာဝ+ပသင်္ဂ] တစ်ခုသောအာပတ်၏အဖြစ်ဌ-ကပ်ငြိ-လျှဉ်းပါး-ခြင်း။ ဧဝံ သံယိကမဟာ-ဧနိကပုဂ္ဂလိကာနိ မိဿိတ္တာ စေတာပနေ ကောပတ္တိဘာဝပွသင်္ဂတော စ။ ဝဇိရ။၃၆၅။

ကောပတ္တိမူလက (တိ) [ကောပတ္တိ+မူလက] တစ်ခုသော အာပတ်လျှင် မူလရှိသော (နည်း)။ တတော ကောပတ္တိမူလကဿ အာပတ္တိဝမုနကဿတိ ဒွေ နယေ ဒဿေ-တွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂ရ၄။)

ကောပရာဓ (ပု) [ကော+အပရာဓ] တစ်ခုသော အပြစ်။ ကောပရာဓံ ခမ ဘူရိပညေ။ ဇာ၊ ၁။၃၁၁။ ကောပရာဓန္တိ ဣမံ မယှံ ကေ၊ အပရာဓံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ရ၂။

ကောပသိတနာမ (တိ) [ကောပသိတ+နာမ။ ကောပသိတ=ကော+အပသိတ(=အပ+သိ+တ)] ကောပသိတမည်သော၊သူ။ (တစ်ခုသော အမှိုတ်ကဲကို လျှုဘူးသောကြောင့် "ကောပသိတ" အမည်ရသောသူ။) ဧ-ကာပသိတနာမာ တေ။ စက္ကဝတ္တိ မဟာ-ဗွလာ။ အပ၊၁။၂၃၉။

ကောဗဒ္ဓ (တိ) [ကော+အာဗဒ္ဓ] (၁) တစ်ခုတည်းသာလျှင်ဖြစ်သော အစပ်၊ တစပ်တည်း။ (မအူ၊သျှ။၃။၃ရ၈။) တစ်ခုတည်း ဖွဲ့အပ်သော။ (ပါရာ၊ဘာဋီ၊၂။၅ရ၈။) တပေါင်းတည်းသောအစပ်၊ တစ်ဆက်တည်း။ (၂) တစ်ခုတည်း ဖွဲ့အပ်သော။ (၃) တစ်စပ်တည်း-တစ်ဆက်တည်း-ဖွဲ့အပ်-ဆက်စပ်အပ်-သော။ (၄) တစ်ခုတည်း၌ (တစ်ခုတည်းသော ကြိုး, အာရုံစသည်၌) ဖွဲ့စပ်အပ်သော။

(၁) တစ်ခုတည်းသာလျှင်ဖြစ်သော အစပ်၊ တစပ်တည်း၊ တစ်ခုတည်းဖွဲ့အပ်သော၊ တပေါင်းတည်းသောအစပ်၊ တစ်ဆက်တည်း။ ဖန္ဒာပေတိတိ ဣတ္ထ ယာဝ ကောဗဒ္ဓံ ကတ္တာ အတ္တနော ဘာဇနံ ပဝေ-သေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ၅။ (ကေမေဝ အာဗဒ္ဓံ ကောဗဒ္ဓံ။ မအူ၊သျှ။) ဘိက္ခုနံ ပန တာ-ဒိသေ ကောဗဒ္ဓေ အသတိ ဗဟိဥ္ဃပစာရ-သိမာယ ယသ္မိံ ဌာနေ သရတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၈၉။ ကောဗဒ္ဓကရဏ-လည်းကြည့်။

(၂) တစ်ခုတည်း ဖွဲ့အပ်သော။ (ပါရာ၊ ဘာဋီ၊၃။၆၆။) ဒွေ ပုဒ္ဓကေ ကောဗဒ္ဓေ ကတ္တာ သုက်ဌာနာဒီသု သိမန္တရေ ဌပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။

(၃) တပေါင်းတည်း-တစ်စပ်တည်း-တစ်ဆက်တည်း-ဖွဲ့အပ်-ဆက်စပ်အပ်-သော။ ကောဗဒ္ဓံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။ ဗုဒ္ဓါနံ ပန သခ်ံလိကာနိ ဝိယ ကောဗဒ္ဓါနိ ဟုတ္တာ ဌိတာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ ကောဗဒ္ဓန္တိ ကဋ္ဌာဟေန ကေတော အာဗဒ္ဓံ။ ပါစိတ်၊ ယော။၂၃။ ကောဗဒ္ဓါနိတိ အညမညံ ကေ-တော အာဗဒ္ဓါနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၄။ တသ္မာ

ပဗ္ဗတနိမိတ္တံ ကရောန္တေန ပုစ္ဆိတဗ္ဗံ "ကော-ဗဒ္ဓါ, နု ကောဗဒ္ဓါ"တိ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။ ၁၃၂။ ရညော အာဏာပဝတ္တိဌာနေန သဟ ကောဗဒ္ဓတာယ တဿ အာဏံ အကာသိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၅။

(၄) တစ်ခုတည်း၌ (တစ်ခုတည်းသော ကြိုး, အာရုံ-စသည်၌) ဖွဲ့စပ်အပ်သော။ ယထာ ဟိ ရထသ ဝါကာဒိမယံ ယောတ္တံ ဂေါဏေ ကောဗဒ္ဓေ ကရောတိ ကေသ-ဂ်ဟိတေ၊ ... အတိဂ,ရကသဒ္ဒိ ကုသလဓမ္မေ ကောဗဒ္ဓေ ကေသဂ်ဟေ ကရောတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၅၈။ ကောဗဒ္ဓေတိ ကေသ္မိ ယေဝ အာရမ္မဏေ အာဗဒ္ဓေ။ ကေသဂ်ဟေတိ တဏေဝ ဝိပဿနာကိစ္စဝသေန ကေသ-ဂ်ဟေ ကရောတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၇။

ကောဗဒ္ဓကရဏ (နာ) [ကောဗဒ္ဓ+ကရဏ] တပေါင်းတည်း-တစ် စပ်တည်း-ဖွဲ့စပ်ခြင်းကို ပြုခြင်း။ ကောဗန္ဓန-ကြည့်။

ကောဗဒ္ဓကာလ (ပု) [ကောဗဒ္ဓ+ကာလ] တစ်စပ်တည်း-တစ်ဆက်တည်း-စပ်သော အခါ။ ဥဒကဿ ကောဗဒ္ဓကာလေယေဝ တမ္မာ သရာ နိက္ခမိတ္တာ နဒီ အဂမိသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ရ၂။

ကောဗဒ္ဓတာ (ထီ) [ကောဗဒ္ဓ+တာ] တစ်စပ်တည်းစပ်သည်၏အဖြစ်။ တဒါ တေသံ အစ္ဆတာယ ကောဗဒ္ဓတာ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ရ၇။

ကောဗဒ္ဓတာလပန္နီ (ထီ) [ကောဗဒ္ဓါ+တာလ ပန္နီ] တစ်ဆက်တည်းစပ်နေသောထန်းပင် အစဉ်။ အယံ ပန ကောဗဒ္ဓတာလပန္နီ ဝိယ ကတန္တီ ပရိယန္တကတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၈။

ကောဗဒ္ဓနယ (ပု) [ကောဗဒ္ဓ+နယ] တစ်ဆက်တည်းစပ်ခြင်းဟူသောနည်း။ ဒ္ဒါဒသဟတ္ထန္တရံ အဝိဇဟိတ္တာ ကောဗဒ္ဓနယေန ဒ္ဒုရေ ဌ-တာပိ သမ္ပတ္တာယေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ရ၉။

ကောဗဒ္ဓနိမိတ္တ (နာ) [ကောဗဒ္ဓ+နိမိတ္တ] တစ်စပ်တည်းဖွဲ့စပ်သော နိမိတ်။ ကောဗဒ္ဓ-နိမိတ္တံ ဟေတံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၀။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၁၄၀။

ကောဗဒ္ဓပရိသာ (ထီ) [ကောဗဒ္ဓါ+ပရိသာ] တစ်စပ်တည်းစပ်သော-တစ်ဆက်တည်းစပ်နေသော-ပရိသတ် (တရား:နာပရိသတ်)။ ယထာပရိသန္တိ စက္ကဝါဠပရိယန္တမ္ပိ ကော-ဗဒ္ဓပရိသံ ဝိညာပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂ရ၀။ (-ကခ်ီ။၁၆၁။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၉ရ။)

ကောဗဒ္ဓဘမုကလောမ (တိ) [ကောဗဒ္ဓ+ဘမုကလောမ] တစ်ဆက်တည်း စပ်နေသော မျက်ခုံးမွေးရှိသော၊သူ။ သီသလောမေဟိ သဒ္ဓိံ ကောဗဒ္ဓဘမုကလောမော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁၀။

ကောဗဒ္ဓဘိတ္တိက (တိ) [ကောဗဒ္ဓါ+ဘိတ္တိ+က] တစ်ဆက်တည်းစပ်နေသော နံရံရှိသော။ ဥပရိမတလေန သဒ္ဓိံ ကောဗဒ္ဓဘိတ္တိကော ဝါ ဟောတု မာ ဝါ၊ သဗ္ဗောပိ ပါသာဒေါ သိမဋ္ဌောဝ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂ရ၂။

ကောဗန္ဓန (နာ) [ဧက+အာဗန္ဓန] တစ်ဆက်တည်း-တပေါင်းတည်း-ဖွဲ့စပ်ခြင်း။ သာရ-ထိနာ သဟ ဗလီဗဒ္ဓါနံ ကောဗန္ဓနံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ ကောဗန္ဓနန္တိ ကောဗဒ္ဓကရဏံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၁။

ကောဘိရတ (တိ) [ဧက+အဘိရတ] တစ်ယောက်ထီးတည်း မွေ့လျော်သော၊သူ။ ဧကော ကောဘိရတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၄။

ကောဘိသမယ (ပု) [ဧက+အဘိသမယ] တစ်ခုတည်းသော ထိုးထွင်းသိသောဉာဏ်။ (ဒီ၊ဋ္ဌ။ဘာသာဋီ။) တပေါင်းတည်း-တစ်ပြိုင်နက်-တစ်ခုတည်း သောခဏ၌-သိခြင်း၊ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ။သျှ။) တစ်ခုသောအခြင်းအရာ အားဖြင့် ရှေးရှုမျက်မှောက်ပြု၍ သိခြင်း။ ကောဘိသမယေန အဘိသမေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၉၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ တသ္မာ ကောဘိ-သမယတော ယထာဝုတ္တော အသမ္မောဟ-ပဋိဝေဓော ယုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၀၇။ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ... ကောဘိသမယေန အဘိသမေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ သော ဧဝံ အဘိမုခဘာဝတော တေသံ သမာဂမောတိ ကောဘိသမယော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၉။ ယသ္မာ ပန မဂ္ဂေါ စတူသု သစ္စေသု နာနာဘိသ-မယဝသေန ကိစ္စကရော၊ နာ ကောဘိသ-မယဝသေနာတိ ပရဝါဒိနော လဒ္ဓိ။ အနုဋီ၊ ၃။၈၈။ (-မ၊ဋီ၊၁။၁၆၂။) ဧကပဋိဝေဓ-လည်းကြည့်။

ကောမောဒပမောဒ (တိ) [ဧက+အာမောဒ ပမောဒ] မြတ်သည်ဖြစ်၍-တစ်ခုသော-အလွန်နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်ဖွယ်ရှိသော။ ကုမာရံ ဂန္ဓောဒကေန နှာပေတ္တာ ... ဒေဝဝိမာနကပ္ပံ ပုပ္ဖဂန္ဓဒါမာဒီဟိ ကော-မောဒပမောဒံ ပါသာဒံ အာရောပေတ္တာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၃။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀-အလာ: တူပါဠ်ဋ္ဌ "ဧကဂန္ဓသမောဒကံ"ဟုရှိသည်။)

ကောယတန (နာ) [ဧက+အာယတန] တစ်ခုသော အာယတန။ ကောယတနမ္ပိ ။ပ။ နတ္ထိ(မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉)တိ စက္ခာယတနာဒိ ကေမ္ပိ အာယတနံ။ မ၊ဋီ၊၂။၆၀။

ကောယတ္တာဝုတ္တိ (တိ) [ကောယတ္တာ+ဝုတ္တိ] တစ်ယောက်သောသူနှင့်-စပ်သော-စပ်၍-အသက်မွေးခြင်း-ဖြစ်ခြင်း-ရှိသော၊သူ။ ယော ဟိ ကေသ္မိံယေဝ ပစ္စယဒါယကေ ပဋိဗဒ္ဓပစ္စယဒါယကော၊ သော အနညပေါ-သီ နာမ နု ဟောတိ ကောယတ္တာဝုတ္တိ-တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၇။

ကောယန (ပု၊နာ) [ဧက+အယန] (၁) တစ်ယောက်တည်းသာ သွားလောက်သော ခရီး။ (၂) တစ်ခု-တစ်ကြောင်း-တည်းသောခရီး။ (၃) အဖော်မမှီး တစ်ကိုယ်တည်း-သွားထိုက်-သွားအပ်-သောခရီး။ (၄) တစ်ခုတည်းသော-ခရီး-သံသရာမှ နိဗ္ဗာန်သို့ သွားကြောင်း ခရီး၊ သံသရာမှ နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်ကြောင်းဖြစ်သော တစ်ခုတည်းသောခရီး။ (၅) အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော ဘုရားရှင်-၏သွားကြောင်း ဖြစ်သော-သွားသော-ခရီး။ (၆) တစ်ခုတည်းသော ဘုရားရှင်သာသနာတော်၌သာ-ဘုရားရှင်၏ သာသ

နာတော်တစ်ခုတည်း၌သာ-ဖြစ်သော ခရီး။ (၇) တစ်ခုတည်းသော နိဗ္ဗာန်သို့သာ-နိဗ္ဗာန် တစ်ခုတည်းသို့သာ-သွားရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော-ပေါက်ရောက်သော-ခရီး။ (၈) နိဗ္ဗာန်သို့ တစ်ကြိမ်-သွားသော-ပေါက်ရောက်သော-ခရီး။ (ကေစိ။) (တိ)(၈) တစ်ခုသော ဖြစ်ခြင်းရှိသောခရီး။ (ဤ အနက်သည် သဒ္ဒါအနက်အားဖြင့်မသင့်။) (ဤ နံပါတ် (၂) မှ (တိ)(၈) အထိ အနက်တို့အရ "အရိယမဂ်"ကို ယူရမည်။)

(၁) တစ်ယောက်တည်းသာ သွားလောက်သော လမ်း။ သူကရေဟိ သမ-ဂ္ဂေဟိ၊ ဗျဂ္ဃေ ကောယနေ ဟတော။ ဇာ၊ ၁။၂၉၈။ ကောယနေ ဟတောတိ ကေ-ဂမနသို့ယေဝ ဟတော။ ဇာ၊၆။၃၄၉။ ကေဂမနသို့ယေဝါတိ ကေနေဝ ဂန္ဓဗ္ဗ-မဂ္ဂေယေဝ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။ ကောယနေ တံ ပထေ အဒ္ဒသံသု။ ဇာ၊၂။၂၃။ ကောယ-နေတိ ကေဂမနေ ဇယ်ပဒိကမဂ္ဂေ။ ဇာ၊ ၆။၁၈၆။ ကောယနော ကေပထော၊... အည် မဂ္ဂံ နေ ပဿာမိ။ ဇာ၊၂။၃၅ရ။ ကောယနောတိ ကေသေဝ အယနော ကေပဒိကမဂ္ဂေါ။ ဇာ၊၆၊ရ။၃၄ဝ။

(၂) ... (တိ)(၈) ကောယနော အယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါ။ ဒီ၊၂။၂၃၁။ ကောယ-နောတိ ကေမဂ္ဂေါ။ အထ ဝါ ကေနေ အယိတဗ္ဗောတိ ကောယနော၊ အယန္တိ ဝါ ဧတေနာတိ အယနော၊ သံသာရတော နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော၊ ကေသ အယ-နော ကောယနော၊ ကေသာတိ သေ-ဋ္ဌသ။ သဗ္ဗသတ္တသေဋ္ဌော စ ဘဂဝါ၊ တသ္မာ ဘဂဝတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အယတီတိ ဝါ အယနော၊ ဂစ္ဆတိ ပဝ-တ္တတီတိ အတ္ထော၊ ကေသို့ အယနောတိ ကောယနော၊ ဣမသို့ယေဝ ဓမ္မဝိနယေ ပဝတ္တတိ၊ နဲ အညတ္ထာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အပိ စ ကေ အယတီတိ ကောယနော၊ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာမုခဘာဝနာနယပ္ပဝတ္တောပိ အပရဘာဂေ ကေ နိဗ္ဗာနမေဝ ဂစ္ဆတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကေစိ ပန "နဲ ပါရံ ဒိဂုဏံ ယန္တီ"တိ ဂါထာနယေန ယသ္မာ ကေဝါရံ နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆတိ၊ တသ္မာ "ကောယနော"တိ ဝဒန္တိ၊ တံ နဲ ယုဇ္ဇတိ။ ယဒိ ပန ကေ အယနမသ္မာ ကော ဂတိ ပဝတ္တီတိ ဧဝံ အတ္ထံ ယောဇေတ္မာ ဝုစ္စေယ္ယ၊ ဗျဥ္ဇနံ ယုဇ္ဇေယ္ယ၊ အတ္ထော ပန ဉာယတိ ပိ နဲ ယုဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၅-၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄-၅။ ကောယန(နေတ္တိ။၁၆၃)နှင့် ကေမဂ္ဂံ၊ နဲ ဒ္ဒေဓာပထဘူတန္တိ အတ္ထော။ အထ ဝါ ကေန အယိတဗ္ဗန္တိ ကောယနံ၊ ... အယန္တိ ဝါ ဧတေနာတိ အယနော၊ သံသာရတော နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ ကေသ ဝါ သဗ္ဗသတ္တသေဋ္ဌသ ဘဂဝတော အယ-နောတိ ကောယနော။ ... အယတီတိ ဝါ အယနော၊ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတီတိ အတ္ထော၊ ကေသို့ ဣမသို့ယေဝ ဓမ္မဝိနယေ အယ-နော၊ နဲ အညတ္ထာတိ ကောယနော။ ... အပိ စ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာမုခဘာဝနာယ ပဝတ္တောပိ အပရဘာဂေ ကေ နိဗ္ဗာနမေဝ အယတိ ဂစ္ဆတီတိ ကောယနော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၂၆၈။

(ဤ"ကောယန"ပုဒ်ကို နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။ ၄၁၂-၌ "စတုရာဓိပ္ပါယိက" ပုဒ်ဟု ပြဆိုရ၏ (၁) ဧကော အယနော ကောယနော။ တစ်ကြောင်းတည်းသော ခရီး။ (၂) ဧကေန အယိတဗ္ဗော ကောယနော။ တစ်ယောက်တည်း သွားအပ်သော ခရီး။ (၃) ကေသ အယနော ကောယနော။ တစ်ဆူသော ဘုရားရှင်၏ ခရီး။ (၄) ကေသို့ အယနော ကောယနော။ မြတ်သော သာသနာတော်၌ ခရီး-ဟု ဖွင့်ပြထားသည်။) အောက်ပုဒ်နှင့် ကောယနမဂ္ဂ-တို့လည်းကြည့်။

ကောယနပဒ (နဝ) [ကောယန+ပဒ] ကောယနပုဒ်။ ကောယနပဒသဿ ဝစနတ္ထော အဌ-ကထာယံ ဗဟုဓာ ဝုတ္တော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၄၆။

ကောယနဘာဝ (ပု) [ကောယန+ဘာဝ] တစ်ခု-တစ်ကြောင်း-တည်းသော လမ်း၏ အဖြစ်။ ဣဒါနိ တဿ မဂ္ဂဿ ကော-ယနဘာဝံ ... ဝိဘာဝေတုံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၈။ ကောယနဘာဝန္တိ ဧကမဂ္ဂဘာဝံ၊ အညမဂ္ဂ-ဘာဝန္တိ (အညမဂ္ဂါဘာဝန္တိ ?) အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၄၅။ ကောယန-လည်းကြည့်။

ကောယနမဂ္ဂ (ပု) [ကောယန+မဂ္ဂ] (၁) တစ်ကြောင်းတည်းဖြစ်၍ဖြစ်သော လမ်း ခရီး။ (၂) အဖော်မမှီ၊ တစ်ကိုယ်တည်း သွား အပ်သောလမ်းခရီး။ (၃) တစ်ခုတည်းသော-ခရီး-သံသရာမှ နိဗ္ဗာန်သို့ သွားကြောင်းခရီး၊ သံသရာမှ နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော တစ်ခုတည်းသောခရီး။ (၄) မြတ်ကုန်သော ဘုရားရှင်တို့-၏ သွားကြောင်း-သွားသော-ခရီး။ (၅) တစ်ခုတည်းသော ဘုရားရှင်သာသနာတော်၌သာ-ဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်တစ်ခုတည်း၌သာ-ဖြစ်သော ခရီး။ (၆) တစ်ခုတည်းသော နိဗ္ဗာန်သို့သာ-နိဗ္ဗာန်တစ်ခုတည်းသို့သာ-သွားရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော-ပေါက်ရောက်သော-ခရီး။ (ဤအနက်အားလုံး၌ပင် "ကောယနမဂ္ဂ" အရ "အရိယမဂ်"ကိုသာယူရသည်။)

(၁) ... (၆) ကောယနမဂ္ဂေါ(ပဋိသံ။ ၁၇၂။ မဟာနိ။၃၆၃)တိ စေတ္ထ ... ကေ-မဂ္ဂဘူတော မဂ္ဂေါ။ နဒ္ဒေဓာပထဘူတောတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ ဧကေန အယိတဗ္ဗော မဂ္ဂေါတိ ကောယနမဂ္ဂေါ။ အယန္ဆိ ဝါ ဧတေနာတိ အယနော၊ သံသာရတော နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ ဧကော သ-ယနော ကောယနော။ ဧကေသန္တိ သေ-ဋ္ဌာနံ၊ သဗ္ဗသတ္တာသေဋ္ဌာ စ သမ္မာသမ္မုဒ္ဓါ တသ္မာ ကောယနမဂ္ဂေါတိ သမ္မာသမ္မုဒ္ဓါနံ အယနဘူတော မဂ္ဂေါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အယတီတိ ဝါ အယနော၊ ဂစ္ဆတိ ပဝ-တ္တတီတိ အတ္ထော၊ ကေသို့ အယနော မ-ဂ္ဂေါတိ ကောယနမဂ္ဂေါ၊ ကေသို့ယေဝ ဗုဒ္ဓသာသနေ ပဝတ္တမာနော မဂ္ဂေါ၊ နအညတ္ထာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အပိ စ ကေ-အယတီတိ ကောယနော၊ ပုဗ္ဗဘာဂေ နာနာမုခဘာဝနာနယပ္ပဝတ္တောပိ အပရ-ဘာဂေ ကေ နိဗ္ဗာနမေဝ ဂစ္ဆတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ တသ္မာ ကောယနမဂ္ဂေါတိ ကေ-နိဗ္ဗာနဂမနမဂ္ဂေါတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၀-၁။ ကောယန-

မဂ္ဂေါ(မဟာနိ။၈)တိ ကေမဂ္ဂေါ။ မဟာနိ၊ ၌။၄၄။

ကောယာစိတ (တိ) [ကေ+အာယာစိတ] တစ်ကြိမ်တောင်းပန်အပ်သော။ "ဣတ္ထိယောနာမ ပရိတ္တပညာ၊ ကောယာစိတမတ္တေန ပဗ္ဗဇ္ဇာယ အနုညာတာယ နု မမ သာသနံ ဂရုံ ကတ္တာ ဂဏှိဿန္တီ"တိ တိက္ခတ္တုံ ပဋိက္ခိပိတ္တာ။ အံ၊၁။၂၃၆။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၃၈။

ကောရ[1] (ပု) [ဧ+ကာရ] "ဧ"အက္ခရာ။ သန္ဓိ-ဝသေနေတ္ထ ဧကာရော နဌော။ သုတ္တနိ၊ ၌၊၁။၆ရ။ အတ္တကာရေတိ ပစ္စတ္တဝစနဿ ဧကာရဝသေန ပဒသိဒ္ဓိ ယထာ "ဝနပ္ပဂုမ္ဗေ ယထာ ဖုသိတဂ္ဂေ"တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၉။ (-ဝဇိရ။၂၉၁။ သာရတ္ထ၊၃။၅။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၀၁။)

ကောရ[2] (တိ) [ဧက+အရ] တစ်ခုသော (သတိဟုဆိုအပ်သော) အကန့်ရှိသော။ ကောရော ဝတ္တတိ ရထော။ ဥဒါန။၁ရ၃။ ဧကော သတိသခ်ါတော အရော ဧတဿာတိ ဧကောရော။ ဥဒါန၊ ၌။၃၃၅။

ကောရက္ခ (တိ) [ဧကာ+အာရက္ခာ] တစ်ခုသော-မြတ်သော-သတိဟူသော အစောင့်အရှောက်ရှိသော။ ကောရက္ခော(ဒီ၊၃။၂၂၄၊ ၂၅ရ။ အံ၊၃။၂ရ၉)တိ ကော သတိသခ်ါတာ အာရက္ခာ ဧတဿာတိ ကောရက္ခော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁ရ။ ကောရက္ခော(မဟာနိ။၁၆)တိ သတိအာရက္ခေန ဧကော ဥတ္တမော အာ-ရက္ခော အဿာတိ ကောရက္ခော။ မဟာနိ၊ ၌။ရ၅။ (-ဝဇိရ။၄၁၅။ ဝိမတိ၊၂။၉၉။ သ ဝေါ၊ယော။၂၄၄။)

ကောရန္ဓ (တိ) [ကောရ+အန္ဓ] "ဧ"အက္ခရာ အဆုံးရှိသော။ ပစ္စတ္တဝစနဿ ရန္ဓံ "သုဂတေ ပဋိကမ္မေ သုခေ ဒုက္ခေ ဧ ဝေ"တိအာဒိသု ဝိယ။ ထေရ၊ ၌။၂။၁၉၆။ အပ၊ ၌။၂။၅၈။

ကောရမ္ဘက (နာ) [ကေ+အာရမ္ဘက] (၁) တစ်ခုတည်းသော အာရုံ။ (၂) တစ်ကြိမ်သာလျှင် အာရုံပြုအပ်သော အာရုံ။ (တိ)(၃) တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသော။ (၄) တူသော အာရုံရှိသော။

(၁) တစ်ခုတည်းသော အာရုံ။ ဣ-မေသံ အရူပိနံ ဓမ္မာနံ ကောရမ္ဘကော ပဝတ္တမာနာနံ ဝဝတ္ထာနံ အက္ခာသိ။ မ၊ ၌။ ၂။ ၂၄၅။

(၂) တစ်ကြိမ်သာလျှင် အာရုံပြုအပ်သော အာရုံ။ ကောရမ္ဘကော ပန အလဒ္ဓိ-သေဝနတာယ ဝေဓမာနော ... ပတိဋ္ဌာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၁၃။ ကောရမ္ဘကောတိ ကေဝါရံ-ယေဝ အာလမ္မိတဗ္ဗေ အာရမ္ဘကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။၄၈၉။

(တိ)(၃) တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသော။ အပိ စေသာ သမ္ဘာဒိဋ္ဌိ နာမ ... မဂ္ဂက္ခဏေ ကေက္ခဏာ ကောရမ္ဘကာ။ ဒီ၊ ၌။၁။ ၂၈၀။ အံ၊ ၌။၁။ ၄၀၃။ အဘိ၊ ၌။ ၂။ ၁၀ရ။ ပဋိသံ၊ ၌။၁။ ၁၅၀။ **(၄)** တူသောအာရုံရှိသော။ နနု အတ္ထိ ကေစိ ဓမ္မာ ကေဟိစိ

ဓမ္မေဟိ သဟဂတာ ... ကေဝတ္ထုကာ ဇ-ကာရမ္ဘကာ။ အဘိ၊က။၂၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၄။ (-မူလဋီ၊၁။၃၃။)

ကောရမ္ဘကဝတ (တိ) [ကောရမ္ဘက+ဝတ] တစ်ခုတည်းသောအာရုံ၌ ဖြစ်သော။ ကေ-တ္တာဝတ-ကြည့်။

ကောရမ္ဘကနိဿိတ (တိ) [ကေ+အာရမ္ဘက+နိဿိတ] တစ်ခုသော အပြားအားဖြင့် အာရုံ၌-မှီ-ဖြစ်-သော။ ကောရမ္ဘကနိ-ဿိတာ(မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၈)တိ ကေပွကာရေနေဝ အာရမ္ဘကေ ပဝတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၈၆။

ကောရမ္ဘကပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ကောရမ္ဘက+ပရိဂ္ဂဟ] တစ်ခုတည်းသောအာရုံ၌ သိမ်းဆည်းခြင်း။ တေသံယေဝ သမာဓိဝသေန ကော-ရမ္ဘကပရိဂ္ဂဟမပေက္ခိတ္တာ ကေဂ္ဂဌော။ ပဋိ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၈။

ကောရမ္ဘကလာဘိနီ (ထီ) [ကောရမ္ဘက+လာဘီ+ဣနီ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] တစ်ခုတည်းသောအာရုံကို ရခြင်း ရှိသော။ သဗ္ဗာပိ ဟိ တာ ကေသမာပတ္တိလာဘိနိယော ဝါ အဟေသုံ ကောရမ္ဘကလာဘိနိယော ဝါတိ ဝေမ္မိ သမစိတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။

ကောရာဒေသ (ပု) [ကောရ+အာဒေသ] "ဇ" အက္ခရာအပြု၊ "ဇ"အပြု၊ အဂ္ဂေတိ ဇတ္ထ ဥပယောဂဝစနသ ကောရာဒေသော။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၁၉၁။

ကောရာပဇ္ဇန (နာ) [ကောရ+အာပဇ္ဇန] "ဇ" အက္ခရာအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ "နဝေ ဆန္ဒကေ ဒါနိ ဒိယျတိ"တိ ဇတ္ထ အ-ကာရသ ကောရာပဇ္ဇနတာ ဝိယ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၂၉။

ကောရာမ (တိ) [ကေ+အာရာမ] တစ်ယောက်တည်း မွေ့လျော်သောခြင်းရှိသော၊ တစ်ပါး-တည်း မွေ့လျော်သော၊သူ။ အပနုဇ္ဇေ ကောရာမတံ အနုယုတ္တော ဝိဟရတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၃။)

ကောလကံရ (တိ) [ကေ+အလကံရ] တစ်ပြိုင်နက် တန်ဆာဆင်ခြင်းရှိသော၊ တစ်ခဲနက်သော အဆင်တန်ဆာရှိသော။ သက-လစက္ကဝါဠဂဇ္ဇေ ကောလကံရေ ကေ-သဝေ ကေဆကေယေ စ ဇာတေ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ သကလစက္ကဝါဠံ ကောလကံရံ ကေသဝံ ဝိယ ဇာတံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ (နိသျှ၌ "တစ်ပြိုင်နက်တန်ဆာဆင်ခြင်း"ဟု အနက်ပေးသည်။)

ကောလမ္ဘကဝတ္ထုက (တိ) [ကေ+အာလမ္ဘကဝတ္ထု+က] တူသောအာရုံ, တူသောမှီရာဝတ္ထု ရှိသော။ ကေပွါဒနိရောဓာ စ၊ ကော-လမ္ဘကဝတ္ထုကာ။ သင်္ဂ်ဟ။၁၉။ ကေ၏ အာ-လမ္ဘကဠ ဝတ္ထု စ ယေသံ တေ ကောလ-မ္ဘကဝတ္ထုကာ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၀၄။ ကောနိ သမာနာနိ အာလမ္ဘကဝတ္ထူနိ နေသန္တိ ကောလမ္ဘကဝတ္ထုကာ။ မဂ်ိမဋ္ဌ၊၁။၃၀ဝ။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၈၆။)

ကောလောက (တိ) [ကေ+အာလောက] တစ်ခုတည်း-တစ်ပြိုင်နက်-သော အရောင် အလင်းရှိသော။ ဒသသဟဿီလောကဓာတု

ကောလောကာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၆၆။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၃၇။)

ကောလောပ (ပု) [ကေ+အာလောပ] တစ်ခု သောဆွမ်းလုတ်၊ ဆွမ်းတစ်လုတ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောလောပိက (တိ) [ကောလောပ+ဏိက] ဆွမ်းတစ်လုတ်ဖြင့်ဖြစ်သော၊ ဆွမ်းတစ်လုတ် ဖြင့်မျှတသော၊သူ။ ကောဂါရိကော ဝါ ဟောတိ ကောလောပိကော။ ဒီ၊၁။၁၅၇။ မ၊၁။၁၁၁။ အံ၊၁။၃၀၀။ ကောလောပိ-ကောတိ ယော ကေကေနေ၀ အာလောပေန ယာပေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈ ၂။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၆။) ကော-လောပေနေ၀ ဝတ္တတိတိ ကောလော-ပိကော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၅၅။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၀၀။

ကောဝဇ္ဇန (နာ) [ကေ+အာဝဇ္ဇန] (၁)(က) တစ်ကြိမ်-နှလုံးသွင်း-ဆင်ခြင်-ခြင်း။ (ခ) တစ်ခုသောအာဝဇ္ဇန်း(စိတ်)။ (တိ)(၂) တစ်ခုသော အာဝဇ္ဇန်းရှိသော (ဇော၊ဝိထိ၊ အဓိဋ္ဌာန်-စသည်)။ **(၁)(က)** သစေ နာနာ-ဒိသာယံ ပတိတမ္မိ ကောဝဇ္ဇနေန အာပါ-ထမာဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၅။ ကောဝဇ္ဇ-နေနာတိ ကေသမန္နာဟာရေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။ ၂၁၃။ **(ခ)** တတြာယံ ကောဝဇ္ဇနေန ကေ၀ိထိယံ ပ၀တ္တမာနာနမ္မိ အနုလောမ-ဂေါတြဘူနံ နာနာရမ္မဏေ ပ၀တ္တနာကာရ-ဒီပိကာ ဥပမာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၁၃။ **(တိ)(၂)** ဇ-ကာ၀ဇ္ဇနေသု ၀ါ ဆသု ဇ၀နေသု စေတနာ အာယူဟနာ သခါရာ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁၄။ ဧကံ အာ၀ဇ္ဇနံ ဧ၀ေ သန္ဓိ ကော၀ဇ္ဇနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၃၈။ ကော၀ဇ္ဇနေနာ(မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၆)တိ ကေ၀ိထိဇ၀နေန။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၆၃။ ကော၀ဇ္ဇနေနာ(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄)တိ ကော-၀ဇ္ဇနာ၀ိဋ္ဌာနေန။ ပဋိသံ၊ဂံ။ ၂၃၅။

ကော၀ဇ္ဇနဇ၀န (နာ) [ကော၀ဇ္ဇန+ဇ၀န] တစ်ခုသောအာ၀ဇ္ဇန်း-ရှိသော-အဉီးရှိသော-ဇော။ ကော၀ဇ္ဇနဇ၀နေသု ၀ါ ပုရိမာ စေတနာ အာယူဟနာ သခါရာ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၁၃။

ကော၀ဇ္ဇနဝိထိ (ထီ) [ကော၀ဇ္ဇနာ+ဝိထိ] တစ်ခုသော အာ၀ဇ္ဇန်း-ရှိသော-အဉီးရှိသော- ဝိထိ။ ကော၀ဇ္ဇနဝိထိယံ သတ္တသု ဇ၀နေသု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ ၂၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁၅။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၇ ၂။)

ကော၀ဇ္ဇနာ၀ိဋ္ဌာန (နာ) [ကော၀ဇ္ဇန+အ၀ိဋ္ဌာန] တစ်ခုသောအာ၀ဇ္ဇန်းရှိသော အ၀ိဋ္ဌာန်။ ကော၀ဇ္ဇန (တိ)(၂) ကြည့်။

ကော၀ဇ္ဇနူပစာရ (ပု) [ကော၀ဇ္ဇန+ဥပစာရ] တစ်ခုသောအာ၀ဇ္ဇန်းရှိသောစျာန်၏ ဥပစာ။ ကော၀ဇ္ဇနူပစာရံ ၀ါ သန္ဓာယ ဧ၀ံ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁ ၃၅။ (-ဝိမတိ၊၁။ရ၆။)

ကော၀ဋ္ဌမကိ (ထီ၊ပု) [ကော+၀ဋ္ဌမကိ] တစ်ခုသော ရွဲလုံး။ မကိုက(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၃)နှိ ကော၀ဋ္ဌမကိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁ ၂၁။

ကော၀တ္တ(ဋ္ဌ) (တိ) [ကေ+အာ၀တ္တ(ဋ္ဌ)] (က) တစ်ဖက်သော ရန်သူ(=ကောဓ=ဒေါသာ

ဂတိ)အဖို့ဌ-လည်-တည်-ဝင်-သော၊သူ။ (ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သောသူ၊ ရန်သူ။) (ခ) အမျက်ဒေါသနှင့်တကွဖြစ်သော၊သူ။ (က) (c) ကောဝတ္ထော အဝန္ဒိယော။ ဝိ၅။၃၅ရ။ ကောဝတ္ထောတိ ဧကတော အာဝတ္ထော သပတ္ထပက္ခေ ဌိတော ဝေရီ ဝိသဘာဂ-ပုဂ္ဂလော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၂၄။ ဝိနယာ လင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။၃၆၅။ ဧကတော အာဝ-ဌောတိ ဧကသ္မိံ ဒေါသဂတိပက္ခေ ပရိ-ဝတ္ထော ပဝိဋ္ဌောတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။ ၃၀၈။ ကောဝတ္ထောတိပိ ပဌမ္ဘိ၊ တသ ကုဒ္ဒါ ကောဓဘိဘူတောတိ ကိရတ္ထော။ ဝဇိရ။၅ရ၅။ ဧကတောတိ ကောပေန သဒ္ဓိ၊ ဝေရီ ဝိသဘာဂပုဂ္ဂလော ဧကတော အာ-ကောဓေန ဝတ္ထနဋ္ဌေန ကောဝတ္ထောတိ ဝုစ္စတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၆၂၄။

ကောဝတ္ထသုမာနသ (တိ) [(ဧက+ဝတ္ထ=) ကော ဝတ္ထ+သုမာနသ] အဝတ်တစ်ထည်လည်းရှိ, ကောင်းသောစိတ်လည်းရှိသော၊သူ။ ပတိတ် ပါဒမူလေ မေ၊ ကောဝတ္ထသုမာနသံ။ အပ၊ ၂။၁၂၅။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄၁၄။

ကောဝလိ (တိ) [ဧက+အာဝလိ] တစ်ဆွယ် သာရှိသော(ပုလဲကုံး)။ တံ ကောဝလိဝသေန ဝုတ္တံ သိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၉။ (-အံ၊ဋီ၊ ၃။၃၅၉။)

ကောဝသာန (တိ) [ဧက+အာဝသာန] ကေ-အဆုံးရှိသော။ တေသု ကောဒိကေ ကော-ဝသာနေ ဝိဿဇ္ဇနေ ကုသလာဒိသု ဧက-ပစ္စယတော ဧကော ပစ္စယုပ္ပဇ္ဇော။ အဘိ၊ ဌ၊၃။၄၂ရ။

ကောဝါသ (ပု) [ဧက+အာဝါသ] တစ်ခုသော-ကျောင်း-ကျောင်းတိုက်။ (အချို့နေရာ၌ ဥပစာရသိမ်=ကျောင်းတိုက်တစ်ခုလုံးကို ယူ၍ အချို့နေရာ၌ ကျောင်းတစ်ဆောင်ကို ယူရသည်။) ဌောဝတာ သာမဂ္ဂီ၊ ယာဝတာ ဧကောဝါသောတိ။ ကိတ္တာဝတာ နု ခေါ ဧကောဝါသော ဟောတီတိ။ ဘဂဝတော ဧတမတ္ထံ အာရောစေသုံ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သီမံ သမ္မန္နိတုံ။ ဝိ၃။၁၄၄။ သာ စ ဥပစာရသီမာ ပရိက္ခိတ္တာသ ဝိဟာရဿ ပရိက္ခေပေန အပရိက္ခိတ္တာသ ပရိက္ခေ-ပါရဟဋ္ဌာနေန ပရိစ္ဆိန္နော ဧကောဝါသော။ ဝဇိရ။၄၂၀။ အာဝုသော သတ္ထာ တယာ သဒ္ဓိံ ဧကောဝါသေ ဝသိတုကာမော။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။၃ရ၁၊(-၁၂။)

ကောဝါသဂတ (တိ) [ကောဝါသ+ဂတ] တစ်ခု သောကျောင်းတိုက်၌တည်သော၊သူ။ ကော-ဝါသဂတာနံ ဝသေန သာမဂ္ဂီ ပဋိက္ခိပိ-တ္တာ ကေသိမဂတာနံ ဝသေန အနုဇာ-နိတုကာမော ဘဂဝါ "အနုဇာနာမိ ဘိက္ခ-ဝေ သီမံ သမ္မန္နိတု"န္တိ အာဟ။ ဝဇိရ။၄၅၁။

ကောဝါသပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ကောဝါသ+ပရိစ္ဆေဒ] တစ်ခုသော-ကျောင်းတိုက်-ဥပစာရသိမ်-အပိုင်းအခြား။ တသ္မာ နု ဣဒ အနု-ညာတဗဒ္ဓသီမာဝသေန ကောဝါသပရိ-စ္ဆေဒေါ ဟောတိ၊ ဥပစာရသီမာဝသေနေဝ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝဇိရ။၄၅၁။

ကောဝါသဝိမတိ (ထီ) [ကောဝါသ+ဝိမတိ] "ကောဝါသ" အရာ၌ယုံမှားခြင်း။ ဥပေါသ-

ထက္ခန္ဓကေ ကောဝါသဝိမတိယံ သီမာယ အနုညာတတ္တာတိ စေ။ ဝဇိရ။၄၂၀။

ကောဝါသသဘာဂ (တိ) [ကောဝါသ+သဘာဂ] တစ်ခုသော-ကျောင်းတိုက်-ဥပစာရသိမ်-၌ တည်သော သဘောတူသော၊သူ။ သာမဂ္ဂိ နာမေသာ သဘာဂါနံ သန္နိပါတော။ ... ကောဝါသသဘာဂါနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝဇိရ။၄၅၁။

ကောဝိဒတ္ထိ (ထီ) [ကော+ဝိဒတ္ထိ] တစ်ထွာ။ သုဂတသ စ ကောဝိဒတ္ထိ မဇ္ဈိမဿ ပုရိ-သဿ တိသော ဝိဒတ္ထိယော ဟောန္တိ။ ဝဇိရ။၃၄၂။

ကောသန[၁] (နာ) [ကေ+အသန] (၁) တစ်ခုသော (နံနက်အခါ၌သာ) စားခြင်း။ (နံနက်အခါ၌ စားခြင်းဟူသမျှကို တစ်ကြိမ်ပင် မကသော်လည်း "ကောသန"ဟုခေါ်သည်။) (၂) တစ်ခုသော နံနက်စာ။ (နံနက်ပိုင်း၌ စားအပ်သော နံနက်စာမှန်သမျှကို တစ်ခါမက စားသော်လည်း "ကောသန" ဟုခေါ်သည်။)

(၁) ကောသနံ ဘောဇနဿ ကော-သနဘောဇနံ။ မဝိ၊၂။ရ၉။ (၂) ကောသန-ဘောဇန-ဒေါင့်ကွင်းကြည့်။

ကောသန[၂] (နာ) [ကေ+အာသန] (၁) တစ်ခုသောနေရာ။ (၂) တူသောဝါရှိသူတို့၏ နေရာ။ (၃) တစ်ခုသောထိုင်ခြင်း၊ တစ်ထိုင်တည်း။ (၄) အဖော်မပါ (ကမ္မဋ္ဌာန်း နှလုံးသွင်းလျက်) တစ်ယောက်ထီးတည်း နေခြင်း၊ ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌နေခြင်း။ (၅) တစ်ခုသော နေရာ(ခင်းခြင်း)။ (တိ)(၆) တစ်ယောက်တည်း နေခြင်းရှိသော။

(၁) တစ်ခုသောနေရာ။ ရာဇာ ရထာ ဩတရိတ္တာ ဒေဝသဘံ ပဝိသိတ္တာ သကြော်နေ သဒ္ဒီ ကောသနေ နိသီဒိတ္တာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၅၈။ (၂) တူသောဝါရှိသူတို့၏နေရာ။ နပကတတ္တောန ဘိက္ခုနာ သဒ္ဒီ ကောသနေ နိသီဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၈၆။ ကောသနေတိ သမာနဝဿိကာသနေ မဇ္ဈေ ဝါ ပိဋ္ဌေ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ ကောသနေတိ ဇေ္ဌ ကောသဒ္ဒါ သမာနပရိယာယောတိ အာဟ "သမာနဝ-ဿိကာသနေ"တိ၊ သမာနဝဿိကာနံ အာသနေတိ အတ္ထော။ ပါစိတ်၊ယော။၄၂၂။

(၃) တစ်ခုသောထိုင်ခြင်း၊ တစ်ထိုင်တည်း။ အောက်ပုဒ် (၁) ကြည့်။ (၄) အ ဖော်မပါ (ကမ္မဋ္ဌာန်းနှလုံးသွင်းလျက်) တစ်ယောက်ထီးတည်းနေခြင်း၊ ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌ နေခြင်း။ ကောသနံ ကေသေယျ(ဓမ္မ။၅၆)-နှင့် ဘိက္ခုသဟဿမဇ္ဈေပိ မူလကမ္မဋ္ဌာနံ အဝိဇဟိတ္တာ တေနေဝ မနသိကာရေန နိသိန္နဿ အာသနံ ကောသနံ နာမ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ ကောသနဿ သိက္ခေထ။ သုတ္တနိ။၃၉၀။ ကောသနဿာတိ ဝိဝိတ္တာ-သနဿ။ အာသနမုခေန စေတ္ထ သဗ္ဗဂ္ဂရိ-ယာပထာ ဝုတ္တာ။ ယတော သဗ္ဗဂ္ဂရိယာ-ပထေသု ကေဘာဝဿ သိက္ခေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ ကော-သနဿ စ ရဟော၊ စိတ္တဝူပသမဿ စာ(ထေရ။၂၆၅)တိ ကေသ အသဟာ-

ယသ ... အာသနံ နိသဇ္ဇံ သိကၠေယျ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄၅၄။

(၅) တစ်ခုသောနေရာ(ခင်းခြင်း)။ အ-ကော်နေ အကော် ဂစ္ဆာမိ၊ ကောသနသိဒံ ဖလံ။ အပ၊၂။၂၀၃။ ထေရီ၊ဌ။၅၈။ **(တိ)(၆)** တစ်ယောက်တည်း နေခြင်း ရှိသော။ ဗြဟ္မစ-ရိယန္တိ ဗြဟ္မံ သေဋ္ဌံ ဥတ္တမံ စရိယံ ဧကာ-သနံ ဧကသေယျံ မေထုနဝိရတိံ။ ဥဒါန၊ ဌ။၁၅၁။ ဧကသေယျ-လည်းကြည့်။

ကောသနဲ (နာ) [ကောသန+ဘောဇန] (ဣရိယာပုထ်တစ်ခုမခြားဘဲ) တစ်ခုသော ထိုင်ခြင်းဖြင့် -တစ်နေရာတည်း၌နေလျက်-စားခြင်း၊ တစ်ထိုင်တည်း-ဣရိယာပုထ်တစ်ခုတည်း-စားခြင်း။ ကောသနေ ဘောဇနံ ကောသနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၈။ (-ဒီ၊ဌ၊၃။၁၉၈။) ကော-သနေတိ ဣရိယာပထန္တရေန အနန္တရိ-တာယ ကောယယေ၀ နိသဇ္ဇာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၈၉။

ကောသနဲ (နာ) [ကောသန+ဒါန] တစ်ခုသော-နေရာ-အခင်း-အလှူ။ လဘာမိ သဗ္ဗ-မေ၀ေတံ၊ ကောသနသိဒံ ဖလံ၊ အပ၊၂။၅။

ကောသနဒါယက (တိ) [ကောသန+ဒါယက။ ထိ-၌ ကောသနဒါယိကာ။] (၁) တစ်ခုသော ခဲဖွယ်ကိုဘောဇဉ်ကို ပေးလှူဘူးသော၊သူ(ကောသနဒါယကထေရ်)။ (၂) တစ်ခုသော နေရာ(ခင်းခြင်း)အလှူကို ပေးလှူဘူးသော၊သူ(ကောသနဒါယကထေရ်)။ **(၁)(၂)** ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ကောသ-နဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၅၅။ အပ၊၂။၆။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

(၁) ဒေ၀ရမည်သောသိကြားမင်းသည် မိဖုရားနှင့်အတူ ကောင်းမှုပြုရန် လူ့အသွင်ဖန်ဆင်းလျက် ပဒုမုတ္တရာဘုရားရှင်၏ တပည့်သာ၀กဖြစ်သော ဒေ၀လ ရဟန်းအား ဆွမ်းလှူခဲ့သောကောင်းမှုကြောင့် ဤဘုရားရှင်လက်ထက်၌ "ကောသနဒါယက" အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ အပ၊၁။၂၅၅။

(၂) ဟိမ၀န္တာအနီး ဂေါသိတတောင်၌ သီတင်းသုံးသော နာရဒရသေ့သည် တောသို့ကြွတော်မူလာသော ပဒုမုတ္တရာဘုရားရှင်အား ညောင်စောင်းအင်းပျဉ်ပေါ်၌ သစ်နက်ရေခင်းလျက် နေရာလှူဒါန်းခဲ့သည်၊ ဤကောင်းမှုကြောင့် နတ်မင်း စကြ၀တေးမင်း ပဒေသရာဇ်မင်း အကြိမ်များစွာ ဖြစ်လျက် လူ့ပြည်နတ်ပြည်တို့၌ ကျင်လည်ပြီးလျင် ဤဘုရားရှင်လက်ထက် "ကောသနဒါယကထေရ်"အမည်ဖြင့် ရဟန္တာ ဖြစ်တော်မူသည်။ အပ၊၂။၄-၇။

ကောသနဒါယိကာ (ထီ) [ကောသန+ဒါယိကာ] ဧကောသနဒါယိကာမည်သော၊သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ ဧကောသနဒါယိကာ ဘိက္ခုနီ ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၂၀၃။

ကမ္ဘာတစ်သိန်းအထက်၀ယ် ဟံသ၀တီ ပြည်၌ ဗာလိကာမည်သော အမျိုးသမီးသည် နေမွန်းတည့်ခါနီး ဆွမ်းခံကြွ လာသော ရဟန်းအား နေရာခင်းလျက် ဆွမ်း

လှူခဲ့သောကောင်းမှုကြောင့် ပြည့်စုံကြွယ်ဝသောလူ့နတ်ဘဝတို့၌သာ ဖြစ်ရ၍ ဤဘုရားရှင်လက်ထက်တော်၌ "ကောသနဒါယိကာ"အမည်ဖြင့်ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်တော်မူသည်။ အပ၊၂။၂၀၂-၃။ ဥဗ္ဗိရီ-လည်းကြည့်။

ကောသနပဋိလာဘ (ပု) [ကောသန+ပဋိလာဘ] တစ်ယောက်ထီးတည်း ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌ နေခြင်းကို ရခြင်း။ မဇ္ဈိမဘာဏကာစျာနလာဘိသ သမာပဇ္ဇနကာလေ, ဧ-ကာသနပဋိလာဘေ စ ဥပရူပရိစိတ္တပ္ပ-ဝတ္တိယာ သန္ဓာဘာဝတော ပဌမတော ဒုတိ-ယသုပစာရေ သုခုမတံ ဝဒန္တိ။ ဝဇိရ။၁၅၁။

ကောသနဘောဇန[1] (နာ) [ကောသန+ဘောဇန] တစ်ခုသော (နံနက်အခါ၌သာစားအပ်သော) ဘောဇဉ်ကို စားခြင်း၊ တစ်ခုသော နံနက်စာကိုစားခြင်း။ အဟံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ကော-သနဘောဇနံ ဘုဉ္ဇामိ။ မ၊၁။၁၇၄။ ကော-သနဘောဇနန္တိ ကေ၊ ပုရေဘတ္တဘောဇနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ ကောသနံ ဘောဇနသ ကော-သနဘောဇနံ။ ကေဝေလာယမေဝ ဘော-ဇနံ၊ တဗ္ဗ ခေါ ပုဗ္ဗဏ္ဏေ ဧဝါတိ အာဟ "ကေ၊ ပုရေဘတ္တဘောဇန" နွှဲအာဒိ၊ သ-တ္တာကဒ္ဒတ္တုံ ဘုတ္တဘောဇနမ့ိ ဣမသ့ိ သုတ္တေ ကောသနဘောဇနန္ဒေ၀ အဓိပ္ပေတံ၊ နကောသနိုကတာယ ကောယ ဧ၀ နိုသ-ဇ္ဇာယ ဘောဇနံ။ မ၊ဋီ၊၂။ရ၉။

ကောသနဘောဇန[2] (နာ) [ဧက+အသနဘောဇန] တစ်ခုသော (နံနက်အခါ၌သာ) စားအပ်သော ဘောဇဉ်ကိုစားခြင်း။ (သဒ္ဒတ္ထ။) တစ်ခုသော နံနက်အခါ၌စားအပ်သော ဘောဇဉ်။ (အဘိဓေယျတ္ထ။) အဟံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ကောသနဘောဇနံ ဘုဉ္ဇာမိ။ မ၊ ၂။၁၀၀။ ကောသနဘောဇနန္တိ ကေသ့ိ ပုရေဘတ္တေ အသနဘောဇနံ၊ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗ-ဘတ္တန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။ အသိ-ယတေ အသနံ၊ ဘုဉ္ဇနံ ဘောဇနံ၊ အသန-သ ဘောဇနံ အသနဘောဇနံ၊ အာဟာရ-ပရိဘောဂေါ၊ ကေသ့ိ ကာလေ အသန-ဘောဇနံ ကောသနဘောဇနံ၊ သော ပန ကာလော ... ပုဗ္ဗဏ္ဏော ဧ၀ ဣဓာဓိပ္ပေတော။ မ၊ဋီ၊၃။ရ၀။

ကောသနဘောဇီ (တိ) [ကောသန+ဘုဇ+ဏိ] တစ်ခုသော (နံနက်အခါ၌သာ စားအပ်သော) ဘောဇဉ်ကို စားလေ့ရှိသော (နံနက်အခါ၌သာစားလေ့ရှိသော၊ နေလွဲညစာမစားသော)။ သူ။ ကောသနဘောဇီတာယ ပရိမိတဘောဇီတာယ စ အပ္ပါဟာရာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၄။

ကောသနိုက (တိ) [ကောသန+ဣက။ ကော-သနေ ဘောဇနသီလော ကောသနိုကော။ ရူ၊နှာ။ ၂၂၅။] တစ်နေရာတည်း၌-စားခြင်း အလေ့-စားလေ့-ရှိသော၊သူ။ နာနာသန-ဘောဇနံ ပဋိက္ခိပိတ္တာ ကောသနိုကံသ-မာဒါနေန ကောသနိုကော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၄။ အောက်ပုဒ်နှင့် ကောသန[2]-လည်းကြည့်။

ကောသနိုက် (နာ) [ကောသနိုက+အင်] (ဣရိ

ယာပုထ်တစ်ပါးသို့မပြောင်းလဲမူ၍ ဣရိယာပုထ် တစ်ခုတည်းဖြင့်) တစ်နေရာတည်း၌ (တစ်ထပ်သောဘောဇဉ်ကိုသာ) စားလေ့ရှိသူ၏အကြောင်းအင်္ဂါ (သမာဒါနစေတနာ)။ ကောသနိကင်္ဂုတင်။ ကောသနေ ဘောဇနံ ကောသနံ၊ တံ သီလမဿာတိ ကောသနိ-ကော၊ တဿ အင်္ဂီ ကောသနိကင်္ဂီ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၅၈။

ကောသနိကင်္ဂသမာဒါန (နဝ) [ကောသနိကင်္ဂ+သမာဒါန] ကောသနိကင်္ဂုတင်ကို ဆောက်တည်ခြင်း။ နာနာသနဘောဇနံ ပဋိက္ခိပိတ္တာ ကောသနိကင်္ဂသမာဒါနေန ကောသနိ-ကော။ ထေရဂု၊ ၂။၃၂၃။

ကောသနိကင်္ဂုတင် ဆောက်တည်သူသည် (၁) ဣရိယာပုထ်တစ်ခုဖြင့် ဘောဇဉ်ကို သုံးဆောင်နေစဉ် ထိုဣရိယာပုထ်ကို မဖျက်ဘဲ အခြားဘောဇဉ်ကိုလည်း ခံယူသုံးဆောင်သူသည် မုဒု ပုဂ္ဂိုလ်မည်၏။ (၂) ဣရိယာပုထ်ကို မဖျက်ဘဲ မိမိသပိတ်၌ ရှိသော ဘောဇဉ်မကုန်သေးသမျှကာလပတ်လုံး အခြားဘောဇဉ်ကို ခံယူ သုံးဆောင်သူသည် မဇ္ဈိမပုဂ္ဂိုလ်မည်၏။ (၃) တစ်ခုသော ဣရိယာပုထ်ဖြင့် မိမိသပိတ်၌ရှိသော ဘောဇဉ်ကိုသာ သုံးဆောင်၍ အခြားသော ဘောဇဉ်ကို မခံယူသူသည် ဥက္ကဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။ အကျယ်ကို ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၇-ကြည့်။

ကောသနိယ (တိ) [ကောသန+ဣယ] ကောသနိယမည်သော၊သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာ-ယသ္မာ ကောသနိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၁၆၄။

ဝရုဏနတ်မင်းသည် သက်တော် ထင်ရှား ရှိတော်မူသော အတ္ထဒဿီဘုရားရှင် အားပူဇော်လုပ်ကျွေး၍ ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူသောအခါ ထိုဘုရားရှင်၏ ဗောဓိပင်ကို တူရိယာဖြင့် ပူဇော်ခဲ့သော ကောင်းမှုတို့ကြောင့် ဤဂေါတမဘုရားရှင် လက်ထက်တော်၌ "ကောသနိယ" အမည်ဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ (အ ကျယ်ကို- အပ၊၆။၂။၁၃၁-ကြည့်။)

ကောသနိယတ္ထေရ (ပု) [ကောသနိယ+ထေရ] ကောသနိယထေရ်။ ဝရုဏော နာမ နာ-မေနာတိအာဒိကံ အာယသ္မတော ကော-သနိယတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပ၊၆။၂။၁၃၁။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကောသနီ (တိ) [ကောသန+ဣ] တစ်နေရာတည်း၌-တစ်ထိုင်တည်း-တစ်ယောက်တည်း-စားခြင်းရှိသော၊သူ။ ကောသနီ သာတ-တိကော။ ထေရ။၃၃၂။ ထေရဂု၊ ၂။၃၂၂။ (ကောသန၃၊ ကောသီ-တို့လည်းကြည့်။)

ကောသမ္ဗုတိ (ထီ) [ကော+သမ္ဗုတိ] တစ်ခုသော သမ္ဗုတိ။ ဥပသမ္ပဒကမ္မံ ဝိယ ယာ-ဝဇီဝံ ကောသမ္ဗုတိ ဝဋ္ဋတိတိ စ။ ဝဇီရ။ ၂၃၀။

ကောသယ (တိ) [ကော+အာသယ] တူသော အလိုဆန္ဒရှိသော၊သူ။ အသုကံ နာမ ဘဏ္ဍံ အဝဟရိဿာမီတိ သဗ္ဗေသံ ကောသယ-တ္တာ "ဧကေနာပိ"တိ ဝုတ္တံ။ ကခါ၊ဋီ။၄၁။

ကောသီ (တိ) [ကေ+အသ+ဏိ] တစ်ယောက်ထီးတည်း စားလေ့ရှိသော၊သူ။ အရိယမဂ္ဂံ သမာရုဟ၊ နေကာသီ လဘတေ သုခံ။ ဇာ၊၂။၁၀၀။ နဟိ ကောသီ ဧကောဝ ဘုဉ္ဇမာနော သုခံ နာမ လဘတိ။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။၄၁၃။

ကောသီတိ (ထီ) [ကေ+အသီတိ] ရှစ်ဆယ်တစ်။ ဣတ္ထိဝါရေ ကောသီတိ စတုက္ကာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၂၈။

ကောသီတိအနုသန္ဓိသင်္ဂဟ (တိ) [ကောသီတိ အနုသန္ဓိ+သင်္ဂဟ] ရှစ်ဆယ်တစ်ခုသော အနုသန္ဓေတို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်သော။ ဧဝံ သဗ္ဗထာပိ ကောသီတိအနုသန္ဓိသင်္ဂဟံ။ ဥဒါ နဌ။၄။

ကောသီတိပွဘေဒ (တိ) [ကောသီတိ+ပဘေဒ] ရှစ်ဆယ်တစ်ပါး အပြားရှိသော။ မနာယ-တနံ...ကောသီတိပွဘေဒံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၄။

ကောသီတိပွမာဏ (တိ) [ကောသီတိ+ပမာဏ] ရှစ်ဆယ်တစ်ခု အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဧသာ ကောသီတိပွမာဏာယ၊ ပါဠိယာ ဘာဏဝါရေဟိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၅၀။

ကောသီတိဝိဓ (တိ) [ကောသီတိ+ဝိဓ] ရှစ်ဆယ်တစ်ပါး အပြားရှိသော။ ကောသီတိ-ဝိဓံ လောကိယစိတ္တံ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တညာဏံ မနာရမ္မဏေ ဉာဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၅။

ကောသု (နာ) [ကေ+အသု] တစ်ယောက်ထီးတည်း စားခြင်း။ (သျှ။) တစ်ယောက်စာ။ (ဋီကာ။) နဟ စာပိ ကောသုမရိယပုဏ္ဏိတ(ဇာ၊ ၂။၁၀၄)နှင့် ကေကသ အသနံ နဟ အရိ-ယေဟိ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ပုဏ္ဏိတံ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၂၃။ ကောသုနှင့် ကောသနသင်္ခါတံ ဘောဇနံ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

ကောဟ (ပုဂ္ဂ) [ကေ+အဟ။ ကောဟိက-ကြည့်။] တစ်ရက်။ ကောဟံ ဇီဝိတံ သေ-ယျော။ ဓမ္မ။၃၀။ အံ၊ဌ၊၁။၂၉၂။ ကေဒိဝ-သမိ ကေမုဟုတ္တမိ ဇီဝိတံ သေယျော။ ဓမ္မ၊ ဌ၊၁။၄၃၂၂ (-အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၈။)

ကောဟစ္စယ (ပု) [ကောဟ+အစ္စယ] တစ်ရက်လွန်ခြင်း။ ဣဒါနိ ... ကောဟစ္စယေန မယှံ သာမိကော မဟာပြဟာ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဘိ-နှိတ္တာ မမ သန္ဓိကံ အာဂမိဿတိ။ မ၊ဌ၊ ၃။၅၃။

ကောဟပဋိစ္ဆန္န (တိ) [ကောဟ+ပဋိစ္ဆန္န] တစ်ရက်ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ကဿစိ ဟိ ကော-ဟပ္ပဋိစ္ဆန္နာ အာပတ္တိ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၈။ ကခ်။၁၄၅။ ကောဟံ ပဋိစ္ဆန္နာ ကော-ဟပ္ပဋိစ္ဆန္နာ။ ကခ်။ဋီ၊သစ်။ ၂၅၉။

ကောဟပရိဝါသ (ပု) [ကောဟ+ပရိဝါသ] တစ်ရက်-နေသော-ကျင့်ရသော-ပရိဝါသ်။ တစ်ရက်ဆောက်တည်အပ်သော ပရိဝါသ် (ပရိဝါသ်မည်သောကျင့်ဝတ်)။ သဠေတနိ-ကာယ သုက္ကဝိဿဋ္ဌိယာ ကောဟပ္ပဋိစ္ဆ-န္နာယ ကောဟပရိဝါသံ ဒေတု။ ဝိ၊၄။၁၀၈။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၈။

ကောဟမတ (တိ) [ကောဟ+မတ] သေ၍ တစ်ရက်ရှိသော၊ သေပြီးနောက်တစ်ရက်

လွန်သော။ ပသေယျ သရီရံ သိဝထိ-ကာယ ကောဟမတ်။ ဒီ၊၂။၂၃၅။ မ၊၁။ရ၃။ အံ၊၂။၂၈၅။ ကောဟံ မတသ အသာတိ ကောဟမတ်။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃ဖ၁။ မ၊ဌ၊၁။၂ရရ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၁၉။ အံ၊ဌ၊၃။၁ဝ၃။ မရိတ္တာ ဇ-ကာဟာတိက္ခန္ဓံ ကောဟမတ်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဝ၉။

ကောဟဝါရ (ပုဒ်နု) [ကောဟ+ဝါရ] တစ်ရက်အကြားရှိသော-တစ်ရက်ခြားသော-အကြိမ်၊ တစ်ရက်ခြား တစ်ကြိမ်။ ကောဟဝါရေန ဝါ ဒ္ဒီဟဝါရေန ဝါ သတ္တာဟဝါရေန ဝါ အမုမာသဝါရေန ဝါတိ ဇဝံ ဒိဝသဝါရေန အာဘတဘတ္တောဘောဇနံ (အာဘတံ ဘတ္တ-ဘောဇနံ)။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၉၃။ မ၊ဌ၊၁။၃၅၀။ အံ၊ဌ၊၂။၂၄ဖ။ (-အဘိ၊ဌ၊၃။ရ၂။ မဟာနိ၊ဌ။ ၃ရ၁။) ကောဟံ အဘုဇ္ဇိတ္တာ ကောဟံ ဘုဇ္ဇနံ ကောဟဝါရော၊ တံ ကောဟိကမေဝ အတ္ထတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ ကောဟဝါရေနာတိ ကောဟိကဝါရေန။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။၃၅ဖ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။

ကောဟာတိက္ခန္ဓ (တိ) [ကောဟ+အတိက္ခန္ဓ] တစ်ရက်လွန်သော။ ကောဟမတ-ကြည့်။

ကောဟာတိက္ခမ (ပု) [ကောဟ+အတိက္ခမ] တစ်ရက်လွန်ခြင်း။ တတြ ဟိ ဒသာဟာ-တိက္ခမေ အာပတ္တိ၊ ဣဒ ကောဟာတိ-က္ခမေ။ ကခ်ီ။၃ဝ၈။ (-ဝဇိရ။၂၁ဖ။)

ကောဟာနာဂတ (တိ) [ကောဟ+အနာဂတ] တစ်ရက်ဖြင့် မရောက်လာသေးသော။ သာ ပုဏ္ဏမာ စီဝရသမယံ ကောဟာနာဂတာ ဇဝါပဇ္ဇတိ။ ဝဇိရ။၂၈၁။

ကောဟာရ (ပု) [ကေ+အာဟာရ] (၁) တစ်ခု-တစ်ကြိမ်-တစ်ထပ်-သော အစာအာဟာရ။ (တိ)(၂) တစ်ထပ်သောဆွမ်းရှိသော၊ နံနက်ပိုင်း အချိန်၌သာ-ဆွမ်းရှိ-ဆွမ်းစား-သော၊ သူ။ **(၁)** ကရဇကာယဿ သုခုမတ္တာ, ကမ္မဇဿ ဗလဝတ္တာ ကောဟာရမ္မိ အတိ-ဏ္ဍမိတ္တာ နု တိဌန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၁၃။ ကော-ဟာရမ္မိတိ ကောဟာရဝါရမ္မိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅ရ။ **(တိ)(၂)** အပ္ပါဟာရတိ ကောဟာရ ကေ-ဘတ္တိကာတိ အတ္ထော။ အပ၊ဌ၊၁။၂၄၃။

ကောဟာရဝါရ (ပုဒ်နု) [ကေ+အာဟာရ+ဝါရ] တစ်ခု-တစ်ကြိမ်-တစ်ထပ်-သော အစာအာဟာရ၊ အစာအဟာရ တစ်ကြိမ်။ အ-ထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောဟာရသမုဋ္ဌာန (တိ) [ကောဟာရ+သမုဋ္ဌာန] တစ်ခု-တစ်ကြိမ်-တစ်ထပ်-သော အစာအာဟာရလျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ သန္ဓတိဝသေန သဘာဝကေဋတု-သမုဋ္ဌာနံ ကောဟာရသမုဋ္ဌာနဉ္စ ပုဗ္ဗ-ပရိယဝသေန ဝတ္တမာနမ္မိ ပစ္စုပ္ပန္နံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁ဝ၃။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၂၈။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂ဝဝ။

ကောဟာရတိက္ခမ (ပု) [ကောဟာရ+အတိက္ခမ] တစ်ခု-တစ်ကြိမ်-တစ်ထပ်-သော အစာအာဟာရကို လွန်ရာသော(အခါ)။ အထ ကောဟာရတိက္ခမတော ပဋ္ဌာယ နိရန္တရံ ခါဒန္တာပိ ပိဝန္တာပိ စဝန္တိယေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄ဖ။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကောဟာရတိက္ဆမန (နာ) [ကောဟာရ+အတိက္ဆမန] တစ်ခု-တစ်ကြိမ်-တစ်ထပ်-သော အစာအာဟာရကို လွန်-ရာ-သော(အခါ)။ အထ ကောဟာရတိက္ဆမနတော ပဌာယနိုရန္ဓရံ ခါဒန္တာပိ ပိဝန္တာပိ စဝန္ဓိယေဝ။ ဒီ၊ ၁။၁၀၄။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁၂။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကောဟိက (တိ) [ကေ+အဟ+ဣက။ ကောဟ+ဣက] တစ်ရက်-တစ်ရက်ခြား-ရှိသော။ (က) (မစား သည်၏အစွမ်းဖြင့်) တစ်ရက်-တစ်ရက်ခြား-ရှိသော၊ တစ်ရက်ခြားစား အပ်သော (အစာအဟာရ)။ (ခ) တစ်ရက်ခြား-ရှိ-ဖြစ်-သော (အဖျားရောဂါ)။ **(က)** ကောဟိကမ္မိ အာဟာရံ အာဟာရေတိ (အာဟာရေမိ)။ ဒီ၊၁။၁၅၂။ မ၊၁။၁၁၁။ အံ၊၁။၃၀၀။ အဘိ၊ပု။၁၆၃။ မဟာနိ။ ၃၂၂။ ကောဟိကန္တိ ကေဒိဝသန္တရိကံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၁။ အဘုဇ္ဇနဝသေန ကော အဟော တေသာတိ (တေသ အတ္ထိတိ) ကောဟိကော၊ အာဟာရော။... သော ပန အတ္ထတော ကေဒိဝသလယ်-ကောတိ ဝုတ္တံ (အာဟ) ကေဒိဝသန္တရိ-ကန္တိ။ အပိ စ ကောဟံ အဘုဇ္ဇိတ္တာ ဧ-ကာဟံ ဘုဇ္ဇနံ, ကောဟဝါရော ဝါ ကော-ဟိကံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၅-၆။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁ ။၃၅၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၀၀။) ကောဟံ အန္တရ-ဘူတံ တေသ အတ္ထိတိ ကောဟိကံ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၅။ **(ခ)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကောဟိကဧရ (ထီ၊ပု) [ကောဟိက+ဧရ] တစ်ရက်ခြားဖျားခြင်း၊ တစ်ရက်၌ဖြစ်သော အဖျားရောဂါ။ (သမ္မော၊ယော။) တသ္မိံ ကုပ္ပိတေ အယံ ကာယော သန္ဓပ္ပတိ၊ ကောဟိက-ဧရာဒိဘာဝေန ဥသုမဇာတော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁ရ၃။) ကောဟိကဧရာဒိ-ဘာဝေနာတိ ကောဟေ ပဝတ္တနဧရာဒိနော ဘာဝေန။ သမ္မော၊ယော။၃၈။

ကောဌက (ပု) [ကေ+အာဌက] တစ်ပြည်။ ကေနာဌိ-ကြည့်။

ကေက (တိ) [ကေ+ဣက] တစ်ယောက်ထီး တည်း။ အဟော ဝတ သဗ္ဗဟွစာရီ ကေ-ကာ နိသီဒိတ္ထာ ... လောကုတ္တရံ ဓမ္မံ သစ္ဆိကရေယ္ယုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ ကေကော (ပေတ။၁၆၉)တိ ကေကော အဒုတိယော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆၃။

ကေကဘာဝ (ပု) [ကေက+ဘာဝ] အဖော်မပါ တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်။ ကေဘာဝ (၂)(ခ) ကြည့်။

ကေကာ (ထီ) [ကေ+က+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] တစ်ယောက်ထီးတည်း။ ကေက(၁)၊ ကောကီ-တို့ကြည့်။

ကေတ္ထိ (ထီ) [ကော+ဣတ္ထိ] တစ်ယောက်သော မိန်းမ။ ကေတ္ထိမနုသောစေယျ၊ နယိဒံ ပညဝတာမိဝ။ ဇာ၊၂။၉၂။ ကေတ္ထိန္တိ ယံ ဧဝ-ရူပေါ ဘဝံ ကော် ဣတ္ထိ အနုသောစေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၀။ ကေတ္ထိယာပိ နေကတာ၊ အာပတ္တိနံ ပယောဂတော။ ဝဇိရ။၂၄၅။

ဧကိန္ဒြိယ (တိ) [ဧက+ဣန္ဒြိယ] တစ်ခုသော ဣန္ဒြေရှိသော။ ဧကိန္ဒြိယံ သမဏာ သက္ကပုတ္တိယာ ဧဝံ ဝိဟောဠေန္တိ။ ဝိ၁။၂၃ရ။ (-ဝိ၂။၄၉၊၃၉၀။) ဧကိန္ဒြိယန္တိ ကာယိန္ဒြိယံ သန္ဓာယ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၆၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။၁၄။ ဝဇိရ။၃ရ၉။)

ဧကိရိယာပထ (ပု) [ဧက+ဣရိယာပထ] တစ်ခုသော ဣရိယာပုထ်။ အနဘိရတော ဧကိရိယာပထေပိ စိတ္တသာဒံ အလဘန္တော။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၂၀-၁။

ဧကိ (တိ) [ဧက+ဣ] (၁) တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသော။ (၂) တစ်ခုတည်း-တစ်ပေါင်းတည်း-ကဲ့သို့သော။ **(၁)** ဧကိဘာဝ၂-ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(၂)** အောက်ပုဒ်(၂) ကြည့်။

ဧကိဘဝတိ (ကြို) [ဧက+ဘူ+အ+တိ] (၁) အတူတကွ ဖြစ်၏။ (၂) တစ်ခု-တစ်ပေါင်း-တည်း ဖြစ်၏၊ တစ်ခု-တစ်ပေါင်း-တည်းကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ **(၁)** ဗဠာတိတိ တေဟိ တေဟိ အာရမ္မဏေဟိ သဒ္ဓိံ ဗဠာတိ ဧကိဘဝတိ။ မဟာနိ၊ဌ။၃ရ၆၉။ **ဧကိဘဝတု**—သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃ရ၆ ၂။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၂၅၁။ (၂) ဧကိဘဝတိ(နေတ္တိ၊၆၆)တိ ဇာတိအာဒိဝိသေသဘေဒေန အနေကောပိ "ဒုက္ခသမုဒယော"-တိအာဒိနာ ဧကသဒ္ဒါဘိဓေယ္ယတာယ ဧကိဘဝတိ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၂၀၆။ (-နေတ္တိ၊ဌ။ ၁၃၅။) **ဧကိဘဝန္တိ**—ဝိ၊ဌ၊၂။၃၂၀။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၁၄၀။

(နေတ္တိပါဠိနှင့် အဋ္ဌကထာတို့၌ "ဧကိဘဝတိ" ဟု ဝါကျ ရှိသည်။ "ဧကိ=တစ်ခုတည်း-တစ်ပေါင်းတည်း-ကဲ့သို့"ဟု အနက်ပေးရမည်။)

ဧကိဘဝိတုံ (ဗျ) [ဧက+ဘူ+တုံ] အဖော်မပါ တစ်ယောက်ထီးတည်း ဖြစ်ခြင်းငှါ။ လောကနာယကော လောကဿ နိဗ္ဗာနပါပနကော ဝိဝေကံ အနုယုတ္တော ပဋိသလ္လိတုံ ဧကိဘဝိတုံ ဂစ္ဆတေ။ အပ၊ဌ၊၂။၆ရ။

ဧကိဘာဝ[1] (ပု) [ဧက+ဘူ+ဏ။ ဧက+ဘာဝ။ ဧက-နောင် ဤပစ္စည်း၊ ဝါ-စီပစ္စည်း၊ ဝါ-ဤ လာ။] (၁) တူသည်၏-တစ်သဘောတည်းရှိသည်၏-အဖြစ်။ (၂) တစ်ခုတည်း-တပေါင်းတည်း-၏အဖြစ်။ (က) တစ်ခုတည်း၏-အဆက်မပြတ်သည်၏-တစ်ဆက်တစ်စပ်တည်း၏-အဖြစ်။ (၃) တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်၊ တစ်ယောက်ထီးတည်းကိုယ်စိတ်တို့ဖြင့်ကင်းဆိတ်နေခြင်း၊ (သာရတ္ထ)။ တစ်ယောက် တည်းကဲ့သို့ ဖြစ်သော။ (သီလက္ခန် ဋီကာသစ်။ ယင်းအလို(တိ) လိင်ဖြစ်သည်။) (၄) တစ်ခုတည်းဖြစ်၍ ဖြစ်ခြင်း။

(၁) တူသည်၏-တစ်သဘောတည်း ရှိသည်၏-အဖြစ်။ အယမ္ပိ ဓမ္မော ... အဝိဝါဒါယ သာမဂ္ဂိယာ ဧကိဘာဝါယ သံဝတ္တတိ။ မ၊၁။၃၉၆။ ဧကိဘာဝါယာတိ ဧကိဘာဝတ္ထာယ နိန္နာနာကရဏာယ။ မ၊ဌ၊၂။ ၂၉၂။ ဧကိဘာဝ(ဝိ၊ဌ၊၁။၁၀၀။ မ၊ဌ၊၁။ ၁၁၄)နှင့် သမ္ဘောဒနကိရိယာယ သမာနတံ ဧကရူပတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၆။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀၆။

(-အံ၊၂။၂၅၆။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၉၆။ အံ၊ဌ၊၃။၉၅။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၂။ ဝိမတိ၊၁။၆ရ။)

(၂) တစ်ခုတည်း-တပေါင်းတည်း-၏အဖြစ်။ ရူပ် သဗ္ဗ် သမ္မိဏ္ဍေတ္တာ ကေန္ဒ-လက္ခဏဒဿနဝသေန ကေဘာဝေန ဂဟေ-တာ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၃-၄။ ကေဘာဝေန ဂဟေတ္တာတိ ဣဒံ "သမ္မိဏ္ဍေတ္တာ"တိ တေ-သ အတ္ထဝစနံ။ အနုဋီ၊၁။၁၅၂။ တေ ပန ယသ္မာ သံကိလေသသမ္မယုတ္တာ ကေ(ပ)ပ္ပါဒါ-ဒိဟိ နိန္နာနတ္တာ ကေဘာဝမိဝ ဂတာ ... ဝိဘာဝိတာ ဥပတာပိတာ စ နာမ ဟောန္တိ။ မူလဋီ၊၁။၃၉-၄၀။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၉၄။) ကေ(ပ)ကော သမာနော ဥပ္ပါဒေါ ကေ(ပ)ပ္ပါဒေါ။ ကေသ ဘာဝေါ ကေဘာဝေါ၊ ဘာဝ-ယောဂေ ဣ(ပ)ပစ္စယော စိ(ပ)ပစ္စယော ဝါ။ မဓု၊ ၁။၉ဝ။

(က) တစ်ခုတည်း၏-အဆက်မပြတ်သည်၏-တစ်ဆက်တစ်စပ်တည်း၏-အဖြစ်။ အဘိသမယောဝ အတ္ထော အဘိသမ-ယဋ္ဌော၊ ပိဋ္ဌနာဒီနိ။ တာနိ ဟိ အဘိသမေ-တဗ္ဗဘာဝေန ကေဘာဝံ ဥပနေတ္တာ "အဘိသမယဋ္ဌော"တိ ဝုတ္တာနိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁ဝ၈။ အယမ္ပိ ဓမ္မော သာမညာယ ကေဘာဝါယ သံဝတ္တတိ။ အံ၊၃။၄။ ကေ-ဘာဝါယာတိ နိဗ္ဗာနဘာဝတ္ထာယ။ အံ၊ဌ၊ ၃။၁ဝ၅။

(ခ) တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်၊ တစ်ယောက်ထီးတည်း ကိုယ်စိတ်တို့ဖြင့်ကင်း-ဆိတ်နေခြင်း၊ (သာရတ္ထ။) တစ်ယောက်-တည်းကဲ့သို့ဖြစ်သော။ (သီ၊ဋီ၊သစ်။) ပဋိ-သလ္လီနသာတိ သလ္လီနသ ကေဘာဝံ ဂတသ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၅၂။ တတော ကေ-ဘာဝတော ဝုဋ္ဌိတော ဇာနန္ဓောပိ ... အာ-မန္ဓေသိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။၈။ တေနာဟ ကေဘာဝ-တောတိ၊ ပဝိဝေကတောတိ အတ္ထော။ ကေဘာဝေါတိ ဟိ ကာယစိတ္တဝိဝေကော ဝုတ္တော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁ဝ၀-၁။ (-ဝိမတိ၊ ၁။ ၂ဝ၉။) ကေဘာဝံ ဥပဂမ္မ ကေတ္တာ-ရမ္မဏေ စာနရတိ အနုဘဝတိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၂ရ၆။ သပရိဝါရတ္တာ အနေကောပိ တဒါ ဧကော ဝိယ ဘဝတိတိ ကေဘာဝေါ၊ တံ ကေဘာဝံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၃ဝ။ ကေ-တ္တေတိ ကေဘာဝေ။ မ၊ဌ၊၁။၁၁၆။ ကေ-ဘာဝေတိ ကေကဘာဝေ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂ဝ၉။

(ဂ) တစ်ခုတည်း ဖြစ်၍ဖြစ်ခြင်း။ ကေ-ဘာဝူပဂတာ-ကြည့်။

ကေဘာဝ၂ (ပု) [ကေ+ဘာဝ] တစ်ခုတည်း-သော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ်၊ တည်ကြည်-ခြင်း၊ သမာဓိ။ စေတောသမထနိယုတ္တောတိ စိတ္တသ ကေဘာဝမနုယုတ္တော စ ပုဂ္ဂ-လော။ အပ၊ဌ၊၁။ ၂၆၄။

ကေဘာဝကရဏ (နာ) [ကေဘာဝ+ကရဏ] တစ်ခုတည်း-တစ်ဆက်တစ်စပ်တည်း-၏အဖြစ်ကိုပြုခြင်း။ အနုသံသန္ဒနာတိ ပဋ-မုပ္ပဇ္ဇေန ကောဓေန သဒ္ဓိ အန္တရံ အဒ-ဿေတ္တာ ကေဘာဝကရဏာ။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၄ရ၃။

ကေဘာဝဂတ (တိ) [ကေဘာဝ+ဂတ] တစ်ခု

တည်း၏အဖြစ်သို့ရောက်သော။ ဝေ၀ သန္တေ ကေဘာဝဂတာပိ သာ စိဝရသမယံ အနာ-ဂတာ ဝေ ဇာတာ။ ဝဇိရ။၂၈၁။

ကေဘာဝဂမန (နာ) [ကေဘာဝ+ဂမန] တ ပေါင်းတစည်းတည်း-အတူတကွ-၏အဖြစ်သို့ရောက်ခြင်း။ တသာ သဟ ပရိသာယ ကေဘာဝဂမနေန မဓုရသရော ဆဝိ-အာဒီနိ ဆိန္ဒိတ္ဝာ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ အဟစ္စ အဌာသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၄။

ကေဘာဝရတိ (ထီ) [ကေဘာဝ+ရတိ] တစ်ယောက်ထီးတည်း၏အဖြစ်၌-တစ်ယောက်ထီးတည်းကိုယ်စိတ်တို့ဖြင့်ကင်းဆိတ်နေခြင်း၌-မွေ့လျော်ခြင်း။ တသ စိတ္တေန သမေတိတိ ကတ္ဝာ ကေဘာဝရတိယာ ကေသဒိသံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၅။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၂၈။ သာရတ္ထ၊၃။၃၆၂။

ကေဘာဝသုခ (နာ) [ကေဘာဝ+သုခ] တစ်ယောက်တည်း-၏အဖြစ်လျှင်-နေခြင်းလျှင်-အကြောင်းရှိသော ချမ်းသာ။ ဥတုပရိသ-ယဝိနောဒနပဋိသလ္လာနာရာမတ္ထန္ဒီ ...တသ ဝိနောဒနတ္ထံ ကေဘာဝသုခတ္ထဉ္စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂-၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၀။ ကေဘာဝသုခတ္ထန္ဒီ ကေဘာဝဟေတုကံ သုခံ ကေဘာဝသုခံ၊ တဒတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၆၃။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၄။)

ကေဘာဝဟေတုက (တိ) [ကေဘာဝ+ဟေတု+က] တစ်ယောက်တည်း-၏အဖြစ်လျှင်-နေခြင်းလျှင်-အကြောင်းရှိသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ကေဘာဝါဘိရတ (တိ) [ကေဘာဝ+အဘိရတ] တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်၌မွေ့လျော်သော၊ သူ။ တေ သဗ္ဗေပိ အန္တောဝသေ ဂဏ်ဝိနောဒေတ္ဝာ ကေဘာဝါဘိရတာ အရဟ-တ္တံ ပါပုဏိံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၂၊(-၁၁၃။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။)

ကေဘာဝါဘိရတိ (ထီ) [ကေဘာဝ+အဘိရတိ] တစ်ယောက်တည်း၏အဖြစ်၌ မွေ့လျော်ခြင်း။ ဣမသ္မိံ သိပ္ပသ္မိံ ကေဘာဝါ-ဘိရတိ နိပ္ပတ္တိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၂။

ကေဘာဝူပဂတ (တိ) [ကေဘာဝ+ဥပဂတ] တစ်ခုတည်းဖြစ်၍ ဖြစ်ခြင်းသို့ ကပ်ရောက်သော။ သမာ ကေဘာဝူပဂတာ ဝိယ ယုတ္တာ (သမ္မယုတ္တာ)။ မူလဋီ၊၁။၃ရ။ ဘဝနံ ဘာ၀ေါ၊ ကေ၊ ဟုတ္ဝာ ဘာ၀ေါ ကေ-ဘာ၀ေါ၊ အနေကေပိ ကေဘာဝူပဂတာ ဝိယ ယုတ္တာတိ အတ္ထော။ မဓု။၈၉။

ကေဘာဝူပဂမန (နာ) [ကေဘာဝ+ဥပဂမန] တစ်ခုတည်းဖြစ်၍ ဖြစ်ခြင်းသို့ ကပ်ရောက်ခြင်း။ သမ္မယုတ္တသဒ္ဒါ ကေုပ္ပါဒါဒိ၀သေန သဟ ဟေတူဟိ ကေဘာဝူပဂမနံ (ဒီပေ-တိ)။ မူလဋီ၊၁။၄၉။ (-ဝဇိရ။၂ရ၈။)

ကေဘာ၀ေါပဂမ (ပု) [ကေဘာ၀+ဥပဂမ] တစ်ခုတည်းဖြစ်၍ ဖြစ်ခြင်းသို့ ကပ်ရောက်ခြင်း။ သမံ ပကာရေဟိ ယုတ္တာယ ကေ-ဘာ၀ေါပဂမေန ဝိယ ဥပကာရကတာ သမ္မယုတ္တပစ္စယတာ။ မူလဋီ၊၃။၁ရ၄။ (-အနုဋီ၊၃။၂၃ရ။)

ကေဘူတ (တိ) [ကေ+ဘူတ] (၁) တစ်ခုတည်း-တစ်ဆက်တစ်စပ်တည်း-တစ်ခုတည်းကဲ့သို့-ဖြစ်သော။ (၂) တပေါင်းတစည်းတည်းဖြစ်သော။ (၃) တစ်ယောက်ထီးတည်းဖြစ်သော။ **(၁)** ဧကောဒိဘူတောတိ ကေဘူတောဟု။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၅၈။ (-စရိယာ၊ဌ။၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။) ပုရိမပစ္ဆိမာနံ နိရန္တရတာယ ကေဘူတာနမိုဝ ပဝတ္တိ သန္တတိယနတာ။ မူလဋ္ဌ၊၁။၆၀၊(-၄၈။) အနေကောပိ ဧကော ဝိယ ဟုတ္တာ ဘဝန္တီတိ ကေဘူတာ။ မဓု၊၁။၁၂၉။

(၂) ဝဂ္ဂဗန္ဓနေနာတိ ဂဏဗန္ဓနေန၊ ကေဘူတာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၉၉။ "သုဏာတု မေ ဘန္တေ"တိ ဟိ ဣမိနာ စိတ္တသာမဂ္ဂိ ဒီပေတိ သဝနေ သဗ္ဗေဟိ ကေဘူတဘာဝတော။ ကခ်၊ဋ္ဌ။၉။ (-ကခ်၊ဋ္ဌ၊သစ်။၂၅၀။) **(၃)** ပဋိသလ္လီနသာတိ နိလီနသ ကေဘူတသ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၂၈။

ကေစ္ဆဂ် (ပု) [ကေ+ဥစ္ဆဂ်] တစ်ခုသော ခါးပိုက်။ မယာ ကေစ္ဆဂ်ေန အာနီတဖလေသု သေ-သကာနိ ကုလသန္တကေ ဂါမေ ခုဒ္ဒကမဟ-လ္လကာနံ အဟောသုံ။ မ၊ဌ၊၃။ရ၈။

ကေတ္တရ (တိ) [ကေ+ဥတ္တရ] တစ်ခုပိုလွန်သော။ သဒ္ဒဖသဿရူပရသဂန္ဓတမ္ဗတ္ထာနိ အညမည-ဝိသိဋ္ဌာနံ ပထဝီအာဒီနံ ကေတ္တရတာ-ဒဿနတော ကေတ္တရာနိ တမ္ဗတ္ထာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၅၉။ တတ္ထ ထေရဂါထာ တာဝ-နိပါတတော ဧကနိပါတော ကေတ္တရ-ဝသေန ယာဝစုဒ္ဒသနိပါတာတိ စုဒ္ဒသ-နိပါတော။ ထေရ၊ဌ၊၁။၃။ ကေတ္တရံ နယ (ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၄၂၄)နှင့် ဧက-ကအဂ်ါတိရေကတာယ ကေတ္တရသခ်ါတံ ဧကကဒုကာဒိနယံ။ ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ။၄၆၆။ ကေတ္တရဝိသေဇ္ဇန-လည်းကြည့်။

ကေတ္တရနိကာယ (ပု) [ကေတ္တရ+နိကာယ] တစ်ခုတစ်ခုသော တရားတို့ကို-ပိုလွန်၍ -တိုး၍တိုး၍-ပြဆိုရာ နိကာယ်၊ ဧကုံတ္တရ နိကာယ်၊ အဂုံတ္တရနိကာယ်။ ကေတ္တရ-နိကာယေပိ ဣမိနာ သဒ္ဒေ ကထိတံ အတ္ထိ-ယေဝ။ မ။၃။၁၃၉။ ကေတ္တရိ-လည်းကြည့်။

ကေတ္တရဝိသေဇ္ဇန (ထိ၊နာ) [ကေတ္တရ+ဝိသေဇ္ဇန] တစ်ခုတစ်ခု အပိုအလွန်ရှိသော အဖြေ။ သစ္ဆိကာတဗ္ဗနိဒ္ဒေသေ ဒသ ကေတ္တရ-ဝိသေဇ္ဇနာနိ ပဋိလာဘသစ္ဆိကိရိယာဝသေန ဝုတ္တာနိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၂၅။ ဥတ္တရိ ဧကေကမဓိကံ ဇ္ဇာတိ ဝါ ကေတ္တရ-ဝိသေဇ္ဇနာနိ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၁၁၉။

ကေတ္တရသတ (နာ) [ကေဥတ္တရ+သတ] တစ်ခုပိုလွန်သောတစ်ရာ၊ တစ်ရာတစ်။ ဧကဿ သကဒါဂါမိဿ ဝသေန ကေတ္တရသတံ သောတာပန္နေ ကတ္တာ သောတာပန္နဂဏနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အံ၊ဌ၊၃။၂ရ၁။

ကေတ္တရိ (ထိ) [ကေတ္တရ+ဏိ] (ဧကက, ဒုက-စသည်ဖြင့်) တစ်ခုတစ်ခုသောတရားကို-ပိုလွန်၍-တိုး၍တိုး၍-ပြဆိုရာပါဠိတော်၊ အဂုံတ္တရနိကာယ်။ ကေတ္တရိယံ ပန ဧက-နိပါတ ဒုကနိပါတ သဒ်ဂီတိ ဒသုတ္တရသုတ္တ-

နွေဟိ သမောဓာနေတ္ထာ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၉။ ကေန အင်္ဂုန အဓိက် ကေတ္တရဲ့ တေသို့ နိကာယေ အတ္ထိတိ ကေတ္တရိ၊ အဂုံတ္တရနိ-ကာယော၊ တိသဲ့ ကေတ္တရိယံ။ အဋ္ဌသာ၊ ယော။၁ရ။

ကေတ္တရိက (တိ) [ကေတ္တရ+ဣက] တစ်ခု တစ်ခုသောတရား ပိုလွန်ခြင်းရှိသော။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

ကေတ္တရိကနယ (ပု) [ကေတ္တရိက+နယ] တစ်ခု တစ်ခုသောတရား ပိုလွန်ခြင်းရှိသော နည်း၊ ကေတ္တရိကနည်း။ (တစ်ခုသော တရား၊ နှစ်ခုသောတရား၊ သုံးခုသောတရား စသည်ဖြင့် တရားတို့ကို တစ်ခုတစ်ခုတိုး၍ ပြသောနည်း။)

ဣဒါနိ ကေတ္တရိကနယော။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။၂၁။ ကေကာဒိတော ဥတ္တရုတ္တရိ ကေ-ကော ဓမ္မော ဥတ္တရော အတိတော ထ္ထာ-တိ ကေတ္တရိကော၊ သ္ဝေ၀ နယော ကေ-တ္တရိကနယော၊ ပဋိသံ၊ဂံ။ ၂၃ရ။ (-ဝိ၊ဌ၊ ၄။၁၅ရ။) ကေတ္တရ-လည်းကြည့်။

ကေဒါနတ္ထေရ (ပု) [(ကေ+ဥဒါန=) ကေဒါန+ ထေရ] ကေဒါန ထေရ်။ နှ တာ၀တာတိ ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ သတ္ထာ ဇေတ၀နေ ဝိဟ-ရန္တော ကေဒါနတ္ထေရံ နာမ ခီဏာသ၀ံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။၂၄၃။ ကေ-ဒါနိယတ္ထေရ-လည်းကြည့်။

ကေဒါနိယ (တိ) [ကေဒါန+ဣယ] ကေဒါနိယ ထေရ်။ တေနသ "ကေဒါနိယော"တိ သမညာ ဥဒပါဒိ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၉၂။ အောက် ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေဒါနိယတ္ထေရ (ပု) [ကေဒါနိယ+ထေရ] ကေဒါနိယ ထေရ်။ ကေဒါနိယတ္ထေရသ ပန အယံ ဥဒါနဂါထာတိ တတ္ထ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄ရ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂ ၂။

(ရှေးဘုရားတို့၌ ကောင်းမှုပြုခဲ့သော အမျိုးကောင်းသားတစ်ယောက်သည် အတ္ထ ဒဿီဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူသောကာလ၌ ဘီလူးစစ်သူကြီးဖြစ်၍ ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူသောအခါ၌ သာဂရမထေရ်၏ တိုက်တွန်းမှုအရ ဘုရားရှင်၏ ဓာတုစေတီကို ငါးနှစ်ပတ်လုံး ပူဇော်ခဲ့လေသည်။ ကဿပမြတ်စွာဘုရားပွင့်တော်မူသော အ ခါ၌ ဘုရားရှင်က သာ၀ကတို့အား အမြဲဆုံး မတော်မူသော "အဓိစေတသော" အစရှိ သော ဂါထာကို ကြားနာရသောကြောင့် ရဟန်းပြုခဲ့လေသည်။ ဤဘုရားရှင်ပွင့်တော် မူသောအခါ သာ၀တ္ထိပြည်၌ စည်းစိမ်ကြွယ် ၀သော ပုဏ္ဏားမျိုး၌ဖြစ်၍ ဇေတ၀နကျောင်း လျှပ်ပွဲ၌ ရဟန်းပြုတော်မူသည်။ ဘုရားရှင်က အရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်ကို မြင်ရ၍ ကျူး ရင့်သော "အဓိစေတသော" အစရှိသော ဂါထာကို ကြားနာရသဖြင့် တစ်ခုသော တောအုပ်၌ ကာလရှည်စွာ နေသောအခါ ထိုဂါထာကိုပင် ဥဒါန်းကျူးလေသည်၊ ထို့ ကြောင့် "ကေဒါနထေရ်" ဟုလည်း ကောင်း၊ "ကေဒါနိယထေရ်" ဟု လည်း ကောင်း အမည်တွင်လျက် ရဟန္တာ အဖြစ်

သို့ ရောက်တော်မူသည်။ ထိုသို့ တောအုပ်၌ နေတော်မူလျက် "အဓိစေတသော" အစရှိသောဥဒါန်းဂါထာကို ရွတ်ဆိုသောကာလ၌ တောစောနတ်အပေါင်းတို့က ကောင်းချီးပေးကြလေသည်။ ရဟန်းငါးရာစီ ခြံရံလျက် တိပိဋကဓရမထေရ်နှစ်ပါး ကြွလာ၍ တရားဟောသောအခါ ထိုနတ်တို့က ကောင်းချီးမပေးဘဲ ထိုကေုဒါနိယထေရ်က "အဓိ-စေတသော" အစရှိသော ဂါထာတစ်ခုကိုသာ ဟောသောအခါ နတ်တို့က ကောင်းချီးပေးကြသဖြင့် ထိုအကြောင်းကို ရဟန်းတော်တို့က ဘုရား ရှင်အား လျှောက်ထားကြသောအခါ "မျှားစွာသင်ယူရွတ်ဆိုသော်လည်း "ဓမ္မဓရ" မမည်ကြောင်း၊ တရားတစ်ဂါထာမျှကို သင်ယူ၍ သစ္စာတရားကို ထိုးထွင်းသိမြင်သူသည်သာ "ဓမ္မဓရ" မည်ကြောင်း မိန့်ကြားတော်မူသည်။ အပဒါန်ပါဠိတော်၌ ယင်းမထေရ်ကို "ပစ္စုပဋ္ဌာနသညကထေရ်" ဟု ပြဆိုထားသည်။ အကျယ်ကို အပ၊၁။၁၆ရ-၁၆၈။ ဓမ္မ၊၌၊ ၂။ ၂၄၃-၂၄၄။ ထေရ၊၌၊ ၂။ ၁၉၂-၁၉၄-တို့ ကြည့်။)

ကေုဒ္ဓေသ၁ (ပု) [ကေ+ဥဒ္ဒေသ] (၁) တပေါင်းတည်း-တူသော-(ပါတိမောက်) ရွတ်ပြခြင်း၊ (၂) တပေါင်းတည်း ရွတ်ပြ-အပ်-ထိုက်-သော (ပါတိမောက်)။ (၃) တစ်ခုတည်းသော ပါဠိတော်ဒေသနာ။ (တိ)(၄) တပေါင်းတည်း ရွတ်ပြအပ်သောပါတိမောက်ရှိသော၊ တူသောပါတိမောက်ရွတ်ပြခြင်းရှိသော (သံဃာ)။

(၁) သမဂ္ဂါတိ ကေကမ္မံ ကေုဒ္ဒေသော သမ-သိက္ခတာတိ ဧတေသံ ကရဏေန သမ-ဂ္ဂတာယ သဟိတာ။ အံ၊ဌ၊ ၂။ ၄၆။

(၂) အသံဝါသောတိ သံဝါသော နာမ ကေကမ္မံ ကေုဒ္ဒေသော သမသိက္ခ-တာ။ ဝိ၊၁။ ၃၄။ ပဋ္ဌဝိဓောပိ ပါတိမောက္ခု-ဒ္ဒေသော ကေတော ဥဒ္ဒိသိတဗ္ဗတ္တာ ကေု-ဒ္ဒေသော နာမ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၂၅။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ၊သစ်။ ၂၅ရ။

(၃) ကေုဒ္ဒေသောတိ ဧကော ဧက-ဝိဓော အဘိန္နော ဥဒ္ဒေသော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၈၄။ (ယင်း၏ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဖြစ်သော မိလိန္ဒ။ ၂၃၁။ ဒီ၊ဌ၊၃။ ၈၅-တို့၌ "ကော ဒေသနာ" ဟု ရှိသည်။)

(တိ)(၄) သမဂ္ဂေါ ဟိ သံဃော သ-မ္မောဒမာနော အဝိဝဒမာနော ကေုဒ္ဒေသော ဖာသု ဝိဟရတိ။ ဝိ၊၁။ ၂၆၅။ ဧကော ဥဒ္ဒေ-သော အဿာတိ ကေုဒ္ဒေသော၊ ဧကတော ပဝတ္တပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသောတိ အတ္ထော။ ကခ်၊။ ၁၄၁။ (-ကခ်၊ဋီ၊သစ်။ ၂၅၂။)

ကေုဒ္ဓေသတာ (ထီ) [ကေုဒ္ဒေသ+တာ] တစ်ပေါင်းတည်း ရွတ်ပြအပ်သော ပါတိမောက်ရှိသည်-တူသော ပါတိမောက်ရွတ်ပြခြင်းရှိသည်-၏အဖြစ်။ သံဃသာမဂ္ဂီတိ သံဃသ သမဂ္ဂဘာဝေါ ဘေဒါဘာဝေါ ဧကကမ္မတာ ကေုဒ္ဒေသတာ စ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။ ၆ရ။

ကေုဒ္ဓါရ (ပု) [ဧက+ဥဒ္ဓါရ] တစ်ခုသော-တစ်ကြိမ်-ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ သိပ္ပိကာယပိ

ကေပယောဂေနေဝ ပါဒဋ္ဌနက် ဂဟေတုံ သက္ကာ ဟောတိ၊ ကေုဒ္ဓါရေယေဝ ပါရာ-ဇိကံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂ရရ။

ကေုပဌာယ (ပု) [ကေ+ဥပဌာယ] တစ်ဦး တည်းသော ဥပဌာယ်ဆရာ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဒွေ တယော ကောနုသာဝနေ ကာတုန္တိ ဝစနတော တိဏ္ဏံ ဇနာနံ ကေု-ပဌာယေန နာနာစရိယေန ကောနုသာ-ဝနာ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၂၉။

ကေုပါဒါန (ပု၊နု) [ကေ+ဥပါဒါန] တစ်ခုသော ဥပါဒါန်တရား။ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏံ ဣဒံ ကေုပါဒါနာ မုစ္စတိ။ ပဋိ သံ။၂၄၃။ ဣဒံ ကေုပါဒါနာတိ ဣတော ကေတော ဥပါ-ဒါနာ။ ပဋိ သံ၊ဌ၊၂။၁၅၉။

ကေုပေါသထ (တိ) [ကေ+ဥပေါသထ] တူ သောဥပုသ်ကံ ရှိသော၊ အတူတကွ ဥပုသ်-ကံဆောင်ရာဖြစ်သော(သိမ်)။ ကေုပေါ သထ (တိ)(၃) ကြည့်။

ကေုပ္ပါဒ (ပု) [ကေ+ဥပ္ပါဒ] (၁) တူသော-အတူတကွ-တပေါင်းတည်း-မကွေမကွာ-ဖြစ်ခြင်း။ (တိ)(၂) အတူတကွ-တပေါင်း-တည်း-မကွေမကွာ-ဖြစ်သော-ဖြစ်ခြင်း-ရှိသော။ (၃) တစ်ခုသော(ဇာတိဟူသော) ဖြစ်ခြင်းရှိသော။

(၁) နာမရူပဿ ကေုပ္ပါဒဝိနိဘ္ဘောဂါ-ဝိနိဘ္ဘောဂနမနရူပ္ပနဘ္ဘော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၈၃။ နာမ-ရူပဿ ပဋိသန္ဓိက္ခဏေ ကေတောဝ ဥပ္ပါဒေါ ကေုပ္ပဘေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၆။ ဣတ္ထ ကေုပ္ပါဒသဟ-ဇာတာနံ ကိ နာနတ္တံ? ဥပ္ပါဒေ အန္ဓရ-ဝိရဟိတော ကေုပ္ပါဒေါ။ မဟာနိ၊ဌ။၂၂။ ကေိဘာဝ (၃) လည်းကြည့်။

(တိ)(၂) ကတိ ကထိနုဒ္ဓါရာ ကေုပ္ပါဒါ ကေနိရောဓာ။ ဝိ၊၅။၃၁၂။ ကေုပ္ပါဒါ ကေ-နိရောဓာတိ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာပိ ကေတော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၁၄။ ကေတော ဥပ္ပဇ္ဇန္တိတိ ကထိနုဒ္ဓါရေန သဟ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာရဟာ ဟောန္တိတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၃၀၄။ ကေု-ပ္ပါဒါ(အဘိ၊ဌ၊၁။၈၄)တိ ကေော သမာနော ဥပ္ပါဒေါ ဇောသန္တိ ကေုပ္ပါဒါ။ သမာန-ပစ္စယေဟိ သဟုပ္ပတ္တိကာတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၁။၃ရ။ ဥပ္ပဇ္ဇနံ ဥပ္ပါဒေါ၊ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဇောသ္မာတိ ဥပ္ပါဒေါတိ ဒုဝိဓောပိ ဥပ္ပါဒေါ ကေုပ္ပါဒါတိ ဣတ္ထ ကေသေသနယေန သင်္ဂဟိတောတိ ဣမိနာ အဓိပ္ပါယေန "သမာ။ပ။ အတ္ထော"တိ ဝုတ္တံ သိယာ။ အနုဋီ၊၁။၄၀။ ကေုပ္ပါဒေါတိ ကေတော ဥပ္ပန္နော၊ နဝိနာတိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ ဌ။၂၁။

(၃) ကေုပ္ပါဒါ ကေနိရောဓာ ကေနိ-ဿယာ သဟဝုတ္တိနော။ သင်္ဂ။၁၀၅။ ကေော ဇ၀ ဇာတိသင်္ခါတော ဥပ္ပါဒေါ ဇောသန္တိ ကေုပ္ပါဒါ။ ... ကေသဒ္ဒါ စေတ္ထ သင်္ခါနေ ပ၀တ္တော။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၃၁ရ။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ကေုပ္ပါဒနိရောဓ (တိ) [ကေတော+ဥပ္ပါဒ နိရောဓ။ တော-ကျေ။] အတူတကွ ဖြစ်-ခြင်း ချုပ်ခြင်း ရှိသော။ ကေုပ္ပါဒနိရောဓာ

စ၊ ကောလမ္ဘကဝတ္ထုကာ။ သင်္ဂီဟ။၁၉။ စိ-တ္တေန သဟ ကေတော ဥပ္ပါဒေါ စ နိရောဓော စ ယေသံ တေ ကေပ္ပါဒနိရောဓာ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၀၄။ ပဌမပဒေ သဟသဒ္ဒတ္ထော ကေတောနိပါတော အဓိပ္ပေတော တွက္ခဏော စ လုတ္တော၊... စိတ္တေန ။ပ။ နိ-ရောဓောတိ ဇောနေ ဥပ္ပဇ္ဇနံ ဥပ္ပါဒေါ၊ နိရုဇ္ဈနံ နိရောဓော။ ဥပ္ပါဒေါ စ နိရောဓော စ ဥပ္ပါဒနိရောဓာ။ ကေတော ဥပ္ပါဒ-နိရောဓာ ယေသံ တေ ကေပ္ပါဒနိရောဓာ။ မဂ္ဂိမဋ္ဌ။၁။၃၀၅-၆။

(ပရမတ္ထဒီပနီ။ဂရ-၌ "ကော ဥပ္ပါဒေါ ကေတသန္ဓိ ကေပ္ပါဒါ။ ကော နိရောဓော ကေတသန္ဓိ ကေနိရောဓာ။ ကေပ္ပါဒါ စ တေ ကေနိရောဓာ စာတိ ကေပ္ပါဒနိ-ရောဓာ။ ဥတ္တရပဒေ ကေသဒ္ဒဿ လောပေါ" ဟု ဖွင့်သည်။ "တစ်ခုသော ဇာတိဟူသော ဖြစ်ခြင်းလည်း ရှိသော, တစ်ခုသော အနိစ္စတာဟူသော ချုပ်ခြင်းလည်းရှိသော" ဟု အနက်ပြန်ရမည်။ အထက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။)

ကေမ္ဘုဇန (နာ) [ကေ+ဥမ္ဘုဇန] တစ်ကြိမ်ငုပ်ခြင်း။ ကေစိ "ကေမ္ဘုဇနေနေဝ ပါပသုဒ္ဓိ ဟောတိ"တိ ဧဝံဒိဋ္ဌိကာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆ရ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၀ရ။

ကေ(ကူ)သဘပွမာဏ (တိ) [(ကေ+ဥသဘ =) ကေ(ကူ)သဘ+ပမာဏ] တစ်ဥသဘပမာဏ ရှိသော။ မဟာသတ္တော ဝါလိကသကဋမ္ပိ ပလာသသကဋမ္ပိ ဝိနိဝိဇ္ဈိတ္တာ ဥဒကေ ကေသဘပွမာဏံ (ကေသဘပွမာဏံ) ကဏ္ဍံ ပေသေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂၆။

ကေသဝ (တိ) [ကေ+ဥသဝ] တစ်ပြိုင်နက်-တစ်ခဲနက်-သော ပွဲသဘင်ရှိသော။ ကော-လင်္ကာရ-ကြည့်။

ကေဒက (နာ) [ကေ+ဥဒက] တစ်ခုတည်း-တစ်စပ်တည်း-တစ်ပြင်တည်း-သော ရေ။ တသ္မာ ပထဝီသန္ဓာရကဥဒကေန (ပထဝီ-သန္ဓာရဒကေန) သဒ္ဓိံ ကေဒကမေဝ တံ ဟောတိတိ ကေစိ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၈၅။ ဝိ သုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၅၄။

ကေနု (တိ) [ကေ+ဥိန] တစ်ခုဖြင့်ယုတ်လျော့သော။ သတ္ထာ ကေနုနေဟိ ပဌဝိ ဘိက္ခု-သတေဟိ သဒ္ဓိံ ဂန္ဓာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉။

ကေနုအတ္တာဘာဝသတ (နာ) [ကေနု + အတ္တ ဘာဝ သတ] တစ်ခုဖြင့် ယုတ်လျော့သော အတ္တဘော တစ်ရာ၊ အတ္တဘောကိုးဆယ့်ကိုးခု၊ ကိုးဆယ့်ကိုးဘဝ။ ကေနုအတ္တာဘာဝ-သတံ အနုဿရိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဂဂ။

ကေနုစတ္တာလီသ (တိ) [ကေနုစတ္တာလီသ+ အ(ဏ)] တစ်ခုဖြင့်ယုတ်လျော့သော လေး-ဆယ်-သုံးဆယ့်ကိုးခု-ပမာဏရှိသော။ ကေနုစတ္တာလီသာယ၊ ပါဠိယာ ဘာဏဝါ-ရတောတိ။ ကေနုတိ(တီ)သ-လည်းကြည့်။

ကေနုစတ္တာလီသဓမ္မ (ပု) [ကေနုစတ္တာလီသ + ဓမ္မ] တစ်ခုဖြင့် ယုတ်လျော့သော လေး-ဆယ်-သုံးဆယ့်ကိုးခု-ပမာဏရှိသောတရား။

တသွာ တေသံ ဝိတ္ထာရေန ရူပရူပတော ကျူနစတ္တာလီသမမ္မာ, တယော စ အရူ-ပိနော ခန္ဓာတိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၉၂။

ကျူနစတ္တာလီသမဝဂ္ဂ (ပု) [ကျူနစတ္တာ လီသမ+ဝဂ္ဂ] တစ်ခုဖြင့်ယုတ်လျော့သော လေးဆယ်-သုံးဆယ့်ကိုးခု-မြောက် ဖြစ်သော ဝဂ်။ ကျူနစတ္တာလီသမဝဂ္ဂေပိ ပဌမာပဒါနာဒီနိ အဋ္ဌမာပဒါနန္တာနိ ဥတ္တာ-နာနေဝ။ အပ၊ဌ၊၂။၁၉၉။

ကျူနစတ္တာလီသာဓိက (တိ) [ကျူနစတ္တာ လီသ+အဓိက] တစ်ခုဖြင့်ယုတ်လျော့သော လေးဆယ်-သုံးဆယ့်ကိုးခု-အပိုအလွန် ရှိသော။ သဗ္ဗေသုပိ တေဝီသတိယာ ပစ္စ-ယေသု ကျူနစတ္တာလီသာဓိကံ ဝါရသတံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၄၁၈။

ကျူနတီသ[1] (ထိ) [ကျူနာ+တီသ] တစ်ခုဖြင့် ယုတ်လျော့သောသုံးဆယ်၊ နှစ်ဆယ့်ကိုးခု။ ကျူနတီသာယ အာကာရေဟိ မမ ဝက္ခံ ဘာသိတွာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၄၉။ မနောဒ္ဓါရေ ပန ဧကေကသ္မိမ္မိ ဝိကပ္ပေ ကျူနတီသ ကတ္တာ။ အံ၊ဌ၊၂။၃၄၈။ ကျူနတီသ ပဒါနိ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၉၉။

ကျူနတီ(တိ)သ[2] (တိ) [ကျူနတီ(တိ)သ+အ (ဏ)။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၃၁၉။ ကျူနတီသတိ+ဌ။ ဌ ပစ္စည်းကြောင့် ဝိသတိ, တိသတိ တို့၌ "တိ"ကိုချေ။ ဝိသတိယာ ပူရဏော ဝိသော။ ကျူနဝိသော။ ဧဝံ တိသော။ ကျူန-တိသော။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၃၄၁။ ကေနဝုတ-လည်းကြည့်။] တစ်ခုဖြင့် ယုတ်လျော့သော သုံးဆယ်-နှစ်ဆယ့်ကိုးခု-တို့၏ပြည့်ကြောင်း ဖြစ်သော၊ နှစ်ဆယ့်ကိုးခုမြောက်ဖြစ်သော။ ကျူနတီသော ဝယသာ သုဘဒ္ဒ။ ဒီ၊၂။ ၁၂၅။ မ၊ဌ၊၁။၃၁၁။ အံ၊ဌ၊၂။၃၉၃။ ကျူန-တီသော ဝယသာတိ ဝယေန ကျူန-တီသဝသော ဟုတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၈၁။ ကျူ-နတီသော ဝယသာတိ ဇတ္ထ ကျူန-တီသဝသာနိ အာယုပရိမာဏံ အဿာတိ ကျူနတီသော။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၃၁၉။ တထာ-ဂတဿ ကျူနတီသေ သံဝစ္ဆရေ ဝိဝဋ္ဋေန ဒ္ဓါရေန ကဏ္ဏကံ အာရုယှ ဆန္ဒသဟာ-ယဿ နိက္ခမိတ္တာ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၆၃။

ကျူနတီသကပ္ပ (ပု) [ကျူနတီသ+ကပ္ပ] နှစ်ဆယ့်ကိုးခုမြောက်ဖြစ်သောကမ္တာ။ ကျူန-တီသကပ္ပမ္မိ၊ ဣတော သောဠသရာဇာနော။ အပ၊၁။၁၆၆။

ကျူနတီသစေတနာ (ထိ) [ကျူနတီသ + စေတနာ] နှစ်ဆယ့်ကိုးခုသော စေတနာ။ ကျူနတီသစေတနာပိ သညာ စ ဝေဒနာ စာတိ ဣမေ ဒွေ ဓမ္မာပိ စိတ္တသင်္ခါ-ရောတ္တေ ဝုစ္စန္တိ။ မ၊ဌ၊၂။၂၆၃။

ကျူနတီသတိ (ထိ) [ကျူနာ+တီသတိ] နှစ်ဆယ့်ကိုးခု။ ဇာတိရူပေန သဒ္ဒီ ကျူန-တီသတိ၊ ရောဂရူပေန သဒ္ဒီ သမတီသတိ ရူပါနိတိ ဝဒန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၇၅။

ကျူနတီသဒီဝသ (ပု) [ကျူနတီသ+ဒီဝသ]

နှစ်ဆယ့်ကိုးရက်။ တသွာ ဂိမှာနတော ကျွန်တီသဒိဝသေ ပရိဟာရံ လဘတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄၃၈။

ကျွန်တီသတိမ (တိ) [ကျွန်တီသတိ+မ] နှစ်ဆယ့်ကိုးခုမြောက်ဖြစ်သော။ တတော ယာဝ ကျွန်တီသတိမော ဒိဝသော။ ဝိ၊ ဌ၊၄။၂၁။

ကျွန်တီသပဝါရဏာ (ထီ) [ကျွန်တီသ+ပဝါရဏာ] နှစ်ဆယ့်ကိုးခုသော ပဝါရဏာ။ ကျွန်တီသပဝါရဏာသု အဿုဓရာ ပဝ-တ္တန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၂၁။

ကျွန်တီသရတ္တိဒိဝ (တိ) [ကျွန်တီသ+ရတ္တိ ဒိဝ] နှစ်ဆယ့်ကိုးခုသောညဉ့်နေ့တို့ရှိသော (လ)။ ကတ္တိကမာသော နာမ ပုဗ္ဗကတ္တိ-ကမာသဿ ကာဠပက္ခပါဋိပဒတော ပဋ္ဌာ-ယ ယာဝ အပရကတ္တိကပုဏ္ဏမာ၊ တာဝ ကျွန်တီသရတ္တိဒိဝေါ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၁၃၅။

ကျွန်တီသဝယ (တိ) [ကျွန်တီသ+ဝယ] နှစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်အရွယ်ရှိသော။။ ပဌမ-ဝယေနာတိ ကျွန်တီသဝယတ္တာ။ ဇာတိယာ ဟိ ယာဝ တေတ္တိသဝယာ ပဌမဝယော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂၈။

ကျွန်တီသဝဿ (နာ) [ကျွန်တီသ+ဝဿ] (၁) နှစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်။ (တိ)(၂) နှစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်အသက်ပမာဏရှိသော၊ အသက်နှစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်ရှိသော၊သူ။ **(၁)** ကျွန်တီသ-ဝဿာနိ ယရေ ဝသိတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၆၇။ **(တိ)(၂)** ကျွန်တီ(တီ)သ² - ကြည့်။

ကျွန်တီသဝဿကာလ (တိ) [ကျွန်တီသ ဝဿ+ကာလ] နှစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်အေသက် ပမာဏ-အသက်နှစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်ရှိသော အခါ။ မဟာသတ္တော ကျွန်တီသဝဿ-ကာလေ ဟတ္ထဂတံ စက္ကဝတ္တိရဇ်ံ ခေဠ-ပိဏ္ဍံ ဝိယ အနပေက္ခော ဆဋ္ဌေတ္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။၃၃၁။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၈။)

ကျွန်တီသဝိဓ (တိ) [ကျွန်တီသ+ဝိဓ] နှစ်ဆယ့်ကိုးပါးအပြားရှိသော။ တေဘူမက-ကုသလာကုသလော ကျွန်တီသဝိဓော မနော မနောကမ္မဒ္ဓါရံ နာမ။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၁၃၀။

ကျွန်ဒါသသတ (နာ) [ကျွန်+ဒါသသတ] တစ်ယောက်ဖြင့် ယုတ်လျော့သော ကျွန်တစ်ရာ၊ ကျွန်ကိုးဆယ့်ကိုးယောက်။ ကျွ-နဒါသသတံ ပူရယမာနော(ဒီ၊ဌ၊၁။၁၃၀)တိ ကေနူနဒါသသတံ အတ္တနာ သဒ္ဓိ အနူ-နဒါသသတံ ကတ္တာ ပူရယမာနော။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၁၅။

ကျွန်နဝုတိ (ထီ) [ကျွန်နာ+နဝုတိ] တစ်ခုဖြင့် ယုတ်လျော့သောကိုးဆယ်၊ တစ်ခုယုတ်ကိုးဆယ်၊ ရှစ်ဆယ့်ကိုးခု။ ကျွန်နဝုတိယာ စိတ္တေဟိ သမ္ပယုတ္တတ္တာ ကျွန်နဝုတိတိ မတာ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၁။

ကျွန်နဝုတိစိတ္တ (နာ) [ကျွန်နဝုတိ+စိတ္တ] တစ်ခုယုတ်ကိုးဆယ်-ရှစ်ဆယ့်ကိုးခု-သော စိတ်။ ကျွန်နဝုတိစိတ္တေဟိ သဟဇာတာ ဝေဒနာ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃။

ကျူနနဝုတိပွဘေဒ (တိ) [ကျူနနဝုတိ+ပဘေဒ] တစ်ခုဖြင့် ယုတ်လျော့သော ကိုးဆယ်-ရှစ်ဆယ့်ကိုးခု-အပြားရှိသော။ မနာ-ယတနံ ... ကျူနနဝုတိပွဘေဒံ ဧက-ဝိသုတ္တရသတပွဘေဒဠု။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။၁၁၄။

ကျူနနဝုတိသတ (နဝ) [ကျူနနဝုတိ+သတ] တစ်ခုဖြင့်ယုတ်လျော့သော ကိုးဆယ် ပိုလွန်သော တစ်ရာ၊ တစ်ရာရှစ်ဆယ့်ကိုးခု။ ဧဝံ ပုရိမပုရိမတော နဝ နဝ အပနေတ္တာ စတုမူလကေ ကျူနနဝုတိသတံ (ပုစ္ဆာ ဟောန္တိ)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၄။

ကျူနပဠဘိက္ခုသတ (နဝ) [ကျူန+ပဠဘိက္ခု သတ] တစ်ခုဖြင့် ယုတ်လျော့သော ရဟန်းငါးရာ၊ ရဟန်းလေးရာကိုးဆယ်ကိုးပါး။ ဒွေ အဂ္ဂသာဝကေ အာဒိံ ကတ္တာ ကျူန-ပဠဘိက္ခုသတာနိပိ ကူဋာဂါရံ ဂန္တ္မာ နိသိန္နာ အဟေသုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၈။

ကျူနပဠသတ (နဝ) [ကျူန+ပဠသတ] တစ်ခုဖြင့် ယုတ်လျော့သော ငါးရာ၊ လေးရာကိုးဆယ်ကိုးပါး။ တွံ ကျူနပဠသတာနံ ဘိက္ခူနံ သလာကံ ဒေဟိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။ သစ္စဗန္ဓေန ပဠသတာနိ ပရိပူရေတုံ "ကျူ-နပဠသတာန"န္တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၈။

ကျူနပညာသံ၊ ကျူနပညာသ၊ ကျူနပညာသာ (ထီ) [ကျူနာ+ပညာသံ (ပညာသ၊ ပညာသာ)] တစ်ခုဖြင့်ယုတ်လျော့သော ငါးရာသော၊ လေးရာကိုး ဆယ်ကိုးခုသော။ ကျူနပညာသ အာဧိဝကသတေ(ဒီ၊၁။၅၀။ သံ၊၂။၁ရ၃)တိ ကျူနပညာသ အာဧိဝ-ဝုတ္တိသတာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။ သစေ ဣမာ ဟေတုပစ္စယာဒိဝသေန ကျူ-နပညာသံ ပုစ္ဆာ သဗ္ဗသော ဝိဿဇ္ဇနံ နလဘန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၁။ နဟိ တတ္ထ ကျူနပညာသ ပုစ္ဆာ ဝိဿဇ္ဇနံ လဘန္တိ (မူလဋီ၊၃။၂၀၅)တိ တတ္ထ တသ္မိံ ဓမ္မာ-နုလောမပစ္စနိယေ ပိတိတ္တိကေ ကျူန-ပညာသ ပုစ္ဆာ ဝိဿဇ္ဇနံ နဟိ လဘန္တိ၊ အဌဝိသေ ပန လဘန္တိတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၃။၂၆၄။ ဓနုဂ္ဂဟော ကျူနပညာသ ဧနေ ကျူနပညာသ ကဏ္ဏေဟိ ဝိဇ္ဈိတ္တာ ပါတေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။ ကျူနပဏ္ဏာသာ-လည်းကြည့်၊

ကျူနပညာသဋ္ဌာနဝိသေသ (ပု) [ကျူနပညာသာ+ဋ္ဌာနဝိသေသ] လေးဆယ့်ကိုးခုသော တီးခတ်ခြင်းအထူး။ ကျူနပညာသဋ္ဌာန-ဝိသေသော တိသော ဒုဝေ...သုတိဘေဒါ စ ဣစ္ဆိတာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၁။ ဧဝံ သဇ္ဇနာဟိ မုစ္ဆနဋ္ဌာနာနိ ကျူနပညာသာတျတ္ထော။ အဘိဓာန်၊ဋီ။၁၃၁။

(ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄ရ-၌ "တေ ကျူနပညာသ တာနဝိသေသာ"ဟု ဝါကျ ရှိသည်၊ "အသံ အမျိုးမျိုးကို ပြောင်းလဲချွဲထွင် တီးမှုတ်-ခြင်းအထူး-တီးမှုတ်ပုံအထူး-လေးဆယ့်ကိုးခု၊ လေးဆယ့်ကိုးခုသော တီးမှုတ်ဟန် သံစဉ်အထူး" ဟု မြန်မာပြန်ရမည်။ အ ကျယ်ကို ဓာန်၊သျ၊သစ်။၁၃၁-ကြည့်။)

ကျူနပညာသတိမ (တိ) [(ကျူနပညာသ-နောင် "တိ"လာ=) ကျူနပညာသတိ+မ]

လေးဆယ်ကိုးခုမြောက်ဖြစ်သော။ အထသ တသို့ သတ္တသတ္တာဟမတ္ထကေ ကျွန်ုပ-ညာသတိမေ ဒိဝသေ ... စိတ္တံ ဥဒပါဒိ။ အပ၊ ၌၁။၉၄။ ဇာ၊၌၁။၉၂။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊၌။၃၄၂။)

ကျွန်ုပညာသ(ပဏ္ဍာသ)ပိုက် (ပု) [ကျွန်ုပညာသာ(ပဏ္ဍာသာ)+ပိုက်] လေးဆယ်ကိုးခုသော ဆွမ်းလုတ်။ အထ ခေါ ဗောဓိသ-တ္တောပိ သုဝဏ္ဏပါတိ ဂဟေတ္တာ ... ကျွန်-ပညာသပိုက်ကေ ကရောန္တော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၌။၉။ ကျွန်ုပဏ္ဍာသပိုက်ကေ ကရောန္တော။ မ၊၌၊ ၂။၈၈။ အံ၊၌၊၁။၃၁၁။

ကျွန်ုပညာသမဝဂ္ဂ (ပု) [ကျွန်ုပညာသမ+ဝဂ္ဂ] လေးဆယ်ကိုးခုမြောက်ဖြစ်သော ဝဂ်။ ကျွန်ုပညာသမဝဂ္ဂေ ပဌမာပဒါနံ သုဝိ-ညေယျမေဝ။ အပ၊၌၊ ၂။ ၂၁၀။

ကျွန်ုပညာသ(ပဏ္ဍာသ)ယောဇန (တိ) [ကျွန်ုပညာသာ(ပဏ္ဍာသာ)+ယောဇန] လေးဆယ်ကိုးယူဇနာရှိသော။ စန္ဒမဏ္ဍလံ ကျွန်-ပညာသယောဇနံ။ ဝိ၊၌၊၁။၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၀၀။ သုတ္တနိ၊၌၊ ၂။၁၆၅။ စူဠနိ၊၌။၃၉။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၆၀။ ကျွန်ုပဏ္ဍာသယောဇနံ စန္ဒမဏ္ဍလံ အဒ္ဒသ။ မ၊၌၊ ၂။၁၅၀။

ကျွန်ုပဏ္ဍာသ(ပဏ္ဍာသာ) (ထိ) [ကျွန်ုနာ + ပဏ္ဍာသ (ပဏ္ဍာသာ)] လေးဆယ်ကိုးခုသော။ ကျွန်ုပဏ္ဍာသ ပိုက်ကေ ကရောန္တော။ အံ၊၌၊၁။၃၁၀။ သုဇာတာယ ဒိန္နပါယာသသ ကျွန်ုပဏ္ဍာသာယ ပိုက်ကေဟိ ပရိဘုတ္တ-ကာလော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊၌၊ ၂။ ၂၆၄။ အံ၊ ၌၊ ၂။ ၂၉၄။

ကျွန်ုပဏ္ဍာသဒိဝသ (ပုဒ်နှ) [ကျွန်ုပဏ္ဍာသ+ဒိဝသ] လေးဆယ်ကိုးရက်။ သောယေဝ ... ဗောဓိမဏ္ဍေ ဝသန္တသ ကျွန်ုပဏ္ဍာသ-ဒိဝသာနိ အာဟာရော အဟောသိ။ အပ၊ ၌၁။ဝ၃-၄။

ကျွန်ုဝိသ (တိ) [ကျွန်ုဝိသ+အဟ] တစ်ဆယ်ကိုးခုမြောက်ဖြစ်သောနေ့၊ တစ်ဆယ်ကိုးရက်နေ့။ ကောဒသ? -ကြည့်။

ကျွန်ုဝိသတိ (ထိ) [ကျွန်ုနာ+ဝိသတိ။ ကေန ဥိနာ ဝိသတိတိ တပ္ပုရိသော။ ရူ။၄၁ ၂။] တစ်ခုယုတ် နှစ်ဆယ်သော၊ တစ်ဆယ်ကိုးခုသော။ ကျွန်ုဝိသတိယာ ပဋိသန္ဓိစိတ္တေသု။ ဒီ၊၌၊ ၂။ ၂၃။ မ၊၌၊၄။၁ ၂၄။

ကျွန်ုဝိသတိတိက (ပု) [ကျွန်ုဝိသတိ+တိက] တစ်ဆယ်ကိုးတိုက်။ သေသေ လဗ္ဘမာနကေ ကျွန်ုဝိသတိတိကေ ယောဇေတ္တာ။ အဘိ၊ ၌၊ ၂။ဝ၅။

ကျွန်ုဝိသတိဘေဒ (တိ) [ကျွန်ုဝိသတိ+ဘေဒ] တစ်ဆယ်ကိုးပါး အပြားရှိသော။ ကျွန်ုဝိသတိဘေဒဿ ပစ္စဝေက္ခဏာ-ဏဿ။ ဝိ၊၌၊ ၂။ဝ ၂။ ပဋိသံ၊၌၊၁။ဝ၀ ၂။ ဝိ သုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၇၉။

ကျွန်ုဝိသတိမ (တိ) [ကျွန်ုဝိသတိ+မ] တစ်ဆယ်ကိုးခုမြောက် ဖြစ်သော။ ယာဝ ကျွန်ုဝိသတိမေ ဝဿေ မဟာပဝါရဏာ။ ဝိ၊၌၊ဝ။ဝ၃၆။

ကျွန်ုဝိသတိမဝဂ္ဂ (ပု) [ကျွန်ုဝိသတိမ+ဝဂ္ဂ] တစ်ဆယ်ကိုးခုမြောက်ဖြစ်သောဝဂ်။ ဣတော

ပရဲ့ ကျွန်ုပ်သတိမဝင်္ဂေ အာဂတာနံ ... ဒသန္နံ ထေရာနံ အပုဗ္ဗံ နတ္ထိ။ အပ၊၁၊၂။ ၁၈၅။

ကျွန်ုပ်သတိဝဂ္ဂ (ပု) [ကျွန်ုပ်သတိ+ဝဂ္ဂ] (ရဟန်း) တစ်ခုယုတ် နှစ်ဆယ်တို့၏ အပေါင်းအစု၊ တစ်ခုယုတ်နှစ်ဆယ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော အပေါင်းအစု။ ဒသဝင်္ဂေန ကာတဗ္ဗံ ကောဒသ ဒ္ဒါဒသ ။ပ။ ကျွန်ုပ်သတိဝင်္ဂေန ကာတဗ္ဗန္တိ စ ဒီပိတံ။ ကခ၊ဋီ။ ၄။ စတုဝဂ္ဂ(ကခ၊ဋီ၊သစ်။၁၃၂)လည်းကြည့်။

ကျွန်ုပ်သတိဝဿ (နာ) [ကျွန်ုပ်သတိ+ဝဿ] (၁) တစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်။ (တိ)(၂) တစ်ဆယ့်ကိုးနှစ် အသက်ပမာဏရှိသော၊ အသက်တစ်ဆယ့်ကိုးနှစ်ရှိသော၊သူ။ (၁) သောကိရ ကျွန်ုပ်သတိဝဿာနိ ဂတပစ္စာဂတိကဝတ္တံ ပူရေန္တော ဧဝ ဝိဟာသိ။ ဒီ၊ဋ၊၁။ ၁ရ၀။ မ၊ဋ၊၁။ ၂၆၂။ အဘိ၊ဋ၊၂။၃၃၆။ သုတ္တနိ၊ဋ၊၁။၅၀။ အပ၊ဋ၊၁။၁၆၁။

(တိ)(၂) ပေါရာဏကတ္ထေရာ ပန ကျွန်ုပ်သတိဝဿံ သာမဏေရံ နိက္ခမနီယပုဏ္ဏမာသိံ အတိက္ကမ္မ ပါဋိပဒဒိဝသေ ဥပသမ္ပာဒေန္တိ။ ဝိ၊ဋ၊၃။၁၃၆။ (-ဝဇိရ။၃၃၃။ သာရတ္ထ၊၃။၈၅။) ကျွန်ုပ်(တိ)သ၊-လည်းကြည့်။

ကျွန်ုပ်သတိဝါရ (ပု၊နာ) [ကျွန်ုပ်သတိ+ဝါရ] တစ်ဆယ့်ကိုးဝါရ။ ဒုတိယဒုကပဌမတိကဝါရာဒယော ကျွန်ုပ်သတိဝါရာ ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ဋ၊၂။၃၅။ (-မ၊ဋ၊၁။၁၅၃။)

ကျွန်ုပ်သတိဝိဓ (တိ) [ကျွန်ုပ်သတိ+ဝိဓ] တစ်ဆယ့်ကိုးပါးအပြားရှိသော။ ဝိမုတ္တိ-ဉာဏဒဿနန္တိ ကျွန်ုပ်သတိဝိဓံ ပစ္စဝေက္ခ-ဏာဉာဏံ။ မ၊ဋ၊၂။၅၃။ ဥဒါန၊ဋ၊၂။ ၂၁၁။ သာရတ္ထ၊၂။၅၃။ (-သုတ္တနိ၊ဋ၊၁။ ၂၅၂။)

ကျွန်ုပ်သဒ္ဒိ (ထီ) [ကျွန်ုပ+သဒ္ဒိ] တစ်ခုယုတ်ခြောက်ဆယ်-ငါးဆယ့်ကိုးခု-သော။ ပါပါ-ဟေတုကမုတ္တာနိ၊ သောဘနာနိတိ ဝုစ္စရေ။ ကျွန်ုပ်သဒ္ဒိ စိတ္တာနိ၊ အထေကနဝုတိပိ ဝါ။ သင်္ဂဟ။၆။ စတုဝိသတိကာမာဝစရပဋိ-တိသမဟဂ္ဂတလောကုတ္တရဝသေန ကျွန်ုပ်သဒ္ဒိပရိမာဏာနိ။ ဝိဘာဝိနီ။ဂရ။ ကျွန်ုပ်သဒ္ဒိတိ ဝုတ္တေ သဒ္ဓေယျသ အပါကဋ-တ္တာ, သဒ္ဓါယ ဧဝ ပါကဋတ္တာ တံ သဒ္ဓေ-ယျံ ပါကဋံ ကာတုံ "ကျွန်ုပ်သဒ္ဒိပရိမာဏာ-နီ"တိ ဝုတ္တံ။ အထ ဝါ ကျွန်ုပ်သဒ္ဒိသဒ္ဒသ သဒ္ဓါသဒ္ဓေယျဝါစကတ္တာ ဣဓ သဒ္ဓေ-ယျဝါစကတ္တံ ဒသ္သေတုံ "ကျွန်ုပ်သဒ္ဒိပရိ-မာဏာနိ"တိ ဝုတ္တံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။ ၂၀၈။

ကျွန်ုပ်သဒ္ဒိဌာန (နာ) [ကျွန်ုပ+သဒ္ဒိ+ဌာန] တစ်ခုယုတ်ခြောက်ဆယ်-ငါးဆယ့်ကိုးခု-သော ဌာန။ တေ ဟိ ဧကတော ပဌာယ မဟာ-ဗလကမ္မပရိယောသာနာနိ ကျွန်ုပ်သဒ္ဒိဌာနာနိ ဝဇ္ဇေတ္တာ။ စရိယာ၊ဋ၊၁ ၂။

ကျွန်ုပ်သဒ္ဒိပရိမာဏ (တိ) [ကျွန်ုပ+သဒ္ဒိ+ပရိမာဏ] တစ်ခုယုတ်ခြောက်ဆယ်-ငါးဆယ့်ကိုးခု-အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ကျွန်ုပ်သဒ္ဒိ-ကြည့်။

ကျွန်ုပ်သဒ္ဒိမတ္တ (တိ) [ကျွန်ုပ+သဒ္ဒိ+မတ္တ] တစ်

ခုယုတ် ခြောက်ဆယ်-ငါးဆယ့်ကိုးခု-အ တိုင်းအရှည်ရှိသော။ ကျွန်သဒ္ဒိမတ္တာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ။ အံ၊၆၊၃။၃၅၆။

ကျွန်သဒ္ဒိဝယ (တိ) [ကျွန်သဒ္ဒိ+ဝယ] တစ်ခုယုတ်ခြောက်ဆယ်-ငါးဆယ့်ကိုး-နှစ် အသက်ပမာဏရှိသော၊ အသက်ငါးဆယ့်ကိုးနှစ်ရှိသော၊သူ။ တေသု ကော သဒ္ဒိဝ-သော၊ ကော ကျွန်သဒ္ဒိဝသော။ ဓမ္မ၊ ၆၊၂။၂၅၉။ ကျွန်တီ(တီ)သ၎-လည်းကြည့်။

ကျွန်သတ (နာ) [ကျွန်+သတ] တစ်ခုယုတ် တစ်ရာ-ကိုးဆယ့်ကိုး-ယောက်သော။ တွံ ပိတု သန္ဓကံ ဓနံ သတကောဋ္ဌာသေ ကာ-ရေတ္တာ ကျွန်သတံ ဘာတိကာနံ ပေသေ-တ္တာ။ ဇာ၊၆၊၄။၁၃၆။ (ကျွန်သတ မှ စ၍ လက္ခ-တိုင်အောင်သော သခ်္ချာပုဒ်တို့သည် နပုံလိုင်ကေဝုစ် ဖြစ်ကြသည်။ ဇာလိနီ၊ ဂါထာ။၂၁၃။)

ကျွန်သတကုမာရ (ပု) [ကျွန်သတ+ကုမာရ] တစ်ခုယုတ်တစ်ရာ-ကိုးဆယ့်ကိုးယောက်-သောမင်းသား။ ဣတရေ ကျွန်သတ-ကုမာရာ ... ကေတော အာဂန္တာ။ ဇာ၊၆၊ ၄။၁၃၅။

ကျွန်သတဘာတု (ပု) [ကျွန်သတ+ဘာတု] တစ်ခုယုတ်တစ်ရာ-ကိုးဆယ့်ကိုးယောက်-သောညီနောင်။ သဗ္ဗာတေ အဘိတိဋ္ဌသိတိ သမာနဇာတိကေ ကျွန်သတဘာတရော အဘိဘဝိတ္တာ တိဋ္ဌသိ။ ဇာ၊၆၊၄။၁၃ရ။

ကျွန်သတသဟဿ (နာ) [ကျွန်+သတ သဟဿ] တစ်ခုယုတ်တစ်သိန်းသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ကျွန်သတသဟဿကပ္ပ (ပု) [ကျွန်သတ သဟဿ+ကပ္ပ] တစ်ခုယုတ်တစ်သိန်းသော ကမ္ဘာ။ ကျွန်သတသဟဿံ၊ ကပ္ပံ နဝိနိပါတိကော(အပ၊၁။၁၉ရ)တိ တိဏသူလ-ပုပ္ဖပူဇာကရဏဖလေန နိရန္တရံ ကျွန်သတ-သဟဿကပ္ပါနံ အဝိနိပါတကော။ အပ၊ ၆၊၂။၁၆ရ။

ကျွန်သတ္တတိစေတနာ (ထီ) [ကျွန်သတ္တတိ +စေတနာ] တစ်ခုယုတ်ခုနစ်ဆယ်သော စေတနာ။ တီသု ဒ္ဒါရေသု ကျွန်သတ္တတိ-စေတနာ ဟောန္တိ။ သံ၊၆၊၂။၅၄။

ကျွန်နာသီတိ (ထီ) [ကျွန်နာ+အသီတိ] တစ်ခုယုတ် ရှစ်ဆယ်-ခုနစ်ဆယ့်ကိုးခု-သော။ ဣမေသု ဘာဝဒ္ဒယေ ကေ ဌပေတ္တာ အဗ္ဗ-တ္တိကာ ကျွန်နာသီတိ, ဗာဟိရာ ကျွန်နာ-သီတိတိ သဗ္ဗေပိ အဋ္ဌပညာသာဓိကံ သတံ ဟောန္တိ။ အနုဋီ၊၁။၁၉။

ကျေပစာရ (တိ) [ကေ+ဥပစာရ] တစ်ခုသော ဥပစာရှိသော။ ဂါမော ကျေပစာရော။ ဝိ၊ ၁။၂၉၉။ ကေ ယရံ ကျေပစာရံ။ ဝိ၊၆၊ ၉၀။ ကေ ယရံ ကော ဥပစာရော ဇေတ္တာတိ ကျေပစာရံ၊ ယရံ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၅၀၃။

ကျေပစာရဌာန (နာ) [ကျေပစာရ+ဌာန] တစ်ခုသော-တူသော-ဥပစာရှိသောအရပ်။ သ-စေပိ ဂေါဓာဇိဌာလမဂ္ဂံသာဒီသု ကောစိ

ပဝိသိတ္တာ ဘိက္ခုနော ဝသနသေနာသနေ ကေူပစာရဌာနေ သယတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၂။

ကေူပစာရသင်္ဘာ (ထိ) [ကေူပစာရ+သင်္ဘာ] တစ်ခုသောဥပစာရ၌-ဟူသော အရေအတွက်-ဟုခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ အပရိကၠိတ္တာနာနာဝါသာ ကေူပစာရသင်္ဘာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝဇိရ။ ၄၂၁။

ကေူပစာရသီမာ (ထိ) [ကေူပစာရ+သီမာ] တစ်ခုသော ဥပစာရ၌သော-သိမ်-အပိုင်းအခြား-ကျောင်းတိုက်။ ကေသီမာဝိဟာ-ရေဟိတိ ကေူပစာရသီမာယံ ဒ္ဒိဟိ ဝိဟာ-ရေဟိ။ သာရတ္ထ၊ဋီ။၃၄၃။

ကေူပေါသထ[၁] (ပု) [ကေ+ဥပေါသထ] (၁) တူသောဥပုသ်ကံ ဆောင်ခြင်း၊ အတူတကွ ဥပုသ်ကံပြုခြင်း။ (တိ)(၂) တူသောဥပုသ်ကံရှိသော၊ အတူတကွဥပုသ်ကံ ဆောင်ရာဖြစ်သော (သိမ်)။ **(၁)** သမာနသံဝါသောတိ သမာနော ကေူပေါသထာဒိဘေဒေါ သံ-ဝါသော အဿာတိ သမာနသံဝါသော၊ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၅၀။

(တိ)(၂) အယံ တတ္ထ သမာနသံဝါသာ ကေူပေါသထာ။ ဝိ၊ဌ။၁၅၀၊(-၁၄၈။) အယံ တတ္ထ သမာနသံဝါသာ ကေူပေါသထာတိ အယံ တေသု နဒီအာဒီသု ဥဒကုကၠေပ-ပရိစ္ဆိန္နာ သီမာ သမာနသံဝါသာ ဧေဝ ကေူပေါသထာ စ။ ကခ်ီ။၉၁။ ကေနာ ဥပေါသထော ဧတ္ထာတိ ကေူပေါသထာ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၁၄၅။

ကေူပေါသထ[၂] (ပု) [ဧက+ဥပေါသထဝါသ] တစ်ခုသော-တစ်ကြိမ်သော-တစ်ရက်ပတ်လုံး-ဥပုသ်စောင့်သုံးခြင်း။ ကေူပေါသထံ ဥပဝသိသံ။ ဝိမာန။၄၃။ ကေူပေါသထန္တိ ဧကဒိဝသံ ဥပေါသထဝါသံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၃၃။

ကေူပေါသထိကာ (ထိ) [ကေူပေါသထ+ကိုက+အာ(ဣတ္ထိပစ္စည်း)] တစ်ရက်ပတ်လုံး ဥပုသ်စောင့်သုံးခဲ့သော၊သူ (ရဟန်းမိန်းမ)။ ဣတ္ထံ သုဒံ ကေူပေါသထိကာ ဘိက္ခုနီ ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၂၀၀။

လွန်ခဲ့သော(၉၁)ကမ္ဘာထက်၌ ဗန္ဓုမတီမြို့ဝယ် ဗန္ဓုမာမင်းသည် လပြည့်နေ့၌ ဥပုသ်စောင့်သုံးလေ့ရှိ၏။ ထိုသို့ ဥပုသ်စောင့်သုံးသည်ကို သိရှိသောအိုးထိန်းသည် အမျိုးသွီးတစ်ဦးသည် "မင်းဖြစ်ပါလျက်လည်း မင်းစည်းစိမ်ကို စွန့်လျက် ဥပုသ်စောင့်သုံးသောကြောင့် ထိုဥပုသ်စောင့်သုံးခြင်းသည် အကျိုးရှိသော လုပ်ငန်းဖြစ်သည်" ဟု ဆင်ခြင်ကာ ဥပုသ်စောင့်သုံးခဲ့သည်။ ထိုကောင်းမှုကြောင့် နတ်မင်း၏ မိဖုရား၊ စကြဝဠာမင်း၏ မိဖုရား အကြိမ်များစွာဖြစ်၍ ဤဘုရားရှင် ပွင့်တော်မူသော အခါ (၇)နှစ်အရွယ်ကပင် ရှင်ပြုခဲ့၍ လဝက်ခန့်အကြာတွင် ရဟန္တာ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလေသည်။ အပ၊၂။ ၁၉၉-၂၀၀။

ကေူသဘပွမာက (တိ) [ကေူသဘ+ပမာက] တစ်ဥသဘ ပမာကရှိသော။ ကေု(ကူ)သ-ဘပွမာက-ကြည့်။

ကျူသု (ထီးပု) [ကေ+ဥသု] မြား တစ်-စင်း -ချောင်း။ တယော ကျူသုနာ ဟတာ။ ဇာ၂။၁ရရ။ ဣမေ တယော ဇနာ ကေ-ဥသုနာ ဟတာ။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။၁၀၃။

ကေ (ပု) [ကေ+ယောဝိဘတ်။ အနုကရဏဇ နာမ်ပုဒ်။] ကေ-အချို့သော-ဆရာတို့။ ကေဝါဒ -ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကေက[1] (တိ) [ကေ။ ဝိစ္ဆာပုဒ်။ မောဂ်၊ ၂။၅၅။ ကေဝ်က (သံ)] တစ်ခုတစ်ခုသော။ အယံ ဟံသော အမှာကံ ကေကံ ပတ္တံ ဒေတိ။ ဝိ၂။၃၄၀။ တတ္ထ အန္ဓေဝါသိကေသု ကေမေကဿ ကေကော မာသကော သာဟတ္ထိကော ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၂၁-၂။ (မအူ၊သျ၊၁-၌ ကေဠ ကေဠ ကေကံ-ဟု ဝိဂ္ဂဟပြုသည်။ ကေကအဂ်ါတိရေက-ကြည့်။ ဘေဒစိန္တာ။၂၈၉-၌ "ဝိစ္ဆာပုဒ်၌ သမာသ်မဖြစ်"ဟု ဆိုသည်။)

ကေက[2] (တိ) [ကေ+ကေ] (၁) တစ်ယောက် -သည်-နှင့်-တစ်ယောက်၊ တစ်ယောက်ချင်း ချင်း။ (၂) တစ်ခုတစ်ခု၊ တစ်ယောက် တစ်ယောက်။ **(၁)** ဣတ္ထိယဒ္ဒါနဂမနေ၊ ကေကာယ နိသီဒနေ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဂါထာ။ ၁၂၃။ ကေကာယ နိသီဒနေတိ ဏ္ဍ ကေကော ကောယ ဣတ္ထိယာ နိသီဒနေတိ အတ္ထော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ။၁၃၁။ ကေနကော ကေကော၊ တသာ နိသဇ္ဇာယာတိ အတ္ထော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၁၈။ (၂) ကေကအဂ်ုံလ-ကြည့်။

ကေကအင် (နာ) [ကေက+အင်] တစ်ခု တစ်ခုသော-အဂ်ါ-အစိတ်အပိုင်း။ တောနိ ပန ကေကအင်ဝေသန နာ လဗ္ဘန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။၃ဖ။ ကေကအင်ဝေသနာ(ပဋိသံ၊ဌ၊ ၁။၂၃၄)တိ ကေကပစ္စယဂ်ံဝေသန။ ပဋိ သံ၊ဂ်။၁ရ၂။

ကေကအဂ်ါတိရေက (ပု) [ကေကအင်+ အတိရေက] တစ်ခုတစ်ခုသော-အဂ်ါ-တရား-အစု-ပိုလွန်ခြင်း။ ကတမော အဂ်ုံ-တ္တရနိကာယော။ ကေကအဂ်ါတိရေက-ဝေသန ဌိတာနိ (ကထိတာနိ) ... သုတ္တာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၂။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၄။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂ဖ။ ကေကေဟိ အင်ေဟိ ဥပရူပရိ ဥတ္တရော အဓိကော ဏ္ဍာတိ အဂ်ုံတ္တရောတိ အာဟ "ကေကအဂ်ါတိရေကဝေသနာ"တိအာဒိ။ ... အင်္ဂန္တိ စ ဓမ္မကောဋ္ဌာသော။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၂၃။ (ကေဠ ကေဠ ကေကံ၊ ကေကံ အင်ံ ကေကအင်ံ၊ ကေ-ကအင်ေန အတိရေကာနိ ကေကအဂ်ါ-တိရေကာနိ။ မအူ၊သျ၊၁။၂၀၉။)

ကေကအဂ်ုံလ (နာ) [ကေက + အဂ်ုံလ] တစ်ခုတစ်ခုသောလက်ချောင်း။ ဒ္ဝိန္နံ အဂ်ုံ-လာနံ သဟ ပဝေသနေ ကေကအဂ်ုံလ-သ ကေကံ ပဗ္ဗံ ကတ္တာ ဒ္ဝေ ပဗ္ဗာ။ ဝဇိရ။၃ဖ၈။

ကေကအနုပဿနာ (ထီ) [ကေကာ+အနု ပဿနာ] တစ်ခုတစ်ခုသော-အနုပဿနာ-ဝိပဿနာ။ ကေကအနုပဿနာဝေသန ဟေတ္ထ ကေကဿ ဝိပဿနုပက္ကိလေ-သုပ္ပတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၉၄။

ဧကကအယန (နာ) [ဧကက+အယန] တစ်ခု တစ်ခုသော-အယဉ်-လက္ခဏာယဉ်။ ဒွိသတ် ကောဋ္ဌာသေ ကတ္တာ ဧကက-အယနဝသေနာတိပိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၀၈။

ဧကကဋ္ဌဒ္ဓိပါဒ (ပု) [ဧကက+ဋ္ဌဒ္ဓိပါဒ] တစ်ခုတစ်ခုသောဋ္ဌဒ္ဓိပါဒ်။ စတူသု ဋ္ဌဒ္ဓိ-ပါဒေသု ဧကကဋ္ဌဒ္ဓိပါဒဝသေန ဒသ ဒသ ကတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။

ဧကကဋ္ဌရိယာပထိက (တိ) [ဧကကဋ္ဌရိ-ယာပထ+ဋ္ဌက] တစ်ခုတစ်ခုသောဋ္ဌရိယာ-ပုထ် ရှိသော၊သူ။ ဗဟုဝစနေန ဟိ ဝုတ္တော သဗ္ဗေပိ နိမ္မိတာ သကိ ဧကကဋ္ဌရိယာ-ပထိကာ ဝိယ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄။

ဧကကဥတု (ထီ၊ပု) [ဧကက+ဥတု] တစ်ခု တစ်ခုသော ဥတု။ ဝဿာနဟေမန္တဂိမ္ဟသု တီသု ဥတူသု ဧကကဥတုဝသေန ... တိလက္ခဏံ အာရောပေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၆၊ (-၂၅၈။)

ဧကကရိသခေတ္တ (နာ) [ဧကကရိသ+ခေတ္တ] တစ်ပယ်တစ်ပယ် ပမာဏရှိသော လယ်။ ဧကကရိသခေတ္တတော ပဏ္ဏ-သမ္မိ သဒ္ဓိပိ သကဋပမာဏာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄ရ။

ဧကကလာပ (ပု) [ဧကက+ကလာပ] တစ်ခုတစ်ခုသော-အစု-အစည်း-ကလာပ်စည်း။ ပဌမသု ခန္ဓေသု အတိတာဒိကော-ဋ္ဌာသံ ဧကကကလာပတော ဂဟေတ္တာ အနိစ္စာဒိဝသေန သမ္မသနံ ကလာပသမ္မ-သနံ။ ဝိမတိ၊ဋ၊ ၂။ ၂၁။

ဧကကကသိဏာရမ္မဏ (တိ) [ဧကက-ကသိဏ+အာရမ္မဏ] တစ်ခုတစ်ခုသော ကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ ဧကက-ကသိဏာရမ္မဏဿာပိ စျာနဿ ဝသိတာနံ ဝုတ္တတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ဋ၊ ၂၈၅။

ဧကကဟာပဏဂ္ဃနက (တိ) [ဧကက-ကဟာပဏ + အဂ္ဃနက] တစ် ကဟာပဏ-တစ်ကျပ် တစ်ကျပ်-ထိုက်-တန်သော။ သေဋ္ဌီတာ ဧကေကံ ပိဏ္ဍပါတံ ဧကကကဟာပဏဂ္ဃနကံ ကတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄ ၂ ၉။)

ဧကကကာယာနုပဿီ (တိ) [ဧကက-ကာယ+အနုပဿီ] တစ်ပါး-တစ်ပါး-သော ထွက်လေဝင်လေအပေါင်း-စသောကာယ၌ အဖန်ဖန် ရှုလေ့ရှိသော၊သူ။ အဿာသပ-ဿာသကာယာဒိကေ ဗဟုဓာ ဝုတ္တကာယေ ဧကကကာယာနုပဿီ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆ ၂။

ဧကကာလ (ပု) [ဧကက+ကာလ] တစ်ခု တစ်ခုသော အခါ၊ တစ်ခါ တစ်ရံ၊ တစ်-ခါတလေ။ ဣဒံ ဝလယံ ဧကကာလေ-နာ ယဇ္ဇေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၆။

ဧကကိစ္စ (တိ) [ဧကက+ကိစ္စ] တစ်ခု တစ်ခုသောကိစ္စရှိသော။ "အဋ္ဌာရသ ဓမ္မာ ဧကကကိစ္စာ"တိ ဥတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁ရ၉။

ဧကကဏ္ဍ (ထီ) [ဧကကာ+ကဏ္ဍ] တစ်-ခု တစ်ခုသော-ကဏ္ဍ-ကျောင်းငယ်။ ဒဗ္ဗသ-

မ္ဘာရေ သမောဓနေတွာ သတံ သတံ ဟုတ္တာ ငေကကုဋိ ငေကစက်မနာ-ဒိပရိဝါရံ ကတ္တာ။ မ၊၆၊၄။၂၄၁။

ငေကကုမ္ဘ (ပု) [ငေက+ကုမ္ဘ] တစ်ခု တစ်ခုသောအိုး။ ယသ္မိ ဝိဟာရေ ဒသ ဘိက္ခူ ဒသေဝ စ သပ္ပိကုမ္ဘာ ဒိယျန္တိ၊ ငေကကုမ္ဘဝသေနေဝ ဘာဇေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၆၊၄။၁၀ရ။

ငေကကုလ (နာ) [ငေက+ကုလ] တစ်ခု တစ်ခုသော-အမျိုး-အိမ်။ တုမ္မေ ငေက-ကုလတော ငေကံ ဒါရကံ ဒေထ။ အံ၊ ၆၊၁။၁၄၉။ အပ၊၆၊၁။၃၀၃။

ငေကကုသလ (နာ) [ငေက+ကုသလ] တစ်ခုတစ်ခုသော ကုသိုလ်။ ယထာ ဟေဋ္ဌာ ငေကကုသလေ စတုန္နံ စတုက္ကာနံ ၈-သေန နဝ သောဋသကာ လဒ္ဓါ။ အဘိ၊ ၆၊၂။၂၀၂။

ငေကကောဋ္ဌာသ (ပု) [ငေက+ကောဋ္ဌာသ] တစ်ခုတစ်ခုသော အဖို့အစု။ ကေသာဒီသု ငေကကောဋ္ဌာသေသု အရဟတ္တံ ပတ္တာနံ ဘိက္ခူနမ္ပိ ဘိက္ခုနီနမ္ပိ ဥပါသကာနမ္ပိ ပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ ၆၊ ၁။ ၃၃၅။

ငေကကောဋ္ဌာသနိဒ္ဓါရဏ (နာ) [ငေက-ကောဋ္ဌာသ+နိဒ္ဓါရဏ] တစ်ခုတစ်ခုသောအဖို့ အစုကို ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ ငေကပဒုဒ္ဓါရဏ-ကြည့်။

ငေကကောဋ္ဌာသဝေဒနာ (ထီ) [ငေက-ကောဋ္ဌာသ+ဝေဒနာ] တစ်ခုတစ်ခုသောအဖို့ အစုဟု ဖြစ်သော ဝေဒနာ။ ငေကကော-ဋ္ဌာသဝေဒနာ တံ တံ ကောဋ္ဌာသဝေ-နာယ ဝေ သန္ဓိကေ၊ ဣတရာ ဣတရာယ ဒုရေတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ ၆၊ ၂။ ၁၈။

ငေကကွရ (နာ) [ငေက+အကွရ] တစ်လုံး တစ်လုံးသော အကွရာ။ သတ္တ သတ္တ သဒ္ဒါ ငေတော ဟုတ္တာ ငေကကွရဘာဝံ ဂန္တာ။ ဝဇိရ။ ၁၅ရ။ ကခ်ီ၊ ဋီ။ ၄၃။

ငေကခန္ဓ (ပု) [ငေက+ခန္ဓ] တစ်ခု တစ်ခု သော ခန္ဓာ။ ပဋ္ဌကွန္ဓေတိ သမ္ပဟတော ဝုတ္တော်ပိ ငေကကွန္ဓဝသေန အတ္ထဝဏ္ဏနာ ကလာပသမ္မသနနိဒ္ဒေသေ ဝိသုံ ဝိသုံ အာဂတတ္တာ။ ပဋိသံ၊ ၆၊ ၂။ ၃၁ရ။

ငေကခန္ဓမူလက (တိ) [ငေကခန္ဓ+-မူလက] တစ်ခုတစ်ခုသောခန္ဓာလျှင် မူလ ရှိသော။ ဣပံ ခန္ဓော၊ ခန္ဓာ ဝေဒနာတိ အာဒိနာ နယေန ငေကခန္ဓမူလကာနိ စတ္တာရိ စတ္တာရိ စက္ကာနိ ဗန္ဓိတ္တာ ဂတော။ အဘိ၊ ၆၊ ၃။ ၂၉၃။

ငေကဂဇ္ဆ (ပု) [ငေက+ဂဇ္ဆ] တစ်ခု တစ်ခု သောတိုက်ခန်း။ ငေကဂဇ္ဆဿ ဒ္ဒီသု ပ-သေသု ကုဋ္ဌံ နိဟရိတ္တာ ကတံ ပရိစ္ဆိန္န-ဂဇ္ဆပုစာရံ နာမ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၈။ (-ဝိမတိ၊ ၂။ ၆။)

ငေကဂါထာ (ထီ) [ငေကာ+ဂါထာ] တစ်ခု တစ်ခုသော ဂါထာ။ တံ ဗြဟ္မဲ ဥပသန္ဓောတိ တံ ဝေရုပ် ငေကဂါထာယ ဝုတ္တံ ဥပသန္ဓောတိ ကထေမိ။ သုတ္တနိ၊ ၆၊ ၂။ ၂၆၅။ (-မ၊ ၆၊ ၃။ ၆၈။)

ဧကေကဂါမ (ပု) [ဧကေက+ဂါမ] တစ်ခု တစ်ခုသော ရွာ။ မနုဿာ တဿ ဗလိ-ကမ္မတ္ထံ ဧကေကဂါမတော ဧကေက် ပုရိသံ အာဟရိသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၅၂။

ဧကေကဂါဝုတန္ဆရ (တိ) [ဧကေကဂါဝုတ+အန္ဆရ] တစ်ဂါဝုတ် တစ်ဂါဝုတ် အကြား၊ရှိသော၊ တစ်ဂါဝုတ် တစ်ဂါဝုတ်ခြား၊သော။ တဿ ဧကေကဂါဝုတန္ဆရာနိ စတ္တာရိ ဒ္ဒါရာနိ အဟေသုံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၉၃။

ဧကေကဂုမ္ဗ (ပု) [ဧကေက+ဂုမ္ဗ] တစ်ခု တစ်ခုသော အစုအပေါင်း။ ပဠဿတာ ကဿ-ကာ သဗ္ဗေ ... ဒသ ဒသ နုဂ်လာ ဧကေ-ကဂုမ္ဗာ ဟုတ္တာ ဂစ္ဆန္တိ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၂၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၂၄။

ဧကေကဂ်ဒဿီ (တိ) [ဧကေကဂ်+ဒိဿ+ဏီ] တစ်ခုသော-အဂ်ါ-အစိတ်အပိုင်း-ကို သိမြင်(ထိတွေ့)သော၊သူ။ ဧကဂ်ဒဿီ-ကြည့်။

ဧကေကစက္ကပထ (ပု) [ဧကေက+စက္ကပထ] တစ်ခု တစ်ခု-တစ်ဖက် တစ်ဖက်-သော လှည်းဘီးလမ်း။ သစေ ဒ္ဒေပိ သကဋပထေ (သကဋမဂ္ဂသ္မိံ) ဧကေကစက္ကပထေန ဝါ ဥပ္ပထေန ဝါ သမဓုရံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁ရ၁။ ကခ်ါ။ ၂၈ရ။ ဧကေကစက္ကပထေနာတိ ဧကေကသ စက္ကသ မဂ္ဂေန။ ကခ်ါ၊ မဟာဋီ၊၄။၃ဖ၆။

ဧကေကစက္ကဝါဠ (နာ) [ဧကေက+စက္ကဝါဠ] တစ်ခု တစ်ခုသော စကြဝဠာ။ တဒါ ပန သဗ္ဗာပိ တာ (ဒေဝတာ) ဧကေကစက္ကဝါဠေ ... ဗောဓိသတ္တဿ သန္ဓိကံ ဂန္တွာ။ အပဒါ၊ ၁။၅၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၃၁ရ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၅ရ။

ဧကေကစက်မန (နာ) [ဧကေက+စက်မန] တစ်ခု တစ်ခုသော စကြိုလမ်း။ ဧကေကကုဋိ-ကြည့်။

ဧကေကစတုက္က (ပု၊နာ) [ဧကေက+စတုက္က] တစ်ခုတစ်ခုသော-လေးခုအပေါင်း-စတုက္ကဝ။ လေးခုတစ်စုံ တစ်စုံ။ ဧကေကစတုက္ကဝေသနာ(ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂ရ၀)တိ တေရသသု စတုက္ကေသု ဧကေကေန စတုက္ကဝေသန စတသော စတသော ဘူမိယော ဝေဒိ-တဗ္ဗော။ ပဋိသံ၊ဂ်။၁။၃ရ။ (-ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၁၁။ ပဋိသံ၊ဂ်။၂ရ၆။)

ဧကေကစိတ္တက္ခဏ (ပု) [ဧကေက+စိတ္တက္ခဏ] တစ်ခုတစ်ခုသော စိတ္တက္ခဏ။ ပုဗ္ဗေ ဧကေ-ကစိတ္တက္ခဏေ တိက္ခတ္တုံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ ဝုတ္တံ ကမ္မသမုဋ္ဌာနဿ သတ္တဝိဓံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၉၃-၄။ (-မူလဋီ၊၂။၁၁၅။)

ဧကေကစိတ္တာနုပဿနာ (ထီ) [ဧကေကစိတ္ত+အနုပဿနာ] တစ်ခုတစ်ခုသော-စိတ်ကို အဖန်ဖန်ရှုခြင်း-စိတ္တာနုပဿနာ။ သရာဂါ-ဒိဂေ သောဠသပ္ပဘေဒေ စိတ္တေ ဝိသုံ ဝိသုံ အနိစ္စာဒိတော ဧကေကစိတ္တာနုပ-ဿနာ။ မဟာနိ၊ဌ။၄၁။

ဧကေကစိတ္တာနုပဿီ (တိ) [ဧကေကစိတ္ত+အနုပဿီ] တစ်ခုတစ်ခုသောစိတ်ကို အဖန်ဖန်ရှုသော၊သူ။ သရာဂါဒိဂေ သောဠ-သပ္ပဘေဒေ ဝိသုံ ဝိသုံ အနိစ္စာဒိတော ဧကေကစိတ္တာနုပဿီ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁ဖ၄။

ဧကေကဗျာနဟေတု (ပုဒ်နာ) [ဧကေကဗျာန + ဟေတု] တစ်ခုတစ်ခုသော စာန်၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ ဤတိ အသုဘာနိ သုဘဂုဏော၊ ဒသသတလောစနေန ထုတကိတ္တိ။ ယာနိ အဝေါစ ဒသဗလော၊ ဧကေကဗျာနဟေတူနိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈ရ။

ဧကေကဌာန (နာ) [ဧကေက+ဌာန] တစ်ခုတစ်ခုသော အရပ်ဌာန။ ဥပါသိကာ ဧကေကဌာနတော ဧကေကမေဝ အာဂစ္ဆန္တီ ဒိသ္မာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၈၅။

ဧကေကတိလုဒ္ဓါရ (ပုဒ်) [ဧကေကတိလ+ဥဒ္ဓါရ] တစ်လုံးတစ်လုံးသော နှမ်းစေ့ကို ထုတ်ခြင်း။ ဧကသ္မိံ ကောသလကေ တိလဝါဟေ ဝဿသတေ ဝဿသတေ ဧကေကတိလုဒ္ဓါရေ ကယိရမာနေ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၃။

ဧကေကတ္ထဒီပိကာ (ထီ) [ဧကေကတ္ထ+ဒီပိကာ] တစ်ခုတစ်ခုသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြသော။ ဝါစာယ ဝါစာယာတိ ဧကေကတ္ထဒီပိကာယ ဝါစာယ ဝါစာယ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၃၂။ ဝိမတိ၊၁။၁ရ၅။

ဧကေကဒဏ္ဍ (ပုဒ်) [ဧကေက+ဒဏ္ဍ] တစ်ခုတစ်ခုသော တုတ်ချောင်း။ ဧကေကဒဏ္ဍေန ဝါ ဧကေကလေဋ္ဌုနာ ဝါ မံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေဿန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၅၄ရ။

ဧကေကဒိဝသ (ပုဒ်နာ) [ဧကေက+ဒိဝသ] တစ်ခုတစ်ခုသော-နေ့-ရက်။ ဒုတိယဒိဝသေပိ နေသံ ဒါနံ ဒတ္တာ ပုန ယရပဋိပါဋိယာ ဧကေကဒိဝသံ ဒါနမဒံသု။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ ၂၉ရ။ (-သံ၊ဌ၊၂။၉၈။)

ဧကေကဒိသာ (ထီ) [ဧကေကာ+ဒိသာ] တစ်ခုတစ်ခုသော အရပ်မျက်နှာ။ သစေ ပန မဇ္ဈဌတ္တာ ဧကေကဒိသတော တိယောဇနံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၂ရ။ (-ဝိမတိ၊၂။ဖ။)

ဧကေကဓံသန (နာ) [ဧကေက+ဓံသန] တစ်ယောက် တစ်ယောက်-တစ်ယောက်ယောက်-ကို ဖျက်ဆီးခြင်း၊ တစ်ယောက်ယောက်၏-ပျက်စီး-သေခြင်း။ ဧကောဝေကေကဓံသနေ(ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။ ၂၈ရ)တိ မာတု ဝါ ဒါရကဿ ဝါ မရဏေ ဧကော ပါဏာတိပါတော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၁၄၅။

ဧကေကဓမ္မ (ပုဒ်) [ဧကေက+ဓမ္မ] တစ်ခုတစ်ခုသော တရား။ ဤဒါနိ တမေဝတ္ထံ ဧကေကဓမ္မေ ပဋိလာဘဝသေန ယောဇေတွာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၀၈။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၈၅။)

ဧကေကဓမ္မာနုပဿနာ (ထီ) [ဧကေကဓမ္မ+ အနုပဿနာ] တစ်ခုတစ်ခုသော-တရားကို အဖန်ဖန်ရှုခြင်း-ဓမ္မာနုပဿနာ။ သေသတေဘူမကဓမ္မေသု ဝိသုံ ဝိသုံ အနိစ္စာဒိတော ဧကေကဓမ္မာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာနသုတ္တန္တေ ဝုတ္တာနယေန နိဝရဏာဒိဓမ္မာနုပဿနာတိ။ မဟာနိ၊ဌ။၄၁။

ဧကေကဓမ္မာနုပဿီ (တိ) [ဧကေကဓမ္မ + အနုပဿီ] တစ်ခုတစ်ခုသောတရားကို အဖန်ဖန် ရှုသောသူ။ သေသတေဘူမကဓမ္မေသု ... ဝိသုံ ဝိသုံ အနိစ္စာဒိတော ဧကေကဓမ္မာနုပဿီတိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁ဖ၄။

ငေကကဓာတု (ထီ) [ငေကကာ+ဓာတု] တစ်ခု တစ်ခုသော ဓာတ်။ ဝိတ္ထာရဝေသနာတိ ငေကကဓာတုဝေသန။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၇။

ငေကကဓာတုပ္ပဒေသ (ပု) [ငေကကဓာတု +ပဒေသ] တစ်ခုတစ်ခုသောဓာတ်တော် အစိတ်အပိုင်း။ ငေကကဓာတုပ္ပဒေသတော တေဇောဒကနိက္ခမနာဒိဝသေန ယမကံ ယမကံ ဟုတ္တာ ပဝတ္တံ ပါဋိဟာရိယံ ယမကပါဋိဟာရိယံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇၄-၅။

ငေကကနဂရဝါသီ (တိ) [ငေကကနဂရ+ဝသ+ ဏီ] တစ်ခုတစ်ခုသောမြို့၌ နေသော၊သူ။ ငေကကနဂရဝါသိနော ဒွေ ဒွေ နာဠိယော လဘိသု။ ဒီ၊ဋ၊၂။၂၀၁။

ငေကကနာမက (တိ) [ငေကက+နာမ+က] တစ်ခုတစ်ခုသောအမည်ရှိသော၊ အမည် အသီးသီးရှိသော၊ အမည်မတူသော၊သူ။ ငေကနာမက(၂) ကြည့်။

ငေကကနိစ္စိတ (တိ) [ငေကက+နိစိတ။ ဆန်း ကြောင့် ဒွေဘော်ပြု။] တစ်ယောက် တစ်ယောက်စီ-တစ်ယောက်ချင်း တစ်ယောက်ချင်း-ရွေးကောက်ယူအပ်သော။ တီသမေ-ပုရိသနာဝုတ္တော၊ သဗ္ဗေဝေကကနိစ္စိတာ။ ဇာ၊၂။၂၁၅။ သဗ္ဗေဝေကကနိစ္စိတာတိ ဧ-တ္တကာ မယံ့ ပရေသံ ဟတ္ထတော အာဝုဓံ ဂဟေတ္တာ ပစ္စာမိတ္တာနံ သီသပါတနသမတ္ထာ ဧကေကံ ဝိစိနိတ္တာ ဂဟိတာ အနိဝတ္တိနော ယောဓတိ ဒဿေတိ။ ဇာ၊ဋ၊၆။၂၉၉။

ငေကကနေတ္တ (တိ) [ငေကက+နေတ္တ] တစ်လုံး တစ်လုံးသော မျက်စိရှိသော၊ မျက်စိ တစ်လုံးစီ ရှိသော၊သူ။ ကေနေတ္တ-ကြည့်။

ငေကကပံသုမုဋ္ဌိ (ထီ၊ပု) [ငေကက+ပံသုမုဋ္ဌိ] တစ်ခုတစ်ခုသော မြေဆုပ်၊ မြေ တစ်ဆုပ် တစ်ဆုပ်။ သာ ပန တာဝ မဟတီ သေနာ သစေ ဧကေကပံသုမုဋ္ဌိं ဝါ ဧကေကလေဋ္ဌုं ဝါ ဂဟေတ္တာ နဂရာဘိမုခါ ခိပေယ္ယ။ ဇာ၊ ဋ၊၆။၂၅၁။

ငေကကပစ္စယ (ပု) [ငေကက+ပစ္စယ] တစ်ခု တစ်ခုသောပစ္စည်း။ ဧကေကပစ္စယေ ယထာ၊ ဘဝန္တိ ကေ့ုနပညာသ။ မူလဋီ၊၃။၂၄၅။

ငေကကပဏ္ဏ (တိ) [ငေကက+ပဏ္ဏ] (ဝဲ,ယာ တစ်ဖက်တစ်ချက်၌) သစ်ရွက်-တစ်ခုတစ်ခု-တစ်ခုစီ-ရှိသော။ ဧကပဏ္ဏ (တိ)(၂) ကြည့်။

ငေကကပဒ (နာ) [ငေကက+ပဒ] (၁) တစ်ခု တစ်ခုသော ပုဒ်။ (၂) တစ်ခုတစ်ခုသော တရား:အစု။ **(၁)** ဧဝံ သုခါဒီနံ နဝန္နံ ပဒါနံ အတ္ထာယ ဧကေကပဒေ ဒသ ဒသ ကတ္တာ။ ဝိ၊ဋ၊၂။၁၁ ၂။ **(၂)** ဧကေကပဒုဒ္ဓါရ-ထောင့် ကွင်းကြည့်။

ငေကကပဒဂါဟီ (တိ) [ငေကကပဒဂါဟ+ဏီ] (စုဏ္ဏိယ၌ဟောအပ်ပြီးသော ပုဒ်နှင့်တူ သော) တစ်ခုတစ်ခုသောပုဒ်ကို ယူခြင်း ရှိသော။ (နိသျှဉ် ဧကပဒဂါဟီ-ဟုရှိသည်။) ဧကပဒိက (၂) ကြည့်။

ငေကကပဒမူလိက (တိ) [ငေကကပဒမူလ+ ဏိက] တစ်ခုတစ်ခုသောပုဒ်လျှင် မူလ ရှိသော။ အပိ စေတ္ထ ယံ သံဃသုဒ္ဓေ၊ တံ

သံယဟသု၊ ... တံ ဒုမ္မကို့နံ ပုဂ္ဂလာနံ နိဂ္ဂဟာယာတိ ဧဝ ငေကကပဒမူလိကံ ဒသက္ခတ္တုံ ယောဇနံ ကတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၉၁။ (–သာရတ္ထ၊ ၂။၃ရ။ ဝိမတိ၊၁။၁ဝ၆။)

ငေကကပဒုဒ္ဓါရ (ပု) [ငေကကပဒ+ဥဒ္ဓါရ] တစ်ခုတစ်ခုသော–တရား:အစုကို–တရား:အစု၏အစွမ်:ဖြင့်–အသီ: အသီ:ထုတ်ခြင်း။ ငေကကပဒုဒ္ဓါရေနာ(ဝိ၊ဌ၊၁။ရရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၆)တိ ... ငေကကောဋ္ဌာသနိဒ္ဓါရ-ဏေန။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၉-၃ဝ။ (–ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၉၉။) ငေကကပဒုဒ္ဓါ-ရေနာတိ ငေကကမ္မကောဋ္ဌာသဝသေန ပစ္စုဒ္ဓါရဝသေန။ ပဋိသံ၊ဂံ။၁၅၉။

ငေကကပဒုဒ္ဓါရဏ (နာ) [ငေကကပဒ + ဥဒ္ဓါရဏ] တစ်ခုတစ်ခုသော ပုဒ်ကို ထုတ်ခြင်း။ ဘဂဝါ အတ္တနော ဒေသနာဝိလာ-သပတ္တိယာ ငေကကပဒုဒ္ဓါရဏေန တယော အတ္ထဝသေ ဒဿေတိ။ ကခ်ီ၊ဋီ။၃ရ။

ငေကကပဿ (ပု၊နာ) [ငေကက+ပဿ] (၁) တစ်ခုတစ်ခုသော–နံပါ:–နံဘေ:။ နံပါ:-နံဘေ:–တဖက်တစ်ချက်။ (၂) တစ်ခု တစ်ခုသော ကမ်:ပါ:။ **(၁)** ဘိက္ခုနီသံယောပိ ရာဇပရိသာပိ ဥပါသကပရိသာပိ ဥပါ-သိကာပရိသာပိ ငေကကပဿေ အဋ္ဌသု။ ဧမ္မာ၊ဌ၊၂။၆၈။ ဝိမာန၊ဌ။၆၉။ **(၂)** တဿာ သဂါမကတီရပဿေန ။ပ။ အဒ္ဓယောဇန-ဂဏနာယာတိ ငေကကပဿေနေဝ ဂမနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၃။၅၁။

ငေကပါဒရက္ခက (တိ) [ငေကပါဒ+ရက္ခ-က] တစ်ခုတစ်ခုသောခြေကို စောင့်သော၊ သူ။ ဒွါဒသပုရိသော ဟတ္ထိတိ စတ္တာရော အာရောဟကာ, ငေကပါဒရက္ခကာ ဒွေ ဒွေတိ ဧဝံ ဒွါဒသပုရိသော ဟောတိ။ ဝိ၊ ဌ၊၂။၁၂၅။

ငေကပါဒုဒ္ဓ(ဒ္ဓါ)ရဏ (နာ) [ငေကပါဒ+ ဥဒ္ဓ(ဒ္ဓါ)ရဏ] တစ်ခုတစ်ခုသော ခြေကို ကြွခြင်း။ တယော အဘိက္ကမတော ငေ-ကပါဒုဒ္ဓရဏေ ပထဝီဓာတု အာပေါဓာတူတိ ဒွေဓာတုယော သြမတ္တာ ဟောန္တိ မန္ဒာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁ရ၂။ မ၊ဌ၊၁။၂၆၅။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၃၉။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄ရ။) တယော အဘိက္ကမ-တော ငေကပါဒုဒ္ဓါရဏေ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ ၄၉။

ငေကပိဏ္ဍ (ပု) [ငေက+ပိဏ္ဍ] တစ်ခု တစ်ခုသော–ဆွမ်:ခဲ–ဆွမ်:လုတ်။ အာ-လောပသခေါ်ပေနာတိ ငေကပိဏ္ဍ-ဝသေန။ သာရတ္ထ၊၃။၄ဝရ။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၅ဝ။

ငေကပုစ္ဆာ (ထီ) [ငေကာ+ပုစ္ဆာ] တစ်ခုတစ်ခုသော ပုစ္ဆာ။ ငေကပုစ္ဆာယ သန္ဓိဌာနသံသယဝသေန ဒွေ ဒွေ အတ္ထေ ကတ္တာ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၂၉၄။

ငေကပုရိသ (ပု) [ငေက+ပုရိသ] တစ်ယောက်တစ်ယောက်သော ယောက်ျား။ ဒေဝသိက် တေ ငေကပုရိသေန သဒ္ဓိံ စာဋိဘတ္တံ ပေသေဿာမိ။ အံ၊ဌ၊၁။၂၉၉။

ငေကဖလ (နာ) [ငေက+ဖလ] တစ်ပါ:တစ်ပါ:သော ဖိုလ်။ ဖလသစ္ဆိကိရိယာယပိ

ငေကကဖလဝသေန ပါရာဇိုက် ဝေဒီတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၈၅။ (–ဝဇိရ။၁ရ၂။)

ငေကကဗီစ (နာ) [ငေကက+ဗီစ] တစ်ခုတစ်ခုသော မျိုးစေ့။ ငေကကဗီစတော သလာ-ကသတမ်ဗီ သလာကသဟဿမ်ဗီ နိဂစ္ဆတိ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၉၂။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁ရ၁။ အပ၊ဌ၊၂။၂၄ရ။

ငေကကဗီသကဋ (ပု) [ငေကက+ဗီစသကဋ] တစ်ခုတစ်ခုသော မျိုးစေ့လှည်း၊ မျိုးစေ့လှည်းတစ်စီးတစ်စီး။ ငေကဂုမ္မေ ငေ-ကကဗီစသကဋံ ငေကော ကသတိ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၂၃။

ငေကကဗောဇ္ဈင် (ပု) [ငေကက+ဗောဇ္ဈင်] တစ်ခုတစ်ခုသော ဗောဇ္ဈင်တရား။ ဝိသ-ဇ္ဇနေ ငေကကဗောဇ္ဈင်ဝသေန စတ္တာရိ စတ္တာရိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃ဝ၃။

ငေကကဘက္ခဋ (ပု) [ငေကကဘက္ခ+အဋ] တစ်ခုတစ်ခုသောဘက္ခာ၏ တန်ဖိုး။ ငေ-ကကဘက္ခဋဝသေန ထုလ္လစ္စယာဒိမေဝ ဟောတိ။ ဝိမတိ၁။၁၉၈။

ငေကကဘာဂ (ပု) [ငေကက+ဘာဂ] တစ်ခုတစ်ခုသောအဖို့အစု။ ငေကကဘာဂဝ-သေန နိယျာနံ ဒဿိတံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၁၁။

ငေကကဘိက္ခုသဟဿပရိဝါရ (တိ) [ငေ-ကကဘိက္ခုသဟဿ+ပရိဝါရ] ရဟန်းတစ်ထောင် ရဟန်းတစ်ထောင် အခြံအရံရှိသော။ ရာဇာ တဒဟေဝ စတ္တာရော ဓမ္မ-ကထိကေ ငေကကဘိက္ခုသဟဿပရိ-ဝါရေ ... ပေသေသိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၄၂။ (သာရတ္ထ၊ ၁။၁၄ဝ–၌ "ငေကံ ဘိက္ခုသဟဿပရိ-ဝါရံ" ဟု ရှိသည်။)

ငေကကဘူတ (ပုဒ်နာ) [ငေကက+ဘူတ] (၁) တစ်ခုတစ်ခုသောမဟာဘုတ်။ (တိ)(၂) တစ်ခုတစ်ခုစီ ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ **(၁)** ငေကက-ဘူတသ ဘူတတ္တယနိသိတတ္တာ။ အနုဋီ၊ ၁။၄ဝ။ **(တိ)(၂)** အရူပါနံ ပန နိဗ္ဗတ္တိအာဒိ-ဘူတာနိ ရူပကလာပဇာတိအာဒီနိ ဝိယ ... ငေကကဘူတာနိ ဝေဒိယနသညာနန-ဝိဇာနနေဟိ ကေန္ဒ္ဒပရမတ္ထကိစ္စေဟိ အဂ-ယှမာနာနိ... ဂယှန္တိ။ မူလဋီ၊၃။၉။ (–အနုဋီ၊ ၃။၁၁။)

ငေကကမဂ္ဂ (ပု) [ငေကက+မဂ္ဂ] တစ်ခုတစ်ခုသော မဂ်တရား။ "ငေကကမဂ္ဂေါ သော-ဋသက္ခကိကော"တိ ဝဒန္တိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။ ၃၁၁။ (–အဘိ၊ဌ၊၂။၃ဝ၃။)

ငေကကမနုဿ (ပု) [ငေကက+မနုဿ] တစ်ယောက်တစ်ယောက်သော လူ။ ငေကက-မနုဿေန သဒ္ဓိ စာဋိဘတ္တံ ပေသေသိ။ အံ၊ဌ၊၁။၂၉၉။

ငေကကမာသက (ပု) [ငေကက+မာသက] တစ်ခုတစ်ခုသော ပဲ။ ပဋ္ဌသု အာပဏက-ဖလေသု ငေကကမာသကံ ဒုဋ္ဌပိတံ ဒိဿာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၂၂။

ငေကကမုခ (တိ) [ငေကက+မုခ] တစ်ပါးတစ်ပါး(သော မဂ္ဂင်)လျှင် အဦးရှိသော။ ငေ-ကကမုခါယာ(မူလဋီ၊၂။၁ရ၅)တိ သမ္မာဒိဋ္ဌ-အာဒိမုခါယ။ အနုဋီ၊၂။၁ရ၄။

ငေကကမုဋ္ဌိပဟာရ (ပု) [ငေကက+မုဋ္ဌိပဟာရ] တစ်ခုတစ်ခုသော လက်ဖြင့်-ပုတ်ခတ်-ထိုး-ခြင်း၊ တစ်ယောက်တစ်ချက်-လက်ဖြင့်ပုတ်ခတ်-လက်သီးထိုး-ခြင်း။ ငေကကမုဋ္ဌိပဟာရံ ဒတ္တာ သဘာယ နီဟ-ရီသု။ အပါဠေ၊၁။၁၃၂-၃။

ငေကကမူလ (တိ) [ငေကက + မူလ] တစ်ခုတစ်ခုလျှင် မူလရှိသော။ တိဏ္ဏံ ဝီသတိ-ကာနံ ငေကကမူလာ ဝါရာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝဇိရ။၁၈၃။

ငေကကမူလက (တိ) [ငေကက+မူလ+က] တစ်ခုတစ်ခုလျှင် မူလရှိသော။ စတူသုဗ္ဗရိယာပထေသု ငေကကမူလကာ သ-တ္တုပဋ္ဌေ စတ္တာရော, နိမ္မိတပဋ္ဌေ စတ္တာ-ရောတိ သဗ္ဗေ အဋ္ဌ ဝါရာ ဝိတ္ထာရေတ္တာ ဝတ္တာဗ္ဗာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၃၈။

ငေကကယောဇန (နာ) [ငေကက+ယောဇန] တစ်ခုတစ်ခုသော ယူဇနာ၊ တစ်ယူဇနာ တစ်ယူဇနာ။ ငေကကယောဇနေ ဝိဟာရေ ကာရေတ္တာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၉။

ငေကကရာဇာနီ (ထီ) [ငေကကာ+ရာဇာနီ] တစ်ခုတစ်ခုသော မင်းနေပြည်။ သော ငေကကရာဇာနိတော နာနပ္ပကာရံ ခဇ္ဇ-ဘောဇနံ အာဟရာပေတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၅။

ငေကကလေဋ္ဌု (ပု) [ငေကက+လေဋ္ဌု] တစ်ခုတစ်ခုသော-ခဲ-ကျောက်ခဲ-မြေစိုင်ခဲ။ ငေကကဒဏ္ဍာ၊ ငေကပံသုမုဋ္ဌိ-ကြည့်။

ငေကကလေဋ္ဌုက (ပု) [(ငေကကလေဋ္ဌု+ က=) ငေကကလေဋ္ဌုက+ပဟာရ] တစ်ခုတစ်ခုသော ခဲဖြင့်-ပုတ်ခတ်-ပစ်ပေါက်-ခြင်း၊ တစ်ယောက်တစ်ချက်စီ-ခဲဖြင့်ပုတ်ခတ်-ခဲကိုပစ်-ခြင်း။ (တစ်ယောက်တစ်ချက်စီသော အုတ်ကျောက်ပစ်ခြင်း။ သျှ။) သဗ္ဗေ ငေကကလေဋ္ဌုကမဒံသု။ ဇာ၊၂။ ၂၅၆။ ငေ-ကေကလေဋ္ဌုကမဒံသူတိ ဘိက္ခဝေ ယတ္တ-ကာ တသ္မိံ ယညာဝါဌေ သမာဂတာ၊ သဗ္ဗေ ... ခဏ္ဍဟာလဿ ငေကကလေဋ္ဌု-ပဟာရံ အဒံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။

ငေကကလေဋ္ဌုပဟာရ (ပု) [ငေကကလေဋ္ဌု+ပဟာရ] တစ်ခုတစ်ခုသောခဲဖြင့်-ပုတ်ခတ်-ပစ်ပေါက်-ခြင်း၊ တစ်ယောက် တစ်ချက်စီ-ခဲဖြင့်ပုတ်ခတ်-ခဲကိုပစ်-ခြင်း။ အ-ထက်ပုဒ်ကြည့်။

ငေကကလောမ (ပုဒ်နာ) [ငေကက+လောမ] (၁) တစ်ခုတစ်ခုသော-အမွေး-မွေးညှင်း။ (တိ)(၂) (တစ်ခုတစ်ခုသော မွေးညှင်းတွင်း-၌) တစ်ခုတစ်ခုသော-အမွေး-မွေးညှင်း-ရှိသော၊သူ(ဘုရား)။ **(၁)** ငေကကလော-မတော အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပဝတ္တတိ။ ပဋိသं။ ၁ ၂၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁ ၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၄ရ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၆၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၃၆။ **(တိ)(၂)** ငေကကလောမော စ ဟောတိ။ ဒီ၊ဝ။၁၃၈။

ငေကကလောမတာလက္ခဏ (နာ) [ငေကကလောမတာ+လက္ခဏ] (တစ်ခုတစ်ခုသော မွေးညှင်းတွင်း၌) တစ်ခုတစ်ခုသော မွေးညှင်းရှိသူ၏အဖြစ်ဟူသောလက္ခဏာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဧကကလောမလက္ခက (နာ) [ဧကက လောမတာ+လက္ခက] (တစ်ခုတစ်ခုသော မွေးညှင်းတွင်း၌) တစ်ခုတစ်ခုသော မွေးညှင်းရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာ။ ဧကကလောမလက္ခဏ(ဒီ၊၁၊၃။၁၂၀)နှိုင်း ဧကကသို့ လောမကူပေ ဧကက-လောမတာလက္ခဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၂။

ဧကကလောမူပစိတအင်္ဂဝန္တု (တိ) [ဧကကလောမူပစိတအင်္ဂ+ဝန္တု] (တစ်ခုတစ်ခုသော မွေးညှင်းတွင်း၌) တစ်ခုတစ်ခုသော မွေးညှင်း-တို့ဖြင့်စီအပ်သော-စီရရိပေါက်သော-ကိုယ်အင်္ဂါရှိသောသူ (မြတ်စွာဘုရား)။ နာ လောမကူပေသူ ဒုဝေ အဇာယိသုံ၊ ဧကကလောမူပစိတင်္ဂါ အဟု။ ဒီ၊၃။ ၁၃၉။ ဧကကလောမူပစိတင်္ဂါတိ ဧကေ-ကေဟိ လောမေဟိ ဥပစိတသရီရော။ ဒီ၊ ၊ဋီ၊၃။၁၂၀။

ဧကကဝဂ္ဂ (ပု) [ဧကက+ဝဂ္ဂ] တစ်ခုတစ်ခုသော-ဝဂ်-အပေါင်းအစု။ သဟသော ဝါတိ ဧကကဝဂ္ဂဝသေန သဟသံ သဟသံ ဟုတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၀။ (-ဥဒါန၊ဋီ။၃၇၉။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၁၃၈။)

ဧကကဝဏ္ဏကာလ (ပု) [ဧကကဝဏ္ဏ+ကာလ] (အဖြူ အမည်း, အတို အရှည် စ သည်တို့တွင်) တစ်ခုတစ်ခုသော အဆင်းသဏ္ဌာန်ရှိသောကာလ။ ဂုန္နန္တိအာဒီသု သေတကာဠာဒိဝဏ္ဏေသု ဧကကဝဏ္ဏကာ-လော၀ ဂဟေတဗ္ဗော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၈။ ဧ-ကကဝဏ္ဏကာလော၀ ဂဟေတဗ္ဗောတိ ဧ-တေန မဟီသာဒီနံ ရဿဒီဃပိဏ်လာဒီသု ဧကကာနေ၀ ဂဟေတ္တာ ဒသေတိ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၁၅၃။

ဧကကဝယ (နာ) [ဧကက+ဝယ] တစ်ခုတစ်ခုသော နှစ်။ သတံ ကောဋ္ဌာသေ ကတ္တာ ဧကကဝယေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၅။

ဧကကဝိဇ္ဇာ (ထီ) [ဧကကာ+ဝိဇ္ဇာ] တစ်ပါး-တစ်ပါးသော ဝိဇ္ဇာဥာဏ်။ ဣမိဿာ ဝိဇ္ဇာ-ယာတိ ဒိဗ္ဗစက္ခုဝိဇ္ဇာယာတိအာဒိနာ ဧကေ-ကဝိဇ္ဇံ သန္ဓာယ ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၄။

ဧကကဝိမ (တိ) [ဧကက+ဝိမ] တစ်ခုတစ်ခုသော အဘို့အစု ရှိသော။ ဣတ္ထမ္ပိ တေ မနောတိ သောမနဿိတာဒိတော ဧကေ-ကဝိမေပိ စိတ္တေ နာနပ္ပကာရပရိဒီပနံ။ ပဋိ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၉။

ဧကကဝိသယ (တိ) [ဧကက+ဝိသယ] တစ်ခုတစ်ခုလျှင် အရာရှိသော။ ကထံ ပန ပုရိမ၀ါဒီဒ္ဒယသ ပစ္စေကံ အန္တာနန္တိက-ဘာ၀ေါ ယုတ္တော သိယာ? ဧကကဝိသ-ယတ္တာ တေသံ ၀ါဒဿ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၂၈-၉။ ဥဘယ၀ိသယ(သာရတ္ထ၊၁။၁၄၈) လည်းကြည့်။

ဧကကဝိဟာရ (ပု) [ဧကက+ဝိဟာရ] တစ်ခုတစ်ခုသော ကျောင်း။ ဧကေကံ ဓမ္မကွန်ဒီ ဧကကဝိဟာရေန ပူဇေသောမိ။ ဝိ၊ဋီ၊ ၁။၃၇။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၅။

ဧကကဝေဒနာနုပဿနာ (ထီ) [ဧကက

ဝေဒနာ+အနုပဿနာ] တစ်ခုတစ်ခုသော ဝေဒနာကို အဖန်ဖန်ရှုခြင်း။ သုခါဒီသု အနေကပွဘေဒါသု ဝေဒနာသု ဝိသုံ ဝိသုံ အနိစ္စာဒိတော ဧကကဝေဒနာနုပဿနာ။ မဟာနိ၊၆။၄၁။

ဧကကဝေဒနာနုပဿီ (တိ) [ဧကကဝေဒနာ+အနုပဿီ] တစ်ခုတစ်ခုသော ဝေဒနာကို အဖန်ဖန်ရှုလေ့ရှိသော၊သူ။ သုခါဒီသု အနေကပွဘေဒါသု ဝေဒနာသု ဝိသုံ ဝိသုံ အနိစ္စာဒိတော ဧကကဝေဒနာနုပဿီ။ ပဋိသံ၊၆။၁၆၄။

ဧကကသခ်ါရမူလက (တိ) [ဧကကသခ်ါရ+မူလ+က] တစ်ခုတစ်ခုသော သခ်ါရလျှင်-မူလ-မူ-ရှိသော။ ကာယသခ်ါရော ဝစီ-သခ်ါရော။ ဝစီသခ်ါရော ကာယသခ်ါရော-တိ ဧကကသခ်ါရမူလကာနိ ဒွေ ဒွေ ကတ္တာ ဆ ယမကာနိ ယုဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊၆။၃။ ၃၁၄။

ဧကကသခ်ေပ (ပု) [ဧကက+သခ်ေပ] တစ်ခုတစ်ခုသော-အလွှာ-အဖုံ့အစု။ တေ ဧကကသခ်ေပေ ပဗ္ဗ ပဗ္ဗ ကတ္တာ ဝိသတိ အာကာရာ ဧတသ္မာတိ ဝိသတာကာရော။ မဇ္ဈိ၊၁။၁၁ ၂။ သခ်ေပ (မဇ္ဈိ၊၁။၁၁ ၂) လည်း ကြည့်။

ဧကကသစ္စာရမ္မဏ (တိ) [ဧကကသစ္စ+အာရမ္မဏ] တစ်ခုတစ်ခုသော သစ္စာတရား လျှင် အာရုံရှိသော။ ဧကကသစ္စာရမ္မဏ-ဝေသနာပိ သစ္စညာဏံ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၃၃။

ဧကကသတသဟဿ (နာ) [ဧကက+သတ သဟဿ] တစ်ခုတစ်ခု-လျှင်-၌-တစ်သိန်း။ ယထေဝ ဟိ သတံ ကညာသဟ-ဿာနိ၊ သတံ သဟဿာနိ ဟတ္ထိ, သတံ သဟဿာနိ အဿာ, သတံ သဟဿာနိ ရထာတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ ဣတိ ဧကကသတသဟဿမေဝ ဒီပိတံ။ သံ၊ ၁။၁။ ၂၈၇။

ဧကကသဒ္ဒ (ပု) [ဧကက+သဒ္ဒ] တစ်ခုတစ်ခုသောအသံ။ ဧကကသဒ္ဒါ ဝါ ကေတ္တာ။ ပဋိသံ၊၁။၁။၄၈။

ဧကကသဟဿပရိစ္ဆိန္န (တိ) [ဧကကသဟဿ+ပရိစ္ဆိန္န] တစ်ထောင်တစ်ထောင်ဖြင့်-ပိုင်း-ဖြတ်-ခြား-အပ်သော၊ တစ်ထောင် တစ်ထောင်သော-အပိုင်းအခြား-အရေအတွက်-ရှိသော။ ဧကော ဘိက္ခု-သဟဿပရိဝါရန္တိ ဧကကသ ဧကက-သဟဿပရိစ္ဆန္နံ ဘိက္ခုပရိဝါရဏ္ဍ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၄၀။

ဧကကသိက္ခာပဒ (နာ) [ဧကက+သိက္ခာပဒ] တစ်ခုတစ်ခုသော သိက္ခာပုဒ်။ ဘေသဇ္ဇ-ပဏိတဘောဇနသိက္ခာပဒါနိ ဧကကသိ-က္ခာပဒဝသေန ပညတ္တာနိပိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၁၀။

ဧကကသိပ္ပဇာနနက (တိ) [ဧကကသိပ္ပ+ဇာနနက] တစ်ခုတစ်ခုသောအတတ်ကို တတ်သိသော၊သူ။ ဧကကသိပ္ပဇာနနကေ ပက္ကောသထ။ အဘိ၊၆။၁။၁၈၀။

ဧကကသိမာ (ထီ) [ဧကကာ+သိမာ] တစ်ခု

တစ်ခုသော သိမ်။ ဥတ္တိအနုသာဝနာနံ ဧ-ကကသီမာယံ ပဝတ္တတ္တာ။ ဝဇိရ။၄၅၉။

ဧကဟေတုဖလဒီပန (ထီ၊နဝ) [ဧကဟေတုဖလ+ဒီပန] တစ်ခုတစ်ခုသော အကြောင်း, တစ်ခုတစ်ခုသော အကျိုးကို ပြခြင်း။ ဧကဟေတုဖလဒီပန(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၁ရ၄)နှင့် "အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ"တိ ဧကဟေတုဒီပနံ, "သင်္ခါရ-ပစ္စယာ ဝိညာဏ"နှင့် ဧကဖလဒီပနနှင့် ဧဝံ တတ္ထ တတ္ထ ဧကဟေတုဖလဒီပနံ ကတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၉၀။ (-သာရတ္ထ၊၃။၁၃၄။)

ဧကာယတနမူလက (တိ) [ဧကာယတန+မူလ+က] တစ်ခု တစ်ခုသော အာယတနလျှင် မူလရှိသော။ အနုလော-မဝါရေ ဧကာယတနမူလကာနိ ကော-ဒသ ကောဒသ ကတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀ဖ။

ဧကာရမ္မဏ (နဝ) [ဧက+အာရမ္မဏ] (၁) တစ်ခုတစ်ခုသော အာရုံ။ (တိ)(၂) တစ်ခုတစ်ခုသော အာရုံရှိသော။ **(၁)** နပဋ္ဌာနရုကဇာတကဝသေန ဧကာ-ရမ္မဏေ ဂရုကသော၀ နာမိပ္ပေတတ္တာ။ အံ၊ ဋီ၊၁။ရ၁။ **(တိ)(၂)** ဧကာရမ္မဏံ ဇဝနံ ဒ္ဝိသု ဒ္ဝိသု ဒ္ဝါရေသု ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁ဖ။

ဧကာရမ္မဏဂရုက (တိ) [ဧကာရမ္မဏ+ဂရုက] တစ်ခုတစ်ခုသောအာရုံကို-အလေး-အမြတ်ပြုခြင်းရှိ-အလေးအမြတ် အာရုံပြု-သော။ ဧကာရမ္မဏပုဂ္ဂလာနံ ဟိ ပဋ္ဌနံ ပုဂ္ဂလာနံ တတ္ထ အာဂတာ။ အံ၊ဋီ၊၁။ရ၁။

ဧကိန္ဒြိယမူလက (တိ) [ဧကိန္ဒြိယ+မူလ+က] တစ်ခုတစ်ခုသောဣန္ဒြေလျှင် မူလရှိသော။ ဧကိန္ဒြိယမူလကေဟိ ပဋ္ဌဟိ စတုဏ္ဏေဟိ ... ဒသေတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၄ရ။

ဧကဇုတ္တရမူလ (နဝ) [ဧကဇုတ္တရ+မူလ] (၁) တစ်ခုတစ်ခု ပိုလွန်သော မူလ။ (တိ) (၂) တစ်ခုတစ်ခုပိုလွန်သော မူလရှိသော။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(တိ)** (၂) ပုန သတ္တာနုပဿနာမူလကာ ဧကေ-ကုတ္တရမူလကာ စ တိသော ပညာ ပုစ္ဆံ အကတ္တာ၀ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄ရ။ အဋ္ဌ-မူလိကနဝမူလိကဝသေန ဧကေကုတ္တရ-မူလိကာ စာတိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၃၅ရ။

ဧကဇုတ္တရမူလိက (နဝ) [ဧကဇုတ္တရမူလ+ဏိက] တစ်ခုတစ်ခုပိုလွန်သော မူလရှိသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဧကဝါဒ (ပု) [ဧက+ဝါဒ။ အနုကရဏဇ နာမ်ပုဒ်။] ဧကဆရာတို့၏ အယူ။ သန္ဓ-ရုတ္တရပရမာဘာ၀ေနာတိ ဧကေ။ အယံ ဧကဝါဒေါ ယုတ္တော။ ဝဇိရ။၂၄၂။

ဧကောကယ (ဗျ) [ရုဋ္ဌ] တစ်ယောက် ချင်း ချင်း။ ဧကောကယာတိ ဏ္ဍ အဗျယ-သဒ္ဒသဒိသံ ရုဋ္ဌပဒန္တိ ဂဟေတဗ္ဗံ၊ အည-မညန္တိ သဒ္ဒသ ဝိယ စ ဧကပဒတ္တာ-ပဂမနဋ္ဌသ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ နိတိ၊ပဒ။၃၅၀။

(အာယသ္မာ ဥဒါယီ ... တသ္မာ ကုမာ-ရိကာယ သဒ္ဓိ ဧကော ကောယ ရဟော

ပဋိစ္ဆန္နေ အာသနေ အလံကမ္မနိယေ နိသဇ္ဇ
ကပ္ပေသိ။ ဝိ၊ဝ။၂၈၅။ ကော ကောယာတိ
ကော ဘိက္ခု မာတုဂါမသခါတာယ ဧ-
ကာယ ဣတ္ထိယာ သဒ္ဓိ။ ကခါ၊ဌ၊သစ်။၁၅၀။
ဤအဖွင့်တို့အလို "ကော ကောယ" ကား
တစ်ပုဒ်တည်းမဟုတ်၊ နှစ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။)

ကောကာသ (ပု) [ကော+သြကာသ] တစ်ခု
သော နေရာ။ ယဒိ ဗုဒ္ဓသ သောဓေထ၊
ကောကာသံ ဒဒါထ မေ။ အဟမ္ပိ သော-
ဓယိဿာမိ။ အပ၊၂။၃၀၉။ အပဒ္ဒ၊ဝ။ဝ၆။

ကောယ (ပု) [ကော+သြယ] တစ်ခဲနက်သော
ရေအယဉ်။ ဥဒကေန ထလံ နိန္နဉ္စ အဘိ-
သန္ဒန္တော ပူရေတိ ကောယံ ကရောတိ။
ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၂၈။

ကောယပုဏ္ဏ (တိ) [ကောယ+ပုဏ္ဏ] တစ်ခဲ
နက်သော ရေအယဉ်ဖြင့်ပြည့်သော။ အဟံ
ဟိ ဝေလာမကာလေ သကလဇမ္ဗုဒီပံ ဥန္ဒ-
ဂ်ံလံ ကတ္တာ သတ္တ ရတနာနိ ဒဒမာနော
ပဒ္ဓ မဟာနဒိယော ကောယပုဏ္ဏံ ကတ္တာ။
ဇာ၊ဌ၊ဝ။၂၄၅။

ကောဒက (တိ) [ကော+ဥဒက] တစ်ခဲနက်-
တစ်ပြင်တည်း-တစ်စပ်တည်း-သောရေရှိ
သော၊ ရေတစ်ကြမ်းတည်းရှိသော။ တတော
ပဌာယ သကလအရညံ ကောဒကံ။ ဇာ၊
ဌ၊ဝ။ဝ၁၆။ (-သံ၊ဌ၊ဝ။၃၂။) အောက်ပုဒ်
လည်းကြည့်။

ကောဒကီဘူတ (တိ) [ကောဒက+ဘူတ။
ဤ-လာ။ နိတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၃၅၄။] တစ်ခဲနက်
-တစ်ပြင်တည်း-တစ်စပ်တည်း-သော ရေ
ရှိသော။ (ရေတစ်ကြမ်းတည်းဖြစ်သော။
နိတိ၊သုတ္တ။သျ။) ကောဒကီဘူတံ ခေါ ပန
ဝါသေဋ္ဌ တေန သမယေန ဟောတိ
အန္ဓကာရော။ ဒီ၊၃။ရ၀။ ကောဒကီဘူတန္တိ
သဗ္ဗံ စက္ကဝါဠံ ကောဒကမေဝ ဘူတံ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ ယော သကလစက္ကဝါဠဂဗ္ဘံ
ကောဒကီဘူတံ အတ္တနော ဗာဟုဗလေန
ဥတ္တရိတ္တာ ပါရံ ဂန္တ္နဲ သမတ္ထော ဟောတိ။
အပ၊ဌ၊ဝ။ဝ၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။ဝ၁၆။ စရိယာ၊ဌ။
၂ရ၅။ ဇာ၊ဌ၊ဝ။ဝ၈။ ဥဒကသင်္ဂဟ-လည်း
ကြည့်။

ကောဒဋ္ဌ (ပု) [ကောဒိ+အတ္ထ] တည်ကြည်
ခြင်းအနက်သဘော။ ကေတ္တေ ကော-
ဒဋ္ဌော အဘိညေယ္ယော။ ပဋိသံ။ဝ၈။ သ-
မာဓိသ ကောဒဋ္ဌော။ ဒုတိယဈာနသ္မိ
ဟိ သမာဓိ ကော ဥဒေတိတိ ကောဒိတိ
ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊ဝ။ဧ၂။

ကောဒိ (ပု) [ကော+ဥ+ဣ+ကိ(ကွိ)။ ကော+ဥဒိ]
(၁) မြတ်သည်ဖြစ်၍-အဖော်မရှိတစ်ပါ-
တည်း ဖြစ်၍-ဖြစ်သော၊ မြတ်သည်ဖြစ်၍
သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ထစေ, ကြွစေ,
ထောင်စေ, ဖြစ်စေတတ်သောတရား၊
(ပါရာ၊ဂံ၊သစ်၊၂။ဝ၈၈။) (က) သမာဓိ။ (ခ)
ဝီရိယ။ (ဂ) စျာန်။ (၂) တစ်ယောက်
ထီးတည်း ဖြစ်သော၊သူ။ (ဃ) တည်ကြည်
သော စိတ်ရှိသူ။

(၁)(က) ကောဒိနိပက- ကြည့်။ **(ခ)**
ကောဒိဘာဝ (၄) ကြည့်။ **(ဂ)** ကော-

ဒိဘာဝ (၂) ကြည့်။ (၂) ဧကောဒိဘာ-ဝါမိဂတ (၃) ကြည့်။ (၃) ကံ သော သိက္ခံ သမာဒါယ၊ ဧကောဒိ နိပကော သတော။ သုတ္တနိ။၄၂၆။ ဧကောဒိ နိပ-ကောတိ ဧကဂ္ဂစိတ္တော ပဏ္ဍိတော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။

ဧကောဒိနာမက (တိ) [ဧကောဒိ+နာမက] ဧကောဒိအမည်ရှိသော။ နနု စာယံ သဒ္ဒါ ပဌမဇ္ဈာနေပိ အတ္ထိ၊ အယဉ္စ ဧကောဒိ-နာမကော သမာဓိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၂။

ဧကောဒိနိပက (တိ) [ဧကောဒိ+နိပက] တည်ကြည်သောစိတ်ရှိ ပညာရှိသော၊သူ။ စျာနာနိ ဥပသမ္ပဇ္ဇ၊ ဧကောဒိနိပကာ သတာ။ သံ၊ ၁။၅၀။ ဧကောဒိနိပကာတိ ဧကဂ္ဂစိတ္တာ ဧစ၀ ပညာနေပဏ္ဏေန စ သမန္နာဂတာ၊ ... ယေ စျာနာနိ လဘိတ္တာ ဧကောဒိ နိပကာ သတာ ဝိဟရန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁-၂။ ပဋိပက္ခဒူရီဘာ၀ေန သေဒ္ဓဌေန စ ဧကော ဥဒေတိတိ ဧကောဒိ၊ ဧကဂ္ဂတာ။ တသ္မိံ ယောဂတော ဧကဂ္ဂစိတ္တာ ဣဝ ဧကောဒိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၅၀။

ဧကောဒိဘာ၀ (တိ) [ဧကောဒိ+ဘာ၀] (၁) သမာဓိကို ပွားစေတတ်သော။ (၂) တစ်ခု တည်းသောအာရုံ၌ တည်ကြည်သော စျာန်စိတ်၏အဖြစ်၊ သမာဓိ။

(၁) စေတသော ဧကောဒိဘာ၀ံ ... ဒုတိယံ စျာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာသိ (ဝိဟရတိ)။ ဝိ၊၁။၅။ ဒီ၊၁။ရ၀။ ဒီ၊၃။၂၂၀။ သံ၊၁။၄၁၂။ အံ၊၃။၂၁၀။ ဧကော ဥဒေတိတိ ဧကောဒိ။ ...အဂ္ဂေါ သေဋ္ဌော ဟုတ္တာ ဥဒေတိတိ အတ္ထော။ ... ဧကော အသ-ဟာယော ဟုတ္တာတိပိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ အထ ဝါ သမ္မယုတ္တ၀မ္မေ ဥဒါယတိတိ ဥဒိ၊ ဥဋ္ဌာပေတိတိ အတ္ထော။ သေဒ္ဓဌေန ဧကော စ သော ဥဒိ စာတိ ဧကောဒိ၊ သမာဓိ-သေတံ အဓိ၀စနံ။ ဣတိ ဣမံ ဧကောဒိ ဘာ၀ေတိ ၀ဍ္ဎေတိတိ (၀ဍ္ဎယတိတိ) ဣဒံ ဒုတိယဇ္ဈာနံ ဧကောဒိဘာ၀ံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃-၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၁။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၂၊၁ရ၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၁၆။

(၂) အယဉ္စ နေသံ အဓိပ္ပါယော— ... ကံ ဥဒေတိတိ ဧကောဒိတိ တထာ-ဝိ၀သမာဓိယုတ္တံ စျာနစိတ္တမေ၀ ဂဟေတ္တာ ဧကောဒိသ ဘာ၀ေါ ဧကောဒိဘာ၀ေါတိ သမာဓိသ ဂဟဏံ သဏ္ဌာ ၀တ္တုန္တိ။ သာ ရတ္ထ၊၁။၃၆ရ။ ကံ ဥဒေတိတိ ဧကောဒိ၊ ...အဂ္ဂံ သေဋ္ဌံ ဟုတ္တာ ဥဒေတိတိ အတ္ထော။ ကေသ္မိ အာရမ္မဏေ သမာဓာနဝ၀သေန ပ၀တ္တစိတ္တသေတံ အဓိ၀စနံ။ ဧကောဒိသ ဘာ၀ေါ ဧကောဒိဘာ၀ေါ၊ ဧကဂ္ဂတာ-ယေတံ အဓိ၀စနံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၉၉။ ဧကော-ဒိဘာ၀ါမိဂတ၊ ဧကောဒိဘာ၀ိတ-တို့ လည်းကြည့်။

ဧကောဒိဘာ၀ဂတ (တိ) [ဧကောဒိဘာ၀+ဂတ] တည်ကြည်သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော။ ဧကောဒိဘာ၀ိတ-ကြည့်။

ဧကောဒိဘာ၀သဒ္ဒ (ပု) [ဧကောဒိဘာ၀+သဒ္ဒ]

ကောဒီဘာဝ-သဒ္ဒါ။ တသ္မာ ကောဒီ-ဘာဝသဒ္ဒေါ ဧဝ သမာဓိမှိ ပဝတ္တော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆ရ။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈၂။)

ကောဒီဘာဝါဓိဂတ (တိ) [ကောဒီဘာဝ+အဓိဂတ] (၁) သမာဓိ-ဖြင့်-ကြောင့်-ရအပ်သော။ (၂) တည်ကြည်ခြင်းသို့ ရောက်သော။ (၃) တစ်ယောက်တည်းနေသည်၏အဖြစ်-သို့ ရောက်-ကို ရ-သော၊သူ။

(၁)(၂) အယံ သမာဓိ သန္တော ပဏီ-တော ပဋိပ္ပဿဒ္ဓလဒ္ဓေါ ကောဒီဘာဝါဓိ-ဂတော။ ဒီ၊၃။၂၃၄။ အံ၊၁။၂၅၆။ အံ၊၂။၂၀။ (-နေတ္တိ။ရ၄။) ကောဒီဘာဝေန အဓိဂ-တတ္တာ, ကောဒီဘာဝမေဝ ဝါ အဓိဂတ-တ္တာ ကောဒီဘာဝါဓိဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။ (-ဇာ၊၂။၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂ရ၀။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။ ၂၃၃။) ကောဒီဘာဝေနာတိ မဂ္ဂသမာဓိ-သခ်ါတေန ကောဒီဘာဝေန။ ကောဒီ-ဘာဝန္တိ သမာဓာနံ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၉၁။

(၂) နဲ ကောဒီဘာဝါဓိဂတော(အံ၊၁။၂၅၆)တိ နဲ ကေဂ္ဂဘာဝပ္ပတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂ရ။ ကေဂ္ဂဘာဝံ ဂတတ္တာ ကောဒီ-ဘာဝါဓိဂတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂ဂ။ နဲ ကေဂ္ဂ-ဘာဝပ္ပတ္တော နဲ ကေဂ္ဂတံ ပတ္တော။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၉၉။

(၃) ယေ စ ကာမေ ပဟာနွာန၊ နိက္ခန္တာ အကုတောဘယာ။ ကောဒီဘာဝါဓိဂတာ။ ဇာ၊၂။၅၅။ ကောဒီဘာဝါဓိဂတာတိ ကောဒီဘာဝံ ကေဝိဟာရိကတံ အဓိဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂ရ၀။ (ဇာတ်ဋီကာ-၌ "ကောဒီ-ဘာဝဿာတိ ကောဒီဘာဝသခ်ါတဿ သမာဓိနော အဓိဂတာ သမ္ပတ္တာ"ဟုရှိသည်။)

ကောဒီဘာဝိတ (တိ) [ကောဒီဘာဝ+ဣတ] တည်ကြည်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ ပဠဝိကော သမာဓိမှိ၊ သန္တေ ကောဒီဘာ-ဝိတော။ ထေရ၊၃၃ဂ။ ကောဒီဘာဝိတေတိ ကောဒီဘာဝဂတေ။ သုစိဏ္ဏေ ဝသီဘာ-ဝပ္ပတ္တေတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄ရ။

ကောဒီဘာဝူပဂမန (နဲ) [ကောဒီဘာဝ+ဥပဂမန] တည်ကြည်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ သမထဝေသေန ဝိပဿနာ-ဝသေန ဝါ ကေဂ္ဂတာယ သတိ စိတ္တံ အာရမ္မဏေ ကောဒီဘာဝူပဂမနေန ဌိတံ နာမ ဟောတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉၁။

ကောဒီဘူတ (တိ) [ကောဒီ+ဘူတ] (၁) တစ်ယောက်ထီးတည်း ဖြစ်သော၊သူ။ (၂) သမာဓိသို့ရောက်သော၊ ဥပစာရအပ္ပနာ သမာဓိတို့ဖြင့်တည်ကြည်သော၊သူ။ (၃) ဖြစ်သော သမာဓိရှိသော၊သူ။ (၄) ဖြစ်သော ဝိရိယရှိသော၊သူ။

(၁) ကောဒီဘူတော ကရုဏေဓိမု-တ္တော။ ဒီ၊၂။၁၉၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၄၉။ ကော-ဒီဘူတောတိ ကေဝိဘူတော၊ ကော တိဋ္ဌ-န္တော ကော နိသီဒန္တောတိ။ ဝစနတ္ထော ပနေတ္ထ ကော ဥဒေတိ ပဝတ္တတီတိ ဧ-ကောဒိ၊ တာဒိသော ဘူတောတိ ကောဒီ-ဘူတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅ဂ။

(၁)(၂) ငေကာဒိဘူတောတိ ငေကာ ဥဒေတိ ပဝတ္တာတိတိ ငေကာဒိဘူတော၊ ကေဒိဘူတော၊ ငတေန ကာယဝိဝေကံ ဒ-ဿေတိ။ အထ ဝါ ငေကာ ဥဒေတိတိ ငေကာဒိ၊ သမာဓိ၊ တံ ဘူတော ပတ္တောတိ ငေကာဒိဘူတော၊ ဥပစာရပ္ပနာသမာဓိဟိ သမာဟိတောတိ အတ္ထော၊ စရိယာ၊ဌ။၅၀။ (-သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၉၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂၈။)

(၂)(၃)(၄) ဃ တုမ္မေ အာဝုသော ... သမ္မဇာနာ ငေကာဒိဘူတာ ဝိပ္ပသန္နစိတ္တာ သမာဟိတာ ကေဂ္ဂစိတ္တာ။ သံ၊၃။ ၁၂၅-၆။ ငေကာဒိဘူတာတိ ခဏိကသမာဓိနာ ကေဂ္ဂဘူတာ။ သမာဟိတာ ကေဂ္ဂစိတ္တာတိ ဥပစာရပ္ပနာဝသေန သမ္မာ ဌပိတစိတ္တာ စ ကေဂ္ဂစိတ္တာ စ။ သံ၊ဌ၊၃။ ၂၃၄။ ပဋိပက္ခဓမ္မေဟိ အနဘိဘူတတာယ ငေကာ ဥဒေတိတိ ငေကာဒိတိ လဒ္ဓနာမော သမာဓိ ဘူတော ဇာတော ငတေသန္တိ ငေကာဒိဘူတာ၊ တတ္ထ စ ငေကာဒိဘူတာတိ ငတေန ဥပစာရဇ္ဈာနာဝဟော ပုဗ္ဗဘာဂိကော သမာဓိ ဝုတ္တော၊ သမာဟိတာတိ ငတေန ဥပစာရပ္ပနာသမာဓိ၊ ကေဂ္ဂစိတ္တာတိ ငတေန သုဘာဝိတော ဝသီဘာဝပ္ပတ္တော အပ္ပနာသမာဓိ ဝုတ္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၉။ ငေကာဒိဘူတော(ဣတိ ဝုတ်။၂၂၃)တိ ငေကာ သေဋ္ဌော ဟုတ္တာ ဥဒေတိတိ ငေကာဒိ၊ သမာဓိ။ သော ငေကာဒိ ဘူတော ဇာတော ဥပ္ပန္နော ငတသာတိ ငေကာဒိဘူတော၊ အဂ္ဂိအာ-ဟိတာဒိသဒ္ဒါနံ ဝိယ ဣတ္ထ ဘူတသဒ္ဒသ ပရဝေစနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ ငေကာဒီ ဝါ ဘူတော ပတ္တောတိ ငေကာဒိဘူတော။ ဣတ္ထ စ ငေကာဒိတိ မဂ္ဂသမာဓိ အဓိပ္ပေတော၊ ... အထ ဝါ... ငေကာဒိဘူတောတိ ငေကာ သေဋ္ဌော အသဟာယော ဟုတ္တာ ဥဒေ-တိတိ ငေကာဒိ၊ စတုက်စ္စသာဓကော သမ္ပ-ယုတ္တနော။ သော ငေကာဒိ ဘူတော ဇာတောတိ သဗ္ဗံ ပုရိမသဒိသမေဝ။ ဣတိ ဝုတ်၊ဌ။၁၆၎။

ငေကာဒိဝမုန (နာ) [ငေကာဒိ+ဝမုန] သမာဓိ ကိုဟား:စေတတ်သော။ ငေကာဒိဘာဝန္တိ စ ပဒံ ဥဒ္ဓရိတ္တာ ငေကာဒိမှ ဒဿိတေ ငေကာဒိဘာဝံ စျာနန္တိ သမာနာဓိကရဏနိဒ္ဒေသေနေဝ စျာနဿ ငေကာဒိဝမုနတာ ဝုတ္တာဝ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆ရ။ (-ဝိ သုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁ရ၂။

ငေကာဒိ (တိ) [ငေကာဒိ+ဣ] တည်ကြည်ခြင်း သမာဓိ ရှိသော၊သူ။ ငေကာဒိနိပက-ကြည့်။

ငေကာပါဟန (ထီ၊ပု) [ငေ+ဥပါဟန] တစ်ခု-တစ်ရံ-တစ်စုံ-သော ဘိနပ်။ ငေကာ-ပါဟနော မယာ ဒိန္နော(အပ၊၁။၂၅ရ)တိ ငေ ဥပါဟနယုဂံ မယာ ဒိန္နံ။ အပ၊ဌ၊၂။ ၁၉၀။

ငေကာဘာသ (ပု) [ငေ+သြဘာသ] (၁) တစ်ခုသော-တစ်ခဲနက်သော-ဉာဏ်အလင်း။ (တိ)(၂) တစ်ခဲနက်-တစ်ပြိုင်နက်-သော အရောင်အလင်းရှိသော။ (၁) တထာ-ဂတသ တံ သုတ္တာဝ ငေကာဘာသော

အဟောသိ။ ဓမ္မာဌ၊၁။၂၈၆။ **(တိ)(၂)** သ-
ကလလောကဓာတု ကောဘာသော အ-
ဟောသိ။ မာဌ၊၂။၃၂၀။ အထဿ ဝတ္ထော-
ဘာသေန သကလသရီရံ တရုဏသူရိယော
ဝိယ ကောဘာသံ အဟောသိ။ ဇာဌ၊
၅။၂၂၃။ (-ဒီဌ၊၂။၂၄၀။ ဒီဌ၊၃။၁၄၄။ အံ၊
ဌ၊၂။၁၄၂။ ဒီဌ၊ဋီ၊၃။၁၄၈။)

ကောဘာသဇာတ (တိ) [ကောဘာသ + ဇာတ] ဖြစ်သော-တစ်ခုတည်း-တခဲနက်-သော အလင်းရှိသော။ သောပိ... ကော-ဘာသဇာတော ဝိယ ဗုဒ္ဓမန္တေ သမ္ပသ-မာနော။ ဒီဌ၊၁။၂၂၄။ မာဌ၊၃။၂၅၂။

ကောဘာသဘူတ (တိ) [ကောဘာသ+ ဘူတ] တစ်ခုတည်း-တခဲနက်-သော အလင်း ရှိသည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ဧဝံ ဗုဒ္ဓါလော-ကေနေ၀ ကောဘာသဘူတေ ဘဂ-ဝတော နိသိန္နောကာသေ ပဒီပကရဏေ ကိစ္စံ နတ္ထိ။ ဥဒါန၊ဌ။၃၂၂။

ကောဝရက (ပု) [ကော+သြဝရက] တစ်ခုသော တိုက်ခန်း။ အာ၀ါသော နာမ သကလာ-ရာမောပိ ပရိ၀ေဏမ္ပိ ကောဝရကောပိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၀၅။ မဟာနိ၊ဌ။၉၅။

ကောဝါဒ (ပု) [ကော+သြ၀ါဒ] တစ်ခုသော -အဆုံးအမ-သြ၀ါဒ၊ တစ်ကြိမ်ဆုံးမခြင်း။ ကောဝါဒေနေ၀ သမဏသဟဿံ အရ-ဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ အပ၊ဌ၊၂။၂၂၆။

ကွေ (တိ) [ကော+ဂ။ ကော+ယ] တစ်ခု-တစ်ပါး-သော။ အာရမ္မဏေန ပစ္စေက-ဗောဓိ ပဒိုဏ္ဍေ ဗောဓိ သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓါနန္တရံ ဗောဓိ။ အပ၊ဌ၊၁။၁၄၃။ ကတ္ထစိ ဒုဝန္ဓိ စ ကတ္ထစိ ဒုက္ခန္ဓိ စ ဝုစ္စတိ၊ ဧ၀ံ ကတ္ထစိ ကေန္ဓိ, ကတ္ထစိ ကွေန္ဓိ ဝုစ္စတိ။ ခုဒ္ဒကဌ။ ၆၅။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓ-လည်းကြည့်။

ဧတိ (ကြို) [ဧ+အ+တိ] တုန်လှုပ်၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇာ (ထီ) [ဣ+အ+အာ (ဣတ္ထီ ပစ္စည်း။) ဣဇနံ ဇာ။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၂၄ရ။ လာဘာဒီ ပဋိစ္စ ဧတိ ကမ္မတိတိ ဇာ၊ ဗလ၀-တဏှာ။ နိတိ၊ဓာ။၄၃။] တုန်လှုပ်တတ်သော တရား။ (တဏှာ၊ ကိလေသာဘေးရန်)။ ဇာ ဘိက္ခ၀ေ ရောဂေါ။ သံ၊၂။၂၈၉။ (-ဒီ၊၂။၂၂၆။ မဟာနိ။ရ၀။) ဇာတိ တဏှာ။ သာ ဟိ စလနဋ္ဌေန "ဇာ"တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဌ၊၃။၂၆။ ဧတိ ဆဋ္ဌာရမ္မဏနိမိတ္တံ ကမ္မတိတိ ဇာ။ တေနာဟ "စလန-ဋ္ဌေနာ"တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၉၉။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။၃၃၀။ ဥဒါန၊ဌ။၁၆၉။ မဟာနိ၊ဌ။၁၉၀။)

ဇာနုဂ (တိ) [ဇာ+အနု+ဂမု+ကွိ။ ဇာ+အနုဂ] တဏှာသို့ အစဉ်လိုက်သော။ ဇာနုဂေါ အနေဇသ၊ နိဗ္ဗုတသ အနိဗ္ဗုတော။ ဣ တိ၀ုတ်။၂၅၆။ ဇာနုဂေါတိ ဇာသခ်ါ-တာယ တဏှာယ ဒါသော ဝိယ ဟုတ္တာ တံ အနုဂစ္ဆန္တော။ ဣတိ၀ုတ်၊ဌ။ ၂၈၀။ (-သုတ္တနိ။၄၀၂။ မဟာနိ။ရ၀။ မဟာနိ၊ဌ။ ၁၉၀။)

ဇာနုဂတ (တိ) [ဇာ+အနုဂတ] တဏှာသို့ အစဉ်လိုက်သော၊ တဏှာသည် လွှမ်းမိုးနှိပ်

စက်အပ်သော။ ဇောနုဂတာ(မဟာနိ။ရ၀)-တိ ဇောယ အနုဂတာ၊ ဇောသခါတာယ တဏှာယ အနုဂတာ အဘိဘူတာ။ မဟာနိ၊၌။၁၉၀။

ဇောနုသဒ္ဒ (တိ) [ဇော+အနုသဒ္ဒ] တဏှာသည်-ဖုံးအုပ်-ဖြန့်လွှမ်း-အပ်သော၊ တဏှာနှင့် တကွ ပြေးသွားတတ်သော။ ဇောနုသဒ္ဒာ(မဟာနိ။ရ၀)တိ တဏှာယ အနုသဒ္ဒာ ပဏ္ဍိတာ ၀ါ။ မဟာနိ၊၌။၁၉၀။

ဇောဟေတု (ပု) [ဇော+ဟေတု] တုန်လှုပ်တတ်သော ကိလေသာဘေးရန် ဟူသော အကြောင်း။ (တုန်လှုပ်တတ်သော ကိလေသာဘေးရန်၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကြွင်းသောကိလေသာ။) ဇော ၀ုစ္စတိ စလ-နကိလေသပရိပန္ဓော၊ ဇောဟေတူနံ အ၀-သေသကိလေသာနံ အဘာ၀ေန အနေ-ဇော။ ဥဒါန၊၌။၁၁၆၉။ အနေဇ(၁) လည်း ကြည့်။

ဇော (ထီ) [ဣ+ဏျ+အာ(ဣတ္ထိပစ္စည်း)] တုန်လှုပ်ခြင်း။ ဣဋ္ဌနံ ဇော။ ကစ္စည်း၊ သုတ္တ။၆၃၈။

ဇေမ္ဗ (တိ) [(ဣသ)သေ+တမ္ဗ] ရှာမှီးအပ်သော။ သဗ္ဗေသံ သုခမေဇ္ဗံ ခတ္တိယေန ပဇာနတာ။ ဇာ၊၁။၁၆၆။ ဇာ၊၌။၃။၃၅၂။

ဇ္ဇ (ထီ) [ဣသု+တိ။ ဣပို (သံ)] (၁) အလိုရှိခြင်း။ (၂) ရှာမှီးခြင်း။ (၁) ယာ ဇ၀ရူပါ အာမိသသ ဇ္ဇ ဂ၀ေ့ဇ္ဇ ပရိယေဋ္ဌ ဇသနာ ဂ၀ေသနာ ပရိယေသနာ။ အဘိ၊ ၀ိ။၃၆၆။ ဇ္ဇတိ ဣစ္ဆနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၆ရ။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဇ္ဇိသုဒ္ဓိ (ထီ) [ဇ္ဇိ+သုဒ္ဓိ] (တရား၊သဖြင့်-တရား၊နှင့်အညီ-ပစ္စည်း၊လေးပါး၊တို့ကို) ရှာမှီး-ခြင်း၏ စင်ကြယ်ခြင်း။ ဒေသနာ သံ၀ရော ဇ္ဇိပစ္စ၀ေက္ခဏဘေဒတော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဂါ ထာ။၄၅၅။ ဓမ္မေန သမေန ပစ္စယာနံ ဇ္ဇိ-ယာ သုဒ္ဓိ ဇ္ဇိသုဒ္ဓိ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၄၃၁။

ဇော (ပု) [ဣ+ယု။ ဓာန်၊ဋီ။၆၁၈။ ဇော (သံ)] ကေမည်သော သားကောင်၊ တောင်ဆိတ်၊ တောဆိတ်နက်၊ သမင်(မောဂ်၊သျ၊၁။၄၅၃။ မောဂ်၊သျ၊၂။၁၀ရ)။ ကေ-ပုဒ်ထောင့်ကွင်း-ကြည့်။ (အမရကောသဘာသာဋီကာ-၌ "ဇော= မျက်လုံးလှသောသမင်မ" ဟု လာသည်။)

ကေ(ကဲ)ကုလ (နာ) [ကေ+ကုလ] ကေ-မြစ်ကမ်း၊ ကေသားကောင်ပေါသော ဂဂ်-မြစ်ကမ်း။ ယံ ကေကုလသ္မိံ ဇနံ ဂတိယံ။ သံ၁။၁၄၅။ ဇာ၁။၁၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀ရ။ ကေကုလသ္မိန္တိ ဂဂ်တိရေ။ သံ၊ဋ္ဌ၁။၁၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀ရ။ ကေကုလသ္မိန္တိ ကေယာ နာမ နဒိယာ ကုလေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၁။ ကေ-ကုလသ္မိန္တိ ဇ္ဇေ "ပနိဟတာယ နိစ္စဂဂ်ိယ နာမ"န္တိ ကေစိ။ ကေမိဂဗဟုလတာယ သော ဂဂ်ိယ တိရပ္ပဒေသော ကေကုလန္တိ ၀ုစ္စတိ"န္တိ အပရေ။ သံ၊ဋီ၁။၂၄၃။ ကေ-ကုလသ္မိန္တိ ကေမိဂဗဟုလ္လေန "ကေကု-လ"န္တိ သဒ်ိ ဂတော ဂဂ်ိယ တိရပ္ပဒေသေ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၆။

ကေဇယ် (တိ) [ဧကေ+ ဇယ်+ဇယ်။ ကေသ ဝိယ အသ ဇယ်တိ ကေဇယော်။ ရူ၊ နှာ။၂၀၆။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၂၀၅။] ကေသား-ကောင်၏ သလုံးမြင်းခေါင်းနှင့် တူသော သလုံးမြင်းခေါင်းရှိသော၊သူ။ (ကေသား-ကောင်၏ သလုံးမြင်းခေါင်းသည် အရိုး-မထင် ဝန်းကျင်ပတ်လုံး သားရံဖုံး၍ လုံး၏ သို့ လုံးဝန်းသောမြင်းခေါင်းရှိတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။ နီတိ။သျ။)

အယဉ္စိ ဒေဝ ကုမာရော ကေဇယော်။ ဒီ၊၂။၁၅။ (–မ၊၂။၃၃ရ။ သံ၊၁။၁၅။ သုတ္တနိ၊ ၆၊၁။၂၀၄။) ကေဇယော်တိ ကေမိဂသဒိသ-ဇယော် မံသုဿဒေန ပရိပုဏ္ဏဇယော်။ ဒီ၊ ၆၊၂။၃၈။ မ၊၆၊၃။၂၅၉။ ကေဇယ်နွဲ့ ကေ-မိဂဿ ဝိယ သုဝဏ္ဏိတဇယီ။ သံ၊၆၊၁။၅၂။ ကေမိဂသေဝ ဇယော် အဿာတိ ကေဇ-ယော်။ သုတ္တနိ၊၆၊၁။၂၀၄။ (–ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၃၈။)

ကေဇယ်လက္ခဏ (နာ) [ကေဇယ်+ဇယ်+ လက္ခဏ] ကေသား-ကောင်၏ သလုံးမြင်း-ခေါင်းနှင့်တူသော သလုံးမြင်းခေါင်း ဟူ-သောအမှတ်လက္ခဏာ၊ ကေဇယ်လက္ခဏာ။ ကေဇယ်လက္ခဏ(ဒီ၊၆၊၃။၁၁၃)နွဲ့ သဏ္ဌာန-မတ္တေန ကေမိဂဇယ်သဒိသဇယ်လက္ခဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁ ၂။

ကေဇယ်လက္ခဏကထန (နာ) [ကေဇယ် လက္ခဏ+ကထန] ကေဇယ်လက္ခဏာကို ဆိုကြောင်းစကားရပ်။ ဣဓ ကေဇယ်-လက္ခဏကထနေ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၃။

ကေဇယော် (ထီ) [ဧကေ+ဇယော်] ကေသား-ကောင်၏-သလုံး မြင်းခေါင်း-ခြေသလုံး။ ကေဇယ်-လက္ခဏ-ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ကေ(ကီ)မိဂ (ပု) [ဧကေ+မိဂ။ ကေယာ ဣတ္ထိ-ယာ ပုတ္တော မိဂေါ ဧကေမိဂေါ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၆၁၈။] ကေမည်သောသားကောင်၊ တောင်-ဆိတ်၊ တောဆိတ်နက်။ မိဂစမ္မေ ကေ-မိဂေါ ဝါတမိဂေါ ... ရောဟိတမိဂေါတိ ဧတေသံယေဝ စမ္မာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃ရ၁။ ကေ-မိဂါ တိယောဇနဝေဂါ ဧဝ ဟောန္တိ။ အံ၊ ဋီ၊၁။၂၀၃။

ကေမိဂဗဟုလ (တိ) [ကေမိဂ+ဗဟုလ] ကေ သားကောင်များစွာရှိသော။ ကေ(ကီ)ကုလ-ကြည့်။

ကေမိဂဗာဟုလ္ဍ (နာ) [ကေမိဂ+ဗာဟုလ္ဍ] ကေ သားကောင်များစွာရှိသည်၏အဖြစ်။ ကေ-(ကီ)ကုလ-ကြည့်။

ကေ(ကီ)မိဂသဒိသကမ္မကာရက (ထီ၊နာ) [ကေ (ကီ)မိဂသဒိသ+ကမ္မကာရက] ကေ သား-ကောင်နှင့်တူစွာ ညှဉ်းဆဲခြင်း။ ဧကေယျက (၃) ကြည့်။

ကေ(ကီ)မိဂဇယ်သဒိသဇယ် (တိ) [ကေ (ကီ)မိဂဇယ်သဒိသာ+ဇယော်] ကေ သား-ကောင်၏ သလုံးမြင်းခေါင်းနှင့် တူသော သလုံးမြင်းခေါင်း ရှိသော၊သူ။ ကေဇယ်-ကြည့်။

ကေ (ထီ၊ပု) [ဣ+ယု+ဏ္ဍ (ဣတ္ထိ ပစ္စည်း)။ ဣ ဂတိယံ၊ ယု၊ နဒါဒိ။ အနဒါဒိတ္တေ ဧကော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၁၈။ ဣ+က+ဏ္ဍ။ ဝိ၊ပိ၊

ဓာန်။ ၉+ကီ။ ငေကယျ-ကြည့်။ ကေီ (သံ)။ ဣက+ကီ။ ဇာဋိုသစ်။ ငေကယျက(၂)ကြည့်။ ရူ၊နှာ။၂၀၆။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၂၀၅-တို့ဌ ပုံလိုင်ရှိ၍ အဌကထာတို့ဌ ဣတ္ထိလိုင် ရှိသည်။] (၁) ကေီမြစ်။ (၂) ကေီမည်သော သားကောင်၊ တောင်ဆိတ်၊ တောဆိတ်နက်၊ တောဆိတ်နက်မ။ **(၁)** ကေီ(ကီ)-ကူလ-ကြည့်။ **(၂)** ကေီဇယ်၊ ကေီ(ကီ)-မိဂ၊ ငေကယျ-တို့ကြည့်။

ကေီဖဿာ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ကေီဖဿာ မည်သောနတ်သို့။ ကေီဖဿာ သုဖဿာ စ၊ သုဘဒ္ဒါ မုခဝါဒိနီ။ ဝိမာန။၂၂။ ဝိမာန၊ ဌ။၈၄။

ငေကယျ (တိ) [ဓ+ကေယျ။ ဇာဋိုသစ်။ ဓေ(ကေီ)+ကေယျ။ ကေီယာ မိဂိယာ, ဓေ-ဿ ဝါ အပစ္စံ ဓေကေယ္ယာ။ ... ဓေဿ, ကေီယာ ဝါ စမ္မာဒိကော ဓေကေယ္ယာ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၁၈။ ဓေဿ ဝိကာရော အဝ-ယဝေါ ဝါ ဓေကေယ္ယံ၊ မံသံ။ မောဂ်၊သျ။၂။ ၁၀ရ။ ကေီဿ အဝယဝေါ ဓေကေယ္ယံ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၃၃၁။ အဲကေယ (သံ)] (၁) ကေီသားကောင်၊ တောင်ဆိတ်၊ တောဆိတ်နက်။ (၂) ကေီသားကောင်၏ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော (လည်ပင်း-စသည်)။ (၃) ဓေကီသားကောင်နှင့်တူစွာ ညှဉ်းဆဲခြင်း။

(၁) ဓေကေယ္ယာ စ ဝရာဟာ စ၊ ဂကိနော နိကသူကရာ။ ဇာ၊၂။၁၀၉၊၂၈၃။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၄၃၃။ ဇာဋ္ဌ၊ရ။၁ရရ။ (-ဇာ၊၂။၂၃၀၊ ၃၄၆။ ဇာဋ္ဌ၊ရ။၄၅၊၃၁၅။) ဓေကေယ္ယာတိ ဓဝံနာမကာ မိဂဝိသေသာ၊ ဓနို့ ဂစ္ဆနို့တိ ဓေကေယ္ယာ။ ဇာဋိုသစ်။ **(တိ)(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(၃)** ဓေကေယျကမ္မကာရက-ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဓေကေယျက (တိ) [ဓေ(ဓေကီ)+ကေယျ+ဂ။ အဲ ကေယ (သံ)] (၁) ကေီသားကောင်၏ လည်ပင်း။ (၂) ကေီသားကောင်ရုပ်။ (၃) ဓေကီသားကောင်နှင့်တူစွာ ညှဉ်းဆဲခြင်း။ (တံတောင်ဆစ်နှစ်ဖက် ဒူး ဆစ်နှစ်ဖက်တို့ဌ သံကွင်းတပ်လျက် မြေပေါ်ဌ သံစို့လေးချက် ရိုက်နှက်ပြီး ဓေကီသားကောင်ပမာ မီးရှို့၍ ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်ခြင်း။ အကျယ်ကို မ၊ဌ၊၁။၃၆၃-၄-ကြည့်။)

(၁) ဓေကေယျကာ လယ်မယေတ္ထ ပက္ခိနော။ **(၂)** ဂိဝါ ဓေကေယျကာ ယထာ။ ဇာ၊၂။၁၄။ ဓေကေယျကာ ယထာတိ ဓေကီ-မိဂဿ ဟိ ဒီယာ စ ဝဋ္ဌာ စ ဂိဝါ သောဘတိ ယထာ၊ ဓဝံ တဝ ဂိဝါ ထောက် ဒီယာ။ ဇာဌ၊၅။၁၆ရ။ ဣကတိ ဓဝေန ဂစ္ဆတိတိ ကေီ၊ သောယေဝ မိဂေါ ကေီ-မိဂေါ။ ဇာဋိုသစ်။ **(၃)** ဓေကေယျကမ္မ ကရောန္ဒိ။ မ၊၁။၁၂၂။ မဟာနိ။၁၂၀။ (-အံ၊၁။၄၉။) ဓေကေယျကန္ဒိ ဓေကေယျက-ကမ္မကာရကံ (ဓေကေယျကမ္မကာရကံ)။ မ၊ ဌ၊၁။၃၆၃။ အံ၊ဌ၊၂။၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၃။ မဟာနိ၊ဌ။၂၄၁။ ဓေကေယျကကမ္မကာရကန္ဒိ ဓေကီမိဂဿဒိသကမ္မကာရကံ။ မ၊ဋီ၊၂။၄၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၂။

ဓေကေယျကကမ္မကာရက (ထီ၊နှ) [ဓေကေယျက

+ကမ္မကာရက] ကေီသားကောင်နှင့်တူစွာ ညှဉ်းဆဲခြင်း။ အထက်ပုဒ် (၃) ကြည့်။

ငေယျစယ် (တိ) [ငေယျစယ်+စယ်] ကေီသားကောင်၏ သလုံးမြင်းခေါင်းနှင့် တူသော သလုံးမြင်းခေါင်းရှိသော၊သူ။ ငေ-ယျစယော်တိ တမာဟု ပုဂ္ဂလံ။ ဒီ၊၃။၁၂၈။

ငေယျပသဒါကိဏ္ဏ (တိ) [ငေယျပသဒ+အာကိဏ္ဏ] ကေီသားကောင်, ချေ (သမင်ပြောက်) ဘို့ဖြင့်-ရောပြမ်း-ပြည့်-သော။ ငေယျပသဒါကိဏ္ဏ(ဇာ၊၂။၃၄၈)တိ ဧ-ငေယျမိဂေဟိ စ ပသဒမိဂေဟိ စ အာ-ကိဏ္ဏံ။ ဇာ၊၆။ရ။၃၁၈။

ငေယျမိဂ (ပု) [ငေယျ+မိဂ] ကေီမည်သော သားကောင်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

တေံဂေါစရ (တိ) [တေ+ဂေါစရ] ဤ(အာဇီဝဌမကသိလ) သည်ပင် ကျက်စားရာ အာရုံရှိသော၊သူ။ ("မိမိ၏ ဤအာဇီဝဌမကသိလ သည်ပင်လျှင်-မိမိအပေါ်၌ သူတပါး၏ ကျက်စားရာအာရုံ-မိမိအကြောင်းကို သိရှိရန် အာရုံဖြစ်သည်"ဟု ဆိုလိုသည်။) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

တေံပထ (တိ) [တေ+ပထ] ဤ(အာဇီဝဌမကသိလ)သည်ပင် သိကြောင်းလမ်းရှိသော၊သူ။ (မိမိ၏ ဤအာဇီဝဌမကသိလသည်ပင်လျှင် မိမိကို သူတပါးတို့က သိဖို့ရန် လမ်းကြောင်း ဖြစ်သည်"ဟု ဆိုလိုသည်။) ယေ ဝေါဒါတာ စက္ခုသောတဝိညေယျာ ဓမ္မာ၊ သံဝိဇ္ဇန္တိ တေ တထာဂတသ၊ တေံပ-ထောဟမသ္မိ တေံဂေါစရော။ မ၊၁။၃၉၄။ တေံပထောဟမသ္မိ တေံဂေါစရောတိ သေ မယ့် ပထော သေ ဂေါစရောတိ အတ္ထော။ တောပါထောတိပိ ပါဋျော၊ တသ္သတ္ထော— မယ့် အာဇီဝဌမကသိလံ ပရိသုဒ္ဓံ၊ သ္စာဟံ တသ္သ ပရိသုဒ္ဓဘာဝေန ဝိမံသကသ္သ ဘိက္ခုနော ဉာဏမုခေ တောပါထော၊ ဧဝံ အာပါထံ ဂစ္ဆာမိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၈၅-၆။ သေ မယ့် ပထောတိ ယ္စာယံ အာဇီဝဌမကသိလသခ်ါတော မယ့် သြရ-မတ္တကော ဂုဏော၊ သေ အပရစိတ္တဝိဒုနော ဝိမံသကသ္သ ဘိက္ခုနော မမ ဇာနနပထော ဇာနနမဂ္ဂေါ။ သေ ဂေါစရောတိ ဧသော ဇော္ဇကော ဧဝ တသ္သ မယိ ဂေါစရော၊ နု ဣတော ပရံ။ ... တောပါထောတိ ဇော္ဇကာပါထော။ မ၊ဋီ၊၂။၃ဝ၃။

တေံပရမ (နာ) [တေ+ပရမ] (၁) (ကြိ၊ဝိ) ဤ... မျှ လောက်။ ဤအကျင့်မျှလောက်။ (တိ)(၂) ဤသည်ပင် အမြတ်ဆုံးရှိသော၊ ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ အလွန်ဆုံး-ဤမျှလောက်-ဤပမာဏ-ရှိသော။ **(၁) (တိ)(၂)** တေပရမ-ကြည့်။

တေံပရိယောသာန (တိ) [တေ+ပရိယောသာန] ဤအကျိုးသည်ပင်လျှင် အဆုံးရှိသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

တေံသာရ (တိ) [တေ+သာရ] ဤအကျိုးသည်ပင်လျှင်အနှစ်ရှိသော။ တေဒတ္ထမိဒံ ဗြာ-ဟ္မဏ ဗြဟ္မစရိယံ၊ တေံသာရံ တေံပရိ-ယောသာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ (မှုရင်း ဖြစ်သော

မ၊၁။၂၆၅-၌ "တေ သာရံ တေ ပရိယော-သာနံ" ဟုဝါကျရှိသည်။) တေဒေဝ ဖလံ သာရံ ယသ္မာတိ တေသာရံ နိဂ္ဂဟီတာ-ဂမေန။ တထာ တေပရိယောသာနံ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။ရ၁။ (ဤဋီကာအလို "တေသာရံ။ တေပရိယောသာနံ" တို့ကား သမာသ်ပုဒ် ဖြစ်သည်။)

တေ[1] (တိ) [သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။ တေဒ် (သံ)] (၁) ဤ၊ ဒီ၊ အဲဒီ။ (ဤယောက်ျား၊ ဤမိန်းမ၊ ဤစိတ်၊ ဤအမျိုး၊ ဤအရာဝတ္ထု-စသည်။) ဤ "တေ"သဒ္ဒါသည် အနီး၌ တည်ရှိသော အနက်ဒြပ်ကို ဟောသောပုဒ်ဖြစ်သည်။ (၂) ဤ၊ ထို။ (၃) ထို။

(၁) ဤ၊ ဒီ၊ အဲဒီ။ (ဤယောက်ျား၊ ဤမိန်းမ၊ ဤစိတ်၊ ဤအမျိုး၊ ဤအရာဝတ္ထု-စသည်။) တ ဧတ ဣမ အမု ကိ ဣစ္စေတေ ပရမ္မုခ သမီပ အစ္စန္တ သမီပ ဒူရ ပုစ္ဆနတ္ထဝစနာ။ ရူ၊နှာ။၁၀၂။ ဧတသဒ္ဒေါ သမီပဝစနော။ နီတိ၊ပဒ။၃၅၃။ (၂) ဤ၊ ထို။ ဧတသဒ္ဒေါ ပရမ္မုခေ သမီပဝစနော၊ သမ္မုခေ ဒူရဝစနော။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၁၂၁။ (၃) ထို။ အဌကထာယံ ပန ဧတေတိ စက္ခုပထံ အတိက္ကမိတ္တာ ဒူရဂတေ သန္ဓာယာဟာ(ဇာ၊ ၆၊၄။၄၁၅)တိ ဝုတ္တံ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၁၂၁။

(ဝိနည်းအလိုမူ- ၂-တောင့်ထွာ အပြင်ဘက်ကို "ဧတ" ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ၂-တောင့်ထွာအတွင်းဘက်ကို "ဣမ"ဖြင့်လည်းကောင်း ညွှန်ပြပြောဆိုရသည်။ ဝိ၊ ၆၊၂။၂၂၆။ ကင်္ခါ။၁၅၄။)

တေ[2] (တိ) [ဣမ မှ ပြောင်းလာသောပုဒ်] ဧတရဟိ-ကြည့်။

တေဒဂ္ဂံ (တိ) [ဧတံ အဂ္ဂံ] (က) ဤသူ (ဤရဟန်း, ဤရဟန်းမိန်းမ, ဤဥပါသကာ, ဤဥပါသိကမ၊ ဤဒါန-စသည်) သည်-အမြတ်ဆုံး-အသာလွန်ဆုံး။ (ဤကား ရှင်တော်မြတ်ဘုရားက မိန့်ကြားတော်မူအပ်သော "ဘွဲ့၊ အရာ၊ ဂုဏ်ပုဒ်"ဖြစ်သည်။) (၁) ဤအရာသည်-အမြတ်ဆုံး-အသာလွန်ဆုံး။ (ဤကား ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးဦးက မိမိထင်မြင်ရာကို ပြောသောစကား ဖြစ်သည်။)

(က) တေဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝ-ကာနံ ဘိက္ခူနံ ဝိနယဓရာနံ ယဒိဒံ ဥပါလိ။ အံ၊၁။၂၅။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၁။ ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝိကာနံ ဘိက္ခုနီနံ ယဒိဒံ မဟာပဇာပတိဂေါတမီ။ အံ၊၁။၂၆။ ဧတ-ဒဂ္ဂဗာန-လည်းကြည့်။ ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ ဣမေသံ ဒ္ဝိန္နံ ဒါနာနံ။ ယဒိဒံ ဓမ္မဒါနံ။ အံ၊၁။၉၀။ ဣတိဝုတ်။၂၆၀။ **(ခ)** ဧတဒဂ္ဂံ ဘဂိနိ ပါရိစရိယာနံ ယာမာဒိသံ သီလဝန္တံ ကလျာဏဓမ္မံ ဗြဟ္မစာရိံ ဧတေန ဓမ္မေန ပရိစရေယ္ယ။ ဝိ၊၁။၁၉၄။

(ဤ"ဧတဒဂ္ဂံ" ပုဒ်သည် တစ်ခုတည်းသော သမာသ်ပုဒ် မဟုတ်။ "ဧတံ အဂ္ဂံ" ဟူသော ဝိဘတ္တိနှစ်ပုဒ် ဖြစ်သည်။ မူရင်းပုဒ်မှာ "ဧတ အဂ္ဂ" နှစ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ "ဧတ"ကား သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်ဖြစ်၍။ "အဂ္ဂ"ကား ဂုဏနာမ်ပုဒ် ဖြစ်သည်၊ လိင်(၃)ပါး

ရှိသည်။ နပုံလိုင် အရာ၌ "တေဒဂ္ဂံ" ဟု ပင်မှတ်ရမည်။ "သော အဂ္ဂါ" ဟု ဣတ္ထိ လိင်ဖြစ်သင့်ရာ, "ဧသော အဂ္ဂေါ" ဟု ပုံလိုင် ဖြစ်သင့်ရာတို့၌ "တေဒဂ္ဂံ" သည် လိင်္ဂဝိပလ္လာသ ဖြစ်သည်။ "တေံ ဧသော ဘိက္ခု= ဤရဟန်းကို။ အဂ္ဂံ အဂ္ဂေါတိ= အမြတ်ဆုံးဟူ၍" စသည်ဖြင့် လိင်အား လျော်စွာ ပြောင်းလဲ၍ အနက်ပေးရမည်။ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၆။) တနည်းအားဖြင့် "တေဒဂ္ဂံ" ကား နပုံလိုင် ဖြစ်သည်။ တေ-ဖြင့် ခန္ဓာငါးပါး အပေါင်းကို စွဲယူရသည်။

တေဒဂ္ဂ(အံ၊၁။၂၅)နှင့် ဧသော အဂ္ဂေါ၊ လိင်္ဂဝိပလ္လာသေန ဟိ အယံ နိဒ္ဒေသော။ ယဒိဒံ ခန္ဓပဉ္စကန္တိ ဝါ ယောဧတေ ဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၁။၆၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃။ တေဒဂ္ဂန္တိ ဧသော အဂ္ဂေါ၊ လိင်္ဂဝိပလ္လာသေန ဟိ အယံ နိဒ္ဒေသော။ ယဒိဒန္တိ စ ယော အယံ၊ ယဒိဒံ ခန္ဓပဉ္စကန္တိ ဝါ ယောဧတေ ဗ္ဗံ။ ဝေဠိ သတိ တေဒဂ္ဂန္တိ ယထာရုတလိင်္ဂမေဝ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။ရ၉။ တေဒဂ္ဂ(ဝိ၊၁။၁၉၄။ ဝိ၊ဋ၊ ၂။၁၃၈)နှင့် သော အဂ္ဂါ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၅။ ဝိမတိ၊၁။၂၆ရ။ တေဒဂ္ဂန္တိ ပဒဿ တေံ အဂ္ဂန္တိ ပဒစ္ဆေဒေါ၊ သော ပါရိစရိယာ အဂ္ဂါ ဥတ္တမာတိ အတ္ထော၊ ပါရိစရိယသဒ္ဒေန ဟိ တုလ္ယာဓိကရဏတ္တာ တေဒဂ္ဂသဒ္ဒဿ လိင်္ဂ-ဝိပလ္လာသဘာဝေါ ဥတဗ္ဗော။ ပါတိမောက္ခအနုပဒတ္ထဝဏ္ဏနာ။ တေဒဂ္ဂ(ဣတိဝုတ်။ ၂၆၀)နှင့် တေံ အဂ္ဂံ။ ယဒိဒန္တိ ယံ ဣဒံ ဓမ္မဒါနံ ဝုတ္တံ၊ တေံ ဣမေသု ဒ္ဝီသု ဒါနေသု အဂ္ဂံ သေဋ္ဌံ ဥတ္တမံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၅။ တေဒဂ္ဂန္တိ စ ယဒိဒန္တိ စ လိင်္ဂဝိပလ္လာသ-ဘေဒဝသေန ဝုတ္တံ။ သံပျင်၊ဋီ။၄၀။

တေဒဂ္ဂ၁ (နာ) [အနုကရဏဇ နာမ်ပုဒ်။ "တေဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ"ဟု ဘုရားရှင်မိန့်ကြား အပ်သော စကားတော်ကို စွဲ၍ဖြစ်သော ကြောင့် "အနုကရဏဇ" နာမ်မည်သည်။]

(၁) တေဒဂ်အရာ၊ တေဒဂ်ရာထူး၊ တေဒဂ်ဘွဲ့။ "တေဒဂ္ဂ"သဒ္ဒါဖြင့်ထား အပ်သော-ဘွဲ့-ရာထူး။ (ဘုရားရှင်က ပေးတော်မူသော ဘွဲ့။) (၂) တေဒဂ္ဂ သုတ်။ (၃) တေဒဂ္ဂ ဝဂ်။ (၄) တေဒဂ် ဖြစ်သော တရား၊ တေဒဂ်။

(၁) ယေဘုယ္ယေန ဘဂဝတာ တေဒဂ္ဂံ အာရောပိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ တသ္မာ နံ ဣမသ္မိံယေဝ ဝတ္ထုသ္မိံ တေဒဂ္ဂေ ဋ္ဌ-ပေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ တေဒဂ္ဂန္တိ ပဒံ ဝု-တ္တတ္ထမေဝ။ ... ယဒိဒန္တိ နိပါတော၊ တဿ ထေရံ အဝေက္ခိတ္တာ ယော ဧသောတိ, အဂ္ဂသဒ္ဒံ အဝေက္ခိတ္တာ ယံ တေန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ တေဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေတိ ဘဂ-ဝတာ ဝုတ္တဝစနမုပါဒါယ ပဝတ္တတ္တာ "တေ-ဒဂ္ဂ"နှင့်ပဒံ အနုကရဏဇနာမံ နာမ၊ ယထာ "ယေဝါပနက"နှင့်၊ တဗ္ဗသေန ဝုတ္တဋ္ဌာနန္တ-ရမိဓ တေဒဂ္ဂံ။ တမာရောပိတောတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၆။ တေဒဂ္ဂဋ္ဌာန၊ တေဒဂ္ဂ-သန္နိက္ခေပ-တို့လည်း ကြည့်။

(၂) သဗ္ဗေသုပိ တေဒဂ္ဂေသု(အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၆)တိ သဗ္ဗေသုပိ တေဒဂ္ဂသုတ္တေသု, သဗ္ဗေသု ဝါ တေဒဂ္ဂဋ္ဌပနေသု။ အံ၊ဋီ၊၁။

၁၄၈။ (၃) တေဒဂ္ဂေသု ပဌမဝဂ္ဂသ။ အံ၊ ဌီ၊၁။၁၄၂။ (၄) တသ္မာ တ္ထေ တေဒဂ္ဂံ နာဂတံ။ အံ၊ဌ၊၂။၉။ တေဒဂ္ဂဘာဝ-လည်းကြည့်။

တေဒဂ္ဂ၂ (နာ) [တေဒဂ္ဂ+သုတ္တ] တေဒဂ္ဂ-သုတ်။ အထက်ပုဒ် (၂) ကြည့်။

တေဒဂ္ဂ၃ (နာ) [တေဒဂ္ဂ+ဌပန] တေဒဂ် အရာ၌ ထားခြင်း။ တေဒဂ္ဂ၁ (၂) ကြည့်။

တေဒဂ္ဂဌပန (နာ) [တေဒဂ္ဂ+ဌပန] တေဒဂ် အရာ၌ထားခြင်း။ တေဒဂ္ဂ၁ (၂) ကြည့်။

တေဒဂ္ဂဌပိတ (တိ) [တေဒဂ္ဂ+ဌပိတ] တေဒဂ် အရာ၌ထားအပ်သော၊သူ။ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနန္တရေ တေဒဂ္ဂဌပိတာနံ ထေရာနံ။ သီ၊ ဌီ၊သစ်၊ ၂။၈၉။

တေဒဂ္ဂဗာန (နာ) [တေဒဂ္ဂ+ဌာန] တေဒဂ် အရာ၊ တေဒဂ်ရာထူး။ ကောစိ ထေရော ကေနေန ကာရဏေန တေဒဂ္ဂဌာနံ လဘတိ။ အံ၊ဌ၊၁။၉၇၊ (-၁၀၇။)

တေဒဂ်ဘွဲ့.ရ ရဟန္တာမထေရ် (၄၁)ပါး

၁။ အရှင်ကောဏ္ဍည၊
ဝါရင့်ခြင်း၊ ဝါတော်အကြီးဆုံးဖြစ်ခြင်း။

၂။ အရှင်သာရိပုတ္တရာ၊
ပညာကြီးခြင်း။

၃။ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန်၊
တန်ခိုးဂုဏ်ဒွိပါဒ်ကြီးခြင်း။

၄။ အရှင်မဟာကဿပ၊
ဓုတင်ဆောင်ခြင်း။

၅။ အရှင်အနုရုဒ္ဓ၊
ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်ရခြင်း။

၆။ အရှင်ဘဒ္ဒိယ၊
အမျိုးမြတ်ခြင်း။

၇။ အရှင်လကုဏ္ဌကဘဒ္ဒိယ၊
အသံသာယာခြင်း။

၈။ အရှင်ပိဏ္ဍောလဘာရဒ္ဒါ၊
ရဲတင်းသောစကားကိုဆိုခြင်း။

၉။ အရှင်ပုဏ္ဏ၊
တရားဟောကြားခြင်း=ဓမ္မကထိကအရာ။

၁၀။ အရှင်ကစ္စာန၊
အကျဉ်းကို အကျယ်ဟောခြင်း။

၁၁။ အရှင်စူဠပန္ထက၊
မနောမယအဘိညာဉ်ဖန်ဆင်းခြင်း။

၁၂။ အရှင်မဟာပန္ထက၊
အရူပစျာန်မှထ၍ ရဟန္တာဖြစ်ခြင်း။

၁၃။ အရှင်သုဘူတိ၊
အပြစ်မရှိသောနေခြင်း။
အလှူခံထိုက်ခြင်း။ (၂-ဌာန။)

၁၄။ အရှင်ခဒိရဝနိယရေဝတ၊
တောရဆောက်တည်ခြင်း။

၁၅။ အရှင်ကင်္ခါရေဝတ၊
စျာန်ဝင်စားခြင်း။

၁၆။ အရှင်သောဏကောဋိဝိသ၊
လုံ့လဝီရိယကြီးခြင်း။

၁၇။ အရှင်သောဏကုဋိကဏ္ဏ၊
အဟောအပြောကောင်းခြင်း။

၁၈။ အရှင်သီဝလိ၊
လာဘ်ပေါခြင်း။

၁၉။ အရှင်ဝဏ္ဏလိ၊
သဒ္ဓါတရားလွန်ကဲခြင်း။

၂၀။ အရှင်ရာဟုလာ၊
သိက္ခာသုံးပါးကို ကျင့်ဆောင်ခြင်း။

၂၁။ အရှင်ရဋ္ဌပါလ၊
သဒ္ဓါ၍ ရဟန်းပြုခြင်း။

၂၂။ အရှင်ကုဏ္ဍဓာန၊
စာရေးတံမဲ ပဌမယူခြင်း။
(အကောင်းဆုံးပဌမဆုမဲရခြင်း။)

၂၃။ အရှင်ဝဂ္ဂီသ၊
ဖွဲ့ဆိုသီကုံးမှု၌ ဉာဏ်ပဋိဘာန်ရှိခြင်း။

၂၄။ အရှင်ဥပသေန၊
ကြည်ညိုဖွယ်ရာဖြစ်ခြင်း။

၂၅။ အရှင်ဒဗ္ဗ၊
သံဃာတော်များအတွက် နေရာချထားခြင်း။

၂၆။ အရှင်ပိလိန္ဒဝစ္ဆ၊
နတ်တို့ချစ်မြတ်နိုးခြင်း။

၂၇။ အရှင်ဒါရုစီရိယ၊
လျင်မြန်စွာ ထိုးထွင်းသိခြင်း။

၂၈။ အရှင်ကုမာရကဿပ၊
ဆန်းကြယ်စွာ တရားဟောခြင်း။

၂၉။ အရှင်မဟာကောဋ္ဌိတ၊
ပဋိသम्ภိဒါ လေးပါး ရခြင်း။

၃၀။ အရှင်အာနန္ဒာ၊
အကြားအမြင်များခြင်း။ သတိကောင်းခြင်း။
ဉာဏ်ကောင်းခြင်း။ လုံ့လကြီးခြင်း။
အလုပ်အကျွေး အပြုအစု။ (၅-ဌာန။)

၃၁။ အရှင်ဥရုဝေလကဿပ၊
အခြံအရံများခြင်း။

၃၂။ အရှင်ကာဠုဒါယီ၊
ဆွေတော်မျိုးတော်တို့ကိုကြည်ညိုစေခြင်း။

၃၃။ အရှင်ဗာကုလ၊
အနာရောဂါကင်းခြင်း။

၃၄။ အရှင်သောဘိတ၊
ပုဗ္ဗေနိဝါသအဘိညာဉ်အရာ။

၃၅။ အရှင်ဥပါလိ၊
ဝိနည်းဆောင်ခြင်း။

၃၆။ ရှင်နန္ဒက၊
ဘိက္ခုနီတို့အား ဆုံးမခြင်း။

၃၇။ အရှင်နန္ဒ၊
ဣန္ဒြေစောင့်စည်းခြင်း။

၃၈။ အရှင်မဟာကပ္ပိန၊
ရဟန်းများအား ဆုံးမခြင်း။

၃၉။ အရှင်သာဂတ၊
တေဇောဓာတ်သမာပတ်ဝင်စားခြင်း။

၄၀။ အရှင်ရာဓ၊
ဒေသကဘုရားရှင်အား ဒေသနာဉာဏ်
အဆင့်ဆင့် ပွင့်စေခြင်း။

၄၁။ အရှင်မောဃရာဇ၊
ခေါင်းပါးသောသက်နှံးကို ဆောင်ခြင်း။

တေဒဂ်ဘွဲ့ရ
ရဟန္တာထေရီ (၁၃)ပါး

၁။ မဟာပဇာပတိဂေါတမီ ထေရီ
ဝါရင့်ခြင်း၊ ဝါတော်အကြီးဆုံးဖြစ်ခြင်း။

၂။ ခေမာ ထေရီ၊
ပညာကြီးခြင်း။

၃။ ဥပ္ပလဝဏ် ထေရီ၊
တန်ခိုးဣဒ္ဓိပါဒ်ကြီးခြင်း။

၄။ ပဋာစာရာ ထေရီ၊
ဝိနည်းဆောင်ခြင်း။

၅။ ဓမ္မဒိန္နာ ထေရီ
တရားဟောကြားခြင်း။

၆။ နန္ဒာ ထေရီ၊
စျာန်ဝင်စားခြင်း။

၇။ သောဏာ ထေရီ၊
လုံ့လဝီရိယကြီးမားခြင်း။

၈။ ဗကုလာ ထေရီ၊
ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဉ်အရာ။

၉။ ဘဒ္ဒါ ကုဏ္ဍလကေသာ ထေရီ၊
လျင်စွာထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်း။

၁၀။ ဘဒ္ဒါ ကာပိလာနီ ထေရီ၊
ပုဗ္ဗေနိဝါသအဘိညာဉ်အရာ။

၁၁။ ဘဒ္ဒါ ကစ္စာနာ၊
ကြီးမြတ်သောအဘိညာဉ်အရာ။

၁၂။ ကိသာဂေါတမီ ထေရီ၊
ခေါင်းပါးသောသက်နှံးကို ဆောင်ခြင်း။

၁၃။ သိဂါလကမာတာ ထေရီ၊
သဒ္ဓါ၍ ရဟန်းမိန်းမပြုခြင်း။

တေဒဂ်ဘွဲ့ရ
ဥပါသကာ ဒါယကာ (၁၀)ဦး

၁။ တပုဿ ဘလ္လိက ကုန်သည်ညီနောင်၊
ရှေးဦးစွာ သရဏဂုံ တည်ခြင်း။

၂။ သုဒတ္တ အနာထပိဏ္ဍိက သူကြွယ်၊
အလှူအတန်း၌ မွေ့လျော်ခြင်း

၃။ မစ္ဆိကာသဏ္ဍ ၌နေသော စိတ္တ သူကြွယ်၊
တရားဟောခြင်း။

၄။ ဟတ္ထက အာဠာဝက၊
သင်္ဂဟဝတ္ထုလေးပါးဖြင့် ပရိသတ်ကို
ချီးမြှောက်ခြင်း။

၅။ မဟာနာမ သာကိုဝင်မင်း၊
မွန်မွန်မြတ်မြတ် လှူခြင်း။

၆။ ဝေသာလီပြည်သား ဥဂ္ဂ သူကြွယ်၊
နှစ်သက်ဖွယ်ကို လှူခြင်း။

၇။ ဟတ္ထိဂ္ဂါသား ဥဂ္ဂတ သူကြွယ်၊
သံယာကို လုပ်ကျွေးခြင်း။

၈။ သူရမ္မဋ္ဌ၊
မတုန်မလှုပ် သက်ဝင်ကြည်ညိုခြင်း။

၉။ ဇီဝက ကောမာရဘစ္စ၊
ဘုရားရှင်၌ ပုဂ္ဂိုလ်စွဲ ကြည်ညိုခြင်း။

၁၀။ နကုလပိတု သူကြွယ်၊
ဘုရားရှင်နှင့် အကျွမ်းဝင်ခြင်း။

တေဒဂ်ဘွဲ့ရ
ဥပါသိကာ ဒါယိကာမ (၁၀) ဦး

၁။ သုဇာတာသူဌေးကတော်၊
ရှေးဦးစွာ သရဏဂုံတည်ခြင်း။

၂။ ဝိသာခါ-ကျောင်းအမ၊
အလှူအတန်း၌ မွေ့လျော်ခြင်း။

၃။ ခုဇ္ဇုတ္တရာ ကျွန်မ၊
အကြားအမြင်များခြင်း။

၄။ သာမာဝတီ မိဖုရား၊
မေတ္တာစျာန်ဖြင့် နေလေ့ရှိခြင်း။

၅။ နန္ဒလုလင်၏မယ်တော် ဥတ္တရာ သူဌေးသျီး၊
စျာန်ဝင်စားခြင်း။

၆။ ကောလိယမင်း၏သျီး သုပ္ပဝါသာ၊
မွန်မွန်မြတ်မြတ် လှူခြင်း။

၇။ သုပ္ပိယာ ဥပါသိကာ၊
ဂိလာနကို ပြုစုလုပ်ကျွေးခြင်း။

၈။ ကာတိယာနီ ဥပါသိကာ၊
မတုန်မလှုပ် သက်ဝင်ကြည်ညိုခြင်း။

၉။ နကုလမာတု သူကြွယ်မ၊
ဘုရားရှင်နှင့်အကျွမ်းဝင်ခြင်း။

၁၀။ ကုရရဃရမြို့သူ ကာဠီ ဥပါသိကာ၊
တစ်ဆင့်ကြားဖြင့် ကြည်ညိုခြင်း။

(အကျယ်ကို-အံ၊၁။ ၂၃-၂၈။ အံ၊ဌ၊၁။ ၉၆-၃၅ ၂။ မဟာဗုဒ္ဓဝင်၊ ဆဌမတွဲ၊ ပထမပိုင်း၊ ဒုတိယပိုင်း-တို့ကြည့်။)

တေဒဂ္ဃာနန္ဆရ (နာ) [တေဒဂ္ဃ+ဗျာနန္ဆရ] တေဒဂ်ရာထူး၊ တေဒဂ်ဘွဲ့။ သော တေဒဂ္ဃ-ဗျာနန္ဆရသင်္ခါတော အတ္ထော မေ မယာ အနုပ္ပတ္တော။ အပဒ၊၁။၃၁၃။

တေဒဂ္ဃပတ္တ (တိ) [တေဒဂ္ဃ+ပတ္တ] တေဒဂ်ရာထူးသို့-တေဒဂ်အရာသို့-ရောက်ပြီး-ရပြီး-သော၊သူ။ ဓမ္မကထိကဘာဝေ တေ-ဒဂ္ဃပတ္တံ သာဝကံ အာမန္တေသိ။ အံ၊ဌ၊၁။ ၁၅၈။ သရဏဂမနဋ္ဌာနေ တေဒဂ္ဃပတ္တာယ သုဇာတာယ နာမ သေဋ္ဌိဘရိယာယ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၃၉။

တေဒဂ္ဃပဒ (နာ) [တေဒဂ္ဃ+ပဒ] တေဒဂ္ဃ ပုဒ်။ တေဒဂ္ဃပဒဿတ္ထော ဝုတ္တောဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၁၄ရ။

တေဒဂ္ဃပါဋိ (ထီ) [တေဒဂ္ဃ+ပါဋိ] တေဒဂ္ဃပါဋိတော်။ (တေဒဂ္ဃံ ဘိက္ခဝေ-စသည်ဖြင့် ဟောကြားအပ်သောပါဋိတော်များ။ အံ၊၁။ ၂၃-၂၈။ ၉၀-၉၁။) "တေဒဂ္ဃံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခူနံ ဓမ္မကထိကာနံ ယဒိဒံ ပုဏ္ဏော မန္တာဏိပုတ္တော"တိ တေ-ဒဂ္ဃပါဋိယံ အာရောပိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။ရ၀။

တေဒဂ္ဃပါဋိဝဏ္ဏနာ (ထီ) [တေဒဂ္ဃပါဋိ+ဝဏ္ဏနာ] တေဒဂ္ဃပါဋိတော်အဖွင့်။ သဗ္ဗာပိ တေဒဂ္ဃ-ပါဋိဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ အံ၊ဌ၊၁။၃၅ ၂။

တေဒဂ္ဃဘာဝ (ပု) [တေဒဂ္ဃ+ဘာဝ] တေဒဂ်၏ အဖြစ်။ ဣမေသု ဒ္ဝီသု ဗလေသု တေဒဂ္ဃဘာဝေါ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတ-ဗ္ဗော။ အံ၊ဌ၊ ၂။၁၀၊(-၁၁။)

တေဒဂ္ဂဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာ (ထီ) [တေဒဂ္ဂဝဂ္ဂ+ဝဏ္ဏနာ] တေဒဂ္ဂဝဂ်၏ အဖွင့်။ တေဒဂ္ဂဝဂ္ဂဝဏ္ဏနာယ အနုတ္တာနုတ္ထဒီပနာ။ အံ၊ဌီ၊၁။၂၁၀။

တေဒဂ္ဂသန္နိကွေပ (ပု) [တေဒဂ္ဂ+သန္နိကွေပ] တေဒဂ်အရာ၌ ထားခြင်း။ တေဒဂ္ဂသန္နိ-ကွေပေါ(အံ၊ဌ၊၁။၉၇)တိ တေဒဂ္ဂေ ဌပနံ။ အံ၊ဌီ၊၁။၁၄၂။

(တေဒဂ်အရာကို (၁) အဌပ္ပတ္တိ၊ (၂) တေဒဂ်အရာကို ရရန် အတိတ်အကြောင်း (အာဂမန) ရှိခြင်း၊ (၃) အဖန်ဖန်မှီဝဲလေ့ကျက်အပ်သော-ဝသီဘော-အစွမ်းသတ္တိ ရှိခြင်း၊ (၄) ဂုဏ်လွန်ကဲခြင်း-ဟူသော အကြောင်း လေးပါးတို့တွင် အကြောင်းတစ်ပါးကြောင့်ဖြစ်စေ၊ နှစ်ပါး, သုံးပါး, လေးပါးလုံးကြောင့်ဖြစ်စေရရှိသည်။ အရှင် သာရိပုတ္တရာ, အရှင်မဟာမောဂ္ဂလာန်, အရှင်မဟာကဿပတို့သည်ထိုအကြောင်း လေးပါးတို့ကြောင့် တေဒဂ်အရာကိုရရှိကြသည်။

ထိုအကြောင်းလေးပါးတို့ကြောင့် အရှင်သာရိပုတ္တရာ တေဒဂ်ရာထူး ရရှိခြင်းကို ဖော်ပြပါမည်။ တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ ဝါတွင်းသုံးလပတ်လုံး အဘိဓမ္မာ ဒေသနာကို ဟောတော်မူ၍ ဝါကျွတ်သောကာလ ထိုနတ်ပြည်မှ ဆင်းသက်လာသော မြတ်စွာဘုရားသည် အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ ပညာအစွမ်း ထင်ရှားစေခြင်းငှါ ပုထုဇဉ်တို့ ဖြေနိုင်စွမ်းရှိသော ပုစ္ဆာမှစ၍ အဆင့်ဆင့် မေးမြန်းတော်မူသောအားဖြင့် အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ ပညာအစွမ်းကို ထင်ရှား ပေါ်လွင်စေသည်၊ ဘုရားရှင်၏ ကျော်စောသံ ပျံ့နှံ့သော အရပ်ဌာနတိုင်အောင် အရှင်သာရိပုတ္တရာ၏ ကျော်စောသံလည်း ပျံ့နှံ့တော်မူသည်၊ ဤအဌပ္ပတ္တိကြောင့် အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် မဟာပညာအရာ၌ တေဒဂ် ရာထူးကို ရတော်မူသည်။

အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် ရှေးအတိတ်ကာလ၌လည်း ဘဝငါးရာပတ်လုံး ရသေ့ရဟန်းဝတ်၍ ပညာကြီးသူ ဖြစ်တော်မူသည်၊ ဤသို့သော ကြီးမြတ်သောပညာ ရှိတော်မူသော အကြောင်းကြောင့်လည်း မဟာပညာအရာ၌ တေဒဂ် ရတော်မူသည်။

အရှင်သာရိပုတ္တရာသည် ပရိသတ်လေးပါးအလယ်၌ တရားဟောတော်မူသည်ရှိသော် သစ္စာလေးပါးကို မလွတ်မူ၍သာလျှင် ဟောတော်မူသည်၊ ဤသို့ အဖန်ဖန် မှီဝဲလေ့ကျက်အပ်သော ဝသီဘော် ရှိတော်မူသောကြောင့်လည်း မဟာပညာအရာ၌ တေဒဂ် ရတော်မူသည်။

ဘုရားရှင်၏ တပည့်သာဝကတို့တွင် အရှင်သာရိပုတ္တရာနှင့်တူသော ကြီးမြတ်သောပညာရှိသူ မရှိပါ၊ ဤသို့ လွန်ကဲသော ဂုဏ်တော်ကြောင့်လည်း မဟာပညာ အရာ၌ တေဒဂ် ရတော်မူသည်။ အကျယ်ကို အံ၊ဌ၊၁။၉၇-၁၀၅-ကြည့်။

တေဒဂ္ဂသုတ္တ (နာ) [တေဒဂ္ဂ+သုတ္တ] တေဒဂ္ဂသုတ်။ တေဒဂ္ဂ[3] (၂) ကြည့်။

တေဒဂ္ဂသုတ္တပဒ (နာ) [တေဒဂ္ဂသုတ္တ+ပဒ]

တေဒဂ္ဂသုတ်-ပုဒ်-ပါဠိတော်။ ဝိသေသ-တော ပန အဂ္ဂံတ္တရာဂမေ တေဒဂ္ဂသုတ္တ-ပဒါနိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၈၉။

တေဒတ္ထ (ပု) [တေ+အတ္ထ။ နိတိ၊ပဒ။၃၆၈။] (၁) ဤအနက်၊ ဤအဓိပ္ပါယ်၊ ထိုအနက်၊ ထိုအဓိပ္ပါယ်။ (တိ)(၂)(က) ဤ(ထို) ... အကျိုး၊ ဤ(ထို)...၏အကျိုး၊ ဤ(ထို)...အား-အကျိုးဖြစ်-အကျိုးကိုပြုတတ်-သော။ (ခ) ဤ (ထို) ...အကျိုးရှိသော၊ ဤ(ထို) (အနုပါဒိသေသပရိနိဗ္ဗာန်, အရဟတ္တဖိုလ်)-ဟူသော-သည်ပင်လျှင်-အကျိုးရှိသော။

(၁) တေဒတ္ထပရိဒီပကမေဝါ(ဒီ၊ဌ၊၃။ ၁၂၆)တိ ယော "ပါဏာတိပါတော ခေါ"-တိအာဒိနာ ဝုတ္တော၊ တေသ အတ္ထသ ပရိဒီပကမေဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၉။

(တိ)(၂)(က) သရာဂါယ စေတေ-သသိတိ သဟ ရာဂေန ဝတ္တမာနာယ မေထုနဓမ္မာယ စေတေသသိ ပကပ္ပေ-သသိ၊ တေဒတ္ထံ ဝါယမိသသိတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၈၃။ တေဒတ္ထဥ္စ ဘဂဝါ မယ္ပံ တိကိ ဂါဝုတာနိ ပစ္စုဂမနံ အကာသိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၂။ ဘဂဝတာ ဟိ ... တေဒတ္ထာယ ဓမ္မော ဒေသိတော။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၈၃။ တေ-ဒတ္ထာယာတိ တေသ ဝိရဇ္ဇနသ အ-တ္ထာယ။ ပါရာ၊ယော။၁၂၀။ နု တေဒတ္ထာယ ပဋိဝိဒ္ဓါ။ သံ၊ဌ၊၁၊၁၈။

(ခ) တေဒတ္ထာ ကထာ၊ တေဒတ္ထာ မဒ္ဓနာ၊ တေဒတ္ထာ ဥပနိသာ၊ တေဒတ္ထံ သောတာဝဓာနံ၊ ယဒိဒံ အနုပါဒါ စိတ္တသ ဝိမောက္ခော။ ဝိ၊၅။၂၈၃။ အံ၊၁။၁၉၃။ ဝိ၊ ဌ၊၁။ရ၈။ တေဒတ္ထာ ဘိက္ခဝေ ကထာတိ ဘိက္ခဝေ ယာ သော ကထာသမ္ဘယောဂေန ကထာ ဒဿိတာ၊ သာ တေဒတ္ထာ၊ အယံ တသာ ကထာယ ဘူမိ ပတိဋ္ဌာ၊ ဣဒံ ဝတ္ထု ယဒိဒံ အနုပါဒါစိတ္တသ ဝိမော-က္ခောတိ ဧဝံ သဗ္ဗပဒေသု ယောဇနာ ဝေ-ဒိတဗ္ဗာ၊ ... တေဒတ္ထံ သောတာဝဓာနန္တိ တသာ ဥပနိသာယ သောတာဝဓာနံ၊ တမ္မိ တေဒတ္ထမေဝ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၈ရ။ တေဒတ္ထာ ကထာတိ အယံ ဝိနယကထာ နာမ ဧ-တဒတ္ထာ၊ ...သောပိ တေဒတ္ထာယ။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။၂၀၈။ တေဒတ္ထာယ တေသ ဝိဂမ-သတ္ထာယ ဧဝ။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၀၁။ တေဒတ္ထာ ကထာတိ အယံ ဝိနယကထာ နာမ တေဒတ္ထာယ၊ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနတ္ထာယာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၃။ (-ဝိမတိ၊၁။ ၃၈။) ဧတံ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနံ အတ္ထော ပယောဇနံ ဧတိသာတိ တေဒတ္ထာ။ ပါရာ၊ ယော။၅၄။ (-ပါစိတ်၊ယော။၆၀၉။) တေ-ဒတ္ထမိဒံ ဘိက္ခဝေ ဗြဟ္မစရိယံ။ မ၊၁။ ၂၅ရ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၅၉။ အယမတ္ထော တေသာတိ တေဒတ္ထံ၊ အရဟတ္တဖလတ္ထံ ဣဒံ ဗြဟ္မ-စရိယံ၊ အယံ တေသ အတ္ထောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဌ၊ ၂။၁၃၅။ တေဒေဝ ဖလံ အတ္ထော ယသာတိ တေဒတ္ထံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ရ၁။ အယမတ္ထော ပယောဇနံ တေ-သာတိ တေဒတ္ထံ၊ သာသနဗြဟ္မစရိယံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။၁ရ၈။

ဤပုဒ်ကို နီတိ၊သုတ္တ၊၁၄၄-၌ "ဇေတသ သဒ္ဒသ ပဒသ ဝါ အတ္ထော ဇေတဒတ္ထော၊ ... ဇေတ် အတ္ထောတိ ဆေဒေါ"ဟု ပြဆိုသည်။ "ဤ-ပုဒ်-သဒ္ဒါ-ဂါထာ-၏ အနက်" ဟု ပြန်ဆိုရမည်။ နိဂုတ္တိ၊နှာ။၂၄၈-၌ "ဒေဒိ-သော အတ္ထော ယသ ဝိနယသာတိ ဇေတဒတ္ထော၊ ဝိနယော။ ဇေတဒတ္ထာ၊ ဝိနယ-ကထာ၊ ဇေတဒတ္ထံ၊ သောတာဝဓာနံ" စသည်ဖြင့်ဆိုသည်။ "ဤသို့ရှုအပ်သော-အကျိုး-အနက်-ရှိသော" ဟု ပြန်ဆိုရမည်။ ရှု၊နှာ။၁၉၅-စတုတ္ထိတပ္ပုရိသ်သမာသ်ကို ပြသောနေရာ ၌ "ဘိက္ခုသံ့ယသတ္ထာယ ဝိဟာရော ဘိက္ခုသံ့ယတ္ထော၊ ဝိဟာရော။ ဘိက္ခုသံ့ယတ္ထာ ယာဂု။ ဘိက္ခုသံ့ယတ္ထံ စီဝရံ။ ... ဇေတဒတ္ထော ဝါယာမော၊ ဇေ-တဒတ္ထာ ကထာ၊ ဇေတဒတ္ထံ သောတာဝဓာနံ" စသည်ဖြင့်ဆိုသည်။ ယင်းအလို "ဇေတဒတ္ထ = ထို ... အား အကျိုးစီးပွားကို ပြုခြင်းငှါဖြစ်သော၊ ထို ... အား-အကျိုးပြုခြင်းငှါ ဖြစ်သော-အကျိုးပြုတတ်သော၊ ထို ... အလို့ငှါအကျိုး-ဖြစ်-မျှား-သော"ဟု ပြန်ဆိုရမည်။ ရှုဌီ၊နှာ။၁၄၉-၌ "အတ္ထ သဒ္ဒါနှင့် နိစ္စသမာသ်ဖြစ်သောကြောင့် အတ္ထာယ-ဟူသော ပုဒ်တပါးနှင့် ဝိဂ္ဂဟပြုရသည်" ဟုဆိုသည်။ ဘာသာဋီကာ၌ "ဇေတသ ဣဒံ ဇေတဒတ္ထံ"စသည်ဖြင့်ဝိဂ္ဂဟပြုသည်။ မောဂ်၊ ၃။၁၀-၌ ဇေတဒတ္ထ-စသည်ကို ဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ်ပုဒ်ဟု ဆိုသည်။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၂၆၄-လာ ပုံစံကို "ကထာ=ဝိနည်းစကားသည်၊ ဇေတဒတ္ထာ=ထိုအနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန်အကျိုးရှိ ၏"ဟုအုဋ္ဌကျောင်းဆရာတော်ဦးဗုဒ္ဓ အနက်ပေးသည်။

ဇေတဒတ္ထပရိဒီပက (ပုဒ်၊နာ) [ဇေတဒတ္ထ+ပရိဒီပက] ဤအနက်-ဤအဓိပ္ပါယ်-ကို ပြတတ်သော။ ဇေတဒတ္ထ (၂) ကြည့်။

ဇေတဒန္ဓ (တိ) [ဇေတ+အန္ဓ] ဤ(ဝိပဿနာ၏ ဘေးရန်ကို ခွါခြင်း)လျှင် အဆုံးရှိသော။ ဇေတဒန္ဓတ္တာ ပဋိပဒါယ။ မူလဋီ၊၁။၁၁၂။ (-အနုဋီ၊၁။၁၁၉။ သံဋီ၊၁။၂၂၄။) ဇေတဒန္ဓ-တ္တာတိ ဝိပဿနောပက္ကိလေသဝိက္ခမ္ဘန-အန္ဓတ္တာ။ မဓု၊၁။၂၀၃။

ဇေတဒန္ဓိက (တိ) [ဇေတ+အန္ဓ+ဣက] ဤ(အရဟတ္တဖိုလ်)လျှင် အဆုံးရှိသော။ (ဤအရဟတ္တဖိုလ်ရရှိလျှင်ကုန်ဆုံးသွားသော။) သဗ္ဗေ သောကာ သမုစ္ဆိန္နာ၊ ပဟီနာ ဇေ-တဒန္ဓိကာ။ ထေရီ။၃၈၅။ ဇေတဒန္ဓိကာတိ ဇေတ် ဣဒါနိ မယာ အဓိဂတံ အရဟတ္တံ အန္ဓော ပရိယောသာနံ ဧတေသန္တိ ဇေတဒန္ဓိကာ၊ သောကာ။ နု ဒါနိ တေသံ သမ္ဘဝေါ အတ္ထိတိ အတ္ထော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၃၀။ (-သံ၊ ၁။၁၃၁။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၅-ဖ။)

ဇေတ်ပရမ၊ ဇေတပရမ၊ ဇေတပွရမ (နာ) [ဇေတ+ပရမ] (၁) (ကြို၊ဝိ) ဤ... မျှလောက်၊ ဤအကျင့်မျှလောက်။ (တိ)(၂) ဤသည်ပင် အမြတ်ဆုံးရှိသော၊ ဤမျှလောက် လွန်သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ အလွန်ဆုံး-ဤမျှလောက်-ဤပမာဏ-ရှိသော။ (ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော ပမာဏဖြစ်သော။ သမ္ဘော၊ယော။)

(၁) တေပိ ဘဂဝန္ဟော တေံပရမ်ယေဝ သမ္မာ ဘိက္ခုသ်ယံ ပဋိပါဒေသုံ။ မ၊၂။၁။ တေပရမ်ယေဝါတိ ဧဝံ သမ္မာ ပဋိပါဒိတော ဧသော ဘိက္ခုသ်ယော တသ္မာပိ ဘိက္ခု-သ်ယသ ပရမောတိ တေပရမော၊ တံ တေပရမ်။ မ၊၆၊၃။၂။ ဧသော ပဋိပဒါ ပရမာတိ တေပရမ်၊ ဘာဝနပုံသကနိဒ္ဒေ-သောယံ ယထာ "ဝိသမ် စန္ဒိမသူရိယာ ပရိဝတ္တန္တိ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂။

(တိ)(၂) တေံပရမ် သန္တံ သုခံ သော-မနဿံ ပဋိသံဝေဒေန္တိ။ သံ၊၂။၄၂၄။ တ္တေ-ကန္တိ တေံပရမ်၊ နဂ္ဂတော ဘိယ္ယောတိ အတ္ထော။ ကခ်၊ဋီ၊သစ်။၄၄၉။ ပဗ္ဗေဝါတိ ဧဝကာရေန ကမ္မဒေါသာနံ တေံပရမတံ ဒသေတိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၃၄၃။ တေသမ္မိ ဘဂဝန္တာနံ တေံပရမာယေဝ ဒေဝတာ သန္နိပတိတာ အဟေသုံ။ ဒီ၊၂။၂၀၄။ တတ္ထ တေပရမာတိ တေံ ပရမံ ပမာဏံ ဧတေ-သန္တိ တေပရမာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၄။ တဒါပိ တေပရမောယေဝ ကာလော အဟောသိ။ မ၊၁။၁၁၃။ တေပရမောတိ တေံ ပမာဏံ ပရမံ အသ္သာတိ တေပရမော၊ ... ယံ တေရဟိ ကာလသ္မ ပမာဏံ၊ တ္တေကောဝ ဟောတီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၄။ (-အ ဘိ၊ဋီ၊၂။၂၉၊၈၁။) သဗ္ဗသခ်ံတသ္ဘာဝေ-ကသင်္ခါတော အတ္တတ္တနိယဂ္ဂါဟဝတ္ထုသ္မ ဧတေပ္ပရမတော အညေသ္မ္ပိ တဒဝရောဓ-တော။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၂၉၊ (-၈၁။ ပဋိသံ၊ဋီ၊ ၁။၁၈၃။ သုတ္တနိ၊ဋီ၊၂။၉၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၅၉။ မူလဋီ၊၂။၂၅။) ဧတေပ္ပရမတောတိ ဧတ္တေက-ပ္ပမာဏဘူတတော၊ ဧတ္တေကော ပရမော ပ-မာဏော ဧတေပ္ပရမော။ သမ္မော၊ယော။၂၀။ ပရိညာဒီနိ ဧတေပ္ပရမယေဝါ (မူလဋီ၊၂။ ၅၄)တိ ဣတော ပရံ နေယျ နတ္ထိတိ ဒ-သေတိ။ အနုဋီ၊၂။၆၃။

ဧတေပရိမာဏ (နာ) [ဧတေ+ပရိမာဏ] (၁) ဤမျှ အတိုင်းအရှည်၊ ဤမျှလောက်သော အ တိုင်းအရှည်။ (တိ)(၂) ဤမျှအတိုင်း အ ရှည်-ဤမျှလောက်အတိုင်းအရှည်-ရှိသော။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(တိ)(၂)** ဘဂဝါ သီလက္ခန္ဓေ သီလက္ခန္ဓဟေတု ဧတ္တေကော ဧတေပရိမာဏော။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၃၃၁။ (-နေတ္တိ၊ဋီ။၂၅၈။)

ဧတေပရိမာဏဝန္တု (တိ) [ဧတေပရိမာဏ+ဝန္တု] ဤမျှအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဧတေပရိမာ-ဏဝတာ သဒ္ဒတ္ထဂ္ဂဏေနာတိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၉။ ဧတေပရိမာဏဝန္တေန ဝါ ဝစနဂ္ဂဏေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၆၃။ ဧတ္တာ-ဝတာ-လည်းကြည့်။

ဧတေပ္ပမာဏ (တိ) [ဧတေ+ပမာဏ] ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ အဟမ္မိ ဥာဏေန ဝါ ဣဒ္ဓိယာ ဝါ ဧတေပ္ပမာဏော ဟောမိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၅၈။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၇။)

ဧတေပ္ပရမ (တိ) [ဧတေ+ပရမ] ဤမျှလောက် လွန်သောအတိုင်း အရှည်ရှိသော၊ အလွန် ဆုံးဤမျှလောက်ရှိသော။ ဧတေပရမ-ကြည့်။

ဧတဗ္ဗ (တိ) [ဣ+တဗ္ဗ] ရောက်အပ်-သိအပ်-သော။ အဘိမုခဘာဝေန သမ္မာ ဧတေဗ္ဗော

အဘိသမေတဗ္ဗော အဓိဂန္တဗ္ဗောတိ ... အ-ဘိသမယော။ အနုဋ္ဌိ၊ဝ။၆ရ။

တေရဟိ (ဗျ) [ဣမ+ရဟိ။ ဣမသ္မိံ ကာလေ တေရဟိ။ ရူ။၂၈၀။ တေဟိ (သံ)] ဤယခု အခါ၌။ တေရဟိပီ(မ၊၃။၁၄ရ)တိ ဣဒါနိပိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၉ရ။ တေရဟိ(ဥဒါန။၉၉)တိ ဣဒါနိ ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ။ ဥဒါန၊ ဌ။၁၄၅။

တေဝေ (ဗျ) [ဣ+တဝေ] ရောက်ခြင်းငှါ။ နာ-သက္ခိ ပါရမေတဝေ(ထေရီ။၄၁၂)တိ တ-ဿေဝ ပလိပဿ ပါရဘူတံ နိဗ္ဗာနံ ဧတေ ဂန္တုံ နာ အသက္ခိ နာ အဘိသမ္ဘုနိ။ ထေရီ၊ ဌ။၂၃၃။

တောဒိသ (တိ) [ဧတ+ဒုသ+ကွိ။ ကစ္စည်း၊ ဣသ။ဖ၄၂။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၂ဖ၉။ ဧတ+ဒိသ +ကွိ။ ရူ။၅၈၈။ ဧတ+ဒိသ+က။ မောဂ်၊၅။ ၄၃။ ထိ-ဌ် ဧတောဒိသီ။ (ဧတောဒဒ၈ (သံ)] ဤကဲ့သို့ရှုအပ်သော၊ ဤသို့သဘောရှိသော၊ သူ။ ဧတောဒိသော အယံ ရာဇာ(ဇာ၊၁။ ၃ဖ)တိ ... ဝေရူပေါ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၄။ ဧတော-ဒိသော (ဝိမာန။၁)တိ ဧဒိသော၊ ဧတရဟိ ယထာဒိဿမာနောတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ဌ။၁၄။ (-ခုဒ္ဒက။၄။ သုတ္တနိ။၃၁၉။ ပေတ။ ၁၃၃၊၁ရ၄။ ထေရ။၂၅၉။ ထေရီ။၄၁၈။ ဇာ၊ ၁။၁၉၈။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၃၀။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၃၅။ ပေတ၊ဌ။၄၂၊၁ဝ၃။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄ဝ။ ထေ ရီ၊ဌ။၂၅၁။ ဇာ၊ဌ၊၃။၅ဝရ-၈။ ပညာယ ဝါ ဣဒ္ဓိယာ ဝါ ဧတောဒိသီ ဟောမိ။ အံ၊ဌ၊၂။ ၅၈။ (-သံ၊ဌ၊၂။၂၉ဖ။ နေတ္တိ၊ဌ။၉။)

တောဒိသိကာ (ထိ) [ဧတောဒိသ+ဣက+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] ဤကဲ့သို့ရှုအပ်သော၊ ဤသို့သဘောရှိသော။ တောဒိသိကာယ ရတ္တိယာ။ သံ၊၁။၂၀၃။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၈ရ။ ထေ ရ၊ဌ၊၁။၁ရ၈။

တောဒိသိယ (တိ) [ဧတောဒိသ+ဣယ] ဤကဲ့သို့ရှုအပ်သော၊ ဤသို့သဘောရှိသော။ တောဒိသိယာသု ဟိ အာပဒါသု။ ဇာ၊၂။ ၃၀၅။ တောဒိသိယာသုတိ ဝေရူပါသု အာပဒါသု။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၂၂ရ။

တောဒိသိ (ထိ) [ဧတ+ဒုသ+ကွိ+ဤ (ဣတ္ထိ ပစ္စည်း။) ဧတ+ဒိသ+ကွိ+ဤ (ဣတ္ထိပစ္စည်း။) ဧတ+ဒိသ+က+ဤ (ဣတ္ထိပစ္စည်း။)] ဤကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊ ဤသို့သဘောရှိသော၊ သူ။ တောဒိသ-ကြည့်။

တောပရမတာ (ထိ) [(ဧတ+ပရမ=) တော ပရမ+တာ] ဤ(တရား)သည် သာလျှင် အလွန်အမြတ်(လွန်သောအပိုင်းအခြား)ရှိ သည်၏အဖြစ်။ ဧဝံ ဗြောဝတာ တော-ပရမတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ဝ။၅၁။ (-နေတ္တိ၊ ဌ။၃ရ။)

တောပါထ (တိ) [ဧတ+အာပါထ] (ဤ (အာဇီဝဌမကသီလ)သည်ပင်-ထင်ခြင်း-ထင်လာသောအာရုံ-ရှိသော၊ ဤရွှေ ဤမျှ သည်ပင်-ဤမျှလောက်-ထင်လာသော အာရုံရှိသော၊သူ။ ဧတံပထ-ကြည့်။

တောဝပရမ (တိ) [ဧတ+ဝေ+ပရမ။ ဧသော ဧဝ ပရမော ဧတသ္မာတ် တောဝပရမော။

နီတိ၊သုတ္တ။နှာ။၂၁၁။ နီတိ၊ပဒ။နှာ။၃၆။] ဤ(သူ-တရား)သည်သာလျှင် အလွန်အမြတ်(လွန်သောအပိုင်းအခြား)-ဖြစ်-ရှိ-သော၊သူ။ (ဤထက် သာလွန်သောတရား, လွန်မြတ်သောသူ မရှိ-ဟု ဆိုလိုသည်။) ယောပိ ပါရဂံတော ဘိက္ခု၊ ဇောဝပရမော သိယာ။ သံ၊ဝ။၃၁။ မ၊၃။၃၀၆။ နေတ္တိ။ဝ၂၈။ မ၊ဋီ၊၃။၄၁၉။ ယော ကောစိ နိဗ္ဗာနံ ပတ္တော ဘိက္ခု၊ သော ဇောဝပရမော သိယာ၊ နဏရေန ဥတ္တရိတရော နာမ အတ္ထိတိ ဝဒတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၂။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၉။ နေတ္တိ၊ဝ။၃၀၃။) ကဋ္ဌကာ ဝေဒနာ ဝေဒယိသု၊ ဇောဝပရမံ နယိတော ဘိယ္ယော။ မ၊၁။ ၃၁၃။ ဇောဝပရမန္တိ တာသမ္မိ ဝေဒနာနံ ဇေဋ္ဌယော ပရမံ ဥတ္တမံ ပမာဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၁။ ဇောဝပရမန္တိ ဇေ့ဋ္ဌကံ ပရမံ၊ နဏ္ဍတော ပရံ ဩပဏ္ဏမိကဒုက္ခဝေဒနာ ဝေဒိယနံ အတ္ထိတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁၄။

ဇေတိ (ကြို) [ဏ္ဍ+အ+တိ။ အာ+ဏ္ဍ+အ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၃။ ဇေတိသဒ္ဒေါ ယတ္ထ ဧစ ဏ္ဍရိယာ-ပထဝါစကော၊ တတ္ထ အာဂမနံယေဝ ဇော-တေတိ, နဏ ဂမနံ။ နီတိ၊ဓာ။ရ။ အာ ဏ္ဍတိ။ နီတိ၊သုတ္တ။နှာ။၂၃။ ဏ္ဍရိယာပုထဝ်နှင့် စပ်သော"လာခြင်း"အနက်ကို ဟောရာ၌ "ဏ္ဍ" ဓာတ်ကို အမြဲ "ဇ"ပြုသည်။] (၁) ရောက်၏။ (၂) ဖြစ်၏ ဖြစ်တည်၏။ (၃) သိ၏။ (၄) လာ၏၊ ကြွလာ၏။ (၅) ကြီးပွား၏။ (၆) ဝင်၏၊ ကပ်ရောက်၏၊ ဆည်းကပ်၏။ (၇) အစဉ်လိုက်၏။

(၁) ရောက်၏။ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာ-ရောစနံ ပန ဟတ္ထမုဒ္ဒါယပိ သီသံ နဇေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၄။ သီသံ နဇေတိတိ ... မတ္ထကံ နပါပုဏာတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၂။ **ဇန္ဆိ**— ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၃။ **ဇယ္ယ**— နစ အပတ္တာ ဒုက္ခန္တံ၊ ဝိဿာသံ ဇယ္ယ ပဏ္ဍိတော။ ထေရ။၃၀၅။ နဇယ္ယ နဂစ္ဆေယ္ယ။ ... နဘဝေယ္ယာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀ရ။ **ဇေသတိ**—ဇာ၊ ၂။ ၂၀၉၊ ၃၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃၆၀။ **ဇေသန္ဆိ**— ဓမ္မ။ ၂၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၀။ သင်္ဂဟ။၃၉။ ဝိဘာဝိနီ။၁၉၃။ **ဇေသာမိ**—ဒီ၊ ၂။ ၂ ၂၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၁။ **ဇေသ တု** —ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၁၈၂။ **ဇေဟိသိ**—ဓမ္မ။၆၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃ရ၄။

(၂) ဖြစ်၏။ ယသ္မာ တံ ပဋိစ္စ ဇေတိ ပဝတ္တတိ၊ တသ္မာ ပစ္စယောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ တံ ပဋိစ္စ ဇေတိ ပဝတ္တတိတိ တံ ကာရဏံ ပဋိစ္စ တသ္မ ဖလံ ဇေတိ ပဝတ္တတိ နိဗ္ဗတ္တတိတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၁။၄၄၀။ ပဋိစ္စ ဇေတသ္မာ ဇေတိတိ ပစ္စယော။ ... ယော ဟိ ဓမ္မော ယံ ဓမ္မံ အပ္ပစ္စက္ခာယ တိဋ္ဌတိ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၄။ ဇေတိတိ ဇေသ အတ္ထော ဝတ္တတိတိ၊ တဿ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌိတိနံ သာဓာရဏဝစနံ။ တေနေဝါဟ "တိဋ္ဌတိ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝါ"တိ။ မူလဋီ၊ ၃။၁၆၈။ ပဋိစ္စ ဇနံ ဖလမေတိ ပဝတ္တတိ တိဋ္ဌတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝါတိ ပစ္စယော။ ဝတာရ၊ ဋီ၊ ၂။၃၆၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁ ၂ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၅၈။)

(၃) သိ၏။ အဘိမုခဘာဝေန သမ္မာ ဇေတိ ဂစ္ဆတိ ဗုဇ္ဈတိတိ အဘိသမယော။

ဥဒါနုဋ္ဌ။၁၉။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၈။ ဒီဃ၊၁။၄၅။ သီဃ၊သစ်၊၁။၁ဖ၈။ မဇ္ဈ၊၁။၃၅။ သံယုတ္တ၊၁။၃၁။ အံဂုတ္တ၊၁။၃၄။ အနုဋီ၊၁။ဖ၈။

(၄) လာ၏၊ ကြွလာ၏။ အယံ သော သာရထိ တေ။ ဇာ၊၂။၁၅၃။ အမနုဿာ ထေရံ ဒိသ္မာ "အယျာ ပုဏ္ဏတ္ထေရော တေ"တိ ပဏ္ဏမိသု။ မဟာ၄။၂၃ဖ။ **ဣန္ဒိ**— သံ၁။၁၃၄။ ဇာ၊၂။၃၃၀။ သံဋ္ဌ၁။၁ရရ။ ဇာဋ္ဌ၊ဖ။၂၀၅။ ဇာဋ္ဌ၊ရ။၂ရ၃။ **သေ**— ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၄၁၁။ ဇာဋ္ဌ၊ဖ။၂၀၅။ **တေ**—ဒီ၁။၁ဖ၈။ ဒီ၃။၁၄ဖ။ မ၁။၂ရ၃။ ဇာ၊၂။၃ဖ၉။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၂၊၂ဖ။ မဇ္ဈ၊၂။၁၅၁။ မဇ္ဈ၊၃။၁ ၂။ **ဟေ** —ဝိ၊ ၂။ ၁၂၅။ ဝိ၊၃။၁ရ။ ဇာ၊၂။၂၀၈။ ဒီဋ္ဌ၁။ ၃၃ဖ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ မဇ္ဈ၊၂။၂၃၁။ ဇာဋ္ဌ၊ရ။ဖ၃။ သာရတ္ထ၊၃။ဝ၈၂။ **ထေ**— ဝိ၊ ၃။၃ဝ၄၂။ အံ၁။ဖ၈ဖ။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၄၁၁။ ဇာ ဋ္ဌ၊ရ။ဝ၉၅။ **ဟေ** —ဇာဋ္ဌ၊ဖ။၂၃၀။ **ယျာသိ**—ဝိ၁။၅၃။ ပေတ။ ၁၅၃။ ဇာ ၁။ဝ၉ရ။ ဇာ၊၂။၂၀ရ၊၂၂၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၁။၂၅ဖ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ဝ၀၂။ ဇာဋ္ဌ၊ဖ။၂ရ၄။ ဇာဋ္ဌ၊ရ။၂၀။ **ဟေ**—ဣဓဂတာ ပုစ္ဆိတာယေမှ ပဋ္ဌေ။ ဇာ၊၂။၅။ ပုစ္ဆိတာယေမှ ပဋ္ဌေတိ သရဘ-ဂ်သတ္ထာရံ ပဋ္ဌေ ပုစ္ဆိတုံ ဧမှ၊ အာဂတမှာတိ အတ္ထော။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၁၄၄။ **ဟေ**— ပိတာ တံ ဒဋ္ဌုမေဿတိ။ ဇာ၊၂။၃ဖ၆။ ဒဋ္ဌုမေဿတိတိ ... တံ ပဿိတုကာမော ဟုတ္တာ ဣဓဂမိဿတိ။ ဇာဋ္ဌ၊ရ။၃ဖ၀။ (-ဇာဋ္ဌ၊ဖ။၂၀၅။) **ဟိတိ**—ဂေဟမေဟိတိ (ပေတ။၁၄၃)တိ အာဂမိဿတိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ရ၂။ (-ဇာ၊၁။၃။) တတြ အလဇ္ဇီ နယံ လဘိတ္တာ အဇ္ဇောတ္ထရန္တော ဟေတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၆။ ဟေတိတိ ဟိ-ကာရော ဇတ္ထ အာဂမော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ အာဂမိဿတိတိ အ-တ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၂ရရ။ (-ဇာ၊၂။၃ရ၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ရ။၃ဖ၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၁။) **ဟေန္ဒိ** — ဇာ၁။၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၁။ ၂၂၅။ **သေသိ**— ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဖ။၂၀၅။ **ဟေသိ**—အဘိဒေါသ-ဂတော ဒါနိ ဟေသိ။ ဇာ၁။၃၄၈။ တာတ တ္ဝံ ဟိယျော ဂန္တာ ဣဒါနိ အာဂစ္ဆတိတိ ဝတ္တာ ဣမံ ဂါထမာဟ၊ အဘိဒေါသဂတော ဒါနိ ဟေသိ။ ... ပဌမယာမေ ဂတော၊ ဣဒါနိ အာဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဖ။၂၃၀။ (သီ၊ သျာ၊ ဣ-မူ တို့၌ "သေ" ဟု ရှိသည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊သျ-၌ "ဟေ=လာလတ်သည်၊ အသိ=ဖြစ်၏"ဟုအနက်ပေးသည်။) **သော ဓိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဖ။၂၀၅။ **သေ** —ဇာ၁။ ၁ရ၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀ရ။

(၅) ကြီးဟား၏။ သော ဟိ ယသ္မာ **တေ** ဝုဒ္ဓိ ဂစ္ဆတိ၊ တသ္မာ ဣဏန္တိ ဝုစ္စတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၄၂။

(၆) ဝင်၏၊ ကပ်ရောက်၏၊ ဆည်း ကပ်၏။ တေ(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။ ၁ရ၅၃)တိ ပဝိသတိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၂ဖ။ (-ဥဒါန။ ၁၂၅။ ဥဒါနုဋ္ဌ။၂၂၄။ ဇာ၊၂။၂၀၅။ နေတ္တိ။ ၁၂ရ။ ဇာဋ္ဌ၊ဖ။၂၀၅၊၂ဖ၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၄၁။) **ဟေ**— ဟေ မနသာ "တာဏ် လေဏ"န္တိ ပဝိသ ဥပဂစ္ဆ။ ဝိမတိ၁။၁၂၈။ **သေ**— မဟန္တံ ဘယမေဿတိ(ဇာ၊၂။၂၀၅)တိ မဟန္တံ မရဏဘယံ ဿတိ ဥပဂမိဿတိ။

ဇာ၊ဌ၊ဖ။၃ဖ၃။(-ထေရ။၂၅ရ။ ထေရ၊ဌ၊ ၁။၄၀၄။)

(ရ) အစဉ်လိုက်၏။ **သေတိ**— ကုတော နံ ဒုက္ခမေသတိ(နေတ္တိ။၁၂၉)တိ ... ဒုက္ခံ နာနုဂမိသတိ။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၄၁။

ဇတ္ပုံ (ဗျ) [ဣ+တုံ] ရောက်ခြင်းငှါ။ ဘေဝေ-ကြည့်။

ဇတု (ကြို) [ဣ+အ+တု။ အာ+ဣ+အ+တု။] လာလော့၊ လာစေသတည်း၊ ကြွလာတော်မူပါ။ ဇတိ (၄) ကြည့်။

ဇတ္တ (တိ) [ဇတ+တ္တက။ က-ချေ။] ဤရွှေ ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဣမေတ္တမပိ ကေနစိ(ဓမ္မ။၄၂)တိ "ဣမံ ဇတ္တကံ၊ ဣမံ ဇတ္တက"န္တိ ကေနစိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၆၄။

ဇတ္တက (တိ) [ဇတ+တ္တက။ ထိ-ဌ ဇတ္တကာ၊ ဇတ္တိကာ။ မောဂ်၊၄။၄၂။ ရူနှာ။၂၃၄။ ဣယ-တ္တက (သံ)] (၁) ဤမျှလောက်။ (နိတိ၊ ပဒ။) ဤရွှေဤမျှ-ဤပမာဏ-အတိုင်း အ ရှည်-ရှိသော။ (ဝိမတိ။) (၂) ဤအမည် ရှိသော။ **(၁)** ဇတ္တကံ ဗဟလတ္တေန၊ သခါ-တာယံ ဝသုန္ဓရာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၉၁။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၃၃ဖ။ ဇတ္တကံ ဇတ္တကပ္ပမာဏံ ဗလဟတ္တေန အယံ ဝသုန္ဓရာ သခါတာတိ ယောဇနာ။ တတ္ထ ဇတ္တကန္တိ ကြိယာဝိသေသနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၁။၅၅။ ဇတ္တကံ ဗဟလတ္တေန၊ ဇလံ ဝါတေ ပတိဋ္ဌိတံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၉၁။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၃၃ဖ။ သန္ဓာရကံ ဇလံ ဇတ္တကံ ဇတ္တက-ပ္ပမာဏံ ဟုတ္တာ ပတိဋ္ဌိတန္တိ ယောဇနာ။ ဝိမတိ၁။၅၅။ (ဤအဖွင့်အလို "ဤရွှေ ဤ မျှ-ဤပမာဏ-အတိုင်းအရှည်-ရှိသော"ဟု ပြန်ဆိုရမည်။) "ဇတ္တက"နှင့် ပမာဏဝစနံ။... အယံ ဝသုန္ဓရာ ... ဇတ္တကံ သခါတာ။ ... ဇတ္တကန္တိ ဟိ ဘာဝနပုံသကံ၊ ... တဿ ဇတ္တကေန ပမာဏေန ဣဒ္ဓေဝတ္ထာ။ နိတိ၊ ပဒ။၄၀၈။ (ဤအဖွင့်အလို "ဤမျှလောက်" ဟု ပြန်ဆိုရမည်။)

(၁)(၂) ဇတ္တကေဟိ ဘေသဇ္ဇေဟိ ပဝါရေမိ(ဝိ၊၂။၁၃၈)တိ နာမဝေသန သပ္ပိ-တေလာဒီသု ဒ္ဒီဟိ ဝါ တိဟိ ဝါ, ပရိ-မာဏဝေသန ပတ္ထေန နာဠိယာ အာဠ-ကေန ဝါ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၂၄။ ဇတ္တကေဟိတိ ပဒဿ နာမဝေသန ဝါ ပရိမာဏဝေသန ဝါ ဒုဝိဓဿ အတ္ထဿ အဓိပ္ပေတတ္တာ ဝုတ္တံ "နာမဝေသန ပရိမာဏဝေသနာ"တိ၊ တေ-သု နာမံ သန္ဓာယ ဧတံ နာမံ ဧတေသံ ဘေသဇ္ဇာနန္တိ ဇတ္တကာနိတိ ဝစနတ္ထော ကာတဗ္ဗော၊ ပရိမာဏံ သန္ဓာယ ဧတံ ပရိမာဏံ ဧတေသန္တိ ဇတ္တကာနိတိ ဝစန-တ္ထော ကာတဗ္ဗော။ ပါစိတ်၊ယော။၉၉။ (-နေတ္တိ။၁၅၂။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄ရ၊ဖ၊၁။၁ဝ၉။၁ဖ၃၊ ၂၄ရ၊ ၄ဝဖ။ မ၊ဌ၊၂။၁ဖဝ။ အံ၊ဌ၊၂။ရဖ။ အံ၊ဌ၊ ၃။၁၉၄။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။ ၂ရဖ။ နေတ္တိ၊ဌ။၃၊ ၂၅ရ။ ကခ်ိ၊ဌီ၊သစ်။၃၉၁။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၃၁။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၃၄၊၅၁၊၁၅ရ၊ ၂ဝရ၊၃ရရ။) ဇတ္တကာ ပန ဝေဒနာ သေဝိတဗ္ဗာ။ မ၊ဌ၊၃။၁၃ဝ၊(-၁၉ဝ။) ဥဘယံ သင်္ကလယိတ္တာ၊ တေတ္တိသ ဇတ္တိကာ နေတ္တိ။ နေတ္တိ။၅။ (-မ၊ဌ၊ ၂။၁ဖဝ။)

ဇတ္တကဉ္စံသကောင်ိုက (တိ) [ဇတ္တက+ဉ္စံသ

ကောင့်+က] ဤမျှသာလျှင်-အလွန်ဆုံး သော အဆုံးအပိုင်းအခြား-အဆုံးစွန် အ ပိုင်း အခြား-ရှိသော၊ သူ။ တွေ့ကပရမ-ကြည့်။

တွေ့ကဂုဏ (တိ) [တွေ့က+ဂုဏ] ဤရွှေ့ဤ မျှလောက်-ဤမျှအတိုင်းအရှည်-ရှိသော ဂုဏ်ရှိသော။ တွေ့ကော ဂုဏော ဝါ ဣမိနာ သမော ဝါ သပ္ပဋိဘာဂေါ ဝါ။ သုတ္တနိ၊၁၊ ၁။၂၇၅။

တွေ့ကဇန (ပု) [တွေ့က+ဇန] ဤရွှေ့.ဤ မျှလောက်-ဤမျှအတိုင်းအရှည်-ရှိသော လူ။ တွေ့ကဇနံ ဝိသပါနကံ ပါယေတ္တာ မာရေသာမိ။ ဓမ္မ၊၁၊၁။၂၉၀။

တွေ့ကပညာ (တိ) [တွေ့ကာ+ပညာ] ဤရွှေ့ဤ မျှလောက်-ဤမျှအတိုင်းအရှည်-ရှိသော ပညာရှိသော။ တွေ့ကသီလော အယံ တွေ့ကသမာဓိ တွေ့ကပညော။ နေတ္တိ၊၁။ ၂၂၆။

တွေ့ကပဒေသ (ပု) [တွေ့က+ပဒေသ] ဤရွှေ့ဤ မျှလောက်-ဤမျှအတိုင်းအရှည်-ရှိသော အရပ်ဒေသ။ တွေ့ကပဒေသံ မုဠ္ဆိတ္တာ နိသိန္နာ မယံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၈။

တွေ့ကပရမ (တိ) [တွေ့က+ပရမ] ဤရွှေ့. ဤမျှပင်-ဤမျှလောက်သာ-အတိုင်း အ ရှည်ရှိသော၊ ဤမျှသာလျှင်-အလွန်ဆုံး သော အဆုံးအပိုင်းအခြား-အဆုံးစွန်အ ပိုင်း အခြား-ရှိသော၊သူ။ တွေ့ကပရမာဝ မယံ ဘော ဂေါတမ ဇေတသ္မိ အတ္ထေ။ ဒီ၊ ၁။၁၁ရ။ တတ္ထ တွေ့ကပရမာတိ တွေ့ကံ သီလပညာဏန္တိ ဝစနမေဝ ပရမံ အမှာကံ၊ ဇေ မယံ တွေ့ကပရမာ၊ ဣတော ပရံ ဇေတသ ဘာသိတသ အတ္ထံ နဇာနာမ။ ဒီ၊၁၊၁။ ၂၆၁။ သီလပညာဏန္တိ ဝစနမေဝ အမှာကံ ပရမံ၊ တဒတ္ထဘူတာနိ ပဋ္ဌသီ-လာနိ, ဝေဒတ္တယဝိဘာဝနံ ပညဉ္စ လက္ခ-ဏာဒိတော နိဒ္ဒါရေတ္တာ ဇာနနံ နတ္ထိ၊ ကေဝလံ တတ္ထ ဝစီပရမာဝ မယန္တိ။ အယံ ပန အဋ္ဌကထာမုတ္တကော နယော— တွေ့ကပရမာတိ တွေ့ကဉ္ဇံသကောဋိကာ၊ ပဌမံ ပဏ္ဍိဝိသဇ္ဇနာဝ အမှာကံ ဉဏ်-သကောဋိတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၉ရ။

တွေ့ကပမာဏ (တိ) [တွေ့က+ပမာဏ] ဤ်ရွှေ့ ဤမျှလောက်-ဤမျှအတိုင်းအရှည်-ရှိသော။ တွေ့က (၁) ကြည့်။

တွေ့ကမတ္တ (တိ) [တွေ့က+မတ္တ] ဤရွှေ့ဤ မျှလောက်- ဤမျှအတိုင်းအရှည်- ရှိသော ပမာဏရှိသော။ တွေ့ကမတ္တ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၄)နှိ့ နဂ္ဂစရိယာဒိမတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅ဂ။

တွေ့ကဝဿ (တိ) [တွေ့က+ဝဿ] ဤရွှေ့ဤ မျှလောက် - ဤမျှအတိုင်းအရှည်-ရှိသော သိက္ခာဝါ ရှိသော၊သူ။ တွေ့ကဝဿေန ဘိ-က္ခုနာ ဂဟေတဗ္ဗံ တေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄ရ။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၃။)

တွေ့ကသမာဓိ (တိ) [တွေ့က+သမာဓိ] ဤရွှေ့ ဤမျှလောက်-ဤမျှအတိုင်းအရှည်-ရှိသော သမာဓိရှိသော၊သူ။ တွေ့ကပည-ကြည့်။

ဇွေကသိလ (တိ) [ဇွေက+သိလ] ဤရွေ့ ဤမျှလောက်-ဤမျှအတိုင်းအရှည်-ရှိသော သိလရှိသော၊သူ။ ဇွေကပည-ကြည့်။

ဇွေကာပါထ (ပု) [ဇွေက+အာပါထ] ဤရွေ့ ဤမျှ-သည်ပင်-ဤမျှလောက်-ထင်လာ သော အာရုံရှိသော၊သူ။ ဇေတ်ပထ-ကြည့်။

ဇွောဝတာ (ဗျ) [နိပါတ်ပုဒ်။ ရူနှာ။၁၃၄။ နိတိ၊ သုတ္တ၊နှာ။၃၈၃။ ဓာန်။၁၁၄၁။] ဤမျှ-လောက်သော-တည်းသော- အပိုင်းအခြား ဖြင့်၊ ဤမျှဖြင့်၊ ဤမျှလောက်သော (သဒ္ဒါ) အစဉ်ဖြင့်။ ဇွောဝတာ မမ်။ မဟာနိ။၃၇။ ဇွောဝတာတိ ပရိစ္ဆေဒတ္ထေပိ နိပါတနိယ-မနုံ "ဇွောဝတာ ခေါ် မဟာနာမာ"တိ ဝိယ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၈။ ဇွောဝတာ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁)တိ ပရိစ္ဆေဒတ္ထေ နိပါတော။ ဇွေ-ကေန ဝစနက္ကမေနာတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၀၉။

ဇွောဝန္တု (တိ) [ဇေ+တာဝန္တု။ ရူ။၃၈၄။ ဇေ+အာဝန္တု။ မောဂ်၊၄။၄၃။ ဇေ+ဌာဝန္တု။ နိရုတ္တိ၊ ၄၈၉။] ဤမျှအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဇေတ် ဝါ ပရိမာဏ် ယဿာတိ ဇွောဝ်၊ ဇေန။ ဇေပရိဏာဏဝတာ သဒ္ဒတ္ထက္က-မေနာတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၉။ ဇွောဝတာ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈)တိ ဇွေကပမာ-ဏေန ပဂုဏေန။ ပါစိတ်၊ယော။၄၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅၊၁၅၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉။ ပါစိတ်၊ယော။ ၄၃၊၁၂၊၄၅ဖ။) ဗုဒ္ဓပိယာစရိယေန ပန "ဇေတ် ပရိမာဏ် ယဿ တံ ဇွောဝ"နှင့် ပရိမာဏတ္ထေ ယဒနုပပန္နာ နိပါတနာ သိ-ဗ္ဗန္ဓီတိ သုတ္တေန တာဝန္တုပစ္စယော။ မဂ်ိ မဗ္ဗု၊၁။၉၀။

ဇွေ့ကာ (ထီ) [ဇေ+ဇွက+အာ (ဣတ္ထိ ပစ္စည်း)] ဤရွှေ့.ဤမျှ-ပမာဏ-အတိုင်းအရှည်-ရှိသော။ ဇွေ့က-ကြည့်။

ဇွော (ဗျ) [ဇေ+တော။ ကစ္စည်း။၂၃၃။ ရူ။ ၂၆၄။ မောဂ်၊၄။၉ဖ။] (၁) ဤ(အရပ်ဌာန၊ ဘုံဘဝ-စသည်)မှ။ (၂) ထို(အရပ်ဌာန၊ ဘုံဘဝ-စသည်) မှ။ **(၁)** အပေဟိ ဇွော ကိမိဓ ဋ္ဌိတောသိ။ ဇာ၊၁။၃၀၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅ဖ။ အပေဟိ ဇွောတိ ဣမမှာ ဌာနာ အပ-ဂစ္ဆ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈၁။ သော ဇွော ဂစ္ဆမာနာ ပုထုဇ္ဇနကာလကိရိယံ ကတ္တာ အနိယတဂတိကာ ဘဝိဿတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄၊၂၄၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ ပါစိတ်၊ယော။၉၁၊၂၀၅။)

(၂) အလဒ္ဓါ တတ္ထ အဿာဒံ၊ ဝါယ-သေဇွော အပဂ္ဂမိ။ သံ၊၁။၁၂၅။ သုတ္တနိ။ ၃၄၃။ ဝါယသော ဇွော အပဂ္ဂမေယျ၊ တတော ပါသာဏာ အပဂစ္ဆေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၅၁။ ဇွော နိဗ္ဗတ္တတေ ဖလ(ပေတ။ ၂၅)နှင့် တေသွာ ဒါယကပဋိဂ္ဂါဟကဒေယ္ယ-ဓမ္မပရိစ္စာဂတော ဒါနပွလံ နိဗ္ဗတ္တတိ ဧဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ စ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၅။ ဝါတိ အတော ဧဝ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅။ (-သုတ္တနိ။၃၄၃၊ ၄၁၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅ဖ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ဖ၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊

၁။၁၀ရ။ ဥဒါန၊၆။၂၆၈။ သုတ္တနိ၊၆၊၂။၂၆၉။ ဝိမတိ၊၁။၂ရ၀။ ပါစိတ်၊ယော။၅၁၁။)

ဇွေ[1] [ဣ+ထ] ရောက်ပြီ။ ဧဝတိ[2](၃) ကြည့်။

ဇွေ[3] (ဗျ) [ဧတ+ထ။ ကစ္စည်း။၂၃၃။ ရှု။၂၆၄။ အတြ (သံ)] (၁) ဤ(တရား၊ အရာ၊ ဌာန-စသည်)၌။ ဤ(တရား၊ အရာ၊ ဌာန-စသည်) တို့၌။ (၂) ထို(ဝါဒ-စသည်)၌။ (၃) ထို(ဆုံးဖြတ်ခြင်း-စသည်) ကို။ (၄) ဤ(စကား-စသည်) သည်။

(၁) ဇွေ ဌိတော(ဒီ၊၂။၁၉၄) ဧတေသု ဓမ္မေသု ဌိတော။ ဒီ၊၆၊၂။၂၅၈။ စရိယာ၊ ၆။၅၀။ ဇွေ(ဒီ၊၆၊၂။၂၁)တိ ဧတိသာ ဂါထာယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၉။ ဇွေ(ဝိ၊ ၆၊၃။၃၉၄)တိ ဤမသို့ ကထိနုဗ္ဗာဝေ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၆ရ။ (-ဝိ၊၆၊၁။၁၅။ ဝိ၊၆၊ ၃။၂၈။ မ၊၆၊၂။၁၀၅။ သံ၊၆၊၁။၄၉။ အံ၊၆၊ ၁။၂၆၂။ အဘိ၊၆၊၁။၁၃၀။ ဥဒါန၊၆။၂၅။ ဇာ၊၆၊၃။၃ရ၄။ သာရတ္ထ၊၁။ ၄၁၀။ ပါစိတ်၊ ယော။၂၀၊၆၂၃။)

(၂)(၃) သမာပဇ္ဇန်တိ နိဋ္ဌမေတ္ထ ဂန္ဓဗ္ဗံ။ ပဋိသံ၊၆၊၁။၂၄ရ။ ဤတိ နိဋ္ဌမေတ္ထ ဂန္ဓဗ္ဗန်တိ ဧဝံ ဤမိနာဝ ကာရဏေန တသ္မိ ဝါဒေ နိစ္ဆယ် ဗောဒ္ဓဗ္ဗံ။ ... ဇွေတိ ဝါ ဥပ-ယောဂတ္ထေ ဘုမ္မဝစနံ၊ ဧဝံ သဗ္ဗာရိယာနမ္ပိ သကသကဖလသမာပဇ္ဇနံ ဂန္ဓဗ္ဗန်တိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဂံ။၁ရ၉။

(၁)(၄) "မေ"တိ ဇွေ သာမိဝစန-မေဝ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊၆၊၂။၁၃၃။ ဇွေတိ ဧတသ္မိ ပါဌေ "မေ"တိ ဝစနံ။ ပစ္စတ္တေ ဝါ တံ ဘုမ္မဝစနံ၊ ဧတန္တိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဂံ။၂၉၁။

ဇွေဂေ[4] (တိ) [ဇွေ+ပဝတ္တ+ဂေ] ဤ(ဆင်တော)၌ ဖြစ်သော တပ်မက်ခြင်းရှိ သော၊သူ။ ဇွေဂေ၏ ဟိ အဂ္ဂိဝေဿန အာရညကာ နာဂါ ယဒိဒံ နာဂဝနံ။ မ၁။ ၁ရ၂။ ဇွေဂေတိ ဧတသ္မိ ပဝတ္တဂေ။ မ၊၆၊၄။၁၄၁။ ဇွေဂေတိ ဧတသ္မိ အရ-ညေ နာဂဝနေ ပဝတ္တဂေ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၅။

ဇွေန္ဓရ (နာ) [ဇွေ+အန္ဓရ] ဤ-အကြား-အတွင်း။ သာမဂ္ဂိပဝါရဏံ ကရောန္တေဟိပိ ပဌမပဝါရဏံ ဌပေတ္တာ ပါဋိပဒတော ပ-ဋ္ဌာယ ယာဝ ကတ္တိကစာတုမာသိနီ ပုဏ္ဏမ ဇွေန္ဓရေ ကာတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၆၊၃။၃၅၉၊ (-၃ဖ၀၊ ၄၀၁။ ဝိ၊၆၊၁၂။၂ရ။ ဒီ၊၆၊၁။ဖ၅။ စူ၊ဌ၊ ၆။ဖ၂။) ဇွေန္ဓရေတိ ဧတသ္မိ ဒ္ဝိန္နံ ပုဏ္ဏ-မိနမန္တရေ အဌဝိသတိပမာဏေ ဒိဝသေ ကာတဗ္ဗာ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၂ရ၊(-၃၂ရ၊၃ရ၃။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၅။)

ဇွောဝစရ (တိ) [ဇွော+အဝ+စရ+ဏ] ဤ(အရပ်-ဘုံဌာန) ၌ ကျင်လည်သော။ ယံ ဧတသ္မိ အန္တရေ ဇွောဝစရာ။ အဘိ၊ဝိ။ဂ၁။ ပဋိသံ၊၆၊၁။ဖ၂။ ဇွောဝစရာတိ ဧတသ္မိ သြကာသေ အဝစရန္တာ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၉၁။

ဇထ (ကြို) [ဣ+အ+ထ။ အာ+ဣ+အ+ထ။] လာကုန်လော့၊ ကြွလာတော်မူကြပါ။ ဧတိ (၄) ကြည့်။

ဒေါ်ကွ (တိ) [ဧတ+ဒိသ(ဒုသ)+ကွဲ] ဤကဲ့သို့ ရှုအပ်သော။ ဧတမိုဝ နံ ပဿတိတိ ရေ့သော၊ ... ဒေါ်ကွာ။ ...ဒေါ်။ ကစ္စည်း၊ သုတ္တာ။၄၆၂။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဒေါ်သ (တိ) [ဧတ+ဒိသ(ဒုသ) +ကွဲ။ ကစ္စည်း။ ၄၆၂။ ဧတမိုဝ နံ ပဿတိ, ဧသော ဝိယ ဒိဿတိတိ ဝါ ဧဒေါ်သော။ ရူ။၅၈၈။ နိုတိ၊ သုတ္တာ။၁၂၆၉။ ထိ-၌ ဧဒေါ်သိ။ ဤ၁ဒ၈(သံ)] ဤကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊(သူ၊တရား-စသည်)။ ဤကဲ့သို့-ထင်-ထင်ရ-သော၊(သူ၊တရား-စသည်)။ ဤသို့သဘောရှိသော၊(သူ၊တရား-စသည်)။ ဧဒေါ်သော ဓမ္မော(ဝိမာန။၁၅၉)တိ ဓမ္မော အဝိပရိတဓမ္မော ဧဒေါ်သော ဧဝရူ-ပေါ။ ဝိမာ၊ဌ။၃ဝ၉။ ဣဒါနိပိ တွံ ဧဒေ-သာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂ဝ၄။ ဧဒေါ်သာတိ ဝိရူပါ-ဒိဇာတိကာ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၆၆။ (-ဇာ၊ဌ၊ ရ။၃၂၂၈၅။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၆၈။) တ-ဿာယံ ဧဒေါ်သိ ပညာ၊ ကိမေဝ ဣတရာ ပဇာ။ ဇာ၊၁။ရ၈။ (-ဇာ၊၂။၂၁၆။)

ဒေါ်သက (တိ) [ဧဒေါ်သ+က] ဤသို့သဘောရှိ သော၊သူ။ ယတ္ထ ဧဒေါ်သကံ ပဿတိ။ သုတ္တနိ။၃၂၅။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၅၉။ (-ထေရီ။ ၄ဝ၄။ ထေရီ၊ဌ။၂ဝ၆။)

ဒေါ်သိက (တိ) [ဧဒေါ်သ+ဣက] ဤသို့သဘောရှိ သော။ အထ နေ ဘဏတိ သုမေဓာ၊ မာ ဧဒေါ်သိကာနိ ဘဝဂတမသာရံ။ ထေရီ။ ၄၃ဝ။ မာ ဧဒေါ်သိကာနိတိ ဧဝရူပါနိ ရဇ္ဇ အာဏာဒီနိ မာ ဘဝန္တု။ ထေရီ၊ဌ။၂၈၈။

ဒေါ် (တိ) [ဧတ+ဒိသ(ဒုသ)+ကွဲ] ဤကဲ့သို့ ရှုအပ်သော။ ဒေါ်ကွ-ကြည့်။

ဧဝ (ပု) [ဧဝ+အ။ ဧဝ ဝုဒ္ဓိယံ၊အ။ ဧဝတိ ဝမ္ဘုတိ ဧတေန ပါဝကောတိ ဧဝေ။ ဣန္ဒနံ။ နိုတိ၊ ဓာ။၁ဝ၈။] မီးစာ၊ လောင်စာ။ (အဘိဓာန်၊ ဋီကာ။၃၆-၌ " ဧဝယတိတိ ဣဓေ"ဟု ရှိ သည်။)

ဧတိ[1] (ကြို) [ဧ+အ+တိ] (၁) ရ၏။ (၂) ခံ စား၏။ (၃) ရောက်၏။ (၄) တိုးပွား၏။ **(၁)** အစ္စန္တ-သုခမေဝတီ(ဇာ၊၁။၅၆)တိ နစိရံ သုခံ လဘတိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃ဝ၄။ **ဧန္ဒိ** — ဇာ၊၁။၁၁ရ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၃၉။

(၂) ဧဝါယံ သုခမေဝတိ(ထေရ။၂၆၅)တိ ... နိဗ္ဗာနသုခံ ဖလသမာပတ္တိသုခဉ္စ ဧဝတိ၊ အနုဘဝတိတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဌ၊၁။၄၅၂။ **ဧန္ဒု** — ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅၅။

(၃) ဧဝိတ္ထ— သုခမေဝိတ္ထ ယံ ပဇာ။ သုတ္တနိ။ ၃၂၄။ နာနပ္ပကာရံ သုခံ ဧဝိတ္ထ ပါပုဏိ။ သုခံ ဝါ ဧဝိတ္ထ သုခံ ဝုဠ္ဠ အဂ-မာသိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၅၄။ (ဇာတ်၊ဝိသောဓန။ ၂၆-၌ "သုခမေတ္ထ အယံ ပဇာ"ဟု ပါဠိရှိ သည်။ ဣ-ဓာတ်၊ တ္ထ-ဝိဘတ်ဟု ဆိုသည်။ ထိုကျမ်းအလို "ဧတ္ထ=ရောက်ပြီ" ဟု အ နက်ပြန်ဆိုရမည်။) **(၄)** အောက်ပုဒ်နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဧတိ[2] (ကာ၊ကြို) [ဧ+ဏေ+အ+တိ။ ကာရိတ် ပစ္စည်း ကျေသည်။] တိုးပွားစေ၏။ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ ဗုဒ္ဓဿ၊ သော နရော သုခမေဝတိ။ ထေရ။၃၂၃။ သော နရော ဥတ္တမပုရိသော

နိဗ္ဗာနသုခဿ ဧတံ ပြုဟေတိ ဝေမုတိတိ။ ထေရဂါ၊၂။၂၈၀။

ဝေန္ဓိ (ကြိ) [ဧ+အ+အန္ဓိ] ရကုန်၏။ ဧတံ (၁) ကြည့်။

ဝေန္ဓု (ကြိ) [ဧ+အ+အန္ဓု] ခံစားစေကုန်သတည်း။ ဧတံ (၂) ကြည့်။

ဧမိတ (တိ) [ဧ+ဏေ+တ။ ကာရိတ်ကျေ။] ကြီးပွားစေအပ်သော၊သူ။ သုခေဓိတော(ဝိ၊ ၁။၁၄။ မ၊၂။၂၄ဖ)တိ သုခေန ဧဓိတော၊ သုခသံဝဍ္ဎိတောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁ရ၁။ မ၊ဌ၊၂။၂၀၂။

ဧမိတ္ထ (ကြိ) [ဧ+တ္ထ] ရောက်ပြီ။ ဧတံ (၃) ကြည့်။

ဧမိယျ (ဗျ) [ဧ+ဏယ+တ္ထာ] ပွားစေ၍။ (သျှ။) ပုပ္ပိကေ ဧမိယျ သုဒ္ဓေ၊ ပသံ နရဿ ဣတ္ထိတံ။ ဝဇိရ။ရ၂။

ဧနံ[1] [ဣမ (ဧတ) + အံ–ဝိဘတ်။ အံ ဝိဘတ် ကြောင့် ဣမ (ဧတ) ကို ဧန ပြု၊ နိရုတ္တိ၊ သုတ္တ။၂၂ဖ။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်] (၁) ထို(သူ,တရား–စသည်)ကို။ (၂) ပဒါလင်္ကာရ။ (အနက်မရှိ။)

(၁) မဒ္ဒန္ဓေနံ ပရိဿယာတိ ဧနံ ကာမဂိဒ္ဓံ ... သိဟာဒယော စ ပါကဋ-ပရိဿယာ ကာယဒုစ္စရိတာဒယော စ အပါကဋပရိဿယာ မဒ္ဒန္တိ။ နေတ္တိ၊ဌ။၄၄။ ဧနံ နရံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။ဖ၀။ (နေတ္တိ။ဖ–ဌ "အဗလာ နံ ဗလိယန္တိ၊ မဒ္ဒန္ဓေ နံ ပရိ-ဿယာ"ဟုရှိသည်။)

(၁)(၂) ယတ္ထာဓိကရဏမေနံ။ ဒီ၊ ၁။ဖ၆။ တမေနံ ဘိက္ခဝေ ယမော ရာဇာ ဧဝမာဟ။ အံ၊၁။၁၃ရ။ (၂) တမေနံ အညတရာ ဒေဝတာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၈။ တမေနန္တိ တံ အာယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ။ ဧတသဒ္ဒါ ဟိ ပဒါလင်္ကာရမတ္တံ၊ အယဉ္ဝိ သဒ္ဒပကတိ၊ ယဒိဒံ ဒ္ဋိသု သဗ္ဗနာမေသု ပုဗ္ဗပဒသော အတ္ထပဒတာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ဖ၉။

ဧနံ[2] (ဗျ) [နိပါတ်ပုဒ်] အနက်မရှိ၊ ပဒပူရဏသာ ဖြစ်သည်။ ဝေ နံ ဧနံ သေယျထိဒံ ဣဒ္ဓေ၀မာဒိနိ ပဒပူရဏာနိ။ ရူ၊နှာ။၁၃၂။ (–နိတိ၊သုတ္တ။ နှာ။၃ရ၅၊၃ရဖ။) ယတ္ထာ-ဓိကရဏမေနံ။ ဒီ၊၁။ဖ၆။ အထက်ပုဒ် (၁) လည်းကြည့်။

ဧနံ[3] (တိ) [ဣ+ယု] လာသော၊သူ။ ဥဘယ-ဝသေန စ တသ တထာ သိတဥဏ္ဍဥတု-တော ဧနော အာဂတောတိ တကာရသ ဒကာရံ ကတ္တာ ဥဒေနောတိ နာမံ အ-ကာသိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၃။

ဧနံ[4] [တတိယာဧကဝုစ် နာဝိဘတ်၏ ကာရိယ-ဧန] အောက်ပုဒ်တို့ကြည့်။

ဧနယောဂ (ပု) [ဧန+ယောဂ] ဧန–သဒ္ဒါ နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ဒိသာဝါစကသာပိ ဧနယော-ဂသ ဒဿနတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၀။

ဧန သဒ္ဒ (ပု) [ဧန+သဒ္ဒ] ဧန–သဒ္ဒါ။ ဥတ္တရေ-နာတိ ဧတ္ထ ဧနသဒ္ဒေါ ဒိသာဝါစီသဒ္ဒတော ပဋ္ဌမိအန္တတော အဒူရတ္ထော ဣစ္ဆိတော၊ တသ္မာ ဥတ္တရေန သဒ္ဒေန အဒူရတ္ထဧတနံ

ဒသေသန္ဓော "အဒ္ဒုရေ ဥတ္တရပသေ"တိ အာဟ၊ အက္ခရစိန္ဓိကာ ပန ဧန-သဒ္ဒယောဂေ အဝမိဝါစိနိ ပဒေ ဥပယောဂဝစနံ ဣစ္ဆတိ။ အတ္ထော ပန သာမိဝသေနေဝ ဣစ္ဆိတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၉၉။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၂၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၅၀။)

ဧန သဒ္ဒယောဂ (ပု) [ဧနသဒ္ဒ+ယောဂ] ဧန သဒ္ဒါ-အယှဉ်-ယှဉ်ရာ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဧန သဒ္ဒသမ္ပန္န (ပု) [ဧနသဒ္ဒ+သမ္ပန္န] ဧန သဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်စပ်ခြင်း။ ပုရတ္ထိမေနာတိ ဧန-သဒ္ဒသမ္ပန္နေန ဝေသာလိန္တိ ဥပယောဂဝစနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၅၀။

ဣန္ဓ (တိ) [ဣ+အန္ဓ။ အာ+ဣ+အန္ဓ] (၁) ရောက်လေသော။ (၂) လာသော။ **(၁)** အတ္ထမေန္ဓမှ သူရိယေ၊ ဝါဠာ ပန္ဓေ ဥပဠဟုံ။ ဇာ၊၂။၃၅၆။ (ဧန္ဓမှ-ပုဒ်ကို "ဣ"ဓာတ်-ဂမနအနက်ဟု နီတိ၊ဓာ။၄။ ဇာတ်ဝိသောဓန။ ၁၃၅၊၁၅၈-တို့၌ ဆိုသည်။) **(၂)** ဥဒကေ ဧန္ဓေ နိ ဃေတိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၂၀၅။

ဣန္ဓိ (ကြို) [ဣ+အန္ဓိ။ အာ+ဣ+အန္ဓိ] (၁) ရောက်ကုန်၏။ ဧတိ (၁) ကြည့်။ (၂) လာ-လာရောက်-ကုန်၏။ ဧတိ (၄) ကြည့်။

ဧမ (ကြို) [ဣ+မ။ အာ+ဣ+မ] လာ-လာ ရောက်-ကုန်၏။ ဧတိ (၄) ကြည့်။

ဧမှ (ကြို) [ဣ+မှ။ အာ+ဣ+မှ] လာ-လာ ရောက်-ခဲ့ပါကုန်၏။ ဧတိ (၄) ကြည့်။

ဣယ္ယ[1] (ကြို) [ဣ+ဣယ္ယ] ရောက်ရာ၏။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဖြစ်ရာ၏။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) ဧတိ (၁) ကြည့်။

ဣယ္ယ[2] [သတ္တမီ ပရသဿပုဒ် နာမယောဂ ကေဝုစ် ဝိဘတ်] ဣယ္ယ (ဝိဘတ်)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဣယ္ယသဒ္ဒ (ပု) [ဣယ္ယ+သဒ္ဒ] ဣယ္ယ-သဒ္ဒါ။ ဣ သမ္ဘာယေယျန္တိ ဧတ္ထ ... ဣယ္ယသဒ္ဒဿ စ သာမတ္ထိယတံ ဒသေတုံ ဣ သမ္ဘာယေ-ယျန္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၃။

ဣယ္ယာသိ (ကြို) [ဣ+ဣယ္ယာသိ။ အာ+ဣ+ ဣယ္ယာသိ] လာရာ၏။ လာပါလော၊ လိုက်ခဲ့ ပါလော့။ ဧတိ (၄) ကြည့်။

ဧရ (ထိ၊ပု) [ဣရ+ဏ] (ထိ)(၁) ရေ။ (ပု)(၂) မိမိ၊ မိမိကိုယ်။ **(ထိ)(၁)** ရောပထ-ကြည့်။ **(ပု)(၂)** (သေရိတိ သာယတ္တိကော။ မူလဋီ၊ ၁။၂၅။) သာယတ္တိကောတိ ဧတေန သေရိ-သဒ္ဒဿ ဣရယတိတိ ဧရော၊ အတ္တာ။ သဿ ဧရော သေရော။ သော ဧတဿ အတ္ထိတိ သေရီ။ မဓု၊၁။၆၈။ (အဋ္ဌသာ၊ဘာသာဋီ၊၁။ ၁၅၅-၌ "ဤရော သီလံ ယဿာတိ ဧရီ= ဖြစ်ခြင်းအလေ့ရှိသူ" ဟုဆိုသည်။)

ဧရက[3] (ပု၊နာ) [ဣ+ရကဏ်။ (ထိ) ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ ရေက(သံ)] (၁) ပြိန်း-ပိန်း-မြက်။ (၂) ကောင်း စွာ-ယူဆောင်-သယ်ဆောင်-၍ တိုက်ခတ် လာသောလေ။ **(၁)** သာ နဒီယာ ဝုယ္ယမာနံ မုခဒ္ဒါရေ ဧကပသေ လဂ္ဂိ၊ တတော ရေကံ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၈၈။ ကဒလိယော စ ရေ-ကော စ အဂ္ဂေ စ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၈၃။ **(၂)** ရေကဝါတယုတ္တ-ကြည့်။

ဧရက[4] (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဧရကမည်သူ။

(မထေရ်၊ နဂါး-စသည်။) ဒုက္ခာ ကာမာ ရေက။ ထေရ။၂၄၀။ ရေကာတိ ပဌမံ တာဝ ဘဂဝါ တံ အာလပတိ။ ထေရုဒ္ဒ၊ ၁။၂၄၃။

ရေကဂုမ္ဘ (ပု) [ရေက+ဂုမ္ဘ] ပြိန်း-ပိန်း-မြက်ချုံ၊ ပြိန်းမြက်တော။ သော ... ဂဂ်ါယ နာဝံ အဘိရုယှ ဂစ္ဆန္တော ကေသို ရေကဂုမ္ဘေ ရေကပတ္တံ ဂဟေတ္တာ နာဝါယ ဝေဂသာ ဂစ္ဆမာနာယပိ နဒီ။ ဓမ္မုဒ္ဒ၊၂။၁၄၉။

ရေကစ္ဆ (နာ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ရေကစ္ဆမြို့။ နဂရံ အတ္ထိ ပဏ္ဏာနံ၊ ရေကစ္ဆန္တိ ဝိသုတံ။ ပေတ။၁၅၁။ ရေကစ္ဆန္တိ တသ နဂရသ နာမံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၉၆။ နဂရမှိ ရေကစ္ဆ (ထေရီ။၃၂၂ရ)တိ ဇေဝံနာမကေ နဂရေ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂ရ၅။

ရေကစ္ဆနဂရ (ထီ၊နာ) [ရေကစ္ဆ+နဂရ] ရေကစ္ဆမြို့။ အနုပ္ပန္နေ ကိရ ဗုဒ္ဓေ ပဏ္ဏရဋ္ဌေ ရေကစ္ဆနဂရေ ဓနပါလကော နာမ သေဋ္ဌိ အဟောသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၉၄။

ရေကတိက (နာ) [ရေက+တိက] ပြိန်း-ပိန်း-မြက်။ ရေဂူ-ကြည့်။

ရေကတိကတူလ (တိ) [ရေကတိက+တူလ] ပြိန်း-ပိန်း-မြက် လဲ၊ ပြိန်းမြက်မှို့။ ပေါဋ-ကိတူလန္တိ ရေကတိကတူလံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၉၅။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊၂။၁၅၀။

ရေကတူလ (တိ) [ရေက+တူလ] ပြိန်း-ပိန်း-မြက်လဲ၊ ပြိန်းမြက်မှို့။ ပေါဋကိတူလန္တိ ရေကတူလာဒိ ယံကိဉ္စိ တိကဇာတိနံ တူလံ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၁။

ရေကတ္ထေရ (ပု) [ရေက+ထေရ] ရေကမည်သော ထေရ်။ ဒုက္ခာ ကာမာ ရေကာတိ အာယသ္မတော ရေကတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရုဒ္ဒ၊၁။၂၄၃။

ရှေးရှေးဘုရားရှင်တို့၌ ကောင်းမှုပြုခဲ့ဘူးသော အမှုကောင်းသားတစ်ဦးသည် (၉၄)ကမ္ဘာထက် သိဒ္ဓတ္ထဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူသောအခါ၌ မြစ်ကိုကူး၍ တောအရပ်သို့ ကြွတော်မူသော ဘုရားရှင်အား "ကာယသာရပုဏ္ဍ" ကိုယ်ကာယ၏ အနှစ်သာရဖြစ်သော ကောင်းမှုပြုအံ့ဟု ကြံ၍ ဘုရားရှင်ကြွရာ လမ်းခရီးကို သုတ်သင်လျက် ညီညာအောင် ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်၊ ထိုလမ်းမှ ကြွတော်မူသော ဘုရားရှင်ကိုလည်း ဂုဏ်တော်ပွားကာ ဖူးမြင်ခဲ့လေသည်။ (၅ရ)ကမ္ဘာထက်၌ ပွင့်တော်မူသော သုပ္ပဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားထံ၌လည်း ကောင်းမှုပြုခဲ့သည်။ ထိုကောင်းမှုတို့ကြောင့် ဤဂေါတမမြတ်စွာဘုရားပွင့်တော်မူသောအခါ၌ သာဝတ္ထိပြည်သူကြွယ်မျိုး၌ ဖြစ်၍ အိမ်ထောင်ပြုပြီးနောက် သံဝေဂရသဖြင့် ဘုရားရှင်ထံ ရဟန်းပြုခဲ့သည်၊ မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားအပ်သော "ကာမတို့သည် ဒုက္ခ သာတည်း၊ ဒုက္ခကို ဖြစ်စေ၏၊ ကာမကိုတပ်မက်သူသည် ဒုက္ခကို တပ်မက်သူတည်း" အစရှိသော တရားတော်ကို နာယူရ၍ မိစ္ဆာဝိတက်တို့ကို ပယ်ကာ ဝိပဿနာပွားများသဖြင့် ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်ရှိတော်မူသည်။ အကျယ်ကို ထေရုဒ္ဒ၊၁။၂၄၃-၂၄၅- ကြည့်။

ရေကဒုဿ (နာ) [ရေက+ဒုဿ] ပြိန်း-ပိန်း-မြက်လျှော်မြှင်တို့ဖြင့်ပြုအပ်သော-အဝတ်-သင်္ကန်း၊ ပြိန်းမြက်သင်္ကန်း။ ရေကဒုဿံ ကဒလိဒုဿံ ဝေဠုဒုဿန္ဓိဝေမာဒီနိ ပန အကပ္ပိယစီဝရာနိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၉၂။ (-ဝိ၊ဌ၊ ၃။၄၁၆။ အံ၊ဌ၊၂။၂ရရ။ စူဠနိ၊ဌ။၁၁၀။) ရေကဝါကေဟိ ကတံ ရေကဒုဿံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၂၂၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆ရ။ ရေကဒုဿေတိ ရေကမယဝတ္ထေ။ ဝိ၊ဝိနိ၊ဋ္ဌယ၊ဋီ၊၂။၂၈၅။

ရေကပတ္တ[1] (နာ) [ရေက+ပတ္တ] ပြိန်း-ပိန်း-ရွက်။ ရေကဂုမ္ဗ-ကြည့်။

ရေကပတ္တ[2] (တိ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ရေကပတ္တ မည်သော၊သူ (နဂါးမင်း)။ သတ္ထာ ဗာရာ-ဏသိယံ ... ရေကပတ္တံ နာမ နာဂရာဇံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၄၉။

ကဿပမြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်၌ ရဟန်းငယ်တစ်ပါးသည် ဂဂ်ါမြစ်၌ လှေစီး၍ ခရီးသွားစဉ် ပြိန်းမြက်ခြုံတစ်ခုက ပြိန်းရွက်တစ်ရွက်ကို ဆွဲကိုင်မိလေ၏၊ လှေသည် အဟုန်ဖြင့်သွားသော်လည်း မလွှတ်ခဲ့သောကြောင့် ပြိန်းရွက် ပြတ်သွားလေသည်၊ "အနည်းငယ်မျှသာဖြစ်သောအာပတ်" ဟု သဘောထား၍ ဒေသနာမကြားဘဲ တော၌ အနှစ်နှစ်သောင်း ကာလပတ်လုံး ရဟန်းတရားကို ကျင့်သုံး နေထိုင်ပါသော်လည်း ပြိန်းရွက်က လည်ပင်းကို ရစ်ပတ်သကဲ့သို့ အောက်မေ့နေရလေသည်၊ ထို့ကြောင့် ဒေသနာကြားလိုသော်လည်း အခြားရဟန်းကို မတွေ့မြင်ရသဖြင့် ဒေသနာကြားမှု မပြုရမူ၍ "ငါ၏သီလမစင်ကြယ်" ဟု နှလုံးမသာဖြစ်လျက်ကွယ်လွန်သောအခါ "ရေကပတ္တ"ဟု အမည်တွင်သော နဂါးမင်း ဖြစ်လေသည်။ "ဤမျှတာ ကာလကြာအောင် ရဟန်းတရားကို ကျင့်သုံးပါလျက် ဖားကိုစားသော အဟိတ်တိရစ္ဆာန်မျိုးဌ ဖြစ်ရလေခြင်း"ဟု နှလုံးမသာဖြစ်၍ ဘုရားပွင့်လျှင် သိဖို့ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် -ငါ၏ သီချင်းကို "တုံ့ပြန်သီချင်း " သီဆိုနိုင်သူအား နဂါးမင်းစည်းစိမ်နှင့်တကွ သို့ကိုပေးမည်"ဟု ပြောလျက် ဂဂ်ါမြစ်လယ်တွင် ပါးပျဉ်းပေါ်၌ သို့ကို "ကိုသု အဓိပ္ပတိ ရာဇာ"စသော ဂါထာနှစ်ပုဒ်ကို သီချင်းအဖြစ် သီဆို ကခုန်စေသည်။ ဤသို့ဖြင့်ဘုရားနှစ်ဆူတို့၏ အကြားကာလကုန်လွန်ခဲ့လေသည်။ ဂေါတမဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူသောအခါ ဘုရားရှင်က ဥတ္တရလုလင်အား "ဆဒ္ဒါရာဓိပ္ပတိ ရာဇာ" အစရှိသော ဂါထာနှစ်ပုဒ်ကို သင်ပေး၍ နဂါးမလေးက "ကိုသု အဓိပ္ပတိ ရာဇာ" အစရှိသော ဂါထာကို ရွတ်ဆိုသောအခါ၌ "ဆဒ္ဒါ-ရာဓိပ္ပတိ ရာဇာ"အစရှိသော ဂါထာကို ရွတ်ဆိုစေလေသည်၊ ထိုသို့ဥတ္တရလုလင်ရွတ်ဆိုသောအခါ နဂါးမင်းသည် ဘုရားရှင်ပွင့်တော်မူပြီဟု သိရသဖြင့် မြတ်စွာဘုရားထံသွားရောက်၍ ဘုရားရှင်ဟောကြားအပ်သော "ကိစ္ဆော မနုဿပဋိလာဘော" အစရှိသော ဂါထာကို နာယူရသဖြင့် ပဋိသန္ဓေ ယူသောအခါ, အရေလဲသောအခါ, လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ်အိပ်စက်သောအခါ, မေထုန်မှီဝဲသောအခါ, စုတေသောအခါတို့၌ ပင်ကိုယ်နဂါးအသွင်သို့ မပြောင်းလဲမူ၍ လုလင် အသွင်

ဖြင့်သာ ကျင်လည်နေထိုင်ရခြင်း ဟူသော အကျိုးကိုရရှိလေသည်၊ တရားတော်ကို ကြားနာ ကြရသဖြင့် သတ္တဝါရှစ်သောင်းလေးထောင် တို့ အံ့ကျွတ်တရားရကြလေသည်။ အ ကျယ်ကို ဓမ္မဒ၊၂။၁၄၉-၁၅၃-ကြည့်။

ရေကပတ္တာဆိန္ဒန (နာ) [ရေကပတ္တာ+ဆိန္ဒန] ပြိန်း-ပိန်း-ရွက်ကို ဖြတ်ခြင်း။ အပွမတ္တက် ရေကပတ္တာဆိန္ဒနမတ္တံ နိဿာယ အဟေ-တုကပဋိသန္ဓိ ဂဟေတွာ ဥရေန ပရိသ-ဏ္ဍနဌာနေ နိဗ္ဗတ္တောသို့။ ဓမ္မဒ၊၂။၁၅၂။

ရေကမူလ (နာ) [ရေက+မူလ] ပြိန်း-ပိန်း-မြစ်၊ ပြိတ်စွယ်။ မုဋ္ဌာရခါဒနီယေ ပန ... ရေကမူလံ ကန္ဒုလမူလံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၀၀။

ရေကဝတ္တ (နာ) [ရေက+ဝတ္တ] ပြိန်း-ပိန်း-ရွက်နှင့်တူသော အရေ-လုံး-စု။ ရေက-ဝတ္တိက-ကြည့်။ စမ္မဝဋ္ဋ-လည်းကြည့်။

ရေကဝတ္တကမ္မကာရဏ (ထီးနာ) [ရေကဝတ္တ+ကမ္မကာရဏ] ပိန်းရွက်ကဲ့သို့ ကိုယ်အရေ-လုံး-ဂု-ကို ခွါချခြင်းဟူသော ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု၊ မြစ်ခြေပင်မဋ္ဌ အရိုးအရွက်တို့ဖြင့် ရစ်ပတ်နေသော ပိန်းပင်ကဲ့သို့ တစ်ကိုယ်လုံးမှအရေစုကို ဖမျက်အထိ ခွါချ-ခြင်း ဟူသော-၍-ညှဉ်းပမ်းနှိပ်စက်မှု။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ရေကဝတ္တိက (တိ) [ရေကဝတ္တ+ဏိက] ပိန်းရွက်ကဲ့သို့ ကိုယ်အရေ-လုံး-စု-ကို ခွါချခြင်း ဟူသော ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု။ ရေကဝတ္တိက-(မ၊၁။၁၂၂။ အံ၊၁။၄၉။ မဟာနိ။၁၂)နှင့် ရေ-ကဝတ္တကမ္မကာရဏံ။ မ၊ဌ၊၁။၃ဝ၆။ အံ၊ဌ၊ ၂။၂။ မဟာနိ၊ဌ။၂၄၁။ ရေကဝတ္တကမ္မကာရ-ဏန္တိ ရေကဝတ္တသဒိသော သရီရတော ဗဟေ (စမ္မဝတ္ထေ) ဥပ္ပါဒေနကမ္မကာရဏံ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၄၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၁။ (-သာရတ္ထ၊၂။၂၆၂။) (တိပိ ဋကာဓာန်၊ အတ္ထ-ရ-၌ "စမ္မဝဋ္ဋေ"ဟုရှိသည်။) (ဝိ၊ပိ၊ဓာန်-၌ "ရေကာဝဋ္ဋိကာ-ထီ၊ ရေကာယ ဝဋ္ဋံ၊ တမေတိသမတ္ထိ။ မြက်ကြိုးဖြင့်ဆွဲ၍ လှည်းသော "ကမ္မကာရဏာ" ဟုလာသည်။)

ရေကဝန (နာ) [ရေက+ဝန] ပြိန်း-ပိန်း-မြက်တော။ အထေကော အည် မုဂ္ဂရံ အလ-ဘန္တော ရေကဝနတော ဇက် ရေကပတ္တံ ဂဏှိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၈၈။

ရေကဝါက (ပုဒ်နာ) [ရေက+ဝါက] ပြိန်း-ပိန်း-မြက်လျှော်။ ရေကဒုဿ-ကြည့်။

ရေကဝါတယုတ္တ (တိ) [ရေကဝါတ+ယုတ္တ] ကောင်းစွာ-ယူဆောင်-သယ်ဆောင်-၍ တိုက်ခတ်လာသော-လေနှင့်ယှဉ်သော။ (ပိန်းမြက်ရွက်ကို တိုက်ခတ်သော လေနှင့် ယှဉ်သော။) သာ ဟောတု နာဝါ ဖလကူ-ပပန္နာ၊ အနဝဿုတာ ရေကဝါတယုတ္တာ။ ဇာ၊၁။၂၀၇။ စရိယာ၊ဌ။၃၄။ ရေကေန သမ္မာ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆန္တေန ဝါတေန ယုတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၁။ သမ္မာ ဂဟေတွာ ဂမနက-ဝါတေန ရေကဝါတယုတ္တာ။ စရိယာ၊ဌ။၃၄။

ရေဂူ (ပု) [ရေ+ဂမု+ရူ] ပြိန်း-ပိန်း-မြက်။ သေယျထာပိ ဘန္တေ မဏ္ဍိမေသု ဇနပဒေသု ရေဂူ မောရဂူ မဇ္ဇာရူ ဇန္တု။ ဝိ၊၃။၂၈၅။ ရေဂူတိ ရေကတိဏံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃ရ၁။

ရေက (နာ) [ကျရ+ယု] ချီမ-မြောက်တင်-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ရေကကွမ (ပု) [ရေက+ခမ] ချီမ-မြောက်တင်-ခြင်းငှါ-ခုံ-သင့်လျော်-သော။ ဒါတုကာမာ-ဘိဟာရော စ၊ ဟတ္ထပါသေရကကွမံ။ ခုဒ္ဒ သိက္ခာ၊ဂါထာ။၁၀၆။ ရေကကွမန္တိ ထာမ-မဇ္ဈိမေန ပုရိသေန ဥက္ခိပနကွမံ။ ခုဒ္ဒသိ က္ခာ၊ဋီ။၁၂၂။ ရေကကွမန္တိ ထာမမဇ္ဈိမေန ပုရိသေန ရေကသ ဥက္ခိပနသ ခမံ ယောဂ္ဂံ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၀၈။

ရေကွ၊ လေကွ၊ ဌဋ္ဌ (ပု၊နာ) [ရေဋိ+ကာ။ ရေဋိ ဟီသာယံ၊ ဝါတံ ရေကွတိတိ ရေ-ကွော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၆၆။ ရေကွတိ ရောဂံ ဟီသတိတိ ရေကွော။ ကစ္စည်း၊နှာ။၃၀၉။ ဤရ+ဃ။ ဤရတိ ကမ္မတိတိ ရေကွော။ မောဂ်၊ရ။၅၉။ ရေကွ (သံ)] ကြက်ဆူပင်။

မိဂါနံ သိဂ်ါလော အန္တော၊ ပက္ခိနံ ပန ဝါယသော။ ရေကွော အန္တော ရုက္ခာနံ။ ဇာ၊၁။၉၀၊ (-၂၅၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၂။ ဇာ၊ဋီ ၂။၃၉၈။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၂၀၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။) တံ စသ ဌဋ္ဌကွေဟိ သဒ္ဒေန်။ မ၊၁။၁ရ၆။ ရေကွေဟိတိ လေကွာ ကိရ သာလဒူ-သနာ ဟောန္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၄။ လေကွော ရေ-ကွောတိ စ ဒွေ ပရိယာယာ။ ဒေါ ဓသ စာတိ ဇတ္ထ စသဒ္ဒေန ရသ လော။ ပါရာ၊ ယော။၃၀၂။ (ဇာ၊ဋီ၊သစ်၌ "ဤရေန ခီရ-ဇလေန ဌေတိ ဝိရုဠှံ ဂစ္ဆတိတိ ရေကွော" ဟုလည်း ပြထား၏။) တိလာ စ ဝသာ စ ရေကွာနိ စ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၀၀။

ရေကွက (ပု) [ရေကွ+က။ ဓာန်၊ဋီ။၅၆၆။] ကြက်ဆူပင်။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ရေကွကဋ္ဌ (နာ) [ရေကွက+အဋ္ဌ] ကြက်ဆူစေ့။ တေလကရကတ္ထာယ သာသပမဝုရ-ရေကွကဋ္ဌနိ ပဋိဂ္ဂဟေတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။

ရေကွကတေလ (နာ) [ရေကွက+တေလ] ကြက်ဆူဆီ။ တိလတေလံ ... ရေကွက-တေလံ ဝသာတေလန္တိ ဤမာနိ ပဌ္ဌ တေ-လာနိ ကေစာဋိယံ ပက္ခိပိတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၂ရ၁။

ရေကွဒကွက (ပု) [ရေကွ+ဒကွက] ကြက်ဆူပင် ရိုး။ ပါသာကော အဿသ ပါဒေ ပဟရိတ္တာ ရေကွဒကွကံ ဝိယ ဘိန္နံ။ ဇာ၊ ၄၊ ။ ၂ရ၄။

ရေကွရုက္ခ (ပု) [ရေကွ+ရုက္ခ] ကြက်ဆူပင်။ ဗောဓိသတ္တော ကေသို ဌာနေ ရေကွရုက္ခေ ရုက္ခဒေဝတာ ဟုတ္တာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဇာ၊ဋီ၊၁။၄၄ရ။

ရေကွရုက္ခဒေဝတာ (ထီ) [ရေကွရုက္ခ+ ဒေဝတာ] ကြက်ဆူပင်စောင့်နတ်။ ရေကွ-ရုက္ခဒေဝတာ ပန အဟမေဝ အဟောသိံ။ ဇာ၊ဋီ၊၁။၄၄ရ။ (-ဇာ၊ဋီ၊၂။၃၉ရ။)

ရေကွဝန (ပု) [ရေကွ+ဝန] ကြက်ဆူတော။ ကေသို ဂါမကေ မတံ ဇရဂ္ဂဝံ နိက္ကမိတ္တာ ဂါမဒ္ဒါရေ ရေကွဝနေ ဆဒ္ဒေသုံ။ ဇာ၊ဋီ ၂။၃၉ရ။ (-မ၊ဋီ၊၁။၃၁၃။)

ရေကွဝနမဇ္ဈ (နာ) [ရေကွဝန+မဇ္ဈ] ကြက်ဆူတောအလယ်။ မဟာသကဌေ ကဒလိဝန-

မင္ဗျ ဝါ ရေက္ကဝနမင္ဗျ ဝါ ဂစ္ဆန္တေ။ သံ၊ ဌ၊၁။၃၁၅။

ရေယတိ (ကြို) [ဣရ+ကယ+တိ] (၁) ဆို-ဟောတော်မူ-၏။ (၂) ထိပါး-ကြိမ်းမောင်း-ပြောဆို၏။ **(၁)** ဝါစာ သော ရေယတိ ကက္ကသုခါ။ ဒီ၊၃။၁၄၂။ (-ဒီ၊ဌ၊ခ။၁၂၂။) **ရေယ** — ခိပ္ပံ ဂိရံ ရေယ ဝဂ္ဂု ဝဂ္ဂုံ။ သုတ္တနိ။၃၃၁။ ထေရ။၃၇၄။ ခိပ္ပံ ဂိရံ ရေယ လဟုံ အစိရာယမာနော ဝစနံ ဘာသ ဝဂ္ဂု မနောရမံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၈၂။ ထေရ၊ဌ၊၂။ ၅၃၅။

(၂) ရေယေ—ပါရဂတံ နု ရေယေ။ ထေရ။၂၆၀။ ပါရဂတံ ... တေဝိဇ္ဇံ ဆဠဘိညံ ဝါ နု ရေယေ နုယဗ္ဗယေ နု အာသာဒေယ္ယ။ ထေရ၊ဌ၊ခ။၄၂၅။

ရေယ (ကြို) [ဣရ+ကယ+ဟိ] ဆို-ဟောတော်မူ-ပါလော့။ အထက်ပုဒ်(၁)ကြည့်။

ရေယန္တ (တိ) [ဣရ+ကယ+အန္တ] ပြောဆို-ဟောပြော-သော၊သူ။ အတ္ထဓမ္မသဟိတံ ပုရေ ဂိရံ၊ ရေယံ ဗဟုဇနံ နိဒံသယိ။ ဒီ၊ခ။၁၂၆။ ရေယန္တိ ဘဏန္တော။ ဒီ၊ဌ၊ခ။၁၁၂။

ရေယိတ (တိ) [ဣရ+ယ+တ] ဟောတော်မူအပ်သော။ ဓမ္မီ ကထံ ရေယိတံ ခဏ-ညု။ သုတ္တနိ။၃၂၂ရ။ ရေယိတန္တိ ဝုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၆၆။

ရေယေ (ကြို) [ဣရ+ကယ+ယေ] ထိပါး-ကြိမ်းမောင်း-ပြောဆိုရာ၏။ ရေယတိ(၂) ကြည့်။

ရောပထ (ပု) [ရောပထ+ဏ။ အဲရာဝတ (သံ)] ရောပထနဂါးမင်း။ ဝိရူပက္ခေဟိ မေ မေတ္တံ၊ မေတ္တံ ရောပထေဟိ မေ။ ဝိ၊ဂ။၂၄၅။ ဇာ၊ ၁။၅၃။ ဇာ၊ဌ၊၂။ခ၃၃။ ရော ဝုစ္စတိ ဇလံ၊ သာ ယေဝ ပထော ရောပထော၊ တသ္မိ ဝသန္တိတိ ရောပထာ။ နာဂါ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

ရောပထနာဂရာဇကုလ (နဂ) [ရောပထ နာဂရာဇ+ကုလ] ရောပထနဂါးမင်းမျိုး။ ဇောနိပိ ဟိ ရောပထနာဂရာဇကုလံ ဆဗျာပုတ္တနာဂရာဇကုလံ ကက္ခာဂေါတမ-ကနာဂရာဇကုလန္တိ နာဂရာဇကုလာနေဝ။ ဇာ၊ဌ၊၂။ခ၃၃။

ရောဝက (ပု) [ဣရာဝက+ဏ။ ဣရာဝကော သမုဒ္ဒေါ၊ တတြ ဇာတော ရောဝကော။ ဓာန်၊ဋီ။၂၂။ အဲရာဝက (သံ)] သမုဒ္ဒြာ၌ ဖြစ်သောဆင်၊ သိကြားမင်း၏ စီးတော်ဆင်၊ ရောဝက်ဆင်၊ ရောဝက်နတ်သား။ (ဆင်အသွင် ဖန်ဆင်းထားသော ရောဝက်နတ်သားကိုပင် ရောဝက်ဆင် ဟုခေါ်သည်။)

ရောဝကော ဂဇော ဗလီ ဒန္တိ။ ဇာ၊ ၂။၂၅၀။ ရောဝကော မဟာနာဂေါ(ဒီ၊ ၂။၂၀ရ)တိ ရောဝကော စ ဒေဝပုတ္တော ဇာတိယာ နာဂေါ နု ဟောတိ။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၂ခ၁။ (-ဇာ၊ဝ။၂ခ၄။ အဘိ၊က။၄၃၂။ ဒီ၊ဌ၊၂။ရ၂။ မ၊ဌ၊ဝ။၂၃၀။ မ၊ဌ၊၂။ဝ၉ခ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ဝ။ဝရ၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။ဝ၀၀။ ဝိမာန၊ဌ။ဝ၃၊ ဝ၆၆။ သာရတ္ထ၊ဝ။ ၂၆ရ။) ရောဝကောတိ တသ ဟတ္ထိနော နာမံ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၉၂၊ဝရ၄။ ရော ဝုစ္စန္တိ ကာမဂဏာ၊ ဇရေဟိ ဝနိတဗ္ဗော

ယာစိတဗ္ဗောတိ ရောဝကော၊ ဒေဝဟတ္ထိ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

ရောဝဏ္ဍနွဝရဂတ (တိ) [ရောဝဏ္ဍနွ ဝရ+ဂတ] ရောဝက်ဆင်မြတ်၏- ကျောက် ကုံးပေါ် သို့ရောက်-ကျောထက်၌ စီး-သော၊ သူ။ တာပသော ... သက္ကံ ဒေဝရာဇာနံ ဒေဝဂဏပရိဝုတံ ရောဝဏ္ဍနွဝရဂတံ ဩတရန္တံ ဒိသ္မာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄၄။

ရောဝဏနာမက (တိ) [ရောဝဏ+နာမ+က] ရောဝက်အမည်ရှိသော၊သူ(နတ်သား)။ တဿာတိ ရောဝဏနာမကဿ ဒေဝ-ပုတ္တဿ။ အနုဋီ၊၃။၁၅၁။

ရောဝဏဝါရဏ (ပု) [ရောဝဏ+ဝါရဏ] ရော ဝက်ဆင်။ အရိဝါရဏဝါရဏံ ရောဝဏ-ဝါရဏမိဝ အရိဇနဝါရံ မုနိဝါရဏံ မာရ-ဏတ္ထာယ ပေသေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၄၈၊(-၂၈၈။)

ရောဝတ[1] (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ရောဝတ-ဆင်၊ အရှေ့အရပ်ကို စောင့်သော ရော ဝတဆင်။ ရောဝတော ပုဏ္ဏရီကော။ ဓာန်။ ၃၀။ (-ဓာန်၊ဋီ။၃၀။)

ရောဝတ[2] (ပု) [ဣရာဝတီ+ဏ။ အဲရာဝတ (သံ)] (အနီရောင်အသီးရှိသော) ခရမ်းပိမ့်။ (တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ဋီ၊သျှ။) လိမ္မော်။ (ဓာန်၊သျှ၊သစ်။) လိမ္မော်ပင်အငယ်မျိုး။ (ဦး ဟုတ်စိန်။) ဣရာဝတီ နဒီ၊ ပဌမကာလေ တဿာ တီရေ ဇာတော ရောဝတော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၆၀။

ရောဝတီ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်။ အဲရာဝတီ (သံ)] ရောဝတီ မည်သူ(မိဖုရား)။ ဝိဇယမ္ပိ မယ့် မဟေသီ၊ ရောဝတီ ကေသနီ သုန-န္ဒိဠ္ဆ။ ဇာ၊၂။၂၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။ရရ။ (ဘေသဇ္ဇ မဏ္ဍ။သာ။၃၈၆-၌ "ရေဝတီ= ဆူးရစ်" ဟု လာသည်။)

ရိတ (နာ) [ဣ+ရ+တ] (၁) တုန်လှုပ်ခြင်း။ (တိ) (၂) လွင့်တက်စေအပ်-တုန်လှုပ်စေ အပ်-တုန်လှုပ်တတ်-သော၊သူ။ (၃) တုန် လှုပ်-မဆုံးဖြတ်နိုင်-သော။ (၄) ထုံအပ် သော။

(၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(တိ)(၂)** တေပိ ရိတာ(မဟာနိ။၃၂၂)တိ တေပိ သခါရာ ရိတာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃ရရ။ ဇေတ ဟံသာ ပဏ္ဍမန္ဒိ၊ ဝဏ္ဏဂ်ိ ဘယမေရိတာ။ ဇာ၊၂။၉၀။ ဘယမေရိတာတိ ဘယေန ရိတာ ဘယ-ဋ္ဌိတာ ဘယစလိတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃ရ၂။ ကုပ္ပန္တိ ဝါတသပိ ရိတသ။ ဇာ၊၁။၃ရ၂။ (နိတိ၊ ဓာ၊သျ-၌ "လာသော"ဟု အနက်ပြန်ဆို သည်။) ရိတသာတိ ဝါတပဟရိတသ ယံ သဒ္ဒါနုဗန္ဓံ ရိတံ စလနံ ကမ္ပနံ၊ တဿပိ ကုပ္ပန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄။ (-ထေရ။၂၆၅။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၉၆။) **(၃)** သဗ္ဗာကုသလာဘိသခါရေဟိ စိတ္တံ အာဝိလံ ဟောတိ လုဋ္ဌိတံ ရိတံ။ မဟာနိ။၃၉၀။ ရိတန္တိ အသန္ဒိဋ္ဌာနံ။ မ ဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၄၀၅။ **(၄)** နာနာဂန္ဓသမေရိတန္တိ နာနာ-ဝိမေဟိ ဂန္ဓေဟိ သမန္တတော ရိတံ ဥပဝါသိတံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။

ရေတသန္ဓီ (ထီ) [ရေတ+သန္ဓီ] တုန်လှုပ်ခြင်း၏ ငြိမ်းအေးခြင်း။ (တုန်လှုပ်သော မိစ္ဆာအယူ။) တံ နိသိတော ကုပ္ပပဋိစ္စ-သန္ဓိန္ဓိ ကုပ္ပသန္ဓိ ပကုပ္ပသန္ဓိ ရေတသန္ဓီ။ မဟာနိ။၅၇။ ရေတသန္ဓိန္ဓိ ကမ္မနသန္ဓီ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၇။ ကုပ္ပနသန္ဓိ-လည်းကြည့်။

ရေသ (တိ) [ဧတ+ဒိသ(ဒုသ)+ကွိ] ဤကဲ့သို့ရှုအပ်သော။ ဧဒိကွ-ကြည့်။

ရေ (တိ) [ဤရ+ဏီ] ဖြစ်ခြင်း အလေ့ရှိသော၊ သူ။ ရေ-ကြည့်။

ရေ - အသံ။ စိတြဂ္ဂဌေရုယုသိတေ-ပုဒ်ကို စိတြ+အဂ္ဂဌ+ရေ+ယုသိတ-ဟု ပုဒ်ခွဲသော် "ရေ" သဒ္ဒါ အသံ အနက်ဟော ဖြစ်သည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၂၄၆။ တိပိ၊ဓာန်၊ရ။၄၄၀-ကြည့်။ ဇာတ်ဝိသောဓန။၁၂၄-၌မူ "စိတြ+အဂ္ဂဌ+ဥရုယုသိတေ-ဟုခွဲ။ ဥ-ကို ဧ-ရေး။ နဌော ရာဇာ ဧနေသဘော(ဒီ၊၂။၂၀၇)။ ရထေ-သဘော (ဇာ၊၁။၁၀၄) တို့နှင့်အတူတူဟု ဘာသကရိ ဆို၏" စသည်ဖြင့် လာသည်။

ရေတိ (ကာ၊ကြို) [ဤရ+ဏော+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၁၅၄။] (က) တုန်လှုပ်စေ၏။ (ခ) ရွှေ့စေ၏။ **(က)** သစေ နေရေသိ အတ္တာနံ။ ဓမ္မ။၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၉။ သစေ နေရေသီတိ သစေ အတ္တာနံ နိစ္စလံ ကာတုံ သက္ခိဿတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၁ရ၆။

(ခ) ဝါတော ဝါ ပဏ္ဏကသဠံ ရေ-တိ(မ၊၁။၂၅)တိ ဝါတော ဝါ ပဏ္ဏကစဝရံ ယဌ္ဌေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ ဧရေတိ ဧစ နဇ(ဇာ၊၁။၃၅၁)နွဲ့ ... စာလေတိ ယဌ္ဌေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄ရ၃။

ရေသိ (ကာ၊ကြို) [ဤရ+ဏော+ဤ] တုန်လှုပ်စေပြီ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

လေ၊ ဌေ (တိ) [ဣလ+ဏ။ ဣလ+အ။ ဓာန်၊ဌီ။၂၈၁၊၅၉၁။ ဣလန္ဓိ ဇိဂုစ္ဆိတဗ္ဗဘာဝေန ကမ္မေန္ဓိ ဟဒယစလနံ ပါပုဏန္ဓိတိ ဇနာ ဇေတ္ထာတိ လော။ ခေဋ္ဌော။ နီတိ၊ဓာ။ ၁၆၈၊ ၁၆၉။ ဣ+လ။ ဇေတိ ဂစ္ဆတိတိ လော။ သုခုမေလာ။ မောဂ်၊ရ။၁၈၈။ လော(သံ)] (ထီ)(၁) တံတွေး။ (၂) အရည်၊ သွားရည်။ (၃) ဖလာ၊ ဖလာသီး။ (ဓာန်။) ဖလာငယ်။ (မောဂ်၊သျ။) (နှ)(၄) အပြစ်။ (၅) ရေ။ (ပု)(၆) ဧလ ရွှေအိုး၊ ဧလမည်သော ရွှေအိုး။ (ရ) နားပင်းသူ။

(ထီ)(၁) တံတွေး။ လာလာ ခေဋ္ဌော ဧလာ ဘဝေ။ ဓာန်။၂၈၁။ လာလာ စ ဧလာတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂ရ၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ရ၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂။ ဝိမတိ၊၂။၂၁။) ဣလန္ဓိ ဇိဂုစ္ဆိတဗ္ဗဘာဝေန ကမ္မေန္ဓိ ဟဒယစလနံ ပါပုဏန္ဓိ ဇနာ ဇေတ္ထာတိ ဧလာ။ နီတိ၊ဓာ။၁၆၉။

(ထီ)(၁) တံတွေး။ **(၂)** အရည်၊ သွားရည်။ ဌောသဒ္ဒါ လာလာယ, ခေဋ္ဌ စ ပဝတ္တတိ။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၂။၂ရ၅။

(၃) ဖလာ၊ ဖလာသီး။ (ဓာန်။) ဖလာငယ်။ (မောဂ်၊သျ။) ဇာတိဖလံ က-

ရှုကဖလံ ဌော တကြောလန္ဓိ ဇဝံ နာမ-ဝသေန နှ သကြာ ပရိယန္ဓံ ဒသေတုံ။ ဝိုဒ္ဓါ၃။၁၀၂။ ဧလာ တု ဗဟုလာ ဘဝေ။ ဓာန်။ ၅၉၁။

(နှ)(၄) အပြစ်။ ဧလံ ဝုစ္စတိ ဒေါသော။ ဒီဒ္ဓါ၁။ ရ၄။ မဒ္ဓ၊ ၂။ ၁၁၁။ အံဒ္ဓ၊ ၂။၃ရ၆။ အဘိဒ္ဓါ၁။၄၂၅။ ဥဒါနဒ္ဓ။၃၃၅။ မဟာနိ၊ ဒ္ဓ။၃၉ရ။ (ဥဒါနဒ္ဓ၊ ၂၈၄-၌ ဧလာ ဝုစ္စတိ ဒေါသော-ဟု ရှိသည်။) ဧလံ ဝုစ္စတိ ဒေါသော၊ ကြလတိ စိတ္တံ ပုဂ္ဂလော ဝါ ကမ္မတိ ဘေနာတိ ကတ္တာ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၄၁။ (-သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂ဝရ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။၁၆။)

(ထီ)(၁) (၂) (နှ)(၄) ဗဟုလာယဒ္ဓ ခေဌမ်ိ၊ ဌော ဒေါသေဌမ်ိရိတံ။ ဓာန်။ ၁ဝ၁ဝ။ **(၅)** ရေ။ ဧလံ ဝုစ္စတိ ဥဒကံ။ မဟာနိ။၁၅၆။

(ပု)(၆) ဧလ ရှေအိုး၊ ဧလ မည်သော ရှေအိုး။ တထာဂတသ ပန ဇာတ-ဒိဝသေယေဝ သခေါ် ဧလော ဥပ္ပလော ပုဏ္ဏရိကောတိ စတ္တာရော နိမယော ဥဂ္ဂတာ (ဥပဂတာ)။ ဒီ၊ ဒ္ဓ၊၁။ ၂၅၃။ မ၊ ဒ္ဓ၊၃။ ၂ဝရ။

(ရ) နားပင်းသူ။ သုတိကဏ္ဏော ဟိနော ဝိကလော ယသ္သာတိ သုတိဟီနော။ ဧ-ဌောပျတြ။ ဓာန်၊ ဋီ။၃၂၂။ ဌေမူဂ-လည်း ကြည့်။

လေကေရှု (ပု၊နှ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] မြစ်တွေ့ ၄က်၊ (ဇာ၊ ဋီ၊သစ်။) ၅က်ဝေည်း၊ (ဇာတ် ဝတ္ထု။) ၄က်ဘီလူး။ (ဇာတ်၊သျှ။) မန္ဒာ-လကာ စေလကေရှုတိ မန္ဒာလကာ စေဝ ဧလကေရှု စ။ ဇာ၊ ဒ္ဓ၊ရ။၃၁၆။

ဧလဂလ၊ ဧလဂဌ၊ ဌေဂလ၊ ဌေဂဌ၊ ဌော-ဂဌ (ပု) [ဧလာ(ဌော)+ဂလ(ဂဌ)။ ဧလာ +ဂလ+အ] (၁) သွားရည်-တံတွေးရည်-ယိုထွက်လျှောကျခြင်း၊ ယိုထွက် လျှောကျသော သွားရည်-တံတွေးရည်။ (၂) တံတွေးပေါက်-ယိုထွက်-စင်-ခြင်း၊ ယိုထွက်-စင်-သော တံတွေးပေါက်။ (တိ)(၃) (စကား ပြောနေစဉ်) သွားရည်-တံတွေးရည်-ယိုထွက်လျှောကျခြင်းရှိသော၊ ယိုထွက် လျှောကျသော သွားရည်-တံတွေးရည်-ရှိသော (စကား)။ (သွားရည်ယိုကျအောင် ပြောဆို သူ၏စကား။) (၄) (စကားပြောနေစဉ်) တံတွေးပေါက်-ယိုထွက်-စင်-ခြင်းရှိသော၊ ယိုထွက်-စင်-သောတံတွေးပေါက်ရှိသော (စကား)။ (တံတွေးပေါက်စင်အောင် ပြော ဆိုသူ၏စကား။) (၅) အပြစ်ကိုယိုထွက် စေသူ၏ စကား၊ အပြစ်ယိုထွက်သော စကား။ (မ၊ ဋီ။) (မပြည့်စုံသောစကား၊ မပီပြင်သောစကား- စသည်။)

(ပခုက္ကု၊ ဒီ၊ ဒ္ဓ၊သျှ။ ၂။ ၄၃ရ-၌ "အ ရည်ကို ယိုထွက်စေတတ်သော စကား၊ တံတွေးကို ယိုထွက်စေတတ်သောစကား၊ အပြစ်ကိုယို ထွက်စေတတ်သောစကား၊ ယိုထွက်သော အရည်ရှိသောစကား"ဟု ပြန်ဆိုသည်။ သီ၊ ဘာသာဋီ၃။ ၄ရ၉-၌ "ဂလန္ဓိတိ ဂလာ၊ ဌော စ တာ ဂလာ စာတိ ဌေဂလာ၊ နတ္ထိ ဌေဂလာ ယသ္သာတိ အနေဌဂလာ၊ ဝါစာ"ဟု ဆိုသည်။)

ပု(၁) (၂) (တိ)(၃) (၄) (၅) အနေဌ-ဂဠာယာတိ ဌေးဂဌေန ဝိရဟိတာယ။ ယသ ကသစိ ဟိ ကထေန္ဓသ ဌော-ဂဌန္ဓိ, လာလာ ဝါ ပဋ္ဌရန္ဓိ, ခေဌဖုသိတာနိ ဝါ နိက္ခမန္ဓိ၊ တသ ဝါစာ ဌေးဂဠံ နာမ-ဟောတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၅၂။ အနေလဂလာ-ယာတိ ဌလေးလေန ဝိရဟိတာယ။ ဂေ-စ္ဆသ ဟိ ကထေန္ဓသ ဌလ် ဂလတိ, လာလာ ပဋ္ဌရတိ, ခေဌဖုသိတာနိ ဝါ နိက္ခမန္ဓိ၊ တသ ဝါစာ ဌလေးလာ နာမ-ဟောတိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၈၆။ ဌေးဂဠေနာတိ ဌေးပဋ္ဌရဏေန။ "ဌေး ဂဠန္ဓိ"တိ ဝုတ္တ-သေ၀ ဒ္ဌိမ အတ္ထံ ဒသေတုံ "လာလာ ဝါ ပဋ္ဌရန္ဓိ" တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ... ဌေးသဒ္ဒေါ လာလာယ, ခေဌ္ဌ စ ပ၀တ္တတိ။ ... တတြာယမဋ္ဌကထာမုတ္တကနယော— ဌလန္ဓိ ဒေါသော ဝုစ္စတိ၊ ... ဒုပ္ပညာ စ သဒေါသမေ၀ ကထံ ကထေန္တာ ဌလ် ပဋ္ဌရာပေန္ဓိ၊ တသ္မာ တေသံ ဝါစာ ဌလဂ္ဂ-နာမ ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၈၆-ရ။ အနေလဂ္ဂယာတိ ဌလဂ္ဂဝိရဟိတာယ၊ ကသစိ ဟိ ကထေန္ဓသ ဌလ် ဂဠတိ၊ လာလာ ပဋ္ဌရတိ၊ ခေဌဖုသိတာနိ ဝါ နိက္ခမန္ဓိ၊ တသ ဝါစာ ဌလဂ္ဂ နာမ ဟောတိ။ ဌလာ ဝုစ္စတိ ဒေါသော။ ဥဒါန၊ဌ။၂၈၄။ ဌလ် ဝုစ္စတိ ဒေါသော၊ ဌလ် ဂဠတိတိ ဌလဂ္ဂ။ နဲ ဌလဂ္ဂ အနေလဂ္ဂ၊ နိဒ္ဒေါသာ၊ နဲ ရုဏ္ဍတိတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆။ (–သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၉ရ၊၃ရ၂။) ဌလ် ဝုစ္စတိ ဒုရုတ္တဒေါသော။ ပါစိတ်၊ယော။၆၅၂။ အနေလဂလာ(သာရတ္ထ၊ ၃။၃၀၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉ရ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၄) လည်း-ကြည့်။

ဌေးဌလပါစ (တိ) [ဌေးဌလာ+ပါစ] (စကား-ပြောနေစဉ်) (၁) သွားရည်-တံတွေးရည်-ယိုထွက်လျှောကျခြင်း ရှိသော-ယိုထွက်-လျှောကျသော-သွားရည်-တံတွေးရည်-ရှိသော-စကားရှိသော၊သူ။ (သွားရည်ယိုကျ-အောင်စကားပြောသောသူ။) (၂) (စကား-ပြောနေစဉ်) တံတွေးပေါက် စင်ခြင်းရှိသော-စင်သောတံတွေးပေါက်ရှိသော- စကား-ရှိသော၊သူ။ (တံတွေးပေါက်စင်အောင် စ-ကားပြောသောသူ။) (၁)(၂) ဣဒေကစ္စော ဒုဗ္ဗစော ဟောတိ မမ္မနော ဌေးဌလပါစော။ ဝိ၊၄။၂၁၅။ ဌလဂလ(၃)(၄)လည်းကြည့်။

ဌလဂ္ဂဝိရဟိတ (တိ) [ဌလဂ္ဂ+ဝိရဟိတ] (၁) သွားရည်-တံတွေးရည်-ယိုထွက်လျှော-ကျ ခြင်းမှကင်းသော၊ တံတွေးရည်ယိုထွက်-လျှောကျခြင်းမရှိသော။ (၂) တံတွေးပေါက်-ယိုထွက်-စင်-ခြင်းမှကင်းသော၊ ယိုထွက်-စင်-သော တံတွေးပေါက်မရှိသော။ (သွား-ရည်ယိုစေခြင်း, တံတွေးပေါက် စင်စေခြင်း-မရှိသောစကား၊ သွားရည်ယိုမကျအောင်, တံတွေးပေါက်မစင်အောင် ပြောဆိုသူ၏-စကား။)

(၁)(၂) အနေလဂ္ဂယာတိ ဌလဂ္ဂ-ဝိရဟိတာယ။ ကသစိ ဟိ ကထေန္ဓသ ဌလ် ဂဠတိ, လာလာ ပဋ္ဌရတိ, ခေဌ-ဖုသိတာနိ ဝါ နိက္ခမန္ဓိ၊ တသ ဝါစာ ဌလဂ္ဂ နာမ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂။ ဌလဂလ(၁)(၂) လည်းကြည့်။

ဧလက္ခ — ကြက်ဆူပင်။ ရေက္ခ-ကြည့်။

ဧလ(ဌ)ကျိုယ (တိ) [ဧလ(ဌ)ကျ+ဣယ] ကြက်ဆူဖြင့်ပြီးသော။ လဗ္ဘာ ဧလကျိုယာယ လ-ဋ္ဌိယာ ဓညပုဏ္ဏောပိ သုဝဏ္ဏပုဏ္ဏောပိ အာစိ-ကၠိတုံ။ အဘိ၊က။၁ရ၁။ ဌေကျိုယာယာတိ ဌေကျမယာယ။ အဘိ၊ဌ၊၃။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၆၆။

ဧလတိ (ကြို) [ဣလ+အ+တိ] တုန်လှုပ်၏။ ဒ္ဓိဓာ ဧလတိ ကမ္မတိ စိတ္တမေတေနာတိ ဟိ ဒ္ဒေ ဌကံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၀။

ဧလပတိ (ထီ) [ဧလ+ပတ+ဣ] (၁) သွားရည်-တံတွေးရည်-လျှာကျခြင်းမှ ကင်းသော၊ တံတွေးရည်လျှာကျခြင်းမရှိသော။ (၂) တံတွေးပေါက် -ယိုထွက်-စင်-ခြင်းမှ ကင်းသော၊ ယိုထွက်-စင်-သော တံတွေးပေါက်မရှိသော။ **(၁)(၂)** နေလပတိန္တိ နဧလပတီ၊ ဧလပါတဝိရဟိတံ ဝိသဋ္ဌံ မဓု-ရဝါစံ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၄၁။ ဧလဂလ(၁)(၂) လည်းကြည့်။

ဧလပါတဝိရဟိတ (တိ) [ဧလပါတ+ဝိရဟိတ] (၁) လျှာရည်-တံတွေးရည်-လျှာကျ ခြင်းမှကင်းသော၊ တံတွေးရည် လျှာကျခြင်းမရှိသော။ (၂) တံတွေးပေါက် -ယိုထွက်-စင်-ခြင်းမှကင်းသော၊ ယိုထွက်-စင်-သော တံတွေးပေါက်မရှိသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဧလမုက - အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဧလမုက၊ ဧလမုဒ၊ ဧလမုဂ၊ ဧလမ္ဘက၊ ဌေမုဒ၊ ဌေမ္ဘဂ (တိ) [ဧလ (ဌေ) +မုခ။ ဌေနောင် မုခ ကို မ္ဘဂ ပြု၊ မ္ဘက ပြု။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၀၃။ ဌေမ္ဘဂ, ဌေမုခ ကား မတ္တာဘေဒ ဝဏ္ဏဘေဒ ကွဲပြားသောသဒ္ဒါ ဖြစ်သည်။ နိတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၄၁၈-၄၂၃။ ဌေ+မ္ဘဂ] (၁) (ယိုစီးသော) အရည်-သွားရည်-ရှိသော ခံတွင်းရှိသော၊ စကားပြောသောအခါ ခံတွင်းမှ အမြဲ သွားရည်ယိုစီးသော၊သူ။ (၂) အပြစ်ရှိသော ခံတွင်း (= စကား) ရှိသော၊ အပြစ်ရှိသော-မပြည့်စုံသော-စကားကို ပြောဆိုသော၊သူ။ (၃) တံတွေး-အရည်-ထွက်သော ခံတွင်း ရှိသော၊သူ(မြွေ)။ (၄) နားလည်းပင်, အ လည်း အ သော၊သူ။ (ဤအနက်၌ "ဌေမ္ဘဂ"ဟု ရှိသင့်။) (၅) အပြစ်ကြောင့် အအ-အဆံ့-နှင့်တူသော၊သူ။ (ဗောဇ္ဈင်ခုနစ်ပါးကို မဟား မ္ဘားသောသူ။) (ဤအနက်၌ "...မ္ဘဂ"ဟု ရှိသင့်။) (၆) စဉ်းလဲသောသူ။ (၇) ကန်း မိုက်-မိုက်ကန်း-သူ။

(၁) (ယိုစီးသော) အရည်-သွားရည်-ရှိသော ခံတွင်းရှိသော၊ စကားပြောသော အခါ ခံတွင်းမှအမြဲ သွားရည်ယိုစီးသော၊သူ။ **(၂)** အပြစ်ရှိသော ခံတွင်း (= စကား) ရှိသော၊ အပြစ်ရှိသော-မပြည့်စုံသော-စကားကို ပြောဆိုသော၊သူ။ ယေ ခေါ ကေစိ သမဏာ ဝါ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ ဒုပ္ပညာ ဌေမ္ဘဂါ ... ပဋိသေဝန္တိ။ မ၊၁။ ၂၄။ ဌေမ္ဘဂါတိ ဧလမုခါ၊ ခကာရဿ ဂကာရော ကတော၊ လာလမုခါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ... ဧလမုခါတိပိ ပါဋေ၊ ဧလမုဂါတိ ကေစိ ပဋ္ဌန္တိ၊ အပရေ ဧလမုကာတိပိ၊ သဗ္ဗတ္ထ

လေမှုခါတိ အတ္ထော။ မ၊ဌ၊၁။၁၂၁-၂။ လေန္ဒိ ဝါ ဒေါသော ဝုစ္စတိ၊... တသ္မာ လေသဗ္ဗာဝတော လေ၊ မုခံ ဧတေသန္ဒိ လေမှုဂါတိ ဝုတ္တာတိ ဝေမ္မိ ဘ္ဂ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁ရ။ ဌေမုခေါ(ဝိ၊ဌ၊ ၃။၃၁၁)တိ နိစ္စပဋ္ဌရကကလာလမုခေါ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၄။ (-ဝိမတိ၊၂။၁၂၈။) ဌေ-မုခေါတိ ဌောယ နိစ္စပဋ္ဌရိတံ မုခမေတ-သ္မာတိ ဌေမုခေါ။ ပါစိတ်၊ယော။၂ရ၂။ မုခတော ဂလတီတိ မုခါ၊ ဌော မုခါ ယေသန္ဒိ ဌေမှုဂါ။ အံ၊သျ၊၁။ဧ၉။ (-ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၁၅ရ။) ပညာရဟိတော ဝါ ဇဌေ ဌေမှုဂေ ကုတော သိလံ။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၂၅၉။ ဌော မုခေ ဂဌတိ ယသ္မာတိ ဌေမှုဂေါ၊ ခ-ကာရသ က-ကာရံ ကတ္တာ၊ ဧလေမုခေါ, လေမှုကော ဝါ၊ ဣတိ ဗဟုဓာ ပါဌောတိ ဘယဘေရဝသုတ္တဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တော။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၂၉၆။

(၃) တံတွေး-အရည်-ထွက်သော ခံ တွင်းရှိသော၊သူ (မြွ)။ ပသေ'ဌမှုဂ(ဇာ၊ ၁။ ၁၆၁)တိ ဌေ ပဋ္ဌရန္ဓေန မုခေန ဌေမှုဂံ ... ဥရဂံ ပဿ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၂၆။ ပသေ'ဌမှုဂံ ဥရဂံ ဒုဇိဝ္ဂန္ဒိအာဒီသု ဝိယ ဟိ ဌောသဒ္ဒေါ လာလာယ, ခေဌေ စ ပဝတ္တတိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၂၈၆-ရ။

(၄) နား၊လည်း၊ပင်း အလည်း၊အသော သူ။ (၅) အပြစ်ကြောင့် အအ-အဆွ-နှင့် တူသော၊သူ။ ကိတ္တာဝတာ နု ခေါ ဘန္ဓေ ဌေမှုဂေါတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊၃။ဧ၈။ (-သံ၊၂။၃။) ဌေမှုဂေါတိ မုခေန ဝါစံ နိစ္ဆာရေတုံ သက္ကောန္ဓောပိ ဒေါသေဟိ မှုဂေါ အသမ္ဘုနေ့ဝစနော။ သံ၊ဌ၊၃။ခ၉၂။ ဌေ့ ဝုစ္စတိ ဒေါသော၊ ဌေဌေန မှုဂေါ ဝိယာတိ ဌေမှုဂေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၃၀။

(၆) စဉ်းလဲသော၊သူ။ ဌေမှုဂေါ တု ဝတ္ထုဌ္ဌ၊ သောတုဌ္ဌာကုသလော ဘဝေ။ ဓာန်။ရ၃၄။ ဝစနေ စ သဝနေ စ အကု-သလော ဌေမှုဂေါ နာမ၊ ဌော ဗဓိရော မှုဂေါ အဝစနော၊ ကမ္မဓာရယော။ သဌ္ဌေပိ ဌေမှုဂေါ။ ဓာန်၊ဋီ။ရ၃၄။

(ရ) ကန်း-မိုက်-မိုက်ကန်း-သူ။ ဌေ(လ) မှုဂကထာ-ကြည့်။

လေမှုဂ - အထက်ပုဒ်ကြည့်။

လေမှုဂကထာ (ထီ) [လေမှုဂ+ကထာ] ကန်း-မိုက်-မိုက်ကန်း-သူ၏စကား။ ဌေ(လ)-မှုဂကထာ-ကြည့်။

လေမ္ဘုရက (ပု၊နာ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] သစ်ခွပန်း တံခွယ်ပင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

လေမ္ဘုရကသဏ္ဌန် (တိ) [ဌေမ္ဘုရက+သဏ္ဌန်] သစ်ခွပန်းတံခွယ်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ (သျှ။) လေမ္ဘုရကသဏ္ဌန်နာ၊ ရုက္ခာ တိဌန္ဒိ ဗြာဟ္မဏ။ ဇာ၊၂။၃၄၅။ (လေမ္ဘရကသဏ္ဌန်။ သီ၊ ဣ။ လေမ္ဘကေဟိ သဏ္ဌန်။ သျှ။) လေမ္ဘုရကသဏ္ဌန်တိ ဝေ၀နာမိကာယ ဝလ္လိ-ယာ သဏ္ဌန်။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၁၃။ (လေမ္ဘက-ရုက္ခသဏ္ဌန်။ သျှ။ ဇာ၊ဌ၊သျ-ဌ"ရေမ္ဘုကာ စ သဏ္ဌန်"ဟု ရှိသည်။)

ဧလမ္ပုဇ (နာ) [ဧလ+အမ္ပုဇ] ရေဌဖြစ်သော ပဒုမ္မာကြာ။ ဧလမ္ပုဇံ ကဏ္ဏကဝါရိဇံ ယထာ။ မဟာနိ။၁၅၅။ (သုတ္တနိ။၄၁၁။ သုတ္တနိ၊ဋ၊၂။၂ဖ၁-တို့ဌ "ဧလမ္ပုဇံ" ဟု ရှိသည်။) ဧလံ ဝုစ္စတိ ဥဒကံ။ အမ္ပုဇံ ဝုစ္စတိ ပဒုမံ။ မဟာနိ။၁၅ဖ။ ဧလမ္ပုဇန္တိ ဧလ-သညိတေ အမ္ဗုမှိ ဇာတံ ကဏ္ဏကနာဋ္ဌံ ဝါရိဇံ၊ ပဒုမန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မဟာနိ၊ဋ။၂၂၁။

လေယတိ (ကာ၊ကြို) [ဣလ+ဏယ+တိ] တုန်လှုပ်စေ၏။ ဒွိဓာ ဧလယတိ ကမ္မေတိတိ ဒ္ဒေဋ္ဌကံ။ ပဋိသံ၊ဋ၊၂။၁၄၁။

လေသညိတ (တိ) [ဧလ+သညိတ] ဧလ-ရေ-ဟုသမုတ်အပ်သော။ ဧလမ္ပုဇ-ကြည့်။

လေသဗ္ဘာဝ (တိ) [ဧလ+သဗ္ဘာဝ] အပြစ်၏-ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်-ထင်ရှားရှိခြင်း။ ဧလမုက ... (၁)(၂) ကြည့်။

လော (ထီ) (၁) တံတွေး။ (၂) အရည်၊ သွားရည်။ (၃) ဟလာငယ်။ (၁)(၂)(၃) ဧလ၊ ဌေ-ကြည့်။

လော(ဌာ)လုက (နာ) [ဣရ+လာ+ဥ+က။ ဣရံ ဝါရိ လာတိ တဗ္ဘာဟုလျတောတိ ဌော-လုကံ။ ... ထိယံ၊ ဥ၊ သကတ္ထေ ကော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၉၇။ ဌောလု (ထီ)။ ဌောလုက (နာ)။ ဇေါရုက (သံ)] သခွါးသီး၊ ရေသွန်းသခွါး။ ဌောလုကာနိ ဂဏ္ဍာထ။ ဒီ၊ဋ၊၂။၃၀၉။ (-ကခ်ီ။၂၃၁။ မ၊ဋ၊၁။၃၂၃။ ဓမ္မ၊ဋ၊၂။၂၀၃။ ဝိမာန၊ဋ။၁၂၉။ ဇာ၊ဋ၊၁။၂၁၁။ မ၊ဋီ၊၃။၁ဂရ။)

လေ (ထီ) [ဣရ+တိ] ဖနောင့်။ ဓာန်၊ဋီ။၂ရရ။

ဧဝံ [ဗျ။ ဧဝမ် (သံ)] (၁) ဤအတူ။ (=ဥပမာ = ခိုင်းနှိုင်း-နှိုင်းရည်-ခြင်းအနက်။) (၂) ဤသို့၊ သည်ပုံသည်နည်း၊ ဒီလို။ ဤသို့ဆိုအပ်ခဲ့သောနည်းဖြင့်၊ ဤသို့ဆိုအပ်လတ္တံ့သောနည်းဖြင့် ။ (=ဥပဒေသ= နည်းလမ်းညွှန်ပြခြင်းအနက်။) (၃) ဤသို့-ဤအတိုင်း-မှန်ပါပေ၏၊ ဤဟောတော်မူအပ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် မှန်ပါပေ၏။ (=သမ္ဘဝံသန= ရှင်လန်းဝမ်းမြောက်ခြင်းအနက်။) (၄) သို့ချည်းတစေ၊ (နီတိ၊သုတ္တ။ သျှ။) ဤ...အားဖြင့်။ (=ဂရဟဏ=ကဲ့ရဲ့ခြင်းအနက်။) (၅) ကောင်းပါပြီ။ (=ဝစနသမ္ပဋိဂ္ဂဟ=စကားကို လက်ခံခြင်းအနက်။) (၆) ဤအခြင်းအရာအားဖြင့်။ (=အာကာရ = အခြင်းအရာအနက်။) (၇) ဤသို့၊ ဤ...ဖြင့်။ (=နိဒဿန= ညွှန်ပြခြင်းအနက်၊ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည်ကို ညွှန်ပြခြင်း၊ မည်သို့ပြောဆိုရမည် စသည်ကို ညွှန်ပြခြင်း။) (၈) ဤသို့သောအခြင်းအရာအားဖြင့်သာလျှင်၊ ဤသို့သာလျှင်။ (=အဝဓာရဏ= ပိုင်းခြားသတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ခြင်းအနက်။) (၉) ဤ၊ (=ဣဒံ အနက်။) (၁၀) ဤအတူ ... လော။ (=ပုစ္ဆာ= မေးခြင်း အနက်။) (၁၁) ဤသို့၊ ဤအတိုင်း အရှည်အားဖြင့်။ (=ပရိမာဏ= နှိုင်းယှဉ်ခြင်း အနက်။) (၁၂) ထို့အတူ ပါတည်း၊ ထိုအတိုင်း မှန်ပါ၏။ (=ပဋိညာ =ဝန်ခံခြင်းအနက်။)

(၁)... (၁၁) အတ္ထတော ပန ဧဝံ-သဒ္ဒါ တာဝ ဥပမူပဒေသသမ္ဘဝံသန-ဂရဟဏဝစနသမ္ပဋိဂ္ဂဟာကာရ နိဒဿ-

နာဝဓာရဏာဒိ အနေကတ္ထပ္ပဘေဒေါ ။ ဒီ၊ ၌၊။၂၇။ မ၊၌၊။၄။ သံ၊၌၊။၃။ အံ၊၌၊။၃။ ခုဒ္ဒကာ၊၌။၈၅။ ဥဒါန၊၌။၆။ (-သုတ္တနိ၊၌၊ ၁။၁၂၂။) အာဒိသဒ္ဒေန စေတ္ထ ဣဒ-မတ္ထပုစ္ဆာပရိမာဏာဒိအတ္ထာနံ သင်္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၂။ (-ပဋိသံ၊၌၊ ၂။၁၂၄။ ဓာန်။ ၁၁၈၆။)

(၁) ဤအတူ။ (=ဥပမာ=ခိုင်းနှိုင်း-နှိုင်းရှည်-ခြင်းအနက်။) ဧဝံ ဇာတေန မစ္စေန၊ ကတ္တာဗ္ဗံ ကုသလံ ဗဟု(ဓမ္မ။၂၁)နှိုင် ဧဝမာဒိသု ဥပမာယံ အာဂတော။ ဒီ၊၌၊ ၁။၂၇။ (-ဓမ္မ၊၌၊၁။၂၆၄။) ဧဝံ ဒဒန္တိ ဥ-တိနံ။ ခုဒ္ဒက။၈။ ဧဝန္တိ ဥပမာဝစနံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၌။၁၇၄။ ဥပမာသခ်ါတအာကာရဝိသေ-သဝါစကော ပန ဥပမာတ္ထောယေဝါတိ ဝုတ္တံ "ဥပမာယံ အာဂတော"တိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၄၂။ ဧဝ(ဝိ၊၌၊၃။၂၃၈)နှိုင် ဥပမေ-ယျဇောတကော။ ပါစိတ်၊ယော။၁၉၁။ (-ဝိ၊၌၊၃။၄၁၉။ ပဋိသံ၊၌၊၁။၂၄၂။ ပါစိတ်၊ ယော။၃၉၀။ ပဋိသံ၊ဂံ။၁၇၆။)

(၂) ဤသို့၊ သည်ပုံသည်နည်း၊ ဒီလို။ ဤသို့ဆိုအပ်ခဲ့သောနည်းဖြင့်၊ ဤသို့ဆိုအပ်လတ္တံ့သောနည်းဖြင့်။ (=ဥပဒေသ = နည်း-လမ်းညွှန်ပြခြင်းအနက်။) ဧဝံ ဟေ အ-ဘိက္ကမိတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ ဟေ ပဋိက္ကမိတဗ္ဗံ။ အံ၊ ၁။၄၃၉။ ဒီ၊၌၊၁။၂၇။ "ဧဝံ ဣမိနာ အာ-ကာရေန အဘိက္ကမိတဗ္ဗ"နှိုင်အာဒိနာ ဥပဒိ-သိယမာနာယ သမဏသာရုပ္ပါယ အာက-ပ္ပသမ္ပတ္တိယာ ဥပဒိသနာကာရောပိ အတ္ထ-တော ဥပဒေသောယေဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၄၂။ ဧဝံ ဒိန္နာယာ(ဝိ၊၌၊၃။၂၃၈)တိ ဧဝံ ပါဠိယံ ဝုတ္တနယေနေဝ ဒိန္နာယ။ ပါစိတ်၊ ယော။၃၂၅။ ဧဝံ အာရောစေတဗ္ဗ(ဝိ၊၌၊၃။ ၂၃)နှိုင် ဧဝံ ဝက္ခမာနနယေန အာရောစေ-တဗ္ဗနှိုင် ယောဇနာ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၂၉။ (-ဝိ၊၌၊၃။၁၀၆၊၁၀၈။ ပါစိတ်၊ယော။၅၁၃၊၅၁၅။)

(၃) ဤသို့-ဤအတိုင်း-မှန်ပါပေ၏၊ ဤဟောတော်မူအပ်သော အခြင်းအရာ အားဖြင့် မှန်ပါပေ၏။ (=သမ္ဘဟံသန= ရှင်-လန်း ဝမ်းမြောက်ခြင်း အနက်။) ဧဝမေတံ ဘဂဝါ၊ ဧဝမေတံ သုဂတ။ အံ၊၁။၁၉၃။

(၄) သို့ချည်းတစေ၊ ဤ...အားဖြင့်။ (=ဂရဟဏ=ကဲ့ရဲ့ခြင်းအနက်။) ဧဝမေဝံ ပနာယံ ဝသလီ ယသ္မိံ ဝါ တသ္မိံ ဝါ တသ မုဏ္ဍကသ သမဏသ ဝဏ္ဏံ ဘာ-သတိ။ သံ၊၁။၁၆၂။ ဒီ၊၌၊၁။၂၇။ ဧဝမေဝ ပါနာယန္တိ ဧတ္ထ စ ဒေါသဝိဘာဝေနေန ဂါရယ္ဟဝစနံ ဂရဟဏံ၊ တဒါကာရောပိ အ-တ္ထတော ဂရဟဏံ နာမ၊ ... သော စေတ္ထ ဂရဟဏာကာရော "ဝသလီ"တိအာဒိခုံ-သနသဒ္ဒသန္နိဓာနတော ဧဝံသဒ္ဒေန ပကာ-သိတော။ ... ဧဝမေဝါတိ စ အဓုနာ ဘာ-သိတာကာရေနေဝ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၂-၃။

(၅) ကောင်းပါပြီ။ (=ဝစနသမ္ပဋိဂ္ဂဟ= စကားကိုလက်ခံခြင်းအနက်။) "ဧဝံ ဘန္တေ" တိ ခေါ တေ ,ဘိက္ခူ ဘဂဝတော ပစ္စ-ဿောသုံ။ မ၊၁။၁။ ဒီ၊၌၊၁။၂၇။ ဧဝံ ဘ-န္တေတိ သာဓု ဘန္တေ၊ သုဋ္ဌု ဘန္တေတိ ဝုတ္တံ

ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၃။ ဝ၀နှိ ဝစန-သမ္မဋိဂ္ဂဟော၊ သာဓုတိ အတ္ထော။ သာ ရတ္ထ၊ ၃။၄၁၁။

(၆) ဤအခြင်းအရာအားဖြင့်။ (=အာကာရ=အခြင်းအရာအနက်။) ဝ၀ဗျာခေါ အဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတာ ဓမ္မံ ဒေသိတံ အာဇာနာမိ။ ဝိ၊၂။၁ရ၆။ မ၊၁။၃၂၅။ ဝ၀ ဗျာခေါတိအာဒိသု ဟိ အာကာရမတ္တဝါစ-ကောယေဝ အာကာရတ္ထော အဓိပ္ပေတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂။

(၇) ဤသို့၊ ဤ...ဖြင့်။ (=နိဒဿန=ညွှန်ပြခြင်း အနက်။ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည်ကို ညွှန်ပြခြင်း၊ မည်သို့ပြောဆိုရမည် စသည်ကို ညွှန်ပြခြင်း။) ဝ၀ မဟိတ္ထိကာ ဘော။ ခုဒ္ဒက။၁၀။ ဝ၀နှိ အတီတတ္ထနိဒဿနံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၉၆။ ဝ၀ဗ္ဗ ဝဒေဟိ "သာဓု ကိရ ဘဝံ အာနန္ဒော ... အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယ"။ ဒီ၊၁။၁၈၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ။ ဝ၀ဗ္ဗ ဝဒေဟိတိ ယထာဟ ဝဒါမိ၊ ဝ၀မ္ပိ သမဏံ အာနန္ဒံ ဝဒေဟိ၊ ... သော စ ဝဒနာကာရော ဣဓ ဝ၀သဒ္ဒေန နိဒဿီယတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၁၄၃။ ဝ၀မေတံ သဗ္ဗမ္ပိ ဗုဒ္ဓဝစနံ ရသ-ဝသေန ဂေါဝိန္ဒ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ ဝ၀နှိ ဣမိနာ ဇေတသဒ္ဒေန ပရာမသိတမ္ပိ ယထာဝုတ္တ-သဂ်ိတိပ္ပကာရံ နိဒဿေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၈၄။ ဝ၀ အဓိဝစနာဒိပဒါနံ သဗ္ဗဝစနေသု ပဝတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၁။၅၆။ ဝ၀နှိ ဣမေဟိ ကာရဏေဟိ။ မဓု၊၁။၁၂၄။

(၈) ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် သာလျှင်၊ ဤသို့သာလျှင်။ (= အဝဓာ ရဏ= ပိုင်းခြားသတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်ခြင်း အနက်။) တံ ကိ မညထ ကာလာမာ၊ ... သမတ္တာ သမာဒိန္နာ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံဝတ္တန္တိ နော ဝါ၊ ကထံ ဝေါ ဇ္ဇ ဟောတိတိ။ သမတ္တာ ဘန္တေ သမာဒိန္နာ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ သံဝတ္တန္တိ၊ ဝ၀ နော ဇ္ဇ ဟောတိ။ အံ၊၁။၁၉၀-၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ။ ဝ၀ နောတိ ဝ၀မေဝ အမှာကံ မတိ ဇ္ဇ ဟောတိ၊ အမှာကမေတ္ထ မတိ ဟောတိ-ယေဝါတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၃။ ဝ၀မေတ(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၂)နှိ ဝတံ တ၀ ဝစနံ ဝ၀မေ၀။ ပဋိသံ၊ဂံ။၁၄၂။

(၆)(ရ)(၈) (ဝ၀ မေ သုတံ=) သ္မာ-ယမိဓ အာကာရနိဒဿနာ၀ဓာရဏေသု ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ... ဝ၀ မေ သုတံ မယာပိ ဧကေနာကာရေန သုတံ။ ... မယာပိ ဝ၀ သုတန္တိ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ သကလံ သုတ္တံ နိဒဿေတိ။ ... ဝ၀ မေ သုတံ၊ တဗ္ဗ ခေါ အတ္ထတော ဝါ ဗျဉ္ဇနတော ဝါ အနူ-နမနဓိကံ၊ ဝ၀မေ၀ နာ အညထာ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ဂ။

(၉) ဤ။ (=ဣဒံ အနက်။) တသ ဝ၀ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၄။ ဝ၀ ဟောတိတိ ဧသော ပရိဝိတက္ကော ဟောတိ။ ပါစိတ်၊ ယော။၃၆၆။ ဝ၀ဂတာနိ ပုထုသိပ္ပါယ-တနာနိ။ ဒီ၊၁။၅၆။ ဝ၀ဂတာနိ ပုထု-သိပ္ပါယတနာနိ၊ ဝ၀ဝိဓော၊ ဝ၀မဟာရော-တိအာဒိသု ဣဒံသဒ္ဒသ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ရ။ တဒေ၀ တိ၀ိဓ၀တ္ထာသင်္ဂဟိတ-

ထောမနာပုဗ္ဗင်္ဂမ် ဗုဒ္ဓရတနံ ဝန္ဒိတ္တာ။ ဝိ ဘာ၀ိနီ။ရ၂။ ဧ၀န္တိ ဣဒမတ္ထေ နိပါတော။ ... ဧ၀ံ ဣမိနာ "သမ္မာသမ္မုဒ္ဓမတုလ"န္တိ ပဒဒ္ဓယေနာတိ အတ္ထော။ တဗ္ဗ "ဝန္ဒိတ္တာ"တိ ဧတ္ထ ကရဏနိဒ္ဒေသ၀စနံ။ ဋီ၊၁။၁၀၄။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄၊ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၄။ ဝိဘာ၀ိနီ။ ၉၉၊၁၀၄၊၁ ၂၃။ ဋီ၊၁။ ၂၈၁၊၃၀၃၊၃၀ရ၆။) ဧ၀ံ-နာမ-လည်းကြည့်

(၁၀) ဤအတူ၊ ...လော။ (=ပုစ္ဆာ= မေးခြင်း အနက်။) ဧ၀ံ သု တေ သုနှာတာ သုဝိလိတ္တာ...ပရိစာရေန္တိ။ ဒီ၊၁။၉၈။ ဧ၀ံ သု တေ သုနှာတာ သုလိတ္တာ ကပ္ပိတ-ကေသမဿု အာမုက္ကမဏိကုဏ္ဍလာဘ-ရဏာတိအာဒီသု ပုစ္ဆာယံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၄။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆-ရ။)

("ဧ၀ံ-ဤအတူ၊ ...ပရိစာရေန္တိ-ခ်စားကုန်သလော" ဟုအနက်ပေးရမည်။ နေရင်းနိသျှ၌ "ဧ၀ံ ၀စနံ- ကို၊ သုတေ သုတံ-ကြားဘူးသလော" ဟုလည်းကောင်း၊ ဘာသာဋီကာ၌ "ဧ၀ံ-ဤအတူ၊ ... သုတံ-ကြားအပ်ဘူးသလော" ဟုလည်းကောင်း၊ ပခုက္ကနိသျှ၌ " ဧ၀ံ-ဤအတူ၊ ... ပရိစာရေန္တိ- ခ်စားကုန်သလော" ဟု လည်းကောင်း အနက်ပေးကြသည်။)

(၁၁) ဤသို့၊ ဤအတိုင်းအရှည်အားဖြင့်။ (=ပရိမာဏ=နှိုင်းယှဉ်ခြင်းအနက်။) ဧ၀ံလဟုပရိ၀တ္တံ ဧ၀မာယုပရိယန္တော။ ဝိ၊ ၁။၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၄။ ဧ၀ံလဟုပရိ၀တ္တံ ဧ၀မာယုပရိယန္တောတိအာဒီသု ပရိမာဏေ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ရ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၄၄။)

(၁၀)(၁၁) ဧတ္ထာပိ "သုနှာတာ သုဝိ-လိတ္တာ"တိအာဒိ၀စနံ ပုစ္ဆာ၊ လဟုပရိ-၀တ္တနံ, အာယုနံ ပမာဏဗ္ဗ ပရိမာဏံ၊ တဒါကာရောပိ အတ္ထတော ပုစ္ဆာ စ ပရိဏာမ၊ တသ္မာ ဧတေသု ပုစ္ဆတ္ထော ပုရိဏာမတ္ထော စ ဧ၀ံသဒ္ဒါ ၀ေဒိတဗ္ဗော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၄။

(၁၂) ထိုအတူပါတည်း၊ ထိုအတိုင်းမှန်ပါ၏။ (=ပဋိညာ=၀န်ခံခြင်းအနက်။) ဧ၀ံ ဘန္တေတိ ခေါ သော ဘိက္ခု ဘဂ၀တော ပဋိဿုတ္တာ။ ဝိ၊၄။၃၄၀။ ဧ၀ံ ဘန္တေတိ ဧတ္ထ ပန ဧ၀ံ သဒ္ဒါ ပဋိညာယံ၊ ... တံ ဧ၀ံ တ၀ေ၀ါတိ အတ္ထနော ဥဒါနံ ပဋိဇာ-နာတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၁။

ဧ၀ံအဇ္ဇာသယ (တိ) [ဧ၀ံ+အဇ္ဇာသယ] ဤသို့သောအလိုဆန္ဒရှိသော၊သူ။ ဧ၀ံဓာတုက-ကြည့်။

ဧ၀ံအဓိပ္ပါယ (တိ) [ဧ၀ံ+အဓိပ္ပါယ] ဤ - ဤသို့သော-အယူရှိသော၊သူ။ ယေဘုယ္ယေန ဘိက္ခ၀ေ သတ္တာ ဧ၀ံကာမာ ဧ၀ံဆန္ဒာ ဧ၀ံအဓိပ္ပါယာ။ မ၊၁။၃၈၄။ ဧ၀ံ အဓိပ္ပါ-ယာတိ ဧ၀ံလဒ္ဓိကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ရ၃။ အဘိမုခံ, အဘိနိ၀ိသ ၀ါ ပကာရေဟိ ဧတိ ဥပ-ဂစ္ဆတီတိ အဓိပ္ပါယော၊ လဒ္ဓိ။ ... ဧ၀ံ ဝုစ္စမာနာကာရော အဓိပ္ပါယော ဧတေသန္တိ ဧ၀ံအဓိပ္ပါယာ။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၉၄။

ဒ၀ံအဓိမုတ္တိက (တိ) [ဇ၀ံ+အဓိမုတ္တိက] ဤသို့နှလုံးသွင်းခြင်းရှိသောသူ။ ဇ၀ံဓာတုက-ကြည့်။

ဇ၀ံအနတီတ (တိ) [ဇ၀ံ+အနတီတ] ဤသို့သော (ဥဒ္ဓုမာတကစသော) အဖြစ်ကို မလွန်သော။ အယမ္ပိ ခေါ် ကာယော ဇ၀ံ-ဓမ္မော ဇ၀ံဘာ၀ီ ဇ၀ံအနတီတော။ ဒီ၊၂။ ၂၃၅။ ဤဒံ ၀ုတ္တံ ဟောတိ —အယမ္ပိ ခေါ် ကာယော ဇ၀ံဓမ္မော ဇ၀ံပူတိကသဘာ-ဝေါယေ၀၊ ဇ၀ံဘာ၀ီ ဇ၀ံ ဥဒ္ဓုမာတကာ-ဒိဘေဒေါ ဘ၀ိဿတိ၊ ဇ၀ံအနတီတော ဇ၀ံ ဥဒ္ဓုမာတကာဒိဘာ၀ံ အနတိက္ကန္တောတိ။ ဒီ၊ ၌၊၂။၃၆၂။

ဇ၀ံအဘိသမ္မူရာယ (တိ) [ဇ၀ံ+အဘိသမ္မူရာယ] ဤသို့-လားရာ-ရှေးရှုရောက်အပ်သော တမလွန်လောက-ရှိသောသူ။ ဤမေ ဒိဋ္ဌိ-ဋ္ဌာနာ ဇ၀ံဂဟိတာ ဇ၀ံပရာမဋ္ဌာ ဇ၀ံ-ဂတိကာ ဘ၀န္တိ ဇ၀ံအဘိသမ္မူရာယာ။ ဒီ၊ ၁။၁၆။ ဇ၀ံအဘိသမ္မူရာယာတိ ဤဒံ ပုရိ-မပဒသေ၀ ၀ေ၀စနံ၊ ဇ၀ံ၀ိ၀ပရလော-ကာတိ ၀ုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။

ဇ၀ံအ၀ိရဇ္ဈနကနိပ္ပတ္တိက (တိ) [ဇ၀ံ+အ၀ိ-ရဇ္ဈနကနိပ္ပတ္တိ+က] ဤသို့မချွတ် မယွင်း ပြီးစီးခြင်းရှိသော။ ဇ၀ံသမ္ပဒ-ကြည့်။

ဇ၀ံအာစာရ (တိ) [ဇ၀ံ+အာစာရ] ဤသို့သောအကျင့်ရှိသောသူ။ ဝေါစာရ-ကြည့်။

ဇ၀ံဣစ္ဆ (တိ) [ဇ၀ံ+ဣစ္ဆာ] ဤ-ဤသို့သော-အလိုဆန္ဒရှိသောသူ။ ဇ၀ံကာမ-ကြည့်။

ဇ၀ံကရ (တိ) [ဇ၀ံ+ကရ+အ] ဤသို့ ပြုကျင့်သောသူ။ ဇ၀ံကရော ပညဝါ ဟောတိ မစ္စော။ ဇာ၊၂။၁၀။ ဇ၀ံကရောတိ ယော ပုဂ္ဂလော ဇ၀ံ ၀ုတ္တပ္ပကာရေ ပုဂ္ဂလေ သေ၀တိ ဘဇတိ ပယိရုပါသတိ၊ ... အယံ ဇ၀ံကရော မစ္စော ပညဝါ ဟောတိ။ ဇာ၊ ဌ၊၅။၁၅၈။ (-ဇာ၊၁။၃၉၀။ ဇာ၊ဌ၊၄။ဧရ။)

ဇ၀ံကမနီယ (တိ) [ဇ၀ံ+ကမနီယ] ဤသို့-နှစ်သက်အပ်-နှစ်သက်ဖွယ်ရှိ-သော။ ဇ-သော သဒ္ဒါ ဇ၀ံရဇနီယော ဇ၀ံကမနီ-ယော ဇ၀ံမဒနီယော ဇ၀ံဗန္ဓနီယော ဇ၀ံမု-စ္ဆနီယော။ ဒီ၊၂။၂၆၈။

ဇ၀ံကာမ (တိ) [ဇ၀ံ+ကာမ] ဤ-ဤသို့ သော-အလိုဆန္ဒရှိသောသူ။ ဇ၀ံကာမာ(မ၊၁။ ၃၈၄)တိ ဇ၀ံဣစ္ဆာ။ မ၊ဌ၊၂။၂၇၃။ ဇ၀ံ ဤဒါနိ ၀ုစ္စမာနာကာရော ကာမော ကာမနံ ဣစ္ဆာ ဇေတသန္တိ ဇ၀ံကာမာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၄။

ဇ၀ံဂတ (တိ) [ဇ၀ံ+ဂတ] (၁) ဤသို့ဖြစ်ခြင်းရှိသော။(ဒီ၊ဌ။) ဤအခြင်းအရာရှိသော။ (ဥဒါန၊ဌ။) (၂) ဤသို့သဘောရှိသော၊ ဤအလားတူဖြစ်သော။

(၁) ဇ၀ံဂတာနိ ပုထုသိပ္ပါယတနာနိ။ ဒီ၊၁။၅၆။ ဇ၀ံဂတာနိတိ ဇ၀ံ ပ၀တ္တာနိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၄၃။ ဇ၀ံဂတာနိ ပုထုသိပ္ပါယတ-နာနိ၊ ဇ၀ံ၀ိဓော, ဇ၀ေမာကာရောတိအာဒိသု ဤဒံ-သဒ္ဒသ အတ္ထော။ ဂတသဒ္ဒါ ဟိ အာကာရ၀ပရိယာယော၊ တထာ ၀ိ၀ကာ-ရသဒ္ဒါ။ ဥဒါန၊ဌ။ရ။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၄၄။)

(၂) ယသ တေ'ဝ၀ကတ် ဖလ(ဇာ၊ ၂။၃၁)နှိ ယသ တ၀ ရုက္ခသ ဝေ၀ကတိက် မနောရမ် ဖလ်။ ဇာ၊၆၊၅။၂၀၆။ ဩယ၂ (၁) လည်းကြည့်။

ဝေ၀ကတိက (တိ) [ဝေ၀+ကတိ+က] (၁) ဤသို့ သဘောရှိသော၊ ဤအလားတူဖြစ်သော။ (၂) ဤသို့ လားရောက်ရာကတိ ရှိသော၊ ဤကတိရှိသော၊သူ။ (၃) ဤသို့-ပြီးဆုံးခြင်း-အဆုံး-ရှိသော၊ ဤသည်ပင် အပြီးအဆုံး နိဂုံးရှိသော။ **(၁)** အထက်ပုဒ်(၂) ကြည့်။ **(၂)(၃)** ဣမေ ဒိဋ္ဌိဌာနာ ဝေ၀ဟိတာ ဝေ၀-ပရာမဋ္ဌာ ဝေ၀ကတိကာ ဘ၀န္တိ။ ဒီ၊၁။၁၆။ ဝေ၀ကတိကာတိ ဝေ၀ နိရယတိရစ္ဆာနပေတ္တိ-ဝိသယကတိကာနံ အညတရကတိကာ။ ဒီ၊ ၆။၁၀၀။ ဝေ၀ကတိကာတိ ဝေ၀ကမနာ ဝေ-၀နိဋ္ဌာ၊ ဝေ၀မနုယုဇ္ဇနေန ဘိဇ္ဇနနသန-ပရိယောသာနာတိ အတ္ထော။ ကတိသဒ္ဒါ စေတ္ထ ... နိဋ္ဌာနတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၉။)

ဝေ၀ကမန (တိ) [ဝေ၀+ကမန] ဤသို့-ပြီးဆုံးခြင်း-အဆုံး-ရှိသော။ အထက်ပုဒ်(၃)ကြည့်။

ဝေ၀ဟိတ (တိ) [ဝေ၀+ဟိတ] (၁) ဤသို့-ယူအပ်-ဖြစ်စေအပ်-သော။ ဝေ၀ဟိတာ(ဒီ၊ ၁။၁၆)တိ ဒိဋ္ဌိသင်္ခါတာ တာ၀ ဒိဋ္ဌိဌာနာ "သဿတော အတ္တာ ၈ လောကော စ" တိ ဝေ၀ ဟိတာ အ. ‌ ‌ ‌

အာသိ(ပေတ။၂၀၄)နှိ ယထာဝုတ္တနတ္ထိ-ကဒိဋ္ဌိကော ပုဗ္ဗေ၀ အဟံ အဟောသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၃၈။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။)

ဝံ့ဒိဋ္ဌိက (တိ) [ဝံ့+ဒိဋ္ဌ+က] ဤအယူ-ဤသို့သောအယူ-ရှိသော၊သူ။ သာ ဝံ့ဒိဋ္ဌိကာ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၄၉။ ယသ္မာ သော "နတ္ထိ မေ ပဌမံ စ္စာန"နှိ ဝံ့ဒိဋ္ဌိကော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ ဝံ့ ဒိဋ္ဌိ အသ္သာတိ ဝံ့ဒိ-ဋ္ဌိကော။ ပါရာ၊ယော။၁၂၂။ ယေပိ "ကေနိ-မုဇ္ဇနေနေ၀ ပါပသုဒ္ဓိ ဟောတိ"တိ ဝံ့ဒိဋ္ဌိ-ကာ။ သာရတ္ထ၊ဋီ။၂၀၈။

ဝံ့ဒိဋ္ဌိ (တိ) [(ဝံ့+ဒိဋ္ဌိ=) ဝံ့ဒိဋ္ဌိ+ဤ] ဤ-အယူရှိသော၊သူ။ သနှိ ဘိက္ခဝေ ကေ သမဏာ၊ပြာဟ္မဏာ ဝံ့၀ါဒိနော ဝံ့ဒိဋ္ဌိနော။ အံ၊၁။၁၇၄။ (-ဥဒါန။၁၅၈။ နေတ္တိ။၉၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၉၄။) ဝံ့ ဣဒါနိ ဝတ္တမာ-ကာရေန ပ၀တ္တာ ဒိဋ္ဌိ ဧတေသနှိ ဝံ့-ဒိဋ္ဌိနော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၈။

ဝံ့ဒိန္န (တိ) [ဝံ့+ဒိန္န] ဤသို့ လျှုအပ်သော အလျှု။ ဝံ့ဒိန္နာနိ ဟိ နု သဒ္ဓါဒေယ္ယာနိ နာမ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၉။

ဝံ့ဒုဇ္ဇိက္ခ (တိ) [ဝံ့+ဒုဇ္ဇိက္ခ] ဤသို့သော-ခဲယဉ်းသဖြင့်ရအပ်သောထမင်းရှိ-ရခဲသော ထမင်းရှိ-ငတ်မွတ်-သော (အခါ၊ အရပ် ဒေသ)။ ဝံ့ဒုဇ္ဇိက္ခေ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉)တိ ဝံ့ ဒုက္ခေန လဘိတဗ္ဗာ ဘိက္ခာ ဧတ္ထာတိ ဝံ့-ဒုဇ္ဇိက္ခေ၊ ကာလေ, ဒေသေ ၀ါ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၄၃၂။

ဝံ့ဒုလ္လဘ (တိ) [ဝံ့+ဒုလ္လလ] ဤသို့ ရခဲသော၊သူ။ ဒကို့ကေယျာ နာမ ဝံ့ဒုလ္လဘာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။

ဝံ့ဓမ္မ (တိ) [ဝံ့+ဓမ္မ] (၁) ဤ-ဤသို့သော-သဘောရှိသော၊သူ။ (၂) ဤ-ဤသို့သော-(သမာဓိ)တရားရှိသော၊သူ။ **(၁)** အဟမ္ပိ တာတ ဇာနာမိ၊ ဝံ့ဓမ္မာ ဟိ ပါကိနော။ ဇာ၊၂။၂၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃၅။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၁၄။) အောက်ပုဒ်နှင့် ဝံ့အန-တိတော-လည်းကြည့်။

(၂) ဝံ့ဓမ္မာ တေ ဘဂဝန္တော အ-ဟေသုံ။ ဒီ၊၂။ရ။ မ၊၃။၁၆၀။ သံ၊၃။၁၃၈။ ဝံ့ဓမ္မာတိ ဧတ္ထ သမာဓိပက္ခာ ဓမ္မာ အဓိ-ပ္ပေတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ ဝံ့ဓမ္မာ တေ ဘဂ-ဝန္တော အဟေသုန္တိအာဒီသု ဝိယ ဓမ္မသ သမာဓိပရိယာယော။ မ၊ဋီ၊၁။၂ရရ။ ဝံ့-ပည-လည်းကြည့်။

ဝံ့ဓမ္မတာနယ (ပု) [ဝံ့ဓမ္မတာ+နယ] ဤသို့ အကျိုးကိုဖြစ်စေတတ်သောသဘော ရှိသောအကြောင်းတရား၊တို့၏ အဖြစ်ဟူ သောနည်း၊ ဤသို့-အကျိုးကိုဖြစ်စေတတ်-အကျိုးပေးတတ်-သောသဘောဟူသော နည်း၊ ဝံ့ဓမ္မတာနည်း။

(ထိုထိုအကြောင်း အားလျော်စွာ ထိုထို အကျိုးတို့ ဖြစ်ခြင်းသည် ဓမ္မတာနည်း= ဝံ့ဓမ္မတာနည်းမည်၏။ ဂန္ဌာဘရဏ၊ဂါ ထာ။၅၂။ ရုပ်နာမ်ဓမ္မတို့ကို ဝိပဿနာရှုရာ တွင် အကြောင်းပစ္စယအား၊ဖြင့် အဖြစ်ကို မြင်ရသည်ရှိသော် အကြောင်းအား၊လျော်

စွာ အကျိုးတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းသည် ထင်ရှားလာသောကြောင့် ဝေ်ဓမ္မတာနည်း ထင်ရှားလာ၏။ ထို့ကြောင့် အကိရိယဒိဋ္ဌိကို ပယ်နိုင်သည်။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၂၄-၅။)

အဝိဇ္ဇာဒိဟိ ပန ကာရဏေဟိ သခါရာဒိနံယေဝ သမ္ဘဝေါ ခိရာဒိဟိ ဒဓိအာဒိနိ ဝိယ၊ နု အညေသန္တိ အယံ ဝေ်ဓမ္မတာနယော နာမ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၈၈။ ဝေ်ဓမ္မော သဘာဝေါ ဇေတသံ အဝိဇ္ဇာဒိနန္တိ ဝေ်ဓမ္မော၊ ဝေ်ဓမ္မောနံ ဘာဝေါ ဝေ်ဓမ္မတာ၊ ဝေ်ဓမ္မတာ ဇေ နယော ဝေ်ဓမ္မတာနယော။ သမ္မော၊ ယော။၁၃၄။ ဝေဠိ ဝေ်ဓမ္မတာနယေန သဘာဝသရသတော ပရိဂ္ဂယ္ဟမာနေ သဝိပ္ပါရော အဓိမောက္ခော နု ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂၆။

ဝေ်ဓာတုက (တိ) [ဝေ်+ဓာတု+က] ဤသို့သော-အလို-နှလုံးသွင်းခြင်း-စိတ်ထား-ရှိသော၊သူ။ ဝေ်ဓာတုကော(နေတ္တိ။၈၄)တိ ဟိနာဒိဝသေန ဝေ်အဗ္ဗာသယော ဝေ်-အဓိမုတ္တိကော။ နေတ္တိ၊ဌ။၁၆၉။

ဝေ်ဓိရ (တိ) [ဝေ်+ဓိရ] ဤသို့ပညာရှိသော၊သူ။ ဝေမ္မိ တေဝိဇ္ဇကာ ဗြာဟ္မဏာတိ တေဝိဇ္ဇကဗြာဟ္မဏာ ဝေ်ပဏ္ဍိတာ ဝေ်ဓိရာ ဝေ်ဗျတ္တာ ဝေ်ဗဟုဿုတာ ဝေ်ဝါဒိနော၊ ဝေ်သမ္မတာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဌ၊၂။၁၄၄။ သမ္မတာတိ ဗဟုနော ဇနဿ သာဓုသမ္မတာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၃၀။

ဝေ်နာမ (တိ) [ဝေ်+နာမ။ ဝေ် နာမ် ဇေ-သောတိ ဝေ်နာမော။ နိတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၂၀၉။] ဤအမည်ရှိသော၊သူ။ အမှုတြာသီ ဝေ်-နာမော ဝေ်ဂါတ္တော ဝေ်ဝဏ္ဏော။ ဝိ၊ဘ။၅။ ဝေ်နာမောတိ ဝေဿန္တရော ဝါ ဇောတိပါ-လော ဝါ။ ဝိ၊ဌ၊ဘ။၁၂၉။ ဣဒံ နာမံ အ-သောတိ ဝေ်နာမော။ ပါရာ၊ဂံ၊သစ်၊၂။၂၅၉။

ဝေ်နာမက (တိ) [ဝေ်+နာမ+က။ ထီ-ဌ ဝေ်နာမိကာ။] ဤအမည်ရှိသော၊သူ။ ဝေ-သာလိယန္တိ ဝေ်နာမကေ ဣတ္ထိလိင်ဝသေန ပဝတ္တေါဟာရေ နဂရေ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁။ (-ဒီ၊ဌ၊၃။၁။ မ၊ဌ၊၃။၁။ အံ၊ဌ၊၂။၂၃၆။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၁၂။) သိပ္ပိနိကာတိ ဝေ်နာမိကာယ နဒိယာ တီရံ။ အံ၊ဌ၊၂။၁ရ၆။

ဝေ်နာမိကာ - အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေ်နိဋ္ဌတ (တိ) [ဝေ်+နိဋ္ဌတ] ဤသို့-ပြီးဆုံး-ပြီးစီး-သော။ ဝေ်နိဋ္ဌတေ အာဝါဌေ ပစ္စု-သကာလေယေဝ ပဋိသီသက် ပဋိမုဋ္ဌိတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၅၊၄၉။

ဝေ်နိဋ္ဌ (တိ) [ဝေ်+နိဋ္ဌာ] ဤသို့ပြီးဆုံးခြင်းရှိသော။ ဝေ်ဂတိက (၃) ကြည့်။

ဝေ်နိပ္ပတ္တိက (တိ) [ဝေ်+နိပ္ပတ္တိ+က] ဤသို့ပြီးစီးခြင်းရှိသော။ တဿပိ ဇောမနုသောစနံ ဝေ်နိပ္ပတ္တိကမေဝ ဟောတိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၅၅။

ဝေ်နုခေါ (ဗျ) [ဝေ်+နု+ခေါ။ နိပါတသမုဒါယ] ဤသို့လေလော။ ဝေ် နု ခေါ(ပဋိသံ၊ဌ၊ဘ။၅၆)တိ ဂဟိတာကာရေ သံသယော။ ပဋိသံ၊ဂံ။၈၆။

ဝေ်ပကာရ (တိ) [ဝေ်+ပကာရ] (၁) ဤသို့

အပြားရှိသော။ (၂) ဤသို့ (အဟောသိ
ကံအဖြစ်ဖြင့်) တူကုန်သော။ **(၁)** ဣတ္ထ-
တ္တာယာတိ ဣတ္ထဘာဝတော ဣမသ္မာ ဧဝं-
ပကာရာ ဣဒါနိ ဝတ္တမာနကွန္ဒသန္ဓာနာ
အပရံ ခန္ဓသန္ဓာနံ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၀၂။ မ၊
ဌ၊၁။၁၈၅။ အံ၊ဌ၊၂။၁၄၈။ (-သာရတ္ထ၊၁။
၄၁၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၆၀။)

(၂)ဧဝံပကာရာနံ ကုသလာကုသ-
လာနံ။ မူလဋီ၊၁။၃၂။ ပကာရသဒ္ဒေန
သဒိသတ္ထေန။ မဓု၊၁။၈၀။

ဧဝံပကာသိတနာမ (တိ) [ဧဝံပကာသိတ
+နာမ] ဤသို့-ပြအပ်သော-ထင်ရှား:
သော-အမည်ရှိသော။ ကောလိယော ဣတိ
ဝိဿုတောတိ ကောလိယောတိ ဧဝံပ-
ကာသိတနာမော။ ပေတ၊ဌ။၁၅ရ။

ဧဝံပညေ (တိ) [ဧဝံ+ပညာ] ဤသို့သော ပညာ
ရှိသော၊သူ။ ဧဝံသီလာ ဧဝံဓမ္မာ ဧဝံပညာ။
ဒီ၊၂။ရ။ ဧဝံပညာတိ မဂ္ဂပညာဒိဝသေန
ဧဝံပညာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၉။ (-ပေတ၊ဌ။၂၁၄။)

ဧဝံပဏ္ဍိတ (တိ) [ဧဝံ+ပဏ္ဍိတ] ဤသို့ပညာ
ရှိသော၊သူ။ ဧဝံဓီရ-ကြည့်။

ဧဝံပဘာဝ (တိ) [ဧဝံ+ပဘာဝ] ဤသို့ အစွမ်း
အာနုဘော် ရှိသော။ ဣတ္ထကာ ဗုဒ္ဓဂုဏာ၊
တေ စ ပစ္စေကံ ဧဝံပဘာဝါ။ နေတ္တိ၊ဌ။
၂၅ဂ။

ဧဝံပဝတ္တ (တိ) [ဧဝံ+ပဝတ္တ] ဤသို့ ဖြစ်သော။
ဘဿရန္ဒီ ဧဝံပဝတ္တော သဒ္ဒါ၊ အနုရဝ-
ဒဿနံ ဟောတံ။ မ၊ဋီ၊၂။ဂ၁။

ဧဝံပသန္န (တိ) [ဧဝံ+ပသန္န] ဤသို့-ယုံကြည်
-ကြည်ညိုး-ခြင်းရှိသော၊ ဤသို့ယုံကြည်
သော၊သူ။ ဧဝံပသန္နော အဟံ ဘန္တေ
ဘဂဝတိ။ ဒီ၊၃။ဂ၂။ ဧဝံပသန္နောတိ ဧဝं
ဥပဂန္တသဒ္ဓေါ၊ ဧဝं သဒ္ဒဟာမိတိ အတ္ထော။
ဒီ၊ဌ၊၃။ဖ၂။

ဧဝံပုတိကသဘာဝ (တိ) [ဧဝံ+ပုတိက
သဘာဝ] ဤသို့ပုပ်သောသဘောရှိသော။
ဣမေသံ ပန ဝိဂမာ အယမ္ပိ ဧဝံဓမ္မော
ဧဝံပူတိကသဘာဝေါယေဝ။ မ၊ဌ၊၁။၂ရရ။
ဧဝံပူတိကသဘာဝေါတိ ဧဝं အတိဝိယ
ပူတိကသဘာဝေါ။ မ၊ဋီ၊၁။၃ဖရ။

ဧဝံဗန္ဓနိယ (တိ) [ဧဝံ+ဗန္ဓနိယ] ဤသို့နှောင်
ဖွဲ့တတ်သော။ ဧဝံဂမနိယ-ကြည့်။

ဧဝံဗလဝန္တ (တိ) [ဧဝံ+ဗလဝန္တ။ ထီ-၌
ဧဝံဗလဝတိ။] ဤသို့အား-ရှိ-ကြီး-သော။
ဧဝံဗလဝတိ ဟိ တေသံ မန္ဒပုညတာ၊ ယံ
သတိဝေပုလ္လပတ္တာနမ္ပိ အသမန္နာဟာရော
ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁ဖ၅-ဖ။

ဧဝံဗလဝတိ — အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဧဝံဗဟုဿုတ (တိ) [ဧဝံ+ဗဟုဿုတ] ဤ
သို့များသောအကြားအမြင်ရှိသော၊သူ။ ဧဝं-
ဓီရ-ကြည့်။

ဧဝံဗျတ္တ (တိ) [ဧဝံ+ဗျတ္တ] ဤသို့-ကျွမ်း
ကျင်လိမ္မာ-ပညာရှိ-သော၊သူ။ ဧဝံဓီရ-
ကြည့်။

ဧဝံဗျာဝေါ (ဗျ) [ဧဝံ+ဝိယ+ဝေါ] ဤသို့သာ

လျှင်၊ ဤအကြောင်းခြင်းရာကြောင့် အပြစ်
မရှိ၏သို့။ (နီတိ၊သုတ္တ။သျှ။) ဝေ၀ဗျာခေါ
အဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတာ ဓမ္မံ ဒေသိတံ အာ-
ဇာနာမိ။ ဝိ၊၂။၁၆၆။ မ၊၁။၃၂၅။ ဝေ၀ဗျာ-
ခေါတိ ဝေ၀ ဝိယ ခေါ။ ဝိ၊ဋီ၊၃။၁၃၉။

ဝေ၀ဘဒ္ဒက (တိ) [ဝေ၀+ဘဒ္ဒ+က] ဤသို့ကောင်း
ခြင်းရှိသော။ သော စ ဝေ၀ဘဒ္ဒကော
အာကာရော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁။ သမာသပဒံ ဝါ
ဧတံ ဝေ၀ ဤဒိသော ဘဒ္ဒေါ ယသ္သာတိ
ကတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၅၉။

ဝေ၀ဘာ၀ (တိ) [ဝေ၀+ဘာ၀] ဤသို့ ဖြစ်သော။
ဝေ၀ဟောန္တ-ကြည့်။

ဝေ၀ဘာ၀ီ (တိ) [ဝေ၀+ဘူ+ဏီ] ဤသို့ရှုအပ်သည်
ဖြစ်လတ္တံ့သော။ အယမ္ပိ ခေါ ကာယော
ဝေ၀ဓမ္မော ဝေ၀ဘာ၀ီ ဝေ၀အနတီတော။ ဒီ၊
၂။၂၃၅။ မ၊၁။ရ၃။ ဝေ၀ဘာ၀ီ ဝေ၀ ဥဒ္ဓုမာ-
တကာဒိဘေဒေါ ဘ၀ိဿတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃ဖ၂။
မ၊ဋီ၊၁။၂ရရ။ ဒေါသော ဘ၀ိဿတိတိ ဝေ၀-
ဘာ၀ီ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၀။ မ၊ဋီ၊၁။၃ဖရ။

ဝေ၀ဘူတ (တိ) [ဝေ၀+ဘူတ] (က) ဤသို့
ဖြစ်သော၊သူ။ (ခ) ဤအဖြစ်သို့ ရောက်
သော၊သူ။ **(က)** စရမ်ပိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု
ဝေ၀ဘူတော အနာတာပီ။ ဣတိ၀ုတ်။၂ရ၂။
ဝေ၀ဘူတောတိ ဝေ၀ ကာမ၀ိတက္ကာဒိ ပါပ-
၀ိတက္ကေဟိ သမဂ်ီဘူတော။ ဣတိ၀ုတ်၊ဋီ။
၃၃၃။ (-၀ိ၊ဋီ၊၃။၄၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅၅။ အံ၊ဋီ၊၂။
၁ရ၂။ ဣတိ၀ုတ်၊ဋီ။၃၄၄။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ဋီ။၉၀။
သာရတ္ထ၊၂။၁၅။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၁၈၀။) **(ခ)**
ဝေ၀ဘူတ(ဝိ၊ဋီ၊၁။၁ရ၂)နွဲ့ ကိသလူခါဒိ-
ဘာ၀ပွတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၅။

ဝေ၀မဒနီယ (တိ) [ဝေ၀+မဒနီယ] ဤသို့-ယစ်
မူးစေတတ်သော။ ဝေ၀ကမနီယ-ကြည့်။

ဝေ၀မဟာနုဘာ၀ (တိ) [ဝေ၀+မဟာနုဘာ၀]
ဤသို့ကြီးသော အာနုဘော်ရှိသော၊သူ။
အဟံ ဟိမေ ၀ဇ္ဇီ ဝေ၀မဟိဒ္ဓိကေ ဝေ၀မ-
ဟာနုဘာ၀ေ ဥစ္ဆေဒ္ဓာမိ။ ဒီ၊၂။ဖ၁။ ဝေ၀မ-
ဟာနုဘာ၀ေတိ ဝေ၀ မဟန္တေန အာနုဘာ-
၀ေန သမန္နာဂတေ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀ဖ။ (-ဒီ၊
၂။၁၀။ သံ၊၁။၄၁၄။ အံ၊၁။၂၂၉။ ဣတိ၀ုတ်။
၂၀၅။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၁ရ၀။ အံ၊ဋီ
၂။၂၁၂။ ဣတိ၀ုတ်၊ဋီ။ရ၄။ သာရတ္ထ၊၁။၃၈။)

ဝေ၀မဟိဒ္ဓိက (တိ) [ဝေ၀+မဟိဒ္ဓိက] ဤသို့
ကြီးသော တန်ခိုးရှိသော၊သူ။ ဝေ၀မဟိဒ္ဓိကေ
(ဒီ၊၂။ဖ၁)တိ ဝေ၀ မဟတိယာ ရာဇိဒ္ဓိယာ
သမန္နာဂတေ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀ဖ။ (-ဒီ၊၂။၁၀။
သံ၊၁။၄၁၄။ အံ၊၁။၂၂၉။ ဣတိ၀ုတ်။၂၀၅။
မ၊ဋီ၊၂။၂၀၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၁ရ၀။ အံ၊ဋီ
၂။၂၁၂။ ဣတိ၀ုတ်၊ဋီ။ရ၄။ သာရတ္ထ၊၁။၃၈။)

ဝေ၀မုစ္ဆနီယ (တိ) [ဝေ၀+မုစ္ဆနီယ] ဤသို့ တွေ
၀ေစေတတ်သော။ ဝေ၀ကမနီယ-ကြည့်။

ဝေ၀ရဇနီယ (တိ) [ဝေ၀+ရဇနီယ] ဤသို့
တပ်စွန်း-တပ်မက်-စေတတ်သော။ ဝေ၀-
ကမနီယ-ကြည့်။

ဝေ၀ရူပ (တိ) [ဝေ၀+ရူပ] ဤ-ဤသို့သဘော
ရှိသော-အဆင်းသဏ္ဌာန်ရှိသော၊သူ။ ဝေ၀-
ရူပေါ သိယံ အနာဂတမဒ္ဓါနံ။ ... ဝေ၀-

ဝေ၀နော သိယ်...။ ဝေ်သညော သိယ်...။ ဝေ်သခ်ါရော သိယ်...။ ဝေ်ဝိညာဏော သိယ်...။ သံ၊၂။၁၀။ (-သံ၊၆။၂။၂၄၀။ မဟာနိ။ ၂၅။) ဝေ်ရူပေါတိ ဤဒိသရူပေါ၊ ဝဏ္ဏသဒ္ဒေါ ဝိယ ရူပသဒ္ဒေါ ရူပါယတနသ ဝိယ သဏ္ဌာနသ်ပိ ဝါစကော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၀။ ဝေ်ရူပေါ အဟောသိန္တိ ဒီယရသ်အကု-ကထူလာဒိ၀သေန ဝေ်ဇာတိကော ဝေ၀ရူပေါ အဘ၀ီ၊ တတ္ထ နန္ဒီ သမန္နာနေတိတိ တသ္မိ ရူပါရမ္မဏေ တဏှံ သမ္မာ အာနယတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၂။

ဝေ်လဒ္ဓနာမ (တိ) [ဝေ်လဒ္ဓ+နာမ] ဤသို့ ရအပ်သောအမည်ရှိသော၊သူ။ ဟတ္ထကော အာဠာ၀ကောတိ ဟတ္ထတော ဟတ္ထံ ဂတ-တ္တာ ဝေ်လဒ္ဓနာမော အာဠာ၀ကော ရာဇ-ပုတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ (-သာရတ္ထ၊၁။ ၁၄၁။)

ဝေ်လဒ္ဓိက (တိ) [ဝေ်+လဒ္ဓိ+က] ဤအယူ-ဤသို့သောအယူ-ရှိသော၊သူ။ တံ ပန နဂ္ဂဒါနေ၀ ဝေ်လဒ္ဓိကော၊ ပုဗ္ဗေပိ ဝေ်လဒ္ဓိ-ကောယေ၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၁။ ၀ဇိရ။၁၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃။)

ဝေ်ဝဏ္ဏ (တိ) [ဝေ်+ဝဏ္ဏ] ဤ-ဤသို့သော-အဆင်းရှိသော၊သူ။ ဝေ်နာမော ဝေ်ဂေါဏ္ဍော ဝေ်ဝဏ္ဏော ဝေမာဟာရော။ ဝိ၊၁။၅။ ဒီ၊၁။ ၁၄၊ရရ။ သံ၊၁။၄၁၂။ အံ၊၁။၁၆၄။ အံ၊၃။ ၂၂။ စူဠနိ။၁၆၄။ နေတ္တိ။၈၄။ ဝေ်ဝဏ္ဏောတိ ဩဒါတော ၀ါ သာမော ၀ါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄ရ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁ရ၁။

ဝေ်ဝဏ္ဏပဋိဘာဂ (တိ) [ဝေ်+ဝဏ္ဏပဋိဘာဂ] (၁) ဤ-ဤဆိုအပ်ပြီး၊သော-ပမာဏ သဏ္ဌာန်ရှိသော။ (၂) ဤသို့သောအဆင်း သဏ္ဌာန်ရှိသော။ (၃) ဤသို့သော အဆင်း သဏ္ဌာန်အား၊ဖြင့် တူသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း၊ရှိ-ဤသို့သော အဆင်းသဏ္ဌာန် နှင့်တူ-သော။

(၁)(၂)(၃) ဝေ်ဝဏ္ဏပဋိဘာဂံ၊ ကလ-လန္တိ ပ၀ုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ရ၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ ဝေ်ဝဏ္ဏပဋိဘာဂန္တိ ဝုတ္တပ-မာဏ-သဏ္ဌာနပရိစ္ဆိန္နံ။ အထ ၀ါ ဝေ်-ဝဏ္ဏပဋိဘာဂန္တိ ဝေ်ဝဏ္ဏံ ဝေ်သဏ္ဌာနဉ္စ။ ပဋိဘဇနံ ၀ါ ပဋိဘာ၀ေါ၊ သဒိသတာဘဇနံ သဒိသတာပတ္တိတိ အတ္ထော၊ ဝေ်ဝိမော ဝဏ္ဏပဋိဘာ၀ေါ ရူပတော သဏ္ဌာနတော စ သဒိသတာပတ္တိ ဇေ၀ဿာတိ ဝေ်ဝ-ဏ္ဏပဋိဘာဂံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၂-၃။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂ရ၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၆။ မူလဋီ၊၂။၁ရ။ အနုဋီ၊၂။၂၃။ သမ္မော၊ယော။ ၁၆။)

ဝေ်ဝဒနသဘာ၀ (တိ) [ဝေ်ဝဒန+သဘာ၀] ဤသို့ပြောဆိုခြင်း၊သဘောရှိသော၊သူ။ နတာဒိသောတိ နဲ ဝေ်ဝဒနသဘာ၀ေါ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃ရ။

ဝေ်ဝါဒီ (တိ) [ဝေ်ဝါဒ+ဤ။ ဝေ်+ဝဒ+ဏီ။] (က) ဤအယူ-ဤသို့သောအယူ၀ါဒ-ရှိ သော၊သူ။ (ခ) ဤသို့ဆိုလေ့ရှိသော၊သူ။ **(က)(ခ)** ဝေ်ဝါဒိနော ဘိက္ခ၀ေ အညတိ-တ္ထိယာ ပရိဗ္ဗာ၀ကာ။ မ၊၁။၉၃။ (-မ၊၃။၁။

အံ၊၁။၁ရ၄။ ဥဒါန။၁၅၈။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၀၆။ မ၊ဌ၊၁။၃၁၅။ မ၊ဌ၊၄။၁။ အံ၊ဌ၊၂။၁၄၄။) ဝေ၀ါဒိနောတိ ဝေ၀ ဣဒါနိ ဝတ္တမာနကာရေန ဝဒန္တီတိ ဝေ၀ါဒိနော။ ဥဒါန၊ဌ။၃၀၈။ တေ-သန္တိ ဝေ၀ါဒိနံ။ ဝိဘာ၀နီ။၁၈၄။ ဝေ၀ါဒိနန္တိ ... ဝေ၀ါဒသမဂ်ီနံ, ဝေ၀ဒနသီလာနံ ၀ါ။ ဋီ၊၂။ရ၃။

ဝေ၀ိညာဏ (တိ) [ဝေ+၀ိညာဏ] ဤသို့. သဘောရှိသောစိတ်၀ိညာဏ်ရှိသော၊သူ။ ဝေ၀ရူပ-ကြည့်။

ဝေ၀ိ၀ (တိ) [ဝေ+၀ိ၀] (က) ဤသို့.သဘောရှိသော။ (၁) ဤသို့.အပြားရှိသော။ **(က)** ဝေ၀ရူပေတိ ဝေ၀ိ၀ေ ဝေ၀ဘတိကေ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁ရ၃။ (-မ၊ဌ၊၁။၁ရ၉။) **(၁)** ဝေ၀ိ၀ပညာ ၀သီဘာ၀တာယ ပညာတိ ၀ါ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၈။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။၁ရ၃။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၀၀။ ဥဒါန၊ဌ။ရ။ ထေရ၊ဌ၊၁။ရရ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၄။) ဝေ၀-သီဘာ၀တာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာတိ ၀တ္တမေ ဝေ၀ိ၀တိ ၀ုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၆၀။ အောက်ပုဒ်လည်း-ကြည့်။

ဝေ၀ိ၀ဂုဏ (ပု) [ဝေ၀ိ၀+ဂုဏ] ဤသို့. အပြားရှိသော ဂုဏ်တော်။ အရိယသံ၀ေ ဝေ-၀ိ၀ဂုဏေဟိ ယုတ္တောဟု။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၅၈။

ဝေ၀ိ၀ပရလောက (တိ) [ဝေ၀ိ၀+ပရလောက] ဤသို့.အပြားရှိသောတမလွန်လောကရှိသော။ ဝေ၀အဘိသမ္ဘရာယ-ကြည့်။

ဝေ၀ိပါက (တိ) [ဝေ+၀ိပါက] ဤသို့.သောအကျိုးရှိသော။ ဝေ၀ိပါကော စ၊ဒ္ဒဂ္ဂါဟော ဘ၀ိ၀ဿတိ။ ဒီ၊၁။၁၀။ ဝေ၀ိပါကောတိ လောကဿ ဝေ၀ိ၀ိ၀သုခဒုက္ခာ၀ဟော။ ဒီ၊ဌ၊၁။ဋ၀။ (-မ၊ဌ၊၁။၁ရ၉။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ဌ။၁ရ၄။)

ဝေ၀ိမုတ္တ (တိ) [ဝေ+၀ိမုတ္တ] ဤသို့.လွတ်မြောက်ခြင်းရှိသော၊သူ။ ဝေ၀ိမုတ္တာ တေ ဘဂ၀န္တော အဟေသုံ။ ဒီ၊၂။ရ။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။ ၁ဋ။)

ဝေ၀ိ၀ိ၀သုခဒုက္ခာ၀ဟ (တိ) [ဝေ၀ိ၀ိ၀သုခ ဒုက္ခ+အာ၀ဟ] ဤ အထူးထူးအပြားပြား ရှိသော ချမ်းသာဆင်းရဲကို ဆောင်သော။ ဝေ၀ိပါက-ကြည့်။

ဝေ၀ိသေသ (တိ) [ဝေ+၀ိသေသ] ဤ အထူး ရှိသော။ ဝေ၀ိသေသာ ဣမေ ၀မ္မာ။ ဝိဘာ၀နီ။၁၀၆။ ဝေ၀ အယ် ပကာရော ကကၡဋ္ဌာဒိဖုသနာဒိသဘာ၀ေါ ၀ိသေ-သော ဝေတေသန္တိ ဝေ၀ိသေသာ။ ဋီ၊၁။၃၂၀။

ဝေ၀ိဟာရီ (တိ) [ဝေ+၀ိ+ဟရ+ဏီ] ဤသို့.နေလေ့ရှိသော၊သူ။ ဝေ၀ိဟာရီ ဘိက္ခု သ၊ပရိဂ္ဂဟော ၀ါ အ၊ပရိဂ္ဂဟော ၀ါ။ ဒီ၊၁။ ၂၃၅။ ဝေ၀ိဟာရီတိ မေတ္တာဒိ၀ိဟာရီ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၃၈။ (-ဒီ၊၂။ရ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁ဋ။)

ဝေ၀ုတ္တ (တိ) [ဝေ+၀ုတ္တ] ဤအစွမ်းဖြင့်-ဤသဒ္ဒါကေဂ္ဂတာတို့၏ ဖြစ်သောအခြင်း-အရာထူးကို ပြသည်၏အစွမ်းဖြင့်- ဟော အပ်သော။ ဝေ၀ုတ္တောန ပနေတေန သဒ္ဒီ အယ် အတ္ထ၀ဏ္ဏနာ ယထာ နု ၀ိရုဇ္ဈတိ အညဒတ္ထု သံ၊သန္ဒတိ ဝေ၀ သမေတိ စ၊

ဝေ် ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၁၈။ ဣမာသံ သဒ္ဓါကေဂ္ဂတာနံ ပဝတ္တိအာကာရဝိသေသ-ဝိဘာဝနဝသေန ဝုတ္တံ ဝေ်ဝုတ္တံ။ ပါရာ၊ဂံ၊ သစ်၊၂။၁၉၁။

ဝေ်ဝေဒန (တိ) [ဝေ်+ဝေဒနာ] ဣ-ဣသို့သဘောရှိသော-ခံစားခြင်းရှိသော၊သူ။ ဝေ်ရူပ-ကြည့်။

ဝေ်သဒ္ဓါရ (တိ) [ဝေ်+သဒ္ဓါရ] ဣ-ဣသို့သဘော ရှိသော-သဒ္ဓါရ (သဒ္ဓါရကွန္ဓာ) ရှိသော၊သူ။ ဝေ်ရူပ-ကြည့်။

ဝေ်သညာ (ထီ) [ဝေ်+သညာ] (၁) ဣ-ဣသို့သော-အမှတ်သညာ။ (တိ)(၂) ဣ-ဣသို့သဘောရှိသော-အမှတ်သညာရှိသော၊သူ။ **(၁)** ဝေ်သညီ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(တိ)(၂)** ဝေ်ရူပ-ကြည့်။

ဝေ်သညီတ (တိ) [ဝေ်+သညိတ] ဣသို့-သိ-မှတ်-အပ်သော။ အနုပဒိုပါဒိယာ သ-မာပဇ္ဇိတဗ္ဗဘာဝတော ဝေ်သညိတာ နိ-ရောဓသမာပတ္တိယာ သဟ အဌသမာ-ပတ္တိယော။ သာရတ္ထ၊ဋီ၊၄၁။ ဝိမတိ၊ဋီ။၁၂။

ဝေ်သညီ (တိ) [ဝေ်သညာ+ဣ] ဣ-ဣသို့-သော-အမှတ်သညာရှိသော၊သူ။ တေ ဝေ်-သညီ ဝေ်ဒိဋ္ဌိ။ နေတ္တိ။၉၁။ အဘိနိဝေ-သသ နာတိဒဋ္ဌတာယ ဝေ်သညီ။ နေတ္တိ၊ ဌ။၁၉၄။ ပဋိကူလသညီတိ ပဋိကူလန္တိ ဝေ်သညီ။ အံ၊ဌ၊၃။၅၂။ (-ဒီ၊ဌ၊၃။၁၆၆။ မ၊ ဌ၊၁။၁၂၅။)

ဝေ်သဏ္ဌာန (တိ) [ဝေ်+သဏ္ဌာန] ဣသို့သော သဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဝေ်ဝဏ္ဏပ္ပဋိဘာဂ-ကြည့်။

ဝေ်သဒ္ဓ (ပု) [ဝေ်+သဒ္ဒ] (၁) ဝေ်-သဒ္ဒါ။ (တိ)(၂) ဣသို့ကျော်စောသံရှိသော၊သူ။ **(၁)** ဝေန္တိ နိဒဿိတဗ္ဗပ္ပကာသနံ နိဒဿနတ္ထာ ဝေ်သဒ္ဒါတိ ကတ္တာ။ ဥဒါန၊ဌ။၁၃။ (-ဒီ၊ ဋီ၊၁။၃၅၅၊၃၉။) **(၂)** သန္တိ သံယေ အညာပိ ဘိက္ခုနိယော ဝေါစာရာ ဝေ်သဒ္ဒါ ဝေ်သိ-လောကာ။ ဝိ၊၂။၃၁၃။

ဝေ်သဘာဝ (တိ) [ဝေ် + သဘာဝ] ဣသို့သ ဘောရှိသော၊သူ။ ပညာမယေ အက္ခိမှိ အပ္ပံ ရာဂဒေါသမောဟရဇံ ဧတေသံ, ဝေ်သ-ဘာဝါတိ အပ္ပရဇက္ခဇာတိကာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၂၄၃။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။ဧ၉။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၉၆။ ဒီ၊ဌ၊ ။ဧ၅။ မ၊ဌ၊၂။၃၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၆၀။ မူလဋီ၊၃။၁၂၈။) ဝေ် သဘာဝေါ ဧတသ စိတ္တသ္သာတိ ဝေ်သဘာဝံ။ ပါရာ၊ ယော။၁၂၂။

ဝေ်သမ္ဘဒ (တိ) [ဝေ်+သမ္ဘဒါ] ဣသို့သဘော ရှိသော၊ ဣသို့မ၌ချတ်မယွင်း ပြိုးစီးခြင်း ရှိ သော၊ ဣ-ပြည့်စုံခြင်း-ဥပမာ-ရှိသော။ ဝေ်သမ္ဘဒမိဒံ ပါပကံ လောဘဓမ္မံ ဝဒါမိ။ ဒီ၊၁။၂၁ဧ။ ဝေ်သမ္ဘဒမိဒန္တိ ... ဣမံ လော-ဘဓမ္မံ ဝေ်သမ္ဘဒမေဝ ဣါဒိသမေဝ ဝဒါမိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၂၂။ ဝေ်သမ္ဘဒမိဒံ သာရိပုတ္တံ ဝဒါမိ။ မ၊၁။၁ဝ၃။ ဝေ်သမ္ဘဒမိဒံ သာရိပုတ္တံ ဝဒါမိ ဣမမ္မိ ကာရဏေ ဝေရူပမေဝ။ မ၊ဌ၊ ။၃၃၈။ သမ္ဘဇနံ သမ္ဘဒါ၊ နိပ္ပတ္တိတိ အ-တ္ထော၊ တသ္မာ ဝေ်သမ္ဘဒမိဒန္တိ ဝေ်အဝိ-ရဠနကနိပ္ပတ္တိကန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊

၂။၂၆။ ဝံ့သမွဒမေဝေတ(ပေတ။၁၃ရ) နှိ
ယော ပေတ် မတ် အနုသောစတိ၊ တ-
ဿတ် အနုသောစနှ် ဝံ့သမွဒ် ဝေရှုပ်။
ပေတာ၊ဌ။၆ဝ။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃၅။ အဘိ၊ဌ၊၁။
၁၅၅၊၁၆၁။ သာရတ္ထ၊၁။၄ဝ၅။) ဝံ့သမွဒ-
မိဒ(ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၃ဂ)နှိ ဣဒ် ကမ္မ် စုတိ-
အနန္တရမေဝ နိရယာဝဟဌေန ဝေဝုပမ်။
ပဋိသံ၊ဂ်။၂၂၆။ အပိ စ "သာတိသာရော
ဟောတိ"တိ ဝုတ္တ၊ ဝံ့သမွဒမိဒ် ဒဌ္ဌဗ္ဗံ
ဝဇိရ။၂၄၉။

(ဝံ့သမွဒမိဒ် ဒဌ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိဘာဝိနီ။၂ဝဝ။
ဝံ့ ဝုတ္တာပွကာရေန ဣဒ် သမွဒနှိ အယ်
ဥပမာသမွဒါ။ မဂ်ိမဋ္ဌ။၂။၁၄၃။ ယင်းအလို
"ဝံ့ သမွဒမိဒ်"သည် ဝါကျ ဖြစ်သည်။
ဣဒ် သမွဒ်=အယ် သမွဒါ-ဟု ပြင်၍ အ
နက်ပေးရမည်။ သံဃင်ဋီ။၅၄-၌လည်း ဝံ-
သမွဒမိဒနှိ ဣဒ် သမွဒ် အယ် ဥပမာသမွတ္တိ
ဝံ့ ဒဌ္ဌဗ္ဗံ-ဟု လည်းကောင်း၊ ယင်း ဋီကာ။
ရ၂-၌ ဝံ့သမွဒမိဒနှိ ဣဒ် ... သင်္ကန်
ဝံ့သမွဒ် ဝံ့ရှုပနှိ အတ္ထော-ဟုလည်း
ကောင်း ဖွင့်သည်။ ပါရာ၊ဂ်၊သစ်၊၂။၂၉၆-
၌ "ဝံ့=ဤအတူ၊ ဣဒ် သမွဒ်= ဤမချတ်
မယွင်းဖြစ်ခြင်းကို" ဟု အနက်ပေး၍၊ သမ-
ဇနှ် သမွဒ်။ အဝဿမ္ဘာဝ ၌ "အ" ပစ္စည်း-
ဟု ဆိုသည်။)

ဝံ့သမွတ (တိ) [ဝံ့+သမွတ] ဤသို့(ပညာ
ရှိသူတော်ကောင်း...ဟု) -သမုတ်အပ်-
သိအပ်-သော၊သူ။ ဝံ့ဝိရ-ကြည့်။

ဝံ့သိလောက (တိ) [ဝံ့+သိလောက] ဤ
သို့ကျော်စောခြင်း ရှိသော၊သူ။ ဝံ့သဒ္ဒ-
ကြည့်။

ဝံ့သိလ (တိ) [ဝံ့+သိလ] ဤသို့-အလေ့
-အကျင့်-ပင်ကိုယ်သဘော-ရှိသော၊သူ။
နာယ် သာရိပုတ္တ ဘိက္ခု ဣဒါနေဝ ဝံ-
သိလော၊ ပုဗ္ဗေပေသ...ပဋိသတ္တ၊ ဟောတိ။
ဇာ၊ဌ၊၁။၂၄၁။ (-ပေတာ၊ဌ။၂၁၄။ ဇာ၊ဌ၊၁။
၃ရ၆။)

ဝံ့သုခဒုက္ခပွဋိသံ့ဝေဒီ (တိ) [ဝံ့+သုခ
ဒုက္ခ+ပဋိသံ့ဝေဒီ] ဤ-ဤသို့သော-ချမ်း
သာ ဆင်းရဲကို ခံစား၊လေ့ရှိသော၊သူ။ ဝံ-
သုခဒုက္ခပွဋိသံ့ဝေဒီ(ဝိ၊ဝ။၅)တိ အနေကပွ-
ကာရေန ကာယိကစေတသိကာနှ်, သာမိ-
သနိရာမိသာဒိပွဘေဒါနှ် ဝါ သုခဒုက္ခာနှ်
ပဋိသံ့ဝေဒီ။ ဝိ၊ဌ၊ဝ။ဝ၂၉။ (-ဒီ၊ဝ။ရရ။ ဒီ၊
၂။ရ။ အံ၊ဝ။ဝ၆၄။ အံ၊၃။၂၂။ စူဠနိ။ဝ၆၄။
နေတ္တိ။ဧ၄။ (-စူဠနိ၊ဌ။၄ရ။ နေတ္တိ၊ဌ။ဝရ။
သာရတ္ထ၊ဝ။၃၉။)

ဝံ့ဟောန္ဓ (တိ) [ဝံ့+ဟောန္ဓ] ဤသို့ ဖြစ်
သော။ ဣတိတိ ဝံ့ဟောန္ဓေသု၊ ဝံ-
ဘာဝတော ဝါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ဝ။၃ရ၅။

ဝ (ဗျ) [နိပါတ်ပုဒ်] (၁) သာလျှင် (=နိယမ
အနက်) (၂) သာလျှင် (=အဝဓာရဏ=
နိဝတ္တာပနာဝဓာရဏအနက်)။ (၃) ပင်လျှင်
(=သန္နိဋ္ဌာနာဝဓာရဏအနက်)။ (၄) ပဒပူရ
ဏ အနက်။ (အနက်ပေးဖွယ်မလို)။ (၅)
လည်း (=သမုစ္စည်းအနက်)။

(၁) သာလျှင်(=နိယမအနက်) ဆတ္တိ-
သေဝါ ဝိပါကာနိ။ ဂန္ဓာဘရဏ၊ဂါထာ။၄၃။

နိယမတ္ထော ဝေသဒ္ဒါ ဝုတ္တတ္ထံ နိယမေတ္တာ အညမ္မိ အတ္ထံ ဒီပေတိ။ ဂန္ဆာဘရဏ။ဋီကာ။ (အချို့နေရာတို့၌ "အဝဓာရဏ" နှင့် "နိယမ" တို့သည် အနက်တူ ပရိယာယ်ပုဒ်များ ဖြစ်ကြသည်။) သော ခေါ အဟံ ဗြာဟ္မဏ ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ ... ဝိဟာသိ။ ဝိ၊ဘ။၅။ (–အဘိ၊ဓ။၄၄။ မဟာနိ။၃၀။) ယော ပနာယမေတ္ထ ဝေ–ကာရော၊ သော နိယ–မတ္ထောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊ဘ။ဘ၁၂။ အဘိ၊ဌ၊ဘ။၂၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဘ။ဘ၃၅။ မဟာနိ၊ဌ။ဘ၀ရ။ ဝိဝိစ္စာတိ ဣမိနာ ဝိဝေစနံ စျာနက္ခဏေ ကာမာနံ အဘာဝမတ္တံ ဝုတ္တံ။ ဝိဝိစ္စေဝါတိ ပန ဣမိနာ ဧကံသတော ကာမာနံ ဝိဝေစေတဗ္ဗတာဒီပနေန တပ္ပ–ဋိပက္ခတာ စျာနဿ ကာမဝိဝေကပ္ပ–ဟာနဿ စ စျာနာဓိဂမူပါယတာ ဒဿိတာ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ဘ။၃၅၅။ (–ဝိမတိ၊ဘ။ ရ၁။) ဣမာနေဝ ဒွေ အပ္ပနာကမ္မဋ္ဌာနာနိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၆၃။ မ၊ဌ၊ဘ။၂ရ၉။ ဣမာနေဝ ဒွေတိ အဝဓာရဏေန အပ္ပနာကမ္မဋ္ဌာနံ တတ္ထ နိယမေတိ အညပဋိသေ တဒ–ဘာဝတော၊ ယတော ဟိ ဝေ–ကာရော၊ တတော အညတ္ထ နိယမေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁ဝ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၆ရ။

("ဝိဝိစ္စေဝ ကာမေဟိ" ၌ "ဝိဝိစ္စ" ဖြင့် စျာန်ခဏ၌ ကာမတို့၏ မရှိခြင်းကိုသာ ပြသည်။ "ဝိဝိစ္စေဝ"ဖြင့်ကား ကာမတို့သည် စျန်၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်ကြသည် ကိုလည်း ကောင်း၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းသည် စျာန်ရခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သည်ကို လည်းကောင်း ပြသည်။)

သန္ဓော စေဝ ပဏီတော စာ(ဝိ၊ ၁။ဂ)တိ သန္ဓော စေဝ ပဏီတော စေဝ၊ ဥဘယတ္ထ ဝေ–သဒ္ဒေန နိယမော ဝေဒိ–တဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁ဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဘ။၂၅၉။ ဣတိ "ဟေတူ ဓမ္မာ နု ဟေတူ ဓမ္မာ"တိ မာတိကာယ အာဂတံ ဟေတုဘာဝံ ရူပဿ နိယမေတ္တာ ပဋိက္ခိပန္တော "နု ဟေတု–မေဝါ"တိ အာဟ။ အဘိ၊ဌ၊ဘ။၃ဝ၄။ "သဗ္ဗံ ရူပံ နု ဟေတုမေဝါ"တိအာဒိနာ ဝိဘာ–ဂါဘာဝါဝဓာရဏေန ဝေသဒ္ဒေန နိဒ္ဒေသံ ကရောတိ။ မူလဋီ၊ဘ။ဘ၄၃။ ဥပ္ပန္နံ ဆဟိ ဝိညာဏေဟိ ဝိညေယ္မေဝ။ အဘိ၊ဓ။ဘ၅၆။ ဥပ္ပန္နံ ဆဟိ ဝိညာဏေဟိတိ ပစ္စုပ္ပန္နရူပ–မေဝ စက္ခုဝိညာဏာဒီဟိ ဆဟိ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ နိယာမော (နိယမော?) ပန စက္ခုဝိညာ–ဏာဒိနိ သန္ဓာယ ဂဟိတော။ အဘိ၊ဌ၊ဘ။ ၃၄၃။ တေန ရူပံ ဥပ္ပန္နံ ဆဟိ ဝိညာဏေဟိ ဝိညေယ္မံ၊ နု အရူပန္တိ အရူပတော နိ–ဝတ္တေတ္တာ ရူပေ ဝေ တေ သဘာဝံ နိ–ယမေတိ၊ နု ရူပံ ဧတသ္မိ သဘာဝေ။ မူ–လဋီ၊ဘ။ဘ၄၃။ (–အနုဋီ၊ဘ။ဘ၅၂။) ဧတမေဝ စ နိယမံ ပုန ဝေသဒ္ဒေန နိယမေတိ။ မူလဋီ၊ဘ။ဘ၄၃။ ဧတမေဝါတိအာဒိနာ ဥ–ဒ္ဒေသေန နိဒ္ဒေသံ သံသန္ဒေတိ။ ဧတ္ထ ဧတမေဝ ရူပေ ယထာဝုတ္တသဘာဝံ နိ–ယမေတဗ္ဗံ နိဒ္ဒေသေ ဝေ–သဒ္ဒေန နိယ–မေတိ အဝဓာရေတိတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊ ဘ။ဘ၅၂။ အယမေဝ အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ။ သံ၊ဘ။၆။ အယမေဝါတိ ဝေသဒ္ဒါ

နိယမတ္ထော၊ တေန အည် မဂ္ဂ ပဋိကိ္ခပတိ။ သံ၊၆၊၃။၁၅၉။ နိယမတ္ထော အဝဓာရဏ-တ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၈။ အာမန္တေသိ ဝေါတိ အာမန္တနေ နိယမော ဒဿိတော ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂။ အဇာတံ စျာပေတိ ... တံသမ-ဏိပုဂ္ဂလော အဇာတမေဝ တံတံကိလေသံ စျာပေတိ။ ပဋိသံ၊၆။၂၅၅-၈။ ဧဝသဒ္ဒေါ တမဇာတမ္မိ အဝဿမေဝ စျာပနံ နိယ-မေတိ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၁၈၅။ ဝိဟာရဋ္ဌေ ဥ-ဏာဒီနိ တိဏိ ဥဏာနံ အရိယာနံယေဝ သမ္ဘဝတော။ ပဋိသံ၊၆။၁။၃၃။ အရိယာနံ-ယေဝါတိ နိယမေန ပုထုဇ္ဇနာနံ ဝိပ-ဿနာယ ဝိဟာရဋ္ဌော ပဋိသိဒ္ဓေါ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၅၁။ (-ပဋိသံ၊၆။၂၆၁။ ပဋိသံ၊၆။၂။ ၁၇၉။ ပဋိသံ၊ဂ်။၁၈၁၊၃၁၅။)

(၂) သာလျှင် (= အဝဓာရဏ= နိ၀-တ္တာပနာ၀ဓာရဏအနက်)။ ဧ၀ါ၀ဓာရဏေ ဥယျံ။ ဓာန်။၁၁၅၂။ မနော ဧ၀ ဓာတု မနောဓာတူတိ ဧ၀သဒ္ဒေါ မတ္တာသဒ္ဒတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိသေသနိ၀တ္တာနတ္ထော ဟိ သော ဝိညာဏဿ။ မူလဋီ၊၁။၁၂၆။ ဧ၀ံ အာ-ဂမနတော၀ သခ်ါရဘေဒေါ။ ဝိဘာ ဝိနီ။၁၈၄။ ဧ၀သဒ္ဒေန ပစ္စယံ နိ၀တ္တေတိ။ ဋီ၊၂။ရ၂။

(၃) ပင်လျှင် (=သန္ဓိဋ္ဌာနာ၀ဓာရဏ အနက်)။ ပုဗ္ဗေ၀ မေ ဘိက္ခဝေ သမ္မောဓ အနဘိသမ္မုဒ္ဓဿ ဗောဓိသတ္တဿေ၀ သ-တော ဧ၀ဒဟောသိ။ အံ၊၁။၂၆၁။ နိတိ၊ သုတ္တ၊နှာ။၃၈၂။ ကဋ္ဌတ္တမတ္တတောယေ၀ါ (ဝိဘာ၀ိနီ။၁ရ၀)တိ ကတဘာ၀မတ္တတော ဧ၀၊ မတ္တသဒ္ဒေါ စေတ္ထ ဝိသေသနိ၀တ္ထိ-အတ္ထော၊ ဧ၀သဒ္ဒေါ ပန မတ္တသဒ္ဒတ္ထ-ဝိ၀ရဏတ္ထံ ဝုတ္တော၊ တေန ၀ါ နိ၀-တ္ထိတနိ၀တ္တနတ္ထဿ ဒဋ္ဌိကရဏတ္ထံ။ ဋီ၊ ၂။၂၆-ရ။ (-၈၈။ ဂန္ဌာဘရဏ၊ဂါထာ။၄၄။)

(၄) ပဒပူရဏအနက်။ (အနက်ပေး ဖွယ်မလို)။ ယ၊ထေ၀။ ဂန္ဌာဘရဏ၊ဂါထာ။ ၄၄။

(၅) လည်း (=သမုစ္စည်းအနက်)။ ကိဒိသေနေ၀ ဒါနေန၊ သုဗ္ဗတေန ယသ-သိနီ။ ဝိမာန။၄၈။ ကိဒိသေနေ၀ါတိ ဧ၀သဒ္ဒေါ သမုစ္စယတ္ထော၊ ကိဒိသေန စာတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၃၇။

ရူ၊ဋီ၊နှာ။၈၃-၌"ဧ၀သဒ္ဒါသည် အ၀ဓာ ရဏ=သန္ဓိဋ္ဌာနအနက်ရှိ၏။ ယင်းသည် (၁) အယောဂနိ၀တ္တန၊ (၂) အညယောဂ နိ၀တ္တန၊ (၃) ပဋိယောဂနိ၀တ္တန-ဟု (၃) ပါးရှိ၏။ (၁) ဧ သ မဂ္ဂေါ ဝိသုဒ္ဓိယာ။ (၂) ဧ၀ေ၀ မဂ္ဂေါ နတ္ထညော။ (၃) ဧ သ မဂ္ဂေါ၀ သုဒ္ဓိယာ" ဟု ပြဆိုထားသည်။

(နိတိ၊သုတ္တ၊သျှ။၂။၃၂၄-၌ ဝိသောဓက ဆရာတော်များက ထို ရူ၊ဋီကာပါဋ္ဌကို "အ-ဝ၀ဓာရဏ် သန္ဓိဋ္ဌာနံ အယောဂ အည-ယောဂ အတိယောဂ နိ၀တ္တန၀ေန ယထာ ဧ သ မဂ္ဂေါ၀ ဝိသုဒ္ဓိယာ၊ ဧ၀ေ၀ မဂ္ဂေါ၊ နတ္ထညော မဂ္ဂေါ၊ ယော မဂ္ဂေါ ဟေတိ ဧ၀"ဟု ပြင်ဆင်ထားကြသည်။)

နိတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၃၉၁-၌ "(၁) အယောဂ ဗျ၀စ္ဆေဒက။ (၂) အညယောဂဗျ၀စ္ဆေဒက။

(၃) အစ္စန္ဓယောဂဗျဝစ္ဆေဒက-ဟု (၃) ခုရှိ၏။ (၁) တမောနုဒေါ ဧ၀ အကြောာ။ (၂) ဗုဒ္ဓေါ ဧ၀ တမောနုဒေါ။ (၃) နိလံ သရောဇံ အတ္ထေ၀" ဟု ပြဆိုထားသည်။

ဇာလိနီ-၌ ဧ၀-သဒ္ဒါ၏ ဝတ္ထုဒြပ်ကို အထူးပြုပုံသုံးပါးကို ပြဆိုထားသည်။ "(၁) အယောဂ=အခြားသောအမှုဖြင့်မယှဉ်ခြင်း။ တိသော ဓနုဓရော ဧ၀။ တိသသည် လေးအတတ်ကိုသာ တတ်၏။ အခြားသော အမှုအတတ်ပညာ မတတ်မြောက်။ (၂) အညယောဂ= အခြားသောအမှုနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ကာလော ဧ၀ ဓနုဓရော။ ထိုအရပ်၌ ကာလမည်သူသည်သာလျှင် လေးအတတ် တတ်မြောက်၏။ (ထိုကာလသည်ကား အခြားသောအမှု အတတ်ပညာကိုလည်း တတ်မြောက်၏။) (၃) အစ္စန္ဓယောဂ=စင်စစ်သက်သက် ယှဉ်ခြင်း။ အတ္ထေ၀ ကာကော သေတောပိ။ ဖြူသော ကျီးကန်း ရှိသည်သာတည်း၊ မရှိမဟုတ်" ပြဆိုထားသည်။

ထို့ပြင် "အ၀ဓာရဏသည် နှစ်ပါးရှိ၏။ (၁) သန္နိဋ္ဌာနာ၀ဓာရဏ။ ပုံစံ-ယုတ္တံ ဧ၀။ (၂) နိ၀တ္တာပနာ၀ဓာရဏ။ ပုံစံ-ပုရိသော ဧ၀၊ န ဣတ္ထီ"ဟုလည်း ပြဆိုထားသည်။ ဇာလိနီ၊ဂါထာ။၁၇-၁၉။ ဇာလိနီ၊ဋီ။၁၂၁။

ရှေရေးဆောင်နိယံ နံပါတ်(၃၀၉) စ သည်တို့၌ ပြဆိုထားပုံမှာ-

(၃၀၉) စောဒကလျှင်၊ ဧ၀ထိုင်၊ မြဲခိုင် သန္နိဋ္ဌာန်။

(၃၁၀) ယင်းသို့ လျှင်သော်၊ ဌပ် အာဘော်၊ ထုတ်ဘော်ရှစ်လှန်။

(သန္ဓေသုပိ စ အညေသု၊ ပဌေ၀ စျာ-နသညိတာ။ သမ္မယုတ်တရား(၃၁)ပါးသည် စျာန်မမည်၊ (၅)ပါးသည်သာ စျာန် မည်၏-ဟု မြဲခိုင်စေသည်၊ သန္နိဋ္ဌာန်ပြုသည်။)

(၃၁၁) မိမိအတွေ့၊ မြဲစေပြလျက်၊ တနက်သိစေ၊ ဧ၀ နေ၊ မှတ်လေနိယမန်။

(ဆတ္တိသေ၀ ဝိပါကာနိ။ ဧ၀ဖြင့်နစ်စေ အပ်သောအနက်မရှိ၊ ဝိပါက်စိတ်တို့သည် အကျယ်အားဖြင့် (၅၂)ပါးလည်း ဖြစ်သေး၏-ဟူသောအနက်တပါးကိုမှတ်သားသည်။)

(၃၅) မတ္တမေ၀၊ ဣန္ဒြစ်၀တွင်၊ မတ္တ ကန့်ပြ၊ ဧ၀ သန္နိဋ္ဌာန်။

(စိန္တနမတ္တံ စိတ္တံ၊ ယထာပစ္စယံ ဟိ ပ၀တ္တိမတ္တမေ၀ ယဒိဒံ သဘာ၀ဓမ္မာ နာမ။ ဝိဘာ၀ိနီ။ရ၄။ မတ္တသဒ္ဒေန စေတ္ထ အ၀ဓာရဏတ္ထေန ကတ္တုကရဏာနိ နိ၀-တ္တေတိ၊ ဧ၀-သဒ္ဒေန မတ္တသဒ္ဒဿ တဒေ-၀တ္ထံ ဝိဘာ၀ေတိ။ အထ ၀ါ မတ္တသဒ္ဒေန ကတ္တုကရဏနိ၀တ္တနမေ၀ ဒဋ္ဌံ ကရောတိ။ မဏိမဏ္ဍ၊၁။၁၂၆။ မတ္တ-သဒ္ဒါဖြင့် ကတ္တု သာဓန ကရဏသာဓနတို့ကိုနစ်စေသည်။ ဧ၀သဒ္ဒါသည် ထိုနစ်စေသည့်အနက်ကိုပင် ထင်ရှားစေသည်၊ မြဲမြံ ခိုင်ခံ့အောင် ပြုသည်။)

(၃၅) တနည်းမှတ်ကြ၊ မတ္တအထူး၊ ဧ၀ကြူးပြန်၊ ယှဉ်ဘက်လှန်။

(သော ပနာယံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ် ကတ္ထစိ ဝိပဿနာမတ္တာဝသေနေ၀ ဒဿိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂။ ဝိပဿနာမတ္တာဝသေနေ၀ါတိ အ၀-ဓာရဏေန သမထံ နိ၀တ္တေတိ၊ သော ဟိ တသ္မာ ပဋိယောဂီ၊ နၖ သီလာဒိ။ မတ္တာသ-ဒ္ဒေန စ ဝိသေသနိ၀တ္တိအတ္ထေန သ၀ိ-သေသံ သမာဓိ နိ၀တ္တေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ။၁။ ၁၁။ မတ္တာသဒ္ဒါဖြင့် အထူးရှိသောသမာ၀ိကို နှစ်စေသည်။ ဧ၀-သဒ္ဒါဖြင့် ဝိပဿနာ၏ ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သောသမထကိုနှစ်စေသည်။)

ဝေကာရ (ပု) [ဧ၀+ကာရ။ ကရီယတိ ဥစ္စာ-ရီယတီတိ ကာရော၊ သဒ္ဒေါ။ ဧ၀ စ သော ကာရော စာတိ ဧ၀ကာရော။ ရူပန္နာ။၄၂၁။] "ဧ၀" သဒ္ဒါ။ ယော ပနာယမေတ္ထ ဧ၀-ကာရော၊ သော နိယမတ္ထောတိ ဝေ၀ိတ-ဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၅။

ဝေကာရတ္ထ (ပု) [ဝေကာရ+အတ္ထ] ဧ၀-သဒ္ဒါ၏ အနက်။ ဣတိ ကိရာတိ ဧ၀မေ၀၊ ဧတ္ထ ဧ၀ကာရတ္ထေ ကိရသဒ္ဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။

ဝေကာရတ္ထသဟိတ (တိ) [ဝေကာရတ္ထ+သဟိတ] ဧ၀သဒ္ဒါ၏ အနက်နှင့် တကွဖြစ်သော။ သဗ္ဗာနိပိ (ဟိ) ၀ါက္ကာနိ ဧ၀ကာ-ရတ္ထသဟိတာနိယေ၀ အ၀ဓာရဏဖလတ္တာ တေသံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂။ ဣတိ၀ုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁။ (-ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၁၃၂။)

ဝေ၀ (ဗျ) [နိပါတသမုဒါယ] သာလျှင် (= အ၀ဓာရဏအနက်)။ ဧကော ဧ၀ စ သမ-ယော။ မူလဋီ၊၁။၆၀။ ဧ၀စသဒ္ဒေါ နိပါတ-သမုဒါယော အ၀ဓာရဏတ္ထော။ မဓု၊၁။၁၂၉။

ဝ၀ွကတ္ဘာ (ဗျ) [ဧ၀ံ+စ+ကတ္ဘာ] ဤ အ ကြောင်းကြောင့်၊ ထို့ကြောင့်။ ဧ၀ွ ကတ္ဘာ (ဝိဘာ၀ိနီ။ရ၄)တိ နိပါတသမုဒါယော။ ဧ-ကော ၀ါ နိပါတော၊ ဣမိနာ ကာရဏေ-နာတိ အတ္ထေ ပ၀တ္တတိ။ မဏိမဇ္ဈ၊၁။၁၂ရ။ (-ဝိဘာ၀ိနီ။ရ၉။ မဏိမဇ္ဈ၊၁။၁၆ရ။)

ဝေမ၀ိပ္ပါယ (ပု) [ဧ၀ံ+အ၀ိပ္ပါယ] ဤသို့သော အလိုဆန္ဒ။ အထာစရိယ၀မ္မပါလတ္ထေရသ ဧ၀မ၀ိပ္ပါယော သိယာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၈၈။

ဝေမန္ဓ (တိ) [ဧ၀ံ+အန္ဓ] ဤ-ဤသို့သော-အဆုံးရှိသော။ ကေန္ဓိ ၀တ္တမ္ဗသ ဗဟုဘာ-၀တော တသ္မာ ပုစ္ဆာယ အတ္ထော ဧ၀-မန္ဓော ဧ၀မ၀သာနကောဋိတိ နှ ပသီသု။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၁။

ဝေမ၀သာနကောဋိ (တိ) [ဧ၀ံ+အ၀သာန ကောဋိ] ဤ-ဤသို့သော-အဆုံးဖြစ်သော အစွန်းရှိသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဝေမာကာရ (တိ) [ဧ၀ံ+အာကာရ] ဤ-ဤသို့သော-အခြင်းအရာရှိသော။ ယော အညောပိ ဧ၀မာကာရော ဧ၀ံဇာတိကော ပမာဒေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၁။

ဝေမာကာရ၀ိသေသ၀ါစီ (တိ) [ဧ၀ံ+အာ ကာရ၀ိသေသ၀ါစီ] ဤသို့သော အခြင်းအ ရာထူးကို ဟောတတ်သော။ ဧ၀မာကာရ-၀ိသေသ၀ါစီနမ္မိ ဧတေသံ ဧ၀ံသဒ္ဒါနံ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၈။

ဝေမာကုလ (တိ) [ဧ၀ံ+အာကုလ] ဤသို့

နှောင့်ယှက်ရှုပ်ထွေးခြင်းရှိသော။ ဝေမာ-
ကုလံ ဒုဗ္ဗိညေယျသဘာဝဿ ကတ္တာ ဂဏ္ဌိ-
ပဒေသု သမ္မန္ဓော ဒဿိတော၊ သာရတ္ထ၊
၁။၂၂။

ဝေမာဒိက (တိ) [ဝေံ+အာဒိ+က] ဤသို့
အစရှိသော။ "ဣမံ တေမာသံ... ဒါတဗ္ဗော"
တိ ဝေမာဒိကံ ပန နာ ကာတဗ္ဗမေဝ။ ဝိ၊
ဌ၊၂။၉၆၊ (-၁၉၂။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၃။ မ၊ဌ၊၂။၂၉၂။
ဥဒါန၊ဌ။၂၇၈။)

ဝေမာဒိကရဏ (နာ) [ဝေမာဒိ+ကရဏ] ဤ
သို့အစရှိသည်ကို ပြုခြင်း။ "ဣဒ အာဝါသံ
ကရိဿာမာ"တိ ဝေမာဒိကရဏံ ပန
နိမိတ္တကမ္မံ နာမ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၅၁။ (-မ၊ဌ၊
၂။၁၄၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၅။)

ဝေမာဒိဂုဏယုတ္တ (တိ) [ဝေမာဒိဂုဏ+ယုတ္တ]
ဤသို့အစရှိသောဂုဏ်နှင့်ယှဉ်သော (မြတ်
စွာဘုရား)။ ဝေမာဒိဂုဏယုတ္တော ... မဟာ-
ကာရုဏိကော ဘဂဝါ။ အပ၊ဌ၊၁။၁၄၁။

ဝေမာဒိပွဘေဒ (တိ) [ဝေမာဒိ+ပဘေဒ] ဤ
သို့ အစရှိသည် အပြားရှိသော။ ဝေမာဒိပွ-
ဘေဒါ ပန ပရမတ္ထတော အဝိဇ္ဇမာနာပိ။
သင်္ခ်ာ။၅၇။ ဝေမာဒိပွဘေဒါတိ ကသိဏု-
ဂ္ဂါဒိမာကာသနိရောဓကသိဏာဒိဘေဒါ စ။
ဝိဘာဝိနီ။၂၅၄။

ဝေမာနုဘာဝ (တိ) [ဝေံ+အာနုဘာဝ] ဤ
သို့သော အာနုဘော်ရှိသော။ တထာ မဂ္ဂ-
ဖလနိဗ္ဗာနာနိ ဝေမာနုဘာဝါနိ။ နေတ္တိ၊
ဌ။၂၅၈။

ဝေမာယုပရိယန္တ (တိ) [ဝေံ+အာယုပရိယန္တ]
ဤ-ဤသို့သော-အသက်အပိုင်းအခြားရှိ
သော၊သူ။ ဝေမာဟာရော ဝေံသုခဒုက္ခ-
ပွဌိသံဝေဒီ ဝေမာယုပရိယန္တော။ ဝိ၊၁။၅။
ဒီ၊၁။ရရ။ ဒီ၊၂။ရ။ အံ၊၁။၁ဖ၄။ အံ၊၃။၂၂။
နေတ္တိ။၈၄။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။၁၂၉။ စူဠနိ၊ဌ။၄ရ။
နေတ္တိ၊ဌ။၁ရ၁။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉။)

ဝေမာဟာရ (တိ) [ဝေံ+အာဟာရ] ဤအာဟာရ-
ဤသို့သောအာဟာရ-ရှိသော၊သူ။ အထက်
ပုဒ်ကြည့်။

ဝေမေတံ (ဗျ) [နိပါတသမုဒါယ] (၁) ဤ
အတိုင်းမှန်ပါပေ၏။ (အနုမောဒနာအနက်။)
(၂) ဤဆိုအပ်သည့်အတိုင်းပါတည်း။
(သမ္မဒ္ဓိစ္ဆနအနက်။) **(၁)** ဝေမေတံ မဟာ-
ရာဇ၊ ဝေမေတံ မဟာရာဇ၊ သဗ္ဗေ သတ္တာ
မရဏဓမ္မာ မရဏပရိယောသာနာ။ သံ၊
၁။၉၈။ ဝေမေတံ ဣတိ အနုမောဒနတ္ထေ။
နိတိ၊သုတ္တ။၃၈၅။

(၂) ဝေမေတံ သိဒ္ဓေါဝါယမတ္ထော။
ဝိ၊ဌ၊၁။၁၁၉။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၁၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊
၁။၁ရ၁။ စောဒကေန ဝုတ္တမတ္ထံ သမ္မဒ္ဓိစ္ဆိတ္တာ
ပရိဟရိတုံ ဝေမေတံ သိဒ္ဓေါဝါယမတ္ထော"
တိ ဝတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။၃ဖ၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၁၈၃။ ဝေမေတန္တိ ဧတံ တဝ ဝစနံ ဝေ-
မေဝ။ ပဋိသံ၊ဂ်။ ဝေမေတန္တိ နိပါတသ-
မုဒါယော၊ ဝေမေဝါတိ အတ္ထော။ နီ၊
ယော။၁၂၂။

ဝေမေဝံ (ဗျ) [ဝေံ+ဧဝံ။ ရူ၊နှာ။၁၃၄။ နိတိ၊

သုတ္တာနှာ။၃၈၄။] ဤအတူသာလျှင်။ ဝေ-
မေဝံ ဘောတာ ဂေါတမေန အနေကပရိ-
ယာယေန ဓမ္မော ပကာသိတော။ ဝိ၁။ရ။
ဝေမေဝ-လည်းကြည့်။

ဝေမေဝ (ဗျ) [ဝေ+ဝေ။ ဝေ ဝေမေဝ ဝေမေဝံ
ဝေမ္မိ ... ဣစ္ဆေတေ ပဋိဘာဂတ္တေ။ နိတိ၊
သုတ္တာနှာ။၃၈၄။ ရူနှာ။၁၃၄။] ဤအတူ
သာလျှင်။ ဝေမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ။ မ၁။
၃၂ဖ။ မဋ္ဌ၂။၂၂၄။ ဝေမေဝ ဇာတိ ဝိဇ္ဇန္တေ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၁။၃၄။ ဝေမေဝါတိ ဝေမေဝံ။
မူလဋီ၁။၂၅။ ဝေမေဝါတိ သဒ္ဒါ သြပမ-
တ္ထော နိပါတသမုဒါယော ဟောတိ နှ
သာဝဓာရဏတ္ထော။ မဓု၁။ဖ၈။

ဝေမ္မကာရ (တိ) [ဝေံ+ပကာရ] ဤသို့-ဤ-
အပြားရှိသော။ ဝေမ္မကာရာ စောဒနာ
အနဝကာသာ ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၁။၄၁၃။

ဝေမ္မိ (ဗျ) [ဝေံ+ပိ။ ရူနှာ။၁၃၄။ နိတိ၊သုတ္တာ
နှာ။၃၈၄။] ဤအတူ၊ ဤသို့လည်း၊
ဤသို့လျှင်။ ဝေမ္မိ ယော ဝေဒဂူ ဘာဝိ-
တတ္တော။ သုတ္တနိ။၃၂ဖ။ ဝေမေဝ-လည်း
ကြည့်။

ဝေရူပ (တိ) [ဝေံ+ရူပ။ ထိ-ဌ ဝေရူပိ။]
ဤသို့သဘောရှိသော။ ဝေရူပေ(ဝိ၁။၁ရ)တိ
ဝေံဝိဓေ ဝေံဇာတိကေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၁။၁ရ၃။ (-
ဝိ၁။၂ရ၄။ ဒီ၁။၁ဝဝ။ ဒီ၊၂။၂၂၁။ အံ၁။
၁၄၄။ ဥဒါန။၉၃၊၉ရ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ
၂။၁၂၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ ဝိမတိ၁။၁ဝ၁။)
ဝေရူပါနိ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၂)တိ ကဗန္ဓဝတ္ထု-
သဒ္ဒိသာနိ။ ဝိမတိ၁။၂၄ဝ။ (-ဝိဘာဝိနီ။
၁၃၃၊၁၅၅။ မဂ်ိမဋ္ဌ၊၁။၄၁၁၊၄၉ဖ။) ဝေံ
ရူပံ သဘာဝေါ ယသ္သာတိ ဝေရူပေါ
နိဂ္ဂဟိတလောပဝသေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉ရ။
သရသိ တွံ မဟာရာဇ ဝေရူပီ ဝါစ
ဘာသိတာ။ ဝိ၁။၅၄။ ဝေရူပိ(မ၊၂။၁၄ဖ)တိ
ဝေံဇာတိကာ။ မ၊ဋ္ဌ၃။၁၃၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၁။၂၅ဖ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃ရ။ မ၊ဋ္ဌ၁။၂၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၁။၃၄၂။)

ဝေရူပဂုဏ (တိ) [ဝေရူပ+ဂုဏ] ဤသို့ သ
ဘောရှိသော ဂုဏ်ရှိသော၁သူ။ သတိမ-
တန္တိ ဝေရူပဂုဏာနံ တေသံ သတိယာ
သမန္နာဂတာနံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါနံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၂။
၁၄ရ။ (-ကခ်ိ၊ဋီ။၂။)

ဝေရူပဂုဏသမဂ္ဂီ (တိ) [ဝေရူပဂုဏ+သမဂ္ဂီ]
ဤသို့သဘောရှိသော ဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော။
ဝေံ ပုညကိရိယာယ သဉ္ဇသာဟတော
ဝေရူပဂုဏသမဂ္ဂီတာ စ နိယတော ဒိဋ္ဌ-
ဓမ္မိကာဒိအတ္ထသမ္ပါဒနံ။ သာရတ္ထ၁။၄၅၈။

ဝေရူပပရိကၠာရ (တိ) [ဝေရူပ+ပရိကၠာရ] ဤ
သို့သဘောရှိသော ပရိကၠရာရှိသော၁သူ။ ဥ-
ဒ္ဒေသော နာမ ယေန တေ ဝေရူပပရိ-
ကၠာရာတိ ဥဒ္ဒိသန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၂။၂၃ရ။

ဝေရူပိ (ထိ) ဝေရူပ-ကြည့်။

ဝေသဒ္ဒ (ပု) [ဝေ+သဒ္ဒ] ဝေ-သဒ္ဒါ။ ဥဘယတ္ထ
ဝေသဒ္ဒေန နိယမော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ
၂။၁ဝ။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၃ရ။ သာရတ္ထ၂။၂။၁ရ၃။
သီ၊ဋီ၊သစ်၂။၄ဝရ။)

ဝေါစာရ (တိ) [ဝေံ+အာစာရ] ဤသို့-ဤ
သို့ရှိအပ်သော-ဤသို့သဘောရှိသော-

အကျင့်ရှိသောသူ။ ဝေါစာရာ(ဝိ၊၂။၃၁၃)တိ ဝေ်အာစာရာ၊ ယာဒိသော တုမှာကံ အာ-စာရော၊ တာဒိသာ အာစာရာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၈၉။ ကခ်ီ။၃၀၄။

ဝေါဒိသတ္တိ (ထီ) [ဝေါဒိ+သတ္တိ] ဝေအစရှိသော သဒ္ဒါ၏ အစွမ်းသတ္တိ။ ဝေါဒိသတ္တိယာ စေဝ၊ အညတ္ထာပေါဟနေန စ။ ဒ္ဒိဓာ သဒ္ဒါ အ-တ္ထန္တရံ၊ နိဝတ္တေတိ ယထာရဟံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၁၅၀။

ဝေါနန္ဆရ (တိ) [ဝေ+အနန္တရ] ဝေ-သဒ္ဒါ အ ခြားမရှိသော။ တတော ဝေ ဟိတိအာ-ဒိနာ ဝုတ္တသောတပတိတံ ဝေါနန္တရေန ဝစနေန သမတ္ထယတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၃၃။

ဝေ့ပမ (တိ) [ဝေ်+ဥပမာ] ဤဥပမာရှိသော။ ဝေ်သမ္ပဒ-ကြည့်။

သံ (တိ) [ဣမ(ဣဒံ)+နံ-ဝိဘတ်။ ဣမ(ဣဒံ) ကို ဒပြု။ နံ-ဝိဘတ်ကို သံ ပြု] ဤ...တို့. အား။ ဤ...တို့၏။ သဗ္ဗသိမသေ ဝါ။ ကစ္စည်း။၁ရ၁။ ရူ။၂၂၀။ ဣဒသေ သဗ္ဗသ။ ဣဒံသဒ္ဒသ သဗ္ဗသေ၀ ကောရော ဟော-တိ ဝါ သုနံဟိဣစ္ဆေတေသု။ ... ဒေသု ဣမေသု၊ ဒေသံ ဣမေသံ၊ ဟေ ဣမေဟိ။ နီတိ၊သုတ္တ။၃၅၆။

သေ[1] (ပု) [ဒေ+သိ-ဝိဘတ်။ တ-ကို သ ပြု သိ-ကို ဩပြု ဩ-ကိုချေ၍ အ-လာ။(ထီ-ဌ်ဒေသာ) ဒေ (သံ)] ဤ...သည်၊ ထို...သည်။ ဒေသေ၀ ဟေတု ဒေ၀ နိဒါနံ ဒေ သ-မုဒယော ဒေ ပစ္စယော တဏှာယ၊ ယဒိဒံ ဝေဒနာ။ ဒီ၊၂။၅(-၄ဇ။မ၊၂။၁၀ဇ။) ပကတိ ခေါ ဒေ။ ဒီ၊၁။၁၆၀။

သေ[2] (တိ) [ဣသ+ဏ။ ဒေ+အ။ ဒေ (သံ)] ရှာမှီးသော၊သူ။ သဒ္ဓါပကတမေသာနံ၊ ဒါ-တ၀ေ တဒမည်ိသု။ သုတ္တနိ။၃၂၃။ သော-နန္ဒိ ဒေန္ဒိတိ ဒေ၊ တေသံ ဒေါနံ၊ ဒေသမာနာနံ ပရိယေသမာနာနန္ဒိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၅၀။

သေက (တိ) [(ဣသ)ဒေ+ဏ္ဍ] ရှာမှီးတတ်-ပြည့်စုံစေတတ်-သော၊သူ။ သီလက္ခန္ဓာ-ဒိနံ ဒေသကေဟိ ဗုဒ္ဓါဒိဟိ ဣသိဟိ ပ၀ေ-ဒိတံ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂၊၂၆၂။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၆၁။ ဒေ-သကေဟိတိ ဂ၀ေသကေဟိ သပရသ-နွာနေ သမ္ပါဒကေဟိတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၁၄၄။

သေတိ[3] (ကြိ) [ဣသ (ဣသိ၊ဒေ၊ဒေ) + အ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၁ရ၃၊၁ဝ၁၊၁ဝ၈၊ ၁ဇ၀။ ဓာတ္တတ္ထ။၂၃၊၃၅။ ဓေတိ (သံ)] (၁) ရှာမှီး၏။ (၂) အစဉ်လိုက်၏။ (၃) သွား-ကူးသွား-၏။ (၄) ရှာဖွေ-စူးစမ်းဆင်ခြင်-၏။ (၅) စူးစမ်းဆင်ခြင်-သိမြင်-၏။

(၁) ရှာမှီး၏။ သမ် ဒေသတိတိ သမာဓိ (ပဋိသံ။၄၈)တိအာဒိသု သမန္ဒိ အပ္ပနံ၊ ... တံ သမ် ဒေသတိ အဇ္ဈာသယ၀သေန ဂ-ဝေသတိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၂၀။ ဒေသတိ(ထေ ရ။၃၃၆)တိ ပရိယေသတိ။ ထေရ၊ဌ၊၂။ ၃၄၂။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။ဇ။ အံ၊ဌ၊၃။၂ရ၃။ အဘိ၊ ဌ၊၂။၃၁၄။ အပ၊ဌ၊၁။၁၄၃။ အပ၊ဌ၊၂။ဇ၁။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၁၆။) **သေန္ဒိ**— မ၊ဌ၊၁။၂၁၁။

သံ၊ဌ၊၂။၂၀၊၂၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။ ၁၂၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၀၂။ **သောမိ**— အပ၊၁။၂၈။ အပ၊ဌ၊၁။၂၅၈။ **သေတု**— မ၊ဌ၊၂။၂၇၈။ **သေ**—မ၊၃။၃။ ကခ်ီ၊ဌ်။၂။ မူလဋီ၊၂။၂။ **သေတိ**ကသဓာတု အဒ္ဓတ္တနိ ဤဝိဘတ္တိ ရသံ်ကတ္တာ ရူပ်။ မဓု၊၁။၁၆။ **သေသာမိ**—အံ၊ဌ၊၂။၃၀၀။ စရိယာ၊ဌ။၅၆။ **သေသံ**—ဇာ၊၁။၂၄၇။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၇၈။

(၂) အစဉ်လိုက်၏။ နှ ဂ၀ေသတိတိ နှ ဂန္ဓံ့ သေတိ နှ ဣစ္ဆတိ နာနုဂစ္ဆတိတိ ဝါ။ မူလဋီ၊၁။၂၅။

(၃) သွား-ကူးသွား-၏။ ပါရေသိ နာမ ပရတိရံ့ သေတိ၊ ပရတိရံ့ ဂန္ဓကာမော ဟောတိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၁၆။

(၄) ရှာဖွေ-စူးစမ်း ဆင်ခြင်-၏။ **ဧ-သေယျ**—သလ္လကတ္တော သေနိယာ သလ္လံ ဧသေယျ။ မ၊၃။၃။ ဧသေယျာတိ ဂမ္ဘီရံ ဝါ ဥတ္တာနံ ဝါ ဝိမံသေယျ။ မ၊ဌ၊၄။၂။

(၅) စူးစမ်းဆင်ခြင်-သိမြင်-၏။ **သေ**— အဒ္ဒသန္တိ ပဿိ၊ အဒ္ဒက္ခိန္တိ ဩလောကေသိ၊ အပဿိန္တိ သေ။ စူဠနိ၊ဌ။၈၅။

သေတိ[2] (ကြို) [ဣသ (ဣသု)+အ+တိ။ နိတိ၊ ဓာ။၁၉၀။ ဓာတ္ဌတ္ထ။၂၃၊၂၄။ ဧမေတိ (သံ)] အလိုရှိ၏။ တောင့်တ၏။ ယေပိ တဏှာ-ဝသေန ရူပေ သေန္တိ။ မဟာနိ။၂၆။ သေန္တိတိ ပစ္စာသီသန္တိ။ မဟာနိ၊ဌ။၉၃။ သေတိ[3] (၂) လည်းကြည့်။

သေတု (ကြို) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ) + အ+ တု] ရှာမှီးလော့။ သေတိ[3] (၁) ကြည့်။

သေန (တိ) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ)+ယု] (၁) ရှာမှီးသော၊သူ။ (၂) ရှာမှီးအပ်သော။ (၁) ပရိနိဋ္ဌိတမေသနာ၊ တေန ယာပေန္တိ သု-ဗ္ဗတာ။ သံ၊၁။၂၃၈။ ပရိနိဋ္ဌိတမေသနာတိ ပရေသံ နိဋ္ဌိတံ ပရယရေ ပဏ္ဏံ ဘိက္ခာ-စာရ၀တ္တေန ဧသမာနာ ဂ၀ေသမာနာ။ သံ၊ဌ၊၁။၃၂၃။ မဟန္တေ သိလာဒိ၀ေန္ဓေ သေ-နတော မဟာဣသိ။ အပ၊ဌ၊၂။၁၉၃။ (-စရိယာ၊ဌ။၂၆၂။) (၂) နေက္ခမ္မာဒီနိယေ၀ တ၀ဒတ္ထိကေဟိ ဝိညူဟိ သေယန္တိတိ ဧ-သနာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၄၄။ ဧသနာ-လည်း ကြည့်။

ဧသနဋ္ဌ (ပု) [(ဧသန) ဧသနာ+အတ္ထ] ရှာမှီး တတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသောအနက်၊ ရှာမှီးခြင်းအနက်။ ဇရာမရဏံ ကိုနိ၁ါနံ၊ ကိသမုဒယော၊ ကိဇာတိကံ၊ ကိပ၁ဝန္တိ ဧ၀ံ ဧသနဋ္ဌေန သစ္စံ။ ပဋိသံ။၂၉၉။ (-ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၀၂။ ဝိမာန၊ဌ။ရ၅။ ပေတ၊ဌ။၉၂၊၂၄၈။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂ရ၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ်၊ ၁။၂၉၁။)

ဧသနတဏှာ (ထီ) [ဧသနာ+တဏှာ] ရှာမှီး ကြောင်း-ရှာမှီးခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော-တဏှာ။ ယာယ တဏှာယ အဇပ္ပ၊ထသက္ခိ-ပ၊ထာဒီနိ ပဋိပဇ္ဇိတ္တာ ဘောဂေ ဧသတိ ဂ၀ေသတိ၊ အယံ ဧသနတဏှာ နာမ။ ဒီ၊ဌ၊၂။ရ၉။ အံ၊ဌ၊၃။၂ရ၃။ ဧသနတဏှာတိ ဘောဂါနံ ပရိယေသနဝ၀ေန ပ၀တ္တတဏှာ (ပ၀တ္တာ တဏှာ)။ ဒီ၊ဌ်၊၂။၉၈။ အံ၊ဌ်၊၃။ ၂၉၁။ (-သာရတ္ထ၊၃။၄ရ၉။)

သေနဗဟုလ (တိ) [သေနာ+ဗဟုလ] ရှာမှီးခြင်းများသောသူ။ သမောက္ခာယနဗဟုလောတိ သေနဗဟုလော။ မဟာနိ၊ ဌ။၄၀၆။

သေနဘာဝရသ (တိ) [(သေန+ဘာဝ=) သေနဘာဝ+ရသ] ရှာမှီးတတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော ကိစ္စရှိသော။ တေနာကာရေန သေနဘာဝရသာ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၉၁။

သေနသီလ (တိ) [သေနာ+သီလ] ရှာမှီးခြင်းအလေ့-ရှာမှီးလေ့-ရှိသော၊သူ။ ယရမေသိ-နောတိ ယရံ သေသိနော၊ ဂေဟေ ဌတ္တာ ယရာဝါသံ ဝသန္တာ ဘောဂူပကရဏာနိ စေဝ ဂဟဋ္ဌသီလာနိ စ သေနသီလာတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၃၂၄။ (-ဥဒါန၊ ဌ။၁၆၄။)

သေနာ (ထီ) [(၁) ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ)+ယု+အာ(ဣတ္ထီပစ္စည်း။) (၂) ဣသ (ဣသု)+ယု+အာ။ မေဏာ (သံ)] (၁)(က) ရှာမှီးခြင်း။ (ကာမကိုရှာမှီးခြင်း၊ ဆွမ်း စသော ပစ္စည်းလေးပါးကိုရှာမှီးခြင်း-စသည်။) (ခ) စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း။ (ဂ) အသက်မွေးခြင်း။ (၂) ရှာမှီးကြောင်း(တရား)။ (၃) ရှာမှီးအပ်သော (တရား)။ (၄) လိုချင်တောင့်တခြင်း။

(၁)(က) ရှာမှီးခြင်း။ (ကာမကို ရှာမှီးခြင်း၊ ဆွမ်းစသော ပစ္စည်းလေးပါးကို ရှာမှီးခြင်း-စသည်။) တိသော သေနာ၊ ကာ-မေသနာ ဘဝေသနာ ဗြဟ္မစရိယေသနာ။ ဒီ၊၃။၁၈၁။ (-အဘိ၊ဝိ။၃၆၆။ အပ၊၂။၁ရ၈။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁ရ၂၊၂၃၅။ အံ၊ဌ၊၁။၁၉။ အံ၊ဌ၊၂။ဖ၁၊ ၃၀၀။ အံ၊ဌ၊၃။၂၉၂။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၉၅။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄ဖ၆ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃။ မဟာနိ၊ ဌ။ရ၆။) ဣတိ ဒိသ္မာ စရာမိ သေနံ။ ထေရ။ ၂၄ရ။ စရာမိ သေနံ ဘိက္ခာစရိယံ ကရောမိတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဌ၊၁။၃၁၂။ သေနာယ ဒုရာသဒါ။ အပ၊၁။၂၀။ သေနာယ ဂဝေသနာယ ပစ္စယပရိယေသနာယ ဂစ္ဆန္တီတိ သမ္မန္နော။ အပ၊ဌ၊၁။၂၄၅။ (-ဇာ၊၁။၃ရ၊၉ရ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၀။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၁။)

သေနာသည် အာမိသေသနာ၊ ဓမ္မေသနာ-ဟု (၂)ပါးရှိသည်။ ပစ္စည်းလေးပါကို ရှာမှီးခြင်းသည် "အာမိသေသနာ" မည်၏။ တရားကို ရှာမှီးခြင်းသည် "ဓမ္မေသနာ" မည်၏။ အံ၊၁။၉၂။ အံ၊ဌ၊၂။ဖ၁။ ထို့အပြင် ပါဠိတော်တို့၌ "ကာမေသနာ၊ ဘဝေသနာ၊ ဗြဟ္မစရိယေသနာ" ဟု သေနာ(၃)ပါးလည်းလာသည်။ ကာမကို တောင့်တခြင်း, ရှာမှီးခြင်း, သုံးဆောင်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သောရာဂသည် "ကာမေသနာ"မည်၏။ ရူပဘဝ အရူပဘဝတို့ကို တောင့်တခြင်း, ရှာမှီးခြင်း, ထိုဘဝ၌ မွေ့လျော်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သောရာဂသည် "ဘဝေသနာ" မည်၏။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသည် "ဗြဟ္မစရိယေသနာ" မည်၏။ တရားကိုယ်မှာ ရာဂ, ဒိဋ္ဌ-တို့ ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့နှင့် ယှဉ်သော "ကံ" သည်လည်း "သေနာ" မည်သည်။ သမာပတ်မှတသော အခါ စကြိုကြွလျက် စာန်အဂ်ါကို သာယာသော ဗြဟ္မာတို့အား ဖြစ်သော အကုသိုလ်ကာယကံသည်လည်းကောင်း၊ "သြော်-ချမ်းသာစွ၊ ချမ်းသာစွ"ဟု နှုတ်မြွက်လျက်

သာယာသောဗြဟ္မာတို့အားဖြစ်သော အကုသိုလ်ဝစီကံသည်လည်းကောင်း၊ စိတ်သက်သက်ဖြင့် သာယာသော ဗြဟ္မာတို့အား ဖြစ်သော အကုသိုလ် မနောကံသည်လည်းကောင်း "ဘဝေသနာ"မည်သည်။ ဒီ၊၃။ ၁၈၁။ အဘိ၊ဝိ။၃၈၁။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၈၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။ မူလဋီ၊၂။၂၂၃။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ-ဟူသော ဗြဟ္မစရိယသနာကို သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ငြိမ်းစေသည်။ "မဂ္ဂ ဗြဟ္မစရိယကိုရှာမှီးအံ့" ဟုဖြစ်သော အလိုဆန္ဒသည်လည်း "ဗြဟ္မစရိယသနာ" မည်သည်၊ ယင်းကို အရဟတ္တမဂ်ဖြင့် ငြိမ်းစေသည်။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀-၁။

(၁) စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း။ သမန္နေ-သနာတိ ဃနာ ပရိယေသနာ ဥပပရိက္ခာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ (၈) အသက်မွေးခြင်း။ ဂေ-န္ဓဝေါဒါတ-ကြည့်။

(၂) ရှာမှီးကြောင်း (တရား)။ ဃနာ-ဘာဝနာ-ကြည့်။ (၃) ရှာမှီးအပ်သော (တရား)။ ဃနာသုည-ကြည့်။

(၄) လိုချင်တောင့်တခြင်း။ ဧဋ္ဌိတိ ဣစ္ဆနာ။ ... ဃနာတိအာဒိနိ ဧဋ္ဌိတိအာ-ဒိနံ ဝေဝစနာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၆။ (-ဣတိ ဝုတ်။ ၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၈၆။) ကာမေသနာတိ ကာမာနံ ဃနာ ဂဝေသနာ မဂ္ဂနာ ပတ္ထနာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။

ဃနာကာလ (ပု) [ဃနာ+ကာလ] ရှာဖွေ စူးစမ်းရာအခါ။ သလ္လသ ဃနာကာလော အဗ္ဗုဟနာကာလော။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၁ ၂။

ဃနာနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဃနာ+နိဒ္ဒေသ] ရှာမှီးခြင်း-ဃနာ-တို့ကို အကျယ်-ညွှန်ပြ-ပြဆို-ရာ အပိုင်း။ ဃနာနိဒ္ဒေသေ သခ်ေ-ပတော တတ္ထ ကတမာ ကာမေသနာတိ-အာဒိနာ နယေန ဝုတ္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၇၇၊

ဃနာပသုတ (တိ) [ဃနာ+ပသုတ] ရှာမှီးခြင်းငှါ အားထုတ်သော၊သူ။ နဂ္ဂါ စ-ဂ္ဂိမာသီနော၊ ဃနာပသုတော မုနိ။ မ၊ ၁။၁၁၃။ ဃနာပသုတောတိ သုဒ္ဓိဃန-တ္ထာယ ပသုတော ပယုတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။ (-ဇာ၊၁။ ၂ ၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၄။)

ဃနာဘာဝနာ (ထီ) [ဃနာ+ဘာဝနာ] ရှာမှီးကြောင်းဘာဝနာ။ (အပ္ပနာကို ရှာမှီးကြောင်းဖြစ်သော ဘာဝနာ။) စတဿော ဘာဝနာ ဃနာဘာဝနာ ပဋိလာဘဘာ-ဝနာ။ ပဋိသံ။ ၂၈။ ဃနာဘာဝနာတိ အ-ပ္ပနာပုဗ္ဗဘာဂေ ဘာဝနာ၊ သာ ဟိ အပ္ပနံ ဃန္ဓိ ဇောယာတိ ဃနာတိ ဝုတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ ၂ ၂။

ဃနာဝဂ္ဂ (ပု) [ဃနာ+ဝဂ္ဂ] ဃနာ၀ဂ်၊ ဃနာသုတ် စသော သုတ်(၁၁)ခုတို့၏ အပေါင်း။ (သံ၊၃။၅၀-၅၄။) ဃနာ၀ဂ္ဂေ ကာမေသနာတိ ကာမာနံ ဃနာ ဂ၀ေ-သနာ မဂ္ဂနာ ပတ္ထနာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။

ဃနာသုည (ထီ၊နဝ) [ဃနာ+သုည] (၁) ရှာမှီးအပ်သောနေကျမှုစသည်ပင်လျှင် (ကာ

မစ္ဆန္ဒ-စသည်မှ)-ဆိတ်သုဉ်းခြင်း-ဆိတ်သုဉ်းသောတရား။ (၂) (နေကွမ္မစသည်ကို) ရှာမှီးခြင်းသည်ပင်လျှင် (ကာမစ္ဆန္ဒ စသည်မှ)-ဆိတ်သုဉ်းခြင်း-ဆိတ်သုဉ်းသောတရား။

(၁)(၂) တတ္ထ ကတမံ သေနာသုညံ — နေကွမ္မေသနာ ကာမစ္ဆန္ဒေန သုညာ။ ပဋိသံ။၃၆၃။ နေကွမ္မာဒိသေနာ ကာမစ္ဆန္ဒာဒိနာ သုညာတိ သေနာသုညံ။ ပဋိသံ၊ ၁။၂။၂၃၉။ နေကွမ္မေသနာဒီသု နေကွမ္မာဒိနိယေ၀ တဒတ္ထိကေဟိ ဝိညူဟိ သေယ်ဿန္တိတိ သေနာ။ အထ ၀ါ — ပုဗ္ဗဘာဂေ နေကွမ္မာဒိနံ သေနာပိ ကာမစ္ဆန္ဒာဒိဟိ သုညာ။ ပဋိသံ၊၁။၂။၂၄၄။

သေနာဟေတု (ပု) [သေနာ+ဟေတု] ရှာမှီးခြင်းဟူသော အကြောင်း။ သော သေနိ-ယာပိ သလ္လသ သေနာဟေတု ဒုက္ခာ တိဗ္ဗာ ကဋုကာ ၀ေဒနာ ၀ေဒိယေယျ။ မဂ္ဂ။၃။

သေနိသလာကာ (ထီ) [သေနိ+သလာကာ] ငြောင့်ရှာတန်၊ ငြောင့်ရှာမ္ဘေတန်၊ ဆူးငြောင့်ထွင်တန်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သေနိ (ထီ) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ) +ယု+ဣ (ဣတ္ထိ ပစ္စည်း။] ငြောင့်ရှာတန်၊ ငြောင့်ရှာမ္ဘေတန်၊ ဆူးထွင်တန်။ သော ဘိသက္ကာ သလ္လကတ္တော သေနိယာ သလ္လံ သေယျ။ မဂ္ဂ။၃။ သေနိယာတိ သေနိသလာကာယ အန္ဓမသော နန္ဓကဝဋ္ဋိယာပိ။ မဂ္ဂ၊၄။၂။ (ဝိ၊ ပိ၊ဓာန်-၌ (ထီ) [ဣသာန+ဏ] "အရ္ဓ ပြောက်အရပ်" ဟုလည်းပါရှိသည်။)

သေနိယ (တိ) [(၁) ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ) +အနိယ။ (၂) ဣသ(ဣသု)+အနိယ] (၁) ရှာမှီးအပ်သော။ (၂) တောင့်တအပ်သော။ (၁)(၂) ကိလေသကာမောပိ ဟိ ကာမိတန္ဒိ ပရိကပ္ပိတ၀သေန ဝိဓိနာ စ အဓိက-ရာ၀ေဟိ သေနိယော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၂။ သေနာ (၁)(၂) လည်းကြည့်။

သေန္ဓ (တိ) [(၁) ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ) +အန္ဓ။ (၂) ဣသ(ဣသု)+အန္ဓ] (၁) ရှာမှီးသော၊ သူ။ (၂) လိုချင်တောင့်တသော၊သူ။ (၁) ဝိမုတ္တိပုပ္ပံ သေန္ဓော၊ ဘ၀သံသာရမောစနံ။ အပ၊၁။၂၉။ ထေရ၊၁။၂။၃၈။ သေန္ဓော ဂ၀ေသန္ဓော။ အပ၊၁။၂၅၈။ (-ဝိ၊၁။ ၁၅၈။ ဝိ၊၁၊၄။ ၂၀၁။ ဒီ၊၁။၂။၂၉၅။ မ၊၁။ ၁၉၉။ သံ၊၁။၁။၃၀၄။ သံ၊၁။၂။၂၂။ သံ၊၁။၃။၁၄၅။ အံ၊၁။၃။၃၃။ ပဋိသံ၊၁။၂။ ၂၀၂။ သုတ္တနိ၊၁။၁။၂၂၉။ အပ၊၁။၁။၃၁၄။ ဇာ၊၁။ ၅။၂၉၀။ မ၊ဋီ၊၁။၂၉၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၈။) (၂) သောန-ကြည့်။

သေန္ဓိ[1] (ကြို) [ဣသ (ဣသိ၊သေ၊သေ) + အ +အန္ဓိ] ရှာမှီးကုန်၏။ သေတိ[1] (၁) ကြည့်။

သေန္ဓိ[2] (ကြို) [ဣသ(ဣသု)+အ+အန္ဓိ] အလိုရှိကုန်၏။ တောင့်တကုန်၏။ သေတိ[2]ကြည့်။

သေမတ္ထ (ပု) [တေ+အတ္ထ] ဤအနက်။ ပတ္တမက္ခနတေလပ္ပဘုတိဟိ စ ဥပမာဟိ သေမတ္ထော ဝိဘာ၀ေတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၂။

သေမာန (တိ) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ) + အ+မာန] ရှာမှီးသော၊သူ။ ပရိနိဗ္ဗိတ-မေသာနာ(သံ၊၁။၂၃၈)တိ ပရေသံ နိဗ္ဗိတံ ပရယရေ ပဏ္ဍံ ဘိက္ခာစာရဝတ္တေန ဧသ-မာနာ ဂဝေသမာနာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။ (-ဇာ၊၁။၂၈၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၀။) သေမာနာ ပရိယေသန္တာ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၃၄၂။

သောန (တိ) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ)+အ+မာန။ မာန ကို အာန ပြု။ ရူ၊နှာ။၃၉၉။ မောဂ်၊ ၅။၁၆၂။] ရှာမှီးတတ်သော၊သူ။ မနုဿ-ဗလိမေသာနော(ဇာ၊၁။၃၈၄)တိ မနုဿဗလိ ဂဝေသန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂၁။ အတ္တနော သုခမေသာနော၊ ပေစ္စ သော နု လဘတေ သုခ(ဥဒါန။၈၉)န္တိ သော ပုဂ္ဂလော အ-တ္တနော သုခံ ဧသန္တော ဂဝေသန္တော ပ-တ္ထေန္တော... သုခံ နု လဘတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၉၈။ အတ္တနော သုခံ ဧသာနော ဧသ-မာနော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၈၅။ (-သံ၊၁။၂၃၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈ရ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၁၉။)

သောမိ (ကြို) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ)+အ+မိ] ရှာမှီး-အုံ့-၏။ သေတိ ၁ (၁) ကြည့်။

သေ (ကြို) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ)+ဣ] စူးစမ်းဆင်ခြင်-သိမြင်-ပြီ။ သေတိ (၅) ကြည့်။

သေ ၁ (ကြို) [ဣ+အ+သိ။ အာ+ဣ+အ+သိ။] လာ၏။ ဧတိ (၅) ကြည့်။

သေ ၂ (ကြို) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ)+ဣ] ရှာမှီးပြီ။ သေတိ ၁ (၁) ကြည့်။

သေကတ္ထမ္ဘ — သေကာထမ္ဘ-ကြည့်။

သေကဋ္ဌာယိဋ္ဌိတ (တိ) [သေကဋ္ဌာယီ+ဋ္ဌိတ] မတုန်မလှုပ်-အမြဲ-တည်သော တံခါးတိုင်ကဲ့သို့ (မတုန်မလှုပ်) တည်သော။ သဿတော အတ္တာ စ လောကော စ ဝဏ္ဏော ကူဋဋ္ဌော သေကဋ္ဌာယိဋ္ဌိတော။ ဒီ၊၁။၁၃။ (-သံ၊၂။ ၁ရ၃။) သေကဋ္ဌာယိဋ္ဌိတောတိ သေက-ဋ္ဌာယီ ဝိယ ဟုတ္တာ ဋ္ဌိတော သေကဋ္ဌာယိ-ဋ္ဌိတော၊ ယထာ သုနိခါတော သေက-တ္ထမ္ဘော နိစ္စလော တိဋ္ဌတိ၊ ဧဝံ ဋ္ဌိတောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉ရ။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၆၉။) ဋ္ဌိတောတိ နိစ္စလံ ပတိဋ္ဌ-တော။ ... တိဋ္ဌတိတိ ဌာယီ၊ သေကာ စ သာ ဌာယီစာတိ သေကဋ္ဌာယီ၊ ဝိသေသန-ပရနိပါတော စေသ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၅။

သေကဋ္ဌာယီ (တိ) [သေကာ+ဋ္ဌာယီ] မတုန်မလှုပ်-အမြဲ-တည်သော တံခါးတိုင်။ အ ထက်ပုဒ်ကြည့်။

သေကာ (ထီ၊နှ) [ဧသ+ဣက။ ဣသု+ဣက။ ဓာန်၊ဋီ။၂၀၄။ ဧဒီက (သံ)] (၁) တံခါးတိုင်။ (၂) တံခါးတိုင်နှင့်တူသော (တဏှာ၊ သဒ္ဓါ)။ (၃) သေကာ-မည်သောနိုင်ငံ။

(၁) ကော သေကာ သောဝဏ္ဏမယာ။ ဒီ၊၂။၁၄၀။ သေကာ သေကတ္ထမ္ဘော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။ သြမဒ္ဒ ဒီပ္ပ ပလိယံ၊ သေကာနိ စ အဗ္ဗဟာ။ ဇာ၊၁။၄ရ။ (-အပ၊၁။၄ရ။ ဇာ၊

၂။၂၈၂။ အပ၊၆။၁။၁၁၈၊၃၂၂၀။ ဇာ၊၆၊ရ။ ၁ရ၅။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၄။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၆။)

(၂) အဗ္ဗုဇ္ဇေသိကော သေကာတိ ဝဋ္ဋမူလိကာ တက္ကာ၊ အယံ ဟိ ဂမ္ဘီရာနုဂ-တဋ္ဌေန "သေကာ"တိ ဝုစ္စတိ။ မဟာနိ၊ ၆။ရ၂။ (-မ၊၆၊၂။၂၂။ အံ၊ဌီ၊၃။၂၈။) သေ-ကာထမ္ဘ (၂) လည်းကြည့်။

(၃) သေကာနံ ဥက္ကတသ္မိ၊ နဂရဝေ ပက္ကကတေ ရမ္မေ။ ဝိမာန။၆၃။ သေကာ-နန္တိ သေကာရဋ္ဌသ။ ဝိမာန၊၆။၁၈၁။

သေကတ္ထမ္ဘ၊ သေကာထမ္ဘ (ပု) [သေကာ+ထမ္ဘ] (၁) တံခါးတိုင်။ (၂) တံခါးတိုင်နှင့် တူသော (သဒ္ဒါ စသည်။)

(၁) သောဘန္တိ သေကာထမ္ဘာ၊ သုဘာ ကဉ္ဇနတောရကာ။ အပ၊၁။၃။ သေကာ-ထမ္ဘာ နာမ နဂရဒ္ဒါရေ သောဘနတ္ထာယ နိခါတာ ထမ္ဘာ။ အပ၊၆။၁။၁၁၈-၉။ တံ ပနေတံ သေကာထမ္ဘံ ဣဋ္ဌကာဟိ ဝါ ကရောန္တိ သိလာဟိ ဝါ ခဒိရာဒီဟိ ဝါ သာရရုက္ခေဟိ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၈၁။ ဥမ္မာရေ သေကာထမ္ဘေ၊ ဣန္ဒခီလော မတောထ စ။ ဓာန်။၁၀၀ရ။ (-အံ၊ဌ၊၃။၃၁၊၁၈၃။ သီ၊ဌီ၊ သစ်၊၁။၃၃ရ။ အံ၊ဌီ၊၃။၂၈။) နဂ ဣဋ္ဌန္တိတံ သေကတ္ထမ္ဘော ဝိယ ဌိတတ္တာ နဂ စလန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၅၁၊ (-၉ရ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၀၈။ မ၊ဌ၊ ၂။၂၂။ မ၊ဌ၊၃။၁၅၉။ သံ၊ဌ၊၂။၃၁၀။ မဟာနိ၊ ၆။ရ၃။ ဇာ၊ဌ၊၂။၈၆။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁ရ၅။ သံ၊ ဌီ၊၂။၂၆၄။) သေကတ္ထမ္ဘော ဣန္ဒခီလော နဂရသောဘနော အလင်္ကာရတ္ထမ္ဘော။ ဒီ၊ ဌီ၊၂။၁၉၃။

(တံခါးတိုင်ကို ကျောက်, အုတ်, ရှားသား စသော အနှစ်ရှိသောသစ်သားတို့ဖြင့်တည် ဆောက်ကြသည်။ မြို့ကို လုံခြုံစေရန် အတွက်ဖြစ်မူ မြို့ပြင်ပ၌ တည်ဆောက်ကြ၍၊ အဆင်တန်ဆာအတွက်ဖြစ်မူ မြို့တွင်း၌ တည်ဆောက်ကြသည်။ (၈) တောင်, (၁၆)တောင်, အတောင်(၂၀) ရှိသောတိုင်တို့ကို မြေဝင်တစ်ဝက်မျှပ်နှံ၍ ရှစ်မြောင့်တိုင် အဖြစ် တည်ဆောက်ကြသည်။ ဆင်တို့က အစွယ်ဖြင့် ထိုးသော်လည်း မတုန်မလှုပ် နိုင်အောင် အင်္ဂတေများ လိမ်းကျံကြသည်။ အကျယ်ကို-အံ၊ဌ၊၃။၁၈၁-ကြည့်။)

(၂) သဒ္ဒေသိကောတိ သဒ္ဒံ သေကာ-ထမ္ဘံ ကတ္တာ အရိယသာဝကော။ မ၊ဌ၊၃။ ၁ရ၃။ (-အံ၊ဌ၊၂။၁ရ၃။)

သေကာနာမက (တိ) [သေကာ+နာမ+က] သေကာအမည်ရှိသော။ တာ ကိရ ကဿ-ပဿ ဘဂဝတော ကာလေ သေကာနာ-မကေ ရဋ္ဌေ ပက္ကကတေ နာမ နဂရေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တာ။ ဝိမာန၊ဌ။၁ရ၉။

သေကာရဋ္ဌ (နာ) [သေကာ+ရဋ္ဌ] သေကာ မည်သော-တိုင်း-နိုင်ငံ။ သေကာ(၃)ကြည့်။

သေတ (တိ) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ)+တ] (၁) ရှာမှီးသော၊သူ။ (၂)(က) ရှာမှီးအပ်သော။ (ခ) ရှာမှီးအပ်ပြီး-ရအပ်ပြီး-သော။ (၁) မဟန္တာနံ သိလက္ခန္ဓာဒီနံ သေတတ္တာ မ-

ဟေသီ။ ဓမ္မ၊၁၊၂။၄၅၃။ (၂)(က) မဟ-န္ဓေဟိ သေတောတိ ဝါ ... မဟေသိ၊ သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓေါ။ ကခ်ီ၊ဌီ၊သစ်။၁၂၂။ (ခ) နေကၽမ္ဘာဒီနိယေ၀ ပုဗ္ဗဘာဂေ သေတာနိ အပရဘာဂေ ပရိဂ္ဂယ္ဟန္တိ ပရိဂ္ဂဟော။ ပဋိသံ၊၁၊၂။၂၄၄။ သေတတဏှာ-လည်း ကြည့်။

သေတဂုဏ (တိ) [သေတ+ဂုဏ] ရှာမှီးအပ်ပြီး သော ဂုဏ်ရှိသော၊သူ။ သေတဂုဏတ္တာ ဣသိနော။ ဇာ၊၁၊၂။၃၂၀။ (-ဇာ၊၁၊၄။ရ၉။ ဇာ၊၁၊ရ။၁၀၉။) သေတဂုဏတ္တာ သေယ-မာနဂုဏတ္တာ စ ဣသိ (ဣသီ)။ မ၊ဋီ၊၃။ ၄၁၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၄။

သေတတဏှာ (တိ) [သေတာ+တဏှာ] ရှာမှီး အပ်ပြီး-ရအပ်သော-ဥစ္စာတို့၌ ဖြစ်သော တဏှာ။ ယာ တေသု သေတေသု ဂ၀ေ-သိတေသု ပဋိလဒ္ဓေသု တဏှာ၊ အယံ သေတတဏှာ နာမ။ ဒီ၊၁၊၂။၈၉။ အံ၊၁၊ ၃။၂ရ၃။ သာရတ္ထ၊၃။၄ရ၉-၄၈၀။ သေတ-တဏှာတိ ပရိယိဋ္ဌေသု ဘောဂေသု ဥပဂူ-မာနတဏှာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၁။

သေတဗ္ဗ[1] (တိ) [ဣသ(ဣသု)+တဗ္ဗ] စေလွတ်-စေ ခိုင်း-အပ်သော။ အပရာဓိန-တာယ အတ္တနော ဘုဇော ဝိယ သကိစ္စေ သေတဗ္ဗော ပေသိတဗ္ဗောတိ ဘုဇိသော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၂၉။ အပရာဓိနတာယ ဘုဇော ဝိယ အတ္တနော ကိစ္စေ သေတဗ္ဗောတိ ဘုဇိသော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၉။

သေတဗ္ဗ[2] (တိ) [ဣသ(ဣသု)+တဗ္ဗ] အလိုရှိ အပ်သော။ ဣဋ္ဌာတိအာဒီသု သေတဗ္ဗတော အနိဋ္ဌပဋိပက္ခတော စ ဣဋ္ဌသ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ရ၁။

သေတု (ထီ၊ပု) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ)+တု] ရှာမှီးတတ် သော၊သူ။ မဟေသိန္ဓိ မဟန္ဓာနံ သိလက္ခန္ဓာဒီနံ သေတာရံ ပရိယေသိတာရံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။

သေတ္ဝာ (ကြို၊ဝိ) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ)+တ္ဝာ] ရှာမှီး၍။ မဟေသိနန္ဓိ မဟန္ဓေ သိလက္ခ-န္ဓာဒယော ဂုဏေ သေတ္ဝာ ဌိတာနံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၆။၅၆။

သေယ (တိ) [ဣသ(ဣသု)+ဏျ] အလိုရှိအပ် သော။ ဥပပတ္တိဘ၀ဘာ၀ေန သေယာ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာတိ ဥပပတ္တေသိယာ။ အနုဋီ၊၃။ ၁၂၉။

သေယမာန (တိ) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ) + ယ+မာန] ရှာမှီးအပ်ဆဲသော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

သေယမာနဂုဏ (တိ) [သေယမာန+ဂုဏ] ရှာမှီးအပ်ဆဲသော ဂုဏ်ရှိသော၊သူ။ သေတ-ဂုဏ (၁) ကြည့်။

သေသံ (ကြို) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ) +သံ] ရှာမှီး-အံ့-လတ္တံ့။ သေတိ[3](၁) ကြည့်။

သေသာမိ (ကြို) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ) +သာမိ] ရှာမှီး-အံ့-လတ္တံ့။ သေတိ[3] (၁) ကြည့်။

ဃိ် (တိ) [ဣသ(ဣသိ၊ဃေ၊ဃု)+ဏိ] (၁) ရှာမှီးရှိသော၊သူ။ (၂) သွား-ကူးသွား-သော၊သူ။ (ကူးလိုမူးမူးရှိသူ။ ဇာတ်၊သျှ။) (၃) နေသော၊သူ။ **(၁)** နိုက္ခမနေသိနော-(ဇာ၊၂။၉၀)တိ နိရယာ နိက္ခမနံ ဃေန္ဓာပိ ဂဝေဃန္ဓာပိ။ ဇာ၊၆။၅။၂၉၀။ မဟန္တေ သိ-လက္ခန္ဓာဒိကေ ပဗ္ဗ ဓမ္မက္ခန္ဓေ ဃေ ဂဝေ-ဃိတိ မဟေသိ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၁၂၂။ (-သုတ္တနိ။၃၀၅။ သုတ္တနိ၊၆၊၁။၂၂၉။)

(၂) အညော ဟောတိ ပါရေသိနော။ ဇာ၊၁။၁၃၅။ ယော ပနေသ ပါရေသိ နာမ ပရတိရံ ဃေတိ၊ ပရတိရံ ဂန္ဓကာမော ဟောတိ။ ဇာ၊၆၊၃။၂၁၆။

(၃) ဒုက္ခဋ္ဌံ ဝတ ဘော ရညာ၊ သဒ္ဓေန ယရမေသိနာ။ ဇာ၊၂။၃၆၅။ သဒ္ဓါယ သမ-ဒ္ဓေနပိ သတာ ယရံ အာဝသန္တေန ရညာ ဋ္ဌဒံ ဒုက္ခဋ္ဌံ ဝတ, အယုတ္တံ ဝတ ကတံ။ ဇာ၊၆၊ရ။၃၆၃။ ယရမေသိနာတိ ယရေ ဝသန္တေန။ ဇာ၊ဋီ။

ဃိ် (တိ) [ဣသ(ဣသု)+ဏိ] အလိုရှိသော၊သူ။ ဒုက္ခမေသိနော(ဇာ၊၁။၂၀ရ)တိ ဒုက္ခံ ဋ္ဌစ္ဆန္တာ။ ဇာ၊၆၊၆။၂၆။ (-စရိယာ၊၆။၁၃ရ။)

ဃိယန္တိ (ကမ္မ၊ကြို) [ဣသ(ဣသိ၊ဃေ၊ဃု) +ယ+အန္တေ] ရှာမှီးအပ်ကုန်၏။ နေက္ခမ္မာ-ဒီနိယေ၀ တဒတ္ထိကေဟိ ဝိညူဟိ ဃေ-ယန္တိတိ ဃေနာ။ ပဋိသံ၊၆။၂။၂၄၄။

ဃေ (ပု) [ဃေ+သိ(ဝိဘတ်)] ဤ-ထို-...သည်။ ဃေ ဃေ ဒုန္ဒိဂ္ဂဟိတေ(အဘိ၊က)တိ ဃေ ဃေ ဘ ဝ ဝါဒေါ မယာ ဒုန္ဒိဂ္ဂ-ဟိတော။ မောဟဝိစ္ဆေဒနီ။၃၆၅။

ဃေ (တိ) [ဣမ (ဣဒံ) +သု-ဝိဘတ်။ ဣမ (ဣဒံ) ကို ပြု။] ဤ...တို့၌။ ဃေ-ကြည့်။

ဃေကာရိ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဃေကာရိ မည်သူ။ (၁) ဃေကာရိမင်း။ (၂) ဃေကာရိ ပုဏ္ဏား။ **(၁)** ဃေကာရိ(ဇာ၊၁။၃၅၅)တိ ရာဇာနံ အာလပတိ။ ဇာ၊၆၊၄။၄၈၆။ **(၂)** အထ ခေါ ဃေကာရိ ဗြာဟ္မဏော ယေန ဘဂ၀ါ တေနုပသင်္ကမိ။ မ၊၂။၃၈၈။

ဃေကာရိရာဇ (ပု) [ဃေကာရိ+ရာဇ] ဃေကာရိ မင်း။ ဃေကာရိရညော အဂ္ဂမဟေ-သိယာ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တထ။ ဇာ၊၆၊၄။၄၇၉။

ဃေကာရိသုတ္တ (နာ) [ဃေကာရိ+သုတ္တ] ဃေကာရိ သုတ်။ ဇ၀ံ မေ သုတန္တိ ဃေ-ကာရိသုတ္တံ။ မ၊၆၊၃။၂၉၂။

သာ၀တ္ထိပြည် ဇေတ၀နာ်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော ဘုရာရှင်အား ဃေ-ကာရိ ပုဏ္ဏားက "(၁) ပုဏ္ဏားတို့အား ပုဏ္ဏား, မင်း, ကုန်သည်, သူဆင်းရဲတို့က လုပ်ကျွေးရမည်။ (၂) မင်းတို့အား မင်း, ကုန်သည်, သူဆင်းရဲ တို့ကလုပ်ကျွေးရမည်။ (၃) ကုန်သည်တို့အား ကုန်သည်, သူဆင်း-ရဲ တို့က လုပ်ကျွေးရမည်။ (၄) သူဆင်းရဲ တို့အား သူဆင်းရဲတို့က လုပ်ကျွေးရမည်-ဟု လုပ်ကျွေးခြင်းလေးမျိုးကို ပညတ်ထား ပါကြောင်း" လျှောက်ထား၍ ဘုရားရှင်၏ သဘောထားကို မေးမြန်းလျှောက်ထား

သောအခါ ဘုရားရှင်က"လူအပေါင်းတို့က ထိုသို့ပညတ်မှုကို ခွင့်ပြုပါသလော"ဟု မေးတော်မူရာတွင် "ခွင့်မပြုကြောင်း" ဖြေကြားလျှောက်ထားလေသည်။ ထိုအခါ ဘုရားရှင်က "သူဆင်းရဲကို ထိုသူဆင်းရဲက အလိုမရှိပါဘဲလျက် အသားကိုလည်း စားရမည်၊ အဖိုးအခကိုလည်းပေးရမည်-ဟုပြော၍ အဖိုးအခကို ဆွဲယူစေသကဲ့သို့ ရဟန်းပုဏ္ဏား စသည်တို့က ဝန်မခံပါဘဲလျက် လုပ်ကျွေးခြင်းလေးပါးကို ပညတ်ထားသည်၊ ငါဘုရားကမူ ထိုသို့မဟောကြား၊ အကြင်သူကို လုပ်ကျွေးခြင်းကြောင့် လုပ်ကျွေးသူအား သဒ္ဓါ သီလ သုတ စာဂ ပညာ တိုးပွားလာပါမူ ထိုသူကို လုပ်ကျွေးသင့်၏၊ သဒ္ဓါ သီလ သုတ စာဂ ပညာ မတိုးပွားမူ ထိုသူကိုမလုပ်ကျွေးသင့်" စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူသည်။ တဖန် သေကာရီပုဏ္ဏားက "ဆွမ်းခံခြင်းသည် ပုဏ္ဏားတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ ဖြစ်၏၊ လေး, တောင့် (လေး,မြား, မြားတောင့်)သည် မင်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ ဖြစ်၏၊ လယ်ထွန်ခြင်း, နွားကျောင်းခြင်းသည် ကုန်သည်တို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်၏၊ မျက်ရိတ်တံစဉ်, ထမ်းပိုးသည် သူဆင်းရဲတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ ဖြစ်၏-ဟု ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာလေးမျိုးတို့ကို ပညတ်ထားပါကြောင်း၊ ထိုကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာတို့၌ မထေမဲ့မြင်ပြုသူသည် ကိုယ့်ကိစ္စမဟုတ်သည်ကို ပြုသည်မည်ကြောင်း" လျှောက်ထား၍ ဘုရားရှင်၏ သဘောထားကို မေးမြန်း လျှောက်ထားရာတွင် ဘုရားရှင်က "လောကုတ္တရာတရားကို ယောက်ျားတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ ဟု ပညတ်ကြောင်း၊ ထင်းကိုစွဲ၍ တောက်ပသောမီးကို "ထင်းမီး"၊ ဝါးကိုစွဲ၍ တောက်ပသောမီးကို "ဝါးမီး" စသည်ဖြင့်ခေါ်ဝေါ်သကဲ့သို့ ပုဏ္ဏားမျိုးဌ် မွေးဖွားလာသူကို "ပုဏ္ဏား"၊ မင်းမျိုးဌ် မွေးဖွားလာသူကို "မင်း" စသည်ဖြင့် ခေါ်ဆိုကြောင်း၊ ထိုထိုအမျိုးမှ ထွက်ခွါ၍ ရဟန်းဘောင်သို့ဝင်ကာ ရဟန်းသီလနှင့် ပြည့်စုံပါမူ ကုသိုလ်တရားကို ပြည့်စုံစေသူဖြစ်ကြောင်း၊ ပုဏ္ဏား မင်း ကုန်သည် သူဆင်းရဲ အားလုံးတို့သည် မေတ္တာပွားခြင်းဌာ စွမ်းနိုင်သူများသာ ဖြစ်ကြကြောင်း၊ ထိုအမျိုး အားလုံးတို့သည် ဆပ်ပြာကိုယူလျက် မြစ်ဆိပ်သို့သွားကာ အညစ်အကြေးတို့ကို မျှောနိုင်သူများသာ ဖြစ်ကြကြောင်း၊ မင်း ပုဏ္ဏားမြို့စားတို့က မီးပွတ်ခုံ၌ ကျွန်းသား စန္ဒကူးသား စသည်တို့ဖြင့် မီးပွတ်၍ ရလာသောမီး၊ ဒွန်းစက္ကား မုဆိုး တံငါ စသောသူတို့က မီးပွတ်ခုံ၌ ဝက်စားကျင်း, ကြက်ဆူသား စသည်တို့ဖြင့် မီးပွတ်၍ ရလာသောမီး ဟူသမျှတို့သည် အရောင် တောက်ပလျက် မီးနှင့်ဆိုင်ရာ ကိစ္စ အရပ်ရပ်ကို ပြုခြင်းဌာ စွမ်းနိုင်ကြောင်း၊ ထို့အတူ ထိုထိုအမျိုးမှ ထွက်ခွါ၍ ရဟန်းဘောင် သို့ဝင်ကာ ရဟန်းသီလနှင့် ပြည့်စုံပါမူ ကုသိုလ်တရားကိုပြည့်စုံစေသူဖြစ်ကြောင်း- စသည်ဖြင့် ဟောကြားတော်မူသည်။ အကျယ်ကို မ၊ ၂။၃၈၈-၃၉၅။ မ၊ဌ၊၃။ ၂၉၂-တို့ ကြည့်။

သေယျ (ကြို) [ဣသ(ဣသိ၊သေ၊သေ) + ယျ] ရှာဖွေစူးစမ်းရာ၏။ သေတိ (၄) ကြည့်။

ဃေသေ (ပု) [(က) "ဃေ ဃေ"ဟု ပုဒ်ဖြတ်မူ "ဘေ+သိ။ ဘေ+သိ" တို့ဖြင့် ပြီးသော နာမ်ဝိဘတ်ဆုံးသော ပုဒ်(၂)ခု ဖြစ်သည်။ (ခ) "ဃေ သေ" ဟု ပုဒ် ဖြတ်မူ "ဘေ+သိ။ တ+သိ" တို့ဖြင့်ပြီးသော နာမ်ဝိဘတ် ဆုံးသော ပုဒ်နှစ်ခုဖြစ်သည်။] (က) ဃေ=ဃော၊ ဤ...သည်၊ ဃေ=ဃော၊ ဤသည်ပင်တည်း။ (ခ) ဃေ=ဃော၊ ဤ...သည်၊ သေ=သော၊ ထိုသည်ပင်တည်း။

(က)(ခ) ဃေသေ ကေဒ္ဓေ (ဃေ ကေဒ္ဓေ) သမေ သမဘာဂေ တဇ္ဇာတေ။ အဘိ၊က။၂၇။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၅၄။ ဃေ-သေတိ ဃော သောယေ၀။ ဃေ ဃေတိပိ ပါဌော၊ ဃော ဃောယေ-၀ါတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၂၆။ ဃေ-သေတိ ဃော ဃော၊ ဝေ၀ အတ္ထတော အနညောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဃေသေတိ ဤမယ ဟိ ဃော သော ကော ကေဒ္ဓောတိ အတ္ထော။ နိတိ၊ဓာ။၂၇၂။

(နိဂုတ္တိ၊နှာ။၁၃၁-၌ "ဃေ သေ ဃေ ကေ ကေတ္ထ"တိ တ္ထ ဃော သော ကော ကေတ္ထောတိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ တတ္ထ ပုဗ္ဗ ပုဗ္ဗ အတ္ထပဒံ၊ ပရံ ပရံ ဗျဉ္ဇနမတ္တံ- ဟု ပြဆိုသည်။ ရူ၊ဋီ၊နှာ။၆ရ-၌မူ "ကေကေ ကေဒ္ဓေ" စသည် ဖြင့်ရှိသည်။ အံ၊ဌ၊၁။၅၄-၌ " ဃေ ဃေ ကေဒ္ဓေ သမေ သမ-ဘာဂေ တဇ္ဇာတေ တညော၀ါတိ"ဟု ရှိ၍၊ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀ရ-၌ "ဃေ ဃေ ကေဒ္ဓေ-တိအာဒီသု ဃော ဃော ကော ကေတ္ထော-တိအာဒီနာ အတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော"ဟု ဖွင့်ပြသည်။)

ဃေ (ကြို) [ဤ+သေ။ အာ+ဤ+သေ] လာ လတ္တံ့၊ လာအုံ့။ တေ(၄) ကြည့်။

ဃေတိ (ကြို) [ဤ+သတိ။ အာ+ဤ+ သတိ။] (၁) ရောက်လတ္တံ့။ တေ (၁) ကြည့်။ (၂) လာလတ္တံ့။ တေ(၄) ကြည့်။ (၃) ကပ်ရောက်လတ္တံ့။ တေ(၆)ကြည့်။ (၄) အစဉ်လိုက်လတ္တံ့။ တေ(၇) ကြည့်။

ဃေန္ဓိ (ကြို) [ဤ+သန္ဓိ] ရောက်ကုန်လတ္တံ့။ တေ (၁) ကြည့်။

ဃေသိ (ကြို) [ဤ+သသိ။ အာ+ဤ+သသိ] လာလတ္တံ့။ တေ(၄) ကြည့်။

ဃေသာမိ (ကြို) [ဤ+သာမိ။ အာ+ဤ+သာမိ] လာလတ္တံ့၊ လာအုံ့။ တေ(၄) ကြည့်။

ဟေ (ကြို) [ဤ+အ+ဟိ။ အာ+ဤ+အ+ဟိ] (၁) လာပါလော၊ ကြွတော်မူပါလော့။ တေ(၄) ကြည့်။ (၂) ဝင်လော့၊ ကပ်ရောက်လော့၊ ဆည်းကပ်လော့။ တေ(၆)ကြည့်။

ဟေ[၂](တိ) [ဤမ (ဤဒံ)+ဟိ-ဝိဘတ်။ ဤမ (ဤဒံ)ကို ပြု။] ဤ...တို့ဖြင့်။ ဤ...တို့မှ။ သေ-ကြည့်။

ဟေတိ (ကြို) [ဤ+သတိ။ အာ+ဤ+သတိ။ ဝိမတိ၊၂။၂ရရ-၌ ဟိ လာသည်။ မောဂ်၊ ၆။၆၆-၌ သ-ကို ဟိ ပြုသည်။] လာလတ္တံ့။ တေ(၄) ကြည့်။

ဟေန္ဓိ (ကြို) [ဣ+သန္ဓိ။ အာ+ဣ+သန္ဓိ] လာကုန်လတ္တံ့။ ဇတိ(၄) ကြည့်။

ဟေပသဝိမိ (ပု) [ဟေပသ+ဝိမိ] လာလှည့်ရှုလည့် ဟူသော-အစီအရင်-စကား။။။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဟေပသိက (တိ) [ဟေပသ+ဏိက။ ရူးဌိ၊ နှာ။၁၆၅။ ဟေပသဝိမိ+ဏိက။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ "ဟေ ပသာ"တိ ဣမံ ဝိမိ အရဟတိတိ ဟေပသိကော။ ရူ၊နှာ။၂၂၅။ ဟေပသဝိမိ အရဟတိတိ ဟေပသိကော။ မောဂ်၊၄။ ၂၈။ ဟေ ပသ ဣမံ ဓမ္မန္တိ ဝေ၀ ပဝတ္တံ ဟေပသဝိမိ အရဟတိတိ အတ္ထော။ နိတိ၊ သုတ္တ၊နှာ။၂၃ရ။ ဟေ စ ပသ စ ဟေ-ပသ၊ ဟေပသ ဣတိ ဝိဓာနံ အရဟ-တိတိ ဟေပသိကော။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၂၈၀။ "ဟေ ပသ ဣတိ ဝေ၀ ပဝတ္တော ဝိမိ ဟေပသဝိမိ" ဟုဆိုလိုလျက် "ဝိမိ" ကိုချ၍ "ဟေပသံ အရဟတိတိ ဟေပသိ-ကော" ဟု ဆိုသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ပြည်၊သျှ။]

(က) လာလှည့်ရှုလည့် ဟူသော အစီအရင်ကို ထိုက်သော (တရား-တော်)။ (၁) လာလှည့် ရှုလည့်ဟု-ပြခြင်း-ဌါယှဉ်-ညွှန်ပြထိုက်-သော (အကျင့်)။

(က) အကာလိကော ဟေပသိကော။ သံ၊၁။၉။ အံ၊၁။၁၅၆။ စူဠနိ။၂၁၄။ (-အံ၊ ၁။၂၂၂။) "ဟေ ပသ ဣမံ ဓမ္မ"န္တိ ဝေ၀ ပဝတ္တံ ဟေပသဝိမိ အရဟတိတိ ဟေ-ပသိကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၉။ သာရတ္ထ၊၂။ရ၆။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉။ မ၊ဋီ၊၁။၁၁။) တသ္မာ ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ, ပရိသုဒ္ဓတ္တာ စ ဟေ-ပသဝိမိ အရဟတိတိ ဟေပသိကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၀။ အကာလိကော ဟေပ-သိကတ္တာ၊ ယော စ ဟေပသိကော သော ဩပနေယျိကော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၁။ ဟေပသဝိမိန္တိ "ဟေ ပသာ"တိ ဝေ၀ ပ၀တ္တော်ဝိမိ၀စနံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၂၆၈၊၂ရရ။)

(၁) ဟေပသိကောတိ "ဟေ ပသာ" တိ ဝေ၀ ဒသေတုံ သဏ္ဌာတိ အာဂမနီယ-ပဋိပဒံ ပုစ္ဆတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁၊(-၂၀၃။)

ဟေဘဒ္ဒန္တ (ပု) [(ဟေ+ဘဒ္ဒန္တ=) ဟေဘဒ္ဒန္တ+ဏ။ ရုဋ္ဌိ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။] အရှင်ကောင်း ကြွပါလော့ဟု ဆိုအပ်သော်-ချဉ်းကပ်ခြင်း ဟူသော အစီအရင်-ချဉ်းကပ်မှု။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဟေဘဒ္ဒန္တိက (တိ) [ဟေဘဒ္ဒန္တ+ဏိက] အ ရှင်ကောင်း ကြွပါလော့ ဟု ဆိုအပ်သော်-ချဉ်းကပ်မှုကိုကျင့်-ချဉ်းကပ်-သော၊သူ။ "ဟေ ဘဒန္တော"တိ ဝုတ္တော ဥပဂမနသင်္ခါ-တော ဝိမိ ဟေဘဒ္ဒန္တော၊ တံ စရတိတိ ဟေဘဒ္ဒန္တိကော။ ရုဋ္ဌိသဒ္ဒေန စေတ္ထ တဒ္ဒိ-တသိဒ္ဓိ သိယာ ယထာ "ဟေပသိကော" တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၄။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၃။)

ဟေဘိက္ခု (ပု) [ဟေ+ဘိက္ခု။ ထီ-ဌ ဟေ ဘိက္ခုနီ။] ဟေဘိက္ခု ရဟန်း။ (ဘိက္ခု= သံသရာဘေးကို ရှုသောပုဂ္ဂိုလ်။ ဟေ= ထို ဘေးကိုပယ်ဖျောက်ရန် သရဏဂုံသို့

(၀ါ-သာသနာသို့) "သံသရာဘေးမှ စောင့်ရှောက်တတ်သောတရားဖြစ်သည်၊ သံသရာဘေးမှ ကြောက်သူတို့ ပုန်းအောင်းရာ ဖြစ်သည်"ဟု နှလုံးသွင်းလျက် စိတ်ဖြင့် လာပါလော့ ဆည်းကပ်ပါလော့။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၂၈။ ဧဟိ=လာပါလော့ တောင်းပန်အပ်သော ရဟန်းအဖြစ်ကို ခံယူပါလော့။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈၂။)

(ဧဟိဘိက္ခုရဟန်းမည်သည် ဘုရားရှင်၏ "ဧဟိ ဘိက္ခု"အစရှိသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်အပ်သော စကားတော်မျှဖြင့် ရဟန်း အဖြစ်သို့ ရောက်သောပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ ပရိက္ခရာရှစ်ပါးကိုဖြစ်စေ သပိတ်သင်္ကန်းကိုဖြစ်စေ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အားလည်းကောင်း သီလဝန္တရဟန်းအားလည်းကောင်း လှူဒါန်း၍" ဤပရိက္ခရာအလှူသည် နောင်အခါ၌ ဧဟိဘိက္ခု ရဟန်းအဖြစ်၄ါ အကြောင်းတရားဖြစ်ပါစေ" ဟု ဆုတောင်းခဲ့သော ကောင်းမှုထူး ရှိခဲ့ဘူးသူတို့ကို မြတ်စွာဘုရားက ကိုယ်တော်၏ မျက်မှောက်၌ပင် "ဧဟိ ဘိက္ခု စရ ဗြဟ္မစရိယံ သမ္မာ ဒုက္ခဿ အန္တကိရိယာယ"ဟုမိန့်တော်မူသောခဏ၌ပင် ဆံမုတ်ဆိတ်စသည်နှင့်တကွသော လူ့အသွင် ကွယ်ပျောက်၍ ဆံပင်ရိတ်ပြီး, သင်္ကန်းသုံးထည် ဝတ်ရုံတင်ဆောင်ပြီး, လက်ဝဲပုခုံးထက်၌ သပိတ်ကို လွယ်ထားပြီးသော ဝါတော်(၆၀)ရ မထေရ်ကြီးကဲ့သို့သောအသွင်ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုသပိတ်သင်္ကန်းတို့သည် (မိမိ၏ ရှေးကောင်းမှု အဟုန်ကြောင့်) တန်ခိုးဖြင့်ပြီးသော သပိတ်သင်္ကန်းများ ဖြစ်ကြသည်။ ဧဟိဘိက္ခုရဟန်းတော်၏ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာမှာ မြတ်စွာဘုရားပင် ဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင်တို့သည် ပဌမဗောဓိကာလ၌ ရှေးဦးအစ အချိန်အခါ၌ ဧဟိဘိက္ခုရဟန်းအဖြစ်ဖြင့်သာ ရဟန်းဘောင်သို့ တက်ရောက်စေခဲ့သည်။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၀၅-၆။ သာရတ္ထ၊၂။ ၅၁။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၂၈။

ဧဟိဘိက္ခု ရဟန်းပေါင်းမှာ — ပဌ ဝဂ္ဂ (၅)ပါး။ ယသ ရဟန်း(၁)ပါး။ ၎င်း၏သူငယ်ချင်း (၅၄) ပါး။ ဘဒ္ဒဝဂ္ဂိနောင်ညီ (၃၀)။ ဥဋ္ဌေ၀ေလကဿပ အမှူးရှိသော ရသေ့ (၁၀၀၀)။ အဂ္ဂသာ၀ကတို့နှင့်တကွ အခြံ့အရံ (၂၅၀)။ အဂ္ဂိလိမာလ(၁)ပါး အားဖြင့် (၁၃၄၁)ပါး ရှိသည်။

ထေရအဋ္ဌကထာ၌—ယသ ရဟန်း(၁) ပါး။ ၎င်း၏သူငယ်ချင်း ဝိမလ၊ သုဗာဟု၊ ပုဏ္ဏဇိ၊ ဂ၀မ္ပတိ(၄)ပါး။ ယသ၏သူငယ်ချင်းများပင်ဖြစ်ကြသော အခြားရဟန်း (၅၅) ပါး-ဟုပြဆိုရ အားလုံးပေါင်းသော် (၁၃၅၀) ရှိသည်ဟုလာသည်။ ယင်းအလို ဥဋ္ဌေ၀ေလကဿပ စသော ရသေ့ညီနောင် (၃) ပါး၊ အဂ္ဂသာ၀က(၂)ပါးတို့ကိုသီးခြား ဖြည့်စွက်ရေတွက်ရမည်။

ထိုပြင် အခြံ့အရံ(၃၀၀)ရှိသော သေလပုဏ္ဏား။ အခြံ့အရံ(၁၀၀၀)ရှိသော မဟာကပ္ပိနမင်း။ သုဒ္ဓေါဒနမင်းက စေလွှတ်အပ်သော ကပိလ၀တ်ပြည်သား (၁၀၀၀၀)။ အခြံ့အရံ (၁၆၀၀၀) ရှိသော ပါရာယနိက

(ဗာဝရီ)ပုဏ္ဏား၊ ပေါင်း (၂၇၃၀၀) ကျော် အစရှိသည်တို့သည်လည်း ဟေဘိကျ္ဃရဟန်း များ ဖြစ်ကြသည်။ ဝိ၊၁။၂၀၆။ ထေရ၊ ၁။၂။၅၃၉။ ထိုပြင် သုနီတထေရ် (ထေရ။ ၃၀၉။) ဥဂ္ဂသေနထေရ် (ဓမ္မပ၊၁။၂။၃၄၃။) အာမဂန္ဓပုဏ္ဏားနှင့်တပည့်ငါးရာ (သုတ္တနိ၊ ၁။၁။၃၀၈။) မဟာကပ္ပိနမင်းနှင့် အမတ် (၁၀၀၀) (သံ၊၁။၂။၂၄၅။) မဟာကစ္စာ ယနထေရ် (ထေရ၊၁။၂။၁၄၆။) အစရှိသည် တို့သည်လည်း ဟေဘိကျ္ဃရဟန်းများပင် ဖြစ်ကြသည်။

ဟေ ဘိကျ္ခုတိ ဘိကျ္ခု။ ဝိ၊၁။၂၈။ ဟေ ဘိကျ္ခုတိ ဟေဘိကျ္ခု နာမ ဘဂ-ဝတော "ဟေ ဘိကျ္ခု"တိ ဝစနမတ္တေန ဘိကျ္ခုဘာဝံ ဟေဘိကျ္ခုပသမ္မဒံ ပတ္တော။ ဝိ၊၁။၂၀၅။ သဗ္ဗေပိ ဟေဘိကျ္ခု။ အံ၊၁။ ၁။၂၃၂။ သဗ္ဗေဝ ဣဒ္ဓိမယပတ္တစီဝရာ ဟေ-ဘိကျ္ခဝေါ အဟေသုံ။ သုတ္တနိ၊၁။၂။ ၃၁၉။ ဟေဘိကျ္ခနီဘာဝေန ဥပသမ္မန္နာ ပန ဘိ-ကျ္ခုနိယော နု သန္တိ။ တာသံ တထာ ဥပ-သမ္မဒါယ အဘာဝတော။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၁၁-၂။ ဟေဘိကျ္ခနီ-လည်းကြည့်။

ဟေဘိကျ္ခုက (ပု) [ဟေဘိကျ္ခု+က] ဟေ ဘိကျ္ခုရဟန်း။ သဗ္ဗေ တေ ဟေဘိကျ္ခုကာ။ ဝိ၊၁။၂၀၆။ (-အပ၊၁။၂။၂၄၂။)

ဟေဘိကျ္ခုစီဝရ (ပု၊နှ) [ဟေဘိကျ္ခု+စီဝရ] ဟေဘိကျ္ခုရဟန်းတို့၏ (တန်ခိုးဖြင့်ပြီးသော) သင်္ကန်း။ ဣဒ္ဓိမယန္တိ ဟေဘိကျ္ခုစီဝရံ။ ဒီ၊ ၁။၃၉၂။ အံ၊၁။၂။၂၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၀။

ဟေဘိကျ္ခုဒုက (တိ) [ဟေဘိကျ္ခု+ဒုက] ဟေ ဘိကျ္ခုရဟန်း၊ ဟေဘိကျ္ခုမဟုတ်သောရဟန်း ဟူသော-နှစ်ခု-နှစ်မျိုး-အပေါင်း၊ ဟေ ဘိကျ္ခုဒုက်။ ထေရ၊၁။၂။၅၃၈။-ကြည့်။ ဟေ-ဘိကျ္ခုဒုကော ဝိယ ဟေဘိကျ္ခုနီဒုကော ဣဝ နု လဗ္ဘတိ။ ထေရီ၊၁။၃၀၁။

ဟေဘိကျ္ခုနီဒုက (တိ) [ဟေဘိကျ္ခုနီ+ဒုက] ဟေဘိကျ္ခုနီဒုက်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဟေဘိကျ္ခုနီဘာဝ (ပု) [ဟေဘိကျ္ခုနီ+ဘာဝ] ဟေဘိကျ္ခုနီအဖြစ်။ နု ယိဒံ ဟေ-ဘိကျ္ခုနီဘာဝေန ဥပသမ္မဒံ ဝုတ္တံ။ ထေရီ၊ ၁။၃၀၂။

ဟေဘိကျ္ခုနီ (ထီ) [ဟေဘိကျ္ခု+ဣနီ(ဣတ္ထိ ပစ္စည်း)] ဟေဘိကျ္ခုနီမည်သောရဟန်းမ။

ပဋိညာယ ဘိကျ္ခုနီ။ ဟေ ဘိကျ္ခုနီတိ ဘိကျ္ခုနီ။ တီဟိ သရဏဂမနေဟိ ဥပသ-မ္မန္နာတိ ဘိကျ္ခုနီ။ ဝိ၊၂။၂ရ၆။ ပါဠိယံ "ဟေ ဘိကျ္ခုနီ"တိ ဘိကျ္ခုနီ၊ တီဟိ သရဏဂ-မနေဟိ ဥပသမ္မန္နာတိ ဣဒံ ဘိကျ္ခုဝိဘင်္ဂေ ပါဠိယံ သမဒဿနတ္ထံ အဌဂရုဓမ္မပ္ပဋိ-ဂ္ဂဟဏေန လဒ္ဓုပသမ္မဒံ မဟာပဇာပတိ-ဂေါတမိဩေ တာယ သဟ နိက္ခန္တာ ဘဂဝတော အာဏာယ ဘိကျ္ခုနုညော သန္တိကေ ဧကတောဥပသမ္မန္နာ ပဆ္ဆသတ-သာကိယာနိယော စ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ တာ ဟိ ဘဂဝတာ အာနန္ဒတ္ထေရသ ယာစ-နာယ ပဇ္ဇဋ္ဌ အနုဇာနန္တေန "ဝေ ဘိကျ္ခု-နိယော၊ မမ သာသနေ တုမ္ဟေပိ ပဝိသ-

ထာ”တိ ဝုတ္တာ ဝိယ ဇာတာ။ ဝိမတိ၊၂။ ၆ရ။ ဟေတိုကျေ-လည်းကြည့်။

(ဟေတိုကျေနီမည်သောရဟန်းမ ဟူ၍ မရှိ၊ ဝိ၊၂။၂ရ၆-၌“ ဘိက္ခုနီတိ ဘိက္ခိကာ ဘိက္ခုနီ၊ ... ဟေတိုကျေနီတိ ဘိက္ခုနီ” အစရှိသည်ဖြင့် “ဟေတိုကျေနီ” ကို ဟောတော်မူခြင်းကား ဘိက္ခုဝိဘင်း၌ ဟောတော်မူအပ်သော ဒေသနာတော်အယဉ် အတိုင်း ဟောတော်မူခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင်က “ဟေတိုကျေနီ” ဖြစ်နိုင်ကောင်းသော အမျိုးသွီးကို “ဟေ ဘိက္ခုနီ” စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ပါမူ ဟေတိုကျေနီ ရဟန်းမ ရှိနိုင်သည်၊ အမျိုးသွီးတို့၌ ဘုရားရှင်က “ဟေ ဘိက္ခုနီ”စသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်လောက်သော ကောင်းမှုကုသိုလ်မျိုး မရှိသောကြောင့် ဟေတိုကျေနီ ဟူ၍မရှိခြင်း ဖြစ်သည်။ ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ ဝိသာခါဝတ္ထု၌ “မိန်းမတို့၏ သက်နှံးအလျှုသည် မဟာလတာတန်ဆာဖြင့် အထွတ် အထိပ်သို့ ရောက်၏၊ ယောက်ျားတို့၏ သက်နှံးအလျှုသည် တန်ခိုးဖြင့်ပြီးသော သပိတ်သက်နှံးဖြင့် အထွတ်အထိပ် ရောက်၏”ဟု လာရှိသည်။ (ဓမ္မာ၊ဌ။၂၄၉။) အခြို့ကား “ရဟန်းမိန်းမတို့သည် ဘုရားရှင်၏ အနီးအပါး၌ မနေကြရ၊ ရဟန်းယောက်ျားတို့သည်သာလျှင် ဘုရားရှင်၏ အနီးအပါး၌ နေထိုင်ကြရသောကြောင့် ရဟန်းယောက်ျားတို့သာ ဟေတိုကျေ ဖြစ်ကြသည်” စသည်ဖြင့် ဆိုကြ၏၊ ထိုသူတို့၏ အယူအဆမျှသာဖြစ်သည်။ အကျယ်ကို-ထေရီ၊ဌ။၃၀၂။ ဝဇိရ။၃၅၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၁-၂-ကြည့်။

မဟာပဇာပတိဂေါတမီထေရီကို လည်းကောင်း၊ ထိုမဟာပဇာပတိဂေါတမီ နှင့် အတူ နန်းတော်မှ ထွက်ခဲ့ကြ၍ ရဟန်းယောက်ျားတို့ထံ၌သာ ရဟန်းမအဖြစ်သို့ ရောက်ကြသော (ကေတောဉပသမ္မန္နဖြစ်သော) သာကီဝင်မင်းသမီးငါးရာတို့ကို လည်းကောင်း ရည်ရွယ်၍ “ဟေတိုကျေနီ” ဟု ဟောတော်မူသည်။ ဝိမတိ၊၂။၆ရ။)

ဟေတိုကျေနူပသမ္မဒါ (ထီ) [ဟေတိုကျေနီ+ဉပသမ္မဒါ] ဟေတိုကျေနီ ရဟန်းမအဖြစ်။ အကတာမိကာရတာယ ပန ဘိက္ခုနီနံ ဟေတိုကျေနူပသမ္မဒါယ အယောဂျတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ... တသ္မာ ဘိက္ခုနီနံ ဟေ-တိုကျေနူပသမ္မဒါ နတ္ထိယေဝါတိ နိဋ္ဌမေတ္ထ ဂန္တဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၃။

ဟေတိုကျေပဗ္ဗဇ္ဇာ (ထီ) [ဟေတိုကျေ+ပဗ္ဗဇ္ဇာ] ဟေတိုကျေရဟန်းအဖြစ်။ တေ ပန သာဝ-ကသန္နိပါတေ သန္နိပတိတာ ဘိက္ခူယေဝ သဗ္ဗေ ဟေတိုကျေပဗ္ဗဇ္ဇာယ ပဗ္ဗဇိတာ ခီဏာသဝါ။ မဟာ၊ဌ။၂ရ၃။ (-အံ၊ဌ။၁။၁၄၉။ ဓမ္မာ၊ဌ။၅၅။ အပါ၊ဌ။၉ရ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၂။)

ဟေတိုကျေဘာဝ (ပု) [ဟေတိုကျေ+ဘာဝ] ဟေတိုကျေရဟန်းအဖြစ်။ ဘဂဝါ ဟိ ဟေ-တိုကျေဘာဝါယ ဉပနိဿယသမ္ပန္နံ ဒိသ္မာ။ ဝိ၊ဌ။၁။၂၀၅။

ဟေတိုကျေဘာဝပွတ္တိ (ထီ) [ဟေတိုကျေဘာဝ+ပတ္တိ] ဟေတိုကျေရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်

ခြင်း။ သော အတ္တနော ပဋိပတ္တိ ပစ္စဝေက္ခိတ္တာ ဥဒါနေနေန္ဓာ ဟေဘိက္ခုဘာဝပ္ပတ္တိတော ပုရိမာဝတ္ထုဝသေန ... ဂါထံ အဘာသိ။ ထေရဗျာ၊၁။၂၉၈။

ဟေဘိက္ခုပသမ္ပဒါ (ထီ) [ဟေဘိက္ခု+ဥပသမ္ပဒါ။ "ဟေ ဘိက္ခု"ဣတိ ဘဂဝတော ဝစနေန ဥပသမ္ပဒါ ဟေဘိက္ခုပသမ္ပဒါ။ ပါ၊ဂံ၊သစ်။၄၈၅။] "ဟေ ဘိက္ခု"ဟူသော ဘုရား၌ရှင်၏စကားတော်ဖြင့် ဖြစ်သော ရဟန်း အဖြစ်၊ ဟေဘိက္ခုရဟန်းအဖြစ်။ "ဟေ ဘိက္ခု"တိ ဘဂဝတော ဝစနမတ္တေန ဘိက္ခုဘာဝေါ ဟေဘိက္ခုပသမ္ပဒါ။ ကခ်ီ၊ ဋီ၊သစ်။၁၆၆။ (–ဝိ၊ဌ၊၁။၂၀၆။ ဝိ၊ဌ၊၂။၉၆။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၄၆၊၂၈၆။ ကခ်ီ။၁၀၄။ သံ၊ဌ၊၂။၁၉၉။ အံ၊ဌ၊၂။၆၆။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၁၆။ ဥဒါန၊ဌ။၈၅။ ထေရဗျာ၊၂။၁၃။ သာရတ္ထ၊၂။၅၅။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၂၉။) "ဟေ ဘိက္ခု"တိ ဣမိနာ ဘဂဝတော ဝစနေန နိပ္ပန္နတ္တာ ကာရကူပစာရေန ဟေဘိက္ခုပသမ္ပဒါ ဝုတ္တာ။ ဝဇိရ။၄၀၅။ ဟေဘိက္ခုပသမ္ပဒါတိ ယသကုလပုတ္တာဒီနံ "ဟေ ဘိက္ခု"တိ-ဝစနေန ဘဂဝတာ ဒိန္နဥပသမ္ပဒါ။ ဥတ္တရ ဝိနိစ္ဆယဋီ။၄၈၅။

ဟေသိ (ကြိ) [ဣ+ဿသိ။ အာ+ဣ+ဿသိ။] (၁) ရောက်လတ္တံ့။ ဧတိ (၁) ကြည့်။ (၂) လာ၏။ လာလတ္တံ့။ ဧတိ(၄) ကြည့်။

ဟေသ္မာဂတဝါဒီ (တိ) [ဟေသ္မာဂတ+ဝဒ+ဏိ] "လာပါ, သင်၏ လာခြင်းသည် ကောင်းသော လာခြင်းပါတည်း" ဟု ပြော လေ့ရှိသော၊သူ။ မိဟိတပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဟေသ္မာဂတဝါဒိနော။ ဝိ၊၁။၂၇၅။ ဟေသ္မာဂတဝါဒိနောတိ ဥပါသကံ ဒိသ္မာ ဟေ သ္မာဂတံ တဝါတိ ဧဝံဝါဒိနော။ ဝိ၊ဋ၊၂။ ၂၀၆။ (–ဒီ၊၁။၁၀၉။ ဒီ၊ဋ၊၁။၂၅၆။)

ဌ (တိ) [ဣ+ဏ။ ဣ+အ။ ဣ+လ။ ဧလ–ကြည့်။ (ဧနယ်=မိုက်သော။ ဧဋ=နားထိုင်းသော။ (သံ)] (ထီ)(၁) တံတွေး။ (၂) အရည်၊ သွားရည်။ (၃) ဖလာ၊ ဖလာသီး။ (ဓာန်။) ဖလာငယ်။ (မောဂ်၊ သျှ။) (နှ)(၄) အပြစ်။ (၅) ရေ။ (ပု)(၆) နားပင်းသူ။ ဧလ–ကြည့်။

ဌ[1] [ဣ+ဏ] သိုး၊ ဆိတ်ကုလား။ (ဆိတ်၊ သိုး၊ ဆိတ်မျိုးနွယ်ဝင်သတ္တဝါအထူး။) ဌ စမ္မ–ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဌက (ပု) [ဣ + ဏ္ဍ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၀၁။ ဓာန်။ ၁၁၂၃။ ထီ–၌ ဌိုကာ။ ဌကီ။ ဣလတိ ကမ္မတိတိ ဌကော။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။ ဧဋ (သံ)] (၁) သိုး၊ ဆိတ်ကုလား။ (ဆိတ်၊ သိုး၊ ဆိတ်မျိုးနွယ်ဝင် သတ္တဝါအထူး။) (၂) တံခါးခုံ။

(၁) တဿ ဩရဏ္ဍိကဿ ဌကေ ဝမိတ္တာ နိစ္စမေ့ ကတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၉၈။ ဌ-ကေတိ အဇေ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၄။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၈၃။ ဌကောတိ မေဏ္ဍကော။ ခုဒ္ဒ သိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၃၅။ ဩရဏ္ဍိကာဒိသု ဥရဏ္ဍာ ဝုစ္စန္တိ ဌကာ။ မ၊ဌ၊၃။၈။ အံ၊ဌ၊ ၂။၃၅၃။ အဘိ၊ဌ၊၃။၈၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၈။ အဝိတိ ရတ္တာ ဌကာ ဝုစ္စန္တိ။ မူလဋီ၊၂။

၁၀၀။ (-အနုဋီ၊၂။၁၁၀။) သုခုမဇာတိယ-လောမာ ဇ၀ ကိရ ကေစိ ဌေကာ ဟိ-မ၀ဏ္ဏေ ဝိဇ္ဇန္တိ။ အနုဋီ၊၂။၂၃။ ကေစိ ပန အဇပါကတိကာဌကာဒီဟိ သက်ရရဟိ-တာနံ တေသံ ဌေကဝိသေသာနံ နိဗ္ဗတ္တေ-ဌကဿ လောမံ ဇာတိဥဏ္ဏာ။ အနုဋီ၊၂။၂၃။ နဂုံဌံ မေ အ၀ဏ္ဏမ၊ ဟေဌယိတ္တာန ဌေ-ကော။ ဇာ၊၁။၁၈၅။ (-ဓမ္မပဒ၊၁။၁၉၂။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၅၅။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၆၁။) ဌေကိယာ (ထေရီ။၄၂၈)တိ အဇိယာ။ ထေရီ၊ဌ။၂၇၆။ (-ဇာ၊၁။၁၈၅။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၅၅။) ဌေကာ နာမ ခိပ္ပံ ဝိဇာယိ။ ဓမ္မပဒ၊၁။၁၉၂။

(၂) နဌေကမန္ဒရ(ဒီ၊၁။၁၅၅)နှင့် ဥမ္မာရံ အန္ဓရံ ကတ္တာ ဒိယျမာနံ နဂ္ဂတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၉၂။ (-မ၊၁။၁၁၁၊၂၁။ မ၊ဌ၊၁။၃၄၉။ မဟာနိ၊ဌ။၃၈၀။)

ဌေကအဂ္ဃနကမူလ (နာ) [ဌေကအဂ္ဃနက+မူလ] ဆိတ်-သိုး-(တစ်ကောင်)တန်ဘိုး။ ဥရဗ္ဗမနန္တိ ဌေကအဂ္ဃနကမူလံ။ အံ၊ဌ၊၂။ ၂၂၆။

ဌေကအဋ္ဌိ (နာ) [ဌေက+အဋ္ဌိ] ဆိတ်-သိုး-၏ အရိုး။ မယာ အာဂစ္ဆန္တေန တုမှာကံ ဝိမံသနတ္ထာယ ဣမာနိ ဌေကအဋ္ဌိနိ အာ-ဘတာနိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၅၅။

ဌေကစတုက္ကာ (ပုဒ်၊နာ) [ဌေက+စတုက္ကာ] ဆိတ်-သိုး-ဖြင့် မှတ်အပ်သော လေးခုတို့၏ အ-ပေါင်း။ ကမ္မာပတ္တိဗျတ္တိဘာ၀တ္ထဗ္ဗေတ္ထ ဌေ-ကစတုက္ကမ္မံ ၀ေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၄၃။ (-မ၊ဌ၊၄။ရ၆။ အံ၊ဌ၊၁။၃၅၅။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၀ရ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၀။ ကင်္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၁ရ၂။)

ဌေကစမ္မ (နာ) [ဌေက+စမ္မ] ဆိတ်-သိုး-၏ အရေ၊ ဆိတ်-သိုး-ရေ။ အ၀ဏ္ဏဒကွိကာ-ပထေ ဘဏ္ဍေ စမ္မာနိ အတ္ထရကာနိ ဌေ-ကစမ္မံ အဇစမ္မံ မိဂစမ္မံ။ ဝိ၊၃။၂၈၅။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။ရ၁။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၅၁။) ဌေကစမ္မံ ပန ပစ္စတ္ထရကဂတိကံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၉၁။ ပစ္စတ္ထရကဂတိကန္တိ ဣမိနာ မဏ္ဍာဒီသု အတ္ထရိတဗ္ဗံ မဟာစမ္မံ "ဌေကစမ္မံ နာမ"တိ ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄ရ။

ဌေကစောရ (ပု) [ဌေက+စောရ] ဆိတ်-သိုး-ကိုခိုးသူ၊ ဆိတ်-သိုး-သူခိုး။ အပရေပိ ဗာရာဏသိ၀ါသိနော ဌေကစောရာ ရတ္တိ ကေ၀ အဇ် ထေနေတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၅၁။

ဌေကဇာတိ (ထီ) [ဌေက+ဇာတိ] ဆိတ်-သိုး-ဇာတ်၊ ဆိတ်မျိုးနွယ်ဝင် သတ္တ၀ါ။ ပသုဂ္ဂဟဏေန ဌေကဇာတိ ဂဟိတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၄။

ဌေကဌာန (နာ) [ဌေက+ဌာန] ဆိတ်-သိုး-၏နေရာ၊ ဆိတ်-သိုး-တည်ရှိရာဌာန။ ဌေကံ မာရေဿာမိတိ အဘိသန္ဓိနာပိ ဟိ ဌေက-ဌာနေ ဌိတံ မနုဿော မနုဿဘူတံ မာ-တရံ ၀ါ ပိတရံ ၀ါ မာရေန္တော အာနန္တရိယံ ဖုသတိ။ မ၊ဌ၊၄။ရ၆။ အံ၊ဌ၊၁။၃၅၅။ အ-ဘိ၊ဌ၊၂။၄၀ရ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၀။ ကင်္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၁ရ၂။

ဌေကဋ္ဌိ (နာ) [ဌေက+အဋ္ဌိ] ဆိတ်-သိုး-၏

အရိုး။ "ဣဒမသ အဌိ"တိ ဌေးကဋ္ဌိ အာ-ဟရိတ္တာ ဒသေသုံ။ မ၊ဌ၊၂။၁၉၀။ ဇာ၊ဌ၊ ၆။၃၂၃။

ဌေးကပါဒက (တိ) [ဌေး+ပါဒ+က] ဆိတ်-သိုး-၏ ခြေထောက်ကဲ့သို့ ကောက်သော အခြေရှိသော (အင်းဟျဉ်ထိုင်ခုံ)။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဌေးကပါဒကံ ပီဌံ။ ဝိ၊၄။၂၉၄။ ဌေးကပါဒပီဌ-လည်းကြည့်။

ဌေးကပါဒကပီဌ (နာ) [ဌေးကပါဒက+ပီဌ] ဆိတ်-သိုး-၏ခြေထောက်ကဲ့သို့ ကောက်သော ခြေထောက်ရှိသော အင်းဟျဉ်ထိုင်ခုံ။ ဘဒ္ဒပီဌံ ပီဌိကာ ဌေးကပါဒကပီဌံ။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။၈၂။

ဌေးကပါဒပီဌ (နာ) [ဌေးကပါဒ+ပီဌ] ဆိတ်-သိုး-၏ ခြေထောက်ကဲ့သို့ ကောက်သော ခြေထောက်ရှိသော အင်းဟျဉ်ထိုင်ခုံ။ ဌေ-ကပါဒပီဌံ နာမ ဒါရုပဋ္ဌိကာယ ဥပရိပါဒေ ဌပေတ္တာ ဘောဇနဖလကံ ဝိယ ကတပီဌံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၅၉။ ဝိ၊သင်္ခ်ာ။၄၅၁။ ဌေ-ကဿ ပစ္ဆိမပါဒဒွယံ ဝိယ ဝက်ကာ-ရေန ဌိတတ္တာ ပနေတံ "ဌေးကပါဒပီဌ"န္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၇။ ဌေးကဿ ပါဒေါ ဝိယ ပါဒေါ ဇင်္ဃာတိ ဌေးကပါဒံ၊ တမေဝ ပီဌံ ဌေးကပါဒပီဌံ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၆၉။

ဌေးကပါလ(က) (တိ) [ဌေး+ပါလ(က)] ဆိတ်-သိုး-ကို စောင့်ရှောက်သော၊သူ။ (သိုးထိန်းသမား။ ဆိတ်ကျောင်းသား။ ဇာတ်၊ဝတ္ထု။) ဌေးကပါလော "ဣမသ္မိံ ပရိဂ္ဂယှမာနေ သဗ္ဗာ ဌေါ်ကာ မရိယန္တိ၊ ကိံ နော ဣမိနာ"တိ တံ ဂေသ္မိ မတ္တိကာဘာဇနေ နိပ္ပဇ္ဇာပေ-တ္တာ ... နဒီယံ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၆၁။ တဒါ ဌေးကပါလကာ ... ကိဉ္စာ ဝိဟရန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၅၅။ (-ဇာ၊ဌ၊၅။၄၆၁။)

ဌေးကမ်သ (နာ) [ဌေး+မ်သ] ဆိတ်-သိုး-သား။ ဌေးကမ်သေန ဗလိ ကတ္တာ ဒ္ဓါရံ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၅၅။

ဌေးကမသု (နာ) [ဌေး+မသု] ဆိတ်-သိုး-၏ မုတ်ဆိတ်နှင့်တူသော မုတ်ဆိတ်။ ဂေါ-လောမိကန္တိ ဟနုကမ္မံ ဒီယံ ကတ္တာ ဌပိတံ ဌေးကမသုတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၅၃။ ဌေ-ကဿ ဝိယ မသုတိ ဌေးကမသု။ ပါစိတ်၊ယော။၄၆၁။

ဌေးကရူပ (နာ) [ဌေး+ရူပ] ဆိတ်-သိုး-၏ အသွင်။ တဒါ သက္ကော ဒေဝရာဇာ ... ဌေးကရူပေန အာဂန္တာ တဿ အဝိဒူရေ ဌတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၄၀၆။

ဌေးကဝိသေသ (ပု) [ဌေး+ဝိသေသ] ဆိတ်-သိုး-သတ္တဝါအထူး၊ ဆိတ်-သိုး-မျိုးနွယ်ဖြစ်သောသတ္တဝါ။ ဌေးက (၁) ကြည့်။

ဌေးကလောမ[1] (နာ) [ဌေး+လောမ] သိုးမွေး။ ယော ပန ဘိက္ခု သုဒ္ဓကာဌကာနံ ဌေး-လောမာနံ နဝံ သန္ဌတံ ကာရာပေယျ။ ဝိ၊ ၁။၃၃၀။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၂၆၃။ ဝိ၊ဌ၊၄။၅၁။ ကခ်။ ၁၆၄။ မ၊ဌ၊၁။၁၆၁။ မ၊ဌ၊၃။၁၅၁။ အံ၊ဌ၊ ၃။ ၁၉၊၉၆။ ဝဇီ၊။၈၀။ သာရတ္ထ၊၂။၁၅၁၊ ၄၁၅။ သာရတ္ထ၊၃။၃၆၉။ ကခ်၊ဋီ။၈၃။ ကခ်၊ ဋီ၊သစ်။၃၁၆။)

ဌေးကလောမ၂ (နာ) [(၁) ဌေးကလောမ+သိက္ခာပဒ။ (၂) ဌေးကလောမ+ဓောဝါပန။ နောက်ပုဒ်တို့ကျေသည်။] (၁) ဌေးကလောမ သိက္ခာပုဒ်။ (၂) သိုးမွေးတို့ကို လျှော်ဖွတ်စေခြင်း။ **(၁)** ဌေးကလောမာ ဒွေ သေ-ယျာ(ဝိ၅။၁ဖ၁)တိ ဌေးကလောမသိက္ခာပဒ-ဠွေဝ ဒွေ စ သဟသေယျသိက္ခာပဒါနိ စ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၄၈၊ (-၁၄၂။) **(၂)** ဌေးကလောမ-ဓောဝါပန (၂)ကြည့်။

ဌေးကလောမဂန္ဓ (ပု) [ဌေးကလောမ+ဂန္ဓ] သိုးမွေးနံ့နှင့်တူသောအနံ့။ သလောမဂန္ဓိကန္တိ မေဏ္ဍကလောမေဟိ သမာနဂန္ဓံ၊ "ဌေက-လောမဂန္ဓ"န္တိပိ ဝဒန္တိ။ ထေရီ၊ဌ။၂၁၈။

ဌေးကလောမဓောဝါပန (နာ) [ဌေးကလောမ+ဓောဝါပန] (၁) သိုးမွေးတို့ကို လျှော်ဖွတ်စေခြင်း။ (၂) ဌေးကလောမဓောဝါပန သိက္ခာပုဒ်။ **(၁)** ဣမသ္မိံ ပန သိက္ခာပဒသ္မိံ ဥပ္ပန္နကာလတော ပဋ္ဌာယ ဌေးကလောမ-ဓောဝါပနာဒိနာ အာပတ္တိတိ ဧကေ။ ဝဇိရ။ ၂၅၈။ **(၂)** ဌေးကလောမာနီ(ဝိ၅။၂၅ရ)တိ ဌေးကလောမဓောဝါပနံ။ သာရတ္ထ၊ဒု။၄၈၅။ ဝိမတိ၊၂။၂၉ဒု။ (-ဝဇိရ။၅ဖ၆။)

ဌေးကလောမဓောဝါပနဝတ္ထု (နာ) [ဌေးကလောမဓောဝါပန+ဝတ္ထု] သိုးမွေးတို့ကို လျှော်ဖွတ်စေခြင်းဟူသော-အကြောင်း အရာ-ဝတ္ထု။ သတ္တမေ သင်္ကေသု ဆဗ္ဗဂ္ဂိယေ အာရဗ္ဘ ဌေးကလောမဓောဝါပနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကခ်။၁ရ၅။

ဌေးကလောမဓောဝါပနသိက္ခာပဒ (နာ) [ဌေးကလောမဓောဝါပန+သိက္ခာပဒ] သိုးမွေးတို့ကို လျှော်ဖွတ်စေခြင်းဟူသောအကြောင်းကြောင့် ပညတ်အပ်သောသိက္ခာပုဒ်၊ ဌေးကလောမ ဓောဝါပနသိက္ခာပုဒ်။ တေန သမယေနာတိ ဌေးကလောမဓောဝါပနသိက္ခာပဒံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၂ဖ၈။ (-သာရတ္ထ၊၂။၄၁ရ။)

ဌေးကလောမဘက္ခိက (တိ) [ဌေးကလောမ ဘက္ခ+ဣက] သိုးမွေးဘက္ခာရှိသော(အထုပ်)၊ သိုးမွေးထုပ်။ ဘူမိယံ ပတိတ္တာ ဌတ္တာ ဌတ္တာ ဝဋ္ဋမာနာ ဌေးကလောမဘက္ခိကာ ပုန အန္တော ပဝိသတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၂ဖ၅။

ဌေးကလောမဝဂ္ဂ (ပု) [ဌေးကလောမ+ဝဂ္ဂ] ဌေးကလောမသိက္ခာပုဒ်ဖြင့် မှတ်အပ်သော-အစုအပေါင်း-ဝဂ်၊ ဌေးကလောမဝဂ်။ ပုန ဌေးကလောမဝဂ္ဂဿ အာဒိတော သတ္တ သိက္ခာပဒါနိ အပနေတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁ဒ၄။ (-ကခ်။၁ရ၂။)

ဌေးကလောမသဒိသ (တိ) [ဌေးကလောမ+သဒိသ] ဌေးကလောမသိက္ခာပုဒ်၏ သမုဒ္ဒာန် စသည်နှင့်တူသော။ သမုဒ္ဒာနာဒိနိ ဌေးက-လောမသဒိသာနေဝ။ ကခ်။၁ဒ၃။ (-ကခ်၊ ဋီ။၉ဖ။)

ဌေးကလောမသမုဒ္ဒာန (တိ) [ဌေးကလောမ+သမုဒ္ဒာန] ဌေးကလောမသမုဒ္ဒာန်ရှိသော၊ ဌေးကလောမသိက္ခာပုဒ်ကဲ့သို့ ကာယသမုဒ္ဒာန်, ကာယစိတ္တသမုဒ္ဒာန်ရှိသော။ သမုဒ္ဒာ-နာဒိသု ဣဒံ ဌေးကလောမသမုဒ္ဒာနံ နာမ ကာယတော စ ကာယစိတ္တတော စ သ-မုဒ္ဒာတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၂ဖ၈။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၃၅။ ဝိ၊

ဌ၊၃။၂၂၉။ ကခ်ီ။၁၁၁။ ဝဇီရ။၃ရ၁။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၄၈။ သာရတ္ထ၊၂။၉၅။ ကခ်ီ၊ဌီ။၁၁၄။)

ဌေးကလောမသိက္ခာပဒ (နာ) [ဌေးကလောမ +သိက္ခာပဒ] ဌေးကလောမသိက္ခာပုဒ်။ တေနသမယေနာတိ ဌေးကလောမသိက္ခာပဒံ။ ဝိ၊ ဌ၊၂။၂၆၆။ (–ဝိ၊ဌ၊၁။၃၁၅။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၄၈။ ဝဇီရ။၈၀။ သာရတ္ထ၊၂။၁၅၃။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၉၃။)

ဌေးကလောမသုတ္တ (နာ) [ဌေးကလောမ + သုတ္တ] သိုးမွေးချည်။ ကမ္မလန္တိ ဌေးက-လောမသုတ္တံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၃၀၂။

ဌေးကလောမိက (တိ) [ဌေးကလောမ +ဏိက] ဌေးကလောမသိက္ခာပုဒ်ကဲ့သို့သမုဋ္ဌာန်ရှိသော။ ဒွိသမုဋ္ဌာနိကာ သဗ္ဗေ၊ သမာ ဌေ-ကလောမိကာ။ ဝိ၊၅။၁၆၁။ (–ဝိ၊ဌ၊၄။၁၄၉။)

ဌေးကသညာ (ထီ) [ဌေး+သညာ] ဆိတ်-သိုး-ဟူသော အမှတ်သညာ။ တေနေဝ ဌေးကစတုက္ကေ ဌေးကသညာယ မနုဿပါဏံ ဝမ္ဘသ ပါရာဇိကာပတ္တိ ဒဿိတာ။ သာ ရတ္ထ၊၂။၂၅၀။

ဌေးကသမာန (တိ) [ဌေး+သမာန] ဆိတ်-သိုး-နှင့်တူသော။ ဂါ၀ေါ ဌေးကသမာနာ၊ သောရတာ ကုမ္ဘဒူဟနာ။ သုတ္တနိ။၃၂၅။

ဃဌေးကသရီရ (နာ) [ဌေး+သရီရ] ဆိတ်-သိုး-၏ ခန္ဓာကိုယ်။ နိစ္စမ်ံ ဌေးကသရီရံ နိမိ-တ္တမဟောသိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၈။ သံ၊ဌ၊၂။၂၀၁။

ဃဌေးကာဘိသန္ဓိ (ပု) [ဌေး+အဘိသန္ဓိ] ဆိတ်-သိုး-ဟူသော-အမှတ်-အလိုအဓိပ္ပါယ်။ ဆိတ်-သိုး-ကို သတ်အံ့ဟူသော အလို။ ဌေးကာဘိသန္ဓိနာ ပန မာတာပိတိအဘိ-သန္ဓိနာ ဝါ ဌေးကံ မာရေန္တော အာနန္တရိယံ နာ ဖုသတိ။ မ၊ဌ၊၄။ရ၆။ အံ၊ဌ၊၁။၃၅၅။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၀ရ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၀။ ကခ်ီ၊ ဌီ၊သစ်။၁ရ၂။ ဌေးကာဘိသန္ဓိနာတိ ဌေးကံ မာရေသောမိတိ အဓိပ္ပါယေန။ သမ္မော၊ ယော။၂၃၁။

ဌေးကာဌဂုမ္ဗ (ပု) [ဌေးကာဌ+ဂုမ္ဗ] မည်းနက်သော ချုံမကျွတ်၊ ဒန့်ကျွေပင်ကို စင်တင်ထားသောမကျွတ်။ ဌေးကာဌဂုမ္ဗေတိ ကာဌတိက-ဂစ္ဆမကျွတ်ပေတိပိ ဝဒန္တိ။ သံ၊ဌီ၊၂။၂၀၈။ (သံ၊ ဌ၊၂။၂၃ရ-၌ ဌေးဂလာဂုမ္ဗေ-ဟုရှိသည်။ ယင်းပုဒ်လည်းကြည့်)

ဌေးကိ (ထီ) ဆိတ်-သိုး-မ။ ဌေးက-ကြည့်။

ဌေးဂ (ပု) [ဌေ+ဂမု+ကွိ] ယားနာ၊ ပွေးနာ၊ ဝဲနာ။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဌေးဂလ (ထီ၊ပု) [ဌေ+လူ+အ။ ဌေ၎ ဒဒ္ဒုလုနာတိတိ ဌေးဂလော။ ဓာန်ဌီ။၅၉၄။ ဧဒုဂဧ (သံ)] ဒန့်ကျွေပင်၊ တန့်ကျွေပင်။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဌေးဂလာဂုမ္ဗ (ပု) [ဌေးဂလာ+ဂုမ္ဗ] (က) ဒန့်ကျွေချုံ။ (ခ) ဒန့်ကျွေပင်ကို စင်တင်ထားသောမကျွတ်။ **(က)** ကာ'ယံ ဌေးဂလာဂုမ္ဗေ၊ ကရောတိ အဟုဟာသိယံ။ ဇာ၊၁။၁၃၅။ ဓမ္မ၊ ဌ၊၂။၃၄၆။ ဌေးဂလာဂုမ္ဗေတိ ကမ္ဗောဇဂု-မ္ဗေ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၀၈။ (ဌေးဏာဂုမ္ဗေတိ ဒဗ္ဗဂု-

မ္မေ။ က-မ္ဟု။ ငြေဂဏိဂုမ္မေတိ ဂုမ္မောပဂုမ္မေ။ သျာ-မ္ဟု။ ပြည်းသျ-ဌ် "ငြေဂဏဂုမ္မေ = သမန်းမြက်ခုံ၏" ဟု အနက်ပေးသည်။)

(၁) အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ဘဂ-ဝတော အဝိဒူရေ အညတရသ္မိံ ငြေဂလာ-ဂုမ္မေ နိသိန္နော ဟောတိ။ သံ၂။၅။ ငြေ-ဂလာဂုမ္မေတိ ဂစ္ဆမဏ္ဍပကေ။ သော ကိရ ငြေဂလာဂုမ္မော ဓုဝသလိလဌာနေ ဇာ-တော။ အထေတ္ထ စတူဟိ ပါဒေဟိ မဏ္ဍပ်ံ ကတ္တာ တသ္မာ ဥပရိ တံ ဂုမ္မံ အာရော-ပေသုံ။ သံဋ္ဌ၊၂။၂၃ရ။

ငြေစမ္မ (နာ) [ငြေ+စမ္မ] ဆိတ်-သိုး-၏ အရေ၊ ဆိတ်-သိုး-ရေ။ ငြေစမ်ံ ဂရုံ ဝတ္တံ၊ ဝိဝိနိစ္ဆယ၊ ဂါထာ။ ၂ဂရ။ (-ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ။၁ဂ၀။)

ငြေဗန္ဓန [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ငြေဗန္ဓန တိုင်း။ ငြေဗန္ဓနံ ဂစ္ဆတိ၊ ... သုဝဏ္ဏဘူမိ ဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ။၃၂၂။ (-မဟာနိ၊ဋီ။၂၄၂။)

ငြေမုခ (တိ) [ငြေ+မုခ] (၁) (ယိုစီးသော) အရည်-သွားရည်-ရှိသော ခံတွင်းရှိသော၊ စကားပြောသောအခါ ခံတွင်းမှ အမြဲ သွား-ရည်ယိုစီးသော၊သူ။ (၂) အပြစ်ရှိသော ခံတွင်း(=စကား) ရှိသော၊ အပြစ်ရှိသော-မပြည့်စုံသော-စကားကို ပြောဆိုသော၊သူ။ **(၁)(၂)** ဧလမုခ၊ ... ကြည့်။

ငြေမ္ဟက - ဧလမုခ...ကြည့်။

ငြေမ္ဟဂ - ဧလမုခ...ကြည့်။

ငြေမ္ဟဂကထာ (ထီ) [ငြေမ္ဟဂ+ကထာ] ကန်း-မိုက်-မိုက်ကန်း-သူ၏စကား။ ဣမေသံ ကထာ ငြေမ္ဟဂကထာ ဝိယ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ ဧလမ္ဟဂကထာ ဝိယာတိ ဣမေသံ ပဏ္ဍိ-တမာနီနံ ကထာ အန္ဓဗာလကထာသဒိသီ။ ဒီဋီ၊၁။၃ဖ၅။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၃ရ၅။

ငြေမ္ဟဂပုတ္တ (ပု) [ငြေမ္ဟဂ+ပုတ္တ] မိုက်ကန်းသား။ ဒန္ဓပညသ္မာ ငြေမ္ဟဂပုတ္တတော ကေစ္စာ ဣတ္ထိယော သေယ္ယာ။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။

ငြေယတိ (ကာ၊ကြို) [ဣလ+ဏယ+တိ] ဖြစ်-စေ၏။ ကမ္မနဌေန ဒ္ဝိဓာ ငြေယတီတိ ဒ္ဝေ-ဌကံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃ရ၉။ ဒ္ဝိဓာ ငြေယတိ ပဝတ္တေတီတိ ဒ္ဝေဌကံ။ မဏိမဏ္ဍ၊၁။၃ရ၀။

ငြော (ထီ) (၁) တံတွေး။ (၂) အရည်၊ သွား-ရည်။ (၃) ဖာလာငယ်။ ဧလ၊ ငြေ-ကြည့်။

ငြောဂဋ -ဧလ(ဌ)ဂလ(ဌ)၊ ငြောဂဋ-ကြည့်။

ငြောပဋ္ဌရဏ (နာ) [ငြော+ပဋ္ဌရဏ] တံတွေး-သွားရည်-ယိုခြင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ငြောလုက် (နာ) [ဣရ+လာ+ဥ+က။ ဣရံ ဝါရီ-လာတိ တဗ္ဗဟုလတောတိ ငြောလုကံ။ ထိယံ ဥ၊ သကတ္ထေ ကော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၉ရ။] သခ္ခါးသီး။ သဏ္ဌာ ... "ငြောလုကာနိ ဂဏ္ဍာထာ"တိ ဥဏ္ဍုဋ္ဌိမကာသိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ ငြောလုက(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။ ၂၁၄၄)ဣ-ကဏ္ဌာရိဖလံ ဝါ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။ဖ၄။ (-ကခ်ီ။၂၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရဖ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၁။) ဧလာ(ဌ)လုက-လည်းကြည့်။

ဌောလုက၂ (တိ) [ဌောလုက+ဏ] သခွါးသီး ရောင်းရ၍ အသက်မွေးသောသူ။ သခွါးသီးသည်။ မနုဿာ "ကော စာယံ ဌော-လုကော"တိ ပဏ္ဍိတသု။ ဇာ၊၅၊၁။၂၂၁။

ဌောလုကမဟလ္လက (တိ) [ဌောလုက+ မဟလ္လက] သခွါးသီးသည်အဖိုးအို။ "ဏေ ရေ ကောသိ အယံ ဌောလုကမဟလ္လကော"-တိ သဗ္ဗေ နိဝတ္တိသု။ ဒီ၊၂၊သစ်၊၂။၂၈ရ။

ဌောလုကဝဏ္ဏ (ပု) [ဌောလုက+ဝဏ္ဏ] သခွါးသီးအသွင်။ ဌောလုကဝဏ္ဏေန ပညာယ-မာနေဟိ သတ္တေဟိ ရတနေဟိ ယာနကံ ပူရေတွာ။ ဓမ္မ၊၅၊၁။၁ရ၆။

ဌောသဒ္ဒ (ပု) [ဌော+သဒ္ဒ] ဌော သဒ္ဒါ။ ပသေယ္ယမုဂ်ံ ဥရဂ်ံ ဒုဇိဝ္ဂန္ဓိအာဒီသု ဝိယ ဟိ ဌောသဒ္ဒေါ လာလာယ, ခေဠေ စ ပဝတ္တတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၈ရ။

ဌိက (တိ) [ဌိကာ+ဏ] ဌိကမည်သော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဌိကကုမာရ (ပု) [ဌိက+ကုမာရ] ဌိက သတို့သား။ ကုရုန္ဒဒေဝီ နာမ လောမသုဒ္ဒရီ ဌိကကုမာရံ ကာမယမာနာ ဆဋ္ဌံကုမာရ-ဓနဇေဋ္ဌိသိနာ ပါပမကာသိ။ ဇာ၊၂။၁၁၈။ တဿ ပန ဌိကာနံ မာရိတတ္တာ "ဌိက-ကုမာရော"တိ နာမံ အကံသု။ ဇာ၊၅၊၅။ ၄၆၂။ (သီ-မူ၌ "ဌေကမာရက"ဟုရှိသည်။)

(ဆိတ်ခြုံဝ၌ စွန့်ပစ်ထားသော ကလေးငယ်အား ဆိတ်မကစောင့်ရှောက်လျက် နို့တိုက်နေသည်ကို ဆိတ်ကျောင်းသားက တွေ့ရ၍ ကောက်ယူမွေးစားပြီး ဆိတ်နို့တိုက်ရာတွင် နေ့စဉ်ဆိတ်မ ၂-ကောင် ၃-ကောင် သေကုန်သောကြောင့် "ဌိကကုမာရ"ဟု အမည်တွင်လေသည်။)

ဌိကကုမာရက (ပု) [ဌိက+ကုမာရက] ဌိက သတို့သား။ ဌိကကုမာရကံ ပတ္ထယမာ-နာပိ ... ဓနဇေဋ္ဌိသိနာ စ သဒ္ဓိံ ပါပ-မကာသိ။ ဇာ၊၅၊၅။၄၆၂။

ဌိကဒီရ (နာ) [ဌိကာ+ဒီရ] ဆိတ်နို့ရည်၊ သိုးနို့ရည်။ သာ ပန အပုတ္တိကာ၊ တေနဿ ထည့် နတ္ထိ၊ အထ နံ ဌိကဒီရမေဝ ပါယေသိ။ ဇာ၊၅၊၅။၄၆၁။

ဌိကာ (ထီ) ဆိတ်မ၊ သိုးမ။ ဌေက-ကြည့်။

ဌေယျ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဌေယျမည်သော(မင်း)။ ဗာလော အယံ ရာဇာ ဌေ-ယျော သမဏော ရာမပုတ္တော အဘိပ္ပသန္နော။ အံ၊၁။၄၉၉။

ဌေယျရာဇ (ပု) [ဌေယျ+ရာဇ] ဌေယျမင်း။ ပြာဟွဏော အတ္တနော သပ္ပရိ-သတာယ တံ ဌေယျရာဇာနမ္ပိ တဿ ပရိဝါရိကေပိ ဥဒကမ္ပိ ရာမပုတ္တံ ပသံသိ။ အံ၊၅၊၂။၃၆၁။

သြ[1]= "သြ" အက္ခရာ၊ "သြ" သရ။ လေးဆယ့်တစ်လုံး (လေးဆယ့်သုံးလုံး) သော အက္ခရာ, ရှစ်လုံး (ဆယ်လုံး)သော သရ တို့တွင် ရှစ်လုံးမြောက်၊ လည်ချောင်း, နှုတ်ခမ်းအရပ်၌ ဖြစ်သော (ကဏ္ဌသြဋ္ဌ)၊ ရှည်သောအသံ ဖြင့်ရွတ်ဆိုအပ်သော(ဒီဃ)၊ နိဂ္ဂဟိတ်မှတပါးသော ဗျည်းတို့၏ မှီရာဖြစ်သော(နိဿယ)-အက္ခရာ-သရ။ ကစ္စည်း။၂၊ ၄၊၅။ ရူ။၂၊၃၊၅။ နီတိ၊သုတ္တ။၂၊၃၊၅။ မောဂ်။ ၁။၅။ (မောဂ်၊၁။၄-၌ ရဿမည်သော "သြတ်"သရ ကို ဆိုထား၏။)

သြ[2]= (က) "သြ" ဝိဘတ်။ (ခ) "သြ" ပစ္စည်း။ (ဂ) လာသော "သြ" (အာဂမ-သြ)။ (ဃ) အခြားအက္ခရာမှ ပြောင်းလာသော "သြ" (အာဒေသ-သြ)။

(က) "သြ" ဝိဘတ်= **(၁)** ဟိယျတ္တနီ ဝိဘတ် ပရဿပုဒ် မဇ္ဈိမပုရိသ် ဧကဝုစ် "သြ" ဝိဘတ်။ ကစ္စည်း။၄၂၊ ရူ။၄၅၅။ မောဂ်၊၆။၄။ နီတိ၊သုတ္တ။၉၀၀။ **(၂)** အဇ္ဇတ္တနီဝိဘတ် ပရဿပုဒ် မဇ္ဈိမပုရိသ် ဧကဝုစ် "သြ" ဝိဘတ်။ ကစ္စည်း။၄၂၈။ ရူ။၄၆၈။ မောဂ်၊၆။၅။ နီတိ၊သုတ္တ။၉၀၁။

(ခ) "သြ" ပစ္စည်း။ = တနာဒိတော သြယိရာ။ ကစ္စည်း။၄၅၁။ ရူ။၅၂၀။ မောဂ်၊ ၅။၂၆။ နီတိ၊သုတ္တ။၉၃၂။

(ဂ) လာသော "သြ" (အာဂမ-သြ)။ ကွစိ သြ ဗျဥ္ဇနေ။ ကစ္စည်း။၃၆။ ရူ။၄၃။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၃၀။ ဒွါရေ နိယုတ္တော ဒေါ၀ါ-ရိကော။ ဧတ္ထ "မာယူနမာဂမော ဌာနေ"တိ ၀-ကာရတော ပုဗ္ဗေ သြကာရာဂမော။ ရူ။၃၃၅။ အတိပ္ပဂေါ ခေါ။ ဒီ၊၃။၁။ သရဒေါသတံ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁၃၀။ တိ၀ဂ္ဂါ-သင်္ဂဟော အကာရဿ သြကာရာဒေသံ, သြကာရာဂမံ ၀ါ ကတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၂၁။

(ဃ) အခြားအက္ခရာမှ ပြောင်းလာသော "သြ" (အာဒေသ-သြ)။ **(၁)** သိ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "သြ"။ သော=တဿာ အကာရတော သိ၀စနဿ သြကာရာဒေသော ဟောတိ။ ကစ္စည်း။ ၁၀၄။ ရူ။၆၆။ မောဂ်၊၂။၁၀၉။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၂၇၂။ ဗုဒ္ဓါ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **(၂)** အံ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "သြ"။ အံ၀စနဿော= မနောဂဏာဒိတော အံ-၀စနဿ သြကာရာဒေသော ဟောတိ ၀ါ။ နီတိ၊သုတ္တ။၃၇၇။ (-မောဂ်၊၂။၁၄၄။) အဒါနေ ကုရုတေ မနော။ ဇာ၊၁။၃၁၇။ **(၃)** သ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "သြ"။ သဿ စော= တဿာ မနောဂဏာဒိတော သဿ စ သြကာရော ဟောတိ။ ကစ္စည်း။ ၁၈၂။ (ရူ။၉၇။ မောဂ်၊၂။၁၄၄။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၃၇၄။) **(၄)** သွီ-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "သြ"။ အာဒိတော သြ စ။ ကစ္စည်း။၆၉။ ရူ။၁၈၆။ (မောဂ်၊၂။၅၅။ နီတိ၊သုတ္တ။၂၁၈။) **(၅)** ယော-ဝိဘတ်မှ ပြောင်းလာသော "သြ"။ တတော ယောနမော တု။ ကစ္စည်း။ ၂၀၅။ ရူ။၁၆၀။ မောဂ်၊၂။၁ရ၀၊၁ရ၁၊၁ရ၂။ နီတိ၊သုတ္တ။၄၂၁။ **(၆)** အ၀-ဥပသာရပုဒ်မှ ပြောင်းလာသော "သြ"။ သြကာသော။

သြနဒ္ဓါ။ (ရ) အပ-ဥပသာရပုဒ်မှ ပြောင်းလာသော "သြ"။ သြလောကေတ္တာပိတိ အပလောကေတ္တာပိ၊ အပလောကနုကမ္မ-ဝသေနာပိတိ အတ္ထော၊ အပ-သဒ္ဒသာပိ သြအာဒေသော ကတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊၁။၂၇ဖ။ (၈) အ-သရမှ ပြောင်းလာသော "သြ"။ မနောမယံ၊ အယောမယံ။ ကစ္စည်း။၁၈၃။ ရူ။၄၈။ နီတိ၊သုတ္တ။၃၇၅။ အဝေါစိ၊ အဝေါစုံ။ ကစ္စည်း။၄ဖ၇။ ရူ။၄၇၉။ မောဂ်၊ဖ။၂၁။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၀၄၃။ တိဝဂ္ဂေါ-သင်္ဂဟော အကာရဿ သြကာရာဒေသံ, သြကာရာဂမံ ဝါ ကတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၂၁။ ပရောပရာနိ။ စူဠနိ၊ဌ။၄၈။ ပုဒ္ဓ ဗန္ဓနေ၊ ပရိဟရိတ္တာ အသိတဗ္ဗန္တိ ပုဒ္ဓောသံ အကာရဿ သြကာရံ ကတ္တာ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၃ဖ၁။ (၉) အာသရမှ ပြောင်းလာသော "သြ"။ ပရောပရာ။ ပဋိသံ၊ဌ။၁။၅၃။ ပဋိသံ၊ဂံ။၈၁။ (သြပရ-ကြည့်။) (၁၀) ဥ-သရမှ ပြောင်းလာသော "သြ"။ ဇာတော။ (ဇာတု-နိပါတ်၌ ဥ ကို သြပြုသည်။) မူလဋီ၊ ၂။၂၂ရ။ နောပေတိ။ ယထောဒကေ။ ကစ္စည်း။၁၄။ ရူ။၁ဖ။ မောဂ်၊၁။၂၉။ နီတိ၊သုတ္တ။၃၄။ သြပဂ၀ေါ။ ကစ္စည်း။၃၄၈။ ရူ။၃ရ၁။ မောဂ်၊၄။၁။ နီတိ၊သုတ္တ။ရ၅ရ။ သြက-လည်းကြည့်။ (၁၁) ဦ-သရမှ ပြောင်းလာသော "သြ"။ ဝါမောရူ။ မောဂ်၊ ၁။၂၉။ အနုဘောတိ။ ရူ။၄၉၀။ (၁၂) ဧ-သရမှပြောင်းလာသော"သြ"။ ဥဘောဟိ။ ဥဘောဘိ။ ရူ။၁၀၉။ (၁၃) ဝ-မှ ပြောင်းလာသော "သြ"။ သြဌော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၀၂။

သြ[2]= ဥပသာရ "သြ"။ [အဝ (သံ)] မောဂ်၊ ၅။၁၃၁-၌ "သြ"ဥပသာရပုဒ်ကို ပြဆိုထား၏။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၁၅၈-၌ "သြ" ဥပသာရပုဒ်၏ အနက်တို့ကို ဤသို့ပြ ဆိုထားသည်။ (၁) အန္တောဘာဝ=အတွင်း၏အဖြစ်။ သြစရကော။ သြရောဓော။ (၂) အဓောကမ္မ=အောက်ကြိယာ။ သြကိုဏ္ဍော။ (၃) နိဂ္ဂဟ=နှိပ်ကွပ်ခြင်း။ သြဝါဒေါ။ (၄) အန္တရ, ဒေသ= အားလပ်သောအကြား , အရပ်ဒေသ။ သြကာသ။ (၅) ပါတုဘာဝ=ထင်စွာဖြစ်ခြင်း။ သြပပါတိကော။ ထို့ပြင် "အဝ-၏ အနက် မျှားသည်လည်း "သြ"၏ အနက်မျှားပင်ဖြစ်သည်"ဟုပြဆိုထားသည်။ (၆) အဘာဝ=မရှိခြင်းအနက်။ သြပဏ-ဝိယာ၊ သြပတ္တ-တို့ကြည့်။

သြ[3]= (၁) ထက်စည်။ (၂) ခွင့်ပြုခြင်း။ (၃) ဗြဟ္မာ။ (၄) ဗိသဏိုး။ (၅) သိဝနတ်။ (၁)(၂)(၃)(၄)(၅) သြကာရော ယထာက္ကမံ ပဏဝ အနုမတျတ္ထ ဗိသဏု မဟေသရေသု ပဝတ္တော။ အယံ ဟေတ္ထတ္ထော—သြ ပဏဝံ ဂဇ္ဇရေ အာမန္တနာ ဇနာနံ သြ အနုညာတော၊ သဟံပတိနာမော သြ ဗြဟ္မာ စ၊ ဥမ္မာယ ပတိဘူတော သြ ဗိသဏု စ၊ သတ္တသုခကရော သြ မဟေသရော စာတိ ဣမေ တယော ဒေဝရာဇနော ဗာဟိ-ရဇနေဟိ အစ္စိယန္တေတိ။ ဧကက္ခရ၊ဂါထာ။ ၁၉။ ဧကက္ခရ၊ဋီ။၄၃၄။

သြအာဒေသ (ပု) [သြ+အာဒေသ] . သြ-အပြု။ အပသဒ္ဒသာပိ သြအာဒေသော ကတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊၁။၂ရ၆။

ဩက (ပုံ၊နေ) [ဥစ+ဏ။ ကစ္စည်း။၅၂၈။ နိတိ၊ ဓာ။၂၂၃။ ရူ။နှာ။၃၅၈။ ဓာန်ငြီ။၂၀ရ။ ပါ စိတ်၊ယော။၃ဖ၁။ အ၀+ဏ္ဍ။ ဥ+ဂမု+ကွိ။ သံ၊ငြီ၊၂။၂၀၉။ ဩက (သံ)] (၁) ရေ။ (၂) (က) ကျက်စားရာ။ (ခ) သာသနာ။ (၃) အိမ်။ (၄) ဖြစ်ရာ၊ တည်ရာ။ (က) အ ကြောင်းတရား။ (ခ) ခန္ဓာငါးပါး။ (ဂ) စက္ခု၊ ရူပါရုံ-စသည်။ (ဃ) ဝင့်တရား။ (c) တဏှာ၊ တပ်မက်တွယ်တာခြင်း။

(၁) ရေ။ ဩကပုဏ္ဏ-ကြည့်။ **(၂)(က)** ကျက်စားရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(ခ)** သာသနာ။ ဧ၀ံ ဩကဿ ဒိဋ္ဌမမ္မိက သမ္ပ-ရာယိက ပရမတ္ထဟိတသာဓကဿ သာသ-နဿ စိရဋ္ဌိတိ ပတ္ထေတ္တာ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊ ၂။၃၉ရ။

(၃) အိမ်။ **(၄)** ဖြစ်ရာ၊ တည်ရာ။ **(က)** အကြောင်း တရား။ **(ခ)** ခန္ဓာငါးပါး။ **(ဂ)** စက္ခု၊ ရူပါရုံ-စသည်။ ဩကံ ပဟာယ အနိကေတသာရီ။ ... ရူပဓာတု ခေါ ဂဟ-ပတိ ဝိညာဏဿ ဩကော။ သံ၊၂။ဇ-၉။ မဟာနိ။၁၅၂။ ဩကောတိ ဟိ အတ္ထတော ပစ္စယော ဝုစ္စတိ။ ... ကသ္မာ ပနေတ္ထ ပဋ္ဌဂ္ဂန္ဓာ ဩကာတိ ဝုတ္တာ။ ... ဩကောတိ နိစ္စနိ၀ါသနဋ္ဌာနဂေဟမေ၀ (နိပ္ပရိယာယေန သုဒ္ဓံ ဂေဟမေ၀) ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂ဖ၈-၉။ အ၀တိ ဧတ္ထ ဂစ္ဆတိ ပ၀တ္တတီတိ ဩကံ။ ပ၀တ္တိဋ္ဌာနံ။ ... ဥဂစ္ဆတိ ၀ါ ဧတ္ထ ၀ေဒနာဒီဟိ သဒ္ဓိံ သမ၀ေတီတိ ဩကော။ စက္ခုရူပါဒိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၉။ ဩကသခ်ါတေသု ဆသုပိ အာယတနေသု။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁ဂ၆။ ဩကံ ပဟာယ (သုတ္တနိ။ ၄၁၁)တိ ရူပ၀တ္ထာဒိ ဝိညာဏဿ ဩကာ-သံ တတြ ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနေန ဆဌ္ဌေတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဖ၁။

(ဃ) ဝင့်တရား။ ဩကာ အနောက (သံ၊၃။၁ဇ)နှိ ဝဋ္ဋတော နိဗ္ဗာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁ဖ၈။ ကိလေသမာရအဘိသခ်ါရမာရမစ္စု-မာရာနံ ပ၀တ္တိဋ္ဌာနတာယ ဩကံ ဝုစ္စတိ ဝဋ္ဋံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၈။ **(c)** တဏှာ၊ တပ်မက် တွယ်တာခြင်း။ ဩကဠဟ-ကြည့်။

ဩကစရ (တိ) [ဩက+စရ+အ] ကျက်စားရာ အရပ်၌ လှည့်လည်တတ်သော၊သူ၊ တယ် သမင်။ (တိန်ညင်ဖြစ်သော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊သျှ။) ဩ-ဒဟေယျ ဩကစရံ၊ ဌပေယျ ဩကစာရိကံ။ မ၊၁။၁ဖ၆။ ဩဒဟေယျ ဩကစရန္တိ တေသံ ဩကေ စရမာနံ ဝိယ ဧကံ ဒီပကမိဂံ ဧကသ္မိံ ဌာနေ ဌပေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ဇ၉။ ဩ-ကေ မိဂလုဒ္ဒကဿ ဂေါစရေ စရတီတိ ဩကစရော၊ ဒီပကမိဂေါ။ မ၊ဋီ၊၂။ရ၁။ ဩကစရေနာ(ဇာ၊၂။၂၀၅)တိ ဩကစာရိ-ကာယ မိဂိယာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဖ။၂ဖ၂။ ဩကစ-ရေနာတိ ဩကစရမိဂိယာ။ ဇာ၊ဋီ။ ဩက-စရေနာတိ ဧတ္ထ လိဂ်ဝိပလ္လာသော ဒဋ္ဌ-ဗ္ဗောတိ အာဟ "ဩကစရေနာတိ ဩ-ကစာရိကာယ မိဂိယာ"တိ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

ဩကစာရက (တိ) [ဩက+စရ+ဏ္ဍ။ ထီ-၌ ဩကစာရိကာ။] ကျက်စားရာအရပ်၌လှည့် လည်တတ်သော၊သူ၊ တယ်သမင်။ အောက် ပုဒ်ကြည့်။

သြကစာရကမိဂ (ပု) [သြကစာရက+မိဂ] ကျက်စားရာအရပ်၌ လှည့်လည်တတ်သော သမင်၊ တယ်သမင်။ မိဂေနာတိ သြက-စာရကမိဂေန။ ဇာ၊၆။၅၅။

သြကစာရိကာ (ထီ) [သြက+စရ+ဏ္ဍ+အာ-ဣတ္ထိပစ္စည်း] ကျက်စားရာအရပ်၌ လှည့်လည်တတ်သော၊သူ၊ တိန်ည၊ဖြစ်သော သမင်မ၊ တယ်သမင်မ။ သြကစရ-ကြည့်။

သြကဠဟ (တိ) [သြက+ဇဟ] တဏှာ-ဆန္ဒရာဂ-ကို ပယ်စွန့်ပြီးသော၊သူ။ သြကဠဟံ တဏှာ့ဆ္ဆိဒ္ဒံ အနေဇန္တိ သြကဠဟန္တိ ရူပ-ဓာတုယာ ယော ဆန္ဒော ယော ရာဂေါ ယာ နန္ဒီ ယာ တဏှာ ယေ ဥပယုပါဒါနာ စေတသော အဓိဋ္ဌာနာဘိနိဝေသာနုသယာ၊ တေ ဗုဒ္ဓသ ဘဂဝတော ပဟီနာ။ ... တသ္မာ ဗုဒ္ဓေါ သြကဠဟော။ စူဠနိ။၁၄။ (-သုတ္တနိ။၄၄၅။) သြကဠဟန္တိ အာလယံ ဇဟံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၂။ ဇဟ^{3}-လည်းကြည့်။

သြကမုတိ (ကြိ) [အဝ+ကမု+အ+တိ] ဆွဲငင်-ယူဆောင်-၏။ သြကမုတိ ဝိလပန္တိ။ ထေရီ။ ၄၂၈။ သြကမုတိတိ အဝကမုတိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၂၇၆။

သြကန္ဆတိ (ကြိ) [အဝ+ကတိ+အ+တိ] ဖြတ်-လှီးဖြတ်-၏။ ကကစေန စောရာ သြစရ-ကာ အင်္ဂမင်္ဂါနိ သြကန္ဆေယ္ယုံ။ မဟ။၁၈၁၊ ၂၄၃၊၂၄၇။

သြကန္ဆန (နာ) [အဝ+ကတိ+ယု] ဖြတ်-လှီး-ဖြတ်-ခြင်း။ တံ ကကစေန သြကန္ဆနံ နာမိဝါသေယ္ယ။ မဟ၊ ၂။၈။

သြကန္ဆေယ္ယုံ (ကြိ) [အဝ+ကတိ+ဧယ္ယုံ] ဖြတ်-လှီးဖြတ်-ကုန်ရာ၏။ သြကန္ဆတိ-ကြည့်။ သြဏ္ဍန္ဆေယ္ယုံ-လည်းကြည့်။

သြကန္ဒတိ (ကြိ) [အဝ+ကန္ဒ+အ+တိ] နှိမ့်ချ-ရိုသေစွာ-သိစေ-အသိပေး-ပါ၏။ ပန်ကြား-ပါ၏။ သြကန္ဒာမသေ ဘူတာနိ။ ဇာ၊၂။ ၃၅၅။ သြကန္ဒာမသေတိ အဝကန္ဒာမ၊ အပစိတိ နီစဝုတ္တိ ဒသေန္တာ ဇာနာပေမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃၃၆။

(ဇာ၊ဋီ၊ နှင့် ဇာတ် နိသျတို့၌ "သြက-န္ဒာမသေတိ အဝကန္ဒာမ" ဟု ရှိသည်။ ဇာတ်ဝိသောဓန၊နှာ။၁၅ရ-၌ "ဂါထာ ဆန်း-အားဖြင့် သြဏ္ဍန္ဆာမသိ- ဟုရှိလေသည်-စသည်ဖြင့်ဆို၏။ သြဏ္ဍန္ဆာမသိ-ကြည့်။)

သြကန္ဒာမသေ (ကြိ) [အဝ+ကန္ဒ+အ+မ။ သေ-လာ။] နှိမ့်ချရိုသေစွာ-သိစေ-အသိ-ပေး-ပါကုန်၏၊ ပန်ကြားပါကုန်၏။ အထက်-ပုဒ်ကြည့်။

သြကပုဏ္ဏ (တိ) [သြက+ပုဏ္ဏ] ရေဖြင့်ပြည့်-သော။ သြကပုဏ္ဏေဟိ စီဝရေဟိ။ ဝိ၊၃။ ၃၅၁။ သြကပုဏ္ဏေဟိတိ ဥဒကပုဏ္ဏေဟိ၊ ... သြယပုဏ္ဏေဟိတိပိ ပါဌော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃ရ။ သြကပုဏ္ဏေဟိတိ ဇွေ သြကသဒ္ဒေါ ဥဒကဝေါဝစနောတိ အာဟ "ဥဒကပုဏ္ဏေ-ဟိ"တိ၊ ဥဒကံ ဟိ ဥစယတိ သမဝါယဘာ-ဝေန ပဝတ္တတီတိ "သြက"နှင့် ဝုစ္စတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၆ဝ-၁။

သြကပွတိ (ကြိ) [အဝ+ကပွ+အ+တိ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-နှလုံးသွင်းဆုံးဖြတ်-၏။ ဝိညူ သဗြဟ္မစာရီ ပါပကေသု ဌာနေသု သြက-ပေယျုံ။ မ၊၁။၎၄။ သြကပေယျုန္တိ သဒ္ဒ-ဟေယျုံ၊ အဓိမုစ္စေယျုံ။ မ၊၆၊၁။၎၄။ **သြကပွန္ဆိ**—ထေရိ၊၆။၃၀၀။ **သြကပေယျုံ**—ပဋိသံ။၂၁၇။ **သြကပေယျုံ**— မိလိန္ဒ။ ၁၅၂။ **သြကပွယီ**— တ.သ္ပိ.ဗ္ဗ သြကပွယိ ဓမ္မမုတ္တမ(နေတ္တိ။၁၂၀)နှင့် တသ္မိ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေ ဥတ္တမဓမ္မံ ပစ္စေကဗောဓိ "ဥတ္တမဓမ္မေန နာမ ဣမသ္မိ ဘဝိတဗ္ဗ"နှင့် သဒ္ဒဟီ။ နေတ္တိ၊ ၆။၂၃၁-၂။ သြကပွယီ "သော ဥတ္တမော ဓမ္မော အတ္ထိ"တိ သဒ္ဒဟီ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။ ၂၉၅။ (ပါဠိတော်၌ ဆန်းကြောင့် နိဂ္ဂဟိတ် ကျေသည်။)

သြကပွန (ထီ၊နေ) [အဝ+ကပွ+ယု] (၁) (က) (အာရုံသို့) သက်ဝင်-ပြေးဝင်-ယုံကြည်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း၊ (အာရုံသို့) သက်ဝင်-ပြေးဝင်-ယုံကြည်-ဆုံးဖြတ်-တတ်သော တရား (သဒ္ဓါတရား)။ (ခ) အလွန်ကြည်ညိုခြင်း။ (၂) ကြံဆခြင်း။

(၁)(က) သဒ္ဒဟနာ သြကပွနာ။ အ ဘိ၊ဓ။၁၉။ ဗုဒ္ဓါဒီနံ ဂုဏေ သြဂါဟတိ, ဘိန္ဒိတ္တာ ဝိယ အနုပဝိသတိတိ သြ-ကပွနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၉။ သဒ္ဓါ နိဝိဋ္ဌာတိ သြကပွနာ ပတိဋ္ဌိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။ "ဧဝ-မေတ"နှင့် သြဂ္ဂဟိတ္တာ ပဂ္ဂဟိတ္တာ သဒ္ဒဟ-နဝသေန ကပွနံ သြကပွနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၈။ သော ပသာဒေါ ဒုဝိဓော အဇ္ဈတ္တိကဉ္စ ဗာ-ဟိရဝိဂ္ဂဟမ္ဘနတော, ဗဟိဒ္ဓါ စ သြကပွ-နတော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၈၅။ သြကပွနတောတိ အာရမ္မဏံ အနုပဝိသိတ္တာ အနုပဂ္ဂဟိတ္တာ သဒ္ဒဟနတော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၀၄။

(၁) ဇိနသုတ္တံ ဒသေန္တော သြကပွနံ ဇနေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၁။ သြကပွနံ ဇနေသိတိ ဇိနဝစနဘာဝေန အဘိပ္ပသာဒံ ဥပ္ပါဒေသိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၈၀။ **(၂)** သြကပွနဝစန-ကြည့်။

သြကပွနပသာဒ (ပု) [သြကပွန+ပသာဒ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-ဆုံးဖြတ်-တတ်သော သဒ္ဓါတရားဖြင့် ကြည်ညိုခြင်း။ ဇော္ဍ စ အဝေစ္ဆပ္ပသာဒေန ဝါ သြကပွနပသာဒေန ဝါ ရတနတ္တယသရဏဂမနေန ဝါ ရတန-တ္တယံ ဥပါသတိတိ ဥပါသိကာတိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၁။

သြကပွနလက္ခဏ (တိ) [သြကပွန+လက္ခဏ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ (ဤဝတ္ထုသည် ဤသို့သဘောရှိ၏ဟု သဒ္ဓေယျဝတ္ထုသို့သက်ဝင်၍ ကြံစည်ယုံကြည်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ အဋ္ဌသာ၊သျှ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊သျှ။)

သြကပွနလက္ခဏာ သဒ္ဓါ အဓိမုတ္တိ-ပစ္စုပဋ္ဌာနာ စ။ နေတ္တိ။၂၅။ သြကပွန-လက္ခဏာတိအာဒိနာ သဒ္ဓါပသာဒါနံ ဝိသေသံ ဒဿေတိ၊ သော ပန သဒ္ဓါယ-ယေဝ အဝတ္ထာဝိသေသော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တတ္ထ သြကပွနံ သဒ္ဒဟနဝသေန အာရမ္မဏသ သြဂါဟကံ နိစ္ဆယော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉၂။ သြကပွနံ လက္ခဏံ ယသ္သ သဒ္ဓါယာတိ သြကပွနလက္ခဏာ သဒ္ဓါ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၃၁။

တတ္ထ သမ္ပသာဒနလက္ခဏာ သဒ္ဓါ၊ သြက-ပွနလက္ခဏာ ဝါ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၂၉။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊၁။၁၃၀။ သဒ္ဒဟနလက္ခဏာ သဒ္ဓါ, သြကပွနလက္ခဏာ ဝါ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၆၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၄။ မဟာနိ၊ဌ။၄၇။) သြက-ပွနလက္ခဏာတိ အနုပဝိသိတ္တာ ဧဝမေတန္တိ ကပွနလက္ခဏာ။ မူလဋီ၊၁။၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၄၂။

သြကပွနဝစန (နာ) [သြကပွန+ဝစန] ကြံဆခြင်းကို ပြဆိုသောစကား။ ဝတ္ထုတိ သြက-ပွနဝစနံ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၁၄။

သြကပွနသဒ္ဓါ (ထီ) [သြကပွနာ+သဒ္ဓါ] သက်ဝင်၍-ပိုင်းခြား၍-ဆုံးဖြတ်၍-ယုံကြည်သော သဒ္ဓါတရား၊ သြကပွနသဒ္ဓါ။ သြကပေတ္တာ ပကပေတ္တာ ပန သဒ္ဒဟနံ သြကပွနသဒ္ဓါ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၁၉။ သြကပွန-လည်းကြည့်။

ဒီ၊ဌ၊၂။၁၁၉-၌ (၁) အာဂမနီယသဒ္ဓါ= ဘုရားအလောင်းတို့အား ဖြစ်သော သဒ္ဓါ။ (၂) အဓိဂမသဒ္ဓါ= အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ဖြစ်သောသဒ္ဓါ။ (သုရဇန္ဓ=သူရမ္ဘဋ္ဌ စသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ဖြစ်သောသဒ္ဓါ။ အံ၊ဌ၊၁။ ၃၀၅။) (၃) ပသာဒသဒ္ဓါ= ဘုရား တရား သံဃာ ဟု ကြားသည်ရှိသော် ဖြစ်ပေါ်လာသော ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါတရား။ (မဟာကပ္ပိနမင်း စသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အားဖြစ်သော သဒ္ဓါ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၈။) (၄) သြကပွနသဒ္ဓါ =သက်ဝင်ပိုင်းခြား၍ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါ-ဟု သဒ္ဓါ လေးမျိုးလာသည်။ အံ၊ဌ၊၃။၁၈၃-၌ ပစ္စက္ခသဒ္ဓါ-ဟု လာသေးသည်။ ပစ္စက္ခ သဒ္ဓါဟူသည် ပသာဒသဒ္ဓါပင်တည်း -ဟု လည်း မှာထားသည်။

ဘုရားတရားသံဃာဟု ကြားသည်ရှိသော် မတုန်မလှုပ်သက်ဝင်ယုံကြည်မှုသည် "သြကပွနသဒ္ဓါ" မည်၏။ မ၊ဌ၊၃။၂၂၅။ ဒါနသီလ စသည်တို့၏ အကျိုးကို ယုံကြည်၍ ဒါန သီလ စသောကောင်းမှုပြုရာ၌ ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါတရားသည် "သြကပွနသဒ္ဓါ" မည်၏။ အံ၊ဌ၊၂။၁၈၃။

သြကပွနသိဒ္ဓ (တီ) [သြကပွန+သိဒ္ဓ] ကြံစည်-ကြံဆ-ခြင်းဖြင့်ပြီးသော၊ ယုံကြည်သော သဒ္ဓါတရားဖြင့် ပြီးသော။ ကောစိ သြက-ပွနသိဒ္ဓေါ, ယော ပစုရဇနဿ အစ္ဆန္ဒ-မဒိဌော သဒ္ဓါဝိသယော သဂ္ဂနိဗ္ဗာနာဒိ။ အနုဋီ၊၁။၆၀။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀၃။

ကုသိုလ်စသောတရားတို့၏ သဘောလက္ခဏာကို မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ဉာဏ်ပညာဖြင့်သိရခြင်းသည် ပစ္စက္ခသိဒ္ဓ= ပစ္စက္ခသိဒ္ဓိ မည်၏။ အိုးပုဆိုးစသည်တို့၏ အနံ့စုအခြင်းအရာကို ဉာဏ်ပညာဖြင့် စဉ်းစားနှိုင်းချိန်၍သိရခြင်းသည် အနုမာနသိဒ္ဓ= အနုမာနသိဒ္ဓိမည်၏။ "နတ်ပြည်, နိဗ္ဗာန်" စသည်တို့သည် ကိုယ်တိုင်ဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက်သိရှိ မြင်တွေ့ ရသော ပစ္စက္ခတရားများလည်း မဟုတ်၊ အကြောင်းကို သိမြင်ရသောကြောင့် အကျိုးကို မှန်းဆသိမြင်ရခြင်း-စသည်ဖြင့် မှန်းဆသိရသော အနုမာနတရားများလည်း မဟုတ်၊ မြတ်စွာဘုရားက ဟောတော်မူအပ်သောကြောင့် ဘုရား

ရှင်၌ ယုံကြည်သောသဒ္ဓါတရားဖြင့်-ပြီးစီးစေရသော-လက်ခံရသော-တရားများဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် နတ်ပြည်, နိဗ္ဗာန် အစရှိသည်တို့သည် ဩကပွနသိဒ္ဓ= ဩကပွနသိဒ္ဓိ မည်၏။ "သံယောဇန, ယောဂ, ဂန္ထ တရားတို့သည် အထူးရှိကြသောကြောင့် ဘုရားရှင်က ထို တရားတို့ကို ဟောတော်မူထားသည်"ဟု ဘုရားရှင်၌ ယုံကြည်သော သဒ္ဓါတရားဖြင့် သိရသော ထို သံယောဇန ယောဂ ဂန္ထ တရားတို့သည် ဩကပွနသိဒ္ဓ မည်၏။ "ထို သံယောဇန စသောတရားတို့သည် အထူးရှိကြသောကြောင့် သာ ဘုရားရှင်ဟောတော်မူ၏" ဟု ယုံကြည်ခြင်းသည် သဒ္ဓေယျတ္ထသိဒ္ဓ=သဒ္ဓေယျတ္ထသိဒ္ဓိ မည်၏။ အကျယ်ကို ဇာလိနီ၊ဂါထာ။၂၇၃-၂၇၅။ မူလဋီကာဂဏ္ဌိ နိဿယ။၃၃၇-တို့ကြည့်။

ဩကပွနသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဩကပွန+သိဒ္ဓိ] ကြံစည်-ကြံဆ-ခြင်းဖြင့်ပြီးခြင်း၊ ယုံကြည်သော သဒ္ဓါတရားဖြင့် ပြီးခြင်း။ သဂ္ဂ-နိဗ္ဗာနာဒိဓမ္မာ၊ ဩကပွနသိဒ္ဓိဝှယာ(ဇာလိနီ၊ ဂါထာ။၂၇၅) သဒ္ဓါယ သိဒ္ဓံ နာမာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဇာလိနီ၊ဋီ။၁၇၀။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဩကပွနဟေတုဘူတ (တိ) [ဩကပွနဟေတု+ဘူတ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-ဆုံးဖြတ်-ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်၍ဖြစ်သော။ သဒ္ဓေယျ-ဝတ္ထုသို့ ဩကပွနဟေတုဘူတော ဥပါယ-မနသိကာရော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၆။

ဩကပွနိယ (တိ) [ဩကပွန+ဣယ] ယုံကြည်ခြင်းဌါ ထိုက်သော၊ ယုံကြည်ထိုက်သော။ ဩကပွနိယမေတံ ဘောတော ဂေါတမသယတ္ထ တံ အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။ မ၊၁။၃၁၆။ ဩကပွနိယမေတန္တိ သဒ္ဒဟနိ-ယမေတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။

ဩကပွနိယ (တိ) [အဝ+ကပ+အနီယ] (၁) သက်ဝင်ယုံကြည်သော။ (၂) ယုံကြည်-အပ်-ထိုက်-သော။ (၁) ဩကပွနိယသဒ္ဓါ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။ (၂) အစိရပဗ္ဗဇိတသဟိ ကထာ ဩကပွနိယာ နု ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ (-ခုဒ္ဒကၟ၊ဋ္ဌ။၉၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၈၆။) ဩကပွနိယာတိ သဒ္ဒဟနိယာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၆။

ဩကပွနိ(နိ)ယပဒ (နာ) [ဩကပွနိ(နိ)ယ+ပဒ] ဩကပွနိ(နိ)ယပုဒ်။ ဩကပွနိယပဒေ လ-ဇ္ဇမာနံ ကပ္ပနိယသဒ္ဒမတ္တံ နိဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၉။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၄၃။) ဩကပွနိယ-ပဒေ လဇ္ဇမာနံ ဩကပွသဒ္ဒမတ္တံ နိဒ-ဿေတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၂။

ဩကပွနိ(နိ)ယသဒ္ဓါ (ထီ) [ဩကပွနိ(နိ)ယာ+သဒ္ဓါ] သက်ဝင်ယုံကြည်သောသဒ္ဓါ၊ ဩကပွနိ(နိ)ယသဒ္ဓါ။ (သက်ဝင်ယုံကြည်အပ်သော ရတနာသုံးပါး, ကံ, ကံအကျိုး တရားတို့၌ မမှိတ်မသုန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချလျက် သက်ဝင်ယုံကြည်သောတရား။)

ဩကပွနိယသဒ္ဓါသခ်ါတအဓိမောက္ခ-ဗဟုလသာ(မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀)တိ သဒ္ဓေယျ-ဝတ္ထုနော အနုပဝိသနသဒ္ဓါသခ်ါတအဓိ-

မောက္ခေန အဓိမုစ္စနဗဟုလဿ။ မဇ္ဈိ၊၁။ ၃၇၆-ဂ။ ဘဝူပပတ္တိဟေတုဘူတာ ဩက-ပွနီယသဒ္ဒါ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ။ မဇ္ဈိ၊၃။၃၁ဂ။ သဒ္ဒံ နိဝေသေတိတိ ဩကပွနီယသဒ္ဒံ နိဝေသေတိ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၉၁။

ဩကပွန်ဆီ (ကြိ) [အဝ+ကပ+အန်ဆီ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-နှလုံးသွင်းဆုံးဖြတ်-ကုန်၏။ ဩကပွတိ-ကြည့်။

ဩကပွယီ (ကြိ) [အဝ+ကပ+ဣ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-နှလုံးသွင်းဆုံးဖြတ်-ပြီ။ ဩကပွတိ-ကြည့်။

ဩကပွသဒ္ဒ (ပု) [ဩကပ+သဒ္ဒ] ဩကပွသဒ္ဒါ။ ဩကပွနီ(နီ)ယပဒ-ကြည့်။

ဩကပ္ပေတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ကပ+ဏေ+တဗ္ဗ] သက်ဝင်ယုံကြည်အပ်သော။ စရိတံ ဒိသ္မာ သုပရိသုဒ္ဓံ ဩကပ္ပေတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၂၉၈။

ဩကပ္ပေတိ (ကြိ) [အဝ+ကပ+ဏေ+တိ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-နှလုံးသွင်းဆုံးဖြတ်-၏။ (သဒ္ဒတ္ထ။) မျှားစွာမြတ်နိုးခြင်းကို ဖြစ်စေ၏။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) အတ္တာနံ ယဒိ ဧဝံ ဩက-ပ္ပေတိ။ ပေဋကော။၂၈၀။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၅။) **ဩကပ္ပေဟိ**—သဒ္ဒံ မုဉ္စသု ... ဩက-ပ္ပေဟိ။ စူဠနိ။၂၂၃။ ဩကပ္ပေဟိတိ ဗဟု-မာနံ ဥပ္ပါဒေဟိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၆။ **ဩက-ပ္ပေမိ**—စူဠနိ။၂၂၃။ **ဩကပ္ပေဿတိ**—မိလိန္ဒ။၂၂၈။

ဩကပ္ပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကပ+ဏေ+တွာ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-ဆုံးဖြတ်-၍။ ဘဂဝတိ သဒ္ဓါယ "ဧဝံ ဝိသေသာ ဣမေ ဓမ္မာ"တိ ဩကပ္ပေတွာ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၀၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈၊၁၄၂။) ဣတိ ဩက-ပ္ပေတွာတိ ဧဝံ သဒ္ဒဟိတွာ။ မဂ္ဂ၊ဋ္ဌ။ ၃၂၀။

ဩကပ္ပေန္ဓ (တိ) [အဝ+ကပ+ဏော+အန္ဓ] (အာရုံသို့) သက်ဝင်-ယုံကြည်-နှလုံးသွင်း-ဆုံးဖြတ်-သော၊သူ။ ဧဝံ သဒ္ဒဟန္ဓော ဩကပ္ပေန္ဓော အပွနံ ပါပုဏိဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇ဂ။ မဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။ ဩ-ကပ္ပေန္ဓောတိ အာရမ္မဏံ အနုပဝိသိတ္တာ ဝိယ အဓိမုစ္စနဝသေန အဝကပ္ပေန္ဓော ပက္ခန္ဒန္ဓော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂ဂ။ မဇ္ဈိ၊၁။၃ဂ၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၃၅။

ဩကပ္ပေမိ (ကြိ) [အဝ+ကပ+ဏော+မိ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-နှလုံးသွင်းဆုံးဖြတ်-၏။ ဩကပ္ပေတိ-ကြည့်။

ဩကပ္ပေယျ (ကြိ) [အဝ+ကပ+ဏော+ယျ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-နှလုံးသွင်းဆုံးဖြတ်-ရာ၏။ ဩကပွတိ-ကြည့်။

ဩကပ္ပေယျုံ (ကြိ) [အဝ+ကပ+ဏော+ယျုံ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-နှလုံးသွင်းဆုံးဖြတ်-ကုန်ရာ၏။ ဩကပွတိ-ကြည့်။

ဩကပ္ပေဟိ (ကြိ) [အဝ+ကပ+ဏော+ဟိ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-နှလုံးသွင်းဆုံးဖြတ်-လော။ (သ ဒ္ဒတ္ထ။) မျှားစွာမြတ်နိုးခြင်းကိုဖြစ်စေလော။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) ဩကပ္ပေတိ-ကြည့်။

ဩကပ္ပေဿတိ (ကြိ) [အဝ+ကပ+ဏော+

ဿတိ] သက်ဝင်-ယုံကြည်-နှလုံးသွင်း-ဆုံးဖြတ်-လတ္တံ့။ ခြကပေတိ-ကြည့်။

ခြကမောက (ပုဒ်နှ) [ခြက+ခြက။ မ-ကား-အာဂုံ။] (၁) ရေဟုဆိုအပ်သော နေရာအိမ်။ (၂) အလုံးစုံသော-တွယ်တာတပ်မက်မှု-တဏှာ။

(၁) ဝါရိဇောဝ ထလေ ခိတ္တော၊ ခြကမောကတဉ္ဇတော။ ဓမ္မ။၁၈။ ခြကမောကတဉ္ဇတောတိ "ခြကပုဏ္ဏေဟိ စိဝရေဟီ"တိ ဇတ္ထ ဥဒက် ခြက်၊ "ခြက်ပဟာယ အနိကေတသာရီ"တိ ဇတ္ထ အာလယော၊ ဇတ္ထ ဥဘယမ္ပိ လဗ္ဘတိ။ ခြကမောကတဉ္ဇတောတိ ဟိ ဇတ္ထ ခြကမောကတောတိ ဥဒကသခ်ိတာ အာလယာတိ အယမတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။

(၂) ခြကမောက် ဇဟန္ဒိ တေ။ ဓမ္မ။ ၂၆။ ခြကမောကန္ဒိ အာလယာလယံ၊ သဗ္ဗာလယေ ပရိစ္စဇန္ဒိတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၅။

ခြကမ္ပေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကမ္ပ+ဏေ+တ္တာ] လှုပ်စေ၍၊ အောက်သို့-ညွှတ်-ငြိမ့်-၍။ သီသံ ခြကမ္ပေတ္တာ။ ဝိ၊၃။၁ ၂။ မ၊၁။၁၅၅။ မ၊ ၂။ ၂၉၅။ သံ၊၁။၁၁၉။ သီသံ ခြကမ္ပေတ္တာတိ သီသံ စာလေတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၆။ ခြကမ္ပေတ္တာတိ ဟနုကေန ဥရံ ပဟာရန္တော အဓောနတံ ကတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆ရ။

ခြကလ္လက (ပုဒ်) [အဝ+ကလ+ဏ္ဍ။ ခြကလ္ဍ+က။ နိဟီနဘာဝေန ကလိတဗ္ဗော သခ်ၣ-တဗ္ဗောတိ ခြကလ္လကော။ ... အထ ဝါ-အဝကလ္လနံ အဝလမ္ဘနံ ခြကလ်ံ၊ ခြကလ်ံ ဘေသ အတ္ထိတိ ခြကလ္လကော။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။ အဝ+ကလ္ဍ+က (သမာသန္တ)။ ကလ္ဍ-တော ယုတ္တတော အဝဂတောတိ ခြက-လ္လကော။ စလင်းဂ်၊၁။ ၂၅၄။ အဝ(ခြ) + ကပ္ပ+အက။] အထီးကျ၊မ္ဗဲ သူ့ဆင်းရဲ။ (အောက်ပိုင်းကျိုက်သော၊သူ။ ရှေ့ဥမင်သ့၊ ၂။ ၂၅၄။ အောက်ပိုးကျိုက်သော၊သူ။)

အာဂါရိကောတိ မံ ဓာရေဟိ။ ... ဂေါရက္ခော။ ခြကလ္လကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁ဝ။ ခြကလ္လကောတိ ခုပ္ပိပါသာဒိဒုက္ခပရေ-တာနံ ခီဏာသုခါနံ နဟာနာဒိပဋိဇဂ္ဂန-ရဟိတာနံ ကပဏမနုဿာနမေတံ အဓိ၀-စနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ရ၉။ (ခြတလ္လက (သီ-မှ)။ ခြဂလ္လက (သျ-မှ)။ (-ဝဇီရ။၉၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၅။) (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃ဂ၀-၌လာသော ခြတလ္လက-ပုဒ်ကို ဇာ၊ဋီ၊သစ်-၌ ခြက-လ္လက-ဟုယူ၍ ဖွင့်သည်။) ခြတလ္လက-လည်းကြည့်။

ခြကသာရီ (တိ) [ခြက+သရ+ဏီ] (ရူပဓာတ်စသော) အိမ်၌ ဖြစ်သော။ (ရူပကွန္ဓာဟု ဆိုအပ်သော အမြဲနေအိမ်၌ တဏှာဒိဋ္ဌိ အစွမ်းဖြင့်ကပ်တတ် ဖြစ်တတ်သောတရား။ သံ၊ဋ္ဌ၊သ့။) ရူပဓာတု ခေါ် ဂဟပတိ ဝိညာ-ဏသ ခြကော။ ရူပဓာတုရာဂဝိနိဗန္ဓ-ပန ဝိညာဏံ "ခြကသာရီ"တိ ဝုစ္စတိ။ ဝေဒနာဓာတု ခေါ် ဂဟပတိ ဝိညာဏသ ခြကော။ သံ၊ ၂။ ၉။ မဟာနိ။ ၁၅ ၂။ ခြက-သာရီတိ ဂေဟသာရီ အာလယသာရီ။ သံ၊

ဌ၊၂။၂၃၈။ မဟာနိ၊ဌ။၂၆၈။ သြကသာရိတိ ဝုစ္စတိ "တသ္မိ ရူပဓာတုသညိတေ သြကေ သရတိ ပဝတ္တတီ"တိ ကတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၀၉။

သြကသ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကသ(ကသ)+တ္တာ။ နီတိ၊ဓာ။၁၇၄၊၁၈၃။ ဓာတ္တတ္ထ။ ၅၂၊၅၃။] ဆွဲငင်၍၊ အနှိုင်အထက်ဆွဲငင်၍၊ ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်၍၊ အနှိုင်ကျင့်၍။ တာ နသြကသ ပသယှ ဝါသေသန္တိ။ အံ၊၂။ ၄၀၈။ (-မိလိန္ဒ။၂၃၄။) သြကသာတိ ဝါ ပသယှာတိ ဝါ ပသယှာကာရသေဝေတံ နာမံ။ သြကာသာတိပိ ပဌန္တိ။ တတ္ထ သြကသာတိ အဝကသိတ္တာ အာကမိတ္တာ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၅၃။

သြကသယာမိ (ကြိ) [အဝ+ကသ+ကယ+မိ။ နီတိ၊ဓာ။၁၈၃။] ဆွဲငင်၏။ ဝဋ္ဋီ သြကသယာမဟံ။ ထေရီ။၃၉၂။ ဝဋ္ဋီ သြကသယာမိတိ ဒီပံ ဝိဇ္ဇာပေတုံ တေလာဘိမုခံ ဒီပဝဋ္ဋိ အာကဍေမိ။ ထေရီ၊ဌ။၁၂၀။

သြကာရ¹ (ပု) [သြ+ကာရ] သြ-အက္ခရာ။ ယဒန္တဂူတိ ယော အန္တဂူ၊ သြကာရသ အကာရော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၃၁။ ပုဒ္ဓဗဒ္ဓံ ပရိဟရိတ္တာ အသိတံ ပုဒ္ဓောသံ အ-ကာ-ရသ သြကာရံ ကတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၃ဖ၁။ နှ သော ဇာတောတိ ဇတ္ထ ဇာတူတိ အယံ နိပါတော ဥကာရသ သြ-ကာရံ ကတ္တာ ဇာတောတိ ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊ ၂။၂၂၅။ (-သာရတ္ထ၊၁။၂၂၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃ဖ။ မူလဋီ၊၂။၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၂၁။)

သြကာရ² (ပု) [အဝ+ကရ+ဏ] ယုတ်ညံ့သည်၏အဖြစ်၊ အယုတ်၊ ယုတ်ညံ့ခြင်း။ ကာမာနံ အာဒီနဝံ သြကာရံ။ ဒီ၊၁။၁၀၂။ မ၊၂။၄၃။ အံ၊၃။၃၀။ (-မ၊၁။၁ဖ၃။ နေတ္တိ။၃ဖ။) သြကာရန္တိ အဝကာရံ လာမကဘာဝံ။ ဒီ၊ ဌ၊၁။၂၄၈။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၃၇၉။ ဒီ၊ဌ၊၂။ဖ၄။ မ၊ ဌ၊၁။၃၈ဖ။ မ၊ဌ၊၃။ဖ၅။ အံ၊ဌ၊၃။၂၁၄။ ဥဒါန၊ ဌ။၂၅ဖ။ နေတ္တိ၊ဌ။၁၀ဖ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၁။ မ၊ ဋီ၊၃။၃ဖ။)

သြကာရနိဒ္ဓါရဏ (ထီ၊နှ) [သြကာရ+နိဒ္ဓါရဏ] သဗ္ဗေသဗ္ဗ လောကိယဓမ္မာနံ ... အာဒီနဝ-ဝုတ္တိယာ သြကာသနိဒ္ဓါရဏေန အာဒီနဝ ဝိစယော။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၃။ (-နေတ္တိ၊ဋီ။၃၀။)

သြကာရန္တ (တိ) [သြကာရ+အန္တ] သြ-အက္ခရာ အဆုံးရှိသော။ သဒ္ဒဝိဒူ ပန "မော သိ၀ေါ စန္ဒိမာစ၀ေါ"တိ ဝုတ္တံ သက္ကတဘာသာနယံ ဂဟေတ္တာ သြကာရန္တမ္ပိ စန္ဒိမာ၀ါစက မ-သဒ္ဒမိစ္ဆန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၈။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၄၃။)

သြကာရာဂမ (ပု) [သြကာရ+အာဂမ] သြ-အက္ခရာလာခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြကာရာဒေသ (ပု) [သြကာရ+အာဒေသ] သြ-အက္ခရာအပြု။ တယော ဝဂ္ဂါ အသ သင်္ဂဟသာတိ ဟိ တိ၀ဂ္ဂါသင်္ဂဟော အ-ကာရသ သြကာရာဒေသံ, သြကာရာဂမံ ၀ါ ကတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၂၁။

သြကာသ¹ (ပု၊နှ) [အဝ+ကာသ+ဏ။ သပြေ ကန်၊သျ၊၁။၅၈၄။ အ၀+ကသ+ဏ။ သမ္ဘော၊

ယော။ အဝကသန္ဓိ ပတိဋ္ဌဟန္ဓိ ကတ္တု-
ကမ္မာနိ ဇေတ္ထာတိ သြကာသော။ ပုဒ်စစ်။
၄၇။ သြကာဇ (သံ)] (၁) အကြောင်း။ (၂)
ဘုံ၊ အရပ်ဒေသ၊ ဌာန။ (၃) ဖြစ်-တည်-
ရာ၊ ကတ္တားကံတို့၏-ဖြစ်-တည်-ရာ၊ သြ-
ကာသကာရက။ (၄) အခွင်၊ အခွင့်အရေး၊
အခွင့်အလမ်း။ (၅) အချိန်အခါ၊ ကာလ၊
အတိတ် စသော ကာလ။ (၆) စျာန်။ (၇)
အပြစ်။ (ကဲ့ရဲ့ ခြင်း၏တည်ရာ။)

(၁) အကြောင်း။ ကိဋ္ဌိဒေဝ ဒေသန္ဓိ
ကဋ္ဌိ သြကာသံ ကိဋ္ဌိ ကာရဏံ။ မဒ၊၂။
၁၇၅။ တဒေဝ တဿ ပဝတ္တိဌာနတာယ
သြကာသောတိ အာဟ "ကိဋ္ဌိဒေဝ ဒေသန္ဓိ
ကဋ္ဌိ သြကာသံ ကိဋ္ဌိ ကာရဏ"န္ဓိ။ သြ-
ကာသော ဌာနန္ဓိ စ ကာရဏံ ဝုစ္စတိ
"အဌာနမေတံ အနဝကာသော"တိအာ-
ဒီသု။ မဒဋီ၊၂။၂၀၄။ ဒ္ဓိသု ဘိက္ခဝေ မိစ္ဆာ-
ပဋိပဇ္ဇမာနော။ အံ၊၁။၈၉။ ဒ္ဓိသူတိ ဒ္ဓိသု
သြကာသေသု ဒ္ဓိသု ကာရဏေသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၅၉။ သြကာသော ကာရဏေ ဒေသေ။
ဓာန်။၁၁၀၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။)

(၂) ဘုံ၊ အရပ်ဒေသ၊ ဌာန။ ယမ္မော-
ကာသေ အဟံ ဌတ္တာ။ စရိယာ။၄၁၄။ (-
ပဋိသံ။၁၅၀။) ယမ္မောကာသေတိ ယသ္မိ
နဒီမဇ္ဈေ ဌိတပိဋ္ဌိပါသာဏသခ်ိတေ ပ-
ဒေသေ ဌတ္တာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂၁။ ပရိတ္တံ
သြကာသန္ဓိ သုပ္ပမတ္တံ ဝါ သရာဝမတ္တံ ဝါ
ခုဒ္ဒကံ ဌာနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ ဝတ္ထုံ
ကာလဋ္ဌ သြကာသံ၊... သြကာသောတိ
ဂါမော ဝါ ဝနံ ဝါ ... သိယာ်ဌုကံ ဝါတိ
ဇေမာဒိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ သြကာသဒီပက-
လည်းကြည့်။

(၃) တည်ရာ၊ ကတ္တားကံတို့၏ တည်
ရာ၊ သြကာသကာရက။ ဒိသတော စ
သြကာသတော စ ပရိစ္ဆေဒတော စ။
မိလိန္ဒ။၃၉၀။ ဣဒါနိ ဇေကသ္မိ သြ-
ကာသေ ပက္ခိတ္တံ ရူပံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။
အဝကသတိ ဝိဘဇနကြိယာ ပဝတ္တတိ
တေသု အတိတာဒီသူတိ သြကာသော။
သမ္မော၊ယော။၅။ သြကာသတော ဥဘော-
သု ပသေသု ကဏ္ဏစူဠိကာဟိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ
၂။၂၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၁။ ယောဓရော တ-
မောကာသံ။ ကစ္စည်း။၂၇၈။ သြကာသော-
တိ အဓိကရဏံ၊ ကတ္တုကမ္မာနံ အာဓ-
ရောတိ အတ္ထော။ ရူ၊ဋီ၊နှာ။၉၃။

(၄) အခွင့်၊ အခွင့်အရေး၊ အခွင့်
အလမ်း၊ ရပိုင်ခွင့်။ ဣမံ ဘန္တေ သြကာသံ
ယော ဣမေသံ ဒ္ဓိန္ဓံ ဒါရကာနံ သဒ္ဓေါ
ဟောတိ ပသန္နော၊ တဿ အာစိက္ခေယ္ယာ-
သီတိ။ ဝိ၊၁။၈၄။ သစေ သြကာသော
ဟောတိ သယံ ပဇ္ဇာဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၄၈။ သြကာသောတိ ပဇ္ဇဇ္ဇာယ ခဏော။
ပါစိတ်၊ယော။၂၀၆။ သြကာသံ သလ္လက္ခေ-
တ္တာ(အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀)တိ သာကစ္ဆာယ အဝ-
သရံ သလ္လက္ခေတ္တာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၅၈။

(၅) အချိန်အခါ၊ ကာလ၊ အတိတ်
စသော ကာလ။ သစေ နော ဘဂဝါ
သြကာသံ ကရောတိ ပဋ္ဌဿ ဝေယျာ-

ကရကာယ။ သံ၊၁။၂၅၉။ သြကာသန္တိ ပဋ္ဌ-ဗျာကၡရကသ ခဏ် ကာလ်။ သံ၊ဌ၊၂။၃၃။ သြကာသပဋ္ဌက-လည်းကြည့်။

(၆) စျာန်။ သမ္ဘာဝေ ဝတ သြကာသံ။ သံ၊၁။၄၆။ အံ၊၃။၂၄၂။ သြကာသန္တိ စျာနသေတ် နာမ်။ သံ၊ဌ၊၁။၉၉။

(ဂ) အပြစ်။ (ကဲ့ရဲ့ခြင်း၏ တည်ရာ။) ဧတေ ဒေါသကန္တိ ဧတေ သြကာသံ ဧတေ အပရာဓံ။ မ၊ဌ၊၃။၁၀၅။ ဂရဟာယ ပဝ-တ္တိဋ္ဌာနတော သြကာသော။ မ၊ဋီ၊၃။ရ၁။

သြကာသ၂ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကသ+တ္တာ] အနိုင်အထက် ဆွဲငင်၍၊ အနိုင်အထက်ပြုလျက် ဆွဲငင်၍။ သြကသ-ကြည့်။

သြကာသအဒါန (နာ) [သြကာသ+အဒါန] အခွင့်-ဖြစ်ခွင့်-မပေးခြင်း။ သကဝါဒမေဝ ဖရိတ္တာတိ အတ္တနော နတ္ထိကဝါဒမေဝ "ဣဒမေဝ သစ္စံ မောဃမည"န္တိ အဝဓာ-ရေန္တော အညဿ သြကာသအဒါနဝသေန ဖရိတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၅၂။

သြကာသကတ (တိ) [သြကာသ+ကတ] (၁) ပြုအပ်သောအခွင့်ရှိသော၊ အခွင့်ပြုသော၊ သူ။ (၂) ပြုအပ်ပြီးသောအခွင့်ရှိသော။ (က) အခွင့်(အကျိုးပေးခွင့်)ကို ပြုပြီးသော (ကံ)။ (ခ) ပြုအပ်ပြီးသောအခွင့်ရှိသော- အကျိုးပေးခွင့်ရလာသော-ဝိပါက်။

(၁) (အဘိဓမ္မေ အနောကာသကတံ ဘိက္ခုံ။ မူလဋီ၊၁။၂၃။) သြကာသော ကတော ယေနာတိ။ မဓု။ဖ၅။ (၂)(က) သြကာသကတံ ဟိ ကမ္မံ နာ သက္ကာ ပဋိ-ဗာဟိတုံ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၉၉။ အံ၊ဌ၊၃။၃၂ရ။ (-သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၉ဖ။ ဝိမတိ၊၁။ရ၉။)

(၂) (က)(ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (ပဋိ သံ၊ဌ၊၂။၅ရ-၌လာသော "သြကာသကတော ဖရတိ"ပါဠိသည် ပဋိသံ။၁၅၁-၌ လာသော "သြဘာသကတော ဖရတိ"မှ ပျက်ယွင်းလာသောပါဠိဖြစ်သည်။)

သြကာသကတုပ္ပန္န (ပုဂ္ဂ) [သြကာသကတ+ဥပ္ပန္န] (က) အခွင့်(အကျိုးပေးခွင့်)ကို ပြုအပ်ပြီးသောကံ ဟူသောဥပ္ပန္န၊ မိမိ၏ဝိပါက်၏ အခွင့်ကို ပြုအပ်ပြီးသော ဥပ္ပန္န။ (ကေန် အကျိုးပေးလတ္တံ့သော အတိတ်ကံ ရ၏။) (ခ) ပြုအပ်ပြီးသောအခွင့်ရှိသော-အကျိုးပေးခွင့်ရလာသော-ဝိပါက်ဟူသော ဥပ္ပန္န၊ ကံသည် ပြုအပ်ပြီးသော အခွင့်ရှိသောဥပ္ပန္န။ (ကေန်ဖြစ်လတ္တံ့သောအနာဂတ်ဝိပါက်ရ၏။) (အဘိ၊ဌ၊၂-အလိုမူ "သြကာသကတုပ္ပန္န" အရ အနာဂတ်ဝိပါက်စိတ်ကိုသာယူရမည်။)

(က)(ခ) "ယာနိဿ တာနိ ပုဗ္ဗေ ကတာနိ ကမ္မာနိ"တိ ဝေမာဒိနာ နယေန ဝုတ္တံ ကမ္မံ အတီတမ္မိ သမာနံ အည် ဝိပါကံ ပဋိဗာဟိတ္တာ အတ္တနော ဝိပါကဿာ-ကာသံ ကတ္တာ ဌိတတ္တာ, တထာ ကတော-ကာသဿ ဝိပါကံ အနုပ္ပန္နမ္မိ သမာနံ ဝေ ကတော သြကာသေ ဧကန္တေန ဥပ္ပဇ္ဇ-နတော သြကာသကတုပ္ပန္နံ နာမ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၀၉။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၅၈။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂ရ။ (-မ၊ဌ၊၃။၁ရ၃။၁ရ၄။

အံ၊ဌ၊၁။၃၄၊၃၅။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၅၅၊၂၈၆။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၈။) ဝိပစ္စိတုံ သြကာသကရဏ-ဝသေန ဥပ္ပတ္တိတံ အတီတံ ကမ္မဠ္ဆ တတော ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ အာရဒ္ဓေါ ဝိပါကော စ အနာဂ-တော သြကာသကတုပ္ပန္နောတိ ဝုစ္စော သြကာသော ကတော ဇေတေန, သြကာ-သော ကတော ဇေသောတိ စ အတ္ထ-ဒ္ဒယဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၀၀။ ဝိဘင်္ဂ-ကထာယံ ပန ကမ္မသ ဘဝိတ္တာ ဝိဂတ-တာယ ဝုတ္တတ္တာ ဝိပါကမေဝ "သြကာ-သကတုပ္ပန္န"န္တိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဂ်ံ။၁၃၅။

သြကာသကမ္မ (နာ) [သြကာသ+ကမ္မ] အခွင့်ပြုခြင်း၊ ခွင့်ပြုမှု၊ အခွင့်။ (က) ခွင့်တောင်းမှု။ (ခ) ခွင့်ပေးမှု။

(က)(ခ) တီဟင်္ဂေါ်ဟိ သမန္နာဂတသ ဘိက္ခုနော သြကာသကမ္မံ ကာရာပေန္တသ နာလံ သြကာသကမ္မံ ကာတုံ။ ဝိ၊၅။၂၂၁။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၁၈၂။) သြကာသကမ္မံ ကာရေန္တ-သာတိ ကရောတု အာယသ္မာ သြကာသံ၊ အဟံ တံ ဝတ္တုကာမောတိ ဇေဝံ သြကာသံ ကာရေန္တသ။ နာလံ သြကာသကမ္မံ ကာ-တုန္တိ ကိ တံ ကရိဿသီတိ သြကာသော နာ ကာတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၆၆။ သြကာ-သကမ္မန္တိ သြကာသကရဏံ။ သြကာသေန ကမ္မံ သြကာသကမ္မန္တိ လိခိတံ။ ဝဇီရ။၂၀၀။ သြကာသကမ္မံ ကာရေန္တသာတိ ဇတ္ထ သြကာသန္တိ စ သြကာသကမ္မန္တိ စ သ-ဒိသန္တိ အာဟ "သြကာသံ ကာရေန္တသာ"-တိ။ ပါစိတ်၊ယော။၅၇၂။

သြကာသကရဏ (နာ) [သြကာသ+ကရဏ] ခွင့်-အခွင့်-ပြုခြင်း။ (ခွင့်တောင်းမှုပြုခြင်း၊ ခွင့်ပေးမှုပြုခြင်း အားလုံးပါဝင်သည်။) အာ-ယသ္မတော အာနန္ဒတ္ထေရဿ သြကာသ-ကရဏတ္ထံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ဖ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၅။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။ရ၈။ သြကာသကရဏတ္ထန္တိ သြကာသ-ကရဏနိမိတ္တံ သြကာသကရဏဟေတု။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၅ရ။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

သြကာသကရဏနိမိတ္တ (နာ) [သြကာသ ကရဏ+နိမိတ္တ] ခွင့်ပြုခြင်းဟူသော အ ကြောင်း နိမိတ်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြကာသကရဏဟေတု (ပု) [သြကာသ ကရဏ+ဟေတု] ခွင့်ပြုခြင်းဟူသော အ ကြောင်း။ သြကာသကရဏ-ကြည့်။

သြကာသကာလ (ပု) [သြကာသ+ကာလ] အခွင့်-နားနေခွင့်-၏ အချိန်ကာလ၊ အခွင့် -နားခွင့်-ရသောအချိန်၊ နားနေချိန်။ ဘဂ္ဂေ နနု မုခံ ဓောဝိတ္တာ သေနာသနံ ပဝိသိတ္တာ တယော စတ္တာရော ပလ္လင်္ကေ ဥသုမံ ဂါဟာပေတ္တာ ယောနိသောမနသိကာရေ ကမ္မံ ကရောန္တာနံ သြကာသကာလေန ဘဝိတဗ္ဗံ သိယာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၂၀။

သြကာသကာရဏာဝိပ္ပါယ (တိ) [သြကာသ ကာရဏ+အဝိပ္ပါယ] ခွင့်ပြုခြင်း၏ အ ကြောင်းကို အလိုရှိသော။ တထာပိ တံ ထေရဿ ဝိနယပညတ္တိယာစနာယ သြ-ကာသကာရဏာဝိပ္ပါယတော။ ဝဇီရ။၅ရ။

သြကာသကိစ္စ (နာ) [သြကာသ+ကိစ္စ] အခွင့်

ပြုမှု၊ ခွင့်တောင်းမှု။ အခွင့်ကို ပြုစေခြင်း။ (မအူ၊သျ။) ခွင့်တောင်းမှုကို ပြုဘွယ်ကိစ္စ။ (ဘာသာ၊ဋီ။) တံ ပဋိကရောဟီတိ ဝဒန္တသ သြကာသကိစ္စံ နတ္ထိတိ ဝုတ္တံ။ သဗ္ဗတ္ထေ ဝ ပန ဥပေါသထပဝါရဏံ ဌပေန္တသ သြ-ကာသကမ္မံ နတ္ထိတိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၈၂။

သြကာသဂဝေသက (တိ) [သြကာသ+ဂဝေသက] အခွင့်ကို ရှာသော၊သူ။ ဧဝံ သြကာ-သဂဝေသကာနံ ပါပပုဂ္ဂလာနံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၉၀။

သြကာသဂ္ဂဟဏ (နြ) [သြကာသ+ဂဟဏ] (၁) သြကာသ-သဒ္ဒါကို ယူခြင်း။ (တိ)(၂) အခွင့်ကို-ယူ-ယူတတ်-သော။ (အခွင့်ကို ယူတတ်သည်၏အဖြစ်။ (ဘာဝပွဓာန။) ရ အပ်သောအခွင့်ရှိသော။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) **(၁)** ခဏဝသေန သြကာသဂ္ဂဟဏော သတိ။ အ နုဋီ၊၃။၁ရရ။ **(တိ)(၂)** တသ္မာတိ သြကာ-သဂ္ဂဟဏတော။ လဒ္ဓါကာသတာယာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၂။

သြကာသဌ (ပု) [သြကာသ+အတ္ထ] အခွင့် ဟူသောအနက်။ ယာနိ ဝါ ပနေတာနိ ... စတ္တာရိ စတုက္ကာနိ ဝုတ္တာနိ။ ဧတာနိ ဝါ ဧကေဏ္ဍံ ကတ္တာ သြကာသဌေန "ခဏော"တိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၀၀-၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၀၀။

သြကာသဌာန (နြ) [သြကာသ+ဌာန] နေရာ-နေလောက်ရာ-အရပ်။ ဧကဝိသတိယာ ဘိက္ခူနံ သြကာသဌာနံ အန္တော ကရိတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၂၅။

သြကာသတ္ထိက (တိ) [သြကာသ+တိက] အရပ်ဌာန-ဘုံ-ကို ပြုရာတိုက်။ သြကာသ တိုက်။ (အတီတတိုတ်၊ အဗ္ဗတ္ထိကတိုက်၊ ဟီနတိုက်၊ သြကာသတိုက်၊ သံယောဂတိုက်၊ ကာမာဝစရတိုက်- ဤ၆-ပါး၌ အပါအဝင် ဖြစ်သည်။) သြကာသတ္ထိကေ အာပါယိကာ ကာမာတိ အဝမ္ဘိသခ်ါတေသု အပဂတ-အယေသု စတူသု အပါယေသု နိဗ္ဗတ္တ-ကာမာ အာပါယိကာ။ မဟာနိ၊ဌ။၁၃။

သြကာသဒါန (နြ) [သြကာသ+ဒါန] အခွင့်ကိုပေးခြင်း။ (အခွင့်ပြုခြင်း။) အထသာဟံ ဝိသဇ္ဇေသာမိတိ ပုစ္ဆာယ သြကာသဒါန-တ္ထံ ဒေသနံ နိဋ္ဌာပေသိ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၈။ (-မ၊ဌ၊၂။၁၉၂။ အဘိ၊ဌ၊၃။၃ရ၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။ရ၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၁။ အံ၊ဋီ၊၁။ရ၃။)

သြကာသဒီပက (တိ) [သြကာသ+ဒီပက] ဘုံ-အရပ်ဒေသ-ကို ပြုတတ်သော။ နဟိ "နိရောဓသမာပန္နာန"န္တိ ဝစနံ အသညသ-တ္တာနန္တိ ဝစနံ ဝိယ သြကာသဒီပကံ။ မူလ ဋီ၊၃။၁၆၀။

သြကာသဒ္ဒယ (နြ) [သြကာသ+ဒ္ဒယ] တည်ရာ-သြကာသ- (စျာနောကာသ, ဘုမ္မောကာသ) နှစ်ခုအပေါင်း။ တံ ဒ္ဒယုပ္ပတ္တိတိ တသ ကာယဝစီသခ်ါရဒ္ဒယသ ဥပ္ပတ္တိ၊ သြကာသဒ္ဒယသ အသက်ံရတော ဂဟဏေ အယဉ္စ ဂုဏော လဒ္ဓေါ။ အနုဋီ၊၃။၁၉၄။

သြကာသဒ္ဓါန (နြ) [သြကာသ+အဒ္ဓါန] တည်ရာ-အရပ်ဒေသ-ဟူသော အဓွန်။ ယထာ ဟိ သြကာသဒ္ဓါနံ ဖရိတ္တာ ဌိတံ ဥဒက

ဝါ ဝါလိကာ ဝါ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၆၃။ သြကာသဒ္ဓါနန္တိ သြကာသဘူတံ အဒ္ဓါနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၈။

သြကာသနိမိတ္တ (နာ) [သြကာသ+နိမိတ္တ] ဖြစ်ရာအရပ် ဟူသော အမှတ်အသား။ (မှတ်သားကြောင်း ဖြစ်ရာအရပ်။ ဘာသာ၊ ဋီ၊၂။၃၄၈။) ကေသဿ ဝဏ္ဏနိမိတ္တံ သဏ္ဌာနနိမိတ္တံ ဒိသာနိမိတ္တံ သြကာသနိမိတ္တံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၄၈။ ခုဒ္ဒကဌ။၆၀။

သြကာသနိယမ (ပု) [သြကာသ+နိယမ] အရပ် ဒေသကို သတ်မှတ်ခြင်း။ သြကာသသနိယမိတတ္တာတိ ဧတ္ထ သြကာသနိယမံ ကတ္တာ။ ဝဇိရ။၁၅၉။ (–ဝိမတိ၊၁။၂၂၈။ ကခ်ီ၊ဋီ။၆၀။)

သြကာသနိယမန (နာ) [သြကာသ+နိယမန] အရပ်ဒေသကို သတ်မှတ်ခြင်း။ ဧတံ ဂါမေ ဌိတန္တိ ဂါမော ပုဂ္ဂလနိယမနတ္ထံ ဝုတ္တော၊ နာ သြကာသနိယမနတ္ထံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၂ရ။

သြကာသနိသေဓန (နာ) [သြကာသ+နိသေဓန] အခွင့်ကို တားမြစ်ခြင်း။ ဧဝံ သြကာသဂဝေသကာနံ ပါပပုဂ္ဂလာနံ သြကာသနိသေဓနတ္ထံ ဝုတ္တော။ ဝိ၊ဌ၊၂။၉၀။

သြကာသပဋ္ဌက (တိ) [သြကာသ+ပဋ္ဌက] (အတိတ်စသော) သြကာသငါးပါးအပေါင်း။ ဝိညာဏက္ခန္ဓော ပန ကောဒသောကာသေသု ပုရိမေ သြကာသပဋ္ဌကေ။ မူလဋီ၊ ၂။၄။ (–အနုဋီ၊ ၂။၈။)

သြကာသပညတ္တိ (ထီ) [သြကာသ+ပညတ္တိ] အရပ်ဒေသ-ဌာန-ကို အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သောပညတ်၊ သြကာသပညတ်။ သြကာသပညတ္တိ အနုပ္ပါဒေ ဉာဏသေ။ နေတ္တိ။၅၁။ သြကာသပညတ္တိတိ ဌာနသပညာပနာ။ နေတ္တိ၊ဌ။၁၂၂။ အနုပ္ပါဒေ ဉာဏသ သြကာသသ စ ပညာပနတော သြကာသပညတ္တိ နာမ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၁၉၀။

သြကာသပဋိဗာဟန (နာ) [သြကာသ+ပဋိဗာဟန] အခွင့်ကို တားမြစ်ခြင်း။ အနာဂတေ စ ပါပပုဂ္ဂလာနံ သြကာသပဋိဗာဟနတ္ထံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၄၃။

သြကာသပတ္တ (တိ) [သြကာသ+ပတ္တ] (ဆင်ခြင်သုံးသပ်ခြင်း၏) အခွင့်အခါသို့ ရောက်သော။ သြကာသပတ္တေယေဝ သမ္မသန္တီ။ မဋ္ဌ၊၄။၁၃၅။ သြကာသပတ္တေတိ ဌာန-ဂမနာဒိကာလေ ဥပ္ပန္နေ၊ တေ ဟိ သမ္မသနသ ယောဂ္ယကာလေ ဥပ္ပတ္တိယာ သြကာသပတ္တာတိ အဓိပ္ပါယော။ မဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။

သြကာသပရိကပ္ပ (ပု) [သြကာသ+ပရိကပ္ပ] အရပ်ဒေသကို ကြံဆခြင်း။ သြကာသပရိကပ္ပေါ ပန ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၃၃၁။ ကခ်ီ။၁၁ရ။ (–ဝိမတိ၊၁။၁၉၉။ ကခ်ီ၊ ဋီ။၄၁။)

သြကာသပရိကပ္ပန (နာ) [သြကာသ+ပရိကပ္ပန] အရပ်ဒေသကို ကြံဆခြင်း။ ပရိကပ္ပိတဌာနန္တိ သြကာသပရိကပ္ပနဝေသန ပရိကပ္ပိတပ္ပဒေသံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁ ၂ရ။

သြကာသပရိကပ္ပါဝဟာရ (ပု) [သြကာသပရိ

ကပ္ပ+အဝဟာရ] အရပ်ဒေသကို ကြံဆ၍ ခိုးခြင်း။ ယဒိ ဧဝံ ကသ္မာ သြကာသပရိ-ကပ္ပါဝဟာရော ဘဏ္ဍံ ဒိသ္မာ အဝဟရန္တသ ပရိကပ္ပါဝဟာရော သိယာ။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၀။ (ယဒိ ဧဝံ ကသ္မာ သြကာသပရိကပ္ပါ ဟာရော-ဟု ဝိမတိ၌ ပါဠိပျက်နေသည်။)

သြကာသပရိကပ္ပိတ (တိ) [သြကာသ+ပရိ ကပ္ပိတ] အရပ်ဒေသကို ကြံဆအပ်သော။ သြကာသပရိကပ္ပေ ဌာနာစာဝနာယ ဂဟိ-တမ္မိ သြကာသပရိကပ္ပိတတ္တာ ရက္ခတိ။ ကခ်ာ၊ဋီ။၄၁။

သြကာသပရိဂ္ဂဟ (ပု) [သြကာသ+ပရိဂ္ဂဟ] ဖြစ်ရာအရပ်ကို-ပိုင်းခြား၍ယူ-သိမ်းဆည်း-ခြင်း။ ဘဝပဒေ ကိမ္မိစိတိ ဣမိနာ သြကာ-သပရိဂ္ဂဟော ကတော။ ဒီ၊ဋ၊၂။၈၈။ သြ-ကာသပရိဂ္ဂဟောတိ ပဝတ္တိဋ္ဌာနပရိဂ္ဂဟော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၆။

သြကာသပရိစ္ဆေဒ (ပု) [သြကာသ+ပရိစ္ဆေဒ] အရပ်ဒေသကို ပိုင်းခြားခြင်း။ ဧဝံ သြကာ-သပရိစ္ဆေဒေန ဝါ။ အံ၊ဋ၊၁။၁၃။

သြကာသပရိဒီပန (ထီ၊နာ) [သြကာသ+ပရိဒီ ပန] အရပ်ဒေသကို ညွှန်ပြခြင်း။ ယတ္ထိစ္ဆ-ကန္တိ သြကာသပရိဒီပနံ။ ဒီ၊ဋ၊၂။၁၀၄။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂၈၂။)

သြကာသပုစ္ဆာ (ထီ) [သြကာသ+ပုစ္ဆာ] အရပ်ဒေသကို မေးမြန်းခြင်း။ ကတ္ထ တေ အဓိ-ဂတန္တိ သြကာသပုစ္ဆာ။ ဝိ၊ဋ၊၂။၈၂။ မ၊ဋ၊ ၄။၆၅။ (-ပဋိသံ၊ဋ၊၁။၂၇၉။)

သြကာသဖရဏ (တိ) [သြကာသ+ဖရဏ] အရပ်ဒေသ-နေရာဌာန-ကို-ဖြန့်တတ်-ယူတတ်-သော၊ နေရာကျယ်ကျယ် ယူ တတ်သော၊သူ (ဆင်)။ ရညော နာဂေါ ဘဏ္ဍာဒကော စ ဟောတိ သြကာသ-ဖရဏော စ။ အံ၊၂။၁၃၈။ သြကာသ-ဖရဏောတိ သြကာသံ ဖရိတ္တာ အညေသံ သမ္ဘာဝံ ကတ္တာ ဌာနေန သြကာသဖရ-ဏော။ အံ၊ဋ၊၃။၄၉။

သြကာသဘဝ- (ပု) [သြကာသ+ဘဝ] ဖြစ်ရာ အရပ်ဟူသော ဘုံ။ ဧတ္ထ စ "ကာမဘဝေ ရူပဘဝေ အရူပဘဝေ"တိ သြကာသဘဝံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မဟာနိ၊ဋ။၁၃၇။

သြကာသဘူတ (တိ) [သြကာသ+ဘူတ] အ ခွင့်ဖြစ်၍ဖြစ်-အခွင့်ပေးသကဲ့သို့ဖြစ်-သော။ တာနိ (စတ္တာရိ စက္ကာနိ) ကုသလုပ္ပတ္တိယာ သြကာသဘူတာနိ။ အဘိ၊ဋ၊၁။၁၀၁။ သြ-ကာသဘူတာနီတိ ... အနုမတိဒါနံ ဝိယ ဘူတာနိ။ မူလဋီ၊၁။၆၁။

သြကာသဘေဒ (ပု) [သြကာသ+ဘေဒ] အ ရပ်ဒေသ-နေရာဌာန-ကွဲပြားခြင်း။ သြ-ကာသဘေဒတောတိ အလံကမ္မနိယနာ-လံကမ္မနိယဘေဒတော။ ကခ်ာ၊ဋီ။၆၀။

သြကာသမတ္တဒီပန (တိ) [သြကာသမတ္တ + ဒီပန] အရပ်ဒေသ-နေရာဌာန-မျှကို ပြ ခြင်း။ အယံ အနုပညတ္တိ ပညတ္တိယမ္မိ အတ္ထီတိ စေ? အတ္ထိ၊ တံ ပန သြကာသ-မတ္တဒီပနံ။ ဝဇိရ။၃၀၀။

သြကာသရဟိတ (တိ) [သြကာသ+ရဟိတ]

(ကုသိုလ်ပြုခြင်း၏) အခွင့်-မှကင်း-မရှိ-သော။ သမ္ဘာဓေတိ ပုတ္တဒါရာဒိသမ္ပိဋ္ဌနေန ကိလေသသမ္ပိဋ္ဌနေန စ ကုသလကိရိယာယ သြကာသရဟိတောဝ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။

သြကာသလာဘ (ပု) [သြကာသ+လာဘ] (၁) အရပ်ဒေသ-နေရာဌာန-ကို ရခြင်း။ (၂) အခွင့်ရခြင်း။ **(၁)** ယံ ဝါ တံ ဘာဝ-နာသမ္ပဒံ ပတ္တံ သဗ္ဗတ္ထ သြကာသလာဘ-ဝသေန အသမ္ဘာမံ ... အသပတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ (ခုဒ္ဒကၟ။ဋ္ဌ။၂၁၃-အလာ: တူပါဋိဋ္ဌ "သြကာသလောကဝသေန" ဟုရှိသည်။)

(၂) တံ ဝိပါကဿ သြကာသလာဘေ သတိ သဟာယကာရဏဝိကလတာဝ နတ္ထိ။ အနုဋီ၊၁။ရ၂။ (-ဝဇိရ။၃၄။)

သြကာသလောက (ပု) [သြကာသ+လောက] သြကာသလောက။ (က) အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓရူပ် အစရှိသည်တို့၏အပေါင်း။ (ခ) အနိန္ဒြိယ ဗဒ္ဓရူပ် အစရှိသည်တို့၏အစဉ်။ **(က)(ခ)** အပိ စ တယော လောကာ သခါရ-လောကော သတ္တလောကော သြကာသ-လောကောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၈။ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓါနံ ရူပါဒီနံ သမူဟော, သန္ဌာနော စ သြကာသလောကော လော-ကိယန္တိ ဇတ္ထ တသာ, ထာဝရာ စ၊ တေသဉ္စ သြကာသဘူတောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၂၃ရ။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆ရ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ရ။ ခုဒ္ဒကၟ။ဋ္ဌ။၁၈၅။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၄၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၅။ သာရတ္ထ၊၁။၈၊၂၃၉။) လောကဓာတု-လည်းကြည့်။

သြကာသလောကပရိဗ္ဗမန (နာ) [သြကာသ လောက+ပရိဗ္ဗမန] သြကာသလောကဌ် - လှည့်လည်-ရှာဖွေ-ခြင်း။ ကိန္တေ ပဒသာ သြကာသလောကပရိဗ္ဗမနေန၊ ပရိမိတ-ဌာနေ ဧဝ တံ ဉာဏကမနေန ဂစ္ဆန္တာနံ ဒသေမိ။ ဝိမတိ၊၁။၅၁။

သြကာသဝါရ (ပု) [သြကာသ+ဝါရ] ဘုံဌာန အစွမ်းဖြင့် ခန္ဓာစသည်၏ ဖြစ်ပုံကို ပြသော ဝါရ၊ သြကာသဝါရ။ တတ္ထ ပုဂ္ဂလတော သြကာသတော ပုဂ္ဂလောကာသတောတိ တယော ဝါရာ ဟောန္တိ၊ ... ယတ္ထာတိ သြကာသဝသေန ခန္ဓာနံ ဥပ္ပတ္တိဒီပနော သြကာသဝါရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉ရ။

သြကာသဝိဓိ (ပု) [သြကာသ+ဝိဓိ] အရာဌာန ဌ-အရာဌာနအား:လျော်စွာ-စီရင်ခြင်း၊ အရာ ဟုတ်သည်ဌ စီရင်ခြင်း။ ဣတရော ပန သြကာသဝိဓိတော အနောကာသော ဝိဓိ ဗလဝါတိ ဉာယံ ဂါထာဝိရဟိတံယေव ဝေယျာကရဏန္တိ, ဣဓာဓိပ္ပေတန္တိ စ ဒ-သေန္တော "နာပဇ္ဇတိတိ"တိအာဒိနာ ပရိ-ဟရတိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၃။

သြကာသဝိသဇ္ဇန (ထီ၊နာ) [သြကာသ+ ဝိသဇ္ဇန] အရပ်ဌာန-ကာလ-သြကာသ-ကို ဖြေဆိုခြင်း။ ဘုမ္မဝစနေန သြကာသပုစ္ဆံ ကတ္တာ "သောတာပတ္တိမဂ္ဂေနာ"တိအာဒိနာ အာသဝက္ခယကရေန မဂ္ဂေန အာသဝက္ခယံ

ဒသေတ္တာ "ဇေတ္ထာ"တိ သြကာသဝိသေဋ္ဌနံ ကတံ၊ မဂ္ဂကၠဂေါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ၌၊၁။ ၂၇၉။

သြကာသသဏ္ဌာန (တိ) [သြကာသ+သဏ္ဌာန] တည်ရာဌာန-နှင့်တူသော-လျှင်-သဏ္ဌာန်ရှိသော။ (ကိလောမကံ) သဏ္ဌာနတော အတ္တနော သြကာသသဏ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၉။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၄၈။

သြကာသသဗ္ဗာဝ (ပု) [သြကာသ+သဗ္ဗာဝ] (၁) အခွင့်၏-ထင်ရှားရှိ-ရှိ-ခြင်း။ (၂) နေရာဌာန ရှိခြင်း။

(၁) အဇ္ဈောကာသော ပဗ္ဗဇ္ဇာ ကုသလကိရိယာယ ယထာသုခံ သြကာသသဗ္ဗာဝတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆ ၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၄။

(၂) ဟေဋ္ဌာ သြရောဟတိတိ သမန္တာ သြကာသသဗ္ဗာဝတော စာလိယမာနံ ဟေဋ္ဌာ ဘဿတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၆။ ကခါ၊ ဋီ၊သစ်။၄၄၀။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

သြကာသသမ္ဘဝ (ပု) [သြကာသ+သမ္ဘဝ] နေရာဌာန၏-ဖြစ်သင့်-ရှိ-ခြင်း။ ဟေဋ္ဌာ သြရောဟတိတိ သမန္တာ သြကာသသမ္ဘဝတော ဟတ္ထေန သမံ ကရိယမာနံ ဟေဋ္ဌာ ဘဿတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၆၃။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

သြကာသသေနာသန (နာ) [သြကာသ+သေနာသန] နေရာသာလျှင် ဖြစ်သောကျောင်း။ (သစ်ပင်ရင်း-စသည်။)

(ထို သစ်ပင်ရင်း စသည်တို့သည် အိပ်ခြင်း ထိုင်ခြင်း သက်သက်မျှကိုသာပြုရာ-အိပ်ယာထိုင်ရာသက်သက်မျှသာ-ဖြစ်သောကြောင့် "သြကာသသေနာသန" အမည် ရကြသည်။)

"ယတ္ထ ဝါ ပန ဘိက္ခူ ပဋိက္ကမန္တိ"တိ ဣဒံ သြကာသသေနာသနံ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁ရ၊။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃ရ၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ရ၃။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉ ၂။ "ယတ္ထ ဝါ ပန ဘိက္ခူ ပဋိက္ကမန္တိ" တိ ဌပေတ္တာ ဝါ ဇောနိ မဏ္ဍာဒီနိ ယတ္ထ ဘိက္ခူ သန္နိပတန္တိ၊ "သဗ္ဗမေတံ သေနာသနံ နာမာ"တိ ဇဝံ ဝုတ္တံ အဝသေသံ ရုက္ခမူလာဒိပဋိက္ကမိတဗ္ဗဌာနံ အဘိသင်္ခရဏာဘာဝတော ကေဝလံ သယနဿ, နိသဇ္ဇာယ စ သြကာသဘူတတ္တာ သြကာသသေနာသနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁ ၂၁။ အဘိသင်္ခရဏာဘာဝတော သယနဿ နိသဇ္ဇာယ စ ကေဝလံ သြကာသဘူတံ သေနာသနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၆။ ရုက္ခမူလာဒိ-ပဋိက္ကမိတဗ္ဗဌာနံ စင်္မနာဒီနံ သြကာသ-ဘာဝတော သြကာသသေနာသနံ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၆၁။

သြကာသာကာရပနာပတ္တိ (ထီ) [(သြကာသ+အကာရပန=) သြကာသာကာရပန+အာပတ္တိ] အခွင့်ကို မပြုစေခြင်းကြောင့် သင့်သော အာပတ်။ အာပတ္တိ ဒေသေတ္တာတိ သြကာသာကာရပနာပတ္တိ ဒေသေတ္တာ။ ဝိမတိ၁။ ၂၉၃။

သြကာသာတိက္ကမ (ပု) [သြကာသ+အတိက္ကမ]

(ကြံစည်-ကြံဆ-အပ်သော) အရပ်ဌာနကို လွန်သွားခြင်း။ သြကာသာတိက္ကမောဝ ပမာဏံ ပုဗ္ဗေ အသုဒ္ဓစိတ္တေန ဂဟိတတ္တာ။ ကခ်ီ၊ဌီ။၄၁။

သြကာ(သ)သာဒါန (နာ) [သြကာသ+အဒါန] အခွင့်မပေးခြင်း၊ (ကုသိုလ်) ဖြစ်ခွင့်ကို မပေးခြင်း။ ဒွါရပိဒဟနံ သြကာသာ-ဒါနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၁။၁၀၂။ သြကာသ-ဒါနဝသေန ကိလေသာနံ စိတ္တေ ကုသလ-ပ္ပဝတ္တိ ပရိယာဒိယိတ္တာ ဥဋ္ဌာနံ ပရိယုဋ္ဌာနံ။ သာရတ္ထ၊၁။ရ၆။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၁။၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၁။၂၁။ (သာရတ္ထ-၌ သြကာသဒါန-ဟု ရသဖြင့်ရှိ၍၊ ကြွင်းသောကျမ်းတို့၌ သြ-ကာသာဒါန-ဟု ဒီဃဖြင့်ရှိသည်။)

သြကာသာဒီသင်္ဂဟ (ပု) [သြကာသာဒိ+သင်္ဂဟ] သြကာသအစရှိသည်ကို -သိမ်းယူ-သကြိုဟ်-ခြင်း။ တဒေကဒေသာနုသ-ရဏမို့ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုသတိ ဧဝါတိ ဒသ-နတ္ထံ, ဘုမ္မဝစနံ ကတံ သြကာသာဒိသ-င်္ဂဟတ္ထဉ္စ။ ဝဇိရ။၅၀။

သြကာသာဓိဂမ (ပု) [(၁) သြကာသ+အဓိ+ဂမု+ဏ။ (၂) သြကာသ+အဓိဂမ] (၁) အခွင့်ကို ရကြောင်းဖြစ်သောတရား။ (၂) အခွင့်ကို ရခြင်း။ (စျာန်, မဂ်, ဖိုလ် ချမ်းသာ၏ အခွင့်ကိုရခြင်း။) (၃) (လောကုတ္တရာတရားကို ရခြင်းငှါ) ရအပ်သော အခွင့်။

(၁)(၂)(၃) ပဌမော သြကာသာ-ဓိဂမော(ဒီ၊၂။၁ရ၃)တိ ပဌမဇ္ဈာနံ ပဌ-နိဝရဏာနိ ဝိက္ခမ္ဘေတ္တာ အတ္တနော သြ-ကာသံ ဂဟေတ္တာ တိဋ္ဌတိ၊ တသ္မာ "ပဌမော သြကာသာဓိဂမော"တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ သမ္မာဒေ သြကာသာဓိဂမော အနုဗုဒ္ဓေါ။ အံ၊၃။၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၀။ သြကာသာ-ဓိဂမောတိ သြကာသဿ အဓိဂမော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ရ၉။ မဂ္ဂဖလသုခါဓိဂမာယ သြ-ကာသဘာဝတော ဝါ သြကာသော၊ အ-ဿ အဓိဂမော သြကာသာဓိဂမော၊ ပု-ရိမပက္ခေ ပန သြကာသံ အဝသရံ အ-ဓိဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ သြကာသာဓိဂမော။ ဒီ၊ဌီ၊၂။၂၁၂။ သြကာသံ အဝသရံ အဓိ-ဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ သြကာသာဓိဂမော၊ မဂ္ဂဖလသုခါဓိဂမာယ သြကာသဘာဝတော ဝါ သြကာသော၊ တဿ အဓိဂမော သြ-ကာသာဓိဂမော။ ဧတ္ထ စ ဒီဃနိကာယေ-နေဝ ပန သုတ္တန္တဒေသနာယံ ပဌမဇ္ဈာနံ, စတုတ္ထဇ္ဈာနံ, အရဟတ္တမဂ္ဂေါတိ တယော သြကာသာဓိဂမာ အာဂတာ။ ... ဣဓ ပန ဝက္ခမာနာနိ တီဏိ အရူပဇ္ဈာနာနိ သန္ဓာယ "သြကာသာဓိဂမော"တိ ဝုတ္တံ။ အံ၊ဌီ၊၃။ ၂ရ၉။ သြကာသာဓိဂမော လောကုတ္တရ-ဓမ္မဿ အဓိဂမာယ အဓိဂန္တဗ္ဗသြကာ-သော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၁။၂ရ၆။

သြကာသာဓိဂမနယ (ပု) [သြကာသာဓိဂမ+နယ] (နဝမဝဏဟုဆိုအပ်သော) အခွင့်ကို ရကြောင်းဖြစ်သော နည်း။ (ရခဲလှစွာသော ဗုဒ္ဓပွါဒနဝမဝဏကို ရနေခိုက်၌ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို အမြန်ရအောင် အားထုတ်မည်ဟု ကြံလျက် အပွနာစျာန်ကို ရသည်တိုင်အောင် မဆိုင်းမငံ့တော့ဘဲ ဥပစာရ

သမာဓိမျှ၌ တည်၍ ဝိပဿနာရှုသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ဥပစာရသမာဓိဘာဝနာကို ရလျှင်ပင် ဝိပဿနာရှု၍ သံသရာမှ လျင်စွာ လွတ်မြောက်နိုင်ပြီ။)

သေက္ခပုထုဇ္ဇနာနံ သမာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာယ သမာဟိတေန စိတ္တေန ဝိပဿိ-သ္သာမာတိ ဘာဝယတံ ... အပ္ပနာသမာဓိ-ဘာဝနာပိ သမ္မာဒေ ဩကာသာဓိဂမ နယေန ဥပစာရသမာဓိဘာဝနာပိ ဝိပဿ-နာနိသံသာ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၈။ ဩ-ကာသာဓိဂမနယေနာတိ အတ္ထပဋိလာဘ-ယောဂ္ဂဿ နဝမဝဂ္ဂသခ်ါတဿ ဩကာ-သဿ အဓိဂမနယေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅၉။

ဩကာသာနုရူပ (တိ) [ဩကာသ+အနုရူပ] အခွင့်လျော်သော။ တံ ဒိသံ အနုပလော-ကေန္တေနာပိ ဩကာသာနုရူပေ ဌာနေ စက်မိတဗ္ဗဥ္စေဝ နိသီဒိတဗ္ဗဥ္စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၈၁။

ဩကာသာဘာဝ (ပု) [ဩကာသ+အဘာဝ] အခွင့်၏မရှိသည်၏အဖြစ်၊ အခွင့်မရှိခြင်း။ အထ ဘဂဝါ သယံ ပရိယေသိတ္တာ ကဿ နု ဥပသမ္ဘာဒေသိတိ၊ ဩကာသာဘာဝ-တော။ မဇ္ဈိ၊၄။၂၁၅။ အပိ စ သမ္ဘာဒေ ယရာဝါသော ကုသလကိရိယာယ ဩကာ-သာဘာဝတော။ ဒီဃ၊၁။၁၆ ၂။ မဇ္ဈိ၊ ၂။၁ဝ၉။ ဩကာသာဘာဝတော(ဒီဃ၊ ၂။၁၈၁)...တိ အဝသရာဘာဝတော။ ဒီဃ၊ဋီ၊ ၂။၁၈၃။

ဩကာသာရဟ (တိ) [ဩကာသ+အရဟ] တည်နေရာ၏အဖြစ်ဌာ-တည်နေရာကို-ထိုက်သော၊ တည်နေရာဖြစ်ထိုက်သော။ (တည်နေခြင်းကိုထိုက်သော။ ဘာ၊ဋီ။) ပဗ္ဗတမတ္ထကေ တလံ ဟောတိ ဧကဝိသ-တိယာ ဘိက္ခူနံ ဩကာသာရဟံ။ ဝိ၊ဋ၊၃။ ၃၂၆။

ဩကာသေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ကာသု+ဏေ+တိ] ပြန့်ကြဲစေ၏၊ ဖြန့်ကြ၏။ တေန ဟိ တွံ ဂဟပတိ အာဠိန္ဒေ ဥတ္တရာသဂ်ံ ပညာ-(ညာ)ပေတ္တာ တိဏကလာပံ **ဩကာသေ-ဟိ**။ သံ၊ ၂။၄၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂ ၂။ ဩကာ-သေဟိတိ ပကိရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၅။ **ဩ-ကာသေသိ** — ဩကာသေသိ(သံ၊ ၂။ ၄၈၁)တိ ဝိပ္ပကိရိ။ သံ၊ဋ၊၃။၁၃၁။

ဩကာသေသိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ကာသု+ဏေ+ဏျိ] ပြန့်ကြဲစေပြီ၊ ဖြန့်ကြပြီ။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

ဩကာသေဟိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ကာသု+ဏေ+ဟိ] ပြန့်ကြဲစေလော၊ ဖြန့်ကြလော။ ဩ-ကာသေတိ-ကြည့်။

ဩကိဏ္ဏ (တိ) [အဝ+ကိရ+တ။ အဝကိဏ်(သံ)] (၁) ရောပြွမ်း သော၊ လိမ်းကျံ-ပေကျံ-သော၊သူ။ (၂) ကြဖြန့်အပ်သော။ (၃) ကြဖြန့်သော။

(၁) ဩကိဏ္ဏာ ရဇရေဏူဟိ၊ ယာစကာ ဝိစရန္တိ တေ။ ဇာ၊၁။၃ဝ၄။ (-ဇာ၊ ၂။၉၄၊ ၃၄ဝ၊၃၅၈။ ဝိ၊ဋ၊ ၂။ ၂၈၉။ ဇာ၊ဋ၊၄။၃၆၆။ ဇာ၊ဋ၊၅။ ၂ဝ၁၊၃၉၅။) သရဇေန ဝါတေန ဩကိဏ္ဏဿ။ ကခ်ီ။ ၂၄၁။ ဩကိဏ္ဏဿာတိ

သြကိုက္ကရဇသ။ ကခ်ိ၊မဟာဌိ၊၄။၁၆၀။ တပ္ပါဒရဇေဟိ တေသံ ဂုရုနံ ပါဒမူလိဟိ သြကိုက္ကာ သြနဒ္ဓါ ဂဝစ္ဆိတာ။ အလက်ာ၊ ဌိ။၁၄။ (၂) ဝါလုကာ သြကိုက္ကာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂ရ၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ (၃) သယမေဝ ပုပ္ပါ မုဉ္ဆိတ္တာ ဝိဂဋ္ဌိတ္တာ ဂန္ဓာ ဘဝနံ သြကိုရ်ု၊ သြကိုက္ကာ ပါသာဒသ ဥပရိ ကရောန္တူတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။

သြကိုက္ကကိလိန္နဓရကိတလ (တိ) [သြကိုက္ကကိလိန္န+ဓရကိတလ] ရောပြွမ်း ညစ်နွမ်းပေကျံသော မြေအပြင်ရှိသော။ ယံ ယံ မနုဿာနံ အာယာစနဥပဟာရကရဏာရဟံ ယက္ခဋ္ဌာနံ ပုပ္ပဓူပမံသရုဟိရဝသာမေဒ-ပိဟကပပ္ပါသသုရာမေရယာဒီဟိ သြကိုက္ကကိလိန္နဓရကိတလံ ဇကေနိပါတံ ဝိယ ယက္ခ-ရက္ခသပိသာစာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။

သြကိုက္ကဂတ္တ (တိ) [သြကိုက္ကာ+ဂတ္တ] ရောပြွမ်း-လိမ်းကျံအပ်-သော ကိုယ်ရှိသော၊သူ (စီးတော်ဆင်)။ ပဒုမပတ္တကိဠက္ခကေသ-ရေဟိ သမန္တတော သြကိုက္ကဂတ္တော။ ဝိမာ၊ဋ္ဌ။၃၁။

သြကိုက္ကဂ်ိတ (တိ) [သြကိုက္ကာ+အဂ်ိတ] ရောပြွမ်းသော ယင်ပြင်ရှိသော။ ရုစကုပကိုက္ကန္ဓိ သုဝဏ္ဏဝါလိကာဟိ သြကိုက္ကဂ်ိတံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၄၆။

သြကိုက္ကန္ဓရပရိခ (တိ) [သြကိုက္ကာ+အန္ဓရ+ပရိခါ] အကြားအကြား၌ ရောပြွမ်းသောကျုံးရှိသော။ သြကိုက္ကန္ဓရပရိခံ၊ ... ဒုပ္ပဝေ-သမိဒံ ပုရံ။ ဇာ၊၁။၂၃၁။ သြကိုက္ကန္ဓရပရိခန္ဓိ ဣဒံ ဒ္ဒါဒသယောဇနိကံ သုဝဏ္ဏနပုရံ ... သြကိုက္ကန္ဓရပရိခံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၇။ (-ဇာ၊ ၂။၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၇။)

သြကိုက္ကပရိခ (တိ) [သြကိုက္ကာ+ပရိခါ] ရောပြွမ်းသောကျုံးရှိသော။ သြကိုက္ကပရိခံ ဒုဂ္ဂ၊ ဒဠ္ဌမဋ္ဌာလကောဋ္ဌကံ။ ယတ္ထ ပဝိဋ္ဌော သု-မုခ၊ ဘာယိတဗ္ဗံ နု ဘာယသိ။ ဇာ၊ ၂။၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၇။

သြကိုက္ကမနောသိလာစုက္ကာ (နာ) [သြကိုက္ကာ+မနောသိလာစုက္ကာ] ရောပြွမ်းသောဆေး-ဒန်းမြင်းသီလာမှုန့်။ နဝယဇုပ္ပမာကာ ရေကုဥ္ဌာယ အဌပညာသဟတ္ထံ ပဒေသံ ဥဂ္ဂန္ဒာ သြကိုက္ကမနောသိလာစုက္ကံ ဝိယ ပစ္စော-ကိုက္ကံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၃။

သြကိုက္ကရဇ (တိ) [သြကိုက္ကာ+ရဇ] ရော ပြွမ်း-လိမ်းကျံ-ပေကျံ-သောမြေ၊ရှိသော၊သူ။ သြကိုက္ကာ (၁) ကြည့်။

သြကိုက္ကရတန (နာ) [သြကိုက္ကာ+ရတန] ဖြန့်ကြ-အပ်သော ရတနာ။ သကီ သြကိုက္ကရတ-နေသု ခီဏေသု ယာဝတတိယံ ဇက္ကု-မတ္တေန သြဓိနာ သြကိရာပေသိယေဝ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၃၅။

သြကိရ (ကြိ) [အဝ+ကိရ+အ+ဟိ] ကြဖြန့်-လော့၊ ကြဖြန့်ပူဇော်လော့။ သြကိရတိ (၁) ကြည့်။

သြကိရက (တိ) [အဝ+ကိရ+ယု။ အဝကိရက (သံ)] ဖြန့်ကြ-ကြဖြန့်-အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

သြကိရကပုပ္ပ (နာ) [သြကိရက+ပုပ္ပ] ဖြန့်ကြ-ကြဖြန့်-အပ်သောပန်း။ သြလောပိယ-ကြည့်။

သြကိရတိ (ကြို) [အဝ+ကိရ+အ+တိ] (က) လောင်း-သွန်းလောင်း-လောင်းထည့်-၏။ (ခ) ကြဖြန့်၏။ ကြဖြန့်ပူဇော်၏။ **(က)** ဓညမာပကော ဟိ နာဠီ ပူရေတ္တာ "ဧက"န္တိ ဝတ္တာ သြကိရတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂ရ၀။ **သြကိရိ**—ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂ရရ။ ပေတာ၊ဌ။ရရ။ အပ၊ဌ၊၁။၂၂ရ။ အပ၊ဌ၊၂။၁၂ရ။ **သြကိရိ**—ပဒ္ဓကေသရမောကိရိ။ အပ၊၁။၂ရ၂။ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓေသု ပဒ္ဓကေသရံ ပဒုမရေဏုံ သြကိရိ အဝသိဋ္ဌန္တိ သမ္မန္ဓော။ အပ၊ဌ၊၂။၁၉ဖ။

(ခ) သွာယံ ဣဒံ ကရောန္တော ပဋိ-ဝါတေ ဌတ္တာ ပရံ ရဇေန သြကိရိတု-ကာမော ပုရိသော ဝိယ အတ္တာနံ ယေဝ **သြကိရတိ**။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅ရ။) **သြကိရန္ဆီ**—တေ တထာဂ-တသ သရီရံ သြကိရန္ဆီ(ဒီ၊၂။၁၁၄)တိ တေ ... တထာဂတသ သရီရံ အဝကိရန္ဆီ၊ သရီရသ ဥပရိ ပုပ္ပါနိ ဝိကိရန္ဆီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁ဖ၆။ စက်မနေ သြကိရန္ဆီ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၁၊ ၃၁၀)တိ တသ္မိံ ရတနစက်မေ အဝ-ကိရန္ဆီ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၅၃၊၁၁။ (-မ၊၁။၁၁။ ဒီ၊ဌ၊၁။၄ဖ။ မ၊ဌ၊၁။၃၅၄။ မ၊ဌ၊၃။၉၄။ သံ၊ဌ၊၁။၂၂၄။ အံ၊ဌ၊၁။၄ရ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၃၊ ၂၉ရ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၂၀။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၃ဖ။ ဝိမာန၊ဌ။၁ဖ၁။ ထေရီ၊ဌ။၁၁၄။ ဒီ၊ဌီ၊၂။ ၁ရဖ။) **သြကိရတု**— ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၅ရ။

သြကိရ—အံ၊ဌီ၊၁။၂၀၂။ **သြကိရေယျ**— သံ၊၃။၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂ရ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၂ဖ။ ဒီ၊ဌီ၊၂။၃၃၃။ မ၊ဌီ၊၁။၃၉၀။ အံ၊ ဌီ၊၁။၂ဖ၀။ **သြကိရိ**—ဝိ၊၁။၁၃၉၊၁၄ရ။ သံ၊ ၁။၄၅၁။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၀၀။ သံ၊ဌ၊၂။၂၀၄။ အံ၊ ဌ၊၁။၁ဝဖ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂ရရ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၃၅၊ ၁၉၃၊၂၁ရ။ ပေတ၊ဌ။ရရ။ အပ၊ဌ၊၁။၂၂ရ။ စရိယာ၊ဌ။၄၁။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၃၀။ **သြကိရိသု**—ဝိ၊၄။၃ရ၊၄၁၃။ မ၊ဌ၊၃။၅၃။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။၁ဖရ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂ရ၉။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၉ဖ။ **သြကိရုံ** — အပ၊၁။၄။ အပ၊ဌ၊၁။၁၂။ **သြကိရိ** —ဇလဇဂ္ဂေဟိ သြကိရိ(အပ၊ ၁။၂ရ၉)နွဲ့ ဇလဇေဟိ ဥတ္တမေဟိ ဥပ္ပလ-ပဒုမာဒိဟိ ပုပ္ပေဟိ သြကိရိ ပူဇေသိန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဌ၊၂။၁၉ရ။ (-ဝိမာန။၅ဖ။ ပေတ။၁၄၂။ အပ၊၁။၂ရ၉။ အပ၊၂။ဖ၊၅၃။)

သြကိရတု (ကြို) [အဝ+ကိရ+အ+တု] ကြဖြန့်-လော့၊ ကြဖြန့်ပူဇော်လော့။ သြကိရတိ (ခ) ကြည့်။

သြကိရန္ဆ (တိ) [အဝ+ကိရ+အ+အန္ဆ] ကြဖြန့်-သောသူ။ မနုဿာ တံ ဒိသ္မာ ... ပံသုံ ဂဟေတ္တာ မတ္ထကေ သြကိရန္ဆာ လေဋ္ဌုဟိ ပဟာရန္တိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၄၀။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။၃၀၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၄၂။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၀၂။ အပ၊ဌ၊ ၁။၂ရ၈။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂ရ၃။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၃ရ၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈။)

သြကိရန္ဆီ (ကြို) [အဝ+ကိရ+အ+အန္ဆီ] ကြဖြန့်ကုန်၏။ ကြဖြန့်ပူဇော်ကုန်၏။ သြကိရ-တိ (ခ) ကြည့်။

သြကိရမာန (တိ) [အဝ+ကိရ+အ+မာန] ကြဲ
ဖြန့်သောသူ။ ဘဂဝါ ... တေသံ သီသေ
ပါဒပံသုံ သြကိရမာနော ဝိယ။ ဝိုဋ္ဌာ၃။၂ဂရ။
အပါဋ္ဌာ၁။၁ဝ၄။ စရိယာဋ္ဌ။၅။ ဇာဋ္ဌ၊ရ။၂၄၁။
(-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဝ၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၆။)

သြကိရာပန (ထီ၊နဲ) [အဝ+ကိရ+ဏာပေ+ယု]
ကြဲဖြန့်စေခြင်း။ အလက်ံရာပေတ္တာတိ ဝါ-
လုကာဒီနံ သြကိရာပနာဒိဝသေန သင္ဂေ-
တ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁ဂ၅။

သြကိရာပေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ကိရ+ဏာပေ
+တိ] ကြဲဖြန့်စေ၏။ ဝါလိကံ ဂါဟာပေတ္တာ
ဂန္ဓကုဋိပရိဝေဏေ သြကိရာပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊
၄။၂၃ဝ။ **သြကိရာပေသိ**—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ဝ၆၊
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၅။

သြကိရာပေတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ကိရ+ဏာပေ
+တ္တာ] ကြဲဖြန့်စေ၍။ ပိလောတိကံ နိဝါ-
သာပေတ္တာ ဆာရိကာယ သြကိရာပေတ္တာ
နိဟရာပေသာမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဇ၃။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ရ၁။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၃ရ။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊၁။ရ၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။
စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁ဝ၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁၂၊၂၅၂။ သာရ
တ္ထ၊၁။၃၁။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၂။)

သြကိရာပေသိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ကိရ+ဏာပေ
+ဏ္ဍိ] ကြဲဖြန့်စေပြီ။ သြကိရာပေတိ-ကြည့်။

သြကိရီ (ကြို) [အဝ+ကိရ+ဏ္ဍုံ] (က) လောင်း
-သွန်းလောင်း-လောင်းထည့်-ပြီ။ (ခ)
ကြဲဖြန့်ပြီ၊ ကြဲဖြန့်ပူဇော်ပြီ။ သြကိရတိ-
(က)(ခ) ကြည့်။

သြကိရီသု (ကြို) [အဝ+ကိရ+ဥံ] ကြဲ
ဖြန့်ကုန်ပြီ၊ ကြဲဖြန့်ပူဇော်ကုန်ပြီ။ သြကိရတိ
(ခ) ကြည့်။

သြကိရိ (ကြို) [အဝ+ကိရ+ဏ္ဍိ] (က) လောင်း
-သွန်းလောင်း-လောင်းထည့်-ပြီ။ (ခ)
ကြဲဖြန့်ပြီ၊ ကြဲဖြန့်ပူဇော်ပြီ။ သြကိရတိ-
(က)(ခ) ကြည့်။

သြကိရိတ (တိ) [အဝ+ကိရ+တ] လောင်း
အပ်သော။ ဝိမံသိတုကာမတာယ ပတ္တေ
ခိရဲ အာသိဥ္စနီယာ ဟတ္ထဝိကာရေ ကတေပိ
သြကိရိတေ "အလံ ဘဂိနီ"တိ ဝါစံ နိစ္ဆရိ။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅-၆။

သြကိရိတုံ (ဗျ) [အဝ+ကိရ+တုံ] ကြဲဖြန့်
ခြင်းငှါ။ ဣဓ ဝါလုကာ သြကိရိတုံ ဝဋ္ဋတိ။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁ရ။

သြကိရိတုကာမ (တိ) [သြကိရိတုံ+ကမု+ဏ]
ကြဲဖြန့်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊သူ။ သြကိရတိ
(ခ) ကြည့်။

သြကိရိတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ကိရ+တ္တာ] (၁)
ကြဲဖြန့်-ကြဲဖြန့်ပူဇော်-၍။ (၂) သွန်း
လောင်း၍၊ လောင်းထည့်၍။ **(၁)** တေ
တတ္ထ ကန္ဒိတ္တာ ရောဒိတ္တာန နာဂါ၊ သီသေ
သကေ ပံသုကံ သြကိရိတ္တာ။ ဇာ၊၁။၃ရ၅။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၅။ မုတ္တာဒလသဒိသပဏ္ဏရပုလိနံ
သြကိရိတ္တာ မာဋ္ဌကံ အလက်ံရိ၊ ... ကတ-
ပုညနာမသဒိသေန နာမေန ပုလိနပူဇက-
တ္ထေရောတိ ပါကဋော။ အပါဋ္ဌ၊၂။၄၃။ (-
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဝ၄။ မ၊

ဌ၊၁။၃၂၂၆။ မ၊ဌ၊၂။၉၉။ သံ၊ဌ၊၂။၂၃၇။ ခုဒ္ဒ
က၊ဌ။၁၃၄။ ဝိမာန၊ဌ။၂၇။ သာရတ္ထ၊၂။
၁ရ၁။) (၂) တသ ဓာတုယော ဂဟေတ္ထာ
ပတ္ထမ္မိ ဩကိရိတ္ထာ။ အပ၊ဌ၊၂။ရရ။

ဩကိရိတ္ထာန (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကိရ+တ္ထာန]
သွန်းလောင်း၍၊ လောင်းထည့်၍။ တဒါ
ဥဒကမာဟိတ္ထာ၊ ဩကိရိတ္ထာန ကုမ္ဘိယာ။
အပ၊၂။၂၅၈။ ထေရီ၊ဌ။၁၀၀။

ဩကိရိနီ (ထီ) [အဝ+ကိရ+ဏျ+ဏီ (ဏ္ဍတ္ထိ
ပစ္စည်း)] မီးကျီးတို့ဖြင့် ရောပြွမ်းခြင်း ရှိ
သော၊ မီးကျီးတို့ဖြင့် လွန်စွာ ထက်ဝန်းကျင်
မှ ရောပြွမ်းသော၊သူ (ပြိတ္တာမ)။ ဏ္ဍဓာဟံ
အာဝုသော ဂိဠ္ဍကူဋာ ပဗ္ဗတာ ဩရော-
ဟန္တော အဒ္ဒသံ ဏ္ဍတ္ထိ ဥပ္ပဏ္ဏं ဩကိလိနိံ
ဩကိရိနိံ ဝေဟာသံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊၁။၁၄ရ။
သံ၊၁။၄၅၁။ ဩကိလိနိ(နီ)ဝတ္ထုသ္မိံ ဥပ္ပဏ္ဏं
ဩကိလိနိံ ဩကိရိနိန္တိ သာ ကိရ အဂ်ိရ-
စိတကေ နိပန္နာ ဝိပ္ပန္နမာနာ ဝိပရိဝတ္တမာနာ
ပစ္စတိ၊ ... ဩကိလိနီ စ ကိလိန္နသရီရာ၊
ဗိန္ဒုဗိန္ဒုနိ ဟိသာ သရီရတော ပဂ္ဃရန္တိ။
ဩကိရိနီ စ အဂ်ိရသမ္ပူရိကိဏ္ဏာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။
၁၀၀။ (–သံ၊ဌ၊၂။၂၀၄။) ဟေဋ္ဌတော ပဂ္ဃရ-
ဏဝသေန ကိလိန္နသရီရတာယ ဩကိလိနီ။
ဏ္ဍတောစိတော စ အဂ်ိရသမ္ပူရိကိဏ္ဏတာယ
ဩကိရိနီ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၁ရ၅။

ဩကိရိယန္တိ[1] (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+ကိရ+ယ+
အန္တေ] ရောပြွမ်းအပ်ကုန်၏၊ (သဒ္ဒတ္ထ။)
လျှောကျ-ရောနှော-ကုန်၏။ (အဓိပ္ပါယ-
တ္ထ။) ဩကိရိယျတိ-လည်းကြည့်။ တေန
ခေါ ပန သမယေန ဘိက္ခူ ပိဋ္ဌာနိ အဠ-
နာနိ စရုကေသုပိ သရာဝကေသုပိ နိက္ခိ-
ပန္တိ။ တိဏစုဏ္ဏေဟိပိ ပံသုကေဟိပိ ဩ-
ကိရိယန္တိ။ ဝိ၊၃။၂၉၄။

ဩကိရိယန္တိ[2] (ကာ၊ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+ကိရ+
ဏော+ယ+အန္တေ။ ကာရတ်ပစ္စည်းကျ။]
လျှောကျစေအပ်ကုန်၏။ (သဒ္ဒတ္ထ။) လျှော
ကျကုန်၏။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) အနုဇာနာမိ
ဘိက္ခဝေ ဝိကဏ္ဏं ဥဒ္ဓရိတုန္တိ။ သုတ္တာ
ဩကိရိယန္တိ။ ဝိ၊၃။၄၁၂။ ဩကိရိယန္တိတိ
ဆိန္နကောဏတော ဂဠန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၁၀။
(စလင်းဂဏ္ဌိ၊၂။၆၅၃-လည်းကြည့်။)

ဩကိရိယမာန (တိ) [အဝ+ကိရ+ယ+မာန]
ကြဲဖြန့်အပ်သော။ တာနိ ဝိစိတ္တပုပ္ဖာနိ
အဘိဝဿန္တာနိပိ ပဒိဿန္တိ၊ ဒေဝဗြဟ္မ-
ဂဏေဟိ ဩကိရိယမာနာနိတိ အဓိပ္ပါ-
ယော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၂၆။

ဩကိရိယျတိ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+ကိရ+ယ+
တေ] ရောပြွမ်းအပ်၏။ (ဘာသာ၊ဋီ။) ကြ
၏။ (နီသျ။) ကြဲဖြန့်အပ်၏။ ရောနှော၏။
ဥဒပါနော အပါရုတော ပေါတိ၊ တိဏ-
စုဏ္ဏေဟိပိ ပံသုကေဟိပိ ဩကိရိယျတိ ။ပ။
အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အပိဓာနံ။ ဝိ၄။ ၂၆၀။

ဩကိရိယတိ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+ကိရ+ယ+တေ]
ရောပြွမ်းအပ်၏။ ကြဲဖြန့်အပ်၏။ ရဇသ
အာဂမနဋ္ဌာနေ ဝုဋ္ဌနဋ္ဌာနေ ဝါ ဟေဋ္ဌာမဠ္ဠေ
ဝါ ထုသကောဋ္ဌကေ ဝါ ဘာဇနန္တရေ ဝါ
ယတ္ထ ရဇေန ဩကိရိယတိ။ မ၊ဌ၊၁။၁၄၅။
(–မ၊ဋီ၊၁။ ၂၄ရ။) အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

သြကိုရုံ (ကြို) [အဝ+ကိုရ+ဥုံ] ကြဖြန့်.ကုန်ပြီ၊ ကြဖြန့်.ပူဇော်ကုန်ပြီ။ သြကိုရတိ (၂)ကြည့်။

သြကိုရေယျ (ကြို) [အဝ+ကိုရ+ဧယျ] ကြဖြန့်.ရာ၏၊ ကြဖြန့်.ပူဇော်ရာ၏။ သြကိ-ရတိ (၂) ကြည့်။

သြကိလိနီ (ထီ) [သြကိလိန+ဏျ။ (ဣတ္ထီ ပစ္စည်း)။ ဟေဌာ ကိလိနံ ယသ္မာတိ သြကိလိနီ။ ဘာသာ၊ဌီ။] မီးပွား မီးပေါက် တဖြောက်ဖြောက်ကျသော၊သူ (ပြိတ္တာမ)။ (သျှ။) အောက်ဌစိုသော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ (ဘာသာ၊ဌီ။) သြကိရိနီ-ကြည့်။

သြကိလိနီ(နီ)ဝတ္ထု (နာ) [သြကိလိနီ+ဝတ္ထု] မီးပွားမီးပေါက် တဖြောက်ဖြောက်ကျသော-အောက်ဌစိုသောကိုယ်ရှိသော-ပြိတ္တာမ၏ အကြောင်းအရာဝတ္ထု။ သြကိရိနီ-ကြည့်။

(ထို ပြိတ္တာမသည် ရှေးအတိတ်ကာလ ကာလင်ုမင်း၏ မိဖုရားခေါင်ကြီး ဖြစ်သော ဘဝ၌ ကချေသည်မတစ်ဦးကို မီးအိုးကင်းဘေး၌ ရပ်လျက် ကာလင်ုမင်းနှင့် ရယ်မောပြောဆိုနေသည်ကိုမြင်ရသဖြင့် မနာလိုဝန်တိုဇွေသာပွားလျက် ကာလင်ုမင်း ထွက်သွားသောအခါ ထိုကချေသည်မ၏ဦးခေါင်းပေါ်သို့ မီးကျီးခဲမျှား လောင်းချခဲ့လေသည်။ ထိုအကုသိုလ်ကံကြောင့် ပြိတ္တာဘုံသို့ရောက်သောအခါ အောက်အထက် နံပါးနှစ်ဘက်တို့မှ ပေါ်ထွက်ကျရောက်လာသော ပေါက်ပန်းပွင့်အဆင်းရှိသော မီးကျီးတို့ဖြင့် လောင်မြိုက်ခံရသည်၊ ထိုမီကျီးတို့အပေါ်၌ တပြောင်းပြန်ပြန် လူးလှိမ့်ခံစားရသည်၊ ခန္ဓာကိုယ်မှ ချွေးသီးချွေးပေါက်တို့ ယိုစီးလာသည်။ အကျယ်ကို-ဝိ၊ဌ၊၂။၁၀၀။ သံ၊ဌ၊၂။ ၂၀၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၅။ သံ၊ဌီ၊၂။၁၈၅-ကြည့်။)

သြကူဇန္ဓ (တိ) [အဝ+ကူဇ+အန္ဓ] ညည်းသံကို ဖြစ်စေသော၊ (ဘာသာ၊ဌီ။) ညည်းသံကို ဖြစ်စေလျက်ကျူးရင့်သော၊ လေချွန်သော၊ သူ။ ဂီတမ္မိ ယံကိဉ္စိ နဋဂီတံ ဝါ သာဓုဂီတံ ဝါ, အန္ဓမသော ဒန္ဓဂီတမ္မိ (ယံ) ဂါယိ-သ္မာတိ ပုဗ္ဗဘာဂေ သြကူဇန္ဓာ ဂ-ရောန္ဓိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၄၅။ ကခ်ါ၊ဌီ၊သစ်။၄ရ၁။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

သြကူဇိတ (တိ) [အဝ+ကူဇ+တ] ညည်းသံကို ဖြစ်စေသောကျူးရင့်ခြင်း၊ (သျှ။) လေချွန်ခြင်း၊ ကျူးရင့်အပ်သောအသံ၊ လေချွန်သံ။ ယံ ဂါယိသ္မာတိ ပုဗ္ဗဘာဂေ သြကူဇိတံ ကရောန္ဓိ၊ သဗ္ဗမေတံ ဂီတံ နာမ။ သီ၊ဌီ၊ သစ်၊၁။၃၄၈။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

သြကောင့်မက (တိ) [(အဝ+ကောင့်+မ=) သြကောင့်မ+က။ အဝ ကောင့် ယသ္မာတိ သြကောင့်မော။ သြကောင့်မော ဇေ သြ-ကောင့်မကော။ အဘိ၊ပု။ဘာသာ၊ဌီ။] အောက်ပိုင်း၌တွန့်.လိပ်ခြင်းရှိသော၊ ပုက္ခဗိုက်ကား-သော၊ အရပ်အမောင်းတိုသော၊သူ။ သော စ ဟောတိ ဒုဗ္ဗဏ္ဏော ဒုဒ္ဒသိကော သြ-ကောင့်မကော။ မ၊၃။၂၀ရ-ဂ။ အံ၊၁။၁၀ဖ၊ ၃၉ရ။ အဘိ၊ပု။၁၅၉။ (-ဝိ၊၄။၂၁၅။ သံ၊ ၁။၉၄၊၂၃၉၊၄ဖရ။ ဥဒါန။၁ရ၂။) သြ-ကောင့်မကောတိ လကုဏ္ဍကော ပဝိဋ္ဌဂီဝေါ

မဟောဒရော။ မ၊၆၊၄။၁၅၁။ ဩကောင်ိုမ-
ကောတိ အာရောဟာဘာဝေန ဟောဋ္ဌိမ-
ကောင်ိုကော၊ ရဿကာယောတိ အတ္ထော။
သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၅။ (–သံ၊၆၊၁။ ၁၄၉၊၃၂၂။ သံ၊
၆၊၂။၂၁ရ။ အံ၊၆၊၂။ရ၆၊၃၂၁။ အဘိ၊၆။၃။
ရ၈။ ဥဒါန၊၆။၃၃၄။ သာရတ္ထ၊၃။၃ရရ။ သံ၊
ဋီ၊၁။၃၄၃။ အံ၊ဋီ၊၂။ရ၉၊၃၁ရ။)

ဩကောင်ိုမကတရ (တိ) [ဩကောင်ိုမက
+တရ] အလွန်-ပုက္ခဋိုက်ကား-အရပ်အ
မောင်းတို-သော၊သူ။ တထာ တထာ သော
ယကြော ဒုဗ္ဗဏ္ဏတရောစေဝ အဟောသိ
ဩကောင်ိုမကတရော စ။ သံ၊၁။၂၄၀။

ဩကောဒနီ (ထီ) [ဩက+အဒ+ယု+ဏျိ
(ဣတ္ထိပစ္စည်း)] သန်း။ ဩက် အာသယ်
အဒတိ ဘက္ခတီတိ ဩကောဒနီ။ မောဂ်၊
သျ၊၂၊နှာ။၃ရ၃။

ဩက္ခ (တိ) [ဩက္ခာ(ဥက္ခာ)+ဏ] ဩက္ခ-
ဩက္ခာက-ဥက္ခာက-အနွယ်၌ဖြစ်သော၊သူ။
နာဟံ ဩက္ခာ ဝရမရာ။ သံ၊၆၊၁။၂၀ဂ။
ဩက္ခာဝရမရာ-လည်းကြည့်။

ဩက္ခဋ္ဌာ (ထီ) [ဩက္ခာ+ဝရ+ကွိ။ ဩက္ခာ+
ဋ္ဌာ+ဏ။ ဥက္ခဋ္ဌာ+ဏ] ဩက္ခဋ္ဌာမြို့။
(မီးရှူးတို့ ထွန်းလင်းတောက်ပကုန်စဉ်
တည်ထောင်အပ်သောကြောင့် "ဥက္ခဋ္ဌာ=
ဩက္ခဋ္ဌာ မြို့" ဟုခေါ်သည်။ တသွာ တံ
ဥက္ခဋ္ဌန္တိ ဝုစ္စတိ၊ ဩက္ခဋ္ဌန္တိပိ ပါဌော
သောယေဝတ္ထော။ ဒီ၊၆၊၁။၂၁ဂ။ ဥက္ခဋ္ဌာ-
လည်းကြည့်။

ဩက္ခန္ဆံ (နာ) [အဝ+ကမု+တ။ အဝကြာန္ဆ
(သံ)] (၁) သက်ရောက်-သက်ဝင်-ခြင်း။
(၂) (ခြေသံမကြားအောင်) ချင်းနင်းဝင်
ရောက်ခြင်း။ (တိ) (၃) (က) သက်ရောက်-
သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-အစဉ်ရောက်-သော၊
သူ။ (၁) သက်ရောက်-သက်ဝင်-ဝင်ရောက်
-ပြီးသော၊သူ။ (၄) ဖြစ်သော။ (၅) သက်
ရောက်-သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-အပ်သော။
(၆) ကျော်လွန်-နင်းနယ်-အပ်သော။

(၁) သက်ရောက်-သက်ဝင်-ခြင်း။
ဩက္ခန္ဆိကဓမ္မဒေသနာ-ကြည့်။ **(၂)** (ခြေသံ
မကြားအောင်) ချင်းနင်း ဝင်ရောက်ခြင်း။
ဩက္ခန္ဆကရဏ-ကြည့်။

(တိ)(၃)(က) သက်ရောက်-သက်ဝင်-
ဝင်ရောက်-အစဉ်ရောက်-သော၊သူ။ အယံ
ဝုစ္စတိ သဒ္ဒါနုသာရီ ဩက္ခန္ဆော သမ္မတ္တ-
နိယာမံ။ သံ၊၂။၁ဂ၆။ ဩက္ခန္ဆော သမ္မတ္တ-
နိယာမန္တိ ပဝိဋ္ဌော အရိယမဂ္ဂံ။ သံ၊၆၊၂။
၃၁ရ။ ဣဒါနေဝ အမှာကံ သာရဇ္ဇံ ဩက္ခန္ဆံ။
အံ၊၂။၁ရ၁။ သာရဇ္ဇံ ဩက္ခန္ဆန္တိ ဒေါမနဿံ
အနုပဝိဋ္ဌံ။ အံ၊၆၊၃။၅၉။ တံ ဩက္ခန္ဆဿ
(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃)တိ တံ သုခလဟုသည် အနု-
ပဋ္ဌာသ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂။

(၁) သက်ရောက်-သက်ဝင်-ဝင်ရောက်
-ပြီးသော၊သူ။ သိမံ ဩက္ခန္ဆာတိ ဝါ
ဩက္ခမန္တိတိ ဝါတိ နှ ဇာနိသု။ ဝိ၊၆၊၃။၃၄ဂ။
ပဗ္ဗတေ ဝါ ထလေ ဝါ ဌိတာ သိမံ ဩ-
က္ခန္ဆေ ဝါ ဩက္ခမန္ဆေ ဝါ ပဿန္တိ။ ဝိ၊၆၊
၃။၃၄ဂ။ (–ဒီ၊၆၊၂။၂၅။) ယဒါဟံ ဖုဿ-
တိယာ ကုစ္ဆိ၊ ဩက္ခန္ဆော ပိယမာတုယာ။

စရိယာ။၃၉၂။ စရိယာ၊၆။ရ၈။ မာတုကုစ္ဆိ သြက္ကမတိတိ ဇတ္ထ မာတုကုစ္ဆိ သြက္ကန္ဆာ ဟောတိတိ အတ္ထော၊ သြက္ကန္ဆေ ဟိ တသ္မိ ဇဝံ ဟောတိ နု သြက္ကမမာနေ။ မ၊၆၊၄။ ၁၂၆။

(၄) ဖြစ်သော။ ဇော အဓမ္မော ဒဏ္ဍာနံ၊ သြက္ကန္ဆော ပုရာဏော အဟု။ သုတ္တနိ။၃၂၅။ အဓမ္မော သြက္ကန္ဆော အဟု ပဝတ္တော အာသိ။ သုတ္တနိ၊၆၊၂။၅၈။

(၅) သက်ရောက်-သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-အပ်သော။ ဒုက္ခေန သြက္ကန္ဆာ(သံ၊၆၊၂။၁၄၄)တိ ဗဟိဒ္ဓါ ဝိယ အန္ဓောပိ ဒုက္ခေန အဝက္ကန္ဆာ အနုပဝိဋ္ဌာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၈။ သော ဘဂဝါ ... မဟာနုဘာဝေါ၊ တေန သြက္ကန္ဆမတ္တေ သဗ္ဗဘယာနိ ဝူပသမေယ္ယုံ။ သုတ္တနိ၊၆၊၁။၂၆၅-၆။(၅) ကျော်လွန်-နင်းနယ်-အပ်သော။ သြက္ကန္ဆသုက္က-ကြည့်။

သြက္ကန္ဆ၂ (နာ) [ဥ+ကမု+တ] (၁) ခုန်ကျော်-ခုန်ပေါက်-ခြင်း။ (၂) ဖဲသွားခြင်း။ (တိ)(၃) ဖဲသွားသောသူ။ (၄) ကင်းသော။

(၁) သြက္ကန္ဆိက၂-ထောင့်ကွင်းကြည့်။ (၂) သဟ ပထတော သြက္ကန္ဆေ၊ ... ဝိဝရံ အဒါသိ ပထဝီ။ စရိယာ။၄၀၅။ သဟ ပထတော သြက္ကန္ဆေတိ ... မဂ္ဂတော သဟ သြက္ကမနေန။ စရိယာ၊၆။၁၆၂။ (တိ)(၃) မဂ္ဂပဋိပန္နေ ယာနေ ယာနသာမိကော ကေနစိဒေဝ ကရကိယေန သြရောဟိတ္တာ မဂ္ဂါ သြက္ကန္ဆော ဟောတိ။ ဝိ၊၆။၁။၂၉၂။ (-သံ၊၆၊၂။၁၈၄။ စရိယာ၊၆။၁၅၉။) ဇဝံ ဝိပဿနာဝိထိ၊ သြက္ကန္ဆာ နာမ ဟောတိ သာ။ ဝတာရ၊၆။၁၆၅။ (ဝတာရ၊ဋီ၊၂။၃၃၅-၌ "ဥက္ကန္ဆာ"ဟု ရှိသည်။ ဝတာရ၊သျှ။၅၉၈-၌ "သြက္ကန္ဆာ"ဟုပင်ရှိသည်။) (၄) သြက္ကန္ဆသန္ဆ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။

သြက္ကန္ဆကရဏ (နာ) [သြက္ကန္ဆ+ကရဏ] (ခြေသံ-ခွါသံ-မကြား:ရအောင်) ချင်:နင်:ဝင်ရောက်မှုကို ပြုခြင်း။ ရတ္တိ သြက္ကန္ဆ-ကရဏသို့ဝိ ယထာ ပဒသဒ္ဒေါ နု သုယျတိ၊ တဒတ္ထံ ကေသို ဌာနေ သည် ဒတ္တာ အဂ္ဂဂ္ဂခုရေဟိယေ၀ ဂမနံ သိက္ခာပေန္တိ။ မ၊ ၆၊၃။၁၁၁။ သြက္ကန္ဆကရဏသို့နှိ သြက္ကန္ဆတ္တာ ပရသေနာသမ္ဗဒ္ဓနသြက္ကန္ဆကရ-ဏော။ မ၊ဋီ၊၃။ရ၃။

သြက္ကန္ဆကာယ (တိ) [သြက္ကန္ဆ+ကာယ] သက်ဝင်-အစဉ်ရောက်-ထိတွေ့-သော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ တာယ သညာယ သြက္ကန္ဆ-ကာယသ ပနသ ကရဇကာယောပိ တူလပိစု ဝိယ လဟုကော ဟောတိ။ ပဋိ သံ၊၆၊၁။၃၀ရ။

(အလား:တူ အနက်အဓိပ္ပါယ်ရှိသော ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃-၌ တံ သြက္ကန္ဆသ ပနသ ကရဇကာယောပိ တူလပိစု ဝိယ သလ္လဟု-ကော ဟောတိ- ဟုလည်:ကောင်:၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၂-၌ သြက္ကန္ဆသာတိ တံ သုခလဟု-သည် အနုပ္ပတ္တသ-ဟုလည်:ကောင်: ရှိသည်။) သြက္ကမတိ-လည်:ကြည့်။

သြက္ကန္ဆကာလ (ပု) [သြက္ကန္ဆ+ကာလ] သက်ဝင်-သက်ရောက်-သော အခါ။ ဂစ္ဆ တံ

သုနခံ ... သယနံ အာရောပေတ္တာ ဤသ-
ကံ နိဒ္ဒံ သြက္ကန္ဓကာလေ ပုစ္ဆ။ ဒီဃ၊၁။၃၁၈။
မဇ္ဈ၊၄။၁ရ၆။

သြက္ကန္ဆတိ (ကြိ) [အဝ+ကတိ+အ+တိ] ဖြတ်-
လိုးဖြတ်-၏။ သတ္တံ ဂဟေတ္တာန၊ သြက္က-
န္ဓန်ဲ ပုနပ္ပုန(ပေတ။၁၈၀)နဲ့ ... နိသိတဓာရံ
သတ္တံ ဂဟေတ္တာ ပုနပ္ပုနံ တံ ဝဏမုခံ
အဝကန္ဓန်ဲ။ ပေတ၊ဌ။၁၉၈။

သြက္ကန္ဆနိဒ္ဒ (တိ) [သြက္ကန္ဓာ+နိဒ္ဒါ] သက်ရောက်
သော အိပ်ခြင်းရှိသော၊ အိပ်ခြင်းသို့သက်
ရောက်သော၊သူ။ (ဘဝင်သို့ သက်သော
အိပ်ပျော်ခြင်းရှိသော။ မအူ၊သျှ။) သစေ
သြက္ကန္ဓနိဒ္ဒါ အဇာနန္တောပိ ပါဒေ မဆ္ဆကံ
အာရောပေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၄၅။ ဝဇိရ။၁၁၈။

သြက္ကန္ဆနိယာမ (တိ) [သြက္ကန္ဓ+နိယာမ] (၁)
သက်ဝင်-သက်ရောက်-အပ်သော အရိယ
မဂ်ဟူသော မြဲခြင်းရှိသော၊သူ။ (၂) သက်
ဝင်-သက်ရောက်-အပ်သော (စုတိ၏ အ
ခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးသည်၏အစွမ်းဖြင့်)
မြဲခြင်းရှိသော၊သူ။

(၁) တဿ သေက္ခဿ တံ မညနာ-
ဝတ္ထု သြက္ကန္ဓနိယာမတ္တာ သမ္မောဓိပရာ-
ယဏတ္တာ စ တိဟိ ပရိညာဟိ ပရိညေယ္ယံ။
မဇ္ဈ၊၁။၄၃။ သြက္ကန္ဓနိယာမတ္တာတိ အနုပ-
ဝိဋ္ဌသမ္မတ္တနိယာမတ္တာ၊ သြတိဏ္ဏမဂ္ဂ-
သောတတ္တာတိ အတ္ထော။ မဇ္ဈိ၊၁။၉၄။
ဟေဓိသတ္ထော ကဿပဘဂဝတော ပါဝ-
စနေ သြက္ကန္ဓနိယာမော စရိတဗြဟ္မ-
စရိယော။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၈၂။ တေ ဣမေသု
တိသုပိ ဒဿနေသု သြက္ကန္ဓနိယာမာ အ-
ဟေသုံ။ မဇ္ဈ၊၄။၉၆။ (၂) နတ္ထိကဝါဒါတိ
နတ္ထိ ဒိန္နန္တိအာဒိဝါဒိနော။ တေ ဣမေသု
တိသုပိ ဒဿနေသု သြက္ကန္ဓနိယာမာ အ-
ဟေသုံ။ မဇ္ဈ၊၄။၉၆။ သြက္ကန္ဓနိယာမတိ
သြဂါဒ္ဓမိစ္ဆတ္တနိယာမာ။ မဇ္ဈိ၊၃။၃၁၀။

သြက္ကန္ဆန္ဆ (ကြိ) [အဝ+ကတိ+အ+အန္ဆ] ဖြတ်
-လိုးဖြတ်-သော။ ပဒုမနာဌသုတ္တံ ကကစေန
သြက္ကန္ဓန္တော ဝိယ အတိသလ္လေခတိ အတိ-
ဝါယမံ ကရောတိ။ မဇ္ဈ၊၃။၁၁၆။

သြက္ကန္ဆန်ဲ (ကြိ) [အဝ+ကတိ+အ+အန်ဲ]
ဖြတ်-လိုးဖြတ်-ကုန်၏။ သြက္ကန္ဓတိ-ကြည့်။

သြက္ကန္ဆဘိက္ခုနီ (ထီ) [သြက္ကန္ဓ+ဘိက္ခုနီ]
သက်ဝင်-သက်ရောက်-ဝင်ရောက်-သော
ရဟန်းမ။ သံဃာဒိသေသာ စတုရောတိ
အယံ ပဏ္ဍာ အရုဏုဂ္ဂေ ဂါမန္တရပရိယာပန္နံ
နဒီပါရံ သြက္ကန္ဓဘိက္ခုနီ သန္ဓာယ ဝုတ္တာ။
ဝိ၊ဌ၊၄။၂၃၈။ (-ဝဇိရ။၅ရရ။ သာရတ္ထ၊
၃။၄၉၁။ ကင်္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၄၅၉။)

သြက္ကန္ဆဝိနိစ္ဆယပဝတ္တ (တိ) [သြက္ကန္ဓဝိနိစ္ဆယ
+ပဝတ္တ] (ပါဠိတော်သို့) သက်ဝင်သော
အဆုံးအဖြတ်အားဖြင့်ဖြစ်သော။ (ဘာသာ၊
ဋီကာ။) ဉာဏ်ဖြင့်သက်ဝင်၍ အကြား အ
ကြား၌ ဆုံးဖြတ်သောအားဖြင့် ဖြစ်-ထို
ထိုလျှဉ်းပါးဘွယ်၌သွင်း၍သွင်း၍ ဆုံးဖြတ်
သောအားဖြင့်ဖြစ်-သော။ (ပါရာ၊ဂံ၊သစ်။)

အာစရိယဝါဒေါ နာမ ဓမ္မသင်္ဂါဟ-
ကေဟိ ပဋ္ဌဟိ အရဟန္တသတေဟိ ဌပိတာ

ပါဠိဝိနိမုတ္တာ သြက္ကန္ဆဝိနိစ္ဆယပဝတ္တာ အဋ္ဌ-ကထာတန္ဆီ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။

သြက္ကန္ဆသံယုတ္တ (နာ) [သြက္ကန္ဆ+သံယုတ္တ] သြက္ကန္ဆသံယုတ်ပါဠိတော်။ (စက္ခုသုတ် စသော သုတ်(၁၀)ခု ပါဝင်သည်။ သံ၊၂။၁၈၆-၁၈၉။) သြက္ကန္ဆသံယုတ္တေ အဓိမုစ္စတိတိ သဒ္ဓါဓိမောက္ခံ ပဋိလဘတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၈။

သြက္ကန္ဆသတ္တ (တိ) [သြက္ကန္ဆ+သတ္တ] ကင်းသော အသက်ရှိသော၊သူ။ မညေ သြက္ကန္ဆ-သတ္တံ မ(ဇာ၊၂။၂၀၈)နှိ ဧဝံ သန္တေ အဟံ မံ အပဂတဇီဝိတံ သလ္လက္ခေမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၇၂။ (ဇာ၊ဋီ-၌ "သြက္ကန္ဆသန္တံ မနှိ အပ-ဂတဇီဝိတံ မံ" ဟု လည်းကောင်း၊ ဇာ၊ဋီ၊ သစ်-၌ "သြက္ကန္ဆသဒ္ဒါ အပဂမနတ္ထော၊ ... သန္တသဒ္ဒါ ပန ဇီဝိတပရိယာယော၊ သြက္ကန္ဆော သန္တော ယသ မမာတိ သြက္ကန္ဆသန္တော"ဟုဖွင့်သည်။) ဂတသတ္တ (ပေတ၊ ဋ္ဌ။၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅)နှင့် အောက်ပုဒ်တို့ လည်းကြည့်။

သြက္ကန္ဆသန္တ (တိ) [သြက္ကန္ဆ+သန္တ)] ကင်းသော အသက်ရှိသော၊သူ။ သြက္ကန္ဆသန္တံ မ (ဇာ၊ ၂။၃၅၉)နှိ အပဂတဇီဝိတံ မံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃၄၅။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

သြက္ကန္ဆသမ္ပတ္တနိယာမ (တိ) [သြက္ကန္ဆ+သမ္ပတ္တနိယာမ] သက်ရောက်သော-သမ္ပတ္တနိယာမ-မဟောက်ပြန်သောသဘောရှိသည် ဖြစ်၍ မိမိ၏အ ခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးသည်၏ အစွမ်းဖြင့် မြဲသောအရိယမဂ်-ရှိသော၊သူ။ သြက္ကန္ဆသမ္ပတ္တနိယာမတ္တာ "သေက္ခာ နိယတာယာ"တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၉ရ။

သြက္ကန္ဆသုက္က (တိ) [သြက္ကန္ဆ+သုက္က] ကျော်လွန်အပ်-နင်းနယ်အပ်-သော ဖြူစင်သော တရား(=ကုသိုလ်) ရှိသော၊ ကုသိုလ် တရား အပိုင်းအခြားကို ကျော်လွန်၍ အကုသိုလ် တရား၌တည်သော၊ နင်းနယ်အပ်သော ကုသိုလ်ရှိသော၊သူ။ သြက္ကန္ဆသုက္ကဿ ဟိ ကာ တိကိစ္ဆာ(ဇာ၊၁။၆၂)တိ သြက္ကန္ဆသု-က္ကဿ အဝက္ကန္ဆဿ ကုသလဓမ္မမရိယာဒံ အတိက္ကန္ဆဿ အကုသလဓမ္မေ ပတိဋ္ဌတ-ဿ ပုဂ္ဂလဿ မန္ဒောသဓာဒီဟိ ကာ နာမ တိကိစ္ဆာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉ရ။ သြက္ကန္ဆသုက္က-ဿာတိ အတိက္ကမိတပုညဿ၊ မဒ္ဒိတကုသ-လဿာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

သြက္ကန္ဆာမသိ [အဝ+ကတိ+အ+မ။ သေ-လာ။ (အဝ+ကမု+အ=) သြက္ကန္ဆ+အ+မ။ သေ-လာ။] နှိမ့်ချ ရိုသေစွာ-သိစေ-အသိပေး-ပါကုန်၏၊ ရိုသေနှိမ့်ချ ပြ၍သိစေပါကုန်၏။ နှစ်သက်သောထွေ ရိုသေတုပ်ဝပ်ပါကုန်၏။ နီတိ၊ဓာ၊သျ၊၂။၁၁ရ။ ပန်ကြားပါကုန်၏။ သြကန္ဒတိ-ကြည့်။

(ဇာ၊ဋီ- နှင့် ဇာတ်၊ နိသျတို့၌ "သြက-န္ဆာမသေတိ အဝကန္ဆာမ" ဟု ရှိသည်။ ဇာတ်ဝိသောဓန၊နှာ။၁၅ရ-၌ "ဂါထာ ဆန်း အားဖြင့် သြက္ကန္ဆာမသိ- ဟုရှိလေသည်၊ သြက္ကန္ဆာမသေ-ဖွင့်"ဟု ဆိုရ၊ နှာ၊၁၀၀-၌ "သြက္ကန္ဆာမသိ ဘူတာနိ-၌ကား သေ-တွင် "ဧ" ကို "ဣ" ပြုဘူး၏"ဟု ဆိုသည်။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၃၄-၌လည်း ထို့အတူဆိုရ

"ရိုသေနှိမ့်ချ ပြု၍ သိစေပါကုန်၏"ဟု နိသျ၌ အနက်ပေးသည်။ နိတိ၊ဓာ၊သျ၊၂။၁၁ရ-၌"နှစ်သက်သောထွေ ရိုသေတုပ်ဝပ်ပါကုန်၏"ဟု အနက်ပေးသည်။ ထို နိတိ၊ဓာ။သျ-အလို "ကမှ"ဓာတ်ဟု မှတ်ယူရလိမ့်မည်။)

သြက္ကန္ဆီ (ထီ) [အဝ+ကမှ+တိ] (က) သက်ရောက်-သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-ခြင်း၊ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၊ အမိဝမ်း-သို့ သက်ရောက်-၌ဖြစ်ခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း၊ လာရောက်၍ဝင်သကဲ့သို့သောတရား။ (ခ) ပဋိသန္ဓေ။

(က) ယာ တေသံ တေသံ သတ္တာနံ ... ဇာတိ သဉ္ဇာတိ သြက္ကန္တိ အဘိနိဗ္ဗတ္တိ ခန္ဓာနံ ပါတုဘာဝေါ။ ဒီ၊၂။၂၄၃။ မ၊၁။၂၉၂။ သံ၊၁။၂၄၄။ အဘိ၊ဝိ။၁၀၄၊၁၄၄။ ပဋိသံ။၃၆။ သာ ဧဝ အနုပဝိဋ္ဌာကာရေန သြက္ကမနဋ္ဌေန သြက္ကန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။) ဣဒ ပဋိသန္ဓိ ဝိညာဏံ၊ သြက္ကန္တိ နာမရူပံ၊ ပသာဒေါ အာယတနံ။ ပဋိသံ။၅၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၃။ သြက္ကန္တိ နာမရူပန္တိ ယာ ဂဗ္ဘေ ရူပါရူပဓမ္မာနံ သြက္ကန္တိ အာဂန္ဓာ ပဝိသနံ (ပဝိသန္တိ) ဝိယ၊ ဣဒံ နာမရူပံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၁၃။ (-သမ္မာ၊ယော။၁ ၂၉။) သြက္ကန္တိကာလ၊ သြက္ကန္တိကွဏ-တို့လည်းကြည့်။

(ခ) သြက္ကန္တိတိ ပဋ္ဌဝေါကာရပဋိသန္ဓိ-ယာဝေတံ နာမံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆ ၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ဧ၉၊၁ဧ၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၅။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၃၃၆။) သြက္ကန္တိကွဏ-လည်းကြည့်။

သြက္ကန္တိက[၁] (တိ) [သြက္ကန္တ[၁]+ဏ္ဍက။ ဥက္ကန္တ+ဏိက။ ပါရာ၊ယော။ သြက္ကန္တိကဓမ္မဒေသနာ-ကြည့်။] သက်ဝင်-သက်ရောက်-ခြင်းနှင့်ယှဉ်သော၊ သက်ဝင်-သက်ရောက်-သော၊ သမုဒ္ဒရာလှိုင်းတံပိုးကဲ့သို့ သက်၍ သက်၍ ဖြစ်သော။ သြက္ကန္တိကာ ပိတိ သမုဒ္ဒတီရံ ဝိစိ ဝိယ ကာယံ သြက္ကမိတ္တာ သြက္ကမိတ္တာ ဘိဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၁။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၃၇။)

သြက္ကန္တိက[၂] (တိ) [သြက္ကန္တ[၂]+ဏ္ဍက] ခုန်ကျော်-ခုန်ပေါက်-ခြင်းရှိသော (ကစားခြင်း)။ သမင်ကဲ့သို့ ခုန်လွှား၍ ကစားခြင်း။ ပြည်၊ သျ။ သြက္ကန္တိကံ ကီဠသိ အဿမမ္ပိ။ ဇာ၊ ၁။၉၁။ သြက္ကန္တိကန္တိ မိဂေါ ဝိယ သြ-က္ကန္တိတ္တာ ကီဠသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၅။

သြက္ကန္တိကဓမ္မဒေသနာ (ထီ) [သြက္ကန္တိကဓမ္မ+ဒေသနာ။ ဥက္ကန္တနံ သြတရဏံ ဥက္ကန္တိ၊ တဿ နိယုတ္တော သြက္ကန္တိကော၊ သြက္ကန္တိကော စ သော ဓမ္မော စာတိ၊ တဿ ဒေသနာ သြက္ကန္တိကဓမ္မဒေသနာ။ မအူ၊သျ။] ဉာဏ်တော်ဖြင့်သက်ဝင်၍ အကြားဌ ဟောတော်မူအပ်သော-ထိုထို လျှဉ်းပါးဖွယ်ကြောင့် သွင်း၍ သွင်း၍ အထူးထူးသောနည်းတို့ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော-ဓမ္မဒေသနာ။ (ပါရာ၊ဂံ။သစ်။)

ပါဠိဝိနိမုတ္တံ သြဏ္ဍနီကဓမ္မဒေသနံ ကတ္တာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁ရ။ သြဏ္ဍ-နီကဓမ္မဒေသနာ နာမ ဉာဏေန အနုပ-ဝိသိတ္တာ အန္ဓရာ ကထိယမာနာ ဓမ္မ-ဒေသနာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁။ သြဏ္ဍနီကဓမ္မ-ဒေသနာ နာမ တသ္မိံ တသ္မိံ ပသင်္ဂေ သြတာရေတ္တာ သြတာရေတ္တာ နာနာ-နယေဟိ ကထိယမာနာ ဓမ္မဒေသနာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၄။ ဥဏ္ဍနံ သြတရဏံ ဥဏ္ဍနံ၊ ဥဏ္ဍနေ နိယုတ္တာ သြဏ္ဍနီကာ၊ ဒေသေ-တဗ္ဗာတိ ဒေသနာ၊ ဓမ္မော ဧဝ ဒေသနာ ဓမ္မဒေသနာ၊ သြဏ္ဍနီကာ စ သာ ဓမ္မ-ဒေသနာ စာတိ သြဏ္ဍနီကဓမ္မဒေသနာ။ ပါရာ၊ယော။၁၁ဂ။

သြဏ္ဍနီကဘာဝပွတ္တ (တိ) [သြဏ္ဍနီကဘာဝ+ပတ္တ] သက်ဝင်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ တုဋ္ဌသာတိ သြဏ္ဍနီကဘာဝပွ-တ္တာယ ပိတိယာ ဝသေန တုဋ္ဌသ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၂၆၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၃။

သြဏ္ဍနီကဝိနိစ္ဆယ (ပု) [သြဏ္ဍနီက+ဝိနိစ္ဆယ။ သြဏ္ဍမတိတိ သြဏ္ဍနီ၊ သြဏ္ဍနီယေဝ သြဏ္ဍနီကော၊ သြဏ္ဍနီကော စ သော ဝိနိစ္ဆယောစာတိ သြဏ္ဍနီကဝိနိစ္ဆယော။ ဘာသာ၊ဋီ။] (ပါဠိတော်သို့) သက်ဝင်သော အဆုံးအဖြတ်၊ ဉာဏ်ဖြင့်သက်ဝင်၍ အကြား-အကြား၌ဖြစ်သောအဆုံးအဖြတ်၊ ထိုထို လျှဉ်းပါးဖွယ်အားလျော်စွာ သက်ရောက်သော အဆုံးအဖြတ်။ သြဏ္ဍနီကဝိနိစ္ဆယော (ဝိ၊ဌ၊၁။၂၃၈)တိ ပသင်္ဂါနုဂုဏ် (ပသင်္ဂါနု-ရူပ် ?) သြတရဏကဝိနိစ္ဆယော။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၅၅။ သြဏ္ဍနဝိနိစ္ဆယပဝတ္တ-လည်းကြည်။

သြဏ္ဍနီကပီတိ (ထီ) [သြဏ္ဍနီကာ+ပီတိ] သမုဒ္ဒရာလှိုင်းတံပိုးကဲ့သို့ သက်၍ သက်၍ ပြက်သော နှစ်သက်ခြင်း။ (ဝတ္ထာရ၊ဌ၊သျ။) ကိုယ်သို့သက်၍သက်၍ ပြက်သောပီတိ၊ (ပြည်၊သျ။) လှိုင်းတံပိုးကဲ့သို့ ကိုယ်သို့ သက်ရောက်၍ သက်ရောက်၍ ဖြစ်သော ပီတိ။ သြဏ္ဍနီကာပီတိ ဥဗ္ဗေဂါပီတိ ဖရ-ဏာပီတိတိ ပဋ္ဌဝိဓာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဌ၊ ၁။၁၅၈။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂ရ၂။ မဟာနိ၊ဌ။၁၁၁။ သြဏ္ဍနီ-ကာပီတိ သမုဒ္ဒတီရံ ဝိစိ ဝိယ ကာယံ သြဏ္ဍမိတ္တာ သြဏ္ဍမိတ္တာ ဘိဇ္ဇတိ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၅၃။

သြဏ္ဍနီကာလ (ပု) [သြဏ္ဍနီ+ကာလ] အမိ-ဝမ်ားသို့သက်ရောက်-အမိဝမ်း၌ဖြစ်-ရာ အခါ။ သြဏ္ဍနီကာလာဒီနံ ပါကဋတ္တာ ကာလော စ။ မူလဋီ၊၁။၂၃။ သြဏ္ဍမနံ သြဏ္ဍနီ၊ မာတုကုစ္ဆိယံ နိဗ္ဗတ္တိတိ အတ္ထော။ တသ္မ ကာလော တထာ။ မဓု။၆၆။

သြဏ္ဍနီကွဏ (ပု) [သြဏ္ဍနီ+ခဏ] ပဋိသန္ဓေ-ခဏ၊ ပဋိသန္ဓေနေ-သော-ဆဲ-ခဏ။ သြ-ဏ္ဍနီကွဏော(ပဌာန၊၁။၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၆။ သင်္ဂဟ။၃၁)တိ ပဋိသန္ဓိကွဏော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊ ၂။၂ရ၄။ ဝိဘာဝိနီ။၁၆၅။ သြဏ္ဍနီသဒ္ဒေ ပဋိသန္ဓိပရိယာယောတိ အာဟ "သြဏ္ဍနီ-ကွဏောတိ ပဋိသန္ဓိကွဏော"တိ။ ပဋိသန္ဓိ ဟိ သြဏ္ဍမတိ ပရလောကတော အာဂန္တွာ ဣဓ လောကေ ပဝိသန္တီ ဝိယ ဟောတိတိ

"သြက္ကန္ဆီ"တိ ဝုစ္စတိ။ မဂၢိမဋ္ဌ။၂။၁၂။ သြက္ကန္ဆီကွဂေတိ ပဋိသန္ဓိကွဂေ၊ ပဋိသန္ဓိ ဟိ ဘဝန္တရေ သြက္ကမနံ အနုပဝိသနန္တိ အတ္ထေန သြက္ကန္ဆီတိ ဝုစ္စတိ။ ပရမတ္ထဒီပနီ။ ၂၀၁။

သြက္ကန္ဆီတွာ[1] (ကြိ၊ဝိ) [သြက္ကန္ဆ+ဣ+တွာ] (၁) သက်ဝင်-သက်ရောက်-ဝင်ရောက်-၍၊ သက်ဝင်မှုကို ပြု၍။ (ဘာသာ၊ဋီ။) (၂) ခုန်ကျော်-ခုန်ပေါက်-၍။

(၁) ပတိဋ္ဌာတီတိ ပဋ္ဌာနံ၊ ဥပဋ္ဌာတိ သြက္ကန္ဆီတွာ ပကွန္ဒိတွာ ဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။) "ဧဝ-မေတ"န္တိ သြက္ကန္ဆီတွာ ပကွန္ဒိတွာ သဒ္ဒဟ-နဝသေန ကပ္ပနံ သြကပ္ပနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၈။ (-သာရတ္ထ၊၂။၂၃၈။ မူလဋီ၊၂။၁၄၅။) သော ယံ ယံ ဌာနံ အာဝဇ္ဇတိ ...၊ တံ တံ ဌာန-မသ သြက္ကန္ဆီတွာ ပကွန္ဒိတွာ ဒိဋ္ဌစက္ခုနော ပရလောကော ဝိယ သတိယာ ဥပဋ္ဌာတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၂-အလားတူပါဠိ၌ "သြ-ကွန္ဒိတွာ"ဟု ရှိသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃၁-၌ "သြကွန္ဒိတွာတိ အနုပဝိသိတွာ။ ပကွ-န္ဒိတွာတိ တသေဝ ဝေဝစနံ"ဟု ဖွင့်သည်။ သမ္မော၊ဘာဋီ၊၂။ ၂၇၅-၌ "ပကွန္ဒန အနက် ဟောရာ၌ ကတိ ဓာတ် မရှိ၊ ကမု-ဓာတ်သာ ရှိသည်၊ သြက္ကန္ဆီတွာ ၏ နေရာ၌ သြက္ကမိတွာ-ဟုရှိလျှင် ကောင်းမည်၊ သြက္ကန္ဆီတွာ- ပါဠိမှန်ဟု ဆိုလျှင် အဝ+ကမု+တ=သြက္ကန္ဆ-ဟု ပြီးစေပြီးနောက် ကရ ဓာတ်၏အနက်၌ ဣ ပစ္စည်းသက်၍ နာမ ဓာတ်ကြဲရမည်၊ သက်ဝင်မှုကို ပြု၍-ဟူ၍ အနက်ပေးပါ "ဟု မှာထားသည်။) သြကွ-န္ဒိတွာ-လည်းကြည့်။ (၂) သြက္ကန္ဆီက[2] ကြည့်။

သြက္ကန္ဆီတွာ[2] (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကတိ+တွာ] ဖြတ်-လှီးဖြတ်-၍။ ကူဌဝိနိစ္ဆယိကတာယ ပန ပေသုဏိကတာယ စ အတ္တနော ပိဋ္ဌိမံသာနိ သယမေဝ သြက္ကန္ဆိတွာ ခါဒတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၉၅။

သြက္ကန္ဆီနာမက (တိ) [သြက္ကန္ဆီ+နာမ+က] သြက္ကန္ဆီ-ပဋိသန္ဓေ-အမည်ရှိသော။ ဂဗ္ဘ-သေယျကပဋိသန္ဓိယာ ပဋ္ဌကွန္ဓသဗ္ဗာဝေန-တာယ သမာနလက္ခဏာ သဗ္ဗာပိ ပဋ္ဌဝေါ-ကာရပဋိသန္ဓိ သြက္ကန္ဆီနာမကာတိ သာ-ဓေတိ။ မူလဋီ၊၂။၂၀၆။

သြက္ကန္ဆီယမာန (တိ) [အဝ+ကတိ+ယ+မာန] ဖြတ်-လှီးဖြတ်-အပ်သော။ ကကစေန အ-ဂေ်သု သြက္ကန္ဆီယမာနေသုပိ နာမ ပရေသံ နိန္နာရောသံ အကရဏသာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉။

သြက္ကန္ဆီဝိညာဏာဘာဝ (ပု) [သြက္ကန္ဆီဝိညာဏ+အဘာဝ] ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်၏ မရှိခြင်း။ န ဟိ သြက္ကန္ဆီဝိညာဏာဘာဝေ နာမရူပဿ အတ္တသမ္ဘဝေါ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၁၀။

သြက္ကန္ဆီသဒ္ဒါဘိဝေယျ (တိ) [သြက္ကန္ဆီသဒ္ဒ+အဘိဝေယျ] သြက္ကန္ဆီ သဒ္ဒါသည် ဟော အပ်သောအနက်ရှိသော။ အဝိသေသေန

ပင့်သန့် ခြေကွန်ခ်ိသဒ္ဒါဘီဝေယျာ။ အနုဇို၊ ၃။၂၅၀။

ခြေကွန်ရှေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ကတိ+ဂေ+တွာ] ဖြတ်-ဖြတ်တောက်-၍။ ခြေကွန်ခ်ကရဂ-ကြည့်။

ခြေကွန်ရှေယျံ့ (ကြိ) [အဝ+ကတိ+ယျံ့] ဖြတ်-လှီးဖြတ်-ကုန်ရာ၏။ ဥဘတော ဒ-ဏ္ဍကေန စေပိ ဘိက္ခဝေ ကကစေန စော-ရာ ခြစရကာ အင်္ဂါနိ ခြေကွန်ရှေယျံ့။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁၀။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၉၅။ (မ၊၁။၁ဝ၁-၌ ခြကန်ရှေယျံ့-ဟုရှိသည်။) ခြကန်ရှေယျံ့-လည်းကြည့်။

ခြေကွန်ခ်ိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ခဒိ+တွာ။ အဝ+ကမု+တွာ။ (ပက္ခန္ဓိကာ။ ဓာန်၊ဌ။ ၃၂၅-ကြည့်။)] ပြေးဝင်-သက်ဝင်-၍။ ပတိဋ္ဌာ-တိတိ ပဋ္ဌာန်၊ ဥပဋ္ဌာတိ ခြေကွန်ခ်ိတွာ ပက္ခ-ခ်ိတွာ ပဝတ္တတိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၄၄။ ပင့်သံ၊ဌ၊၁။၂ရ၀။ ပင့်သံ၊ဌ၊၂။၃၁၃၊ ခြက-ပွနသဒ္ဓါ သဒ္ဓေယျဝတ္ထုံ ခြေကွန်ခ်ိတွာ ပက္ခ-ခ်ိတွာ သဒ္ဒဟနသဒ္ဓါ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၂၀။ (-အံ၊ဌ၊၃။၃။) ပသဒ္ဒေန စ ဥပသဒ္ဒတ္ထ-သိဒ္ဓိတော ဘုသံ ပက္ခန္ဓနံ သန္ဓာယာဟ "ခြေကွန်ခ်ိတွာ"တိအာဒိ။ ပင့်သံ၊ဂ်။၁၀၁။ ဤ ပင့်သံ၊ဂ်-၌ ခြေကွန်ခ်ိတွာ-ဟုရှိသည်။ ခြ-ကွန်ခ်ိတွာ-လည်းကြည့်။

ခြေကွမတီ (ကြိ) [အဝ+ကမု+အ+တိ။ အဝ ကြာမတိ (သံ)] (က) သက်ရောက်-သက်ဝင်-တည်-လာရောက်-ကြွရောက်-၏။ (ခ) ဖြစ်၏။ **(က)** မာတုကုစ္ဆိ ခြေကွမတီ(ဒီ၊ ၃။၈၅)တိ ပင့်သန့်ဝသေန ပဝိသတိ။ ဒီ၊ ဌ၊၃။၆၉။ မာတုကုစ္ဆိ ခြေကွမတီ(မ၊၃။ ၁၆၁။ အံ၊၁။၄၄၆)တိ ဇတ္ထ မာတုကုစ္ဆိ ခြေကွန်ရှော ဟောတိတိ အတ္ထော။ မ၊ဌ၊၄။ ၁၂၆။ အံ၊ဌ၊၂။၃၃၃။ ကာယေ ဒုဗ္ဗဏ္ဏိယံ ခြေကွမတီ(ဣတိဝုတ်။၂၄ရ)တိ ... ကာယေ ဝိရူပဘာဝေါ အနုပဝိသတိ သဏ္ဌာတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၄၃။ သုခသညဿ လဟုသ-ညဿ ခြေကွမတီတိ... လဟုသညဿ ခြေကွ-မတိ ပဝိသတိ ဖသ္သေတိ သမ္ဘာပုဏာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၃၃။ ခြေကွမတီ(ပင့်သံ။၁၂၁)တိ ခြေတရတိ ပဝိသတိ။ ပင့်သံ၊ဌ၊၂။၁၄။ **ခြေ ကွမန်**—ဝိ၊၁။၁၅၃။ ဝိ၊၃။၁ရ၄၊၄ဝ၉။ အ ဘိ၊က။၁၃၃။ အံ၊ဌ၊၃။၃ရ။ ပင့်သံ၊ဌ၊၁။ ၁၃၉။ **ခြေကွမတု**—ဇာ၊ဌ၊၂။၂၂ရ။ ဇာ၊ ဌ၊၃။၄။ **ခြေကွမေယျ**—တသ စ မေ ဝိဇိတံ သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓါ ခြေကွမေယျ။ ဝိ၊၃။ ၄ရ။ (-အံ၊၂။၄၈။ အဘိ၊က။၃၄ရ။ အံ၊ဌ၊ ၁။၂၃ဝ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၂၄၁။ မဟာနိ၊ဌ။၃၅၈။ သာရတ္ထ၊၃။၅၁။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၃။) **ခြေကွမေ ယျာထ**—သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။ ၁၁၄။ **ခြေကွမိ**—နိဒ္ဒ ခြေကွမိ။ ဝိ၊၃။၁၂။ ဇာ၊ဌ၊၆။၄ဝ။ (-ဝိ၊၄။၃၆၃။ မ၊၃။၁၆၁။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃ဝ၅။ ဝိ၊ဌ၊ ၁။၁ဝ၄။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၈။ ဒီ၊ဌ၊၃။၅ဝ။ မ၊ဌ၊၄။ ၂၃၃။ သံ၊ဌ၊၂။၁ရ၄။ အဘိ၊ဌ၊၁။ရ၆။ ဓမ္မ၊ ဌ၊၁။၃ရ၃၊၄ဝ၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၈၅။ ဥဒါန၊ဌ။ ၂၃ရ။ အပ၊ဌ၊၁။ရ၄။ အပ၊ဌ၊၂။၂၃၃။) **ခြေကွမိသု**—ဝိ၊၃။၃ရ၄။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄ဝ၂။ ဓမ္မ၊ ဌ၊၁။ရ၈။ ကိသ တုမ္ဗ နှ **ခြေကွမိတ္ထ**—ဝိ၊၃။၃ရ၄။ **ခြေကွမိ**—ထေရီ။၄၂ရ။ **ခြေကွမိသတိ**—မ၊၁။၁ဝ၄။ အံ၊၂။၃ရ၄။

ပဋိသံ။ ၄၀၉။ အဘိ၊၁။၃၈၅။ ပဋိသံ၊၁။ ၁။၂၃။ ပဋိသံ၊၁။၂။ ၃၁၅။ **သြက္ကမိသဏ—**ဒီ၊၂။၅၃။ ဒီ၊၁။၂။၉၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၃။ **သြက္ကမိသာမိ**——ဒီ၊၁။၁။၁၂၈။

(၁) တက္ကာ စသ **သြက္ကမိ** (ဒီ၊၃။ ရ၀)တိ တတ္ထ စသ တက္ကာ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဒီ၊၁။ ၃။၅၀။ နိဒ္ဒါ **သြက္ကမိ**။ ဝိ၊၃။၂၁။ အံ၊၁။၁။ ၃၄၃။

သြက္ကမတိ[၂] (ကြိ) [ဥ(အ၀၊အပ)+ကမု+အ+တိ။ **သြ**[၂](ယ)(ရ)။ **သြက္ကမ-**တို့ကြည့်။] (၁) ဖဲ၏။ (၂) ပြောင်းလဲ၏။ မတူညီ။ (၁) မဟေသက္ခာပိ ယက္ခာ တံ ဒိသ္မာ မဂ္ဂါ **သြက္ကမန္တိ**။ ဓမ္မ၊၁။၂။၃၁ရ။ **သြက္ကမိ**—သံ၊၁။၂။၁၈၄။ (၂) ဝေါက္ကမတိ အယမာ-ယသ္မာ ပုရိမဝေါဟာရာ ပစ္ဆိမဝေါဟာရံ။ အံ၊၁။၅၀ရ။ ဝေါက္ကမတိတိ **သြက္ကမတိ**၊ ... နဿ သမေတိတိ အတ္ထော။ အံ၊၁။၂။၃ဖ၅။

သြက္ကမန[၁] (နဿ) [အ၀+ကမု+ယု] (၁) အောက်သို့-သွားကြောင်း-သက်ရောက်ကြောင်း (တရား)။ (၂) သက်ရောက်-သက်ဝင်-ခြင်း။ (တိ)(၃) သက်ရောက်တတ်သော၊သူ။ (၄) သက်ရောက်ထိုက်-ရယူထိုက်-သွားရောက်ထိုက်-သွားသင့်-သော။

(နဿ)(၁) **သြက္ကမ**နေ ပုဗ္ဗဂ်မာ(မ၊၁။၁ရ။ အံ၊၁။ရ၁၊၄ဖ၅)တိ ဧတ္ထ **သြက္ကမ**နံ ဝုစ္စန္တိ (ဝုစ္စတိ) အ၀ဂမနဋ္ဌေန ပဋ္ဌနိ၀ရကာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄ဖ။ (-အံ၊၁။၂၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။၃၄၂။) (၂) ဝေမေ၀ံ တေ ပံသုကူလစီ၀ရံ ခါယိသတိ သန္ဓ၊ဋ္ဌသ ဝိဟ-ရတော ... **သြက္ကမ**နာယ နိဗ္ဗာနဿ။ အံ၊၃။ဖ၄။ **သြက္ကမ**နာယ နိဗ္ဗာနဿာတိ အမ-တံ နိဗ္ဗာနံ **သြ**တရကတ္ထာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂ရ။ **သြက္ကမ**နဝသေန **သြက္ကန္တိ**။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၉။ **သြက္ကမ**နဝသေနာတိ ပ၀ိသနဝသေန။ သ မောယော။၅ရ။

(တိ)(၃) အရိယသဒ္ဒ် အရိယဂေါတ္တံ အရိယမဂ္ဂလံ အရိယပညတ္တိ **သြက္ကမ**နတော ဂေါတြဘူပုဂ္ဂလော နာမ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ (၄) **သြက္ကမ**နဝိသဇ္ဇနကြည့်။

သြက္ကမန[၂] (နဿ) [ဥ(အ၀၊အပ)+ကမု+ယု] ဖဲခြင်း။ မဂ္ဂါ **သြက္ကမ**နေ ပဒ၀ါရေန ကာ-ရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀ရ။ မဂ္ဂတော **သြ-ကမ**နံ ပဌမတရံ တံဒိ၀သံယေ၀ အဟော-သိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၄။

သြက္ကမန[၃] (နဿ) [ဥ(အ၀၊အပ)+ကမု+ယု] ဖဲစေခြင်း။ **သြ**ကမနတ္ထ-ကြည့်။

သြက္ကမနက္ကမ (ပု) [**သြ**ကမန[၃]+ကမ] သက်ရောက်ခြင်း၏ အစဉ်၊ သက်ရောက်ကြောင်း-ဖြစ်ကြောင်း-အစဉ်။ **သြ**ကမိတိ ဣမိနာ စသ **သြ**ကန္ဓဘာ၀ေါ ပါဠိယံ ဒဿိတော၊ နဿ **သြ**ကမနက္ကမော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။

သြက္ကမနကာလ (ပု) [**သြ**ကမန[၃]+ကာလ] သက်ရောက်ရာ-ပဋိသန္ဓေနေရာ-ပဋိသန္ဓေနေသော-အခါ။ တေနေ၀ နေသံ မာတု-ကုစ္ဆိသ္မိံ **သြ**ကမနကာလေ စ နိက္ခမန-ကာလေ စ ဒဿသဟဿိလောကဓာတု

ကမ္ပတိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၆၉-ရ၀။ (-အံ၊ဌ၊၁။၃၅၈။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၁၁။ ဇာ၊ဌ၊၆။၂၂၉။)

သြက္ကမနဋ္ (ပု) [သြက္ကမန^{2}+အတ္ထ] သက်၀င်တတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော-သက်ရောက်ခြင်း-သက်၀င်ခြင်း-အနက်။ သာ ၀ေ အနုပ၀ိဋ္ဌာကာရေန သြက္ကမနဋ္ဌေန သြက္ကန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၈၆။ (-မ၊ဌ၊၁။၂၂၂။ သံ၊ဌ၊၂။၁၃။ အဘိ၊ဌ၊၂။၈၉။) အနုပ၀ိဋ္ဌာကာရေနာတိ အက္ကာကောသံ, ၀ဏ္ဏကောသဠ္ဆ သြဂါဟနာ-ကာရေန။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၆။

သြက္ကမနတ္ထ (ပု) [သြက္ကမန^{2}+အတ္ထ] ဖဲစေခြင်း-အကျိုး။ မဂ္ဂါ သြက္ကမနတ္ထာယ၊ မဟာယုဒ္ဓါ ဥပဋ္ဌိတောဟု။ စရိယာ။၄၀၅။ စရိယာ၊ဌ။၁၅၉။

သြက္ကမနန္ဆ (တိ) [အ၀+ကမု +အန္ဆ။ "နု"လာ။) (အ၀+ကမု +ယု=) သြက္ကမန + အန္ဆ။ ထိ-ဌ် သြက္ကမနန္ဆိ] သက်ရောက်သော၊သူ။ နဒီပါရံ သြက္ကမနန္ဆိယာ ပန စတသောပိ အာပတ္တိယော ဧကက္ခဏေယေ၀ ဟောန္တိ။ ကခ်ီ။၃၀၁။ (ကခ်ီ၊ ဘာသာ၊ ဋီ၊၂။ ၃၁၅-ဌ် "သြက္ကမန္ဆိယာ" ဟု ရှိသည်။ သြက္ကမန္ဆ^{2}-လည်းကြည့်။)

သြက္ကမနဘယ (ပု) [သြက္ကမန^{2}+ဘယ] သက်ရောက်ခြင်းဟူသောဘေး။ ပရိသာသာ-ရဇ္ဇဘယန္တိ ပရိသံ ပတ္တာ သာရဇ္ဇံ သြက္ကမနဘယံ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၆၁။

သြက္ကမနဝိသ၀ေန (တိ) [သြက္ကမန^{2}+ဝိသ၀ေန] သက်ရောက်ထိုက်-ရယူထိုက်, စွန့်လွှတ်ထိုက်-ရှောင်ကြဉ်ထိုက်-သော၊ သွားသင့်, မသွားသင့်သော (လမ်း)။ ယထာ နာမ တိယောဇနမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိတ္တာ သြက္ကမနဝိ-သ၀ေနံ အသလ္လက္ခေတ္တာ သိယေန ဧ၀ေန သတ္တက္ခတ္တုံ (သတက္ခတ္တုံ) ဂမနာဂမနံ ကရောတော။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၃၆။ သြက္ကမနဝိသ၀ေနန္တိ ပဋိပဇ္ဇိတ၀ေ-၀ေ၀ေတ၀ေ့ မဂ္ဂေ။ မူလဋီ၊၂။၁၅၁။ (-သမ္ဘော၊ယော။၁၅၃။) (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၁-အလား:တူ အဖွင့်ဌ် "ပဋိပဇ္ဇိတ၀ေ-တ၀ေ့" ဟုရှိသည်။)

သြက္ကမနာရဟ (တိ) [သြက္ကမန^{2}+အရဟ] သက်ရောက်ခြင်းဌာ်ထိုက်သော။ စတုပ္ပဒိ-ကဂါထာ၀သာနေ အရိယဘူမိ သြက္ကမနာ-ရဟာ ... ဓမ္မသ အညာတာရော ဘ၀ိ-သန္တိတိ ဒသေတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၅၈။ မ၊ဌ၊၂။ ၈၃။ သံ၊ဌ၊၁။၁၈၂။ သာရတ္ထ၊ဋီ။၁၅၅။

သြက္ကမနီ(နိ)ယ (တိ) [အ၀+ကမု+အနီယ။ သြက္ကမန^{2}+ဏ္ဍယ] အောက်အဖို့သို့ လား:ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ အပါယ်ဆင်းရဲ သံသရာဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ပဠ္ဆ ခေါ် မေ ကဿပ သြက္ကမနီယာ ဓမ္မာ သဒ္ဓမ္မသ သမ္ဘောသာယ အန္ဆရဓနာယ သံ၀တ္တန္တိ။ သံ၊၁။၄၂၃။ သြက္ကမနီယာတိ အ၀ဏ္ဏမနီယာ၊ ဟေဋ္ဌာဂမနီယာတိ အ-တ္ထော။ သံ၊ဌ၊၂။၁၈၉။

သြက္ကမန္ဆ^{2} (တိ) [အ၀+ကမု+အန္ဆ။ ထိ-ဌ် သြက္ကမန္ဆိ။] (က) သက်ရောက်-၀င်ရောက်-သော၊သူ။ (ခ) သက်ရောက်ဆဲ-၀င်ရောက်ဆဲ-ဖြစ်သော၊သူ။ **(က)** တေသံ မုဌ္ဌသ-

တိုနံ့ အသမ္ဘဝနာနံ့ နိဒ္ဒံ ဩကွာမန္တာန (ဝိ၊ ၁။၁၅၃)နွင့် သတိသမ္ဘဝည် ပဟာယ နိဒ္ဒံ ဩတရန္တာနံ့။ ဝိ၊၂။၁၀၅။ (-ဝိ၊၃။ရ၂။ ဒီ၊၂။၆။ ဒီ၊၃။၆၉။ မ၊၁။၂၂၂။ သံ၊ ၂။၁၃။ အံ၊၃။၂၅၁။ အဘိ၊၁။၂၁၁။ ပဋိသံ၊၁။၁၃။၁၃၉။ ဓမ္မ၊၁။၆၁။ ပေတ၊၁။ ၄၄။) အပရိကိုတ္တသ အာရာမသ ဥပစာရံ ဩကွာမနွိယာ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယသ။ ဝိ၊၂။၄၀၄။ **(ခ)** သီမံ ဩကွာနေ့ ဝါ ဩကွာမနေ့ ဝါ ပသန္တိ။ ဝိ၊၃။၃၄၆။

ဩကွာမန္တ[၂] (တိ) [ဥ(အဝ၊အပ)+ကမု+အန္တ] ဖဲခွါသော၊သူ။ မဂ္ဂါ ဩကွာမတောပိ ပဋိနိဝတ္တိတ္တာ တမေဝ ဝိဟာရံ အာဂန္တာ ဝိဟာရသီမံ အတိက္ကမတောပိ ဝုတ္တနယေနေဝ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊၁။၃၀၈။ (-ဝိ၊၂။၂၁၁။)

ဩကွာမန္တိ[၁] (ကြို) [အဝ+ကမု+အ+အန္တိ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-တည်-လာရောက် -ကြွရောက်-ကုန်၏။ ဩကွာမတိ[၁] (က) ကြည့်။

ဩကွာမန္တိ[၂] (ကြို) [ဥ(အဝ၊အပ)+ကမု+အ+အန္တိ] ဖဲကုန်၏။ ဩကွာမတိ[၂]-ကြည့်။

ဩကွာမန္တိ (ထိ) [အဝ+ကမု+အန္တ+ဣ] (ဣတ္ထိ ပစ္စည်း) သက်ရောက်-ဝင်ရောက်-သော၊သူ။ ဩကွာမန္တ[၁](က)ကြည့်။

ဩကွာမမာန (တိ) [အဝ+ကမု+အ+မာန] (က) သက်ရောက်-ဝင်ရောက်-သော၊သူ။ (ခ) သက်ရောက်ဆဲ-ဝင်ရောက်ဆဲ-ဖြစ်သော၊သူ။ **(က)** ကဏ္ဍဝမ္မံ ဩကွာမမာနာ။ အံ၊ ၂။၉၄။ အံ၊၃။၃။၃၇။ နိဒ္ဒံ ဩကွာမမာနာ။ မ၊၃၊၄။ ၁၂၄။ (-ဒီ၊၃။၂။၂၅။ ပဋိသံ၊၃။ ၂၅။ အပ၊၃။၆၁။) **(ခ)** ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနာနုဘာဝေန အရိယဘူမိ ဩကွာမမာနာ ဩကွာနွာ စ အရိယသာဝကာ။ ဣတိဝုတ်၊၃။၃၀၅။ မ၊ဋီ၊၁။၁ ၂။ ဩကွာနွေ ဟိ တသ္မိ ဇဝံ ဟောတိ၊ နာ ဩကွာမမာနေ။ အံ၊၃။၂။၃၃၃။

ဩကွာမယန္တ (တိ) [အဝ+ကမု+ဏယ+အန္တ] သက်ရောက်-ဝင်ရောက်-သော၊သူ။ ပဋ္ဌိမေ ဘိက္ခဝေ အာဒီနဝါ မုဒ္ဒသတိသ အသမ္ဘဝနသ နိဒ္ဒံ ဩကွာမယတော။ အံ၊၂။ ၂၁၉။

ဩကွာမာပေတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [ဥ(အဝ၊အပ)+ကမု+ဏာပေ+တ္တာ] ဖဲခွါ-ရှောင်ဖဲ-စေ၍။ တဝ ရထံ ဩကွာမာပေတ္တာ မယှံ မဂ္ဂံ ဒေဟိ။ စရိယာ၊၁။၁၅၈။

ဩကွာမိ (ကြို) [အဝ+ကမု+ဏှံ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-တည်-လာရောက်-ကြွ ရောက်-ပြီ။ ဩကွာမတိ[၁] (က) ကြည့်။

ဩကွာမိသု (ကြို) [အဝ+ကမု+ဥံ] သက်ရောက် -သက်ဝင်-တည်-လာရောက်-ကြွ ရောက်-ကုန်ပြီ။ ဩကွာမတိ[၁](က)ကြည့်။

ဩကွာမိ[၁] (ကြို) [အဝ+ကမု+ဣ] (က) သက်ရောက်-သက်ဝင်-တည်-လာရောက်-ကြွရောက်-ပြီ။ (ခ) ဖြစ်ပြီ။ ဩကွာမတိ[၁] (က)(ခ) ကြည့်။

ဩကွာမိ[၂] (ကြို) [ဥ(အဝ၊အပ)+ကမု+ဣ] ဖဲပြီ။ ဩကွာမတိ[၂]-ကြည့်။

သြက္ကမိတမ္ဗ (တိ) [အဝ+ကမု+တမ္ဗ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-အပ်သော။ စိတ္တာရုစိယံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတ္တာဝ နိဒ္ဒါ သြက္ကမိတမ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဝ၆။ (-မိလိန္ဒ။၃၅၆။)

သြက္ကမိတုံ (ဗျ) [အဝ+ကမု+တုံ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-ရ-ခြင်းငှါ။ သဒ္ဓမ္မံ အဘဗ္ဗော နိယာမံ သြက္ကမိတုံ။ အံ၊၂။၃၅၉။ သြက္ကမိတု(အဘိ၊ပု။၁၁၆)နှင့် ဧတေ ကုသ-လေသု ဓမ္မေသု သမ္မတ္တာသခါတံ နိယာမံ သြက္ကမိတုံ ပဝိသိတုံ၊ တတ္ထ ပတိဋ္ဌာတုံ အဘဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ သမတ္တော သြ-က္ကမိတုံ အပိ စက္ကဝတ္တိကုလေပိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၉။ သြက္ကမိတု(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ရ၂)နှင့် အဓိဂန္တုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂ဝဝ။ (-အဘိ၊ဝိ။ ၃၅၅။ အဘိ၊ က။၈ဝ။ ပဋိသံ။၁၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊။၆ဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။၁၈၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅ဝ။)

သြက္ကမိတု (ထီ၊ပု) [အဝ+ကမု+တု] သက်ရောက်သော၊သူ။ သတော သမ္မဇာနော နိဒ္ဒံ သြက္ကမိတာ။ မ၊၁။၃၁၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄ဝ၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆။

သြက္ကမိတ္ထ (ကြိ) [အဝ+ကမု+တ္ထ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-တည်-လာရောက်-ကြ-ရောက်-ကုန်ပြီ။ သြက္ကမတိ^{3}(က) ကြည့်။

သြက္ကမိတ္တာ^{3} (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ကမု+တ္တာ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-၍။ ဆာရတ္တံ ဝိပ္ပဝသိတ္တာ ပုန ဂါမသီမံ သြက္ကမိတ္တာ ဝသိတ္တာ ပက္ကမတိ။ ဝိ၊၁။၃၃ရ၉။ သုခသညဉ္ဉ လဟုသညဉ္ဉ ကာယေ သြက္ကမိတ္တာ ဝိဟ-ရတိ(ပဋိသံ။၁ဝရ)တိ...ကရဇကာယေ သြ-က္ကမိတ္တာ ပဝေသေတ္တာ ဝိဟရတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃ဝရ။ သုခသညဉ္ဉ လဟုသညဉ္ဉ သြ-က္ကမိတ္တာ(ပဋိသံ။၃ဝရ)တိ ... သြက္ကမိတ္တာ ပဝိသိတ္တာ ဖုသိတ္တာ ပါပုဏိတ္တာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၃။ (-ဝိ၊၃။၃ဝ၃။ ဝိ၄။၃၃၈။ သံ၊၃။ ၂၄ရ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဝ၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၄၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၊၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဝ၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၊၃၁။)

သြက္ကမိတ္တာ^{4} (ကြို၊ဝိ) [ဥ(အဝ၊အပ)+ကမု+တ္တာ] ဖဲ့၍။ ယော ပန ဇယ်မဂ္ဂေါ သကဒုမဂ္ဂတော သြက္ကမိတ္တာ ပုန သကဒုမဂ္ဂမေဝ သြတ-ရတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂ဝ။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၄ဝ။ လေဋ္ဌုပါတေ အတိက္ကမ္မ၊ သြက္ကမိတ္တာ စ မဂ္ဂတော။ ဝိ၊ဝိနိ၊ဋ္ဌ၊ယ၊ဂါထာ။၅၁ရ။ မဂ္ဂတော သြက္ကမိတ္တာတိ မဂ္ဂတော အပသက္ကိတ္တာ။ ဝိ၊ဝိနိ၊ဋ္ဌ၊ယ၊ဋီ၊၁။၂၅၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဝ၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၅ရ။)

သြက္ကမိသတိ (ကြို) [အဝ+ကမု+သတိ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-တည်-လာရောက်-ကြ-ရောက်-လတ္တံ့။ သြက္ကမတိ^{3}(က) ကြည့်။

သြက္ကမိသဃ (ကြို) [အဝ+ကမု+သဃ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-တည်-လာရောက်-ကြ-ရောက်-ကုန်လတ္တံ့။ သြက္ကမတိ^{3}(က) ကြည့်။

သြက္ကမိသာမိ (ကြို) [အဝ+ကမု+သာမိ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-တည်-လာရောက်-ကြွရောက်-အုံ့။ သြက္ကမတိ^{2}(က)ကြည့်။

သြက္ကမေန္ဓ (တိ) [ဥ(အဝ၊အပ)+ကမု+ဏေ+အန္ဓ] ဖဲစေ-ပယ်ရှား-သော၊သူ။ (သက်စေ-ဖဲစေ-သော၊သူ။ ကူ၊သျှ။) ပိဋ္ဌိယံ ပဟရိတ္တာ ကေသေသု ဝါ ဂဟေတ္တာ ဝိရဝန္ဓံ ဝိရဝန္ဓံ မဂ္ဂတော သြက္ကမေန္ဓော ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။

သြက္ကမေယျ (ကြို) [အဝ+ကမု+ယျ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-တည်-လာရောက်-ကြွရောက်-ရာ၏။ သြက္ကမတိ^{2}(က) ကြည့်။

သြက္ကမေယျာထ (ကြို) [အဝ+ကမု+ယျာထ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-တည်-လာရောက်-ကြွရောက်-ကုန်ရာ၏။ သြက္ကမတိ^{2}(က) ကြည့်။

သြက္ကမ္မ (ကြို၊ဝိ) [ဥ(အဝ၊အပ)+ကမု+တ္တာ။ အဝကြမျ (သံ)] (၁) ဖဲ၍။ (၂) ခုန်ကျော်-ကျော်လွန်-၍။ **(၁)** အထ ခေါ ဘဂဝါ မဂ္ဂါ သြက္ကမ္မ ယေန အညတရော ဝန-သဏ္ဍော တေနုပသင်္ကမိ။ ဝိ၊၃။၃၀။ မဂ္ဂါ သြက္ကမ္မာ(ဥဒါန။၁၂၂)တိ မဂ္ဂတော အပ-က္ကမိတ္တာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၈။ (-ဝိ၊၄။၄၈၀။ မ၊၂။၂၃၆။ နေတ္တိ။၁၁၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ ၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄။) **(၂)** သာ ဓမ္မမုက္က-မ္မာတိ သာ ဧသာ ဓမ္မံ သြက္ကမိတ္တာ အ-တိက္ကမိတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၅။

သြက္ကလ^{1} (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] သြက္ကလ ဇနပုဒ်။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ ဥက္ကလ-ပုဒ်မှ ဥကို သြဝုဒ္ဓိပြု၍ ပြီးလာ သောပုဒ်ဖြစ်သည်။ ဥက္ကလ-လည်းကြည့်။

သြက္ကလ^{2} (တိ) [သြက္ကလ+ဏ] သြက္ကလ ဇနပုဒ်၌ နေသော၊သူ။ ယေပိ တေ ဘိက္ခဝေ အဟေသုံ သြက္ကလာ ဝဿ-ဘညာ အဟေတုကဝါဒါ။ မ၊၃။၁ ၂၁။ သြ-က္ကလာတိ သြက္ကလဇနပဒဝါသိနော။ မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၉၆။

သြက္ကလဇနပဒဝါသိ (တိ) [သြက္ကလဇနပဒ+ဝသ+ဏိ] သြက္ကလဇနပုဒ်၌နေသော၊သူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြက္ကသ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ကသ(ကသ)+တ္တာ။ အဝကဒမျ (သံ)] အနိုင်အထက်ဆွဲငင်၍၊ အနိုင်အထက် ပြုလျက် ဆွဲငင်၍။ တာ နု သြက္ကသ နု ပသယ္ဟ ဝါသေန္ဓိ။ ဒီ၊ ၂။၆၃။ (-အံ၊ ၂။၄၀၈။) သြက္ကသ ပသယ္ဟာတိ ဣတ္ထ "သြက္ကသာ" တိ ဝါ "ပသယ္ဟာ"တိ ဝါ ပ-သယ္ဟာကာရသေ၀ေတံ နာမံ။ "ဥက္ကသာ" တိပိ ပဌန္ဓိ။ တတ္ထ သြက္ကသာတိ အဝ-ကသိတ္တာ အာကဋ္ဌိတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၀။ (အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၅၃-အလာ:တူပါဠိ၌ "သြကာသာ"တိပိ ပဌန္ဓိ-ဟုရှိသည်။)

သြက္ကာ (ထီ) [(ဥသ+ဏ။ ဥစ+ဏ=) ဥက္ကာ+ဏ] (၁) မီးရှူး။ (၂) အရောင်။ **(၁)** တမောက္ကမိဝ အာယန္ဓိ၊ ဇာလန္ဓိ ဝိဇ္ဇုတံ ယထာ။ ဇာ၊ ၂။၁၆။ သြက္ကမိ၀ါတိ ဒီပကံ ဝိယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁ရ ၂။ (ဓာန်။ရ၉၅-၌ "ဥက္ကာ"ဟုရှိသည်။ ဥက္ကာ-လည်းကြည့်။)

(၂) သဟသဏ်သီ ဝိဇ္ဇရိ၀၊ ဩကွာ နိကွမိ အာနနာ။ နေတ္တိ။၁၁ရ။ ဩကွာတိ ပဘာ။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၃၁။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၂၉၂။)

ဩကွာက (ပု) [ဩကွာ+ကမု+ကွိ။ ဥကွာ ဝိယာတိ ဩကွာ၊ ဩကွာ ကမတိ နိကွမတိ ယတောတိ ဩကွာကော။ သီ၊ဘာဋီ၊၃။ ၃ရ၀။ ဣကွာကု (သံ)] ဩကွာကမင်း။ (စကားပြောသောအခါ ခံတွင်းမှ သွားရောင် တို့သည် မီးရှူး မီးပန်းကဲ့သို့ တလက်လက် ထွက်သောကြောင့် "ဩကွာက" မည်သည်။) သက္ကာ ခေါ် ပန အမ္မဋ္ဌ ရာဇာနံ ဩကွာကံ ပိတာမဟံ ဒဟန္တိ။ ဒီ၊၁။ရရ။ တသ ကိရ ရညော ကထနကာလေ ဥကွာ ဝိယ မုခတော ပဘာ နိစ္ဆရတိ၊ တသ္မာ တံ "ဩကွာကော"တိ သဇ္ဇာနိံသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၀။ (မောဂ်၊၄။၉-သုတ်။ နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၂၉၄-တို့အလိုမူ ဩကွာက+ဏ-ဟု ခွဲ၍ ဩကွာ (ဩကွာက) တိုင်းကို အစိုးရသော၊ သူ-ဟု ပြန်ဆိုရမည်။ ပယောဂသိဒ္ဓိ၊သျ-၌ "ဩကွာက+ဏ"ဟုခွဲ၍ ဩကွာကမင်း တို့၏သား။ ဩကွာကတိုင်းတို့၏ ဘုရင်မင်း-ဟု ပြန်ဆိုသည်။)

(ကမ္ဘာဦးလူတို့၏ မင်းဖြစ်သော မဟာသမ္မတမင်း၏ သားစဉ်မြေးဆက်တို့မှာ-ရောဇမင်း၊ ဝရရောဇမင်း၊ ကလ္ယာဏမင်း၊ ဝရကလ္ယာဏမင်း၊ မန္ဓာတုမင်း၊ ဝရမန္ဓာတုမင်း၊ ဥပေါသထမင်း၊ ဝရမင်း၊ ဥပဝရမင်း၊ မဃဒေ၀မင်း၊ ထိုမဃဒေ၀မင်း၏ သားစဉ်မြေးဆက် မင်းအဆက်ဆက်(၈၄၀၀၀) ရှိသည်၊ နောက်ဆုံးမင်းမှာ ဩကွာကမင်း ဖြစ်သည်။ ထိုမင်း၏ သားစဉ်မြေးဆက် မင်းဆက် ထောင်ပေါင်းများစွာ ရှိရာတွင် နောက်ဆုံးမင်းမှာလည်း ဒုတိယ ဩကွာကမင်းဖြစ်သည်။ ထိုမင်း၏ သားစဉ်မြေးဆက် မင်းဆက် ထောင်ပေါင်းများစွာ ရှိရာတွင် နောက်ဆုံးမင်းမှာလည်း တတိယဩကွာကမင်းဖြစ်သည်။ ထိုတတိယမြောက်ဩကွာကမင်း၌ ဟတ္ထာ၊ စိတ္တာ၊ ဇန္ဓု၊ ဇာလိနီ၊ ဝိသာခါ- ဟူသော မိဖုရားငါးဦး ရှိသည်၊ အကြီးဆုံးဖြစ်သော ဟတ္ထာမိဖုရား၌ ဩကွာမုခ၊ ကရကဏ္ဍု၊ ဟတ္ထိနိက၊ သိနိသူရ (ကာသိနီပုရ) ဟူသော သား(၄)ယောက်၊ ပိယာ၊ သုပ္ပိယာ၊ အာနန္ဒာ၊ ဝိဇိတာ၊ ဝိဇိတသေနာ-ဟူသော သမီး(၅)ယောက် ထွန်းကားခဲ့သည်၊ ထိုမိဖုရားကြီး နတ်ရှာစံသော အခါ အခြားမင်းသမီးဖျိုတစ်ဦးအား မိဖုရားကြီးအရာ ပေးခဲ့သည်၊ ထို မိဖုရားကြီး၌ ဇန္ဓုမည်သော သားတစ်ဦး ထွန်းကားခဲ့သည်၊ ဖွားမြင်ပြီး၍ ငါးရက်ရှိသောအခါ အဆင်တန်ဆာ ဆင်လျက် မင်းအား ပြရာတွင် ချစ်ခင်သဖြင့် ဆုပေးသောအခါ မိဖုရားကြီးက မိမိသားအား မင်းအဖြစ်ကို ပေးရန် တောင်းခဲ့သောကြောင့် ဩကွာကမင်းသည် သားကြီးလေးယောက်ကို ခေါ်ကာ မိမိနတ်ရှာစံသောအခါမှ မင်း အဖြစ်ကို ရယူရန်မှာကြားလျက် တိုင်းပြည်မှ ထွက်ခွါစေသည်။ သမီးတော်ငါးဦးတို့ သည်လည်း မောင်တော် မင်းသားလေးဦးတို့နှင့်အတူ လိုက်ပါသွားကြသည်၊ ထိုမင်းသားတို့နောက်သို့ လိုက်ပါကြသော လူသူဗိုလ်ပါအပေါင်းမှာ ငါးယူဇနာမျှ ရှိသည်၊ မင်းသားတို့သည်

ဟိမဝန္တာသို့ ထွက်ခွါ၍ မြို့သစ် ပြည်သစ် တည်ရန် နေရာရှာကြသည်၊ မြေကြန် အတတ်ကိုတတ်မြောက်သောဘုရားအလောင်းတော် ကပိလရသေ့သည် ကျွန်းတောင်ခြေ သီတင်းသုံးသည်၊ ထိုကပိလရသေ့ ကမိမိ၏နေရာ၌ တိုင်းပြည် တည်ရန် ညွှန်ပြ လျှက် ပေးသနားသောကြောင့် ကပိလဝတ္ထု ပြည်ကို တည်ထောင်ပြီးလျှင် အမျိုးဇာတ် ပျက်မည်ကို ရှောင်လွှဲလိုသဖြင့် အကြီးဆုံး သောမင်းသမီးကို မယ်တော်အရာ၌ ထား ကာ မောင်တော် မင်းသားလေးဦးတို့သည် နှမတော် မင်းသမီးလေးဦးတို့နှင့် စုံဖက်ကြ သည်၊ ထို့ကြောင့် "သက္ယ=သာကိယ" မည် သောအနွယ်ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုသာကိယ အနွယ်၏ ရှေးဦး ပုဂ္ဂိုလ်မှာ သြက္ကာကမင်း ဖြစ်သည်။ အကျယ်ကို- အပ၊၁။၁၀၅။ ဒီ၊ ၌၊၁။၂၃၀-၂၃၄။ သုတ္တနိ၊၌၊၂။၈၅-၉၀။ သီ၊ ဌီ၊သစ်၊၂။၂၅၅-၂၆၀-တို့ကြည့်။

သြက္ကာကကုလသမ္ဘဝ (တိ) [သြက္ကာကကုလ +သမ္ဘဝ] သြက္ကာကအမျိုးအနွယ်၌ဖြစ် သော၊သူ။ သြက္ကာကကုလသမ္ဘဝေါ(အပ၊ ၁။၃၅)တိ သြက္ကာကရညော ပရမ္မရာ-ဂတရာဇကုလေ ဥပ္ပန္နော သကလဇမ္ဗုဒီပေ ပါကဋရာဇကုလေ ဥပ္ပန္နော ဝါ။ အပ၊၌၊ ၁။၂၆၈။ (-ဝိမာန။၉၃။ အပ၊၂။၅၂၊၆ဝ။ ဝိမာန၊၌။၂၄ရ။ ထေရီ၊၌။၁၈၊ရ၁။)

သြက္ကာကကုလပွသုတ (တိ) [သြက္ကာကကုလ +ပသုတ] သြက္ကာကအမျိုးအနွယ်၌-ဖြစ်-မွေးဖွား-သော၊သူ။ သြက္ကာကကုလပွသု-တောတိ တံ သဗ္ဗံ ပါဋိယာ ဝုတ္တာနုသာရေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အပ၊၌၊၂။၆ရ။ (အပ၊၁။၁ဝ၅-၌ "သြက္ကာကကုလသမ္ဘဝေါ" ဟု ရှိသည်။)

သြက္ကာကပုတ္တ (ပု) [သြက္ကာက + ပုတ္တ] သြက္ကာကမင်း၏သား။ သြက္ကာကပုတ္တောဘဒန္တေ၊ တွံ နု ဒါသောတိ မညသိ။ ဇာ၊ ၂။ရ၁။ (-ဇာ၊၌၊၅။၃၂၂။)

သြက္ကာကပွဝေဏိ (ထီ) [သြက္ကာက+ပဝေဏိ] သြက္ကာကမင်း၏-အစဉ်အဆက်-အမျိုး အနွယ်။ ခတ္တိယောတိ သြက္ကာကပဝေဏိယံ ဇာတော အသမ္ဘိန္နခတ္တိယော။ ဇာ၊၌၊၅။ ၃၁ဝ။

သြက္ကာကမဟာရာဇ (ပု) [သြက္ကာက+ မဟာ ရာဇ] သြက္ကာကမင်း-မြတ်-ကြီး။ သြက္ကာ-ကမဟာရာဇဿ ဓီတာ သာမိ။ ဒီ၊၌၊၁။၂၃၃။

သြက္ကာကရာဇ (ပု) [သြက္ကာက + ရာဇ] သြက္ကာကမင်း။ အပစ္စော သြက္ကာက-ရာဇဿ၊ သက္ယပုတ္တော ပဘင်္ကရော။ သုတ္တနိ။၄၃ဝ။ စူဠနိ။၂။ (-အပ၊၌၊၁။၂၆၈။ ဇာ၊၌၊၅။၂၉၈၃ဝ၁။ သုတ္တနိ၊၌၊၂။၅ရ။ ဒီ၊ ဌီ၊၁။၃ဝဝ။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၂။၂၅၅။)

သြက္ကာကရာဇကာလ (ပု) [သြက္ကာကရာဇ+ ကာလ] သြက္ကာကမင်း-၏အခါ-လက်ထက်။ အပရဘာဂေ ပန သြက္ကာကရာဇ-ကာလေ ဗြာဟ္မဏာ ဣမာနိ စတ္တာရိ သင်္ဂ-ဟဝတ္ထူနိ ... ပဗ္ဗ ယညေ နာမ အကံသု။ သံ၊၌၊၁။၁၃၄။ အံ၊၌၊၃။၁၉၄။ ဣတိဝုတ်၊ ၌။၉ဝ။ အံ၊ဌီ၊၂။၂၉ရ။ (-သာရတ္ထ၊၃။၃၃ဝ။ ဒီ၊ဌီ၊၁။၃ဝ၈။ အံ၊ဌီ၊၃။၅ရ။)

ဩက္ကာကရာဇဝံသ (ပု) [ဩက္ကာကရာဇ+ဝံသ] ဩက္ကာကမင်း၏အမျိုးအနွယ်။ ဘဂဝါပိ မဟာသမ္မတပဝေဏိယံ ဩက္ကာကရာဇ-ဝံသေ ဇာတော။ မဋ္ဌ၊၃။၉၂။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၆၈။)

ဩက္ကာကဝံသ (ပု) [ဩက္ကာက+ဝံသ] ဩက္ကာကမင်း၏အမျိုးအနွယ်။ ဩက္ကာကဝံသဿ ယသော၊ ဥဿိတော မာရမဒ္ဒနော။ အပ၊ ၂။၂၀၉။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၅၀။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၅၈။)

ဩက္ကာစိတ (တိ) [အ၀+ကစ+ဏော+တ။ နိတိ၊ ဓာ။၂၉၃။] မေးသောအားဖြင့် ဉာဏ်ထွန်းပ-အောင် မပြုအပ်သော။ မမေးမြန်းဘဲ ဟော-အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ ဥက္ကာစိတ-လည်းကြည့်။

ဩက္ကာစိတဝိနိတ (တိ) [ဩက္ကာစိတ+ဝိနိတ] မေးသောအားဖြင့် ဉာဏ်ထွန်းပအောင် မ-ပြုအပ်သည်ဖြစ်၍ ဆုံးမအပ်သော၊ မမေး-မြန်းအပ်သည်ဖြစ်၍ (တရားဟောကြားမှု-သက်သက်ဖြင့်သာလျှင်) ဆုံးမအပ်သော၊ ခဲယဉ်းသဖြင့်ဆုံးမအပ်သော၊သူ။ ဒွေမာ-ဘိက္ခဝေ ပရိသာ၊ ကတမေ ဒွေ?။ ဩ-က္ကာစိတဝိနိတာ ပရိသာ နော ပဋိပုစ္ဆာ-ဝိနိတာ။ အံ၊၁။ရ၂။ ဩက္ကာစိတဝိနိတာတိ ဒုဗ္ဗိနီတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄ရ။ တံ ကိံ မညထ ဘိက္ခဝေ ရူပံ နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ ဝါတိအာဒိနာ-အပ္ပဋိပုစ္ဆိတ္တာ ကေ၀လံ ဓမ္မဒေသနာ၀သေ-နေ၀ ဝိနိတာ ပရိသာ။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၁၆။ ဥက္ကာစိတဝိနိတ-အံ၊၁။ ၂၈၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄ ၂-တို့လည်းကြည့်။

ဩက္ကာပဘာ (ထီ) [ဩက္ကာ+ပဘာ] မီးရှူး-ရောင်။ မဟာသာ၀ကာနံ ဩက္ကာပဘာသ-ဒိသော။ မဇ္ဈိ၊၃။ ၂၇၆။

ဩက္ကာမုခ (ပု) [ဩက္ကာ+မုခ] ဩက္ကာမုခ-မင်းသား။ သဗ္ဗဇေဋ္ဌာယ စတ္တာရော ပုတ္တာ ဩက္ကာမုခေါ ကရကဏ္ဍု ဟတ္ထိနိကော-သိနိသူရော (ကာသိနိပုရော)တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၅။

ဩက္ကာမေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ(အ၀၊အပ)+ကမု+ဏော+တ္တာ] ဖဲစေ၍။ တ၀ ရထံ ဩက္ကာ-မေတ္တာ မယှံ မဂ္ဂံ ဒေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀ ၂။

ဩက္ကာမေန္ဓိ (ကာ၊ကြိ) [အ၀+ကမု+ဏော+အန္ဓိ] သက်ရောက်စေ-သက်၀င်စေ-သွင်းစေ-ယူစေ-ကုန်၏။ သဂ္ဂံ နာမ ဩက္ကာမေန္ဓိ(သံ၊ ၂။၄၉၈)တိ ပရိ၀ါရေတ္တာ ဌိတာ "ဂစ္ဆ ဘော ဗြဟ္မလောကံ, ဂစ္ဆ ဘော ဗြဟ္မလောက"န္တိ ၀ဒန္တာ သဂ္ဂံ ပ၀ေသေန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၉။ တေနာဟ "သဂ္ဂံ နာမ ဩက္ကာမေန္ဓိ"တိ၊ အ၀က္ကာမေန္ဓိ ဩဂါဟာ-ပေန္ဓိတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၈၁။

ဩက္ကာ၀ရ၀ရ (တိ) [ဩက္ကာ၀ရ+ဝရ+အ] မြတ်-သော-ဥက္ကာက-ဩက္ကာက-အနွယ်ကိုဆောင်-သော၊သူ။ ဩက္ကာ၀ရ၀ရာတိ ပုဗ္ဗပုရိသ-သခါတဥက္ကာကဝံသ၀ရ၀ာရိကာ။ သံဋီ၊၁။ ၂၅၄။ (သံ၀ဏ္ဏေတဗ္ဗဖြစ်သော သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၈-၌ "ဩက္ကာ ဝရ၀ရာ"ဟု၀ါကျရှိသည်။ ဩက္ကာ-လည်းကြည့်။)

ဩကွိတ (တိ) [အဝ+ကိရ+တ] ရောပြွမ်း-ခြံရံအပ်-သော။ ဩကွိတာ ပူတိဂန္ဓေန။ ဇာ၊၁။၃၈၄။ ဩကွိတာတိ ပူတိဂန္ဓေန ဩကိဏ္ဏာ ပရိကိုဏ္ဍာ ပရိဝါရိတာ။ ဇာ၊၆၊ ၅။ရရ။ ဩကွိတာတိ ပရိဝါရိတာ။ ဇာ၊ဋီ။

ဩကွက (တိ) [ဥကွ+ကက်။ ကြော်ကွက (သံ)] ဒုတိယအဂ္ဂယ်၌ တည်သောနွား(=နွားလား) တို့၏အပေါင်း။ ဥကွာနံ သမူဟော ဩ-ကွက်။ မောဂ်၊၄။၆၈။

ဩကွန္ဒိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ခဒိ+တ္တာ] ဝင်-ပြေးဝင်-သက်ဝင်-၍။ တံ တံ ဌာနမဿ ဩကွန္ဒိတ္တာ ပကွန္ဒိတ္တာ ဒိဗ္ဗစက္ခုနော ပရ-လောကော ဝိယ သတိယာ ဥပဋ္ဌာတိ။ ဝိ သုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၂။ ဩကွန္ဒိတ္တာတိ အနုပဝိ-သိတ္တာ၊ ပကွန္ဒိတ္တာတိ တသေဝ ဝေဝစနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃၁၊၄၉၀။ ဩကပ္ပနန္တိ ဩ-ကွန္ဒိတ္တာ အဓိမုစ္စနံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃။ (-ပဋိသံ၊ ၆၊၁။၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၉။) (ဓာန်၊ဋီ။၃၂၅။ တိ၊ပိ၊ဓာန်၊အတွဲ-၁၃-၌ "ပကွန္ဒိကာ" ပုဒ်ကို [ပ+ကမု+တိ+က+အာ] ဟု ခွဲပြသဖြင့် ဤ၌ လည်း [အဝ+ကမု+တ္တာ] ဟု ခွဲနိုင်ပါသည်။)

ဩကွာမိ (ကြိ) [အဝ+ခါ+အ+မိ] နှိမ့်ချ၍-အောက်ကျို့၍-ရိုသေလေးစားစွာ-ပြောပါ၏။ တဒါဟံ မာတာပိတရော၊ ဩကွာမိတိ သုနိစ္ဆိတာ။ အပ၊၂။၂၃၈။ ထေရီဋ္ဌ။၁၁ရ။ ဩကွာမိတိ နိဝါတဘာဝေန ကထေဿာမိ။ ထေရီအပဒါနဋီပနီ။၂၀၆။

ဩကွာ (ထီ) [ဥခ+အ+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)။ ဓာန်၊ဋီ။၄၅၆။] ကျယ်သောမျက်နှာဝရှိသော-မျက်နှာဝကျယ်သော-အဝကျယ်သော-ထ မင်းအိုးကြီး။ ဩကွာသတ-ကြည့်။

ဩကွာယတိ (ကြိ) [အဝ(ဥ)+ခါ(ခေ)+အ+တိ] ထင်-ထင်ရှား-လာ၏။ သမာဟိတဿ ဘိ-ကွဝေ ဘိကွုနော ယထာဘူတံ ဩကွာ-ယတိ။ သံ၊၂။၃၅၆။ ဩကွာယတိတိ ပစ္စ-ကွာယတိ ပညာယတိ ပါကဋံ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈။ (သံ၊ဋီ၊၂။၃၁၉။)

ဩကွာယန (နာ) [အဝ(ဥ)+ခါ(ခေ)+ယု] ပညာ ဖြင့်သက်ဝင်၍ ထိုထိုတရားတို့ ဟုတ်တိုင်း မှန်စွာ ထင်လာခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩကွာယနဗဟုလ (တိ) [ဩကွာယန+ဗဟုလ] ပညာဖြင့်သက်ဝင်၍ ထိုထို တရား တို့ ဟုတ်မှန်သောအတိုင်း-ထင်လာခြင်း မျှားစွာ-မျှားစွာထင်ရှားလာခြင်း- ရှိသော၊ သူ။ ပဝိစယဗဟုလော ဩကွာယနဗဟု-လော သမောကွာယနဗဟုလော။ ပဋိသံ။ ၃ရရ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၄။ (-စူဠနိ။၂၁၃။) ပ-ညာယ ဩဂါဟေတ္တာ တဿ တဿ ဓမ္မ-ဿ ခါယနံ ပါကဋကရဏံ ဩကွာယနံ၊ ဩကွာယနံ ဗဟုလမဿာတိ ဩကွာယန-ဗဟုလော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ ဩကွာယနံ ယာထာဝတော ဓမ္မာနံ ဥပဋ္ဌာနံ ဗဟုလံ ဧတဿာတိ ဩကွာယနဗဟုလော။ အံ၊ ဋီ၊၁။၂၈၄။

ဩကွာယမာန (တိ) [အဝ(ဥ)+ခါ(ခေ)+အ+မာန] ထင်-ပေါ်လွင် ထင်ရှား-သော။ ဝိပဿနံ ဝဝေန္တဿ ဩကွာယမာနေ ပကွာယမာနေ ကမ္မဋ္ဌာနေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။

အံ၊ဌ၊၃။၁၈၈။ ဩကွာယမာနေ ပကွာ-ယမာနေတိ ဝိဝိဓပဋိပတ္တိယာ ဥကွာယမာ-နေ ပဋိသခါနုပဿနာယ ပကွာယမာနေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၅။)

ဩကွာယိုက (တိ) [အဝ+ခါ(ဃ)+ကွ] အောက်သို့နိမ့်ဝင်သော၊ နိမ့်ဝင်-ချိုင့်ဝင်-သည်ဟု ထင်ရသော။ သေယျထာပိ နာမ ဂမ္ဘီရေ ဥဒပါနေ ဥဒကတာရကာ ဂမ္ဘီရ-ဂတာ ဩကွာယိုကာ ဒိဿန္တိ။ မ၊၁။၁၁၄။ ဩကွာယိုကာတိ ဟေဋ္ဌာ အနုပဝိဋ္ဌာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ ဩကွာယိုကာတိ အဝကွာ-ယိုကာ၊ ဟေဋ္ဌာ ဟုတ္တာ နိန္နဘာဝေန ပ-ညာယမာနာ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၆။

ဩကွာသတ (နာ) [ဩကွာ+သတ] ကျယ်သော မျက်နှာဝ ရှိသော-မျက်နှာဝ ကျယ်သော-အဝကျယ်သော-ထမင်းအိုးကြီး တစ်ရာ။ ယော ဘိက္ခဝေ ပုဗ္ဗကာသမယံ ဩကွာသတံ ဒါနံ ဒဒေယျ။ သံ၊၁။၄၅၅။ ဩကွာသတန္တိ မဟာမုခဥကွလိနံ သတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

ဩကွာသုတ္တ- ဩကွာသုတ်-တစ်နေ့သုံးကြိမ် မွန်မြတ်သောဘောဇဉ်တို့ဖြင့် ပြည့်သော ထမင်းအိုးကြီးတစ်ရာတို့ဖြင့် အလှူဒါန ပြုရခြင်းထက် တစ်နေ့သုံးကြိမ်၊ သို့တည်း မဟုတ်- နွားနို့တစ်ညှစ်ခန့်ကာလမျှ အပွနာ စျာန်နှင့်ယှဉ်သော မေတ္တာစိတ်ကို ပွားများ ခြင်းသည် အထူးသဖြင့် အကျိုးကြီးမား၏-ဟု ဟောတော်မူသော သုတ်ဖြစ်သည်။ သံ၊၁။၄၅၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

ဩကွိတ္တာ (တိ) [အဝ (ဩ)+ခိပ+တ။ အဝကွိပ္ပ (သံ)] အောက်ခ်ၭချထား-အောက်သို့ချ-အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩကွိတ္တာစက္ခု (တိ) [ဩကွိတ္တာ+စက္ခု] အောက်ခ်ၭချထားအပ်-အောက်သို့ချအပ်-သော မျက်စိရှိသော၊ အောက်သို့မျက်စိမျက်လွှာချထား သော၊သူ။ ဩကွိတ္တာစက္ခု ဣရိယာပထသ-မ္ပန္နော။ ဝိ၊၁။၂၇၅။ ဝိ၊၃။၅၀။သုတ္တနိ။၂၈၉။ ဩကွိတ္တာစက္ခုတိ ဟေဋ္ဌာ ခိတ္တာစက္ခု။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။၂၀၅။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၆၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၀၄။ (-ကခ်ီ။၂၇၉။) ဩကွိတ္တာစက္ခုတိ ဇတ္ထ ဩ-သဒ္ဒါ ဟေဋ္ဌာပရိယာယောတိ အာဟ "ဟေဋ္ဌာ ခိတ္တာစက္ခု"တိ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၃၃။ ဩကွိတ္တံ စက္ခု အနေနာတိ ဩကွိတ္တာစက္ခု။ ဩ-ကာရော စေတ္ထ အဝသဒ္ဒဿ ဝိပရိ-တော၊ သော စ အဓောဝါစကောတိ အာဟ "ဟေဋ္ဌာခိတ္တာစက္ခု"တိ။ ကခ်ီ၊ယော။၃၄၀။ (-ဝိ၊၄။၂၄၊၂၉၀။ ပေတ။၂၀၅။ စူဠနိ။၂၈၄။ မိလိန္ဒ။၉၈။ ကခ်ီ။၂၉၊၂၇၉။ သံ၊ဌ၊၂။၃၃။ အံ၊ဌ၊၂။၂၇၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၉၂။ ဥဒါန၊ဌ။၂၀၄၊ ၃၃၄။ ဝိမာန၊ဌ။၅။ ပေတ၊ဌ။၂၃၂။ အပ၊ ဌ၊၁။၁၅၃၊၂၁၁။ အပ၊ဌ၊၂။ ၇၁။ မဟာနိ၊ ဌ။၂၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၆။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅။)

ဩကွိတ္တာပလိယ (တိ) [ဩကွိတ္တာ+ပလိယ] အောက်-ခ်ၭ-သို့-ချအပ်သော မင်းတုတ် ရှိသော၊ မင်းတုတ်ချထားသော။ ဧဝံ သု တေ ဥက္ကိဏ္ဏပရိခါသု ဩကွိတ္တာပလိယာသု နဂ-ရူပကာရိကာသု ဒီယာသိဝုဓေဟိ ပုရိသေဟိ ရက္ခာပေန္တိ။ ဒီ၊၁။၉၈။ ဩကွိတ္တာပလိယာ-သုတိ ဌပိတပလိယာသု။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၄၅။

သြက္ခိတ္တာလောစန (တိ) [သြက္ခိတ္တာ+လောစန] အောက်-ဌ-သို့-ချအပ်သော-မျက်စိ-မျက်လွှာ-ရှိသော၊ အောက်သို့ မျက်စိမျက်လွှာချထားသော၊သူ။ နာနာဘာဇနဝိကွေပ်၊ ဟိတ္တာ သြက္ခိတ္တာလောစနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၈။ သြက္ခိတ္တာလောစနောတိ ပတ္တာသညိတာယ ဟေဋ္ဌာခိတ္တာစက္ခု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၆။

သြက္ခိပတိ (ကြိ) [အဝ (သြ) +ခိပ+အ+တိ] (၁) (ဣန္ဒြေ)အောက်သို့ချ၏၊ ဣန္ဒြေချထား၏၊ မျက်လွှာချ၏။ (၂) ရှုတ်ချ-နှိမ့်ချ-၏။ အယုတ်အားဖြင့် ကြည့်စေ၏။

(၁) အထ ခေါ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ ဣန္ဒြိယာနိ သြက္ခိပိ။ အံ၊၃။၉၁။ ဣန္ဒြိယာနိ သြက္ခိပိတိ "အသာရုပ္ပံ ဣမာ ဒေဝတာ ကရောန္တီ"တိ ဣန္ဒြိယာနိ ဟေဋ္ဌာ ခိပိ၊ နအက္ခိနိ ဥမ္မီလေတ္တာ သြလောကေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။

(၂) နဉကွိပေ နော စ ပရိကွိပေ ပရေ၊ နဉ သြက္ခိပေ ပါရဂတံ နဉ ဇရေယေ။ ထေရ။၂၆၀။ ပရေ သြဇ္ဈာပနဝသေန နဉ သြက္ခိပေ ဟေဋ္ဌတော ကတ္တာ ပရေ နဉ သြလောကာပေယ္ယု၊ နဉ သြဇ္ဈာပေယ္ယာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၅။

သြက္ခိပိ (ကြိ) [အဝ(သြ)+ခိပ+ဣ] (ဣန္ဒြေ) အောက်သို့ချပြီ၊ ဣန္ဒြေချထားပြီ။ အထက်ပုဒ် (၁) ကြည့်။

သြက္ခိပိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ(သြ)+ခိပ+တ္တာ] အောက်သို့ချ၍၊ မျက်လွှာချ၍။ အထ ခေါ အာယသ္မာ အနုရုဒ္ဓေါ ဣန္ဒြိယာနိ သြက္ခိ-ပိတ္တာ တံ ဣတ္ထိ နေဝ သြလောကေသိ။ ဝိ၊၂။၂၉။ သြက္ခိပိတ္တာတိ အဓောခိပိတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ ဣန္ဒြိယာနိ သြက္ခိပိတ္တာ အ-ဓောမုခေါ အဋ္ဌာသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။

သြက္ခိပေ (ကြိ) [အဝ(သြ)+ခိပ+ဧယျ] ရှုတ်ချ-နှိမ့်ချ-ရာ၏၊ အယုတ်အားဖြင့် ကြည့်စေရာ၏။ သြက္ခိပတိ (၂) ကြည့်။

သြဂစ္ဆတိ (ကြိ) [အဝ+ဂမု+အ+တိ] (၁)(က) အောက်သို့-လျှောသက်-နိမ့်ဆင်း-၏။ (ခ) ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်၏၊ (နေ) ဝင်၏။ (၂) ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်၏။

(၁)(က) ဒလိဒ္ဒမနုဿာနံ နိစယရက်ပဝိသန္ဓေပိ ဟိ တထာဂတေ ဆဒနံ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ၊ ပထဝီ ဝါ သြဂစ္ဆတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၆။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၃၆၅။) (ခ) ယတော စ စန္ဒိမသူရိယာ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တိ၊ ယတ္ထ စ သြဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ဝ။၂၂၆။ ယတ္ထ စ သြဂစ္ဆန္တိတိ ယသ္မိံ ကာလေ အတ္ထမေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၃၃၄။

(၂) ယံ မဟာသမုဒ္ဒေ ယောဇနသတိ-ကာနိပိ ဥဒကာနိ သြဂစ္ဆန္တိ။ မ၊ဝ။၂၄၄။ (-အံ၊၂။၄ရ၅။) သြဂစ္ဆန္တိတိ ဟေဋ္ဌာ ဂစ္ဆန္တိ၊ ဥဒ္ဓေန အာရောပိတဥဒကံ ဝိယ ၁ယံ ဝိနာသံ ပါပုဏန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ သြဂစ္ဆန္တိတိ ဇတ္ထ သြဂမနန္တိ ပရိယာဒါနံ အဓိပ္ပေတံ၊ နအဓောဂမနမတ္တန္တိ အာဟ "ဥဒ္ဓေန ။ပ။ ပါပုဏန္တိ"တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁ရ၃။

သြဂစ္ဆန (ထီ၊နဝ) [အဝ+ဂမု+ယု] အောက်သို့

လျှောသက်-နိမ့်ဆင်း-နစ်ဝင်-ခြင်း။ သမုဒ္ဒ-သလိလသ ဩဂစ္ဆနံ ရတနာဒါနန္တိ သဗ္ဗံ ပုရိမနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မ၊ဌ၊၄။၁၅။ (ဒီ၊ဌ၊၂။၂၁၅-အလား:တူပါဝိုဋ္ဌ "ဩဂစ္ဆ-မာနံ" ဟုရှိသည်။) ဇေတ္ဆ ကမ္မနံ ယာဝ-ဇကာလာပိ ဟောတိယေဝ၊ ဗဟလဘာ-ဝေန (ဗဟုဘာဝေန) ပန ဩဂစ္ဆနုဂ္ဂစ္ဆနံ နေ ပညာယတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၄။ အံ၊ဌ၊၃။၂၅၁။

ဩဂစ္ဆန္တ (ပုံ၊နေ) [အဝ+ဂမု+အန္တ] (က) အောက်သို့-လျှောသက်-နိမ့်ဆင်း-နစ်ဝင်-သော၊သူ။ (ခ) (နေ) ဝင်သော။ **(က)** တသ္မိ ကိရ လောဟကုမ္ဘိနိရယေ နိဗ္ဗတ္တသတ္တာ အဓော ဩဂစ္ဆန္တော တိသာယ ဝဿ-သဟဿေဟိ ဟေဋ္ဌိမတလံ ပါပုဏာတိ။ ပေတ၊ဌ။၂၆၄။ **(ခ)** သာယနှသမယံ သူရိ-ယေ ဩဂစ္ဆန္တေ ဇာနေယျာသိ။ အံ၊၂။၃၅၆။ (-ဒီ၊ဌ၊၃။၄၅။)

ဩဂစ္ဆန္တိ (ကြို) [အဝ+ဂမု+အ+အန္တိ] (၁) ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏၊ (နေ)ဝင်ကုန်၏။ ဩဂစ္ဆတိ(ခ)ကြည့်။ (၂) ကုန်ခန်းပျက်စီး-ခြင်းသို့ရောက်ကုန်၏။ ဩဂစ္ဆတိ(၂) ကြည့်။

ဩဂစ္ဆမာန (တိ) [အဝ+ဂမု+အ+မာန] အောက်သို့-လျှောသက်-နိမ့်ဆင်း-နစ်ဝင်-သော။ သံခိတ္တဥိမိဝိပ္ပါရံ ဟုတ္တာ ဩဂစ္ဆမာနံ မဟာသမုဒ္ဒသလိလံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၁၄။ မ၊ဌ၊၄။၁၅ရ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၁၆ရ။ ဩဂစ္ဆမာနန္တိ ဩသိဒန္တံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၉၆။ မ၊ဌ၊၃။၃၅ရ။

ဩဂဏ (တိ) [အဝ+ဂဏ။ အဝဂဏ (သံ)] (၁) ယုတ်လျော့သော-ဂိုဏ်း-အရေအတွက်-ရှိသော၊ နည်းသော-ဂိုဏ်း-အရေအတွက်-ရှိသော၊ အခြံ အရံအရေအတွက်-ယုတ်လျော့-နည်း-သော၊သူ။ (၂) ဂိုဏ်း-အသင်း အဖွဲ့-မှ ယုတ်လျော့သော၊ ခြွေရံသင်းပင်း မှ-ကင်း-ကွဲကွာ-သော၊သူ။

(၁) အထ ခေါ ဘဂဝါ ဩဂဏေန ဘိက္ခုသံ္ဃေန ဒက္ခိဏာဂိရိ စာရိကံ ပက္ကာမိ။ ဝိ၊ဌ။၁၁၁။ ဩဂဏေနာတိ ပရိ-ဟီနဂဏေန၊ အပ္ပမတ္တကေန ဘိက္ခုသံ-ဃေနာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊ဌ။၂၈၅။ (၂) နိက္ခန္တော သဟ သေနာယ၊ ဩဂဏော ဝနမာဂမာ။ ဇာ၊၁။ဌ၂၈။ ဩဂဏောတိ ဂဏာ ဩဟီနော ပရိဟီနော ဟုတ္တာ။ ဇာ၊ဌ။၄ဌ၄။ ဂဏာ ဩဟီနောတိ ဂဏတော ပရိဟီနော။ ဇာ၊ဌ။ (-ဇာ၊ဌ၊သစ်။)

ဩဂတ[1] (တိ) [အဝ+ဂတ] (က) အောက်သို့သက်ဆင်း၍သွား၊သော၊ အောက်သို့ လျှောကျသော။ (ခ) အောက်သို့-တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသော။

(က) ဥဒကေ ဩဂတေ ထလံ ဥဿာရိတာပိ ... ဓုဝနာဝါဝ။ ဝိ၊ဌ၊ဌ။၂၂၅။ ဩဂတေတိ ဩတရိတ္တာ ဂတေ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၉၁။ (-ဒီ၊ဌ၊ဌ။၂၂။) **(ခ)** ဩဂတာ-ကာသပဒုမာ၊ မဟိယာ ပုပ္ပမုဂ္ဂတံ။ အပ၊ ၂။၂၁၉။ ထေရီ၊ဌ။၁၆ဝ။

ဩဂတ[2] (တိ) [ဥ+ဂတ] အထက်သို့-တက်-ထွက်ပေါ်-လာသော၊ ပွင့်သော။ ကေသရံ ဩဂတံ ဒိသ္မာ၊ ပတပတ္တံ သမုဋ္ဌိတံ။ အပ၊ ၁။၂၅ဝ။ ကေသရံ ဩဂတံ ဒိသ္မာတိ သု-

ပုပ္ပိတံ ခုဒ္ဒကသရံ ဒီသွာ။ အပါဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။ ဥဂ္ဂတပုပ္ဖ-လည်းကြည့်။ (တိ၊ပိ၊ဓာန်။၆-၌ "ခုဒ္ဒကေ၊သရံ" ဟုပြင်ထား၊သည်။)

သြဂတဘဋ္ဌ (တိ) [သြဂတ+ဘဋ္ဌ] အောက်သို့-ရွှေ့ဆင်း-သက်ဆင်း-လျှောကျသော။ အဝသက္ကိတန္တိ သြဂတဘဋ္ဌံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇။

သြဂမ² (ကြို) [အဝ+ဂါမ+ဟိ] ရပ်တည်လော။ မာ သြဂဓာတိ ဝစနံ ဇတ္ထ အတ္ထိတိ မာဂဓော။ ရဇ္ဇော။ မဓု။၄၂။

သြဂမ၂ (တိ) [အဝ+ဂါမ+အ။ ဂါမ ပတိဋ္ဌာယံ။ သြဂါမတိတိ သြဂမံ။ ဓာန်၊ဋီ။ရ၄၂။ အဝ ဂါပ (သံ)] (၁) ထောက်တည်ရာဖြစ်သော (နိဗ္ဗာန်)။ (၂) ထောက်တည်ကြောင်း ဖြစ်သော (အရိယာမဂ်)။ (၃) အတွင်း၊ အတွင်း၀င်-သက်၀င်-အကျုံး၀င်-သော၊ အတွင်းဖြစ်သော၊ သက်၀င်၍တည်သော။

(၁) အနုတ္တရံ ဗြဟ္မစရိယောဂမ(အံ၊ ၁။၁၆၉)နှင့် အရဟတ္တမဂ္ဂသင်္ခါတသဟ ဗြဟ္မစရိယသ အနုတ္တရံ သြဂမံ ဥတ္တမပတိဋ္ဌာဘူတံ နိဗ္ဗာနံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၀။ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယသ သြဂမံ မူလံ ပတိဋ္ဌာဘူတံ ဗြဟ္မစရိယောဂမံ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၃၈၊ (-၂၆၀။)

(၁)(၂) အန္တရာ၀ ဝိသီဒန္တိ၊ အပတ္တာ တမောဂမံ။ ဥဒါန။၁၆၃။ အန္တရာ၀ ဝေမ-ဇ္ဈေ ဧ၀ ယံ တေသံ ပါရဘာ၀ေန ပတိဋ္ဌဋ္ဌေန ၀ါ သြဂမသင်္ခါတံ နိဗ္ဗာနံ တဒဓိဂမူပါယော ၀ါ အရိယမဂ္ဂေါ တံ အပ္ပတ္တာ၀ အနဓိဂန္တာ၀ ဝိသီဒန္တိ သံသီဒန္တိ။ သြဂါမဒန္တိ ပတိဋ္ဌဟန္တိ ဧတေန, ဇတ္ထ ၀ါတိ သြဂါဓော၊ အရိယမဂ္ဂေါ နိဗ္ဗာနဉ္စ၊ သြဂါ-ဓမေ၀ေတ္ထ ရဿတ္တံ ကတ္တာ သြဂမဒန္တိ ဝုတ္တံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၄။ နိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ သြဂမံ ပတိဋ္ဌံ ပါရံ ဂစ္ဆတီတိ နိဗ္ဗာနောဂဓဂါမီ။ ဣတိ၀ုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၀၆။ အမတောဂမံ နိဗ္ဗာန(ပဋိသံ။၂၂)နှင့် ... သစ္ဆိကိရိယာယ သတ္တာနံ ပတိဋ္ဌာ-ဘူတန္တိ သြဂမံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။

(၃) ပဌမံ ပါရာဇိကံ ကတ္ထ ပညတ္တန္တိ ဝေသာလိယံ ပညတ္တံ။ ... နိဒါနောဂမံ။ ဝိ၊၅။၁-၂။ နိဒါနောဂဓန္တိ ... နိဒါနေ အနုပ၀ိဋ္ဌန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၈။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။) အမတောဂဓ(မ၊၂။ ၄၁၁)နှင့် အမတဗ္ဘန္တရံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။ အမတော-ဂဓမနုပ္ပတ္တ(ဓမ္မ။ရ၂။ သုတ္တနိ။၃ရရ)နှင့် အ-မတံ နိဗ္ဗာနံ သြဂါဟေတ္တာ အနုပ္ပတ္တံ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၂၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ တေ ပန သမိဒ္ဓိ ကိံ သြဂဓာတိ...။ အမတောဂဓ ဘန္တေ။ အံ၊၃။၁၉၁။ အာရမ္မဏ၀သေန အမတံ နိဗ္ဗာနံ သြဂါဟိတ္တာ တတ္ထ ပတိ-ဋ္ဌိတာတိ အမတောဂဓာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅-၆။ အမတောဂဓ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၈)နှင့် အမတ-ပရိယာပန္နံ၊ အမတသင်္ခါတန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၁၁။ နိဗ္ဗာနောဂဓဂါမိန(အံ၊ ၁။၃၃၄)နှင့် နိဗ္ဗာနသ အန္တောဂါမိနံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၅။ နိဗ္ဗာနောဂဓန္တိ နိဗ္ဗာနဗ္ဘန္တရံ နိဗ္ဗာနံ အနုပ၀ိဋ္ဌံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ရ၈။ နိဗ္ဗာနောဂဓန္တိ နိဗ္ဗာနံ သြဂါဟိတ္တာ ဌိတံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၀။ (-အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၆။)

(၁)(၂)(၃) နိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ သြဂမံ ပတိဋ္ဌံ ပါရံ ဂစ္ဆတီတိ နိဗ္ဗာနောဂဓဂါမီ။

... အထ ဝါ နိဗ္ဗာနောဂဓါမိနန္တိ နိဗ္ဗာနသ အန္ဓောဂါမိနံ။ ဣတိဝုတ်ဒ္ဌ။၁၀၆။ အံဌိ၊ ၂။၂၆၀။

သြဂန္ဓာ (ကြိ၊ဝိ) [အ၀+ဂန္ဓာ။ အ၀+ဂမု+တွာ] အောက်သို့-သက်ဆင်း-နိမ့်ဆင်း-လျှောကျ-၍။ မဟာသမုဒ္ဒသလိလ် ယောဇနမတ္တံ သြဂန္ဓာ အန္ဓောသမုဒ္ဒေ ဝေဠုရိယဘိတ္တိဝိယ တိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅ရ။

သြဂမန (နာ) [အ၀+ဂမု+ယု] (၁) ချုပ်ခြင်း၊ ဝင်ခြင်း။ (၂) ချုပ်-ဝင်-ရာ(ကာလ)။ (၃) ကုန်ခန်းပျက်စီးခြင်း။

(၁) စန္ဒိမသူရိယနက္ခတ္တာနံ ဥဂ္ဂမနံ သြဂမနံ သံကိလေသံ ဝေါဒါနံ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊၁။၁၀။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀-ဌ် "သြဂ္ဂမနန္တိ အတ္ထင်္ဂမံ"ဟု ရှိသည်။) (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀၆-ရ။) **(၂)** သြဂမနတော ပဘုတိ ပန ပထဝိတော မူလံ မူလတော ခန္ဓံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ **(၃)** သြဂစ္ဆတိ (၂) ကြည့်။

သြဂ(ဂ)ယှ (ကြိ၊ဝိ) [အ၀+ဂဟ+တွာ] (က) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-၍၊ (ခ) သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-အတွင်းသို့ဝင်-၍။ (ဂ) ရ၍။ **(က)** သိပ္ပိနိကာယ နဒီယာ တိရေ ... နာဂါနံ သြဂယှ ဥတ္တရန္တာနံ ... သဒ္ဒံ အသောသိ။ ဝိ၊၁။၁၄၉။ သြဂယှ ဥတ္တရန္တာနန္တိ သြဂယှ သြဂါဟေတွာ ပုန ဥတ္တရန္တာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ သြဂ္ဂယှ ယံ ပေါက္ခရကိ(အပ၊၂။၁ရရ)နန္တိ ... ဇလာသယံ သြဂယှ သြဂဟေတွာ ပဝိသိတွာ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။

(၁) သြဂယှ အဠုနံ ဝနံ၊ တိသော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပတ္တော။ ထေရ။၂၃၂။ သြဂ္ဂ-ယှာတိ သြဂါဟေတွာ အနုပဝိသိတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ မဟာသမုဒ္ဒံ သြဂ္ဂယှ၊ ဘဝနံ မေ သုနိမ္မိတံ။ အပ၊၂။၁၆၉။ သြဂ္ဂယှာတိ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ အဘ္ဘန္တရံ ပဝိသိတွာ တသ မဟာသမုဒ္ဒသ အန္ဓော ပဝိသိတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ (-ထေရ။၂၃၂၊ ၂၇၈။ အပ၊၂။၂၇၊၅၇၊၁၇၇။ ဇာ၊၁။၂၅၉။ ဇာ၊၂။၉၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၅၅။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၈။)

(ဂ) သောယံ ကဝိတ္တဝိကလောပိ၊ ကဝိသု သခ်ျမောဂယှ ဝိနဋ္ဌတိ။ အလက်ာ၊ ဂါထာ။၁၆၃။ သြဂယှ ပဋိလဘိတွာ။ အလက်ာ၊ဋီ။နှာ။၁၈၁။

သြဂယှန္တိ (ကမ္မ၊ကြိ) [[အ၀+ဂဟ+ယ+အန္တေ] သက်ဝင်အပ်-ဝင်ရောက်အပ်-ကုန်၏။ ဒုက္ခေန သြဂယှန္တိတိ ဒုက္ခောဂါဟာ။ သာ ရတ္ထာ၁။ရ၈။ ဝိမတိ၁။၂၁။

သြဂလိတ (တိ) [အ၀+ဂလ+တ] အောက်သို့-လျှောကျ-စီးဆင်း-သော။ ကန္ဒရပဒ-ရ သာခပသာခကုသောဇ္ဇမဟာသောဇ္ဇေဟိ သြဂလိတေန ဥဒကေန ဝါရိ၀ဟာ မဟာ-နဇ္ဇာ ပူရာ ဟုတ္တာ သာဂရံ ပရိပူရေန္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၈။

သြဂလိ(ဌိ)တွာ (ကြိ၊ဝိ) [အ၀+ဂလ(ဂဋ)+ တွာ] (က) အောက်သို့-လျှောကျ-စီးဆင်း-၍။ (ခ) နိမ့်ဆင်း၍။ **(ဂ)** အထသ

သရီရတော ဥဒက် နာဘိပဒေသေန သြ-
ဂလိတ္တာ တေန ဆိဒ္ဓေန လုဒ္ဒဿ သရီရေ
ပတိ။ ဇာ၊၆။၅။၅၀။ ဥပရူပရိ ဘူမိဘာဂေ
ပတိတံ ဝေဿာဒက် သြဂဋ္ဌိတ္တာ ဟေဋ္ဌာ-
ဘူမိဘာဂံ ပူရေတ္တာ တိဋ္ဌတိ။ အဘိ၊၆။၂။
၂၃၁။ ခုဒ္ဒကာ၊၆။၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၁။ (၁)
နာဂရာဇဿ ဖဏေ အက္ကန္တမတ္တေ သြဂ-
လိတ္တာ ဒဗ္ဗိမတ္တာ ဖဏပုဋ္ဌကာ အဟေသုံ။
ဓမ္မ၊၆။၂။၃၇၉။

သြဂဟ (ကြို) [အ၀+ဂဟ+အ+ဟိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-လော့။ သြဂဟတိ(က)ကြည့်။

သြဂဟဏ (နာ) [အ၀+ဂဟ+ယု] (၁) ရေ ခ္ယိုးဆိပ်။ (၂) မှားသောအယူ။ (၁) ယော သြဂဟဏေ ထမ္ဘောရိ၀ါဘိဇယတိ။ သု တနိ။၁၁၀။ ယထာ နာမ သြဂဟဏေ မနုဿာနံ နှာနတိတ္ထေ။ သုတ္တနိ၊၆။၁။၂၅၂။ (၂) သြသရဏာနိတိ သြဂဟဏာနိ၊ တိ-တ္ထာနိ ဒိဋ္ဌိယောတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊၆။ ၂။၁၅၈။ သြသရဏ(တိ)(၃)(ခ)လည်းကြည့်။

သြဂဟတိ (ကြို) [အ၀+ဂဟ+အ+တိ။ နိတိ၊ ဓာ။၁၉ရ၊၂၅ရ။] (က) သက်ဆင်း-ဆင်း သက်-၏။ (ခ) သက်ရောက်-၀င်ရောက်-၏။ (ဂ) သြဂဟ ရဟဒ် အဂဒ္ဒမ်။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၈။ သြဂဟာတိ သြဂါဟ။ အယမေ၀ ၀ါ ပါဠော။ ဇာ၊၆။၃။၂ရ၁။

(ခ) **သြဂဟီဿသိ**—ယဒိ ကော ၀နမောဂဟီဿသိ(ထေရီ။၄၂၀)တိ သစေ တွံ ကေကာ ၀နမောဂါဟီဿသိ။ ထေရီ၊ ၆။၂၆၀။ သြဂါဟတိ-လည်းကြည့်။

သြဂဟန (နာ) [အ၀+ဂဟ+ယု။ အ၀ဂဟန(သံ)] အတွင်း၀င်ခြင်း။ သြဂါဟ[3](၃)ကြည့်။

သြဂဟီဿသိ (ကြို) [အ၀+ဂဟ+ဿသိ] သက်ရောက်-၀င်ရောက်-လတ္တံ့။ သြဂဟတိ (ခ) ကြည့်။

သြဂဟေတ္တာ (ကြို၀ိ) [အ၀+ဂဟ+တ္တာ] သက်၀င်၍။ အမတောဂ၀မနုပ္ပတ္တန္တိ အမတံ နိဗ္ဗာနံ သြဂဟေတ္တာ အနုပ္ပတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ ၆။၂။၁၉၀။ (ဓမ္မ၊၆။၂။၄၂၂-အလာ:တူပါ၌ "သြဂါဟေတ္တာ" ဟုရှိသည်။ သြဂါဟေတ္တာ -လည်းကြည့်။)

သြဂဋ္ဌတိ (ကြို) [အ၀+ဂဋ္ဌ+အ+တိ] အောက်သို့-လျှောကျ-ယိုစီး-၏။ နှ ပဋ္ဌရတိတိ နှ သြဂဋ္ဌတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄၈။

သြဂဋ္ဌိတ္တာ (ကြို၀ိ) [အ၀+ဂဋ္ဌ+တ္တာ] အောက်သို့-လျှောကျ-စီးဆင်း-၍။ သြဂလိ(ဋ္ဌိ)တ္တာ (က) ကြည့်။

သြဂါ၀ (တိ) [အ၀+ဂါ၀+အ(ဏ)။ အ၀ဂါ၀ (သံ)] (၁) သက်၀င်ခြင်း။ (၂) အတွင်း၊ အတွင်း၀င်၍တည်ခြင်း၊ တည်ရာမှီရာ ဖြစ်ခြင်း၊ ရင်းနှီးကျွမ်း၀င်ခြင်း။ (၃) ထောက်တည်ရာဖြစ်သော (နိဗ္ဗာန်)။ (၄) ထောက်တည်ကြောင်းဖြစ်သော (အရိယာမဂ်)။ (၁)(၂) သြဂါ၀ပတ္တ-ကြည့်။ (၃)(၄) သြဂ၀[2] (၁)(၂)ကြည့်။

သြဂါ၀ဋ္ဌိ (ကြို) [အ၀+ဂါ၀+အဋ္ဌိ] တည်ကုန်၏။ သြဂ၀[2](၁)(၂)ကြည့်။

သြဂါ၀ပတ္တ (တိ) [သြဂါ၀+ပတ္တ] (၁) သက်

ဝင်ခြင်းသို့ ရောက်သောသူ။ (၂) အတွင်း-အတွင်းဝင်၍တည်ခြင်း-(အချင်းချင်း၌ တည်သော ရင်းနှီး ကျွမ်းဝင်ခြင်းဖြင့်) တည်မှီရာဖြစ်ခြင်း-ရင်းနှီးခြင်း-သို့ ရောက်သော၊ သူ။

(၁) ဣမသို့ ဓမ္မဝိနယေ သြဂါဓပုတ္တာ ပတိဂါဓပုတ္တာ အဿာသပုတ္တာ။ အံ၊၂။ ၂၆၃။ သြဂါဓပုတ္တာတိ သြဂါဓံ အနုပုဗ္ဗေသံ ပတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။ (၂) ဥဘောပေတေ သြဂါဓ-ပုတ္တာ ပဋိဂါဓပုတ္တာ ကဒါစိ သေ ဣမံ ကုလံ ဒူသေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၉။ ပဋိဂါဓ-ပတ္တာတိ ပဋိဂါဓံ ပတ္တာ အညမညသို့ ပတိဋ္ဌိတဝိဿာသေန။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀ ၂။ သြ-ဂါဟပတ္တ-လည်းကြည့်။

သြဂါဟ³ (နာ) [အဝ+ဂဟ (ဂါဟ။ ဂါဟူ။ ဂါဟူ) +ဏ။ သြဂါဋ-ကြည့်။] (၁) ရေချိုးဆိပ်။ (၂) သက်ဆင်းခြင်း၊ ဆင်းသက်ခြင်း။ (၃) အတွင်းဝင်ခြင်း။ (၄) ရင်းနှီးသည်၏ အစွမ်းဖြင့်ဝင်ခြင်း၊ အကျွမ်းဝင်ခြင်း။

(၁) သြဂါဟာ စ မေ သြတိဏ္ဏသ (ဥတ္တိဏ္ဏသ) ဟတ္ထိနိယော ကာယံ ဥပ-နိယံသန္ဓိယော ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊၃။၅၀၀။ ဥဒါန။ ၁၂၅။ သြဂါဟာတိ တိတ္ထတောဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၃၄။ "သြဂါဟာ"တိ ဇတ္ထ "သြဂါဟ" နှိပ် ပါဠိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၆၀။ "သြဂါဟိ"နှိပ် ပါဌော၊ နဟာနပေါက္ခရဏိနှိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၀၉။ သြဂါဟံ သြတိဏ္ဏသာ(အံ၊ ၃။ ၂၃၁)တိ သြဂါဟိတဗ္ဗတ္တာ သြဂါဟနှိ လဒ္ဓနာမံ ဥဒကတိတ္ထံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈ ၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃ ၂၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁ ၉ ၉။)

(၂) နာဂံ သြဂါဟမုတ္တိဏ္ဏံ၊ နဒီတိရမ္မိ အဒ္ဒသံ။ ထေရီ။ ၃ ၉ ၅။ နာဂံ သြဂါဟ-မုတ္တိဏ္ဏန္တိ ဟတ္ထိနာဂံ နဒီယံ သြဂါဟံ ကတ္တာ သြဂယ္ဟ တတော ဥတ္တိဏ္ဏံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၅ ၅။

(၃) ဒုက္ခော ဝါ သြဂါဟော သြဂဟနံ အန္ဓောပဝိသနမေတေသူတိ ဒုက္ခောဂါဟာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂ ၁။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၁ ၀ ၅။) (၄) သြဂါဟပတ္တ-ကြည့်။

သြဂါဟ² (ကြိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟူ။ ဂါဟူ) +အ+ဟိ] သက်ဆင်းလော။ သြဂဟတိ-ကြည့်။

သြဂါဟဏ (နာ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟူ။ ဂါဟူ) +ယု] မှားသောအယူဟူသော ဆိပ်။ သြတရဏ (၃) ကြည့်။

သြဂါဟတိ (ကြိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟူ။ ဂါဟူ)+အ+တိ။ သြဂါဋ-ကြည့်။] (က) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-၏။ (ခ) သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-၏။ သက်ဝင်၍ ယူ၏။

(က) ကုမ္မော ဥဒကေ ဥပ္ပိလဝန္တော သီသံ ဥက္ခိပိတ္တာ ယဒိ ကောစိ ပဿတိ၊ တတ္ထေဝ နိမုဇ္ဇတိ ဂါဠ္ဍမောဂါဟတိ "မာ မံ တေ ပုန ပသ္သေယ္ယ"နှိ။ မိလိန္ဒ။ ၃ ၅ ၃။ နဲ ပေါက္ခရဏိ သြဂါဟတိ နာပိ ပဒုမ်ံ ဆိန္ဒတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၄ ၃။ **သြဂါဟသိ**— ပေါက္ခရဏိ(ဝိမာန။ ၆)နှိ ... ဒိဗ္ဗသရံ ဇလ-ဝိဟာရရတိယာ အနုပဝိသသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။

၃၇။ **ဩဂါဟ**—(ဟိ-ဝိဘတ်။) ဇာ၊ဌ၊ ၃။၂၇၁။ **ဩဂါဟေ**—(ယျောမိ-ကို "ဧ" ပြု။) ဒီ၊၂။၂၁၃။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၉၄။ **ဩဂါဟိ**—ဥဒါန။၁၈၂။ **ဩဂါဟီ**—ထေရ၊ဌ၊၂။၅၆။ **ဩဂါဟိဿတိ**—မ၊ဌ၊၃။၆၈။ မ၊ဌီ၊၃။၄၁။

(၁) ဗုဒ္ဓါဒီနံ ဂုဏေ ဩဂါဟတိ ဘိန္ဒိတ္တာ ဝိယ အနုပဝိသတိတိ ဩကပ္ပနာ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၈၉။ (-နေတ္တိ၊ဌ။၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၁၆။) **ဩဂါဟန္ဓိ**—အဘိ၊ဌ၊၁။၁၈၈။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၁၈။ **ဩဂါဟသိ**— ဩဂါ-ဟသိ သာလဝန်း။ ဝိမာန။၅၆။ ဩဂါဟ-သိတိ ပဝိသသိ။ ဝိမာန၊ဌ။၁၆၂။ **ဩဂါ ဟယိ**—ဒိဝါဝိဟာရာယ မုနိ၊ ဩဂါဟယိ မဟာဝန်း။ အပ၊၁။၂၀၃။ **ဩဂါဟိဿသိ**—ထေရီ။၄၂၀။ ထေရီ၊ဌ။၂၆၀။ ဩဂဟိ-ဿသိ-လည်းကြည့်။

ဩဂါဟန (နာ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟူ။ ဂါဟူ) +ယု။ ဩဂါဌ-ကြည့်။] (က) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ရာအခါ။ (ခ) သက်ဝင်-သက်ရောက်-ဝင်ရောက်-ခြင်း။ **(က)** တတောတိ ပေါက္ခရဏီ ဩဂါဟနတော ပစ္ဆာ။ ပေတ၊ ဌ။၁၄၆။ **(ခ)** နိဗ္ဗာနောဂဓောတိ ဝါ အရိ-ယမဂ္ဂေါ ဝုစ္စတိ၊ တေန ဝိနာ နိဗ္ဗာနော-ဂါဟနဿ အသမ္ဘဝတော။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။ ၁၀၆။ (-အံ၊ဌီ၊၂။၂၆၀။)

ဩဂါဟနက္ခမ (တိ) [ဩဂါဟန+ခမ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ခြင်းငှါ-ခန့်သော၊ သက်ဆင်းခြင်းငှါသင့်လျော်သော။ စတုမဟာ-ပထေ ခတပေါက္ခရဏီ ဝိယ ယထာသုခံ ဩဂါဟနက္ခမာနိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊၁။၄၃။

ဩဂါဟနဓ (ပု) [ဩဂါဟန+အတ္ထ] သက်ဝင်ခြင်းဟူသောအနက်။ အနုပဝိသန-သဒ်တေန ဩဂါဟနဌေန အပိလာပန-ဘာဝေါ အပိလာပနတာ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၉၁။ မဟာနိ၊ဌ။၄၄။ (-နေတ္တိ၊ဌ။၆၉။ နေတ္တိ၊ ဝိဘာ။ ၉၉။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၅။ မ၊ဌီ၊၁။၂၂၂။ အံ၊ဌီ၊၃။၂၁၇။)

ဩဂါဟနာကာရ (ပု) [ဩဂါဟန+အာကာရ] သက်ဝင်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ။ အနု-ပဝိဋ္ဌာကာရေနာတိ အဏ္ဏကောသံ ဝတ္ထိ-ကောသဿ ဩဂါဟနာကာရေန။ ဒီ၊ဌီ၊၂။ ၃၃၆။

ဩဂါဟန္ဓ (တိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟူ။ ဂါဟူ) +အန္ဓ။ ဩဂါဌ-ကြည့်။ ထီ-၌ ဩဂါဟန္ဓိ။] (က) သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-သော၊သူ။ (ခ) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သော။ (ဂ) စီးဝင်-စီးဆင်း-သော။

(က) မိဂေ ဂဝေသမာနောဟံ၊ ဩဂါဟန္ဓော ဗြဟာဝနံ။ ဝိမာန။ရ၁။ ဣမံ ပန ဓမ္မဒေသနံ ဩဂါဟန္ဓော ပသာဒံ ဥပ္ပါ-ဒေတ္တာ။ မ၊ဌ၊၃။၃၆။ အယံ ကိရ ပစ္စေက-ဗုဒ္ဓေါ ပစ္စေကဗောဓိသတ္တဘူမိ ဩဂါ-ဟန္ဓော။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၄ရ။ အပ၊ဌ၊၁။၁၅၉။ ဩနနွန္ဓိတိ ဩဂါဟန္ဓာ ဝိယ ဆာဒေန္ဓိ။ ဒီ၊ဌီ၊၁။၄၀၃။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၂။၄၃၃။ (-ဝိမာန၊ ဌ။၂၄၃။ သာရတ္ထ၊၁။ရ၈။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊ ၁။၁၀၅။ မ၊ဌီ၊၃။၄၀။ ဒီ၊ဌီ၊၂။ရ၁။)

(၁) ရဟဒေါတိ ယော စတုရိုဏိနိယာ သေနာယ ဩဂါဟန္ဓိယာ နု ခုဘတိ။ ဓမ္မ၊ ၌၊၁။၃ရ၅။ **(၂)** ဩဂါဟန္ဓိနံ နဒီနံ အာ-ဓာရဘာ-ဝတော ... သာဂရော "မုခ"န္တိ ဝုစ္စော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၁။ (-မ၊ဋီ၊၃။၁၈၅။)

ဩဂါဟန္ဓီ (ကြိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ)+အ+အန္ဓီ] သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-ကုန်၏။ သက်ဝင်၍ ယူကုန်၏။ ဩဂါဟတိ (၁) ကြည့်။

ဩဂါဟပွတ္တ (တိ) [ဩဂါဟ+ပတ္တ] ရင်းနှီးသည်၏အစွမ်းဖြင့်ဝင်ခြင်း-အကျွမ်းဝင်ခြင်း-သို့ ရောက်သော၊သူ။ အစ္ဆောဂါဠ-ပတ္တောတိ ဩဂါဟပွတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၉။ ဩဂဟပွတ္တောတိ ဝိဿာသဝသေန အနု-ပ္ပဝေသံ ပတ္တော။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀ ၂။ ဩဂါ-ဓပတ္တ (၂) လည်းကြည့်။

ဩဂါဟယန္ဓီ (ကြိ) [အဝ+ဂဟ+ဏယ+အန္ဓီ] သက်ဝင်၍ယူကုန်၏။ အနုပ္ပဝိသန္ဓိတိ အပါ-ယမဂ္ဂံ ဗြဟ္မလောကမဂ္ဂသညာယ ဩဂါ-ဟယန္ဓိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၃။ (သီဋီ၊သစ်၊ ၂။၄၃၁-အလာ:တူပါဝိ၌ "ဩဂါဟန္ဓီ"ဟု ရှိသည်။)

ဩဂါဟသိ (ကြိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ)+သိ] (က) သက်ဆင်:-ဆင်:သက်-၏။ (၂) သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-၏၊ သက်ဝင်၍ ယူ၏။ ဩဂါဟတိ (က)(၂) ကြည့်။

ဩဂါဟယိ (ကြိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ)+ဏျိ] သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-ပြီ၊ သက်ဝင်၍ ယူပြီ။ ဩဂါဟတိ (၂) ကြည့်။

ဩဂါဟာပေန္ဓီ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဂဟ (ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ) +ဏာပေ+အန္ဓီ] ယူစေကုန်၏။ ဩဂ္ဂာမေန္ဓီ-ကြည့်။

ဩဂါဟီ (ကြိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ) +ဏျိ] သက်ဆင်:-ဆင်:သက်-ပြီ။ ဩဂါဟတိ (က) ကြည့်။

ဩဂါဟိ (ကြိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ) +ဏျိ] သက်ဆင်:-ဆင်:သက်-ပြီ။ ဩဂါဟတိ (က) ကြည့်။

ဩဂါဟိတ (တိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ)+တ။ ဩဂါဋ္ဌ-ကြည့်။] သက်ဝင်-ပူးဝင်-အပ်သော၊သူ။ ဩတိဏ္ဏော သာတ-ရူပေနာတိ မဓုရသဘာဝေန ရာဂေန ဩတိဏ္ဏော ဩဂါဟိတောဟု။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁ ၂၃။

ဩဂါဟိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ)+တဗ္ဗ] (က) သက်ဆင်:-ဆင်:သက်-အပ်သော။ (၂) သက်ဝင်-သက်ရောက်-သက်ဝင်၍ယူ-အပ်သော၊သူ။ **(က)** ဩဂါဟ^{3} (၁) ကြည့်။

(၁) အတက္ကာဝစရောတိ တက္ကေန အဝစရိတဗ္ဗော ဩဂါဟိတဗ္ဗော နု ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၉။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄ရ။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ရရ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ရ။ ဝဇိရ။၃၉ရ။)

ဩဂါဟိတုံ (ဗျ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ)+တုံ။ ဩဂါဋ္ဌ-ကြည့်။] (က) သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-ခြင်:ငှါ။ (၂) ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်:သိခြင်:ငှါ။ **(က)** တဒါ ဟိ သုပ-

ဗုဒ္ဓကုဋ္ဌ ပရိသပရိယန္တေ ... ပရိသမဇ္ဈေ ဩဂါဟိတုံ အဝိသဟန္တောဿ။ ဓမ္မပဒ၊၁။၃၀၂။ ဥဒါန၊၆။၂၅၈။ (-အဘိ၊၆။၁။၃၀၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၈။) **(၁)** ယာထာဝတော ဩဂါဟိတုံ အသက္ကုဏေ-ယျတ္တာ ဂမ္ဘီရာ။ မူလဋီ၊၂။၅၉။ ဩဂါဟိတုန္တိ ဉာဏေန ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ။ အနုဋီ၊၂။၆၈။

ဩဂါဟိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ)+တ္တာ] (က) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-၍။ (၂) သက်ဝင်-သက်ရောက်-ဝင်ရောက်-၍။ **(က)** နာဝံ အဘိရုဟိတ္တာ မဇ္ဈေ ဂင်္ဂါယ နဒီယာ သောတံ ဩဂါဟိတ္တာ။ မ၊၃။၂၁၃။ ဒီ၊၂။၁၄၄။ အဇ္ဈောဂါဠှောတိ ဩဂါဟိတ္တာ အနုပဝိသိတ္တာ ဋ္ဌတောဿ။ သာ ရတ္ထ၊၁။၂၅၂။ ပုရိသော ... ဂမ္ဘီရံ ဥဒက-ရဟဒံ ဩဂါဟိတ္တာ ဘိန္ဒေယ္ယ။ သံ၊၃။၃၂၂။ သော နာဂေါ ပေါက္ခရဏိံ ဩဂါဟိတ္တာ ပိဝိတ္တာ။ ဒီ၊ဋ၊၂။၂၉၄။

(၂) အာရမ္မဏဝသေန အမတံ နိဗ္ဗာနံ ဩဂါဟိတ္တာ တတ္ထ ပတိဋ္ဌိတာတိ အမ-တောဂဓာ။ အံ၊ဋ၊၃။၂၆၅-၆။ ဗုဒ္ဓမုနိ မဟာ-ဝနံ ဩဂါဟိတ္တာ ပဝိသိတ္တာတိ အတ္ထော။ အပါ၊ဋ၊ ။၁၃၃။ (-ဒီ၊ဋ၊၁။၃၉။ အံ၊ဋ၊၃။၂၈၂။ အဘိ၊ဋ၊ ။ ၁၃ ။ ဥဒါန၊ဋ။၃၉၃။ စရိယာ၊ ဋ။ ။ သာ ရတ္ထ၊ ။၃၁၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉။)

ဩဂါဟိသတိ (ကြိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ)+သတိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-လတ္တံ့။ ဩဂါဟတိ (က) ကြည့်။

ဩဂါဟီ (ထီ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ) +ဏ+ဏ္ဍိ (ဣတ္ထီ ပစ္စည်း)] ရေခိုး၊ရာရေကန်။ ဩဂါဟ^{3}-ကြည့်။

ဩဂါဟေ (ကြိ)[အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ) + ယျာမိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ရာ၏။ ဩဂါဟတိ (က) ကြည့်။

ဩဂါဟေတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ)+တဗ္ဗ] သက်ဝင်အပ်သော။ တဿ (တဿာ) ဂမ္ဘီရဉာဏေဟိ၊ ဩဂါဟေတဗ္ဗ-ဘာဝတော။ ဥဒါန၊ဋ။၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ။၁။ ထေရ၊ဋ၊၁။ ။ နေတ္တိ၊ဋ။ ။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဩဂါဟေတဗ္ဗဋ္ဌ (ပု) [ဩဂါဟေတဗ္ဗ+အတ္ထ] သက်ဝင်အပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော- သက်ဝင်အပ်-သောအနက်။ ဩဂါဟေတဗ္ဗဋ္ဌေန ဂမ္ဘီရံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ။၁၈၄။

ဩဂါဟေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟု။ ဂါဟူ) +တ္တာ] (၁) မြဲမြံစွာကိုင်ယူ၍၊ နှစ်၍။ (၂)(က) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-၍။ (၂) သက်ဝင်-သက်ရောက်-၍။

(၁) ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ... ဝစ္ဆတရိမ္ပိ ဩဂါဟေတ္တာ မာရေန္တိ။ ဝိ၊၃။ ၂ရ၉။ ဩဂါ-ဟေတ္တာ မာရေန္တိတိ အန္တောဥဒကေ ဒဠ္ဌ ဂဟေတ္တာ မာရေန္တိ။ ဝိ၊ဋ၊၃။၃၆၈။ (-သံ၊ ၂။၄၉၉။)

(၂)(က) အထ ခေါ သော နာဂေါ မန္ဒာကိနိံ ပေါက္ခရဏိံ ဩဂါဟေတ္တာ သောဏ္ဏာယ ဘိသဠ္ဆ မုဠာလိကဠ္ဆ အဗ္ဘု-ဟိတ္တာ။ ဝိ၊၃။၃၀၈။ (-ဝိ၊၄။၃၆၄။ မ၊၁။၁၁၀။

မ၂။၃၈။ သံ၁။၂၀၆။ အံ၂။၁၆၅။ အံ၃။ ၄၂၀။ အပ၂။၁၃၆။ နေတ္ထိ။၄၀။ ဝိ၁ဒ၂။ ၁၀၁။ ဝိ၁ဒ၃။၁၁၂။ အံ၁ဒ၃။၃။၃၅၀။ ခုဒ္ဒက၁ဒ္ဓ။၁၃၈။)

(၁) အာရမ္မဏ် ဩဂါဟေတွာ အနုပ-ဝိသိတ္တာ တိဋ္ဌတိတိ အဝဋ္ဌိတိ။ အဘိ၁ဒ္ဓ၁။၁၈၈။ (-အပ၂။၁၃၆။ မ၁ဒ္ဓ၂။၆၄။ အဘိ၁ဒ္ဓ၁။၂၉၄။ ဓမ္မ၁ဒ္ဓ၂။၄၂၂။ ဥဒါန၁ဒ္ဓ။၁၅၄။ စရိယာ၁ဒ္ဓ။၃၀၈။ ပေတ၁ဒ္ဓ။၂၆၉။ ဒီ၁ဋ္ဌ၁။ ၉၀။) အမတောဂဓမနုပ္ပတ္တန္ဒီ အမတံ နိဗ္ဗာနံ ဩဂါဟေတွာ အနုပ္ပတ္တံ။ ဓမ္မ၁ဒ္ဓ၂။ ၄၂၂။ သုတ္တနိ၁ဒ္ဓ၂။၁၉၀။

ဩဂါဟေတွာန (ကြိ၀ိ) [အ၀+ဂဟ(ဂါဟ။ ဂါဟူ။ ဂါဟ္ဟူ)+တွာန] သက်ဝင်၍။ တသ္မာတံ အ၀လမ္မိတ္တာ၊ ဩဂါဟေတွာန ပဋ္ဌပိ၊ နိကာယေ ဥပနိဿာယ။ ဥဒါန၁ဒ္ဓ။၂။ ဣတိ ဝုတ်၁ဒ္ဓ။၂။ နေတ္ထိ၁ဒ္ဓ။၂။

ဩဂါဋ (တိ) [အ၀+ဂဟ+တ။ (ဩဂါဟေတွာ-ကြည့်။) အ၀+ဂါဟူ (ဂါဟ္ဟူ) +တ။ ရူ။ဖ၂၁။ ဓာတ္တတ္ထသင်္ဂဟ။၉ဖ။ အ၀+ဂါဟ+တ။ မောဂ်၊ ၅။၁၄၈(သျ)။ မောဂ်၊ရ။၂၂၃။ အ၀ဂါဟ (သံ)] (၁)(က) သက်ဝင်-သက်ရောက်-အပ်သော။ (ခ) စူးဝင်အပ်သော။ (၂) နစ်မြုပ်သော။ (၃) အတွင်းဝင်-အကျုံးဝင်-သော။ (၄)(က) ဝင်-သက်ဝင်ကျရောက်-သက်ဝင်တည်နေ-သော။ (ခ) သက်ဝင်ဆင်ခြင်သော။

(၁)(က) သက်ဝင်-သက်ရောက်-အပ်သော။ တသ ဂမ္ဘီရဉာဏေဟိ၊ ဩဂါဋသ အဘိဏှသော။ နာနာနယဝိစိတ္တာသ၊ အဘိ-ဓမ္မသ အာဒိတော။ အဘိ၁ဒ္ဓ၁။၂။ အ၀-ဂါဟိယတေတိ ဩဂါဋော။ အဋ္ဌသာ၊ယော။ ရ။ (-သီ၁ဋ်၊သစ်၁။၂ဖ။ ဒီ၁ဋ်၊၁။၁ဖ။ ဒီ၁ဋ်၊၃။၅၈။ မ၁ဋ်၊၁။၁ဖ။ အံ၁ဋ်၊၁။၁၉။) ဩဂါ-ဋမိစ္ဆတ္တနိယာမ-လည်းကြည့်။

(၁) စူးဝင်အပ်သော။ တဏှာသင်္ခါ-တေန သလ္လေန ဩတိဏ္ဏော ဟဒယဗ္ဘန္တရေ ဩဂါဋော။ ထေရ၁ဒ္ဓ၂။၁၁၈။

(၂) နစ်မြုပ်သော။ မောဟနသို့ ပဂါ-ဋော ဩဂါဋော အဇ္ဈောဂါဋော။ မဟာနိ။ ၂၀။ ဩဂါဋောတိ ဟေဋ္ဌာဘာဂံ ပဝိဋ္ဌော။ မဟာနိ၁ဒ္ဓ။၈၂။ ပဂါဋ-လည်းကြည့်။

(၃) အတွင်းဝင်-အကျုံးဝင်-သော။ ဇတ္တာဝစရာတိ ... ယေ ဇတသို့ အန္တရေ ဩဂါဋာ ဟုတ္တာ စရန္တိ။ အဘိ၁ဒ္ဓ၁။၄၁ရ။ ပဋိသံ၁ဒ္ဓ၁။၂ဖ၉။ (-ဒီ၁ဒ္ဓ၁။၃၃၅။ ဥဒါန၁ဒ္ဓ။၂၅၉။ နေတ္ထိ၁ဒ္ဓ။၂၀၁။)

(၄)(က) ဝင်-သက်ဝင်ကျရောက်-သက်ဝင်တည်နေ-သော။ ယံ ပုရံ ဓတရဋ္ဌသ၊ ဩဂါဋံ ယမုနံ နဒီ။ ဇာ၂။၂၃၁။ ဩဂါဋန္ဒီ အနုပဝိဋ္ဌံ။ ဇာ၁ဒ္ဓ၊ရ။၄ဖ။ (ခ) သက်ဝင်ဆင်ခြင်သော။ ဩဂါဋဉာဏ-ကြည့်။

ဩဂါဋစိတ္တ (တိ) [ဩဂါဋ+စိတ္တ] သက်ဝင်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ဝိသယဗ္ဗတ္တေ နိဗ္ဗာ-နေ စ ဩဂါဋစိတ္တတာယ အဗဟိဂ္ဂတ-မာနသော။ ဝိမာန၁ဒ္ဓ။၁၉ရ။ (-အံ၁ဋ်၊၁။ ၁ဖ၀။)

ဩဂါဒ္ဓဥာဏ (နာ) [ဩဂါဒ္ဓ+ဥာဏ] သက်ဝင်ဆင်ခြင်သော ဉာဏ်။ တာပသော ဩဂါဒ္ဓ-ဥာဏဝသေန ရညော မတဘာဝံ ဥတ္တာ။ မဇ္ဈိ၊၃။၁၅၃။

ဩဂါဒ္ဓမိစ္ဆတ္တနိယာမ (တိ) [ဩဂါဒ္ဓ+ မိစ္ဆတ္တ နိယာမ] သက်ဝင်-သက်ရောက်-အပ်သော ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောသဘောရှိသည်ဖြစ်၍ (စုတိ၏အခြားမဲ့ဌာနအကျိုးပေးသည်၏ အစွမ်းဖြင့်) မြဲခြင်းရှိသော၊သူ။ ဩက္ကန္တနိယာမ-ကြည့်။

ဩဂိလတိ (ကြို) [အဝ+ဂိလ+အ+တိ] မျိုး၏။ ဧဝမေဝါယံ ပုစ္ဆာ နဂေါတမာ။ အယ-မေတ္ထ ဒေါသောတိ တံ အပုစ္ဆံ ကရောန္တော ဩဂိလတိ နာမ။ တထာ ပန အသ-ကွောန္တော နဩဂိလတိ နာမ။ မဇ္ဈိ၊၃။ ၄၈။

ဩဂိလိကာ (ထီ) [အဝ+ဂိလ+ဏ္ဍ+အာ (ဣတ္ထီ ပစ္စည်း)] မျိုအပ်သော(အမေးပုစ္ဆာ)။ (ပုစ္ဆာ၌ အပြစ်ကို မြင်သော်လည်း ပယ်ခြင်းငှါ မတတ်ကောင်းသဖြင့်-ပယ်၍မရ-မျိုချအပ်-သော အမေးပုစ္ဆာ)။ နဋ္ဌာ နိဂဏ္ဌာ ဩဂိလိကာဒိသမ္မတသေ ပဥ္ဍေ ဧကဝစ-နေန ဝိဒ္ဓံသိတတ္တာ။ မဇ္ဈိ၊၃။၄၈။

ဩဂိလိတုံ (ဗျ) [အဝ+ဂိလ+တုံ] မျိုခြင်းငှါ။ ဧဝံ ဝုတ္တေ ပူရဏော ကဿပေါ နေဝ သက္ခိ ဩဂိလိတုံ၊ နော သက္ခိ ဥဂ္ဂိလိတုံ။ မိလိန္ဒ။၅။ (-မဇ္ဈိ၊၃။၄၈။) (မိလိန္ဒ။ သျ-၌ "ထွေးအန်ခြင်းငှါ" ဟုပြန်ဆိုသည်။) နေဝ သက္ခိတိ ဥဂ္ဂိလိတုံ၊ နာ သက္ခိ ဩဂိလိတုံ။ မ၊၂။၅၅။ (-သံ၊၂။၅၀၈။) ဩဂိလိတုန္တိ ပုစ္ဆာယ ဒေါသံ ဒတ္တာ တံ ဟာရေတုံ အသက္ကောန္တော ဩဂိလိတုံ အန္တော ပဝေ-သေတုံ နဩဂိလိတုံ အန္တော ပဝေ-သေတုံ နာ သက္ခိတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၄၄။)

ဩဂိလိတုံ (ဗျ) [ဥ+ဂိလ+တုံ] ထွေးအန်ခြင်းငှါ။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩဂိလိတုကာမ (တိ) [ဩဂိလိတုံ+ကမု+ဏ] ထွေးအန်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊သူ။ ပုန ဝိပွရိသာရီ ဟုတ္တာ ဩဂိလိတုကာမဿပိ သဟသာ စေ ပဝိသတိ။ ဝဇိရ။၃၄ရ။ (သာ ရတ္ထ၊၃။၁ဝရ-၌ "မုခေ ပက္ခိပိတ္တာ ပုန ဝိပွဇိသာရီ ဟုတ္တာ ဆဋ္ဌေန္တဿ အရုစိယာ ပဝိသန္တေ" ဟု ရှိသည်။)

ဩဂုဏ္ဍန (နာ) [အဝ+ဂုဏ္ဍ+ယု။ ဓာတ္တတ္ထ။၉၈။] ဦးခေါင်းနှင့်တကွ ထက်ဝန်းကျင် ရစ်ပတ်ခြင်း၊ ဦးခေါင်းနှင့်တကွ-ရုံ-ခြုံ-ခြင်း။ ဩ-ဂုဏ္ဍနံ နကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။ ၂၉၁ရ။ ဩဂုဏ္ဍနန္တိ သသီသပါရုပနံ။ ဝိ၊ဝိ နိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၃၂ဝ။

ဩဂုဏ္ဍိ (ထီ) [အဝ+ဂုဏ္ဍ+ဏ္ဍ] ဦးခေါင်းနှင့်တကွထက်ဝန်းကျင်ရစ်ပတ်ခြင်း၊ ဦးခေါင်းနှင့်တကွ-ရုံ-ခြုံ-ခြင်း။ သဉ္ဇပါဟနာ ဆတ္တာ စ၊ ဩဂုဏ္ဍိ သီသံ ပါနီယံ။ ဝိ၊၄။၄၁ဝ။

ဩဂုဏ္ဍိက (တိ) [ဩဂုဏ္ဍိ+က။ ဩဂုဏ္ဍ+ဏ္ဍက] ထက်ဝန်းကျင်ရစ်ပတ်အပ်သော ဦးခေါင်းရှိသော၊သူ။ (ကြို၊ဝိ။) ဦးခေါင်းနှင့်တကွ-ထက်ဝန်းကျင်ရစ်ပတ်လျက်-ရုံလျက်-ခြုံ

လျက်။ ကေကောဝ ဩဂုဏ္ဍိုက် ကတ္တာ အ-ညာတကဝေသေန။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၁၀။ ယထာ စ အန္ဓေပုရိကာယော အကိုတာရကမတ္တံ ဒသေတ္တာ ဩဂုဏ္ဍိုက် ပါရုပန္ဒိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၅၅။ (ကခါ-၌ ဩဂုဏ္ဍိတ-ဟုရှိသည်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။)

ဩဂုဏ္ဍိတ (နာ) [အဝ+ဂုဍ+တ] (၁) ဦးခေါင်းနှင့်တကွ ထက်ဝန်းကျင် ရစ်ပတ်ခြင်း၊ ဦးခေါင်းနှင့်တကွ-ရုံ-ခြုံ-ခြင်း။ (တိ)(၂) ဦးခေါင်းနှင့်တကွ ထက်ဝန်းကျင် ရစ်ပတ်အပ်သော။ (ပါစိတ်၊ယော။) ဦးခေါင်းနှင့်တကွရစ်ပတ်သော။ (ကခါ၊မဟာဋီ။) ဦးခေါင်းနှင့်တကွ-ရုံ-ခြုံ-သော၊သူ။ (ကြိ၊ဝိ) ဦးခေါင်းနှင့်တကွ-ရုံ-ခြုံ-လျက်။ (၃) ထက်ဝန်းကျင် ရစ်ပတ်အပ်သော၊ ရုံ-ခြုံ-အပ်သော။ (၄) လိမ်းကျံအပ်သော၊ ရောပြွမ်းလိမ်းကျံ-ပေကျံ-သော။

(၁) ယထာ စ အန္ဓေပုရိကာယော အကိုတာရကမတ္တံ ဒသေတ္တာ ဩဂုဏ္ဍိတံ ပါရုပန္ဒိ။ ကခါ။၂၇၈။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

(တိ)(၂) နာ ဩဂုဏ္ဍိတော အန္ဓရယရေ ဂမိဿာမီတိ။ ဝိ၊၂။၂၄၇။ ဩဂုဏ္ဍိတောတိ သသီသံ ပါရုတော။ ကခါ။၂၈၀။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၁၆၄။ (-ဝိ၊သင်္ကာ။၂၃၄။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။ ၃၅၃။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။၁၅။) သသီသံ အဝဂုဏ္ဌယတိ ပရိဝေဌတီတိ ဩဂုဏ္ဍိ-တောတိ အာဟ "သသီသံ ပါရုတော"တိ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၃၄။ သသီသံ အဝဂုဏ္ဌတိ သံဝရတိ ပါရုပတီတိ ဩဂုဏ္ဍိတော။ ... သသီသံ အဝဂုဏ္ဌတိ ပရိဝေဌတီတိ ဩဂုဏ္ဍိတော။ ကခါ၊မဟာဋီ၊၄။၃၃၆။ နာ ဩဂုဏ္ဍိတေန အန္ဓရယရေ ဂန္ဓဗ္ဗံ။ ဝိ၊၂။၂၄၈။ (-ဝိ၊သင်္ကာ။၂၃၄။) ဩဂုဏ္ဍိတေနာတိ သ-သီသံ ပါရုတေန။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။ ၁၅။ (-ဝိ၊၄။၃ရ၃၊၃ဂ၁၊၃ဂ၆။ ဝိ၊၅။၄ရ၊ရ၅။)

(၃) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ (၄) ကေနာသီ ပံသုကူဋ္ဌိတာတိ ကေန ကမ္မေန သင်္ကာရပံသုဟိ ဩဂုဏ္ဍိတာ၊ သ-ဗ္ဗသော ဩကိဏ္ဏသရီရာ အဟူတိ အ-တ္ထော။ ပေတ၊ဌ။ဂ၀။ ပံသုမကိုတ(သံ၊ဌ၊ ၁။၂၆၃) လည်းကြည့်။

ဩဂုဏ္ဍိတသီသ (တိ) [ဩဂုဏ္ဍိတ+သီသ] ထက်ဝန်းကျင်-ရစ်ပတ်အပ်-ရုံအပ်-ခြုံအပ်-သော ဦးခေါင်းရှိသော၊ ဦးခေါင်းနှင့်တကွ ထက်ဝန်းကျင်ရစ်ပတ်သော၊ ဦးခေါင်းနှင့်တကွ-ရုံ-ခြုံ-သော၊သူ။ နာ ဩဂုဏ္ဍိတ-သီသဿ အဂိလာနဿ ဓမ္မံ ဒေသေဿာ-မီတိ ...၊ ဩဂုဏ္ဍိတသီသော နာမ သသီသံ ပါရုတော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၂။၂၆၆။ (-ဝိ၊၅။၅၃၊ ရ၈။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၆၉။ ကခါ။၃၄၊၂ဂ၆။) ဩ-ဂုဏ္ဍိတ် ပါရုပိတ် သီသံ အနေနာတိ ဩ-ဂုဏ္ဍိတသီသော။ ကခါ၊မဟာဋီ၊၄။၃၆၄။

ဩဂုဏ္ဍိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဂုဍ+တ္တာ] ထက်ဝန်းကျင်ရစ်ပတ်၍၊ ရုံ၍၊ ခြုံ၍။ အထ ခေါ ဝေရဟစ္စာနိဂေါတ္တာ ပြာဟ္မဏီ ... ဥစ္စေ အာ-သနေ နိသီဒိတ္တာ သီသံ ဩဂုဏ္ဍိတ္တာ အာ-ယသ္မန္တံ ဥဒါယိ ဇေတဝေါစ။ သံ၊၂။၃၃၈။

ဩဂုမ္ဘီယတိ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ +ဂုဖိ+ယ+တေ။ ဓာတ္တတ္ထ။၁၀၁။] ထက်ဝန်းကျင်မှ ရစ်ပတ်အပ်၏၊ ရစ်ပတ်ဖွဲ့ချည်၏။ (ကျောင်းနံရံကို ပတ်၍ ချည်၏။ သျှ။) တေန ခေါ် ပန သမယေန ဝိဟာရာ စမ္မဒ္ဒေဟိ ဩဂုမ္ဘီယန္တိ။ ဝိ၊၃။၂၈၃။ ဩဂုမ္ဘီယန္တီတိ ဘိတ္တိဒဏ္ဍကာဒီသု ဝေဌေတ္တာ ဗန္ဓန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၀။

(ဘာသာ၊ဋီ-၌ "အဝ+ဂုဖိ-ဓာတ်၊ ဗန္ဓန အနက်"ဟု မိန့်ဆိုသည်။ စလင်း၊ဂ်၊၂။၅၃၄-၅-၌" အဝ ရှေးရှိသော ဂုပ ဓာတ်၊ ဗ ပစ္စည်း၊ ဣအာဂုံ၊ ယပစ္စည်း" ဟုမိန့်ဆိုရ၊ ဩဂုမ္ဘီယန္တိ=နံရံ အတံ အစရှိသည်တို့၌ ရစ်ပတ်၍ ဖွဲ့ချည်သောအားဖြင့် စောက်ရှောက်အပ်ကုန်၏။ (သဒ္ဒတ္ထ။) နံရံ အတံ အစရှိသည်တို့၌ ရစ်ပတ်၍ ဖွဲ့ချည်အပ်ကုန်၏။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) ဟု မိန့်ဆိုသည်။) အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဩဂုမ္ဗေတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ဂုဖိ+တ္တာ] ခါ၍။ (ဋ္ဌ။) ဖျက်ဆီး၍။ (ဋီ။) ကထိနသာလာယ တိကစုဏ္ဏံ ပရိပတတိ ။ပ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဩဂုမ္ဗေတ္တာ ဥလ္လိတ္တာဝလိတ္တံ ကာတုံ။ ဝိ၊၄။၂၅၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။) ဩဂုမ္ဗေတ္တာ ဥလ္လိတ္တာဝလိတ္တံ ကာတုန္တိ ဆဒနံ ဩမုနိတ္တာ ယနဒဏ္ဍကံ ကတ္တာ အန္တောစေဝ ဗဟိ စ မတ္တိကာယ လိမ်ိတုန္တိ အ-တ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ ဩဂုမ္ဗေတ္တာတိ တိ-ကာဒီ ဝိဒ္ဓံသေတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၆။

(ဝိ၊၄-တွင် သီ၊သျှ-မူတို့၌ "ဩဂုမ္ဗေ-တ္တာ"ဟုရှိသည်။ ဂုမ္ဗေတ္တာ=ပေါင်းစု၍- ဟု ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ တိ၊ပိ၊ဓာန်၊ဖ။ဂ၅-၌ လာသည်။ "ဩဂုမ္ဗေတ္တာ=အဝ+ဂုပ+ဗ+ဏ+တ္တာ"ဟု ဓာတ်ပစ္စည်းခွဲ၍ "ဖျက်ဆီး၍" ဟု အနက်ပေးရမည်။)

ဩဂုဟ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဩဂုဟ မည်သော မြွေ။ ဩဂုဟာ အဇဂရာ စ၊ ဝသန္တိ တဋ္ဌာကေ တဒါ။ အပါ၁။၁၈။ အပါဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဂရ။

ဩဂ္ဂစ္ဆတိ (ကြို) [အဝ+ဂမု+အ+တိ] အောက်သို့သက်ဆင်း၏။ နိမ့်ဆင်း-နိမ့်ကျ-ဝင်-၏။ သကလာ ဟိ မဟာပထဝီ တဒါ ဩဂ္ဂစ္ဆတိ, ဥဂ္ဂစ္ဆတိ စ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၃။)

ဩဂ္ဂတ (တိ) [အဝ+ဂမု+တ] (၁) အောက်သို့သက်ဆင်း-လျှောကျ-သော။(၂) ကင်းသော။ (၁) ဩဂ္ဂတေ သူရိယေ ဧကော အဒုတိယော ပတ္တစီဝရမာဒါယ ... တဿ ယက္ခဿ ဘဝနံ ပါဝိသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀ရ။) (၂) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩဂ္ဂတတ္တ (တိ) [ဩဂ္ဂတ+အတ္တ] ကင်းသော-စိတ်-ဝိညာဏ်-ရှိသော၊ သေသော၊သူ။ နဩဂ္ဂတတ္တဿ ဘဝန္တိ မိတ္တာ(ပေတ။၁၈၁) တိ အပဂတဝိညာဏဿ မတဿ မိတ္တာ နာမ နဟောန္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀၄။

ဩဂ္ဂန္ဓာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ဂမု+တ္တာ] အောက်သို့-သက်-ကျ-ဆင်း၍။ တံ စက္ကရတနံ ... မဟာသမုဒ္ဒသလိလံ ယောဇနမတ္တံ ဩဂ္ဂန္ဓာ အန္တောသမုဒ္ဒံ ဥဘောသု ပဿေသု ဝေဌ-

ရိယမဂၢိဘိတ္တိ ဝိယ ပရမဒဿနီယံ ဟုတ္တာ တိဋ္ဌတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၆ရ။

သြဂ္ဂယ် (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဂဟ+တ္တာ] သက်ဆင်း၍၊ အတွင်းသို့ဝင်၍။ သြဂ(ဂ္ဂ)ယ် (၁) ကြည်။

သြဃ၁ (ပု) [အဝ+ဟန+ရ။ အဝယဝံ ကတ္တာ ဗျပိယတိ ဂစ္ဆတီတိ သြယော။ ဓာန်၊ဌိ။ ၆၂၉။ အဝ+ဟန+ကို။ သြဟညတိ ဧတေ-နာတိ သြယော။ မောဂ်၊၅။၁၀၀။ အဝ+ဟန+ရ။ ကစ္စည်း၊သုတ္တ။၅၃ရ။ ဥစ+ယဉ်။ ဥ-စျတေ သြယော။ စိန္တာမဏိ၊ဌီ။၁၅၊၃၉။ ဥစ+ဏ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ အဝ+ဟရ+ရ။ ဝိဘာဝိနီ။ သြယ (သံ)]

(၁) ရေအလျဉ်။ (က) ရေစီးကြောင်း။ (၁) ကန်ဘောင်ကို လျှံတက် စီးဆင်းသွားသော ရေအလျဉ်။ (၂) မျှားပြားသော (တရား)။ (၃) အပေါင်း။ (၄) ဝင့်ဆင်းရဲ၌ သတ္တဝါတို့ကို-နှစ်မြုပ်စေတတ်-နှစ်မြုပ်တတ်-သောတရား၊ သြယတရား။ (၅) ကူး-ကူးမြောက်-ခြင်းငှါ မတတ်ကောင်းသောတရား။ (၆) သံသရာဟူသောသမုဒ္ဒရာ၊ သံသရာဝဲသြယ။ (၇) အစုအပုံ။

(၁) ရေအလျဉ်။ **(က)** ရေစီးကြောင်း။ ယတြ ဟိ နာမ ဧကျကမတ္တေသုပိ သြ-ယေသု ပဝတ္တမာနေသု၊ ဝိ၊၃။၄၀၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၆၊၃၃၅၊၃၃ရ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ရ၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၂၊၁၃။) အောက်ပုဒ်(၂)(က) လည်းကြည့်။

(ခ) ကန်ဘောင်ကိုလျှံတက်စီးဆင်းသွားသော ရေအလျဉ်။ ယဉ္စ ဧလံ တဠာကံ ဂဟေတုံ နာ သက္ကောတိ၊ အဇ္ဈောတ္ထရိတ္တာ ဂစ္ဆတိ၊ တံ "သြယော"တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဝ၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅ရ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ရဝ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂။ နိတိ၊ ဓာ။၉၃။

(၂) မျှားပြားသော (တရား)။ သြယ-မတရိ။ သံ၊၁။၁။ သဗ္ဗောပိ စေသ အဝ-ဟနနဋ္ဌေန ရာသဋ္ဌေန စ သြယောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ရာသဋ္ဌေနာတိ မဟန္တဋ္ဌေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။

(၃) အပေါင်း။ ကာမောယာဒေါ သမူ-ဟသ္မိံ၊ သြယော ဝေဂေ ဧလသ စ။ ဓာန်။၉၄ရ၊(-၆၂၉။) သြယဝန။ ဧနောယ (ဒီ၊၃။၁၆၂)တို့လည်းကြည့်။

(၄) ဝင့်ဆင်းရဲ၌ သတ္တဝါတို့ကို-နှစ်မြုပ်စေတတ်-နှစ်မြုပ်တတ်-သောတရား၊ သြယတရား။ စတ္တာရော သြယာ ကာမော-ယော ဘဝေါယော ဒိဋ္ဌောယော အဝိဇ္ဇော-ယော၊ ဒီ၊ဋ္ဌ။၂၃၁။ (-သံ၊၁။၁၉၄၊ သံ၊၂။ ၃ရ၁၊၄၅၂။ သံ၊ဋ္ဌ။၅ရ၊ဝ၂ဝ။ အံ၊ဋ္ဌ။၅၂ဝ၊ ပဋိသံ။၂၆။ ဓမ္မ။၁ရ။ သုတ္တနိ။၂၈၂။ ထေရ။ ၂၃၉၊၃ရ၁။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃ရ၄။ စူဠနိ။ရရ။ နေတ္တိ။ ၆။) သြယာတိ ဝဋ္ဋသ္မိံ သတ္တေ သြဟနန္တိ သြသီဒါပေန္တိတိ သြယာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ဝ၆။ သြယာနန္တိ ဇေ္ဌ ဒုရုတ္တရဏဋ္ဌော သြယ-ဋ္ဌော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁၁၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁ဝ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊

၁။၁၆၂။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၃၂။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၈၃။ ထေရ၊ဌ၊၁။၂၃၈။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၃၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။၃၀၄။ စူဠနိ၊ဌ။၂၂-၂၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၅၃။ နေတ္တိ၊ဝိ။၆၀။) ယသ သံဝိဇ္ဇန္တိ၊ တံ ဝဋ္ဋ-သို့ယေဝ ဩဟနန္တိ ဩသီဒါပေန္တိတိ ဩ-ယာ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၉၁။ ယသ္မာ ပန အာသဝါ ဧဝ ပရိဗုဒ္ဓါ ဝဋ္ဋသို့ ဩဟနန္တိ ဩသာ-ဒေန္တိတိ ဩယာတိ ဝုစ္စန္တိ။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၀၁။

ကာမောယ၊ ဘဝေါယ၊ ဒိဋ္ဌောယ၊ အဝိ-ဇ္ဇောယ ဟု "ဩယ"လေးပါးရှိသည်။ ကာမ ဂုဏ်ငါးပါးဌာနတပ်မက်သောရာဂသည် ကာမော ယမည်၏၊ ရူပဘဝ, အရူပဘဝတို့ဌ တပ်မက်သောရာဂသည်လည်းကောင်း၊ စျာန်ဌ နှစ်သက်တပ်မက်သော စျာနနိကန္တိကသည် လည်းကောင်း ဘဝေါယမည်၏၊ (၆၂) ပါ-သော ဒိဋ္ဌိသည် ဒိဋ္ဌောယမည်၏၊ သစ္စာ လေးပါးကို မသိခြင်းမောဟသည် အဝိဇ္ဇော ယ မည်၏၊ ဖြစ်ရာဌာန တရားကိုယ်အား-ဖြင့် လောဘမူစိတ်(၈)ခုဌ ရှိသော လောဘ သည် ကာမောယမည်၏၊ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပွယုတ် စိတ်လေးပါးဌရှိသော လောဘသည် ဘဝေါ ယ မည်၏၊ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ်စိတ်လေးခု ရှိသော ဒိဋ္ဌိသည် ဒိဋ္ဌောယ မည်၏၊ အကု သိုလ်စိတ် (၁၂)ပါးဌ ရှိသော မောဟသည် အဝိဇ္ဇောယ မည်၏၊ ထိုတရားအားလုံး-သည် အောက်သို့ နစ်စေတတ်, နှစ်မြှုပ်-တတ်သောအနက်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ မျှားပြားကြီးမားသော အထု အစုဟူသော အနက်ကြောင့်လည်းကောင်း ၊ ညှဉ်းဆဲ-တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ဩယ-မည်သည်။ ထိုတရားများသည် မိမိအလို-သို့ လိုက်ပါလာသော သတ္တဝါတို့ကို ငရဲ-စသော အောက်ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ ရောက်စေ-သည်။ တနည်းအားဖြင့် အထက်နိဗ္ဗာန်-သို့ သွားခွင့်မပေးဘဲ အောက် ကာမ, ရူပ, အရူပဘုံဌသာ ဖြစ်စေသည် ရောက်စေ-သည်၊ ဤသို့ အောက်သို့ နစ်စေတတ်, နှစ်မြှုပ်တတ်, ရောက်စေတတ်သော အ-နက်ကြောင့် ဩယမည်သည်။ ဩယ မည်-သော မျှားပြားသော ကိလေသာထု, ကိလေသာအစုသည် အဝိစိမှစ၍ အထက်-ဘဝဂ်တိုင်အောင် ပျံ့နှံ့နေသည်၊ ဤသို့ မျှား-ပြားသောအထု အစုဟူသောအနက်ကြောင့်-လည်း ဩယမည်သည်။ သံ၊ဌ၊၁။ ၁၆-၇။ အား-ကြီးလာသော"အာသဝ"တရားတို့ ပြန့်-ပြော တိုးပွားလာလျှင် "ဩယ"ဟုခေါ်ရ-သည်။ နေတ္တိ။၉၆။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၀၁။ အောက်-ပုဒ်လည်းကြည့်။

(၅) ကူး-ကူးမြောက်-ခြင်းငှါ မတတ်-ကောင်းသော(တရား)။ ဩယဌ-ကြည့်။

(၆) သံသရာ ဟူသော သမုဒ္ဒရာ၊ သံသရာဝဲဩယ။ ဧဝံ ဝိမုတ္တော ဥဒတာရိ ဩယံ။ အတိဏ္ဏပုဗ္ဗံ အပုနဗ္ဘဝါယာ(ဥဒါန။ ၁၇၀)တိ ဧဝံ ... ဣမံ စတုဗ္ဗိဓံ ဩယံ သံသာရမဟောယမေဝ ဝါ အပုနဗ္ဘဝါယ-အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနာယ ဥဒတာရိ။ ဥဒါန၊ဌ။၃၂၉၊ (-၃၃၂။ မ၊၃။၅၂။ သံ၊၁။၅၁၊ ၂၁၆။) တာရေဟိ ဩယာ မဟတာ သု-ဒုတ္တရာ။ ထေရ။၃၅၉။ သုဒုတ္တရတော မဟန္တတော သံသာရမဟောယတော မံ

တာရေဟိ။ ထေရုဒ္ဒ၊၂။၄ရ၅။ (–မ၊ဌ၊၄။၄၄။ သံ၊ဌ၊၁။၃၀၂။ အံ၊ဌ၊၂။၂၅၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၅၂။) (ရ) အစုအပုံ။ ဩယသဒ္ဒ–ကြည့်။

ဩ၁ (ပု) [ဩယ+ဂ] (၁) ရေအလျှဉ်ရှိသော၊ နက်ရှိုင်းကျယ်ပြန့်သော ရေအလျှဉ်ရှိသော (မြစ်၊သမုဒ္ဒရာ)။ (၂) ရေအလျှဉ်နှင့်တူသော တရား။ (က) ဩယလေးပါး။ (၁) ကိလေသာ။

(၁) ယော တံ့ ဧဝံ ဂတေ ဩယေ၊ အပ္ပမေယ္ယေ မဟဏ္ဏဝေ။ ဇာ၊၂။၁ဖ၀။ ဧဝံ ဂတေတိ ဧဝရူပေ ဂမ္ဘီရေ ဝိတ္ထတေ မဟာသမုဒ္ဒေ။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။၄ဖ။ ဒီပံဝေါယေ မဟဏ္ဏဝေ။ ဇာ၊၂။၂ရ၃။ ဒီပံဝေါယေတိ ဒီပံဝ ဩယေ။ ... ဘိန္နနာဝါနံ ဩယေ အဏ္ဏဝေ ပတိဋ္ဌံ အလဘမာနာနံ ဒီပံ ဝိယ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁၄၄။ ဩယနဒီ–လည်းကြည့်။

(၂)(က) ဩတ္ထရိတ္ဘာ ဟရဏတော, ဩဟနနတော ဝါ ဟေဋ္ဌာ ကတ္ဘာ ဟနနတော ဩသီဒါပနတော "ဩယော"တိ ဝုစ္စတိ၊ ဇလပ္ပဝါဟော။ ဧတေ စ သတ္တေ ဩတ္ထရိတ္ဘာ ဟနန္တာ ဝဋ္ဋသို့ သတ္တေ ဩသီဒါပေန္တာ ဝိယ ဟောန္တိတိ ဩယသဒိသတာယ ဩယာ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၁၈–၉။ သတ္တသခ်ါရေ ဩတ္ထရိတ္ဘာ အဇ္ဈောတ္ထရိတ္ဘာ အဘိဘဝိတ္ဘာ ဟေဋ္ဌာ ဟရတီတိ ဩယော။ ... အတ္တနိ ပတိတေ သတ္တသခ်ါရေ ဟေဋ္ဌာ ကတ္ဘာ ဟနတိ ဩသီဒါပေတီတိ ဩယော။ ... ဇလပ္ပဝါဟော ဥဒကသောတော ဩယော နာမာတိ ဝုစ္စတိ။ ... ဩယသဒိသတာယာတိ ဧတေန ဩယာ ဝိယ ဩယာတိ ဥပမာနတ္ထံ ဒဿေတိ။ မဂၢိမဋ္ဌ။၂။၂၃၂–၃။ သံသာရမဟာသာဂ–ရပတ္ထိဟနနတော ဩယာ ဝိယ ဩယာ။ ဝတာရုဒ္ဒီ၊၂။၃၅၂။ (၁) တေ ဒုတ္ထရံ ဩ–ယမိမံ တရန္တိ။ သံ၊၁။၂၁၀။ ဣဒံ ဒုတ္ထရံ ကိလေသောယံ တရန္တိ။ သံ၊ဌ၊၁။၂ရ၉။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၃၁၀၊)

ဩယဂါဠ္ဆက (ပု) [ဩယ+ဂါဠ္ဆက] ဩယတရားတို့၏ (သဒ္ဒါအနက်အားဖြင့်) ပန်းခိုင်ကဲ့သို့ ဆက်စပ်တည်နေသော ဒုက်အပေါင်း၊ ဩယဂါဠ္ဆက။ ဩယဂါဠ္ဆကေ ယဿ သံဝိဇ္ဇန္တိ၊ တံ ဝဋ္ဋသို့ယေဝ ဩဟနန္တိ ဩသီဒါပေန္တိတိ ဩယာ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၉၁။

ဩယဂ္ဂဟဏ (နာ) [ဩယ+ဂဟဏ] ဩယသဒ္ဒါ။ ဩယဂ္ဂဟဏေန စ သမုဒယသစ္စံ ဂဟိတံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၅ရ။

ဩယဋ္ဌ (ပု) [ဩယ+အတ္ထ] ခဲယဉ်းသဖြင့် ကူးမြောက်အပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော–ကူးမြောက်ခြင်းငှါ မတတ်ကောင်းသည်၏ အဖြစ်ဟူသော–အနက်သဘော၊ ဩယ၏ အနက်သဘော။ ဩယာနန္တိ ဇတ္ထ ဒုရုတ္တရဏ–ဌော ဩယဋ္ဌော။ သံ၊ဌ၊၃။၆၄။ ဒုရုတ္တရ–ဏဋ္ဌောတိ ဥတ္တရိတုံ အသက္ကုဏေယျဘာ–ဝေါ ဩယဋ္ဌော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၉။

ဩယတမ (ပု) [ဩယ+တမ] ဩယလေးပါး ဟူသောအမိုက်အမှောင်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩယတမဂ (တိ) [ဩယတမ+အဂ] ဩယ

လေးပါးဟူသော အမိုက်အမှောင်ကို လွန်သောကြောင့်။ သြသရကာနိ ဝိနေယျ သြ-ဃတမ' ဂါ။ သုတ္တနိ။၃၆၂။ ပဋိသံ၊၂။၂။၄၄။ တာနိ စ ဘဂဝါ ဝိနေယျ ဝိနယိတ္တာ သြဃတမ' ဂါ သြဃတမံ သြဃန္ဒကာရံ အဂါ အတိက္ကန္တော။ " သြဃန္ဒမဂါ"တိပိ ပါဌော။ သြဃာနံ အန္ဒံ အဂါ။ သုတ္တနိ၊၂။၂။၁၅၈။ သြဃတမဂါတိ သြဃန္ဒကာရ-မတိက္ကန္တော။ သြဃန္ဒမဂါတိ ဝါ ပါဌော၊ သြဃာနံ အန္ဒမဂါတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဂ။ ၂၄၅။ သြဃာတိဂ-လည်းကြည့်။

သြဃတရ (တိ) [သြဃ+တရ] သြဃလေးပါးမှ လွန်မြောက်-သြဃလေးပါးကို ကူးမြောက်-ပြီးသောသူ။ ဒကွေမောဃတရံ နာဂ်။ ဒီ၊၂။၂၀၉။ တေသံယေဝ သြဃာနံ တိဏ္ဏတ္တာ သြဃတရံ အာဂုံ အကရဏ-တော နာဂ်။ ဒီ၊၆၊၂။၂၈၅။

သြဃတရဏ (နာ) [သြဃ+တရဏ] (၁) သြဃတရဏသုတ်။ (၂) သြဃလေးပါး-မှ-ကို-လွန်မြောက်ကြောင်း-ကူးမြောက်ကြောင်း-အကျင့်။ (၃) သြဃလေးပါး-မှ-ကို-လွန်မြောက်-ကူးမြောက်-ခြင်း။

(၁) ဓမ္မံ ပစ္စက္ခာမိတိ ... သံယုတ္တ-နိကာယံ၊ သြဃတရဏံ၊ အဂ္ဂုတ္တရနိကာယံ။ ဝိ၊၆၊၁။၂၁၆။ တဒနန္တရံ သံယုတ္တနိကာယော စက္ကပေယ္ယာလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ သြ-တရဏာ အန္တရဓာယတိ။ ဒီ၊၆၊၃။၈၂။ မ၊ ၆၊၄။ ၈၁။ (၂) အသဒ္ဓါ သြဃတရဏံ အသဒ္ဓဟန္တော နု ပကၖန္ဒတိ။ သံ၊၆၊၁။၃၀၂။ သုတ္တနိ၊၆၊၁။၂၂ရ။ သြဃတရဏန္တိ သြဃ-တရဏပဋိပတ္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၃။ (-သုတ္တနိ၊ ၆၊၂။၄၁။)

(၃) သြဃသဿ နိတ္ထရဏာ အက္ခာ-တာတိ သြဃတရဏံ ကထိတံ၊ တတိယ-ဇ္ဈာနံ ပါဒကံ ကတ္တာ ဌိတဘိက္ခုနော သြ-ဃနိတ္ထရဏာ ကထိတာ။ မ၊၆၊၄။၄၄။ (-မ၊ဋီ၊၃။၂၅ရ။)

သြဃတရဏပဋိပတ္တိ (ထီ) [သြဃတရဏ+ပဋိပတ္တိ] သြဃလေးပါး-မှ-ကို-လွန်မြောက်ကြောင်း-ကူးမြောက်ကြောင်း-အကျင့်။ အ ထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဃတရဏမုခ (နာ) [သြဃတရဏ+မုခ] သြဃလေးပါး-မှ-ကို-လွန်မြောက်-ကူးမြောက်-ခြင်းကို အဦးအစပြုခြင်း။ အထသ ဘဂဝါ အတ္တာဓီနမေဝ ကထံကထာပ-မောက္ခံ သြဃတရဏမုခေန ဒသေန္တော "နာဟ"န္တိ ဂါထမာဟ။ သုတ္တနိ၊၆၊၂။၃၀ရ။ စူဠနိ၊၆။ ၂၆။

သြဃတရဏသုတ္တ (နာ) [သြဃတရဏ+သုတ္တ] သြဃတရဏသုတ်။ (သံ၊၁။၁-၂။ သံ၊၆၊ ၁။၁-၁၉။) တသ ဝဂ္ဂေသု သဂါထာဝဂ္ဂေါ အာဒိ၊ သုတ္တေသု သြဃတရဏသုတ္တံ။ သံ၊ ၆၊၁။၃။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၂ရ။)

မြတ်စွာဘုရားရှင် ဇေတဝန်ကျောင်းဌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် မာနခက်ထန်၍ မိမိ ကိုယ်ကို ပညာရှိဟု မှတ်ထင်နေသော နတ်သားတစ်ယောက်သည် "ငါသည် သြဃကို

လည်းသိ၏။ သြယကို ဘုရားရှင် ကူးမြောက်ပြီးသည်ကိုလည်း သိ၏၊ အဘယ်သို့သော အကြောင်းတရားဖြင့် ကူးမြောက်သည်ကိုမူ မသိ၊ ငါသိသည်ကားမျှား၍ မသိသည်ကားနည်း၏" စသည်ဖြင့် ကြံလျက် မြတ်စွာဘုရားရှင်ထံသို့ ချဉ်းကပ်၍ "အရှင်ဘုရား အဘယ်သို့သော အကြောင်းဖြင့် သြယကို ကူးမြောက်ပါသနည်း"ဟု မေးမြန်း လျှောက်ထားသည်။ ဘုရားရှင်က "ညစ်နွမ်းသော အဝတ်သည် ဆိုးရေနှင့်မထိုက်တန်သကဲ့သို့ ဤနတ်သားသည် မာနကို မပယ်ပါက ဒေသနာကို ခံယူခြင်းငှါ မထိုက်တန်၊ မာနကို နှိပ်ကွပ်လျက် နှိမ့်ချသော စိတ်ဖြင့် မေးမြန်းမှသာလျှင် ထင်စွာဟောကြားတော်မူမည်" အောက်မေ့တော်မူ၍ "နတ်သား-မရပ်တည်ဘဲ အားမထုတ်ဘဲ သြယကို ကူးမြောက်တော်မူ၏" ဟု ဖြေတော်မူသည်။ ထိုအခါ နတ်သားအား "ပြင်ပ ပကတိ ရေအလျှဉ်ကို ကူးသောသူသည် ရပ်သင့်သောနေရာ၌ ရပ်, အားထုတ်သင့်သော နေရာ၌ အားထုတ်လျက် ကူးရ၏။ အောက်အဝီစိမှ အထက်ဘဝဂ်တိုင်အောင် ပျံ့နှံ့တည်နေသော ကိလေသာ ရေအလျှဉ် ရေထုကြီးကို မရပ်တည်ဘဲ အားမထုတ်ဘဲ ကူးမြောက်၏-ဟု ဘုရားရှင် အဘယ် အကြောင်းကြောင့် ဟောပါသနည်း" ဟု အကြံဖြစ်၍ ထိုတရားတော်၏ အနက်သဘောကို မသိသဖြင့် မာနကို ခိုးနှိမ်ကာ "အရှင်ဘုရား အဘယ်သို့လျှင် မရပ်တည်ဘဲ အားမထုတ်ဘဲ သြယကို ကူးမြောက်လွန်မြောက်ပါသနည်း၊ တပည့်တော် သိရှိနားဝင်အောင် ဟောကြားတော်မူပါ"ဟု တောင်းပန်သည်။ ဘုရားရှင်က "ငါသည် ရပ်တည်နေသောအခါ နစ်၏၊ အားထုတ်သောအခါ မျှောပါ၏။ သို့ဖြစ်၍ မရပ်တည်ဘဲ အားမထုတ်ဘဲ သြယကို ကူးမြောက်သည်"စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ —ကိလေသာအစွမ်းဖြင့် ရပ်တည်နေသောအခါ သံသရာရေ အလျှဉ်၌ နစ်မြုပ်၏၊ အဘိသင်္ခါရကံ အစွမ်းဖြင့် အားထုတ်သောအခါ သံသရာ ရေအလျှဉ်၌မျှောပါ၏၊ ထို့ကြောင့် ရပ်တည်နေခြင်း, အားထုတ်ခြင်း၌ အပြစ်မြင်၍ မရပ်တည်ဘဲအားမထုတ်ဘဲ သြယကို ကူးမြောက်သည်-ဟု ဆိုလိုသည်။ ဒေသနာ၏ အဆုံး၌ထိုနတ်သားသည် သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုရသည်။ (အကျယ်ကို-သံ၊၁။၁-၂။ သံ၊၄၊၁။၁-၁၉-ကြည့်။)

သြယတရကာကာရ (ပု) [သြယတရက+အာကာရ] သြယလေးပါး-တို့မှ-တို့ကို-လွန်မြောက်-ကူးမြောက်-ပုံ အခြင်းအရာ။ နိဒါနမဿာ ဒေဝတာယ သြယာတရကာ-ကာရသ ယာထာဝတော အနုဝေဗောဓော။ သံ၊ဋီ၊၁။၅၅။

သြယတရကူပါယ (ပု) [သြယတရက+ဥပါယ] သြယလေးပါး-တို့မှ-တို့ကို-လွန်မြောက်-ကူးမြောက်-ကြောင်း အကျင့်နည်းလမ်း။ အညေပိ ယေ ဣမံ ဒေသနံ နိဿာယ သြယတရကူပါယံ ပဋိပဇ္ဇန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၅၅။

သြယတိဏ္ဍ (တိ) [သြယ+တိဏ္ဍ] သြယလေး

ပါး-တို့မှ-တို့ကို-လွန်မြောက်-ကူးမြောက်-ပြီးသောဃသူ။ ပဋ္ဌသဂါတိဂေါ ဘိက္ခု၊ သြယ-တိုက္ကောတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊၁။၃။ ဓမ္မ။၆၆။ ထေရ။၂၂၃၊၃၁၂။ (-ဒီ၊၂။၂၀၉။ သံ၊၁။ ၁၄၄။ သုတ္တနိ။၄၀ရ။) စတ္တာရောယေ တရိ-တ္တာ ဌိတတ္တာ သြယတိုက္ကံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၊၁၉၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ရ၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ရရ။)

သြယတိုက္ဆမုခ (နာ) [သြယတိုက္က+မုခ] သြယ-လေးပါး-တို့မှ-တို့ကို-လွန်မြောက်-ကူး-မြောက်-ခြင်းကို အဦးအစပြုခြင်း။ အထ-ဿ ဘဂဝါ သြယတိုက္ကမုခေန ဇာတိဇရာ-တိက္ကေ ဒသေန္တော တတိယံ ဂါထမာဟ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁ဝ။

သြယန (နာ) [(၁) အဝ+ဟန+ယု။ (၂) အဝ+ ယန] (၁) ဝင့်ဆင်းရဲ၌ သတ္တဝါတို့ကို-နှစ်မြှုပ်-နစ်မြှုပ်စေ-ခြင်း။ (၂) အောက်၌-တွဲလဲကျခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော-တခဲ-နက်၏အဖြစ်-တခဲနက်ဖြစ်ခြင်း-စုပုံနေခြင်း။ အောက်သို့ တန်းလန်းလျှောကျလျက် ပုံနေ-သော အစုအပုံ။

(၁) သြယနိ(နီ)ယ-ကြည့်။ (၂) သာ-တံ သာလံ အနုပရိဟရိတ္တာ ဥပရိ ဝိဌဘိ-ကရေယျ၊ ဥပရိ ဝိဌဘိ ကရိတ္တာ သြယနံ ဇနေယျ။ မ၊၁။၃ရ၁။ သြယနံ ဇနေယျာတိ ဟေဋ္ဌာ ယနံ ဇနေယျ၊ ဥပရိ အာရုယှ သကလံ ရုက္ခံ ပလိဝေဌိတ္တာ ပုန ဟေဋ္ဌာ ဘဿမာနာ ဘူမိံ ဂကျောယျာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၁။ သြယနန္တိ ဟေဋ္ဌတော သြလ-မ္ဗနဟေတုဘူတံ ယနဘာဝံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၁။

သြယနဒီ (ထီ) [သြယ+နဒီ] ရေအလျှဉ်ရှိ-သော-ရေစီးနေသော-မြစ်။ သန္ဒမာနံ နာမ သြယနဒီ ဥဒကဝါဟကမာတိကာသု ဥဒကံ။ ကခ၊ဋီ၊သစ်။၁၄၁။

သြယနိတ္ထရက (ထီ၊နာ) [သြယ+နိတ္ထရက] သြယလေးပါးမှ-ထွက်မြောက်-ထုတ်ဆယ်-ကယ်တင်-ခြင်း၊ ဥယျာမော စေသော သြ-ယနိတ္ထရကာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ တပ္ပရိ-ယာပနံ နာမ နိဿာယ သြယနိတ္ထရကာ ဘဂဝတာ အက္ခာတာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅ရ။

သြယနိတ္ထရကတ္ထ (ပု) [သြယနိတ္ထရက + အတ္ထ] သြယလေးပါးမှထွက်မြောက်ခြင်း-အကျိုး။ တရကာယာတိ မဟာဇနသ-သြယနိတ္ထရကတ္ထာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ သြယ-နိတ္ထရကတ္ထာယာတိ စတုရောယနိတ္ထရက-တ္ထာယ ဓမ္မံ ဒေသေတိ၊ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂။

သြယနိ(နီ)ယ (တိ) [သြယန+ကိက (ဣယ)။ အဝဟနနံ သြယနံ၊ သြယနေန နိယုတ္တာ သြယနိယာ။ ဘာသာ၊ဋီ။ သြယ+အနိယ။ မဓု။] (၁) သြယလေးပါးတို့သည် (အာရုံပြု-၍) လွန်မြောက်အပ်-ကျူးလွန်ကျော်နင်း-အပ်-သော၊ သြယလေးပါးတို့၏ အာရုံ-ဖြစ်သော။ (၂) နှစ်တတ်-နစ်မြှုပ်စေတတ်-ညှဉ်းဆဲတတ်-သော။ (၁) သြယနိယာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။ရ။ သဗ္ဗံ ရူပံ နာ ဟေတု၊ ... သြယနိယံ။ အဘိ၊ဓ။၁၄၅။ သြယေဟိ အတိက္ကမိတဗ္ဗာ သြယနိယာ၊ သြယာနံ

အာရမ္မဏမှာ ဧဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဌ၊ ၁။၉၁။ တေနာတိက္ကမတိတိ ဧတံ ဓာတ္ဌတ္ထံ ဂဟေတ္တာ ဩဃနိယာတိ ပဒသိဒ္ဓိ ကတာ။ မူလဋီ၊၁။၅၄။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၅။ အနုဋီ၊ ၁။၆၀။) ဩဃနိယတောတိ ဩဃယေဟိ အာရမ္မဏံ ကတ္တာ အတိက္ကမိတဗ္ဗတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၆၀။ သင်္ဂဟကာရမတေ ဂန္ဓ-ဓာတုတော ကိတန္တော အနိယပစ္စယော၊ ဋီကာကာရမတေ ဂန္ဓနတော တဒ္ဓိတန္တော ကိကပစ္စယော၊ တေသု ဒ္ဒိသု အတ္ထေသု ကိတန္တော ယုတ္တတရော၊ "ဂန္ဓနာ ဓမ္မာ၊ ဂန္ဓနိယာ မမ္မာ"တိ အဝုတ္တတ္တာ။ ဩဃနိ-ယာတိ ဧတေသ ဩဃယေဟိ အတိက္ကမိတဗ္ဗာတိ ဣမိနာ အတ္ထေန ကထံ ပဒသိဒ္ဓိ ကတာတိ အာဟ "တေနာတိက္ကမတိ"-တိအာဒိ။ ... အတိက္ကမတိတိ ဧတ္ထ တိပစ္စ-ယော ဓာတုပ္ပကာသကော၊ ယထာ "က-ရောတိသ ကရဓာတုသာ"တိ၊ ... "သရ-ဘေဟိ မိဂေဟိ အတိက္ကမိတဗ္ဗာ ပဗ္ဗတရာဇိ သရဘနိယာ" တိ ဝိယ။ နာမဓာတု ဝိယ ဟေတံ ကိတန္ခံ မဟာပဒေသသုတ္တေန သာဓေတဗ္ဗံ၊ ကေစိ ပန တဒ္ဓိတန္တန္တိ ဝဒန္တိ၊ တံ ဝိစာရေတဗ္ဗံ။ မဓု။၁၂၀-၁။

(ဣ) မဓုဋီကာအလို-ဩဃသဒ္ဒါသည် "ဩဃလေးပါးတို့သည် ကျူးလွန်ကျော်နင်း ခြင်း" အနက်ရှိသောနာမဓာတ်ကဲ့သို့သော သဒ္ဒါဖြစ်သည်၊ ယင်းနောင်သုတ်ကြီးဖြင့် အနိယပစ္စည်းသက်၍ "ဩဃနိယာ"ဟု ရုပ်ပြီးသည်။ အဌသာလိနီ၊ပြည်၊သျ၊၁။၃၂၁-၌ ဩဃနောင် ဣပစ္စည်းသက်ပြီးမှ အနိယ ပစ္စည်းသက်-ဟုလာသည်။) (၂) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩဃနိယဩဃ (ပု) [ဩဃနိယ+ဩဃ] နစ်မြုပ်စေတတ်သော-နှစ်တတ်သော-ညှဉ်းဆဲတတ်သော-ရေအလျဉ် ၀ဲဩဃ-ဩဃတရား။ တတ္ထ၀ါတိ ဩဃနိယဩဃယေသု။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၇။

ဩဃန္ဓ (ပု၊နာ) [ဩဃ+အန္ဓ] ဩဃလေး-ပါးတို့၏ အဆုံး။ ဩဂတမဂ-ကြည့်။

ဩဃန္ဓကာရ (ပု) [ဩဃ+အန္ဓကာရ] ဩဃ-လေးပါးဟူသော အမိုက်အမှောင်။ ဩဃ-တမဂ-ကြည့်။

ဩဃပဋိသုတ္တ- ဧမ္ဗ၊ခါဒကပရိဗိုဇ်သည် အရှင်-သာရိပုတ္တရာအား ဩဃတရားကိုလည်း-ကောင်း, ထိုဩဃကို စွန့်ပယ်နိုင်ကြောင်း-အကျင့်လမ်းကိုလည်းကောင်း မေးလျှောက်-သောကြောင့် ဩဃလေးပါးကိုလည်းကောင်း၊ ထိုဩဃကို စွန့်ပယ်ကြောင်းဖြစ်သော-မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတရားကိုလည်းကောင်း ဟော-ကြားသောသုတ်ဖြစ်သည်။ အကျယ်ကို သံ၊ ၂။၄၅၂-ကြည့်။

ဩဃပထ (ပု) [ဩဃ+ပထ] ရေအလျဉ်ဖုံး-လွှမ်းသောလမ်း။ တေသဉ္စ အတ္ထံ အဝိနိ-စ္ဆိနိတ္တာ၊ နိ ဗုဒ္ဓတိ ဩဃပထံ၀ ဆန္ဒံ။ ဇာ၊၂။၂၄၀။ အတ္ထံ အဝိနိစ္ဆိနိတ္တာ အာဂ-၀သေနေ၀ ဥဂ္ဂဏ္ဏန္တော တံ အတ္ထံ ဥဒ-ကောဃေန ဆန္နမဂ္ဂံ ဝိယ နိ ဗုဒ္ဓတိ။ ဇာ၊ဌ၊ဂ။၆၆။

ခြေဃပါသ (ပု) [ခြေယ+ပါသ] (၁) ကိုလေသာ ရေအလျှဉ်, ကိုလေသာ ကျော့ကွင်း။ (၂) ခြေယလေးပါး, ရာဂကျော့ကွင်း။ **(၁)** ခြေယပါသော သမ္ဘူဟတော။ အဘိ၊က။၊ရရ။ (-ထေရ။၃၁ရ။) ခြေယပါသောတိ ကိုလေ-သောယော စေဝ ကိုလေသပါသော စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။ **(၂)** ခြေယပါသော (ထေရ။၃၁ရ)တိ ... စတ္တာရော ခြေယာ, ... ဧဝံဝုတ္တော ရာဂပါသော စ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅ဖ။

ခြေဃပုဏ္ဏ (တိ) [ခြေယ+ပုဏ္ဏ] ရေအလျှဉ်ဖြင့် ပြည့်သော။ ယတာ မဟာရာဇ မဟာဂင်္ဂါယ ခြေယပုဏ္ဏာယ သူစိပါသံ သမ္ဘုဇံ ကရေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉ဖ။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃ရ။)

ခြေယဝန (နာ) [ခြေယ+ဝန] (သစ်ပင်) အပေါင်းဖြင့် ပြည့်စုံသော တော။ နာဂရုက္ခ-တိရိဋ္ဌ ဘုဇပတ္တ လောဒ္ဒ စန္ဒနောယဝနေ ကာဠာဂရု။ ဇာ၊ ၂။၁၁၅။ ခြေယဝနေတိ ဧတေသံ ခြေယေန ယဇာယ သမန္နာ-ဂတဝနေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅ ၂။

ခြေယဝိပွယုတ္တ (တိ) [ခြေယ+ဝိပွယုတ္တ] ခြေယလေးပါးနှင့် မယှဉ်သော။ ခြေယဝိပွယုတ္တာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။၊ရ။

ခြေယဝေပုလ္လ (နာ) [ခြေယ+ဝေပုလ္လ] ခြေယလေးပါး၏ ပြန့်ပြော တိုးပွားခြင်း။ တသ ဣမေ စတ္တာရော အာသဝါ ဝေပုလ္လတော ခြေယာ ဘဝန္တိ၊ ဣတိ အာသဝဝေပုလ္လာ ခြေယဝေပုလ္လံ။ နေတ္တိ။၉ဖ။

ခြေယသံသီဒန (တိ) [ခြေယ+သံသီဒန] ခြေယလေးပါးဌ် နစ်မြုပ်တတ်သော။ ခြေယသံ-သီဒနော ကာယော အနုသယဇာလမော-တ္ထတော၊ ထေရ။၃၀၄။ ခြေယသံသီဒနောတိ ခြေယနိယဘာဝေန ကာမောယာဒီသု စတူသု ခြေယေသု သံသီဒနကော၊ ... တေသံ ဇာလေန ခြေတ္ထတော အဘိ-ဘူတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။

ခြေယသဒ္ဒ (ပု) [ခြေယ+သဒ္ဒ] ခြေယ-သဒ္ဒါ။ မဟာဥဒကောယောတိအာဒီသု ရာသဒ္ဒော ခြေယ-သဒ္ဒေါ။ သံဇီ၊၁။၄ဖ။

ခြေယသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ခြေယ+သမ္ပယုတ္တ] ခြေယလေးပါးနှင့် ယှဉ်သော။ ခြေယ-သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။၊ရ။

ခြေယာတက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ခြေယာတက မည်သူ။ ဣမသ္မိံ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ကော-သလဇနပဒေ ခြေယာတကဿ နာမ ဒလိဒ္ဒြာဟ္ဝကဿ ဓီတာ ဟုတ္တာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၁၄။

ခြေယာတိဂ (တိ) [ခြေယ+အတိဂ။ ခြေယ+ အတိ+ဂမု+ကို] ခြေယလေးပါးကို-လွန်မြောက်-ကျူးလွန်ကျော်နင်း-သော၊သူ။ ခြေယာတိဂံ ပုဒ္ဓုမကာမမာဂမ်။ သုတ္တနိ။ ၄၄၄။ စူဠနိ။၁ဖ။ ခြေယာတိဂန္တိ ခြေယာတိဂံ ခြေယံ အတိက္ကန္တံ သမတိက္ကန္တံ ဝီတိဝတ္တန္တိ ခြေယာတိဂံ။ စူဠနိ။၁၄ ၂။

ခြေယုတ္တရက(နာ) (တိ) [ခြေယ+ဥတ္တရက(နာ)] (၁) (မိကျောင်း မကရ်းစသည်တို့ဖြင့် မြွမ်း

သော) ရေအလျှဉ်ကို မကြောက်မရွံ့ မဆုတ်မနစ် ကူးခပ်ဝံ့သောသူ။ (ပြည်သူ့။) (၂) ဩယလေးပါးကို-လွန်မြောက်-ကူးမြောက်-ကြောင်းဖြစ်သော။ (၁) သဒ္ဒဟနလက္ခဏာ သဒ္ဓါ။ ... ပက္ခဒ္ဒနရသာ ဝါ ဩယုတ္တရကော ဝိယ။ အဘိဒ္ဒေါ၁။၁၆၃။ မဟာနိ၊ဌ။၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၂။၉၄။ (၂) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩဃုတ္တရနုပါယ (ပု) [ဩယုတ္တရန+ဥပါယ] ဩယလေးပါး-မှ-ကို-လွန်မြောက်-ကူးမြောက်-ကြောင်းဖြစ်သော နည်းလမ်း။ အယံ အရိယမဂ္ဂေါ မယ္ပံ ဩယုတ္တရနုပါ-ယော။ သံ၊ဋီ၂။၃၂၉။

ဩဃုဋ္ဌ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဩယုဋ္ဌလူမျိုး။ (မြန်မာပြန်။) ဩယုဋ္ဌာ မေယလာ ဗဟူ။ ... အာဂစ္ဆန္တိ မမ ယရံ။ အပ၊၁။၄၂၁။

ဩစရက (တိ) [အဝ+စရ+ဏ္ဍ] (၁) (အိမ်) အတွင်းသို့ ဝင်တတ်သော၊ အိမ်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်စုံစမ်း၍ (ခိုးယူရန်)-ပြောကြားတတ်-လက်ထောက်ချတတ်-သော၊သူ။ (၂) (သူတပါးကို သတ်ဖြတ်ခြင်းစသော) ယုတ်ညံ့သောအမှုကိုပြုတတ်သော၊သူ။ (၃) စုံစမ်းထောက်လှမ်းသော၊သူ၊ သူလျှို၊ စုံထောက်။

(၁) ဩစရကော နာမ ဘဏ္ဍံ ဩစ-ရိတ္တာ အာစိက္ခတိ "ဣတ္ထန္နာမံ ဘဏ္ဍံ အဝ-ဟရာ"တိ။ ဝိ၊၁။၆၅။ ဩစရတီတိ ဩစ-ရကော၊ တတ္ထ တတ္ထ အန္တော အနုပဝိသ-တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဩစရိတ္တာတိ သ-လ္လက္ခေတ္တာ၊ ဥပဓာရေတ္တာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၁၂၂၀။

(၂) ဥဘတောဒဏ္ဍကေန စေပိ ဘိ-က္ခဝေ ကကစေန စောရာ ဩစရကာ အ-ဂ်မဂ်ါနိ ဩကန္တေယ်ျ (ဩက္ကန္တေယ်ျ)။ မ၊၁။၁၈၁၊၂၄၃၊၂၄ရ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၄၃။ သုတ္တ-နိ၊ဌ၊၁။၁၀။ ထေရ၊ဌ၊၂။၁၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၉၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၈၆။ ဩစရကာတိ အဝစရကာ၊ ဟေဋ္ဌာစရကာ၊ နိစကမ္မကာရကာတိ အတ္ထော။ မ၊ဌ၊၂။၈။ ဩစရကာတိ ပရူပယာတဝသေန ဟိနက-မ္မကာရိနော။ မ၊ဋီ၊၂။၈၂။ ဩစရကာ လာ-မကာစာရာ ပါပပုရိသာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၅။

(၂)(၃) ဧတေ ဘန္တေ မမ ပုရိသာ စရာ ဩစရကာ ဇနပဒံ ဩစရိတ္တာ အာဂစ္ဆန္တိ (ဂစ္ဆန္တိ)။ သံ၊၁။ရ၉။ ဥဒါန။၁၅ရ။ ဩစရကာတိ ဟေဋ္ဌာစရကာ၊ ... ဩစရိ-တ္တာတိ အဝစရိတ္တာ ဝိမံသိတ္တာ၊ တံ တံ ပဝတ္တိ ဥတ္တာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဌ၊၁။၁၃ရ။ ဟေဋ္ဌာစရကာတိ အဝစရကာ။ ယေ အနု-ပဝိသိတ္တာ ပရေသံ ရဟသ္သဝိမံသနဝသေန ပဝတ္တာ၊ တေသု ဩစရကဝေါဟာရောတိ ဝုတ္တံ "စရာ ဟိ"တိ အာဒိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁ရ၂။ ဩစရကာတိ ဟေဋ္ဌာစရကာ၊ စောရာ ဟိ ပဗ္ဗတမတ္ထကေန စရန္တာပိ ဟေဋ္ဌာစရကာဝ နိဟီနကမ္မတ္တာ။ အထ ဝါ ဩစရကာတိ စရပုရိသာ။ ဩစရိတ္တာတိ အဝစရိတ္တာ ဝိမံသိတ္တာ၊ တသ္မိံ တသ္မိံ ဒေသေ တံ တံ ပဝတ္တိ ဥတ္တာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဌ။၃၀၃။

ဩစရကကထာ (ထီ) [ဩစရက+ကထာ] အိမ်အတွင်း၌ဝင်တတ်သော-အိမ်အတွင်းသို့ဝင်ရောက်စုံစမ်း၍ ခိုးယူစေတတ်သော-

သူကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်သော စကား။ ဩစရ-ကကထာယံ ... သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၉၄။

ဩစရကကမ္ဘ (နာ) [ဩစရက+ကမ္ဘ] (၁) အိမ်အတွင်းဦးဝင်တတ်သော-အိမ်အတွင်းသို့ဝင်ရောက်စုံစမ်း၍ (ခိုးယူရန်)-ပြောကြားတတ်-လက်ထောက်ချတတ်-သောသူတို့၏အမှု။ (၂) ယုတ်ညံ့သောအမှုကိုပြုသူတို့၏အမှု။ (၃) သူလျှိုတို့၏အမှု။ **(၁)(၂)(၃)** ဒုတေယျ ဩစရကကမ္ဘာဒိကေ သဗ္ဗသို့ ပါပဓမ္မေ ... နာ ဝါယမေယျ။ ဥဒါန၊ဌ။၃၀၃။ ဩစရက-လည်းကြည့်။

ဩစရကဝေါဟာရ (ပု) [ဩစရက+ဝေါဟာရ] ဩစရက-ဟူသော-အမည်-အခေါ်အဝေါ်။ ဩစရက(၂)(၃)ကြည့်။

ဩစရက (နာ) [အဝ+စရ+ယု] ယုတ်ညံ့သောအမှု။ အနုတ္တာဝဟတော "ဩစရက"နှင့် လဒ္ဓ-နာမကတ္တာ အည် အကုသလကမ္မံ နိ-ဿာယ နာ ဧဝေယျ။ ဥဒါန၊ဌ။၃၀၃။

ဩစရတိ (ကြို) [အဝ+စရ+အ+တိ] (၁) လာ၏။ (၂) အတွင်းသို့ ဝင်တတ်၏။ **(၃)** ဧဝံ ဟိ နော သုတ္တေ ဩစရတိ(မ၊၂။ ၁ရ၀)တိ ယသ္မာ အမှာကံ သုတ္တေ ဧဝံ အာဂစ္ဆတိ။ မ၊ဌ၊၃။၁၄၈။ **(၂)** ဩစရက(၁) ကြည့်။

ဩစရိတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+စရ+တ္တာ] စူးစမ်း၍။ ဩစရက (၃) ကြည့်။

ဩစရိယမာန (တိ) [အဝ+စရ+ယ+မာန] သက်ဝင်စေအပ်-သက်ဝင်-သော (တရား-စကား)။ တေသံ သုတ္တန္တိကေသု ဩစရိ-ယမာနံ (ဩဝဒိယမာနံ။က။) နာ သမေ-တိတိ လိခိတံ။ ဝဇိရ။၁၅ရ။

ဩစိတ[၁] (တိ) [အဝ+စိ+တ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချူ-ဆွတ်ခြော-အပ်သော။ အညတရော ဘိက္ခု ပုပ္ပါရာမံ ဂန္တွာ ဩစိတံ ပုပ္ပံ ပဗ္ဗမ-သကဋ္ဌနကံ ထေယျစိတ္တော အဝဟရိ။ ဝိ၊ ၁။ရရ။ (-အဘိ၊ဌ၊၂။၃၂၃။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၄၄။)

ဩစိတ[၂] (တိ) [ဥ+စိ+တ] (၁) ဟွားစီးစေအပ်-တိုးဟွားစေအပ်-ဆည်းပူးအပ်-သော၊ သူ။ (၂) ပြည့်-ပြည့်စုံ-သော၊သူ။ **(၁)** တံ တံ ဥတိပရိဗျုဋ္ဌံ၊ နာနာရတနမောစိတံ။ ဇာ၊၁။၂၃၈။ နာနာရတနမောစိတန္တိ နာနာ-ရတနေဟိ ဩစိတံ သဗ္ဗိတံ ဗဟုရတန-သဗ္ဗယံ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၃၉။ ပရေသံ အသုခေါ-စိတ(ဇာ၊၁။၂၄၃)နှင့် ဧဝံ သန္တေ ... အသုခံ ဒုက္ခံ ဩစိတံ ဝမိတံ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၅၉။

(၂) အဗ္ဘာဝသံ ဝိဇိနိတ္တာ၊ အနန္တရတ-နောစိတံ။ ဇာ၊၂။၁၂ရ။ အနန္တရတနောစိ-တန္တိ နာနာရတနေဟိ ဩစိတံ ပရိပုဏ္ဏံ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၈၈။ ကူဋာဂါရဝရောစိတ(ဇာ၊၂။ ၁၉၆)နှင့် ဝရကူဋာဂါရေဟိ ဩစိတံ သမော-စိတံ၊ ဝမိတန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၄၉။ (-ဇာ၊၁။၃၈၅။ ဇာ၊ဌ၊၆။၃၂၆၊၃၂ရ။)

ဩစိတတ္တ (နာ) [ဩစိတ+တ္တ] ဆည်းပူးအပ်-တိုးဟွားစေအပ်-သည်၏အဖြစ်။ ဩစိတတ္တာ ဟုတ္တာနု၊ သံသရာမိ ဘဝေသွဟံ။ အပ၊ ၂။၁၉၂၊၂၀၆။ ထေရီ၊ဌ။၃၈၅၅။

ဩစိတ္ထ (တိ) [ဩစိတ+အတ္ထ] ဆည်းပူး အပ်-တိုးပွားစေအပ်-ပြည့်စုံ-သော အကျိုးစီးပွားရှိသော၊သူ။ (ပွားစည်းတိုးတက်သော စည်းစိမ်ဥစ္စာနှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဇာ၊သျှ။) လဗ္ဘာ ပိယာ ဩစိတတ္ထေန ပစ္ဆာ။ ဇာ၊၁။ ၁၄ရ။ ဇာ၊၂။၁၄၄။ ပိယာ နာမ ဝိသယ-ဝသေန စေဝ ပုညေန စ ဩစိတတ္ထေန ဝမ္ပိတတ္ထေန ဒိဋ္ဌမမေ့ စေဝ ပရတ္ထ စ ဒေဝမနုဿသမ္ပတ္တိ ပတ္တာ သက္ကာ လဒ္ဓုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၄၀။ လဗ္ဘာ ပိယာ ဩစိတတ္ထေန ပစ္ဆာတိ ဩစိတတ္ထေန ဝမ္ပိတတ္ထေန ယသ-သမ္ပတ္ထေန ပုရိသေန ပစ္ဆာ ပိယာ နာမ သက္ကာ လဒ္ဓုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၄။

ဩစိတျ (နာ) [ဥစိတ+ဏျ။ ဩော်စိတျ (သံ)] သင့်လျော်ခြင်း၊ အသင့်ယုတ္တိ၊ အသင့်ယုတ္တိရှိခြင်း။ (အပြောနှင့်အလုပ် ညီညွတ်ခြင်း, ရှေးအကြောင်းပြ စကားနှင့် နောက်အကျိုးတရားတို့ ညီညွတ် ဆီလျော်ခြင်း, ရှေ့နောက်-မဆန့်ကျင်ခြင်း-ညီညွတ်ခြင်း, မိမိဂုဏ်ကို အလွန်အကျူး မပြောဆိုခြင်း, မ ပလွှား မဝါကြွားခြင်း-စသည်တို့ဖြစ်သည်။ ထို ဩစိတျကို လောကဝေါဟာရအားဖြင့် သိရသည်။)

ဩစိတျံ နာမ ဝိညေယျံ၊ လောကေ ဝိချာတမာဒရာ။ အလက်ံ၊ဂါထာ။၁၀၄။ ဩစိတျံ ဥစိတဘာဝေါ။ အလက်ံ၊ဋီ။၁၃၁။ ဩစိတျာ(ဂန္ဓာဘရဏ၊ဂါထာ။၁၆)တိ ယုတ္တိယာ၊ ဥပပတ္တိတောတိ အတ္ထော။ ဂန္ဓာဘရဏ၊ဋီ၊သစ်။ ၅၃၂။ (ဇာလိနီ၊ဂါထာ။၉ရ-လည်းကြည့်။)

ဩစိတျဟီန (နာ) [ဩစိတျ+ဟီန] အသင့်ယုတ္တိ-အသင့်ယုတ္တိရှိခြင်း-မှ ယုတ်လျော့ခြင်း၊ အသင့်ယုတ္တိမရှိခြင်း။ အပက္ကမော-စိတျဟီနံ။ အလက်ံ၊ဂါထာ။၂၀။ ဥစိတ-ဘာဝဿ ပရိဟီနတ္တာ ဩစိတျဟီနံ နာမ။ အလက်ံ၊ဋီ၊သစ်။၄၂။ ဧဝံ အတ္တာပ္ပသံသ-နတော ဥစိတတာယ ပရိဟာနိတိ ဩစိ-တျဟီနံ နာမ။။ အလက်ံ၊ဋီ၊သစ်။၉၃၊ (-၄၂၊၉၂၊၁၃၂။)

ဩစိတျဟီနတာပတ္တိ (ထီ) [ဩစိတျဟီနတာ+အာပတ္တိ] ဩစိတျဟီန-အပြစ်-ဒေါသ-သို့ ရောက်ခြင်း၊ ဩစိတျဟီနဒေါသသင့်ခြင်း။ (စာပေအဖွဲ့အနွဲ့တို့၌- အပြောနှင့် အလုပ် မညီညွတ်ဘဲ အပြောတစ်မျိုး, အလုပ်တစ်မျိုး ဖြစ်နေခြင်း၊ ရှေးအကြောင်းပြစကားနှင့် နောက်အကျိုးပြစကားတို့ ဆီလျော်မှုမရှိခြင်း၊ မိမိဂုဏ်ကို အလွန် အကျူး ပြောဆို ပလွှား ဝါကြွားခြင်း-စသည်တို့ပါဝင်နေမှု ဩစိတျဟီနဒေါသ သင့်သော စာပေဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ဆိုရေးရှိသဖြင့် အမှန်အတိုင်း ပြောဆိုရေးသားရာတို့၌ "ဩစိတျဟီနဒေါသ" မသင့်ပါ။)

သဂုဏာနာဝိကရဏေ၊ ကာရဏေ သတိ တာဒိသေ။ ဩစိတျဟီနတာပတ္တိ၊ နတ္ထိ ဘူတတ္ထသံသိနော။ အလက်ံ၊ဂါထာ။၁၀၃။ ဩစိတျဟီနတာယ အာပတ္တိ ပါပုဏနံ သ-မ္ဘဝေါ နတ္ထိ။ အလက်ံ၊ဋီ၊ဟောင်း။၁၃၁။ ဩစိတျဟီနတာပတ္တိ ဩစိတျဟီနသင်္ခါ-တသ ဒေါသသာပတ္တိ နတ္ထိ။ အလက်ံ၊ ဋီ၊သစ်။၁၃၁၊ (-၄၂၊၉၂၊၉၃၊၁၃၂။)

ဩစိတျဟီနဒေါသ (ပု) [ဩစိတျဟီန+ဒေါသ] အသင့်ယုတ္တိ-အသင့်ယုတ္တိရှိခြင်း-မှ ယုတ်လျော့ခြင်းဟူသော အပြစ်၊ အသင့်ယုတ္တိ မရှိခြင်းအပြစ်။ ဧဝံ အစွန္ဒဥစိတပယောဂေန ဩစိတျဟီနဒေါသော နိရာကတော။ အလ ကၧာ၊ဌီ။၁၃၃။

ဩစိတျသမုလ္လာသဝေဒီ (တိ) [ဩစိတျသမုလ္လာသ+ဝိဒ+ကီ] အသင့်ယုတ္တိဖြင့် ဆိုလိုသောအနက်၏ ထွန်းလင်းတောက်ပသည်ကို သိသော၊ အသင့်ယုတ္တိရှိစွာ ထွန်းပြတတ်သည်ကို သိသော၊သူ။ တတောစိတျ-သမုလ္လာသဝေဒိနာ ကဝိနာ ပရံ။ အလကၧာ၊ဂါထာ။၃၃၈။ ဩစိတျသမုလ္လာသဝေဒိနာ ဥစိတဘာဝေန ဝတ္တမိစ္ဆိတတ္ထသ ဥဒ္ဒိပ-နေသေဝ အနုရူပပွကာရေန ဣဋ္ဌတ္ထသ သမုလ္လာသနံ ဒိတ္တိ ဇာနန္တေန ကဝိနာ ... ဩစိတျေန သမုလ္လာသောတိ စ, တံ ဝိဇာ-နာတိ သီလေနာတိ စ ဝိဂ္ဂဟော။ အလ ကၧာ၊ဌီ၊သစ်။၃၂၀။

ဩစိနက (တိ) [အဝ(ဥ)+စိ+နာ+ကွ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-တတ်သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဩစိနကဝါတ (ပု) [ဩစိနက+ဝါတ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-တတ်သော လေ။ ဩစိနက-ဝါတော ပုပ္ပါနိ ဩစိနိတ္တာ ပါတေတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ အပ၊ဌ၊၁။၁ရ၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၅၅။

ဩစိနတိ — ဩစိနာ(နဲ)တိ-ကြည့်။

ဩစိနန (နဲ) [အဝ+စိ+နာ+ယု] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-ခြင်း။ ကုလဒူသနတ္ထာယ ဩစိ-နနေ ပုပ္ပဂဏနာယ ဒုက္ကဋပါစိတ္တိယာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၀၂။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃ရ၀။)

ဩစိနန္တ (တိ) [အဝ+စိ+နာ+အန္တ။ ထီ-ဌ် ဩစိနန္တီ။] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-လုယက်-တတ်သော၊သူ။ ဗဟူနိ ပန ပုပ္ပါနိ ဧကပ-ယောဂေနေဝ ဩစိနန္တော ပယောဂဝသေန ကာရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၀၂။ (-မ၊ဌ၊၂။ ၃၁၆။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၃၂။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၄။) တသာ တဝ ဧဝံ ပစနန္တီယာ ဩစိနန္တီယာ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၁။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။၃၄၁။ မ၊ဌ၊၁။၂၄၀။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၄၄။) ပုပ္ဖာနိ ဩစိနန္တေသု(ဝိ၊ဝိ နိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၁၀၂၆)တိ ကုသုမာနိ လုန-နေ့သု။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဌီ၊၁။၄၀၉။

ဩစိနန္တီ (ကြိ) [အဝ+စိ+နာ+အန္တီ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချူ-ဆွတ်ချေ-ကုန်၏။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဩစိနာ(နဲ)တိ (ကြိ) [အဝ+စိ+နာ+တိ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချူ-ဆွတ်ချေ-၏။ မာလာဝစ္ဆံ ရောပေတိပိ၊ ... ဩစိနာတိပိ ဩစိနာ-ပေတိပိ။ ဝိ၊၁။၂၈၁။ (-ဇာ၊ဌ၊၃။၂၁။) ဩ-စိနာပနေ ကုလဒူသနတ္ထာယ သကီ အာ-ဏတ္တော ဗဟုမ္ပိ ဩစိနတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၀၂။ **ဩစိနန္တီ**—ဝိ၊၁။၂ရ၄။ ဝိ၊၄။၂၂။ ဝ၀ီရ။၆၂။ **ဩစိနာသိ**—ဇာ၊ဌ၊၃။၂၁။ **ဩစိနာမိ**—ဇာ၊၁။၃၃၂။ အပ၊၁။၃၁၆။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၄၄။ **ဩစိနိ**—ဇာ၊ဌ၊၆။၂၀၈။ **ဩစိနိတ္ထ**—အ ဘိ၊ဌ၊၂။၃၂၃။ မဟာနိ၊ဌ။၃၅၂။ **ဩစိနိသ**

နွဲ—ဝိ၊၁။၂ရရ။ **ဩစိနိဿာမိ**—အံ၊ဌ၊၂။၁၁ဖ။

ဩစိနာပန (ထီ၊နဲ) [အဝ+စိ+နာ+ကာပေ+ယု] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-စေခြင်း။ ဩစိနာ-(နဲ)တိ-ကြည့်။

ဩစိနာပေတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+စိ+နာ+ကာပေ + တဗ္ဗ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-စေအပ်သော။ ပါနီယဝါသတ္ထိကေန သာမဏေရံ ဥက္ခိပိတ္တာ ဩစိနာပေတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၁။

ဩစိနာပေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+စိ+နာ+ကာပေ+တိ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-စေ၏။ မာလာဝစ္ဆံ ရောပေတိပိ၊ ... ဩစိနာပေ-တိပိ။ ဝိ၊၁။၂၈၁။ **ဩစိနာပေဿန္တိ**—ဝိ၊၁။၂ရရ။

ဩစိနာပေန္တ (တိ) [အဝ+စိ+နာ+ကာပေ+အန္တ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-စေသော၊သူ။ အာဇီဝတ္ထာယ ပဏ္ဏနိဝါပအာဒီနိ ဂါဟာ-ပေန္တေ ဖလာနိ ဩစိနန္တေ ဝါ ဩစိနာ-ပေန္တေ ဝါ ဝတ္တာဗ္ဗမေဝ နတ္ထိ။ အံ၊ဌ၊၃။၃ရ။

ဩစိနာပေဿန္တိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+စိ+နာ+ကာပေ+သန္တိ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-စေကုန်လတ္တံ့။ ဩစိနာပေတိ-ကြည့်။

ဩစိနာမိ (ကြို) [အဝ+စိ+နာ+မိ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချ-ဆွတ်ချေ-၏။ ဩစိနာ(နဲ)တိ-ကြည့်။

ဩစိနာယတိ (ကြို) [အဝ+စိနေ (စိန)+အ+တိ။ နိတိ၊ဓာ။၁၁ရ။ ဓာတ္ဌတ္ထ။၁၁၉။] မထေမဲ့မြင် မှတ်ထင်၏၊ အထင်အမြင်သေး၏။ (စွန့်ပစ်၏။ ဇာ၊ဋီ။) သဗ္ဗော တံ ဧနော ဩစိနာယတု။ ဇာ၊၂။ ၁၄၉။ စရိယာ။၄၁၂။ ဩစိနာယတူတိ "နိဟရထေတံ ကာဠ-ကဏ္ဏိ"နှိ အဝမညတု၊ အဝဇာနာတူတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဌ၊၆။၅။ (-စရိယာ၊ဌ။၂၁၁။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။) ဩစိနာယတူတိ ဆဠေ့ဠတု။ ဇာ၊ဋီ။

ဩစိနာယတု (ကြို) [အဝ+စိနေ (စိန)+အ+တု] မထေမဲ့မြင် မှတ်ထင်ပါစေ၊ အထင်အမြင်သေးပါစေ။ (စွန့်ပစ်ပါစေ။ ဇာ၊ဋီ။) အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩစိနာသိ (ကြို) [အဝ+စိ+နာ+သိ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချ-ဆွတ်ချေ-၏။ ဩစိနာ(နဲ)တိ-ကြည့်။

ဩစိနိ (ကြို) [အဝ+စိ+နာ+ဣ] ဆွတ် ခူး-ဆွတ်ချ-ဆွတ်ချေ-ပြီ။ ဩစိနာ(နဲ)တိ-ကြည့်။

ဩစိနိတ (တိ) [အဝ(ဥ)+စိ+နာ+တ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-အပ်သော။ တံ ဩစိနိတ္တာ ဝါ ဩစိနိတံ ဝါ ဂဏ္ဍန္တသ ဥပ္ပလပဒုမေသု ဝုတ္တနယေန ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၉၄။

ဩစိနိတဖလသာခါ (ထီ) [ဩစိနိတဖလာ+သာခါ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-အပ်သော သစ်သီးရှိသော သစ်ခက်။ ဧကံ ကာရရုက္ခံ အဘိရုဟိတ္တာ ဖလာနိ ဩစိနန္တော ဩစိနိ-တဖလသာခံ မုဠှိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၅၃။

ဩစိနိတုံ (ဗျ) [အဝ+စိ+နာ+တုံ] ဆွတ်ခူး-

ဆွတ်ချေ-ခြင်းငှါ။ လဗ္ဘာ ပထဝီ ကေတုံ ဝိကြွေတုံ အာဌပေတုံ ဩစိနိတုံ ဝိစိနိတုံ။ အဘိ၊က။၂၆၃။ သာမဏေရာနံ ပုပ္ပါနိ ဩ-စိနိတုံ မာ ဒေထ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။

ဩစိနိတ္ထ (ကြို) [အဝ+စိ+နာ+အာ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချူ-ဆွတ်ချေ-ပြီ။ ဩစိနာ(နဲ)တိ-ကြည့်။

ဩစိနိတ္ဝာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ(ဥ)+စိ+နာ+တ္ဝာ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-၍။ အညတရော ဘိက္ခု ပုပ္ပါရာမံ ဂန္တွာ ပုပ္ပံ ဩစိနိတ္ဝာ။ ဝိ၊ဝ။ရရ။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၂၉၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆ဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၂၉၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၃၃၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊ဝ။ဝရ၀။ ဝိမတိ၊ဝ။၃၆၂။)

ဩစိနိတ္ဝာန (ကြို၊ဂိ) [အဝ(ဥ)+စိ+နာ+တ္ဝာန] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-၍။ တိဏံ ကိုဏ်ကိ-ပုပ္ပါနိ၊ ဩစိနိတ္ဝာနဟံ ဟဒါ။ အပ၊၂။ရ၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၉၈။

ဩစိနိသတိ (ကြို) [အဝ+စိ+နာ+သတိ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချူ-ဆွတ်ချေ-လတ္တံ့။ ဩစိနာ(နဲ)တိ-ကြည့်။

ဩစိနိသာမိ (ကြို) [အဝ+စိ+နာ+သာမိ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချူ-ဆွတ်ချေ-အုံ့။ ဩစိနာ(နဲ)တိ-ကြည့်။

ဩစိရကဇာတကာလ (ပု) [ဩစိ(စိ)ရကဇာတ+ကာလ] အောက်ဌအစဉ်အတန်း ဖြစ်သောအခါ၊ အောက်သို့အစီအရီ-တွဲလောင်း-တန်းလန်း-ကျသော(သစ်သီး) အစဉ်အတန်းဖြစ်သောအခါ။ ယထာ စ လော-ဟိတကာလေ ဩစိရကဇာတကာလေ ဗဟလပတ္တပလာသကာလေ ကီသုက-ဒဿာဝိနောပိ တံ ဒဿနံ ဘူတံ တစ္ဆ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ဝ။ဝ၀၂။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဩစိ(စိ)ရက (ပု၊နဲ) [အဝ+စိရ+က] အောက်ဌအစဉ်အတန်း၊ အောက်သို့ အစီအရီ-တွဲလောင်း-တန်းလန်း-ကျသော(သစ်သီး) အစဉ်အတန်း။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩစိ(စိ)ရကဇာတ (တိ) [ဩစိ(စိ)ရက+ဇာတ] ဖြစ်သော အောက်သို့အစီအရီ-တွဲလောင်း-တန်းလန်း-ကျသော (သစ်သီး) အစဉ်အတန်း ရှိသော၊ အောက်ဌ သစ်သီး အစဉ်အတန်းအစီအရီ တွဲလောင်းဖြစ်နေသော။ ဩစိရကဇာတော ခေါ အမ္ဘော ပုရိသ ကိသုကော အာဒိန္နသိပါဋိကော။ သံ၊၂။ဝ၉၈။ ဩစိရကဇာတော အာဒိန္န-သိပါဋိကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ဝ။ဝ၀၀၊(-ဝ၀ဝ။)

ဩစေတုံ (ဗျ) [ဥ+စိ+ဧ+တုံ] ပွားစေခြင်းငှါ။ ကတပဒံ စ္စာနာနိ ဩစေတုံ (ထေရ။၂၅၈) လောကိယလောကုတ္တရ-ဇ္ဈာနာနိ ဥပစေတုံ ဘာဝေတုံ ကတပဒံ ကတမဂ္ဂဝိဟိတဘာဝနာမဂ္ဂံ ဣဒံ မမ သာသနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၄ဝဝ။

ဩစေယျ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+စိ+တ္ဝာ] ဆွတ်ခူး-ဆွတ်ချေ-၍။ ဩစေယျ ပုပ္ပါနိ ကရောမိ မာလံ။ ဇာ၊ဝ။၃၃၂။ ဩစေယျာတိ ဩ-စိနိတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄၄။

ဩစ္ဆိဒ္ဒတိ (ကြို) [အဝ+ဆိဒ(ဆိဒိ)+ယ+တိ]

ပြတ်၏။ ဧဝံ ဒိုကၡတ္တုံ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္ထာဝ ဩစ္ဆိုဒုတိ။ ဝိဘာဝိနီ။၄၁။

ဩစ္ဆိုဒုန (ထိ၊ပု) [အဝ+ဆိဒ(ဆိဒိ)+ယု] ပြတ်သော။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩစ္ဆိုဒုနာကာရ (ပု) [ဩစ္ဆိုဒုန+အာကာရ] ပြတ်သောအခြင်းအရာ။ ဒုတိယံ တသ ဩစ္ဆိုဒုနာကာရေန ဥပ္ပဇ္ဇနတော ဘဝဂုံ-ပစ္ဆေဒေါ။ ဝိဘာဝိနီ။၄၁။

ဩစ္ဆိုဒုမာန (တိ) [အဝ+ဆိဒ(ဆိဒိ)+ယ+မာန] ပြတ်သော။ ဝေဂေန ဧဝမာနာ ဘဝင်္သ-န္တိ အန္တရာ ဩစ္ဆိုဒုမာနာပိ။ ဝတ္ထာရုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၈။

ဩစ္ဆိုနတိ (ကြို) [အဝ+ဆိဒိ+အ+တိ] ဖြတ်-ကန့်လန်းဖြတ်-တားဆီး-၏။ အယံ ကာဠ-ကဏ္ဏီ သိဂါလီ မယ္ပံ မဂ္ဂံ ဩစ္ဆိုနတိ။ ဇာ၊ ၁။၂။၃၄၈။

ဩစ္ဆိုနမာန (တိ) [အဝ+ဆိဒိ+အ+မာန] ဖြတ်-ကန့်လန်ဖြတ်-တားဆီး-သော၊သူ။ သာ သိဂါလီ ပုတ္တေ အဌဝိမုခံ သမ္ပတ္တေ ... မဂ္ဂံ ဩစ္ဆိုနမာနာ နိဝါရေတိ။ ဇာ၊၁။၂။ ၃၄၈။

ဩစ္ဆိုနိတ္ထာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ဆိဒိ+တ္ထာ] ဖြတ်-ကန့်လန်ဖြတ်-တားဆီး-၍။ တဝ မရဏ-ဘယဘီတာ မဂ္ဂံ ဝေ ဩစ္ဆိုနိတ္ထာ။ ဇာ၊ ၁။၂။၃၄၉။

ဩဇ၁ (ထိ၊ပု) [ဥ+ဧန+ကို့။ ဝတ္ထာရုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၄၁။ အတ္တနော ဥဒယာနန္တရံ ရူပံ ဧနေတိတိ ဩဇာ၊ ဥပုဇ္ဇ ဧန-ဧနနေ။ အဌသာ၊ယော။ ၁၉၀။ ဩဇ+အ။ ဓာတ္ဝတ္ထာ။၃ဖ။ ဩဇေတိ တံ သမဂီနေ သတ္တေ သခါရေ စ သမုပ-တ္ထမ္ဘတိ သမုတ္တေဇေတိတိ ဝါ ဩဇာ။ နိရုတ္တိ။၅၅ဖ။ ဩဇော။ နိရုတ္တိ။၃၉။ ဥဒ+ဏ။ နိတိ၊ဓာ။၄၃။ ဥဒ+ဏ။ အဝဓာတ်+ဧန ဓာတ်+ကို့။ အဝ+ဧန+ကို့။ ဥဒယတိ ပသ-ဝတီတိ ဩဇာ။ အဝသဒ္ဒေါ ဝါ ရက္ခဏေ၊ ... အဝတိ ဧနေတိ စာတိ ဩဇာ။ ပရ မတ္ထဒီပနီ။၂၈၀။ အဝဧနေတိတိ ဩဇာ။ အနုဒီပနီ။၂၀၁။ ဩဇသ် (သံ)]

(ထိ၊ပု) (၁) ဩဇာ။ (က) (ကိုယ်ခန္ဓာ) မျှတခြင်းကို ပြုတတ်သော-မျှတကြောင်းဖြစ်သော-(ကဗဠိကာရာဟာရ၏) အရသာ အဆီအနှစ်၊ ဩဇာရုပ်။ (ခ) (သစ်ပင်၏ အမြစ်မှ အထက်သို့ ပို့ဆောင်အပ်သော) ပထဝီရသ, အာပေါရသ ဟူသော ဩဇာ။ (ဂ) (သစ်ပင်ကို ရှင်သန်စေသော) မြေဆီ မြေဩဇာ။ (ပု)(၂) ထွန်းပခြင်း။ (၃) အား အစွမ်းသတ္တိ၊ စွမ်းရည်။ (၄) ဩဇဂုဏ်။ (၅) အသုံး အဆောင်၊ အခွန် ဘဏ္ဍာ။ (၆) အရောင်အလင်း။ (၇) တန်ခိုးအရှိန် အစော်။

(ထိ၊ပု) (၁) ဩဇာ။ (က) (ကိုယ်ခန္ဓာ) မျှတခြင်းကို ပြုတတ်သော-မျှတကြောင်း ဖြစ်သော-(ကဗဠိကာရာဟာရ၏) အရသာ အဆီအနှစ်၊ ဩဇာရုပ်။ တသ ဝေ မယံ ဒိဗ္ဗံ ဩဇံ လောမကူပေဟိ အဇ္ဈောဟာ-ရေဿာမ။ မဟာ။၃၁ ၂။ မ၂။ရေ၄၃၄။ ယာယ

ဩဇာယ သတ္တာ ယာပေန္တိ။ အဘိ၊၀။၁၆၉၊ ၁၇၉၊၁၉၁။ ဒေ၀တာ ဒိဗ္ဗေန ဩဇေန တေမယိတ္တာ။ မိလိန္ဒ။၂၂၆။ သော စ ရူပါ-ဟရကသဘာ၀ေါ ဥပတ္ထမ္ဘနဗလကရော အဂ််မဂ်ါနုသာရီရသာဟရကဘူတော ဘူတ-နိဿိတော ဧကော ဝိသေသော။ ၀တ္ထာရ၊ ဌီ၊၂။၁၄၁။ ဇူ၊၂။၂၆ရ။ ယာယ ဩဇာယာ (၀တ္ထာရ၊ဂါထာ။၆ရ၅)တိ အတ္တနော ဥဒ-ယာနန္တရံ ရူပဇနနတော ဩဇာသဒ္ဒါတာယ ဩဒနကုမ္မာသာဒိ၀တ္ထုဂတာယ ယာယ ဖရကဩဇာယ။ ၀တ္ထာရ၊ဌီ၊၂။၁၄၁။ နိရောဇ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ သံ၊ဌီ၊၂။၁၄၀)လည်းကြည့်။

ဩဇာသည် ထမင်း မုယော ထောပတ် တင်လဲ သစ်ရွက် သစ်ဥ စသော စားအပ် မျိုအပ် သောက်သုံးအပ်သော အစာ အာဟာရတို့၌ ပျံ့နှံ့တည်နေသည်၊ ထို စား မျိုအပ်သော အစာအာဟာရတို့၏ အဆီ အစေးသည်သာ "ဩဇာ"မည်သည်။ ထို ဩဇာဖြင့် သတ္တ၀ါတို့သည် မျှတလျက် အ သက်ရှင် တည်နေကြရသည်။ ထမင်း စ သော စားဖွယ် သောက်ဖွယ်တို့ကား ဩဇာ ၏တည်ရာ အာဟာရ ဖြစ်သည်။ ထို တည် ရာ အဟာရသည် ပါစက တေဇောခေါ် ဝမ်းမီးကြောင့်ဖြစ်သော ဆာလောင်ခြင်းကို ပယ်ဖျောက် နိုင်သည်၊ ဝမ်းတွင်း၌ အစာ အာဟာရ မရှိသောအခါ ဝမ်းမီးသည် အ စာအိမ် ဝမ်းရေ ကို ယူသည်၊ ဝမ်းကို ပူ လောင်စေသည်၊ အစာအဟာရ စားလိုက် သောအခါ ဝမ်းမီးသည် အစာအိမ် ဝမ်းရေ ကို မယူတော့ဘဲ အစာအဟာရကို ယူသည်၊ ဤသို့အားဖြင့် ဆာလောင်ခြင်း ဟူသော ဘေးရန်ကို ပယ်ဖျောက်သည်၊ ခန္ဓာကိုယ် ကိုကား မစောင့်ရှောက်နိုင်၊ ဩဇာသည် ကား ဆာလောင်ခြင်းဟူသောဘေးရန်ကို မပယ်ဖျောက်နိုင်ပါ၊ ခန္ဓာကိုယ်ကိုကား စောင့်ရှောက်နိုင်သည်၊ ဤသို့ တည်ရာ အစာအာဟာရ နှင့် ဩဇာတို့သည် အတူ တကွ ပူးပေါင်း၍ ဘေးရန်ကို ပယ်ဖျောက် ခြင်း, ခန္ဓာကိုယ်ကို စောင့်ရှောက်ခြင်းကိစ္စ တို့ကိုဆောင်ရွက်ကြသည်။

ရုန်ရင်း ကြမ်းတမ်းသော ခဲဖွယ်စားဖွယ် သောက်ဖွယ် အစာအာဟာရတို့၌ ဩဇာ ပါ၀င်မှုအားနည်းသည်၊ သိမ်မွေ့နူးညံ့သော ခဲဖွယ် စားဖွယ် သောက်ဖွယ် အာဟာရတို့၌ ဩဇာပါ၀င်မှု အားကြီးသည်။ ယာဂု သပိတ် တစ်လုံး သောက်သော်လည်း တစ်မုဟုတ် ဖြင့်ပင် ဆာလောင်လာသည်၊ ထောပတ် တစ်လက်ဆွမ်းမျှ စားရသော်လည်း တစ် နေ့လုံး အစာမစားလိုတော့ပါ၊ မိကျောင်း တို့၏ အစာအာဟာရထက် ဥဒေါင်းတို့၏ အဟာရ က ပိုမြင့်နူးညံ့သည်၊ မိကျောင်းတို့ စားမျိုလိုက်သော ကျောက်ခဲသည် ဝမ်းတွင်း သို့ ရောက်သောအခါ ကြေမွသွားသည်၊ ဥဒေါင်းတို့သည် မြွေ, ကင်း စသည်တို့ကို စားကြသည်၊ ဥဒေါင်း၏ အာဟာရထက် အောင်းသတ္တ၀ါတို့၏ အာဟာရ က နူးညံ့ သည်၊ အောင်းတို့သည် သုံးနှစ်ကြာအောင် စွန့်ပစ်ထားအပ်သော ဦးချို အရိုး စသည် တို့ကို စားကြသည်၊ ထိုဦးချို အရိုး စသည် တို့သည် အောင်းတို့၏ တံတွေးဖြင့် စိုစွတ်

သွားသောအခါ ကြာစွယ်ကြာရင်းကဲ့သို့ နူးညံ့သွားသည်၊ အောင်းတို့၏အစာအာဟာရထက် ဆင်တို့၏ အစာအာဟာရ က နူးညံ့သည်၊ ထို့ထက် နွားနောက် စိုင် သမင် စသည်တို့၏ အစာအာဟာရက နူးညံ့သည်၊ ထို့ထက် နွား၏ အစာအာဟာရက နူးညံ့သည်၊ ဆင်သည် သစ်ခက်အမျိုးမျိုးတို့ကို စားသည်၊ နွားနောက်စသည်တို့သည် အနှစ်မရှိသော သစ်ရွက်စသည်ကို စားသည်၊ နွားသည် မြက်စို မြက်ချောက် စသည်ကို စားသည်၊ ထိုအာဟာရထက် ယုန်တို့၏ အာဟာရက နူးညံ့သည်၊ ထို့ထက် ငှက်တို့၏ အာဟာရက နူးညံ့သည်၊ ထို့ထက် ပစ္စန္တရစ်ဌနေသော လူတို့၏ အာဟာရက နူးညံ့သည်၊ ထို့ထက် ရွာစား၊ အမတ်၊ မင်း၊ စကြဝတေးမင်း၊ ဘုမ္မဇိုဝ်းနတ်၊ စာတုမဟာရာဇ်နတ်၊ တာဝတိံသာနတ်၊ ယာမာနတ်၊ တုသိတာနတ်၊ နိမ္မနရတိနတ်၊ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီ နတ်တို့၏ အဟာရက ပိုပိုပိုပို နူးညံ့သည်။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃ဖ၆-ရ။ ဇူ၊၂။၁၃၅။

သြေ၏ တည်ရာဖြစ်သော စားဖွယ်သောက်ဖွယ် အာဟာရသည် ဆာလောင်ပင်ပန်းမှုကို ပယ်နိုင်သည်၊ အနှစ်သြေ မရှိသောကြောင့် ခန္ဓာကိုယ်ကို မျှတအောင် မစောင့်ရှောက်နိုင်၊ သြေသည်ကား စောင့်ရှောက်နိုင်သည်၊ ဆာလောင်ပင်ပန်းမှုကိုကား မဖျောက်နိုင်။ မ၊ဌ၊၁။၂၁၂။ သံ၊ဌ၊ ၂။၂၃။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀၉။ သြေသည် သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ ကိုယ်ခန္ဓာတည်တံ့ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သည်။ ဝိဘာဝိနီ။၁၉၉။

"ကဗဠိကာရအာဟာရ" အရ အပဋ္ဌတည်သော ဗဟိဒ္ဓ သြေကို မယူရ၊ စတုသန္ဓတိသမုဋ္ဌာနရူပ်ဌ ရှိသော အဋ္ဌတ္ထိကသြေကို ယူရသည်၊ သြေသက်သက်ကို မစားမျိုကောင်း၊ စားမျိုမ၍မရ၊ သို့ဖြစ်၍ ထိုသြေသည် အလုပ်အလွေးပြု၍စားမျိုသောက်သုံးအပ်သော အာဟာရတို့နှင့်တကွ စားမျိုအပ်သော်သာလျှင် အာဟာရကိစ္စကို ပြီးစီးစေသည်၊ ထို့ကြောင့် "အာဟာရော" ဟု ဟောတော်မမူဘဲ "ကဗဠိကာရော အာဟာရော"ဟု ဟောတော်မူသည်။ အဘိ၊ဌ၊၃။ ၃ရရ။ မူလဋီ၊၃။၁၉၀။ အနုဋီ၊၃။၂၅၈။

ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်ဌဖြစ်သော ဥတုဇ သြေသည် အာဟာရဇရူပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် အာဟာရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်၊ ကြင်းသောကမ္မဇ စိတ္တဇ ဥတုဇရူပ်တို့ကို အထောက်အပံ့ပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် အာဟာရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ အဘိ၊ဌ၊၃။၄၄၉။

ဗဟိဒ္ဓအာဟာရ (စားမျိုသောက်သုံးအပ်သော အာဟာရ) အထောက်အပံ့ရမှသာလျှင်အဋ္ဌတ္ထိကသြေသည် အာဟာရဇရူပ်ကို ဖြစ်စေသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၀၄။ ဝတာရ၊ဋီ၊ ၂။၁၄၁။

ပရမတ္ထဒီပနီ၌—အဋ္ဌတ္ထိကသြေသည် ကမ္မသမုဋ္ဌာန သြေ၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာနသြေ၊ ဥတုသမုဋ္ဌာနသြေ၊ အာဟာရသမုဋ္ဌာန သြေဟု လေးပါးရှိသည်၊ ဗဟိဒ္ဓသြေသည် စားအပ်သောသြေ၊ သောက်အပ်

သောသြေဇာ၊ ခဲအပ်သောသြေဇာ၊ လျက်အပ်သောသြေဇာဟူလေးပါးရှိသည်၊ ထို သြေဇာတို့သည် ရောနှောကုန်သည်၏အစွမ်းဖြင့် အထောက် အပံ့ရကုန်သည်ရှိသော် အာဟာရဇရုပ်ကို ဖြစ်စေသည်။ ဗဟိဒ္ဓသြေဇာသည်လည်း အဋ္ဌတ္တသန္တာန်၌ အာဟာရဇရုပ်ကို ဖြစ်စေကြောင်း မဇ္ဈိမအဋ္ဌကထာ (မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁ ၂၃)တို့၌ ဆိုထားသည်။ ဆရာဓမ္မပါလ ထေရ်ကမူ-ဗဟိဒ္ဓသြေဇာသည် ရုပ်ကိုဖြစ်စေငြားအံ့၊ ဗဟိဒ္ဓဥတုသည် အဋ္ဌတ္တသန္တာန် ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ ဥတုဇရုပ်ကို ဖြစ်စေသကဲ့သို့ ဗဟိဒ္ဓသြေဇာသည်လည်း ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ အာဟာရဇရုပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်ရာ၏၊ ဖြစ်ကား မဖြစ်စေ၊ ထို့ကြောင့် ဗဟိဒ္ဓသြေဇာသည် အဋ္ဌတ္တသန္တာန်သို့ ရောက်သော်ငြားလည်း အာဟာရဇရုပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်၊ စင်စစ်ကား အဋ္ဌတ္တိကသြေဇာသည်သာလျှင် အာဟာရဇရုပ်ကို ဖြစ်စေသည်၊ ဗဟိဒ္ဓသြေဇာသည်ကား အဋ္ဌတ္တိကသြေဇာ၏ အထောက်အပံ့သာ ဖြစ်သည်၊ ဤသို့သော အဓိပ္ပါယ်ဖြင့် "မုဒေ ထပိတမတ္တော ဝေ"ဟု အဋ္ဌကထာ၌ ဆိုထားသည်၊ ထိုမျှဖြင့်ပင် အဋ္ဌတ္တိကသြေဇာ၏ အထောက်အပံ့ဖြစ်သည်သာတည်း - ဟု ဆိုလို၏-စသည်ဖြင့် ဆိုထားသည်၊ အမှန်စင်စစ်ကား ကမ္မဇ ဖြစ်သော ဥတုသြေဇာတို့မည်သည် အလွန်သိမ်မွေ့နူးညံ့ကြသည်၊ ထို့ကြောင့် ဗဟိဒ္ဓသြေဇာသည် အဋ္ဌတ္တသန္တာန်သို့ရောက်မှသာ အဋ္ဌတ္တ ဥတု က ကောင်းစွာ စိုစွတ်စေသဖြင့်, အဋ္ဌတ္တသြေဇာ က ကောင်းစွာထောက်ပံ့အပ်သ ဖြင့် ကိုယ်ခန္ဓာ၌ အဆီအစေး တိုးပွားစေ သည်၏အစွမ်းဖြင့် ရုပ်ကိုဖြစ်စေသည် ဟူ သောအယူသည်သာ သင့်လျော်သည်-စသည် ဖြင့်ဆိုတော်မူ၏။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၃၀၃-၄။

ထိုသြေဇာဟူသော ရုပ်တရား:သည် စိတ္တ ကွဏ (၁၇)ချက်အသက်ရှိသော်လည်း ဥပါဒ် ခဏ၌ အား:မကောင်း၊ ဌီခဏသို့ ရောက်မှ ပစ္စာဇာတပစ္စည်း စသည်တို့က ထောက်ပံ့ သဖြင့် အား:ကောင်:သည်၊ ထို့ကြောင့် ဌီခဏသို့ရောက်မှသာ အာဟာရဇရုပ်ကို ဖြစ်စေသည်။ ဝိဘာဝနီ။၂၁၀။ မိခင်ဝမ်:၌ ကိန်:သောကလေ:သည် မိခင် စား:မျိုအပ် သော စား:ဖွယ်သောက်ဖွယ်၌ တည်သော သြေဇာဖြင့် မျှတရသည်၊ သို့သော်လည်: သြေဇာသည် ကြမ်:တမ်:၏၊ ကလေ:ငယ် သည် နူးညံ့၏၊ ထို့ကြောင့် ရက်သတ္တတစ် ပတ် နှစ်ပတ် ရှိသောအခါ၌သာ ကလေ: ငယ်၌တည်သည်၊ ထိုသို့တည်သောအခါ၌ သာ အာဟာရဇရုပ်ကို ဖြစ်စေသည်။ ကလေ:ငယ်၏ ကိုယ်၌တည်သော သြေဇာ၏ အကြောင်:ပစ္စည်:ဖြစ်သည်၊ ထို အကြောင်: ပစ္စည်:ကို ရ၍ သြေဇာ က အာဟာရဇရုပ်ကို ဖြစ်စေသည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၈။ မဏိမတ္ထ၊၂။၂၁၄။

အဋ္ဌတ္တိက သြေဇာသည်သာလျှင် အာ ဟာရဇရုပ်ကို ဖြစ်စေသည်မဟုတ်ပါ၊ စား:မျိုအပ်သော အစာအာဟာရ၌ ပါဝင်သော ဗဟိဒ္ဓသြေဇာသည်လည်: ဌီသို့ရောက် သော အခါ အာဟာရဇရုပ်ကို ဖြစ်စေသည်၊ ထို သြေဇာသည် ခံတွင်:၌ ထား:အပ်ကာမျှဖြင့် ပင် အဋ္ဌကလာပ်ရုပ်ကို ဖြစ်စေသည်၊ သွား

ဖြင့်ကြိတ်ချေ၍ မျိုအပ်သောအခါ၌ ထမင်း တစ်လုံးတစ်လုံးသည် အဌကလာပ်ရုပ် တစ်ခုတစ်ခုကို ဖြစ်စေသည်။ မဏိမဇ္ဈ၊၂။၂၁၅။ ဘုရားအလောင်းတော်ဒုက္ကရစရိယာကျင့်စဉ်အခါကလျှာ၌ရှိသောရသဟရဏီ အကြောတို့သည် သြဇာကို ဆောင်ယူသဖြင့် လျှာပေါ်သို့တင်အပ်သော ဆန်တစ်လုံးမျှသည်လည်း တစ်ကိုယ်လုံးသို့ပျံ့နှံ့သည်၊ အခြားသူတို့အား ဤသို့သော ရသဟရဏီအကြောမရှိသောကြောင့်သြဇာပျံ့နှံ့ခြင်းမရှိ၍ရောဂါများကြသည်။ ဒီဃ၊၂။၄၁။ ဒီဃီ၊၂။၄၀။

အခါမဟုတ်သည်၌ စားအပ်သောအစာ အာဟာရသည် သြဇာကို မဖြစ်စေ။ အံ၊၂။၂၂၇။ အံ၊ဌ၊၃။၈၂။ ဒုစရိုက် ပြုသူသည် စိတ်ပူပန်သဖြင့် အစာအာဟာရ စားသောက်ပါသော်လည်း ကိုယ်ခန္ဓာ၌ သြဇာမပျံ့နှံ့၊ ထိုကြောင့် အရိုးအရေသာ ကြွင်းကျန်သူ ဖြစ်ရသည်။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၉၈။

ဆွမ်းခဲဖွယ်ဘောဇဉ် အစရှိသည်၌တည်သော ဗဟိဒ္ဓသြဇာသည် အာဟာရဇရုပ်အား ဇနကသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်။ တနည်းအားဖြင့်-အဇ္ဈတ္တိကသြဇာသည် ဇနကသတ္တိ, ဥပထမ္ဘကသတ္တိတို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဗဟိဒ္ဓသြဇာသည်လည်း ဥပထမ္ဘကသတ္တိဖြင့်လည်းကောင်း ကျေးဇူးပြုသည်။ (အကျယ်ကို ဝိထိနှင့် သုံးချက်စု ဘာသာဋီကာ။ ၂၃၁-၃-ကြည့်။)

ရုက္ခစိုးနတ်သည် လူတို့ ပူဇော်တင်ပအပ်သော မုံ့ခဲဖွယ်၌တည်သော သြဇာကို စားသုံးသည်။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၄၈။ မုသားပြောသော မင်းတို့၏ နိုင်ငံ၌ မြေဆီသည် ထွန်ယက်ရာဌာနမှ အောက်သို့ (၇)တောင်မျှ လျှောကျသည်၊ ထို့ကြောင့် အာဟာရ၌ လည်းကောင်း၊ ဆီ ပျားရည် တင်လဲစသော ဆေးတို့၌လည်းကောင်း သြဇာမရှိဖြစ်ရသည်၊ သြဇာမရှိသော အာဟာရကို စား သုံးရသဖြင့် လူတို့ ရောဂါ ဖျားနာများကြ ရသည်။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၁၈။ မိုးသောက်အခါ၌ စားအပ်သော အစာအာဟာရသည် ပစ္ဆိမယံ၌ ကျေညက်၍ ကိုယ်ခန္ဓာ၌ သြဇာတည်လာသည်။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၃။ သြဇာသက်သက်ကို စားမျိုရ၍ မရနိုင်။ အနုဋီ၊ ၃။၂၅၈။ ထိုသြဇာကိုလောက၌ "ရသဓာတ်" ဟု ခေါ်သည်။ အနုဋီ၊၁။၁၆၆။ သြဇာ-လက္ခဏ-လည်းကြည့်။

(၁) (သစ်ပင်၏ အမြစ်မှ အထက်သို့ ပို့ဆောင်အပ်သော) ပထဝီရသ, အာပေါရသ ဟူသော သြဇာ။ သဗ္ဗာနိ တာနိ ဥဒ္ဒံ သြဇံ အဘိဟရန္တိ။ သံ၊၁။၃၁၄။ နေတ္တိ။ ၁၄၁။ ဥဒ္ဒံ သြဇံ အဘိဟရန္တိတိ ပထဝီ-ရသဿ အာပေါရသဿ ဥပရိ အာရောပေန္တိ။ သံ၊ဌ၊၂။ရရ။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၉ရ။ မူလဋီ၊၃။၁၆၈။)

(၈) (သစ်ပင်ကို ရှင်သန်စေသော) မြေဆီ မြေသြဇာ။ ပထဝီယာ သြဇာ ကမ္မ-ကရဏဌာနတော သတ္တရတနမတ္တံ ဟေဋ္ဌာ ဘဿတိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၁၈၊ (-၂၅၈။)

(ပု)(၂) ထွန်းပခြင်း။ **(၃)** အားအစွမ်းသတ္တိ၊ စွမ်း ရည်။ သြဇော ဒိတ္တိ ဗလေသု

စ။ ဓာန်။၉၄၃။ (၄) သြဇဂုဏ်။ သြဇော သမာသဇာဟုလျှ-မေသော ဂဠဿ ဧဝံတံ။ အလ ကံ်ဂါထာ။၁၂၁။ ပဒါဘိဓေယျ-ဝိသယံ၊ ... သောပိ သြဇောဝ တံ ယထာ။ အလကံ်ဂါထာ။၁၂၃။

(သမာသ်ပုဒ်များခြင်း၊ အကျယ်ကို အကျဉ်းချုံးပြခြင်း၊ အကျဉ်းကို အကျယ်ချဲ့ပြခြင်းသည် သြဇဂုဏ်မည်၏။ သမာသ်ပုဒ်များစွာပါဝင်ခြင်းဟူသော သဒ္ဒသြဇဂုဏ်သည် စုဏ္ဏိယစကားပြေဝါကျ၏ အသက်ဖြစ်သည်၊ ဂါထာကဗျာလင်္ကာ အဖွဲ့အနွဲ့တို့၌လည်း အသိခက်ခြင်း, ရှုပ်ထွေးခြင်းမရှိသော် နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်သောကြောင့် ထိုသဒ္ဒသြဇဂုဏ်ကို ရနိုင်သည်။ အကျဉ်းချုံးပြခြင်း၊ အကျယ်ချဲ့ ပြခြင်းသည် အတ္ထသြဇဂုဏ်မည်၏။ အလကံ်ဂါထာ။ ၁၂၁-၁၂၅။ အလကံ်ဂျီ၊သစ်။၁၄၁။)

(၅) အသုံး အဆောင်၊ အခွန် ဘဏ္ဍာ။ သြဇဒါန (၂) ကြည့်။ (၆) အရောင်အလင်း။ နိရောဇ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၉)တိ နိပ္ပဘံ၊ သြဇာရဟိတံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀ရ။ (ရ) တန်ခိုးအရှိန်အစော်။ နိရောဇေ(မဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၅)တိ နိတ္တေဇေ။ မဋီ၊၂။၂၄၀။

သြဇ၊ (တိ) [သြဇ+ဏ] အဆီအစေးသြဇာ-နှင့် တူသော-ဟူသော (သဒ္ဓါတရား၊ အကြောင်း)။ နိရောဇာတိ သဒ္ဓါသ္နေဟဘာ-ဝေန နိသ္နေဟာ။ သံဋီ၊၂။၁၄၀။ သြဇဝန္တ(ယ)လည်း ကြည့်။

သြဇေ (တိ) [သြဇာ+ဇေန+ကွိ] သြဇာကြောင့် ဖြစ်သောရုပ်၊ အာဟာရဇရုပ်။ ဣတိ ဒ္ဝေ သြဇေ မတာ။ ဝတာရ။၆၇။

သြဇဋ္ဌမက (တိ) [သြဇာ+အဋ္ဌမီ(အဋ္ဌမာ)+က] သြဇာလျှင် ရှစ်ခုမြောက်ရှိသော (ရုပ်)။ သြဇဋ္ဌမကံ ရူပံ အာဟရတိတိ အာဟာ-ရော။ ဝတာရ။၉၄။ သြဇာ အဋ္ဌမီ (အဋ္ဌမာ) ယဿ တံ သြဇဋ္ဌမကံ။ ဝတာရ၊ဋီ၊၂။၁၄၁။ ဇ၊၂။၁၃၆၊၂၆ရ။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၃၆။ သာရတ္ထ၊၁။၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၄။)

သြဇဋ္ဌမကရူပ (နဝ) [သြဇဋ္ဌမက+ရူပ] သြဇာလျှင် ရှစ်ခုမြောက်ရှိသောရုပ်။ သြဇဋ္ဌမကရုပ်။ (ပထဝီ၊ အာပေါ၊ တေဇော၊ ဝါယော၊ ဝဏ္ဏ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊ သြဇာရုပ် ဟူသော ရုပ်ရှစ်ခု အပေါင်းအစည်းကို သြဇဋ္ဌမကရုပ်ဟုခေါ်သည်။) ကဗဠီကာရော အာဟာရော နာမ အယံ သဝတ္ထုကဝသေန သြဇဋ္ဌမကရူပံ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၃။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀၈။ အနုဋီ၊၁။၁၆။ ဝိဘာ ဝိနီ။၂၂၄။)

သြဇဋ္ဌမကရူပါဟရဏ (နဝ) [သြဇဋ္ဌမကရူပ+ အာဟရဏ] သြဇဋ္ဌမကရုပ်ကို ဆောင်ခြင်း။ ကဗဠီကာရာဟာရာဒီနံ သြဇဋ္ဌမကရူပါဟ-ရဏာဒိ နိပ္ပရိယာယေန အာဟာရဘာဝေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၈။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၃ ၂၃။)

သြဇဋ္ဌမကရူပုပ္ပါဒန (နဝ) [သြဇဋ္ဌမကရူပ+ ဥပ္ပါဒန] သြဇဋ္ဌမကရုပ်ကိုဖြစ်စေခြင်း။ တတော ဇဝ သြဇဋ္ဌမကရူပုပ္ပါဒနေန ဣမဿ ကာယဿ ဥပထမ္ဘနပစ္စုပဋ္ဌာနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၄။

သြဇဋ္ဌာယီ (တိ) [သြဇာ+ဌာ+ဏီ] သြဇာ၌ တည်သောသူ။ သြဇဋ္ဌာယီသ တသွေ့ သမ-ယေ ကာယော ဟောတိ။ အံ၂။၂၈၃။ သြ-ဇဋ္ဌာယီတိ သြဇာယ ဋ္ဌိတော ပတိဋ္ဌိတော။ အံ၊၆၊၃။၁၀၂။

သြဇတိ (ကြိ) [ဥဇု+အ+တိ] ဖြောင့်-ဖြောင့်မတ်-၏။ နိတိ၊ဓာ။၄၇။

သြဇဒါန (နာ) [(၁) သြဇာ+ဒါန။ (၂) သြဇ+ဒါန] (၁) သြဇာအလှူ၊ သြဇာကို လှူခြင်း။ (၂) အသုံးအဆောင်-အခွန်ဘဏ္ဍာ-ပေးခြင်း။ (၁) "သြဇဒါနံ မယှ"န္တိ သပ္ပိနဝ-နီတာဒီနိ ဒေတိ။ အဘိ၊ဋီ၊၁။၁၂၂။ (-စရိယာ၊ဋီ။၃၀၀။ ဇာ၊ဋီ၊၅။ ၂၅၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၇၇။)

(၂) သြဇဒါနဗလီကာရေ၊ သ ကော-သေန ဝိရုဇ္ဈတိ။ ဇာ၊၂။၅၂။ သြဇဒါနဗလီ-ကာရေတိ တတော တတော ဘဏ္ဍာဟရ-ဏသုက်ဒါနဝသေန သြဇဒါနဗ္ဗေဝ ဆ-ဘာဂ ဒသဘာဂါဒိဘေဒံ ဗလိဗ္ဗ ကရော-ဒ္ဓေ။ ဇာ၊ဋီ၊၅။ ၂၅၈။ သြဇဒါနဗလိကာရေ-တိ ဇတ္ထ သြဇသဒ္ဒေန ယံကိဉ္စိ ဥပဘောဂံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

သြဇဒီပ (ပု) [သြဇ+ဒီပ] သြဇဒီပ ကျွန်း။ (ကကုသန္ဓဘုရား၏ဝင်ပွင့်တော်မူသောကာလ၌ သီဟိုဠ်ကျွန်းသည် သြဇဒီပကျွန်း မည်၏။) အတိတေ ကိရ အယံ ဒီပေါ သြဇ-ဒီပေါ နာမ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋီ၊၁။၆၄။

သြဇဝနိကာ (ဃ) [အဝ+ဇ+ယု+အာ (ဣတ္ထိ ပစ္စည်း) ယုပစ္စည်းကို အနက ပြု။ ဇဝ-နိကာ=ဓာန်၊ဋီ။ ၂၉၈-ကြည့်။] အောက်သို့စုန်သော (လေ)၊ စုန်လေ။ အဓောဂါမိနိန္တိ သြဇဝနိကာယ။ ဝိ၊၂။၉၀။ ယသ္မာ ပန ယော အဓော ဇဝနတော သြဇဝနိကာယ နာဝါယ ကိဉ္စတိ။ ဝိ၊ဋီ၊၃။ရ၄။

သြဇဝနီ (ထီ) [အဝ+ဇ+ယု+ဣ] (ဣတ္ထိပစ္စည်း။] အောက်သို့စုန်သောလေ၊ စုန်လေ။ တထာ သြဇဝနိမ္မိ ဝါ၊ အဘိရုဟေယျ ပါစိတ္တိ။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၁၁၈၄။ အဓော ဇဝနတော သြဇဝနီ၊ အနုသောတဂါမိနီ နာဝါ။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၄၅၁။

သြဇဝန္ဓဘူမိ (ထီ) [သြဇဝန္ဓိ+ဘူမိ] မြေဆီမြေသြဇာရှိသောမြေ။ မဏ္ဍာဘူမိတိ သြဇ-ဝန္ဓဘူမိ။ ယတ္ထ ပရိသိဉ္စနေန ဝိနာ သသ္သာနိ ကိဋ္ဌာနိ သမ္မဇ္ဇန္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။ရ၉။

သြဇဝန္တ (တိ) [သြဇ+ဝန္တ။ ထီ-၌ သြဇဝန္တီ။ သြဇသွတ် (သံ)] သြဇာရှိသော။ (က) အဆီအနှစ် ရသရှိသော (အာဟာရ၊ စားဖွယ်သောက်ဖွယ်)။ (ခ) သြဇာ-အဆီ အ-နှစ်ရသ-ရှိသောအာဟာရနှင့်တူသော (တရား-ဒေသနာ)။ (ဂ) မြေဆီမြေသြဇာရှိသော။ (ဃ) အဆီ အနှစ်ဟူသော အကြောင်း-ရှိ-နှင့်ပြည့်စုံ-သော။ (င) မြတ်သော၊ ထင်ရှားသော(စကား)။

သြဇာရှိသော။ **(က)** အဆီအနှစ် ရသရှိသော (အာဟာရ၊ စားဖွယ်သောက်ဖွယ်)။ ဇတေ ကိရ မဓု သဗ္ဗမဓုဟိ အဂ္ဂဗ္ဗ သေဋ္ဌဗ္ဗ သုရသဗ္ဗ သြဇဝန္တဗ္ဗ။ ဝိ၊ဋီ၊၁။၁၅၀။

(၁) ဩဇာ-အဆီအနှစ်ရသ-ရှိသော အာဟာရနှင့်တူသော (တရားဒေသနာ)။ တဗ္ဗ ပန အပ္ပဋိဝါနိယံ၊ အသေစနကမော-ဇဝံ။ သံ၊၁။၂၁၅။ အသေစနကမောဇဝန္ဓိ အနာသိတ္ဘက် ဩဇဝန်။ သံ၊၂။၁။၂၈၃။ ဩဇဝန္ဓနိ ဗဟုသမ္ဘတဩဇဝန္ဓသဒိသတာ-ယ ဩဇဝန်။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၁၈။ အနာသိ-တ္ဘောတိ ဥပသေစနေန အနာသိတ္ဘကော၊ တေနာဟ "ဩဇဝန္ဓော"တိ၊ ဩဇဝန္ဓသဒိ-သောတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၁။ သတ္ထာရံ ပန ဥပသင်္ကမိတ္တာ ဣမာယ မဓုရာယ ဩဇဝန္ဓိယာ ဓမ္မဒေ-သနာယ။ ဒီ၊ဋ၊၁။၂၁၂။ ဩဇဝန္ဓိယာတိ မ-ဓုရရသသာပိ သာရဘူတာယ ဩဇာယ ဩဇဝတိယာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၉၆။

(၇) မြေဆီမြေဩဇာရှိသော။ ဩဇ-ဝန္ဓဘူမိ-ကြည့်။ (ဃ) အဆီ အနှစ်ဟူသော အကြောင်း-ရှိ-နှင့်ပြည့်စုံ-သော။ သတ္တု-သာသနံ ဟောတိ ဩဇဝန်။ မ၊၂။၁၄၆။ (-မ၊ဋ၊၃။၁၄၂။) ဩဇဝန္ဓနိ သိနေဟဝန်။ မ၊ဋ၊၃။၁၃၅။ သိနိယ္ယတိ ဧတ္ထ ဧတေနာတိ ဝါ သိနေဟော၊ ကာရကံ။ မ၊ဋီ၊၃။၉၀။ (c) မြတ်သော၊ ထင်ရှားသော (စကား)။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေဟိ ဝုတ္တာ ဘာသိတာ ကထိ-တာ ကထာ ဥဠာရာ ဩဇဝန္ဓာ ပါကဋာ သန်ဓိ ပဝတ္တန်။ အပ၊ဋ၊၁။၂၂၈။

ဩဇသမ္ပန္ন (တိ) [ဩဇာ+သမ္ပန္ন] ဩဇာ-အဆီအနှစ်-နှင့် ပြည့်စုံသော။ အထသာ ပိတာ ဩဇသမ္ပန္ননတ္တာ ပါယာသသ ထော-ကမေဝ ဘုဉ္ဇိတ္တာ။ ဇာ၊ဋ၊၅။၄၇၇။

ဩသိ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဩဇသိ မည်သော (ဝေဿဝဏ်နတ်မင်း၏) နတ်စစ်သူကြီး။ ဩဇသိ တေဇသိ တတောဇသိ။ ဒီ၊၃။၁၆၃။ ဧကော ဩဇသိ နာမ။ ဒီ၊ဋ၊၃။၁၄၈။

ဩဇဟိ (ကြို) [အဝ+ဟာ+ဣ] စွန့်ပြီ။ သော ပိတိယာ ဝိရာဂါ ယာတိ ဩဇဟိ ဧလ္လ-သဟဂတံ။ ပေဋကော။ ၂၆၃။

ဩဇာနိဗ္ဗတ္တိကာရက (နာ) [ဩဇာနိဗ္ဗတ္တိ+ကာရက] ဩဇာဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်း။ ဩဇာနိဗ္ဗတ္တိကာရကံ ပဋိစ္စ ယာယ တာရ-ကာယ ဥဂ္ဂတာယ ဥဒ္ဓရန္တိ ဂဏ္ဍန္တိတိ သာ ဩသဓိ။ အပ၊ဋ၊၂။၁၁၈။

ဩဇာနုပ္ပဗန္ধနာ (နာ) [ဩဇာ+အနုပ္ပဗန္ধနာ] ဩဇာ အစဉ်မပြတ်ဖွဲ့စပ်ခြင်း။ ဣတော ပုဗ္ဗေ ဘဂဝတော သုဇာတာယ ဒိန္ন-ဘောဇနံ ယေ ဩဇာနုပ္ပဗန္ধနဝသေန အဋ္ဌာသိ၊ ဧတ္ထက် ကာလံ နေဝ ဇိယ္ဓာ နာ ပိပါသာ နာ ကာယဒုဗ္ဗလ္ယံ အဟောသိ။ ဝိ၊ဋ၊၂။၂၄၁။

ဩဇာပဟရကီ (ထီ) [ဩဇာ+ပဟရကီ] (အ-မြစ်မှအထက်သို့ပို့ဆောင်အပ်သော) ပထဝီ-ရသ, အာပေါရသ ဟူသော ဩဇာကင်း-သော (သစ်ပင်၊ သစ်ခက်၊ သစ်နွယ်)။ သော-ယာ တာ သာလလင်္ဂီယော ကုဋိလာ ဩဇာပဟရကီယော (ဩဇာဟရကီယော။ က-မူ။) တာ ဆေတ္တာ ဗဟိဒ္ဓါ နိဟရေယ္ယု။ မ၊၁။၁ရ၆။

ဩဇာပေက္ခာ (တိ) [ဩဇာ+အပေက္ခာ]

သြဇာကို ငဲ့ခြင်းရှိသော၊ သြဇာကို ငဲ့သော။ သြဇာပေကွာယ ထေယျာယ ပဝတ္တမာ-နာယ ဓမ္မာရမ္မဏတာပိ တဿာ သိယာ။ သံဒီ၊၁။၃၀၅။

သြဇာဖရဏ (နာ) [သြဇာ+ဖရဏကာလ] သြဇာပျံ့နှံ့-ရာ-သော-အခါကာလ။ သြ-ဇာဖရဏမုပါဒါယာ(သင်္ဂဟ။၄၄)တိ ... သြ-ဇာယ ရသဟရဏီအနုသာရေန သရီရေ ဖရဏကာလတော ပဋ္ဌာယ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၁၄။ ဖရဏကာလော ဖရဏန္တိ ဥတ္တရပဒ-လောပေန ဝါ "ဖရဏ"န္တိ ဝုတ္တန္တိ အာဟ "ဖရဏကာလတော"တိ။ မဏိမဏ္ဍု၊ ၂။ ၂၁၅။

သြဇာဘေဒ (ပု) [သြဇာ+ဘေဒ] သြဇာ အထူးအပြား။ သြဇာဘေဒေပိ (ပညာ ဘေဒေပိ။ က-မူ။) အာယုသတ္တိကရဏ-တာဒိသာမတ္ထယောဂါနံ မဟာကဝိနာ ရစိ-တဂန္ထသ မဟန္တတ္တာ ဝါ။ ဝဇိရ။၅၈၃။

သြဇာရဟိတ (တိ) [သြဇာ+ရဟိတ] သြဇာ ကင်းသော။ နိရောဇန္တိ နိပ္ပဘံ၊ သြဇာရဟိတံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀ရ။

သြဇာလက္ခဏ (တိ) [သြဇာ+လက္ခဏ] အဆီ အနှစ်ဟူ၍ မှတ်အပ်သော။ (အဆီသြဇာ ၏အဖြစ်ဖြင့် မှတ်သားအပ်သော။ သင်္ဂြိုဟ် ဘာသာ၊ဋီ။၄၅၉။) သြဇာလက္ခဏော ကဗ-ဠိကာရော အာဟာရော။ အဘိ၊ဋီ၊၁။၃၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၈၀။ (-အဘိ၊ဋီ၊၁။ ၂၇၃။) သြဇာ-လက္ခဏောတိ ဇတ္ထ အင်္ဂမင်္ဂါနုသာရိနော ရသသ သာရော ဥပတ္ထမ္ဘဇလကာရော (ဥပထမ္ဘဇလကရော) ဘူတနိဿိတော ဇ-ကော ဝိသေသော သြဇာ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၀၄။ သြဇာ ဣတိ လက္ခိတဗ္ဗော သြဇာလက္ခဏော။ အဋ္ဌသာ၊ယော။၁၉၀။ ဇကော ဝိသေသော သာရသခ်ါတော ဝိ-သေသော သြဇာ နာမ။ မဓု၊၁။ ၂၄၁။

သြဇာဟရဏသာခ (ထီ၊ပု) [သြဇာဟရဏ+ သာခ] သြဇာကို-သယ်ဆောင်-ဆောင်ယူ -သော သစ်ခက်။ (စိမ်းရှင်သော သစ်ခက်။) ဗောဓိဇဂ္ဂနတ္ထံ သြဇာဟရဏသာခံ ဝါ ပူတိ-သာခံ ဝါ ဆိန္ဒိတုံ ဝဋ္ဋတိယေဝ။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၃၅၆။ သြဇောဟရဏသာခ-လည်းကြည်။

သြဇာဟာရနိဝတ္တန (နာ) [သြဇာဟာရ+နိဝ တ္တန] သြဇာဟုဆိုအပ်သော အာဟာရ ကို နှစ်စေခြင်း။ ကဗဠိကာရော အာဟာ-ရောဝါတိ အဝဓာရဏံ ယထာ ဖဿာ-ဟာရာဒိနိဝတ္တနံ၊ ဇဝံ သြဇာဟာရနိဝတ္တနမ္ပိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၆။

သြဇိတ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] သြဇိတ မည် သောသူ။ သိဝိဿ ဘဂဝတော ပဌမာဘိ-သမ္ဗုဒ္ဓဿ ဥဇိတ သြဇိတာ နာမ ဒ္ဝေ သတ္ထဝါဟပုတ္တာ ပဌမဟာရံ အဒံသု။ ထေ ရ၊ဋီ၊၁။၅၉။

သြဇိနာမသေ (ကြိ) [အဝ+ဇိ+နာ+မ+သေ (သေ-ကား နိပါတ်၊ တနည်း-အာဂုံ။] အောင်ကုန်အံ့။ ဧသာ မယ္ယံ သကာ ဒိဋ္ဌိ၊ အဇိတံ သြဇိနာမသေ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၅ရ။ သြဇိနာမ-သေတိ ယံ နော အဇိတံ၊ တံ ဇိနာမ။ ဇာ၊ဋီ၊ရ။၁၀ဂ။

သြဇောဟရကသာခ (ထီ၊ပု) [(သြဇာ+အာဟ ရက။ သြဇာ+ဟရက=) သြဇောဟရက +သာခ] သြဇာကို သယ်ဆောင်သော-စိမ်း ရှင်သော-သစ်ခက်။ ဗောဓိဇဂ္ဂနတ္ထံ သြ-ဇောဟရကသာခံ ဝါ ပူတိဌာနံ ဝါ ဆိန္နိတုံ ဝဋ္ဋတိယေဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၆၁။ (-ဝိမတိ၊၂။၁၂၄။) သြဇောဟရ-ကသာခန္တိ သြဇာယ အာဟရကသာခံ၊ သြဇာယ ဟရကသာခံ ဝါ။ သမ္မော၊ယော။ ၂၃၂။ (အဘိ၊ဋ္ဌ-နှင့် ပါဠိ မတူ။)

သြဋ္ဌာပန (နာ) [အဝ+ဒေ့+ကာပေ+ယု] အောက်တန်းစားဟု-အမှတ်ပြုလျက်-ထင်မှတ်အောင်-အထင်သေးအောင်-ကြည့်ရှုစေခြင်း၊ အယုတ်အားဖြင့်ကြည့်ရှုစေခြင်း၊ ရှုတ်ချ-နှိမ့်ချ-ခြင်း။ ပရေ သြဋ္ဌာပနဝသေန (ဥဋ္ဌာပနဝသေန။ သီ၊ဋီ-မူ။) နာ သြကိုပေ ဟေဋ္ဌတော ကတ္တာ ပရေ နာ သြလောကာ-ပေယျ။ နာ သြဋ္ဌာပေယျာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၅။

သြဋ္ဌာပေန္တီ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဒေ့+ကာပေ+ အန္တီ] အောက်တန်းစားဟု-အမှတ်ပြုလျက်-ထင်မှတ်အောင်-အထင်သေးအောင်-ကြည့်ရှုစေကုန်၏၊ အယုတ်အားဖြင့် ကြည့်ရှုစေကုန်၏၊ ရှုတ်ချ-နှိမ့်ချ-ကုန်၏။ ဒဗ္ဗံ မလ္လပုတ္တံ ဘိက္ခု ဥဋ္ဌာပေန္တီတိ ... အဝ-ဇာနာပေန္တီ၊ ... သြဋ္ဌာပေန္တီတိပိ ပါဌော၊ အယမေဝတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ **သြဋ္ဌာပေယျ** —ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၅။

သြဋ္ဌာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဒေ့+ကာပေ+ ဧယျ] အောက်တန်းစားဟု-အမှတ်ပြုလျက်-ထင်မှတ်အောင်-အထင်သေးအောင်-ကြည့်ရှုစေရာ၏၊ အယုတ်အားဖြင့်ကြည့်ရှုစေရာ ၏၊ ရှုတ်ချ-နှိမ့်ချ-ရာ၏။ သြဋ္ဌာပန-ကြည့်။

သြညာတ (တိ) [အဝ+ဉာ+တ။အဝဇာတ (သံ)] အောက်ချ၍-နှိမ့်ချ၍-ယုတ်ညံ့သည်ကိုပြု၍-အယုတ် အားဖြင့်-သိအပ်သော၊ မထီမဲ့မြင် ပြုအပ်သော၊သူ။ တေသု တေသု ဝါ ပန ဧနပဒေသု သြညာတံ အဝညာတံ။ ဝိ၊၂။၈။ သြညာတန္တိ အဝညာတံ။ ဥ-ညာတန္တိပိ ပဌမန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။) ဟေဋ္ဌာ ကတ္တာ နိဟီနံ ကတ္တာ ဉာတံ ဥညာတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃၅။

သြညာတမ္ဘ (တိ) [အဝ+ဉာ+တဗ္ဘ] အောက်ချ၍-နှိမ့်ချ၍-အယုတ်အားဖြင့်-သိအပ်သော၊ မထီမဲ့မြင် ပြုအပ်သော၊သူ။ နာယံ ဒါရကော သြညာတဗ္ဘော။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၈၀။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၃၅။)

သြဋ္ဌ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] သြဋ္ဌ ဘာသာ စကား။ သေသာ သြဋ္ဌကိရာတ ... ဒမိဋ္ဌ-ဘာသာဒိကာ အဋ္ဌာရသ ဘာသာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃ရ၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၄၉။ သြဋ္ဌော စ ကိရာတော စ ... ဒမိဋ္ဌော စ သြဋ္ဌ-ကိရာတ...ဒမိဋ္ဌာ။ သမ္မော၊ယော။ ၂၁၆။

သြဋ္ဌက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] သြဋ္ဌက ဘာသာ စကား။ တိရစ္ဆာနေသု စ မဂ-ဘာသာ ဥဿန္နာ, နာ သြဋ္ဌကာဒိဘာသာ သက္ကဋံ ဝါ။ မူလဋီ၊၂။၁၉၂။

ဩဒ္ဓ° (ပုံန) [ဝသ+တ။ ဥသ+တ။ ဓာန်းဦ။ ၅၀၂။ ဥ[စ္ရ (သံ)] ကုလားအုပ်။ စတုပ္ပဒ်နာမ ဟတ္ထီ အဿာ ဩဒ္ဓာ။ ဝိုဝ။ဖ၄။ (–အဘိုက။ခ၁။ ဝိုဒ္ဓဝ။ခ၁၉။ ဒီဒ္ဓဝ။၅၃။ မဒ္ဓဝ။ခ၅၅။ သံဒ္ဓဝ။၂၁၀။ အဘိုဒ္ဓ၂။ ၃၂ဖ။ ဓမ္မာဒ္ဓဝ။ဝ၃ဖ။ ထေရုဒ္ဓဝ။၅။ မဟာနိုဒ္ဓ။၄၀၀။ အံဒ္ဓိ၊ခ။ရ၈။)

ဩဒ္ဓ၂ (ပုံန) [ဥသ+တ။ ဥသ+ဌ။ ဓာန်းဦ။ ၂ဖ၂။ ဥသ+ဌ။ ဩဒနာဒီသု ဥကျော့နဲ့ ဥ-သီယတီတိ ဩဒ္ဓော။ မောဂ်ရ။၅၅။ အဝ+ဓာ+တ။ ဒန္ဓ ဩဒဟန္ဓိ ပိဒဟန္ဓိတိ ဩ-ဌ္ဌာ။မဓုဝ။၅၂။ ဩမ္ဗ (သံ)] (က) နှုတ်ခမ်း။ ပါးစပ်။ (ခ) (သပိတ်, အိုး, ခွက် စသည်၏) နှုတ်ခမ်း၊ မျက်နှာ၊ မျက်နှာဝ။

(က) တထာ ဟိ ဩဌ် ဘဉ္ဇတိ။ ဇာ၊ ၁။ဖ၉။ ဇာဌ္ဌ၊၂။၂၄၁။ နှ သက္ကာ ဩဒ္ဓေဟိ ပိဒဟိတုံ။ ဝိုဒ္ဓဝ။၂၄၁။ လပတိ ကထေတိ ဧတေနာတိ လပနံ၊ ဩဌ်။ နေတ္တိုဦ။ခ၃၂။ (–ကခ်။ခ၁၄။ ဒီဒ္ဓဝ။ခ၈၂။ မဒ္ဓဝ။၂ရ၄။ သံဒ္ဓ၃။၂၃၃။ အံဒ္ဓဝ။၂၅ရ။ ဓမ္မာဒ္ဓဝ။၄ရ။ ဇာဌ္ဌ၃။၄ဖ၅။ ဇာဌ္ဌ၅။၄ဖ၆ရ။ သာရတ္ထ၊ခ။ ၃၂ရ။ သီဒ္ဓိ၊သစ်၊၂။၂၂၁။ သံဒ္ဓိ၊၂။၄ဖ၈။) **(ခ)** တေန ခေါ ပန သမယေန ဘိက္ခူ ဆမာယ ပတ္တံ နိက္ကုဇ္ဇန္တိ၊ ဩဒ္ဓော ယံသိ-ယတိ။ ဝိ၊၄။၂၄၉။ ဩဒ္ဓဝဏ္ဏ-လည်းကြည့်။

ဩဒ္ဓဂ်ိဝါသက္ကာန (ပုံန) [ဩဒ္ဓဂ်ိဝါ+သက္ကာန] ကုလားအုပ်လည်ပင်းသက္ကာန်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဒ္ဓဂ်ိဝိ (တိ) [ဩဒ္ဓဂ်ိဝါ+ဣ] ကုလားအုပ်လည်ပင်းသက္ကာန်-ရှိ-ပြုအပ်-သော။ အ-ဋ္ဌာလကာ ဩဒ္ဓဂ်ိဝိယော။ ဇာ၊၂။၂ရ၈။ ဩဒ္ဓဂ်ိဝါသက္ကာနေန ကတာ ရတ္တမဏိမ-သာရဂလ္လမယာ အဋ္ဌာလကာ။ ဇာဌ္ဌ၊ရ။ ၁ဖ၈။

ဩဒ္ဓစမ္မသက္ကာန (ပုံန) [ဩဒ္ဓစမ္မ+သက္ကာန] နှုတ်ခမ်းရေသက္ကာန်။ မုခသက္ကာနဿ ဩဒ္ဓ-စမ္မသက္ကာနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၈၅။ ဝိမတိ၊ခ။ ၁၄၀။

ဩဒ္ဓစလန (ထိ၊နဲ) [ဩဒ္ဓ+စလန] နှုတ်ခမ်း-ပါးစပ်-လှုပ်ခြင်း။ သော ကိရ ဒီဗ္ဗစက္ခုနာ တာဝတိံသဘဝနေ ဒေဝတာနံ ရူပံ ပဿ-နော ဩဒ္ဓစလနံ ပဿတိ၊ နှ ပန သဒ္ဒံ သုဏာတိ။ မ၊ဦ၊၂။ခရ။ (–ဝဇိရ။၂ဝ၆။ သီ၊ ဦ၊သစ်၊၂။ခဝ၈။)

ဩဒ္ဓဆိန္န (တိ) [ဩဒ္ဓ+ဆိန္န] နှုတ်ခမ်းပြတ်သော၊သူ။ ဩဒ္ဓဆိန္နော(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။ ၂၅ဝ)တိ ယဿ ဧကော ဝါ ဒွေ ဝါ ဩဒ္ဓာ ဆိန္နာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဦ၊၂။ခ၅ရ။

ဩဒ္ဓဆိန္နက (တိ) [ဩဒ္ဓ+ဆိန္န+က] နှုတ်ခမ်းပြတ်သော၊သူ။ မဟာဥတ္တရောဌော ဝါ ဩဒ္ဓဆိန္နကော ဝါ။ ဝိ၊ဌ၊ခ။ခ၁ခ။ ဝိ၊သင်္ခ ဟ။ခ၄၃။ ဩဒ္ဓဆိန္နကောတိ ဥဘောသု ဩဌ္ဌေသု ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဇာတိယာ ဝါ ပစ္ဆာ ဝါ သတ္ထာဒိနာ အပနီတမ်သေန ဩဌ္ဌေန သမန္နာဂတော။ ဝိမတိ၊၂။ခ၂ရ။ ဝိနယာလင်္ကာ၊ဦ၊ခ။၂၃ဖ။

ဩဒ္ဓ၎ (တိ) [ဩဒ္ဓ+ဇန+ဣ] နှုတ်ခမ်းအရပ်

ဌ်ဖြစ်သော(အက္ခရာ)။ (ဥ ဦ ပ ဖ ဗ ဘ မ-အက္ခရာ(ရ)လုံးတို့သည် နှုတ်ခမ်း အရပ်ဌ ဖြစ်သောကြောင့် သြဒ္ဓအက္ခရာ မည်ကုန်၏။) ဥဝဏ္ဏပဝဂ္ဂါ သြဒ္ဓာ။ ရူးနှာ။၂။ နီတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၈။

သြဒ္ဓဋ္ဌိဝဏ္ဏ (တိ) [သြဒ္ဓ+အဋ္ဌိဝဏ္ဏ။ သြဒ္ဓဋ္ဌိ+ဝဏ္ဏ] ကုလားအုပ်အရိုး အဆင်းရှိသော။ စီဝရမို့ ရဇနသာရုပ်ပ အကတ္တာ သြဒ္ဓဋ္ဌိဝဏ္ဏံ ကတ္တာ ဝိစရန္တိ။ အံ၊ဌ၊၁။၆၉။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။၄၄၃။) သြဒ္ဓဋ္ဌိဝဏ္ဏန္တိ သြဒ္ဓာနံ အဋ္ဌိဝဏ္ဏံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၁၉။

သြဒ္ဓတ္တစ (ပု) [သြဒ္ဓ+တစ] နှုတ်ခမ်း၏ အရေ၊ နှုတ်ခမ်းရေ။ ဧဝံ ယာဝ ဥပရိ သြဒ္ဓတ္တစော။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၃၅။

သြဒ္ဓဒ္ဓယ (နာ) [သြဒ္ဓ+ဒ္ဓယ] နှုတ်ခမ်းနှစ်ခု အပေါင်း၊ နှုတ်ခမ်းအစုံ။ ဒန္တာဝရဏန္တိ သြဒ္ဓ-ဒ္ဓယံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆။ မူလဋီ၊၁။၁၈။ ဒန္တေ သြဒဟန္တိ ပိဒဟန္တိတိ သြဒ္ဓာ၊ တေသံ ဒ္ဓယံ။ မဓု၊၁။၅၅။

သြဒ္ဓဒ္ဓယသမန္နာဂတ (တိ) [သြဒ္ဓဒ္ဓယ+သမန္နာဂတ] နှုတ်ခမ်းနှစ်ခုအပေါင်း-နှုတ်ခမ်းအစုံ-နှင့် ပြည့်စုံသော။ သြလမ္မိတဗိမ္မဖလ-သဒိသံ ရတ္တဝဏ္ဏံ သြဒ္ဓဒ္ဓယသမန္နာဂတံ။ အပါဋ၊၂။၂၃၆။

သြဒ္ဓဒ (တိ) [သြဒ္ဓ+အဒ] ထက်ဝက်သော နှုတ်ခမ်းရှိသော၊ သြဒ္ဓဒ မည်သော၊သူ။ သြဒ္ဓဒ္ဓါပိ လိစ္ဆဝီ မဟတိယာ လိစ္ဆဝီ-ပရိသာယ သဒ္ဓိံ။ ဒီ၊ဋ၊၁၄၄။ သြဒ္ဓဒ္ဓါတိ အဒ္ဓါဒ္ဓတာယ ဧဝံလဒ္ဓနာမော။ ဒီ၊ဋ၊၁။ ၂ရ၆။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃ရ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃၀။)

(အထက်နှုတ်ခမ်း သေးငယ်နေသောကြောင့် ကန့်လန့်ခွဲစိတ်လျက် နှုတ်ခမ်းသား-၏ ထက်ဝက်ကို ပယ်ထားသကဲ့သို့ ထင်ရသည်၊ ရှေ့သွားလေးချောင်း နှင့် အစွယ်တို့ကို နှုတ်ခမ်းသားတို့က မဖုံးအုပ်နိုင်၊ ထို့ကြောင့် ထိုလိစ္ဆဝီမင်းသားကို "သြဒ္ဓဒ"ဟု ခေါ်ကြသည်။ အချို့က "နှုတ်ခမ်း-တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသူ=သြဒ္ဓာဓော" ဟု ဖွင့်ဆိုကြသည်။ သြဒ္ဓာဓော-ကြည့်။)

သြဒ္ဓနိဇ္ဇောဂ (ပု) [သြဒ္ဓ+နိဇ္ဇောဂ] နှုတ်ခမ်းကို ခွဲလိပ် တွန့်ရုံ လှုပ်ခြင်း။ (ပြည်၊သျှ။) အညတြ သြဒ္ဓနိဇ္ဇောဂါ၊ နာယံ ဇာနာတိ ကိဉ္စနံ။ ဇာ၊ဝ။၆၉။ ဇာ၊ဋ၊၂။၂၄၁။

သြဒ္ဓနိလ္လေဟက (တိ) [သြဒ္ဓ+နိလ္လေဟက] နှုတ်ခမ်းကို လျက်သော၊သူ။ (ကြိ၊ဝိ။) နှုတ်ခမ်းကို လျက်၍ လျက်၍။ နှ သြဒ္ဓ-နိလ္လေဟကံ ဘုဉ္ဇိဿာမိတိ သိက္ခာ ကရ-ကိယာ။ ဝိ၊၂။၂၆၀။ (-ဝိ၊ဋ၊၃။၁၆ရ။)

သြဒ္ဓပဒ (နာ) [သြဒ္ဓ+ပဒ] ကုလားအုပ်၏-ခြေ-ခွါ။ သေယျထာပိ နာမ သြဒ္ဓပဒံ၊ ဧဝမေဝသု မေ အာနိသဒံ ဟောတိ။ မ၊ဝ။၁၁၄၊၃၁၂။ မ၊၂။ ၂ဂ၊၄၃၅။ သြဒ္ဓပဒန္တိ ယထာ သြဒ္ဓဿ ပဒံ မဇ္ဈေ ဂမ္ဘီရံ ဟောတိ၊ ဧဝမေဝံ။ မ၊ဋ၊ဝ။၃၅၄။

သြဒ္ဓပရိပ္ပန္နန (နာ) [သြဒ္ဓ+ပရိပ္ပန္ဒန] နှုတ်ခမ်း-လှုပ်ခြင်း။ ကာယကမ္မုနာ ပန သဟ ပဝတ္တံ

သြဠ္ဌပရိပွန္ဒနံ ဘာကုဋိကရကံ ... ကာယ-ကမ္မဒဿနံ ဝိယ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၁။

သြဠ္ဌပရိယာဟတ (နာ) [သြဠ္ဌ+ပရိယာဟတ] နှုတ်ခမ်းတို့၏ ကောင်းစွာထိခြင်း။ ကိုယ်သဏ္ဌာယော နာမေသ သြဠ္ဌပရိယာဟတ-မတ္တံ ကာတုံ နဒေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၆။ သြဠ္ဌပရိယာဟတမတ္တန္တိ သြဋ္ဌာနံ သမ္ဖုဿနမတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၂။

သြဠ္ဌပရိယောသာန (တိ) [သြဠ္ဌ+ပရိယောသာန] နှုတ်ခမ်းလျှင် အဆုံးအပိုင်းအခြားရှိသော။ စတုတ္ထမနသန္ဒီဘာတိ စတုတ္ထ-မနော ဝုစ္စတိ စတုတ္ထမနဝတ္ထုဘူတာ ဇိဝှါ။ အဘိရတ္တာဘာဝေန ဇိဝှါသဒိသံ တေ သြဠ္ဌ-ပရိယောသာနန္တိ ဝဒတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၆ရ။

သြဠ္ဌပရိဝတ္တန (နာ) [သြဠ္ဌ+ပရိဝတ္တန] နှုတ်ခမ်းတို့၏-လူးလွန့်-လှုပ်-ခြင်း။ (သဒ္ဒတ္ထ။) သရဏ္ဌာယ်ခြင်း။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဠ္ဌပ(ပွ)ဟတ (နာ) [သြဠ္ဌ+ပဟတ] နှုတ်ခမ်းတို့၏-ထိ-လူးလွန့်-လှုပ်-ခြင်း။ (သဒ္ဒတ္ထ။) သရဏ္ဌာယ်ခြင်း။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) သော ခေါ အဟံ ဘိက္ခဝေ တာဝတကေနေဝ သြဠ္ဌ-ပဟတမတ္တေန လပိတလာပနမတ္တေန ဉာဏဝါဒဠ္ဆ ဝဒါမိ ထေရဝါဒဠ္ဆ။ မ၊၁။၂၂၀၊ (-၃၀၃။မ၊၂။၂၈၀၊၄၂ရ။) သြဠ္ဌပဟတ-မတ္တေနာတိ တေန ဝုတ္တသ ပဋိဂ္ဂဟကတ္ထံ သြဠ္ဌပဟရကမတ္တေန၊ အပရာပရံ ကတ္တာ သြဠ္ဌသဠ္ဆရကမတ္တကေနာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၆။ သြဠ္ဌပွဟတမတ္တေန၊ အတ္တာနမ္ပိ ပသဿတိ။ ထေရ။၃၅၂။ သြဠ္ဌပွဟတ-မတ္တေနာတိ သဏ္ဌာယသိသေန သြဠ္ဌပရိ-ဝတ္တနမတ္တေန၊ ဗုဒ္ဓဝစနံ သဏ္ဌာယကရက-မတ္တေနာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၃။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

သြဠ္ဌပဟတ(ဋ)ကရက (နာ) [သြဠ္ဌပဟတ(ဋ)+ကရက] နှုတ်ခမ်းတို့၏-ထိ-လူးလွန့်-လှုပ်-ခြင်းကိုပြုခြင်း။ (သဒ္ဒတ္ထ။) သရဏ္ဌာယ်ခြင်း။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) သြဠ္ဌပဟတကရက-ဝသေန ပါရံ ဂတောတိ ပါရဂူ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၈၉။) ပဟရကံ သယ်ဋ္ဌနံ ပဟတံ၊ သြ-ဋ္ဌာနံ ပဟတံ တထာ။ တသ ကရက-ဝသေန၊ သြဋ္ဌာနိ စာလေတွာ ပဂုဏဘာဝ-ကရကဝသေန ပါရံ ဂတော၊ နာ အတ္ထ-ဝိဘာဝနဝသေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၂၂၁။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၁။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၆၆။) သြဠ္ဌပဟဋကရကဝသေန။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၁၃။

သြဠ္ဌပေန္ဓိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဌာ+ကာပေ+အန္ဓိ] အောက်ဌ်တည်စေကုန်၏၊ အောက်သို့-ကျစေ-ချ-ကုန်၏၊ ဖိနှိပ်ကုန်၏၊ ဖိချကုန်၏။ (မြန်မာပြန်။) သြမဒ္ဒန္ဓိ-ကြည့်။

သြဠ္ဌဖုသနရဟိတဝိမုတ္တိဗျဠန (နာ) [သြဠ္ဌ ဖုသနရဟိတဝိမုတ္တိ+ဗျဠန] နှုတ်ခမ်းတို့၏-ထိခြင်းမှ ကင်းလွတ်သော ဗျည်း။ သဗ္ဗထာ သြဠ္ဌဖုသနရဟိတဝိမုတ္တိဗျဠနာ ကိရာတ-ဘာသာ ဝိယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ရ၂။

သြဠ္ဌဘဋ္ဌန (နာ) [သြဠ္ဌ+ဘဋ္ဌန] နှုတ်ခမ်းကို -

ခေါက်ချိုး-ခွေလိပ်-တွန့်ရုံ-ခြင်း။ ပုဗ္ဗေပိ လာဋ္ဌဒါယီ ဌပေတ္တာ သြဋ္ဌဘဉ္ဇနံ တတော ဥတ္တရိ အညံ နိ ဇာနာတိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၄၀။

သြဋ္ဌမ်သ (နာ) [သြဋ္ဌ+မ်သ] နှုတ်ခမ်းသား။ ဥပ္ပါ-ဋိတေ ပန သြဋ္ဌမ်သေ ဒန္တေသုယေဝ ဥပဂ္ဂမနဿ ထုလ္လစ္ဆယံ။ ဝိဌ၊၁။၂၄၁။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၅၉။ (-ဝိဌ၊၃။၁၆ရ။ ကခ်။၂၈၄။ မဟာနိ၊ ဌ။၃ဖ၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁ဝဖ။ အံ၊ဋီ၊၁။ရ၁။)

သြဋ္ဌမ်သမက္ခန (တိ) [သြဋ္ဌမ်သ+မက္ခန] နှုတ်ခမ်းသား၌-လူး-လိမ်းကျံ-ပေရေ-သော (တံတွေးစသည်)။ သြဋ္ဌမ်သသမ္ပက္ခနခေဋ-ကြည့်။

သြဋ္ဌမ်သသမ္ပက္ခန (တိ) [သြဋ္ဌမ်သ+သမ္ပက္ခန] နှုတ်ခမ်းသား၌ အလုံးစုံအားဖြင့်-လူး-လိမ်း-ကျံ-ပေရေ-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဋ္ဌမ်သသမ္ပက္ခနခေဋ (ပု) [သြဋ္ဌမ်သသမ္ပက္ခန+ခေဋ] နှုတ်ခမ်းသား၌ အလုံးစုံအားဖြင့်-လူး-လိမ်းကျံ-ပေရေ-သော တံတွေး။ ယော ပန ဣတ္ထိယာ သြဋ္ဌမ်သသမ္ပက္ခ-နခေဋာဒိရသောပိ ... ဣတ္ထိရသောတွေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဌ၊၁။၂၀။ သြဋ္ဌမ်သံ သမ္ပ-ကွေတိတိ သြဋ္ဌမ်သသမ္ပက္ခနော၊ ခေဋာဒီနိ။ အာဒိသဒ္ဒေန သြဋ္ဌမ်သမက္ခနော တမ္မူလ-မုခဝါသာဒိရသော ဂယှတိ။ အံ၊ဋီ၊၁။ရ၁။

သြဋ္ဌမ်သသမ္ပက္ခိတခေဋ (ပု) [သြဋ္ဌမ်သ-သမ္ပက္ခိတ+ခေဋ] နှုတ်ခမ်းသား၌ အလုံးစုံ-အားဖြင့်-လူး-လိမ်းကျံ-အပ်သော တံတွေး။ ယော ပန ဣတ္ထိယာ သြဋ္ဌမ်သသမ္ပက္ခိ-တခေဋာဒိရသော ... ဣတ္ထိရသောတွေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂ရ၈။

သြဋ္ဌမုခ (တိ) [သြဋ္ဌမုခ+မုခ။ သြဋ္ဌ+မုခ။ သြဋ္ဌမုခမိဝ မုခံ ယဿ သော သြဋ္ဌမုခေါ။ မုဒ္ဓဗောဓဲ့။ သြဋ္ဌောဝ မုခမဿာတိ ဝိဂ္ဂယ္ဟ သြဋ္ဌမုခေါတိ သမာသော။ ပဋ္ဌိကာ၊ဌ့။ မောဂ်၊သျ၊၁။၄၃၉-၄၄ဝ။] ကုလားအုပ် မျက်နှာ-ကဲ့သို့သော-နှင့်တူသော-မျက်နှာရှိသော၊ သူ။ "တာလဝဏ္ဏုဝဏ္ဏုကတာ"တိ ဝတ္ထုဗေ့ သြဋ္ဌမုခေါတိအာဒိသု ဝိယ မဇ္ဈေပဒလောပ် ကတ္တာ အကာရဿ ဒီဃံ ကတ္တာ "တာလ-ဝဏ္ဏုဝဏ္ဏုကတာ"တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၄ဝ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၁။ (-ဝိမာန၊ဌ။၁ဝ။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၁၃၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁ဝ၊၃ရ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၃၄။)

သြဋ္ဌရထ (ပု) [သြဋ္ဌ+ရထ] ကုလားအုပ်ကသော ရထား။ ကဒါဟံ သြဋ္ဌရထေ စ၊ သန္နဒ္ဓေ ဥသိတဒ္ဓဇေ။ ဇာ၊၂။၁ဖ၄။

သြဋ္ဌရောဂ (ပု) [သြဋ္ဌ+ရောဂ] နှုတ်ခမ်းနာ၊ ပါးစပ်နာ။ ဒန္တရောဂေါ သြဋ္ဌရောဂေါ ကာသော။ အံ၊၃။၃၄၃။

သြဋ္ဌဝစီတ္တက (ပု) [(ဥဋ္ဌ+စိတ္တ=) သြဋ္ဌဝ-စိတ္တ+ကာ+အ။ သြဋ္ဌဝ+စိတ္တ+က] "ဥဋ္ဌေဟိ စိတ္တ၊ ဥဋ္ဌေဟိ စိတ္တ"ဟု မြည်တွန်တတ်သောငှက်၊ သြဋ္ဌဝစိတ္တကငှက်။ (ပယောဂ-သိဒ္ဓိနိသျ၊၁။၅၄-၌ "သြဋ္ဌဝငှက်၊ စိတ္တက-ငှက်"ဟု ပြန်ဆိုသည်။) ဇီဝဠီဝကသဒ္ဒေတ္ထ၊ အထော သြဋ္ဌဝစိတ္တကာ။ ဒီ၊၃။၁ဖ၃။ သြဋ္ဌဝစိတ္တကာတိ "ဥဋ္ဌေဟိ စိတ္တ၊ ဥဋ္ဌေဟိ

စိတ္တာ”တိ ဧဝံ ဝဿမာနာ ဥဌဝစိတ္တက-သကုဏာပိ တတ္ထ ဝိစရန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၄၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၉။)

သြဌဝင်္ဍီ (ထီ) [သြဌ+ဝင်္ဍီ] (သပိတ်, အိုး, ခွက် စသည်၏) နှုတ်ခမ်းရေး၊ နှုတ်ခမ်းရစ်၊ မျက်နှာရေး၊ မျက်နှာရစ်။ သမတိတ္ထိကန္တိ သြဌဝင်္ဍီယာ ဟေဋ္ဌိမလေခါသမံ။ မ၊ဌ၊၃။ ၁၆၅။ သြဌဝင်္ဍီယာတိ မုခဝင်္ဍီယာ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၁၁၃။

သြဌဝနာဒိဝိပွကာရ (ပု) [သြဌဝနာဒိ+ဝိပွကာရ] ကုလားအုပ်ဟု ဆဲဆိုခြင်းစသော ဖောက်ပြန်သောအမူအယာ။ (သျှ။) နှုတ်ခမ်း ပါးစပ် စသည်တို့၏ ဖောက်ပြန်လှုပ်ရှားခြင်း။ (ဘာသာ၊ဋီ။) သြဌဝနာဒိဝိပွ-ကာရေ ကတေပိ ခမနဝသေန နှ ကိဉ္စိ ဝဒတိတိပိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၄။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၄၃။

သြဌာဓေ (ပု) [သြဌ+အဓေ] အောက်သို့ တွဲလဲကျသော နှုတ်ခမ်းရှိသော၊ နှုတ်ခမ်း-တွဲလဲကျသော၊သူ။ ကေစိ ပန အဓေ-သဒ္ဒေန ပါဋ္ဌံ ပရိကပ္ပေတ္တာ ဟေဋ္ဌာ သြဌဿ သြလမ္ဗကတာယ “သြဌာဓေ”တိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃၀။ သြဌဒ္ဓ-လည်း ကြည့်။

သြဌ္ဌာမိ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] သြဌ္ဌာမိ (မည်သော) ဆင်မ။ သြဌ္ဌာမိံဝ ခတ္တိယော။ ဇာ၊၁။၁၆ရ။ တဿ ရညော ဇော သြဌ္ဌ-ဗျာမိ ဟတ္ထိနီ ထာမဗလသမ္ပန္နာ မဟဗ္ဗလာ အဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၆၄။ သြဌ္ဌိဗျာမိ

တံနာမိကာ။ ဇာ၊ဋီ။

သြဌ္ဌဗ္ဘတိ (ကြို) [အဝ+ဌ္ဌဗ+အ+တိ။ အဝ ဒ္ဒိဝတိ(သံ)] တံတွေး ထွေး၏။ အပိသု မံ သာရိပုတ္တ ဂါမဏ္ဍလာ ဥပသက်မိတ္တာ သြ-ဌ္ဌဗ္ဘန္တိပိ သြမုတ္တေန္တိပိ။ မ၊၁။၁၁၃။ သြဌ္ဌ-ဗ္ဘန္တိတိ သရိရေ ခေဋ္ဌံ ပါတေန္တိ။ မ၊ဌ၊၁။ ၃၅၃။ **သြဌ္ဌဘေယျ**—မ၊၁။၁ရ၉။ မ၊ဌ၊ ၂။ရ။

သြဌ္ဌဗ္ဘန (နှ) [အဝ+ဌ္ဌဗ+ယု] တံတွေး ထွေးခြင်း။ ဓုတ္တာဒါရကာပိ တတ္ထ ဂန္တွာ သြဌ္ဌဗ္ဘနာဒိကံ နာနပွကာရံ ဝိပွကာရံ ကတ္တာ ပက္ကမန္တိ။ စရိယာ၊ဌ။ ၂၆၀။

သြဌ္ဌဗ္ဘန္တိ (တိ) [အဝ+ဌ္ဌဗ+အ+အန္တိ] တံတွေးထွေးကုန်၏။ သြဌ္ဌဗ္ဘတိ-ကြည့်။

သြဌ္ဌဘေယျ (ကြို) [အဝ+ဌ္ဌဗ+ယေျ] တံတွေး ထွေးရာ၏။ သြဌ္ဌဗ္ဘတိ-ကြည့်။

သြဌ္ဌ (နှ) [အဝ+ဌိ(ဌိ)+အ] ဥစ္စာ။ သြဌ္ဌံ ဘက္ခံ သက် အတ္ထော၊ ဣစ္ဆေတေ ဓန-ဝါစကာ။ နိတိ၊ပဒ။၉၆။

သြဌ္ဌက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] သြဌ္ဌက လူမျိုး။ သြဌ္ဌကာ ဒမိဋ္ဌာ စေဝ၊ ... အာဂစ္ဆန္တိ မမံ ယရံ။ အပ၊၁။၄၂၀။

သြဌ္ဌန (နှ) [ဥ(အဝ)+ဌိ(ဌိ)+ယု။ ဓာတ္တတ္ထ။ ၁၅၀။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၃၉၃။ ဥဋ္ဌေတိ-လည်း ကြည့်။] (၁) ထောင်ခြင်း၊ (ပိုက်, မြှား, ကျောက်ကွင်း, အမြွှက်) ထောင်ခြင်း၊ ရှေးရှု ထားခြင်း။ (တိ)(၂) ထောင်တတ်သော။ **(၁)** အတ္တနော မိစ္ဆာဂါဟေန လေသ-

သြဠုနေန ဝါ ပရိပုဏ္ဏတ္ထမ္မိ ပဌမပညတ္တိ အညထာ ကရောန္တော ... အာဟ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၉။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၁ရ၈။)

(တိ)(၂) တ္ထေ ပန ဒိဋ္ဌိပါသဏ္ဍာဒီနံ သြဠုနတော ပဏ္ဍရဂ်ါဒယောဝ ပါသဏ္ဍာတိ ဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂ရ။

သြဠုယန္တ၊ (ကြို) [ဥ(အဝ)+ဌိ(ဌိ)+အန္တ၊] (အမြွက်, ပိုက်, မြှား, ကျော့ကွင်း, ကိုယ်ခန္ဓာ စသည်ကို) ထောင်–ရှေ့ရှုထား–ကုန်လော။ သြဠေန္တ၊ ဝါလပါသာနိ။ ဇာ၊၁။၂ရ၆။ သြဠေန္တ၊တိ သြဠုယန္တ၊။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂ရ၈။

သြဠာပေတိ (ကာ၊ကြို) [ဥ(အဝ)+ဌိ(ဌိ)+ဏာပေ+တိ] ထောင်–ရှေ့ရှုထား–စေ၏၊ ကြဖြန့်စေ၏၊ ပစ်ချ၏။ မစ္ဆဓီပွဲ ဂဟေတွာ ဥဒကေ သြဠာပေသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။) သြဠာပေသိတိ သြသာရေသိ၊ ခိပိတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၄။

သြဠီ[1] (ထီ) [ဥ(အဝ)+ဌိ(ဌိ)+တိ] ကြော့ကွင်း။ သြဠီယတိ ဇောယတိ သြဠီ။ ပါသော။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၂၆၉။

သြဠီ[2] (ကြို) [ဥ(အဝ)+ဌိ(ဌိ)+ဏ္ဍ]။ ဓာတ္ဝတ္ထ။ ၁၅၀။ ပါရာ၊ဂံ၊သစ်၊၂။၄၆၁။] ထောင်ပြီ၊ ရှေ့ရှုထားပြီ။ သြဠေတိ–ကြည့်။

သြဠီတ (တိ) [ဥ(အဝ)+ဌိ(ဌိ)+တ] (၁) ထောင်အပ်–ရှေ့ရှုထားအပ်–သော။ (၂) ဖွဲ့အပ်–တွဲလဲဆွဲအပ်–သော။ **(၁)** မစ္ဆပါသံဝ သြဠီတံ။ ထေရ။၂ရ၂။ ဥဒ္ဒိဿ ကတေ ယံ ဥဒ္ဒိဿ သြဠီတော၊ တတော အညေသံ ဗဒ္ဓေန အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၅၅။ တုမ္မေဟိ လေသော သြဠီတော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅ရ။ (–သံ၊ဌ၊၁။၁၂ရ။ ဥဒါန၊ဌ။၃၃၂။ ဣတိဝုတ်၊ ဌ။၁၃ရ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၃၄၁။ ဇာ၊ဌ၊၂။၄၆။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃ဖ၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၁ရ၈။)

(၂) ပဠောဠီတောတိ ပဠသု ဌာနေသု ကာဇဒဏ္ဍကံ ပဝေသေတ္တာ ဂဟေတဗ္ဗာ ကာဇသိက္ခာ ဝိယ သြဠီတော။ သံ၊ဌ၊၃။ ၂၃၅။ သြဠီတောတိ သြလမ္မိတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄ရ၀။ ပဠောဠီတ(ဇာ၊ဌ၊၁။၂၉၁)လည်း ကြည့်။

သြဠီတနိယာမ (ပု) [သြဠီတ + နိယာမ] ထောင်ထား–ရှေ့ရှုထား–အပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသောနည်း၊ ထောင်နည်း။ သုဝဏ္ဏ-ဟံသာနံ အာဂတကာလေ ရညော အာ-ရောစေတ္တာ ပါသာနံ သြဠီတနိယာမော စ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၂၅။

သြဠီတပါသ (ပု) [သြဠီတ+ပါသ] ထောင်ထား–ရှေ့ရှုထား–အပ်သော ကျော့ကွင်း။ သုဝရာဇာပိ သုဝဏ္ဏပရိဝုတော အာဂန္တာ အလောလုပ္ပစရတာယ ဟိယျော ခါဒိတ-ဌာနေ သြဠီတပါသေ ပါဒံ ပဝေသေန္တောဝ သြတရိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂ရ၈။

သြဠီတဝါလပါသ (ပု) [သြဠီတ+ဝါလပါသ] ထောင်ထား–ရှေ့ရှုထား–အပ်သော သားမြီး ကျော့ကွင်း။ တယာ သြဠီတဝါလပါသေ ယော ဝါ သော ဝါ ဟံသော ဗဒ္ဓေါတိ သည် မာ ကရိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃ဝ၄။

ဩဒ္ဓိယ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ(အဝ)+ဒှီ(ဒှီ)+တွာ] (အမြွက်, ပိုက်, မြှား, ကျောက်ကွင်း, ကိုယ်ခန္ဓာ စသည်ကို) ထောင်-ရှေ့ရှုထား-၍။ အ-ဌာသီ ဝေသိဒ္ဓါရမ္ဘိ၊ လုဒ္ဒေါ ပါသမိဝေါဒ္ဓိယ။ ထေရီ။၃၈။ မိဂလုဒ္ဒေါ ဝိယ ... မမ ကာယံ ဝေသိဒ္ဓါရမ္ဘိ ဝေသိယာ ဃရဒ္ဓါရေ ဩဒ္ဓိယိတ္တာ အဌာသိ။ ထေရီ၊၆။၈၀။ ဩ-ဒ္ဓေတိ-လည်းကြည့်။

ဩဒ္ဓိယိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ(အဝ)+ဒှီ(ဒှီ)+တွာ] (အမြွက်, ပိုက်, မြှား, ကျောက်ကွင်း, ကိုယ်ခန္ဓာ စသည်ကို) ထောင်-ရှေ့ရှုထား-၍။ အ ထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဒ္ဓေတိ (ကြိ) [ဥ(အဝ)+ဒှီ(ဒှီ)+အ+တိ။ ဥဒ္ဓေတိ-ကြည့်။] (အမြွက်, ပိုက်, မြှား, ကျောက်ကွင်း, ကိုယ်ခန္ဓာ စသည်ကို) ထောင်-ရှေ့ရှုထား-၏။ ယော တာဝ ပါသံ ဩ-ဒ္ဓေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၅၄။ **ဩဒ္ဓေန္တိ**—သံ၊၃။ ၁၂၉။ သံ၊ဌ၊၃။၂၃၅။ ထေရီ၊ဌ။၁၈၁။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၆၀။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၆။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၃၇၉။ **ဩဒ္ဓေသိ**—ဝိ၊ဌ၊၁။၁၉၃။ **ဩဒ္ဓေန္တု**— ဇာ၊၁။၂၇၆။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၇၈။ **ဩဒ္ဓေယျ**— ခိပ္ပံ ဥဒ္ဓေယျာတိ ကုမိနံ ဩဒ္ဓေယျ။ အံ၊ဌ၊၂။၂၄၃။ (-အံ၊ဌ၊၁။၃၇၂။) **ဩဒ္ဓိ**— အထ ခေါ သာ မက္ကဋီ တံ ပိဏ္ဍပါတံ ဘုဉ္ဇိတ္တာ တဿ ဘိက္ခုနော ကဋိ ဩဒ္ဓိ။ ဝိ၊၁။၂၅။ ဩဒ္ဓိတိ အဘိမုခံ ဌပေသိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၉၂။ **ဩဒ္ဓေသိ**—ထေရ၊ဌ၊၂။၂၉၃။ **ဩဒ္ဓေသိ**—ဇာ၊ဌ၊၃။၂၅၉။ **ဩဒ္ဓေသုံ**— ဇာ၊ဌ၊၂။၂၁၈။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၇၀။ **ဩဒ္ဓေသန္တိ**—လေသံ ဩဒ္ဓေသန္တိ(ဝိ၊ဌ၊၁။၂၃၁)တိ လေသံ သမုဋ္ဌာပေသန္တိ (ဌပေသန္တိ) ပရိ-ကပ္ပေသန္တိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၉၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၆။ **ဩဒ္ဓေဿာမိ**— "မံ ဝိဇ္ဈ မဟာရာဇာ"တိ ဝတ္တာ အတ္တနော မဟာဖာသုကပသံ ဩဒဟိဿာမိ ဩဒ္ဓေ-ဿာမိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၅။

ဩဒ္ဓေတုံ (ဗျ) [ဥ(အဝ)+ဒှီ(ဒှီ)+တုံ] (အ မြွက်, ပိုက်, မြှား, ကျောက်ကွင်း-စသည်ကို) ထောင်-ရှေ့ရှုထား-ခြင်းငှါ။ အမ္ဘော ပုရိသ ပါသံ ဩဒ္ဓေတုံ ဇာနာသိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၇၈။ အညောပိ လေသံ ဩဒ္ဓေတုံ သက္ကောတိ။ ကခါ၊ဋီ။၁၉။ (-ဝဇိရ။၂၄၈။)

ဩဒ္ဓေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ(အဝ)+ဒှီ(ဒှီ)+တွာ] (အမြွက်, ပိုက်, မြှား, ကျောက်ကွင်း-စသည်ကို) ထောင်-ရှေ့ရှုထား-၍။ လေသံ ဩဒ္ဓေတွာ ဘုဉ္ဇိတုံ နှ လဗ္ဘတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၀၅။ (-ဝိ၊ဌ၊ ၂။၁၈၃။ ဝဇိရ။ရ၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၆၃။ ဩ-ဒ္ဓေတွာတိ ဌပေတွာ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၅၁၃။ လေပယင်္ဘီ ဩဒ္ဓေတွာ သကုဏော ဗန္ဓနေ ဝိယ။ မ၊ဌ၊ ၂။၃၁၅။ (-သံ၊ဌ၊၁။၅၄။ ဇာ၊ဌ၊ ၄။၃၃၅။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁၄။)

ဩဒ္ဓေန္တ (တိ) [ဥ(အဝ)+ဒှီ(ဒှီ)+အန္တ] (အမြွက်, ပိုက်, မြှား, ကျောက်ကွင်း-စသည်ကို) ထောင်-ရှေ့ရှုထား-သောသူ။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဖြစ်စေ သောသူ။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) လုဒ္ဒကော ပါသံ ဩဒ္ဓေန္တော နှ ဧကံ ယေဝ, နှ စ ဧကေသိ ယေဝ ဌာနေ ဩဒ္ဓေသိ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၄၃။ ယော ပန လေသံ ဩဒ္ဓေန္တော ယထာဝု-တ္တပ္ပမာဏမေဝ ကရိဿာမီတိ ... ကရေယျ။

ဝိ၊၁၊၂။၁၅၄။ လေသံ သြဠေန္တာ ပဝ-တ္တေန္တာ ကရေယျာတိ သမ္မန္ဓာ။ ပါရာ၊ ယော။၂၃၈။ တံ သုတ္တာ ကုမာရော ပိတု ဂရဟံ အသဟန္တော ဝါတာဘိဟတသ သိနေရုနော ဗဟံ သြဠေန္တာ ဝိယ ဣမံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊၁၊ရ။၃၆၃။ (ဤနေရာတွင် "ဗဟုနာ သြဠေန္တာ ဝိယ။ ဗဟုနာ ဆဠေန္တာ ဝိယ။ အတ္တနော ဗဟုနာ ဥပ-တ္ထမ္ဘေန္တာ ဝိယ" ဟု မူကွဲ တွေ့ရသည်။ သျ-ဌ် "သြဠေန္တာ ဝိယ= ကာသကဲ့သို့" ဟု အနက်ပေးသည်။)

သြဠေန္တ (ကြိ) [ဥ(အဝ)+ဌိ(ဌိ)+အန္တ] (အမြွက်, ပိုက်, မြှီး, ကျော့ကွင်း-စသည်ကို) ထောင်-ရှေးရှုထား-ကုန်လော့။ သြဠေတိ-ကြည့်။

သြမ (ပုံန) [ဝဟ+တ။ ဥပ(သံ)။ သြပ (ပါကတ)] ခိုးယူအပ်သောဥစ္စာဘဏ္ဍာ၊ ခိုး-ထုပ်ခိုးထည်။ သဟ သြမေနာတိ သဟော-နုံ၊ ထေနေတ္တာ ဂဟိတမာနဘဏ္ဍေန သဒ္ဓိန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉ရ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၄၀။ သာရတ္ထ၊၂။၃၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၈။) သဟောမုန္တိ ဓနေန သဒ္ဓိ။ သမ္မောယော။ ၂၄၀။

သြကတ (တိ) [အဝ+နမု+တ] (၁) နိမ့်သော အရပ်၊ ချိုင့်ဝှမ်းအရပ်။ (၂) ညွတ်-ကိုင်း-ကုန်း-ကွေး-သော၊သူ။ (၃) အောက်သို့ ညွတ်သော ဦးခေါင်းရှိသော၊သူ။ (ဇာတ်၊ သျ။) (၄) ယုတ်ညံ့သော၊သူ။ (၅) ညွတ်-ရှိုင်း-ခွက်ဝင်-သော။ (၆) အောက်သို့ညွတ် သော၊ တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသော။

(၁) နိမ့်သောအရပ်၊ ချိုင့်ဝှမ်းအရပ်။ ယော ယော ဘူမိဘာဂေါ နိန္နော သြက-တော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁ရ၉။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၇။

(၂) ညွတ်-ကိုင်း-ကုန်း-သော၊သူ။ ဘန္တေ အာဟရ ဟတ္ထန္တိ ဧဝံ ဝဒန္တော ဝိယ သြကတောတိ အာဟရဟတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၅၃။ သဗ္ဗေပိ တေ ရာဇာနော ကေ-ဝဏ္ဍံ မဟာသတ္တသ ပါဒမူလေ သြကတံ အဒ္ဒသံသုယေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၅၀။ သြက-တာကာရ၊ သြကတစာပသဏ္ဌာန-တို့လည်း ကြည့်။

(၃) အောက်သို့ ညွတ်သော ဦးခေါင်းရှိ သော၊သူ။ (ဇာတ်၊သျ။) ဒဠ္ဌံ ကတ္တာန သံဝေလ္လီ၊ ကုမ္ဘီ ဓောဝတိ သြကတော။ ဇာ၊၂။ရ၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၂၄။

(၄) ယုတ်ညံ့သော၊သူ။ သြကတော-ကတ-ကြည့်။ (၅) ညွတ်-ရှိုင်း-ခွက်ဝင်-သော။ ပဇ္ဇာရသီသော ဝါ စတူသု ပဿေ-သု ယေန ကေနစိ ပဿေန သြကတေန သီသေန သမန္နာဂတော။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၁ဝ။ (၆) အောက်သို့ညွတ်သော၊ တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျ သော။ သြနတဝိနတ-ကြည့်။

သြကတစာပသဏ္ဌာန (တိ) [သြကတစာပ+ သဏ္ဌာန] ညွတ်ကိုင်း-ကွေး-သော လေး သဏ္ဌာန်ရှိသော။ လောမာ... သဏ္ဌာနတော သြကတစာပသဏ္ဌာနာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၂။

(အဘိ၊ဌ၊၂။၂၂၃-၌ "သြနတဂ္ဂတာလ-မူလသဏ္ဌာနာ"ဟုရှိသည်။ ယင်းပုဒ်လည်း ကြည့်။)

သြကတဘာဝ (ပု) [သြကတ+ဘာဝ] ညွတ်သည်၏ အဖြစ်။ အာဘောဂေါတိ ဝါ စိတ္တသ အာဘုဂ္ဂဘာဝေါ၊ အာရမ္မဏေ သြကတဘာဝေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁ရရ။ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၅၂-၌ "အာရမ္မဏေ အဘိနတဘာ-ဝေါ" ဟု ရှိသည်။)

သြကတရုက္ခ (ပု) [သြကတ+ရုက္ခ] ညွတ်ကိုင်းသော သစ်ပင်။ ခဏ္ဍသီမာယ ဥဋ္ဌဟိတ္တာ မဟာသီမာယ သြကတရုက္ခေပိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂ရ၂။

သြကတဝိနတ (တိ) [သြကတ+ဝိနတ] အောက်သို့ညွတ်, အထူးထူးညွတ်သော၊ တွဲလောင်းကျ, အထူးထူးတွဲလောင်းကျသော။ ယထာ ဝါ ပန မဟာရာဇ ရုက္ခာ အသ ဖလိတော သြကတဝိနတော ပိဏ္ဍိဘာရ-ဘရိတော။ မိလိန္ဒ။၁၁၃။

သြကတသရီရ (တိ) [သြကတ+သရီရ] ညွတ်ကိုင်းသော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ ဒိဋ္ဌဌာနတော ပဋ္ဌာယ သြကတသရီရော ... ဘဂဝတော သမီပံ ဥပသင်္ကမိတ္တာ။ ဥဒါန၊ဌ။ရ၉။ (-အံ၊ဋီ၊၁။၁၈၁။)

သြကတာကာရ (တိ) [သြကတ+အာကာရ] ညွတ်-ကိုင်း-ကုန်း-သော အခြင်းအရာ ရှိသော၊သူ။ ဣမသ္မိံ ပန ဇာတကေ ဗောဓိ-သတ္တော ထောက် ရသော သြကတာ-ကာရော အဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၃ရ။

သြကတိ (ထီ) [အဝ+နမု+တိ] အောက်ကြို့ခြင်း၊ အားငယ်ငုံ့လျှိုးခြင်း၊ စိတ်ဓာတ်ကျခြင်း၊ မာန်ကျခြင်း။ ရာဂါဒီပရိယုဋ္ဌာ-နာဘာဝေန ဝါ သြကတိဥဏ္ဏတိဝိရဟတော ဥဇုဘာဝမေဝ ဂတံ။ အံ၊ဋီ၊၃။ဧ၉။ သြနတိ-လည်းကြည့်။

သြကတုဏ္ဏတ (တိ) [သြကတ+ဥဏ္ဏတ] (၁) နိမ့်သောအရပ်, မြင့်သောအရပ်။ (၂) ညွတ်ချည်, ထောင်ချည်-နိမ့်ချည်, မြင့်ချည်-ဖရိုဖရဲကြဲ-မညီမညွတ်ဖြစ်-သော (ညောင်စောင်း)။ (၃) မျက်မှောက်ဘဝ၌ ပြည့်စုံခြင်းကင်း၍ တမလွန်ဘဝ၌ ပြည့်စုံခြင်းရှိသော၊သူ။ (၄) ဤပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ယုတ်ညံ့၍ တမလွန်ဘဝ၌ မြင့်မြတ်သော၊သူ။ (၅) မြင့်သော နိမ့်သော၊ မို့မောက်သော ချိုင့်ဖြစ်သော(မြေ)။

(၁) နိမ့်သောအရပ်, မြင့်သောအရပ်။ နှ ကစ္ဆ (နှ ပဿ) နှာ ပဋိဝါတေ၊ နှ စာပိ သြကတုဏ္ဏတေ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။ဧ၉။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၈၊၄ဧ။

(၂) ညွတ်ချည်, ထောင်ချည်-နိမ့်ချည်, မြင့်ချည်-ဖရိုဖရဲကျဲ-မညီ မညွတ်ဖြစ်-သော (ညောင်စောင်း)။ သြလုဂ္ဂဝိလုဂ္ဂါတိ သြကတုဏ္ဏတာ။ မ၊ဌ၊၃။၁၁ရ။ သာ ပနသ သန္ဓာနာနံ ဆိန္နဘိန္နတာယ သြလုဂ္ဂဝိ-လုဂ္ဂတာ၊ တထာ သတိ သာ ဝိသမရူပါ ဟောတိတိ အာဟ "သြကတာ"တိအာဒိ။ မ၊ဋီ၊၃။ရ၆။

(၃) မျက်မှောက်ဘဝ၌ ပြည့်စုံခြင်း ကင်းမဲ့ တမလွန် ဘဝ၌ ပြည့်စုံခြင်းရှိသော၊ သူ။ (၄) ဤပစ္စုပ္ပန် ဘဝ၌ ယုတ်ညံ့၍ တမလွန်ဘဝ၌ မြင့်မြတ်သော၊သူ။ သြဏ-တောဏတ (၂)(က)(ခ) ကြည့်။

(၅) နိမ့်သော မြင့်သော၊ ချိုင့်ဖြစ်သော မို့မောက်သော(မြေ)။ သြဏတုဏ္ဏတာယ ဘူမိယာ သတ္ထု ပဒနိက္ခေပသမယေ သမ-ဘာဝါပတ္တိ။ အံ၊ဌီ၊၁။၁၀၄။

သြဏတောဏတ (တိ) [သြဏတ+သြဏတ] (၁) အလွန်ကိုင်းညွတ်သော၊သူ။ (၂)(က) မျက်မှောက်ဘဝ၌ဖြစ်သော ပြည့်စုံခြင်း, တမလွန်ဘဝ၌ဖြစ်သော ပြည့်စုံခြင်းမှ ကင်းသော ယုတ်ညံ့သော၊သူ။ (ခ) ဤပစ္စုပ္ပန် ဘဝ၌ လည်းယုတ်ညံ့, နောင်ဘဝ၌လည်း ယုတ်ညံ့သော၊သူ။

(၁) မဟာကဿပတ္ထေရော ... ဒိဋ္ဌဋ္ဌာ-နတော ပဋ္ဌာယ သြဏတောဏတောဝ ဂန္ဓာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၃။ (၂)(က)(ခ) စတ္တာရော မေ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလာ သန္တော သံဝိဇ္ဇမာနာ လောကသ္မိ၊ ကတမေ စတ္တာရော? သြဏတောဏတော၊ သြဏတုဏ္ဏတော၊ ဥဏ္ဏတောဏတော၊ ဥဏ္ဏတုဏ္ဏတော။ အံ၊၁။၃၉၈။ (-အဘိ၊ပု။ ၁၀၉၊၁၆၀။) သြဏတောဏတောတိ ဣဒါနိ နီစကော အာယတိမ္မိ နီစကော ဘဝိဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ သြဏတောဏတာဒီသု ဒိဋ္ဌ-ဓမ္မိကာယ ဝါ သမ္မရာယိကာယ ဝါ သမ္ပ-တ္တိယာ ဝိရဟိတော သြဏတော၊ နီစော လာမကောတိ အတ္ထော။ တဗ္ဗိပက္ခတော ဥဏ္ဏတော။ ဥစ္စော ဥဂ္ဂတောတိ အတ္ထော။ ... အပိ စ သြဏတောဏတောတိ ဣဒါနိ နီစော, အာယတိမ္မိ နီစောဝ ဘဝိဿတိ။ သြဏတုဏ္ဏတောတိ ဣဒါနိ နီစော, အာ-ယတိ ဥစ္စော ဘဝိဿတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၉။

သြဏ(နှ)မတိ (ကြို) [အဝ+နမု+အ+တိ] ညွတ်၏။ (က) အောက်သို့ညွတ်၏၊ နစ်ဝင်-နိမ့်ဆင်း-နိမ့်ကျ-၏။ (ခ) ညွတ်ကိုင်း၏၊ ကိုင်းညွတ် ရှိသေ၏။ (ဂ) ယိုင်၏၊ ကုန်း၏။

(က) ဘဂဝတော ဂစ္ဆန္တသ အယံ အစေတနာ မဟာပထဝီ နိန္နံ ဥန္နမတိ၊ ဥန္နတံ သြနမတိ။ မိလိန္ဒ။၁ရ၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂ရ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂ရ၄။) **သြနမန္တိ** —ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂ ၅ရ။ **သြဏ(နှ)မေယျ**—ယဒိ ဒုတိယော ဗုဒ္ဓါ ဥပ္ပဇ္ဇေယ္ယု၊ ... နမေယ္ယ သြနမေယ္ယ။ မိလိန္ဒ။၂၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၅။ သြနမေယျာတိ သြသံ-ဒေယ္ယ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၈။ (-မိလိန္ဒ။၂၃၂။) အပိ နု သာ မဟာရာဇ နာဝါ...စလေယ္ယ ကမ္မေယ္ယ နမေယ္ယ သြ-ဏ(နှ)မေယ္ယ။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။ သြဏမေယျာတိ သြသံဒေယ္ယ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၈၄။ **သြနမိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃ရရ။

(ခ) ဗလဝတရဿ တဿ သြနမနေန အဝသေသာ ဇနတာ သြနမတိ အပစိတိ ကရောတိ။ မိလိန္ဒ။၂၂၈။ တထာ တထာ

ဖလဘာရဘာရိတော ဝိယ သာလိ သုဋ္ဌုတရံ ခြုနမတိ။ မဝ၊၂။၂၈၃။ ခြုနမတိတိ နိဝါ-တဝုတ္တိတာယ အဝနမတိ အနုဒ္ဓတော အ-ဏ္ဍဒ္ဒါ ဟောတိ။ မဋီ၊၂။၃၀၁။ **ခြုနမေ ယျ**—မိလိန္ဒ။၂၁၅၊၂၃၁။ မဝ၊၄။၈၃။ သံ၊ ၁။၁၀၁။ အံ၊၁။၃ဝ၆။ အဘိ၊၁။ ၄၁၅။ **ခြုနမိဿတိ**—မိလိန္ဒ။ ၂၂၈။

(၈) ပါသာဒေါ စတူဟိ ဒိသာဟိ ခြုကမတိ။ ဒီ၊၁။၂။၁၄၉။ ဂရုံ စီဝရံ ပါရု-ပန္တော ခြုကမတိ ဝါ ကိလမတိ ဝါ။ ခုဒ္ဒကာ၁။၁၂။ သုတ္တနိ၊၁။၂။၂၇။ **ခြုကမန္ဆိ**— သာရတ္ထ၊၂။၁ရ။ ဝိမတိ၊၁။၂၁ဝ။ မ၊ ဋီ၊၂။၁ဖ၂။

ခြုကမန္ဆ (တိ) [အဝ+နမု+အန္ဆ] (၁) ယုတ်ညံ့-နိမ့်ကျ-သော၊သူ။ (၂) ညွတ်-ကိုင်း-သော၊ သူ။ **(၁)** နိပတန္ဆေသူတိ ခြုကမန္ဆေသု, ဟီနာဓိမုတ္တိကတာယ ကောသဇ္ဇေန စ ဂုကတော နိဟီနမာနေသု။ ထေရ၊၁။ ၁။၂၁၃။ **(၂)** သေဋ္ဌမုပနမန္ဆိ သေဋ္ဌံ ပုဂ္ဂလံ ခြုကမန္ဆော။ အံ၊၁။၂။၉၄။

ခြုကမန္ဆိ (ကြို) [အဝ+နမု+အ+အန္ဆိ] ညွတ်ကုန်၏။ (က) အောက်သို့ညွတ်ကုန်၏၊ နိမ့်ဝင်ကုန်၏။ ခြုက(နှ)မတိ (က) ကြည့်။ (၁) ယိုင်ကုန်၏၊ ကုန်းကုန်၏။ ခြုက (နှ)မတိ (၇) ကြည့်။

ခြုကမိတ (တိ) [အဝ+နမု+တ] ညွတ်-ကိုင်း-သော။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ခြုကမိတသာဒ (တိ) [ခြုကမိတာ+သာဒါ] ညွတ်-ကိုင်း-သော သစ်ခက်ရှိသော။ ဧကံ ကိီပဏ္ဏရုက္ခံ ဖလဘာရခြုကမိတသာဒံ အဒ္ဒသံသု။ ဇာ၊၁။၁။၃၉ဝ။

ခြုကမိတုံ (ဗျ) [အဝ+နမု+တုံ] ညွတ်-ကိုင်း-ခြင်းငှါ။ အနောကမိတဒဏ္ဍဇာတောတိ ယာဝဒတ္ထဘောဇနေန ခြုကမိတုံ အသမ-တ္ထတာယ အနောကမိတဒဏ္ဍော ဝိယ ဇာတော။ ဒီဋီ၊၃။၈၄-၅။

ခြုကမိတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+နမု+တ္တာ] ညွတ်-ကိုင်း-ကုန်း-၍။ မုခံ သူစိပါသကသဒိသံ မတ္ထကသ္မိံယေဝ ဟောတိ၊ တေန ခြုက-မိတ္တာ ဂေါစရံ ဂကုန္ဆိ။ ဒီ၊၁။၃။၅။ (-အံ၊၁။ ၁။၂၄၉။ အပ၊၁။၁။ဖ၄။ ဇာ၊၁။၁။၁၂၄။)

ခြုကမေတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+နမု+ဏေ+တ္တာ] ညွတ်-ကိုင်း-စေ၍။ အထ နံ သယနေ ဧကတော နိသိန္နံ ဒါဋ္ဌိကာသု ဂဟေတ္တာ ... ခြုကမေတ္တာ အတ္တနော အဘိမုခံ အာကဿိ။ ဇာ၊၁။၁။၃၂၂။ (-ဝိမာန၊၁။၁၉၁။)

ခြုက(နှ)မေယျ (ကြို) [အဝ+နမု+ယျ] ညွတ်ရာ၏။ (က) အောက်သို့ညွတ်ရာ၏၊ နိမ့်ဝင်ရာ၏။ ခြုက(နှ)မတိ (က) ကြည့်။ (၁) ညွတ်ကိုင်းရာ၏၊ ကိုင်းညွတ်ရှိသေရာ ၏။ ခြုက(နှ)မတိ (၁) ကြည့်။

ခြုကာမေတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+နမု+ဏေ+တ္တာ] ညွတ်-ကိုင်း-စေ၍။ တံ သုတ္တာ ကုလ-ပုတ္တော တုဋ္ဌမာနသော ဟုတ္တာ သကလ-သရီရံ ခြုကာမေတ္တာ မာတာပိတရော ဝန္ဒိတ္တာ။ ဇာ၊၁။ဖ။၈၅-ဖ။ (-ဇာ၊၁။၁။၃ရ၃။)

သြကဟန်² (နာ) [အဝ+ဓာ+ယု] (ဝိညာဏ်, ဒွါရတို့ကို) ပိတ် ဖုံး-ပိတ်ဆို့-ခြင်း။ သြန-ဟနရသ-ကြည့်။

သြကဟန်³ (နာ) [အဝ+နဟ+ယု] (သမ္မယုတ် တရား‌တို့ကို) ဖွဲ့ခြင်း။ သြနဟနရသ-ကြည့်။

သြကိ (ထီ၊ပု) [အဝ+နီ+ဣ။ အဝ+နီ+တ။ ဥ+နီတ။ စလင်း‌ဂံ။ သြကိ(သံ)] သူတပါး‌တို့ ကယူ‌ဆောင်-အပ်-လာ-သောဥစ္စာ၊ သူတ‌ပါး‌တို့က ဆောင်ယူ‌လာ‌၍-ခေတ္တ စောင့်ရှောက်ရန်မှာ‌ကြား‌ထား‌သော-တခ‌ကမ္ပ အပ်နှံ‌ထား‌သော-ဥစ္စာ။ သြကိ‌ရက္ခ-ကြည့်။

သြကိ(ကိ)တ² (တိ) [အဝ+နီ+တ။ ဥ+နီတ] သူ‌တပါး‌တို့က ယူ‌ဆောင်-အပ်-လာ-သော‌ဥစ္စာ၊ သူတ‌ပါး‌တို့က ဆောင်ယူ‌လာ‌၍-ခေတ္တ စောင့်ရှောက်ရန်မှာ‌ကြား‌ထား‌သော-တခ‌ကမ္ပ‌အပ်နှံ‌ထား‌သော-ဥစ္စာ။ သြကိ-ရက္ခ-ကြည့်။

သြကိ(ကိ)တ³ (တိ) [အဝ+နီ+တ။ ပါ‌ရာ‌ဂံ၊ သစ်၊၂။၃၉၉။ သြက+တ။ ဓာတ္တ‌ဏ္ဍ။၃၆။ နီတိ‌ဓာ။၆၀။] (၁) ပယ်အပ်ပြီး-ပယ်ရှား‌အပ်ပြီး-သော။ (၂) အသီး‌အခြား‌ဖြစ်‌သော၊ ကင်း‌၍ဖြစ်‌သော။ (၃) စင်ကြယ်-စွာ-အောင်-ပြုအပ်‌သော။ **(၁)(၂)(၃)** သြကိ(ကိ)တ‌ပတ္တ‌ပါ‌ကိ။ သြနီတ‌ပတ္တ‌ပါ‌ကိ-တို့ကြည့်။

သြကိတ္တ (တိ) [အဝ+နမု+တ။ စလင်း‌ဂံ။] (၁) အသီး‌အခြား‌ဖြစ်‌သော၊ ကင်း‌၍ဖြစ်‌သော။ (၂) စင်ကြယ်-စွာ-အောင်-ပြုအပ်‌သော။ **(၁)(၂)** သြကိ(ကိ)တ‌ပတ္တ‌ပါ‌ကိ-ကြည့်။

သြကိတ္တ‌ပတ္တ‌ပါ‌ကိ (တိ)[သြကိတ္တ+ပတ္တ+ပါ‌ကိ] (၁) လက်မှ-အသီး‌အခြား-ကင်း‌၍-ဖြစ်‌သော‌သ‌ပိတ်ရှိ‌သော‌သူ။ (၂) လက်မှ (အာ‌မိ‌သ‌ကိုပယ်‌သ‌ဖြင့်)စင်ကြယ်‌စွာ‌ပြုအပ်‌သော‌သ‌ပိတ်ရှိ‌သော၊ (အာ‌မိ‌သ‌ကိုပယ်‌သ‌ဖြင့်) စင်ကြယ်‌စွာ‌ပြုအပ်‌သော လက်, သ‌ပိတ်ရှိ‌သော၊ သ‌ပိတ်, လက်‌တို့ကို ‌ဆေး‌၍ တစ်ခု‌သော‌နေ‌ရာ‌၌သ‌ပိတ်‌ကို‌ထား‌လျက် ထို‌ဝင်‌နေ‌သော၊ သူ (မြတ်‌စွာ‌ဘု‌ရား-စ‌သည်။) **(၁)(၂)** သြကိ(ကိ)တ‌ပတ္တ‌ပါ‌ကိ- ကြည့်။

သြကိတ္တ‌သဒ္ဒ (ပု) [သြကိတ္တ+သဒ္ဒ] သြကိတ္တ‌သ‌ဒ္ဒါ။ သြကိ(ကိ)တ‌ပတ္တ‌ပါ‌ကိ- ကြည့်။

သြကိရက္ခ (တိ) [သြကိ+ရက္ခ+အ] သူ‌တပါ‌တို့ကို ‌ဆောင်ယူ‌လာ‌၍-ခေတ္တ‌စောင့်ရှောက်‌ရန် မှာ‌ကြား‌ထား‌သော-တခ‌ကမ္ပ အပ်နှံ‌ထား‌သော-ဥစ္စာ‌ကို စောင့်ရှောက်‌သော‌သူ။ သြကိ‌ရ‌ကျော နာ‌မ အာ‌ဟ‌ဋ္ဌ ဘ‌ဏ္ဍ ဂေါ-ပ‌ေန‌ဿာ။ ဝိ‌၁။၆၅။ သြကိ‌ ရက္ခ‌တိ‌တိ သြ-ကိ‌ရ‌ကျော၊ ယော ပ‌ရေ‌နဿ‌ ‌ဘ‌ဏ္ဍ‌နော ဝ‌ဿ-နဋ္ဌ‌နေ အာ‌ဘ‌တံ ‌ဘ‌ဏ္ဍ‌ "ဣ‌ဒံ ‌တာ‌ဝ ‌ဘ‌ဏ္ဍ‌ မ‌ဟု‌တ္တ‌ံ သြ‌လော‌ကေ‌ထ၊ ‌ယာ‌ဝ‌ါ‌ဟ‌ံ ‌ဣ‌ဒံ ‌နာ‌မ ‌ကိ‌စ‌ဿ‌ ‌ကတ္တာ‌ အာ‌ဂ‌စ္ဆာ‌မိ"‌တိ ‌ဝ‌ုတ္တော ‌ရ‌ကျ‌တိ။ ‌တ‌ယော‌တ‌ံ ‌အ‌ဓိ‌ဝ‌စ‌နံ။ ‌ဝိ‌၊ဌ‌၊၁။၃၂၁။ သြ‌ကိ‌ရ‌ကျ‌ကတ‌ယ‌ံ သြ‌ကိ‌ဿ‌ သြ‌ကိ‌တ‌ံ၊ ‌အာ‌နီ‌တ‌ဿ‌ ‌အ‌တ္ထော။ ‌သာ‌ရ‌တ္ထ၊ ၂။၁၅၅။ ‌ဝ‌ိ‌မ‌တိ‌၁။၁‌ဝ‌ဋ‌ဋ‌။ ‌မ‌ဟု‌တ္တ‌ံ ‌အ‌တ္ထ‌နိ ‌ဌ‌ပ‌ိ‌တ‌ဿ ‌ပ‌ရ‌ဘ‌ဏ္ဍ‌ဿ ‌ရ‌ကျ‌ကော သြ‌ကိ-ရ‌ကျ‌တိ ‌ဝ‌ေ‌ဒ‌ိ‌တ‌ဗ္ဗော၊ သြ‌ကိ‌တ‌ံ ‌ရ‌ကျ‌တိ‌တိ သြ‌ကိ‌ရ‌ကျ‌ော။ ‌ဝ‌ိ၊‌ဝ‌ိ‌နိ‌စ္ဆ‌ယ‌ဒ‌ီ‌၁။၁၂၈။ ‌အ‌ထ‌က်‌ပု‌ဒ်‌လည်း‌ကြည့်။

(စလင်းဂံ၊၁။၃ရဖ-ရ- ၌ "အဌကထာ အလို သြကီ=အ၀+နီ+တ။ နှ-ကို ဂ ပြု၊ တ ပစ္စည်းကို ချ၊ အ၀-ကား ဝိယောဂ အနက်ဟော။ နီ ဓာတ်ကား ဆောင်ခြင်း အနက်ထက်လွန်၍ ထားခြင်းအနက်ဟော ၏။ "မိမိထံသို့ သူတစ်ပါးတို့က အခိုက် အတန့်ကင်းစေ၍ ဆောင်ထားအပ်သော ဘဏ္ဍာ"။ တနည်း-ဝိနယဝိနိစ္ဆယဋီကာကို ထောက်၍ "ဥ+နီတ။ ဥဒ္ဒံ အတ္တနိ နီတံ နယဌေန ဌပိတန္တိ သြကီတံ-ဟု ပြု" စ သဖြင့် မိန့်ဆိုသည်။)

သြကီရက္ခကထာ (ထီ) [သြကီရက္ခ+ကထာ] သူတပါးတို့က ဆောင်ယူလာ၍-ခေတ္တ စောင့်ရှောက်ရန် မှာကြားထားသော-တစ် ခဏမျှအပ်နှံထားသော-ဥစ္စာကိုစောင့်ရှောက် သောသူကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်သောစကား။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြကီ(ကီ)တပတ္တပါကီ (တိ) [သြကီ(ကီ)တ+ ပတ္တ+ပါကီ] (၁) သပိတ်မှ ပယ်အပ်သော လက်ရှိသော၊သူ။ (၂) လက်မှ-အသီး အ ခြား-ကင်း၍-ဖြစ်သော သပိတ်ရှိသော၊သူ။ (၃) လက်မှ (အာမိသကိုပယ်သဖြင့်) စင် ကြယ်စွာပြုအပ်သော သပိတ်ရှိသော၊သူ။ (သာရတ္ထ၊ဋီ။) (အာမိသကိုပယ်သဖြင့်) စင် ကြယ်စွာပြုအပ်သော လက်, သပိတ်ရှိသော၊ သူ။ (သီ၊ဋီ၊သစ်။) သပိတ်, လက်တို့ကို ဆေး၍ တစ်ခုသောနေရာ၌ သပိတ်ကိုထား လျက်ထိုင်နေသော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား-စ်သည်။)

(၁)(၂)(၃) ဘဂဝန္တံ ဘုတ္တာဝီ သြနီတ-ပတ္တပါကီ (သြကီတပတ္တပါကီ။ က-မူ။) တိစီ၀ရေန အစ္ဆာဒေသိ။ ဝိ၊၁။၁၂ ။ (-ဝိ၊၃။၃၀ဖ၊၃၁ ၂၊၃ ၂ရ၊၃၃၄၊၄၀၅။ ဝိ၊၄။ ၂ရ၁၊ ၃၀၅။ ဒီ၊၁။၁၀ ၂၊၁၄ ၂၊ ၂၁ဖ။ မ၊၁။ ၂ရ၃။ မ၊ ၂။၅ဖ၊ ၂၄၁၊ ၂ရ၃၊၃၅၃။ မ၊၃။၁ရ၅။ သံ၊ ၂။၃၃ရ၊၄ရဖ။ သံ၊၃။၃၃၅။ အံ၊၁။၃ရ၄။ အံ၊ ၂။၃၁။ အံ၊၃။၃၁။ ဥဒါန။၁ ၂ ၂။ သုတ္တနိ။ ၃ရ၀။ မိလိန္ဒ။၁၁။ ဝိမာန၊ဌ။၄၁။ ပေတ၊ ဌ။ ၂ဖ၁။ ထေရီ၊ဌ။၅။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ဌ။၁၄၄။) သြနီတပတ္တပါကိန္တိ ပတ္တတော သြနီတပါကီ၊ အပနီတဟတ္ထန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၁ဖ၊ရ။ သြနီတပတ္တပါကိန္တိ ဇတ္ထ သြနီတော ပတ္တတော ပါကိ ဇတသာတိ သြနီတ-ပတ္တပါကီတိ ဘိန္နာဓိကရဏဝိသယောယံ သဒ္ဒါ ဗာဟိရတ္ထသမာသောတိ အာဟ "ပတ္တတော သြနီတပါကီ" နွဲ့အာဒိ။ သြနီ-တ္တပတ္တပါကိန္ဒိပိ ပါဠော၊ တသတ္ထော၊ သြနိတ္တံ နာနာဘူတံ ဝိနာဘူတံ အာမိသာ-ပနယနေန ၀ါ သုစိကတံ ပတ္တံ ပါကိတော (ပါဏယော။ဘာသာဋီ။) အသာတိ သြနီ-တ္တပတ္တပါကိ၊ တံ သြနီတ္တပတ္တပါကီ၊ ဟတ္ထေ စ ပတ္တ၌ ဓောဝိတ္တာ ဇကမန္ဒေ ပတ္တံ နိက္ခိပိတ္တာ နိသိန္နန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။ ၄၅၈။ သြနီတပတ္တပါကိန္တိ ပတ္တတော သြနီ-တပါကီ၊ အပနီတဟတ္ထန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သြကီတ္တပတ္တပါကိန္ဒိပိ ပါဠော၊ တသတ္ထော၊ သြကီတ္တံ နာနာဘူတံ ဝိနာဘူတံ ပတ္တံ ပါကိတော အသာတိ သြကီတ္တပတ္တပါကိ၊ တံ သြကီတ္တပတ္တပါကီ။ ဟတ္ထေ စ ပတ္တ၌ ဓောဝိတ္တာ ဇကမန္ဒေ ပတ္တံ နိက္ခိပိတ္တာ

နိသိန္နန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၄၈။ သြနီတာ (သြနီတော?) ပတ္တတော ပါကီ ဇေသောတိ သြနီတပတ္တပါကီတိ ဘိန္နာဓိရကဝိသယော တိပဒေါ ဗာဟိရတ္ထသမာသော။ မုဒ္ဓ-ဇ-ကာရေန ပန သညောဂ တ-ကာရေန စ သြကီတ္တသဒ္ဒါ ဝိနာဘူတေတိ ဒ-ဿေတိ "သြကီတ္တပတ္တပါကိန္တိပိ ပါဌော"-တိအာဒိနာ။ သုစိကရကတ္ထေ ဝါ သြကီ-တ္တသဒ္ဒါ။ သြကီတ္တံ အာမိသာပနယနေန သုစိကတံ ပတ္တံ, ပါကီ စ အသောတိ ဟိ သြကီတ္တပတ္တပါကီ။ တေနာဟ "ဟတ္ထေ စ ပတ္တဗ္ဗ မောဝိတ္တာ"တိ။ "သြကီတ္တံ နာနာဘူတံ ဝိနာဘူတံ, အာမိသာပနယ-နေန ဝါ သုစိကတံ ပတ္တံ ပါကီတော အသောတိ သြကီတ္တပါတ္တပါကီ"တိ သာရ-တ္ထဒီပနိယံ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ ပစ္ဆိမဝစနံ "ဟတ္ထေ စ ပတ္တဗ္ဗ မောဝိတ္တာ"တိ ဣမိနာ အသံ-သဋ္ဌနတော ဝိစာရေတဗ္ဗံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂ရ၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၀။) အဝနိယိတ္ထ အပ-နိယိတ္ထာတိ သြကီတော။ ပါရာ၊ဂံ၊သစ်၊ ၂။၃၉၉။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။ (မ၊ ၂။၂၅၂-၌ "သြနီတပတ္တပါကီ" ဟုဒီယဖြင့် ရှိသည်။ ယင်းပုဒ်ကြည့်။)

(ဓာတ္တတ္ထသင်္ဂဟ၊နှာ။ရ၂-၌ "သြက=အပသာရေ-ဟုဆို၍ "သြကီတပတ္တပါကီ" ပုံစံကို ထုတ်ပြသည်။ ဘာသာ၊ဋီကာ-၌ လည်း ထို့အတူဆိုသည်။ နီတိ၊ဓာ။၆၀၌ "သြက=အပနယနေ" ဟုရှိသည်။ ပါရာ၊ဂံ၊ သစ်၊-၌ "နီ-ဓာတ်၊ နကို ဂ ပြု၍ "သြကီတ" ဟုရုပ်ပြီးပြသည်။ ဆင်တဲဂဏ္ဌိ။ ၃၄၄-၌ "နီ"ဓာတ်ဟုပင်ဆိုရ၍ "သြကီတ" ဟု ရုပ်ပြီးပြသည်။ စလင်း၊ဂံ၊၁။၁ရ၉-၌ "သြကီတ=အ၀+နီ+တ။ သြကီတ္တ= အ၀+နမု+တ" ဟု ဆိုသည်။ ဝိသုဒ္ဓါရုံ၊သီ၊သ္ဍ။ ၂။၄၉၉-၌ "နိဇီ-သောဓိမ္ပိ"ဟုလာသော ဓာတ္တတ္ထ။ ၂၁၄-ကိုထောက်၍ "အ၀နိဇီသု သောဓယီသူတိ သြနီတာ" ဟု ပြဆိုသည်။ ပိဋကဝိသောဓနီ။၁၁၂-၌ သြက+တ-ပစ္စည်းဖြင့်ပြီးသော "သြကီတ" ပါ၌သာသင့် ကြောင်း ဆိုထားသည်။)

သြကောဇန (နဿ) [အ၀+နုဒ(ကုဇ။ နိဇီ)+ယု။ ပါစိတ်၊ယော။ စလင်း၊ဂံ၊၃။၁၂။ ဓာတ္တတ္ထ။ ၂၁၃။ အ၀နေဇန (သံ)။] (၁) စွန့်ခြင်း။ (၂) စွန့်အပ်သောဆွမ်း။ **(၁)** အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပါရိ၀ါသိကာနံ ဘိက္ခူနံ ပဋ္ဌ ယထာဝုဠ္ဠ ဥပေါသထံ ပ၀ါရကံ ဝဿိ-ကသာဋိကံ သြကောဇနံ ဘတ္တံ။ ဝိ၊ဂ၊၈၃။ သြကောဇနန္တိ ဝိဿဇ္ဇနံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊ဂ၊ရ။ (-ဝဇီရ။၅၁၀။ ဝိမတိ၊၂။၂၁၆။) သြကော-ဇနန္တိ အ၀နုဒတေ သြကောဇနံ၊ အ၀ပုဗ္ဗော နုဒဓာတု နကာရဿ ကကာရံ, ဒကာရဿ စ ဇကာရံ ကတ္တာ သြကောဇနန္တိ ဝုစ္စတိ၊ နုဒဓာတု အပနယနတ္ထော၊ တေန ဝုတ္တံ ဝိဿဇ္ဇနံ ဝုစ္စတိ"တိ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၁၆။ သြကောဇေတိ-လည်းကြည့်။

(၂) ဣဒံ သြကောဇနံ နာမ ပါရိ၀ါ-သိကသ္သေ၀ သြဒ္ဒိဿ အနုညာတံ။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။ရ။ ဝိဿဇ္ဇေတဗ္ဗာနိတိ ဣမိနာ အ၀နု-ဒိတဗ္ဗန္တိ သြကောဇနန္တိ အတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၁ရ။

သြကောဇနရသ (တိ) [သြကောဇန+ရသ] စွန့်ခြင်းကိစ္စရှိသော။ အာဝဇ္ဇနရသာတိ အာဘောဂရသာ၊ စိတ္တသန္ဓာနသ ဝါ ပုရိ-မာကာရတော အညထာ သြကောဇန-ရသာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၉။

သြကောဇေတိ (ကာ၊ကြိ။ ကြိ) [အဝ+နုဒ (ကုဇ။နိဇိ)+ကော+တိ။ အဝနေဇယတိ (သံ)။] (၁) ညွှတ်စေ၏။ (၂) စွန့်၏။ ပေး၏။ လျှော်၏။ ရေစက်သွန်းလောင်း၍လျှော်၏။ **(၁)** အာ-ဝဇ္ဇတိတိ အာဝဇ္ဇနံ၊ အာဘုဇ္ဇတိ သြကော-ဇေတိ ပရိကာမေတိ ဝါရေတီတိ ဝါ အ-တ္ထော။ တဥ္စိ အာပါထာဂတံ အာရမ္မဏံ ပဋမာဘုဇ္ဇတိ၊ စက္ခုဝိညာဏာဒီနိ ဝီထိ-စိတ္တာနိ အာပါထာဂတာရမ္မဏာဘိမုခံ သြ-ကောဇေတိ။ ဝတာရ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။

(၂) **သြကောဇေထ** —သြကောဇေ-ထာဝုသော သံဃသ စီဝရံ။ ဝိ၊၁။၃၇၉။ သြကောဇေထာတိ ဒေထ။ ဝိ၊ဋီ၊၂။၃၁၀။ **သြကောဇေမိ** —ဣမံ တုယ္ဟံ ဒေမိ ဒဒါမိ ဒဇ္ဇာမိ သြကောဇေမိ ပရိစ္စဇာမိ ဝိဿဇ္ဇာမိ နိဿ-ဇ္ဇာမိ။ ဝိ၊ဋီ၊၂။၂၃၁။ **သြကောဇေသိ** — ဝိ၊၃။၅၀။ **သြကောဇေသိ**—ပဇာပတိ ဂဟေတ္တာ ... တဿ ပုရိသဿ သြကော-ဇေသိ။ အံ၊၃။၄၈။ သြကောဇေသိန္တိ ဥဒကံ ဟတ္ထေ ပါတေတ္တာ အဒါသိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂၂။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

သြကောဇေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+နုဒ (ကုဇ။နိဇိ)+ကော+တ္တာ] စွန့်ချသွန်းလောင်း၍။ ဗောဓိ-သတ္တပိတာ သုဒ္ဓေါဒနော ရာဇာ ... သဗ္ဗ-မိတ္တံ နာမ ဗြာဟ္မဏံ ဥပနေတ္တာ သောဝ-ဏ္ဏေန ဘိဂ်ါရေန ဥဒကံ သြကောဇေတ္တာ ဣမံ ကုမာရံ သိက္ခာပေဟိတိ အဒါသိ။ မိလိန္ဒ။၂၂၉။

သြကောဇေထ (ကြိ) [အဝ+နုဒ (ကုဇ။ နိဇိ)+ကော+ထ] စွန့်-ပေး-လျှော်-ကုန်လော့၊ ရေစက်သွန်းလောင်း၍ လျှော်ကုန်လော့။ သြကော-ဇေတိ (၂) ကြည့်။

သြကောဇေမ (ကြိ) [အဝ+နုဒ (ကုဇ။ နိဇိ)+ကော+မ] စွန့်-ပေး-လျှော်-ပါကုန်၏၊ ရေ-စက်သွန်းလောင်း၍ လျှော်ပါကုန်၏။ သြ-ကောဇေတိ (၂) ကြည့်။

သြကောဇေမိ (ကြိ) [အဝ+နုဒ (ကုဇ။ နိဇိ)+ကော+မိ] စွန့်-ပေး-လျှော်-ပါ၏၊ ရေစက်-သွန်းလောင်း၍ လျှော်ပါ၏။ သြကောဇေတိ (၂) ကြည့်။

သြကောဇေသိ (ကြိ) [အဝ+နုဒ (ကုဇ။ နိဇိ)+ကော+ဏ္ဍ] စွန့်-ပေး-လျှော်-ပြီ၊ ရေစက်-သွန်းလောင်း၍ လျှော်ပြီ။ သြကောဇေတိ (၂) ကြည့်။

သြကောဇေသိ (ကြိ) [အဝ+နုဒ (ကုဇ။ နိဇိ)+ကော+ဏ္ဏ] စွန့်-ပေး-လျှော်-ပြီ၊ ရေစက်-သွန်းလောင်း၍လျှော်ပြီ။ သြကောဇေတိ (၂) ကြည့်။

သြနမတိ— သြဏ(နမ)တိ-ကြည့်။

သြတတ (တိ) [အဝ+တနု+တ။အဝတတ(သံ)] ဖြန့်ကြက်-ဖွဲ့ယှက်-အပ်သော။ သြတတံ ဝိ-

 တ္ထတ် မယ့်၊ သုဝိစိတ္တာဝင့်သက်။ အပါ၁။၁၆၆။ ထေရုဒ္ဒ၁။၁၈၈။ အပါဒ္ဒ၊၂။၁၃၄။ သမော-တတန္ဓိ ဥဘယတိရေသု ဇမ္ဗုရုက္ခဝေတသ-ရုက္ခေဟိ ဩတတံ ဝိတတံ။ ဇာ၊ဒ္ဒ၊၅။ ၁ရ၈။ သော ဝလိဟိ သုခုမာဟိ ဩတတော (ထေရီ။ ၄၁၀)တိ သော မမ ကာယော ဣဒါနိ သုခုမာဟိ ဝလိဟိ တဟိ တဟိ ဝိတတော ဝလိတ္တာစတံ အာပန္နော။ ထေရီဒ္ဒ။၂၂၀။ က-နုကစိရကာဒီဟိ ဝေကိအာဒီသု ဩတတ-တာယ တပနီယဝိတတာ။ ဝိမာန၊ဒ္ဒ။၂၁၉။

ဩတတဝိတတ (တိ) [ဩတတ+ဝိတတ] အောက်ထက်ပတ်လည်အထူးထူး-ဖြန့်.ကြက်-ဖွဲ့.ယှက်-အပ်သော။ မာလုဝါ၀ ဝိ-တတာ ဝနေတိ ယထာ ဝနေ မာလုဝါ လတာ ယံ ရုက္ခံ နိဿာယ ဇာယတိ၊ တံ မူလတော ယာဝ အဂ္ဂါ။ အဂ္ဂတော ယာဝ မူလာ ပုနပ္ပုနံ သံသိဗ္ဗိတ္တာ အဇ္ဈောတ္ထရိတ္တာ ဩတတဝိတတာ တိဋ္ဌတိ။ သံ၊ဒ္ဒ၊၁။ ၂ရ၈။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၃၀ ၂။)

ဩတတ္တ (တိ) [အ၀+တပ+တ] ပူလောင်-ပူစေအပ်-သော။ စန္ဒိမသူရိယာနံ သန္ဓာ-ပေဟိ ဩတတ္တံ ဥက္ခံ ဥဒက ဇ္ဇ နတ္ထိ။ အပါဒ္ဒ၊၂။ ၂၀၁။

ဩတပ္ပတိ (ကြို) [အ၀+တပ+ယ+တိ] ပူ-ပူလောင်-၏။ ပါနီယံ ဩတပ္ပတိ(ဝိ၊၄။ ၂၉၉)-တိ ပါနီယဘာဇနေသု ဌပိတပါနီယံ အာတ-ပေန သန္ဓပ္ပတိ၊ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၃၉။ (-ဝိ၄။၃၃၄။)

ဩတမ (ပု) [အ၀+တမု+အ] အမိုက်မှောင်။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩတမသိက (တိ) [ဩတမ+ဣက။ အလယ်၌"သ"လာ။] အမိုက်မှောင်သို့-အမိုက်မှောင်အတွင်းသို့-ရောက်သော၊ အမှောင်၌ တည်နေသော၊သူ။ ဩတမသိကော အ၀န္ဒိယော။ ဝိ၊၅။၃၅ရ။ ဩတမသိကောတိ အန္ဓကာရဂတော။ ဝိ၊ဒ္ဒ၊၄။ ၂၂၄။

ဩတရ (ကြို) [အ၀+တရ+ဟိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-ကျရောက်-ပါ လော့။ ဩတရတိ (က) ကြည့်။

ဩတရ၂ (တိ) [အ၀+တရ+အ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩတရဌာန (နဿ) [ဩတရ+ဌာန] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ရာ အရပ်ဌာန။ သမ္ဘာသမ္ဘုဒ္ဓ-သခါတာနံ အနေကသတသဟဿာနံ ဓမ္မ-စက္ကပ၀တ္တနတ္ထာယ ဩတရဌာနံ နဂရံ လိဂ်ဝိပလ္လာသံ ကတ္တာ ဣတ္ထိလိဂ်ဝေန ဗာရာဏသိတိ ဝုစ္စတိ။ အပါဒ္ဒ၊၂။ ၂၄၂။

ဩတရဏ (ထီ၊နဿ) [အ၀+တရ+ယု] (၁) သက်ဝင်စေခြင်း၊ သွင်း-သွတ်သွင်း-ချသွင်း-ခြင်း။ (နဿ)(၂) ကျရောက်-သက်ဆင်း-ခြင်း။ (၃) မှားသောအယူဟူသောဆိပ်။ (ပု)(၄) သက်ဝင်စေကြောင်း-သွင်းကြောင်း-သွင်းအပ်ကြောင်း-သွင်းအပ်ရာ-ဖြစ်သော(ဟာရ)။ (တိ)(၅) သက်ဆင်းရာ(အခါ စသည်)။ (၆) ချထားအပ်သော။ (၇) သက်ရောက်-ကျရောက်-သက်ဝင်သော။

(ထီ၊နဿ)(၁) သက်ဝင်စေခြင်း၊ သွင်း-သွတ်သွင်း-ချသွင်း-ခြင်း။ အယံ ဣန္ဒြိယေ-

ဟိ သြတရကာ။ နေတ္တိ။၅၄။ (-နေတ္တိ၊ဌ။ ၁၂၆။) သြတရကာတိ အနုပ္ပဝေသနာ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ရ၉။ အယံ ဝုတ္တပ္ပကာရာ သြတရကာ ဣန္ဒြိယေဟိ ဝိမုတ္တိယာ သြတရကာ နာမ ပဝေသနာ နာမ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉ရ။ အပ္ပစ္စ-ယဂ္ဂဟကေန ဝေဒနာဒိကၠန္ဓသင်္ခေါတိ ဣဒံ ခန္ဓမုခေန သြတရဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၁။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉၃။ မ၊ဋီ၊၁။၁၃၃။)

(နဝ)(၂) ကျရောက်-သက်ဆင်း-ခြင်း။ သက်ဿနဂရဒ္ဓါရေ သြတရဏံ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။ ၁၄ရ။ (-သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။ ၂ရ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။ ၂၄ ၂၊ ၂၅ ၂။ မဟာနိ၊ဌ။၃ရ၆။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၅ ၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။၄ရ။)

(၃) မှားသောအယူဟူသော ဆိပ်။ သြတရကာနီတိ သြဂါဟကာနိ၊ ဒိဋ္ဌ-တိတ္ထာနိ။ ပဋိသံ၊ဂံ။ ၂၄၅။ (သုတ္တနိ။ ၃၆ ၂-ဌ် "သြသရဏ" ဟုရှိသည်။) သြသရဏ-လည်းကြည့်။

(ပဂ)(၄) သက်ဝင်စေကြောင်း-သွင်း-ကြောင်း-သွင်းအပ် ကြောင်း-သွင်းအပ်ရာ-ဖြစ်သော(ဟာရ)၊ သြတရကဟာရ။ ဧတေ-ဟိ သြတရတိ ယော၊ သြတရကော နာမ သော ဟာရော။ နေတ္တိ။၄။ သြတာရီယန္တိ အနုပ္ပဝေသီယန္တိ ဧတေန, ဧတ္ထ ဝါ သုတ္တာ-ဂတာ ဓမ္မာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒါဒီသူတိ သြတရ-ကော။ နေတ္တိ၊ဌ။၁၆။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၁။)

(တိ)(၅) သက်ဆင်းရာ (အခါ စသည်)။ ဧဝံ ဂစ္ဆတာ စ မဗ္ဗမှာ ဝါ ပီဋမှာ ဝါ သြတရကတော ပဋ္ဌာယ ပါဒရဇယရဂေါ-လိကဝစ္စာဒိသမ္ပရိကိဏ္ဏံ ပစ္စတ္ထရဏံ အဂ္ဂ-မိတဗ္ဗံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃ရ။

(၆) ချထား:အပ်သော။ သြတရက ကိုဋ်ကာ-ကြည့်။ **(ရ)** သက်ရောက်-ကျ ရောက်-သက် ဝင်သော။ သြတရကစိတ္တ-ကြည့်။

သြတရကက (တိ) [သြတရက+က] သက် ရောက်သော။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်း-ကြည့်။

သြတရကဝိနိစ္ဆယ (ပု) [သြတရကက+ ဝိနိစ္ဆယ] သက်ရောက်သော အဆုံးအဖြတ်။ သြဂ္ဂန္ဓိကဝိနိစ္ဆယောတိ ပသဂ်ါနုဂုဏ် (ပ သဂ်ါနုရူပ် ?) သြတရကဝိနိစ္ဆယော။ ဝိမ တိ၊၁။၁၅၅။

သြတရကကာလ (ပု) [သြတရက+ကာလ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ရာ အခါ။ အမှာကံ သတ္တု တာဝတိံသတော သြတရကကာ-လေ ပတ္တစီဝရံ ဂဟေတ္တာ သြတိဏ္ဏော။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၁၄ ၂။ (-မ၊ဌ၊၃။၄ရ။ သံ၊ဌ၊၁။ ၂၄၀။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၄၅ရ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။ ၂၃၅။ ဇာ၊ဌ၊ ၁။၃၆၉။)

သြတရကကိစ္စ (နဝ) [သြတရက+ကိစ္စ] သက် ဆင်း-သက်ရောက်-ခြင်း-ကိစ္စ။ သုသိရ-ပါသာဏဘိတ္တိအနုသာရေန မူသိကာဒီနံ ဝိယ သိမာယ ဟေဋ္ဌိမတလေ သြတရက-ကိစ္စံ နတ္ထိ။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၄၆။

သြတရကကိုဋ်ကာ (ထီ) [သြတရကာ + ကိုဋ်ကာ] ချထား:အပ်သော ကဲလား။ ဥဂ္ဂါ-

ဌနကိုဋိကန္တိ အာပကာဒီသု အနတ္ထိက-ကာလေ ဥက္ခိပိတ္တာ, ဥပရိ စ ဗန္ဓိတ္တာ ပစ္ဆာ သြတရကကိုဋိကံ၊ ကပ္ပသီသေဟိ ဝါ ဥပတ္ထဗ္ဘနိဟိ (ဥပတ္ထမ္ဘနိဟိ ?) ဥက္ခိပိတ္တာ ပစ္ဆာ သြတရကကိုဋိကမ္ပိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၉။

သြတရကစိတ္တ (နာ) [သြတရက+စိတ္တ] သက်ရောက်-ကျရောက်-သက်ဝင်-သော စိတ်။ ဧဝံ ဘဝဂ် သြတရကစိတ္တာနမ္ပိ ဂဏန-ပထော နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ ကမ္မ-ကာရကစိတ္တံ နာမ သြတရကစိတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၂၁၁။

သြတရကဋ္ဌာန (နာ) [သြတရက+ဋ္ဌာန] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ရာ အရပ်။ ပစ္စေက-ဗုဒ္ဓဂ္ဂသိနံ အာကာသတော သြတရက-ဋ္ဌာနတာယ ဂ္ဂသိပတနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၅၃။ (-မ၊ဋီ၊၂။၁၉၆။)

သြတရကတိတ္ထ (နာ) [သြတရက+တိတ္ထ] သက်ဆင်းရာ-ဆင်းသက်ရာ-ဆိပ်-ရေဆိပ်။ ပဠမော သြတရကတိတ္ထံ သြလောကေတ္တာ ပတရိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆ရ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၁။)

သြတရကပကာရ (ပု) [သြတရက+ပကာရ] သက်ဆင်းကြောင်း-သက်ရောက်ကြောင်း-သက်ဆင်းပုံ-အပြား။ ဓမ္မသေဝ နိဗ္ဗာန-သောတရကတိတ္ထဘူတသ သြတရက-ပကာရံ အဇာနန္တော "ဓမ္မတိတ္ထံ နု ဇာနာ-တိ"တိ ဝုတ္တော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉ရ။ (အံ၊ဋီ၊ ၃။၃၆၈-အလားတူပါဠိ၌ "သြတရကာကာရံ" ဟု ရှိသည်။)

သြတရကပဒ (နာ) [သြတရက+ပဒ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သော ခြေရာ။ ဗောဓိ-သတ္တော တသ္မိံ စိရာယန္တေ "အန္တရာ-ယေန ဘဝိတဗ္ဗ"န္တိ သယံ ဂန္တွာ ဒ္ဝိန္နမ္ပိ သြတရကပဒံယေဝ ဒိသ္မာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄ရ။

သြတရကပဒဝဋ္ဋ (ပု) [သြတရက+ပဒဝဋ္ဋ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သောခြေရာ။ ဗော-ဓိသတ္တော တသ္မိံ စိရာယန္တေ "ဧကေန အန္တရာယေန ဘဝိတဗ္ဗ"န္တိ သယံ တတ္ထ ဂန္တွာ ဒ္ဝိန္နမ္ပိ သြတရကပဒဝဋ္ဋံ ဒိသ္မာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။

သြတရကလက္ခဏ (တိ) [သြတရက+လက္ခဏ] သွင်းခြင်းလက္ခဏာ ရှိသော။ ဧဝံ ပဋိစ္စ-သမုပ္ပါဒါဒိမုခေဟိ သုတ္တတ္ထသ သြတရ-ကလက္ခဏော သြတရကော ဟာရော နာမ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂ရ။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉၄။)

သြတရကဝိသိဋ္ဌ (တိ) [သြတရက+ဝိသိဋ္ဌ] သွင်းခြင်းဖြင့် အထူးပြုအပ်သော။ ခန္ဓာဒိ-မုခေဟိ သြတရကဝိသိဋ္ဌာ သြတရက-ဟာရသ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၉။

သြတရကသဒ္ဒ (ပု) [သြတရက+သဒ္ဒ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သော အသံ။ ရာဇာ တသ သြတရကသဒ္ဒေန ဘီတော ဥဋ္ဌာယ အန္တောနိဝေသနံ ပါဝိသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။

သြတရကဟာရ (ပု) [သြတရက+ဟာရ] သုတ်၌လာသောတရားတို့ကို ခန္ဓာ, အာယ-တန, ဓာတ်, ဣန္ဒြေ, ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် စသည်တို့၌ ချသွင်းခြင်းလက္ခဏာရှိသော ဟာရ၊

သြတရကဟာရ။ အယံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒါဒိ-မုခေဟိ သုတ္တာတ္ထသ သြတရကလက္ခဏော သြတရကဟာရော နာမ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၉၄။ (ဤ "သြတရကဟာရ"ကို အနုဋီ၊၁။ ၃၇-၌ "အဝတရကဟာရ"ဟု သုံးနှုန်းသည်။)

သြတရကဟာရာနန္ဆရံ (ဗျ) [သြတရကဟာရ+အနန္ဆရံ] သြတရကဟာရ၏ အခြားမဲ့၌။ သြတရကဟာရာနန္ဆရံ သောဓနော ဟာ-ရော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၅၀။

သြတရကဟာရဝိဘင် (ပု) [သြတရကဟာရ+ဝိဘင်] သြတရကဟာရ ကို အကျယ် ဂေဘန်ရာ ဝေဘန်ကြောင်း ဖြစ်သော အဖွင့်။ တတ္ထ ကတမော သြတရကော ဟာရောတိ သြတရကဟာရဝိဘင်္ဂေါ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉ရ။)

သြတရကာနန္ဆရံ (ဗျ) [သြတရက+အနန္ဆရံ] သြတရကဟာရ၏ အခြားမဲ့၌။ သြတရ-ကာနန္ဆရံ သောဓနော ဟာရော ဝုတ္တော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၆။

သြတရကာနောတရကဝိနိစ္ဆယ (ပု) [သြတရကာနောတရက+ဝိနိစ္ဆယ] သက်ရောက်ခြင်း, မသက်ရောက်ခြင်း၌ အဆုံးအဖြတ်။ တမေဝ ပုန လေကံ ပဋ္ဌဟိ ပကာရေဟိ ဝိကပ္ပေတ္တာ သြတရကာနောတရကဝိနိစ္ဆယံ ဒဿေတုံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၄ရ။

သြတရကာရဟဋ္ဌာန (နာ) [သြတရကာရဟ+ဋ္ဌာန] သက်ဆင်း-သက်ရောက်-ခြင်းဌါ ထိုက်သော အရပ်။ အန္တောသီမာတိ လေ-ကသ စ ပဗ္ဗတပါဒသ စ အန္တော အ-တ္တနော သြတရကာရဟဋ္ဌာနေ နု သြတ-ရတီတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၁၄ရ။

သြတရကီ (ထီ) [(အဝ+တရ+ယု=)သြတရက+ဤ (ဣတ္ထီ ပစ္စည်း။)] (သမုဒ္ဒရာသို့) စီးဝင်-တတ်-စီးဆင်းတတ်-သော (မြစ်)။ တဋ္ဌ သြတရကီ ဂင်္ဂါ။ ဇာ၊၂။၅၅။ သြတရကီတိ သမုဒ္ဒါဘိမုခီ သြတရမာနာ၊ သြဟာရိကီတိပိ ပါဌော၊ သာ သမုဒ္ဒါဘိမုခီ အဝဟာရိကီတိပိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂ရ၁။

သြတရကူပါယ (ပု) [သြတရက+ဥပါယ] သက်ဝင်-သက်ရောက်-ကြောင်း-နည်းလမ်း-အစီအရင်။ တတ္ထ ပုရိမေန ကရကီယ-ဝစနေန အနောတိဏ္ဏာနံ သာသနေ သြ-တရကူပါယံ ဒဿေတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၄။

သြတရတိ (ကြိ) [အဝ+တရ+အ+တိ] (က) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-စီး-ဝင်-ကျရောက်-၏။ (ခ) သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-၏၊ ပေါင်းဆုံ၏။ (ဂ) စုံဆင်း-မျှောပါ-၏။

(က) တေန ခေါ ပန သမယေန အညတရော ဘိက္ခု ဝိဟာရံ ဆာဒေတ္တာ သြတရတိ။ ဝိ၊၁။၁၀၄။ **သြတရန္တီ**—ဝိ၊ ၁။၄၀ ။ သံ၊၁။၃၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀ ၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆ ၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃ ၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅ရ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃ ၂ ၀။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၄ ၀။ သာရတ္ထ၊၃။၁ ၆ ၃။ တတော သြတရန္တီ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀ ၂)တိ ဥပပ-တ္တိ၀သေန ဒုတိယဇ္ဈာနဘူမိတော ပဌမ-

ဗ္ဗာနဘူမိ အပသက္ကန္တိ၊ ဂစ္ဆန္တိတိ အတ္ထော။ သီးဋီးသစ်၊၁။၄၁ဖ။ **သြတရာမိ**—အံ၊ဌ၊၂။ ၁၂၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၄။ ထေရီ၊ဌ။၉၀။ **သြတ ရတု**—ဒီ၊ဌ၊၁။၂၃၈။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁ဖ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။ ၁၉၉။ **သြတရန္ဆ**—အံ၊ဌ၊၁။၂၁၃။ ထေရ၊ ဌ၊၁။၄၈။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၂။ **သြတရာဟိ** —ဝိ၊၁။၁၀၄။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၀၅။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၃၁။ **သြတရ**—ဇာ၊ဌ၊၃။၄၁၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃ဖ။ **သြတရထ**—ဇာ၊၁။၂၃ဖ။ မိလိန္ဒ။၂၄၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃ဖ၊၁၃၂။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၂၈။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။ ၂၉၃။ **သြတရေယျ**—သံ၊၂။၄၀၀။ အံ၊၂။ ၃၄၅။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၂၈။ သံ၊ဌ၊၂။၂၉၈။ သဂါမ-ဝစရော ယောဓော သဂါမံ သြတရေယျ။ မိလိန္ဒ။၄၃။ **သြတရိ**—ဝိ၊ဌ၊၂။၂၁ဖ။ ဒီ၊ ဌ၊၂။ဖ။ သြတရိ(သံ၊ဌ၊၂။၂၁၀)တိ ကုဋ္ဌိရ-ဒဟံ ပါဝိသိ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၉၀။ စက်မ်ံ သြ-တရိ။ အံ၊ဌ၊၁။၃၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၃။ (-ဝိ၊ဌ ၂။၂ဖ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂ရ၂။ မ၊ဌ၊၂။ရ၂။ မ၊ဌ၊၃။ ၅၅။ မ၊ဌ၊၄။၂၀၂။ သံ၊ဌ၊၁။ရ၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂ ၂ဖ၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁ရ၀။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၅။ အပ၊ဌ၊၁။ရ၅။ စရိယာ၊ဌ။၂၂။ ဇာ၊ဌ၊၄။ရ၂။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။၂၉၃။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၃၄။) **သြတရုံ**— သြတရုံ ဗုဒ္ဓသန္ဓိကော။ အပ၊၁။၂၃။ သြတရုံ သြရောဟီသု။ အပ၊ဌ၊၁။၂၅၂။ (-ထေရ၊ ဌ၊၂။၃ရ၃။) **သြတရီ** — သြတရီ ဥဒကံ သောဟံ။ ထေရ။ ၂ရ၈။ သြတရီ သြဂါဟီ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅ဖ။ **သြတရီသု**—ဝိ၊ဌ၊၁။၅၉။ ဒီ၊ဌ၂။၂ဖ၉။ သံ၊ဌ၊၁။ဖ၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၄ဖ။ **သြတရိဿတိ**—အံ၊၂။၃၄၅။ **သြတရိ ဿာမိ**—မ၊ဌ၊၃။၁၁၂။ သံ၊ဌ၊၁။၃၃။ အဘိ၊ ဌ၊၂။၄၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၄၅။

(၁) ယော ပန ဇယ်မဂ္ဂေါ သကဒု-မဂ္ဂတော သြက္ကမိတ္တာ ပုန သကဒုမဂ္ဂမေဝ သြတရတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၄၀။ **သြတ ရန္ဆိ**—ဣမိနာ မဂ္ဂေန ဒေဝမနုဿာ ဥပါ-သကာဘာဝေန ဝါ ပဗ္ဗဇိတာဘာဝေန ဝါ သာသနံ သြတရန္ဆိ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဌ။၄။ နှ စ သုတ္တေ သြတရန္ဆိ(အံ၊၁။၄ရ၈)တိ သုတ္တ-ပဒိုပါဒိယာ ကတ္ထစိ အနာဂန္တာ ဆလ္လိ ဥဌ္ဌပေတ္တာ ... ပိဌကာနံ အညတရတော အာဂတာနိ ပညာယန္ဆိတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဌ၊၂။၃၅ရ-ရ။ ပက္ခန္ဒတိတိ သြတရတိ။ မ၊ဌ၊၄။၁၀ရ။ သြတရတိတိ အနုပ္ပဝိသတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂၂။ (-ပေဌကော။၃၂၉။) (ဂ) **သြတရန္ဆိ**—ဧဝံ ကရောန္တော ကေစိ သြတရန္ဆိ ကေစိ ဥတ္တရန္ဆိ။ ဥဒါန၊ဌ။ဖ၈။

သြတရတု (ကြို) [အဝ+တရ+အ+တု] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-စီးဝင်-ကျရောက်-ပါစေသတည်း။ သြတရတိ (က) ကြည့်။

သြတရထ (ကြို) [အဝ+တရ+အ+ထ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-စီးဝင်-ကျရောက်-ပါစေကုန်သတည်း-ပါကုန်လော။ သြတရတိ (က) ကြည့်။

သြတရန္ဆ (တိ) [အဝ+တရ+အန္တ။ ထီ-ဌ် သြတရန္ဆိ။] (က) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သောသူ။ (ခ) (ရွတ်ဆိုခြင်းစသည်၏ အစွမ်းဖြင့်) သက်ဝင်-သက်ရောက်-သောသူ။ **(ဂ)** သော တေန သြတရန္ဆော ပရိပ-တိတ္တာ ကာလမကာသိ။ ဝိ၊၁။၁၀၄။ အယံ

ကိရ ပုဗ္ဗေ ဒေဝေသု ဥပ္ပဇ္ဇန္တီ ... ပုန ဟေဋ္ဌတော သြတရန္တီ တုသိတေသု ဌတ္ဘာ။ ထေရီဋ္ဌ။၁၇၅။ (-မ၊ဌီ၊၁။၁၈၈။) **(ခ)** အပါရံ သြတရန္တာနံ၊ သာရံ ဝိနယသာဂရံ။ ဝိ၊ဝိနိ စ္ဆယ၊ဂါထာ။၄။ သြတရန္တာနန္တိ သဗ္ဗာယန - သဝန ဓာရဏာဒိဝသေန အဇ္ဈောဂါဟန္တာနံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဌီ၊၁။ ၂၁။

သြတရန္ဆီ (ကြို) [အဝ+တရ+အ+အန္ဆီ] (က) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-စီးဝင်-ကျရောက်-၏။ (ခ) သက်ဝင်-ဝင်ရောက်-၏။ (ဂ) စုံဆင်း-မျှာပါ-၏။ သြတရတိ (က)(ခ)(ဂ) ကြည့်။

သြတရန္ဆု (ကြို) [အဝ+တရ+အ+အန္ဆု] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-စီးဝင်-ကျရောက်-ကုန်လော။ သြတရတိ(က) ကြည့်။

သြတရမာန (တိ) [အဝ+တရ+အ+မာန] (က) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-သော၊ သူ။ (ခ) စီးဝင်သော (မြစ်)။ **(ဂ)** တီသ-မတ္တာ ဘိက္ခူ ကလျာဏိမဟာစေတိယံ ဝန္ဒိတ္တာ အဌဝိမဂ္ဂေန မဟာမဂ္ဂံ သြတရ-မာနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။ **(ခ)** သြတရဏီတိ သမုဒ္ဒါဘိမုခီ သြတရမာနာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၇၁။

သြတရယိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+တရ+ဏယ+တဗ္ဗ] သက်ဝင်စေအပ်-သွင်းအပ်-ချထားအပ်-သော။ တာနိ ပဒဗျဉ္ဇနာနိ ဘဂဝတာ ဒေသိတေ သုတ္တေ သြတရယိတဗ္ဗာနိ အနု-ပ္ပဝေသိတာနိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၁၈။

သြတရာမိ (ကြို) [အဝ+တရ+အ+မိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-စီးဝင်-ကျရောက်-၏။ သြတရတိ (က) ကြည့်။

သြတရာဟိ (ကြို) [အဝ+တရ+အ+ဟိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-ကျရောက်-ပါလော။ သြတရတိ (က) ကြည့်။

သြတရီသု (ကြို) [အဝ+တရ+ဥ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-စီးဝင်-ကျရောက်-ကုန်ပြီ။ သြတရတိ (က) ကြည့်။

သြတရီ (ကြို) [အဝ+တရ+ဣ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-စီးဝင်-ကျရောက်-ပြီ။ သြတရတိ (က) ကြည့်။

သြတရီတ (တိ) [အဝ+တရ+တ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သော။ ဒိသ္မာ ပဒမနု-တ္တိဏ္ဏံ၊ ဒိသ္မာနောတရီတံ ပဒံ။ ဇာ၊၁။၅။ ဘိက္ခဝေ သော ကပိရာဇာ တသ္မာ ပေါ-ဏ္ဍရဏိယာ ဇေကမ္မိ ဥတ္တိဏ္ဏပဒံ နာဒ္ဒသ၊ သြတရိတံ ပန သြတိဏ္ဏပဒမေဝ အဒ္ဒသ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။

သြတရီတဗ္ဗ (နာ) [အဝ+တရ+တဗ္ဗ] (၁) ဆင်းသက်ရာ၏၊ ထွက်ရာ၏။ (တိ)(၂) သက်ဝင်-သက်ရောက်-အပ်သော။ (၃) သက်ဝင်စေအပ်-သွင်းအပ်-ချထားအပ်-သော။ **(၁)** မတ္တိကာဘဏ္ဍံ ပဋိသာမေတ္တာ ဒ္ဝါရဝါတပါနံ ထကေတ္တာ သေနာသနာ သြတရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄။၃၈၆။ သေနာသနာ သြ-တရိတဗ္ဗန္တိ ဝသနဋ္ဌာနတော နိက္ခမိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁ ၂၁။

(တိ)(၂) တိတ္ထကရာတိ တေသံ ဒိဋ္ဌ-နုဂတိ အာပဇ္ဇနေ္ဓဟိ သြတရိတဗ္ဗာနံ သြ-

ဂါဟိတဗ္ဗာနံ ဒိဋ္ဌိတိတ္ထာနံ ကတ္တာရော။ သုတ္တနိ၊၆။၂၄ရ။ (၃) သုတ္တေ ဩတာရေ-တဗ္ဗာနီတိ သုတ္တေ ဩတရိတဗ္ဗာနိ။ အံ၊၆။ ၂။၃၅၆။

ဩတရိတုံ (ဗျ) [အဝ+တရ+တုံ] (၁) သက်ဝင်-သက်ဆင်း-ကျရောက်-ခြင်းငှါ။ (၂) သက်ရောက်-ကူးမြောက်-ခြင်းငှါ။ (၁) အဘ-ဗ္ဗော တံ ပေါက္ခရဏီ ပုန ဩတရိတုံ သေ-ယျထာပိ ပုဗ္ဗေ။ မာ၁။ ၂၉ရ။ သံ၁။၁ ၂၄။ ဥပရိ ဝါ ဌတ္တာ ခိတ္တသာသပါ ဟေဋ္ဌာ ဩတရိတုံ အန္တရံ နာ လဘန္တိ။ ဒီ၊၆။ ၂။ ၂ရ၂။ (-အံ၊ ၂။ ရ၀၊၁၄၀။ အဘိ၊ပု။၁ရ၅။ ပေဋ ကော။၁၀၁။ မိလိန္ဒ။၁၁၁။) (၂) ဣဒ္ဓိ-သေတုယာနနာ၀ါဟိ ပုန ပရတီရံ ဩ-တရိတုံ။ ကခ်ီ။၃၀၀။

ဩတရိသတိ (ကြို) [အဝ+တရ+သတိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-စီးဝင်-ကျရောက်-လတ္တံ့။ ဩတရတိ(က)ကြည့်။

ဩတရိဿာမိ (ကြို) [အဝ+တရ+ဿာမိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-အုံ့။ ဩတရတိ (က) ကြည့်။

ဩတရုံ (ကြို) [အဝ+တရ+ဥံ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ကုန်ပြီ။ ဩတရတိ(က)ကြည့်။

ဩတရေယျ (ကြို) [အဝ+တရ+ဧယျ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သက်ရောက်-ရာ၏။ ဩတရတိ (က) ကြည့်။

ဩတလ္လက (တိ) [အဝ+တလ္လ+က] (၁) ယုတ်ညံ့သော၊ အရှိန်အစော်မရှိသော၊သူ။ (၂) ဟောင်းနွမ်းစုတ်ပြတ်သော အ၀တ်ကို ၀တ်သော၊ မွဲသော၊ အထီးကျဲသော၊သူ။ (၁) (၂) ဒုမ္မ၀ါသီ ဩတလ္လကော ပံသုပိသာစ-ကော၀။ ဇာ၁။၃။၃၀၉။ မ၊ဌ၊၃။၅၆။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊၁။၁ရ၁။ စရိယာ၊ဌ။၁၅ ၂။ ဩတလ္လကော နိဟီနဇ္ဈာသယော၊ အပ္ပါနုဘာ၀ါတိ အ-ဋ္ဌော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃။ ဩတလ္လကောတိ လာမကော ဩလမ္ဘ၀ိလမ္ဘနန္တကဓရော ၀ါ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၈၀။ (ဇာ၊ဋီ၊သစ်-၌ ဩကလ္ल-ကော-ပုဒ်ကို ဖွင့်ထား၏။) ဩကလ္လက-လည်းကြည့်။

(ဤပုဒ်ကို P.T.S.D ၌ Otallaka (adj) [of uncertain etym. perhaps * avatãryaka from ava + tr , or from uttãla?] ဟု ပြဆိုထား၏။)

ဩတာပ (ပုဒ်) [အ၀+တပ+ဏ] နေပူ။ ဩတာပေ နိဒဟိ ဘဂေါ်။ ဝိ၊၄။၄၁၅။

ဩတာပန (ထီး) [အ၀+တပ+ဏော+ယု] ပူစေခြင်း၊ နေပူလှမ်းခြင်း။ အဇ္ဈောကာသေ နိက္ခိတ္တာတိ ဩတာပနတ္ထာယ ဌပိတာ။ သံ၊ ဌ၊၁။၁၆၃။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။ ၂၀၆။ ကခ်ီ။၃ ၂၃။)

ဩတာပနဝိသယ (ပု) [ဩတာပန+ဝိသယ] ပူစေခြင်း-နေပူလှမ်းခြင်း-ဟူသော အရာ။ ဩတာပေန္တော ဂစ္ဆတိတိ စ ဩတာပန-ဝိသယေ ၀ေ သာပေက္ခဂမနေ အနာပတ္တိ ဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၉။

ဩတာပနသမ္ဘဝနာဒီဝတ္ထု (နာ) [ဩတာပန သမ္ဘဝနာဒိ+ဝတ္ထု] နေပူလှမ်းခြင်း, တံမြက်

လှည်းခြင်း အစရှိသော ကျင့်ဝတ်။ ဧဝံ သလ္လကေ္ခတ္တာ ဩတာပနသမ္မဇ္ဇနာဒိဝတ္တံ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂။၄၅။

ဩတာပယမာန (တိ) [အဝ+တပ+ကယ+မာန] ပူစေသော၊ နေပူစာလှံ့သော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ ပိဋ္ဌိ ဩတာပယမာနော (သံ၊၃။၉၀)တိ မဟာစီဝရံ ဩတာရေတ္တာ သူရိယရသ္မိဟိ ပိဋ္ဌိ ဩတာပယမာနော နိ-သီဒိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅။

ဩတာပိတ (တိ) [အဝ+တပ+တ] ပူစေအပ်-နေပူလှမ်းအပ်-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည်။

ဩတာပိတသုဒ္ဓဝတ္ထ (တိ) [ဩတာပိတ+သုဒ္ဓဝတ္ထ] ပူစေအပ်သော-နေပူလှမ်းအပ်သော-ဖြူစင်သော-စင်ကြယ်သော-အဝတ်ရှိသော၊သူ။ တုမှေ ဥပါသကာ အညေသု ဒိဝသေသု မမ သန္ဓိကံ အာဂစ္ဆန္တာ ဩ-တာပိသုဒ္ဓဝတ္ထာ သာယနှေ အာဂစ္ဆထ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၆။

ဩတာပေတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+တပ+ဏေ+တဗ္ဗ] ပူစေအပ်-နေပူလှမ်းအပ်-ချောက်သွေ့စေအပ်-သော။ နှ ဘိက္ခဝေ သောဒကော ပတ္တော ဩတာပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄။၂၄၉။ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ယောဂိနာ ယောဂါဝစရေန နိသဇ္ဇဋ္ဌာနသယနစင်္ကမ-တော မာနသံ နီဟရိတ္တာ သမ္မပ္ပဓာနေ မာနသံ ဩတာပေတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၅၃။ (-ဝိ၊၃။၅၈။)

ဩတာပေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+တပ+ဏေ+တိ] ပူစေ၏၊ နေပူစာလှံ့၏။ ပုန စ ပရံ မဟာရာဇ ကုမ္မော ဥဒကတော နိက္ခမိတ္တာ ကာယံ ဩတာပေတိ။ မိလိန္ဒ။၃၅၃။ (-ဝဇိရ။၃၅၉။) **ဩတာပေန္ဓိ**—ဝိ၊၁။ ၂၉၇။ ဝိ၊၄။ ၂၄၉။ **ဩတာပေယျ**—ဝိ၊၄။ ၂၄၉။

ဩတာပေတုံ (ဗျ) [အဝ+တပ+ဏေ+တုံ] ပူစေ-နေပူလှမ်း-မီးကင်-ခြင်းငှါ။ ဩတာ-ပေတု(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၇၅၅)နှင့် အာ-တပေ, အဂ္ဂိမှိ ဝါ တာပေတုံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၃၃၇။

ဩတာပေတွာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+တပ+ဏေ+တွာ] ပူစေ၍၊ နေပူလှမ်း၍။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ မုဟုတ္တံ ဥဏှေ ဩတာပေတ္တာ ပတ္တံ ပဋိသာမေတုံ။ ဝိ၊၄။ ၂၄၉။ (-ဝိ၊၃။ ၆၀။)

ဩတာပေန္ဓ (တိ) [အဝ+တပ+ဏေ+အန္ဓ။ ထိ-ဌ် ဩတာပေန္ဓိ။] ပူစေသော၊ နေပူလှမ်းသော၊ နေပူစာလှံ့သော၊သူ။ ကာယံ ဩတာပေန္ဓာ(ဝိ၊၂။၅၈)တိ မဠ္ဆပိဌာဒိသု နိသိန္နာ ဗာလာတပေန ကာယံ ဩတာ-ပေန္ဓာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ တေ ဘိက္ခု တာနိ စီဝရာနိ ဩတာပေန္ဓေ။ ဝိ၊၁။ ၂၉၇။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄၂၊၁၀၄။ ကခ်ိ။ ၂၀၂၊ ၂၂၅။ ဝဇိရ။ ၃၂၂။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၈။) ပဠမံ ဒိဝသံ ပဠ စီဝရာနိ ... ဩတာပေန္ဓိယာ ဝါ။ ကခ်ိ။ ၃၂၃။

ဩတာပေန္ဓိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+တပ+ဏေ+အန္ဓိ] ပူစေကုန်၏၊ နေပူစာလှံ့ကုန်၏။ ဩတာ ပေတိ-ကြည့်။

သြတာပေယျ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+တပ+ဧ+ယျ] ပူစေရာ၏။ နေပူစာလှံရာ၏။ သြတာပေတိ-ကြည့်။

သြတာရ (ပု) [အဝ+တရ+ဏ] (၁) အတွင်းသို့ သက်ရောက်ခြင်း၊ သက်ဝင်ခြင်း၊ သက်ဆင်းခြင်း၊ သွင်းခြင်း။ (၂) အပေါက်၊ အကြား၊ ဖြစ်ခွင့်၊ အခွင့်၊ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ **(၁)** ဝိဿာသေ သတိ သြတာရော။ ဝိ၅။၂၃၅။ အံ၊၂။၅၉၊ ၆ဝ၊၂၂၆။ သြတာရောတိ ကိလေသာနံ အန္တော သြတရဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၈။ အပိ နု တံ ဂရုကံ သိလာဂုဠံ အလ္လမတ္တိကာပုဠေ လဘေထ သြတာရံ။ မ၊ဒု။၁၃၆။ "လဘေထ သြတာရ"န္တိ လဘေယျ ပဝေသနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁ဝ၃။ သြတာရော(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄)တိ တတ္ထ စိတ္တသ အနုပ္ပဝေသော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၆၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၄ဝ။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁ ၂။)

(၂) လဘေထ သြတာရ(မ၊၁။၄၁ဝ)တိ လဘေထ ဆိဒ္ဒံ။ ကိလေသုပ္ပတ္တိယာ အာရမ္မဏံ ပစ္စယံ လဘေယျာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁ဝ၄။ လဘတိ တဿ မာရော သြတာရံ။ မ၊၃။၁၃၆။ သြတာရန္တိ ဝိဝရံ ဆိဒ္ဒံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁ဝ၃။ သြတာရန္တိ ကိလေသုပ္ပတ္တိယာ အဝသရံ၊ တံ ပန ဝိဝရံ ဆိဒ္ဒန္တိ စ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁ဝ၆။ သြတာရ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၆)နွဲ့ သြကာသံ။ သမ္ဘော၊ယော။၆၅။ (-ဒီ၊၃။၄၈။ သုတ္တနိ။၃၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁ ၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ ၂၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၄ဝ၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၄။) သြတာရလာဘ-လည်းကြည့်။

သြတာရဏ (နာ) [အဝ+တရ+ဏ+ယု] သက်ရောက်စေခြင်း၊ ချခြင်း၊ သွင်းခြင်း၊ ပူးဝင်စေခြင်း။ စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုဝိပ္ပါ-ရေနေဝ ဟတ္ထသ ပတ္တေ သြတာရဏံ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ရ၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၄၅။ သုတ္တသ သုတ္တေယေဝ သြတာရဏံ ဘိန္နံ ဝိယ ဟုတ္ဝာ နု ပညာ-ယတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄ရ။ ဒေဝတံ သြ-တာရေတ္ဝာတိ ဇတ္ထ မန္ဒဠ္ဠပ္ပနေန ဒေဝ-တာယ သြတာရဏံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃ရ၆။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၁။ ၂၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၄၈။)

သြတာရယတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+တရ+ဏယ+တိ] (၁) အားထုတ်-လုံ့လပြု-စေ၏။ (၂) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-စေ၏။ **(၁)** တာတ "အဟံ ပထဝိဿရော"တိ မာ မဟာဇနံ ကာယဒုစ္စရိတာဒိအနတ္ထာယ ပတာရယိ မာ သြတာရယိ၊ ယထာ တံ အနတ္ထံ သမာဒါယ ဝတ္တတိ။ မာ ဝေမကာသိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၁ ၂၅။ **(၂)** လိစ္ဆဝိရာဇာနော ... သ-တ္ထာရံ နာဝါတော သြတာရယိသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ရ၅။

သြတာရယိသု (ကာ၊ကြိ) [အဝ+တရ+ဏယ+ဥံ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-စေကုန်ပြီ။ သြတာရယတိ (၂) ကြည့်။

သြတာရယိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+တရ+ဏယ+ဏ္ဍ] အားထုတ်-လုံ့လပြု-စေပြီ။ သြတာ-ရယတဲ (၁) ကြည့်။

သြတာရယိတဗွ (တိ) [အဝ+တရ+ဏယ+တဗ္ဗ] သက်ဝင်စေအပ်-သွင်းအပ်-သော။

သုတ္တေ ဩတာရယိတဗ္ဗာနိ(နေတ္တိ။၂၀)တိ သုတ္တေ အနုပဝေသိတဗ္ဗာနိ။ နေတ္တိ၊ဌ။၈၁။

ဩတာရလာဘ (ပု) [ဩတာရ+လာဘ] အခွင့်ရခြင်း၊ အခွင့်ကို ရစေခြင်း။ နဟိ မယာ ဇတ္တေက် ကာလ် ပါရမိယော ပူ-ရေန္တေန မာရကာယိကာနံ ဩတာရ-လာဘတ္ထာယ ပူရိတာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၆၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၈၁။)

ဩတာရာပေက္ခ (တိ) [ဩတာရ+အပေက္ခ] အပေါက်-အခွင့်-ကို ငဲ့သော။ မာရော ပါပိမာ သတ္တဝဿာနိ ဘဂဝန္တံ အနုဗန္ဓော ဟောတိ ဩတာရာပေက္ခော ဩတာရံ အလဘမာနော။ သံ၊၁။၁၂၃။ ဩတာရာ-ပေက္ခောတိ ... ဇဝံ ဝိဝရံ အပေက္ခမာနော။ သံ၊ဌ၊၁။၁ရ၀။ (-အဘိ၊ဌ၂။၉၆။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၄၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၂ရ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၂၁။ ထေရ၊ဌ၊၂။၆ရ။ အပ၊ဌ၊၁။ရ၆၊၉၂။ စရိယာ၊ဌ။၅၉။ ဇာ၊ဌ၊၄။၅ဂ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၉။)

ဩတာရာပေတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+တရ+ ကာ ပေ+တ္ဝာ] ဆင်းသက်စေ၍၊ ကျစေ၍၊ ချ၍။ သေဋ္ဌိပုတ္တော တေန ယာနကံ ပါဇ-ပေန္တော အတ္တနော ဃရံ ဂန္တွာ မံသံ ဩ-တာရာပေတ္ဝာ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄ရ။ (-မ၊ဌ၊၃။၅၁။)

ဩတာရာလာဘ (ပု) [ဩတာရ+အလာဘ] အခွင့်ကို မရခြင်း။ ကိလေသမာရဿ ဩ-တာရာလာဘေနေဝ ဣတရမာရာနမ္ပိ ဩ-တာရာလာဘော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅။

ဩတာရိတ (တိ) [အဝ+တရ+ဣ+တ] သက်ဆင်းစေအပ်သော၊ ကျစေအပ်-ချအပ်-သော။ တယာ မဟာဇနော အပါယမဂ္ဂေ ဩတာရိတော။ သံ၊ဌ၊၃။၂၅။ အမ္မိလယာဂု ဝါ ဥဒ္ဒနတော ဩတာရိတမတ္တာ။ ကင်္ခာ။ ၂၂၀။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။ရ၉။ မ၊ဌ၊၂။၁ရ၁။ သံ၊ဌ၊၁။၂၀၉၊၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ဖ၊ရ၃၃ရ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၉။) ဩတာရိတမတ္တာတိ အဝ-တာရိတမတ္တာ ပါတနမတ္တာ။ ကင်္ခာ၊မဟာဋီ၊ ၄။၅၅။

ဩတာရိယမာန[၁] (တိ) [အဝ+တရ+ယ+ဣ+ မာန] သက်ဝင်စေအပ်-ထည့်သွင်းအပ် - ချထားအပ်-သော။ တာနိ စေ သုတ္တေ ဩတာရိယမာနာနိ ဝိနယေ သန္ဒဿိယ-မာနာနိ သုတ္တေ စေဝ ဩတရန္တိ ဝိနယေ စ သန္ဒိဿန္တိ။ အံ၊၁။၄ရရ။

ဩတာရိယမာန[၂] (တိ) [ဥ(အဝ)+တရ+ယ+ မာန] ထုတ်ဆောင်အပ်သော။ တေသု ကိရ ဇေဒိဝသံ ကိမိလော ကောဌတော ဝိဟိ ဩတာရိယမာနေ ဒိသ္မာ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။ရ၅။

ဩတာရိယတိ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+တရ+ဣ+ ယ+တေ] သက်ဝင်စေအပ်-သွင်းအပ်-ချထားအပ်-၏။ ဩတာရိယန္တိ အနုပ-ဝေသိယန္တိ ဇေတေန, ဣဒ္ဓ ဝါ သုတ္တာဂတာ ဓမ္မာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒါဒိသူတိ ဩတရဣကော။ နေတ္တိ၊ဌ။၁ဖ။

ဩတာရေတမ္ဘ (တိ) [အဝ+တရ+ဣ+တဗ္ဗ] သက်ဝင်စေအပ်-သွင်းအပ်-သော။ အတ္တ-နောမတိ အာစရိယဝါဒေ ဩတာရေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၉ဖ။ အာစရိယဝါဒေ ဩတာရေ-

တဗ္ဗာတိ အာစရိယဝါဒေ ဥကေန အနုပ္ပ-ဝေသေတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄ဖ။ (-အံ၊၁။ ၄ရ။ ပေဋ္ဌကော။ ၂၃၅။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၁၅ဖ။ အံ၊ ဌ၊ ၂။၃၅ဖ။)

ဩတာရေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+တရ+ကေ+တိ] (က) သက်ဆင်းစေ-ဆင်းသက်စေ-ကျစေ-ချ-၏။ (၁) သက်ဝင်စေ-သွင်း-၏။ (၇) မျှောစေ၏။

(က) သော အတိတ္ထေန ဂါဝိယော ဩတာရေတိ။ မ၊ဌ၊ ၂။၁ဖ၁။ အံ၊ဌ၊၃။၃၅၀။ ဥဘိန္နံ အန္တရေ ဩတာရေတိ။ ဝဇိရ။၃ရ၈။ (-မ၊ဌ၊၄။၁ရ၈၊ သံ၊ဌ၊ ၂။၃၃၊၅၉။ အံ၊ဌ၊၃။ ၁၉ရ၊ ၂ရ၈။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၃၃ ၂၊၃၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ဖ၊ဖ၊၃၃၈။ စရိယာ၊ဌ။၃၀၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၈ ၂။) **ဩတာရေမိ**—မ၊ဌ၊၁။၃ ၂၁။ **ဩတာရေယျ**—ဇာ၊ဌ၊ ၅။ဖ၈။ **ဩတာရေယျုံ**—ဒီ၊ဌ၊၃။ဖ၀။ **ဩတာရေသိ**—ဒီ၊ဌ၊ ၂။ရ၅။ မ၊ဌ၊ ၂။၁ဖ၈၊ ၁၈၁။ သံ၊ဌ၊ ၂။၈၀။ အပ၊ဌ၊၁။၈၉။ **ဩတာ-ရေသုံ**—သံ၊ဌ၊၁။၃၁ ၂။ ပေတ၊ဌ။ ၂၅၄။

(၁) ဩတာရေန္တိ—ဥကကောဋ္ဌာသံ ဩတာရေန္တိယေ၀(မ၊ဌ၊၄။၁ဖ) အနုပ္ပ၀ေ-သေန္တိယေ၀။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၃ဖ။ **ဩတာရေထ**—သံ၊ဌ၊၁။၁၃၅။ တေန ဟိ တုမ္မေ အတ္တနော အာနုဘာ၀ေန မံ စောရရညော သိရိဂဗ္ဘေ ဩတာရေထ။ ဇာ၊ဌ၊၁။ ၂ ၈၃။(-ဒီ၊ဌ၊ ၂။ ၁ ၈ ၉။)

(ဂ) ဩတာရေန္တိ— ဒဗ္ဗသမ္ဘာရေ ဆိန္ဒိတ္ထာ မဟာဥဋ္ဌမ်ံ ဗန္ဓိတ္ထာ နဒိယာ ဩ-တာရေန္တိ။ အံ၊ဌ၊၁။ ၂ ၅ ၅။ **ဩတာရေဟိ**—ဇာ၊ဌ၊ ၄။ဖ၊။

ဩတာရေတုံ (ဗျ) [အဝ+တရ+ကေ+တုံ] သက်ဝင်စေခြင်းငှါ။ တေသု ဧကောပိ ကေ၊ အတ္တနော ဩ၀ါဒေ ဩတာရေတုံ နာ-သက္ခိ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၅။ (-ဣတိ၀ုတ်၊ဌ။ဖ၈။ ဇာ၊ဌ၊ ၄။၁ ၅ ဖ။)

ဩတာရေတ္ထာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+တရ+ကေ+တ္ထာ] (က) သွင်း၍၊ သက်ရောက်စေ၍။ (၁) စွန့်၍။ (၇) အောက်သို့ကျစေ၍၊ ချ၍။ (ဃ) ရွာစေ၍။

(က) ဝိနိစ္ဆယိကာနံ ဥဏ္ဏောစံ ဒတ္ထာ ကူဋဇသက္ခိ ဩတာရေတ္ထာ အာရာမသာမိကံ ဇိနာတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂ ၉ ၅။ မာနဒ္ဓဇ္ဆ ၁ နွာဘိ-သခါရကိလေသဘာရဆ္ဆ ပါတေတ္ထာ ဩ-တာရေတ္ထာ ဌိတောဟိ။ အံ၊ဌ၊၃။၃၁။ သရီရေ ဒေ၀တံ ဩတာရေတ္ထာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၉ ၁။ (-ဝိ၊ဌ၊ ၂။၁ ၄ ၂။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁ ဖ ၂။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။၁ ၃ ၉။ ကခ်ိ။ ၂ ရ ဖ။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၄ ၃ ၊ ၅ ၈။ မ၊ဌ၊၁။ ၃ ၂ ၁။ မ၊ဌ၊ ၂။ ၈ ၉ ၊ ၁ ၅ ၈။ မ၊ဌ၊၃။ဖ၁၊ ၂ ၂ ၄ ၊ ၂ ၉ ၈။ မ၊ ဌ၊ ၄။ ၂ ရ။ သံ၊ဌ၊၁။ ၁ ၃ ၅။ အံ၊ဌ၊၁။ ၂ ၈ ဖ ၉။ အံ၊ဌ၊ ၂။ ၅ ၁။ အံ၊ဌ၊၃။ ၃ ၁ ၊ ၁ ၁ ရ။)

(၁) ဩတာရေတ္ထာ(အံ၊ဌ၊ ၂။၁ ၂ ၄)တိ ဆဋ္ဌေတ္ထာ။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၁ ၁ ၈။ **(ဂ)** အဌ္ဌ ဂုံလ-မတ္တံ နိ၀ါသနံ ဩတာရေတ္ထာ နိ၀ါသေန္ဓနပရိမဏ္ဍလံ နိ၀တ္ထံ နာမ ဟောတိ။ ကခ်ိ။ ၂ ရ ဖ။ မဟာစီ၀ရံ ဩတာရေတ္ထာ သူရိယ-ရသ္မိဟိ ပိဋ္ဌိ ဩတာပယမာနော နိသီဒိ။ သံ၊ဌ၊၃။ ၂ ရ ၅။ ဩတာပယမာန-လည်း

ကြည့်။ **(ဃ)** ဓမ္မရတနဝဿံ သြတာရေ-
တ္ထာ။ ဝိမတိ၊၁။၉၇။

သြတာရေထ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+တရ+ဏေ+ထ] သက်ဝင်စေကုန်လော့၊ သွင်းကုန်လော့။ သြတာရေတိ (၁) ကြည့်။

သြတာရေန္ဓ (တိ) [အဝ+တရ+ဏေ+အန္ဓ] သက်ရောက်စေ-အောက်သို့ကျစေ-ချ-သော၊သူ။ တတော ပရံ သြတာရေန္ဓသ ဒုက္ခဌနံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၊၁၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၇၇။ ဝိမတိ၊၁။၂၅၈။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၈၄။)

သြတာရေန္ဓိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+တရ+ဏေ+အန္ဓိ] သက်ဝင်စေ-သွင်း-ကုန်၏။ သြတာရေတိ (၁) ကြည့်။ (၁) မျှောကုန်၏။ သြတာရေတိ (၈) ကြည့်။

သြတာရေမိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+တရ+ဏေ+မိ] သက်ဆင်းစေ-ဆင်းသက်စေ-ကျစေ-ချ-ပါ၏။ သြတာရေတိ (က) ကြည့်။

သြတာရေယျ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+တရ+ဏေ+ဧယျ] သက်ဆင်းစေ-ဆင်းသက်စေ-ကျစေ-ချ-ရာ၏။ သြတာရေတိ(က)ကြည့်။

သြတာရေယျုံ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+တရ+ဏေ+ဧယျုံ] သက်ဆင်းစေ-ဆင်းသက်စေ-ကျစေ-ချ-ကုန်ရာ၏။ သြတာရေတိ(က)ကြည့်။

သြတာရေသိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+တရ+ဏေ+ဏ္ဍ] သက်ဆင်းစေ-ဆင်းသက်စေ-ကျစေ-ချပြီ။ သြတာရေတိ (က) ကြည့်။

သြတာရေသုံ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+တရ+ဏေ+ဥ] သက်ဆင်းစေ-ဆင်းသက်စေ-ကျစေ-ချ-ကုန်ပြီ။ သြတာရေတိ (က) ကြည့်။

သြတာရေဟိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+တရ+ဏေ+ဟိ] မျှောလော့။ သြတာရေတိ (ဂ) ကြည့်။

သြတိဏ္ဍ (တိ) [အဝ+တရ+တ။ အဝတိဏ်] (၁) သက်ဝင်-ပူးဝင်-အပ်သော၊သူ။ (၂) သက်ရောက်-သက်ဆင်း-ကျရောက်-တတ်သော၊ ရောက် လာသော၊သူ။ (၃) စီးဆင်းသော။ (၄) သက်ဆင်း-သက်ရောက်-ရာ။ (၅) ပြောကြားအပ်သော။

(၁) သက်ဝင်-ပူးဝင်-အပ်သော၊သူ။ သြတိဏ္ဍောမှိ ဇာတိယာ ဇရာယ မရဏေန။ မ၊၁။၂၅၀။ သြတိဏ္ဍောတိ ယသ္မ ဇာတိ အန္ဓော အနုပဝိဋ္ဌာ၊ သော ဇာတိယာ သြတိဏ္ဍော နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ သြတိဏ္ဍ-မှာ(သံ၊၂။ရ၆)တိ အန္ဓော အနုပဝိဋ္ဌာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၈။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။) **(၂)** သက်ရောက်-သက်ဆင်း-ကျရောက် -တတ်သော၊ ရောက်လာသော၊သူ။ သာသ-နသ မူလာနိ သြတိဏ္ဍာနိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄ရ၄။

(၁)(၂) ယော ပန ဘိက္ခု သြတိဏ္ဍော ဝိပရိဏတေန စိတ္တေန မာတုဂါမေန သဒ္ဓိ ကာယသံသဂ္ဂံ သမာပဇ္ဇေယ္ယ။ ဝိ၊၁။၁ရ၃။ သြတိဏ္ဍောတိ ယက္ခာဒိဟိ ဝိယ သတ္တာ အန္ဓော ဥပ္ပဇ္ဇန္တေန ရာဂေန သြတိဏ္ဍော။

ကူပါဒီနိ ဝိယ သတ္တာ အသမပေက္ခိတ္တာ ရဇနိယေ ဌာနေ ရဇ္ဇန္တော သယံ ဝါ ရာဂံ သြတိဏ္ဍော။ ဝိ၊၁။၂။၁၂၀။ သြတိဏ္ဍသဒ္ဒသ ကမ္မသာဓနပက္ခေ သန္ဓာယ "ယက္ခာဒီဟိ"-တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ကတ္တုသာဓနပက္ခေ သန္ဓာယ "ကူပါဒီနိ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၅၈။ (-သာရတ္ထ၊၂။၃၁၆။ ကင်္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၁၈၀။)

(၃) စီးဆင်းသော။ အောက်ပုဒ်ကြည်။ (၄) သက်ဆင်း-သက်ရောက်-ရာ။ သြတိ-ဏ္ဍဌာန-ကြည့်။ (၅) ပြောကြားအပ်သော။ ဝတ္ထုသို့ သြတိဏ္ဍော ဝါ အနောတိဏ္ဍော ဝါ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၄။ သြတိဏ္ဍံ နာမ "ဝဇ္ဇံ အဏ္ဏာစရိတ"န္တိ အာရောစိတံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၅။

(၂) သက်ရောက်-သက်ဆင်း-ကျရောက်-တတ်သော၊ ရောက်လာသော။ (၅) ပြောကြားအပ်သော။ သြတိဏ္ဍော ဒေါသေ သိက္ခာပဒပညာပနန္တိ ဣဒံ ဗုဒ္ဓါစိဏ္ဏံ။ ဝိ၊ဋီ၊၁။၁၆၄။ သြတိဏ္ဍောတိ ပရိသမဇ္ဈေ အာဂ-တေ, အာရောစိတေ ဝါ။ ဝဇိရ။၆၂။ သြ-တိဏ္ဍောတိ အာရောစိတေ, ပရိသမဇ္ဈေ ဝါ သြတိဏ္ဍော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၅။

သြတိဏ္ဍဥဒက (နာ) [သြတိဏ္ဍ+ဥဒက] စီးဆင်း-စီးဝင်-သောရေ။ ဣမာနိ ဟိ ဒွေ ဘော-ဇနာနိ ဝတ္တမာနာနိ ဝဋ္ဋေ အာစိဏ္ဏာနိ သ-မာစိဏ္ဏာနိ နဒီ သြတိဏ္ဍဥဒကံ ဝိယ အ-နုပက္ခန္ဓာနိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၃၀။

သြတိဏ္ဍကာလ (ပု) [သြတိဏ္ဍ+ကာလ] သက်ဆင်းရာ-သက်ရောက်ရာ-အခါ။ အထသ နာယိတုံ သြတိဏ္ဍကာလေ ဒက္ခိဏဟတ္ထေန အသီ, ဝါမဟတ္ထေန စူဠံ ဂဟေတ္တာ။ ဇာ၊ဋီ၊၁။၃။၁၉။ (-အဘိ၊ဋီ၊၂။၄၃၁။) တံ တံ ဝတ္ထုံ သြတိဏ္ဍကာလံ အနတိက္ကမိတ္တာ တေနေဝ ကာလေန ကရဏဘူတေန သိ-က္ခာပဒါနိ ပညာပယန္တော။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၀၁။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၆။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၃၆။)

သြတိဏ္ဍဃန (ပု၊နာ) [သြတိဏ္ဍ+ဃန] သက်ဆင်းသော အစိုင်အခဲ။ ဘူမိတော ဟတ္ထိပ-မာဏံ အနုဂ္ဂန္တ္မာ ဟေဋ္ဌာဘူမိယံ သြတိဏ္ဍ-ဃနတော အနေကယောဇနပ္ပမာဏောပိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၄၁။

သြတိဏ္ဍစိတ္တ (တိ) [သြတိဏ္ဍ+စိတ္တ] သက်ဝင်-ပူးဝင်-အပ်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ သြ-တိဏ္ဍစိတ္တသေတံ ပါဠိကဒ်ံ အနဘိရတော ဝါ ဗြဟ္မစရိယံ စရိဿတိ။ ဝိ၊၅။၂၃၅။ အံ၊ ၂။၂၂၆၊(-၅၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၇၄။ သုတ္တနိ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၄။ သုတ္တနိ၊ဋီ၊၂။၅၇။)

သြတိဏ္ဍဌာန (နာ) [သြတိဏ္ဍ+ဌာန] သက်ဆင်းရာအရပ်။ ထေရေဟိ ပဌမံ သြတိဏ္ဍ-ဌာနေ ကတတ္တာယေဝ "ပဌမကစေတိယ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋီ၊၁။၅၆။ (-မ၊ဋီ၊၂။၁၄၈။ မ၊ဋီ၊ ၃။၅၉။ ဇာ၊ဋီ၊၅။၃၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅။)

သြတိဏ္ဍတိတ္ထ (နာ) [သြတိဏ္ဍ+တိတ္ထ] သက်ဆင်းရာဆိပ်။ ရဇောဇလ္လံ ပဝါဟေတ္တာ ပဋိပဿဒ္ဓဒရထော သြတိဏ္ဍတိတ္ထေနေဝ ဥတ္တရိတ္တာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၂။

သြတိဏ္ဍနဒီ (ထီ) [သြတိဏ္ဍာ+နဒီ] စီးဆင်း

သော မြစ်။ ကေ၊ ဂင်္ဂ ဩတိကွာနဒီ ဒိသွာ တဒနုသာရေန ဂစ္ဆန္တော မိဂသူကရာဒယော ဝဓိတွာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၃၉။

ဩတိကွာပဒ (နာ) [ဩတိကွာ+ပဒ] သက်ဆင်း သော-သက်ဆင်းသူ၏-ခြေရာ။ သာဓု တာတာတိ သမန္တာ ပဒံ ပရိယေသမာနော ဩတိကွာပဒံယေဝ အဒ္ဒသ, နာ ဥတ္တိကွာပဒံ။ မဟာ၃၊၁ ၂၅။ (-ဇာ၊ဌ၊၁။၁ရ၊ ၂၉၉။ ဇာ၊ ဌ၊ရ။၃ ၂၄။)

ဩတိကွာပုဗ္ဗ (တိ) [ဩတိကွာ+ပုဗ္ဗ] ရှေးဦး သက်ရောက်သော၊ သက်ရောက်ဘူးသော၊ သူ။ သင်္ဂါမာဝစရောတိ သင်္ဂါမံ ဩတိကွာ-ပုဗ္ဗော။ မဟာ၃။၉၀။

ဩတိကွာမြဟွ (ပု) [ဩတိကွာ+မြဟွ] သက်ဆင်း သော မြဟွာ။ တတော ပုရတ္ထိမစက္ကဝါဠမုခဝင်္ဂိယံ ဩတိကွာမြဟွာ နီလကသိဏံ သမာပဇ္ဇိတွာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂ရ၂။ သံ၊ဌ၊၁။ရ၁။

ဩတိကွာဘဝဂ် (နာ) [ဩတိကွာ+ဘဝဂ်] သက်ရောက်-ကျ-သောဘဝင်။ ဖလာနန္တရံ ဩ-တိကွာဘဝဂ်တော ဝုဋ္ဌိတသ မဂ္ဂပစ္ဆာ-ကွကာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၄၈။

ဩတိကွာမဂ္ဂသောတ (တိ) [ဩတိကွာ+မဂ္ဂ သောတ] သက်ရောက်-သက်ဝင်-အပ် သော အရိယမဂ်ဟူသောရေအလျှဉ်ရှိသော၊ အရိယာမဂ်ရေအလျှဉ်သို့ သက်ရောက်ပြီး သော၊သူ။ ဩကွန္တနိယာမ-ကြည့်။

ဩတိကွာမလ္ဍ (ပု) [ဩတိကွာ+မလ္ဍ] သက် ရောက်သော-သက်ဝင်သော-ရောက်လာ သော-လက်ဝှေ့သမား-နပန်းသမား။ "သု-ဝဏ္ဏပဋ် ပဋိုလဘိဿာမိ"တိ တက္ကယိတွာ ယုဒ္ဓဌာနံ ဩတိကွာမလ္လော မူလကမုဋ္ဌိ လဘိတွာ ဝိယ။ သံ၊ဌ၊၁။ရ၁။

ဩတိကွာမူလ (နာ) [ဩတိကွာ+မူလ] သက်ဆင်း သော အမြစ်။ ကေ၊ ဥဇုကံ ဩတိကွာ-မူလမေဝ အဌာသိ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၄၉။

ဩတိကွာဝတ္ထုက (တိ) [ဩတိကွာ+ဝတ္ထု+က] သက်ရောက်အပ်-သက်ဝင်အပ်-ကျူးလွန် အပ်-သော အကြောင်းအရာဝတ္ထုရှိသော၊ သူ။ ဝိတိက္ကမံ ဟိ သုတ္တာ ဘိက္ခုသံယံ သန္နိပါတာပေတွာ ဩတိကွာဝတ္ထုကံ ပဋဂ္ဂလံ ပဋိပုစ္ဆိတွာ။ မဟာ၁။၃၆။ သံ၊ဌ၊၁။၃၃။ (-ဥဒါန၊ဌ။၂၁။ သာရတ္ထ၊ဋ။၂၀၁။ ဒီ၊ဌ၊၁။၄၆။ မ၊ဌ၊၂။၅၀။)

ဩတိကွာဝတ္ထုဝိသယ (တိ) [ဩတိကွာဝတ္ထု+ ဝိသယ] သက်ရောက်အပ်-သက်ဝင်အပ်-ကျူးလွန်အပ်-သော အကြောင်းအရာဝတ္ထု လျှင် အရာရှိသော။ ဩတိကွာဝတ္ထုဝိသယာ အနုသာသနီ။ မ၊ဌ၊၁။၁၁၈။

ဩတိကွာဝါစာဝတ္ထု (နာ) [ဩတိကွာဝါစာ+ဝတ္ထု] သက်ရောက်သော-ဖြစ်ပေါ်လာသော-ပြော ကြားအပ်သော-စကားဟူသော အကြောင်း အရာဝတ္ထု။ ပုစ္ဆာဒိဝသေန ဟိ ဩတိကွာ-ဝါစာဝတ္ထုသို့ ကေဝသာဒိဗျာကရဏဝိဘာဂံ သလ္လက္ခေတွာ။ မ၊ဌ၊၂။၁၅၆။

ဩတိကွာဝါဒသင်္ဂါမ (တိ) [ဩတိကွာဝါဒ+ သင်္ဂါမ] သက်ရောက်-ဖြစ် ပေါ်လာ-သော

အယူဝါဒဟူသော စစ်ပွဲရှိသေး၏။ သြသ-ဌသင်္ဂါမောတိ အနေကဝါရံ ပရဝါဒမဒ္ဒန-ဝသေန သြတိဏ္ဍဝါဒသင်္ဂါမော။ မဇ္ဈိ၊၃။၄၈။

သြတိဏ္ဍသတ္တ (ပု) [သြတိဏ္ဍ+သတ္တ] သက်ရောက်သော သတ္တဝါ။ နှ လာမကဌာနံ သြတိဏ္ဍသတ္တောဟု(မ၊ဌ၊၃။၁၉၅)တိ ဣမိနာ မဟာသတ္တသ ပဏီတာဓိမုတ္တတံ ဒဿေ-တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၃ရ။ (–ဣတိဝုတ်၊ဌ။၃၂၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၆။)

သြတိဏ္ဍသဒ္ဒ (ပု) [သြတိဏ္ဍ+သဒ္ဒ] သြတိဏ္ဍ သဒ္ဒါ။ သြတိဏ္ဍ (၁)(၂)ကြည့်။

သြတိဏ္ဍသမယ (ပု) [သြတိဏ္ဍ+သမယ] သက်ရောက်ရာ-ဖြစ်ပေါ်ရာ-အခါ။ တံ တံ ဝတ္ထုံ သြတိဏ္ဍသမယသင်္ခါတံ ကာလံ အနတိ-ဣမိတ္တာ သိက္ခာပဒါနိ ပညာပေန္တော။ ဥဒါန၊ ဌ။၂၁။

သြတိဏ္ဍသာခါ (ထီ) [သြတိဏ္ဍာ+သာခါ] သက်ရောက်-လျှောသက်-အောက်သို့ညွှတ်ကိုင်း-သော သစ်ခက်။ သြတိဏ္ဍသာခါဟီ (မ၊ဌ၊၂။၂ရ၁)တိ မာလုဝါ ဘာရေန သြန-မိတ္တာ ရုက္ခသ ယာဝ မူလာ သြတိဏ္ဍသာ-ခါဟိ ပုန အဘိရုဟမာနာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၂။

သြတိဏ္ဍဟတ္ထိ (ပု) [သြတိဏ္ဍ+ဟတ္ထိ] သက်ရောက်သောဆင်။ သင်္ဂါမံ သြတိဏ္ဍဟ-တ္ထိနော ဟိ စတူဟိ ဒိသာဟိ အာဂတေ သရေ သဟိတုံ ဘာရော။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၃၆။

သြတိဏ္ဍောတိဏ္ဍဌာန (နှ) [သြတိဏ္ဍောတိဏ္ဍ+ဌာန] သက်ရောက်ကျဆင်းရာ သက်ရောက်ကျဆင်းရာအရပ်။ ဝဋ္ဋရုက္ခသာခါနံ ဂတ-ဂတဌာနေ ပါရောဟာ သြတရန္တိ၊ သြတိ-ဏ္ဍောတိဏ္ဍဌာနေ သမ္မဇ္ဇိတ္တာ ပုန ဝမုန္တိ-ယေဝ။ မ၊ဌ၊၂။၂၂ရ။

သြတု (ပု) [အဝ+တု။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ သြတု (သံ)] ကြောင်သတ္တဝါ။ ဧကဋ္ဌ၊ဋီ။၄၃၄။ ဧ-ကြည့်။

သြတ္တပန (နှ) [အဝ(ဥ)+တပ+ယု] (မကောင်းမှု မှ) ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ထောင့်ကွင်းကြည့်။

သြတ္တပနသီလ (တိ) [သြတ္တပန+သီလ] (မ-ကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း အ-လေ့ရှိသော၊သူ။ ဧဝံ ဝုတ္တေန သြတ္တပ္ပေန သမန္နာဂတတ္တာ သြတ္တပနသီလောတိ သြ-တ္တပ္ပီ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၀၀။

သြတ္တပ (နှ) [အဝ(ဥ)+တပ+ဣ(အ)။ သြတ္တပ-တိ ဘာယတိ ပါပတောတိ သြတ္တပ္ပံ။ ဓာန်၊ ဋီ။၁၅ရ။ သူစိ] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့-သော-ထိတ်လန့်သော-ထိတ်လန့်ကြောင်း-ဖြစ်သော-တရား၊ သြတ္တပ္ပတရား။

ဤနေရာ၌ ဟိရိ သြတ္တပ္ပ တရားနှစ်-ပါးလုံးကို ပြဆိုပါမည်။ ကာယဒုစရိုတ်-စသည်-တို့မှ-တို့ကြောင့်- ရှက်ခြင်း စက်-ဆုပ်ခြင်းသည် ဟိရိမည်၏။ ထိတ်လန့်ခြင်း-သည် သြတ္တပ္ပ မည်၏။ ကာယဒုစရိုတ် စ-သည်တို့မှ အရှက်တရား, အကြောက်တ-ရား ဖြစ်ကြသည်။ ဟိရိသည် မကောင်းမှုမှ-ရှက်ခြင်း လက္ခဏာရှိ၏။ မကောင်းမှုကို

မစင်ကဲ့သို့ရှုမြင်၍ စက်ဆုပ်သည်။ သြဇာပ သည် မကောင်းမှုမှထိတ်လန့်ခြင်းလက္ခဏာ ရှိသည်၊ မကောင်းမှုကို အပူကဲ့သို့ရှုမြင်လျက် ထိတ်လန့်သည်။ ထိုနှစ်ပါးတို့သည် မကောင်းမှုကို မပြုခြင်း ကိစ္စရှိသည်။ "မကောင်းမှုမှ တွန့်ဆုတ်သောတရား" ဟု ယောဂီတို့၏ဉာဏ်၌ ရှေးရှုထင်သည်။ မိမိကိုယ်ကို လေးစားခြင်း, သူတပါးကို လေးစားခြင်းလျှင် နီးစွာသောအကြောင်း ရှိသည်။ မိမိကိုယ်ကို လေးစားခြင်း, သူတပါးကို လေးစားခြင်းကြောင့် ဟိရိ သြဇာပ တရား ဖြစ်ပေါ်လာသည်၊ ဟိရိသည် မိမိကိုယ်ကိုအလေးအမြတ်ပြုလျက် "ငါကဲ့သို့သော အမျိုးမြတ်သူ, သီလရှိသူသည် ဤသို့သောမကောင်းမှုကိုမပြုသင့်" စသည်ဖြင့် ဆင်ခြင်၍ မကောင်းမှုပြုရမည်ကို ရှက်သောကြောင့် မကောင်းမှုကို စွန့်ပယ်သည်၊ အမျိုးကောင်းသီးနှင့်တူသည်။ သြဇာပသည် သူတပါးကိုအလေးအမြတ်ပြုလျက် သူတော်ကောင်းတို့က ကဲ့ရဲ့မည်ကို ထိတ်လန့် သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ အပါယ်ဘေး သံသရာဘေးစသည်မှ ထိတ်လန့်သောကြောင့်လည်းကောင်း မကောင်းမှုကို စွန့်ပယ်သည်၊ ပြည့်တန်ဆာမနှင့်တူသည်။ ထိုနှစ်ပါးသည် မည်သည့်အခါမှ အချင်းချင်း စွန့်ခွါ၍ မဖြစ်ကြ၊ မှန်၏၊ အရှက်တရားကားရှိ၏, အကြောက်တရားမရှိ-ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အကြောက်တရားကား ရှိ၏, အရှက်တရား မရှိဟူ၍လည်းကောင်း မရှိနိုင်ပါ။ ဟိရိ အားကောင်းသောအခါ သြဇာပသည် မခေါ်ဝေါ်လောက်ဖြစ်ရ၏၊ အားမကောင်း။ သြဇာပ အားကောင်းသောအခါ ဟိရိသည် မခေါ်ဝေါ်လောက်ဖြစ်ရ၏။ (အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပနှစ်ပါးကမူ ထိုသို့မဟုတ်၊ ယင်းတို့နှင့် ယှဉ်သော စိတ်တို့၌ ထိုနှစ်ပါးလုံး အားကောင်းကြသည်။ ဝတာရဏီ၊၁။၃၁၆။) ဟိရိ သြဇာပ တရားနှစ်ပါးသည် သေကွပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ မဆုတ်ယုတ်ကြောင်းတရား၊ နတ်ပြည်ရောက်ကြောင်း တရား၊ ချမ်းသာစွာနေကြောင်း တရားများ ဖြစ်ကြသည်။ အံ၊၁။၉၅-၆။ ထို(၂)ပါးသည် သီလ၏- နီးစွာသော အကြောင်း-အကြောင်းရင်း-ဖြစ်သည်။ ပဋိသံ၊ ၌၊၁။၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉။ ထို ဟိရိ သြဇာပ နှစ်ပါးတို့သည် မကောင်းမှုမှ ရှောင်ကြဉ်၍ မိမိကိုယ်ကို ဖြူစင်အောင် စောင့်ရှောက်သော "လောကပါလ=လောကစောင့် တရား" များဖြစ်ကြသည်၊ ထိုတရား နှစ်ပါးက လောကကို မစောင့်ရှောက်လျှင် လောက၌ "အမေ၊ မိကြီး၊ ဒေါ်လေး" စသည် မထင်ရှားနိုင်ပါ။ (အကျယ်ကို အံ၊၁။၅၃။ ဣတိ ဝုတ်။၂၁၉။ ဝတာရဏ။၂၄။ ဝတာရဏီ၊ ၁။၃၀၃။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၁၀၅။ အနုဒီပနီ။၉၈-တို့ကြည့်။)

ယံ သြဇာပတိ သြဇာပိတဗ္ဗေန၊ သြ-ဇာပတိ ပါပကာနံ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ သမာပတ္တိယာ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ သြဇာပ်ံ။ အဘိ၊ ၆။၂၅၈။ အဘိ၊ပု။၁၂၆။ ကတမေ ဓမ္မာ ပဏ္ဏိတာ၊ ဟိရီ စ သြဇာပ္ပဉ္စ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ပဏ္ဏိတာ။ အဘိ၊ဓ။၂၅၆။ (-သံ၊၁။၁၅ရ။) တေဟိယေဝ သြဇာပတိတိ သြဇာပ်ံ၊ ပါပ-တော ဥဗ္ဗေဂသေတံ အဓိဝစနံ။ အဘိ၊

ဌ၊၁။၁၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၄။ သြတ္တာသလက္ခဏံ သြတ္တပ္ပံ။ ဝတာရ၊ဌ။၂၄။ ပါပတော သြတ္ত-ပ္ပန္ဆိ ဧတေနာတိ သြတ္တပ္ပံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၂၇။

သြတ္တပ္ပဂါရဝ (တိ) [သြတ္တပ္ပ+ဂါရဝ] သြတ္တပ္ပ တရား၌ ရိုသေခြင်းရှိသော၊သူ။ ဆယိမေ ဘန္တေ ဓမ္မာ ဘိက္ခုနော အပရိဟာနာယ သံဝတ္တန္တိ၊ ကတမေ ဆ? သတ္ထုဂါရဝတာ ... သြတ္တပ္ပဂါရဝတာ။ အံ၊၂။၂၉၁၊ (-၄၁၉။)

သြတ္တပ္ပတိ (ကြိ) [အဝ(ဥ)+တပ+ယ+တိ။ နီတိ၊ ဓာ။၁၂၂။ ဓာတ္ဝတ္ထ။၁၅၆။] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-၏။ သြတ္တပ္ပတိ ကာယဒုစ္စရိတေန ဝစီဒုစ္စရိတေန မနော-ဒုစ္စရိတေန။ မ၊၂။၁၈၊၁၉။ အံ၊၂။၂။ သြတ္ত-ပ္ပနိဒ္ဒေသေ ဟေတ္ဝတ္ထေ ကရဏဝစနံ၊ ကာ-ယဒုစ္စရိတာဒီဟိ သြတ္တပ္ပဿ ဟေတုဘူ-တေဟိ သြတ္တပ္ပတိ ဘာယတိတိ အတ္ထော။ မ၊ဌ၊၃။၂၁။ အံ၊ဌ၊၃။၁။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၉၃။ (-မ၊၁။၃၂၀။ သံ၊၁။၄၀၁။ အံ၊၂။၃၉၃။ အဘိ၊ဓ။၂၂၊၂၃၊၂၄၆။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၃။ အဘိ၊ပု။ ၁၂၃၊၁၂၆။ ပဋိသံ။၃၅၁။ မိလိန္ဒ။၁၇၂။ ဝတာရ။၂၈။) တေဟိယေဝ သြတ္တပ္ပတိတိ သြတ္တပ္ပံ၊ ပါပတော ဥဗ္ဗေဂသောတံ အဓိ-ဝစနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၄။ သြတ္တပ္ပတိတိ ဥဗ္ဗိဇ္ဇတိ။ ဝတာရ၊ဋီ၊၁။၃၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၃။ မဂ္ဂ၊၁။၃၃၇။ **သြတ္တပ္ပနိ**—မ၊ဌ၊၁။၁၄၃၊ အံ၊ ဌ၊၁။ရ၄။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။ရ၉။ သာရတ္ထ၊၁။ရ၉။

သြတ္တပ္ပဓန (နဝ) [သြတ္တပ္ပ+ဓန] သြတ္တပ္ပ တရားဟူသော ဥစ္စာ။ သြတ္တပ္ပဓနံ သုတဓနံ စာဂဓနံ ပညာဓနန္တိ။ ဒီ၊၃။၂၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ။၂။၄၈၅။ (-ဝိမာန၊ဌ။၁၀၂။)

သြတ္တပ္ပဓမ္မ (ပု) [သြတ္တပ္ပ+ဓမ္မ] သြတ္တပ္ပ တရား။ ဧကစ္စော လောကာဓိပတိ ဟုတ္ဝာ ပါပတော ဥတ္တသန္တော သြတ္တပ္ပဓမ္မံ ပစ္စုပဋ္ဌာပေတ္ဝာ။ စရိယာ၊ဌ။၃၀၁။

သြတ္တပ္ပန (နဝ) [အဝ(ဥ)+တပ+ယ+ယု] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း။ သြတ္တပ္ပနံ ဝိယ ဘယတုပဋ္ဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၄။

သြတ္တပ္ပနိဒ္ဒေသ (ပု) [သြတ္တပ္ပ+နိဒ္ဒေသ] သြတ္တပ္ပတရားကို အကျယ်ပြဆို-ရာ-ကြောင်း-စကားရပ်။ သြတ္တပ္ပတိ-ကြည့်။

သြတ္တပ္ပန္တ (တိ) [အဝ(ဥ)+တပ+ယ+အန္တ] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-သော၊သူ။ မုသာဝါဒဿ သြတ္တပ္ပံ။ ဒီ၊၂။၁ရ၆။ သံ၊၁။၁၅ရ။ သြတ္ত-ပ္ပန္တိ သြတ္ত-ပ္ပမာနော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၃၉။ တတော ဥတ္ကြာသန္တော သြ-တ္တပ္ပန္တော တံ အဘိဘဝတိ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၈၅။ သြတ္တပ္ပန္တိ သြတ္တပ္ပန္တော၊ ဥတ္တသ-န္တောတိ အတ္ထော။ ရူ၊ဋီ။၁၁၉။

သြတ္တပ္ပန္တိ (ကြိ) [အဝ(ဥ)+တပ+ယ+အန္တိ] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-ကုန်-၏။ သြတ္တပ္ပတိ-ကြည့်။

သြတ္တပ္ပပရိယာယပထ (တိ) [သြတ္တပ္ပ+ပရိယာယပထ] သြတ္တပ္ပတရားဟူသော -ပတ်ပတ်လည်လမ်းမကြီး-ပတ်လည် လမ်းမ-ရှိသော၊သူ။ သြတ္တပ္ပပရိယာယပထော ဘိ-က္ခဝေ အရိယသာဝကော အကုသလံ ပ-ဇဟတိ။ အံ၊၂။၄၈၀။

သြတ္တပ္ပဗလ (နာ) [သြတ္တပ္ပ+ဗလ] သြတ္တပ္ပတရား ဟူသော အင်အား၊ သြတ္တပ္ပဗိုလ်။ ဝီရိယဗလ် ဟိရိဗလ် သြတ္တပ္ပဗလ်။ ဒီ၊၃။ ၂၀၉။ (-အံ၊၁။၄၆၈၊၄ရ၄။ အံ၊၂။၁၊၃ရ။ အဘိ၊ဓ။၁ရ၊၂၂။ ပဋိသံ။၃၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။)

သြတ္တပ္ပဗလနိဒ္ဒေသ (ပု) [သြတ္တပ္ပဗလ + နိဒ္ဒေသ] သြတ္တပ္ပဗိုလ်ကို အကျယ်ပြဆို-ရာ-ကြောင်း-စကားရပ်။ သြတ္တပ္ပဗလ-နိဒ္ဒေသေ သြတ္တပ္ပိတဗ္ဗေနာတိ ဟေတ္တုတ္ထေ ကရဏဝစနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။

သြတ္တပ္ပဘယ (ပုဒ်နာ) [သြတ္တပ္ပ+ဘယ] သြတ္တပ္ပ ဟူသော-ဘေး-(မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ကြောင်းတရား။ အဟုဒေဝ ဘယန္တိ ဇတ္ထ စိတ္တုတ္တာသဘယံ ဉာဏဘယံ အာရမ္မဏဘယံ သြတ္တပ္ပဘယန္တိ စတုဗ္ဗိဓံ ဘယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ ဘာယနဟေတုဌေန သြတ္တပ္ပံ ဘယံ ပါပတော ဘာယတိ ဇေတေ-နာတိ ကတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၄။

သြတ္တပ္ပမာန (တိ) [အဝ(ဥ)+တပ+ယ+မာန] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-သော၊သူ။ သြ-တ္တပ္ပမာနော(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉)တိ ဥတ္တသန္တော ဘာယန္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁ရ။ သာ ပရပုတ္တေ အယ"န္တိ သဉ္ဇာနိတ္တာ သြတ္တပ္ပမာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၀၃။ သြတ္တပ္ပမာနာတိ သာရဇ္ဇယမာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄ရ၂။

သြတ္တပ္ပမာနသဘာဝ (တိ) [သြတ္တပ္ပမာန + သဘာဝ] မကောင်းမှုမှ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်-ခြင်း-တတ်သော-သဘောရှိသော၊သူ။ သာရဇ္ဇမာနရူပါတိ သြတ္တပ္ပမာနသဘာဝါ ဘာယမာနာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၆။

သြတ္တပ္ပရဟိတ (တိ) [သြတ္တပ္ပ+ရဟိတ] သြတ္တပ္ပတရားမှ ကင်းသော။ နဟိ သြတ္တပ္ပ-ရဟိတံ ဉာဏံ အတ္ထိ။ အနုဋီ၊၁။၆၄။

သြတ္တပ္ပသန္ဿာသဘယ (ပုဒ်နာ) [သြတ္တပ္ပသန္ဿာသ+ဘယ] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့ခြင်း, ထိတ်လန့်ခြင်း ဟူသောဘေး။ ဝိတရိတ္တာ-တိ ဝိတိဏ္ဏာ ဟုတ္တာ၊ သြတ္တပ္ပသန္ဿာသ-ဘယာတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆ရ။

သြတ္တပ္ပဟေတု (ပု) [သြတ္တပ္ပ+ဟေတု] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်-ခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ ဘယာတိ ပါပုတ္ထာ-သတော၊ သြတ္တပ္ပဟေတူတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁ရ။

သြတ္တပ္ပါကာရသဏ္ဌိတ (တိ) [သြတ္တပ္ပါကာရ+သဏ္ဌိတ] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်သော။ သဗ္ဗသင်္ခတဓမ္မေသု၊ သြတ္တပ္ပါကာရ-သဏ္ဌိတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃။

သြတ္တပ္ပါဓိက (တိ) [သြတ္တပ္ပ+အဓိက] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း = သြတ္တပ္ပ လွန်ကဲသော၊ လွန်ကဲသောသြတ္တပ္ပရှိသော၊ သူ။ လောကော အဓိပတိ ဂရု ဇေဌကောတိ လောကာဓိပတိ၊ သြတ္တပ္ပါဓိကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၅။

သြတ္တပ္ပိတမ္ဗ (တိ) [အဝ(ဥ)+တပ+ယ+တဗ္ဗ] ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်-အပ်-သင့်-ထိုက်-

သော (သူ၊ ကာယဒုစရိုတ် စသည်)။ သြ-
တ္တပ္ပတိ သြတ္တပ္ပိတဗ္ဗေန။ အဘိ၊ဓ။၂၂။ ဒီ၊
ဌ၊၃။၁၆၀။ မ၊ဌ၊၂။၂၁၃။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၀၀။
သြတ္တပ္ပိတဗ္ဗေနာတိ ဟေတ္ဝတ္ထေ (ဟေတု-
အတ္ထေ) ကရဏဝစနံ၊ သြတ္တပ္ပိတဗ္ဗယုတ္တ-
ကေန သြတ္တပ္ပသ ဟေတုဘူတေန ကာ-
ယဒုစ္စရိတာဒိနာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဌ၊၁။
၁၉၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁ရ၃။ သြတ္တပ္ပိတဗ္ဗာ ဝါ
ဂရုနော၊ ဟိရိယိတဗ္ဗာ ဝါ ဇေဋ္ဌကာ။ မူ
လဋီ၊၁။၁ဂ၃။ (-မ၊ဌ၊၂။၂၁၃။ ဣတိဝုတ်၊
ဌ။၁၀၀။)

သြတ္တပ္ပိတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [သြတ္တပ္ပိတဗ္ဗ+
ယုတ္တက] ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်-အပ်-သင့်
-ထိုက်-သည်နှင့်ယှဉ်သော။ အထက်ပုဒ်
ကြည့်။

သြတ္တပ္ပိယ (နာ) [သြတ္တပ္ပ+ဣယ] မကောင်း
မှုမှ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း၊ သြတ္တပ္ပ
တရား။ သဒ္ဓါဗလံ ဝီရိယဗ္ဗ၊ ဟိရီ သြတ္တပ္ပိယံ
ဗလံ။ အံ၊၂။၃၉၆၊(-၃၉၉။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၀၂။)

သြတ္တပ္ပိ (တိ) [အဝ(ဥ)+တပ+ယ+ဏိ။ သြတ္တပ္ပ
+ဣ] (မကောင်းမှုမှ) ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်-
လေ့-ခြင်း-ရှိသော၊သူ။ သြတ္တပ္ပေန သမ-
နှာဂတော ပုဂ္ဂလော သြတ္တပ္ပီ။ အဘိ၊ပု။
၁၂၆။ (-ဝိ၃။၉၁၊၁၁၄။ ဝိ၊ဂ။၂၄၃။ ဒီ၊၃။
၂၀၈။ မ၊၁။၁၈။ မ၊၃။ရ၃။ သံ၊၁။၃ရ၂၊
၄၀၀။ သံ၊၂။၄၄၁။ အံ၊၁။၅၄၀။ အံ၊၂။၂၊
၆။ အံ၊၃။၆၊၅၃၊၃၅၅။ မိလိန္ဒ။၂၀၃။ သြတ္တပ္ပီ
(ဒီ၊၂။၆၆)တိ ပါပတော ဘာယနလက္ခ-
ဏေန သြတ္တပ္ပေန သမန္နာဂတာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။
၁၁၉။ သြတ္တပ္ပတိ ဥဗ္ဗိဇ္ဇတိ ဘာယတိ သီ-
လေနာတိ သြတ္တပ္ပီ၊ သြတ္တပ္ပေန သမန္နာ-
ဂတော။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၄။

ကိလေသာဖြစ်ခြင်းမှ လည်းကောင်း
အကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်းမှလည်းကောင်း ကြောက်
ရွံ့သူကို "သြတ္တပ္ပီ"ဟုခေါ်သည်။ အနော-
တ္တပ္ပီ(သံ၊ဌ၊၂။၁၅၃)ကြည့်။

သြတ္တာပ (ပု) [အဝ(ဥ)+တပ+ဏ] မကောင်းမှုမှ
ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်-ခြင်း-သောတရား။
သြတ္တာပီ-ကြည့်။

သြတ္တာပရဟိတ (တိ) [သြတ္တာပ+ရဟိတ]
မကောင်းမှုမှ ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်း
ကင်းသော၊သူ။ နာ သြတ္တာပီ အနောတ္တာပီ၊
သြတ္တာပရဟိတော။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၀၀။

သြတ္တာပီ (တိ) [သြတ္တာပ+ဣ] (မကောင်းမှုမှ)
ကြောက်ရွံ့ ထိတ်လန့်ခြင်း ရှိသော၊သူ။
သြတ္တာပေါ ဝုစ္စတိ ပါပုတြာသော၊ သော
ဇေသ အတ္ထိတိ သြတ္တာပီ၊ နာ သြတ္တာပီ
အနောတ္တာပီ၊ သြတ္တာပရဟိတော။ ... "ယံ
နာ သြတ္တပ္ပတိ သြတ္တပ္ပိတဗ္ဗေန၊ နာ သြတ္တ-
ပ္ပတိ ပါပကာနံ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ သ-
မာပတ္တိယာ"တိ ဧဝံ ဝုတ္တံ၊ တံ အနောတ္တပ္ပံ
အနောတ္တာပေါ၊ သော ဇေသ အတ္ထိတိ
အနောတ္တာပီ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၀၀။ စရမ်ိ
ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဧဝံဘူတော အာတာပီ
သြတ္တာပီ။ ဣတိဝုတ်။၂ရ၃။ သဗ္ဗသော
ပါပုတြာသေန သမန္နာဂတတ္တာ သြတ္တာပီ။
ဣတိဝုတ်၊ဌ။၃၃၄။ ပရေ အနောတ္တာပီ ဘဝိ-
သန္တိ၊ မယမေတ္ထ သြတ္တာပီ ဘဝိဿာမ။

(ခ) ပုဏ္ဏရိကသမောတ္ထဌောတိ ပုဏ္ဏ-ရိကေဟိ ရတ္တပဒုမေဟိ သြတ္ထဌော သမ္ပု-ဏ္ဏောတိ အတ္ထော။ အပဒ၊၂။၁၆၉။ (ဂ) ပဒ္မေဟိ နီဝရဏေဟိ သြတ္ထဌော လောက-သန္နိဝါသော။ ပဋိသံ။၁၂၄။ သြတ္ထဌောတိ ဥပရိတော ပိဟိတော။ ပဋိသံ၊၂။၂၃။ (၂) ဗုဒ္ဓရံသိဟိ သြတ္ထဌာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၃။ သြတ္ထ-ဌာတိ အဓိဂတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၂။၂၂၅။

သြတ္ထဌပတ္တ (ပု) [သြတ္ထဌ+ပတ္တ] ပိတ်အပ်-ဖုံးအပ်-သောသပိတ်။ ဒွါဒသယောဇနံ နဂရံ ပတ္တကဌာဟေန သြတ္ထဌပတ္တော ဝိယ အဟောသိ။ သံ၊၂။၂။၂၀၈။ သြတ္ထဌပတ္တော ဝိယာတိ ပိဟိတပတ္တော ဝိယ အဟောသိ၊ သံ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။

သြတ္ထဌောကာသ (ပု၊နဝ) [သြတ္ထဌ+ သြကာသ] ဖုံးလွှမ်းအပ်သော အရပ်။ အတိဝုဋ္ဌိကာလေ ပန သြယေန သြတ္ထဌောကာသော နဂေဟတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋီ၊၃။၃၃၅။ (-ဝဇိရ။၄၆ဝ။)

သြတ္ထတ (တိ) [အဝ+ထရ+တ] (၁) ထက်ဝန်းကျင်မှ-ဖုံးလွှမ်း-ရစ်ပတ်-အပ်သော။ (ခ) ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ပြည့်စုံသော။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) (ဂ) အထက်မှ ပိတ်ဖုံးအပ်သော။ (၂) ရအပ်သော။

(၁)(က) တဏှာဇာလေန သြတ္ထဌော လောကသန္နိဝါသော။ ပဋိသံ။၁၂၂။ တေန တဏှာဇာလေန သြတ္ထဌော သမန္တတော ဆာဒိတော ပလိဝေဌိတော၊ ပဋိသံ၊၂။ ၁၉။ ဂဂ်ါယ နဒိယာ တိရိယံ ပတိတ္တာ ဝါလိကာယ သြတ္ထဌဘာဝေန အန္တရ-သေတု ဝိယ ဟုတ္တာ။ သံ၊၂။၈၂။

(၁)(ခ) ပုဏ္ဏရိကသမောတ္ထတ(ဝိမာန။၂၀)-တိ သမန္တတော သြတ္ထတံ ဆာဒိတံ။ ဝိမာန၊

ဌ။၈၀။ ယော ရုက္ခေန သြတ္ထတောပိ နမရတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ရ၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂ရရ။ ဝိ မတိ၊၁။၂၃၈။ (–ဇာ၊ဌ၊၅။၃၁၂။) (ခ) အနုသယဇာလမောတ္ထတော။ ထေရ။၃၀၄။ တေသံ ဇာလေန သြတ္ထတော အဘိဘူတောတိ အနုသယဇာလမောတ္ထတော။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၀၀။

သြတ္ထတောကာသ (ပု၊နာ) [သြတ္ထတ+သြကာသ] ဖုံးလွှမ်းအပ်သော အရပ်။ သြယေန သြတ္ထတောကာသော နာ ဂဟေတဗ္ဗော။ ကခ်ီ၊ဌီ၊သစ်။၁၄၆။

သြတ္ထရက (နာ) [အဝ+ထရ+ကွ။ (အဝ + ထရ+ဏ=) သြတ္ထရ+က။ သြတ္ထရီယတေ သြတ္ထရံ၊ သြတ္ထရံ ယေဝ သြတ္ထရကံ။ ဘာသာ၊ဌီ။၁၅၁။] နှစ်၍ စစ်အပ်သော ရေစစ်။ (ဘာသာ၊ဌီ။၁၅၁။) ရေပေါ်၌ လွှမ်း၍ စစ်ကြောင်းဖြစ်သောရေစစ်။ (ဘာသာ၊ဌီ။ ၅၄၅။) ရေပေါ်၌ဖြန့်ကြက်လျက် စစ်ယူကြောင်း ရေစစ်ကြီး။

(ရေပေါ်၌ အဝတ်ကို ဖြန့်ကြက်လျက် ထောင့်စွန်းတို့ကို တိုင်လေးတိုင်၌ချည်၍ ပတ်ပတ်လည်အနားတို့ကို ရေမှဖော်ထားပြီး အလယ်မှရေကို အိုးခွက်ဖြင့် ခပ်ယူရသော ရေစစ်ကြီးကိုဆိုလိုသည်။)

အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သြတ္ထရကံ။ ဝိ၊ ၄။၂၅၆၊ (–၂၈၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄၃။) သြတ္ထရကံ နာမ ယံ ဥဒကေ သြတ္ထရိတ္တာ ဃဋ္ဋကေန ဥဒကံ ဂဏှန္တိ၊ တံ ဟိ စတူသု ဒဏ္ဍကေသု ဝတ္ထံ ဗန္ဓိတ္တာ ဥဒကေ စတ္တာရော ခါဏုကေ နိခဏိတ္တာ တေသု ဗန္ဓိတ္တာ သဗ္ဗပရိယန္တေ ဥဒကတော မောစေတ္တာ မဇ္ဈေ သြတ္ထရိတ္တာ ဃဋ္ဋေန ဥဒကံ ဂဏှန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။၅၀။ ဒဏ္ဍပရိဿာဝနတောပိ သြတ္ထရကံ မဟန္တတရံ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။၃၄၆။ သြတ္ထရိတ္တာတိ သြဂါဟေတ္တာ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၄၅၅။

သြတ္ထရဏ (တိ) [အဝ+ထရ+ယု] ထက်ဝန်းကျင်မှ–ဖုံးလွှမ်း–လွှမ်းမိုး–တတ်သော။ ပဟီနော ဇာလသင်္ခါတောတိ သတ္တသန္ဓာနသ သြတ္ထရဏတော နိဿရိတုံ အပ္ပဒါနတော စ "ဇာလသင်္ခါတော"တိ စ လဒ္ဓနာမာ ဒိဋ္ဌိ အဝိဇ္ဇာ စ ပဟီနာ။ ထေရ၊ ဌ၊၁။၃၂၄။

သြတ္ထရတိ (ကြိ) [အဝ+ထရ+အ+တိ] (က) ထက်ဝန်းကျင်မှ–မြေးယှက်ရစ်ပတ်–လွှမ်းမိုး–ဖုံးလွှမ်း–၏။ (ခ) လွှမ်းမိုး–နှိပ်စက်–၏။ **(က)** အပ္ပဟရိတေ ကတော ဟရိတံ သြတ္ထရတိ။ ဝိ၊၂။၂ရ၀။ ဥဒကံ သြတ္ထရတိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။ရ၉။ (–ဝိ၊၂။၄၆၉။ မိလိန္ဒ။၁၂၅။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၀၊၁ရ၁။ ကခ်။၉၁၊၂၈၈။ ဒီ၊ဌ၊၂။ ၁၃ရ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၆၉။ ဥဒါန၊ဌ။၁၈၀။ ထေရ၊ ဌ၊၁။၁၈၂။ သာရတ္ထ၊၃။၂ရ၃။ သံ၊ဌီ၊၂။ ၃၂၀။) **သြတ္ထရန္တိ**—ဝိ၊ဌ၊၃။၃၃၆။ ကခ်၊ ဌီ၊သစ်။၁၄ရ။ **သြတ္ထရေယျ**—ဒီ၊၁။၄၂။ မိလိန္ဒ။၂၈၆။ ဥဒါန၊ဌ။၃၄၄။ **သြတ္ထရိ**—အဘိ၊ဌ၊၁။၄၁ရ။ **သြတ္ထရိဿတိ**—ဇာ၊ဌ၊ ၁။၂၂၈။ **(ခ) သြတ္ထရန္တိ**—သြတ္ထရန္တီ(မ၊ ဌ၊၄။၂၂၉)တိ အဘိဘဝန္တီ။ မ၊ဌီ၊၃။၄၁ရ။ **သြတ္ထရေယျ**—စရိယာ၊ဌ။၁၉၂။

သြတ္ထရန္ (တိ) [အဝ+ထရ+အ+အန္ဒ။ ထိ-၌ သြတ္ထရန္ဒီ။] ထက်ဝန်းကျင်မှ-မြေးယှက်ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-သော။ ယထာ နာမ မာလုဝါ သာလံ သြတ္ထရန္ဒီ။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊၂။၉၈။

သြတ္ထရန္ဒီ (ကြို) [အဝ+ထရ+အ+အန္ဒီ] (က) ထက်ဝန်းကျင်မှ-မြေးယှက်ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ကုန်၏။ (၁) လွှမ်းမိုး-နှိပ်စက်-ကုန်၏။ သြတ္ထရတိ (က)(၁)ကြည့်။

သြတ္ထရိ (ကြို) [အဝ+ထရ+ဣ] ထက်ဝန်းကျင်မှ-မြေးယှက်ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ပြီ။ သြတ္ထရတိ (က) ကြည့်။

သြတ္ထရိတ (တိ) [အဝ+ထရ+တ] (၁) လွှမ်းမိုးအပ်သော။ (၂) ဖိအပ်သော၊ တက်နင်းအပ်သော။ **(၁)** ဂဂ်ါယ နဒိယာ တိရိယံ ပတိတော ဝါလိကာယ သြတ္ထရိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၅။ **(၂)** အဇ္ဇ ပန မယာ သြတ္ထရိ-တတ္တာ နဒေတိ၊ ဟန္ဒာဟံ ဒဿာမိဿ ပဋိဝစနံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂၁။

သြတ္ထရိတုံ (ဗျ) [အဝ+ထရ+တုံ] ပိတ်ဆို့-တားမြစ်-ခြင်းငှါ။ ဗုဒ္ဓဝိထိ နာမ ကေနစိ သြတ္ထရိတုံ နဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ရ၃။ ယာဝ စက္ကဝါဠာ သြတ္ထရိတုံ သြဝရိတုံ နဿတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၃၄။

သြတ္ထရိတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ထရ+တ္တာ] (က) ဖိ၍၊ နင်း၍၊ (၁) လွှမ်းမိုး၍၊ ဖုံးလွှမ်း၍။ (ဂ) နှစ်၍။ **(က)** အညတရော ဘိက္ခု ... ဒါရကံ နိသီဒန္တော သြတ္ထရိတ္တာ မာရေသိ။ ဝိ၊ဝ။၁၀၀၊ (-၁၀၁၊၁၀၄၊၁၀၉။ ဝိ၊၄။၂၅၀၊ ၄၁၂။) သြတ္ထရိတ္တာတိ အက္ကမိတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ဖ၉။

(၁) နဿ သယံဇီ သြတ္ထရိတ္တာ(ဝိ၊၄။ ၃၈၀)တိ နဿ သယံဇီ အဝတ္ထရိတ္တာ နိသီ-ဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၉။ ပတိတဋ္ဌာနေယေဝ ဝါလိကာယ သြတ္ထရိတ္တာ ပူတိဘာဝံ အာ-ပါဒိတရုက္ခော ဝိယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၈။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ဖ၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ ၂ဖ၊၃၃၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၄၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၃၊၁၄၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃ဖ၈။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ဖ၀။ ဝဇိရ။ ၄ဖ၀။ သာရတ္ထ၊၃။၂ရ၅။ ဝိမတိ၊၂။၁ဖရ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄ရ။ နေတ္တိ၊ဝိ၁၁။ရ၁။) **(ဂ)** သြတ္ထရက-ကြည့်။

သြတ္ထရိယတိ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+ထရ+ယ+တေ] ထက်ဝန်းကျင်မှ-လွှမ်းမိုး-ဖုံးလွှမ်း-အပ်၏။ ပကတိဥဒကေနေဝ သြတ္ထရိယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၃ဖ။

သြတ္ထရိယမာန (တိ) [အဝ+ထရ+ယ+မာန] ဖိအပ်သော၊သူ။ ပစ္ဆိမဘဝိကသတ္တဿ ဟိ သိနေရုနာ သြတ္ထရိယမာနဿာပိ အရဟတ္တံ အပတ္တာ ဇိဝိတက္ခယော နာမ နတ္ထိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ။၂။၂၈၀-၁။ ဓမ္မာဋ္ဌ၊၁။၄ ၂ဖ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၃။

သြတ္ထရိဿတိ (ကြို) [အဝ+ထရ+ဿတိ] ထက်ဝန်းကျင်မှ-မြေးယှက်ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-လတ္တံ့။ သြတ္ထရတိ (က)ကြည့်။

သြတ္ထရိယျတိ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+ထရ+ယ+တေ] ထက်ဝန်းကျင်မှ-ဖုံးလွှမ်း-လွှမ်းမိုး-

အပ်၏။ ဥဒကေန သြတ္ထရိယျတိ။ ဝိ၊ ၄။၂၅၄။ **သြတ္ထရိယျန္ဆီ**—ဝိ၊၄။၂၉ရ။

သြတ္ထရိယျန္ဆီ (ကမ္မ၊ကြိ) [အဝ+ထရ+ယ+အန္ဆေ] ထက်ဝန်းကျင်မှ-ဖုံးလွှမ်း-လွှမ်းမိုး-အပ်ကုန်၏။ သြတ္ထရိယျတိ-ကြည့်။

သြတ္ထရေယျ (ကြိ) [အဝ+ထရ+ဧယျ] (က) ထက်ဝန်းကျင်မှ-မြေးယှက်ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ရာ၏။ (ခ) လွှမ်းမိုး-နှိပ်စက်-ရာ၏။ သြတ္ထရတိ (က)(ခ)ကြည့်။

သြဒက (နာ) [ဥဒက+ဏ။ သြော်ဒက(သံ)] (၁) ရေ။ (တိ)(၂) ရေ၌-ဖြစ်-ပေါက်ဖွား-သော၊ သူ (သတ္တဝါ)။ (၃) ရေ၌ဖြစ်သော (ကိစ္စ)၊ ရေဆေးခြင်းကိစ္စ။ (၄) ရေဖြင့်စင်ကြယ်ခြင်း။ (၅) ရေ၌ဖြစ်သောဌာန်။

(၁) ရေ။ အာယု ဒီယတိ မစ္စာနံ၊ ကုန္နဒီနံဝ သြဒကံ။ သံ၊၁။၁၁၀။ ထေရ။ ၂၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၄။ ဇတ္ထ စ ဥဒကမေဝ "သြဒက"န္တိ ဝုတ္တံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၈။

(တိ)(၂) ရေ၌-ဖြစ်-ပေါက်ဖွား-သော၊ သူ (သတ္တဝါ)။ ဥဒကေတိ သြဒကေ၊ ဥဒ-ကမှိ ဇာတေ။ မဟာ၊၃။၂၉၆။ တတော မစ္ဆေပိ ဇာနာထ၊ သြဒကေ ဝါရိဂေါစရေ။ သုတ္တနိ။၃ရ၄။ မ၊၂။၄၀၈။ သြဒကေတိ ဥဒကမှိ ဇာတေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ (-ဝိ၊ ၂။၁၁၉။ ဇာ၊၁။ ၂၁၉။ ကင်္ခာ။၂၂၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၁၂၅။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၄။ ကင်္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၉၁။)

(၃) ရေ၌ ဖြစ်သော (ကိစ္စ)၊ ရေဆေးခြင်းကိစ္စ။ (၄) ရေဖြင့်စင်ကြယ်ခြင်း။ သြဒကန္ဆီက-(၁)ကြည့်။ (၅) ရေ၌ဖြစ် သောဌာန်။ (နီလံ ဝါ ကဒ္ဒမံ ဝါ။ ဝိ၊၂။၁၅၉။) ကဒ္ဒမော နာမ သြဒကော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၂။၁၅၉။

သြဒကဇာတိ (ထီ) [သြဒကာ+ဇာတိ] ရေ၌ဖြစ်သောသတ္တဝါဇာတ်၊ ရေသတ္တဝါဇာတ်။ မစ္ဆဂုဟကေန သဗ္ဗာပိ မစ္ဆကစ္ဆပမဏ္ဍူ-ကာဒိဘေဒါ သြဒကဇာတိ သင်္ဂဟိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄(-၂ဂ၈။ သာရတ္ထ၊၂။၈၅။ ကင်္ခာ၊ ဋီ၊သစ်။၁ဂ၃။)

သြဒကဇာတိက (တိ) [သြဒကာ+ဇာတိ+က] ရေသတ္တဝါဇာတ်ရှိသော၊သူ။ မဏ္ဍူကကစ္ဆ-ပါနံ သပ္ပါဒကတ္တေပိ သြဒကဇာတိကတ္တာ သင်္ဂဟော ကတော။ သာရတ္ထ၊၂။၈၅။

သြဒကတာသာမည (နာ) [သြဒကတာ+သာမည] ရေ၌ဖြစ်သောအဖြစ်ဖြင့် တူသော။ ကစ္ဆပမဏ္ဍူကာနံ စတုပ္ပဒတ္တေပိ သြဒကတာသာမညေန အပဒေဟိ သဟ ဂဟဏံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၀။

သြဒကန္ဆီက (တိ) [သြဒက+အန္ဆီက။ ဥဒကန္ဆ+ကိက။ သြဒကန္ဆ+ဏ္ဍက။] (၁) (စင်ကြယ်စေခြင်းငှါ) အဆုံးဌယူအပ်သော ရေရှိသော၊ ရေ၌ဖြစ်သောကိစ္စ-ရေဆေးခြင်းကိစ္စ-လျှင်အဆုံးရှိသော(မေထုန်အကျင့်)၊ ရေဖြင့်ဆေးခြင်းကိစ္စအဆုံးရှိသော။ (မအူ၊ သျှ၊၃။ရ၉။) အဆုံးဌ၌ရေရှိသော၊ ရေကို အဆုံးဌယူအပ်သော။ (မအူ၊သျှ၊၃။၂၀၄။) (၂) ရေ၏အဆုံးဌ၌ဖြစ်သော၊ ရေအဆုံးရှိသော။

(၁) အသဒ္ဓမ္မံ ဂါမဓမ္မံ ဝသလဓမ္မံ ဒုဋ္ဌုလ္လံ ဩဒကန္တိကံ ရဟသဲ့ ဒ္ဝယံဒ္ဝယ-သမာပတ္တိ။ ဝိ၊၁။၂၄၊(-၃၄။) ဩဒကန္တိကန္တိ ဥဒကကိစ္စံ အန္တိကံ အဝသာနံ အသာတိ ဩဒကန္တိကောဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဂ၆။ ဥဒကေ ဘဝံ ဩဒကံ။ ပါရာ၊ဂံ၊သစ်၊၂။၄၄ရ။ ဩဒကန္တိ-ကော(ဝိ၊၁။၃၄။မဟာနိ။၁၀ရ)တိ ဥဒကံ အသ အန္တေ သုဒ္ဓတ္တံ အာဒီယတီတိ ဥဒ-ကန္တံ (ဥဒကန္တော) ဥဒကန္တမေဝ ဩဒက-န္တိကံ။ (ဥဒကန္တောယေဝ ဩဒကန္တိကော။) ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂၊ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၆။ ဥဒကသုဒ္ဓိ-ပရိယောသာနတာယ ဩဒကန္တိကော။ မ၊ ဋီ၊၂။ဧ၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။) ဥဒကေန သုဇ္ဈနံ ဩဒကံ၊ ဩဒကံ အန္တော ပရိယောသာနော ယသ္သာတိ ဩဒကန္တိ-ကော။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

(၂) ဂမ္ဘီရေ ဩဒကန္တိကေ။ ခုဒ္ဒက။၉။ ဥဒကသ္သ အန္တိကဘာဝေန ဩဒကန္တိကံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁ဧ၄။

ဩဒဂ္ဂိယ (နာ) [ဥဒဂ္ဂ+ကိယ] တက်ကြွသော ကိုယ်စိတ်ရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဒဂ္ဂိယပိတိ (ထီ) [ဩဒဂ္ဂိယ+ပိတိ] တက်ကြွသောကိုယ်စိတ်ရှိသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ပီတိ။ တသာ ဂေဟသိတာယ ဩဒဂ္ဂိယပိတိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၁။ မ၊ဋီ၊၂။၉၉။

ဩဒဂျ (နာ) [ဥဒဂ္ဂ+ဏျ] တက်ကြွသော ကိုယ်စိတ်ရှိသူ၏-ဖြစ်သော ဝမ်းမြောက်ခြင်း ရှိသူ၏-အဖြစ်။ ဩဒဂျံ အတ္တမနတာ စိတ္တာသ။ အဘိ၊ဓ။၁ဂ။ အဘိ၊ဝိ။၂၆၉။ ပဋိသံ။၁ဂ၅။ မဟာနိ။၂။ စူဠနိ။၂၁၉။ ဥဒ-ဂ္ဂသ ဘာဝေါ ဩဒဂျံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဂ၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁ဂ။ (-အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၁။ မ၊ဋီ၊၁။၁ရ၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆ဂ။) ဥဂ္ဂတမဂ္ဂမသ္သာတိ ဥဒဂ္ဂေါ၊ ဥဒဂ္ဂသ ဘာဝေါ ဩဒဂျံ။ ဥဒ-ဂ္ဂေါတိ သဏ္ဌာတသောမနသ္သော။ ဥဒတိတိ ဥဒေါ၊ ဥဒေါ ဟုတ္တာ ဂစ္ဆတီတိ ဥဒဂ္ဂေါ။ ပါရာ၊ဂံ၊သစ်၊၂။၁ရ၆။

ဩဒဂျပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [ဩဒဂျ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] တက်ကြွသော ကိုယ်စိတ်ရှိသူ၏ အဖြစ်လျှင်-ဖြစ်သောဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်လျှင်-ရှေးရှုထင်သော အခြင်းအရာရှိသော၊ တက်ကြွသော ကိုယ်စိတ်ရှိသူ၏ အဖြစ်ဖြင့်-ဖြစ်သောဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသူ၏အဖြစ်ဖြင့်-ရှေးရှုထင်သော။

သာ သမ္မိယာယနလက္ခဏာ ... ဩဒ-ဂျပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ဧရ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ဧ၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဂ၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၃ဧ။ ဥဒဂ္ဂသ ဘာဝေါ ဩဒဂျံ၊ ဩ-ဒဂျေန ပစ္စုပဋ္ဌာနာ ဩဒဂျပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ ပါရာ၊ယော။ဧ၀။ အထက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဩဒဂျပိတိ (ထီ) [ဩဒဂျ+ပိတိ] တက်ကြွသော ကိုယ်စိတ်ရှိသူ၏-အဖြစ်ဟူသော-ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်ရာဖြစ်သော-ပီတိ၊ ဖြစ်သော ဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသူ၏အဖြစ်ဟူသော ပီတိ။ ဥဒဂ္ဂစိတ္တာတိ ဩဒဂျပိတိယာ ဝသေန

ဥဒဂ္ဂစိတ္တာ အလီနစိတ္တာ။ ထေရဗျာ၂။၅၂၈။ (-သီဒီ၊သစ်၊၁။၂၂ရ။) ဩဒဂျ-လည်းကြည့်။

ဩဒဂျလက္ခဏ (တိ) [ဩဒဂျ+လက္ခဏ] တက်ကြွသော ကိုယ်စိတ်ရှိသူ၏-အဖြစ် ဟူသော-ဖြစ်သောဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော-လက္ခဏာရှိသော။ ဘာဝ-နာဝိသေသာဓိဂတာယ ဩဒဂျလက္ခဏာယ ပီတိယာ သမန္နာဂမေန ဥဒဂ္ဂစိတ္တာ။ ထေရ၊ ဌ၊၂။၂ရ၁။ (-သာရတ္ထ၊၂။၂၄၃။)

ဩဒဂျသဘာဝ (တိ) [ဩဒဂျ+သဘာဝ] တက်ကြွသောကိုယ်စိတ်ရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော-ဖြစ်သောဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ်ဟူသော-သဘောရှိသော။ သော စ ဩဒဂျသဘာဝတ္တာ နဒီနော ဓမ္မုပသ-ဥိတတ္တာ နဂ္ဂယုတ္တောတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၁။

ဩဒန (ပုဂ္ဂ) [ဥဒိ+ယု။ ဓာန်၊ဋီ။၃၆၅။ ဥန္ဒတိ ပသဝတိ ဘုဥ္ဇန္တာနံ အာယုဗလံ ဧနေတီတိ ဩဒနော။ ပါစိတ်၊ယော။ရ၀။ ဩဒန(သံ)] ထမင်း၊ ဆွမ်း၊ စားဖွယ်ဘောဇဉ်။ တေန ခေါ ပန သမယေန အညတရော ဘိက္ခု-သံဃသ ဩဒနေ ဘာဇီယမာနေ။ ဝိ၊၁။ ရ၃။ ပိဏ္ဍပါတန္တိ ဩဒနံ။ မ၊ဌ၊၁။၁ရ၉။ ဘ-တ္တန္တိ ဩဒနံ။ ပေတ၊ဌ။၆ရ။ (-ဝိ၊၂။၂၂၉။ ဝိ၊၃။၅၆၊ရ၆။ ဝိ၊၄။၁၉၅။ ဝ်၊၅။၄၈။ ဒီ၊၁။၉၈။ မ၊၁။၃ရ။ မ၊၂။၂၀၀။ သံ၊၁။၁ရ၆။ အံ၊၂။၄၃။ အံ၊၃။၆၄။) ဩဒနဂ္ဂဟဏ-လည်းကြည့်။

ဩဒနကဋ္ဌိယ (နာ) [ဩဒန+ကဋ္ဌိယ] ထမင်းဖြင့် ပြုအပ်သော ကစီရည်။ အာစာမောတိ ဘတ္တဥက္ခလိကာယ လဂ္ဂေါ စ္ဓာမဩဒနော၊ တံ ဆဋ္ဌိတဋ္ဌာနတောဝ ဂဟေတ္တာ ခါဒတိ၊ ဩဒနကဋ္ဌိယန္တိပိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၉၃။ မ၊ဌ၊၁။၃၅၀။ အံ၊ဌ၊၂။၂၂၂။ ဩဒနေန ကတံ ကဋ္ဌိယံ ဩဒနကဋ္ဌိယံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၆။

ဩဒနဂတိက (တိ) [ဩဒန+ဂတိ+ဂတိ+က] ထမင်း-ဆွမ်း-အလား-ရှိသော၊ ထမင်း-ဆွမ်း-၌ အတွင်းဝင်သော၊ ဆွမ်း-ထမင်း-အရာ၌တည်သော။ သပ္ပိတေလတက္ကရသ-ကဋ္ဌိယာဒီနိ ပန ဂဏ္ဍုပဂါနိ နာ ဟောန္တိ၊ တာနိ ဟိ ဩဒနဂတိကာနေဝါ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၂၈၂။ ဩဒနဂတိကာနေဝါတိ ဩဒနဿ အန္တော ဧဝ ပဝိသနသီလာနိ သိယုံ။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၄၈။ ဩဒနဂတိကာနီတိ ဩဒနဿ ဂတိ ဂတိ ယေသံ တာနိ ဩဒနဂတိကာနိ၊ ဂတိတိ စ ဩကာသော ဩဒနဿ အန္တောပဝိသနသီလတ္တာ ဩဒနဿ ဩ-ကာသောယေဝ တေသံ ဩကာသော ဟောတိ။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊၁။၁၀၃။ (-ကခ်ီ။၁ရ၈။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၅။)

ဩဒနဂ္ဂဟဏ (နာ) [ဩဒန+ဂဟဏ] ဩဒနသဒ္ဒါ။ ဩဒနဂ္ဂဟဏေန သဗ္ဗဘောဇန-ဝိကတိ ဂဟိတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၃၂၃။

ဩဒနစတုတ္ထ (တိ) [ဩဒန+စတုတ္ထ] ဆွမ်း၏ လေးခုမြောက်၊ ဆွမ်း၏ လေးပုံတစ်ပုံ။ ဗျဥ္ဇနဿ မတ္တာ နာမ ဩဒနစတုတ္ထောဘာဂေါ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂ရ။

ဩဒနစတုတ္ထဘာဂပမာဏ (နာ) [ဩဒနစတုတ္ထဘာဂ + ပမာဏ] ဆွမ်း၏ လေးခု

မြောက်အဖို့-ဖြစ်-ဟူ-သောအတိုင်း အ ရှည်၊ ဆွမ်း၏ လေးပုံတစ်ပုံပမာဏ။ ဤဝ သူပသေဝ ဩဒနစတုတ္ထဘာဂပမာဏတံ ဒသေတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၃-၈။

ဩဒနပစန (နာ) [ဩဒန+ပစန] ထမင်း-ဆွမ်း-ချက်ခြင်း။ ယထာ နာမ ဗလဝါ ပုရိသော ဩဒနပစနာဒိအတ္ထံ မဟန္တံ ဒါရုံ ဖာလေန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၈။

ဩဒနပစနဝိဓိ (ပု) [ဩဒနပစန+ဝိဓိ] ထမင်း ချက်ခြင်းအစီအရင်။ ဤတ္ထိယော ဟိ ဒဟ-ရကုမာရိကာကာလတော ပဋ္ဌာယ ဩဒန-ပစနဝိဓိံ အနုတိဋ္ဌန္တိယော ... ပဏ္ဏာပဏ္ဏ-ဘာဝံ ဇာနိတုံ နသက္ကောန္တိ။ သံဋီ၊ဘ။၂၂၃-၄။

ဩဒနပစ္ဆိ (ထီ) [ဩဒန+ပစ္ဆိ] ထမင်း တောင်း။ ပရိဝေသနာယ ဧကော ဧကေန ဟတ္ထေန ဩဒနပစ္ဆိံ ဧကေန ကဋစ္ဆုံ ဂဟေတ္တာ ဘိက္ခူ ပရိဝိသတိ။ ဝိ၊ဋီ၊၃။၉၂။

ဩဒနပဋိဝိသ (ပု) [ဩဒန+ပဋိဝိသ] ထမင်း-ဆွမ်း-ဟူသော အဖို့အစု။ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌဿပိ ဩဒနပဋိဝိသော အန္တောဥပ-စာရံ ဋ္ဌိတသေဝ ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၂၉၇။ ဩဒနပဋိဝိသောတိ သံယ-ဘတ္တာဒိသံယိကဩဒနပဋိဝိသော။ ဝိနယာ လင်္ကာရ၊ဋီ၊၂။၅၁။

ဩဒနပါက (ပု) [ဩဒန+ပါက] (၁) ထမင်း ချက်ခြင်း။ (၂) ထမင်းအိုးတစ်လုံး ချက်ရာ ကာလ၊ ဆွမ်းတစ်အိုးချက် အချိန်ကာလ။ (၁) ဩဒနပါကော စ ယာဝဇီဝံ ဓနပရိ-ကွယေန ကတ္တာဗ္ဗော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ (၂) ဩရံ ဩဒနပါကမှာ(ထေရ။၂၇၅)တိ ဩဒ-နပါကတော ဩရံ၊ ယာဝတာ ကာလေန သုပရိဓောတတိန္ဓတဏ္ဍုလနာဠိယာ ဩဒနံ ပစတိ၊ တတော ဩရမေဝ ကာလံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၇။

ဩဒနပိဏ္ဍ (ပု) [ဩဒန+ပိဏ္ဍ] ထမင်းခဲ။ ဩဒနပိဏ္ဍမံသပူဝေပိ ဘိန္ဒိတ္တာ ခါဒိတုံ နဝဋ္ဋတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၇-၈။

ဩဒနပူပပဟူတ (တိ) [ဩဒနပူပ+ပဟူတ] ထမင်း, မုံ့တို့၏-များပြား-ပေါများ-သော၊ များပြားသော ထမင်း, မုံ့ရှိသော။ ထုလ္ဝ-ကောဋ္ဌိကန္တိ ဩဒနပူပပဟူတဝေသန လဒ္ဓနာမော နိဂမော။ မဇ္ဈိ၊၃။၁၃၉။

ဩဒနဘာဇနီယဝတ္ထု (နာ) [ဩဒနဘာဇနီယ+ဝတ္ထု] ဆွမ်းကို ဝေဘန်ခြင်းကို ပြုဆိုရာ-ဝတ္ထု-အကြောင်းအရာ။ သေသမေတ္တ ဝတ္ထုဒ္ဒယေပိ ဩဒနဘာဇနီယဝတ္ထုသို့ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။ (-သာရတ္ထ၊၂။၁၆၈။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၄။)

ဩဒနမိဿ (ထီ) [ဩဒန+မိဿ] ဆွမ်း-ထမင်း-၏ အဆီ အနှစ်။ နာ စဿ ကာစိ ဩဒနမိဿ မုဒေ အဝသိဋ္ဌာ ဟောတိ။ မ၊၂။၃၃၉။

ဩဒနဝိသေသ (ပု) [ဩဒန+ဝိသေသ] ထူး သော ထမင်း၊ ထမင်းထူး။ ပိဏ္ဍပါတေ စ သမ္ပဒေန္တေ ဝဏ္ဏာဒိသမ္ပယုတ္တေ ဩဒနဝိ-သေသေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။

ဩဒနသံသဋ္ဌ (တိ) [ဩဒန+သံသဋ္ဌ] ထမင်း-ဆွမ်း-နှင့် ရောနှောအပ်သော။ ဩဒနသံ-သဋ္ဌာနီ ပန ဝိညာပေတွာ ဘုဥ္ဇန္တော ပါစိတ္တိယံ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၀၆။

ဩဒနသင်္ဂဟ (နာ) [ဩဒန+သင်္ဂဟ] ဆွမ်းဌ-ရေတွက်-သွင်းယူ-ခြင်း။ ဩဒနသင်္ဂဟ-မေဝ ဂစ္ဆတိ၊ ပဝါရကံ ဇနေသိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၈၉။

ဩဒနသိတ္ထဋ္ဌာန (နာ) [ဩဒနသိတ္ထ+ဋ္ဌာန] ထမင်းလုံး ကျရာအရပ်။ ဩဒနသိတ္ထဋ္ဌာနေ ကာကော ဝိယ, ဒမိ ပါတုံ အာရဒ္ဓသုနခေါ ဝိယ စ ယသမေဝ ပဿတိ၊ သိသေ ပတန္တံ မဟာမုဂ္ဂရံ နု ပဿတိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၉၇။

ဩဒနသူရာ (ထီ) [ဩဒန+သူရာ] ထမင်းထည်၍ ပြုအပ်သော သေရည်၊ ထမင်းအရက်။ ပူဝသူရာ ဩဒနသူရာ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၆၅။ ဩဒနံ ပက္ခိပိတ္တာ ကတာ သူရာ ဩဒနသူရာ။ သမ္မော၊ယော။၂၁၄။ ပူဝေ ဩဒနေ စ ဘာဇနေ ပက္ခိပိတ္တာ တဇ္ဇံ ဥဒကံ ဒတ္တာ မဒ္ဒိတ္တာ ကတာ ပူဝ-သူရာ ဩဒနသူရာတိ စ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၇၉။ (-ဒီ၊ဌ၊၃။၁၂၂။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၂၁။ မဟာနိ၊ဌ။၃၁၀။ သာ ရတ္ထ၊၃။၂၅၂။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၄၀၂။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၅၄။)

ဩဒနဟတ္ထ (တိ) [ဩဒန+ဟတ္ထ] ဆွမ်း လက်ဌ ရှိသော၊ လက်တဲ့ဌ ဆွမ်းရှိသော၊သူ။ ဩဒ-နဟတ္ထာ ဥပသက်မိတွာ "ကီ ဘန္တေ ဩဒနံ ဒေမာ"တိ ပုစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၆၅။ ဩဒနော ဟတ္ထေသု ဧတေသန္တိ ဩဒနဟတ္ထာ။ ပါရာ၊ ယော။၂၄၃။

ဩဒနာဝသေသ (ပု) [ဩဒန+အဝသေသ] ထမင်းအကြွင်းအကျန်၊ ကြွင်းကျန်သော ထမင်း။ အာစာမော ဝုစ္စတိ ဩဒနာ-ဝသေသံ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၂၆၄။

ဩဒနိက (တိ) [ဩဒန+ဏိက] (၁) ထမင်း ချက်သော၊သူ(စဖိုသည်)။ (၂) ထမင်းရောင်း သော၊သူ။ **(၁)** ဩဒနိကော စ ရသကော။ ဓာန်။၄၆၄။ ဩဒနံ ပစတီတိ ဩဒနိကော။ ဓာန်၊ဋီ။၄၆၄။ **(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဒနိကယရဝိထိ (ထီ) [ဩဒနိကယရ+ ဝိထိ] ထမင်းရောင်းသူတို့၏အိမ်ရှိရာလမ်း၊ ထမင်းဆိုင်တန်းလမ်း။ ဂိလာနုပဋ္ဌာကာ ... သာဝတ္ထိ ပဝိသိတွာ ဩဒနိကယရဝိထိယံ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာပိ ရသဘတ္တံ အလဘိတွာ နိဝတ္တိသု။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၅။

ဩဒနိကာပဏ (ပု) [ဩဒနိက+ အာပဏ] ထ-မင်းရောင်းသူတို့၏စျေး၊ ထမင်းရောင်းစျေး၊ ထမင်းဆိုင်တန်း။ နာနဂ္ဂရသာနံ ဒိဗ္ဗဘော-ဇနာနံ ဘာဇနာနိ ပူရေတွာ ဩဒနိကာ-ပဏံ ပသာရေတွာ နိသိဒိသု။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၂၁။

ဩဒနီ(နီ)ယ (တိ) [ဩဒန+ဏီယ။ ဩဒန+ ဏျိယ] (၁) ထမင်း။ (၂) ထမင်းချက်ရာ။ **(၁)** ဩဒနီယသုရာ-ကြည့်။ **(၂)** ပါနာ-ဂါရေ စ ဩဇာဏ္ဏေ စ၊ သူနာ ဩဒနီယာ ယရာ။ ဇာ၊၂။၂၈၂။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁ရ၆။ ဩဒနီ-ယယရ-လည်းကြည့်။

ဩဒနိယသုရာ (ထီ) [ဩဒနိယာ + သုရာ] ထမင်းဖြင့်ပြုအပ်သော သေရည်၊ ထမင်းအရက်။ ယာယ ဒုဿီလစေတနာယ မဇ္ဈ-သခ်ိတံ ပိဋ္ဌသုရာ ပူဝသုရာ ဩဒနိယသုရာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၆။

ဩဒနိ(နီ)ယဃရ (နာ) [ဩဒနိ(နီ)ယ+ဃရ] ရောင်းချအပ်သောထမင်းကို ချက်ရာ အိမ်၊ ထမင်း-အိမ်-ဆိုင်။ အညတရော ဘိက္ခု ဒုဗ္ဘိက္ခေ ဩဒနီယဃရံ ပဝိသိတ္တာ။ ဝိ၊၁။ ၇၄။ ဩဒနီယဃရံ နာမ ဝိက္ကာယိက-ဘတ္တပစနဃရံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။

ဩဒပတ္တကိနီ (ထီ) [ဥဒကပတ္တ (=ဥဒပတ္တ)+ကက်+ဣနီ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)။ ဥဒပတ္တံ အာမ-သိတ္တာ ဂဟိတာ ဩဒပတ္တကိနီ။ ပါ၊ဘာသာ ဋီ၊၃။၅၉၆။] ရေခွက်ကို သုံးသပ်၍ ယူအပ်သောမယား၊ ရေခွက်ဌလက်စုံချ၍ ယူအပ်သော မယား။ ဩဒပတ္တကိနီ နာမ ဥဒကံ အာမသိတ္တာ ဝါသေသိ။ ဝိ၊၁။၂၀၃။ ဥဒပတ္တံ အာမသိတ္တာ ဂဟိတာ ဩဒပတ္တကိနီ။ သာ ရတ္ထ၊၂။၃၂၈။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၉။ ဒီဃ၊၃။၂၆၈။ မဇ္ဈိ၊၁။၃၀၁။ (- ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၉။)

ဩဒပတ္တကီ (ထီ) [ဥဒကပတ္တ (=ဥဒပတ္တ)+ကက်+ဣ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] ရေခွက်ကို သုံးသပ်၍ ယူအပ်သောမယား၊ ရေခွက်ဌ လက်စုံချ၍ ယူအပ်သောမယား။ ဩဒပ-တ္တကိယာ မယ့်၊ သဟဇာ ဧကသာသနီ။ စရိယာ။၄၀၂။ ဩဒပတ္တကိယာတိ ဥဒက-ပတ္တံ အာမသိတ္တာ ဂဟိတဘရိယာ ဩဒ-ပတ္တိကာ နာမ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၃။

ဩဒပတ္တိကာ (ထီ) [ဥဒကပတ္တ (=ဥဒပတ္တ)+ကိက+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] ရေခွက်ကို သုံးသပ်၍ ယူအပ်သောမယား၊ ရေခွက်ဌ လက်စုံချ၍ ယူအပ်သောမယား။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဒပနာ (ထီ) [အဝ+ဒါ+ကာပေ+ယု+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] ဖြူစင်စေခြင်း။ တတော သစိတ္တပရိယောဒါပနာ ယံ ယံ ဩဒပေတိ၊ တံ ဒုက္ခံ။ ယေန ဩဒပေတိ၊ သော မဂ္ဂေါ။ ယတော ဩဒပနာ၊ သော နိရောဓော။ ပေဋကော။ ၂၃၀။

ဩဒပေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ဒါ+ကာပေ+တိ] ဖြူစင်စေ၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဒရ (တိ) [အဝ+ဒရ(ဒလ)+က] ထွန်းလင်းတောက်ပသော။ သုဝဏ္ဏရာဇီဟိ သမ-န္တ'မောဒရေ။ ဇာ၊၁။၃၇၅။ သမန္တ'မော-ဒရေတိ သမန္တတော ဩဘာသန္တေ သက-လဝနသဏ္ဍံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ ဝိယ ကရောန္တေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၅။ (ဆဋ္ဌမူစာအုပ်၌ သန္ဓိစပ်ထား သော ပုဒ်နှစ်ခုဖြစ်သည်။ နိသျှ၌ သမာသ်ပုဒ်ဟုယူ၍ အနက်ပေးထားသည်။ ဇာတ်ဋီကာသစ်၌ "သမန္တမောဒရေတိ ဇေတ္ထ မုဒ-သဒ္ဒေါ ဩဘာသနတ္ထော ဓာတူနံ အနေ-ကတ္ထတ္တာ၊ အနသဒ္ဒသ စ နကာရသ ရကာရာဒေသော ဟောတိ" ဟုဆိုသည်။)

ဩဒရိက (တိ) [ဥဒရ+ကိက။ ဩော်ဒရိက(သံ)] (၁) ဝမ်း-ဝမ်းရေး-၌ ကြောင့်ကြစိုက်သော၊ ဝမ်းကို မွေးမြူသော၊သူ။ (၂) ကြီးသောဝမ်း ရှိသော၊အစားကြီးသော၊သူ။ **(၁)** လုဒ္ဒါ ဩဒရိကော လာဘကာမော။ မိလိန္ဒ။၃၃၈။ မုခနင်္ဂလီ ဩဒရိကော ကုသီတော။ ထေရ။ ၂၄၁။ ဩဒရိကောတိ ဥဒရေ ပသုတော ဥဒရပေါသနတပ္ပရော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဒရိကတ္တ (နာ) [ဩဒရိက+တ္တ] ကြီးသောဝမ်း ဗိုက်ရှိသောသူ၏-အစားကြီးသောသူ၏-အဖြစ်။ "ကုမ္ဘီလဘယ"နှင့် ခေါ် ဘိက္ခဝေ ဩဒရိကတ္တသေတံ အဓိဝစနံ။ မ၊၂။၁၂၄။ အံ၊၁။၄၄၀။ ဩဒရိကတ္တသာတိ မဟော-ဒရတာယ မဟဂ္ဃသဘာဝဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၁။ ဩဒရိကတ္တံ ပဇဟတိ။ ဣမသ္မိံ သာသနေ ဩဒရိကတ္တေန ခါဒိတော ဝိ-ဇ္ဇမတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။ ဩဒရိကတ္တေန ခါဒိ-တောတိ ဩဒရိကဘာဝေန အာမိသ-ဂေဟေန ... ခါဒိတဓမ္မသရီရော။ မ၊ဋီ၊၃။ ရ၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၂ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၉။ ဩဒ-ရိကတ္တံ ယသ္မရဘာဝေါ ကုစ္ဆိပူရကတာ၊ တဿ အဘာဝေါ ဧကပိဏ္ဍေနာပိ ယာ-ပနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉ရ။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၅။ မ၊ဋီ၊၃။ ရ၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၅။ မ၊ဋီ၊၃။ ရ၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၂ရ။)

ဩဒရိတ (တိ) [ဥဒရ+ဣတ] ကြီးသောဝမ်း ရှိသော၊ အစားကြီးသော၊သူ။ ကာမံ အ-ညေပိ ပဗ္ဗဇိတာ ယုတ္တကာလေ ပိဏ္ဍံ ဥလ-မာနာ စရန္တိယေဝ၊ အယံ့ ပန ဩဒရိတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၁၀။

ဩဒရိယ (တိ) [ဥဒရ+ကိယ။ ဩော်ဒယ်] (၁) ဝမ်းကိုမှီ၍ အသက်မွေးမြူသော၊သူ။ (၂) ဝမ်းပြည့်ခြင်းလျှင်အကြောင်းရှိသော၊ ဝမ်း-စာ-ဝမ်း ရေး-လျှင်အကြောင်းရှိသော၊သူ။ **(၁)(၂)** မုသာဝိမေ ဩဒရိယာ ဘဏ္ဍာ။ ဇာ၊ ၂။၂၃၅။ ဩဒရိယာတိ ဥဒရနိဿိတ-ဇီ-ဝိကာ၊ ဥဒရပူရဏဟေတု ဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၅၈။

ဩဒဟ (ကြို) [အဝ+ဓာ+အ+ဟိ] ရှေးရှုထောင်-ရှေးရှုထား-လော၊ (စူးစိုက်လျက် နား) ထောင်လော့၊ (ကျော့ကွင်း) ထောင်လော။ အောက်ပုဒ်(၁) ကြည့်။

ဩဒဟတိ (ကြို) [အဝ+ဓာ+အ+တိ] (၁) ရှေး-ရှုထောင်-ရှေးရှုထား-၏။ (စူးစိုက်လျက် နား) ထောင်၏။ (ကျော့ကွင်း) ထောင်၏။ (၂) ဖွဲ့စပ်၏။ ထည့်သွင်း၏။ သွင်း၏။ ဝင်-စေ၏။

(၁) သောတं ဩဒဟတိ(အံ၊၁။၄၄ရ) တိ သောတံ ဌပေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၅။ သောတं ဩဒဟတိ(မဟာနိ။၃၅၄)တိ သောတုကာမတာယ အဝဒဟတိ ပတိဋ္ဌာ-ပေတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃ရ၈။ (-မ၊၂။၁၄၅။ မ၊ ၃။၄၁။ အံ၊၂။၃ရ၁။ ပေဋကော။၃ဝ၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂ရ၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ဝ၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဝ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃ဝ။ နေတ္တိ ဋ္ဌ။ ၂၃၅။) **ဩဒဟန္တိ**—ဒီ၊၁။ ၂၁ရ။ ဒီ၊၃။ ၄၃။ မ၊၃။ ၂၆၃။ အံ၊၁။ရ၃။ အံ၊ ၂။၁၅ ၂။ စူဠနိ။ ၂၅၃။ မဟာနိ။ ၂၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ရ၃။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅ ၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၊

၉၈။ ဒီးဍီ၊၁။၁၀ရ။ သီးဍီ၊သစ်၊၁။၃၁၁။ သံ၊ ဍီ၊၁။၃၁၈။ ပါစိတ်၊ယော။၃၄ဖ။ **ဩဒဟ**— သံ၊၂။၁၁၀။ မိလိန္ဒ။၂ဖ၁။ **ဩဒဟထ**— ဩဒဟထ ဘိက္ခဝေ သောတ(ဝိ၊၃။၁၃)နွဲ့ ဥပနေထ ဘိက္ခဝေ သောတံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၄ဖ။ (–မ၊၁။၂၂၈။ မ၊၂။၂၉ဖ။ သု ဇာနိ၊ဌ၂။၄၉။ မ၊ဍီ၊၁။၅၈။) **ဩဒဟဿု**—သုတ္တနိ။၃၄ဖ။ **ဩဒဟေယျ**—မ၊၁။၁ဖ၆ဖ။ မ၊၂။၃ရ။ မ၊ ဌ၊၁။၃ဝ၉။ **ဩဒဟိ**—ဩဒဟိ မိဂဝေါ ပါသံ။ မ၊၂။၂၅၃။ ထေရ။၃၂၂။ ဩဒဟိတိ ဩဒ္ဓေသိ။ ထေရ၊ဌ၊၂။ ၂၉၃။ (–မ၊၃။၄။ ဇာ၊၂။၉၂၊၁၀၃။ မ၊ဌ၊၃။၂၀၉။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။၄၂၂။) **ဩဒဟိသု**—ဝိ၊၃။၁၄။ **ဩဒဟိ** —တဿာဟံ ဩဒဟိ ပဿံ။ ဇာ၁။၁၄ဖ။ ဩဒဟိနွဲ့ ဩဒ္ဓေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၂၅၉။ (– ဇာ၊၂။၉၄။) **ဩဒဟိသန္ဓွဲ**—ဝိ၊၃။၂၀၉။ သံ၁။၄၅ရ။ အံ၊၂။၉၄။ **ဩဒဟိသာမိ**— ဝိ၁။၃၁၄။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၄ရ။ ဩဒဟိသာမဟံ ပဿံ၊ ခုရပ္ပါနိဿ ရာဇိနော(ဇာ၁။၁၄၅)တိ အဟံ ဗြာဟ္မဏ ... မဟာဟသုကပဿံ ဩဒဟိသာမိ ဩဒ္ဓေသာမိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။ ၂၅ရ။ **ဩဒဟိသာမ**—သံ၁။၄၅ရ။

(၂) **ဩဒဟေယျ**—ဩဒဟေယျာ(မ၊ ၃။၄၁)တိ ပက္ခိပေယ္ယ။ မ၊ဌ၊၄။၂။ (–အံ၊ဌ၊ ၂။၂ရ၄။) **ဩဒဟိ**—ကော သော ဣမံ ကောသိယ ဒိဋ္ဌိမောဒဟိ။ ဇာ၊၂။၁၁၂။ ဩဒဟိတိ ဟဒယေ ပဝေသေတိ။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။၄၃၉။ **ဩဒဟိ**—အရညေ ဩဒဟိ ဝိသံ။ ဇာ၁။၁၃၀။ ဩဒဟိတိ တံ မဓုနာ သမာနဝဏ္ဏဂန္ဓရသံ ဝိသံ နိက္ခိပိ။ ဇာ၊ဌ၊ ၃။၁ရ။ **ဩဒဟိသု**—အည် အာကီ ဩ-ဒဟိသု(သံ၁။၄၅ရ)တိ အည် သုဝဏ္ဏရဇ-တာဒိမယံ အာကီ ယဒုယိသု။ သံ၊ဌ၂။ ၂၁၁။ အာကီ ယဒုယိသု ဗဒ္ဓိသု။ သံ၊ဍီ၊ ၂။၁၉၀။ **ဩဒဟိဿာမ**—မိလိန္ဒ။၁၅ရ။

ဩဒဟထ (ကြိ) [အဝ+ဓာ+အ+ထ] ရှေးရှု ထောင်-ရှေးရှုထား-ကုန်လော့၊ (စူးစိုက် လျက် နား)ထောင်ကုန်လော့၊ (ကျွှဲ့ကွင်း) ထောင်ကုန်လော့။ ဩဒဟတိ(၁)ကြည့်။

ဩဒဟနံ (နဝ) [အဝ+ဒဟ+ယု] ပူ-ပူလောင်-ခြင်း။ ဩဒဟနကာရက-ကြည့်။

ဩဒဟနၨ (နဝ) [အဝ+ဓာ+ယု။ အဝဓာန(သံ)] (၁) ရှေးရှု ထား-ရှေးရှုထောင်-ခြင်း၊ ရှေး ရှုနားထောင် ခြင်း။ (၂) ထားခြင်း၊ထည့် သွင်းခြင်း။ **(၁)** သောတဿ ဩဒဟနံ သောတာဝဓာနံ။ ဝဇိရ။၂၉။ (–ဝိမတိ၊၂။ ၃၀၀။ ဒီ၊ဍီ၊၂။၅။) **(၂)** ဩဒဟနတ္ထ-ကြည့်။

ဩဒဟနကာရက (တိ) [ဩဒဟနံ+ကာရက] ပူ-ပူလောင်-ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ ဩဒ-ဟနကာရကော ဥပါယာသော။ သော ဘဝဿ ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ။၂ဖ။ ဩဒဟနဿ အဝဒဟနံ၊ အတ္တနော နိဿယဿ သန္ဓ-ပနမေဝ ဘဝဿ။ နေတ္တိ၊ဌ။၉၃။ ယော ဥပါယာသော ဩဒဟနကာရကော အဝဒ-ဟနကာရကော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၃၂။

ဩဒဟနတ္ထ (ပု) [ဩဒဟနၨ+အတ္ထ] ထား-သိုမှီး-ခြင်း အကျိုး။ ပုဗ္ဗဏ္ဏာပရဏ္ဏာဒီနံ ဩဒဟနတ္ထာယ ကဋ္ဌာနိ ဥဿာပေတွာ ...

ဂေဟံ ကရောန္တိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။ရ၄-၅။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၁၉ရ။

ဩဒဟန္တ (တိ) [အဝ+ဓာ+အ+အန္တ။ ထိ-ဌ် ဩဒဟန္တိ] ထား-ထည့်-သော၊သူ။ သမော-ဒဟန္တော သမ္မာ ဩဒဟန္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၃၁။ ပတ္တာသ ပန ဟေဋ္ဌာ စ ဥပရိ စ ပဒုမိနိပဏ္ဏာဒိဟိ ပဋိစ္ဆာဒေတ္တာ ဩဒဟ-န္တိယာ လဒ္ဓံ နာမ ဝဋ္ဋတိ။ ဝဇိရ။၃၄၆။

ဩဒဟန္တိ (ကြိ) [အဝ+ဓာ+အ+အန္တိ] ရှေးရှု ထောင်-ရှေးရှုထား-ကုန်၏။ (စူးစိုက်လျက် နား) ထောင်ကုန်၏။ (ကျော့ကွင်း) ထောင် ကုန်၏။ ဩဒဟတိ (၁) ကြည့်။

ဩဒဟမာန (တိ) [အဝ+ဓာ+ဏော+အ+မာန။ (ကာရိတ်ပစ္စည်းကျေသည်။)] ရှေးရှုထားစေ သော၊ စူးစိုက်ထောင်စေသော။ ဒုရတော ပဌာယ သုယျမာနေန မဓုရေန သရေန သတ္တာနံ သောတာနိ ဩဒဟမာနော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။၁၉၉။

ဩဒဟိ (ကြိ) [အဝ+ဓာ+ဏ္ဍ] ရှေးရှုထောင်-ရှေးရှုထား-ပြီ၊ (စူးစိုက်လျက် နား) ထောင်ပြီ၊ (ကျော့ကွင်း) ထောင်ပြီ။ ဩဒဟတိ (၁) ကြည့်။

ဩဒဟိသု (ကြိ) [အဝ+ဓာ+ဥ] (၁) ရှေးရှု ထောင်-ရှေးရှုထား-ကုန်ပြီ၊ (စူးစိုက်လျက် နား) ထောင်ကုန်ပြီ၊ (ကျော့ကွင်း) ထောင် ကုန်ပြီ။ ဩဒဟတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဖွဲ့စပ်-ထည့်သွင်း-ကုန်ပြီ၊ သွင်းကုန်ပြီ၊ ဝင်စေ ကုန်ပြီ။ ဩဒဟတိ (၂) ကြည့်။

ဩဒဟိ (ကြိ) [အဝ+ဓာ+ဏ္ဍိ] (၁) ရှေးရှု ထောင်-ရှေးရှုထား-ပြီ၊ (စူးစိုက်လျက်နား) ထောင်ပြီ၊ (ကျော့ကွင်း) ထောင်ပြီ။ ဩဒဟ-တိ(၁)ကြည့်။ (၂) သွင်းပြီ။ ဩဒဟတိ (၂) ကြည့်။

ဩဒဟိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဓာ+တ္တာ] (၁) ထား၍၊ ရှေးရှုထား-(နား)ထောင်-၍။ (၂) ထား-ထည့်သွင်း-၍။ (၁) သောတာနုဂ-တာနန္တိ ပသာဒသောတံ ဩဒဟိတ္တာ ဉာ-ဏသောတေန ဝဝတ္ထပိတာနံ။ အံ၊ဌ၊၂။ ၃၆၄။ သမောဓာနေတ္တာတိ သမ္မဒေဝ ဩဒ-ဟိတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅၉။ (-မ၊ဌ၊၂။ရ၄။ သံ၊ ဌ၊၁။၃၀၃။ သံ၊ဌ၊၂။၁ရ၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၂၈။ သာရတ္ထ၊၂။၅၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၉၊၂၅၄။)

(၂) ပတ္တမ့် ဩဒဟိတ္တာ(ဝိ၊၃။၃၄)တိ ပတ္တေ ပက္ခိပိတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၄။ ဇဋ-ဋ္ဌရေ ကဋ္ဌနသူစီ ဩဒဟိတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။ ၁၃၄။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၃၉၉။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၀။ အပ၊ ဌ၊၁။၁၂။ အပ၊ဌ၊၂။၂ရရ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၁။ မုခ်ံ ဩဒဟိတ္တာ (ဩလမ္မေတ္တာ။ သီ။) ဌပိတ-ရတ္တကမ္မလဂေဏ္ဍုကာ ဝိယ။ စရိယာ၊ဌ။ ၁၄၂။ ဇာ၊ဌ၊၄။၅၀။ ဉာဏသောတဋ္ဌ ပသာ-ဒသောတဋ္ဌ ဩဒဟိတ္တာ။ သံ၊ဌ၊၂။၁ရ၃။ ဩဒဟိတ္တာတိ အပိဟိတံ ကတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၆၈။ ဩဓယ (၂) လည်းကြည့်။

ဩဒဟိသန္ဓိ (ကြိ) [အဝ+ဓာ+သန္ဓိ] ရှေးရှု ထောင်-ရှေးရှုထား-ကုန်လတ္တံ့၊ (စူးစိုက် လျက်နား) ထောင်ကုန်လတ္တံ့၊ (ကျော့ကွင်း) ထောင်ကုန်လတ္တံ့။ ဩဒဟတိ(၁) ကြည့်။

ဩဒဟီသာမ (ကြို) [အဝ+ဓာ+သာမ] (၁) ရှေးရှုထောင်-ရှေးရှုထား-ကုန်လတ္တံ့၊ (စူးစိုက်လျက် နား) ထောင်ကုန်လတ္တံ့၊ (ကျော့ကွင်း) ထောင်ကုန်လတ္တံ့။ ဩဒဟတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဖွဲ့စပ်-ထည့်သွင်း-ကုန်လတ္တံ့၊ သွင်းကုန်လတ္တံ့၊ ဝင်စေကုန်လတ္တံ့။ ဩဒ-ဟတိ (၂) ကြည့်။

ဩဒဟီသာမိ (ကြို) [အဝ+ဓာ+သာမိ] ရှေးရှုထောင်-ရှေးရှုထား-လတ္တံ့၊ (စူးစိုက်လျက် နား) ထောင်လတ္တံ့၊ (ကျော့ကွင်း) ထောင်လတ္တံ့။ ဩဒဟတိ (၁) ကြည့်။

ဩဒဟီ (ကြို) [အဝ+ဓာ+ဣ] ဖွဲ့စပ်-ထည့်သွင်း-ပြီ၊ သွင်းပြီ၊ ဝင်စေပြီ။ ဩဒဟတိ (၂) ကြည့်။

ဩဒဟေယျ (ကြို) [အဝ+ဓာ+ဧယျ] (၁) ရှေးရှုထောင်-ရှေးရှုထား-ရာ၏၊ (စူးစိုက်လျက် နား) ထောင်ရာ၏၊ (ကျော့ကွင်း) ထောင်ရာ၏။ ဩဒဟတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ဖွဲ့စပ်-ထည့်သွင်း-ရာ၏၊ သွင်းရာ၏၊ ဝင်စေရာ၏။ ဩဒဟတိ (၂) ကြည့်။

ဩဒါတ (ပု) [အဝ+ဒါ+တ။ အဝဒါယတိ သ-ဗ္ဗဝဏ္ဏေတိ ဩဒါတော။ ဒါ-အဝခဏ္ဍနေ။ အဝပုဗ္ဗော။ ဓာန်၊ဌီ။၉၅။ အဝဒါတ(သံ)] (သုက္က၊ ဩဒါတ -အစရှိသောသဒ္ဒါတို့သည် "ဟံသဿ ဩဒါတော= ဟသ်၏ အဖြူ" အစရှိသည်ဖြင့် "အဖြူ"ဟူသောဂုဏ်ကို ဟောမူပုံလိုင်။ "ဩဒါ၊တော ဟံသော။ (ဖြူသော ဟသ်ငှက်ဖို။) ဩဒါတာ ဟံသီ။ ဩဒါတံ ဟံသကုလံ" အစရှိသည်ဖြင့်ဂုဏေး-ကို ဟောမူ "တိလိင်"။ ဓာန်၊ဌီ။၉၉။) (၁) အဖြူ။ (တိ)(၂)(က) ဖြူသောအဝတ်။ (၁) ဖြူသော (အဆင်း၊ အရောင်၊ အဝတ် စသည်။) (ဂ) ဖြူသော အဆင်းရှိသော၊ အသားအရေ-အဆင်း-ဖြူသော၊သူ။ (ဃ) ဖြူစင်သော (အဝတ်၊ တရား-စသည်)။ (c) ဖြူစင်သော-အဆင်း-အရောင်-ရှိသော။ (စ) ဖြူသော-အဆင်း-အရောင်ရှိသော ကသိုက်း၊ ဩဒါတကသိုက်း။

(၁) အဖြူ။ သုက္ကော ဂေါရော သိ-တောဒါတာ။ ဓာန်။၉၅။ ဝစ္ဆလိဂ်ါ ဂုကိ-ရေတော၊ ဂုဏော သုက္ကာဒယော ပုမေ။ ဓာန်။ ၉၉။

(တိ)(၂)(က) ဖြူသောအဝတ်။ ဧကော ဘိက္ခု ကာသာယေ သဉ္ဇဿာဟောဝ ဩ-ဒါတံ နိဝါသေတွာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၀၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၅၈။ (-ကခ်ါ၊ဌီ၊သစ်။၁၆၉။) ဩဒါတ-ပရိယေသန-လည်းကြည့်။

(၁) ဖြူသော (အဆင်း၊ အရောင်၊ အဝတ်-စသည်။) အကွီနဒ္ဓ ပဏ္ဏရဋ္ဌာနေ ဝဏ္ဏံ "ဩဒါတံ ဩဒါတ"န္တိ မနသိ-ကရောန္တသ စတုက္ကပဋ္ဌကဏ္ဌာနာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၃၉။ ဩဒါတေန ဝဏ္ဏေန ဩ-ဒါတော။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၈၀။ ဩဒါတံ ဝတ္ထံ နိဝါသေတိ။ ဝိဇိ၊။၁၁၁။ (-ဥဒါန၊ဌ။၃၇၁။)

(ဂ) ဖြူသောအဆင်းရှိသော၊ အသား-အရေ-အဆင်း-ဖြူသော၊သူ။ နီလာ ပီတာ လောဟိတကာ ဩဒါတာ သုဒ္ဓကာဠကာ။ အပ၊၁။၂။ ဩဒါတာ ဩဒါတဝဏ္ဏာ သေ-

တဝက္ကာ။ အပါဠေ၊ဝ၁ဝ၎။ ယော ပန လိင်္ဂဝသေန "ဒီယံ, ရဿံ, ကာဠံ, ဩဒါတံ, ... မာရေဟိ"တိ အနိယမေတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၄ဖ။ (–ဝိ၊ဌ၊ဝ။ဝ၂၉။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂ဖ၃။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၄၂။ မ၊ဌ၊ဝ။ခ၄ဝ။ မ၊ဌ၊ခ။ဝ၈ဝ။ အဘိ၊ ဌ၊၂။၉၃။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။ဝခ၉။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၉၈။ စရိယာ၊ဌ။ဝ၂ဝ။ စူဠနိ၊ဌ။ဝ၆။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄ဖ။ ကခ်ိ၊ဌီ၊သစ်။ဝ၆၅။)

(ဃ) ဖြူစင်သော (အဝတ်၊ တရား-စသည်)။ နဿ ကိဠိ သဗ္ဗာဝတော ကာယဿ ဩဒါတေန ဝတ္ထေန အပ္ပဋိ အဿ။ ဒီ၊ဝ။ရ၂။ ဩဒါတေန ဝတ္ထေနာတိ ဣဒံ ဥတုဖရဏတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဌ၊ဝ။ဝ၉ဖ။ မ၊ဌ၊၂။၂၂၃။ သုဏ္ဏန္တိ ဩဒါတံ ဝေါဒါနဓမ္မံ။ ဒီ၊ဌီ၊ခ။ဖ၃။ သုဏ္ဏာတိ ဩဒါတာ စိတ္တဿ ပဘဿရဘာဝကရဏာ။ အဘိ၊ဌ၊ဝ။၉၄။ (–ဒီ၊ဌီ၊၂။ခ၁ဝ၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊ဝ။ဝ၅၅။)

(c) ဖြူစင်သော-အဆင်း-အရောင်-ရှိသော။ ဥဏ္ဏာ ဘမုကန္ဓရေ ဇာတာ ဩ-ဒါတာ။ ဒီ၊၂။ဝ၆။ ဩဒါတာတိ ပရိသုဒ္ဓါ ဩသဓိတာရကသမာနဝဏ္ဏာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၄၂။ ယံ ရူပ် စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယ ... ဩဒါတံ ကာဠကံ။ အဘိ၊ဓ။ဝ၆၂။ ဩ-သဓိတာရကသမာနံ ဩဒါတံ။ အဘိ၊ဌ၊ဝ။ ခ၅၄။ (–မ၊၂။ခ၃ဓ။ ပဋိသံ။ဝ၂ဝ။ မ၊ဌ၊ ခ။၂ဖ၄။ အဘိ၊ဌ၊ဝ။ခ၅၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။ဝခ။)

(စ) ဖြူသော-အဆင်း-အရောင်ရှိသော ကသိုက်၊ ဩဒါတကသိုက်။ သော ဧဝံ ကရောန္တော အဗ္ဗတ္တံ နီလကံ ပီတကံ လောဟိတကံ ဩဒါတန္တိ စတ္တာရိ ဝဏ္ဏ-ကသိဏာနိ လဘတိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂ခ၉။ ဩဒါတနိမိတ္တ-လည်းကြည့်။

ဩဒါတက (ပု) [ဩဒါတ+က] (၁) အဖြူ။ (တိ)(၂) ဖြူစင်သော၊သူ။ **(၁)** ဣဧေ-ဧစ္စာ ပရိတ္တံ ဩကာသံ ပီတကတော ဖရတိ။ ... ဩဒါတကတော ဖရတိ။ ပဋိ သံ။ဝ၅၁။ ဩဘာသက[1]-လည်းကြည့်။ **(တိ)(၂)** ပဿထ နော ဘိက္ခဝေ တံ ဘိက္ခုံ အာဂစ္ဆန္တံ ဩဒါတကံ တနုကံ တုဂ်နာသိတံ။ သံ၊ဝ။၄ရ၁။ (–ထေရ။ခ၄၂။ မ၊ဌ၊၂။၂၅၂။)

ဩဒါတကသိက (နာ) [ဩဒါတ+ကသိက] (၁) ဖြူ-ဖြူစင်-သော အဆင်းရှိသော ကသိုက်-ဝန်း၊ ဩဒါတ ကသိုက်ဝန်း။ (၂) ဩဒါတ ကသိုက်ကို မှီ၍ရအပ်သော ပဋိဘာဂနိမိတ်၊ ဩဒါတကသိုက်နိမိတ်။ (၃) ဩဒါတ ကသိုက်နိမိတ်-၌ရအပ်-လျှင်အာရုံရှိ-သော စျာန်၊ ဩဒါတကသိကစျာန်။

(၁) ဩဒါတကသိက် စန္ဒာဘံ နာမ၊ ပီတကသိက် သူရိယာဘံ နာမ။ အံ၊ဌ၊ဝ။ ၁ဝ၂။ (–အံ၊ဌီ၊ဝ။ဝ၄၅။) **(၁)(၂)(၃)** ဩ-ဒါတကသိက်။ အဘိ၊ဓ။၅၅။ (ပထဝီ ကသိဏ-အဘိ၊ဌ၊ဝ။၂ဝ၂။ ဝိဘာဝိနီ။၂၅ဓ။ မဂ်မဏ္ဍ၊၂။၄ရရ-တို့လည်းကြည့်။)

ဩဒါတကသိကကမ္မ (နာ) [ဩဒါတကသိက +ကမ္မ] ဩဒါတကသိုက်း စီးဖြန်းမှု။ စူဠ-ပန္ထကော ပန ကဿပဘဂဝတော သာသ-နေ ပဗ္ဗဇိတ္တာ ဝိသတိဝဿသဟဿာနိ

သြဒါတကသိကကမ္မံ ကတ္တာ ဒေဝပုရေ နိဗ္ဗတ္တိ။ အံ၊၆။၁၆၆။ ထေရ၊၆။၂။၁၅၄။

သြဒါတကသိကဗျာန (နာ) [သြဒါတကသိက+ဗျာန] သြဒါတကသိုက်ားနိမိတ်-ဌ္ဌရအပ်-လျှင်အာရုံရှိ-သော ဗျာန်။ ဗောဓိသတ္တာသ ပန ဣမံ ဂါထံ ကထေန္တသ ရညော သေတစ္ဆတ္တံ အာရမ္မဏံ ကတ္တာ သြဒါတ-ကသိကဗျာနံ ဥဒပါဒိ။ ဇာ၊၆။၄။၁၇၅။

သြဒါတကသိကန္ဓောဂဓ (တိ) [သြဒါတကသိက+အန္ဓောဂဓ] သြဒါတကသိုက်ားဌ္ဌ-အတွင်း-အကျုံး-ဝင်သော။ သြဒါတ-ကသိကန္ဓောဂဓံ ဝါ အာလောကကသိကန္ဓိ ဝုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅။

သြဒါတကသိကပရိယန္တ (တိ) [သြဒါတကသိက+ပရိယန္တ] သြဒါတကသိုက်ားဝန်းလျှင်-အဆုံး-အပိုင်းအခြား-ရှိသော။ အာဒိက-မ္မိကေန ယောဂိနာ သြဒါတကသိကပရိ-ယန္တေသု အဋ္ဌသု ကသိကေသု အဋ္ဌ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နိဗ္ဗတ္တေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂။

သြဒါတကသိကဖရက (နာ) [သြဒါတကသိက+ဖရက] သြဒါတကသိုက်ားဝန်းကို-ဖြန့်-ပျံ့နှံ့စေ-ခြင်း။ သြဒါတကသိကဖရကဝ-သေန စသ ဝိသဒံ ဟောတိ ဝိဘူတံ သုဝိဘူတံ။ မဇ္ဈ၊၁။၁၂၅။

သြဒါတကသိကလာဘီ (တိ) [သြဒါတကသိက+လာဘီ] သြဒါတကသိုက်ား နိမိတ်-ဌ္ဌ ရအပ်သော-လျှင် အာရုံရှိသော-ဗျာန်ကို ရသောသူ။ ဣဒေကစ္စော သြဒါတကသိက-လာဘီ ဒိဝါ ပရိကမ္မံ ကတ္တာ။ မဇ္ဈ၊၁။၁၂၅။ သြဒါတကသိကလာဘိတိ အပ္ပမာကသြဒါ-တကသိကလာဘိ။ မဇ္ဈိ၊၁။၂၂၀။

သြဒါတကသိကသမာပတ္တိ (ထီ) [သြဒါတကသိက+သမာပတ္တိ] သြဒါတကသိုက်ား နိမိတ်-ဌ္ဌ ရအပ်သော-လျှင် အာရုံရှိသော-ဗျာန်ကိုဝင်စားခြင်း၊ သြဒါတကသိုက်ားဗျာန်ကို ဝင်စားခြင်း။ အထ သတ္ထာ စိန္ဓိတသ-မနန္တရမေဝ သြဒါတကသိကသမာပတ္တိ သ-မာပဇ္ဇိတ္တာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၃။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။)

သြဒါတကသိကသမာပတ္တိပရမ (တိ) [သြဒါတကသိကသမာပတ္တိ+ပရမ] သြဒါတကသိုက်ားဗျာန်ကို ဝင်စားခြင်း-လျှင်-ဟူသော-မြတ်သောအကျိုးရှိသော။ သြဒါတ-ကသိကသမာပတ္တိပရမာ ဧဒါ ဘဂိနီ။ အံ၊ ၃။၂၉၄။

သြဒါတကသိကသမ္ဘေဒ (ပု) [သြဒါတကသိက+သမ္ဘေဒ] သြဒါတကသိုက်ား နိမိတ်နှင့်-ရောနှော-ရောယှက်-ခြင်း။ တံ ပန ဝဏ္ဏတော သေတန္တိ သြလောကေန္တသ နဉ ဥပဋ္ဌာတိ၊ သြဒါတကသိကသမ္ဘေဒေါ ဟောတိ။ တသ္မာ အဋ္ဌကန္တိ ... သြလော-ကေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၃။)

သြဒါတကုက္ကုဋ (ပု) [သြဒါတ+ကုက္ကုဋ] ဖြူသောကြက်။ သဗ္ဗာနေ၀ သြဒါတကုက္ကု-ဋသ ပသာရိတပက္ခဒ္ဒယသဏ္ဌာနာနိ။ ခုဒ္ဒ ကာ၊ဋ္ဌ။၃၀။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၄၅။)

ဩဒါတဂယှ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဩဒါတဂယှမည်သောနတ်။ ဩဒါတဂယှာ ပါမောက္ခာ(ဒီ၊၂။၂၀၈)တိ ဩဒါတဂယှာ နာမ ပါမောက္ခဒေဝါ အာဂတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။

ဩဒါတစိတ္တ (တိ) [ဩဒါတ+စိတ္တ] ဖြူစင်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ ဩဒါတမနသ-ကြည့်။

ဩဒါတဗ္ဗာန (နာ) [ဩဒါတ+ဗ္ဗာန] ဖြူသောနေရာအရပ်။ တဿာ ကိရ ဒေဝပရိသာယ နိလဗ္ဗာနံ အတိနီလံ၊ ... ဩဒါတဗ္ဗာနံ အ-ဇ္ဈာဒါတန္တိ စတုဗ္ဗိဓာ ဝဏ္ဏနိဘာ ပါတုဘဝိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။

ဩဒါတတာဝိဂမ (ပု) [ဩဒါတတာ+ဝိဂမ] ဖြူစင်သည်၏အဖြစ်မှ ကင်းခြင်း။ နဟိ ဩဒါတတာဝိဂမေန အဝတ္ထုံ ဟောတိ။ အ ဋ္ဌ၊ဋီ၊၁။၉၁။

ဩဒါတဒန္တ (တိ) [ဩဒါတ+ဒန္တ] ဖြူစင်သော သွားရှိသော၊သူ။ သဟိတောရူ ဩဒါတဒန္တာ ... နာနာဘရဏဝိဘူသိတာ ဝိစရန္တိ။ သာ ရတ္တာ၊။၂၊၇၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၀။

ဩဒါတဒိသာမုခ (တိ) [ဩဒါတဒိသာ+မုခ] ဖြူစင်သော-အရပ်မျက်နှာဦး-အရှေ့အရပ်မျက်နှာ-ရှိသော။ ပါဋိယံ နန္ဒိမုခိယာတိ ဩဒါတဒိသာမုခတာယ တုဋ္ဌမုခိယာ။ ဝိမ တိ၊၂။၂၆၁။

ဩဒါတနီဒဿန (တိ) [ဩဒါတ+နိဒဿန] ဖြူသည်ဖြစ်၍-အဖြူဟူ၍-ရှုမြင်အပ်သော။ ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ ဩဒါတာနိ ဩ-ဒါတဝဏ္ဏာနိ ဩဒါတနိဒဿနာနိ ဩဒါတ-နိဘာသာနိ။ ဒီ၊၂။၉၃။ ဒီ၊၃။၂၁ရ။ မ၊၂။ ၂၀၆။ အံ၊၁။၄၂။ အံ၊၃။၁၂၆။ အဘိ၊ဓ။၆၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၀။

ဩဒါတနိဘာသ (တိ) [ဩဒါတ+နိဘာသ] ဖြူသည်ဖြစ်၍ တောက်ပသော၊ ဖြူသော အရောင်ရှိသော။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။ နီလ-နိဘာသ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄)လည်းကြည့်။

ဩဒါတနီမိတ္တ (နာ) [ဩဒါတ+နိမိတ္တ] ဩဒါတ ကသိုဏ်း-အာရုံ-နိမိတ်။ ဗဟိဒ္ဓါ ဩဒါတ-နိမိတ္တေ စိတ္တံ ဥပသံဟရတိ၊ ဩဒါတသည် ပဋိလဘတိ။ ပဋိသံ။၂၃၄။

ဩဒါတနိဝတ္ထ (တိ) [ဩဒါတ+နိဝတ္ထ] ဝတ်အပ်သောအဝတ်ဖြူရှိသော၊ ဖြူသောအဝတ်ကိုဝတ်သော၊ အဝတ်ဖြူဝတ်သော၊သူ။ သစေ ပန ကာသာယေ ဓုရံ နိက္ခိပိတ္တာ နဂ္ဂါ ဝါ ဩဒါတနိဝတ္ထာ ဝါ မေထုနသေဝနာဒီဟိ အဿမဏာ ဟုတ္ဘာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။

ဩဒါတပရိကမ္မ (နာ) [ဩဒါတ+ပရိကမ္မ] ဩဒါတကသိုဏ်း၀န်းကို အဖန်ဖန်စီးဖြန်းခြင်းအမှု။ ဩဒါတပရိကမ္မံ ကရောန္တော အဋ္ဌိမှိ ဝါ ဒန္တေ ဝါ နခေ ဝါ အက္ခိနံ သေတဗ္ဗာနေ ဝါ ကရောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ရရ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။

ဩဒါတပရိယေသန (ထီ၊နာ) [ဩဒါတ+ပရိယေသန] ဖြူသောအဝတ်ကို ရှာမှီးခြင်း။ သော ဩဒါတပရိယေသနံ စရေယျ။ မ၊၂။၁ရရ။

သြဒါတပါဝါရ (တိ) [သြဒါတ+ပါဝါရ] ဖြူစင်သော-ဘုံမတီး-အပေါ်ရုံစုလျှား-ရှိသော၊သူ။ ကော သော သြဒါတပါဝါရော၊ ဇယံ ဣန္ဒောဝ သောဘတိ။ ဇာ၊၂။၂၄၁။ ဇာဋ္ဌ၊ ၇။၆၈။

သြဒါတပုပ္ဖ (နာ) [သြဒါတ+ပုပ္ဖ] ဖြူသောပန်း။ ဣတရေန ဝုတ္တပ္ပကာရေဟိ သြဒါတ-ပုပ္ပေဟိ ဝါ သြဒါတဝတ္ထေန ဝါ ဓာတုနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၉။

သြဒါတဘာဝဝိဂမ (ပု) [သြဒါတဘာဝ+ဝိဂမ] ဖြူစင်သည်၏အဖြစ်မှ ကင်းခြင်း။ ဝတ္ထု-ဘာဝဿ သြဒါတဘာဝဝိဂမေ ဝိဂမာ ဝ-တ္တမ္ပတာ ယုတ္တာ။ မူလဋီ၊၃။၆၈။ (-အနုဋီ၊ ၃။၉၁။)

သြဒါတမနသ (တိ) [သြဒါတ+မနသ] ဖြူစင်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ သြဒါတမနသာ သုဒ္ဓါတိ သြဒါတစိတ္တာ ဟုတ္တာ သုဒ္ဓါ။ ဒီ၊ ၌။၂၇၇။ သြဒါတစိတ္တာ ဟုတ္တာ သုဒ္ဓါတိ အရဟတ္တမဂ္ဂါဓိဂမေန ပရိယောဒါတစိတ္တာ ဟုတ္တာ သုဒ္ဓါ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၃၉။

သြဒါတမနသက်ပ္ပ (တိ) [သြဒါတ+မနသက်ပ္ပ] (က) အလွန်စင်ကြယ်သော စိတ်အကြံရှိသော၊သူ။ (ခ) ဖြူစင်-စင်ကြယ်-သော စိတ်အကြံရှိသော၊သူ။ **(က)(ခ)** သြဒါတ-မနသက်ပ္ပေါ သ ဝေ ကာသာဝမရဟတိ။ ထေရ။၃၄ ၂။ သြဒါတမနသက်ပ္ပေါတိ သု-ဝိသုဒ္ဓမနောဝိတက္ကော။ အနာဝိလသက်ပ္ပေါ ဝါ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၆ရ။

သြဒါတမူလ (တိ) [သြဒါတ+မူလ] ဖြူသော အမြစ်ရှိသော။ သြဒါတမူလံ သုစိဝါရိ-သမ္ဘဝံ။ ဇာ၊၁။၁၅၆။ သြဒါတမူလန္တိ ပဏ္ဏ-ရမူလံ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။

သြဒါတမူလက (တိ) [သြဒါတ+မူလ+က] ဖြူသော အမြစ်ရှိသော။ သြဒါတမူလကံ ဟရိတပတ္တံ။ ဝိမာန။၆၄။ သြဒါတမူလကန္တိ သေတမူလံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၈၁။

သြဒါတရသ္မိ (ထီ) [သြဒါတာ+ရသ္မိ] ဖြူသော ရောင်ခြည်တော်။ သြဒါတကသိဏံ သမာ-ပဇ္ဇိတ္တာ သြဒါတရသ္မိယော မုဉ္စိတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၂။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၆။)

သြဒါတရူပနိမ္မာန (နာ) [သြဒါတရူပ+နိမ္မာန] ဖြူသောရုပ်အဆင်းကို ဖန်ဆင်းခြင်း။ သြဒါတကသိဏဝသေန သြဒါတရူပနိမ္မာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ရ၁။

သြဒါတဝစန (နာ) [သြဒါတ+ဝစန] သြဒါတ-သဒ္ဒါ။ ဣဒန္တိ သြဒါတဝစနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၆၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃။

သြဒါတဝဏ္ဏ (တိ) [သြဒါတ+ဝဏ္ဏ] ဖြူသော အဆင်းရှိသော၊သူ။ သြဒါတနိဒဿန-ကြည့်။

သြဒါတဝတ္ထု (နာ) [သြဒါတ+ဝတ္ထု] (၁) ဖြူသောအဝတ်။ (လူတို့၏အဝတ်။) (၂) ဖြူစင်-သန့်ရှင်းစင်ကြယ်-သောအဝတ်။ (တိ) (၃) ဖြူသော-အဝတ်ရှိ-အဝတ်ကိုဝတ်ဆင်-သော၊သူ။ (လူဝတ်ကြောင်။)

(၁) ဝုတ္တာပ္ပကာရေဟိ ဩဒါတပုပ္ပေဟိ ဝါ ဩဒါတဝတ္ထေန ဝါ ဓာတုနာ ဝါ ... "ဩဒါတံ ဩဒါတ"န္တိ မနသိကာရော ပဝ-တ္တေတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၉။ နဂိဟိဒ္ဓ-ဏေတိ ဩဒါတဝတ္ထာနိ အစ္ဆိန္နဒသပုပ္ပ-ဒသာနိ စ နဓာရေတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅။

(၂) ဩဒါတေန ဝတ္ထေနာတိ ဣဒံ ဥတုဖရဏတ္ထံ ဝုတ္တံ၊ ကိလိဋ္ဌဝတ္ထေန ဟိ ဥတုဖရဏံ နဟောတိ၊ ... ယထာ ဟိ ကတ္ထစိ ကတ္ထစိ ဩဒါတဝတ္ထေ ကာယံ အဖုသန္တေပိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀-၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၀။)

(တိ)(၃) အပ္ပေကစ္စေ လိစ္ဆဝီ ဩဒါ-တာ ဟောန္တိ ဩဒါတဝဏ္ဏာ ဩဒါတဝတ္ထာ ဩဒါတာလင်္ကာရာ။ ဝိ၊၃။၃၂၆။ ဒီ၊၂။၈၂။ အံ၊၂။၂၀၉။ အံ၊၃။၉၁။ ဂိဟိနီ ဟောမိ၊ ဩဒါတဝတ္ထာ ဟောမိ။ ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ဋီ၊၂။၆၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၁။)

ဩဒါတဝတ္ထုဓာတု (ထီ၊ပု) [ဩဒါတ+ဝတ္ထ+ဓာတု] ဖြူသော အဝတ်, ဖြူသော ဓာတ် (ကျောက်ဓာတ် စသည်)။ ဩဒါတဝတ္ထ-ဓာတုနှံ အညတရံ ဒိသ္မာဝ နိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၈။

ဩဒါတဝတ္ထနိဝတ္ထ (တိ) [ဩဒါတဝတ္ထ+နိဝတ္ထ] ဖြူသောအဝတ်-ဖြင့်-ကို-ဝတ်သော၊ ဝတ်အပ်သော ဖြူသောအဝတ် ရှိသော၊ အဝတ် ဖြူဝတ်သော၊သူ။ (လူတို့၏အဝတ်ကို ဝတ်သော၊သူ။) သစေ ပန ကာသာယေ ဓုရံ နိက္ခိပိတ္တာ နဂ္ဂေါ ဝါ ဩဒါတဝတ္ထနိဝတ္ထော ဝါ မေထုနဓမ္မသေဝနာဒီဟိ အဿမဏော ဟုတ္တာ။ ကင်၊ဋီ၊သစ်။၁၆၈။

ဩဒါတဝတ္ထနိဝါသိတ (တိ) [ဩဒါတဝတ္ထ+နိဝါသိတ] ဖြူသောအဝတ်-ဖြင့်-ကို-ဝတ်ဆင်ပေးအပ်သော၊ ဝတ်ဆင်ပေးအပ်သော ဖြူသောအဝတ်ရှိသော၊ လူဝတ်လဲပေးအပ်သော၊သူ။ တေ ဟိ (တေဟိ?) အာဂန္တာ ပရိဝါရေတ္တာ ဂဟိတာ ဝိယ ဩဒါတဝတ္ထ-နိဝါသိတာ ဝိယ စ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။

ဩဒါတဝတ္ထုပရိဒဟန (တိ) [ဩဒါတဝတ္ထ+ပရိဒဟန] ဖြူသောအဝတ်ကို ဝတ်သော၊သူ။ ဩဒါတဝသန-ကြည့်။

ဩဒါတဝတ္ထုဖရဏ (နဝ) [ဩဒါတဝတ္ထ+ဖရဏ] ဖြူစင်သော-သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော-အဝတ်-ဖြင့်-၏-ပျံ့နှံ့ခြင်း။ နနု စ ပါဠိယံ "နာသ္မ ကိဉ္စိ သဗ္ဗာဝတော ကာယဿ ဩဒါတေန ဝတ္ထေန အဖုဋံ အသ္မာ"တိ ကာယဿ ဩဒါတဝတ္ထုဖရဏံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၁။

ဩဒါတဝတ္ထုဝသန (တိ) [ဩဒါတဝတ္ထ+ဝသန] (၁) ဖြူသောအဝတ်-အဝတ်ဖြူ-ကို ဝတ်ခြင်းရှိသော၊ ဖြူသောအဝတ်ကို ဝတ်သော၊သူ။ (၂) ဖြူစင်-စင်ကြယ်-သောအဝတ်ကို ဝတ်သော၊သူ။ (၁) ဧဝံ သု တေ သုနှာတာ သုဝိလိတ္တာ ... ဩဒါတဝတ္ထုဝသနာ ပဗ္ဗဇိတာ ကာမဂုဏေဟိ သမပ္ပိတာ။ ဒီ၊၁။၉၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၃၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၀။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁။ ဗလဏ္ဏာရေန ဩဒါတဝတ္ထ-

ဝသနံ ကတ္တာ အနိစ္ဆမာနံယေဝ ဒုသေ-န္ဓောပိ ဘိက္ခုနီဒုသကောယေဝ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၃၀၅။ ကခ်ိ၊ဋီ၊သစ်။၁ရ၃။ (-အံ၊၂။၄ဖ၉။ ဥဒါန။၁၅ရ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၉၄။ အံ၊ဌ၊၁။၃ရဖ။ ဣ တိဝုတ်၊ဌ။၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂ဖ၁။)

(၂) ဩဒါတသဒ္ဒါ ဇတ္ထ ပရိသုဒ္ဓ-ဝစနော ဇေ "ဂိဟီ ဩဒါတဝတ္ထဝသနော-"တိအာဒီသု ဝိယ၊ နေ သေတဝစနော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၀-၁။ (ဤ၌- ဩဒါတ-သဒ္ဒါ ဇတ္ထ ပရိသုဒ္ဓဝစနော ဇေ၊ "ဂိဟီ ဩဒါတဝတ္ထဝသနော"တိအာဒီသု ဝိယ နေ သေတဝစနော- ဟုရှိသင့်သည်။)

ဩဒါတဝတ္ထဝသနက (တိ) [ဩဒါတဝတ္ထ + ဝသန+က] ဖြူသောအဝတ်-အဝတ်ဖြူကို ဝတ်ခြင်းရှိသော၊သူ။ ဤမေ ဟိ နာမ ဘိ-က္ခဝေ ဂိဟီ ဩဒါတဝတ္ထဝသနကာ အ-ဘိဇီဝနိကသ ... သဘာဂဝုတ္တိကာ ဝိဟ-ရိသန္တိ။ ဝိ၊ဌ။၂ရ၅။

ဩဒါတဝသန (တိ) [ဩဒါတ+ဝသန] ဖြူ-သောအဝတ်ကို ဝတ်သော၊သူ။ (က) အ-ဝတ်ဖြူ ဝတ်သောသူ။ (ခ) အဝတ်ဖြူ-လူတို့၏အဝတ်-ကို ဝတ်သော၊သူ။ **(က)** ယေပိ နိဂဏ္ဌသ နာဋပုတ္တသ သာဝကာ ဂိဟီ ဩဒါတဝသနာ။ ဒီ၊ဌ။၉ရ။ ဩဒါတ-ဝသနာ(ဒီ၊ဌ၊၃။၁၄ရ)တိ ဩဒါတဝတ္ထ-ပရိဒဟနာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃။ (-မ၊၂။၂၊ ၁၅ဂ။ မ၊ဌ။၃၂၊၃၀၅။ သံ၊၂။၄၉၀။ အံ၊၁။ ရ၃။ အံ၊၂။၁ဖ။ အံ၊ဌ။၅၃၊၄၁၀။ မိလိန္ဒ။ ၂၃ရ။ မ၊ဌ၊၄။၂၃၀။ သံ၊ဌ၊၂။၃၁၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၀၄။) ဂိဟီနိယော ဩဒါတဝတ္ထဝသနာ ဗြဟ္မစာရိနိယော။ ဒီ၊ဌ။၁၀၂။

(ခ) ဇထ တုမှေ ဘိက္ခဝေ ဂိဟီနံ ဩဒါတဝသနာနံ ... ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယံ ကရောထ။ ဒီ၊၁။၂၀၅။

ဩဒါတသညာ (ထိ) [ဩဒါတ+သညာ] အဖြူ-ဟူသော အမှတ်သညာ။ ဩဒါတနိမိတ္တ-ကြည့်။

ဩဒါတသဒ္ဒ (ပု) [ဩဒါတ+သဒ္ဒ] ဩဒါတ-သဒ္ဒါ။ ဩဒါတဝတ္ထဝသန-ကြည့်။

ဩဒါတသိဂ် (တိ) [ဩဒါတ+သိဂ်] ဖြူသော ဦးချိုရှိသော၊သူ။ ဩဒါတသိဂ်ါ သုစိဝါဠာ။ ဇာ၊၁။၃၂၂။ ဩဒါတသိဂ်ါတိ ရဇတဒါမ-သဒိသသိဂ်ါ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၂၁။

ဩဒါတာလက်ာရ (တိ) [ဩဒါတ+အလက်ာရ] ဖြူသောအဆင်တန်ဆာရှိသော၊သူ။ အပေါ-ကစ္ဆေ လိစ္ဆဝီ ဩဒါတာ ဟောန္တိ ဩဒါတ-ဝဏ္ဏာ ဩဒါတဝတ္ထာ ဩဒါတာလက်ာရာ။ ဝိ၊ဌ။၃၂ဖ။ ဒီ၊၂။၈၂။ အံ၊၂။၂၀၉။ အံ၊ဌ။၉၁။

ဩဒိတ (တိ) [ဥဒ+တ] ရောနှော-ရောစပ်-အပ်သော၊ ယှဉ်သော။ သမောဒိတေ (မူလ-ဋီ၊၁။ရဖ)တိ သုဋ္ဌု ဩဒိတေ ယုတ္တေတိ အတ္ထော။ မဓု၊၁။၁၄၂။ (သမောဒိတ=ဝိမာန-ဌ။၁ရ၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၁-တို့လည်းကြည့်။ အ-ဌသာ၊ဘာသာ၊ဋီ၊၂။၅၅၅-၌ မဓုဋီကာ-ကို "သမ္မောဒိတေတိ သုဋ္ဌု မောဒိတေ၊ ယု-တ္တေတိ အတ္ထော"ဟု ပြင်ထား၊သည်။)

ဩဒိသ (တိ) [ဥ+ဒိသ+ဏ] ရည်စူး-ရည်ရွယ်-ရည်ညွှန်း-အပ်သော၊ ရည်စူး၍-ရည်ရွယ်၍-ရည်ညွှန်း၍-ခွင့်ပြုအပ်-လျှောအပ်-သော။ ဘေသဇ္ဇာဒိသံ ဝဒန္တေန ဣတရေ အတ္ထု-ဒ္ဓါရဝသေန ဝုတ္တာ။ ဝဇိရ။၂၇၁။ (အဋ္ဌကထာ၌ ဘေသဇ္ဇာဒိသံ-ဟုရှိသည်။) ဩဒိသ၂-လည်းကြည့်။

ဩဒိသ[3] (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဒိသ+တွာ] ရည်စူး-ရည်ရွယ်-ရည်ညွှန်း-၍။ ဩဒိသ ပည-တ္တာ ဟောတိ(ဝိ၊၂။၉၇)တိ ဘိက္ခုနံယေဝ အတ္ထာယ ဥဒ္ဒိသိတ္တာ ပညတ္တာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ရ၈။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။၃၄၀။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၈၂။ ဝိ၊ဌ၊၄။ရ၊၁၃၂။ ကင်္ခာ။၁၃၉။ ဒီ၊ဌ၊၁။ရ၆။ မ၊ဌ၊၂။၁၁၃။အံ၊ဌ၊၂။၃ရရ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၈၉။ ဝဇိရ။၂၀၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄၅။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၉၃။ ကင်္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၂၅၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂။ အနုဋီ၊၁။၁၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၉။ ပါစိတ်၊ယော။၄၁ရ၊၆၄၂။) နဟာပိတပုဗ္ဗကာဒီနံ (နဟာပိတပုဗ္ဗာနံ) ဝိယ ဩဒိသ အနုညာ-တံ (ဩဒိသအနုညာတံ) ဌပေတ္တာ အဝ-သေသံ သဗ္ဗမ္ပိ သိက္ခာပဒံ။ သရတ္ထ၊၂။၈၆။ ကင်္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၁၈၄။

ဩဒိသ၂ (တိ) [ဩဒိသ+ဏ။ ဥဒ္ဒိသ+ဏ။ ဥ+ဒိသ+ဏ္ဍ။ (ဒီ၊ဌ၊၂-ဗား-ကရား၊သ္ဍ၊၂။ ၄၂၄။)] ရည်ရွယ်၍-ရည်ညွှန်း၍-ခွင့်ပြုအပ်သော။ သတ္တဝိဓံ ဟိ ဩဒိသံ နာမ ဗျာဓိ-ဩဒိသံ ပုဂ္ဂလောဒိသံ ကာလောဒိသံ သမယောဒိသံ ဒေသောဒိသံ ဝေယ္ယာ-ဒိသံ ဘေသဇ္ဇောဒိသန္တိ။ တတ္ထ ဗျာဓိ-ဩဒိသံ နာမ ... ဧဝံ ဗျာဓိ ဥဒ္ဒိသ အနုညာတံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၉၅။ (-သာရတ္ထ၊၂။ ၄၃၃။)

(၁) ဗျာဓိဩဒိသ= သရဲ တစ္ဆေ မြေ ဘုတ်ဘီလူးတို့ကြောင့် အနာရောဂါဖြစ်ပေါ်သူကို ရည်ရွယ်၍ခွင့်ပြုအပ်သော သားစိမ်း ငါးစိမ်း သွေးစိမ်း။ ထိုရောဂါရှိသူသည် ထိုသားစိမ်း ငါးစိမ်း သွေးစိမ်းကို နံနက်အခါ၌ ဖြစ်စေ၊ မွန်းလွဲအခါ၌ ဖြစ်စေ၊ အပ်စပ်သည်ကို ဖြစ်စေ၊ မအပ်စပ်သည်ကို ဖြစ်စေ သုံးဆောင်နိုင်သည်။

(၂) ပုဂ္ဂလောဒိသ= စားမြုံ့ပြန်တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရည်ရွယ်၍ ခွင့်ပြုအပ်သော စားမြုံ့ပြန်ခြင်း။ ထိုစားမြုံ့ပြန်ခြင်းကို ခံတွင်းအပသို့ မထွက်စေဘဲ ခံတွင်းအတွင်း၌သာ ခွင့်ပြုသည်။

(၃) ကာလောဒိသ= မြွေကိုက်သော အခါ၌ ရည်ရွယ်၍ခွင့်ပြုအပ်သော ကျင်ကြီး, ကျင်ငယ်, သစ်စိမ်းပြာ, မြေညက် ဟူသော မဟာဝိကဋ ဆေးကြီးလေးပါး။ မြွေကိုက်သောအခါ၌ ထိုလေးပါးကို အကပ်မခံဘဲ သုံးဆောင်နိုင်သည်။

(၄) သမယောဒိသ= "ဂဏဘောဇနေ အညတြ သမယာ" အစရှိသည်ဖြင့် ထိုထိုအခါကို ရည်ရွယ်၍ ခွင့်ပြုအပ်သောဘောဇဉ်စသည်တို့ဖြစ်သည်၊ ထိုဘောဇဉ်တို့ကို သုံးဆောင်နိုင်သည်။

(၅) ဒေသောဒိသ= ပစ္စန္တရာဇ်ဒေသ၌ ရည်ရွယ်၍ ခွင့်ပြုအပ်သော "ရဟန်းငါးပါး

ဖြင့် ပဋ္ဌင်းခံပေးနိုင်ခြင်း"၊ "အထပ်အလွှာ မျှားစွာရှိသော ဘိနပ်ကို စီးနိုင်ခြင်း" စသည်တို့ ဖြစ်သည်။

(၆) ဝသောဒိသ= ဝသာ(ဆီကြည်) ဟူသောအမည်ဖြင့် ခွင့်ပြုအပ်သော ဆီများ။ လူဆီကြည်ကို ကြဉ်၍ အပ်/မအပ်သော ဆီကြည်တို့၏ ဆီကို "ဆီ" ဟူသော သုံးဆောင်ခြင်းဖြင့် သုံးဆောင်နိုင်သည်။

(၇) ဘေသဇ္ဇောဒိသ=ဘေသဇ္ဇ (ဆေး) အမည်ဖြင့်ခွင့်ပြုအပ်သော အာဟာရကိစ္စ ကိုပြီးစေနိုင်သော ထောပတ်, ဆီဦး, ဆီ, ပျား, တင်လဲ ဟူသော ဆေးငါးပါး။ ထိုဆေးငါးပါးကို အကပ်ခံပြီးသော် ထိုနေ့.နံနက်ပိုင်း၌ အလိုရှိတိုင်း သုံးဆောင်နိုင်သည်၊ ထိုနေ့.မွန်းလွဲချိန်မှစ၍ ခုနစ်ရက်တို့ပတ်လုံး အကြောင်းရှိသော် သုံးဆောင်နိုင်သည်။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၉၅၉။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၃-၄။ ဝိမတိ၊၁။၃၅၅။

ဩဒိသဿအာစိက္ခနာ (ထိ) [ဩဒိသ+အာစိက္ခနာ] ရည်ရွယ်-ရည်ညွှန်း-၍ ပြောကြားခြင်း။ အတိတ် အာရဇ္ဇ အတ္ထိ ဩဒိသ-အာစိက္ခနာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၈၂။

ဩဒိသက (တိ) [ဩဒိသ¹+က။ ဥဒ္ဒိသ ပဝတ္တာ ဩဒိသာ၊ ဩဒိသာ ဧဝ ဩဒိ-သကာ။ သုတ်မဟာဝါဘာသာ၊ဋီ၊၃။၆၄၀။] ရည်ညွှန်း၍ ဖြစ်သော၊ ရည်ရွယ်၍-ရည်ညွှန်း၍-ခွင့်ပြုအပ်-ပြုအပ်-လျှောအပ်-သော၊ ရည်ညွှန်းအပ်သော (ကူ၊သျ)၊ ရည်ညွှန်း၍ ပြုအပ်သော။ ယော ဟိ ဩဒိသက် ကတ္တာ မာတု ဝါ ပိတု ဝါ ... ဒေတိ။ ဒီ၊ဋ၊၂။၁၂၃။ မ၊ဋ၊၂။၂၉၄။ သာရတ္ထ၊၃။၄၆၀။ အဇ္ဇ ဒိဝသံ ဩဒိသကေန မေတ္တာဖရဏေန။ အံ၊ဋ၊ ၁။၃၄၀။ နှ ကဒါစိ ဩဒိသကဝသေန ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဂုဏော ပုစ္ဆိတဗ္ဗော။ ဇာ၊ဋ၊၆။ရ၅။ (-ဝိ၊ဋ၊၃။၂ရ၆။ အံ၊ဋ၊၃။၉၁။ အပ၊ဋ၊၁။၉၆။ ဇာ၊ဋ၊၁။၉၄။ ဝဇိရ။၃၁၅၊၄၈၄။ ဝိမတိ၊၁။ ၃၅၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၁။) ဩဒိ-သဒါန-လည်းကြည့်။

ဩဒိသကအနောဒိသကဒိသာဖရဏ (နဝ) [(၁) ဩဒိသက+အနောဒိသက+ဒိသာဖရဏ။ (၂) ဩဒိသက အနောဒိသက+ဒိသာဖရဏ] (၁) ရည်ညွှန်း၍ဖြစ်သော-ရည်ညွှန်းခြင်းရှိသော-မေတ္တာဖြန့်ခြင်း, ရည်ညွှန်းခြင်းမရှိသော မေတ္တာဖြန့်ခြင်း, (အရှေ့စသော) အရပ်မျက်နှာတို့၌ မေတ္တာဖြန့်ခြင်း။ (၂) ရည်ညွှန်းခြင်းရှိသော-ရည်ညွှန်း-ညွှန်ပြအပ်သော-(ဝိဟာရ စသော) အရပ်တို့၌ မေတ္တာဖြန့်ခြင်း, ရည်ညွှန်း ညွှန်ပြခြင်းမရှိသော (ဝိဟာရ စသော) အရပ်တို့၌ မေတ္တာဖြန့်ခြင်း။

(၁)(၂) ဩဒိသကအနောဒိသက-ဒိသာဖရဏာနဋ္ဌိ အညတရဝသေန မေတ္တာ ဥဂ္ဂဏှန္တသာပိ ဗျာပါဒေါ ပဟီယတိ၊ ဩဓိသောအနောဓိသောဖရဏဝသေန (ဩဓိသောအနောဓိသော ဒိသာဖရဏ-ဝသေန) မေတ္တံ ဘာဝေန္တသာပိ။ ဒီ၊ဋ၊၂။ ၃၆၉။ အံ၊ဋ၊၂။၃ရ။ အဘိ၊ဋ၊၂။၂၅၉။ မ၊ ဋ၊၁။၂ဝရ။ ဩဒိသကအနောဒိသက-ဒိသာဖရဏာနဋ္ဌိ အတ္တာ အတိပိယသဟာယ-

မဇ္ဈတ္တ ဝေရီဝသေန (အတ္တ ဂရု အတိ-ပ္ပိယသဟာယ မဇ္ဈတ္တဝသေန။ မူလဋီ။) ဩဒိဿကတာ၊ သီမာသမ္ဘေဒေ ကတေ အနောဒိဿကတာ၊ ဧကာဒိဒိသာဖရဏ-ဝသေန ဒိသာဖရဏတာ မေတ္တာယ ဥဂ္ဂ-ဟဏေ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိဟာရရစ္ဆာဂါမာဒိ-ဝသေန ဝါ ဩဒိဿကဒိသာဖရဏံ၊ ဝိဟာ-ရာဒိဥဒ္ဒေသရဟိတံ ပုရတ္ထိမာဒိဒိသာဝသေန အနောဒိဿကဒိသာဖရဏန္တိ ဧဝံ ဒ္ဝိဓာ ဥဂ္ဂဟဏံ သန္ဓာယ "ဩဒိဿက အနောဒိ-ဿက ဒိသာဖရဏာန"န္တိ ဝုတ္တံ။ ဥဂ္ဂဟော စ ယာဝ ဥပစာရာ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ ဥဂ္ဂဟိတာယ အာသေဝနာ ဘာဝနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁ရ။ (-မူလဋီ၊၂။၁၅၉။) တထာ ဟိ တံ ဗြဟ္မဝိ-ဟာရပုဗ္ဗဘာဂဘူတံ ပမာဏံ အတိက္ကမိတ္တာ ဩဒိဿကာနောဒိဿကဒိသာဖရဏ-ဝသေန ဝမ္ဘေတုံ နိ သက္ကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၃။

မေတ္တာဖြန့်ခြင်းတို့သည် —

(၁) ဩဒိဿကဖရဏ = (အတ္တ) မိမိ ကိုယ်ကို ရည်ညွှန်း၍ မေတ္တာဖြန့်ခြင်း။ (အတိပိယသဟာယ) မိမိအလွန်ချစ်အပ်သူကိုရည်ညွှန်း၍ မေတ္တာဖြန့်ခြင်း။ (မဇ္ဈတ္တ) ချစ်အပ်သူ, မချစ်အပ်သူတို့၏ အလယ်၌ တည်သောသူကို ရည်ညွှန်း၍ မေတ္တာ ဖြန့်ခြင်း။ (ဝေရီ) ရန်သူကို ရည်ညွှန်း၍ မေတ္တာ ဖြန့်ခြင်း-ဟု လေးပါး ရှိသည်။ (ဒီ၊ဋီ၊၂။ အံ၊ဋီ၊၁။) မူလဋီကာ၌ကား- အတ္တ၊ ဂရု၊ အတိပိယသဟာယ၊ မဇ္ဈတ္တပုဂ္ဂိုလ်-ဟုလာ သည်။ (၂) အနောဒိဿကဖရဏ= (ထိုသို့) ရည်ညွှန်းခြင်း မရှိသော မေတ္တာဖြန့်ခြင်း။ (၃) ဒိသာဖရဏ=အရှေ့စသော အရပ်မျက်နှာတို့၌မေတ္တာ ဖြန့်ခြင်း- ဟုသုံးမျိုးရှိသည်။

တနည်းအားဖြင့် (၁) ဩဒိဿက ဒိသာဖရဏ = ရည်ညွှန်း ညွှန်ပြအပ်သော ဝိဟာရ စသည်တို့၌ မေတ္တာဖြန့်ခြင်း။ (၂) အနောဒိဿကဒိသာဖရဏ= ဝိဟာရ-စသော အရပ်တို့ကို ရည်ညွှန်းခြင်းမပြုဘဲ မေတ္တာဖြန့်ခြင်း ဟု နှစ်မျိုးရှိသည်။ မေတ္တာ နိမိတ် သင်ယူခြင်းဟု ခေါ်ဆိုရမည်။

ထို မေတ္တာဖြန့်ခြင်း-ဟုခေါ်ဆိုရသော မေတ္တာနိမိတ် သင်ယူခြင်းတို့ကို ဥပစာရ စျာန်တိုင်အောင် သင်ယူရမည်။ ထိုသို့သင်ယူအပ်ပြီးသော မေတ္တာဥပစာရစျာန်ကို ဟွားများခြင်းသည် "ဩဒိသောဖရဏာ၊ အနောဒိသောဖရဏာ" စသည်မည်၏။ (ဩဒိသောဖရဏာ-လည်းကြည့်။) တစ်ဦးတစ်ယောက် စသည်ကို ရည်ရွယ်၍ ပို့သအပ် ဖြန့်အပ်သော မေတ္တာသည်လည်း "ဩဒိဿကမေတ္တာ" မည်သည်။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၃၁ဖ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁ရဖ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈၀။ "မေတ္တာယ စေတောဝိမုတ္တိယာ"တွင် မေတ္တာ-ဟု ဆိုရာ၌ ဥပစာရ အပွနာ နှစ်မျိုးလုံးကို ရနိုင်သည်။ စေတောဝိမုတ္တိ- ဟုဆိုရာ၌ အပွနာကိုသာ ရနိုင်သည်။ အပိုင်းအခြား ပမာဏပြု၍ ဟွားများလျှင် ကာမာဝစရတရားသာ ဖြစ်၍ ပမာဏမပြုဘဲ ဟွားများမှသာလျှင် ရူပါဝစရတရားဖြစ်သည်။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃ရ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၃။

မာဋ္ဌ၊၁။၂၈ရ။ မာဋီ၊၁။၃ရ၄-တို့ဌ်မူ "ဩဒိသကအနောဒိသကဒိသာဖရဏာ-နဉိ" စသည်ဖြင့်ပါဌိမရှိဘဲ "ဩဓိသက-အနောဓိသကဒိသာဖရဏာနဉိ "စသည်ဖြင့် ရှိသည်။ ဩဓိသက-ကြည့်။

ဩဒိသကတာ (ထီ) [ဩဒိသက+တာ] ရည်ညွှန်း၍ ဖြစ်သည်-ရည်ညွှန်းခြင်း ရှိ သည်-၏အဖြစ်၊ ရည်ရွယ်-ရည်ညွှန်း-၍-ပြုအပ်သည်၏အဖြစ်။ အတ္တ အတိပိယ-သဟာယ မဇ္ဈတ္တ ဝေရိဝသေန ဩဒိသ-ကတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁ရ။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၄။ အတ္တ-ဂရု အတိပိုယသဟာယ မဇ္ဈတ္တဝသေန ဩဒိသကတာ။ မူလဋီ၊၂။၁၅၉။ အတ္တ-ပိယသဟာယ မဇ္ဈတ္တ ဝေရိဝသေန ဩဒိ-သကတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၂။

ဩဒိသကဒါန (နာ) [ဩဒိသက+ဒါန] ရည်ရွယ်၍-ရည်ညွှန်း၍-ပြုအပ်-လှူအပ်-သော အလှူ။ ယဒိ ဧဝံ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ သာရဏီ-ယဓမ္မပူရကဿ ဩဒိသကဒါနံ နာ ဝဋ္ဋတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၂။ (-မ၊ဋီ၊၂။၃၀ရ။)

ဩဒိသကဒိသာဖရဏ (နာ) [ဩဒိသက ဒိသာ+ဖရဏ] ရည်ညွှန်း၍ဖြစ်သော-ရည်ညွှန်းခြင်းရှိသော-ရည်ရွယ်ရည်ညွှန်းအပ်သော-အရပ်မျက်နှာတို့ဌ် မေတ္တာဖြန့် ခြင်း။ ဝိဟာရရစ္ဆာဂါမာဒိဝသေန ဩဒိသက-ဒိသာဖရဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁ရ။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၄။ မူလဋီ၊၂။၁၅၉။

ဩဒိသကနယ (ပု) [ဩဒိသက+နယ] ရည်ရွယ်၍ဆိုအပ်သော-ရည်ညွှန်းအပ်သော-နည်း။ ဧဝရူပါ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ နာမ ပုညက-မ္မဝသေန ဝါတိ ဩဒိသကနယေန ဝတ္တာ။ ဝိမာန၊၁။၈ရ။

ဩဒိသကမေတ္တာ (ထီ) [ဩဒိသက + မေတ္တာ] ရည်ညွှန်း၍ဖြစ်သော-ရည်ညွှန်း ခြင်းရှိသော-မေတ္တာ၊ ရည်ရွယ်ရည်ညွှန်း ၍-ပြု-ပို့သ-ဖြန့်-အပ်သောမေတ္တာ။ သဗ္ဗေ သတ္တာတိ ဣတော ပုဗ္ဗေ တ္တောကေန ဌာ-နေန ဩဒိသကမေတ္တံ ကထေတ္တာ။ အံ၊ ၁။၂။၃၁၆။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၂။ သတ္ထာ နာ-ဌာဂိရိ ဩဒိသကမေတ္တာယ ဖရိတ္တာ။ ဇာ၊ ၁။၅။၃၅၈။

ဩဒိသကမေတ္တာဘာဝနာ (ထီ) [ဩဒိသ ကမေတ္တာ+ဘာဝနာ] ရည်ညွှန်း၍ဖြစ် သော-ရည်ညွှန်းခြင်းရှိသော-မေတ္တာဘာ ဝနာ၊ ရည်ရွယ်ရည်ညွှန်း ၍-ပြု-ပို့သ-ဖြန့်-အပ်သော မေတ္တာဘာဝနာ။ ဧဝံ ပဝတ္တိ-တေနာတိ ဧဝံ ဩဒိသကမေတ္တာဘာဝ-နာယ ဝသေန ပဝတ္တိတေန။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈၀။

ဩဒိသကမေတ္တာသမာပတ္တိ (ထီ) [ဩဒိသ ကမေတ္တာ+သမာပတ္တိ] ရည်ရွယ်ရည်ညွှန်း ၍-ပြု-ပို့သ-ဖြန့်-အပ်သော-မေတ္တာကိုဝင်-စားခြင်း-မေတ္တာသမပတ်။ ရာဇာနံ မေ-တ္တာယ ဖရိတိ ဩဒိသကမေတ္တာသမာ-ပတ္တိယာ ရာဇာနံ ဖုသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၃။

ဩဒိသကာဘိလာပ (ပု) [ဩဒိသက + အဘိလာပ] ရည်ရွယ်ဌ-ရည်ညွှန်း၍-ပြု-အပ်-ဆိုအပ်-သော သဒ္ဒါ။ အထူးရည်မှတ်၍ ဟောသောအရာ။ (သျှ။) ဩဒိသကာ-

ဘိလာပေါ ဟိ အညထာ နိဗ္ဗိသေသတောတံ ပမာဏံ။ ဝဇိရ။၅၃၉။

ဩဒီဿဒိန္ဒ (တိ) [ဩဒီဿ+ဒိန္ဒ] ရည်ရွယ်၍-ရည်ညွှန်း၍-လှူအပ်သော (ပစ္စည်းဝတ္ထု စသည်)။ စီဝရပိဏ္ဍပါတတ္ထာယ ဩဒီဿ-ဒိန္နတဿ ပ္ပါဒတောပိ အပလောကေတ္တာ အာဝါသော ဇဂ္ဂေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၅၃။

ဩဒီဿာနုညာတ (တိ) [ဩဒီဿ+အနုညာတ] ရည်ရွယ်-ရည်ညွှန်း-၍-ခွင့်ပြုအပ်သော။ ဂုဏ္ဍောဒကံ ကာလိကေသု သတ္တာဟကာ-လိကံ၊ ဘဂဝတာ ဩဒီဿာနုညာတတ္တာ သတ္တာဟာတိက္ကမေန ဒုက္ကဋန္တိ ဝဒန္တိ။ တံ နု ယုတ္တံ။ ဝဇိရ။၄၈၅။

ဩဒုမ္ဗရ (တိ) [ဥဒုမ္ဗရ+ဏ] ရေသဖန်းပင်၌ ဖြစ်သော။ ဒုလ္လဘာ'ယံ ဒဿနာယ၊ ပုပ္ပံ ဩဒုမ္ဗရံ ယထာ။ ဝိမာန။ရဝ။ ပုပ္ပံ ဩဒုမ္ဗရံ ယထာတိ ယထာ နာမ ဥဒုမ္ဗရေ ဘဝံ ပုပ္ပံ ဒုလ္လဘဒဿနံ။ ဝိမာန၊ဌ။၁၉ရ။ (ဘေ သဇ္ဇမဏ္ဍ။သာ။၃ရ-၌ "ဩဒုမ္ဗရ=နှူ သဖန်းရောဂါ" ဟု လာသည်။)

ဩဒုမ္ဗရိက (တိ) [ဥဒုမ္ဗရ+ဏိက] ရေသဖန်းပင်၌ ဖြစ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဒုမ္ဗရိကပုပ္ဖ (နှ) [ဩဒုမ္ဗရိက+ပုပ္ဖ] ရေသဖန်းပင်၌ ဖြစ်သောပန်း၊ ရေသဖန်းပွင်။ ဩဒုမ္ဗရိကပုပ္ပံဝ၊ ... ဒုလ္လဘော လောက-နာယကော။ အပ၊၂။၅၆။ ထေရ၊ဌ၊၁။၃ရရ။ ဩဒုမ္ဗရိကပုပ္ပံဝါတိ ဥဒုမ္ဗရရုက္ခေ ပုပ္ပံ ဒုလ္လဘံ ဒုလ္လဘုပ္ပတ္တိကံ ဣဝ။ အပ၊ဌ၊၂။ ၂၁ဝ။

ဩဓသော (ဗျ) [ဩဓိ+သော] အဘို့အစု အားဖြင့်၊ ဝေဘန်ခြင်းအားဖြင့်။ တတ္ထ လောကော ဩဓသော ကဒါစိ ကရဟစိ ဒုက္ခဒုက္ခတာယ မုစ္စတိ။ နေတ္တိ။၁၂။ ဩဓ-သော ကဒါစိ အတ္တ၏ပဂ္ဂမမှုလာယ ကဒါစိ ပရ၏ပဂ္ဂမမှုလာယာတိအာဒိနာ ဝိဘာဂေန။ နေတ္တိ၊ဌ။၆၅။ ဩဓသော ဩဓိသော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၉၁။

ဩဓဿ (တိ) [အဝ+ဓံသ(ဓံသု)+တ။ မောဂ်၊ ၅။၁၄၂။ နီတိ၊ဓာ။၁၈၃။ အဝဓ္ဌဿ (သံ)] ချထား:အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဓဿပတောဒ (တိ) [ဩဓဿ+ပတောဒ] ချထား:အပ်သော နှင်တံရှိသော။ စတု-မဟာပထေ အာဇညရထော ယုတ္တော အဿ ဌိတော ဩဓဿပတောဒေါ။ မ၊၁။ ၁ရ၅။ မ၊၃။၁၃ဂ။ သံ၊၂။၃ဂ၄။ အံ၊၂။၂၃။ သမပ္ပဝတ္ထေသု သိန္ဓဝေသု ဩဓဿ-ပတောဒေါ သာရထိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂ရ၄။ သံ၊ ဌ၊၁။ရ၂။ ဩဓဿပတောဒေါတိ ယထာ ရထံ အဘိရူဟိတ္တာ ... ဇဝံ အာလမ္ဗနံ နိဿာယ တိရိယတော ဌပိတပတောဒေါ။ မ၊ဌ၊၂။၄။ အံ၊ဌ၊၃။၁၁။

ဩဓန (နှ) [အဝ+ဓာ+ယု] (၁) အတွင်းဝင်ခြင်း၊ ထည့်သွင်းခြင်း၊ ချသွင်းခြင်း။ (၂) ဆောင်၍ ချထားခြင်း။ (၃) ခါခြင်း၊ ပယ်ဖျက်ခြင်း။ (တိ)(၄) ခါအပ်-ပယ်ဖျက်အပ်-သော။

(၁)(၂) သဗ္ဗာနိ တာနိ ဟတ္ထိပဒေ သမောဓာနံ ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊၁။၂၄၂။ သမောဓာနံ

ဂစ္ဆန္တီတိ ဩဓာနံ ပကၠေပံ ဂစ္ဆန္တိ။ မဗျ၊ ၂။၁၂၁။ အံ၊ဌ၊၃။၂၉၀။ သမောဓာနန္တိ အ-န္တောဂဓဘာဝံ၊ တေနာဟ "ဩဓာနံ ပကၠေ-ပ"န္တိ၊ "ဥပကၠေပ"န္တိပိ ပဌန္တိ၊ ဥပနေတ္တာ ပကၠိပိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၈။ သမောဓာနံ ဂစ္ဆန္တိတိ ဩဓာနံ ဥပကၠေပံ ဂစ္ဆန္တိ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၂၀။ သမောဓာနံ ဂစ္ဆန္တိတိ ဩဓာနံ ဥပနိကၠေပံ ဂစ္ဆန္တိ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၂၀။ သမောဓာနန္တိ သမဝဂေါဓံ, အန္တောဂဓံ ဝါ၊ တေနာဟ "ဩဓာနံ ဥပနိကၠေပံ ဂစ္ဆန္တိ"တိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၈။ **(၃)(တိ)(၄)** အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဩဓာနသမောဓာန (တိ) [ဩဓာန+သမော-ဓာန။ (ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။) ဩဓာနသမောဓာန+အ(ဏ)။ (ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ။ ပါစိတ်၊ယော။)] ဩဓာနသမောဓာနပရိဝါသ်။ (ပရိဝါသ် ဆောက်တည်နေစဉ် ကျူးလွန်သင့်ရောက်-သော သံဃာဒိသိသ်အာပတ်ကို "အန္တရာ-ပတ်" ဟုခေါ်သည်။ ထို အန္တရာပတ်ကို ဖုံးလွှမ်းထားသော ရဟန်းအား ပရိဝါသ် နေပြီးသော နေ့ရက် အရေအတွက် (ညဉ့် အပိုင်းအခြား)တို့ကို-ခါလျက်-ပယ်ဖျက်-လျက်-မရေတွက်မူ၍-ထိုနေ့ရက်တို့ကို အန္တရာပတ် ဖုံးလွှမ်းထားသည့် နေ့ရက် အရေအတွက်တို့၌ ပေါင်းလျက် ပေးအပ်-သော ပရိဝါသ်သည် "ဩဓာနသမောဓာန ပရိဝါသ်" မည်၏။)

ဩဓာနသမောဓာနော နာမ အန္တရာ-ပတ္တိ အာပဇ္ဇိတ္တာ ပဋိစ္ဆာဒေန္တသ္မိ ပရိဝုတ္ထ-ဒိဝသေ ဩဓုနိတ္တာ မကေ့တ္တာ ... သမော-ဒဟိတ္တာ ဒါတဗ္ဗပရိဝါသော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။၂၆။ ကခ်ီ။၁၄၈။ ဩဓုနိတ္တာ သမောဒ-ဟိတ္တာ ဒါတဗ္ဗပရိဝါသောတိ ဣမိနာ ဩ-ဓုနိတ္တာ သမောဓာနေတ္တာ ဒါတဗ္ဗော ပရိဝါသော ဩဓာနသမောဓာနောတိ ဝစ-နတ္ထံ ဒသ္သေတိ၊ ပရိဝါသောတိ ဣမိနာ တဒ္ဓိတ ဏ-ပစ္စယဿ သရူပံ ဒသ္သေတိ၊ ဧတ္ထ စ အဝဓုနိယတေ, အဝဓုနိတဗ္ဗန္တိ ဝါ ဩဓာနံ၊ သံ ဧကတော ဩဒဟီယတေ သမ္မိဏ္ဍီယတေ, ဥဒဟီယတိ သမ္မိဏ္ဍီယတီတိ ဝါ သမောဓာနန္တိ အဝယဝဝစနတ္ထော ကာ-တဗ္ဗော။ ပါစိတ်၊ယော။၄၃၁-၂။ ဣဒံ ဩ-ဓာနသမောဓာနံ နာမ၊ ဣဒံ ဟိ ပုနပ္ပုနံ မူလာယပဋိကဿနေန ပရိဝုတ္ထဒိဝသေ ဩဓုနိတ္တာ ပုရိမာပတ္တိဟိ သဒ္ဓိံ သမော-ဓာယ ဒိန္နံ၊ တသ္မာ ဩဓာနသမောဓာနန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၃၂။ ဩဓုနိတ္တာ အဝဓုယ ပဟာယ သမောဓာနော ဩဓာနသမော-ဓာနော။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၂၆၄။ ဓာတုသဒ္ဒါနံ အနေကတ္ထတ္တာ "ဩဓာန"န္တိ မဂ္ဂံ ဝုစ္စတိ။ တေနာဟ အဋ္ဌကထာယံ ဩဓုနိတ္တာ မကေ့တ္တာတိ။ "သမောဓာန"န္တိ ပကေ့ပေါ ဝုစ္စတိ၊ ယထာဟ အဋ္ဌကထာယံ "သမော-ဒဟိတ္တာ"တိ။ ဩဓာနဉ္စ သမောဓာနဉ္စ ဩဓာနသမောဓာနံ၊ တံ ယတ္ထ သော ပရိ-ဝါသော ဩဓာနသမောဓာနောတိ ဝေဒိ-တဗ္ဗော၊ အရိသာဒိဂဏေ အန္တောဂဓတ္တာ ဟေတ္ထ, ဥပရိ စ ဝေရုပေ ဌာနေ အ ကာရပစ္စယော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ ပရိဝုတ္ထဒိဝ-သာနံ မဂ္ဂဉ္စ မူလာပတ္တိယံ အန္တရာပတ္တိံ ပဋိပဇ္ဇ ယသ္မိံ သော ပရိဝါသောတိ ဝုတ္တံ

ဟောတိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၂၅၄-၅။ ဩ-ဓုနိတ္ထာတိ စ မူလာယပဋိကသနဝသေန မကွေတ္ထာ၊ အဒိဝသေ ကတ္ထာတိ အဓိပ္ပါ-ယော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၂၅ရ။

ဩဓာပယမာန (တိ) [အဝ+ဓာ+ဏာပယ+မာန] ရှေးရှု-တည်စေ-ထားစေ-သော၊ ထောင်-(နား)စိုက်ထောင်-စေသော။ တံ ပနေတံ ဧဝံ ... သုယျမာနေန မဓုရသ-ရေန သတ္တာနံ သောတာနိ ဩဓာပယမာ-နံ။ ဒီ၊ဋ၊၂။၂၁၁။ မ၊ဋ၊၄။၁၅၃။ ဩဓာပယ-မာနန္တိ သောတုံ အဝဟိတာနိ ကုရုမာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၅။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅၆။

ဩဓာယ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဓာ+တ္ဝာ] (၁) ပေါင်း၍၊ တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍။ (၂) လွှမ်းမိုးဖိစီး၍။ (၃) ထား၍၊ (သဒ္ဒတ္ထ။) သွင်း၍၊ အတွင်းသို့သွင်း၍။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။)

(၁) သမောဓာနမာနတ္တံ နာမ ယံ ဩဓာယ ဧကတော ကတ္တာ ဒိယျတိ။ ဝိ၊ဋ၊။၁၆။ ဩဓာယာတိ သမ္ဘဟံ ကတ္တာ၊ ဧကတော ကတ္တာတိ ဣမိနာ ဩဓာယာတိ ပဒဿ အတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၄၂၄။ (၂) ပရိယောဓာယ ဝတ္ထိဿန္တိတိ ဥပ္ပန္နံ ဥပဒ္ဒဝံ ဩဓာယ အဝတ္ထရိတ္တာ ဝတ္ထိဿန္တိတိ သလ္လက္ခေတ္တာ ဂဟိတာ။ မ၊ဋ၊၂။၂၁၁။

(၃) အတ္တာနမောဓာယ ဓနုဠ္ဆ လုဒ္ဒေါ။ ဇာ၊၁။၃ရ၄။ ဩဓာယာတိ ဩဒဟိတ္တာ ပဝေသေတ္တာ။ ဇာ၊ဋ၊၅။၅၀။ သမောဒ-ဟိတ္တာ ဝါတိ သမ္ဘာ ဩဓာယ အန္တောပဝေသေတ္တာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၁။ သမောဓာယာတိ သမ္ဘဒေ ဩဓာယ အဝိက္ခိပိတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂ရ။

ဩဓာရိတ (တိ) [အဝ+ဓရ+တ] ဟောပြောအပ်သော၊ သတ်မှတ်၍ပြောဆိုအပ်သော။ ဘဂဝါ စဿ ဘဒ္ဒေ သော ဝါစာ ဧကံသေန ဩဓာရိတာ။ ဒီ၊၃။၁၀။ ဩဓာ-ရိတာတိ ဘာသိတာ။ ဒီ၊ဋ၊၃။၉။ ဩဓာ-ရိတာတိ အဝဓာရိတာ နိယမေတ္တာ ဘာ-သိတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၈။

ဩမိ (တိ) [အဝ+ဓာ+ဣ။ နိဂုတ္တိ။၅၄၉။ အဝစ္ဆိန္ဒိတ္တာ ဓိယတိ ဌပိယတိတိ ဩမိ။ သမ္ဘာ၊ဘာသာဋီ၊၃။၄၆ရ။ အဝမိ(သံ)] (၁) အဖို့၊ အဖို့အစု။ ("ဩမိ"အရ အရာဌာန အား လျော်စွာ ပဌမအဌယ် စသည်ကို လည်းကောင်း၊ ကိလေသာအစိတ်အပိုင်း ဟူသော အဖို့အစု၊ အောက်မင်ဟူသော အဖို့အစု-စသည်ကိုလည်းကောင်း ယူရသည်။) (၂) အပိုင်း အခြား။ (၃) အစိတ်၊ အစိတ်အပိုင်း၊ အကန့်၊ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ။ (၄) အကြောင်း။ (၅) အရေးအကြောင်း။ (၆) အကြွင်းအကျန်၊ ကြွင်းကျန်သော (တရား-စသည်)။

(၁) အဖို့၊ အဖို့အစု။ (၂) အပိုင်း အခြား။ ဘာဝေ သိမာယ ဩမိ စ။ ဓာန်။၁၁၃၅။ (-ဓာန်ဋီ။၈၀၂၊၁၀၈၂။)

(၁) အဖို့၊ အဖို့အစု။ တတ္ထ တတ္ထေဝ ပဗ္ဗံ ပဗ္ဗံ သန္ဓိ သန္ဓိ ဩမိ ဩမိ ဟုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ၊၁။၁ရ၂။ မ၊ဋ၊၁။၂၆၅။ အဘိ၊ဋ၊၂။၃၃၉။

ဝိသုဒ္ဓိ၂။၂၅၅။ ဩဒိ ဩဒိတိ ဘာဂ် ဘာဂ်။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉၁။ ပဗ္ဗ ပဗ္ဗန္ဓိအာဒိ ဥဒ္ဒရ-ဏာဒိကောဋ္ဌာသေ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊ ၁။၃၅၉။ တတ္ထ တတ္ထေဝ ဩဒိ ဩဒိ ပဗ္ဗ ပဗ္ဗ ဟုတ္မာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ ဩဒိတိ ဘာဝေါ (ဘာဝေါ?) ၊ ... ပဌမဝယာဒယော ဧဝ ဟေတ္ထ ဩဒိ ပဗ္ဗန္ဓိ စ အဓိပ္ပေတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၆။ တသ္မ ယထောဓိ ခေါ ဝတ္တံ ဟောတိ ပဋိနိဿဋ္ဌံ သကသကဩဓိ-ဝသေန စတ္တာမေဝ ဟောတိ၊... သက-သကဩဓိဝသေနာတိ ဒ္ဝေ ဩဒိ ကိလေ-သောဓိ စ မဂ္ဂေါဓိ စ၊ ... ယတောဓိ ခေါတိပိ ပါဌော၊ တသ္မ ဝသေန အယ-မတ္ထော၊ အသ္မ ဘိက္ခုနော ယတောဓိ ခေါ ပန စတ္တံ ဟောတိ ပဋိနိဿဋ္ဌံ၊ ... ဩဒိတိ ဟေဋ္ဌာ တယော မဂ္ဂါ ဝုစ္စန္တိ၊ ကသ္မာ? တေ ဟိ ဩဒိ ကတ္မာ ကော-ဋ္ဌာသံ ကတ္မာ ဥပရိမဂ္ဂေန ပဟာတဗ္ဗ-ကိလေသေ ဌပေတ္မာ ပဇဟန္တိ၊ တသ္မာ ဩဒိတိ ဝုစ္စန္တိ။ ယသ္မာ အသ္မ ဩဒိ စတ္တံ ဟောတိ ပဋိနိဿဋ္ဌံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ (-မ၊ ဋီ၊၁။၂၅၆။) ဩဒိဝစန၊ အနောဓိ-တို့ လည်းကြည့်။

(၂) အပိုင်းအခြား။ ဟိယ္ယော ဩတိ-ဏ္ဏာနေယေဝ ဩတရိတ္မာ ဩဓိယံ နိသီဒိတ္မာ သာလီ ခါဒန္တော ပါယာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၈၀။ ဘောဇနကာလေ ဂဟိတ-ဂ္ဂဟိတဋ္ဌာနေ ဩဓိ ပညာယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၈၉။ ကင်္ခာ။၂၂၀။ (အရေး၊ လက်ရာ။ ရေစ ကြိုး၊သ့။) ကင်္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၈၄။ ဩဓိတိ အဝဓိ၊ မရိယာဒေါတိ အတ္ထော။ သော ဟိ အဝဓိယတိ ပရိစ္ဆိဇ္ဇတိ အသ္မာတိ ဩဓိတိ ဝုစ္စတိ။ ကင်္ခာ၊မဟာဋီ၊၄။၅၅။ သ ပဒါနန္တိ တတ္ထ တတ္ထ ဩဓိံ အကတ္မာ အနုပဋိပါဋိယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၅။ ကင်္ခာ။၂၈၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၈။ ကင်္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၄၄၁။ ဩဓိန္တိ ပရိစ္ဆေဒံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၁၆။ ဩဓိသော ကိလေသာနံ ပဟာနာ(အဘိ၊ ဝိ။၂၅၄)တိ ဧတ္ထ ဒ္ဝေ ဩဓိ မဂ္ဂေါဓိ စ ကိလေသောဓိ စ၊ ဩဓိ နာမ သီမာ မရိယာဒါ။ တတ္ထ သောတာပန္နော မဂ္ဂေါ-ဓိနာ ဩဓိသော ကိလေသာနံ ပဟာနာ ဘိက္ခု၊ ... အရဟာ ပန အနောဓိသောဝ ကိလေသာနံ ပဟာနာ ဘိက္ခု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၅။ ယသ္မ ဘာဝေတဗ္ဗော ပဟာ-တဗ္ဗော စ ဩဓိ အဝသိဋ္ဌော အတ္ထိ၊ သော ဩဓိသော၊ အရဟာ ပန တဒဘာဝါ ဩ-ဓိရဟိတောတိ "အနောဓိသော ကိလေ-သာနံ ပဟာနာ ဘိက္ခု"တိ ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊ ၂။၁၆၅။ ဩဓိ(၃)လည်း ကြည့်။ အနော-ဓိသော ဖရဏာတံ ဩဓိ မရိယာဒါ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၅။) ဩဓိ အဒ-ဿေတ္မာ(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၈)တိ မဟန္တဂ္ဂဟ-ဏဝသေန ဩဓိ အကတ္မာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၁။ ဩဓိတိ အဝဓိ၊ မရိယာဒေါတိ အတ္ထော၊ သော ဟိ အဝဓိယတိ စဇ်ယတိ အသ္မာတိ ဩဓိတိ ဝုစ္စတိ။ ပါစိတ်ယော။ရ၁၊ (-၁၃၅။) စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၀။ အနောဓိသော

ဖရကာတိ ဩမိ မရိယာဒါ။ ပဋိသံ၊၁၊၂။ ၂၀၈။ (-ပေဋကော။၁၉၃။ ဇာ၊၁၊၄။၁၇၅။)

(၁)(၂) အနောမိ ကတ္တာတိ ဩမိ မရိယာဒံ ကောဋ္ဌာသံ အကရိတ္တာ။ အဘိ၊ ၁၊၃။၁၆၄။

(၃) အစိတ်၊ အစိတ်အပိုင်း၊ အကန့်၊ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ။ ဩမိသဒ္ဒါ ဝါ ဧက-ဒေသေ နိရုဇ္ဇောတိ သဗ္ဗမဂ္ဂါ သဗ္ဗကိ-လေသာ စ အရဟတာ ဘာဝိတာ ပဟီနာ စ ဩမိတိ နိ ဝုစ္စန္တိ။ မူလဋီ၊ ၂။၁ရရ။

(၄) အကြောင်း။ အဒ္ဓမာသူပသမ္ပဒေန-မေ အာဝုသော အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ သစ္ဆိ-ကတာ ဩမိသော ဗျဥ္ဇနသော။ အံ၊၁။ ၄ရ၉။ ဩမိသောတိ ကာရကသော။ အံ၊ ၁၊ ၂။၃၅၀။

(၅) အရေးအကြောင်း။ ပဌလသ ဝါ တိလကသ ဝါ ဩမိနော ဝါ အ-ဘာဝေန အကတ္တာ။ ဇာ၊၁၊၃။ ၂၆၅။

(၆) အကြွင်းအကျန်၊ ကြွင်းကျန်သော (တရား-စသည်)။ ဩမိသ-ကြည့်။

ဩမိအဘာဝ (ပု) [ဩမိ+အဘာဝ] အဖို့-အစိတ်အပိုင်း-၏ မရှိခြင်း၊ တစ်စုံတစ်ခု အကြွင်းအကျန် မရှိခြင်း။ အနောမိသောတိ ဩမိအဘာဝေန၊ ကိဉ္စိ အနဝသေသ-တ္တာတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊၁။၁၆၁။

ဩမိကတ (တိ) [ဩမိ+ကတ] အပိုင်း အခြား ပြုအပ်သော။ ယာဝတာ တဏှာသင်္ခါတေန သိမကတံ မရိယာဒကတံ ဩမိကတံ။ မ ဟာနိ။၃၇။ စူဠနိ။၄၄၊ ၂၃၄။ ဩမိကတန္တိ ဝစနပရိစ္ဆေဒဒေါသဝိရဟိတံ ပရိစ္ဆေဒကတံ သမန္တရိကရုက္ခော ဝိယ။ မဟာနိ၊၁။၁၃၈။

ဩမိဂ္ဂါဟ (ပု) [ဩမိ+ဂါဟ] အပိုင်းအခြား အားဖြင့်-ပိုင်းခြား၍-ယူခြင်း။ သမူဂ္ဂဟီတန္တိ နိဝေသနေသု ဩမိဂ္ဂါဟော ဗိလဂ္ဂါဟော ဝရဂ္ဂါဟော။ မဟာနိ။၅၈။ ဩမိဂ္ဂါဟောတိ အဝဓိယိတ္တာ ဂါဟော။ မဟာနိ၊၁။၁ရရ။

ဩမိဇိတ (တိ) [ဩမိ+ဇိတ] အပိုင်းအခြား ဖြင့် အောင်သော၊ (ကိလေသာ) တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကိုအောင်သော၊သူ(သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်)။ တေန ဣမသ္မိ ဩမိဇိတဘာဝံ ပဋိက္ခိပတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃ရ ၂။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဩမိဇိန (ပု) [ဩမိ+ဇိန] ထိုထိုအရိယာ မဂ်အပိုင်းအခြားဖြင့် ထိုထိုကိလေသာ အပိုင်းအခြားကို အောင်သော၊သူ (ရဟန္တာ-မုခ၊။ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်-ဥပစာ။) ကိလေ-သောမိ ဇိနိတ္တာ ဌိတတ္တာ ခီဏာသဝေါ ဩမိဇိနော နာမ။ မ၊၁၊၄။၁ရရ။ တေန တေန မဂ္ဂေါမိနာ တဿ တဿ အပါ-ယဂမနီယကိလေသောမိဿ အနဝသေ-သတော ဇိတတ္တာ ခီဏာသဝေါ နိပ္ပရိယာ-ယတော ဩမိဇိနော နာမ။ ... သေခေါ ပန သိယာ ပရိယာယတော ဩမိဇိနော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၆ရ။ ဩမိဇိနော ဝါယပေက္ခာ၊ ဩမိသော စ ကိလေသာနံ ဇိတတ္တာ၊ တေနဿ သေက္ခဘာဝံ ပဋိက္ခိပတိ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၃ရ၄။ ဩမိဇိနာ ဝါ သေက္ခာ၊ ဩမိ-

သောဝ ကိလေသာနံ ဇိတတ္တာ။ တေနသ သေက္ခသ ခြမိဇိတဘာဝံ (သေက္ခဘာဝံ) ပဋိက္ခိပတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၈၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၆၈။

ခြမိပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ခြမိ+ပရိစ္ဆေဒ] အရေး အပိုင်း အခြား။ (အန္တရေ ခဏ္ဍံ နဒ သေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၃။) ခဏ္ဍန္တိ အန္တရန္တရာ ကတိပယကာလံ အဂဏေတ္တာ ပုန ဂဏန-ဝသေန အန္တရာ ခြမိပရိစ္ဆေဒေါ နာ ဒ-သေတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊ဋ၊၂၁၅။

ခြမိရဟိတ (တိ) [ခြမိ+ရဟိတ] အပိုင်း အခြားမှ ကင်းသော၊သူ။ အရဟာ ပန တဒဘာဝါ ခြမိရဟိတော။ မူလဋီ၊၂။ဘရရ။

ခြမိဝစန (နာ) [ခြမိ+ဝစန] ခြမိ-သဒ္ဒါ။ "ယထောမိ ခေါ"တိ ဇတ္ထ ခြမိဝစနသ မဂ္ဂတ္တယဝါစကတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၁။၂ရ၅။

ခြမိသ (တိ) [ခြမိ+သ] (၁) အကြွင်းအကျန် ရှိသော၊ ဟွားမျှားအပ်သော တရားအကြွင်း အကျန်, ပယ်သင့်ပယ်အပ်သော ကိလေ သာအကြွင်းအကျန်ရှိသော၊သူ (သေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်)။ (၂) တစ်စိတ်တစ်ဒေသရှိသော၊ မဂ်တစ်စိတ်တစ်ဒေသ, ကိလေသာတစ်စိတ် တစ်ဒေသ ရှိသော၊သူ (သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်)။

(၁)(၂) ယသ ဘာဝေတဗ္ဗော ပဟာ-တဗ္ဗော စ ခြမိ အဝသိဋ္ဌော အတ္ထိ၊ သော ခြမိသော။ အရဟာ ပန တဒဘာဝါ ခြမိရဟိတော။ ... ခြမိသဒ္ဒါ ဝါ ဧက-ဒေသေ နိရုဠ္ဍောတိ သဗ္ဗမဂ္ဂါ သဗ္ဗကိ-လေသာ စ အရဟတာ ဘာဝိတာ ပဟီနာ စ "ခြမိ"တိ နာ ဝုစ္စန္တိ။ မူလဋီ၊၂။ဘရရ။ (-ပေဋကော။၂၈၄။)

ခြမိသအနုညာတ (တိ) [ခြမိသ+အနုညာတ] အပိုင်းအခြားအားဖြင့်-ရည်ရွယ်သတ်မှတ် ပိုင်းခြား၍-ခွင့်ပြုအပ်သော (သိက္ခာပုဒ်)။ နဟာပိတပုဗ္ဗကာနံ ဝိယ ခြမိသအနု-ညာတံ ဌပေတ္တာ အဝသေသံ သဗ္ဗမ္ပိ သိ-က္ခာပဒံ သဗ္ဗေဟိပိ လဇ္ဇိပုဂ္ဂလေဟိ။ သာရတ္ထ၊၂။၈၆။ (ကခ်ိ၊ဋီ၊သစ်။ဘ၄-အလား-တူပါဠိ၌ "ခြဒိသ အနုညာတံ" ဟု ရှိ သည်။ ထိုသို့ ရှိသည်က သာ၍သင့်လျော် သည်။ ခြဒိသ^{2}-ကြည့်။)

ခြမိသက (တိ) [ခြမိသ+က] အပိုင်းအခြား ရှိသော၊ "တိသ, ဒတ္တ"စသည်ဖြင့်-"အသူ အသူ" ဟူ၍-ရည်မှတ်ပိုင်းခြား ဝေဘန် ခြင်းရှိသော။ ခြမိသကအနောမိသက-ဒိသာဖရဏာနဉ္စိ အညတရဝသေန မေတ္တံ ဥဂ္ဂဏှန္တသာပိ ဗျာပါဒေါ ပဟီယတိ။ မ၊ ဌ၊၁။၂၈ရ။ ခြမိသကအနောမိသက-ဒိသာဖရဏာနန္တိ အတ္တ အတိပိယသဟာ-ယ မဗ္ဗတ္တ ဝေရိဝသေန ခြမိသကတာ, သိမာသမ္ဘေဒေ ကတေ အနောမိသကတာ, ဧကာဒိဒိသာဖရဏဝသေန ဒိသာဖရဏတာ မေတ္တာယ ဥဂ္ဂဟဏေ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိဟာ-ရရစ္ဆာဂါမာဒိဝသေန ဝါ ခြမိသက-ဒိသာဖရဏံ, ဝိဟာရာဒိဥဒ္ဒေသရဟိတံ ပုရတ္ထိမာဒိဒိသာဝသေန အနောမိသက-ဒိသာဖရဏန္တိ ဧဝံ ဝါ ဒ္ဝိမာ ဥဂ္ဂဟဏံ သန္ဓာယ "ခြမိသကအနောမိသကဒိသာ-ဖရဏာန"န္တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၁။၃ရ၄။ တံ ဟိ

ပမာဏ် အတိုက္ကမိတ္တာ ဩမိသကအနော-
မိသကဒိသာဖရဏဝေသန ဝေနုတ္တာ
ကတတ္တာ အပ္ပမာဏကတန္တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၄၃။ ဩမိသောတိ ဘာဂသော၊
"တိသ ဒတ္တာ"တိအာဒိနာ ဩမိသကန္တိ
အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၁။ (-ဣတိဝုတ်၊
ဋ္ဌ။၈၈။) ဩဒိဿကအနောဒိဿက-
ဒိသာဖရဏ-လည်းကြည့်။

ဩမိသကအနောမိသကဒိသာဖရဏ (နာ)
[(၁) ဩမိသက+အနောမိသက+ဒိသာ
ဖရဏ။ (၂) ဩမိသကအနောမိသကဒိသာ+
ဖရဏ] (၁) အပိုင်းအခြားရှိသော- "တိသ,
ဒတ္တာ"စသည်ဖြင့် ပိုင်းခြား ဝေဘန်ခြင်းရှိ
သော-"အသူ အသူ"ဟူ၍ရည်မှတ် ပိုင်းခြား
ဝေဘန်ခြင်းရှိသော-မေတ္တာဖြန့်ခြင်း၊ အပိုင်း
အခြားမရှိသော-ပိုင်းခြား ဝေဘန်ခြင်း မရှိ
သော-မေတ္တာဖြန့်ခြင်း၊ (အရှေ့စသော)
အရပ်မျက်နှာတို့၌ မေတ္တာဖြန့်ခြင်း။ (၂)
ပိုင်းခြားဝေဘန်ခြင်းရှိသော-ပိုင်းခြား ဝေ
ဘန်အပ်သော-အရပ်တို့၌ မေတ္တာဖြန့်ခြင်း၊
ပိုင်းခြားဝေဘန်ခြင်းမရှိသော-မပိုင်းခြား မ
ဝေဘန်အပ်သော-အရပ်တို့၌မေတ္တာ
ဖြန့်ခြင်း။ (၁)(၂) ဩမိသက-ကြည့်။

ဝိနိစ္ဆယကထာ-၌ ဩမိသက-ပုဒ်၊
အနောမိသက-ပုဒ်တို့ဖြင့်ရှိသော ပါဠိများ
ကား မသင့်ကြောင်း၊ ယင်းပါဠိတို့အရာ၌
ဩဒိဿ-ပုဒ်၊ အနောဒိဿ-ပုဒ်တို့ဖြင့်ရှိ
သင့်ကြောင်း၊ ဩမိသော-ပုဒ်၊ အနော-
မိသော-ပုဒ်တို့ဖြင့် ရှိသောပါဠိတို့လည်း
သင့်ကြောင်း ပြဆိုထားသည်။

ထို့ပြင် " အတ္တာ, ဂရု စသော ပုဂ္ဂိုလ်
လေးဦး၌ အပိုင်းအခြားမပျက်စီးမီ ထို
ပုဂ္ဂိုလ်လေးဦး၏အစွမ်းဖြင့် ရည်ညွှန်းပိုင်း
ခြားမှုရှိသောမေတ္တာသည်ဩဒိဿကမေတ္တာ
မည်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်လေးဦး၌ အပိုင်းအခြား
ပျက်စီးပြီးနောက်ထိုပုဂ္ဂိုလ်လေးဦး၏အစွမ်း
ဖြင့် ရည်ညွှန်းပိုင်းခြားမှု မရှိသောမေတ္တာ
သည် အနောဒိဿကမေတ္တာမည်၏" ဟု
ဩဒိဿကမေတ္တာ၊ အနောဒိဿကမေတ္တာ
(၂)မျိုး၏အထူးကိုလည်းကောင်း၊ "သတ္တဝါ
တို့၌ မိန်းမယောက်ျားစသောအားဖြင့်
အပိုင်းအခြားမပြုမူ၍ သတ္တဝါအားလုံးကို
နှံ့စေ၍ သဗ္ဗေ သတ္တာ အဝေရာ ဟောန္တု-
စသောအားဖြင့်ဖြစ်သော မေတ္တာသည် အ
နောဓိသောဖရဏမေတ္တာမည်၏။ သတ္တဝါ
တို့၌ မိန်းမယောက်ျား စသောအားဖြင့် အ
ပိုင်းအခြားပြု၍ ပိုင်းခြားတိုင်းသောမိန်းမ
ယောက်ျား စသောသတ္တဝါ အစိတ်သတ္တဝါ
အချို့ကိုနှံ့စေလျက် "သဗ္ဗာ ဣတ္ထိယော
အဝေရာ ဟောန္တု၊ သဗ္ဗေ ပုရိသာ အဝေရာ
ဟောန္တု" စသောအားဖြင့်ဖြစ်သောမေတ္တာ
သည် ဩဓိသောဖရဏမေတ္တာမည်၏" ဟု
ထို မေတ္တာ(၂) မျိုး၏အထူးကိုလည်းကောင်း
ပြဆိုထားသည်။ အကျယ်ကို ဝိနိစ္ဆယကထာ
၁၃၀-၁၃-ကြည့်။ ဩမိသောဖရဏ-လည်း
ကြည့်။

ဩမိသကဒိသာဖရဏ (နာ) [ဩမိသကဒိသာ
+ဖရဏ] အပိုင်းအခြားရှိသော- ပိုင်းခြား
ဝေဘန်ခြင်းရှိသော-အရပ်တို့၌ မေတ္တာဖြန့်
ခြင်း။ ဩမိသက-ကြည့်။

ဩမိသကမေတ္တာဖရဏ (နာ) [ဩမိသက မေတ္တာ+ဖရဏ] (ဣတ္ထိ, ပုရိသ စသော) အပိုင်းအခြားအားဖြင့်-ဝေဘန်သောအား ဖြင့်-မေတ္တာဖြန့်ခြင်း၊ အပိုင်းအခြားရှိ သော-"အသူ အသူ" ဟူ၍ ရည်မှတ်ပိုင်း ခြား ဝေဘန်ခြင်းရှိသော-မေတ္တာဖြန့်ခြင်း။ အဇ္ဈ ဩမိသကမေတ္တာဖရဏေန ရာဇာနံ ဖရထ။ ပဋိသံ၊၂။၂၈၉။

ဩမိသဒ္ဓ (ပု) [ဩမိ+သဒ္ဓ] "ဩမိ" သဒ္ဒါ။ ဩမိ-ကြည်။

ဩမိသုက် (ပု၊နာ) [ဩမိ+သုက်] လောင်းတန်း ဖြစ်သော အဖို့အစု၊ လောင်းကြေး။ ဩမိ-သုက် မဟာရာဇ၊ ပဿ တွံ ဒ္ဓိပဒုတ္တမ။ ဇာ၊၂။၂၈၅။ ဩမိသုက်နှိ သုက်ကောဌာသံ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁၈၀။

ဩမိသော (ဗျ) [ဩမိ+သော] (၁) အဖို့ အစုအားဖြင့်။ သူ့ချည်းအထီး ဝေဘန်သော အားဖြင့်၊ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ပြည်။သျ။) အစိတ်-တစ်စိတ်တစ်ဒေသ-အားဖြင့်။ (၂) အပိုင်းအခြား အားဖြင့်။ (၃) အကြောင်းအားဖြင့်။

(၁) ကထံ တေ ဩမိသော ဂဟိ-တာ(နေတ္တိ၊ဌ။၁၁၂)တိ ကေနာကာရေန တေ "သာဓာရဏာ"တိ ဝုတ္တမမ္မာ ဘာဂ-သော ဂဟိတာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။ရ၂။ သတ္တာဟာ-ကာရေဟိ ဩမိသော ဖရဏာ မေတ္တာ-ဧေဒေတာဝိမုတ္တိ။ ပဋိသံ။၃၁၄။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၀၂-၌ "ဩမိသောဖရဏာ"ဟု သမာသ် ပုဒ်ရှိသည်။) ဩမိသောတိ ပဒေသဝသေန။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၀၈။ လိင်္ဂဝိသဘာဂေ ဩမိ-သော နာ ဘာဝေတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂ရ။ ဩမိသောတိ ဘာဂသော။ "တိသ ဒတ္တာ"-တိအာဒိနာ ဩမိသကန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၅၁။ ဩမိသော ဩမိသောတိ ကေဒေသေန ကေဒေသေန။ အဘိ၊ဌ၊၃။ ၁၄၈။ (-မူလဋီ၊၃။ဖရ။) (အဘိ၊က။ရ-၌"ဩမိသောဓိသော"ဟုရှိသည်။) ဩမိ-သောတိ ဘာဂသော၊ ဘာဂေနာတိ အတ္ထော၊ ဘာဂေါ နာမ ယသ္မာ ကေဒေသော ဟောတိ၊ တသ္မာ "ကေဒေသေန ကေဒေ-သေနာ"တိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၃။ရ။

(၂) ဩမိသော စ ကိလေသာနံ ဇိတ-တ္တာ၊ ဩမိသော ကိလေသာနံ ပဟာနာ။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၄။ ဩမိ နာမ သိမာ မရိယာ-ဒါ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၁၅။

(၃) အဒ္ဓမာသူပသမ္ပဒေန မေ အာ-ဝုသော အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ သစ္ဆိကတာ ဩမိ-သော ဗျဥ္ဇနသော။ အံ၊၁။၃ရ၉။ ဩမိ-သောတိ ကာရဏသော။ အံ၊ဌ၊၂။၃၅၀။

ဩမိသောကထာ (ထီ) [ဩမိသော+ကထာ] အဖို့-အပိုင်းအခြား-တစ်စိတ်တစ်ဒေသ-အားဖြင့် ကိလေသာတို့ကို ပယ်အပ်ကုန်၏ ဟု ဖြစ်သော-စကား-အယူဝါဒ။ ဣဒါနိ ဩမိသောကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ ဌ၊၃။၁၄၈။ သော အဘိဓမ္မေ ဩမိသော-ကထာယ သညာပေတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၄။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၃။ ဒုက္ခဒဿနေန ကေဒေသ-တော ကိလေသာ ပဟီယန္တိ၊ တထာ သမု-ဒယဒဿနာဒီဟိတိ ဧဝံ နာနာဘိသမယ-

ဝသေန ဩဓိသော ကိလေသာ ပဟီယန္တိတိ ပဝတ္တာ ဩဓိသောကထာ။ မောဟဝိစ္ဆေ ဒနီ။၃၇၃။

ဩဓိသောဓိသော (ဗျ) [ဩဓိသော။ ဒွေ:ဘော်ပြု] အဖို့အစု အဖို့အစုအား:ဖြင့်၊ တစ်ပိုင်:စီ တစ်ပိုင်:စီ၊ တစ်ကန့်စီ တစ်ကန့်စီ၊ အပိုင်:အပိုင်:။ ဩဓိသောဓိသော ကိလေသေ ပဇဟတီတိ? အာမန္တာ။ အဘိ၊ က။ရဝ။

ဩဓိသောဖရဏ (တိ) [ဩဓိသော+ဖရဏ] အရပ်မျက်နှာစသည်ကို ပိုင်:ခြား:သော အား:ဖြင့်-"အသူ အသူ" ဟူ၍ ရည်မှတ်သောအား:ဖြင့်-ဖြန့်ခြင်:ရှိသော။ ဣမေဟိ သတ္တာကာရေဟိ ဩဓိသောဖရဏာ မေ-တ္တာစေတောဝိမုတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၀၂။ (-မဇ္ဈိ၊၁။၃၇၅။ အံဇ္ဈိ၊၁။၈၅။ မူလဇ္ဈိ၊၂။၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၈။) ဧကေကာယ ဝါ ဒိသာယ သတ္တာဒိ ဣတ္ထာဒိအဝေရ-ဒိဘေဒေန အသီတာဝိကစတုသတပဗ္ဗဘေဒါ စ ဩဓိသောဖရဏာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မဇ္ဈိ၊၁။ ၃၇၄-၅။

ဤ၌ "အနောဝိသောဖရဏာ" စသော မေတ္တာဖြန့်ဟား:နည်:တို့ကို ပြဆိုပါမည်။

(က) အနောဝိသောဖရဏာ မေတ္တာဖြန့်ဟား:နည်:= (၁) သဗ္ဗေသတ္တာ အဝေရာ, အဗျာပဇ္ဇာ, အနီဃာ, သုခီ အတ္တာနံ ပရိ-ဟရန္တု။ (၂) သဗ္ဗေ ပါဏာ ... ပရိဟရန္တု။ (၃) သဗ္ဗေ ဘူတာ ... ပရိဟရန္တု။ (၄) သဗ္ဗေ ပုဂ္ဂလာ ... ပရိဟရန္တု။ (၅) သဗ္ဗေ အတ္တ-ဘावပရိယာပန္နာ ... ပရိဟရန္တု- ဟူ၍ အပိုင်:အခြား-အကြင်:အကျန်-မရှိသော အား:ဖြင့် မေတ္တာဖြန့်ဟား:ခြင်:ဟူသော "အနောဝိသောဖရဏာ မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ" (၅)ပါ:ရှိသည်။ သဗ္ဗေ ဇန္တု၊ သဗ္ဗေ ဇီဝါ-စသည်ဖြင့်လည်:ဟား:နိုင်သည်။ ယင်: (၅) ပါ:ကိုပင် "အဝေရာ ဟောန္တု" စသော လေ:ပုဒ်ဖြင့် အကျယ်မြှောက်ဟား:ယူ၍ **အနောဝိသောဖရဏာ**မေတ္တာ ဟား:ပုံ (၂၀)ပါ: ဟူ၍လည်: ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၄-စသည်တို့၌ ဆိုသည်။

(ခ) ဩဓိသောဖရဏာ မေတ္တာဖြန့်ဟား:နည်:= (၁) သဗ္ဗာ ဣတ္ထိယော ... ပရိဟ-ရန္တု။ (၂) သဗ္ဗေ ပုရိသာ ... ပရိဟရန္တု။ (၃) သဗ္ဗေ အရိယာ... ပရိဟရန္တု။ (၄) သဗ္ဗေ အနရိယာ ... ပရိဟရန္တု။ (၅) သဗ္ဗေ ဒေဝါ ... ပရိဟရန္တု။ (၆) သဗ္ဗေ မနုဿာ ... ပရိဟရန္တု။ (၇) သဗ္ဗေ ဝိနိပါတိကာ... ပရိဟရန္တု-ဟုအပိုင်:အခြား အကြင်:အကျန် ပြုသောအား:ဖြင့် မေတ္တာဖြန့်ဟား:ခြင်: ဟူသော ဩဓိသောဖရဏာမေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ (၇) ပါ:ရှိသည်။ ယင်: (၇) ပါ:ကိုပင် "အဝေရာ ဟောန္တု" စသောလေ:ပုဒ်ဖြင့် အကျယ်မြှောက်ဟား:ယူ၍ ဩဓိသောဖရဏ မေတ္တာ ဟား:ပုံ (၂၈)ပါ: ဟူ၍လည်: ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၄-စသည်တို့၌ဆိုသည်။

(ဂ) ဒိသာဖရဏာမေတ္တာဖြန့်ဟား:နည်:= ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ သဗ္ဗေ သတ္တာ အ-ဝေရာ ဟောန္တု၊ ... ပရိဟရန္တု- စသည်ဖြင့် အရပ် ဆယ်မျက်နှာ။ ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ

သဗ္ဗေ ပါဏာ ... ပရိဟရန္တု- စသည်ဖြင့် အရပ်ဆယ် မျက်နှာ။ ထို့အတူ-ဘူတာ ။ ပ။ ဝိနိပါတိကာ အဝေရာ ဟောန္တု၊ ... ပရိဟရန္တု-ဟု အရပ်ဆယ်မျက်နှာတို့၌ မေတ္တာဖြန့်ဟူးခြင်းဟူသော ဒိသာဖရဏာ မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိ (၁၀) ပါးရှိသည်။ ယင်း(၁၀)ပါးကိုပင် "သဗ္ဗေ သတ္တာ"စသော (၁၂)ပါး၊ "အဝေရာ ဟောန္တု" စသော လေးပါးတို့ဖြင့် အကျယ်မြှောက်ဟူး၍ ဒိသာဖရဏမေတ္တာဟူးပုံ (၄၈၀)ပါး ဟူ၍လည်း ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၄-စ သည်တို့၌ မိန့်ဆိုပြီးလျှင်၊ ယင်း(၄၈၀)တွင် အရပ်ဆယ်မျက်နှာမဖက်သက်သက်သော "သဗ္ဗေ သတ္တာ အဝေရာ ဟောန္တု" စ သော (၂၈) ပါးကို ပေါင်းထည့်၍ "ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၌ မေတ္တာအပွနာ (၅၂၈) ပါးကို ဟောတော်မူအပ်၏"ဟု မိန့်ဆိုတော်မူသည်။

ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီ၊၂။၃၆၀-၌ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၌လာသော (၅၂၈) မေတ္တာယူပုံ သံပေါက်ကို -

နောဓိ ပဗ္ဗ၊ သြ သတ္တာ၊ ဒွါဒ ပုဂ္ဂလာ။ အပွနာဟု၊ နှုလေးခု၊ မြှောက်မှု ဌစတ္တာ။ လေးရာရှစ်ဆယ်၊ ဂဏန်းချယ်၊ မြှောက်ဆယ်ရပ်မျက်နှာ။
ငါးရာနှစ်ဆယ်၊ ရှစ်ခုကယ်၊ မျှားကျယ် ပေါင်းမေတ္တာ- ဟုပြဆိုထားသည်။

အဝေရာ ဟောန္တု= မိမိသန္တာန်၌ သူတပါးကိုစွဲ၍, သူတပါးသန္တာန်၌ အခြားသူကိုစွဲ၍ ဘေးရန်မရှိ ဖြစ်ကြပါစေ။ အဗျာ-ပဇ္ဇာ ဟောန္တု= ဘေးရန်မရှိခြင်းကြောင့် ထိုရန်ကြောင့် ဖြစ်တတ်သော ဗျာပါဒ မရှိ ဖြစ်ကြပါစေ။ အနီဃာ ဟောန္တု= ဗျာပါဒ မရှိခြင်းကြောင့် ထိုဗျာပါဒကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သော ဆင်းရဲခြင်းမရှိ ဖြစ်ကြပါစေ။ သုခီ အတ္တာနံ ပရိဟရန္တု=ထိုဆင်းရဲမရှိခြင်းကြောင့် ချမ်းသာစွာ အတ္တဘောကို စောင့်ရှောက်နိုင်ကြပါစေ-ဟု ဆက်စပ် သိမှတ်၌ မေတ္တာပွားရပါမည်။ ထိုလေးပါးတို့တွင် ထင်ရှားရာ တစ်ပါးပါးဖြင့်လည်း မေတ္တာဖြန့်ဟူးနိုင်သည်။ ပဋိ၊သံ။၂၁၃-၅။ ပဋိ၊သံ၊ဌ၊၂။၂၀၈ -၂၁၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁ရ။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၄-၅။ မူလဋီ၊၂။၁၅၉။ ပဋိ၊သံ၊ဂ်။ ၃၃၁။ ဩဒိသက အနောဒိသက ဒိသာဖရဏ-လည်းကြည့်။

ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီ၊၂။၃၆၄-၌ ဩမိ-သအနောဓိသကရဏာဟူးပုံကို—

နောဓိ ပဗ္ဗ၊ သြ သတ္တာ၊ ဒွါဒ ပုဂ္ဂလာ။ ဒိသာ ဒသ၊ မြှောက်ဟူးက၊ တရာ့နှစ်ဆယ်သာ။
တရာ့သုံးဆယ်၊ နှစ်ခုကယ်၊ မျှားကျယ် ကရဏာ- ဟု ပြဆိုထားပါသည်။

ဩဒိသက (တိ) [(ဩဒိသ+ကျ=) ဩဒိသ+က] အပိုင်းအခြား ရှိသော၊ "တိသ, ဒတ္တ"စသည်ဖြင့် ပိုင်းခြား ဝေဘန်ခြင်း ရှိသော။ သဗ္ဗသတ္တေသု အနောဓိသက-ဝသေန ဖရဏသမတ္ထံ မေတ္တာစိတ္တံ သံဝိပိ-တာ ဩဒိသကဝသေန မေတ္တာစိတ္တေန ဖရိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၃၄၃။ ဩမိသက-လည်းကြည့်။

သြဝု(ဝူ)နန (နာ) [အဝ+ဝူ+နာ+ယု] (၁) (က) ခါ-ခါတွက်-ခြင်း၊ ဤမှာဘက်မှ လဲလှယ်ခြင်း၊ ထိုမှာဘက် ဤမှာဘက်-ဟိုဘက် ဒီဘက်-ပြောင်းလဲခြင်း။ (၁) အောက်ခ္ခ-လှုပ်-ခါ-ခြင်း။ (တိ)(၂) ခါ-ခါတွက်-ပယ်ရှား-တတ်သော။

(၁)(က) သြဝုနနံ နာမဿ သြရတော ပရိဝတ္တနမေဝ။ ဒီဃ၊၂။၃၅၄။ (၁) အဓေ ဝုနနံ သြဝုနနံ။ မူလဋီ၊၂။၆၂။ အာကမုန-ပရိကမုန သြဝူနန နိဒ္ဓ||နနာဒီနာ ဥပဂ္ဂ-မေန အဓိမတ္တံ ဒုက္ခံ အနုဘဝတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၃၁။ ဟေဋ္ဌာ ဝူနနံ သြဝူနနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၉၈။ (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ထောင့် ကွင်းကြည့်။

သြဝုနနဝတ္ထု (ထီ၊ပု) [သြဝုနန+ဝတ္ထု] (ကိလေသာကို) ခါ-ခါတွက်-ပယ်ရှား-သည်၏အစွမ်းဖြင့် ပြောဆိုဆုံးမတတ်သော၊သူ။ ဝတ္ထာတိ သြဝုနနဝတ္ထာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ သြဝုနနဝတ္ထာတိ ကိလေသာနံ ယဿ ကဿစိ သာဝဇ္ဇဿ သြဝုနနဝသေန ဝတ္ထာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၅။

သြဝုနန္ဆ (တိ) [အဝ+ဝူ+နာ+အန္ဆ] ခါသော၊ လှုပ်ခါသော၊သူ။ ဝုနန္ဆောတိ သြဝုနန္ဆော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၀၉။

သြဝုနာတိ (ကြို) [အဝ+ဝူ+နာ+တိ။ အဝဝူ-နောတိ(သံ)] (၁)(က) အောက်ခ္ခခါ၏။ (၁) အတွင်းဘက်ခ္ခလှုပ်ခါ၏၊ အတွင်းဘက်ခ္ခ ပြန်လှန်၏။ (ဘာသာ၊ဋီ။) (၂) အောက်ခ္ခ မျက်နှာပြု၍-ခါ-လှုပ်ခါ-ငင်-၏။

(၁)(က) ပဗ္ဗဇ်လာယိတ္ထာ အဂ္ဂေ ဂဟေတ္ထာ သြဝုနာတိ။ သံ၊၂။၁၂၆။ သြဝု-နာတိတိ ဟေဋ္ဌာ ဝုနာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ (၁) **သြဝုနန္ဆိ**—ဒီ၊၂။၂၆၈။ **သြဝုနာထ** — ဣမံ ပုရိသံ အဝကုဇ္ဇံ နိပါတေထ၊ ... သြဝုနာထ၊ သန္ဓုနာထ။ ဒီ၊၂။၂၆ရ-၈။ သြဝုနာထာတိ သြရတော ကရောထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။

(၂) **သြဝုနေယျ**—ဗလဝါ သောဏ္ဍိ-ကာဝုတ္ထော ဝါလံ ကဏ္ဏေ ဂဟေတ္ထာ သြ-ဝုနေယျ။ မဟာ။၂၉၁။ မ၊၂။၃၈။ သြဝု-နေယျာတိ အဓေမုခံ ကတ္ထာ ဝုနေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၃။ **သြဝုနိဿာမိ**—မဟာ။၂၉၁။ မ၊၂။၃၈။

သြဝုနန္ဆိ (ကြို) [အဝ+ဝူ+နာ+အန္ဆိ] အတွင်းဘက်ခ္ခ လှုပ်ခါကုန်၏၊ အတွင်းဘက်ခ္ခ ပြန်လှန်ကုန်၏။ သြဝုနာတိ (၁) ကြည့်။

သြဝုနာထ (ကြို) [အဝ+ဝူ+နာ+ထ] အတွင်းဘက်ခ္ခ လှုပ်ခါလော့၊ အတွင်းဘက်ခ္ခ ပြန်လှန်လော့။ သြဝုနာတိ (၁) ကြည့်။

သြဝုနိတမ္ဗ (တိ) [အဝ+ဝူ+နာ+တမ္ဗ] ခါတွက်အပ်သော။ မဟာသတိပဋ္ဌာနပေါက္ခရကိ သြဂါဟေတ္ထာ ဥဏေန သခ်ါရာ သြဝုနိ-တမ္ဗာ။ မိလိန္ဒ။၃ရ၃။

သြဝုနိတ္ထာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ဝူ+နာ+တ္ထာ] ခါ၍၊ ချေဖျက်၍၊ ပယ်၍။ သြဝုနိတ္ထာ မလံ သဗ္ဗံ။ အံ၊၃။ရ၀။ ပရိဝုတ္ထဒိဝသေ သြဝုနိတ္ထာ မကေ့တ္ထာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆။ ကခ်ါ။၁၄ရ။ သဗ္ဗေ

ခြုဝုနိုတ္ဘာ အဒိဝသေ ကတ္ဘာ။ ဝိ၊ဌ၊၄။ ၂၇၊ (-၃၂၂၊၅၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၈၅။ ကခ်ီ၊ဌီ၊သစ်။ ၂၆၅။ မ၊ဌီ၊၃။၁၁၄။) ခြုဝုနိုတ္ဘာ အဝဝုယ ပဟာယ သမောဓာနော ခြုဓာနသမော-ဓာနော။ ကခ်ီ၊ဌီ၊သစ်။ ၂၆၄။

ခြုဝုနိုဿာမိ (ကြို) [အဝ+ဝူ+နာ+ဿာမိ] အောက်ခ်ိုမျက်နှာပြု၍-ခါအံ့-ငင်အံ့။ ခြုဝု-နာတိ (၂)ကြည့်။

ခြုဝုနေယျ (ကြို) [အဝ+ဝူ+နာ+ဃေျ] အောက်ခ်ိုမျက်နှာပြု၍-ခါ-လှုပ်ခါ-ငင်-ရာ ၏။ ခြုဝုနာတိ (၂)ကြည့်။

ခြုဝူနန (နဲ) [အဝ+ဝူ+နာ+ယု] အောက်ခ်ို-လှုပ်-ခါ-ခြင်း။ ခြုဝု(ဝူ)နန(ခ) ကြည့်။

ခြုဝေတိ (ကြို) [အဝ+ဓာ+အ+တိ] ထား၏။ ချထား၏။ သောတ် **ခြုဝေန္ဒီ** ဘိက္ခဝေါ။ သံ၊၁။၁၉၂။ ထေရ။၃၇၀။ ခြုဝေန္ဒီတိ ခြုဒဟန္ဒီ။ သံ၊ဌ၊၁။ ၂၅၂။ ခြုဒဟန္ဒီတိ အဝဇာနနဝသေန ဂမေန္ဒီ။ သံ၊ဌီ၊၁။ ၂၈၉။ ခြုဝေန္ဒီတိ အဝဒဟန္ဒီ အညာယ စိတ္တံ ဥပဌပေန္တာ သောတ် ဥပနေန္ဒီ။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။ ၅၂၈၊ (-၅၁ဖ။)

ခြုန — ဦန-ကြည့်။

ခြုနတ (တိ) [အဝ+နမု+တ] အောက်သို့ညွတ်သော။ (က) ညွတ်သော၊ အောက်သို့ညွတ်ကျသော၊ ကွေးသော၊ ကိုင်းညွတ်သော၊ သူ။ (ခ) အောက်ကြို့သော၊ အားငယ်ငုံ့လျှိုးသော၊ နိမ့်ကျသော၊ မာန်ကျသော၊သူ။ (ဂ) နိမ့်သော၊ ချိုင့်ဝှမ်း ဖြစ်သော။ (ဃ) ညွတ်ရှိုင်း-ခွက်ဝင်-သော။

(က) ညွတ်သော၊ အောက်သို့ညွတ်ကျသော၊ ကွေးသော၊ ကိုင်းညွတ်သော၊သူ။ နယိမဿ ကကုဓဿ ပုဗ္ဗေ သာခါ ခြု-နတာ။ ဝိ၊၃။၃၈။ ဗောဓိသတ္တံ ပန ဥပဂန္တွာ ခြုနတော ဥက္ခိပိတ္တာ ခန္ဓေ နိသီဒါပေတိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၅၁၈။ စိတ္တေန ဧစဝ ကာယေန စ ကလျာဏမိတ္တေသု ဧဝ သမ္ဘဝကော်ာ ခြုနတောတိ ကလျာဏသမ္ဘဝကော်။ ဒီ၊ ဌ၊၃။ ၂၂၉။ မ၊ဌ၊ ၂။ ၁၀၃။ တုလ် ပဂ္ဂဟေတ္တာ ဇာနာတိ "တ္တေကေန ဝါ ခြုနတံ၊ ဧတ္တ-ကေန ဥန္နတံ။ အံ၊ဌ၊၃။ ၁၀၈။ မာတာ "စုမ္မိ-ဿာမိ"တိ ခြုနတာ တဿာ မောဠိ မုစ္စိတ္ထ။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။ ၁ ၂၀။ (-ဒီ၊ဌ၊၃။ ၁၀၈။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၂။ ၅၅။ သံ၊ဌီ၊ ၁။ ၁၈ဖ။) ဥသုကာရော ကဏ္ဍံ ဤသကမ္မိ ခြုနတံ အပနတံ စ ဝိဇ္ဈန္တော။ ထေရ၊ဌ၊ ၁။ ၁ဝ၉။ ဤသက် ပဝေလ္လိတာတိ ဤသက် အဂ္ဂေသု ခြုန-တာ။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။ ၃ဝ၈။ တိသု ဌာနေသု ခြု-နတံ သုဝဏ္ဏကာစံ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။ ၁၃၄။ ဧက-တောဘာရိယန္တိ ပိဋ္ဌိပဿတော ခြုနတံ။ သံ၊ဌီ၊ ၂။ ၁၅၈။ မာလုဝါ သာလံ ရုက္ခံ ခြုနတံ ဘူမိယံ ပတနံ ကရောတိ ဣဝ။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၃၃၉။ (နေတ္တိ။ ၁၅၈-၌ မာလုဝါ သာလမိဝေါတ္ထတံ- ဟု "ခြုတ္ထတ"ရှိသည်။)

(ခ) အောက်ကြို့သော၊ အားငယ်ငုံ့လျှိုးသော၊ စိတ်ဓာတ်ကျသော၊ မာန်ကျသော၊သူ။ လာဘေန ဥန္နတော လောကော၊ အလာဘေန စ ခြုနတော။ မိလိန္ဒ။ ၃ရ၀။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။ ၂၉၂။ မနုဿာ ဥန္နတောနတာတိ

မနုဿကာလေ သာမိနော ဟုတ္တာ ကာလ-
ကတာ ကမ္မ၀သေန သြနတာ ဘမန္ဓိ
ခုပ္ပိပါသာယ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၄၅။

(ဂ) နိမ့်သော၊ ချိုင့်ဝှမ်းဖြစ်သော။
ဥန္နတာ ဘူမိပ္ပဒေသာ သြနမန္ဓိ၊ သြနတာ
ဥန္နမန္ဓိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ
၁။၄၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ နိန္နန္ဓိ သြနတံ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၊၂၄၅။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ (ဃ) ညွတ်-ခွက်ဝင်-သော။
ဧကတော သြနတသ ပဗ္ဗတပါဒသ
ဟေဋ္ဌာဘာဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၉။

သြနတဂိ၀ (တိ) [သြနတာ+ဂိ၀ါ] အောက်သို့
ညွတ်သော လည်ပင်းရှိသော၊သူ။ ပတ္တ-
ကွန္ဓောတိ သြနတဂိ၀ေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၉။

သြနတဂ္ဂ (တိ) [သြနတ+အဂ္ဂ] အောက်သို့
ညွတ်သော အဖျားရှိသော။ သဏ္ဌာနတော
သြနတဂ္ဂါ တာလမူလသဏ္ဌာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၁။၂၄၂။

သြနတဂ္ဂတာလမူလသဏ္ဌာန (တိ) [သြနတဂ္ဂ
တာလမူလ+သဏ္ဌာန] အောက်သို့ ညွတ်
သောအဖျားရှိသော ထန်းမြစ်သဏ္ဌာန် ရှိ
သော။ သဏ္ဌာနတော သြနတဂ္ဂတာလ-
မူလသဏ္ဌာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ (ခုဒ္ဒက၊
ဋ္ဌ။၃၂-အလားတူပါဠိ၌ " သဏ္ဌာနတော
သြကတစာပသဏ္ဌာနာ"ဟု ရှိသည်။)

သြနတပဿ (တိ) [သြနတ+ပဿ] ညွတ်
သောနံပါးရှိသော၊ နံပါးသွယ်လျသော၊
(ခါးသေးသော၊)သူ။ ဝိသာလကဋ္ဌိယော
သြနတပဿာ စ ဣတ္ထိယော သာမိကံ
လဘန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၈။

သြနတ၀ိနတ (တိ) [သြနတ+၀ိနတ] (က)
အောက်သို့လည်းညွတ်, အထူးထူးလည်း
ညွတ်သော။ (ခ) အောက်သို့လည်းညွတ်,
အထက်သို့လည်း-ညွတ်-မတ်မတ်ထောင်-
သော။ **(က)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(ခ)** သဗ္ဗ-
ရုက္ခာ ပုပ္ပေဟိ စ ဖလေဟိ စ သြနတ-
၀ိနတာ အဟေသုံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ သြန-
တ၀ိနတာတိ ဟေဋ္ဌာ ဥပရိ စ သြနတာ
၀ိနတာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၄။

သြနတ၀ိနတဖလဘာရဘရိတ (တိ) [သြနတ
၀ိနတဖလဘာရ + ဘရိတ] အောက်သို့
လည်းညွတ်, အထူးထူးလည်းညွတ်သော
အသီးဟူသောဝန်ကို ဆောင်သော။ ဣတိ
ဘဂ၀တာ အတ္တနော သာသနံ သြနတ-
၀ိနတဖလဘာရဘရိတရုက္ခူပမာယ ဥပ-
မိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။

သြနတသရီရ (တိ) [သြနတ+သရီရ] ညွတ်
ကိုင်းသော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ အဠုလီ ပဂ္ဂယ
သြနတသရီရာ ဟုတ္တာ အနုဝတ္တမာနာ
စက်မီသူ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၅။)

သြနတသဟာယ (ပု) [သြနတ+သဟာယ] ညွတ်
ကိုင်းသော-အောက်သို့ညွတ်ပေးသော-ခါး
ညွတ်ပေးသော-မိတ်ဆွေ။ ပိဋ္ဌီ ဒတ္တာ
သြနတသဟာယော ဝိယ ၀ါယာမော။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၆။ (-မူလဋီ၊
၂။၅၈။)

သြနတသာခ (တိ) [သြနတာ+သာခါ] ညွတ်ကျသောသစ်ခက်ရှိသော။ အန္တောသာခေါ်-တိ ဂဂ်ါယ တီရသ အန္တော သြနတ-သာခေါ်။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၂။

သြနတသိရ (တိ) [သြနတ+သိရ] ညွတ်သော ဦးခေါင်းရှိသော၊သူ။ တံ ရာဇာနံ ဥပဂမ္မ သြနတသိရာ ... ကိကာရပဋိသာဝိတံ အာပဇ္ဇန္တိ။ ဒီ၊ဋ၊၂။၂၁၄။ မ၊ဋ၊၄။၁၅ရ။

သြနတသီသ (တိ) [သြနတ+သီသ] ညွတ်သော ဦးခေါင်းရှိသော၊ ဦးခေါင်းငိုက်စိုက်ကျသော၊သူ။ တံ သုတ္တာ ကုလပုတ္တော ဒုက္ခီ ဒုမ္မနော သြနတသီသော ပဇ္ဈာယန္တော နိသီဒိ။ ဇာ၊ဋ၊၆။၈၅။

သြနတိ (ထိ) [အဝ+နမု+တိ] (က) အောက်သို့ ညွတ်ခြင်း၊ နိမ့်-ကျ-ဆင်း-ခြင်း၊ ယိုင်ခြင်း။ (ခ) အောက်ကြို့ခြင်း၊ (ဘာသာဋီကာ။) အားငယ်ငုံ့လျှိုးခြင်း၊ စိတ်ဓာတ်ကျခြင်း၊ မာန်ကျခြင်း။

(က) နှ တေန ထမ္ဘသ ဥန္နတိ ဝါ သြနတိ ဝါ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ၊၁။၂၅၂။ သမက် ဂဟိတတုလာ ဝိယ သြနတိဥန္နတိ-အပနတိ ဝဇ္ဇေတ္တာ။ စရိယာ၊ဋ။၂၆၁။ **(ခ)** ဟိနမာနော ပန သြနတိဝသေန ပဝတ္တိ-တော။ မူလဋီ၊၂။၂၂၀။ (-ထေရ၊ဋ၊၂။၂၄ရ။)

သြနတိဥန္နတိဝိရဟ (ပု) [သြနတိဥန္နတိ + ဝိရဟ] အောက်ကြို့-အားငယ်ငုံ့လျှိုး-စိတ်ဓာတ်ကျ-ခြင်း, ထောင်လွှား တက်ကြွခြင်း ကင်းသော။ ရာဂါဒိပရိယုဋ္ဌာနာဘာ-ဝေန ဝါ သြနတိဥန္နတိဝိရဟတော ဥဇု-ဘာဝမေဝ ကတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၆၅။

သြနတုန္နတ (တိ) [သြနတ+ဥန္နတ] (၁) ညွတ်-နိမ့်-ချိုင့်ဝှမ်းဖြစ်-သော, မြင့်မောက်သော၊ နိမ့်သောနေရာ၌ နိမ့်, မြင့်သောနေရာ၌ မြင့်သော။ (၂) နိမ့်သောနေရာ, မြင့်သောနေရာ။ **(၁)** မဟာပထဝီ သြနတုန္နတာ အဟောသိ။ အပ၊ဋ၊၁။၈၅။ ဇာ၊ဋ၊၁။၈၃။ **(၂)** နှ ကစ္ဆ နော ပဋိဝါတေ၊ နှ စာပိ သြနတုန္နတေ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆။

သြနတောနတ (တိ) [သြနတ+သြနတ] အလွန်ညွတ်ကိုင်းရိုက်ချိုးသော၊သူ။ သာ ... သြနတောနတာ ဂန္တာ ... အဋ္ဌာသိ။ အပ၊ဋ၊၁။၈၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ။၉။ ဇာ၊ဋ၊၁။၈၁။

သြနတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+နမု+တ္တာ] ညွတ်၍။ ဤသက် ပန သြနတ္တာ၊ "ဂဏ္ဍာ"တိ ယဒိ ဘာသတိ။ ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ဂါထာ။၁၄၁၅။ ဤ-သက် သြနတ္တာ ထောက် နာမေတ္တာ။ ဝိ၊ ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ဋီ၊၁။၄၉၂။

သြနဒ္ဓ (နာ) [အဝ+နဟ+တ] (၁) မြှားယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-ခြင်း။ (တိ)(၂) မြှားယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-အပ်သော။ **(၁)** သြနဒ္ဓံ ဟောဋ္ဌာ ပတတိ။ ဝိ၊၄။၃၃၃။ (တ-သုဒ္ဒါနဂါထာဖြစ်သည်။) **(တိ)(၂)** အန္ဓ-ကာရေန သြနဒ္ဓါ။ ဝိ၊၄။၄၉၃။ အဋ္ဌိတစေန သြနဒ္ဓံ။ မ၊၂။၂၅၃။ တေန အဝိဇ္ဇကောသေန သမန္တတော သြနဒ္ဓါယ ဗဒ္ဓါယ ဝေ-ဋ္ဌိတာယ။ ဝိ၊ဋ၊၁။၁၀၉။ အံ၊ဋ၊၃။၂၀၄။ (-

ကခ်ီ။၂ရ၀။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၄။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၉၂။) ပရိယောနဒ္ဓါတိ သမ-န္တတော သြနဒ္ဓါ ဆာဒိတော။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၀၆။ အ၀နဟိတဗဇ္ဇန္တိ သြနဒ္ဓံ။ ကခ်ီ၊မဟာ ဋီ၊၄။၂၈၈။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

သြနဒ္ဓက (တိ) [သြနဒ္ဓ+က] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-အပ်သော။ တသ္မိ အသတိ နဝ၀ါယိမော သြနဒ္ဓကော ၀ါ ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၈။ သြနဒ္ဓကောတိ စမ္မေန သြနဒ္ဓါ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆။ စမ္မာဒိနာ သြနဒ္ဓကော ၀ါ နဝ၀ါယိမော ၀ါ နု သီယံ ဝိနသ္သတိ။ ၀ဇိရ။၃၀၀။ စမ္မေန အ၀နဟိ-တဗ္ဗောတိ သြနဒ္ဓါ၊ သောဝေ သြနဒ္ဓ-ကော။ ပါစိတ်၊ယော။၂ရ။ (-ဝိနယာလင်္ကာရ ဋီ၊၁။၁၈၁။)

သြနဒ္ဓပရိယောနဒ္ဓ (တိ) [သြနဒ္ဓ+ပရိယော နဒ္ဓ] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-အပ်, ထက်ဝန်းကျင်မှ အဖန်ဖန်-မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-အပ်သော။ အ၀ိဇ္ဇနကာရေန သြနဒ္ဓပရိယောနဒ္ဓါ ယောဂါ၀စရော။ ဝိသု ဒ္ဓိ၊၂။၃၀၄။

သြနဒ္ဓပိဋ (နာ) [သြနဒ္ဓ+ပိဋ] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-အပ်သော အင်းပျဉ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြနဒ္ဓမဠ (ပု) [သြနဒ္ဓ+မဠ] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-အပ်သော ညောင်စောင်း။ ဥတုနိယော ဘိက္ခုနိယော သြနဒ္ဓ-မဠံ သြနဒ္ဓပိဋံ အဘိနိသီဒန္တိပိ အဘိနိပ-ဇ္ဇန္တိပိ။ ဝိ၊၄။၄၆၂။ သြနန္ဓမဠ-လည်းကြည့်။

သြနဒ္ဓိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အ၀+နဟ+တ္တာ] မြေး-ယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-၍။ စတုရဿ-အမ္မဏ် ကတ္တာ စတူသု ပဿေသု စမ္မေန သြနဒ္ဓိတ္တာ ဝါဒိတဘဏ္ဍဿ တာဠနံ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၉။

သြနန္ဒ (တိ) [အ၀+နန္ဒ+အ။ ဓာတ္တတ္ထ။၂၀၉။] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြနန္ဒပိဋ (နာ) [သြနန္ဒ+ပိဋ] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-အပ်သော အင်းပျဉ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြနန္ဒမဠ (ပု) [သြနန္ဒ+မဠ] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-အပ်သော ညောင်စောင်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သြနန္ဒမဠံ သြနန္ဒပိဋံ။ ဝိ၊၄။၂၉၆။ သြနဒ္ဓမဠန္တိ ဘိသီ ကောဗဒ္ဓံ ကတ္တာ ဗဒ္ဓမဠံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၈။ (ဤဝိမတိ၌ "သြနဒ္ဓမဠ" ဟုရှိသည်။)

သြနန္ဒတိ (ကြိ) [အ၀+နန္ဒ+အ+တိ။ ဓာတ္တတ္ထ။ ၂၀၉။အ၀နဟျယတေ(သံ)] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-ကုန်၏။ ဘေရိပေါက္ခရံ သုက္ခံ သုက္ခေန ဂေါစမ္မေန သြနန္ဒန္တိ။ မိ လိန္ဒ။၂၅၃။ သြနန္ဒန္တိတိ သြနာဟနာ။ ဒီ၊ ဋ၊၁။၃၃၅။ သြနန္ဒန္တိတိ သြဂါဟန္တာ ဝိယ ဆာဒေန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၁။

သြနန္ဒန (တိ) [အ၀+နန္ဒ+ယု] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-တတ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြနန္ဒနပရိယောနန္ဒန (ပု) [သြနန္ဒနပရိယော

နန္ဒန+အတ္ထ] မြေးယှက်-ရစ်ပတ် -ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့တတ်, ထက်ဝန်းကျင်မှ-မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-တတ်သည်၏အဖြစ် ဟူသော အနက်သဘော။ သြနန္ဒနပရိယော-နန္ဒနဌေန ပန မောဟသမ် ဇာလံ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၃၁။

သြနန္ဒိတုံ (ဗျ) [အဝ+နန္ဒ+တုံ] မြေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-ခြင်းငှါ။ ဘိသီ သြ-နန္ဒိတုဝိ(ဝိ၊၄။၂၉၆)နှင့် ဘိသိတ္ထဝိကာယ ပက္ခိ-ပိတ္တာ ဗန္ဓိတုံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၈။

သြနန္ဒိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+နန္ဒ+တ္တာ] မြေး-ယှက်-ရစ်ပတ်-ဖုံးလွှမ်း-ဖွဲ့-၍။ စတူသု ပသေသု စမေ့မန သြနန္ဒိတ္တာ ကတဝါဒိ-တဘဏ္ဍံ။ သာရတ္ထ၊ဋီ၊၁။၁၂၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၇။

သြနမတိ (ကြိ) [အဝ+နမု+အ+တိ] ညွတ်၏။ (က) အောက်သို့ညွတ်၏၊ နစ်ဝင်-နိမ့်ဆင်း-နိမ့်ကျ-၏။ (ခ) ညွတ်ကိုင်း၏၊ ကိုင်းညွတ်ရိုသေ၏။ (ဂ) ယိုင်၏၊ ကုန်း၏။ သြဏ(နဿ)-မတိ- (က)(ခ)(ဂ) ကြည့်။

သြနမန (ထီ၊နဿ) [အဝ+နမု+ယု] ညွတ်ခြင်း။ (က) အောက်သို့ညွတ်ခြင်း၊ နစ်-နိမ့်ဆင်း-နိမ့်ကျ-ခြင်း။ (ခ) ညွတ်ကိုင်းခြင်း။ **(ဂ)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(ခ)** ဗလဝတရဿ တဿ သြနမနေန အဝသေသာ ဇနတာ သြနမတိ အပစိတိ ကရောတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၈။ ပေါဏတာ သြနမနံ။ မဇ္ဈိ၊၂။၂၈၅။ (-မဇ္ဈိ၊၃။၁ရ၈။)

သြနမနုန္နမနပကတိက (တိ) [သြနမနဥန္နမန+ပကတိ+က] အောက်သို့ညွတ်-နိမ့်-ခြင်း, မြင့်-မြင့်မောက်လာ-ခြင်း သဘောရှိသော။ နိသီဒနုဋ္ဌဟနကာလေသု သြနမနုန္နမ-နပကတိကံ သက္ကဿ ဒေဝရညော ပဏ္ဍု-ကမ္မလသိလာသနံ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၁။

သြနမန္ဆ (တိ) [အဝ+နမု+အ+အန္ဆ] ညွတ်-အောက်သို့ညွတ်-သော။ နဒီယာ ဥဘော တီရေ ဟေဋ္ဌာ သြနမန္ဆာ မမ အဿမံ သောဘယန္တိ။ အပ၊ဌ၊၁။၂၃၆။ (-ဝိမတိ၊၂။၃၀၈။)

သြနမန္ဆိ (ကြိ) [အဝ+နမု+အ+အန္ဆိ] ညွတ်ကုန်၏။ (က) အောက်သို့ညွတ်ကုန်၏၊ နစ်ဝင်-နိမ့်ဆင်း-နိမ့်ကျ-ကုန်၏။ (ခ) ညွတ်ကိုင်းကုန်၏၊ ကိုင်းညွတ် ရိုသေကုန်၏။ (ဂ) ယိုင်ကုန်၏၊ ကုန်းကုန်၏။ သြဏ(နဿ)-မတိ- (က)(ခ)(ဂ) ကြည့်။

သြနမာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+နမု+ဏာပေ+ဏျ] ညွတ်-အောက်သို့ညွတ်-စေပြီ။ အထ နံ ရာဇာ ... နာရဒဿ ပါဒမူလေ သြနမာပေသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၈။

သြနမိ (ကြိ) [အဝ+နမု+ဏျ] ညွတ်ပြီ။ (က) အောက်သို့ညွတ်ပြီ၊ နစ်ဝင်-နိမ့်ဆင်း-နိမ့်ကျ-ပြီ။ (ခ) ညွတ်ကိုင်းပြီ၊ ကိုင်းညွတ်ရိုသေပြီ။ (ဂ) ယိုင်ပြီ၊ ကုန်းပြီ။ သြဏ(နဿ)-မတိ (က)(ခ)(ဂ) ကြည့်။

သြနမိတ (တိ) [အဝ+နမု+တ] (က) ညွတ်-အောက်သို့ညွတ်-သော။ (ခ) ညွတ်ကိုင်း-သော၊သူ။ **(ဂ)** ပုရတော ဘာရံ နမိတံ

သြနမိတန္ဆီ ပဗ္ဗာရံ။ အပ၊၁၊၂။၁၈။ **(ခ)** ဗြဟွေ သြနမိတေ တထာဂတာနံ သဒေ-ဝကော လောကော သြနမိသတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၈။

သြနမိတဗွ (နာ) [အဝ+နမု+တဗွ] ညွတ်ကိုင်း-ခြင်း-ရာ၏။ ယောဂိနာ ယောဂါဝစရေန နကသစိ သြနမိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၈၅။

သြနမိတသာခဂ္ဂ (တိ) [သြနမိတ+သာခဂ္ဂ] ညွတ်-အောက်သို့ညွတ်-သော သစ်ခက်ဖျား ရှိသော။ ဝိပ္ပသာခဂ္ဂါတိ ဖလဘာရေန သြနမိတသာခဂ္ဂါ။ ဇာ၊၁၊၅။၁၀။

သြနမိတုံ (ဗျ) [အဝ+နမု+တုံ] ညွတ်-အောက်သို့ညွတ်-ခြင်းငှါ။ တသာ ကိရ ပိဋ္ဌိ သြနမိတုံ သဟတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၇။ (-အံ၊ ဋီ၊၁။ ၂၁၈။)

သြနမိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+နမု+တ္တာ] ညွတ်ကိုင်း၍၊ ငုံ၍။ အဟံ ဥစ္စောသ္မိတိ သတ္ထာရံ သြနမိတ္တာ သြလောကေတုံ နာ သက္နိ-သာမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ ၂၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၆၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။ ၂၄၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၈၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄ ၂၁။)

သြနမိသတိ (ကြိ) [အဝ+နမု+သတိ] ညွတ်လတ္တံ့။ (က) အောက်သို့ညွတ်လတ္တံ့၊ နစ်ဝင်-နိမ့်ဆင်း-နိမ့်ကျ-လတ္တံ့။ (ခ) ညွတ်ကိုင်းလတ္တံ့၊ ကိုင်းညွတ်ရိုသေလတ္တံ့။ (ဂ) ယိုင်လတ္တံ့၊ ကုန်းလတ္တံ့။ သြဏ(နာ)မတိ (က)(ခ)(ဂ) ကြည့်။

သြနမေယျ (ကြိ) [အဝ+နမု+ဏေ+ယျ] ညွတ်စေရာ၏။ အကနိုတ္တာ (အာကနိုတ္တာ ?) ဝါ နံ သြနမေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။

သြနဟိယာန (ဗျ) [အဝ+နဟ+တ္တာန] ထက်ဝန်းကျင်မှ-နှောင်ဖွဲ့-ရစ်ပတ်-၍။ ဇာလေနစ သြနဟိယာနာ(သုတ္တနိ။၃၈၃)တိ အ-ယောဇာလေန ပလိဝေဋ္ဌေတ္တာ မိဂလုဒ္ဒကာ မိဂံ ဝိယ ဟနန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။

သြနယ္ဟတိ (ကြိ) [အဝ+နဟ+ယ+တိ။ အဝန ဟျတေ(သံ)] (၁) ဖုံးလွှမ်း၏။ (၂) လွှမ်းမိုး၏။ **(၁)(၂)** မေဃော ဝိယ အာကာသံ ကာယံ သြနယ္ဟတိတိ သြနာဟော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀၉။ သြနယ္ဟတိတိ ဆာဒေတိ, အဝတ္ထရတိ ဝါ။ မူလဋီ၊၁။၁ရ၃။ (-အံ၊ဋီ၊၁။ရ၆။)

သြနဟန (နာ) [အဝ+နဟ+ယု] (၁) (ဝိညာဏ်ဒွါရ တို့ကို) ပိတ်ဖုံး-ပိတ်ဆို့-ခြင်း။ (၂) (သမ္မယုတ်တရား တို့ကို) ဖွဲ့ခြင်း။ **(၁)(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြနဟနရသ (တိ) [သြနဟန+ရသ] (၁) (ဝိညာဏ်ဒွါရတို့ကို) ပိတ်ဖုံး-ပိတ်ဆို့-ခြင်း ကိစ္စရှိသော။ (၂) (သမ္မယုတ်တရား တို့ကို)

ဖွဲ့ခြင်းကိစ္စရှိသော။ **(၁)(၂)** မိဒ္ဓ အကမ္မ-ညတာလက္ခဏ် သြနဟနရသ်။ အဘိ၊ဌ၊ ၁။၂၉ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၉။ မဟာနိ၊ဌ။၅၂။ ဝတာရ၊ဌ။၃၀။ သြနဟနံ ဝိညာဏဒ္ဓါရာနံ ပိဒဟနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅၀။ သြဏဟနံ ဝိ-ညာဏဒ္ဓါရာနံ ပိဒဟနံ၊ သမ္မယုတ္တာနံ ဗန္ဓနံ ဝါ။ ဝတာရ၊ဋီ၊၁။၃၂၁။ (ဤဋီကာ၌ "သြဏ-ဟန"ဟုရှိသည်။) သြနာဟနန္တိ ဝိညာဏ-ဒ္ဓါရာနံ ပိဒဟနံ, သမ္မယုတ္တာနံ ဗန္ဓနံ ဝါ။ အဋ္ဌသာ၊ယော။၁၅၀။ (ဤယောဇနာ၌ "သြနာဟန"ဟု ရှိသည်။)

သြနဟာပေတုံ (ဗျ) [အဝ+နဟ+ဏာပေ+တုံ] မြှေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖွဲ့-ကြက်-စေခြင်းငှါ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြနဟိတုံ (ဗျ) [အဝ+နဟ+တုံ] မြှေးယှက်-ရစ်ပတ်-ဖွဲ့-ကြက်-ခြင်းငှါ။ သြနဟိတုံ ဝါ သြနဟာပေတုံ ဝါ ဝါဒေတုံ ဝါ ဝါဒါပေတုံ ဝါ နိ လဗ္ဘတိယေဝ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၃၁။ သြနဟိတုံ ဝါတိ ဘေရိပေါက္ခရာဒီနိ စမ္မံ အာရောပေတ္တာ ဝိနန္ဓိတုံ။ သြနဟာပေတုံ ဝါတိ တဏ္ဍဝ အညေဟိ ဝိနန္ဓာပေတုံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၁။ (-ဝိမတိ၊၁။၂၆၃။ ဝိနယာ လင်္ကာရ၊ဋီ၊၁။၈ရ။) သြနဟိတု(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဂါထာ။ ၃၄၈)နှင့် စမ္မဝရတ္တာတန္တိဟိ ဗန္ဓိတုံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၁ရရ။

သြနာမန (နာ) [အဝ+နမု+ဏော+ယု] အောက်သို့-ညွတ်စေ-ချ-ခြင်း။ ဝေါသဇ္ဇနဿေတ္ထ ပါဒဿ သြနာမနဝသေန ဝေါသဂ္ဂေါ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၉၁။

သြနာမိတ (တိ) [အဝ+နမု+တ] အောက်သို့ ညွတ်စေအပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြနာမိတဘာဇန (နာ) [သြနာမိတ+ဘာဇန] အောက်သို့ ညွတ်စေအပ်သော ခွက်။ ကပ္ပိ-ယံ ကရောန္တေန စ ... ပုရတော ဌပေတ္တာ သြနာမိတဘာဇနေ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၉၆။ (-ကင်္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၈ရ။)

သြနာမေတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+နမု+ဏော+တဗ္ဗ] အောက်သို့ ညွတ်စေအပ်သော။ ဥဒုက္ခလေ ဟိ ဓညံ ပက္ခိပန္တိယာ ... ပိဋ္ဌိ သြနာမေတဗ္ဗာ ဟောတိ။ ထေရီ၊ဌ။၁၆။

သြနာမေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+နမု+ဏော+တိ] (က) နောက်သို့ ညွတ်စေ၏။ နောက်ပိုင်း ကောက်ကွေး၏။ (ခ) အောက်သို့ ညွတ်စေ၏။ **(ဂ)** သော ဂစ္ဆန္တော ... နိ သတ္ထိ သြနာမေတိ။ မ၊၂။၃၃၈။ နိ သြနာမေတိတိ ရုက္ခသာခါဆေဒနဒဏ္ဍကုံသပါဒေါ ဝိယ နိ ပစ္ဆတော သြသဏ္ဌာပေတိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၆၆။ **(ခ)** အထ ခေါ ကကုဓေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ ... သာခံ သြနာမေသိ။ ဝိ၊၃။၃၈။

သြနာမေတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+နမု+ဏော+တ္တာ] အောက်သို့ ညွတ်စေ၍။ ဂဟဏ် ဝါ အမု-ဆွန္တော ဥဇုကမေဝ ဟတ္ထံ သြနာမေတ္တာ ဘူမိဂတံ ကတ္တာ တေနေဝ ဟတ္ထေန နဉ္ဇိပတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၈၂။ သာခံ သြနာမေ-တ္တာ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၁။ (-မ၊ဌ၊၄။ ၁ရ၆။ စရိယာ၊ဌ။၁၁၂။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၈၆။ ဇာ၊ ဌ၊ရ။၂ရ၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၈။)

သြနာမေန္ဆ (တိ) [အဝ+နမု+ဏော+အန္ဆ] ညွတ်စေသောသူ။ ဌာနေပိ ဌိတကောဝ ကာယံ ပုရတော သြနာမေန္ဆာ အဘိက္ကမတိ နာမ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၆။

သြနာမေသိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+နမု+ဏော+ဣ] အောက်သို့ ညွတ်စေပြီ။ သြနာမေတိ (၁) ကြည့်။

သြနာဟ (ပု) [အဝ+နဟ+ဏ] (၁) ဖုံးလွှမ်းတတ်သောတရား။ (၂) လွှမ်းမိုးတတ်သောတရား။ (၃) ဖုံးလွှမ်းခြင်း။ (၄) လွှမ်းမိုး-ဖိစီး-ခြင်း။ **(၁)(၂)** ယာ ကာယသ အ-ကလ္လတာ အကမ္မညတာ သြနာဟော ပရိယောနာဟော။ အဘိ၊ဓ။၂၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ ဣ တိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃ရ။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁ရ၉။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၅၀။) မေယော ဝိယ အာ-ကာသံ ကာယံ သြနယှတီတိ သြနာဟော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃ရ၂။ မေယော ဝိယ အာကာသံ သြနယှတီတိ သြနာဟော၊ သြနယှတီတိ စ ဆာဒေတိ, အဝတ္ထရတိ ဝါတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၁။ရ၆-ရ။ သြနယှ-တီတိ ဆာဒေတိ, အဝတ္ထရတိ ဝါ။ မူလဋီ၊ ၁။၁ရ၃။ **(၃)(၄)** ဆာဒနံ, အဝတ္ထရဏံ ဝါ သြနာဟော။ အနုဋီ၊၁။၁ရရ။

သြနာဟန (ထီ၊ပု) [အဝ+နဟ+ယု] (က) မြေးယှက်-နှောင်ဖွဲ့-ပိတ်ဖုံး-တတ်သောတရား။ (ခ) မြေးယှက်-နှောင်ဖွဲ့-ခြင်း။ **(က)** ပဠိမေ နိဝရဏာ အရိယသ ဝိနယေ ... သြနာဟနာတိပိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊၁။၂၃၁။ သြနဒ္ဓန္တိတိ သြနာဟနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ သြနဒ္ဓန္တိတိ သြဂါဟန္တာ ဝိယ ဆာဒေန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၁။ **(ခ)** ဝေဝ ဣမသ္မာပိ သြနာဟနာဒိအတ္ထေန သြနာ-ဟနာဒိတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၁၀။ (-မူလဋီ၊၁၊၁ရ၃။)

သြနိတ္တ (တိ) [အဝ+နမု+တ] (၁) အသီးအခြားဖြစ်သော၊ ကင်းရှင်းဖြစ်သော။ (၂) စင်ကြယ်-စွာ-အောင်-ပြုအပ်သော။ **(၁)(၂)** သြကိတ္တ။ သြကိ(ကိ)တပတ္တပါကိ။ သြနိတပတ္တပါကိ-တို့ကြည့်။

သြနိတ္တပတ္တပါကိ (တိ) [သြနိတ္တ+ပတ္တ+ပါကိ] (၁) လက်မှ-အသီးအခြား-ကင်းရှင်-ဖြစ်သောသပိတ်ရှိသော၊သူ။ (၂) လက်မှ (အာမိသကိုပယ်သဖြင့်) စင်ကြယ်စွာပြုအပ်သော သပိတ်ရှိသော၊သူ။ (အာမိသကိုပယ်သဖြင့်) စင်ကြယ်စွာပြုအပ်သော လက်, သပိတ်ရှိသော၊ သပိတ်, လက်တို့ကို ဆေးရှင် တစ်ခုသောနေရာ၌ သပိတ်ကိုထားလျက်ထိုင်နေသော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား-စသည်။) **(၁)(၂)** သြကိ(ကိ)တပတ္တပါကိ ... ကြည့်။

သြနိယျတိ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+နီ+ယ+တေ] ထုတ်ဆောင်အပ်၏။ ယေ တေ ဂဟိတာ၊ တေ ဝဓာယ **သြနိယျန္တိ**။ ဝိ၊၃။၁ ၂၃။ တေ ဝဓာယ **သြနိယန္တိ**တိ ဝဓတ္ထာယ သြနိယန္တိ၊ မာရေတုံ နိယန္တိတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅။ (အဋ္ဌကထာ၌ "သြနိယန္တိ" ဟုရှိသည်။)

သြနိယျန္တိ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+နီ+ယ+အန္ဆ] ထုတ်ဆောင်အပ်ကုန်၏။ သြနိယျတိ-ကြည့်။

ဩနိယျမာန (တိ) [အဝ+နိ+ယ+မာန] ထုတ်ဆောင်အပ်သော၊သူ။ အဒ္ဒသံသု ခေါ် တေ ပလာယိတ္တာ ပဗ္ဗဇိတာ တေ စောရေ ဝဓာယ ဩနိယျမာနေ။ ဝိ၊၃။၁၂၃။

ဩနိတပတ္တပါကိ (ပု) [ဩနိတ+ပတ္တ+ပါကိ] (၁) သပိတ်မှပယ်အပ်သော လက်။ (တိ) (၂) သပိတ်မှ ပယ်အပ်သော လက်ရှိသော၊သူ။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(တိ)(၂)** ဩကိ(ကိ)တပတ္တပါကိ-ကြည့်။

ဩနိတပတ္တပါကိ (တိ) [ဩနိတပတ္တပါကိ+ဣ] သပိတ်မှပယ်အပ်သော လက်ရှိသော၊သူ။ အထ ခေါ် အာယသ္မာ ရဋ္ဌပါလော ဘုတ္တာဝီ ဩနိတပတ္တပါကိ ဌိတကောဝ ဣမာ ဂါထာ အဘာသိ။ မ၊၂။၂၅၂။ ဩ-ကိ(ကိ)တပတ္တပါကိ-လည်းကြည့်။

ဩနိတပါကိ (တိ) [ဩနိတ+ပါကိ] ပယ်အပ်ပြီး-ဖယ်ရှားအပ်ပြီး-သော လက်ရှိသော၊သူ။ ဩကိ(ကိ)တပတ္တပါကိ-ကြည့်။

ဩနိယန္တိ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+နိ+ယ+အန္တေ] ထုတ်ဆောင်အပ်ကုန်၏။ ဩနိယျတိ-ကြည့်။

ဩပကဝ၊ ဩပဂဝ (တိ) [ဥပကု+ကဝ။ ကစ္စည်း။ ဥပဂု+ကဝ။ ရှု။ ဥပဂု+ဂ။မောဂ်။ ထီ-၌ ဩပကဝီ၊ ဩပဂဝီ။ ချော်ပဂဝ(သံ)] ဥပကု-ဥပဂု-မည်သူ၏-သား-သမီး-အနွယ်။ ဥပကုဿ အပစ္စံ ဩပကဝေါ။ ကစ္စည်း၊ သုတ္တ။၃၄၈။ နီတိ၊သုတ္တ။ရ၅ရ။ ဥပဂုဿ အပစ္စံ ဩပ-ဂဝေါ၊ ဩပဂဝီ။ ဩပဂဝံ။ ရူ၊သုတ္တ။၃ရ၁။ မောဂ်၊၄။၁။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၂၉၀။

ဩပက္ကမ (ပု) [ဥပ+ကမု+ဂ] လုံ့လပြုခြင်း၊ လုံ့လ။ သတ္တာမဇဝနပရိယာပန္နစေတနာယ ဩပက္ကမေ ကတေ။ ဝဇိရ။၁၆၄။

ဩပက္ကမိက (တိ) [ဥပက္ကမ+ကိက] (၁) လုံ့လသည် ဖြစ်စေအပ်သော၊ လုံ့လကြောင့်ဖြစ်သော။ (၂) လုံ့လဖြင့် ပယ်ထုတ်အပ်သော ဗီဇ(=ဝေ့းစေ့)ရှိသော၊သူ၊ ဩပက္ကမိကပက္ခုတ်။ **(၁)** ကိန္နု ခေါ် တုမှေ အာဝုသော နိဂဏ္ဌာ ဥဇ္ဇဋ္ဌကာ အာသနပဋိက္ခိတ္တာ ဩပက္ကမိကာ ဒုက္ခာ ...ဝေဒနာ ဝေဒယထ။ မ၊၁။၁၃၀၊ (-၃၀ရ။ သံ၊၂။၄၂၈။ အံ၊၁။ ၄၀၀။ အံ၊၂။၁၁၅။ အံ၊၃။၃၄၃။ မဟာနိ။ ၁၄။) ဩပက္ကမိကာတိ ဥဇ္ဇဋ္ဌကာဒိနာ အတ္တနော ဥပက္ကမေန နိဗ္ဗတ္တိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၆၈။ ဩပက္ကမိကာတိ ဥပက္ကမနိဗ္ဗတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁ရ၈၊ (-၁ရ၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁ရ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၉။ မူလဋီ၊ ၂။၂၂၃။ အနုဋီ၊၂။၂၂၀။) **(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩပက္ကမိကပက္ခက (ပု) [ဩပက္ကမိက+ပက္ခက] လုံ့လဖြင့်ပယ်ထုတ်အပ်သောဗီဇ(=ဝေ့းစေ) ရှိသော ပက္ခုတ်၊ ဩပက္ကမိကပက္ခုတ်။ ယသ ဥပက္ကမေန ဗီဇာနိ အပနီတာနိ၊ အယံ ဩပက္ကမိကပက္ခကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉ရ။ ဝိ၊သင်္ခ။၁၄၅။ ကင်္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၁၆၈။ (-ကင်္ခာ။၁၀၄။) ဥပက္ကမေန ဇာတသ္မာ ဗီဇာနိ အပနီတာနီတိ ဩပက္ကမိကော။ ပါစိတ်၊ ယော။၂၅၈။ ပရေသံ ဥပက္ကမေန ဗီဇာနိ အပနီတာနိ ၊ အယံ ဩပက္ကမိကပက္ခကော၊

ဥပက္ကမေန ဥဒ္ဓဒုဗိဿနိ ဇေတသတ္ထိတိ သြ-ပက္ကမိကော၊ ... သြပက္ကမိကော စ သော ပဏ္ဍကော စာတိ သြပက္ကမိကပဏ္ဍကော၊ သြပက္ကမိကဘာဝေန ဥပလက္ခိတော ပဏ္ဍ-ကောတိဝါ သြပက္ကမိကပဏ္ဍကော။ ကခ်ီ၊ မဟာဋီ၊၁။ ၂၅ရ။ (-ဝဇိရ။ဂ၄။)

သြပဂုယ် (တိ) [ဥပ+ဂူဟ+ဏျ] ဘုရင်မင်းကို လုံခြုံစေခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊ ဘုရင်မင်း စီးသော (ဆင်ယာဉ်)။ (စီးတော်ဆင်၊ မင်္ဂ လာဆင်တော်။) အာရောဟကီယန္ဒီ အာ-ရောဟဏယောဂ်၊ သြပဂုယ်နှင့် အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၃၄။ သြပဂုယ်နှင့်ပိ ပဌမ်၊ ရာဇာ-နမုပဂူဟိတုံ ဂေါပိတုံ သမတ္ထန္ဒီ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၂။ သြပဝယ်[3]-လည်းကြည်။

သြပဏတိ (ကြို) [အဝ+ပဏ+အ+တိ] စျေး ဆစ်၏၊ တန်ဘိုးကို ယုတ်လျော့စေ၏။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြပဏဝိယာ (ထီ) [အဝ+ပဏဝိယာ] စျေး ဆစ်ခြင်း၊ တန်ဘိုးကို ယုတ်လျော့စေခြင်း။ တသ ပါယ် ဇဝရှုပီ ပဏောပဏဝိယာ နဥပေတိ။ မ၊ ၂။ဘ၄ဖ။ ပဏောပဏဝိယာတိ ပဏဝိယာ စ သြပဏဝိယာ စ၊ ... ကယ-ဝိကယကာလေ ဝိယ အဂ္ဃဝမုနဟာပနံ နဟောတီတိ အတ္ထော။ အယံ ဂေါဏော ကီ အဂ္ဃတိ၊ ဝီသတိ အဂ္ဃတီတိ ဘဏန္တော ပဏတိ နာမ။ နဝီသတိ အဂ္ဃတိ၊ ဒသ အဂ္ဃတီတိ ဘဏန္တော သြပဏတိ နာမ။ မ၊ဌ၊ဘ။ဘ၃-၅။ ပဏေန ဝေါဟာရေန ဗျာ-ကရဏံ ပဏဝိယာ။ ပဏဝိယာ အဘာဝေန သြပဏဝိယာ။ မ၊ဌ၊ဘ။၉ဝ။

သြပတတိ (ကြို) [အဝ+ပတ+အ+တိ] (က) အောက်သို့ကျ၏၊ သက်ဆင်း၏။ (ခ) သက်ရောက်-ကျရောက်-ဖြစ်ပေါ်လာ-၏။ **(က)** ဂရုဠော ယထာ သြပတတိ၊ ပန္နဂ်ံ ဘက္ခ-မတ္တာနော။ အပ၊ဘ။၄၅။ ထေရဂု၊ဘ။၄ဖ၈။ သြပတတိတိ အဝပတတိ။ အပ၊ဌ၊ဘ။၃ဘ၅။ **သြပတေယျ**—မိလိန္ဒ။ ၂၃ ၂။ ဒီ၊ဌ၊၃။ဝဖ။ မ၊ဌ၊၄။ဝ၄။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။၄ဘဖ။ **သြပတေ-ယျုံ**—အံ၊ဌ၊ဘ။၃ဖ၀။ **(ခ)** ယဒါ ကိလေ-သာ သြပတန္တိ၊ သာမညဂုဏခံသနာ။ မိလိန္ဒ။၃၅၀။

သြပတန္ဆ (တိ) [အဝ+ပတ+အ+အန္ဆ] (၁) အစဉ်ကျသော၊ အစဉ်လိုက်သော၊သူ။ (၂) သက်ရောက်-ကျရောက်-ဖြစ်ပေါ်လာသော။ (ခ) ဇဝမ္မိ လောကာမိသံ သြပတန္ဆော။ ဇာ၊ဘ။ဖ၅။ သြပတန္ဆောတိ တံ လောကာ-မိသံ အနုပတန္ဆော။ ဇာ၊ဌ၊ ၂။ ၂၀၉။ နဂရေ ရာဇဂဟေ ဓနပါလကံ ဟတ္ထိ ဘဂဝတိ သြပတန္ဆံ ဒိသ္မာ။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၄။ (၂) ကလ-န္ဒကော ပဋိသတ္တုမှိ သြပတန္ဆေ နဂုံဌံ ပဟောဒေတ္တာ ... ယောဂါဝစရေန ကိလေ-သသတ္တုမှိ သြပတန္ဆေ။ မိလိန္ဒ။၃၅၀။

သြပတန္ဆိ (ကြို) [အဝ+ပတ+အ+အန္ဆိ] သက်ရောက်-ကျရောက်-ဖြစ်ပေါ်လာ-ကုန်၏။ သြပတတိ (ခ) ကြည့်။

သြပတိ (ကြို) [သြပ+အ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။ဘ ၂ ၂။] ထွေး၏။ အဟိတုက္ကိုကော ဗြာဟ္မဏော သြသမံ ခါဒိတ္တာ မန္ဆံ ပရိဝတ္တေတ္တာ ခေဠံ

မဟာသတ္တာသ သရီရေ သြပိ။ ဇာ၊၁၊၄။ ၄၆၀။ (–ဇာ၊၁၊ရ။၃၀။) သြပေတိ–လည်း ကြည့်။

သြပတိတ္ထာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ပတ+တ္ထာ] အောက်သို့ ကျရောက်၍၊ သက်ဆင်း၍။ အန္ဓလိက္ခာ ဓညသ ဓာရာ သြပတိတ္ထာ ဓညာဂါရံ ပူရေတိ။ ဝိ၊၃။၃၃ရ။ (–ပဋိသံ၊၁၊၂။၃၀၁။) တေ (ဟတ္ထိလိင်္ဂသကုဏာ) သြပတိတ္ထာ အာဒါယ အာကာသေနေဝ ဂစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊၁၊ရ။၃၄၄။

သြပတေယျ (ကြိ) [အဝ+ပတ+ဧယျ] အောက်သို့ကျရာ၏၊ သက်ဆင်းရာ၏။ သြပတတိ (က) ကြည့်။

သြပတေယျုံ (ကြိ) [အဝ + ပတ + ဧယျုံ] အောက်သို့ကျကုန်ရာ၏၊ သက်ဆင်းကုန်ရာ၏။ သြပတတိ (က) ကြည့်။

သြပတ္တ (တိ) [အဝ+ပတ္တ] သစ်ရွက်မရှိသော၊ သစ်ရွက်ကြွေကျသော၊ ကြွေကျသော သစ်ရွက်ရှိသော။ သုက္ခဋ္ဌ ရုက္ခံ ကောဌာပံ၊ သြပတ္တ'မဖလံ ဒုမံ။ ဇာ၊၁။၁ဇ၀။ သြပတ္တန္တိ အဝပတ္တံ နိပ္ပတ္တံ ပတိတပတ္တံ။ ဇာ၊၁၊၁၄ရ၂။

သြပတ္တပဒုမ (နာ) [သြပတ္တ+ပဒုမ] သစ်ရွက်မရှိသော–ကြွေကျသော သစ်ရွက်ရှိသော–ပဒုမ္မာကြာပင်။ ဒီသွာ သြပတ္တပဒုမံ၊ အာသုံ ပစ္ဆေကနာယကာ။ အပ၊၂။၂၃၄။ ထေရီ၊ ၄။၂၀၀။

သြပဓိက (တိ) [ဥပဓိ+ကိက။ ဥပဓိ တဿ ပယောဇနံ သြပဓိကံ၊ ရူနှာ။၂၂၆။ ဥပပတ္တိ–ဘဝသင်္ခါတော ဥပဓိ အဿ ပယောဇနန္တိ သြပဓိကံ၊ ကမ္မံ၊ ရူဋီ၊နှာ။၁၆၆။ ဥပဓိ ပယော–ဇနမဿာတိ သြပဓိကံ၊ ပုဏ္ဏံ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၃၀၁။ သြော်ပဓိက(သံ)] ခန္ဓာ၏ အကြောင်းဖြစ်သော၊ ခန္ဓာဟူသော အကျိုးရှိသော၊ ခန္ဓာဟူသောဥပဓိကိုထိုက်သော၊ သုဂတိဘဝ၌ ခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘောကိုဖြစ်စေတတ်သော၊ သုဂတိဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေအကျိုး, ပဝတ္တိ အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ ကိုယ်ခန္ဓာ၏ ပြည့်စုံခြင်း, စည်းစိမ်ဥစ္စာ၏ ပြည့်စုံခြင်း–ဌာဖြစ်–ကိုဖြစ်စေတတ်–သော။

ကရောတံ သြပဓိကံ ပုဏ္ဏံ။ သံ၊၁။၂၃၅။ အံ၊၃။၁၁၆။ အဘိ၊က။၄၀၂။ ဝိမာန။၄ဇ၊၆၂။ (–ဣတိဝုတ်။၂၀၈၊၂၄၈။) သြပဓိကံ ပုဏ္ဏန္တိ ဥပဓိဝိပါကံ ပုဏ္ဏံ။ သံ၊ဌ၊၁။၃၂၁။ ဥပဓိ–ဝိပါကန္တိ ဥပဓိသု ဝါ ဝိပစ္စတိ, ဥပဓယော ဝါ ဝိပါကာ ဇေတသာတိ ဥပဓိဝိပါကံ။ သံ၊ ဌ၊၁။၃၄၀။ သြပဓိကန္တိ ဥပဓိဝိပါကံ၊ သြ–ပဓိဘူတံ ဌာနံ အပ္ပမာဏံ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၄၁။ (အဝိဘူတံ ဌာနံ အပ္ပမာဏံ။ သီ။ အဓိဘူတံ ဝါ နပ္ပမာဏံ။ သျာ။) ဥပဓိ ဝုစ္စန္တိ ခန္ဓာ၊ ဥပဓိဿ ကရဏံ သီလံ ဇေတသံ, ဥပဓိ–ပ္ပယောဇနာနိ ဝါ သြပဓိကာနိ။ သမ္ပတ္တိ–ဘဝေ အတ္တဘာဝဇနကာနိ ပဋိသန္ဓိပဝ–တ္တိဝိပါကဒါယကာနိ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၈၅။ သြပဓိကန္တိ ဥပဓိဝေပက္ကံ၊ အတ္တဘာဝသ–မ္ပတ္တိယာ စေဝ ဘောဂသမ္ပတ္တိယာ စ နိဗ္ဗတ္တကန္တိ အတ္ထော။ ... ဥပဓိကရဏံ သီလံ ဇေတဿ, ဥပဓီ ဝါ အရဟတိတိ သြပဓိကံ၊ ပုဏ္ဏံ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၄ရ။ (–ဝိမာန၊ဌ။၁၄၀။)

သြပဓိကပုည (နာ) [သြပဓိက+ပုည] သုဂတိဘဝ၌ ခန္ဓာကိုယ်အတွေ့ဘောကို ဖြစ်စေတတ်သော-သုဂတိဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေအကျိုး, ပဝတ္တိအကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော-ကိုယ်ခန္ဓာ၏ ပြည့်စုံခြင်း, စည်းစိမ်ဥစ္စာ၏ ပြည့်စုံခြင်းကိုဖြစ်စေတတ်သော-ကောင်းမှု။ ကသွာ ပန ဘဂဝတာ သမာနေပိ သြပဓိကဘာဝေ မေတ္တာ ဣတရေဟိ သြပဓိကပုညေဟိ ဝိသေသေတွာ ဝုတ္တာ။ ဣတိဝုတ်၊ ၌။၈၆။

သြပနယိက (တိ) [ဥပနယ+ကိက] မိမိ၏စိတ်၌ ကပ်၍ဆောင်ခြင်း-ကို-ဌာ-ထိုက်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြပနေယျိုက (တိ) [ဥပနယ+ကိက။ ဥပနေယျ+ကိက။ သြပနယိက+ဏ] (၁)(က) (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်လိုသူတို့သည်) ဘာဝနာအစွမ်းဖြင့် မိမိစိတ်၌-ကပ်၍ဆောင်ခြင်းကို-ဖြစ်စေခြင်းဌာ-ထိုက်သော၊ မိမိစိတ်ကို ထို တရား၌ ကပ်၍ဆောင်ခြင်း-ကို-ဌာ- ထိုက်သော၊(မဂ်ဖိုလ်တရား)။ (ခ) မိမိစိတ်ဖြင့်-ကပ်၍ ဆောင်ခြင်း-မျက်မှောက်ပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ကပ်ငြိခြင်း-တွေ့ထိခြင်း-ဌာ ထိုက်သော (နိဗ္ဗန်တရား)။ (ဂ) အကျင့်ဖြင့်-မဂ်ဉာဏ်ဖြင့်-ကပ်၍ဆောင်အပ်သော (တရား)။ (၂) ကပ်၍ဆောင်ခြင်း၌ သင့်လျော်သော၊ ကပ်ငြိအပ်-ကပ်ငြိသင့်-သော (စင်ကြယ်ခြင်း)။

(၁)(က)(ခ)(ဂ) အကာလိကော ဟေပ-သိကော သြပနေယျိုကော။ သံ၊၁။၉။ အံ၊ ၁။၁၅၆၊၁၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၂၀၆။ (-စူဠနိ။၂၁၄။) အာဒိတ္တံ စေလံ ဝါ သီသံ ဝါ အဇ္ဈုပေ-ကၠိတ္တာပိ ဘာဝနာဝသေန အတ္တနော စိတ္တေ ဥပနယံ အရဟတိတိ သြပနေယျိုကော။ သံ၊၁။၁။၄၂။ စူဠနိ၊၁။၈၄။ ဥပနေတဗ္ဗောတိ ဝါ ဥပနေယျော၊ သော ဧဝ သြပနေ-ယျိုကော။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၅။ သြပနေယျိုကော-တိ အတ္တနော စိတ္တံ ဥပနေတဗ္ဗော။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၄၁။ ဥပနေတဗ္ဗောတိ သြပနေယျိ-ကော၊ ... ဥပနယနံ ဥပနယော၊ အာဒိတ္တံ စေလံ ဝါ သီသံ ဝါ အဇ္ဈုပေက္ခိတ္တာပိ ဘာဝနာဝသေန အတ္တနော စိတ္တေ ဥပန-ယနံ (စိတ္တေ ဥပနယနံ=ဥပ္ပါဒနံ။ဋီ။) အရဟတိတိ သြပနယိကော၊ သြပနယိ-ကော ဧဝ သြပနေယျိုကော၊ ဣဒံ သခ်ံတေ လောကုတ္တရဓမ္မေ ယုဇ္ဇတိ။ အသခ်ံတေ ပန အတ္တနော စိတ္တေန ဥပနယံ အရဟတိတိ သြပနေယျိုကော။ သစ္ဆိကိရိယဝသေန အ-လ္လီယနံ (=ဖုသနံ။ဋီ။) အရဟတိတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၂၁၀။ ဝဋ္ဋဒုက္ခနိတ္ထရဏတ္ထိကေဟိ အတ္တနော စိတ္တေ ဥပနယနံ, စိတ္တသ ဝါ တတ္ထ ဥပနယနံ အရဟတိတိ သြပနေ-ယျိုကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၁ဋီ၁။၂၆၈။ ဥပနေတ-ဗ္ဗောတိ ဥပနေယျော၊ ဥပနေယျောဝ သြပ-နေယျိုကောတိ ဣမသ္မိ အတ္ထသ္မိ အဓိပ္ပေ-တတ္တာ အာဟ "ဥပနေတဗ္ဗောတိ သြပ-နေယျိုကော"တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၁ဋီ၁။၂ရရ။ (-သာ ရတ္ထ၁။ရ၆။) သြပနေယျိုကန္တိ ပဋိပတ္တိယာ ဥပဂန္တဗ္ဗံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၄၁။ မဂ္ဂဉာဏေန ဥप-နေတဗ္ဗတ္တာ ဥပနေယ္ယံ၊ ဥပနေယ္ယမေဝ

ဩပနေယျိကန္တိ အာဟ "ပဋိပတ္တိယာ ဥပ-ဂန္ဓဗ္ဗ"နၠိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၈။

(၂) တိသော ခေါ ဣမာ အဘယ နိဗ္ဗာန ဝိသုဒ္ဓိယော ... ဟေပသိကာ ဩ-ပနေယျိကာ။ အံ၊၁။၂၂၂။ ဩပနေယျိ-ကာတိ ဥပနယေ ယုတ္တာ အလ္လီယိတဗ္ဗ-ယုတ္တာ။ အံ၊ဋ၊၂။၂၀၃။

ဩပပစ္စယ (နာ) [ဥပပတ္တိ+ဣယ] ဥပပတ္တိဘဝ။ ဩပပစ္စယိကနိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏ- ကြည့်။

ဩပပစ္စယိက (တိ) [ဩပပစ္စယ+ဏိက။ သြော်ပပ-တ္တိက(သံ)] ဥပပတ္တိဘဝ၏-အဖြစ်-ဖြစ်ကြောင်း(တရား)၊ ဥပပတ္တိဘဝခန္ဓာကို ဖြစ်စေတတ်သော (တရား)။ ဩပပစ္စယိကံ ဥ-ပါဒါနံ၊ တံ ဘဝဿ ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ၊၂၅။ ဩ-ပပစ္စယိကန္တိ ဥပပတ္တိခန္ဓနိဗ္ဗတ္တကံ။ နေတ္တိ၊ ဋ။၉၃။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၁၃၂။)

ဩပပစ္စယိကနိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏ (တိ) [ဩပပ-စ္စယိကနိဗ္ဗတ္တိ+လက္ခဏ] ဥပပတ္တိ-ဘဝ-ခန္ဓာ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသော။ ဩပ-ပစ္စယိကနိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ဝိညာဏံ။ နေတ္တိ၊ ၂၅။ ဩပပစ္စယိကနိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏန္တိ ဥပ-ပတ္တိဘဝဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တနသဘာဝံ။ နေတ္တိ၊ ဋ။၉၃။ ဥပပတ္တိဝေ ဩပပစ္စယံ၊ တသ-ဘာဝေါ ဩပပစ္စယိကန္တိ အာဟ "ဥပပတ္တိ-ဘဝဘာဝေနာ"တိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၆၁။ ဩပပ-စ္စယိကသခၠိတေန ဥပပတ္တိဘဝဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏံ နာမရူပသ-ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၃၁။

ဩပပါတိက (တိ) [ဥပပါတ+ဏိက။ ဥပပါ-တိက+ဏ။ ဩပပါတိက ၌ ဩ-ကား ပါတု-ဘာဝအနက်။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၁၅၈။ သြော်ပပ-တ္တိက(သံ)] (၁) ဩပပါတိကနာမပညတ်၊ ရှေးပညတ်၌ကျတတ်သောနာမ်၊ (ပုဒ်စစ်။) သာမည, ဂုဏ, ကိတ္တိမနာမ်တို့မှ ကင်းလျက် အလိုလိုသာလျှင် ရှေးအခေါ်အဝေါ် ရှေး-ပညတ်တို့၌ ကျတတ်သောနာမ်၊ အလိုလို-သာလျှင် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသောနာမ်၊ ဩပပါတိကနာမ်။ (၂) (အဟုန်ဖြင့်လာ၍ ကျရောက်သကဲ့သို့) ကိုယ်ထင်ရှားဖြစ်သော-ပဋိသန္ဓေ-ခန္ဓာအစု၊ ဩပပါတိကယောနိ။ (၃) အဂ်ါကြီးငယ်ပြည့်စုံစွာကိုယ်ထင်ရှား-ဖြစ်ပေါ်လာသောသတ္တဝါ၊ စုတေပြီးနောက် ဘဝသစ်၌ (၁၆) နှစ်အရွယ် ကိုယ်ထင်ရှား-ဖြစ်ပေါ်လာသော သတ္တဝါ၊ ဩပပါတိက သတ္တဝါ။ (ဩပပါတိက ဗြဟ္မာ, နတ်, အခ္ခို-သော လူ, အခ္ခိုသောတိရစ္ဆာန်။) (၄) (ဘဝ-ဟောင်းမှ စုတေ၍ ဘဝသစ်၌) ပဋိသန္ဓေ-နေသောသတ္တဝါ။

(၁) ဩပပါတိကာ ပညတ္တိ နိပတတိ။ ဒီ၊ဋ၊၃။၁၅၉။ ဖဿဝေဒနာဒီနံ ဝိယ ပန-ပထဝိအာဒီနံ ဩပပါတိကနာမတာ သာမ-ညေန "ပထဝိအာဒယော ဝိယာ"တိ နိဒ-ဿနံ ကတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁ရ၁။ ဩပပါတိကေန-ဝါ ဟိ ကိတ္တိမေန ဝါ နာမေန မုတ္တော-သတ္တော ဝါ သခၠိရော ဝါ နတ္ထိ။ သံ၊ဋ၊၁။-၈၉။ စတုဗိဓံ နာမံ သာမညနာမံ ဂုဏနာမံ-ကိတ္တိမနာမံ ဩပပါတိကနာမန္တိ။ အဘိ၊ဋ၊-၁။၄၂၀။ သယမေဝ ဥပပတနသီလံ နာမံ "ဩပပါတိကံ နာမ"နၠိ ဝုစ္စတိ။ မူလဋီ၊၁။

ဘရရ။ ဥပပတနသီလန္ဒီ ပါတုဘာဝသီလံ။ မဓု၊ဘ။၂၅၁ဘ။ (–သံ၊ဋီ၊ဘ။ဘ၃၂။) ယာ ပန ပုရိမပညတ္တိ အပရပညတ္တိယံ နိပတတိ၊ ပုရိမဝေါဟာရော ပစ္ဆိမဝေါဟာရေ နိပတ-တိ၊ ... ဣဒံ သာမညဂုဏကိတ္တိမေဟိပိ ဝိနာ သယမေဝ ဥပပတနသီလတ္တာ ဩပ-ပါတိကနာမံ နာမ၊ ဥပပတနံ ဥပပါတော၊ တေန နိဗ္ဗတ္တံ ဩပပါတိကံ။ သံပျင်၊ဋီ။၃၈။ ဒေဝမနုဿေသု ကေနစိ အသမ္မနိတံ သ-ယမေဝ နိပတနသဘာဝံ နာမံ ဥပပတ-တီတိ ဥပပါတံ၊ ဥပပါတေန နိဗ္ဗတ္တံ ဩ-ပပါတိကံ။ စလင်း၊ဂ၊၂။၄ဘ၆-၌လာသော နိဂုတ္တိမဏ္ဍ။ ကပ္ပပရိဝတ္တေနပိ အပရိဝတ္တံ နာမံ ဩပပါတိကံ၊ ဥပပဇ္ဇတိ အဝိဇဟန-ဝသေနာတိ ကတ္တာ။ ကစ္စာယနဘေဒ၊ဋီ၊ ဂါထာ။၃၉။ ဩပပါတိကနာမ-လည်းကြည့်။

(၂) စတသော ယောနိယော အဏ္ဍဇ-ယောနိ ဇလာဗုဇယောနိ သံသေဒဇယောနိ ဩပပါတိကယောနိ။ ဒီ၊၃။ဘ၉၂။ (–မ၊ဘ။ ဘဝ၅။) ဝေဂေန အာဂန္တွာ ဥပပတိတာ ဝိယာတိ ဩပပါတိကာ။ ဒီ၊ဋ၊၃။၂၀၆။ ဥပ္ပတိတ္တာ ဝိယ နိဗ္ဗတ္တာ အဘိနိဗ္ဗတ္တာတိ ဩပပါတိကာ။ မ၊ဋ၊ဘ။၃၄ဘ။ (–သာရတ္ထ၊ ၂။ဘ၈၊၂၆၈။) ဥပပတိတာ ဝိယာတိ ဥပပ-ဇ္ဇနဝသေန ပတိတာ ဝိယ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၂။ ဥပ္ပတိတ္တာ ဝိယာတိ ဥပ္ပဇ္ဇနဝသေန ပတိ-တ္တာ ဝိယ။ ဗာဟိရပစ္စယနိရပေက္ခတ္တာယေဝ ဝါ ဥပပတနေ သာဓုကာရိနော ဥပပါ-တိကာ၊ တေ ဇဝ ဣဓ ဩပပါတိကာတိ ဝုတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉။ ဥပပါတော နေသံ အတ္ထီတိ ဩပပါတိကာ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၁၂။ ဥပဂန္တွာ ပတနံ ဥပပါတော၊ သော ဝိယာတိ ဥပပါတော။ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တမနုဿာနံ ဝိယ နိဗ္ဗ-တ္တမာနသတ္တာနံ အာဒိမ္ပိယေဝ သောဠသ-ဝဿုဒ္ဒေသိက ပဗ္ဗဝိသတိဝဿုဒ္ဒေသိကာဒိ-ဘာဝေန မဟန္တာ ဟုတ္တာ ပါတုဘာဝေါ။ ဥပဂန္တွာ ပတန္တီတိ ဝါ ဥပပါတာ၊ တေ ဝိယ ဥပပါတာ။ နိဗ္ဗတ္တိက္ခဏေ ဝါ မဟန္တ-ဘာဝေန ပတန္တီ နိဗ္ဗတ္တန္တီတိ ဥပပါတာ။ တေယေဝ ဩပပါတိကာ။ မဏိမဏ္ဍ။၂။ ၂၀၂။ ဥပပတ္တိက္ခဏေ ဇေ ပရိပုဏ္ဏအင်-ပစ္စင်္ဂတ္တာ တတော တတော ဥပ္ပတိတ္တာ ဝိယ ဇာယန္တီတိ ဩပပါတိကာ။ ပရမတ္ထ ဒီပနီ။၃၁၁။ (၃) လည်းကြည့်။

(၃) ဩရမ္ဘာဂိယာနံ သံယောဇနာနံ ပရိက္ခယာ ဩပပါတိကော ဟောတိ။ အံ၊ ၁။၂၃၄။ အဘိ၊ပု။၁၁၉။ ဩပပါတိကော ဟောတိတိ ဥပ္ပန္နကော ဟောတိ။ အံ၊ဋ၊ ၂။၂၁ရ။ ဩပပါတိကောတိ ဥပပါတိက-ယောနိကော ဥပပတနေ သာဓုကာရီ၊ သေသယောနိပဋိက္ခေပဝစနမေတံ။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၁ဂရ။ ဩပပါတိကောတိ ဥပပါတယော-နိကော။ အဘိ၊ဋ၊၃။၄ရ။ အပိ စ ခေါ ဩပပါတိကော ဩပပါတိကံ သာရေတိ။ အံ၊ဘ။၅၀ရ။ ဩပပါတိကော ဩပပါတိကံ သာရေတိတိ ပဌမံ ဥပ္ပန္နော ဒေဝပုတ္တော ပစ္ဆာ ဥပ္ပန္နံ ဒေဝပုတ္တံ သာရေတိ။ အံ၊ဋ၊ ၂။၃ဝ၅။ ပစ္ဆိမေ ဘဝေ သမ္ပတ္တေ၊ အ-ဟောသိ ဩပပါတိကာ။ အမ္ပသာခန္ဓရေ ဇာတာ။ အပ၊၂။၂၉၆။ ထေရီ၊ဋ။၂၂ဘ။

သြပပါတိကသ သောဌသဝသုဒ္ဓေသိက-ဘာဝတော ပုန စတ္တာရော ဝသေ အတိ-ဂ္ဂမိတ္တာ ဥပသမ္ပဒါ ကာတဗ္ဗာတိ အာစ-ရိယာ ဝဒန္တီတိ ကေစိ။ ဝဇိရ။၃၃၃။ မနု-သေသု ပနေတ္ထ ကေစိဒေဝ သြပပါတိကာ ဟောန္တိ မဟာပဒုမကုမာရာဒယော ဝိယ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈။ သုဂတိယံ သြပပါတိကော ဝိကလိန္ဒြိယော နု ဟောတိ။ အနုဋီ၊၃။၂၁ရ။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၁၄၉။ ဒီ၊ဌ၊၃။၄၉။ ၂၀ရ။ မ၊ဌ၊၁။၁ဖ၈၊၂၁၁၊၂၂၂၊၃၁၁။ မ၊ဌ၊၂။၃၀၃။ သံ၊ဌ၊၂။၂၁၊၃၉။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၁၊၂၄၊၁၅၃၊ ၁ဖ၂၊၁ဝ၈၊၁၉၄။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၄ရ၊ဝရရ၊ ၂၄ဝ၊၃ဝ၈၊၃၃၈။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၃၄၊၅ဖ၊ဝရ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ဝ၈၅၊ဝ၉ဝ၊၂ဝ၃၊၂၄၉၊၃ဝရ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။၂ဝ၁။ ဥ ဒါန၊ဌ။ဝ၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ဝရ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၄ဝ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁၂၂၊ဝဖ၈။ ဝဇိရ။ ၁၁၅။ သာရတ္ထ၊၁။၂၈၂။ သာရတ္ထ၊၂။ဝရ၊ ၁၁၃၊၂၅၁။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ဝ၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃ဝ၈။) (၂)လည်းကြည့်။

နတ်, လူတို့၌ "သံသေဒဇ"နှင့် " သြပ ပါတိက"အထူးမှာ -သံသေဒဇသတ္တဝါတို့ ကား သေးငယ်ကုန်၏။ သြပပါတိကသတ္တဝါ တို့ကား ၁ဖ-နှစ်အရွယ်အဖြစ်ဖြင့်ဖြစ်ကြ၏။ သြပပါတိကသတ္တဝါတို့ကို ကမ္ဘာဦးလူသား၊ အချို့သော ဘုမ္မဇိုးနတ်၊ နဂါး, ဂဠုန်စသော တိရစ္ဆာန်၊ ပြိတ္တာတို့၌ ရနိုင်၏။ စာတုမဟာ ရာဇ်မှ အထက်နတ်ဗြဟ္မာတို့နှင့် ငရဲသား တို့ကား သြပပါတိကသတ္တဝါများသာ ဖြစ် ကြသည်။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂ဝရ။

(၄) နတ္ထိ သတ္တာ သြပပါတိကာ(ဒီ၊ ၁။၅၁။ မ၊၁။၃၅၅-ရ။ သံ၊၂။၁ဖ၈။ အံ၊၁။ ၂ရ၂။ အဘိ၊ဓ။၂၄၁။)တိ စဝိတ္တာ ဥပပဇ္ဇန-ကသတ္တာ နာမ နတ္ထိ။ မ၊ဌ၊၂။၂၃၃။ (-အံ၊ဌ၊၂။၂၃၄။ သံ၊ဌ၊၂။၃၁၁။) ပုဗ္ဗုဋ္ဌ(က)သ ဝိယ ဣမေသံ သတ္တာနံ ဥပ္ပါဒေါ နာမ ကေဝလော၊ နု (ဘဝတော) စဝိတ္တာ အာ-ဂမနပုဗ္ဗကော အတ္ထိတိ ဒဿနတ္ထံ "နတ္ထိ သတ္တာ သြပပါတိကာ"တိ ဝုတ္တန္တိ အာဟ "စဝိတ္တာ ဥပပဇ္ဇနကသတ္တာ (ဥပ္ပဇ္ဇနက-သတ္တာ) နာမ နတ္ထိ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂ဖ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၄၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၂ဖ၅။ (-အံ၊ဋီ၊၂။ ၂ဝ၆။) နတ္ထိ သတ္တာ သြပပါတိကာတိ စဝနကဥပပဇ္ဇနကာ သတ္တာ နတ္ထိတိ ဂဏှာ-တိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၁ဖ။ ပုရိမဘဝတော ပစ္ဆိမဘဝေ ဥပပတနံ ဥပပါတော၊ သော ယေသံ သီလံ၊ တေ သြပပါတိကာ၊ တေ ပန စဝနကာ ဥပပဇ္ဇနကာ ဟောန္တိတိ ကတ္တာ အာဟ "စဝနကဥပပဇ္ဇနကာ သတ္တာ နတ္ထိ-တိ ဂဏှာတိ"တိ။ မူလဋီ၊၁။၁ရ၆။

သြပပါတိကဂ္ဂဟဏ (နဝ) [သြပပါတိက + ဂဟဏ] သြပပါတိက သဒ္ဒါ။ ယံ ပနေကေ ဝဒန္တိ "သြပပါတိကဂ္ဂဟဏေန သံသေဒဇာပိ သင်္ဂယ္ဟန္တိ"။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃ဝ၉။

သြပပါတိကတ္တာဘာဝ (ပု) [သြပပါတိက+ အတ္တာဘာဝ] သြပပါတိကသတ္တဝါ-ကိုယ် ထင်ရှားဖြစ်သူ-၏ ကိုယ်ခန္ဓာအတ္တဘော။ အယဉ္စ နယော နိဗ္ဗုတပဒီပေ ဝိယ ဘိဇ္ဇန-သဘာဝေ ကဌေဝရနိက္ခေပရဟိတေ သြ-

ပပါတိကတ္တာဘာဝေ ... ဝဇ္ဇတ္တာ ဝုတ္တောဟု ဣတိဝုတ်၊ဌ။၈၀။

ဩပပါတိကနာမ (နာ) [ဩပပါတိက+နာမ] ရှေးပညတ်၌ ကျတတ်သောနာမ်၊ (ပုဒ်စစ်။) ဩပပါတိကနာမ်။ စတုဗ္ဗိဓံ နာမံ သာမ-ညနာမံ ဂုဏနာမံ ကိတ္တိမနာမံ ဩပပါတိ-ကနာမံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၂၀။ သယမေဝ ဥပ-ပတနသီလံ နာမံ ဩပပါတိကနာမန္တိ ဝုစ္စ-တိ။ မူလဋီ၊၁။၁ရရ။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁ရ၁။ ပဋိသံ၊ဂ်။၁၉၆။) ဩပပါတိက(၁) လည်းကြည့်။

ဩပပါတိကပညတ္တိ (ထီ) [ဩပပါတိက+ပညတ္တိ] ဩပပါတိကပညတ်၊ ဩပပါတိကနာမပညတ်။ နာမံ ဥပ္ပန္နမေဝ ဟောတိ၊ ဩပပါတိကပညတ္တိယံ နိပတတိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၄၂၁။

ဩပပါတိကဘာဝ (ပု) [ဩပပါတိက+ဘာဝ] ဩပပါတိကသတ္တဝါ၏ အဖြစ်။ သေသာ ဗဟီ နိက္ခန္တံ ဂဟ္ဘမလံ နိဿာယ သံသေဒ-ဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တာ။ ဩပပါတိကဘာဝေနာ-တိ ကေစိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၃။

ဩပပါတိကမနုဿ (ပု) [ဩပပါတိက+မနုဿ] ဩပပါတိက-လူသား-ပုဂ္ဂိုလ်။ ဩပါတေ ဩပပါတိကမနုဿာ နိဗ္ဗတ္တိတ္တာ ဥတ္တရိတုံ အသက္ကောန္တော မရတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၅၄။ (-ဝဇိရ။၁၆၅။)

ဩပပါတိကမရဏ (နာ) [ဩပပါတိက+မရဏ] ဩပပါတိကသတ္တဝါတို့၏ သေခြင်း။ အမ-ရိတုကာမာ ဝါတိ အဓိပ္ပါယတ္တာ ဩပ-ပါတိကမရဏေပိ အာပတ္တိ။ ဝဇိရ။၁၆၅။

ဩပပါတိကယောနိ (ထီ) [ဩပပါတိက+ယောနိ] ထိုထိုအရပ်၌ အဂ်ါကြီးယယ်ပြည့်စုံစွာကိုယ်ထင်ရှားဖြစ်သောသတ္တဝါအပေါင်း၊ ဩပပါတိကယောနိ။ အာနေဉ္ဇာဘိသ-ခါရော ပန ယသ္မာ ဧကသ္မိံ အရူပဘဝေ ဧကိဿာ ဩပပါတိကယောနိယာ ... ပဋိ-သန္ဓိဝသေန ဝိပစ္စတိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၅၉။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၅။) ကုတောစိ အနုပ္ပဇ္ဇိတ္တာ ကေဝလံ တတ္ထ တတ္ထ ပရိပုဏ္ဏာ်ပစ္စဂ်ါ ဟုတ္တာ ဥပ္ပဇ္ဇနကသတ္တာနိကာယော ဩပ-ပါတိကယောနိ နာမ။ ဝတ္ထုရ၊ဋီ၊၂။၈၆။ (-မဟာနိ၊ဌ။၂၁၄။) ဩပပါတိက(၁)လည်း-ကြည့်။

ဩပပါတိကယောနိက (တိ) [ဩပပါတိက+ယောနိ+က] ဩပပါတိကယောနိရှိသော၊ သူ။ ရူပီဗြဟ္မာသု တာဝ ဩပပါတိက-ယောနိကေသု ... ရူပါနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၅။ (-မူလဋီ၊၂။၁ဝ၉။)

ဩပပါတိကသင်္ဂဟ (ပု) [ဩပပါတိက+သင်္ဂဟ] ဩပပါတိကသတ္တဝါတို့၌-သွင်း-ယူ-ရေတွက်-ခြင်း။ သံသေဒယောနိကာ ပရိပုဏ္ဏာယတနာပရိပုဏ္ဏာယတနဘာဝေန ဩပပါတိကသင်္ဂဟံ ကတ္တာ ဝုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃ဝ၉။

ဩပပါတိကသတ္တ (ပု) [ဩပပါတိက+သတ္တ] ဩပပါတိကသတ္တဝါ။ ယသ္မာ စ ဩပပါ-တိကသတ္တေသု ဗြဟ္မကာယိကာဒီနံ ပဋိ-

သန္ဓိကွဂေ ... အရူပိနော ခန္ဓာ ပါတု-ဘဝန္တိ။ အဘိ၊၂။၁၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၉၂။ (-ပဋိသံ၊၂။၁။၃၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၅။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၂၀။)

သြပပါတိကသမုဂ္ဂမ (ပု) [သြပပါတိက+သမုဂ္ဂမ] သြပပါတိကသတ္တဝါတို့ ပဋိသန္ဓေ အခါ ခန္ဓာငါးပါး ပြည့်စုံစွာ အတူတကွ ဖြစ်ခြင်း။ (သမုဂ္ဂမ=အဘိ၊၂။၂။၂၀။ မူလဋီ၊ ၂။၂၁-တို့လည်းကြည့်။) ဧဝံ သြပပါတိ-ကာနံ ပဋိသန္ဓိကွဂေ ပဌကွန္ဓာ ပရိပုဏ္ဏာ ဟောန္တိ၊ အယံ သြပပါတိကသမုဂ္ဂမော နာမ။ အဘိ၊၂။၂။၂၁။

သြပပါတိကသိဂ်ါလီ (ထီ) [သြပပါတိကာ+သိဂ်ါလီ] သြပပါတိကဖြစ်သော မြေခွေးမ။ အထသာ မာတာ ကာလကိရိယံ ကတ္တာ ပုတ္တသိနေဟေန တသာ အာဂမနမဂ္ဂေ သြပပါတိကသိဂ်ါလီ ဟုတ္တာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဇာ၊ ၂။၂။၃၄၈။

သြပပါတိကူပပတ္တိ (ထီ) [သြပပါတိကာ+ဥပပတ္တိ] သြပပါတိကသတ္တဝါ-၏-အဖြစ်-ပဋိသန္ဓေနေခြင်း။ သတိ စ သြပပါတိ-ကူပပတ္တိယံ ဝုတ္တဒေါသာနတိဝတ္တနတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂။

သြပဘောဂ (ပု) [ဥပ+ဘုဇ+ဏ္ဍ။ နီတိ၊ဓာ။ ၂၁၃။] မယား။ သာပိ တေ သြပဘောဂေါ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊၂။၂၆၄။ သြပဘောဂေါ ဘဝိဿတိတိ ပါဒပရိစာရိကာ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ဋ၊၂။၃၉၉။

သြပမညာ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] သြပမည-နတ်။ ပနာဒေါ သြပမညော စ၊ ဒေဝ-သူတော (ဒေဝသုတော) စ မာတလိ။ ဒီ၊ ၃။၁၆၅။ ဒီ၊ဋ၊၂။၂၈၁။

သြပမညာ (တိ) [ဥပမည+ဏ] ဥပမည အနွယ်ဌာဖြစ်သော၊သူ။ ဗြာဟ္မဏော ဘော ဂေါတမ ပေါက္ခရသာတိ သြပမညော သုဘဂဝနိကော ဇဝမာဟ။ မ၊၂။၄၁၆။ သြပမညောတိ ဥပမညဂေါတ္တော။ မ၊ဋ၊၃။ ၃၀၄။

သြပမေန္ဓ (တိ) [ဥပ+မာ+ဏော+အန္ဓ] ကပ်ရောက်ချိန်ခိုင်းချိန်စေသော၊ ဥပမာ ပြုသော၊ သူ။ ဟတ္ထိပဒါဒီဟိ သြပမ္မေဟိ သြပမေန္ဓော သံယုတ္တနိကာယေ အပ္ပမာဒဝဂ္ဂေ နာနပ္ပ-ကာရံ ထောမေတိ။ ဒီ၊ဋ၊၃။၂၄၀။

သြပမ္ဘ (နာ) [ဥပမာ+ဏ္ဍ] (၁) နှိုင်းယှဉ်အပ်သော-ဥပမာ-ဥပမေယျ။ (၂) နှိုင်းယှဉ်ကြောင်း ဥပမာန။ (၃) နှိုင်းယှဉ်ခြင်း၊ ဥပမာ။ (တိ)(၄) ဥပမာမျှားသော။ **(၁)** အပ္ပမာဏော အတုလိယော၊ သြပမ္ဘေဟိ အနူပမော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၅၁။ သြပမ္ဘေဟိတိ ဥပမိတဗ္ဗေဟိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ။၂၄၅။

(၂) သြပမ္ဘေန သြပမ္ဘံ ကထယိဿာမိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၃။ သြပမ္ဘံ နိဒဿနတ္ထာယာ(ဝိ၊ ၅။ ၂၈၈)တိ သြပမ္ဘံ အတ္ထဒဿနတ္ထာယ။ ဝိ၊ဋ၊၄။၂၀၇။ အထသ ဘဂဝါ သြပမ္ဘံ သမ္ဘဋ္ဌပါဒေန္ဓော အာဟ "ဇဝမေဝ ဒေါ အဟံ ဗြာဟ္မဏာ"တိအာဒိ။ ဝိ၊ဋ၊၁။၁၀၉။ ဥပမိယတေ ဇောယတိ ဥပမာ၊ ဥပမာ ဇဝ သြပမ္ဘံ။ ပါရာ၊ဂံ၊သစ်၊၂။၁၄၂။ ဥပမာ

ဝေ သြပမ်ိဳ။ ဝတၳာရဒီ၊ ၂။၅၉။ (၃) သြပမ္ဟ ကုသလ။ သြပမ္ဟနိဒဿနတ္ထ-တို့ကြည့်။ (တိ)(၄) သြပမ္ဟဝဂ္ဂ-ကြည့်။

သြပမ္ဟကထာပဥ္ (တိ) [သြပမ္ဟကထာ+ပဥ္] ဥပမာစကားကို-မေးခြင်း-မေးသောအခန်း။ အနုမာနပဥ္ဆိုံ သြပမ္ဟပဥ္ဆိုံ။ မိလိန္ဒ။ ၂။

"အရှင်ဘုရားနာဂသေန အဘယ်မျှသော အဂ်ါဖြင့် ပြည့်စုံသောရဟန်းသည် အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုပါသနည်း" ဟူသော မိလိန္ဒမင်း၏အမေးကို "အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုလိုသောရဟန်းသည် မြည်း၏ အဂ်ါတစ်ခုကို ယူအပ်၏" အစရှိသော အကျဉ်းမာတိကာ(၁၀၅)ပါးကို ပြဆို၍ အကျယ်ဟောပြသော အခန်းဖြစ်သည်။ မိလိန္ဒ။၃၄၃-၄၀၆။

သြပမ္ဟကုသလ (တိ) [သြပမ္ဟ+ကုသလ] ဥပမာ၌-ဥပမာဥပမေယျတို့၌-လိမ္မာသော၊သူ။ ဧတေသံ စိတ္တမညာယ၊ သြပမ္ဟကုသလော မုနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၄။ (-အပ၊၁။၃ ၂။ ထေရ၊ ၆၊ ၂။၃၉၁။) သြပမ္ဟကုသလောတိ ဥပမာယ ကုသလော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။ရ၁။ သြပမ္ဟကုသ-လော ဥပမာဥပမေယျသု ဒကွော။ အပ၊ ၆၊၁။ ၂၆၁။

သြပမ္ဟတ္ထ (နာ) [သြပမ္ဟ+တ္ထ] ဥပမာ၏ အဖြစ်။ တသ္မာသ နာနာကာရေဟိ သြပမ္ဟတ္ထံ ဝိဘာဝေတုံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၁၀။

သြပမ္ဟတ္ထ (ပု) [သြပမ္ဟ+အတ္ထ။ ဥပမီယတိ ဧတာယာတိ ဥပမာ၊ တာယ ဘာဝေါ သြ-ပမ်ိဳ၊ တဒေဝ အတ္ထော သြပမ္ဟတ္ထော။ ပါရာ၊ ဂ်ံ၊သစ်၊ ၂။၁၃၆။] (၁) နှိုင်းယှဉ်ခြင်း အကျိုး၊ နှိုင်းယှဉ်ကြောင်းဥပမာ၏ အဖြစ်ဟူသော အကျိုး။ (၂) နှိုင်းယှဉ်ခြင်းအနက်၊ နှိုင်းယှဉ်ကြောင်းဖြစ်သောဥပမာ၏ အဖြစ် ဟူသော ပဒိုဘာဂအနက်။ (ပါရာ၊ဂ်ံ၊သစ်၊ ၂။၁၃၆။)

(၁) တသ္မာ အတ္ထနော ပဏ္ဍိတ-ဘာဝသ သြပမ္ဟတ္ထံ ဧကံယေဝ ဒေါဝါရိကံ ဒသေတုံ "ဧကဒ္ဓါရ"န္တိ အာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၁။) (၂) သေယျထာတိ သြပမ္ဟတ္ထေ နိပါတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃ရ၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ရ၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄ ၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၆ ၂။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၁၊၁၆၉၊ ၂ ၂၈။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၅ ၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁ ၂၅။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂ရ၀။ မ၊ ဋီ၊ ၂။၅၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၄။)

သြပမ္ဟဒဿနတ္ထ (ပု) [သြပမ္ဟဒဿန+အတ္ထ] (၁) ဥပမာကို ပြခြင်းအကျိုး။ (၂) ဥပမာကို ပြခြင်းအနက်။ (၁) သေယျထာပိတိအာဒိနိ သြပမ္ဟဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄ ၂။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၉။) (၂) သေယျ-ထာပိတိ သြပမ္ဟဒဿနတ္ထေ နိပါတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ရ၆၊၃ ၂ ၂၆။

သြပမ္ဟဒ္ဓယ (နာ) [သြပမ္ဟ+ဒ္ဓယ] ဥပမာနှစ်ခု အပေါင်း။ ဝိပဿနာစာရဿ အာရဒ္ဓဝုတ္တိတံ အပရိပန္ဆတ္ထ ဒဿနော သြပမ္ဟဒ္ဓယ-မာဟ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄ရ၃။

သြပမ္ဟနိဒဿန (ထီ၊နာ) [သြပမ္ဟ+နိဒဿန]

တူသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဥပမာကို ပြခြင်း။ နှိုင်းယှဉ်ကြောင်းဖြစ်သော ဥပမာနကို ပြခြင်း။ သေယျထာပိတိ တဿတ္ထသ သြပမ္မနိဒဿနံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၅၆။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၁၀။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၉၂။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၃၉။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၅၄။ ဇာ၊ဌ၊၅။၂၅၄။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၄။) သြပမ္မနိဒဿနန္တိ တွေ့ ဥပမာဝ သြပမ်ံ၊ တဿ နိဒဿနံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၀။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

သြပမ္မနိဒဿနတ္ထ (ပု) [သြပမ္မနိဒဿန + အတ္ထ] တူသည်၏အဖြစ်ဟူသောဥပမာကို-နှိုင်းယှဉ်ကြောင်းဖြစ်သောဥပမာနကို-ပြခြင်း အကျိုး။ သေယျထာပိတိ "ခုဒ္ဒမဓုံ အနိဋ္ဌ-က"နွှဲ့ ဣဒံ ပနဿ မဓုရတာယ သြပ-မ္မနိဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၅၀။ သြပမ္ပ-နိဒဿနတ္ထန္တိ ဥပမာယ နိဒဿနတ္ထံ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃၆။ ဥပမီယတေ ဥပမာ၊ ဥပမာ ဇေ သြပမ်ံ။ ဥပမီယတေ ဇောယာတိ ဥပမာ၊ ဥပမာ ဇေ သြပမ်ံ။ ပါရာ၊ဂံ၊သစ်၊၂။၃၅၅။

သြပမ္မပဋိပါဒန (နာ) [သြပမ္မ+ပဋိပါဒန] ဥပမာနကို-ဥပမေယျနှင့်-ဥပမေယျအနက်နှင့်-ပြီးစီးစေခြင်း၊ ဥပမာန ဥပမေယျတို့ကို တိုက်ဆိုင်နှီးနှောပြခြင်း။ ဇေနွဲ့ သြပမ္ပ-ပဋိပါဒနံ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၂၅။

သြပမ္မပဋိပါဒနတ္ထ (ပု) [သြပမ္မပဋိပါဒန+ အတ္ထ] ဥပမာနကို-ဥပမေယျနှင့်-ဥပမေ ယျအနက်နှင့်-ပြီးစီးစေခြင်းဟူသော အ နက်။ ဥပမာန ဥပမေယျတို့ကိုတိုက် ဆိုင်နှီး နှောပြခြင်း ဟူသောအနက်။ ယထာပိတိ သြပမ္ပပဋိပါဒနတ္ထေ နိပါတော။ ထေရ၊ဌ၊ ၁။၈၄။

သြပမ္မဘာဝ (ပု) [သြပမ္မ+ဘာဝ] ဥပမာ၏ အဖြစ်။ ဘိက္ခုနော အာဟာရပရိဘော-ဂဿ သြပမ္မဘာဝေန ... ဘဂဝတာ အာ-နိတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၀။

သြပမ္မပရိကပ္ပဝိသယ (တိ) [သြပမ္မပရိကပ္ပ +ဝိသယ] ဥပမာကိုကြံဆခြင်းလျှင် အရာရှိ သော။ ဝိကပ္ပဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗောတိ သြပမ္မပရိကပ္ပဝိသယတ္တာ တဿ ကိရိယာ-ပဒဿ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၀။

သြပမ္မဝဂ္ဂ (ပု) [သြပမ္မ+ဝဂ္ဂ] ဥပမာများစု-ရှိ-ပြဆိုအပ်-သော-ဝဂ်-တရားအစု။ (မ၊ ၁။၁၇၃-၂၆၅။ ဓမ္မ။၁၃-၁၆။) အာဂမော နာမ အန္ဓမသော သြပမ္မဝဂ္ဂမတ္တသပိ ဗုဒ္ဓဝစနဿ ပရိယာပုဏနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၇။ ဓမ္မပဒေ ယမကဝဂ္ဂေါ သြ-ပမ္မဝဂ္ဂေါတိ ဝဒန္တိ၊ မူလပဏ္ဏာသေ ယမကဝဂ္ဂေါ သြပမ္မဝဂ္ဂေါ ဇဝါတိ အပရေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ဇ၄။ သြပမ္မဝဂ္ဂဿာတိ ဥပမာ-လုဝဂ္ဂမတ္တဿ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၂၉။

သြပမ္မဝစန (နာ) [သြပမ္မ+ဝစန] ဥပမာကို ထွန်းပြသော စကား။ ဣဝါတိ သြပမ္မဝစနံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇။

သြပမ္မဝသ (ပု) [သြပမ္မ+ဝသ] ဥပမာနှင့် စပ်ခြင်း။ ဣဒါနိ ရူပါဒီဟေဝ သဒ္ဒီ သြပ-မ္မဝသေန သစ္ဆိကဒ္ဌသံသဒ္ဒနံ ဟောတိ။ အ ဘိ၊ဌ၊၃။၁၂။

သြပမ္ပဝိဓိ (ပု) [သြပမ္ပ+ဝိဓိ] ဥပမာအစီအရင်။ ဣတိ ဘဂဝါ ဧတ္တာဝတာ အနိယမိတေ-နေဝ သြပမ္ပဝိဓိနာ ယာဝ ဘဝဂ္ဂါ ဥဂ္ဂတံ ဗြာဟ္မဏသ မာနံ ဘိန္ဒိတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၂၉။

သြပမ္ပဝိဘာဝန (ထီ၊နာ) [သြပမ္ပ+ဝိဘာဝန] ဥပမာဖြင့် ထင်စွာပြခြင်း။ ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေတိ ဧတ္ထ ဣဒံ သြပမ္ပဝိဘာဝနံ။ မ၊ဌ၊၄။၈။

သြပမ္ပသံယုတ္တ (ပု) [သြပမ္ပ+သံယုတ္တ] သြပမ္ပသံယုတ္တ ပါဠိတော်။ ("ကူဋဌသုတ်" စသော သုတ် ၁၂-ခု ပါဝင်သောတရား‌တော်။ သံ၊ ၁။၄၅၄-၄၆၁။ သံ၊ဌ၊၂။၂၀၆-၂၁၃။ သံ၊ ဋီ၊၂။၁၈ရ-၁၉၃။) သြပမ္ပသံယုတ္တသ ပဋ-မေ ကူဋံ ဂစ္ဆတိတိ ကူဋဋ်မာ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၀၆။

သြပမ္ပသံသန္ဒန (ထီ၊နာ) [သြပမ္ပ+သံသန္ဒန] ဥပမာ၏ အစွမ်းဖြင့်-ဥပမာ ပြလျက်-(သစ္စိကဋ္ဌကို) နှိုးနှောခြင်း။ ဧဝမေတ္ထ သြ-ပမ္ပသံသန္ဒနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၁ရ။ တ-တ္ထဝံ သြပမ္ပသံသန္ဒနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဌ၊ ၁။၁၄၆။ ယထာ ရူပဝေဒနာဒယော သတ္တပညာသဓမ္မာ အညမညာ ဝိသဒိသာ ဥပလဗ္ဘန္တိ။ ဧဝံ ရူပါဒီဟိ ဝိသဒိသော ပုဂ္ဂလော ဥပလဗ္ဘတိတိ ပုစ္ဆနဝသပ္ပဝတ္တော သြပမ္ပသံသန္ဒနံ။ မောဟဝိစ္ဆေဒနီ။၃ရ၀။

(အဘိ၊က။၁၅-၂၁။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၂၁-၁၂၂-"**သြပမ္ပသံသန္ဒနကထာ**" ဟု ပါရှိသည်။ "ဥပမာ၏ အစွမ်းဖြင့် သစ္စိကဋ္ဌကို နှိုးနှောခြင်း၊ ဥပမာတစ်ခုကို ပြဆိုရ၍ ထိုနှင့် တူစွာ အခြားတစ်ခုကို နှိုးနှောပြောဆိုသော ကထာ" ဖြစ်သည်။ "ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည်ကို သစ္စိကဋ္ဌ ပရမတ္ထအားဖြင့် ရအပ်၏"ဟု ပြောဆို ယူဆနေသူ (ပရဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်)ကို "ရုပ်နှင့် ဝေဒနာတို့၏ သစ္စိကဋ္ဌ ပရမတ္ထအားဖြင့် ရခြင်း"နှင့် "ရုပ်နှင့်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သစ္စိကဋ္ဌ ပရမတ္ထအားဖြင့် ရခြင်း"တို့ တူပါသလောဟု မေးမြန်းရာ၌ ပရဝါဒီက တူပါကြောင်း ဖြေဆိုသောအခါ "ရုပ်နှင့် ဝေဒနာတို့သည် တစ်မျိုးတစ်ခြားစီ ဖြစ်သကဲ့သို့ ရုပ်နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း တမျိုးတခြားစီ ဖြစ်သလော" ဟု တဖန် မေးမြန်းရာ၌မူကား ပရဝါဒီသည် "နှ ဟေဝံ ဝတ္တေ" ဟု ဖြေဆိုရလေသည်။ ဤသို့ ပရဝါဒီ၏ မှားယွင်းသောအယူဝါဒကို ပယ်ရန်အလို့ငှါ "အချင်းချင်း မတူကြသော ရုပ်, ဝေဒနာ စသော (၇၅)ပါးသောတရား‌တို့ကို ရအပ်သကဲ့သို့ ရုပ်စသည်တို့မှ မတူသောပုဂ္ဂိုလ်ကို ရအပ်ပါသလော"ဟု မေးသည်၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သောကထာကို "သြပမ္ပသံသန္ဒနကထာ"ဟု ခေါ်သည်။)

သြပမ္ပသတ (နာ) [သြပမ္ပ+သတ] ဥပမာတစ်ရာ။ သြပမ္ပသတေန သြပမ္ပသဟ-သေန နှ သက္ကာ ဗုဒ္ဓဗလံ ဒဿိတုံ။ မိလိန္ဒ။၃၂၉။

သြပမ္ပသမ္ပဒိပါဒန (နာ) [သြပမ္ပ+သမ္ပဒိပါဒန။ သြပမ္ပသ ဥပမေယျန သမ္ပဒိပါဒနံ သြပမ္ပသမ္ပဒိပါဒနံ။ ပါရာ၊ဂံ၊သစ်၊၂။၁၄ရ။] ဥပမာနကို-ဥပမေယျနှင့်-ဥပမေယျ အနက်နှင့်-နှိုးနှောခြင်း၊ ဥပမာအနက်ကို ဥပမေယျနှင့် နှိုးနှောခြင်း။ ဣဒါနိ ယဒေတံ ဘဂ-

ဝတော "ဧဝမေဝ ခေါ အဟံ ဗြာဟ္မဏာ"-
တိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တံ ဩပမွသမွဋိ-
ပါဒနံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၁၀၊ (-၁၅၆။) ဩပမ္မံ သ-
မွဋိပါဒေန္တော(မ၊ဌ၊၁။၁၄၆)တိ ယထူပနီတံ
ဥပမံ ဥပမေယျတ္ထေန သမံ ကတ္တာ ပဋိပါ-
ဒေန္တော သံသန္ဒေန္တောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊
၁။၂၄၇။ ဩပမွသမွဋိပါဒနန္တိ ဩပမွတ္ထသ
ဥပမေယျေန သမ္မဒေဝ ပဋိပါဒနံ။ သာရတ္ထ၊
၁။၃၅၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၄။ (-မ၊ဌ၊၁။၃၇၄။
ဝိမတိ၊၁။ရ၀။ မ၊ဋီ၊၂။၅၆။)

ဩပမွသမွဋိပါဒနတ္ထ (ပု) [ဩပမွသမွဋိပါဒန
+အတ္ထ] ဥပမာနကိုး-ဥပမာအနက်ကိုး-ဥပ
မေယျနှင့် နှီးနှောခြင်း ဟူသောအနက်။
ယထာတိ ဩပမွသမွဋိပါဒနတ္ထေ နိပါ-
တော။ ထေရ၊ဌ၊၂။၄၂။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၆။ သီ၊
ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၆။)

ဩပမွသဟသ (ပု) [ဩပမွ+သဟသ]
ဥပမာ တစ်ထောင်။ ဩပမွသတ-ကြည့်။

ဩပမ္မာဒိ (တိ) [ဩပမ္မ+အာဒိ] ဥပမာန
အစရှိသော။ ဩပမ္မာဒိနာ ပါကဋကရဏံ
ဥတ္တာနီကရဏံ။ ဝ၀ီရ။၄၃။

ဩပရ (တိ) [အ၀+ပရ] ယုတ်ညံ့သော (သကတ္တ
ဘာ၀ =မိမိ၏ အတ္တဘော။ အကုသိုလ်-
စသည်။) ဣဒံ ဖလံ ပရံ၊ ဣဒံ ဩပရံ။
အဘိ၊ဌ၊၃။၁၉၀။ ပရောပရာနိတိ ပရာနိ
စ ဩပရာနိ စ၊ ပရတ္တဘာ၀သကတ္တ-
ဘာ၀ါဒီနိ ပရာနိ စ ဩပရာနိ စာတိ
ဝုတ္တံ ဟောတိ။ စူဠနိ၊ဌ။၁၄။ ပရာနိ စ
အပရာနိ စ ပရာပရာနိတိ ဝတ္တေ သန္ဓိ-
ဝသေန ရောကာရံ ကတ္တာ ပရောပရာနိတိ
ဝုတ္တံ။ ... အထ ဝါ— ပရာနိ စ ဩပရာနိ
စ ပရောပရာနိ၊ ... ဩပရာနိတိ စ
ဩရာနိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ လာမကာနိတိ
အတ္ထော၊ "ပရောပရာ ယဿ သမေစ္စ
ဓမ္မာ"တိအာဒီသု ဝိယ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၅၃။
စူဠနိ၊ဌ။ ၄၈-၉။ သန္ဓိ၀သေန ရာကာရ-
သာတိ ၀စနသေသော၊ နိပ္ပပဉ္စိတုံ ရာ-
ကာရေ အာကာရဿ ဩကာရန္တိ နှ ဝုတ္တံ။
ပဋိသံ၊ဂ်။၈၁။ ပရောပရာနိတိ ပရာနိ စ
ဩပရာနိ စ။ ဥတ္တမအ၀မာနိတိ ပရ-
တ္တဘာ၀-သကတ္တဘာ၀ါဒီနိ ဥတ္တမအ၀မာနိ။
အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၁။

(ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ဂဏ္ဌိအလို "ပရာပရာနိ"
တွင် ရှေး "ရာ" ၌ အာ-ကို ဩ ပြု၍
"ပရောပရာနိ"ဟု ရှုပ်ပြီးသည်၊ ဩပရ-
ဟု သီးခြားပုဒ်မရှိ။ ပဋိသံ၊ဌ-နှင့် စူဠနိ၊
ဌ-တို့၌ သာ၀ကထုတ်ပြသော "ပရောပရာ
ယဿ သမေစ္စ ဓမ္မာ" ဟူသောပါဠိသည်
အံ၊၁။၃၁၂။ သုတ္တနိ။၃၄၈- တို့၌ လာသော
ပါဠိဖြစ်သည်။ အံ၊ဌ၊၂။၂၅၁-၌ "ပရော-
ပရာတိ ပရောဝရာ၊ ဥတ္တမလာမကာ၊
ကုသလာကုသလာတိ အတ္ထော" ဟု ဖွင့်
၍၊ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၃၆-၌ "ပရောပရာတိ
ဝရာဝရာ သုန္ဒရာသုန္ဒရာ၊ ပရာ ဝါ ဗာဟိရာ၊
အပရာ အဗ္ဘန္တရာ"ဟု ဖွင့်သည်။)

ဩပရဇ (နာ) [ဥပရာဇ+ဏ္ဍ။ ဥပရဇ+ဏ။
ရညော သမီပေ ပ၀တ္တတီတိ ဥပရာဇာ၊
ဥပရာဇဿ ဘာ၀ေါ ဩပရဇံ။ မအူ၊သ္ဍ
၁။၃၁၀။] အိမ်ရှေ့မင်း၏ အဖြစ်။ ကသ္ဍ-

ဟံ သြပရင့် နှ ပတ္ထေယျံ။ အံ၊၂။၁၃၆။ (–ဒီ၊၌၊၁။၁၂၄။) သြပရင့်နှိ ဥပရာဇဘာဝံ။ အံ၊၌၊၃။၄၉။ ရညော ဘာဝေါ ရင့်၊ ရင့်သ သမိပေ ပဝတ္တတိတိ သြပရင့်။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊ ၂။၆။ (–မ၊၂။၂၆၃၊၂၆၉။ ဝိ၊၌၊၁။၃၈။ အံ၊ ၌၊၁။၂၀၁။ အံ၊၌၊၂။ရ၀။ အံ၊၌၊၃။၂၀၉။ အဘိ၊၌၊၂။၄၂၆။ ထေရ၊၌၊၂။၁ရ၄။ ဇာ၊၌၊ ၁။၁၅၀။ ဇာ၊၌၊၂။ရ၉၊၁ရ၈၊၂၉၆။ ဇာ၊၌၊ ၃။၂၉၊၃၈၆။ ဇာ၊၌၊ရ။ရ၃။)

သြပရင့်ဝစန (နဝ) [သြပရင့်+ဝစန] အိမ်ရှေ့ မင်း၏အဖြစ်ကို ဆိုခြင်း၊ သြပရင့်-ဟူသော သဒ္ဒါကို-ဆိုခြင်း။ ကုမာရကာလ် ဝတ္ထာ တဒနန္တရံ သြပရင့်ဝစနတော ဝိရုဒ္ဓံ စေတံ။ မ၊ဌီ၊၃။၁၄၈။

သြပဝယ္ယ[1] (တိ) [ဥပ+ဝဟ+ဏျ။ ရာဇာနမုပဂန္တာ ဝဟိတုမရဟတိတိ သြပဝယ္ယော။ အရဟတ္ထေ ဏျော။ ဓာန်၊ဌီ။၃၆၆။ ဩ-ပဝါဟျ (သံ)] ဘုရင်မင်းစီးသော (ဆင်ယာဉ်)။ (စီးတော်ဆင်၊ မင်္ဂလာဆင်တော်)။ ဒဒါမိ နှ ဝိကမ္ပာမိ၊ ... သြပဝယ္ယံ ဂဇုတ္တမံ။ ဇာ၊၂။၃၁၃။ သြပဝယ္ယနှိ ရာဇဝါဟနံ။ ဇာ၊ ၌၊ရ။၂၅၂။ သြပဝယ္ယာ(နေတ္တိ။၁၁၅)တိ ရ-ညော အာရောဟနယောဂ္ဂါ။ နေတ္တိ၊၌။၂၂၉။ သြပဝယ္ယနှိ ရာဇာနမုပဝဟိတုံ သမတ္ထံ။ သီ၊ ဌီ၊သစ်၊၂။၂၂။ (–သံ၊၃။၃၀၅။ ခုဒ္ဒကာ၊၌။ ၁၄၉။ ဥဒါန၊၌။၃၀၁။ သုတ္တနိ၊၌၊၁။၂ရ၈။ စရိယာ၊၌။၃၈၊၁၁၅။ ဇာ၊၌၊၂။၁၉။ ဇာ၊၌ ၄။၉၂။) ဒီ၊၌၊၂-၌ သြပဝုယ္ယ-ဟုရှိ၍ ဝိမာန၊ ၌-၌ သြပဝုယ္ယ-ဟု ရှိသည်။ ယင်းပုဒ်တို့ လည်းကြည့်။

သြပဝယ္ယ[2] (ပု) [သြပဝယ္ယ+ဏ] သြပဝယ္ယ ထေရ်။ ဤတွင် သုဒ် အာယသ္မာ သြပဝယ္ယော ထေရော ဤမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၁၁၉။ (–အပ၊၌၊၂။၈၁။) အောက် ပုဒ်လည်းကြည့်။

သြပဝယ္ယတ္ထေရ (ပု) [သြပဝယ္ယ+ထေရ] သြပ-ဝယ္ယ ထေရ်။ ပုဗ္ဗေ ကတပုညသမ္ဘာရ-ဝသေန သြပဝယ္ယတ္ထေရောတိ ပါကဋော အဟောသိ။ အပ၊၌၊၂။၈၁။

ရှေးဘုရားရှင်တို့၏ထံတော်၌ ဝိဝဋ္ဋ-ပနိဿယ ကုသိုလ် ဆည်းပူးခဲ့သော အမျိုး-ကောင်းသားသည် ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင်းအား အာဇာနည်သိန္ဓောမြင်းကို လှူဒါန်းပူဇော်ပြီးနောက် "ဘုရားအစရှိသော ရဟန်း-တော်များအား ဆင်မြင်းစသည်တို့သည် မအပ်စပ်ကုန်၊ အပ်စပ်သော ပစ္စည်းဘဏ္ဍာကို လှူမည်"ဟု ကြံစည်၍၊ ထိုသိန္ဓော-မြင်းကို တန်ဖိုးဖြတ်စေလျက် ရလာသော အသပြာဖြင့် ဝါချည်သက်နှ်း၊ ကမ္ဗလာ-သက်နှ်း စသည်တို့နှင့်တကွ ဆေးပစ္စည်း-တို့ကို လှူဒါန်းခဲ့လေသည်။ ထိုကောင်းမှု-ကြောင့် ဖြစ်လေရာရာ လူဘဝ နတ်ဘဝ-တို့၌ ဆင်ယဉ် မြင်းယဉ်စသောယဉ်များစွာ-ပြည့်စုံလျက် ချမ်းသာစွာ ခံစားရသည်။ ဤ-ဘုရားရှင်လက်ထက်တော်၌ "သြပဝယ္ယ-ထေရ်"ဟူသော အမည်ဖြင့် ထင်ရှားလျက် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်တော်မူသည်။ အကျယ်ကို အပ၊၁။၁၁၈-၉။ အပ၊၌၊၂။၈၁-၂-တို့ကြည့်။

ဩပဝိနွဝ (တိ) [ဥပဝိနှု+ဏဝ] ဥပဝိနှု မည်သူ၏-သား-သမီး-အနွယ်။ ဥပဝိနှုဿ အပစ္စံ ဩပဝိနွဝေါ။ နိဂုတ္တိ၊နှာ။၂၉၀။

ဩပဝုယှ (တိ) [ဥပ+ဝဟ+ဏျ] ဘုရင်မင်း စီးသော (ဆင်ယာဉ်)။ (စီးတော်ဆင်၊ မင်္ဂလာဆင်တော်။) သမ္မ ကဏ္ဏက , အဇ္ဇေကရတို့ မံ ဝဟ၊ မယှံ ဩပဝုယှံ ဟောဟိ။ ဝိမာန၊ ၌။၂၉၇။

ဩပသဂ္ဂိက (တိ) [ဥပသဂ္ဂ+ဏိက။ သြော်ပသဂ်ိက(သံ)] ဥပသာရ။ ဩပသဂ္ဂိက်။ ရူ။၃၇၅။

ဩပသမိက (တိ) [ဥပသမ+ဏိက။ သြော်ပဂမိက(သံ)] ကိလေသာ-ဝဋ္ဋဆင်းရဲ-၏ ငြိမ်းအေးခြင်းကို-ပြုတတ်-ဆောင်တတ်-သော။ ဓမ္မော စ ဒေသိယတိ ဩပသမိကော။ ဒီ၊၃။၂၁၉။ အံ၊၃။၆၀-၁။ (-အံ၊၁။၄၄၈။) ဩပသမိကောတိ ကိလေသူပသမကရော။ ဒီ၊၌၊၃။၂၂၉။ ဩပသမိကေတိ ဥပသမ-ကရေ ဝိဝဋ္ဋူပနိဿိတေ။ အံ၊၌၊၂။၃၃၅။ ဩပသမိကောတိ ကိလေသူပသမာဝဟော။ အံ၊၌၊၃။၂၂၄။ ဩပသမိကောတိ ဝဋ္ဋဒုက္ခ-ဿ ဥပသမာဝဟော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၅။

ဩပသာယိက (တိ) [(ဥပ+သိ+ဏ=) ဥပသယ+ဏိက] မှီခိုရှိနေသော၊သူ။ ဩပသာယိ-ကော မေ ဘဝိဿသီတိ မယှံ သမီပသယော ဘဝိဿသိ၊ မံ ဂစ္ဆန္တံ အနုဂစ္ဆိဿတိ။ မ၊ ၌၊၂။၃၀၄။ ဥပနိဿာယ သေတိတိ ဥပသ-ယော၊ ဥပသယောဝ ဩပသာယိကော။ ယထာ "ဝေနယိကော"တိ အာဟ "သမီ-ပသယော"တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၃။

ဩပသိလေသိက (တိ) [ဥပသိလေသ+ဏိက။ သြော်ပလ္လေမိက(သံ)] (၁) ကပ်ငြိသောအား-ဖြင့်-ကပ်ငြိ၍-တည်ရာဖြစ်သော(အာဓာရ)။ (၂) မကပ်ငြိမူ၍တည်ရာမျှသာဖြစ်သော(အာဓာရ)။ (ဥပသိလေသမည်သည် သံယောဇတည်း၊ ထိုဌ်ဖြစ်သောဝတ္ထုသည် ဩပသိလေသိကမည်၏။ အခြားအဆီးမရှိမူ၍ အနီးအစပ် ငြိကပ်၍ တည်ရာဖြစ်သော အာဓာရသည် ဩပသိလေသိကာဓာရ မည်၏။ မောဂ်၊သျ၊၁။၅၉၊၂၅၂-၃ကြည့်။ အာဝေယျ၏ကပ်၍တည်ရာ ဖြစ်သောအာဓာရသည် ဩပသိလေသိကာဓာရမည်၏။ ငြိသောအားဖြင့်ကပ်၍တည်ရာဖြစ်သော အာဓာရသည် အလ္လီယနဩပသိလေသိကာဓာရမည်၏။ မငြိသောအားဖြင့်ကပ်၍ တည်ရာဖြစ်သောအာဓာရသည် အနလ္လီယန ဩပသိလေသိကာဓာရမည်၏။ ပုဒ်စစ်။၄၆-၇။

(၁)(၂) သွာဓာရော စတုဗ္ဗိဓော ဗျာပိကော ဩပသိလေသိကော´ ဝေသ-ယိကော သာမီပိကော စာတိ။ ကစ္စည်း၊ နှာ။၁၄၉။ ဩပသိလေသိကော နာမ ပစ္စေကသိဒ္ဓါနံ ဘာဝါနံ ယတ္ထ ဥပသိ-လေသေန ဥပဂမော ဟောတိ၊ ယသ္မိဉ္စ အာဝေယ္ယော ဥပသိလိဿတိ အလ္လီယိတ္တာ တိဋ္ဌတိ။ ရူ၊နှာ။၁ရ၁။ ယတ္ထ ပန ပစ္စေ-ကသိဒ္ဓါနံ ဘာဝါနံ ဥပသိလေသော ဟော-တိ၊ သော ဩပသိလေသိကော။ သံပျင်၊ ဋီ။၁၂၂။ တတြာဓာရာဝေယျာနမညတြ သိဒ္ဓါနံ သံယောဂေါ ဥပသိလေသော၊ တတြ ဘဝေါ ဩပသိလေသိကော။ မောဂ်၊

ပဠိုကာ။ မောဂ်၊သျ၊၁။၂၅၃။ ယသို့ အာ-ဝေယျ၀တ္ထု အလ္လီယိတ္တာ ၀ါ တိဋ္ဌတိ၊ အဓိဋ္ဌိတမတ္တံ ဟုတ္တာ ၀ါ တိဋ္ဌတိ၊ သော သြပသိလေသိကော။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၂၀၈။ (-နိတိ၊သုတ္တ၊နှာ။၁၄၀။ မောဂ်၊၂။၃၂။ ရူ၊ဋီ၊ နှာ။၁၂၄။)

သြပါတ (ပု) [အ၀+ပတ+က] (၁) တွင်း၊ ကျင်း။ (၂) ကျခြင်း၊ ကျရောက်-သုတ်ချီ-ထိုးသုတ်-ခြင်း၊ ထိုးသုတ်ချယ်ခြင်း။ **(၁)** သြပါတံ နာမ မနုဿံ ဥဒ္ဒိဿ သြပါတံ ခကတိ "ပတိတ္တာ မရိဿတီ"တိ။ ဝိ၁။၉၆။ မနုဿံ ဥဒ္ဒိဿ သြပါတံ ခကတိတိ ... တတ္ထ အာ၀ါဋံ ခကတိ။ ဝိ၊ဋီ၊၂။၅၂။ သြ-ပါတေ(ဝိ၊ဋီ၊၃။၃၃)တိ အာ၀ါဋေ၊ သော ဟိ အ၀ပတနဋ္ဌာနတ္တာ "သြပါတော"တိ ဝုစ္စတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၄။ သြပတန္ဓိ ဇတ္ထာတိ သြပါတော၊ အာ၀ါဋော။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၂၁၄။ (-ဝိ၊၅။၅၆၊၆၈၊၈၉။ ဇာ၁။၃၇၃။ ဝိ၊ဋီ၁။ ၃၃၈။ ဝိ၊ဋီ၊၄။၂၂၈။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋီ။၂၀။ ဓမ္မာ၊ဋီ၊၂။ ၄၃၈။ ဇာ၊ဋီ၁။၁၆၀။ ဇာ၊ဋီ၅။၄၉။ ၀ဇိရ။ ၁၇၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၀။ ဝိမတိ၁။၂၃၂။)

(၂) နေ၀ါသံ ကေသာ ဒိဿန္တိ၊သ-ကုကာနံ စ သြပါတော။ ဇာ၊၂။၃၅၉။ ကီ-တေဟိ သကုကေဟိ နီတာ၊ ဣတော အ-ညေသမ္မိ ကေသဋ္ဌိ တေသံ သကုကာနံ ဝိယ သြပါတော ဇာတော။ ဇာ၊ဋီ၊ရ။၃၄၄။

သြပါတကထာ (ထီ) [သြပါတ+ကထာ] တွင်း-ကိုတူးရာ၌ အဆုံးအဖြတ် စကားရပ်၊ တွင်း-ကိုဆိုအပ်ရာဖြစ်သော စကား။ (မဟာ၊သျ၊ ၄။၁၆၀။) အယံ တာ၀ သြပါတကထာ။ ဝိ၊ဋီ၊၂။၅၄။

သြပါတခ(ကွ)ကန (နာ) [သြပါတ+ခကန] တွင်းတူးခြင်း။ မာရကတ္ထမေ၀ သြပါတ-ခကနံ, အ၀ဿေန ဥက္ခိ၀နံ, ... ထာ၀ရ-ပယောဂေါ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋီ။၂၀။ ထာ၀ရောတိ အသံဟရိမေန ဥ၀ကရကေန မာရေတု-ကာမဿ သြပါတကွကနံ။ ကခ်ီ။၁၂၁-၂။ (-ဣတိ၀ုတ်၊ဋီ။၂၁၈။ သာရတ္ထ၊၂။၂ရ၄။ ဝိမတိ၁။၂၃၀။ အနုဋီ၊၂။၁၉၀။) သြ၀တန္ဓိ ဇတ္ထာတိ သြပါတော၊ အာ၀ါဋော။ တဿ ခကနံ သြပါတကွကနံ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၂၁၄။

သြပါတခကက(ခနက) (တိ) [သြပါတ + ခက(နာ)က] တွင်းကို တူးသော၊သူ။ ပါသာ-ကာဒိသု ပတနေနာ၀ိ မရကေ၀ိ သြပါတ-ခကကော နာ မုစ္စတိတိ ဝေ၀ိတ္ထ။ ဝိမတိ၁။၂၃၁။ သြပါတခနကော သြပါတံ အည-ဿ ဝိက္ခိကာတိ ၀ါ မုဓာ ၀ါ ဒေတိ။ ဝိ၊ဋီ၊၂။၅၄။

သြပါတခကနကွက (ပု) [သြပါတ+ခကနကွက] တွင်း-တူးသော-တူးရာ-ခက။ သော သြပါတခကနကွကေ အရူ၀ပလောကေ ဇ၀တိ။ ၀ဇိရ။၁၆၅။ (ပဋိ၀ိသောဓက-မူ၌ "သြပါတ၀တနကွကေ"ဟု ရှိသည်။ "တွင်-သို့ ကျရာခက" ဟု ပြန်ဆိုရမည်။)

သြပါတရောဂ (ပု) [သြပါတ+ရောဂ] တွင်း၌ ကျသောကြောင့် ဖြစ်သော-အနာရောဂါ-ဒဏ်ရာ။ သြပါတရောဂေါ ဗလ၀တရော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋီ၊၂။၅၃။

ဩပါတေတမ္ဘ (တိ) [အဝ+ပတ+ဏေ+တမ္ဘ] ကျစေအပ်သော၊ ပြောဆိုအပ်သော။ နဉပဏ္ဍာယသ္သ ဘဏမာနသ္သ အန္တရန္တရာ ကထာ ဩပါတေတမ္ဘာ(ဝိ၊၃။၅၈။ ဝိ၊၄။ ၄၀၂။ စရိယာ၊၃။၁၆)တိ အန္တရယရေ ဝါ အညတြ ဝါ ဘဏမာနသ္သ ... အညာ ကထာ နု သမုဋ္ဌာပေတမ္ဘာ။ ဝိ၊၃။၃။၂၅၉။

ဩပါတေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ပတ+ဏေ+တိ] ကျစေ၏။ (က) ကျစေ-မျောပါစေ-၏။ မျှော၏။ သွန်ပစ်၏။ (၁) ကျစေ-ချ-၏။ (ဂ) ကျစေ-သွင်း-ရွတ်ဆို-၏။ ကြားဖြတ်ပြောဆို၏။ (ဃ) ကျစေ-သွင်း-အတူတကွရွတ်ဆို-တစ်ပေါင်းတည်းရွတ်ဆို-၏။ (င) အဆုံးတိုင်-ကျစေ-အတူတကွ ရွတ်ဆို-၏။ (စ) အကြားဌ-ကျစေ-သွင်း-အတူတကွရွတ်ဆို-၏။

(က) ကျစေ-မျောပါစေ-၏။ မျှော၏။ သွန်ပစ်၏။ **ဩပါတေဟိ**—တေန ဟိ တွံ ဂဟပတိ မဟန္တေ မဟန္တေ သာကိပသိဗ္ဗ-ဏေ ကာရာပေတွာ ... မဇ္ဈေ ဂဂ်ိယ သောတေ ဩပါတေဟိ။ ဝိ၊၁။၁၉။ (သီ။ သျှာ-မူတို့ဌ် "ဩသာဒေဟိ"ဟုရှိသည်။) **ဩပါတေသိ**—အံ၊၂။၃၄၅။

(၁) ကျစေ-ချ-၏။ **ဩပါတေယ္ယ**—ဣမသ္မိ ပရိဗ္ဗာဇကသ္မိ ယာဝ ဘဝဂ္ဂါ ဥသိတံ မာနဒ္ဓဇံ ဌာနသောဝ ဩပါ-တေယ္ယ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၉။

(ဂ) ကျစေ-သွင်း-ရွတ်ဆို-၏။ ကြား-ဖြတ်ပြောဆို၏။ **ဩပါတေတိ**—တတြ သုဒ် အာယသ္မာ စိတ္တော ဟတ္ထိသာရိပုတ္တော ထေရာနံ ဘိက္ခုနံ အဘိဓမ္မကထံ ကထေ-နွာနံ အန္တရန္တရာ ကထံ ဩပါတေတိ။ အံ၊ ၂။၃၄၄။ တတ္ထ အန္တရာ ကထံ ဩပါ-တေတိတိ ... အတ္တနော ကထံ ပဝေ-သေတိတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၃၃။ သော ဝုဒ္ဓါနံ ဝုဒ္ဓါနံ ဗြာဟ္မဏာနံ ဘဂဝတာ သဒ္ဓိ မန္တယမာနာနံ အန္တရာ ကထံ ဩပါတေတိ။ မ၊၂။၃၈၀။ ဩပါတေတိတိ ပဝေသေတိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၈၉။ ဩပါတေတိတိ နိပါတေ-တိတိ အတ္ထော၊ တထာဘူတော စ တတ္ထ ပေသိတာ ဟောတိတိ ဝုတ္တံ "ပဝေသေတိ" တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၂။ **ဩပါတေန္တိ**—မ၊၂။ ၃၂၄။ **ဩပါတေတု**—မ၊၂။၃၈၀။ **ဩပါ-တေထ**— မာ ဩပါတေထ(သုတ္တနိ။ ၃၆၆)တိ မာ ပဝေသေထ၊ မာ ကထေ-ထတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၇၂။ (-မ၊၂။၃၂၄၊၃၅၀။) **ဩပါတေယ္ယုံ**—မ၊ ၂။၂၀၂။ မ၊ဌ၊၃။၁၆၇။ **ဩပါတေသိ**—အံ၊၂။၃၄၅။

(ဃ) ကျစေ-သွင်း-အတူတကွရွတ်ဆို-တစ်ပေါင်းတည်းရွတ်ဆို-၏။ **ဩပါ-တေတိ**—ဩသာရေန္တံ ဩပါတေတိ(ဝိ၊ ၂။၂၆)တိ သုတ္တံ ဥစ္စာရေန္တံ ပရိသမဇ္ဈေ ပရိသက်မာနံ ဧဝံ ဝဒေဟီတိ တေန သဒ္ဓိ ဧကတော ဝဒန္တသ္သ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၀။ ဩပါတေတိတိ သဒ္ဓိ ကထေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၆။ ဝိမတိ၊၂။၅။ ဩပါတေတိ(ဝိ၊ဌ၊၃။ ၁၀)တိ ဧကတော ဘဏတိ သမာဂစ္ဆတိတိ လိခိတံ။ ဝဇိရ။၂၉၁။

(c) အဆုံးတိုင်-ကျစေ-အတူရွတ်ဆို-၏။ ယေဘုယျန ပဂုဏ် ဂန္ဓံ ဘဏန္တံ သြပါတေတိ။ ဝိ၊၂။၂၆။ (စ) အကြားဌ-ကျစေ-သွင်း-အတူတကွရွတ်ဆို-၏။ အနု-ကွရံ နာမ ရူပံ အနိစ္စန္တိ ဝုစ္စမာနော "ရ"န္တိ သြပါတေတိ။ ဝိ၊၂။၂၅။

သြပါတေတု (ကာ၊ကြို) [အဝ+ပတ+ဏေ+တု] ကျစေ-သွင်း-ရွတ်ဆို-လော့၊ ကြားဖြတ်ပြောဆိုလော့။ သြပါတေတိ (ဂ) ကြည့်။

သြပါတေထ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ပတ+ဏေ+ထ] ကျစေ-သွင်း-ရွတ်ဆို-ကုန်လော့၊ ကြားဖြတ်ပြောဆိုကုန်လော့။ သြပါတေတိ (ဂ) ကြည့်။

သြပါတေန္တိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ပတ+ဏေ+အန္တိ] ကျစေကုန်၏၊ ကျစေ-သွင်း-ရွတ်ဆို-ကုန်၏၊ ကြားဖြတ်ပြောဆိုကုန်၏။ သြပါတေတိ (ဂ) ကြည့်။

သြပါတေယျ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ပတ+ဏေ+ယျ] ကျစေရာ၏၊ ချရာ၏။ သြပါတေတိ (ခ) ကြည့်။

သြပါတေယျုံ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ပတ+ဏေ+ယျုံ] ကျစေ-သွင်း-ရွတ်ဆို-ကုန်ရာ၏၊ ကြားဖြတ်ပြောဆိုကုန်ရာ၏။ သြပါတေတိ (ဂ) ကြည့်။

သြပါတေသိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ပတ+ဏေ+ဏ္ဍိ] ကျစေ-မျှောပါစေ-ပြီ။ သြပါတေတိ (က) ကြည့်။

သြပါတေဟိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ပတ+ဏေ+ဟိ] ကျစေ-မျှောပါစေ-လော့၊ မျှောလော့၊ သွန်ပစ်လော့။ သြပါတေတိ (က) ကြည့်။

သြပါဒေသိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ပဒ+ဏေ+ဏ္ဍိ] ဖြတ်လိုး-ခွဲ-ပြီ။ (မကောင်းသဖြင့်ထိရောက်စေပြီ။ ဘာသာ၊ဋီ။) အထ ခေါ သာ ဗြာဟ္မဏီ သတ္တံ ဂဟေတ္မာ သြဝရက် ပဝိသိတ္မာ ဥဒရံ သြပါဒေသိ။ ဒီ၊၂။၂၆၄။ (သျှာ-မှဉ် "ဥပ္ပါတေသိ"ဟုရှိသည်။)

သြပါန (နာ) [ဥဒ+ပါန။ အဝ(သြ)+ပါ+ယု] (က) ရေတွင်း။ (ခ) ရေကန်၊ လေးထောင့်ကန်။ (ဂ) ဆိပ်၊ ရေခပ်ဆိပ်။ (က)(ခ)(ဂ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြပါနဘူတ (တိ) [သြပါန+ဘူတ] (က) ရေတွင်းသဖွယ်ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ (ခ) ရေကန်-လေးထောင့်ကန်-သဖွယ် ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ (ဂ) ဆိပ်-ရေခပ်ဆိပ်-သဖွယ် ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ (က) သြပါနဘူတ(ဝိ၊၃။၃၃၃။ မ၊၂။၄၂။ အံ၊၃။၃၀)နှင့် ပဋိယတ္တဥဒပါနော ဝိယ ဌိတံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃ရ၉။ မ၊ဌ၊၃။ဖ၃။ အံ၊ဌ၊၃။၂၁၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂ရ။ (-အဘိ၊ဝိ။ ၂၅ဖ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ရ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၂ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃။)

(ဂ)(ခ) ဒါယကော ဒါနပတိ ... သမဏဗြာဟ္မဏာ ကပဏဒ္ဓိက ဝဏိဗ္ဗက ယာစကာနံ သြပါနဘူတော။ ဒီ၊၁။၁၃၀။ သြပါ-နဘူတောတိ ဥဒပါနဘူတော သဗ္ဗေသံ သာဓာရဏပရိဘောဂေါ၊ စတုမဟာပထေ ခတပေါက္ခရဏီ ဝိယ ဟုတ္မာ ဌိတောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂ဖဖ-ရ။ သြပါနဘူတံ

ဝါ(ဇာ၊၁။၂၁၀)တိ စတုမဟာပထေ ခတ-
သာဓာရဏပေါက္ခရဏီ ဝိယ။ ဇာ၊၆။၄။၃၄။
(-ပေတ။၁၉၉။ ဇာ၊၂။၂၁၊၃၀၄။ မ၊၆။
၃၄ရ။ ဓမ္မ၊၆။၂။၂၂၈။ ဣတိဝုတ်၊၆။၁၀၂။
ဝိမာန၊၆။၂၆၅။ ပေတ၊၆။ရ၂၊၂၂၀။ ဇာ၆။
၃။၁၈၀။ ဇာ၊၆။၄။၃၄။ ဇာ၊၆။၅။၁၈၅။ ဇာ၊
၆။ရ။၂၂၅။)

(ဂ) ဩပါနံ ဝုစ္စတိ ဩဂါဟေတ္တာ ပါတဗ္ဗတော နဒီတဠာကာဒီနံ သဗ္ဗသာဓာ-ရဏတိတ္ထံ၊ ဩပါနံ ဝိယ ဘူတော ဩပါန-ဘူတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၂၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၈။

ဩပါယိုက် (ဗျ) သင့်လျော်-လျော်ကန်သင့်မြတ်-ပါ၏၊ ကောင်းပါ၏။ ဩပါယိုက် ပတိရူပ် သာဓေ့ဝံ သမ္ဘဝိစ္ဆနေ။ ဓာန်။၁၁၄၄။ အလန္ဒီ ယုတ္တံ၊ ဩပါယိုကန္ဒီ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၆၁။

ဩပါယိုက (တိ) [ဥပါယ+ဣက။ ဥပဂန္ဓဗ္ဗတ္တာ ဥပါယိုက်၊ သကတ္ထေ ဣကော၊ ဩပါယိုက်၊ ဩပယိုကမ္မိ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၅၃။ကြော်ပါယိုက (သံ)] (၁) သင့်လျော်ခြင်း။ (တောင်ပေါက်၊ သျှ။) သင့်လျော်သောအရာ၊ နည်းလမ်းကျသောအမှု။ (ဓာန်၊သျှ၊သစ်။) (၂) သင့်လျော်-လျော်ကန် သင့်မြတ်-သောအကြောင်းနှင့် ယှဉ်သော၊ လျော်ကန်သင့်မြတ်သော။

(၁) ဩပါယိုက် ပတိရူပ်။ ဓာန်။၃၅၃။ **(၂)** "လဟူ"တိ ဝါ "ဩပါယိုက"န္ဒီ ဝါ "ပတိရူပ"န္ဒီ ဝါ ... ကာယေန ဝိညာပေတိ။ ဝိ၊၃။၅၆။ ဩပါယိုကန္ဒီ ဥပါယပဋိသံယုတ္တံ၊ ဣမိနာ ဥပါယေန တံ့ မေ ဣတော ပဋ္ဌာ-ယ ဘာရော ဇာတောသီတိ အတ္ထော။ ဝဇိရ။ ၄၁ရ။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂၃၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၂။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊ဋီ၊၁။၂၉၅။) ဓမ္မဒါနံ ပန အသံကိလိဋ္ဌစိတ္တသ အဝိပရိတာ ဓမ္မဒေ-သနာ၊ ဩပါယိုကော ဟိတသ ဥပဒေ-သော။ စရိယာ၊၆။၂၉ရ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂ရ၅။

ဩပါယိုကတရ (တိ) [ဩပါယိုက+တရ] အထူးသဖြင့် သင့်လျော်သောအကြောင်းနှင့် ယှဉ်သော၊ သာလွန်သင့်လျော်သော။ ဣမသ္မိ နု ခေါ အာဝုသော အတ္ထသ္မိ ဣမာနိ ဝါ ဗျဉ္ဇနာနိ ... ကတမာနိ ဩပါယိုကတရာနိ။ ဒီ၊၃။၁၀၅။ ကတမာနိ ဩပါယိုကတရာနိ-တိ ဣမသ္မိ အတ္ထသ္မိ ကတမာနိ ဗျဉ္ဇနာနိ ဥပပန္နတရာနိ အလ္လီနတရာနိ။ ဒီ၊ဋ၊၃။၉၅။ ဥပပန္နတရာနိတိ ယုတ္တတရာနိ၊ အလ္လီန-တရာနိတိ သိလိဋ္ဌတရာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉၁။

ဩပါရမ္ဘ (တိ) [ဥပါရမ္ဘ+ဏ] အပြစ်တင်ထိုက်သော။ ကတမော ပန ဘန္တေ အာနန္ဒ ကာယသမာစာရော ဩပါရမ္ဘော။ မ၊၂။ ၃၁၆။ ဩပါရမ္ဘောတိ ဥပါရမ္ဘံ ဒေါသံ အာ-ရောပနာရဟော။ မ၊ဋ၊၃။၂၃၉။ သာဝဇ္ဇ-တာယ ဥပါရမ္ဘံ အရဟတီတိ ဩပါရမ္ဘော။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆၁။

ဩပါသာဒ (ပုဒ်) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဩပါသာဒ ရွာ။ စကီ ဗြာဟ္မဏော ဩပါသာဒံ အဇ္ဈာ-ဝသတိ။ မ၊၂။၃ရ၆။ ဩပါသာဒံ အဇ္ဈာ-ဝသတိတိ ဩပါသာဒနာမကေ ဗြာဟ္မဏ-ဂါမေ ဝသတိ။ မ၊ဋ၊၃။၂ရ၃။ (-မ၊ဋီ၊၃။ ၁ရ၉။)

သြပါသာဒက (တိ) [သြပါသာဒ+က] သြပါသာဒ ရှာ၌ နေသောသူ။ အသောသုံ ခေါ် သြပါသာဒကာ ဗြာဟ္မဏကဟုပတိကာ။ မ၊ ၂။၃၇၆။

သြပါသာဒဂါမ (ပု) [သြပါသာဒ + ဂါမ] သြပါသာဒ ရွာ။ ဥတ္တရေန သြပါသာဒန္တိ သြပါသာဒဂါမသ ဥတ္တရဒိသာယံ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၁၈၉။

သြပါသာဒနာမက (တိ) [သြပါသာဒ+နာမ+က] သြပါသာဒ အမည်ရှိသော။ သြပါသာဒ-ကြည့်။

သြပါသာဒပဒ (နာ) [သြပါသာဒ+ပဒ] သြပါသာဒ-ပုဒ်။ ဇော်ဌာတိ သြပါသာဒပဒေ။ မ၊ ဋီ၊၃။၁၈၉။

သြပါသာဒဝါသိက (တိ) [သြပါသာဒ+ဝသ+ဏိက] သြပါသာဒရှာ၌ နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ စကီ သြပါသာဒဝါသိကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃။

သြပိ (ကြိ) [သြပ+ဣ] ထွေးပြီ။ သြပတိ-ကြည့်။

သြပိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [သြပ+တ္ဝာ] ထွေး၍။ အ-ထသ မုခေ ခေဋ္ဌं သြပိတ္ဝာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၆၀။

သြပိယ (ကြိ၊ဝိ) [သြပ+တ္ဝာ] ထား-ထည့် ထား-၍။ ရုက္ခမူလဂဟနံ ပသက္ကိယ၊ နိဗ္ဗာန် ဟဒယသို့ သြပိယ။ သံ၊ဝ။ ၂၀၁။ ထေရ။ ၂၄၅။ ဟဒယသို့ သြပိယာတိ ကိစ္စတော စ အာရမ္မဏတော စ ဟဒယမှိ ပက္ခိပိတ္ဝာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ဝ။ ၂၆၇။ နိဗ္ဗာန် ဟဒယသို့ သြပိယာတိ ... နိဗ္ဗုတိ ဟဒယေ ဌပေတ္ဝာ စိတ္တေ ကရိတ္ဝာ (ကတ္ဝာ)။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ဝ။ ၃၀၁။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။

သြပိလဝတိ (ကြိ) [အဝ+ပိလု+အ+တိ။ အဝ္လဝတိ (သံ)] နစ်မျောစေ၏။ နစ်မြုပ်စေ၏။ သေယျထာပိ ကဿပ နာဝါ အာဒိကေ-နေဝ သြပိလဝတိ။ သံ၊ဝ။ ၄ ၂၃။ သြပိလ-ဝတိတိ နိမုဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၈။

သြပိလာပိတ (တိ) [အဝ+ပိလ(ပိလု)+ဏာပေ+တ။ (နိတိ၊ဓာ။ ၁၆၉။ ဓာတ္ဝတ္ထ။ ၂၃၁။)] နစ်မျောစေ-နစ်မြုပ်စေ-အပ်သော၊ နှစ်မြှုပ်အပ်သော။ ဥဒကေ ပန သြပိလာပိတာ ဥက္ကာ ဝိယ တတ္ထေဝ နိဗ္ဗာယိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၁။

သြပိလာပိတဥက္ကာ (ထီ) [သြပိလာပိတာ+ဥက္ကာ] နစ်မြုပ်စေ-နစ်မျောစေ-နှစ်မြှုပ်အပ်-သော မီးရှူး။ ဥဒကေ ပန သြပိ-လာပိတဥက္ကာ ဝိယ တတ္ထေဝ နိဗ္ဗာယိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂ ၂၈။

သြပိလာပိတတိဏုက္ကာ (ထီ) [သြပိလာပိတာ+တိဏုက္ကာ] နစ်မြုပ်စေ-နစ်မျောစေ-နှစ်မြှုပ်အပ်-သောမြက်မီးရှူး။ ဒါဝဂ္ဂိ သောဌသ-ကရီသမတ္တဌာနံ ပတ္တော ဥဒကေ သြပိ-လာပိတတိဏုက္ကာ ဝိယ နိဗ္ဗာယိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂ ၂၈။

သြပိလာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ပိလ(ပိလု)+ဏာပေ+တိ။ အဝ္လါဝယတိ(သံ)] နစ်မျောစေ-နစ်မြုပ်စေ-၏။ မျှောစ်။ အပ္ပါဏကေ ဝါ

ဥဒကေ ဩပိလာပေတိ။ ဝိ၊၃။၂၂၀။ ဝိ၊၄။ ၄၉၉။ မာ၊။၂၆၈။ မ၊၃။၁၉၅။ **ဩပိလာပေယျ**—အပ္ပါဏကေ ဝါ ဥဒကေ ဩပိ-လာပေယျ။ ဝိ၊၃။၂၂၀။ (-ဝိ၊၄။၄၁၃။) ဩပိ-လာပေယျာတိ နိမုဇ္ဇာပေယျ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၈၇။ **ဩပိလာပေယျာသိ**—မ၊၂။၂၅၂။ **ဩပိလာပေဟိ**—ဝိ၊၃။၃၁၉။ သံ၊၁။၁ရ၀။ သုတ္တနိ။၂၉၂။ **ဩပိလာပေသိ** — ဝိ၊၃။ ၄၉၉။ သံ၊၁။၁ရ၀။ သုတ္တနိ။၂၉၂။ ဩပိ-လာပေသိတိ သုဝဏ္ဏပါတိယာ သဒ္ဒီယေ၀ နိမုဇ္ဇာပေသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ **ဩပိလာပေ-သတိ**—မ၊၁။၁၆။ **ဩပိလာပေသာမိ** — ဩပိလာပေသာမိ (မ၊၁။၁၆)တိ နိ-မုဇ္ဇာပေသာမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၅။) ဩပိလာပိတ-လည်းကြည့်။

ဩပိလာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အ၀+ပိလ(ပိလု)+ဏာပေ+တွာ] နစ်မျောစေ-နစ်မြုပ်စေ-မျှော-၍။ ယန္ဒ္ဒုနာဟံ ဣမံ ကုလ်ံ ထလေ ဝါ ဥဿာဒေတွာ ဥဒကေ ဝါ ဩပိလာ-ပေတွာ ယေန ကာမံ ပဏ္ဏမေယျုံ။ မ၊၁။ ၁ရ၈။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။)

ဩပိလာပေန္ဆ (တိ) [အ၀+ပိလ(ပိလု)+ဏာပေ+အန္ဆ] (က) နစ်မျောစေ-မျှော-သော၊သူ။ (ခ) နစ်မြုပ်စေ-နှစ်-သော။ **(က)** တသ္မာ တံ (နာ၀ံ) ဥဒ္ဒံ ဝါ ဥစ္စာရေန္ဆသ အဓေ ဝါ ဩပိလာပေန္ဆသ ... အတိဏ္ဏန္ဆမတ္တေ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၉။ ဩပိလာပေန္ဆ-သာတိ ဩသီဒါပေန္ဆသ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၄၁။ **(ခ)** သကလကောသလရဋ္ဌံ မဟော-ယေန ဩပိလာပေန္ဆော ဝိယ ဒေ၀ံ ၀-ဿာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။

ဩပိလာပေယျ (ကာ၊ကြို) [အ၀+ပိလ(ပိလု)+ဏာပေ+ယျ] နစ်မျောစေ-နစ်မြုပ်စေ-မျှော-ရာ၏။ ဩပိလာပေတိ-ကြည့်။

ဩပိလာပေယျာသိ (ကာ၊ကြို) [အ၀+ပိလ(ပိလု)+ဏာပေ+ယျာသိ] နစ်မျောစေ-နစ်မြုပ်စေ-မျှော-ရာ၏။ ဩပိလာပေတိ-ကြည့်။

ဩပိလာပေသိ (ကာ၊ကြို) [အ၀+ပိလ(ပိလု)+ဏာပေ+ဣ] နစ်မျောစေ-နစ်မြုပ်စေ-မျှော-ပြီ။ ဩပိလာပေတိ-ကြည့်။

ဩပိလာပေသတိ (ကာ၊ကြို) [အ၀+ပိလ(ပိလု)+ဏာပေ+သတိ] နစ်မျောစေ-နစ်မြုပ်စေ-မျှော-လတ္တံ့။ ဩပိလာပေတိ-ကြည့်။

ဩပိလာပေသာမိ (ကာ၊ကြို) [အ၀+ပိလ(ပိလု)+ဏာပေ+သာမိ] နစ်မျောစေ-နစ်မြုပ်စေ-မျှော-အုံ့။ ဩပိလာပေတိ-ကြည့်။

ဩပိလာပေဟိ (ကာ၊ကြို) [အ၀+ပိလ(ပိလု) + ဏာပေ+ဟိ] နစ်မျောစေ-နစ်မြုပ်စေ-မျှော-လော့။ ဩပိလာပေတိ-ကြည့်။

ဩပိဌေတွာ (ကြို၊ဝိ) [အ၀+ပိဌ+ဏေ+တွာ] နှိပ်-ဖိနှိပ်-၍။ ယထာလဒ္ဓေန ဗျဥ္ဇနေန သဒ္ဓိံ အလ္လမေ၀ ဘတ္တံ ပစ္ဆိယံ ဩပိဌေတွာ အာဒါယ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၃။

ဩပုဏ္ဏာပေတွာ (ကြို၊ဝိ) [အ၀+ပုဏ္ဏ+ဏာပေ+တွာ။ ဓာတ္တတ္ထ။ ၂၃၀။] ပွတ်တိုက်-သုတ်သင်-စေ၍၊ လိမ်းကျံ၍။ သုဓာပရိကမ္မ-ကတမ္မိ ဘူမိ အလ္လဂေါမယေန ဩပုဏ္ဏာ

ပေတ္တာ။ မ၊၅၊၃၃။ သြပုဇ္ဈာပေတ္တာတိ ဝိလိမ့်တ္တာ။ မ၊ဌ၊၃။၁၀။

သြပုဇ္ဈိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အ၀+ပုဇ္ဈ+တ္တာ] ပွတ်တိုက်-သုတ်လိမ်း-၍။ ဘူမိ စတုဇ္ဈာတိယ-ဂန္ဓေဟိ သြပုဇ္ဈိတ္တာ ပုပ္ပါနိ ဝိကိရိတ္တာ။ ဇာ၊၅၊၄။၃၇၈။

သြပုဇ္ဈတေ (ကြိ) [သြပုဇိ+အ+တေ။ နီတိ၊ ဓာ။၄၉။ သြပူဇိ+အ+တေ။ အ၀+ပုဇိ+အ+တေ။ ဓာတ္တတ္ထ။ရ၂။] သုတ်လိမ်း-လိမ်းကျံ-၏။ ယော ယံ ဂန္ဓကုဋိဘူမိ၊ ဂန္ဓေနော-ပုဇ္ဈတေ သကိ။ အပ၊၂။၁၆၆။ ထေရ၊၅၊၂။၄၀။

သြပုဇ္ဈာပေတိ (ကာ၊ကြို) [သြပုဇိ(သြပူဇိ။ အ၀+ပုဇိ)+ဏာပေ+တိ] သုတ်လိမ်း-လိမ်းကျံ-စေ၏။ **သြပုဇ္ဈာပေသိ**— မာသေ မာသေ အဌကဿတ္တဲ့ စတုဇ္ဈာတိယဂန္ဓေန သတ္တ၊ ဂန္ဓကုဋိ သြပုဇ္ဈာပေသိ။ **သြပုဇ္ဈာပေသိ**—အပ၊၂။၁၆၆။ ထေရ၊၅၊၂။၄၀။

သြပုဇ္ဈာပေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [သြပုဇိ(သြပူဇိ။ အ၀+ပုဇိ)+ဏာပေ+တ္တာ] (၁) သုတ်လိမ်း-လိမ်းကျံ-စေ၍။ (၂) သုတ်လိမ်း-လိမ်းကျံ-၍။ **(၁)** ဟရိတေန ဂေါမယေန ပထဝီ သြပုဇ္ဈာပေတ္တာ။ (သြပုဇ္ဈာပေတ္တာ။ သီ။ သျာ။) ဝိ၊၁။၁၈။ သြပုဇ္ဈာပေတ္တာတိ ဥပ-လိမ္မာပေတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁ရ၆။ (-ဥဒါန၊ဌ။ ၃၆၉။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀ရ။)

(၂) နိသိန္နဋ္ဌာနံ သြပုဇ္ဈာပေတ္တာ အာ-သနံ ပညာပေတ္တာ။ မ၊ဌ၊၄။၂၂၆။ သြပုဇ္ဈာ-ပေတ္တာတိ ပရိဘဏ္ဍံ ကာရေတ္တာ၊ ဟရိတ-ဂေါမယေန ဥပလိမ့်တ္တာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဌ၊၃။၄၁၂။

သြပုဇ္ဈာပေသိ (ကာ၊ကြို) [သြပုဇိ(သြပူဇိ။ အ၀+ပုဇိ)+ဏာပေ+ဏ္ဍ] သုတ်လိမ်း-လိမ်းကျံ-စေပြီ။ သြပုဇ္ဈာပေတိ-ကြည့်။

သြပုဇ္ဈာပေသိ (ကာ၊ကြို) [သြပုဇိ(သြပူဇိ။ အ၀+ပုဇိ)+ဏာပေ+ဏ္ဍ] သုတ်လိမ်း-လိမ်းကျံ-စေပြီ။ သြပုဇ္ဈာပေတိ-ကြည့်။

သြပုဇ္ဈိတ္တာ (ကာ၊ကြို) [သြပုဇိ(သြပူဇိ။ အ၀+ပုဇိ)+တ္တာ] (၁) သုတ်လိမ်း-လိမ်းကျံ-၍။ (၂) စုပုံ၍၊ မွေနှောက်၍။ (သျှ။) စုပေါင်း၍။ (ဘာသာ၊ဋီ။) ထက်အောက် လှုပ်ခါ မွေနှောက်၍။

(၁) အလ္လေန ဂေါမယေန ပထဝီ သြပုဇ္ဈိတ္တာ။ အံ၊၃။၄၄ရ၊၄၅၉။ **(၂)** အနုဇာ-နာမိ ဘိက္ခဝေ သလာကာယ ဝါ ပဏ္ဍိကာယ ဝါ ဥပနိဗန္ဓိတ္တာ သြပုဇ္ဈိတ္တာ ဘတ္တံ ဥဒ္ဒိသိတုံ။ ဝိ၊၄။၃၃၀။ အက္ခရာနိ ဥပနိဗန္ဓိတ္တာ ပစ္ဆိယံ ဝါ စီ၀ရဘောဂေ ဝါ ကတ္တာ သဗ္ဗာ သလာကာယော သြပုဇ္ဈိတ္တာ ပုနပ္ပုနံ ဟော-ဌ္ဌပရိ၀သေနေ၀ အာလောဌေတ္တာ။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။၉၈။ ဝိ၊သင်္ကာ။၂ရ၃။

သြပုကိတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အ၀+ပု(ပူ)+နာ+တ္တာ။ အ၀+ပုဏ+တ္တာ။ နီတိ၊ဓာ။ဖ၊၁၀၂။] လှော်-၍။ မဟာ၀ါတေ သြပုကိတ္တာ အပ၀တ္တန-ကာလော ဝိယ ဥပါဒိန္နကက္ခန္ဓာနံ အပ္ပဋိ-သန္ဓိကနိရောဓေန နိရုဇ္ဈိတ္တာ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၉၃။

ဩပုနာတိ (တိ) [အဝ+ပု(ပ္ပ)+နာ+တိ။ ဓာတ္တတ္ထ။၂၂၉၊၂၃၄။] လျှ.-လွှင့်-၏။ ပရေသံ ဟိ သော ဝဇ္ဇာနိ၊ ဩပုနာတိ ယထာ ဘုသံ။ ဓမ္မ။၄၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။ **ဩပုနန္တိ**—ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။ **ဩပုနာထ**—သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။

ဩပုနန္ဆ (တိ) [အဝ+ပု(ပ္ပ)+နာ+အန္ဆ] လျှ.-လွှင့်-သော၊သူ။ သော ပုဂ္ဂလော သံယ-မဇ္ဈာဒီသု ပရေသံ ဝဇ္ဇာနိ ဥစ္စဋ္ဌာနေ ဌပေတ္တာ ဘုသံ ဩပုနန္ဆော ဝိယ ဩပု-နာတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။

ဩပုနန္တိ (ကြို) [အဝ+ပု(ပ္ပ)+နာ+အန္တိ] လျှ.-လွှင့်-ကုန်၏။ ဩပုနာတိ-ကြည့်။

ဩပုနာထ (ကြို) [အဝ+ပု(ပ္ပ)+နာ+ထ] လျှ.-လွှင့်-ကုန်လော။ ဩပုနာတိ-ကြည့်။

ဩပုနာပေတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ပု(ပ္ပ)+နာ+ဏာပေ+တဗ္ဗ] လျှ.-လွှင့်-စေအပ်သော၊ ပယ်အပ်-ဖယ် ရှားအပ်-သော။ ဘုသိကံ ဥဒ္ဓရာပေတ္တာ ဩပုနာပေတဗ္ဗံ။ (ဩဖုနာ-ပေတဗ္ဗံ။ သျှ။က။ ဩဖုဏာပေတဗ္ဗံ။ ယော။) ဝိ၊၄။၃၃၆။ ဩပုနာပေတဗ္ဗန္တိ သုခုမပလာလံ အပနေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၀။ ဩပုနာပေတဗ္ဗန္တိ ဝါတမုခေ ဩပုနာပေတ္တာ ပလာလံ အပနေတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၀။

ဩပုနာပေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ပု(ပ္ပ)+နာ+ဏာပေ+တိ] လျှ.-လွှင့်-စေ၏။ ပယ်-ဖယ် ရှား-စေ၏။ သီယံ သီယံ ဘုသိကံ ဥဒ္ဓရာ-ပေတ္တာ သီယံ သီယံ ဩပုနာပေယျ။ အံ၊ ၁။၂၄၄။

ဩပုနာပေတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ပု(ပ္ပ)+နာ+ဏာပေ+တ္တာ] လျှ.-လွှင့်-စေ၍၊ ပယ်-ဖယ်ရှား-စေ၍။ သီယံ သီယံ ဩပုနာ-ပေတ္တာ သီယံ သီယံ အတိဟရာပေတဗ္ဗံ။ အံ၊ဘ။၂၄၄။ (ဝိ၊၄။၃၃၆။)

ဩပုနာပေယျ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ပု(ပ္ပ)+နာ+ဏာပေ+ဧယျ] လျှ.-လွှင့်-စေရာ၏။ ဩ-ပုနာပေတိ-ကြည့်။

ဩပုနိယမာန (တိ) [အဝ+ပု(ပ္ပ)+နာ+ယ+မာန] လျှ.-လွှင့်-အပ်သော၊ ပယ်အပ်-ဖယ်ရှား-အပ်-သော။ ဖုဏမာနသာတိ ဥစ္စေ ဌာနေ ဌတ္တာ မဟာဝါတေ ဩပုနိယမာနသ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇။

ဩပုပ္ပ (နာ) [အဝ+ပုပ္ပ] တွဲလောင်း-တန်း-လန်း-လျှာ-ကျသော ပန်းပွင့်။ အောက်ပုဒ် ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩပုပ္ပ (တိ) [ဩပုပ္ပ+ဏ] တွဲလောင်း-တန်း-လန်း-လျှာ-ကျသောပန်းပွင့်ရှိသော။ ဩ-ပုပ္ပာနိတိ ဩလမ္ဗကပုပ္ပါနိ ပတိတပုပ္ပါနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၂၆၃။ ဩပုပ္ပါ ဝိဂလိတပတ္တ-ကေသရာတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ (-အပ၊၁။၁ရ။ ဇာ၊၂။၃၁၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃ရ၇။)

ဩပုပ္ပပဒ္ဓ (တိ) [ဩပုပ္ပ+ပဒုမ] တွဲလောင်း-တန်း-လန်း-လျှာ-ကျသော ပဒုမ္မာကြာပွင့်တို့ရှိ-ပဒုမ္မာကြာပွင့်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်-သော။ ဩပုပ္ပပဒ္ဓါတိ ပုပ္ပိတာ ပတိတေဟိ ပဒုမပတ္တေဟိ သဉ္ဆန္နာ ဥဒကပိဋ္ဌာ။ ဇာ၊

ဌ၊ရ။၁၈။ သြပုပ္ပပဒ္ဓါတိ ဂါထာဗန္ဓဝသေန ဥကာရသ အကာရံ ကတ္တာ ဒကာရေ စ မကာရသံယောဂံ ကတ္တာ သြပုပ္ပပဒ္ဓါတိ၊ ပတိတပတိတေဟိ ပဒုမေဟိ သဉ္ဆန္နာ ဥဒ-ကပိဋ္ဌာတိ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

သြပေတိ (ကြိ) [သြပ+ကေ+တိ။ နိတိ၊ဓာ။၃၂၂ရ။ အာဝပတိ(သံ)] ထား၏။ ထည့်ထား-ထည့်သွင်း-သိုမှီးထား-၏။ "နိဗ္ဗာနံ ပါပုဏိသာ-မိ"တိ ဝိရိယံ ကရောန္တော နိဗ္ဗာနံ ကိစ္စတော ဟဒယမှိ သြပေတိ နာမ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆ရ။ ဥသုဏ္ဏံ ကရောန္တော နိဗ္ဗာနံ ဟဒယေ နိက္ခိပတိ နာမာတိ အာဟ "နိဗ္ဗာနံ ။ပ။ သြပေတိ နာမာ"တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၀။ **သြပေန္ဓိ**— နတေသံ ကောဋ္ဌေ သြပေန္ဓိ။ သံ၊၁။၂၃၈။ ဇာ၊၂။၅၄။ နတေသံ ကောဋ္ဌေ သြပေန္ဓိ။ ထေရီ။၄၁၁။ နတေသံ ကောဋ္ဌေ သြပေန္ဓိတိ နတေသံ သန္ဓကံ ဓည့် ကောဋ္ဌေ ပက္ခိပန္ဓိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၃။ (သံ၊၁-နှင့်ပါဠိမတူ။) ကောဋ္ဌေ နသြပေန္ဓိတိ နပဋိသာမေတ္တာ ဌပေန္ဓိ။ ထေရီ၊ဋီ။၂၂ရ။ တေသံ အဓနာနံ ဘိက္ခုနံ နကောဋ္ဌာဂါရေ ဓနဓညာနိ သြပေန္ဓိ။ ဇာ၊ဋီ၊၅။၂၆ရ။

သြပေန္ဓိ (ကြိ) [သြပ+ကေ+အန္ဓိ] ထားကုန်၏။ ထည့်ထား-ထည့်သွင်း-သိုမှီးထား-ကုန်၏။ သြပေတိ-ကြည့်။

သြဖုဋ(တ) (တိ) [အဝ+ဖုသ+တ။ အဝ+ဖရ+တ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၄၈၁။] ထက်ဝန်းကျင်မြေးယှက်အပ်သော၊ လွှမ်းမိုး-ဖုံးလွှမ်း-ဖုံးအုပ်-အပ်သော။ ဣမေဟိ ခေါ် မာဏဝ ပဋ္ဌဟိ နိဝရဏေဟိ ဗြာဟွဏော ပေါ-ကွရသာတိ ... အာဝုတော နိဝုတော သြ-ဖုဋော (သြဖုတော။ သျာ။ ကံ။ဣ။) မ၊၂။ ၄၁၉။ (-မ၊၃။၁ရ၂။) သြဖုဋောတိ သြ-နဒ္ဓေါ။ မ၊ဌ၊၃။၃၀၄။ မ၊ဌ၊၄။၁၄၁။ သြ-ဖုဋောတိ ပလိဂုဏ္ဌိတော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀ဖ။ သြဖုတောတိ အဝတ္ထရိတ္တာ ဆာဒိတော။ မဟာနိ၊ဌ။၈၁။ သြဖုတာတိ ပလိဂုဏ္ဌိတာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၅။ (သံ၀ဏ္ဏေတဗ္ဗ-ဖြစ်သော မဟာနိ။၁၈။ ဒီ၊ဌ၊၁။၅၉-တို့ဌ "သြဝုတ" ဟု ရှိသည်။ သြဝုတ-လည်းကြည့်။)

သြဖုဏာ(ဖုန)တိ (ကြိ) [အဝ+ဖုဏ+အ+တိ။ ဓာတ္တတ္ထ။၂၄၁။ နိတိ၊ဓာ။ဖ၂။] ခါတွက်၏။ လျှော်၏။ ဖရိုဖရဲကြဖြန့်၏။ ဝိဟီ ကောဋ္ဌေတိ ဧစ၀ သြဖုဏာတိ စ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃ဖ၁။ ဒ္ဒိဟိ ဟတ္ထေဟိ အဂ်ါရာနိ ဥက္ခိပိတ္တာ ပဋိဝါတံ **သြဖုနန္ဓိ**။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂။ **သြဖုဏာမိ**— သြဖုဏာမိ မဟာဝါတေ(ပေတ။၂၀ဖ)တိ မဟန္တေ ဝါတေ ဝါယန္တေ ဘုသံ ဝိယ တံ ပါပကံ ဒိဋ္ဌိ ယက္ခ တ၀ ဓမ္မဒေသနာဝါတေ သြဖုဏာမိ နိဒ္ဒုနာမိ။ ပေတ၊ဌ။၂၃၉။ **သြဖုဏေယျ**—သံ၊၁။၃၁၄။ အံ၊၁။၁၃၅။ ၂၀၅၊၅၁၉။ **သြဖုနေယျ**— (သြပုနေယျ။ သီ။။ ဣ။) သံ၊၂။၄၀၁။

သြဖုဏာမိ (ကြိ) [အဝ+ဖုဏ+အ+မိ] ခါတွက်၏။ လျှော်၏။ ဖရိုဖရဲကြဖြန့်၏။ သြဖု-ဏာ(ဖုန)တိ-ကြည့်။

သြဖုဏေယျ (ကြိ) [အဝ+ဖုဏ+ဧယျ] ခါ

တွက်ရာ၏။ လျှော့ရာ၏။ ဖရိုဖရဲကြွေပြန့်ရာ၏။ ဩဖုကာ(ဖုန)တိ-ကြည့်။

ဩဖုကိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဖုက+တ္တာ] (၁) ခါတွက်၍၊ လျှော့-လွှင့်-၍။ (၂) ပယ်ရှားမ်ား၍။ **(၁)** မဒ္ဒိတံ ဩဖုကိတ္တာ ဓညဿ ရာသိ-ကရကော အဂ္ဂဒါနံ ခလဘဏ္ဍဂ္ဂံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၈၂။ **(၂)** ပဝယှ ပဝယှာတိ ဩဖုကိတ္တာ ဩဖုကိတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၆။ (မ၊ဒု။၁၅၃-၌လာသောယင်း "ပဝယှ"ကို မ၊ဋ၊၄။၁၁၈-၌ "ပဝယှ ပဝယှာတိ ဒေါသေ ပဝါဟေတ္တာ ပဝါဟေတ္တာ၊ ယထာ ပက္ကဘာဇနေသု ကုမ္ဘကာရော ဘိန္နဆိန္နဇဋရာနိ ပဝါဟေတ္တာ ကေတော ကတ္တာ သုပက္ကာနေဝ အာ-ကောဋေတ္တာ"စသည်ဖွင့်၏။)

ဩဖုနန (နာ) [အဝ+ဖုက+ယု] (၁) ခါတွက်-လျှော့-ဖရိုဖရဲကြွေပြန့်-ခြင်း။ (တိ)(၂) ခါတွက်-လျှော့-ဖရိုဖရဲကြွေပြန့်-ရာ။ **(၁)** ဩဖု-ဏနပ္ပဝါဟန-ကြည့်။ **(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဖုနနကာလ (ပု) [ဩဖုနန+ကာလ] ခါတွက်-လျှော့-ဖရိုဖရဲကြွေပြန့်-ရာအခါ။ မ-ဟာဝါတေ ဩဖုနနကာလော ဝိယ နဒီ-သောတေ ပဝါဟနကာလော ဝိယ စ ဆိန္နမူလကာနံ ပဏ္ဍုနံ ခန္ဓာနံ အပ္ပဝိသန္ဓိက-နိရောဓော။ ဩဖုနနပ္ပဝါဟနေဟိ အပ-ညတ္တိကဘာဝူပဂမော ဝိယ ပုနဗ္ဘဝေ ဝိပါ-ကက္ခန္ဓာနံ အနုပ္ပါဒေန အပဏ္ဏတ္တိက-ဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဋ၊၂။၃ရ၀။

ဩဖုနနပ္ပဝါဟန (နာ) [ဩဖုနန+ပဝါဟန] ခါတွက်-လျှော့-ဖရိုဖရဲကြွေပြန့်-ခြင်း, မျှော ခြင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဖုနာပေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဖုက+ဏာပေ+တ္တာ] ခါတွက်-လျှော့-စေ၍၊ ဖရိုဖရဲကြွ ပြန့်-စေ၍။ တံ ဒိဝသံ ကိရ သော ရတ္တာသာလိနံ သကဋသဟဿမတ္တံ ဩဖုနာပေတ္တာ ကောဋ္ဌာဂါရံ ပူရာပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၂။

ဩဖုနေယျ (ကြိ) [အဝ+ဖုက+ဧယ္ယ] ခါတွက်ရာ၏။ လျှော့ရာ၏။ ဖရိုဖရဲကြွေပြန့်ရာ၏။ ဩဖုကာ(ဖုန)တိ-ကြည့်။

ဩဗဒ္ဓ (တိ) [အဝ+ဗဓ+တ။ အဝ+ဗဒ္ဓ+က] (၁) နှောင့်ယှက်အပ်သော၊ နှိပ်စက်အပ်သော၊သူ။ (အနှောင့်အယှက်။ ဘာသာ၊ဋီ။) (၂) ဖွဲ့စပ်အပ်-ဖွဲ့ချည်အပ်-သော။ **(၁)** နဝကေန ပန "မဟာထေရံ ဩဗဒ္ဓံ ကရောမိ"တိ ပါရိဝါသိကတ္ထေရဿ သန္ဓိက်ံ ဂန္ဓဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ၊၄။၁၂။ ဩဗဒ္ဓန္တိ ပလိဗုဒ္ဓံ။ သာရတ္ထ၊ဋီ။၃ရ၀။ ဝိနယာလင်္ကာ၊ဋီ၊၂။၂၆၃။ ဩဗဒ္ဓန္တိ ဥဋ္ဌာနာဒိဗျာပါရပဋိဗဒ္ဓံ၊ ပိဋ္ဌိတန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၂၁ရ။

(၂) နှ သန္နာမေတိတိ ဩဗဒ္ဓါနာ-ဗဒ္ဓဋ္ဌာနေဟိ ပါဒံ ကောဋ္ဌေန္တော ဝိယ နှ ထဒ္ဓံ ကရောတိ။ မ၊ဋ၊၃။၂۶۶။ (ဩ၀ဋ္ဌ-ဋ္ဌာနေ၀ ဟိ။ သီ။ ဩ၀ဒ္ဓဋ္ဌာနေဟိ။ သျာ။) အာဗဒ္ဓဋ္ဌာနေန အနာဗဒ္ဓဋ္ဌာနေန စ ပါဒ-ခဏ္ဍံ ကောဋ္ဌေတ္တာ ထဒ္ဓံ ကရောန္တော ဝိယ။ မ၊ဋီ၊၃။၁ရရ။

ဩဗန္ဓ (တိ) [ဥ+ဗန္ဓ+ဏ] အထက်၌ ဖွဲ့ချည်အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

သြဗန္ဓပိဏ္ဍိက (တိ) [သြဗန္ဓပိဏ္ဍ+ဏ္ဍက] အထက်ခ္ဍဖွဲ့ချည်အပ်သောသစ်သီးခိုင်ကဲ့သို့သော ကျောက်ကုံးအသားစိုင်ရှိသော၊သူ။ သြဝဒ္ဓပိဏ္ဍိက-ကြည့်။

သြဗန္ဓိတ္ဘာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဗန္ဓ+တ္ဘာ] ဖွဲ့ချည်၍။ တတ္ထ တတ္ထ သြဗန္ဓိတ္ဘာ စီဝရံ သိဗ္ဗေတုံ။ ဝိ၊၄။၂၅၂။

သြဘဂ္ဂ (တိ) [အဝ+ဘန္ဇ+တ။အဝဘဂ္ဂ(သံ)] (၁) ကောက်ကွေး-ခွေ-သော။ (၂) ခါးကိုင်း-ခါးကုန်း-သော၊သူ။ (၃)(က) ဖျက်ဆီးအပ်-ချိုးအပ်-သော။ (ခ) ကျိုးကျပျက်စီးသော။ (၄) ညွတ်စေအပ်သော။

(၁) ကောက်ကွေး-ခွေ-သော။ အန္တန္တိ ပုရိသဿ ဒွတ္တိသဟတ္ထာ, ဏ္ဍတ္ထိယာ အဋ္ဌ-ဝီသတိဟတ္ထာ ဧကဝီသတိယာ ဌာနေသု သြဘဂ္ဂါ အန္တဝဋ္ဋီ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၄၉။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ရရ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၄။) သြဘဂ္ဂါတိ အဝဘုဇိတ္ဘာ ဌိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၀ရ။

(၂) ခါးကိုင်း-ခါးကုန်း-သော၊သူ။ ကော ဧသ ပဏ္ဍရသီသော သြဘဂ္ဂေါ ဂေါ-ပါနသိဝင်္ကော မဟလ္လကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။)

(၁)(၂) ဇရာဇိဏ္ဏေန ဟိ သြဘဂ္ဂေန ဒဏ္ဍပရာယဏေန ... နဿ ကာမေ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ သြဘဂ္ဂေနာတိ မဇ္ဈေ သံဘဂ္ဂကာယေန၊ ဇိဏ္ဏကာလေ ဟိ သတ္တာနံ ကဋိယံ ကာယော သြဘဂ္ဂေါ ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။ရ၃။

(၃)(က) ဖျက်ဆီးအပ်-ချိုးအပ်-သော။ အမှာကဋ္ဌ ပုရာဏဉယျာနံ ပရိဇိဏ္ဏံ၊ သြဘဂ္ဂံ ဇာတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁ရ၉။ သြဘဂ္ဂေါဘဂ္ဂ(၁) လည်းကြည့်။ (ခ) ကျိုးကျပျက်စီးသော။ ရုက္ခော သြဘဂ္ဂေါ ခါဏုမတ္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၈၀။ (၄) ညွတ်စေအပ်သော။ သြဘ-ဂ္ဂေါဘဂ္ဂ(၂)ကြည့်။

သြဘဂ္ဂဇယ် (တိ) [သြဘဂ္ဂါ+ဇယ်] ကျိုးသော ခြေသလုံးရှိသော၊သူ။ အတ္ထိ မေ ဇယ်ဗလံ၊ နာဟံ သြဘဂ္ဂဇယော်။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၂။

သြဘဂ္ဂပဒါလိတ (တိ) [သြဘဂ္ဂ+ပဒါလိတ] လွန်စွာချိုးဖဲ့ဖျက်ဆီးအပ်သော။ မဟတာ ဂန္ဓဟတ္ထိနာ အဘိဘဝိတ္ဘာ သြဘဂ္ဂပဒါ-လိတော ဂဟနပ္ပဒေသော ဝိယ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၂ရ။

သြဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂ (တိ) [သြဘဂ္ဂ+ဝိဘဂ္ဂ] (က) ကျိုးကျပျက်စီး, ဖရိုဖရဲပျက်စီးသော။ (ခ) အလွန်တွန့်ကျသော။ (က) ယေဟိ ရုက္ခာ အဇ္ဈာရုဠာ သြဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂါ ဝိပတိတာ သေ-နှိ။ သံ၊၃။၈၅။ ရုက္ခော သြဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂေါ အဋ္ဌာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၄။ (ခ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂတာ (ထီ) [သြဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂ+တာ] အလွန်တွန့်ကျသောသက်နှ၏အဖြစ်။ (အစုတ်စုတ်အပြတ်ပြတ်ရှိသည်၏အဖြစ်။ သျှ။၁။၆၉၉။) ပရိဘောဂဇိဏ္ဏန္တိ ယထာ တံ စီဝရံ ပရိဘုဉ္ဇိယမာနံ သြဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂတာယ

အသာရုပ္ပံ ဟောတိ၊ ဧဝံ ဇိဏ္ဏံ။ ဝိမတိ၊၁။ ၃၂၅။

ဩဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂသာခ (တိ) [ဩဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂါ+သာခါ] ကျိုးကျပျက်စီး, ဖရိုဖရဲပျက်စီးသောသစ်ခက်ရှိသော။ ပစ္ဆာ အာဂတာ ရုက္ခံ အာရုယှ မုဂ္ဂရေဟိ ပေါထေတွာ ဩဘဂ္ဂ-ဝိဘဂ္ဂသာခံ ကတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၅၅။ ဩဘ-ဂ္ဂါ စ ဝိဘဂ္ဂါ စ ဩဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂါ၊ ဩ-ဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂါ သာခါ ယဿတိ ဩဘဂ္ဂ-ဝိဘဂ္ဂသာခေါ၊ ရုက္ခော။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။

ဩဘဂ္ဂသရီရ (တိ) [ဩဘဂ္ဂ+သရီရ] ခါးကိုင်း-ခါးကုန်း-သော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ သယံ ဒါတုကာမော ဇရာဇိဏ္ဏော ခဏ္ဍဒန္တော ပလိတကေသော ဩဘဂ္ဂသရီရော။ ဥဒါန၊ ၆။၁ရ၈။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။ ၂ဖ၈။ အပ၊ဌ၊၁။ရ၁။ ဇာ၊ဌ၊၁။ဖ၉။)

ဩဘဂ္ဂေါဘဂ္ဂ (တိ) [ဩဘဂ္ဂ။ ဝိစ္ဆာပုဒ်] (၁) အောက်သို့ချိုးချအပ် ချိုးချအပ်သော။ (၂) အောက်သို့ ညွှတ်စေအပ် ညွှတ်စေအပ်သော။ **(၁)(၂)** ဩဘဂ္ဂေါဘဂ္ဂဿ မေ သါခါ-ဘင်္ဂီ ခါဒန္တိ။ ဝိ၊၃။၅၀၀။ အံ၊၃။၂၃၀။ ဥဒါန။ ၁၂၅။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃ရ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၂၃။ (-သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၉၁။)

(၁) ဩဘဂ္ဂေါဘဂ္ဂန္တိ တေန ဟတ္ထိနာ-ဂေန ဥစ္စဋ္ဌာနတော ဘဉ္ဇိတ္တာ ဘဉ္ဇိတ္တာ ပါတိတံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၃၄။ ဥဒါန၊ဌ။၂၂ရ။ ဩ-ဘဂ္ဂေါဘဂ္ဂန္တိ ဘဉ္ဇိတ္တာ အဓော ပါတိတံ ဩဘဂ္ဂံ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၀၃။ (၂) ဩဘ-ဂ္ဂေါဘဂ္ဂန္တိ နာမေတ္တာ နာမေတ္တာ ဌပိတံ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၈၂။

ဩဘဂ္ဂေါဘဂ္ဂသာခါဘင်္ဂ (ပု) [ဩဘဂ္ဂေါဘဂ္ဂ+သာခါဘင်္ဂ] အောက်သို့ ချိုးချအပ် ချိုးချအပ်သောသစ်ခက်ကျိုး။ တဿ ဩဘဂ္ဂေါ-ဘဂ္ဂသာခါဘင်္ဂါနိ ဟတ္ထိဆာပါဝ ခါဒန္တိ။ အပ၊ဌ၊၁။၁၉၉။

ဩဘဇ္ဇာပေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဘဇ+ဏာပေ+တ္တာ] ခေါက်-ချိုး-စေ၍။ သော တံ သု-ဓောတံ ဓောဝါပေတ္တာ ဩဘဇ္ဇာပေတ္တာ သတဝလိကံ သဟဿဝလိကံ ကာရေတ္တာ ၄-ပေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၅၂၅။

ဩဘဇ္ဇိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဘဇ+တ္တာ] ခေါက်-ချိုး-၍။ သတဝလိကံ နာမ ဒီဃသာဒုကံ အနေကကဋ္ဌေ ဩဘဇ္ဇိတ္တာ ဩဝဇ္ဇိကံ ကရောန္တေန နိဝတ္ထံ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၅၄။ ဩဘုဇ္ဇ-တ္တာ-လည်းကြည့်။

ဩဘဒ္ဒ(တ) (တိ) [အဝ+ဘရ+တ] အောက်သို့-ဆောင်အပ်-ချအပ်-သော၊ ပယ်အပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဘဒ္ဒ(တ)စုမ္ဘဒ္ဒ (တိ) [ဩဘဒ္ဒ(တ)+စုမ္ဘဒ္ဒ] အောက်သို့-ဆောင်အပ်-ချအပ်-သော-ပယ်အပ်သော-ခေါင်းခုရှိသော၊ ခေါင်းခုကို ပယ်၍ ယူအပ်သော၊သူ(မယား)။ (ခေါင်း-ခုဖြင့်-ခေါင်းရွက်ဗျတ်ထိုးစသည်ဖြင့်-လုပ်ကိုင်အသက်မွေးကြကုန်သော ထင်း-ခွေသည်မ စသည်တို့ကို ထိုလုပ်ငန်းကို စွန့်စေ၍ မယားအဖြစ် သိမ်းပိုက်ယူအပ်သော မယား။)

ဒသ ဘရိယာယော ဓနက္ကိတာ ... ဩဘဍုစုမ္ဍုာ။ ဝိ၊၁။၂၀၂။ ဩဘဍုစုမ္ဍုာ နာမ စုမ္ဍုံ ဩရောပေတ္မာ ဝါသေတိ။ ဝိ၊ ၁။၂၀၃။ ဩဘဍုံ ဩရောပိတံ စုမ္ဍု-မသ္ဿာတိ ဩဘဍုစုမ္ဍုာ၊ ကဋ္ဌဟာရိကာဒီနံ အညတရာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ဖ၆။ ကခ်ိ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၃၅။) စုမ္ဍုကံ အပနေတ္မာ ဂဟိတာ ဩဘဍုစုမ္ဍုာ။ မ၊ ဋီ၊၁။၃၀၁-၂။ အဂမနီယဋ္ဌာနံ နာမ ပုရိ-သာနံ တာဝ မာတုရက္ခိတာ ... ဩဘတ-စုမ္ဍုာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ စုမ္ဍုံ အပနေတ္မာ ဂဟိတာ ဩဘတ(ဍ)စုမ္ဍုာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၈။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၄၂။

ဩဘတစုမ္ဍုက (တိ) [ဩဘတ+စုမ္ဍု+က] အောက်သို့ဆောင်အပ်-ချအပ်-ပယ်အပ်-သော ခေါင်းခု ရှိသော၊ ခေါင်းခုကို ပယ်၍ ယူအပ်သော၊သူ(မယား)။ အဂမနီယဋ္ဌာနံ နာမ ပုရိသာနံ တာဝ မာတုရက္ခိတာ ... ဩဘတစုမ္ဍုကာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၉။ အထက် ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဩဘာသ[1] (တိ) [အဝ+ဘာသ+အ(ဏ)] အ ထူးထူးအပြားပြားသော-မသူတော်စကား-ယုတ်ညံ့သောစကား-ကိုပြောဆိုခြင်း၊ ဆဲ ရေးခြင်း။ (တဏှာရာဂ အစွမ်းဖြင့် ဝစ္ဆမဂ် ပဿာဝမဂ် မေထုန်နှင့်ပတ်သက်သည်တို့ ကိုလည်းကောင်း, ကိုယ်ခန္ဓာအစိတ်အပိုင်း တို့ကိုလည်းကောင်း ချီးမွမ်းခြင်း, ကဲ့ရဲ့ခြင်း, တောင်းဆိုခြင်း စသည်။) အင်္ဂုတ္တ ဩဘာသံ၊ သမ္ဘယောဇနဋ္ဌ ဝဂ္ဂကာ။ ဝိ၊၄။ ၄ရရ။ ယသ္မာ ပနေဝံ ဩဘာသန္ဓသ ယော သော ဩဘာသော နာမ၊ သော အတ္ထတော အဇ္ဈာစာရော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၃။ ဩဘာသောတိ အတ္တကာမ-ပါရိစရိယာယ ဂုဏဝဏ္ဏနံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊ ၁။၁၈၆။ ဩဘာသတိ(၁)လည်းကြည့်။

ဩဘာသ[2] (ပု) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ)+အ(ဏ)။ နီတိ၊ဓာ။၁၈၁။ ဓာတ္မတ္ထ။၂ဖ၈။ ဩဘာ-သတိ ဒိပ္ပတိတိ ဩဘာသော။ ဓာန်၊ဋီ။ ၃ရ။ အဝဘာသ(သံ)] (၁) ထွန်းလင်းတောက် ပသောအရောင်၊ အလင်းရောင်၊ အဆင်း အရောင်၊ ပတ္တမြားအရောင်၊ ကသိုက်အ ရောင်၊ ဒီဗွ စက္ခုဉာဏ်အရောင်၊ အနီရောင်၊ အဖြူရောင်-စသည်။ (အရောင်လေးပါး= လရောင်၊ နေရောင်၊ မီးရောင်၊ ပညာရောင်။ အံ၊၁။၄၅ရ။) (၂) ရောင်ခြည်တော်ဖြင့် ပြီး သော-ကိုယ်ခန္ဓာ-အတ္တဘော၊ ကိုယ်ရောင်၊ ကိုယ်ထင်။ (၃) ထွန်း-ပ-လင်း-ခြင်း။ (၄) အရိပ်အရောင်၊ ပြယ်ဆိုခြင်း၊ (မအူ၊သျ။) အရောင်ပြမှု။ (ဘာသာ၊ဋီ။) (ဏ) ပရိ ယာယ်ဖြင့် အရိပ်အရောင်ပြခြင်း၊ အဖြောင့် မဆို အလိုကိုပြခြင်း။ (၁) ဖြောင့်ဖြောင့် အရိပ်အရောင် ပြခြင်း၊ မိမိအလိုကို ဖြောင့် ဖြောင့် ထင်စွာပြဆိုခြင်း။

(ပရိယာယ်ဖြင့် အရိပ်အရောင် ပြ ခြင်း= မိမိအလိုကိုတိုက်ရိုက်မပြောဘဲ သွယ် ဝိုက်၍ အရိပ်အရောင်ပြကာ ပြောဆို ပြုမူ ခြင်း။ ဥပမာ— "ဒါယကာတို့- အသင် တို့ အဘယ်မှာ နေကြသနည်း"။ "ပြသာဒ် မှာ နေကြပါသည်ဘုရား"။ "ဒါယကာတို့-

ရဟန်းတော်တို့မှာ ပြာသာဒ် မအပ်စပ်ပြီ လော”-ဟု ပြောဆိုခြင်း။ နို့စို့နွားငယ်များ ကို ထိန်းကျောင်းနေသော နွားကျောင်းသား တို့ကို မြင်တွေ့သောအခါ “ဤနွားငယ်များ သည် နို့စို့နွားငယ်များလော၊ ရက်တက်ဖြင့် မွေးမြူအပ်သော နွားငယ်များလော”။ “နို့စို့ နွားငယ်များ ပါဘုရား”။ “နို့စို့နွားငယ်များ ဖြစ်လျှင် ရဟန်းတော်တို့မှာ နွားနို့ရကြရ မှာပေါ့” စသည်ဖြင့်ပြောဆို၍ ကလေးငယ် များအား မိဘတို့ကို တိုက်တွန်းစေ၍ နွားနို့ ကို လှူစေခြင်း။ “ယနေ့ ရဟန်းတော် တို့မှာ ပစ္စည်းလေးပါးရခဲကြတယ်” စသည် ဖြင့် ပစ္စည်းလေးပါးနှင့်စပ်သော စကားကို ပြောဆိုခြင်း။ သာမဏေတို့ကို ပန်းပင် စ သည် စိုက်ပျိုးစေလိုသောသဘောဖြင့် ပန်း ပင်ငယ်, ပေါက်တူး စသည်တို့ကို မိမိရှေ့ မှာ ချ၍ရပ်နေခြင်း၊ ပေါက်တူး စသည်တို့ ကို ကိုင်ထားခြင်းစသည်တို့သည် သြဘာသ = ပရိယာယ်ဖြင့် အရိပ်အရောင်ပြခြင်း မည်၏။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၅၁။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၆၅။ ဝိ သုဒ္ဓိ၊၁။၂ရ၊၃၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၅၄။)

(၁) ထွန်းလင်းတောက်ပသောအရောင်၊ အလင်းရောင်၊ အဆင်း အရောင်-စသည်။ စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ သြဘာသာ။ ... စန္ဒောဘာသော သူရိယောဘာသော အ-ဂ္ဂေါဘာသော ပညောဘာသော။ အံ၊၁။ ၄၅ရ။ သြဘာသနဝသေန စန္ဒောဝ စန္ဒော-ဘာသော။ အံ၊ဌ၊၂။၃၃၉။ အပ္ပမာဏော စ ဥဇ္ဇာရော သြဘာသော လောကေ ပါ-တုဘဝတိ အတိက္ကမေ့ဝ ဒေဝါနံ ဒေဝါနု-ဘာဝံ။ ဒီ၊၂။၁၀။ ဣမ မယံ ဘန္တေ အပ္ပ-မတ္တာ အာတာပိနော ပဟိတတ္တာ ဝိဟရန္တာ သြဘာသဠေ သဏ္ဌာနာမ။ မ၊၃။၁၉၅။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃၃။) သြဘာသဠေ သဏ္ဌာနာ-မာတိ ပရိကမ္မောဘာသံ သဏ္ဌာနာမ။ မ၊ဌ၊ ၄။၁၄ရ။ ဇောဓိသတ္တောဝ သမာနော သြ-ဘာသညေ ဝေါ သဏ္ဌာနာမိ။ အံ၊၃။၁၂၃။ သြဘာသန္တိ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏောဘာသံ။ အံ၊ ဌ၊၃။၂၄၃။ မဟတော သြဘာသဿ ပါ-တုဘာဝေါ ဟောတိ။ အံ၊၁။၂၂။ ပညာသြ-ဘာသသဒိသောယေဝ သြဘာသော အ-ဓိပ္ပေတော။ အံ၊ဌ၊၁။၉၁။ သြဘာသော နာမ ဒီပေါဘာသောပိ ဟောတိ မဏိသြဘာ-သောပိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁ရဝ။ မ၊ဌ၊၁။၂၆၂။ ဥပ္ပန္န-ဒိပသိခါယ သြဘာသော ဝိယ။ ဒီ၊ဌ၊၂။ ၃ရရ။ သြဘာသံ ဖရိတ္တာ ဂါထာယ အဝိဇ္ဇကောသံ ပဟရတိ။ အံ၊ဌ၊၃။၁ဝရ။ နိလနိဘာသာနိတိ ဣဒံ ပန သြဘာသ-ဝသေန ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၅၂။ မ၊ဌ၊၃။၁ရ၉။ အံ၊ဌ၊၁။၄ဝရ။ သြဘာသဝသေနာ (ပဋိသံ၊၄)တိ ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ရူပဒဿနတ္ထံ ပသာရိတဿ တေဇောကသိဏ သြဒါတ-ကသိဏ အာလောကကသိဏာနံ အညတ-ရဿ စတုတ္ထဇ္ဈာနာရမ္မဏဿ ကသိဏော-ဘာသဿ ဝသေန။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၄၉။ သြ-ဘာသော ရူပါဝစရဇ္ဈာနောဘာသော အန္တရဓာယတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၃၂။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။ ၁ရဝ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁ဝ၊၂၆၊၁၅၂။ မ၊ဌ၊၄။၁၂ရ။ သံ၊ဌ၊၂။၁ရ၆။ အံ၊ဌ၊၂။၃၃၄။ အံ၊ဌ၊၃။၉၉။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၅ရ၊၂ဝ၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၆။) ပညော-

ဘာသသမော ဩဘာသော နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊၆၊၁။၁၆၆။ ဩဘာသနဋ္ဌေန ပညာဝ ဩဘာသော။ အဘိ၊၆၊၁။၁၉၂။ ဩဘာ-သေနာ(မူလဋီ၊၁။၁၄၅)တိ ရူပေန။ မဓု၊ ၁။၂၃၅။

(၂) ရောင်ခြည်တော်ဖြင့် ပြီးသော-ကိုယ်ခန္ဓာ-အတ္တဘော၊ ကိုယ်ရောင်၊ ကိုယ်ထင်။ အထသ ဘဂဝါ ဩဘာသံ ဝိသ-ဇေတ္တာ ပုရတော နိသိန္နော ဝိယ။ ပဋိသံ၊ ၆၊၂။၂၆၉။ ဩဘာသန္တိ ရံသိမယသရီရံ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၃၊ရ၀။

(၃) ထွန်း-ပ-လင်း-ခြင်း။ ဩဘာသ ဘူတ (၁) ကြည့်။ (၄)(က) ပရိယာယ်ဖြင့် အရိပ်အရောင်ပြခြင်း၊ အဖြောင့်မဆို အလို ကိုပြခြင်း။ ဩဘာသော ဩဘာသကမ္မံ။ အဘိ၊ဝိ။၃၊၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃။ ဩဘာ-သောတိ ပစ္စယပဋိသံယုတ္တကထာ။ အဘိ၊ ၆၊၂။၄၆၅။ (-ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ။၁၉၄။) အတ္တနော ဣစ္ဆာယ ပကာသနံ ဩဘာသော၊ ကော ပန သောတိ၊ အဇ္ဇ ဘိက္ခူနံ ပစ္စယာ ဒုလ္လလာ ဇာတာတိအာဒိကာ ပစ္စယပဋိသံ-ယုတ္တကထာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၅-၅။ ဩဘာ-သော နာမ ဥဇုကမေဝ အကထေတ္တာ ယထာ အဓိပ္ပါယော ဝိဘူတော ဟောတိ၊ ဧဝံ ဩဘာသနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၆၉။ (-ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၄၀ရ။) သေနာသနေ ဩဘာသပရိကထာဒိနံ လ-ဒ္ဓတ္တာတိ ဧကေ။ ဝဇိရ။၁၉၁။ ဧတ္ထ ပန အကပ္ပိယဝေါဟာရော ကပ္ပိယဝေါဟာရော ပရိယာယော ဩဘာသော နိမိတ္တကမ္မန္တိ ဣမာနိ ပဏ္ဍ ဇာနိတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဋီ၊၂။၂၀၀။ ဩဘာသော နာမ ကုဒါလခကိတ္တာဒီနိ စ မာလာဝစ္ဆေ စ ဂဟေတ္တာ ဌာနံ။ ဝိ၊ဋီ၊၂။ ၂၀၀။ ကုဒါလာဒီနိ ဘူမိယံ ဌပေတ္တာ ဌာန-တော ဟတ္ထေန ဂဟေတ္တာ ဌာနမေဝ ပါ-ကဋတရန္တိ "ဩဘာသော"တိ ဝုတ္တံ။ သာ ရတ္ထ၊၂။၃၆၈။

(၁) ဖြောင့်ဖြောင့် အရိပ်အရောင် ပြ ခြင်း၊ မိမိအလိုကို ဖြောင့်ဖြောင့် ထင်စွာ ပြဆိုခြင်း။ ယံ တံ ဘဂဝတာ ဩဠာရိကေ နိမိတ္တေ ကယိရမာနေ ဩဠာရိကေ ဩ-ဘာသေ ကယိရမာနေ နာ ဘဂဝန္တံ ယာစိ။ ဝိ၊၄။၄၈၆။ (-သံ၊၃။၂၂၇။ အံ၊၃။၁၂၉။) တထာ ပန ပရိယာယံ မုဉ္စိတ္တာ ဥဇုကံယေဝ အတ္တနော အဓိပ္ပါယဝိဘာဝနံ ဩဘာသော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၀။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၅၀၅။)

ဩဘာသက၁ (တိ) [ဩဘာသ+ကရ+ကွဲ] အရောင်အလင်းကို ပြုတတ်သော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ ပဘာသကသာတိ ဩဘာ-သကသ။ မ၊ဋ၊၃။၆၈။

ဩဘာသက၂ (ပု) [ဩဘာသ+က] အရောင်အလင်း။ ဣမေကစ္စော ပရိတ္တံ ဩကာသံ ပိတိကတော ဖရတိ၊ ... ဩဘာသကတော ဖရတိ။ ပဋိသံ။၁၅၁။ ဩကာသကတော (ဩဘာသကတော?) ဖရတိတိ အာလော-ကကသိဏဝသေန တေဇောကသိဏဝသေန ဩဒါတကသိဏဝသေန ဝါ ဩဘာသောတိ ဖရတိ။ ပဋိသံ၊ဋ၊၂။၅ရ-၈။ (ပဋိသံ၊ဋ-၌ "ဩကာသကတော"ဟု ပါ၌ဖျက်နေသည်။)

ဩဘာသကမ္မ (နာ) [ဩဘာသ+ကမ္မ] အရိပ်အရောင် ပြု-မှု-ခြင်း။ ဩဘာသကမ္မန္တိ ဝစ္ဆပါလကေ ဒိသ္မာ "ကီ ဣမေ ဝစ္ဆာ ခီရဂေါဝစ္ဆာ တက္ကဂေါဝစ္ဆာ"တိ ပုစ္ဆိတ္တာ ... တေသံ ဒါရကာနံ မာတာပိတူနံ နိဝေ-ဒေတ္တာ ခီရဒါပနာဒိကံ ဩဘာသကရဏံ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇။

ဩဘာသကရ (တိ) [ဩဘာသ+ကရ+ဏ] (က) ပညာအရောင်ကို ပြုတတ်သော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ (ခ) အရောင်အလင်းကို ပြုတတ်သော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။

(က) ဝေရူပါ စ တေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ "သတ္ထာရော"တိပိ ဝုစ္စန္တိ၊ ... "ဩဘာသ-ကရာ"တိပိ ဝုစ္စန္တိ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၇။

(ခ) ပဘင်္ကရောတိ ပဘင်္ကရော အာ-လောကကရော ဩဘာသကရော။ စူဠနိ။ ၂၁၂။ ဩဘာသကရောတိ ဩဘာသံ ဇောတိ ကရောတီတိ ဩဘာသကရော။ စူဠနိ၊ဋီ။၈၃။

ဩဘာသကရဏ (နာ) [ဩဘာသ+ကရဏ] (၁) အရိပ်အရောင်ပြု-မှု-ခြင်း။ (၂) ပြုအပ်သောအရောင်အလင်း။ (၃) ဩဘာသ ကမ္မ-ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဘာသကရဏဋ္ဌ (ပု) [ဩဘာသကရဏ+ အတ္ထ] (မိမိတို့၏ အကြောင်းတို့သည်) ပြုအပ်သောအရောင်အလင်းဟူသော အ နက်သဘော။ (ပါရာ၊ဂံ၊သစ်။) (မိမိတို့၏ အကြောင်းတရားတို့သည်) အရောင်အ လင်း အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်စေအပ်သော အနက် သဘော။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။)

အာလောကောတိ သာယေဝ ဝိဇ္ဇာ ဩဘာသကရဏဋ္ဌေန "အာလောကော"တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃။ မ၊ဌ၊၁။ ၁၃၀။ အံ၊ ဌ၊၂။၁၄၆။ အံ၊ဌ၊၃။၂၀၆။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။ ၂၉၉။ ဩဘာသကရဏဋ္ဌေနာတိ ကာတ-ဗ္ဗတော ကရဏံ၊ ဩဘာသော၀ ကရဏံ ဩဘာသကရဏံ၊ အတ္တနော ပစ္စယေဟိ ဩဘာသဘာ၀ေန နိဗ္ဗတ္တေတဗ္ဗဋ္ဌေနာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၄။

ဩဘာသကိစ္စကရဏ (နာ) [ဩဘာသကိစ္စ+ ကရဏ] အရောင်အလင်းကိစ္စ-ထွန်းလင်း ခြင်းကိစ္စ-ကို ပြုခြင်း။ သဗ္ဗတ္ထ ဩဘာသ-ကိစ္စကရဏေန အာလောကော နာမာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၁၉။

ဩဘာသဂတ (တိ) [ဩဘာသ+ဂတ] (က) ပညာအရောင်သို့ရောက်သော။ (ခ) ဉာဏ် အလင်းနှင့် တကွဖြစ်သော။ **(က)(ခ)** ဩ-ဘာသဂတံ စိတ္တံ အ၀ိဇ္ဇနွကာရေန နဂ္ဂဠတိတိ အာနေဉ္ဇံ။ ပဋိသံ။၃၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၅။ ဥဒါန၊ဌ။၁၆ရ။ (-နေတ္တိ၊ဌ။၁၄၉။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၂ရ။) ဩဘာသဂတန္တိ ပညာယ ဝိသဒပ္ပ၀တ္တိ၀သေန ပညောဘာသံ ဂတံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၆ရ။ ဩဘာသဂတန္တိ ဉာ-ဏောဘာသဂတံ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၉၀။ ဩဘာ-သဂတန္တိ ဉာဏောဘာသသဟဂတံ။ သာရ တ္ထ၊၁။၃၈၅။

ဩဘာသဂါထာ (ထီ) [ဩဘာသ+ဂါထာ]

အရောင်အလင်းလျှင် ရှေသွားရှိသော ရွှတ်အပ်သော ဂါထာ၊ အရောင်အလင်း လွှတ်လျက်-ကိုယ်ရောင်ပြလျက်-ကိုယ်ထင်ပြလျက်-ဟောအပ်သော ဂါထာ။ ဤမံ ဩဘာသဂါထံ အဘာသိ။ ဝိ၊၆၊၃။၆၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆။) ဩဘာသဝိသေဋ္ဌနက-ပုဗ္ဗ(ဗ္ဗီ)ကာ ဘာသိတဂါထာ ဩဘာသ-ဂါထာ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၂။ (-သာရတ္ထ၊၃။၄ရ။)

ဩဘာသဇာတ (တိ) [ဩဘာသ+ဇာတ] (က) ဖြစ်သော ဉာဏ်အရောင်အလင်း ရှိသော၊သူ။ (၁) ဖြစ်သောအရောင်အလင်း ရှိသော၊ လတစ်ထောင် နေတစ်ထောင် ထွန်းလင်းသကဲ့သို့ ဖြစ်သော။

(က) ဩဘာသဇာတံ ဖလဂ်၊ စိတ္တံ ယဿ အဘိဏှသော။ ထေရ။၂၂၅။ ဩ-ဘာသဇာတန္တိ ဉာဏောဘာသေန ဇာ-တောဘာသံ အဂ္ဂမဂ္ဂဉာဏဿ အဓိဂတ-တ္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ (-ဒီ၊၂။၂၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၂။)

(၁) အယံ လောကော ဩဘာသ-ဇာတော။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၀။ ဩဘာသော ဇာတော ယဿာတိ ဩဘာ-သဇာတော။ သမ္မော၊ယော။၂၃၆။ ယထာ အယံ ပိဏ္ဍပါတော ဩဘာသဇာတော၊ ဧဝံ ဩဘာသဇာတံ မေ သရီရံ ဟောတု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂၊၂၈၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ရ၀။ အာလောကဇာတာ ဝိယ၊ ... ဩဘာသဇာတာ ဝိယ မေ အာ-နန္ဒ သော ဒိသာ။ ဥဒါန။၁၀၆။ အာလော-ကဇာတာ ဝိယာတိ သဏ္ဌာတာလောကာ ဝိယ၊ ဤတရံ တသော ဝေ၀စနံ၊ စန္ဒ-သဟဿသူရိယသဟဿေဟိ ဩဘာ-သိတာ ဝိယာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၆။

ဩဘာသဉာဏ (နဉ) [ဩဘာသ+ဉာဏ] အ-ရောင်အလင်း၏-အရောင်အလင်း ဖြစ်ခြင်း၏-အကြောင်းဖြစ်သောဉာဏ်။ သော ဒုတိယံ ဩဘာသဉာဏံ နိဗ္ဗတ္တေတိ။ ဒုတိ-ယမဂ္ဂေါ အဓိဂတော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆။ ဩဘာသဉာဏန္တိ ဩဘာသဿ ဥပ္ပတ္တိ-ဟေတုဘူတံ ဉာဏံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၄၂။

ဩဘာသဋ္ဌ (ပု) [ဩဘာသ+အတ္ထ] အရောင်-အလင်း-ဟူသော အနက်သဘော။ အာ-လောကော ဥဒပါဒိတိ ဩဘာသဋ္ဌေန။ ပဋိ-သံ။၃၃၂၊၃၄၅။

ဩဘာသတိ (ကြို) [အ၀+ဘာသ+အ+တိ] မသူတော်တို့၏စကားကို-ယုတ်ညံ့သော စကားကို-ပြောဆို၏။ ပြက်ရယ်ဆို၏။ ဆဲ-ရေး၏။ (တကျာရာဂအစွမ်းဖြင့် ၀စွမ်ပ-ယသာ၀မက် မေထုန်နှင့် ပတ်သက်သည်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ကိုယ်၁နှာအစိတ် အ-ပိုင်းတို့ကိုလည်းကောင်း ခိုးမှမ်း၏ ,ကဲ့ရဲ့၏ , တောင်းဆို၏-စသည်။)

ကီ နု ခေါ သော သမဏော သ-ဿုယာ ဇာရော ဥဒါဟု ဩဘာသတိ။ ဝိ၊၂။၃၂။ ဩဘာသတိ ဂိဟီ သမ္ပယော-ဇေတိ။ ဝိ၊၅။၃၃၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ ကင်္ခာ။

၁၃၀။ သံ၊ဌီ၊၁။၁၆၆။) **ဩဘာသန္ဆီ**—ပါစိတ်၊ယော။၅၃၈။ **ဩဘာသသိ**—ဝိ၊၁။၁၈ရ။ **ဩဘာသေယျ**—မာတုဂါမံ ဒုဋ္ဌုလ္လာဟိ ဝါစာဟိ ဩဘာသေယျ။ ဝိ၊၁။၁၈ရ။ ဩဘာသေယျာတိ အဇ္ဈာစာရော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၁။၁၈ဂ။ ဩဘာသေယျာတိ အဝဘာသေယျ၊ နာနပ္ပကာရံ အသဒ္ဓမ္မ-ဝစနံ ဝဒေယျ၊ ယသ္မာ ပနေဝံ ဩဘာ-သန္ဆသ ယော သော ဩဘာသော နာမ၊ သော အတ္ထတော အဇ္ဈာစာရော ဟောတိ ... တသ္မာ တမတ္ထံ ဒသေန္တော ဩဘာ-သေယျာတိ အဇ္ဈာစာရော ဝုစ္စတိတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၁၃၃။ ဩဘာသေယျာတိ အဝဘာ-သေယျ၊ ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏ ယာစန အာယာစန - ပုစ္ဆန ပဋိပုစ္ဆန အာစိက္ခဏာနုသာသန-အဏ္ဏာသနဝသေန နာနပ္ပကာရံ အသ-ဒ္ဓမ္မဝစနံ ဝဒေယျ။ ကခ်။၁ ၂၉။ **ဩဘာသိ**—ဝိ၊၅။ဂ။ **ဩဘာသီ**—ဝိ၊၁။ ၂၉ ၂။ **ဩဘာသိသတိ**—ဝိ၊၁။၁ဂရ။

ဩဘာသတိ၂ (ကြို) [အဝ+ဘာသု (ဘာသ) +အ+တိ။ (နီတိ၊ဓာ။၁ဂ၁။ ဓာတ္တတ္ထ။ ၂၆ဂ။) အဝဘာဓတိ(သံ)] ထွန်းလင်းတောက်ပ၏။ (နီတိ၊ဓာ။၁ဂ၁-၂-၌" ကာသု၊ဘာသု-ဒိတ္တိ ယံ၊ ဒိတ္တိတိ ပါကဋတာ, ဝိရာဇနတာ"ဟု ဆိုသည်။ ဓာတ္တတ္ထသင်္ဂဟ-၌ကား "ဘာသ" ဓာတ်သာတွေ့ရသည်၊ "ဘာသု"ဓာတ် မပါ ရှိပေ။ ကာရိတ် ပုံစံတို့၌ "ဩဘာသေတိ"ဟု ထိုကျမ်းနှစ် စောင်လုံးတညီတညွတ်တည်း ဆိုကြသည်။)

ယထာ ဗောဓိသတ္တသ ပကတိကာ-ယော သမန္တာ ဗျာမံ ဩဘာသတိ။ အဘိ၊ က။ ၂၁၅။ ဩဘာသတိ တာဝ သော ကိမိ (ဥဒါန။၁၆၉)တိ သော ၁ဇ္ဇ။ပနကကိမိ တာဝဒေဝ ဩဘာသတိ ဇောတတိ ဒိဗ္ဗတိ။ ဥဒါန၊ဌ။၃ ၂၅။ ဩဘာသတိ(ဇာ၊ ၂။ ၂ဂ၀)တိ တံ မဏိရတနံ အာကာသေ ဝိဇ္ဇုရိဝ ဩဘာသတိ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁ရ၁။ (-အံ၊ဌ၊၃။၆၉။ အပ၊ဌ၊၁။၁၁ရ။) **ဩဘာသသိ**—ဝိမာန။၁။ ဝိမာန၊ဌ။၁၁။ **ဩဘာသတေ**—ဝိမာန။၁၀၊ ၃၃။ အပ၊ ၂။၁ဂ၀၊၁ဂ၁။ **ဩဘာသရေ**—ဝိမာန၊ဌ။ဂ၆။ **ဩဘာသန္ဆေ**—ဝိမာန၊ ဌ။၁၁၁။ **ဩဘာသတု**—အပ၊ ၂။၁၉၅၊ ၂၉ဂ။ ဩဘာသိတ-လည်းကြည့်။

ဩဘာသတု (ကြို) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ) +အ+အန္တေ] ထွန်းလင်း တောက်ပလော။ ဩဘာသတိ၂-ကြည့်။

ဩဘာသတော (ကြို) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ) +အ+တေ] ထွန်းလင်းတောက်ပ၏။ ဩ-ဘာသတိ၂-ကြည့်။

ဩဘာသတေ၂ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ) +ဏော+တေ] ထွန်းလင်းတောက်ပစေ၏။ ဥဌ္ဌာရော တေ ယသော ဝဏ္ဏော၊ သဗ္ဗာ ဩဘာသတေ ဒိသာ။ ဝိမာန။၃၃။ သဗ္ဗာ ဩဘာသတေ ဒိသာတိ သဗ္ဗာသု ဒိသာသု ဝိဇ္ဇောတတေ၊ သဗ္ဗာ ဝါ ဒိသာ ဩဘာသ-ယတေ ဝိဇ္ဇောတယတီတိ အတ္ထော။ ဩ-ဘာသတေတိ ပဒဿ ဩဘာသန္ဆေတိ ကေစိ ဝစနဝိပလ္လာသေန အတ္ထံ ဝဒန္တိ၊ တေဟိ "ဝဏ္ဏနာ"တိ ဝိဘတ္တိဝိပရိဏာ-

မေတဗ္ဗော။ ဝဏ္ဏနာတိ စ ဟေတုမ္ပိ ကရဏဝစနံ။ ဝိမာန၊၆။၁၁၁။ သဗ္ဗာ ဩ-ဘာသတေ ဒိသာ(ပေတ။၁၂ရ)တိ တသ ပဘာယ သဗ္ဗာပိ ဒိသာ သမန္တတော ဩ-ဘာသတိ ဝိဇ္ဇောတတိ။ ဩဘာသတေတိ ဝါ အန္တောဂဓဟေတုအတ္ထမိဒံ ဝဒန္တိ။ ... သဗ္ဗာ ဒိသာ ဩဘာသေတိ ဝိဇ္ဇောတေ-တိတိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ပေတ၊၆။၉။ ဝနံ ဩဘာသတေ ဗုဒ္ဓေါ။ အပ၊၂။၁ရ၄။

ဩဘာသဒါန (နဝ) [ဩဘာသ+ဒါန] အရောင်အလင်းကို ပေးခြင်း။ တေ ဩဘာသ-ဒါနမတ္တေန ...အာလောကဒေါ ဟောတိ။ ထေရ၊၆။၁။၄၃။

ဩဘာသန[1] (တိ) [အဝ+ဘာသ+ယု] (အ ထူးထူးအပြားပြားသော) မသူတော်စကား-ယုတ်ညံ့သောစကား-ကို ပြောဆိုခြင်း၊ ဆဲ ရေးခြင်း။ ဩဘာသနာ တယော(ဝိ၊၅။ ၃၆၅)တိ ဝစီမဂ္ဂံ ပဿာဝမဂ္ဂံ အာဒိဿ ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏဘဏနေ သံဃာဒိသေသော၊ ဝစီမဂ္ဂံ ပဿာဝမဂ္ဂံ ဌပေတ္တာ အဝကၠကံ ဥဇ္ဈာဇကုမဏ္ဍလံ အာဒိဿ ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏ-ဘဏနေ ထုလ္လစ္စယံ၊ ဥဇ္ဈာကၠကံ အဓောဇ-ကုမဏ္ဍလံ အာဒိဿ ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏဘဏနေ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၂၈။ (-ကခ်။၁၃၀၊ သာ ရတ္ထ၊၂။၃၂၊၃၃၂။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၂။)

ဩဘာသန[2] (ထီးန) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ)+ ယု။ ဩဘာသတိ[2]-ကြည့်။] (၁) ထွန်း လင်းတောက်ပခြင်း။ (၂) ထွန်းလင်းစေ ခြင်း။ (၃) ထွန်း-ထင်စွာ-ထင်ရှား-ပြခြင်း။ (၄) အရောင်၊ အရောင် အလင်း။ (၅) ပရိယာယ်ဖြင့် အရိပ်အရောင်ပြခြင်း၊ အ ဖြောင့်မဆို အလိုကိုပြခြင်း။ (တိ)(၆) ထွန်း လင်းတောက်ပသော။ (၇) ထွန်းလင်း တောက်ပစေတတ်သော။

(၁) ထွန်းလင်းတောက်ပခြင်း။ ဣဒါနိ တမေဝ ဩဘာသနံ ဥပမာယ ဝိဘာဝေ-နွာ။ ဝိမာန၊ဌ။၈၀။ ဩဘာသနကိစ္စ-လည်းကြည့်။ (၂) ထွန်းလင်းစေခြင်း။ ဩဘာသနသမတ္ထ-ကြည့်။ (၃) ထွန်း-ထင်စွာ-ထင်ရှား-ပြခြင်း။ ဩဘာသန-ဌေတ္ထ အာရမ္ဘကသ ယထာသဘာဝတော ဝိဘာဝနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄ရ။ ဝိသယသ ဩ-ဘာသနံ ... ဝိသယောဘာသနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၄၄။ (-အနုဋီ၊၁။၁၃၂၊၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၄၆။)

(၄) အရောင်၊ အရောင်အလင်း။ နီလနီဘာသာနီတိ ဣဒံ ပန ဩဘာသန-ဝသေန ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၃၄။ ဩဘာ-သနဌ-လည်းကြည့်။ (၅) ပရိယာယ်ဖြင့် အရိပ်အရောင်ပြခြင်း၊ အဖြောင့်မဆို အလို ကို ပြခြင်း။ ဩဘာသ[1](၄) (က)ကြည့်။ (တိ)(၆) ထွန်းလင်းတောက်ပသော။ ဩ-ဘာသနဝသေန စန္ဒောဝ ဩဘာသော စန္ဒောဘာသော။ အံ၊ဌ၊၂။ ၃၃၉။ အတိဝိယ ဩဘာသနတော။ ဝိမာန၊ဌ။၁၆၃။ (၇) ထွန်းလင်းတောက်ပစေတတ်သော။ အောက် ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩဘာသနက (တိ) [ဩဘာသန+က] ထွန်း

လင်းတောက်ပစေတတ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဘာသနကစုဏ္ဍ (နာ) [ဩဘာသနက+စုဏ္ဍ] ထွန်းလင်းတောက်ပစေတတ်သော အမှုံ့၊ မျက်နှာချေမှုံ့။ စုဏ္ဍကမက္ခိတန္တိ ဒေါသနိဟရဏေဟိ တာပဒဟနာဒီဟိ ကတာဘိသခါရမုခံ ဂေါရောစနာဒီဟိ ဩဘာသနကစုဏ္ဍေဟိ မက္ခိတံ။ မဇ္ဈိ၁။၁၄၃။

ဩဘာသနကိစ္စ (နာ) [ဩဘာသန+ကိစ္စ] ထွန်းလင်းတောက်ပခြင်းကိစ္စ။ ယထာ စ မဏိရတနံ ဝါ စန္ဒမဏ္ဍလံ ဝါ အတ္တနော အာလောကေနေဝ ဩဘာသတိ၊ နာ တသ အညေန ဩဘာသနကိစ္စံ အတ္ထိ။ မဇ္ဈ၊ ၂။ ၁၀၁။ အံဋ္ဌ၊၃။၆၉။

ဩဘာသနဋ္ဌ (ပု) [ဩဘာသန+အတ္ထ] အရောင်-အလင်း-ဟူသောအနက်။ ဩဘာသနဋ္ဌေန ပညာဝ ဩဘာသော ပညာ-ဩဘာသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ ဩဘာသနဋ္ဌေန အာလောကောတိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀။

ဩဘာသနရသ (တိ) [ဩဘာသန+ရသ] ထွန်းပြခြင်း-ထင်ရှားပြခြင်း-ကိစ္စ ရှိသော။ သော (ဓမ္မဝိစယော) ပဝိစယလက္ခဏော ဩဘာသနရသော။ အံဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊၁။ဧရ။) ဩဘာသနရသောတိ ဝိသယောဘာသနရသော။ အံဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၀။

ဩဘာသနလက္ခဏ (တိ) [ဩဘာသန+လက္ခဏ] ထွန်းလင်းခြင်း-ထင်ရှားပြခြင်း-လက္ခဏာရှိသော။ အပိ စ ဩဘာသနလက္ခဏာ ပညာ။ မိလိန္ဒ။၃၈။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၅။)

ဩဘာသနဝတ္ထု (နာ) [ဩဘာသန+ဝတ္ထု] မသူတော်စကားကို ပြောခြင်းဟူသော အကြောင်းဝတ္ထု။ သာဝတ္ထိယံ ဥဒါယိတ္ထေရံ အာရဗ္ဘ ဒုဋ္ဌုလ္လာဟိ ဝါစာဟိ ဩဘာသနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကခ်ိ။၁၃၀။

ဩဘာသနသဘာဝ (တိ) [ဩဘာသန+သဘာဝ] ထွန်းလင်းခြင်း သဘောရှိသော။ သုဘဿရောတိ သုဋ္ဌု အတိဝိယ ဩဘာသနသဘာဝေါ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၅၅ရ။

ဩဘာသနသမတ္ထ (တိ) [ဩဘာသန+သမတ္ထ] ထွန်းလင်းစေခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ယောဇနပ္ပမာဏံ ဩဘာသနသမတ္ထံ မဏိရတနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။

ဩဘာသနဟေတု (ပု) [ဩဘာသန+ဟေတု] ထွန်းလင်းခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဝိရောစနာတိ တေသံ ဝိရောစနဟေတု ဩဘာသနဟေတူတိ ဟေတုမှိ နိဿက္ကဝစနံ။ ဝိမတိ၊၁။ ၅ ၂။

ဩဘာသနိမိတ္တ (နာ) [ဩဘာသ+နိမိတ္တ] (၁) အရောင်အလင်းဟူသော အာရုံနိမိတ်။ (၂) ထင်ရှားသော အရိပ်အရောင် ပြခြင်း။ **(၁)** ဩဘာသနိမိတ္တံ မနသိ ကရောမိ(မ၊၃။၁၉၉။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၀)တိ ပရိကမ္မောဘာသမေဝ မနသိ ကရောမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၉။ ဧဝံ အာရဒ္ဓဝိရိယော ဝိဟရန္တော ဩဘာသ-

နိမိတ္တမတ္တမ္မိ ဒသေတုံ နာသက္ခိ။ အံ၊၆၊ ၃။၁၂၃။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၀။ (-အံ၊၆၊၂။၅။) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဘာသနိမိတ္တကမ္ဘ (နာ) [ဩဘာသနိမိတ္တ+ကမ္ဘ] ထင်ရှားသော အရိပ်အရောင် ပြခြင်း အမှု။ ဣတိ ရာဇာ ဣမိနာ သဗ္ဗေနပိ ဝစနေန ဩဘာသနိမိတ္တကမ္ဘံ အကာသိ။ ဒီ၊၆၊၁။၁၂၉။ ဩဘာသနိမိတ္တကမ္ဘန္တိ ဩ-ဘာသဘူတံ နိမိတ္တကမ္ဘံ၊ ပရိဗျတ္တံ နိမိတ္တ-ကရဏန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄-၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၂။)

ဩဘာသနိမိတ္တုပ္ပါဒန (နာ) [ဩဘာသနိမိတ္တ+ဥပ္ပါဒန] အရောင်အလင်းဟူသော အာရုံနိမိတ်ကို ဖြစ်စေခြင်း။ သူရိယာလော-ကာဒိဝသေန ဩကာသနိမိတ္တုပ္ပါဒနံ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၇။

ဩဘာသန္တ[1] (တိ) [အဝ+ဘာသ+အန္တ] အ-ယုတ်အားဖြင့်ပြောဆိုသော၊ မသူတော်တို့၏ စကားကို-ပြော-ရွတ်ဆို-ပြ-သော၊သူ။ မေထုနသန္နိဿိတာဟိ ဝါစာဟိ ဩဘာ-သန္တဿ အသုစိ မုစ္စတိ။ ဝိ၊၆၊၂။၁၁၆၊ (-ဝိ၊၁။၁၉၂။ ကင်္ခာ။၁၃၀။ ဝဇိရ။၁၈၄။ သာ-ရတ္ထ၊၃။၃၂၃။) ဩဘာသန္တောတိ အဝဘာ-သန္တော။ မူလသိက္ခာ၊ဋီ။၄၆၉။ မေထုန-ယာစနာဒီဟိ၊ ဩဘာသန္တဿ ဘိက္ခုနော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၃၅၄။ ဩဘာသန္ত-ဿာတိ ဥဒ္ဒေသန္တဿ၊ ပကာသေန္တဿာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၁၈၀။ (ဝိ၊၅။၅၆-၌ "မာတုဂါမံ ဒုဋ္ဌုလ္လာဟိ ဝါစာဟိ ဩ-ဘာသေန္တော တိသော အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇတိ"ဟု ရှိသည်။)

ဩဘာသန္တ[2] (တိ) [အဝ+ဘာသု (ဘာသ) + ဏော+အန္တ] ထွန်းလင်းစေသော။ ပဿ စန္ဒံ သူရိယဉ္စ။ ဩဘာသန္တေ စတုဒ္ဒိသာ။ ဇာ၊ ၂။၂၈၄။ ဇာ၊၆၊ရ။၁ရ၈။

ဩဘာသပရိတ္တတာ (ထီ) [ဩဘာသပရိတ္တ+တာ] အရောင်အလင်းဟူသော အာရုံနိမိတ်၏သေးငယ်သည်၏အဖြစ်၊ သေးငယ်သော အရောင်အလင်းဟူသော အာရုံနိမိတ်၏အဖြစ်။ ဩဘာသပရိတ္တတံ ဟိ သန္ဓာယ ဣဓ ပရိကမ္မသမာဓိ ပရိတ္တောတိ ဝုတ္တော။ မ၊၆၊၄။၁၄၉။

ဩဘာသဘူတ (တိ) [ဩဘာသ+ဘူတ] (၁) ဖြစ်သော အရောင်အလင်းရှိသော၊ ထွန်း-ပ-လင်း-ခြင်းသို့ ရောက်သော၊သူ။ (၂) အရောင်အလင်း ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ (၃) ထင်ရှားသောအရိပ်အရောင်ပြခြင်း ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။

(၁) တေ ယသောဇပ္ပမုခါ ပဠုသတာ ဘိက္ခူ သဗ္ဗသော အဝိဇ္ဇနွကာရဝိဓမနေန အာလောကဘူတာ ဩဘာသဘူတာ ဟု-တ္တာ ဝိဟရန္တိ။ ဥဒါန၊၆။၁၆၆။ (၂) ဩ-ဘာသဘူတေန ... ဉာဏေန သံကိလေ-သပက္ခံ ယာထာဝတော ပဿန္တော။ သာရ-တ္ထ၊၁။၃၈၅။ (၃) ဩဘာသနိမိတ္တကမ္ဘ-ကြည့်။

ဩဘာသမဏ္ဍလ (နာ) [ဩဘာသ+မဏ္ဍလ]

အရောင်အလင်းအဝန်း။ တသ ဩဘာ-သမဏ္ဍလသ နှ စိရဋ္ဌိတိတာယ တထာ နိမိတ္တုပ္ပါဒနံ ကာတုံ အသက္ကောန္တေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၇။

ဩဘာသမဏ္ဍလာရမ္ဘက (တိ) [ဩဘာသ+မဏ္ဍလ+အာရမ္ဘက] အရောင်အလင်း အဝန်းလျှင် အာရုံရှိသော။ ယဉ္စ အာလောကကသိဏေ သူရိယာဒီနံ ဩဘာသမဏ္ဍလာရမ္ဘကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၃၂။

ဩဘာသမာန (တိ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ)+အ+မာန] ထွန်းလင်းသော၊သူ။ ဣမာယ ဗုဒ္ဓသိရိယာ (ဗုဒ္ဓရသ္မိယာ) ဩဘာသ-မာနသာပိ စ ဘဂဝတော ပုရတော အ-နေကာနိ ဒဏ္ဍဒီပိကာသဟသာနိ ဥက္ခိ-ပီသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၁၀။ (-ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆၃။)

ဩဘာသမုဠ္ဆန (ထီ၊နှ) [ဩဘာသ+မုဠ္ဆန] အရောင်အလင်းလွှတ်ခြင်း။ ဝတ္ထာလင်္ကာ-ရကာယာဒီဟိ ဩဘာသမုဠ္ဆနာဒိဝသေန ဒိဗ္ဗံ ဣဒ္ဓါနုဘာဝံ နိမ္မိနိတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၂။

ဩဘာသယတေ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ)+ဏယ+တေ] ထွန်းလင်းစေ၏။ သဗ္ဗာ ဝါ ဒိသာ ဩဘာသယတေ ဝိဇ္ဇော-တယတီတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၁။

ဩဘာသယန္တ (တိ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ)+ဏေ+အန္တ။ ထီ-၌ ဩဘာသယန္တီ။] (၁) ထွန်းလင်းတောက်ပသော၊သူ။ (၂) ထွန်းလင်းစေသော၊သူ။ **(၁)** ဩဘာသယံ ရံသေန၊ သိဝိနံ သိဝိနံ ယထာ။ အပ၊ ၁။၂၅၉။ ဩဘာသယန္တံ ဇလန္တံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၀။ ဩဘာသယန္တီ ဒသ သဗ္ဗသော ဒိသာ။ ဝိမာန။၉၃။ ပေတ။၁၃၅။

(၂) ဩဘာသယံ တိဋ္ဌတိ ဗြဟ္မလောကံ။ ဇာ၊၁။၁၆၄။ ဩဘာသယံ တိဋ္ဌတိတိ ဣမံ သကလမ္ပိ ဗြဟ္မလောကံ ဩဘာသေန္တော တိဋ္ဌတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၃။ သဗ္ဗာ ဩ-ဘာသယံ ဒိသာ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄၊၁၃၉။ ဝိမာန။ ၇၃)တိ သဗ္ဗာ ဒသပိ ဒိသာ ပဘာသေန္တော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉၄၊(-၄၁၁။) ဩဘာသယန္တီတိ ကဏ္ဍေသု ယာနိ ပိဋ္ဌနှနာနိ၊ တေဟိ ဩ-ဘာသယန္တီ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၆၀။ ဩဘာသယန္တီ ... ဝိဇ္ဇောတယမာနာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၅၂။ တ-ယိဒံ ဝိမာနံ... ဩဘာသယံ ဥတ္တရသံ ဒိသာယံ။ သံ၊၁။၁၅၀။ ဩဘာသယန္တီ ဩ-ဘာသယမာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ (-အံ၊၁။၂၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။)

ဩဘာသယမာန (တိ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ)+ဏယ+မာန] (၁) ထွန်းလင်းတောက်ပသော၊သူ။ (၂) ထွန်းလင်းစေသော၊သူ။ **(၁)** ဩဘာသယန္တ (၁) ကြည့်။ **(၂)** သာ ... တသ သိရိဂဗ္ဘံ ဩဘာသယမာနာ အာ-ကာသေ ဌတ္တာ။ ဓမ္မပ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၄၅၊ဝ၆၁၊၂၃၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။)

ဩဘာသယိတ္ဘာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ)+ဏယ+တ္ဘာ] ထွန်းလင်းစေ၍။ ဩဘာသယိတ္ဘာ ပထဝီ သဒေဝက(ဝိမာန။ ၃၄၊၆၇)နှင့် ... ဣမံ ပထဝီ ဝိဇ္ဇောတေတ္ဘာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၃။

ဩဘာသရူပ (နာ) [ဩဘာသ+ရူပ] အရောင်အလင်းဟူသောရုပ်။ ပဒီပသခါတသ တေ-ဇသ ဩဘာသရူပေန, ဝါယုသ သဒ္ဒေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၂။၉၁။

ဩဘာသဝိသဇ္ဇန (ထီ၊နာ) [ဩဘာသ+ဝိသဇ္ဇန] အရောင်-ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါ-လွှတ်ခြင်း။ အာကာသဂါမိတာ ဩဘာ-သဝိသဇ္ဇနာ အပ္ပဋိဃာတတာ။ ဒီ၊ဌီ၊၂။ ၁၉၄။ မ၊ဌီ၊၃။၃၅၅။ ဩဘာသဝိသဇ္ဇနေန အတ္တာနံ ဒသ္သေတ္တာ။ အံ၊ဌီ၊၁။၂၅၄။

ဩဘာသဝိသဇ္ဇနပုဗ္ဗက (တိ) [ဩဘာသ ဝိသဇ္ဇန+ပုဗ္ဗက။ ထီ-၌... ပုဗ္ဗိကာ။] အရောင်လွှတ်ခြင်းလျှင် ရှေ့သွားရှိသော။ ဩဘာသဂါထာ-ကြည့်။

ဩဘာသသမ္ဘတ္တိ (ထီ) [ဩဘာသ+သမ္ဘတ္တိ] အရောင်၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဩဘာသသမ္ဘ-တ္တိယာ မဂ်ိနော ဘဒ္ဒကတာ။ သံ၊ဌီ၊၁။ ၁၆၆။

ဩဘာသသမ္ဘဒ္ဒ (တိ) [ဩဘာသ+သမ္ဘဒ္ဒ] အရောင်အလင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ ဩဘာ-သသမ္ဘဒ္ဒတာယ ဟေမဇ္ဇေ အဂ္ဂိသိခါ ဝိယ သောဘတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၈။

ဩဘာသဇ္ဇေ (ကြိ) [အဝ+ဘာသု (ဘာသ) +အ+အဇ္ဇေ] ထွန်းလင်း တောက်ပကုန်၏။ ဩဘာသတိ^{၂}-ကြည့်။

ဩဘာသရေ (ကြိ) [အဝ+ဘာသု (ဘာသ) +အ+အဇ္ဇေ] ထွန်းလင်း တောက်ပကုန်၏။ ဩဘာသတိ^{၂}-ကြည့်။

ဩဘာသသိ^{၁} (ကြိ) [အဝ+ဘာသ+အ+သိ] မသူတော်တို့၏စကားကို-ယုတ်ညံ့သော စကားကို-ပြောဆို၏၊ ပြက်ရယ်ဆို၏၊ ဆဲရေး၏၊ ဩဘာသတိ^{၁}- ကြည့်။

ဩဘာသသိ^{၂} (ကြိ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ) +အ+သိ] ထွန်းလင်းတောက်ပ၏။ ဩဘာ-သတိ^{၂}-ကြည့်။

ဩဘာသသိ^{၃} (ကြိ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ) +ဧ+သိ။ ကာရိတ်ပစ္စည်းကျေသည်။] ထွန်းလင်းစေ၏။ ဩဘာသသိ ဝိဇ္ဇုရိ-ဝဇ္ဇကူဋ္ဌံ။ ဝိမာန၊၁။ ဩဘာသသိတိ ဝါ အန္ဓောဂဓေဟေတုအတ္ထဝစနံ၊ ဩဘာ-သေသိတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၁။

ဩဘာသီ (ကြိ) [အဝ+ဘာသ+ဏှံ] မသူတော်တို့၏ စကားကို-ယုတ်ညံ့သော စကားကို-ပြောဆိုပြီ၊ ပြက်ရယ်ဆိုပြီ၊ ဆဲရေးပြီ။ ဩဘာသတိ^{၁} ကြည့်။

ဩဘာသိ^{၂} (ကြိ) [အဝ+ဘာသ+ဏှိ] မသူတော်တို့၏စကားကို-ယုတ်ညံ့သော စကား-ကို-ပြောဆိုပြီ၊ ပြက်ရယ်ဆိုပြီ၊ ဆဲရေးပြီ။ ဩဘာသတိ^{၁}-ကြည့်။

ဩဘာသိတ (တိ) [အဝ+ဘာသု (ဘာသ)+တ] (၁) ထင်ရှားစေအပ်သော၊ ပြအပ်သော။ (၂) ထွန်းလင်းစေအပ်သော။ (၃) ထွန်းလင်း တောက်ပ-ထွန်းပြောင်-သော။ (၁) ဩဘာ-သိတာ စ ပထဝီ သဒေဝကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၀။ ဩဘာသိတာတိ ပကာသိတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၄။ (၂) ဧဝံ ဩဘာသိတမေဝ တက္ကိကာန

(ဥဒါန။၁၆၉)တိ ... တိတ္ထိယေဟိ ဩဘာ-သိတံ အတ္တနော သမယတေဇေန ဒီပေတ္တာ အဓိဋ္ဌိတံ။ ဥဒါန၊၆။၃၂၂၆။ ဘဂဝတော ဟိ သမိပဌာနံ မုဏ္ဍိတ္တာ သဗ္ဗော ဂိဠ္ဃကူဋ္ဌ-ဟာရော တေန ဩဘာသိတော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၁၈။ (၃) ကာသာဝပဇ္ဇောတာတိ ဘိ-က္ခုနံ နိဝတ္ထပါရုတကာသာဝဝတ္ထေဟိ ဩဘာသိတာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၅၁။

ဩဘာသိတတ္တ (နာ) [ဩဘာသိတ+တ္တ] ထွန်းလင်းတောက်ပစေအပ်သည်၏ အဖြစ်။ (ထွန်းပြောင်သည်၏ အဖြစ်၊ ဝါ- ထွန်းလင်းအပ်သည်၏အဖြစ်။ ဘာသာ၊ဋီ။) စန္ဒ-ပွဘာယ ဩဘာသိတတ္တာ အတိဝိယ သု-ရူပါတိ အဘိရူပါ။ ဒီ၊ဋ၁၊၁ ၂၉။

ဩဘာသိတနစ္စဒဿနသုခ (နာ) [ဩဘာ-သိတနစ္စ ဒဿန+သုခ] ထွန်းလင်းစေအပ်-ထင်ရှားပြအပ်-သော ကခြင်းကို -မြင်ခြင်း-ကြောင့်ဖြစ်သော-မြင်ရသောကြောင့် ဖြစ်-သော-ချမ်းသာ။ ဝိဇ္ဇုပွဘာယ ဩဘာ-သိတနစ္စဒဿနသုခံ ဝိယ ဣတ္တရံ။ သုတ္တနိ၊ ၁။၁၀ ၂။ အပ၊၁။၁ ၂၀၉။ စူဠနိ၊၁။၁ ၂၈။

ဩဘာသိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ဘာသ+တဗ္ဗ] မသူတော်တို့၏စကား-ယုတ်ညံ့သောစကား-ကို ပြောဆိုအပ်သော၊ ပြက်ရယ်ဆိုအပ်သော၊ ဆဲရေးအပ်သော၊သူ။ နာ ဘိက္ခုနိယော ဩ-ဘာသိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၄။၄၅၃။

ဩဘာသိတာသေသဒိသ (တိ) [ဩဘာသိ-တာ+အသေသဒိသာ] ထွန်းလင်းစေအပ်-သော အလုံးစုံသော အရပ်မျက်နှာရှိသော၊ အလုံးစုံသောအရပ်မျက်နှာကို ထွန်းလင်း-စေနိုင်သော၊သူ။ ဩဘာသိတာသေသဒိသော ခဇ္ဇောတောယံ ဝိရာဇတေ။ အလက်၊ဂါ-ထာ။၂ ၂။ ဩဘာသိတာ ဒီပိတာ အသေ-သာ နိဝိလာ ဒိသာ ယေန သောယံ ခ-ဇ္ဇောတော။ အလက်၊ဋီ။၄၅။ ဩဘာသိ-တာသေသဒိသော ဇောတိတသဗ္ဗဒိသော အယံ ခဇ္ဇောတော။ အလက်၊ဋီ၊သစ်။၄၅။

ဩဘာသိတုံ[1] (ဗျ) [အဝ+ဘာသ+တုံ] မသူတော်စကား ပြောဆိုခြင်း၏။ အလဋ္ဌ ခေါ ဟောတိ မာတုဂါမံ ဒုဋ္ဌုလ္လာဟိ ဝါစာဟိ ဩဘာသိတုံ။ ဝိ၊၁။၂ ၉၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။၃၈ ၂။)

ဩဘာသိတုံ[2] (ဗျ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ)+တုံ] ထွန်းပခြင်း၏။ အဘိဇ္ဈာဝိသမလောဘော ဥပ္ပဇ္ဇိတ္တာ စိတ္တံ ဒူသေတိ ဩဘာသိတုံ နဒေတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၁ ၅၃။ (-မ၊ဋီ၊၁။ ၂ ၅ ၂။)

ဩဘာသိသတိ (ကြို) [အဝ+ဘာသ+သတိ] မသူတော်တို့၏စကားကို-ယုတ်ညံ့သော-စကားကို-ပြောဆိုလတ္တံ့၊ ပြက်ရယ်ဆိုလတ္တံ့၊ ဆဲရေးလတ္တံ့။ ဩဘာသတိ[3]-ကြည့်။

ဩဘာသူပဌာနကုသလ (တိ) [ဩဘာသူပ-ဌာန+ကုသလ] ဉာဏ်အလင်း၏ထင်ခြင်း-ဉာဏ်အလင်းကိုထင်စေခြင်း-၌ လိမ္မာသော၊ သူ။ ဩဘာသူပဌာနကုသလော ဟောတိ။ ပဋိသံ။ ၂ ၂ ၃။ ဩဘာသူပဌာနကုသလော-တိ ပညာပယောဂမန္ဒတာယ နိရဿာဒေ-စိတ္တေ အဌသံ၀ေဂ၀တ္ထုပစ္စဝေက္ခဏေန-စိတ္တံ သံ၀ေဇေတ္တာ ဉာဏောဘာသဿ-ဥပဌာနေ ကုသလော။ ပဋိသံ၊၁ ၂။၁၄၅။

သြဘာသေတိ် (ကြို) [အဝ+ဘာသ+ဧ+တိ] မသူတော်တို့၏စကား-ဖြင့်-ကို-အယုတ်အားဖြင့်-ပြောဆို၏။ ယုတ်မာသောစကားကို ပြောဆို၏။ ပြက်ရယ်ဆို၏။ ဆဲရေး၏။ ဘိက္ခုနိယော **သြဘာသေန္ဆိ**။ ဝိ၊၄။၄၅၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၂။ သြဘာသေန္ဆိတိ အသဒ္ဓမ္မေန သြဘာသေန္ဆိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၉။ သြဘာသန္ဆိတိ အဝ ဟိနေန ဘာသန္ဆိတိ ဒသေန္တော အာဟ "အသဒ္ဓမ္မေန သြဘာသန္ဆိ"တိ။ ပါစိတ်၊ယော။၅၃၈။ (ဤတွင်ပါဠိ အဋ္ဌကထာတို့၌ "သြဘာသေန္ဆိ" ဟု ရှိ၍၊ ပါစိတ်ယောဇနာ၌ "သြဘာသန္ဆိ" ဟုရှိသည်။ သြဘာသတိ်-လည်းကြည့်။)

သြဘာသေတိ်[၂] (ကာ၊ကြို) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ)+ဧ+တိ] (၁) ထွန်းလင်းစေ၏။ (၂) ထွန်း-ထင်ရှား-စေ၏၊ ပြ၏။ (၁) တေ ကာယော သဗ္ဗသော ဝဏ္ဏော သဗ္ဗာ ဒိသာ သြဘာသေတိ ဝိဇ္ဇောတေတိတိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ပေတာဋ္ဌ။၉။ သော ဣမံ လောကံ သြဘာသေတိ ဘာသေတိ ပ-ဘာသေတိ။ ပဋိသံ။၁ရ၃။ တသာ ပန ဒ္ဝါဒသဟတ္ထပ္ပမာဏံ ပဒေသံ သရီရာဘာ သြဘာသေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၁။ (-ဝိမာန။ရ၉။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၄၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ရရ။) **သြဘာသေန္ဆိ** —သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၁။ **သြဘာသေန္ဆု** —ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃၆၉။ **သြဘာသေယျ**—အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။

(၂) သြဘာသေတိ သဗ္ဗာ ဒိသာ၊ စန္ဒော တာရဂဏေ ယထာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄ရ။ စန္ဒော တာရဂဏေ ယထာတိ ယထာ နာမ ဂဂနေ ပရိပုဏ္ဏစန္ဒော တာရာဂဏေ သြ-ဘာသေတိ ပကာသေတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၃၉။ သြဘာသေတိ ပကာသေတိ။ ဝတာရ၊ဋီ၊ ၂။၃၅၉။

သြဘာသေတုံ (ဗျ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ)+ဧ+တုံ] ထွန်းလင်းတောက်ပစေခြင်း၌။ တတော ပရံ ဝိဒတ္ထိမို့ သြဘာသေတုံ နသက္ကုဏေယျ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။

သြဘာသေတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ)+ဧ+တ္တာ] ထွန်းလင်းစေ၍။ အထ ခေါ ပဠဝသိခေါ ဂန္ဓဗ္ဗပုတ္တော ... ဂိဠ္ဝကူဋံ ပဗ္ဗတံ သြဘာသေတ္တာ။ ဒီ၊၂။၁ရ၈။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ။၁၅၈။ မ၊ဋ္ဌ။၁ဋ၅။ သံ၁။၁။ အံ၊ဋ္ဌ။ ၂ရ၂။ ခုဒ္ဒက။ဋ္ဌ။ သုတ္တနိ။ဋ္ဌ၁ရ။) သြဘာ-သေတ္တာတိ အာဘာယ ဖရိတ္တာ၊ စန္ဒိမ ဝိယ သူရိယော ဝိယ စ ဧကောဘာသံ ဧကပဇ္ဇောတံ ကရိတ္တာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၄၀။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ဋ၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ရ။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊ဋ္ဌ။၁၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ဋ ၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ဋ္ဌ။ဋ၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂ဋ၆။)

သြဘာသေန္ဆ[၁] (တိ) [အဝ+ဘာသ+ဧ+အန္ဆ] ပြောဆိုသော၊ ပြက်ရယ်ဆိုသော၊ ဆဲရေး-သော၊သူ။ မာတုဂါမံ ဒုဋ္ဌုလ္လာဟိ ဝါစာဟိ သြဘာသေန္ဆော တိသော အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၅။၅၆။ သြဘာသန္ဆ-လည်းကြည့်။

သြဘာသေန္ဆ[၂] (တိ) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ)+ဧ+အန္ဆ။ ထိ-၌ သြဘာသေန္ဆိ။] (၁) ထွန်းလင်းတောက်ပစေသော၊သူ။ (၂)

(ကာမဂုဏ်၌အလိုကို) ထင်ရှားစေ-ပြ-သောဃသူ။ **(၁)** သြဘာသယံ ဧလမိုဝ ဇောတိ ပါဝကော(ဝိမာန။၁၈)တိ သြဘာ-သေန္တီ ဇောတိရိုဝ ဧလန္တီ ပါဝကော ဝိယ စ တိဋ္ဌတိ။ ဝိမာန၊၆။ရ၁။ (-ဇာ၊၁။၃ဝ၂။) ကာယပ္ပဘာပိ ... အသီတိဟတ္ထပ္ပဒေသံ သြဘာသေန္တီ တိဋ္ဌတိ။ ဥဒါန၊၆။၃၂၂။ (-ဓမ္မ၊၆၊၁။၂၃။ ဝိမာန၊၆။ဖ။) **(၂)** သြဘာ-သေန္ဓသာ(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၃ဝ၈၅)တိ ကာမာဓိပ္ပါယံ ပကာသေန္ဓသာ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊၂။၃ဖ၃။

သြဘာသေန္တီ (ကြို) [အဝ+ဘာသ+ဏော+ အန္တီ] မသူတော်စကား-ဖြင့်-ကို-ပြောဆို ကုန်၏။ သြဘာသေတိ ကြည့်။

သြဘာသေန္တီ[၂](ကာ၊ကြို) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ) +ဏော+အန္တီ] ထွန်းလင်းစေကုန်၏။ သြ-ဘာသေတိ[၂] (၁)ကြည့်။

သြဘာသေန္ဓု (ကာ၊ကြို) [အဝ+ဘာသု(ဘာသ) +ဏော+အန္ဓု] ထွန်းလင်းစေကုန်လော့။ သြဘာသေတိ[၂] (၁) ကြည့်။

သြဘာသေယျုံ (ကြို) [အဝ+ဘာသ+ဏေ+ယျု] မသူတော်တို့၏စကား-ယုတ်ညံ့သောစကား-ဖြင့်-ကို-ပြောဆိုရာ၏၊ ပြက်ရယ်ဆိုရာ၏၊ ဆဲရေးရာ၏။ သြဘာသတိ-ကြည့်။

သြဘာသေယျ[၂] (ကာ၊ကြို) [အဝ+ဘာသု (ဘာသ)+ဏော+ယျ] ထွန်းလင်းစေရာ၏။ သြဘာသေတိ[၂] (၁) ကြည့်။

သြဘုဇိတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ဘုဇ+တ္တာ] (က) ကောက်၍၊ တွန့်၍။ (၁) ခွေ၍။ (ဂ) သတဝလိုက် နာမ ဒီဃသာဒုက် အနေက-ကွတ္တဲ့ သြဘုဇိတ္တာ သြဝဋ္ဋိက် ကရောန္ဓေန နိဝတ္ထံ။ ကင်္ခာ။၂ရ၆။ (ဝိ၊ဌ၊၄။၅၄-အလား-တူပါဝိ၌ "သြဘဋ္ဌိတ္တာ"ဟု ရှိသည်။) သြ-ဘုဇိတ္တာတိ အဝဘုဇိတ္တာ၊ ကုဋိလံ ကရိ-တ္တာတိ အတ္ထော။ ဘုဇသဒ္ဒေါ ဟိ ဘောဂေ။ ဘိက္ခု ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတ္တာတိအာဒီသု ဝိယ ကောဋိလ္လေ ပဝတ္တတိ။ ... သြဘုဋ္ဌိတ္တာတိပိ သြဘဋ္ဌိတ္တာတိပိ ပါဌော ဒုပ္ပါဌော။ ကင်္ခာ၊ မဟာဋီ၊၄။၃၁၅။

(ခ) လောဟိတဒေါကိကာယ သြဘု-ဇိတ္တာ ဌပိတေ ဆိန္နသီသဓမနိကဋ္ဌေဝရေ နှ လောဟိတဒေါကိ ဇာနာတိ မယိ ဓမနိ-ကဋ္ဌေဝရံ ဌိတန္တိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၅ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၃၃။

သြဘေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ဥဘ+ဏော+တိ။ နိတိ၊ဓာ။၁၂၉။ ဓာတ္တတ္ထ။၃၁။] ပြည့်စေ၏။ ကိရိယာဒိဝိဘာဂံ အနဝသေသပရိယာ-ဒါနတော ကိဋ္ဌေန္ဓော ဂမန္ဓော သြဘေတိ ပူရေတိတိ ကေဋ္ဌုဘံ။ ကိဋ္ဌ သဒ္ဒ။ပပဒ-ဥဘဓာတုဝသေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၂၂။

သြဘောဂ (ပု) [သြရ+ဘောဂ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂၂ဝ။ အဝ+ဘုဇ+ဃဏ်။ သြဘုဇနံ သြ-ဘောဂေါ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၅၄၂။] အခွေ၊ အ-လိပ်၊ အခေါက်။ (သင်္ကန်း-ခွေ-လိပ်-ခေါက်-အတွင်း။ ပါစိတ်၊ယော။) သြ-ဘောဂေ ကာယဗန္ဓနံ ကာတဗ္ဗ(ဝိ၊၃။၅ရ)နှင့် ကာယဗန္ဓနံ သံဟရိတ္တာ စီဝရဘောဂေ

ပက္ခိပိတ္ဟာ ၎ပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၆၊၃။ ၂၆၀။ ဥပရိ ပါရုပနမ္ပိ မဇ္ဈေ သြဘောဂ် ကတ္ဟာ ဥဘိန္နံ အန္တရေ သြတာရေတိ၊ ဝဋ္ဋတိတိ ဇေကော။ ဝဇိရ။၃ရ၈။ (–ဝိ၊၃။ရရ။ ဝိ၊၄။၃၉၃၊၄၁၅။) စီဝရဘောဂသ သြရော အန္တော သြ-ဘောဂေါတိ အတ္ထံ ဒသေန္တော အာဟ "ကာယဗန္ဓန"န္တိအာဒိ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၂၀။

သြမ (တိ) [ဥမ+အ။ ဓာန်၊ငြီ။ရရ၀။ အ၀+အမစ်။ ကောတ္ထုဘ။ အ၀+မာ+အ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ငြီ။ အ၀မ(သံ)] (၁) ယုတ်ညံ့-နိမ့်ကျ-သော၊သူ။ (၂) ဆင်းရဲသော၊သူ။ (၃) အ-နည်းငယ်၊ အယုတ်အလျော့၊ အနည်းငယ်သော၊ သေးငယ်သော၊ ယုတ်လျော့သော။

(၁) နှ ဥသေသု နှ သြမေသု၊ သမတ္တေ နောပနီယရေ။ အံ၊၂။၃၁၆။ (–သုတ္တနိ။၄၁၂) သြမာတိ ဟီနာ။ အံ၊၆၊၃။ ၁၁၈။ (–သုတ္တနိ၊၆၊၂။၂၈၅။) သြမတ္တ(၁) လည်းကြည့်။

(၂) သြမတ္တ(၂) ကြည့်။ (၃) အနော-မပညန္တိ သြမ် ဝုစ္စတိ ပရိတ္တံ လာမကံ။ သုတ္တနိ၊၆၊၂။၈၀။ (–အပ၊၆၊၁။၂၆၆။) ဒွေ ဝါ တယော ဝါ ဒသကာ၊ သြမတော အာဒိနာ သဟ။ အဘိ၊၆၊၂။၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁ရ၄။ သြမတောတိ အ၀မတော၊ အ၀-ကံသတောတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ငြီ၊ ၂။၃၀၃။

သြမက (တိ) [သြမ+က။ ဥမ-နိန္နာယံ၊ ကမ္မ-အ၊ သကတ္ထေ ကော၊ ဥသော။ ဓာန်၊ငြီ။ ရရ၀။] (၁) အယုတ်၊ ယုတ်လျော့သော။ (၂) ယုတ်လျော့သောပမာကရှိသော၊ သေး-ငယ်သော၊ ပုက္ခ-ပုတ္တိ-သော၊သူ။ (၃) ယုတ်ညံ့သော၊သူ။ (၄) ယုတ်လျော့သော အား-စွမ်းရှိသော(ကိလေသာ)။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) သော ... မဟာထေရာနံ အန္တရော ပမာကေန သြမကော။ ဇာ၊၆၊ ၂။၁၃၀။ သြမကော နာမ ပတ္တော ပတ္တော-ဒနံ ဂဏ္ဍာတိ စတုဘာဂံ ခါဒနံ တဒုပိယံ ဗျဥ္ဇနံ။ ဝိ၊၁။၃၅၃။ ဝိ၊၂။ ၃၁၈။ (–ဝိ၊၆၊ ၂။၂၈၂။ ကင်္ခ၊။၁ရ၈။ ကင်္ခ၊ငြီ၊သစ်။၃၂၅။) တသ ဇေကော ပါဒေါ သြမကော လာ-မကော။ အံ၊၃။၁ရ၀၊၁ရ၁။

(၃) အသုစိ ဟီနာ နိဟီနာ သြမကာ ... အသုစိ မနုဿာ။ စူဠနိ။၃၀၆။ သီလံ ဥပါဒါယ သြမကတာယ "ကိ"န္တိ ဟီဠေန္တော ဝဒတိ။ မ၊ငြီ၊၃။၁၄၉။ (၄) အဗလာ ကိ-လေသာ ဒုဗ္ဗလာ ... နိဟီနာ သြမကာ လာမကာ။ မဟာနိ၊၉။ သြမကာ ထာမ-ဟီနေန။ မဟာနိ၊၆။၄ရ။

သြမကစာ(စ)တုမာသ (တိ) [သြမက+စာ(စ) တုမာသ] လေးလအောက်အယုတ်။ ယောပိ ပံသုပုဏ္ဏော ဝါ မတ္တိကာပုဏ္ဏော ဝါ သြမ-ကစာတုမာသံ သြ၀ဏ္ဏော။ ဝိ၊၂။၅၀။ (–ဝိ၊ ၆၊၃။ ၂၁။) သြမကစတုမာသန္တိ စတုမာ-သတော ဥနကံ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၅။ (ပါစိတ်၊ ယော-၌ "စတု" ဟု ရသဖြင့် ရှိသည်။) သြမကစတုမာသန္တိ ဥနစတုမာသံ။ ဝိနယာ လက်ခံရငြီ၊၁။၁၆၅။

သြမကတရ (တိ) [သြမက+တရ] အလွန်-ယုတ်လျော့-သေးငယ်-သော။ ဟတ္ထိပ္ပမာ-ကတော သြမကတရော နှ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊၆၊

၃။၃၁၈။ (–ကခ်ီ။၉၃။) တတော သြမက-
တရောတိ တတော ဟတ္ထိပွမာဏတော ခု-
ဒ္ဒကတရော။ ကခ်ီ။ဋီ၊သစ်။၁၃၈။

သြမကတရပွမာဏ (တိ) [သြမကတရ+
ပမာဏ] အလွန်ယုတ်လျော့သော ပမာဏ
ရှိသော။ သြမကတရပွမာဏံ ဆတ္တံ ဝါ
ဓဇံ ဝါ ဥပါဒါယ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၉၆။ သာ
ရတ္ထ၊၂။၅၈။ သြမကတရပွမာဏန္တိ သြမ-
တရပွမာဏံ။ သမ္မော၊ယော။၂၂၇။

သြမကဒဿ (တိ) [သြမက+ဒိသ+အ] အ
ယုတ်အားဖြင့်ရှုမြင်တတ်သော၊ အယုတ်ကို
မြင်တတ်သော၊ ယုတ်သောအမြင်ရှိသော၊
သူ။ တဿ အာစရိယာ ဗုဒ္ဓံ ဘဂဝန္တံ
ဥပါဒါယ အပွဒဿာ သြမကဒဿာ လာ-
မကဒဿာ။ စူဠနိ။၂၀၈။ သြမကဒဿာတိ
ဟေဋ္ဌိမ ဒဿာဝိနော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၂။

သြမကဒေဿနာ (ထီ) [သြမကာ+ဒေသနာ]
ယုတ်လျော့သောအားဖြင့်-မပြည့်မစုံ-ဟော
ကြားအပ်သောဒေသနာ။ သမဏာနံ ဒ-
ဿနံ နာမ ... ပဗ္ဗဇိတာနံ ဥပသက်မ-
နုပဋ္ဌာနာနုဿရဏာသဝနဒဿနံ၊ သဗ္ဗမ္ပိ
သြမကဒေဿနာယ ဒဿနန္တိ ဝုတ္တံ။ ခုဒ္ဒက၊
ဋ္ဌ။၁၂၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။

သြမကပညာ (တိ) [သြမကာ+ပညာ] ယုတ်
လျော့သောပညာရှိသော၊သူ။ အဟမသ္မိ
ပရိတ္တပညော သြမကပညော လာမက-
ပညော။ စူဠနိ။၁၄၄။

သြမကပတ္တ (ပု) [သြမက+ပတ္တ] (ပမာဏ
အောက်) ယုတ်လျော့သောသပိတ်၊ ယုတ်
လျော့သောပမာဏရှိသောသပိတ်၊ ငယ်
သောသပိတ်။ သြမကပတ္တာဿ စ ယာပန-
မတ္တောဒနဂါဟိကာ စ သိဒ္ဓါ ဟောတိ။
ဝိမတိ၊၁။၃၄၈။

သြမကပရိမာဏ (တိ) [သြမက+ပရိမာဏ]
ယုတ်လျော့သော ပမာဏ ရှိသော။ တမ္မ-
နေတံ ဇဝံ သြမကပရိမာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ
... ဇေကေန အံသုနာ ဥဒ္ဓဇ္ဇတေလသပ္ပိ-
မဏ္ဍပွမာဏံ ကလလန္တိ လဒ္ဓသခ်ီ ဟုတ္ဝာ
ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၅။

သြမကပုရိသ (ပု) [သြမက+ပုရိသ] ယုတ်ညံ့
သော ယောက်ျား။ တဋ္ဌ ... နီစကုလိကာနံ
သြမကပုရိသာနံ သုပိနန္တေပိ ပရိဘောဂ-
တ္ထာယ နိ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၄ရ။
သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂ရ၆။

သြမကပွမာဏ (နာ) [သြမက+ပမာဏ] (၁)
ငယ်သောပမာဏ။ (မအူ၊သျှ။) အယုတ်ဆုံး
ပမာဏ။ (ဘာသာ၊ဋီ။) (တိ)(၂) ယုတ်လျော့
–ငယ်–သောပမာဏရှိသော၊သူ။ **(၁)** ဥက္ကာ-
ဌပတ္တသာပိ မဇ္ဈိမပတ္တသ ဝါ သြမက-
ပွမာဏတော ဗဟိ ဆိဒ္ဒံ အဓိဋ္ဌာနံ နိ
ဘိန္နေယျ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၂၉။ **(တိ)(၂)** ရဿ-
ကာတိ တာသု တာသု ဇာတိသု မဟန္တ-
မဇ္ဈိမေဟိ ထူလမဇ္ဈိမေဟိ စ သြမက-
ပွမာဏာ သတ္တာ။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၂၁၀။ သုတ္တနိ၊
ဌ၊၁။၁၈၆။

သြမကသတ္တ (ပု) [သြမက+သတ္တ] ယုတ်ညံ့
သော–သတ္တဝါ–ပုဂ္ဂိုလ်။ စူဠမာဂဏ္ဍိယောပိ
စိန္တေသိ " မမ ဓီတာ သြမကသတ္တာဿ

နှ အနုစ္ဆဝိကာ၊ ဧကသ ရညောဝ အနုစ္ဆ-ဝိကာ”တိ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။

သြမကသတ္တာသမ္ပတ (တိ) [သြမကသတ္တာ+သမ္ပတ] ယုတ်ညံ့သော သတ္တဝါဟု-သမုတ်အပ်-သိအပ်-သော။ တထာဂတော ဟိ လောကေ သြမကသတ္တာသမ္ပတာနံ အနုပ-နိဿယသမ္ပန္နာနံ ... သုပိနန္တေပိ အပရိ-ဘောဂေါ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၁၄၇။

သြမကုက္ကုဋ (တိ) [သြမက+ဥက္ကုဋ] သေးငယ်သော ကြီးသော၊ အကြီးဆုံးအောက်သေးငယ်သော၊ (သပိတ်။) သြမကုက္ကုဋ သပိတ်။ သစေ တံ ရာဇီ နှ ပါပုဏာတိ အန္တောဂဓမေဝ ဟောတိ၊ အယံ သြမကု-က္ကုဋော နာမ ပတ္တော။ ဝိ၊ဋ၊၂။၂၈၂။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၃၂၅-၆။

သြမကောမက (တိ) [သြမက+သြမက] သေးငယ်သည်အောက်သေးငယ်သော၊ အလွန်သေးငယ်သော (သပိတ်)။ သစေ တံ ရာဇီ အတိက္ကမ္မ ထူပီကတံ တိဋ္ဌတိ အယံ သြ-မကောမကော နာမ ပတ္တော။ ဝိ၊ဋ၊၂။၂၈၂။ သြမကောမကောတိ သြမကတော သြ-မကော။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၃၂၆။ သြမကတော ဟိနတော သြမက် သြမကောမက်။ ရူ၊ဋီ။ ၁၄၉။ (-ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၂၈၆။)

သြမက္ခိ (ပု) [ဥ(အဝ)+မက္ခ+ဣ] မြှောက်ပင့်၍ -စွန့်-ပစ်ချ-ချေဖျက်-အပ်သော (အယူ ဝါဒ)။ ပရပ္ပဝါဒံ ပန ခုံသေန္တိ ဝမ္ဘေန္တိ ပရိဘဝန္တိ သြမက္ခိ ကရောန္တိ။ အံ၊၁။၁၈၉။ သြမက္ခိ ကရောန္တိတိ ဥက္ခိတ္တက် ကရောန္တိ၊ ဥက္ခိပိတ္တာ ဆဋ္ဌေန္တိ။ အံ၊ဋ၊၂။၁၈၁။ (ဗား-ကရား၊သျှ။ ၇၅၄-၌ “သြမက္ခိက်= အထက်သို့မြှောက်၍ ပစ်ချသည်ကို”ဟု ပြန်ဆိုသည်။)

သြမဇ္ဇတိ (ကြို) [အဝ+မဇ္ဇ+အ+တိ] သုံးသပ်၏။ အနောမဇ္ဇတိတိ အနု အနု သြမဇ္ဇတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၇။

သြမညနာ (ထီ) [အဝ+မညနာ] အယုတ်အားဖြင့်-ယုတ်ညံ့သည်ဟု-မှတ်ထင်-ကြံဆ-ခြင်း၊ အောက်တန်းစားဟု အသိအမှတ်ပြုခြင်း။ ယော ဇဝရူပေါ သြမာနော သြ-မညနာ သြမညိတတ္တံ။ ... အယံ ဝုစ္စတိ “ဟီနောဟမသ္မိ”တိ မာနော။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၆၇။ သြမညနာ သြမညိတတ္တန္တိ အာကာ-ရဘာဝနိဒ္ဒေသော။ အဘိ၊ဋ၊၂။၄၆၇။

သြမညိတတ္တ (နှ) [အဝ+မညိတတ္တ] အယုတ်အားဖြင့်-ယုတ်ညံ့သည်ဟု-မှတ်ထင်-ကြံဆ-အပ်သည်၏အဖြစ်၊ အောက်တန်းစားဟု အသိအမှတ်ပြုအပ်သူ၏အဖြစ်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြမဋ္ဌ (နှ) [အဝ+မသ+တ] (၁) အောက်၌ မျက်နှာဝရှိသော-အောက်သို့ မျက်နှာလှည့်သော-အပေါက်။ (တိ)(၂) အထက်မှ အောက်သို့-ပုတ်ခတ်-ထိုးစိုက်-အပ်သော၊ သူ။ (ဦးခေါင်းမှ ခြေဖဝါးတိုင်အောင် ထိုးစိုက်အပ်သော၊သူ။) (၁) သြမဋ္ဌံ နာမ အဓောမုခဆိဒ္ဒံ။ ဝိ၊ဋ၊၁။၂၇၈။ (တိ)(၂) သတ္တိယာ ဝိယ သြမဋ္ဌော။ သံ၊၁။၁၂၂။ ထေရ။၂၂၈၃၆၃။ နေတ္တိ၊၁၂၀။ ပေဋကော။ ၂၀၁။ သြမဋ္ဌောတိ ပဟတော (ပဟဋော)။

သံ၊ဌ၊၁။၄၆။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁၃၁။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၄၉၁။ ဥပရိ ဌတ္တာ အဓေမုခံ ဒိန္နပ္ပ-ဟာရော သြမဌော နာမ။ နေတ္တိ၊ဌ။ ၂၃၄။ သြမဌောတိ အဓေမုခံ ကတ္တာ ဒိန္နပ္ပ-ဟာရော။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၀။ သတ္တိယာ သြမဌော ဥပရိတော ယာဝ ဟေဋ္ဌာ ဝိဒ္ဓေါ ပုရိသော သတ္တိပ္ပဟာနာယ ဝီရိယံ အာရဘတိ ဝိယ။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။ ၂၉၉။

သြမတ္တ၁ (တိ) [(အဝ+မတ္တာ=) သြမတ္တာ+ဏ] ယုတ်လျော့သော ပမာဏရှိသော၊ အစွမ်း သတ္တိ-ယုတ်လျော့သော-နုံ့သော။ တတ္ထ ဥဒ္ဓရဏေ ပထဝီဓာတု အာပေါဓာတူတိ ဒွေ ဓာတုယော သြမတ္တာ ဟောန္တိ မန္ဒာ။ ဝိ သုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၅။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၁၆ ၂။ မ၊ဌ၊၁။ ၂၆၅။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၆၁။ အဘိ၊ဌ၊ ၂။ ၃၃၉။ မူလဋီ၊ ၁။၁၅၅။) သြမတ္တာတိ သတ္တိတော ဟီန-ပ္ပမာဏာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၀၉။ သြမတ္တာတိ အဝမတ္တာ လာမကပ္ပမာဏာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၉၀။ (-မ၊ဋီ၊၁။၁၅၅။) မန္ဒာတိ ပဒံ သြမ-တ္တာတိပဒဿ ဝေဝစနံ။ သမ္မော၊ယော။ ၂၀၅။

သြမတ္တ၂ (နာ) [သြမ+တ္တ] (၁) ယုတ်ညံ့-နိမ့်ကျ-သူ၏အဖြစ်။ (၂) ဆင်းရဲသူ၏ အဖြစ်။ **(၁)(၂)** သြမတ္တံ မေ နာ ပဿာမိ။ အပ၊ ၁။၁၉၁။ ထေရ၊ဌ၊၁။၁ ၂။ ၂၅၁။ သြမတ္တနိ္တ လာမကဘာဝံ နီစဘာဝံ ဒုက္ခိတဘာဝံ ဝါ နာ ပဿာမိ။ အပ၊ဌ၊ ၂။၁၅၅။

သြမဒ္ဒ၁ (ကြိ) [အဝ+မဒ္ဒ+ဟိ] အောက်သို့-ကျစေ-ချ-လော့၊ ဖိချလော့။ သြမဒ္ဒတိ (၁) ကြည့်။

သြမဒ္ဒ၂ (ပု) [အဝ+မဒ္ဒ+အ။ အဝမဒ်(သံ)] လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြမဒ္ဒကာရက (တိ) [သြမဒ္ဒ+ကာရက] လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်-ခြင်းကို-၍ ပြုတတ်သော၊သူ။ ပဠုဟင်္ဂေါ်ဟိ သမန္နာဂတဿ ဘိက္ခုနော ကမ္မံ နာ ပဋိပ္ပဿမ္ဘေတဗ္ဗံ။ ... သြမဒ္ဒကာရ-ကော စ ဟောတိ။ ဝိ၊၅။၃၁၈။ သြမဒ္ဒ-ကာရကောတိ သြမဒ္ဒိတ္တာ အဘိဘဝိတ္တာ ကာရကော။ ဝဇိရ။၅ရ၄။ သာရတ္ထ၊၃။၄၈၈။

သြမဒ္ဒတိ (ကြိ) [အဝ+မဒ္ဒ+အ+တိ] (က) နင်းနယ်၏။ (ခ) အောက်၌ တည်စေ၏၊ အောက်သို့-ကျစေ-ချ-၏၊ ဖိနှိပ်၏၊ ဖိချ၏၊ **(က)** ဥမ္မတ္တကော ခိတ္တစိတ္တော ... စဋ္ဌနိ-ကမ္မံ သြဋ္ဌဂလ္လမ္မံ သြမဒ္ဒတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၅။ ဘိက္ခု ပါတိယာပိ ပတ္တေပိ စီဝရံ သြမဒ္ဒန္တိ။ ဝိ၊၃။၃၉၉။ သြမဒ္ဒန္တိတိ သမ္မဒ္ဒန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။၄၀၈။

(ခ) အဘိဝဂ္ဂေနာပိ သြမဒ္ဒန္တိ။ မ၊ ၁။၁ ၂၁၊၁ ၂၉။ စူဠနိ။ ၂၆၄။ တံ အဌဒန္တာ-ကာရေန ကတ္တာ "နဂရဒ္ဓါရံ ဘိန္ဒိတ္တာ ပဝိသိဿာမာ"တိ အာဂတေ ဥပရိဒ္ဓါရေ ဌိတာ တဿ ဗဟုနယောတ္တာနိ ဆိန္ဒိတ္တာ တေန အဘိဝဂ္ဂေန သြမဒ္ဒန္တိ။ မ၊ဌ၊၁။၃၆ ၂-၃။ စူဠနိ၊ဌ။၁ ၂ ၂။ ယန္တဝေသေန ပန ဥက္ခိပိတ္တာ ဗဟိတ္တာ ဌပေန္တိ၊ တေနာဟ "အဌဒန္တာကာ-ရေနာ"တိအာဒိ။ သြမဒ္ဒန္တိတိ သြဌပေန္တိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။၄၃။ **သြမဒ္ဒ** ခိပ်ံ ပလိယံ။ ဇာ၊၁။၄ရ။ သြမဒ္ဒါတိ အဝမဒ္ဒ အဓေ ပါတယ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၂။၈၆။

သြမဒ္ဒန္တီ (ကြိ) [အဝ+မဒ္ဒ+အ+အန္တီ] (က) နင်းနှိပ်ကုန်၏။ (ခ) အောက်ဌိတည်စေကုန်၏။ အောက်သို့-ကျစေ-ချ-ကုန်၏။ ဖိနှိပ်ကုန်၏။ ဖိချကုန်၏။ သြမဒ္ဒတိ (က) (ခ)ကြည့်။

သြမဒ္ဒနာ (ထီ) [အဝ+မဒ္ဒ+ယု+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း) အဝမဒ်နသံ)] နှိပ်-နှိမ်နင်း-ခြင်း။ သြမဒ္ဒိတာ (က) ကြည့်။

သြမဒ္ဒိတ (တိ) [အဝ+မဒ္ဒ+တ] လွှမ်းမိုးနင်းနယ်အပ်သော။ ပရိတ္တမ္မိ သမာနံ သစေ သုခံ ဘဝေယျ, ပတ္ထေယျ။ ဣဒံ ပန ကသိဏဗ္ဗ ပရိတ္တဗ္ဗ သကလေန ဝဋ္ဋဒုက္ခေန သံယုတ္တံ သန္နိဟိတံ သြမဒ္ဒိတံ။ ဇာ၊၁၊၆။ ၂၁။

သြမဒ္ဒိတာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+မဒ္ဒ+တာ] (က) နှိပ်-နှိမ်နင်း-၍၊ စကားဖြင့်နှိမ်နင်း၍။ (ခ) လွှမ်းမိုး၍။ (ဂ) နှိပ်-ဖိနှိပ်-၍။ (ဃ) ဆုပ်၍၊ ဆုပ်နယ်၍။ **(က)** "အလံ ဘိက္ခု မာ ဘဏ္ဍနံ ... မာ ဝိဝါဒ"နွဲ့ သြမဒ္ဒိတာ သံ-ယေန ပဝါရေတမ္ပေ။ ဝိ၊၃။ ၂၅၄။ သြမ-ဒ္ဒိတာတိ တောနိ "အလံ ဘိက္ခု မာ ဘဏ္ဍန-"နွဲ့အာဒီနိ ဝစနာနိ ဝတ္တာ၊ ဝစနောမဒ္ဒနာ ဟိ ဣဓ သြမဒ္ဒနာတိ အဓိပ္ပေတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆ဝ။

(ခ) ဧဝမိဓပေတေ ပညတ္တံ ပရမ္မုရ-ဘောဇနသိက္ခာပဒံ သြမဒ္ဒိတာ ပရမ္မုရ-ဘောဇနံ ကထံ ဘုဉ္ဇိဿန္တိ။ ဝဇိ၊။၄၈၅။ သြမဒ္ဒိတာတိ အဘိဘဝိတာ။ ဝဇိ၊။၅၅ရ။ **(ဂ)** နှ ထူပကတော သြမဒ္ဒိတာ ပိဏ္ဍပါတံ ဘုဉ္ဇိတမ္ဘော။ ဝိ၊၄။၃၈၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၃ဝ၊ ၂၃၂။ ကခါ။၃၁။) သြမဒ္ဒိတာတိ ဟတ္ထေန ဘတ္တံ အဝမဒ္ဒိတာ။ ကခါ၊မဟာဋီ၊၄။၃၄ရ။

(ဃ) ယော ပန ပရိတ္တာကေ သေသေ ဧကေတော သက်ိုတ္တာ သြမဒ္ဒိတ္တာ ဘုဉ္ဇတိ။ ကခါ။ ၂၈၂။ အယံ ကာယော ပိဋ္ဌ ဝိယ မတ္တိကာ ဝိယ စ သြမဒ္ဒိတ္တာ ဧကေတော ကာတုံ နှ သက္ကာ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅ရ။

သြမပညာ (တိ) [သြမာ+ပညာ] ယုတ်-အနည်းငယ်-သော ပညာရှိသော၊ ပညာနည်းသော၊ သူ။ နှ သြမပညံ အနောမပညံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၃၄။

သြမသ (ပု) [အဝ+မသ+ဏ] နား, နှလုံးကို ထိုးဆွ-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော၊ နားမခံ သာသော၊ ဆဲရေး, ကဲ့ရဲ့, ရှုတ်ချသော (စကား)။ သြမသဝါဒ (၁) ကြည့်။

သြမသတိ (ကြိ) [အဝ+မသ+အ+တိ၊ နီတိ၊ဓာ။ ၁ရ၄။ အဝမဒဂတိ(သံ)] (၁) နား, နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-သောစကားကိုဆို၏။ နားမခံသာအောင်ပြောဆို၏။ ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-၏။ နှုတ်လှံစကားဆိုးဆို၏။ (ပါစိတ်၊ သျ။) နား၊ တို့၌ ထိုးဆွသကဲ့သို့ဖြစ်၏။ (သာ ရတ္ထ။) နား၊နှလုံးကိုထိုးတတ်၏။ (ကခါ၊ဋီ၊ သစ်။) (၂) သုံးသပ်၏။ အောက်သို့သက်၍ သုံးသပ်၏ (သဒ္ဒတ္ထ။) ခဲစား၏ (အဓိပ္ပါယတ္ထ)။

(၁) ဒသဟိ အာကာရေဟိ သြမသတိ ဇာတိယာပိ ...အဏ္ဏောသေနပိ။ ဝိ၊၂။၈။ (-ဝိ၊၅။၆ ၂၊၁ဝရ၉၊ ၂၆ရ။) ဥပသမ္ပန္နံ သြမ-သတိ။ ဝိ၊၅။၁ရ၉။ သြမသတိတိ "အယံ

ဝမ္မော၊ အယံ ဝိနယော”တိ ဝိဝဒန္တော “တွံ ကိံ ဇာနာသိ”တိအာဒိနာ ဩမသတိ။ ဝဇိရ။ ၅၄ရ။ ဩမသတိတိ ဝိဗ္ဗတိ။ နိတိ၊ဓာ။၁ရ၄။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ... ဘဏ္ဍန္တာ ပေသလေ ဘိက္ခူ ဩမသန္တိ။ ဝိ၊၂။၆။ ဩမသန္တိတိ ဩဝိဗ္ဗန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄။ ကဏ္ဏကဒ္ဒုကတာယ အမနာပံ ဝဒန္တာ ကဏ္ဏသု ဝိဗ္ဗန္တာ ဝိယ ဟောန္တိတိ အာဟ “ဩမသန္တိတိ ဩဝိ-ဗ္ဗန္တိ”တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃။ **ဩမသထ**—ဝိ၊ ၂။ရ။ **ဩမသိသု**—ဝိ၊၅။၂၂။ **ဩမသိ ဿန္တိ**—ဝိ၊၂။၆။ **ဩမသိဿထ**—ဝိ၊၂။ရ။

(၂) ယော ပန အညေသံ ဝါ ဒေန္တော, အညဘာဇနေ ဝါ အာကိရန္တော တတော တတော ဩမသတိ။ ကင်္ခ။၂၈၂။ သစေ ကာယတော အမောစေတ္တာဝ ဣတ္ထိယာ မတ္ထကတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ပါဒပိဋ္ဌိ ဩမသတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၂၂။ ဂါ၀ေါ ဗဟိ တိဏသော၀၊ **ဩမသန္တိ** ဝရံ ဝရံ။ ဇာ၊၁။ ၂၄၂။ ဇာ၊၂။၁၂၅၊၁၂၆။ ဝရံ ဝရံ ဩမသန္တိ ခါဒန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၈၃။

ဩမသထ (ကြိ) [အ၀+မသ+အ+ထ] နား, နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-သော စကားကို ဆိုကုန်လော့၊ နားမခံသာအောင်ပြောဆို ကုန်လော့။ ဩမသတိ (၁) ကြည့်။

ဩမသန (ထီ၊နဝ) [အ၀+မသ+ယု] (ထီ)(၁) အောက်သို့သက်၍ သုံးသပ်ခြင်း၊ အောက်သို့ချခြင်း။ (နဝ)(၂) နား,နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-သောစကားကိုဆိုခြင်း၊ နားမခံသာအောင်ပြောဆိုခြင်း။ **(ထီ)(၁)** အာမ-သနာ ပရာမသနာ ဩမသနာ ။ ... ဩမသနာ နာမ ဟေဋ္ဌာ ဩရောပနာ။ ဝိ၊၁။၁ရ၄။ **(နဝ)(၂)** တဿ စ ဩမသနေ ဒုက္ခဋ္ဌံ ဟောတိ။ ဝဇိရ။၁၀၉။ ဟီနုက္ကဋ္ဌေဟိ ဇာတိအာဒီဟိ ဩမသနေ ၉၀ ဒုဗ္ဘာသိတ-သ ပညတ္တတ္တာ။ ဝိမတိ၊၂။၂ရ၆။ (-ကင်္ခ၊ ဋီ။၄၆။)

ဩမသနဝတ္ထု (နဝ) [ဩမသန+ဝတ္ထု] နား, နှလုံးကိုထိုးဆွသောစကားကို ဆိုခြင်း- နား မခံသာအောင်ပြောဆိုခြင်း-ဟူသော အ ကြောင်းဝတ္ထု။ သာ၀တ္ထိယံ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ဩမသနဝတ္ထုသို့ ပညတ္တံ။ ကင်္ခ၊၁၉၁။

ဩမသနသမ္ဘ၀ (ပု) [ဩမသန+သမ္ဘ၀] နား, နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-သောစကားကို ဆို-ခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ နားမခံသာအောင် ပြောဆိုခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ ကာယဝိကာရ-မတ္တေနပိ ဩမသနသမ္ဘ၀တော “တိသမု-ဋ္ဌာနံ, ကာယကမ္မ”နှိ စ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၃။

ဩမသန္ဓ (တိ) [အ၀+မသ+အ+အန္ဓ] (၁) အောက်သို့သက်၍ သုံးသပ် သော၊သူ။ (၂) နား, နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-သော စကား ကိုဆို-သော၊ နားမခံသာအောင် ပြောဆို သော၊သူ။ **(၁)** ဩမသန္ဓောပိ သစေ ... မတ္ထကတော ပဋ္ဌာယ ယာ၀ ပါဒပိဋ္ဌိ ဩ-မသတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၂၂။ အတ္ထာနံ ဩမသ-န္ဓသ ပါစိတ္တိယဿ ဇနေသိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၆။ **(၂)** ဩမသန္ဓော ဒွေ အာပတ္တိယော အာ-ပဇ္ဇတိ။ ဝိ၅။၆၂။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၁၂၂။ ဝဇိရ။၁၁၀။

ဝိမတိ၊၁။၁၅၆၊၂၅၈။ ဝိမတိ၊၂။၃။ ဒီဃ၊၁။ ၂၉၈။ သီဃ၊သစ်၊၂။၂၅၂။)

သြမသန္ဓိ (ကြိ) [အဝ+မသ+အ+အန္ဓိ] (၁) နား,နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-သောစကား ကိုဆို-ကုန်၏။ နားမခံသာအောင် ပြောဆို ကုန်၏။ သြမသတိ (၁) ကြည့်။ (၂) ခဲစား ကုန်၏။ သြမသတိ (၂) ကြည့်။

သြမသဝါဒ (ပု) [သြမသ+ဝါဒ] (၁) နား, နှလုံးကို ထိုးဆွ-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော စကား၊ နားမခံသာသောစကား၊ ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ-ရှုတ်ချ-သောစကား။ (၂) နား, နှလုံး ကို ထိုးဆွတတ်သော-နားမခံသာသော-ဆဲရေးသော-ကဲ့ရဲ့သော-ရှုတ်ချသော-စကားကို ဆိုခြင်း။ (တိ)(၃) နား, နှလုံးကို ထိုးဆွ-တတ်-ကြောင်းဖြစ်-သော စကားကို ပြောခြင်းကြောင့်သင့်ရောက်သော အာပတ်၊ နားမခံသာသောစကားကိုပြော-ဆဲရေး-ကဲ့ရဲ-ရှုတ်ချ-ခြင်းကြောင့်သင့်သောအာပတ်။

(၁)(၂) သြမသဝါဒေ ပါစိတ္တိယံ။ ... သြမသဝါဒေါ နာမ ဒသဟိ အာကာရေဟိ သြမသတိ။ ဝိ၊၂။၈။ သြမသဝါဒေတိ သြဝိ-ဇ္ဈနဝစနေ၊ ... ယာယ ကာယစိ ဝါစာယ ဝါ ဟတ္ထမုဒ္ဒါယ ဝါ အနညာပဒေသေန အက္ကောသနဝစနေ ပါစိတ္တိယန္ဓိ အတ္ထော။ ကင်္ခာ။၁၉၀-၁။ သြမသဝါဒေတိ ခုံသန-ဂရဟကဝစနေ၊ ... ကက္ကဿ ဟဒယဿ ဝိဇ္ဈတိတိ အာဟ "သြဝိဇ္ဈနဝစနေ"တိ။ ကင်္ခာ။ဋီ၊သစ်။၃၄၇။ သြမသတိ အမနာပ-တာယ ကက္ကသု ဝိဇ္ဈတိ ဝိယ ဇေတေန, သြမသတိတိ ဝါ သြမသော၊ သော စာယံ ဝါဒေါ စ၊ တသ္မိံ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၁၅။ သြမသဝါဒေါတိ ပရေသံ သူစိယာ ဝိယ ဝိဇ္ဈနဝါဒေါ။ နီတိ၊ဓာ။၁၆၄။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၁၉။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၄၃။၁၈၃။ ဇာ၊ဌ၊၁။၂၀၆။ ဝဇိရ။ ၁၉၈။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၄။) သြမသဝါဒ-ဂရဟက-လည်းကြည့်။

(တိ)(၃) အာပတ္တိ သြမသဝါဒဿ။ ဝိ၊၁။၂၅၄၊၂၅၅။ (-ဝိ၊ဌ၊၂။၁၆၉။ ဝဇိရ။၆၄။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၆။)

သြမသဝါဒဂရဟက (နာ) [သြမသဝါဒ+ ဂရဟက] နား, နှလုံးကို ထိုးဆွတတ်သော-နား မခံသာသော-ဆဲရေး, ကဲ့ရဲ, ရှုတ်ချသော-စကားကို ဆိုခြင်းကို ကဲ့ရဲခြင်း။ ဤဒံ ဝတ္ထု ဘဂဝါ သြမသဝါဒဂရဟကတ္တံ အာဟရိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄။

သြမသဝါဒပါစိတ္တိယ (နာ) [သြမသဝါဒ+ ပါစိတ္တိယ] နား, နှလုံးကို ထိုးဆွတတ်သော -နားမခံသာသော-ဆဲရေး, ကဲ့ရဲ, ရှုတ်ချ သော-စကားကို ဆိုခြင်းကြောင့် သင့်သော ပါစိတ် အာပတ်။ နာ သြမသဝါဒပါစိတ္တိယံ ဇနေတိ။ ဝဇိရ။၁၀၁။ ကင်္ခာ၊ဋီ။၄၆။

သြမသဝါဒသိက္ခာပဒ (နာ) [သြမသဝါဒ+ သိက္ခာပဒ] နား, နှလုံးကို ထိုးဆွတတ်သော -နားမခံသာသော-ဆဲရေး, ကဲ့ရဲ, ရှုတ်ချ သော-စကားကို ဆိုခြင်းကြောင့် ပညတ် တော်မူအပ်သော သိက္ခာပုဒ်၊ သြမသဝါဒ သိက္ခာပုဒ်။ သြမသဝါဒသိက္ခာပဒံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၉၇။

သြမသီတုကာမ (တိ) [သြမသီတုံ+ကမု+ဏ] နား, နှလုံးကို ထိုးဆွ-ဆဲရေး, ကဲ့ရဲ, ရှုတ်ချ-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊သူ။ ဇော်ဌ စ ဟီနေန ဟီနံ ဝဒန္တော ကိဠာပိ သစ္စံ ဝဒတိ၊ သြမ-သီတုကာမတာယ ပနဿ ဝါစာယ ဝါစာယ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၅။

သြမသီတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+မသ+တွာ] သုံးသပ်၍။ အနာဒရိယံ ပဋိစ္စ တဟံ တဟံ သြမ-သီတွာ ပိဏ္ဍပါတံ ဘုဉ္ဇန္တဿ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ ၅။၄၈။ (-မ၊၃။၂၁၃။)

သြမသီသု (ကြိ) [အဝ+မသ+ဥ] နား, နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်သော စကားကိုဆိုကုန်ပြီ၊ နားမခံသာ အောင်ပြောဆိုကုန်ပြီ။ သြမသတိ (၁) ကြည့်။

သြမသီဿထ (ကြိ) [အဝ+မသ+ဿထ] နား, နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်သော စကားကိုဆိုကုန်လတ္တံ့၊ နားမခံသာအောင်ပြောဆိုကုန်လတ္တံ့။ သြမသတိ (၁) ကြည့်။

သြမသီဿန္တိ (ကြိ) [အဝ+မသ+ဿန္တိ] နား, နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်သော စကားကိုဆိုကုန်လတ္တံ့၊ နားမခံသာအောင်ပြောဆိုကုန်လတ္တံ့။ သြမသတိ (၁) ကြည့်။

သြမာတိ (ကြိ) [အဝ+မာ+အ+တိ။ သံ၊ဌ။ သြမာ+အ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၁၃၁။] စွမ်းနိုင်၏။ ယဉ္စ ခေါ သြမာတိ ဘန္တေ ဘဂဝါ ဣဒ္ဓိယာ မနောမယေန ကာယေန ဗြဟ္မလောကံ ဥပသင်္ကမိတုံ။ သံ၊၃။၂၄၇။ သြမာတိတိ ပဟောတိ သက္ကောတိ၊ ဣဒံ တေပိ ဌကေ ဗုဒ္ဓဝစနေ အသမ္ဘိန္နပဒံ။ သံ၊ဌ၊၃။၂၉၁။ သြ-မာတိတိ အဝမာတိ၊ အဝပုဗ္ဗော မာ-သဒ္ဒါ သတ္တိအတ္ထောပိ ဟောတိတိ "ပဟောတိ သက္ကောတိ"တိ အတ္ထော ဝုတ္တော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၅၁၅။

သြမာန် (ပု) [အဝ+မာန+အ] **(၁)** ယုတ်ညံ့-ယုတ်နိမ့်-သောမာန်၊ နှိမ့်ချသော မာန်။ ဇာတ်စသည်ဖြင့် ယုတ်နိမ့်သော သူတို့အား ဖြစ်သောမာန်။ (ဇာတ်စသည်ဖြင့် ယုတ်နိမ့်သောသူတို့အား "ငါသည် ယုတ်နိမ့်သူ ဖြစ်၏"ဟု မိမိကိုယ်ကို နှိမ့်ချရာ၌ "ငါ" ဟူ၍ မိမိကိုယ်ကို ယူသော မာန်ဖြစ်သည်၊ ယင်းကို "သြမာန"ဟု ခေါ်သည်။ သူတပါးတို့က မိမိအပေါ်ဝယ် "ယုတ်ညံ့သူ" ဟု နှိမ့်ချခြင်းသည်လည်း "သြမာန" ပင်မည်သည်။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၅၃။ မူလဋီ၊၁။၁၂၁။ အ နုဋီ၊၁။၁၂၈။ မူလဋီ၊၃။၂၂၁။ အနုဋီ၊၃။ ၂၉ရ။) **(၂)** အလွန်မာန်မူခြင်း၊ အလွန်မထီမဲ့မြင်ပြုခြင်း။ ("အတိမာန"ကိုပင် မာနအောက်ယုတ်ညံ့သောကြောင့် "သြမာန" ဟုခေါ်သည်။)

(၁) မာနော သြမာနော အတိမာနော။ အံ၊၂။၃၈ရ၊(-၃ရ၅။ အဘိ၊ဝိ။၃၅၉။ ထေရ။ ၂၈ရ။ စူဠနိ။၂၀၅။) သြမာနန္တိ "ဟီ-နောဟမသ္မိ"တိ မာနံ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၃၉။ သြ-မာနောတိ လာမကော ဟေဋ္ဌာ မာနော။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၆ရ။ သြမာနောတိ ဇာတိအာ-ဒိဟိ အတ္တာနံ ဟေဋ္ဌာ ကတ္တာ ပဝတ္တ-မာနော၊ "ဟီနောဟမသ္မိ"တိ မာနောယေဝ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၇။ သြမာနောတိ ဟီနမာနော၊

ယော "ဟိနောဟမသ္မိ"တိ မာနော နာမ ဝုစ္စတေ၊ အယံ ဩမာနော နာမ။ အပိစ ဣဒ္ဓ "တံ ဇာတိမာ၊ ကာကဇာတိ ဝိယ တေ ဇာတိ။ တံ ဂေါတ္တေါ၊ စဏ္ဍာလဂေါတ္တံ ဝိယ တေ ဂေါတ္တံ၊ တုယ္ဟံ သရော အတ္ထိ၊ ကာကသရော ဝိယ တေ သရော"တိ ဧဝံ အတ္တာနံ ဟေဋ္ဌာ ကတ္တာ ပဝတ္တနဝသေန အယံ ဩမာနောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မဟာနိ၊ ၆။၁၈၀။ "ကော နာမာဟ"န္တိအာဒိနာ နယေန ပဝတ္တံ ဩမာနဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ရ၂။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။) ဩမာနံ ဝါတိ အဝဇာနနံ ဥညာတန္တိ ဧဝံဝိဓံ မာနံ ဝါ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၆၃။ ဩမာနောပိဟိ နိစစိတ္တတာ ဟောတိ၊ နိ ပန မုဒုတာ။ မူလဋီ၊၁။၁၈၄။ ဩမာန (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၅)နွဲ့ ပရသ ပဝတ္တဩမာနံ။ မူလဋီ၊၃။၂၂၁။ ပရသ ပဝတ္တဩမာနန္တိ ပရသန္တာနေ အတ္တာနံ ဥဒ္ဒိသ ပဝတ္တံ အဝမာနံ။ အနုဋီ၊၃။၂၉ရ။ ဩမာနောပိ ဟိ အတ္တာနံ အဝံကရကမုခေနပိ သံပဂ္ဂကနဝသေနေဝ ပဝတ္တတိ။ တေန ဝုတ္တံ "ဟိနောဟမသ္မိ"တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၃။ ဩမာနသပိ အတ္တာနံ အဝံကတ္တာ ဂဟကံ သမ္ပဂ္ဂဟောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၁။၁၂၁။ "အဟ"န္တိ ဂဟကတာယ အဝံကတ္တာ ဂဟကမ္ပိ သမ္ပဂ္ဂဟောတိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၁။၁၂ရ။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၁။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၅၁။ မ၊ဋီ-၌ "ဧဝံကရကမုခေန" ဟုပါ၍ ပျက်နေသည်။)

(၂) တပ္ပစ္စယံ မာနဿ ဩမာနဿ ကရိယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ ဩမာနန္တိ အတိ-မာနံ၊ အတိမာနောယေဝ ဟေတ္ထ နိဟိန-တာယ ဩမာနန္တိ ဝုစ္စတေ၊ နိ ပန ဟိ ဩ-တ္တာ မညနံ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃၅။

ဩမာန၂ (နာ) [အဝ+မာန] မမြတ်နိုးခြင်း၊ မရိုသေခြင်း။ (သမ္ဘာနေ စာဝမာနနေ၊ သဗ္ဗတ္ထ သမကော ဟုတ္တာ။ အပ၊၁။ရ။) သမ္ဘာနေ စ ဩမာနေ စ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂ရ။

ဩမာနပဟာန (နာ) [ဩမာန+ပဟာန] ယုတ်သောမာန်ကို ပယ်ခြင်း။ ဣမိနာ ဩမာနပဟာနံ ကထိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ (-သံ၊ဋီ၊ ၂။ရ၆။)

ဩမိသက (တိ) [အဝ+မိသ+ဏ္ဍ] ရောနှောသော။ တတော ဩမိသကော မဟာ-ဝနသဏ္ဍော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃ရ။

ဩမိသကဂဟန (နာ) [ဩမိသက+ဂဟန] ရောနှောသော တောခြုံ။ ဝေတ္တဂဟနံ ဩ-မိသကဂဟနံ နဠဂဟနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄ရ။ ဩ-မိသကဂဟနန္တိ မိသကဝနဂဟနံ။ ဇာ၊ဋီ။

ဩမိသကပရိသာ (ထီ) [ဩမိသက+ပရိသာ] ရောနှောသော ပရိသတ်။ တာယ ပန ဩမိသကပရိသာယ ပရိဝုတောဝ ဧကမန္တံ နိသီဒိတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၁၁၀။

ဩမိသကဝန (နာ) [ဩမိသက+ဝန] ရောနှောသော တော။ တေသံ ကလ္လဟာရ-ဒိဝနာနံ ဝသေန ဩမိသကဝနံ ယော-ဇနဝိတ္ထတမေဝ တာနိ ပရိက္ခိပိတ္တာ ဋ္ဌိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃ရ။

သြမုက္ခ၁ (တိ) [အဝ+မုစ+တ။ သြမုစ္စတိတိ သြမုက္ကာ။ ဥပါဟနာ။ ရူးနှာ။၃ရ၈။ ဝိယောဂေ သြမုက္ကဥပါဟနော။ ရူးနှာ။၁၂၈။] (၁) ချွတ်၍ ပယ်အပ်သော၊ စွတ်၍ ချွတ်ထားအပ်သော၊ (ဘာသာ၊ဋီ။) လူတို့စီးပြီး၍ ချွတ်ထားအပ်သော (ဘိနပ်ဟောင်း)။ (၂) (ဘိနပ်) ချွတ်သော၊ ဖနောင့်စွပ်ကို ချွတ်၍ ဘိနပ်ပေါ်၌ ရပ်နေသော၊သူ။ (နောက်ပိတ် ဘိနပ်မှ ဖနောင့်ကိုချွတ်၍ ဘိနပ်ပေါ်၌ ရပ်နေသူ။) (၃) ချွတ်အပ်-လွတ်စေအပ်-ပယ်ရှားအပ်-သော၊သူ။

(၁) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သြမုက္ကံ ဂုဏဂုံဏူပါဟနံ။ ဝိ၊၃။၂၇၅။ သြမုက္ကန္တိ ပဋိမုဠ္ဠိတ္တာ အပနီတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ဖ၈။ သြမုက္ကန္တိ ဇတ္ထ အဝတ္ဗျပသဂ္ဂဿ ဝိယောဂတ္ထံ ဒဿေနွော အာဟ "ပဋိမုဠ္ဠိတ္တာ အပနီတ" နွိ။ ပုရာဏံ ဂုဏဂုံပါဟနနွိ အတ္ထော။ ပါ စိတ်၊ယော။၃၃ရ။

(၂) ယော အနာဒရိယံ ပဋိစ္စ အက္ကန္တဿ ဝါ ပဋိမုက္ကဿ ဝါ သြမုက္ကဿ ဝါ အဂိလာနဿ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ ဝိ၊၂။၂ဖ၄။ သြမုက္ကောတိ ပနေတ္ထ ပက္ခိကဗဒ္ဓံ သြမုဠ္ဠိတ္တာ ဌိတော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ဖ၈။ ဤဝ ပန ယွာယံ ပက္ခိကဗဒ္ဓံ သြမုဠ္ဠိတ္တာ ဌာနဝသေန "သြမုက္ကော"တိ ဝုစ္စတိ။ ကင်္ခါ။ ၂၈ဖ။ သြမုက္ကဿာတိ ဤဒမ္ပိ အာရုဠ္ဌဿာတိ ဇေဿ အတ္ထပဒံ ဟောတိ။ ... သြမုစ္စိတ္တာ ဌာနဝသေနာတိ ဤမိနာ သြမုက္ကောတိ ပဒဿ သြမုစ္စိတ္တာ ဌိတောတိ အတ္ထံ ဒဿေတိ။ ကင်္ခါ၊မဟာဋီ၊၄။၃ဖ၁။

(၃) သြမုက္ကဿ မာရပါသော နှ ယထာ-ကာမကရဏီယော ပါပိမတော။ ဤတိဝုတ်။ ၂၃၄။ သြမုက္ကဿာတိ အဝမုက္ကော မောစိတော အပနီတော အဿ။ ဤတိဝုတ်၊ ၆။၂၀၅။

သြမုက္ခ၂ (တိ) [သြ+မုစ+တ] စွတ်ထားအပ်သော။ အာသတ္တေနာတိ ကေနစိဒေဝ ပစ္စတ္ထိကေန အာနေတ္တာ ကဏ္ဌေ ဗဒ္ဓေန၊ သြမုက္ကေနာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၅။

သြမုက္ခမကုဋ (တိ) [သြမုက္ခ+မကုဋ] စွတ်ထားအပ်သောမကိုင်ရှိသော၊ မကိုင်ဆောင်းသော၊ သူ။ မောဋိဗဒ္ဓါတိ သိခါဗဒ္ဓါ။ သြမုက္ခမကုဋော ဝါ။ ဝဇိရ။၉၉။ သာရတ္ထ၊၂။ရ၉။

သြမုခနိက္ခိတ္တပက္ခကောသသက္ခာန (တိ) [သြမုခ နိက္ခိတ္တပက္ခကောသ+သက္ခာန] မှောက်ထားအပ်သောသစ်ရွက်-အိပ်-ခုံး-သက္ခာန်ရှိသော။ နာသာမ်သံ သြမုခနိက္ခိတ္တပက္ခကောသ-သက္ခာနံ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၃ဖ။

သြမုဠ္ဠတိ (ကြို) [အဝ+မုစ+အ+တိ] ချွတ်၏။ ကော သော သြမုဠ္ဠတေ ပါဒါ(ဇာ၊၂။၂၄၂)-တိ ကော သေ ပါဒတော ဝေရူပါ ပါဒုကာ သြမုဠ္ဠတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။ဖ၉။ **သြမုဠ္ဠထ**—အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၂။ **သြမုဠ္ဠယုံ**—ဒီ၊၁။၁၁ရ။ **သြမုဠ္ဠိ**—ဝိ၊၄။၄၁ဝ။

သြမုဠ္ဠတေ (ကြို) [အဝ+မုစ+အ+တေ] ချွတ်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြမုဠ္ဠထ (ကြို) [အဝ+မုစ+အ+ထ] ချွတ်ပါကုန်လော့။ သြမုဠ္ဠတိ-ကြည့်။

သြမုဇ္ဇန္တ (တိ) [အဝ+မုစ+အ+အန္တ] ချွတ်သောသူ။ ဥရဂေါ အတ္တနော ဇိဏ္ဏတစ် ... ကဗ္ဗုကံ သြမုဇ္ဇန္တော ဝိယ။ ပေတာဋ္ဌ။ ၅၈။ (-အပါဋ္ဌ၊၁၁။)

သြမုဇ္ဇာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+မုစ+ဏာပေ+တွာ] ချွတ်စေ၍။ ပဗ္ဗ ဣတ္ထိသတာနိ သဗ္ဗာလင်္ကာရံ ဘူသာပေတွာ သြမုဇ္ဇာ-ပေတွာ ပုဏ္ဏ ကာရာပေတွာ။ ဝိ၊၃။၃၈၃။

သြမုဇ္ဈိ (ကြိ) [အဝ+မုစ+ဣ] ချွတ်ပြီ။ သြ-မုဇ္ဈတိ-ကြည့်။

သြမုဇ္ဈိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+မုစ+တွာ] ချွတ်၍ ပယ်၍။ အာဘရဏံ သြမုဇ္ဈိတွာ(ဝိ၊၂။ ၂၁၁)တိ မဟာလတံ နာမ နဝကောဋိ-အဂ္ဃနကံ အလင်္ကာရံ အပနေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၅၂။ ဥပါဟနာ သြမုဇ္ဈိတွာ ဆတ္တဗ္ဗ အပနေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ (-ဝိ၊၃။၅၈၊ရ၊ရ။ မိလိန္ဒ။၉ရ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၈။ ပေတာဋ္ဌ။၅၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။)

သြမုဇ္ဇေယျ (ကြိ) [အဝ+မုစ+ဧယျ] ချွတ်ရာ၏။ သြမုဇ္ဈတိ-ကြည့်။

သြမုတ္တိက (တိ) [(အဝ+မုတ္တိ=) သြမုတ္တိ+က] ကျင်ယယ်စွန့်အပ်သောသူ။ သြဟဒိတ-ကြည့်။

သြမုတ္တေတိ (ကြိ) [အဝ+မုတ္တ+ဏေ+တိ။ နိတိ၊ ဓာ။၃၀၉။အဝမ္ဘုတြယတိ(သံ)] ကျင်ယယ်စွန့်၏။ ဂါမဏ္ဍလာ ဥပသင်္ကမိတ္တာ သြဋ္ဌ၊ဘန္ဓိပိ သြမုတ္တေန္ဓိပိ။ မ၊ဝ။၁၁၃။ သြမုတ္တေန္ဓိတိ ပ-သာဝမသ ဥပရိ ဝိသေဇ္ဇေန္ဓိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၃၅၄။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၃၉၂။)

သြမုတ္တေန္ဓိ (ကြိ) [အဝ+မုတ္တ+ဏေ+အန္ဓိ] ကျင်ယယ်စွန့်ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြမုဒ္ဓက (တိ) [အဝ+မုဒ္ဓ+က] အောက်ဦး ဦးခေါင်းရှိသော၊ ဦးခေါင်းဇောက်ထိုးဖြစ်သော၊သူ။ သြမုဒ္ဓကံ ဌပေထ။ ဒီ၊၂။၂၆၈။

သြမေဟ (ပုဒ်နာ) [အဝ+မိဟ+အ] ဆီးချို-နာ-ရောဂါ။ "မဓုမေဟံတိ သြမေဟ"န္ဓိ လိခိတံ။ ဝဇိရ။၂၈၈။

သြယာစတိ (ကြိ) [အဝ+ယာစ+အ+တိ] အယုတ်အားဖြင့် တောင်းတ၏။ ကျိန်ဆဲ၏။ တာ ဧဝံ သြယာစန္ဓိ "ဧဝံ ဒုဂ္ဂတော ဟောတု အယျော ဥဒါယီ"။ ဝိ၊ဝ။၂၀၀။ သြယာစန္ဓိ-တိ နိစံ ကတ္တာ ဒေဝေ ယာစန္ဓိ။ ဝဇိရ။ဝ၉၀။

သြယာစန္ဓိ (ကြိ) [အဝ+ယာစ+အ+အန္ဓိ] အယုတ်အားဖြင့် တောင်းတကုန်၏၊ ကျိန်ဆဲကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြရံ (ဗျ) [သတ္တမျန္ဓနိပါတ်။ နိတိ၊သုတ္တ။၃၈၁။] (၁) ဤအတွင်း၌၊ ဤမှာဘက်၌။ (၂) အယုတ်-ယုတ်လျှော့သည်-၌။ **(၁)** သြရန္ဓိ ဣမသ္မိံ ပသေ။ ရူ၊ဋ္ဌ။၈၂။ သြရံ မာသေဟိ ပဗ္ဗဟိ။ ဝိမာန။၈၈။ သြရံ ဝဿသတာပိ မိယျတိ (သုတ္တနိ။၄၀၅။ မဟာနိ။၉၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆)တိ ဝဿသတာ သြရံ ကလ-လာဒိကာလေပိ မိယျတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁၃။ သာ စ အရဟတ္တာ-ဓိဂမတော သြရံ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၃။ သြရံ မေ ဆဟိ မာသေဟိ။

ပေတ။၂၀၄။ သြရဲ့ သြဒနပါကမှာ(ထေရ။ ၂ရ၅)တိ သြဒနပါကတော သြရဲ့၊ ယာဝတာ ကာလေန သုပရိဓောတတိန္ဓတက္ကုလ-နာဠိယာ သြဒနံ ပစတိ၊ တတော သြရ-မေဝ ကာလံ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၃ရ။ ဘိတ္တိတော သြရဲ့ နိမိတ္တာနိ ဌပေတ္တာ ကိတ္တိတတ္တာ ဟေဋ္ဌာ အာကာသေ နိ သြတရတိ။ ဝ ဇိရ။၄၅၄။ စတုရဂုံလံ သြရ(ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ ဂါထာ။၅ရ၀)နှိ စတုရဂုံလတော အဗ္ဘန္တရေ ဆိဒ္ဒံ အဓိဋ္ဌာနံ ဘိန္ဒတိ။ ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ဋီ၊၁။ ၂ရရ။

(၂) ဂရုဘဏ္ဍပ္ပဟောနကေသုယေဝ ဝလ္လိအာဒီသု ဝိညတ္တိ ဟောတိ၊ နိ တတော သြရဲ့။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၅၀။ (-ကင်္ခာ၊ဋီ။၃၄။) မအူ၊ သျ-ဌ် "အယုတ်သည်" ဟုပြန်ဆို၍၊ ဘာသာ၊ ဋီ-ဌ် "အတွင်းဖြစ်သောနှယ်စသည်ဌ" ဟု ပြန်ဆိုသည်။

သြရ် (နိ) [အ၀ရ+ဏ။ အ၀ရေ တိရဒေသေ ဘ၀ သြရဲ့။ ဓာန်၊ဋီ။၆၆၅။ မောဂ်၊သျ၊၁။ ၃၀၄၊၃၂၂။ အ၀ရ(သံ)] (၁) ဤမှာဘက်ကမ်း၊ ဤဘက်ကမ်း။ (၂) ဤအတွင်း၊ အတွင်း၊ ဤမှာဘက်၊ ဤဘက်ဖြစ် သောအဘို့။ (အောက်မဂ်သုံးပါး၊ သက္ကာယ၊ သြရမ္ဘာဂိယ သံယောဇဉ်၊ မိမိအတ္တဘော၊ အဋ္ဌတ္ထိကာယတန၊ လူ့လောက၊ ကာမဓာတ်၊ အတ္တဘော-စသည်။) (၃) အောက်၊ အောက်ဖြစ်သော။ (၄) ယုတ်ညံ့သော၊ အယုတ်အညံ့။ (၅) အယုတ်အလျှော့၊ ယုတ်လျှော့သော။ (၆) အနည်းငယ်သော၊ သေးငယ်သော။

(၁) ဤမှာဘက်ကမ်း၊ ဤဘက်ကမ်း။ အညေ ကုလ္လံ ဗဟိနိ သြရာ ပါရံ ဂန္တု-ကာမာ။ ဝိ၊၃။၃၂၂။ အန္ဓော ပ၀ိဋ္ဌေန သဒ္ဒီ ဧကောဗဒ္ဓါ ဟုတ္တာ သြရဟ္ဆ ပါရဟ္ဆ ဖရိတ္တာ ဌိတော ဟောတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၃၅။ ကင်္ခာ၊ဋီ၊ သစ်။၂၉၀။ ရာဇာ ပန သြရတော ပါရံ ဂစ္ဆတိ၊ ပါရတော သြရံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ဌ၊၂။ ၁၉၁။ (-ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၉၅။ အ၀၊ဌ၊၁။၁၀။ ဇာ၊ ဌ၊၁။၆၈။) ယမ္မောကာသေ အဟံ ဌတ္တာ၊ သြရာ ပါရံ ပတာမဟံ။ စရိယာ။၄၁၄။ သြရာတိ ဒီ၀ကသင်္ခါတာ သြရတီရာ။ စရိ ယာ၊ဌ။၂၂၁။

(၂) ဤအတွင်း၊ အတွင်း၊ ဤမှာဘက်၊ ဤဘက်ဖြစ်သောအဘို့။ (အောက်မဂ် သုံးပါး၊ သက္ကာယ၊ သြရမ္ဘာဂိယသံယောဇဉ်၊ မိမိအတ္တဘော၊ အဋ္ဌတ္ထိကာယတန၊ လူ့ လောက၊ ကာမဓာတ်၊ အတ္တဘော-စ သည်။) သြရဲ့ သမုဒ္ဒသ အတိတ္တာရူပေါ။ မ၊၂။၂၆၀။ ထေရ။၃၂၂၆။ ဇာ၊၁။၂၄၆။ သြရဲ့ သမုဒ္ဒသာတိ ယံ သမုဒ္ဒသ သြရတော သကရဋ္ဌံ၊ တေန အတိတ္တာရူပေါတိ အတ္ထော။ မ၊ဌ၊၃။၂၁၂။ သြရဲ့ သမုဒ္ဒသာတိ အနဝ-သေသံ သမုဒ္ဒသ သြရဘာဂံ။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၂၉ရ။ သြရန္တိ သြရိမကောဋ္ဌာသံ ပတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁ရ၅။ သြရေန စေ ဆန္ဒ ဝ၀ဿန(ဝိ၊၁။၃၃၅)နှိ ဆန္ဒ ဝ၀ဿနံ သြရိ-မဘာဂေ၊ အန္ဓောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၂၆၄။ ကင်္ခာ။၁ရ၃။ သြရေန စေ မာသော သေသော ဂိမှာနန္တိ ဂိမှာနံ ပစ္ဆိမမာသသ သြရိမဘာဂေ။ ကင်္ခာ။၁ရ၃။ ပါရတော အန္တံ

သြရတော ဘောဂ် ကတ္တာ။ ဝိ၊၃။၅၉။ ဝိ၊ ၄။၃ရ၆၊၃ရ၈၊၃ရ၉၆။ ပုဗ္ဗကမ္မံ ဂ၀ေသန္ဓော၊ သြရေန နာဒ္ဒသံ အဟံ။ အပ၊၂။၆၃။ သြရံ အာဂမနာယ ပစ္စာယာသေ။ သုတ္တနိ။၂၈၁။ သြရန္တိ သဂ္ဂါယော ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ ၂၂။ သော ဘိက္ခု ဇဟာတိ သြရပါရံ။ သုတ္တနိ။၂၈၁။ အဗ္ဗတ္တိကဗာဟိရာယတနသခ်ိ-တံ ဇဟာတိ သြရပါရံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။ ၂၁။ သြရေန သတ္တဒိ၀သာ၊ ရဋ္ဌံ မေ ဝိ၀မိသ-တိ။ အပ၊၁။၅၀။ သြရေန သတ္တဒိ၀သာတိ သတ္တဒိ၀သတော သြရဘာ၀ေ သတ္တဒိ၀-သေ အနတိက္ကမိတ္တာ။ အပ၊ဌ၊၁။၃ ၂ရ။ သြရေန ဟိမ၀န္တသ၊ နဒိကာ သမ္ပ၀တ္တာ၀။ အပ၊၁။ ၂၁၀။ သြရေနာတိ ဟိမ၀န္တသ အ-ဟရံ ဘာဂ် ဝိဟာယ သြရေန၊ ဘူမ္မတ္ထေ ဇေ-တံ ကရ၀ေ၀စနံ၊ သြရသ္မိ ဒိသာဘာ၀ေတိ အတ္ထော။ အပ၊ဌ၊ ၂။၁ရ၃။ သြရံ ဗလာကေ အာ၀ဋ္ဌာ(ဇာ၊၁။၈၀၊၁၃၆)တိ အမ္ဟော ဗ-လာကေ ဣတော ဇေဟိ။ ဇာ၊ဌ၊ ၂။၃ ၂ရ။ ဇေဟိ မာ၀ေ၀ သြရေန။ ဇာ၊၁။၁၅ရ။ မာသု သြရေန အာ၀မာ(ဇာ၊၁။၃ရ၄)တိ ဒုဋ္ဌသတ္တ သြရေန မာသု အာ၀မာ၊ အမှာကံ သန္ဓိကံ မာ အာ၀မိတိ ဇ၀ံ ဝဒန္တာ မံ နိ၀ါရေန္တိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဌ၊၅။ရရ။ သြရေန သ-တ္တရတ္တသ။ ဇာ၊ ၂။ ၂ ၂ရ။ ဆန္ဒံ ဝ၀ါနံ သြရေနာ(ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ဂါထာ။၆၈၀)တိ ဆန္ဒံ ဝ၀ါနံ အဘ္ဘန္တရေ။ ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ဋီ၊၁။၃၁၄။ သြရမ္ဘာဂိယ၊ သြရပါရ-တို့လည်းကြည့်။

(၃) အောက်၊ အောက်ဖြစ်သော။ သြရန္တိ ဝါ အပရဘာ၀ေါ၊ "သြရတော ဘောဂ်၊ သြရံ ပါရ"န္တိ အာဒိသု ဝိယ၊ အထ ဝါ-ဟေဋ္ဌာအတ္ထော သြရသဒ္ဒေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆ ၂။ သြရမ္ဘာဂိယ-လည်းကြည့်။

(၄) ယုတ်ညံ့သော၊ အယုတ်အညံ့။ ပရောပရာနိတိ ပရာနိ စ သြရာနိ စ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၂။၃၀၄။ သြပရာနိတိ စ သြရာ-နိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ လာမကာနိတိ အ-တ္ထော။ စူဠနိ၊ဌ။၄၈-၉။ သြပရာနိတိ စ သြရာနိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ လာမကာနိတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၅၃။

(၅) အယုတ်အလျှော်၊ ယုတ်လျှော်သော။ ဆဟိ ဝါစာဟိ, တတော ဝါ သြရံ ဒေ၀ေသန္တသ။ ကခ်ါ။၁၉၄။ မောရက္ခိ၀ဏ္ဏ-လမဂ္ဂံလပိဋ္ဌိနန္တိ နဲ ဇကန္တတော၊ အ၀ိက်, သြရဏ္ဌာတိ ဝ၀န္တိ။ ကခ်ါ၊ဋီ။၉၈။ ပုညာနု-ဘာ၀ေန လဘိတဗ္ဗံ ရဇ္ဇသမ္ပတ္တိတော သြရံ ဒေ၀မနုဿသမ္ပတ္တိ ဒ၀ေသတ္တာ။ ခုဒ္ဒက၊ ဌ။၁၉၄။ တတော ပဘုတိ ယံ ယံ သြရံ၊ တံ တံ ပုရိမံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၃ ၂။

(၆) အနည်းယ်သော၊ သေးယ်သော။ အပ္ပမတ္တကန္တိ ပရိတ္တသ နာမ်၊ သြရမတ္တကန္တိ တ၀ေ၀ ၀ေ၀စနံ။ သြရံ မတ္တာ ဇေ၀ေါ၀ါတိ သြရမတ္တကံ။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၅၅။ သမာသန္တကကာရေန အပ္ပမတ္တကံ ... ဇ၀ံ သြရမတ္တကေ၀ိ။ ...အယံ ပန အဋ္ဌ-ကထာမုတ္တကော နယော— သြရမတ္တကန္တိ ဇတ္ထ သြရန္တိ အပါရဘာ၀ေါ "သြရတော ဘောဂ်, သြရံ ပါရ"န္တိ အာဒိသု ဝိယ။ အထ ဝါ ဟေဋ္ဌာအတ္ထော သြရသဒ္ဒေါ

သြရံ အာဂမနာယ ယေ ပစ္စယာ၊ တေ သြရမ္ဘာဂိယာနိ သံယောဇနာနိတိအာဒိသု ဝိယ။ သီလဥိ သမာဓိပညာယော အပေ-ကွိတ္ဘာ အပါရဘာဂေ, ဟေဋ္ဌာဘာဂေ စ ဟောတိ၊ ဥဘယတ္ထာပိ "သြရေ ပဝတ္တံ မတ္တံ ယသ္သာ"တိအာဒိနာ ဝိဂ္ဂဟော။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၁-၂။

သြရ² (ပုဒ်နု) [ဥသ+အ။ အရ+အ။ ဥ+ရာ+အ။ ဥရ-ကြည့်။] ရင်။ ဒယိတော ... သြရသိ ဂဟေတ္ဘာ လာလိတော ပုတ္တော ဒယိတ-သြရသော နာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၁၉။

သြရက (တိ) [သြရ+က။ ထီ-ဌ် သြရကာ၊ သြရိကာ။] (၁) ယုတ်-ယုတ်ညံ့-သော၊သူ။ (၂) သေးငယ်သော၊ သေးသိမ်သော၊ နည်း-သော၊ ဂုဏ်နည်းသော၊သူ။ **(၁)** နဟိ နူန သော သြရကော ဓမ္မဝိနယော၊ နသာ သြရကာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ။ ဝိ၊၃။၂၅။ ဒီ၊၂။၂၅။ နသာ သြရိကာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၆၉။ သြရကောတိ ဥိနကော လာမကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၈။ ကထံ နု ခေါ မံ ပရေ ဂဟဋ္ဌာ စေဝ ပဗ္ဗဇိတာ စ နသြရကတော ဒဟေယျုံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၃၆။

(၂) နာရဟတာယ ဥပါသကော သြ-ရကော ဟောတု။ ဝိ၊၂။၂၀၆။ သြရကောတိ ပရိတ္တကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။ (-မ၊၂။၂၃၈။) နဝတိဒန္တိ ဣဒံ အမှာကံ ဂမနံ နဝတ သြရကံ ဘဝိဿတိ နခုဒ္ဒကံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၅။ (- သုတ္တနိ။၃၈၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။)

သြရကာလ (ပု) [သြရ+ကာလ] အတွင်းဖြစ်-သောကာလ၊ ဤမှာဘက်ကာလ။ ပရမာ-ယုနော သြရကာလေ ဇဝ စေတ္ထ ပရန္တိ အဓိပ္ပေတံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၃။ ပရမာယုတော သြရကာလံ ဇဝ စေတ္ထ ပရန္တိ အဓိပ္ပေတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၃။

သြရကူလ (နု) [သြရ+ကူလ] ဤမှာဘက်-ကမ်းပါး။ နာဝါ ယတ္ထ သြရကူလံ ပရဠ္ဆ။ ဇာ၊၁။၂၄၂။ ဇာ၊၂။၁၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၈၁၊ ၄၈၄။

သြရတ (တိ) [အဝ+ရမု+တ] ကြည်-ရှောင်-ကြည်-သော၊ ဖြောင့်ဖြောင့်-အလွန်-ရှောင်-ကြည်သော၊သူ။ ပါပတော သုဋ္ဌု သြရတော ဝိရတော ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။ သြ-ရတော ဝိရတောတိ ပရိယာယဝစနမေတံ။ ... သြရတောတိ ဟိ အဝရတော အဘိမုခံ-ရတော၊ တေန ဥဇုကံ ဝိရမဏဝသေန-သာတိသယတံ ဒဿေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၂၅။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၅။ သာရတ္ထ၊၃။၄၉၃။ အံ၊ဋီ၊၃။ရ၆။ နေတ္တိ-ဋီ။၁၀ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ရ၉။)

သြရတတ္တ (နု) [သြရတ+တ္တ] ရှောင်ကြည်-သူ-သည်-၏အဖြစ်။ ဣတရေန စ "သာ-မ္ဟု"တိ သမ္ဗဇ္ဈိတ္ဆိတ္တာ သြရတတ္တာ ဥဘောပိ မုတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။

သြရတဘာဝ (ပု) [သြရတ+ဘာဝ] ရှောင်ကြည်-သူ-သည်-၏အဖြစ်။ သုဋ္ဌု ဝါ ပါပတော သြရတဘာဝေါ ဝိရတတာ။ အံ၊ဋီ၊၃။ရ၆။

သြရတီရ (နာ) [သြရ+တီရ] ဤမှာဘက်ကမ်း။ သြရာတိ ဒီပကသင်္ခါတာ သြရတီရာ။ စရိ ယာ၊ဌ။၂၂၁။

သြရတော (ဗျ) [သြရ+တော] (၁) ဤဘက်ကမ်းမှ။ (၂) အတွင်းခ်ဋ်။ (၃) ဤမှာဘက်ခ်ဋ်၊ ဤမှာဘက်မှ (စသည်ဖြင့် အနက်ပြန်ဆိုရသည်)။

(၁) သော ဟိ သြရတော ပါရံ ပဝတိ (ပဘတိ) ဂစ္ဆတိတိ ပေါတော။ ဝိမာန၊ ဌ။၃၆။ သာ ရတ္ထာ၁။၁၄၀။ (–မာ၊ဌ၊၂။၁၉၁။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၀၂။ ဓမ္မာ၊ဌ၊၂။၉၅၊၂၇၈။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊၁။၂၉၄။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၁၇။)

(၂) ဆန္နံ ဆန္နံ ဝဿာနံ သြရတောဝ ကတာနိ ဗဟူနိပိ ဟောန္တိ။ ဝဇိရ။၂၅၂။ တိရိယန္တတော အဌဂ္ဂလပွမာဏသ ပဒေ-သသ သြရတော ဆိဒ္ဒ အဓိဋ္ဌာနံ ဘိန္နတိ။ ကခ်ါ။၁၅၅။ သြရတောတိ အဘ္ဘန္တရတော။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။ ၂၈၄။ (–သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၂၀၈။ အပါ၊ဌ၊၁။၆၀။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၀။ မူလဋီ၊ ၃။၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၉။)

(၃) တာဝ မဟန္တာ ပုဏ္ဏာ အဟေသုံ သြရတော ဌိတော ပုရိသော ပါရတော ဌိတံ ပုရိသံ နပ ပဿတိ။ ဝိ၊၁။၁၈။ ပါရတော အန္တံ သြရတော ဘောဂံ ကတ္တာ။ ဝိ၊၃။၆၁။ တေသံ ဂမနပရိယန္တသ သြရတော ပန ဂါမသီမာသင်္မိ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၃၆။ ဂမန-ပရိယန္တသ သြရတောတိ ဂမနပရိယန္တသ သြရိမဘာဂေ ဒီပကံ ပဗ္ဗတဋ္ဌ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၅။ ပကတိကထာယ ကထေန္တာနံ ဒ္ဝါဒသဟတ္ထော သဝနူပစာ-ရော နာမ ဟောတိ၊ တသ သြရတော ရူပံ သန္ဓိကေ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၂။ နိပန္နံ သံသု-မာရံ ဒီသ္မာ တသ ပရဘာဂံ သြလော-ကေန္တော ဂိဝံ ပသ္သေယ္ယ။ သြရတော ပိဋ္ဌိ၊ ပရိယောသာနေ နဂ်ုဌ္ဌမူလံ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၇။ သြရတောတိ တတော အပရဘာဂတော သြလောကေန္တော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂။ (–ဝိ၊ဌ၊ ၁။၂၈၃။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၂၈။ ဒီ၊ဌ၊၂။၄၀၀။ မ၊ဌ၊ ၂။၁၀၄။ သံ၊ဌ၊၂။၂၇။ ခုဒ္ဒကၟ၊ဌ။၃၃။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊၂။၁၆။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၄၂။)

သြရပွမာဏ (တိ) [သြရ+ပမာဏ] အနည်း ငယ်သောပမာဏရှိသော။ ဣတိ အပွမာ-ဏသ ဗုဒ္ဓသ သြရပွမာဏံ စေတိယံ ကာရေသိ။ အပ၊ဌ၊၂။၂၄၄။

သြရပါရ (နာ) [သြရ+ပါရ] (၁) (သံသရာ သမုဒ္ဒရာ၏) ဤမှာဘက်ဖြစ်သော ကမ်း။ (သြရမ္ဘာဂိယသံယောဇဉ်ငါးပါး။) (၂) ဤမှာဘက်, ထိုမှာဘက်။ (မိမိအတ္တဘော, သူတပါးအတ္တဘော။ အဇ္ဈတ္တိကာယတန, ဗာဟိရာယတန။ လူ့လောက, နတ်ဗြဟ္မာ လောက။ ကာမဓာတ်, ရူပဓာတ်။ ကာမရူပ ဘဝ, အရူပဘဝ။ အတ္တဘော, အတ္တဘော ချမ်းသာခြင်း၏အကြောင်းအဆောက်အဦ မျှား-စသည်။)

(၁)(၂) သော ဘိက္ခု ဇဟာတိ သြရ-ပါရံ။ သုတ္တနိ။၂၇၉။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၆။ သော ဘိက္ခု ဇဟာတိ သြရပါရန္တိ ... သြရပါရ-သညိတာနိ ပဇ္ဇောရမ္ဘာဂိယသံယောဇနာနိ

ဇဟာတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဝိသေသေန ဟိ ပါရန္တိ တီရသ နာမ်၊ တသ္မာ သြရာနိ စ တာနိ သံသာရသာဂရသ ပါရဘူတာနိ စာတိ ကတ္တာ "သြရပါရ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ အထ ဝါ ... သြရန္တိ သကတ္တာဘာဝေါ၊ ပါရန္တိ ပရတ္တာဘာဝေါ။ သြရံ ဝါ ဆ အဗ္ဗတ္တိကာနိ အာယတနာနိ၊ ပါရံ ဆ ဗာဟိရာယတ-နာနိ။ တထာ သြရံ မနုဿလောကော၊ ပါရံ ဒေဝလောကော။ သြရံ ကာမဓာတု၊ ပါရံ ရူပဓာတု။ သြရံ ကာမရူပဘဝေါ၊ ပါရံ အရူပဘဝေါ။ သြရံ အတ္တာဘာဝေါ၊ ပါရံ အတ္တာဘာဝသုခူပကရဏာနိ။ ဇဝေမတသ္မိံ သြရပါရေ စတုတ္ထမဂ္ဂေန ဆန္ဒရာဂံ ပဇ-ဟန္တော "ဇဟာတိ သြရပါရ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၂။ "သြရပါရ"န္တိ ဟိ သြရိ-မတိံ ဝုစ္စတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀။ (-သာရတ္ထ၊ ၃။၁ရ-၈။)

သြရပါရပွဟာန (နာ) [သြရပါရ+ပဟာန] (သံသရာသမုဒ္ဒရာ၏) ဤမှာဘက်ကမ်း ဟု သိအပ်သော သြရမ္ဟာဂိယသံယောဇဉ် ငါးပါး-မိမိအတ္တဘော, သူတပါးအတ္တဘော (စသည်)-ကိုပယ်ခြင်း။ သြရပါရပွဟာနံ ဒသေန္တော ဣမံ ဂါထမာဟ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၀။ သြရ ပါရ-လည်းကြည့်။

သြရပါရဘာဝ (ပု) [သြရပါရ+ဘာဝ] ဤမှာ ဘက်ကမ်း, ထိုမှာဘက်ကမ်း၏အဖြစ်။ သြ-ရပါရဘာဝဿ ဝိယ ပုရိမပုရိမတရ-ဘာဝဿ စ အပေက္ခာသိဒ္ဓိတော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၃၃၈။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃၂။)

သြရပါရဘေဒ (ပု) [သြရပါရ+ဘေဒ] သြရ ပါရ အပြား။ သဗ္ဗမေတံ သြရပါရဘေဒံ သင်္ဂဟေတ္တာ တတ္ထ ဆန္ဒရာဂပွဟာနေန "ဇဟာတိ သြရပါရ"န္တိ ဝုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊ ၁။၁၂။ သြရပါရ-လည်းကြည့်။

သြရပါရသညိတ (တိ) [သြရပါရ+သညိတ] (သံသရာသမုဒ္ဒရာ၏) ဤမှာဘက်ကမ်းဟု သိအပ်သော။ သြရပါရ-ကြည့်။

သြရပါရာတိက္ကန္တ (နာ) [သြရပါရ+တိက္ကန္တ] ဤမှာ ဘက်ကမ်းမှထိုမှာဘက်ကမ်းသို့ကူးမြောက်ခြင်း။ စတုရောဃနိတ္ထရဏတ္ထာယ ဓမ္မံ ဒေ-သေတိ သဗ္ဗသော သြရပါရာတိက္ကမာဝ-ဟတ္တာ ဒေသနာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂။

သြရဇ္ဆီက (တိ) [ဥရဇ္ဆ+ကိုက။ သြော်ရဘြိုက (သံ)] (၁) ဆိတ်-သိုး-၏ အရှင်၊ ဆိတ်-သိုး ပိုင်ရှင်။ (၂) ဆိတ်-သိုး-ကို သတ်သော၊ ဆိတ်-သိုး-ကိုသတ်၍ အသက်မွေးသော၊သူ။ (၁) သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ သြရဇ္ဆိကော ဝါ ဥရဇ္ဆယာတကော ဝါ။ အံ၊၁။၂၅၃။ သြ-ရဇ္ဆိကောတိ ဥရဇ္ဆသာမိကော။ အံ၊ဌ၊၂။ ၂၂၆။

(၂) ကေစ္စော ပဂ္ဂလော သြရဇ္ဆိ-ကော ဟောတိ။ မ၊၂။၆။ အံ၊၁။၅၂၈။ (-အဘိ၊ပု။၁၆၄။ ထေရီ။၄၀၆။ ဝိ၊ဌ၊၂။၉၈။) ဥရဇ္ဆာ ဝုစ္စန္တိ ဌဋ္ဌကာ၊ ဥရဇ္ဆေ ဟနတိတိ သြရဇ္ဆိကော။ မ၊ဌ၊၃။၈။ အံ၊ဌ၊၂။၃ရ၃။ အဘိ၊ဌ၊၃။ရ၃။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၁၄ရ။ ထေရီ၊ဌ။ ၂၁၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၄။) ဥရဇ္ဆေ ဟန္တိ, ဟန္တာ ဝါ ဇီဝိတံ ကပ္ပေန္တိတိ

သြရဇ္ဈိကာ။ သီးဌိ၊သစ်၊၂။၄၂။ (ဇာတ်ဝိသော ဓန။ရာ-၌ ဥရဇ္ဈာတိ တရုကမေဏ္ဍာ ဝုစ္စန္တိ။ အံ၊ဌိ၊၃။၁ရ၂-ကိုထောက်၍ "ဆိတ်ငယ်သတ်သူ" ဟု ပြန်ဆိုသည်။)

သြရဘာဂ (ပု) [သြရ+ဘာဂ] (၁) ဤမှာဘက်ဖြစ်သော အဖို့၊ အတွင်းဖြစ်သော အဖို့။ (တိ)(၂) အတွင်းဘက်ဖြစ်သောအဖို့-ရှိ-၌ တည်-သော။ **(၁)** ဒွေစီဝရာနိ ပါရုပန္ဓသ ဝါမဟတ္ထေ သယံရိတ္တာ ဌပိတဌာနေ ဆိဒ္ဒ အဓိဌာနံ နဘိန္ဒတိ၊ သြရဘာဂေ ဘိန္ဒတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၂၈။ တေသံ သြရဘာဂေ ဇကံ အသခ္ခေ့ယျံ ဗုဒ္ဓသုညမေဝ အဟောသိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၄။ ဟိမဝန္တသြရဘာဂေ ကေသိ သာနဒိယာ သမီပေ။ အပ၊ဌ၊၂။၁၈၂။ ပုဗ္ဗဘာ-ဂေတိ ဥပစာရဏ္ဍာနာဓိကမတော သြရ-ဘာဂေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၁။၁၁၂။ (-ဒီ၊ဌ၊၂။၃၁ဖ။ မ၊ဌ၊၁။၂၈၂။ မ၊ဌ၊၂။၁၀၃။ မ၊ဌ၊၃။၂၂၉။ သံ၊ဌ၊၁။၅၄။ အဘိ၊ဌ၊၁။ရ၁။ အဘိ၊ဌ၊၂။ ၂၅၃။ ဃရ၊ဌ၊၂။၂၉ရ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၅၃။) **(တိ)(၂)**အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြရဘာဂတာ (ထိ) [သြရဘာဂ+တာ] အတွင်းဘက်ဖြစ်သောအဘို့ရှိသည်၏အဖြစ်။ နာတိဒူရန္ဆိ ဂေါစရဌာနတော အမုဂါဝု-တတော သြရဘာဂတာယ နာတိဒူရံ။ အံ၊ဌီ၊၃။၃၀ဖ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၁။၁၄၀။

သြရဘာဝ (ပု) [သြရ+ဘာဝ] ဤမှာဘက်၏အဖြစ်။ ယေဘုယ္ယေန ပါကဋကာလ-တော သြရဘာဝေါ ဇကော ကောဌာသော။ အနုဌီ၊၁။၂၁၃။

သြရမဏ(နှ) (နှ) [အ၀+ရမှ+ယု] (၁) ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ (တိ)(၂) ရှောင်ကြဉ်သော။ **(၁)** သုဋ္ဌု အကုသလတော သြရမဏံ။ စရိယာ၊ ဌ။၁၀၉။ သီလံ နာမ "နှ ကရောမိ"တိ သြရမဏံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၂၉။ (-အဘိ၊ဌ၊၁။ ၂၆၃။ သံ၊ဌီ၊၂။၂၆၂။ မ၊ဌီ၊၃။၂၂။) ဣဒမ္ပိ သြရမနသော ဝေ၀စနံ။ မ၊ဌ၊၄။၉၄။ **(တိ)(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြရမဏ(နှ)ဘာ၀ (ပု) [သြရမဏ(နှ)+ဘာ၀] ရှောင်ကြဉ်သည်၏အဖြစ်။ သဗ္ဗမိဒံ သြရ-မဏဘာ၀သော၀ါဓိ၀စနံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၆၃။ သဗ္ဗမိဒံ သြရမနဘာ၀သော၀ါဓိ၀စနံ။ မ၊ ဌ၊၄။၉၄။

သြရမတိ (ကြို) [အ၀+ရမှ+အ+တိ] (၁) ရှောင်ကြဉ်၏။ (၂) ငင်၏၊ ထုတ်ဆောင်၏။ **(၁)** သော "သုဋ္ဌု"တိ သြရမတိ။ ဝိ၊ဝ။ဖ၇။ (-မိလိန္ဒ။၃၄၁။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၇၃။ မ၊ဌ၊၄။၂၅။ ဥဒါန၊ဌ။၃၁၉။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၅ရ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၅ဖ။ မ၊ဌီ၊၂။၂၃၃။) **သြရမန္ဆိ** —အ ဘိ၊ဌ၊၃။၃၅။ ဝိမတိ၊ဝ။၃၄၂။ ဝိမတိ၊၂။ဝ၁ဖ။ ဒီ၊ဌီ၊၂။ဝ၉ဖ။ **သြရမာဟိ**— ဝိမတိ၊၂။ ၂ဝ၂။ **သြရမေယျ**—ဒီ၊ဌီ၊ဝ။၅၀။ သီ၊ဌီ၊ သစ်၊ဝ။ဝ၈၈။ **သြရမေယျာမ**—ဒီ၊ဌီ၊၃။၃၂။ **သြရမီသု**—ဥဒါန၊ဌ။၂၃ရ။ ဇာ၊ဌ၊၂။ဝ၁ဖ။ **သြရမိဿတိ**—ဝိ၊ဌ၊၂။ ၅၉။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၉၅။ မ၊ဌ၊ဝ။၃၂၉။ မ၊ဌ၊၂။၂။ သံ၊ဌ၊ဝ။ဝ၆၈။ ဓမ္မ၊ ဌ၊၂။ဝ၉၅။ သာရတ္ထ၊၃။ဝ၆။ အံ၊ဌီ၊၃။၂၃၂။ **သြရမိဿန္ဆိ**—ဝိ၊ဌ၊ဝ။ဝရ၉။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၃၃။ မ၊ဌ၊၄။ဝ၄၅။ ဥဒါန၊ဌ။၂၂၅။ **သြရမိဿာမိ** —ဝိ၊၂။ဝ၉၈။ ကင်္ခါ။၂၅၅။ မ၊ဌ။၂။၃။

စရိယာ၊၆။၂၄၀။ **သြရမိသံ**—ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဂါထာ။၁ရ၅၈။

(၂) **သြရမာမ** နှ ပါရေမ၊ ပူရတေဝ မဟောဒမိ။ ဇာ၊၁။၃၄။ ဓမ္မ၊၆၊၂။၂၆၅။ သြရမာမ နှ ပါရေမာတိ မယံ အတ္တနော ဗလေန မဟာသမုဒ္ဒဥဒကံ အာကမ္မာမ သြသာရေမ၊ တုစ္ဆံ ပန ကာတုံ နှ သ-က္ကောမ။ ဇာ၊၆၊၁။၅၂၄။

သြရမတ္တက (တိ) [သြရ+မတ္တာ+က။ ထီ-၌ သြရမတ္တိကာ။] (၁) အနည်းငယ်မျှ အတိုင်း အရှည်ရှိသော၊ ယုတ်သောအတိုင်း အ ရှည်ရှိသော၊ အနည်းငယ်မျှသော၊ သေး ငယ်-သေးသိမ်-သော၊သူ။ (၂) (သမာဓိ ပညာတို့၏) ဤမှာဘက်အဖို့၌ဖြစ်သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ (၃) (သမာဓိ ပညာ တို့အရာ၌) အောက်အဖို့၌ဖြစ်သော အ တိုင်းအရှည်ရှိသော၊ အောက်ကျသော-အောက်ဖြစ်သော-နောက်ဆုံးဖြစ်သော-အ တိုင်းအရှည်ရှိသော။

(၁)"နော ဝတ နော ထေရော သြရ-မတ္တကော"တိ သောမနဿဇာတာ အဟေ-သုံ။ ဒီ၊၆၊၁။၂၁၄။ မ၊၆၊၂။၅၅။ ဤမသို့ ရုက္ခေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ သြရမတ္တိကာ နှ ဘဝိဿတိ။ ဓမ္မ၊၆၊၁။၁၃၁။ (-နေတ္တိ၊ ၆။၅၄။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၁၉၄။)

(၁)(၂)(၃) ကိ ပနိမဿ အပ္ပမတ္ထ-ကဿ သြရမတ္တကဿ။ မ၊၂။၁၁၂။ (-ဝိ၊ ၄။၂၀၅။ ဝိ၊၅။၂၂၃။ ဒီ၊၁။၃၊၁၁။ မ၊၂။၁၁၆။ အံ၊၂။၄၁၃။ အံ၊၃။၃၈၂။ အဘိဝိ။၂၅၆။ ဤ တိဝုတ်။၂၅၃။) သြရမတ္တကန္တိ တသေဝ (အပ္ပမတ္တကဿ) ဝေဝစနံ။ ... သြရံ မတ္တာ ဧတဿာတိ သြရမတ္တက်။ ဒီ၊၆၊၁။၅၅။ သြရမတ္တကဿာတိ ပရိတ္တမတ္တကဿ။ မ၊ ၆၊၃။၁၁၆။ သြရမတ္တကာနီတိ ပရိတ္တတောပိ သြရိမပ္ပမာဏတ္တာ သြရမတ္တကာနိ။ အဘိ၊ ၆၊၂။၃၂၅။ သြရမတ္တကေနာတိ အဝရမ-တ္တကေန အပ္ပမတ္တကေန။ အံ၊၆၊၃။၁၆၁။ အယံ ပန အဋ္ဌကထာမုတ္တကော နယော —သြရမတ္တကန္တိ ဇ္ဈေ သြရန္တိ အပါရ-ဘာဝေါ "သြရတော ဘောဂ်, သြရံပါရ" နွဲ့အာဒီသု ဝိယ။ အထ ဝါ ဟေဋ္ဌာ အတ္ထော သြရသဒ္ဒေါ "သြရံ အာဂမနာယ ယေ ပစ္စယာ၊ တေ သြရမ္ဘာဂိယာနိ သံယော-ဇနာနိ"တိအာဒီသု ဝိယ။ သိလဋ္ဌိ သမာဓိ-ပညာယော အပေက္ခိတ္တာ အပါရဘာဝေ ဟေဋ္ဌာဘာဝေ စ ဟောတိ၊ ဥဘယတ္ထာပိ "သြရေ ပဝတ္တံ မတ္တံ ယဿာ"တိ ဝိဂ္ဂဟော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၂။ (ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၂-၌ အပရ-ဘာဝေါ-ဟုရှိသည်။) အဝရာ ပစ္ဆိမာ မတ္တာ ဧတေသန္တိ သြရမတ္တကာနိ။ မူလဋီ၊၂။၁ရ၉။ (-ဝိ၊၆၊၄။၃ရ။ အံ၊၆၊၃။၁၆၁။ ဤတိဝုတ်၊ ၆။၂၆၅။ သမ္မော၊ယော။၂၀၂။)

သြရမန သြရမဏ(နှ) -ကြည့်။

သြရမနဒဿနပရ (တိ) [သြရမနဒဿန + ပရ] ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို ပြုခြင်းလျှင် ပြဌာန်း ခြင်းရှိသော။ နှ တတော သမ္မသနတော သြရမနဒဿနပရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၁၄။

သြရမနဘာဝ သြရမဏ(နှ)ဘာဝ-ကြည့်။

သြရမန္တ (တိ) [အဝ+ရမု+အ+အန္တ] ရှောင်ကြဉ်သောသူ။ သြရမန္တသ ပန ခမာ-ပေန္တသ နဒါတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၂။၃၁၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၅။)

သြရမန္တိ (ကြို) [အဝ+ရမု+အ+အန္တိ] ရှောင်ကြဉ်ကုန်၏။ သြရမတိ (၁) ကြည့်။

သြရမာ (ထီ) [အဝ+ရမု+အ+အာ(ဣတ္ထိပစ္စည်း)] ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ ဝိဟီသလက္ခဏာ ဒုဿီ-လျှာ သြရမာ အဝိဟီသလက္ခဏာ ဝိသေ-သတော သီလသ ဗလဝကာရကံ။ မဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၃။

သြရမာဂမနီယ (တိ) [သြရံ+အာဂမနီယ] အောက်အဖို့ဖြစ်သော ကာမဘုံသို့ လား-ရောက်ကြောင်းဖြစ်-ကာမဘုံ၌ အစီးအပွား-ဖြစ်-သော။ သြရမ္ဘာဂမနီယ-ကြည့်။

သြရမာပန (တိ) [အဝ+ရမု+ဏာပေ+ယု] ရှောင်ကြဉ်စေတတ်သော။ သာ (အဝိဟိ-သာ) စ ဝိသေသတော သီလသ မူလ-ကာရကံ ပရူပယာတလက္ခဏာ ဒုဿီလျှာ သြရမာပနတော။ မဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။

သြရမာပေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ရမု+ဏာပေ+တိ] ရှောင်ကြဉ်စေ၏။ ယန္ဒုနှာဟံ မနုဿ-ပထံ ဂန္တွာ တေ တေ သတ္တေ ပါပတော သြ-ရမာပေယျံ။ စရိယာ၊ဌ။၂၂၄။ တဌ မနုဿ-မံသာ **သြရမာပေသိတိ**။ ဇာ၊ဌ၊၅။၅၁၂။

သြရမာပေယျံ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ရမု+ဏာပေ+ယျံ] ရှောင်ကြဉ်စေရာ၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြရမာပေသိတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ရမု+ဏာပေ+သိတိ] ရှောင်ကြဉ်စေလတ္တံ့။ သြရမာပေတိ-ကြည့်။

သြရမာမ (ကြို) [အဝ+ရမု+အ+မ] ငင်ကုန်၏။ ထုတ်ဆောင်ကုန်၏။ သြရမတိ(၂)ကြည့်။

သြရမာဟိ (ကြို) [အဝ+ရမု+အ+ဟိ] ရှောင်ကြဉ်လော့။ သြရမတိ (၁) ကြည့်။

သြရမိသု (ကြို) [အဝ+ရမု+ဍု] ရှောင်ကြဉ်ခဲ့ကုန်ပြီ။ သြရမတိ (၁) ကြည့်။

သြရမိတ (တိ) [အဝ+ရမု+တ] ရှောင်ကြဉ်-ဖဲ-သော။ ဝသေ စ တေ သြရမိတေ သမ္ပယန္တိ ယဒိစ္ဆကံ။ အပ၊၁။၃၈၈။ ထေရ၊ ၌၊၂။၄၅။

သြရမိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ရမု+တဗ္ဗ] ရှောင်ကြဉ်အပ်သော။ အဂ္ဂိ အဂ္ဂန္ဓေန ဝိယ သဟ-သာ တတော သြရမိတဗ္ဗံ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။ ၆၇။ (-ထေရ၊ဌ၊၂။၃၆၆။)

သြရမိတုံ (ဗျ) [အဝ+ရမု+တုံ] ရှောင်ကြဉ်ခြင်းငှါ။ ကုန္ဆကိပိလ္လိကာနမ္ပိ နာမ ဧဝိတာ အဝေါရောပနကသာသနေ ပဗ္ဗဇိတ္တာ ပါ-ဏာတိပါတမတ္တတောပိ သြရမိတုံ နိ သ-ဂ္ဂေါမိ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၈။

သြရမိတ္ဝာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ရမု+တ္ဝာ] ရှောင်ကြဉ်၍။ အတိပရိစ္စာဂတော သြရမိတ္ဝာ ကမ္မဋ္ဌေ ပယောဇေဋ္ဌော။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၈။

သြရမိယ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ရမု+တ္ဝာ] ရှောင်-ကြဉ်-ဖဲ-၍။ ဒိသ္ဝာန သြရမိယ သြကာ-

သမကာသိ။ မ၊၂။၃၄၃။ သြရမိယ သြ-ကာသမကာသိတိ ဝေဂေန ဥဋ္ဌာယ ဒ္ဒိဓာ ဘိဇ္ဇိတ္ဝာ သြကာသမကာသိ။ မ၊၆၊၃။၂၊၃၁။

သြရမိသံ (ကြိ) [အဝ+ရမု+သံ] ရှောင်ကြဉ်အံ့။ သြရမတိ (၁) ကြည့်။

သြရမိသတိ (ကြိ) [အဝ+ရမု+သတိ] ရှောင်ကြဉ်လတ္တံ့။ သြရမတိ (၁) ကြည့်။

သြရမိသန္တိ (ကြိ) [အဝ+ရမု+သန္တိ] ရှောင်ကြဉ်ကုန်လတ္တံ့။ သြရမတိ (၁) ကြည့်။

သြရမိသာမိ (ကြိ) [အဝ+ရမု+သာမိ] ရှောင်ကြဉ်-လတ္တံ့-အံ့။ သြရမတိ (၁) ကြည့်။

သြရမေယျ (ကြိ) [အဝ+ရမု+ဧယျ] ရှောင်ကြဉ်ရာ၏။ သြရမတိ (၁) ကြည့်။

သြရမေယျာမ (ကြိ) [အဝ+ရမု+ယျာမ] ရှောင်ကြဉ်ကုန်ရာ၏။ သြရမတိ(၁)ကြည့်။

သြရမ္ဘဋ္ဌိယ (တိ) [သြရ+ဘဇ+ဏ္ဍက(ဏ္ဍု)။ ဒီ၊ ဌီ၊၁။၁၄၁။ မ၊ဌီ၊၃။ဖ၆။] ကာမဘဝ-ကာမဓာတ်-သို့ အကြောင်း၏အဖြစ်ဖြင့် ကပ်ရောက်တတ်သော။ သြရမ္ဘာဂိယ-ကြည့်။

သြရမ္ဘာဂ (ပု) [သြရ(သြရံ)+ဘာဂ] (၁) ဤမှာ ဘက်ဖြစ်သောအဖို့။ (၂) အောက်၌ဖြစ်သော-အောက်ဖြစ်သော-အဖို့။ (၃) ယုတ်-နိမ့်-ညံ့-သော အဖို့။ **(၁)** အပါရဂဂါယာတိ ဂဂါယ သြရမ္ဘာဂေ။ ဒီ၊ဌီ၊၂။၁ရ၈။ **(၂)(၃)** သြရမ္ဘာဂဘူတ (၁)(၂) ကြည့်။

သြရမ္ဘာဂဇနက (တိ) [သြရမ္ဘာဂ+ဇနက] အောက်ဖြစ်သောအဖို့-ယုတ်ညံ့သောအဖို့-ယုတ်နိမ့်သောအဖို့-ကာမဘုံ-၌ ဖြစ်စေတတ်သော။ အဂ္ဂဇ္ဇ ဝုစ္စန္တိ သြရမ္ဘာဂဇနကာနိ ကာမဘဝေ ဥပ္ပတ္တိပစ္စယာနိ သြရမ္ဘာဂိယာနိ။ မဟာနိ၊ဌ။ရ၃။ (-အံ၊ဌီ၊၃။၂၈။)

သြရမ္ဘာဂမနိယ (တိ) [သြရမ္ဘာဂ+ဏ္ဍယ] အောက်အဖို့ဖြစ်သော-ကာမဘုံသို့ လားရောက်ကြောင်းဖြစ်-ကာမဘုံ၌ အစီးအပွားဖြစ်-သော။ သံယောဇနာနိ ဇောနိ၊ ပဇဟိတ္ဝာန ဘိက္ခုနိ။ သြရမ္ဘာဂမနိယာနိ၊ နယိဒံ ပုနရေဟိသိ။ ထေရီ။၃၉၇။ သြရမ္ဘာ-ဂမနိယာနိတိ ရူပါရူပဓာတုတော ဟေဋ္ဌာ-ဘာဝေ ကာမဓာတုယံ မနုဿဇီဝဿ ဟိတာနိ ဥပကာရာနိ တတ္ထ ပဋိသန္ဓိယာ ပစ္စယဘာဝတော၊ မ-ကာရော ပဒသန္ဓိ-ကရော။ သြရမာဂမနိယာနိတိပိ ပါဋိ၊ သော ဇဝတ္ထော။ ထေရီ၊ဌ။၁၆၄။

သြရမ္ဘာဂဘူတ (တိ) [သြရမ္ဘာဂ+ဘူတ] (၁) အောက်ဖြစ်သော အဖို့ ဖြစ်၍ဖြစ်သော။ (၂) ယုတ်-နိမ့်-ညံ့-သော အဖို့ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ **(၁)(၂)** တေ ဟိ ကာမဘဝူပဂါနံ သဒ္ဓါရာနံ ပစ္စယာ ဟုတ္ဝာ ရူပါရူပဓာတု-တော ဟေဋ္ဌာဘာဝေန နိဟီနဘာဝေန သြရမ္ဘာဂဘူတေန ကာမဘဝေန သတ္တော သံယောဇေန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၃၂၉-၃၃၀။

သြရမ္ဘာဂိယ (တိ) [သြရမ္ဘာဂ+ဏ္ဍယ(ဏ္ဍက)။ သြရ+ဘဇ+ဏ္ဍက(ဏ္ဍု)။ အဝရဘာဂိယ(သံ)] အောက်အဖို့ဖြစ်သောကာမဘဝ၏ (အကြောင်း၏အဖြစ်ဖြင့်) အစီးအပွားဖြစ်သော။ (သီ၊ဌီ၊သစ်၊၂။) အောက်ကာမဘဝဟူသော

အဖိုရှိသော၊ ကာမဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေကို ယူစေတတ်သော၊ ဩရမည်သော အောက်မဂ်သုံးပါးသည်ပယ်အပ်သော။ (ဒီ၊၁၊၂။) (ကာမဓာတ်၏ အကြောင်း၏အဖြစ်ဖြင့်) ကာမဘုံသို့ ကပ်ရောက်တတ်သော၊ ကာမဘုံ၌ဖြစ်ခြင်း၏အကြောင်းဖြစ်သော။ (မ၊၁၊၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။) အောက်ကာမဘုံ၌အဖိုရှိသော၊ ကာမဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ (မ၊၁၊၃။) ကာမဓာတ်၌အကျိုးဝင်သောတရားတို့၏အစီးအပွားဖြစ်သော။ (ဣတိဝုတ်၊၁။) ဩရမ္ဘာဂိယမည်သော။

(သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဝိစိကိစ္ဆာ သီလဗ္ဗတပရာမာသ ကာမစ္ဆန္ဒ ဗျာပါဒ ဟူသော သံယောဇဉ် ငါးပါးကို "ဩရမ္ဘာဂိယ" ဟုခေါ်သည်။ ထိုတရားတို့သည် ကာမဘုံ၌ ဖြစ်စေသော သဒ္ဓါရတရားတို့၏ အကြောင်းတရားများ ဖြစ်ကြသည်၊ ကာမစ္ဆန္ဒ ဗျာပါဒနှစ်ပါးသည် ရူပဘဝ အရူပဘဝ၌ ဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်သည်၊ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ- စသော သုံးပါးသည်ကား ရူပဘဝ အရူပဘဝ၌ ဖြစ်ခြင်းကို မတားမြစ်နိုင်၊ ရူပဘဝ အရူပဘဝ၌ ဖြစ်သူတို့ အသက်တန်းကုန်သောအခါ ကာမဘုံ၌ ဖြစ်ရခြင်း၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်သောကြောင့် ကာမဘုံ၌ တဖန်ဖြစ်စေသည်။ (အကျယ်ကို-အဘိ၊၁၊၂။၄၈၅။ အဘိ၊၁၊၃။၄၈။ ဣတိဝုတ်၊၁။၃၂၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၄၁-တို့ကြည့်။)

ပဌမနှုန်း ဩရမ္ဘာဂိယာနုံ သံယောဇနာနုံ ပရိက္ခယာ ဩပပါတိကော ဟောတိ။ ဒီ၊ ၁။၁၄၈။ ပဌောရမ္ဘာဂိယာနိ သံယောဇနာနိ အဗျတ္တာသံယောဇနုံ။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၅။ (-ဒီ၊ ၂။ရ၈။ မ၊၁။၄၁၊၂၄၅။ မ၊၂။၉၅။ အဘိ၊ ပု။၁၁၉။ ဣတိဝုတ်။၂ရ၁။) ဩရမ္ဘာဂိ-ယာနန္တိ ဟေဋ္ဌာဘာဂိယာနုံ၊ ယေ ဟိ ဗဒ္ဓါ ဥပရိ သုဒ္ဓါဝါသဘူမိယံ နိဗ္ဗတ္တိတုံ နသက္ကောတိ။ ဒီ၊၁၊၁။၂ရ၉။ ဩရသဒ္ဒါ နအတိရေကတ္ထောတိ အာဟ "ဟေဋ္ဌာ-ဘာဂိယာန"နွှဲ့။ ဟေဋ္ဌာဘာဂသ ကာမဘ-ဝသ ပစ္စယဘာဝေန ဟိတာနန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃၄-၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄၀။) ဩရမ္ဘာဂိယာနန္တိ ဟေဋ္ဌာဘာဂိယာနုံ၊ ကာ-မဘဝေယေ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂါဟာပကာနန္တိ အ-တ္ထော။ ဩရန္တိ လဒ္ဓနာမေဟိ ၀ါ တီဟိ မဂ္ဂေဟိ ပဟာတဗ္ဗာနီတိပိ ဩရမ္ဘာဂိယာနိ။ ဒီ၊၁၊၂။၁၃၃။ ဩရံ ဝုစ္စတိ ကာမဓာတု၊ ပစ္စယဘာဝေန တံ ဩရံ ဘဝန္တိတိ ဩရ-မ္ဘာဂိယာနိ၊ ဩရမ္ဘာဂသ ၀ါ ဟိတာနိ ဩရမ္ဘာဂိယာနိ၊ ... ဩရမ္ဘဋ္ဌိယာနိ ၀ါ ဩရမ္ဘာဂိယာနိ ဝုတ္တာနိ နိရုတ္တိနယေန။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၁၄၀-၁။ ဩရမ္ဘာဂိယာနန္တိ ဩရံ ဝုစ္စတိ ဟေဋ္ဌာ၊ ဟေဋ္ဌာဘာဂိယာနန္တိ အ-တ္ထော၊ ကာမာ၀စရလောကေ ဥပ္ပတ္တိပစ္စ-ယာနန္တိ အတ္ထော။ မ၊၁၊၁။၁၆၈။ ဩရမ္ဘာ-ဂိယာနိတိ ဩရံ ဘဝနကာနိ ကာမဘဝေ ဥပပတ္တိပစ္စယာနိ။ မ၊၁၊၂။၂၂။ (-အံ၊၁၊၂။ ၃၅။ အဘိ၊၁၊၂။၃ရ၆။ အဘိ၊၁၊၃။၄၈။) ဩရမ္ဘာဂိယာနိတိ ဟေဋ္ဌာ ကောဋ္ဌာသိ-ကာနိ၊ ကာမဘဝေ နိဗ္ဗတ္တိသံဝတ္တနိကာနိ။ မ၊၁၊၃။၁၀၁။ (-အံ၊၁၊၂။၂၁ရ။) ဩရံ ဝုစ္စတိ ကာမဓာတု၊ တတ္ထ ပဝတ္တိယာ သံဝတ္တန-တော ဩရံ ဘဝန္တိတိ ဩရမ္ဘာဂိယာနိ၊

ဟေဋ္ဌိမမဂ္ဂဝဇ္ဈတာယ သြရမ္ဘာဂေ ဟေဋ္ဌာ-ကောဋ္ဌာသေ ဘဇန္တီတိ သြရမ္ဘာဂိယာနိ ကကာရသ ယကာရံ ကတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၆၆။ သြရမ္ဘာဂိယာနန္တိ ဇတ္ထ သြရံ ဝုစ္စတိ ကာ-မဓာတု၊ တပ္ပရိယာပန္နတ္တာ သြရမ္ဘာဂါ၊ ပစ္စယဘာဝေန တေသံ ဟိတာ သြရမ္ဘာ-ဂိယာ။ ... သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဝိစိကိစ္ဆာ သီလ-ဗ္ဗတပရာမာသ ကာမရာဂ ဗျာပါဒါနံ ဇတေ အဓိဝစနံ။ တေ ဟိ ကာမဘဝူပဂါနံ သဒ္ဓါ-ရာနံ ပစ္စယာ ဟုတ္တာ ရူပါရူပဓာတုတော ဟေဋ္ဌာဘာဝေန နိဟီနဘာဝေန သြရမ္ဘာ-ဂဘူတေန ကာမဘာဝေန သတ္တေ သံယော-ဇေန္တိ။ ဣတိဝုတ္တံ၊ဌ။၃ ၂၉-၃၀။ (-ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၄၁။)

သြရမ္ဘာဂိယသံယောဇန (နဝ) [သြရမ္ဘာဂိယ+သံယောဇန] သြရမ္ဘာဂိယ သံယောဇဉ်။ ပါဒေသု ဗဒ္ဓသကုဏော ဝိယ ပဇ္ဇောရမ္ဘာ-ဂိယသံယောဇနာနိ ဟေဋ္ဌာ အာကဿုမာနာ-ကာရာနိ ဟောန္တိ။ သံ၊ဌ၊၁။ ၂၃။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၄၆။ မ၊ဋီ၊၃။၆ရ။)

သြရမ္ဘာဂိယသညောဇန (တိ) [သြရမ္ဘာဂိယ+သညောဇန] သြရမ္ဘာဂိယ ဟု သိအပ်သော။ သြရမ္ဘာဂိယသညောဇနာနိ သံယောဇနာနိ ယသ အပ္ပဟီနာနိ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၆၆။

သြရ၀ (ပု) [အ၀+ရ၀+အ] မြည်တွန်သံ၊ ကျယ်သောအသံ။ သြရ၀သဒ္ဒ-ကြည့်။

သြရ၀ယုတ္တ (တိ) [သြရ၀+ယုတ္တ] မြည်တွန်သံ-ကျယ်သောအသံ-နှင့်ယှဉ်သော၊ မြည်တွန်သံ-ကျယ်သောအသံ-ကိုပြုသော၊သူ။ သြရ၀ိတု-ကြည့်။

သြရ၀န္တ (တိ) [အ၀+ရ၀+အ+အန္တ] မြည်တွန်သော၊ ကျယ်သောအသံပြုသော၊သူ။ သြ-ရ၀ိတ-ကြည့်။

သြရ၀သဒ္ဒ (ပု) [သြရ၀+သဒ္ဒ] မြည်တွန်သောအသံ၊ ကျယ်သောအသံ။ ကာကော-ရ၀သဒ္ဒန္တိ ... သန္နိပတိတာနံ ကာကာနံ သြရ၀သဒ္ဒံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃ရ၉။ သြရ၀သဒ္ဒန္တိ မဟာသဒ္ဒံ။ ၀ဇိရ။၄၈၆။ သာရတ္ထ၊ဋီ၊၃ ၂၈။ ဝိမတိ၊ ၂။၁ရ၉။

သြရ၀ိတု (ထီ၊ပု) [အ၀+ရ၀+တု] မြည်တွန်သော၊ အသံကျယ်စွာဟစ်အော်ပြောဆို သော၊သူ။ ဒသဟိ အသဒ္ဓမ္မေဟိ သမန္နာ-ဂတော ပါပဘိက္ခု။ ကတမေဟိ ဒသဟိ-မံသီ စ ... သြရ၀ိတာ စ။ အံ၊၃။၃ရ၅။ သြရ၀ိတာတိ သြရ၀ယုတ္တာ သြရ၀န္တော စရတိ။ အံ၊ဌ၊၃။၃ ၂၄။

သြရသ (တိ) [ဥရ+သ။ သြော်ရသ(သံ)] (၁) (က) ရင်ခွဲဖြစ်သော၊သူ။ (၁) ရင်ခွဲကြီးပွား သော၊သူ။ (ဤအနက်တို့အလို-သား: သမီး ရင်း-မုချ။ ဘုရားရှင်၏ တပည့်သာ၀က-သဒိသူပစာ။) (ဂ) ရင်၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော၊ သူ။ (သား သမီးရင်း။) (ဃ) (ဘုရားရှင်၏) ရင်ခွဲ ဖြစ်စေအပ်သော-အသံတော်ဖြင့် (တ ရားဒေသနာဖြင့်) ဖြစ်-မွေးဖွား-သော၊ (ဘုရားရှင်၏) ရင်ခွဲဖြစ်သော အသံတော်ကို ကြားနာရ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ (ဘုရား ရှင်၏) ရင်တွင်းခွဲနေ၍ ခံတွင်းတော်မှ ထွက် ပေါ်လာသော သြ၀ါဒအစွမ်းဖြင့် ရှင်အဖြစ် ရဟန်းအဖြစ်ခွဲ-တည်သော-ဖြစ်သော၊

(ဘုရားရှင်၏) ရင်ခွဲဖြစ်သော သြဝါဒကို ကြားနာရ၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သော၊သူ။ (ဘုရားရှင်၏တပည့်သာဝက။)
(၂) (ဗြဟ္မာမင်း၏ ခံတွင်းမှဖြစ်၍) ရင်ခွဲ-နေသော-ကြီးပြင်းသော၊သူ။ (ဗြာဟ္မဏ။)
(၃) ရင်-ခွဲ-မှ-ဖြစ်သော(ဥက္ကာ)။

(၁)(က)(ခ)(ဂ)(ဃ) တဿ မေ တုမ္မေ သြရသာ။ ဣတိဝုတ်။၂၆၄။ သြရသာတိ ဥရသိ သမ္မန္နာ။ ... အထ ဝါ ... အရိယဘူမိ သြက္ကမမာနာ သြက္ကန္တာ စ အရိယသာ-ဝကာ သတ္ထု ဥရေ ဝါယာမဇနိတာဘိ-ဇာတိတာယ နိပ္ပရိယာယေန "သြရသပု-တ္တာ"တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အရဟန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၆။၃၀၅။ သုဂတဿ သြရသာနံ၊ ပုတ္တာနံ မာရသေနမထနာနံ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁။ မ၊ဌ၊၁။၁။ သံ၊ဌ၊၁။၁။ အံ၊ဌ၊၁။၁။ ဥရသိ ဘဝါ, ဇာတာ, သံဝုဒ္ဓါ ဝါ သြရသာ၊... စတုဗ္ဗိဓေသု ပုတ္တေ-သု အတ္တဇာ၊ တံသရိက္ခတာယ ပန အရိ-ယပုဂ္ဂလာ "သြရသာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ ... အထ ဝါ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနာနုဘာဝေန အရိယဘူမိ သြက္ကမမာနာ သြက္ကန္တာ စ အရိယသာဝကာ ဘဂဝတော ဥရေ (ဥ-ရေန) ဝါယာမဇနိတာဘိဇာတတာယ သဒိသကပွနမန္တရေန နိပ္ပရိယာယေနေဝ "သြရသာ"တိ ဝတ္တဗ္ဗတမရဟန္တိ။ တထာ ဟိ တေ ဘဂဝတာ ... ဟဒယေ ကတ္တာ ... သိလာဒိဓမ္မသရိရပေါသနေန သံဝမှာ-ပိတာ။ သီ၊ဌ၊သစ်၊၁။၂၀။ (-ဒီ၊ဌ၊၁။၁၂-၃။ ဒီ၊ဌ၊၃။၄၀။ မ၊ဌ၊၁။၁၂-၃။ အံ၊ဌ၊၁။၁၅။) မာတာ ပုတ္တံဝ သြရသံ။ ဒီ၊၂။ရ၅။ သြရသန္တိ ဥရေ ဌပေတွာ သံဝနိုတံ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၃၂။ ဥရေ သံဝနုပုတ္တောပိ "သြရသ"န္တိ ဝုစ္စတိ၊ ဣမေ ပန မုခတော နိဂ္ဂတော ဟုတ္တာ ဥရေ သံဝနာတိ "သြရသာ မုခတော ဇာတာ"တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဌ၊၃။၁၅၁။ ဘဂဝတော ပုတ္တော သြရသော မုခတော ဇာတော။ မ၊၃။ရ၉။ သံ၊၁။၄၂၀။ ဘဂဝတော ဥရေ နိဗ္ဗတ္တသဒ္ဒံ သုတ္တာ ဇာတော သြရသော။ မ၊ဌ၊၄။၆၂။ ဥရေ ဝသိတ္တာ မုခတော နိက္ခန္တသြဝါဒ-ဝသေန ပဗ္ဗဇ္ဇာယ စေဝ ဥပသမ္ပဒါယ စ ပတိဋ္ဌိတတ္တာ သြရသော မုခတော ဇာတော။ သံ၊ဌ၊၂။၁၈၅။ ဥရေ ဝါယာမဇနိတတာယ သြရသော။ မ၊ဌ၊၃။၂၈၁။ ဥရသ ဝသေန ဇာတော သြရသော။ သံ၊ဌ၊၂။၁၆၉။ မာတာ ပုတ္တံဝ သြရသံ။ ဥဒါန။၁၈၈။ သြရသန္တိ ဥရေ ဌပေတွာ ဝနိုတံ။ ဥဒါန၊ဌ။၃၈၁။ (-ထေရ။၂၅၄၊၂ရ၈၊ ထေရီ။၃၈၄၊၄၁၆။ အပါ၁။၅၃၊ရ၂။ ပေတ၊ဌ။၅၈။ ထေရ၊ဌ၊ ၂။၅ရ၊၅၃၈။ ထေရီ၊ဌ။၂၄၃။) သြရသောတိ ဥရသိ ဇာတော။ အပ၊ဌ၊၁။၃၁၂။ ဗုဒ္ဓသ သြရသော ပုတ္တောတိ ဗုဒ္ဓသ ဥရသာ ဟဒယေန နိဂ္ဂတသြဝါဒါနုသာနီ သုတ္တာ ပတ္တအရဟတ္တဖလောတိ အတ္ထော။ အပ၊ ဌ၊၂။ရ၄။ ဒယိတသြရသော(ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၄)တိ ဒယိတော ပိယော သြရသော ပုတ္တော၊ ဒယိတော သြရသိ ဂဟေတ္တာ လာလိတော ပုတ္တော ဒယိတသြရသော နာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။ ၂၁၉။ (-ဇာ၊ဌ၊၆။၃၂၄။) သြရသော ပုတ္တော မာတာပိတူဟိ ပဗ္ဗဇိတော စေ၊ အတ္ထတော တေ သယံ ပဗ္ဗဇိတာ ဝိယ ဟောန္တိ။ ဝဇိရ။ ၂ရ။

(၂) (ဗြဟ္မာမင်း၏ ခံတွင်းမှဖြစ်၍) ရင်ခ္ခ-နေသော-ကြီးပြင်းသောသူ။ (ဗြာဟ္မဏ။) ဗြာဟ္မဏာဝ ဗြဟ္မုနော ပုတ္တာ သြရသာ မုခတော ဇာတာ။ ဒီ၊၃။၆၇။ မ၊ ၃။၂၇၁။ (-ဒီ၊၃။၆၉။) သြရသာ မုခတော ဇာတာတိ ဥရေ ဝသိတ္တာ မုခတော နိက္ခန္တာ၊ ဥရေ ကတ္တာ သံဝမ္ဘိတာ ဝါ သြရသာ။ ဒီ၊ ၆၊၃၇။၄၅။ မ၊၆၊၃။၂၂၁။ (-ဒီ၊၆၊၃။၄၉။) (၃) ရင်-ခ္ခ-မှ-ဖြစ်သော (ဥက္ကဋ္ဌ)။ သြရသ-ဥက-ကြည့်။

သြရသက (တိ) [သြရသ+က] ရင်ခ္ခဖြစ်သော၊ သူ (သားသမီးရင်း)။ ပုတ္တော မမံ သြရသ-ကော သမာနော။ ဇာ၊၁။၂၁၂။ ဇာ၊၆၊၄။ ၄၆။ (-မ၊၆၊၄။၁၄၀။) အထက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

သြရသဥက (နာ) [သြရသ+ဥက] ရင်-ခ္ခ-မှ-ဖြစ်သော ဥက်။ ဥဘယံ ပနေတံ အ-ညေဟိ အသာမာရက်ံ ဗုဒ္ဓါနံ ယေဝ သြရသဥက်ံ။ မ၊၆၊၁။၃၃၄။ သံ၊၆၊၂။၄၄။ အံ၊၆၊၂။၂၅၄။ အဘိ၊၆၊ ၂။၃၈၃။ ပဋိသံ၊၆၊၂။၂၃၃။ အံ၊ဌီ၊၃။၁၄၀။ ဥရသိ ဇာတတာယ ဥရသော သမ္ဘူတန္တိ သြရသံ ဥက်ံ။ သံ၊ဌီ၊၂။၅၈။

သြရသဒ္ဓ (ပု) [သြရ+သဒ္ဓ] သြရသဒ္ဓါ။ သြရမတ္တက-ကြည့်။

သြရသမီတု (ထီ) [သြရသာ+မီတု] ရင်ခ္ခဖြစ်သော သမီး။ ဘဂဝတော သြရသမီတရံ မံ မဂ္ဂယသိ ပတ္ထေသိ။ ထေရီ၊၆၊၂။(-၂၃၈။)

သြရသပုတ္တ (တိ) [သြရသ+ပုတ္တ] ရင်ခ္ခဖြစ်သောသား။ ယထာ ဟိ သတ္တာနံ သြရသ-ပုတ္တာ အတြဇာ ဝိသေသေန ပိတုသန္တ-ကဿ ဒါယဇ္ဇဿ ဘာဂိနော ဟောန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊၆။၃၀၅။ လောကုတ္တရသရက-ဂမနေန ဟိ တေ သြရသပုတ္တာ ဇာတာ။ ဒီ၊ဌီ၊၁။၁၃။ မ၊ဌီ၊၁။၁၃။ အံ၊ဌီ၊၁။၁၅။ (-မ၊၆၊၃။ရ၆။ ပဋိသံ၊၆၊၁။၂၆။ ဥဒါန၊၆။၂၅၈။ စရိယာ၊၆။၂၅၈။ သာရတ္ထ၊၃။၉၆။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၉။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၁။၂၀။ ဒီ၊ဌီ၊၂။၂ရရ။) သြရသ-လည်းကြည့်။

သြရသပုတ္တဘာဝ (ပု) [သြရသပုတ္တ+ဘာဝ] ရင်ခ္ခဖြစ်သောသား၏ အဖြစ်။ မာရသေန-မထနာနန္တိ သြရသပုတ္တဘာဝေ ကာရက-နိဒ္ဒေသော။ ဒီ၊ဌီ၊၁။၁၂။ မ၊ဌီ၊၁။၁၂။ အံ၊ ဌီ၊၁။၁၅။

သြရသပုတ္တဘာဝကာရက (နာ) [သြရသပုတ္တ ဘာဝ+ကာရက] ရင်ခ္ခဖြစ်သော-သား၏ အဖြစ်၏-သားဖြစ်ခြင်း၏-အကြောင်း။ တေန ကိလေသပ္ပဟာနမေဝ ဘဂဝတော သြရသပုတ္တဘာဝကာရက် အနုဇာနာတိတိ ဒသေတိ။ ဒီ၊ဌီ၊၁။၁၂။ မ၊ဌီ၊၁။၁၂။ အံ၊ ဌီ၊၁။၁၅။

သြရသပုတ္တီ (ထီ) [သြရသာ+ပုတ္တီ] ရင်ခ္ခဖြစ်သော သမီး။ ဓီတာ ဗုဒ္ဓဿ သြရသာ(ဝိ ဟာန။ရ၁)တိ ဥရေ ဝါယာမဇနိတာဘိ-ဇာတိတာယ သြရသပုတ္တီ။ ဝိမာန၊၆။၁၉၉။

သြရိမ (တိ) [သြရ+ဣမ။ မောဂ်၊၄။၂၄။] (၁) အောက်ပိုင်းဖြစ်သော (ကိုယ်အင်္ဂါ)။ (၂)

ဤမှာဘက်၌ဖြစ်သော။ (က) (သံသရာ သမုဒ္ဒရာ၏) ဤမှာဘက် ဖြစ်သော (ကမ်း၊ သက္ကာယ၊ လောကီတရား၊ တေဘူမကဝဋ်၊ မိမိ၏အတ္တဘော၊ အဇ္ဈတ္တိကာယတန၊ မိစ္ဆာ ဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ၊ ပါဏာတိပါတ၊ အဒိန္နာ ဒါန-စသည်)။ (၁) ဤမှာဘက်-အတွင်း ဘက်-၌ ဖြစ်သော။ (ဂ) ဤမှာဘက်-ရှေး(အခြားမဲ့)-၌ ဖြစ်သော (စိတ်)။ (၃) အောက်ဖြစ်သော။ (၄) ယုတ်လျော့သော။

(၁) အောက်ပိုင်းဖြစ်သော (ကိုယ် အင်္ဂါ)။ ယောပိ ဩရိမံ အင်္ဂံ နိဿာယ နိသိန္နော ဃံသန္တော ယာဝ ပါရိမင်္ဂါ ဂစ္ဆတိ။ မဒ္ဒ၁။၂၆၆။ ဩရိမံ အင်္ဂံ နိဿာယ နိသိ-နော့တိ ပလ္လကမာဘုဇိတ္တာ ဥက္ကုဋိက-နိသဇ္ဇာယ ဥပရိမကာယံ ဟေဋ္ဌိမကာယေ ဌပေန္တောယေဝ ဘာရိကရကဝသေန ဩ-ရိမင်္ဂံ နိဿာယ နိသိန္နော။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၈။

(၂) ဤမှာဘက်၌ဖြစ်သော။ **(က)** (သံသရာသမုဒ္ဒရာ၏) ဤမှာဘက်ဖြစ်သော (ကမ်း၊ သက္ကာယ၊ လောကီတရား၊ တေဘူ မကဝဋ်၊ မိမိ၏အတ္တဘော၊ အဇ္ဈတ္တိကာယ တန၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ၊ ပါဏာတိပါတ၊ အဒိန္နာဒါန-စသည်)။ သော ဩရိမေ တီရေ ဒဋ္ဌာယ အဒ္ဒုယာ။ ဒီ၊၁။၂၃၀။ ဩရိမံ တီရံ။ အံ၊၃။၄၄၅။ "ဩရိမံ တီရ"နှင့် ခေါ် ဘိက္ခု ဆနေ့တံ အဇ္ဈတ္တိကာနံ အာယ-တနာနံ အဓိဝစနံ။ သံ၊၂။၃၈၈။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ခေါ် ဗြာဟ္မဏ ဩရိမံ တီရံ၊ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပေါ ဩရိမံ တီရံ၊ ... မိစ္ဆာဝိမုတ္တိ ဩရိမံ တီရံ။ အံ၊၃။၄၄၅။ ပါဏာတိပါတော ခေါ် ဗြာ-ဟ္မဏ ဩရိမံ တီရံ၊ ... မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဩရိမံ တီရံ။ အံ၊၃။၄၆၂။ စက္ခုမေ့တံ၊ ... ဩရိမံ တီရမေ့တံ။ အဘိ၊၁။၁၅၅။ အဘိ၊ဝိ။၆၉။ သက္ကာယပရိယာပန္နဋ္ဌေန ဩရိမံ တီရ-မေ့တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။ ကုတိတ္ထေ နာ-ဝိကော အာသီ၊ ဩရိမေ စ တရီ အဟံ။ အပ၊၁။၅၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ ဩရိမေ စ တရီ အဟန္တိ သမ္ဘတ္တာသမ္ဘတ္တာမနုဿေ ပါ-ရိမာ တီရာ ဩရိမံ တီရံ အဟံ တရီ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိမယမ့ိ ဩရိမေ တီရေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ သက္ကာယော ဩရိမံ တီရံ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၅၁။ ဩရိမံ တီရန္တိ လောကိယံ ဩရိမံ တီရံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၆။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။) ဩရိမံ တီရန္တိ ဩရိမဘူတံ တီရံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၆။ သံသာရေ ဇာ-တဘယသ အပါရာ ဩရိမတီရတော သပ္ပဋိဘယတော သံသာရဝဋ္ဋတော။ ထေ ရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။ ဩရိမတီရဘူတာ တေဘူမ-ကဝဋ္ဋာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၅။ (-သံ၊၂။၃၈၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။) ဩရိမပါရ (၂)လည်းကြည့်။

(၃) ဤမှာဘက်-အတွင်းဘက်-ဖြစ်-သော။ အဋ္ဌမေ သတ္တာဟေတိ ဣဒံ သတ္တ-မ သတ္တာဟတော ပရံ, သတ္တာဟတော ဩရိမေ စ ပဝတ္တာယ ပဋိပတ္တိယာ ဝသေန ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၅။ ဩရိမဘာဂ-လည်း-ကြည့်။

(ဂ) ဤမှာဘက်-ရှေး(အခြားမဲ့)-၌ ဖြစ်-သော(စိတ်)။ ပစ္ဆိမစိတ္တသ ပုရတော သောဋ္ဌသမေန စိတ္တေန တတော ဩရိမေန

၀ါ သဒ္ဒီ အဿာသပဿာသာ နု ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အနုဋီ၊၁။၁၆၅။ (၃) အောက်ဖြစ်သော။ ဩရိမန္တ(၂) ကြည့်။ (၄) ယုတ်လျော့သော။ ဩရိမပွမာဏ-ကြည့်။

ဩရိမကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဩရိမ+ကောဋ္ဌာသ] ဣဿာဘက်ဖြစ်သောအဖို့အစု (ကမ်း)။ ဩရန္တိ ဩရိမကောဋ္ဌာသံ ပတ္တာ တေန အတိတ္တ-ရူပေါ ပုန သမုဒ္ဒပါရမ္မိ ပတ္ထယေထ။ ဇာ၊ ၆၊၄။၁ရ၅။

ဩရိမကောဋိ (ထီ) [ဩရိမာ+ကောဋိ] ဣမှာ ဘက်၌ဖြစ်သော-ဣသာဘက်-အစွန်း။ ပရိယ-န္တကောဋိယံ ဌတ္တာ ဥက္ကုဋ္ဌေ ဩရိမကောဋိ အာဂမနကာလော ဝိယ။ အဘိ၊ဋီ၊၂။၂၄ရ။

ဩရိမက္ခိ (နာ) [ဩရိမ+အက္ခိ] ဣသာဘက်မျက်စိ။ အထ နံ ဣတရံ (ဣတရော) သက္ခရံ ဂဟေတ္တာ ပရပဿေ အက္ခိမှိ ပဟရိတ္တာ ဩရိမက္ခိနာ နိက္ခာမေသိ (နိက္ခမာပေသိ)။ ဓမ္မပ၊ဋီ၊၂။၃၆၀။ ဇာ၊ဋီ၊၂။၃၃၀။

ဩရိမဂါမ (ပု) [ဩရိမ+ဂါမ] ဣမှာဘက်-အဘို့-ကမ်း-၌ တည်သောရွာ၊ ဣသာဘက်ကမ်းရွာ။ ပါတောဝ တံ ဂဟေတ္တာ ပစ္ဆာ ဩရိမဂါမေ ဣတရာနိ ဘတ္တာနိ ဂဏှာဟိ။ ဝိ၊ဋီ၊၄။၉၉။ ဩရိမဂါမေတိ ဩရဘာဂေ ဌိတဂါမေ။ ပါစိတ်၊ယော။၅၀၉။

ဩရိမဂ် (နာ) [ဩရိမ+အဂ်] အောက်ပိုင်းဖြစ်သော ကိုယ်အင်္ဂါ။ ဩရိမ (၁) ကြည့်။

ဩရိမစိတ္တ (နာ) [ဩရိမ+စိတ္တ] ဣမှာဘက်ဖြစ်သောစိတ်၊ ရှေး(အခြားမဲ့)၌ ဖြစ်သော စိတ်။ ယသ စိတ္တသ အနန္တရာ အဂ္ဂမဂ္ဂံ ပဋိလဘိဿန္တိ၊ တသ စိတ္တသ ဥပ္ပါဒ-က္ခဏေတိ ဣဒံ စိတ္တဇာတိဝသေန ဝုတ္တံ။ တဇ္ဇာတိကဿ ဟိ ဧကာဝဇ္ဇနေန ဥပ္ပန္နဿ တတော ဩရိမစိတ္တသ ဥပ္ပါဒက္ခဏေပိ ဧတံ လက္ခဏံ လဗ္ဘတေဝ။ အဘိ၊ဋီ၊၃။၃၃၆။

ဩရိမဇန (ပု) [ဩရိမ+ဇန] ဣမှာဘက်ကမ်း၌ တည်သောလူ။ သဗ္ဗေ တေ သမုဒ္ဒပရမာ ဩရိမဇနေဟိ အဒိဋ္ဌပရတီရတ္တာ တဿ။ သံ၊ဋီ၊၁။ရရ။

ဩရိမတီရတရုဗဒ္ဓ (တိ) [ဩရိမတီရတရု+ဗဒ္ဓ] ဣမှာဘက်ကမ်း သစ်ပင်၌ ဖွဲ့ချည်အပ်သော။ ဌာတုံ ဣစ္ဆံ ပုရိသော၊ လယိတ္တာ မာတိကာယ ပရတီရေ။ ဝေဝေနာဂမ္ဘယထာ၊ ဂဏှိတ္တာ ဩရိမတီရ(တီရ?)တရု-ဗဒ္ဓံ။ (ဩရိမတီရေ တရုဗဒ္ဓံ။ သီ-မူ။) ပဋိသံ၊ဋီ၊၁။ ၂၆။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၁၃- အလားတူ အဓိပ္ပါယ်ရှိသောနေရာ၌ "ဩရိမတီရေ ရုက္ခသာခါယ ဗန္ဓိတ္တာ ဩလမ္ဗိတံ ရဇ္ဇုံ ဝါ ယဋ္ဌိ ဝါ"စသည်ဖြင့်ရှိသည်။)

ဩရိမတီရ (နာ) [ဩရိမ+တီရ] (၁) ဣမှာဘက် ဖြစ်သောကမ်း၊ ဣဿာဘက်ကမ်း။ (၂) ဣဿာဘက်ကမ်းနှင့်တူသောတရား (ဩရမ္ဘာ-ဂိယ သံယောဇဉ်)။ (၁) ဧဝမေဝ ခေါ ဂဂ်ိယ နဒိယာ ဩရိမတီရေ အနန္တရဟိ-တော ပါရိမတီရေ ပစ္စုဋ္ဌာမိ။ ဝိ၊၃။၃ ၂၅။ ဩရိမတီရမေဝါ(ဝိ၊ဋီ၊၃။၁၈၅)တိ အပါရ-တီရမေဝ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၅၁။ (-အံ၊ဋီ၊ ၃။၃၁။) (၂) ဩရိမပါရ-ကြည့်။

ဩရိမတီရဂေါစရ (တိ) [ဩရိမတီရ+ဂေါစရ] (သူတော်ကောင်းတရား၏) ဤမှာဘက် ကမ်းလျှင် ကျက်စားရာရှိသော၊သူ။ တတော ဧဝ တဿ (သဒ္ဓမ္မဿ) ဩရဘာဂေ ပဝ-တ္တိတာယ ဩရိမတီရဂေါစရော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။

ဩရိမတီရပရိစ္ဆာဂ (ပု) [ဩရိမတီရ+ပရိစ္ဆာဂ] ဤမှာဘက်ကမ်းကို စွန့်ခြင်း။ တေသံ ပရိစ္ဆာဂေနေဝ စဿ အဓိဂမော ဟောတိ ဩရိမတီရပရိစ္ဆာဂေန ပါရိမတီရဿေဝ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၈။

ဩရိမတီရပွဟာန (နဝ) [ဩရိမတီရ+ပဟာန] ဤမှာဘက်ကမ်းကိုပယ်စွန့်ခြင်း။ ဒုက္ခပရိ-ညာယ သက္ကာယတီရသမတိက္ကမဘာဝ-တော ဩရိမတီရပွဟာနသဒ်သတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၀၄။

ဩရိမတီရရုက္ခဝိနိဗဒ္ဓရဇ္ဇု (ထီ) [ဩရိမတီရ ရုက္ခဝိနိဗဒ္ဓါ+ရဇ္ဇု] ဤမှာဘက်ကမ်းသစ်ပင်၌ ဖွဲ့ချည်အပ်သော ကြိုး။ ဩရိမတီရရုက္ခ-ဝိနိဗဒ္ဓရဇ္ဇုမာလမ္မိတ္တာ မာတိကာတိက္က-မကော ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁ဂရ။ ဩရိမတီရေ ဝိဇ္ဇမာနော ရုက္ခော ဩရိမတီရရုက္ခော၊ ဩရိမတီရရုက္ခေ ဝိနိ-ဗန္ဓယတီတိ ဩရိမတီရရုက္ခဝိနိဗန္ဓော။ သ မ္မော၊ယော။၁၀၃။

ဩရိမတီရဝါသိက (တိ) [ဩရိမတီရဝါသ+ ဏက] ဤမှာဘက်ကမ်း၌ နေသော၊သူ။ ရောဟိဏီနဒီယာ ဥဘယတီရဝါသိကေသု မနုဿေသု ဩရိမတီရဝါသိကာ ... ဝဒ၁သု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။

ဩရိမန္တ (ပုဝ) [ဩရိမ+အန္တ] (၁) ဤမှာဘက်အစွန်း။ (၂) အောက်ဖြစ်သောအစွန်း၊ အောက်အစွန်း။ **(၁)** ပါရိမန္တေ ဩရိမန္တေန ဖုဋ္ဌောကာသံ အတိက္ကန္တေ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ ကင်္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၂၀၀။ ဩရိမ-န္တေနာ(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၈၁)တိ အတ္တနော ဌိတဒိသာယ စီဝရဝံသေ ဖုသိတ္တာ ဌပိတ-စီဝရပွဒေသေန။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။ရ၆။ **(၂)** တတ္ထ ဩရိမန္တေနာ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀)တိ ဣ-မဿ ဟေဋ္ဌိမန္တေနာတိ အတ္ထော ဂဟေ-တဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊၂။၃၅။

ဩရိမန္တဘူတ (တိ) [ဩရိမန္တ+ဘူတ] အောက်အစွန်းဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ဒါယကဿ ပန ဩရိမန္တဘူတတော ပါဒဂုံလဿ ဟေဋ္ဌိ-တလတော ပဋ္ဌာယ ဟတ္ထပါသော ပရိစ္ဆ-ဒ္ဒိတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊၂။၃၅။

ဩရိမပါရ (နဝ) [ဩရိမ+ပါရ] (၁) (သံသရာ သမုဒ္ဒရာ၏) ဤမှာဘက်ဖြစ်သော ကမ်း။ (ဩရမ္ဘာဂိယသံယောဇဉ်ငါးပါး။) (၂) ဤမှာ ဘက်ဖြစ်သောတရား, ထိုမှာဘက်ဖြစ်သော တရား။ (မိမိအတ္တဘော, သူတပါး အတ္တ ဘော။ အဇ္ဈတ္တိကာယတန, ဗာဟိရာယတန။)

(၁)(၂) ဧဟာတိ ဩရပါရန္တိ ပဘော-ရမ္ဘာဂိယသညောဇနာနိ တတိယမဂ္ဂေန ဧဟာတိ။ "ဩရပါရ"န္တိ ဟိ ဩရိမတီရံ ဝုစ္စတိ။ အထ ဝါ ... ဩရံ နာမ သကတ္တ-ဘာဝေါ, အဇ္ဈတ္တိကာနိ ဝါ အာယတနာနိ။

ပါရံ နာမ ပရအတ္တာဘာဝေါ, ဗာဟိရာနိ ဝါ အာယတနာနိ။ တဒုဘယေ ပန ဆန္ဒ-ရာဂံ ဧဟန္တော "ဧဟာတိ ဩရိမပါရ"န္တိ (ဩရပါရန္တိ?) ဝုစ္စတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀-၁။

ဩရိမပါရိမတိရ (နဝ) [ဩရိမပါရိမ+တိရ] ဤမှာဘက်ကမ်း, ထိုမှာဘက်ကမ်း။ နဝ ဟိ "ပကြောဒနော"တိ, "အကြောဓနော"တိ စ အာဒီနိ ပဒါနိ အတ္ထတော သမေန္တိ၊ မဟာ-သမုဒ္ဒဿ ဩရိမပါရိမတိရာနိ ဝိယ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၇။

ဩရိမပွမာဏ (တိ) [ဩရိမ+ပမာဏ] ယုတ်လျော့သောပမာဏရှိသော။ ဩရမတ္တကာ-နိတိ ပရိတ္တတောပိ ဩရိမပွမာဏတ္တာ ဩရမတ္တကာနိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၂၂။

ဩရိမဘာဝ (ပု) [ဩရိမ+ဘာဝ] ဤမှာဘက်-အတွင်းဘက်-ဖြစ်သောအဘို့၊ အတွင်း။ ဩရေန စေ ဆန္ဒံ ဝဿာနန္တိ ဆန္ဒံ ဝဿာနံ ဩရိမဘာဝေ၊ အန္တောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊ ၂။၂၆၄။ ကခ်။၁ရ၃။

ဩရိမဝါရဂါမ (ပု) [ဩရိမ+ဝါရဂါမ] ဤမှာဘက်ဖြစ်သော-အတွင်းဘက် ဖြစ်သော-အလှည့်ရောက်ရာရွာ။ တီဏိ ပန ဒိဝ-သာနိ အဂစ္ဆန္တသ ဝါရဂါမတော ဩရိမ-ဝါရဂါမေ သလာကာ ဂါဟေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။၁၀၀။

ဩရုဒ္ဓ (တိ) [အဝ+ရုဓ(ရုဓိ)+တ] ဝန်းရံပိတ်ဆို့-အပ်-ပိတ်ဆို့တားဆီးအပ်-သော။ သေယျ-ထာပိ အာဝုသော ဂေါကော ကိဋ္ဌာဒေါ ဒါမေန ဝါ ဗဒ္ဓေါ ဝေဌေ ဝါ ဩရုဒ္ဓေါ။ အံ၊၂။၃၄၅။ (-အပ၊၂။၂၈၁။)

ဩရုဒ္ဓပဋိဝိရုဒ္ဓ (တိ) [ဩရုဒ္ဓ+ပဋိဝိရုဒ္ဓ] အတွင်းပြု၍ထက်ဝန်းကျင်မှ(တံတိုင်းဖြင့်ကာရံ)ပိတ်ဆို့အပ်သော။ စတုဒ္ဓါရမိဒံ နဂရံ၊ အာ-ယသံ ဒဋ္ဌပါကာရံ။ ဩရုဒ္ဓပဋိရုဒ္ဓေါသို့၊ ကိံ ပါပံ ပကတံ မယာ။ ဇာ၊၁။၂၀၁။ ဩရုဒ္ဓ-ပဋိဝိရုဒ္ဓေါသို့တိ အန္တော ကတ္တာ သမန္တာ ပါကာရေန ရုဒ္ဓေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄။

ဩရုဒ္ဓမာနသ (တိ) [ဩရုဒ္ဓ+မာနသ] ပိတ်ဆို့-တားဆီး-ကပ်၍နှိပ်စက်-အပ်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ မုဟုတ္တံ ပမာဒမန္ဓာယ၊ ဗျဂ္ဃ-နောရုဒ္ဓမာနသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၉။ ဩရုဒ္ဓမာနသောတိ ဥပရုဒ္ဓအဓိစိ-တ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၈၃။ မ၊ဋီ၊၁။၃၃၃။

ဩရုဒ္ဓိယ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ရုဓ(ရုဓိ)+တ္တာ] ပိတ်ဆို့တား-ဆီး၍။ ဩရုဒ္ဓိယာ နံ ပရိရက္ခိဿာမိ (ဇာ၊၁။၃၅၅)တိ ဣဒါနိ နံ ကာယဝစီ-မနောဒ္ဓါရာနိ ပိဒဟန္တော ဩရုန္ဓိတ္တာ ပရိရ-က္ခိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈၅။ (ဆန်းကြောင့် "ဩရုဒ္ဓိယာ"ဟု ဒီဃရှိသည်။)

ဩရုန္ဓတိ (ကြိ) [အဝ+ရုဓ(ရုဓိ)+အ+တိ] ပိတ်ပင်တား-ဆီး၏။ (သဒ္ဒတ္ထ။) (မယား-အဖြစ်ဖြင့်) သိမ်းပိုက်၏။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) ဩရု-နွတ'သ ပုဏ္ဏော(ထေရီ။၄ ၂၈)တိ အသ သတ္ထဝါဟသ ပုဏ္ဏော မယိ ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော နာမေန ဂိရိဒါသော နာမ အဝရုန္ဓတိ အ-တ္တာနော ပရိဂ္ဂဟဘာဝေန ဂေဟေ က-ရောတိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂ရ၆။

သြရုန်ကွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ရုဓ(ရုဓိ)+တွာ] ပိတ်ဆို့တား၊ဆီး၍။ သြရုဒ္ဓိယ-ကြည့်။

သြရု(ရှု)ယှ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ရုဟ+တွာ။ အဝ ရုဟျ (သံ)] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-၍။ နီစေ သြရုယှာ(ဇာ၊၁။၄၈)တိ သြတရိတွာ နီစေ ဌာနေ ဌတွာ မနွေ့ထ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၉၊။ ဣတော အာရုယှ ဣတော သြရုယှ မဗ္ဗေ ဧဝံ ဂတောဿ။ မ၊ဌ၊၁။၂၈၂။ ဇာတိမန္ဓတာ-ပသော ပါတောဝ ဂင်္ဂ သြရုယှ ဥဒကံ အာစမတိ။ မ၊ဌ၊၃။ဖ၀။ ဃရံ ဂန္တွာ နိသေ-ကိ အာဟရိတွာ သြရုယှ။ မ၊ဌ၊၃။ရ၈။ (-စရိယာ။၃၀၅။ ဝိမာန။၂ဖ။ သံ၊ဌ၊၂။၉၂။ ဥဒါန၊ဌ။၃၃။ စရိယာ၊ဌ။၉ဖ။ ဝိမာန၊ဌ။၉ဖ။) အာကာသတော စေတိယင်္ဂဏေ သြရှုယှ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၄၀။

သြရု(ရှု)ဟတိ (ကြိ) [အဝ+ရုဟ+အ+တိ] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-၏။ **သြရှုဟာမိ**—နဒီ တိတ္ထေ ဂန္တွာန၊ ဥဒကံ သြရုဟာမိ (ထေရီ။၃၈၉)တိ ... ဥဒကံ သြတရာမိ ဥဒကေ နိမုဇ္ဇိတွာ အင်္ဂသိဒ္ဓနံ ကရောမိ။ ထေရီ၊ဌ။၉၀။ **သြရှုဟိ**—သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၉၁။ **သြရှုဟိ**—အပ၊၂။၂ဖ။

သြရှုဟာမိ (ကြိ) [အဝ+ရုဟ+အ+မိ] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြရု(ရှု)ဟိ (ကြိ) [အဝ+ရုဟ+ဣ] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-ပြီ။ သြရုဟတိ-ကြည့်။

သြရုဟိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ရုဟ+တွာ] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-၍။ တတော ကာရုကိ-ကော သတ္ထာ၊ သြရုဟိတွာ မဟာယသော။ အပ၊၂။၅၂။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၂၈။)

သြရု(ရှု)ဟိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ရုဟ+တွာန] (က) ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-၍။ (ခ) ဆင်းသက်၍။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ချတ်၍။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) **(က)** ဘဝနာ သြရုဟိတွာန၊ အဂမိ ဘိက္ခုသန္ဓိကံ။ အပ၊၁။၁ဖ၇။ ထေရ၊ဌ၊၁။ ၁၉၁။ **(ခ)** ပါဒုကာ သြရှုဟိတွာနာ(ထေရ။ ၂၉၁)တိ ပါဒုကာဟိ သြတရိတွာ၊ သုဝဏ္ဏ-ပါဒုကာယော သြမုဠ္ဍိတွာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဌ၊၂။၁၂၄။

သြရု(ရှု)ဋ္ဌ (တိ) [အဝ+ရုဟ+တ။ အဝရှုပ (သံ)] (၁)(က) ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-သော၊သူ။ (ခ) လျှောကျသော။ (၂) ဆင်းသက်-သက်ဆင်း -ရာ။ **(၁)(က)** ဣတော အာရုဋ္ဌော, ဣတော သြရုဋ္ဌော, မဗ္ဗေ ပိဋ္ဌ-ပါသာဏေ ဣမိနာ ပဒေသေန ဂတော ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၁ဖ။ မ၊ဌ၊၁။၂၈၂။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၅၄။

(ခ) ဟေဋ္ဌာ သြရုဋ္ဌာဟိ ဝါ ဥပရိ အာရုဋ္ဌာဟိ ဝါ မဟတီဟိ ဇယ်ပိဏ္ဍိကာဟိ သမန္နာဂတော။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၅၀။ သြရုဋ္ဌ-ဘာဝ-လည်းကြည့်။ **(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့် ။

သြရုဋ္ဌာန (နာ) [သြရုဋ္ဌ+ဌာန] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-ရာ အရပ်ဌာန။ သြရုဋ္ဌာနေ ပဒံ ဝိယ ဒုက္ခဝေဒနာယ ဥပ္ပတ္တိ ပါကဋာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၁ဖ။ မ၊ဌ၊၁။၂၈၂။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၅၄။

သြရုန္ဒဘာဝ (ပု) [သြရုန္ဒ+ဘာဝ] လျှောကျသည်၏အဖြစ်။ တသွာ ဥဂ္ဂဟိတဝတ္ထောပိ ယော အာရုဒ္ဓဘာဝံ ဝါ သြရုန္ဒဘာဝံ ဝါ နဿတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၆၁-၂။

သြရေဂင် (နာ) [သြရံ+ဂင်] ဂင်ပြစ်၏ ဤမှာဘက်ကမ်း။ ဂင်ယ သြရံ သြရေဂင်။ မောဂ်၊၃။၈။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၂၂။ မောဂ်၊သျ၊၁။ ၃၉၀။ (သမာသ်ပြီးသောအခါ "သြရံ" ၌ နိဂ္ဂဟိတ်ကို "ဧ" ပြု။)

သြရောဓ (ထီ၊ပု) [အဝ+ရုဓ(ရုဓိ)+ဏ။ အဝ-ရုန္ဓိယန္တေ ရာဇိတ္ထိယော အနေနာတိ သြ-ရောဓော၊ ရုဓ အာဝရဏေ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၁၅။ သြရောဓောတိ ရာဇဗ္ဗရီ၊ သာ ပန ယထာ-ကာမစာရံ စရိတုံ အပ္ပဒါနေန သြရုန္ဓိယတိ အဝရုန္ဓိယတီတိ သြရောဓော။ နိတိ၊ဓာတု။ ၂၁၂။ သြ+ရုဓ+ဏ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၁၅၈။ အ-ဝရောဓ (သံ)] (၁) မိဖုရားဆောင်၊ မောင်းမဆောင်။ (၂) (အတွင်း၌ပိတ်လှောင် ထားအပ်သော) မောင်းမ၊ မိဖုရားငယ်၊ ကိုယ်လုပ်တော်။ (နဂါး, နတ် ဘီလူး, သူဌေးတို့၏ မယားတို့သည်လည်း "သြရောဓ" မည်ကုန်၏။) (၁) ဤတ္ထာဂါရံ တု သြ-ရောဓော။ ဓာန်။၃၁၅။ (၂) တေန ခေါ ပန သမယေန ရာဇာ ဥဒေနော ဥယျာနေ ပရိစာရေသိ သဒ္ဓိံ သြရောဓေန။ ဝိ၊ဌ၊၄။ ၄၈၇။ ရာဇဘရိယာယော သြရောဓာ နာမ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၅၉။ ယက္ခဿ သြရောဓာ။ ဥဒါန၊ဌ။၅၉။ အဿ (ရဋ္ဌပါလဿ) သြ-ရောဓာနံ ဒ္ဝါရံ ဝိဝရာပေတ္တာ။ မဟာ၊ဋ။၂၀၇။

(သဗ္ဗာ သြရောဓာ ဂါယီသု။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။၂၆၂-နှင့် မ၊ဌ၊၃။၂၄၅-တို့၌ "သြရောဓ" ကို ဤတ္ထိလိင်ဖြင့်တွေ့ရသော်လည်း ပုံလိင်သာ ဖြစ်ကြောင်း နီတိ၊ပဒ။၁၂၇-၁၃၁-၌ ဆုံးဖြတ်ထားသည်။ ဇာတ်ဝိသောဓန။၁၈-၁၉-၌ "အညတရာ ရာဇောရောဓာ ဘိက္ခုနီသု ပဗ္ဗဇိတာ ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၃၄၂။ ဒဟရံ သြ-လောကေတ္တာ မတာယ ရာဇောရောဓာယ ဝတ္ထု ဝေဒိတမ္ပေ။ အံ၊ဌ၊၁။၂၁-တို့ကို ထောက်၍ "သြရောဓ" သဒ္ဒါသည် အပ္ပက အားဖြင့် ဤတ္ထိလိင်လည်း ရှိပါကောင်း၏" ဟုဆိုသည်။ ရာဇောရောဓ-ဝိ၊ဌ၊၁။၁၈၀။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၉၀။ ဝဇိရ။ရ၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃-တို့လည်းကြည့်။)

သြရောဓဂဏ (ပု) [သြရောဓ+ဂဏ] မောင်းမအပေါင်း။ သမ္ဗံ သြရောဓဂဏဋ္ဌ ပုတ္တ-ဓီတရော စ သဗ္ဗာလင်္ကာရပဋိမဏ္ဍိတေ ပသေ ဌပေတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၅၀၉။ (-မိ လိန္ဒ။၄၀ရ။)

သြရောဓဂဏပရိဝုတ (တိ) [သြရောဓဂဏ+ပရိဝုတ] မောင်းမအပေါင်းခြံရံအပ်သော၊ သူ။ မဟာဒါဋ္ဌိကနာဂရာဇာ ... သြရောဓ-ဂဏပရိဝုတော စေတိယဂိရိံ ဂန္တွာ။ အံ၊ဌ၊ ၁။၁၆။

သြရောဓနေ (ပု) [သြရောဓ+ဇေန] မောင်းမ ဖြစ်သူလူ။ သတ္တသတမတ္တေန သြရောဓ-ဇေနေန သဒ္ဓိံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၃။ မ၊ဋီ၊၃။၁ရ၅။

သြရောဓတိ (ကြိ) [အဝ+ရုဓ(ရုဓိ)+အ+တိ] ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-ချုပ်နှောင်-ချုပ်ကိုင်-

မြေးယှက်-မြေးရစ်-၏။ တုစ္ဆကုမ္ဘိဝ နံ မညေ **သြရောဝေယျာမ**။ ဒီ၊၃။၄၄။ သြ-ရောဝေယျာမာတိ ဝိနနွေယျာမ။ ဒီ၊၆၊၃။ ၁၁၈။ သြရောဝေယျာမာတိ နိရုဿာဟံ ဝိယ ကရောန္တာ အဝရောဝေယျာမ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၁၆။ **သြရောဝေထ**—ဒီ၊၃။၄၆။

သြရောဝန (နဉ) [အဝ+ရုဝ(ရုဓိ)+ယု] ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-ချုပ်နှောင်-ချုပ်ကိုင်-မြေးယှက်-မြေးရစ်-ခြင်း။ တံ ပရဿ သြရောဝနံ ဝါဒဇာလေန ဝိနန္ဓနံ ဝိယ ဟောတိတိ အာဟ ဝိနနွေယျာမာတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆။

သြရောဝပရိဝုတ (တိ) [သြရောဝ+ပရိဝုတ] မောင်းမ ခြံရံအပ်သော၊သူ။ သောဘတာ-ယသ္မာ သြရောဝပရိဝုတောဟု။ မ၊ဋ၊၄။ ၂၄၀၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၃။

သြရောဝပါလက (တိ) [သြရောဝ+ပါလက] မောင်းမတို့ကို စောင့်ရှောက်သော၊သူ။ (မိန်းမစိုး။) တတော သြရောဝပိ သြရောဝ-ပါလကာပိ တထေဝ အကံသု။ မ၊ဋ၊၃။၄၃။ ဝဿဝရတိ ဥဒ္ဓဋ္ဌီဟာ၊ သြရောဝပါလကာ။ ဟာ၊ဋ္ဌ၊ရ။ ၂ရ၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃ရ၆။

သြရောဝဘာဝဇာနန (ထီ၊နဉ) [သြရောဝဘာဝ+ဇာနန] မောင်းမအဖြစ်ကို သိစေခြင်း။ တာသံ ဘိက္ခုနီနံ ပုဗ္ဗေ တသ္မိံ သြရောဝ-ဘာဝဇာနနတ္ထံ ဣဒံ ဝတ္ထု။ မ၊ဋ၊၄။ ၂၄၀။

သြရောဝမဗ္ဗ (နဉ) [သြရောဝ+မဗ္ဗ] မောင်းမတို့၏အလယ်။ ဣမံ ပဏ္ဏာကာရံ ပဋိစ္ဆန္နော သြရောဝမဗ္ဗေ အပဋိစ္ဆိတ္တာ ပါသာဒံ အာရုယှ ပဋိစ္ဆတု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၀။

သြရောဝေထ (ကြိ) [အဝ+ရုဝ(ရုဓိ)+ထ] ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-ချုပ်နှောင်-ချုပ်ကိုင်-မြေးယှက်-မြေးရစ်-ကုန်လော။ သြရော-ဝတိ-ကြည့်။

သြရောဝေယျာမ (ကြိ) [အဝ+ရုဝ(ရုဓိ)+ယျာမ] ရစ်ပတ်-ချည်နှောင်-ချုပ်နှောင်-ချုပ်ကိုင်-မြေးယှက်-မြေးရစ်-ကုန်အံ့။ သြ-ရောဝတိ-ကြည့်။

သြရောပန (နဉ) [အဝ+ရုဟ+ဏာပေ+ယု] အောက်ခ်ြဖြစ်စေ-ပယ်ရှား-ချ-အောက်သို့ချ-ခြင်း။ သဗ္ဗေသံ ယေဝ ကေသာနံ သြ-ရောပနဋ္ဌ အရဟတ္တသစ္ဆိကိရိယာ စ အ-ပစ္ဆာ အပုရိမာ အဟောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၃။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၁ဖ၈။

သြရောပနတ္ထ (ပု) [သြရောပန+အတ္ထ] အောက်သို့ချခြင်းအကျိုး။ ဓာတုသြရောပနတ္ထာ-ယာတိ ဟတ္ထိကုမ္ဘတော ဓာတုကရဏ္ဍကသ သြရောပနတ္ထာယ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁ရ၄။

သြရောပယတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ရုဟ+ဏာပယ+တိ] အောက်ခ်ြဖြစ်စေ၏။ ပယ်ရှား-ချ-အောက်သို့ချ-၏။ **သြရောပယသု** ဂ-လျှာကံ၊ မာ ဗာဠံ ပရိဒေဝသိ။ ဇာ၊၁။ ၁ရရ။ အပ၊၂။ ၂၄၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၄၁၅။ **သြရောပယိသု**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ရ၃။

သြရောပယန္ဓ (တိ) [အဝ+ရုဟ+ဏာပယ+အန္ဓ] ပယ်ရှား-အောက်သို့ချ-သော၊သူ။ ကေသေ သြရောပယန္ဓော မေ၊ အနုသာသိ မဟာမတိ။ အပ၊၂။ ၁၅၀။

သြရောပယမာန (တိ) [အဝ+ရုဟ+ဏာပယ+မာန] အောက်၌ ဖြစ်စေသော၊ ချ-အောက်သို့ချ-သောသူ။ ပဌသတာ စောရာ ဘဏ္ဍာကံ ထေနေတွာ ဂစ္ဆန္တာ ... ဝိသမိ-တုကာမာ ဘဏ္ဍာကံ သြရောပယမာနာ။ ပဋိသံ၊၁။၂။၂၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉။

သြရောပယသု (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ရုဟ+ဏာပယ+သု] အောက်၌ဖြစ်စေလော့၊ ပယ်ရှား-ချ-အောက်သို့ချ-လော့။ သြရောပ-ယတိ-ကြည့်။

သြရောပယီသု (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ရုဟ+ဏာပယ+ဥ] အောက်၌ဖြစ်စေကုန်ပြီ၊ ပယ်ရှား-ချ-အောက်သို့ချ-ကုန်ပြီ။ သြရောပယတိ-ကြည့်။

သြရောပယိတ္မာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ရုဟ+ဏာပယ+တ္မာ] အောက်၌ဖြစ်စေ၍၊ ပယ်ရှား-ချ-အောက်၌ပြု-၍။ သြရောပယိတ္မာ ဂိဟိ-ဗျဥ္ဇနာနိ။ သုတ္တနိ။၂၈၆။ စူဠနိ။၂၅၄။ အပ၊ ၁။၁၀။ သြရောပယိတ္မာတိ အပနေတ္မာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ သြရော-ပယိတ္မာတိ အဓော ကရိတ္မာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၁။ သြရောပယိတ္မာတိ အပနေတ္မာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၁ရ။ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။) သြရောပယိတ္မာ ကေသမသ္ဿု နခဗ္ဗေ။ ဇာ၊၂။၂၃ရ။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ရ။ဖ၄။)

သြရောပိတ (တိ) [အဝ+ရုဟ+ဏာပေ+တ] (၁) ချ-ချထား-ပယ်ရှား-အပ်သော။ (၂) ချရာ။ **(၁)** သြရောပိတော စ မေ ဘာရော (အပ၊၁။၃၂)တိ ... ဘဝဘာရော မယာ သြရောပိတော နိက္ခိတ္တော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ဖ၃။ သြရောပိတေ(ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ဂါထာ။၁၄၈)တိ သြဟာရိတေ။ ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ဋီ၊၁။၉ဖ။ (-မ ဟာနိ၊ဋ္ဌ။ရ၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၈။) (၂) သြရော-ပိတက္ခဏ-ကြည့်။

သြရောပိတကေသ (တိ) [သြရောပိတ+ကေသ] ပယ်ရှား-ချ-အပ်သော ဆံပင်ရှိသော၊သူ။ ဝါပိတသိရောတိ သြရောပိတကေသော။ မ၊ ဋီ၊၃။၁၈၅။

သြရောပိတက္ခဏ (ပု) [သြရောပိတ+ခဏ] ပယ်ရာ-ချရာ-ခဏ။ သော ပန ပဌမ-ကေသဝဋ္ဋိယာ သြရောပိတက္ခဏေယေဝ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၄၉။

သြရောပိတခန္ဓ (တိ) [သြရောပိတ+ခန္ဓ] ပယ်ရှား-ချ-အပ်သောခန္ဓာ(ဝန်)ရှိသော၊သူ။ ပန္နဘာရတိ သြရောပိတခန္ဓကိလေသ-အဘိသင်္ခါရဘာရ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။ (-သံ၊ ဋီ၊၁။၃၄၀။)

သြရောပိတဓုရ (တိ) [သြရောပိတ+ဓုရ] ချ အပ်သော-စွန့်အပ်သော-ဝန်-လုံ့လ-ရှိ သော၊သူ။ တိဝိဓေပိ ဝိဝေကေ သြရောပိ-တဓုရာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄ဖ။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။) သြ-ရောပိတဓုရာတိ ဥဇ္ဈိတုသာဟာ။ မ၊ဋီ၊ ၁။၁၉၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၁။

သြရောပိတဘာရ (တိ) [သြရောပိတ+ဘာရ] ပယ်ရှား-ချ-အပ်သောဝန်ရှိသော၊သူ။ ပန္နဘာရောတိ သြရောပိတဘာရော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၃။

ဩရောပိတုံ (ဗျ) [အဝ+ရုဟ+ကာပေ+တုံ] ကျစေ-ချ-ခြင်းငှါ၊ တဖန်ရုပ်သိမ်းခြင်းငှါ။ ခုရပ္ပံ နေဝ ခိပိတုံ နဲ ဩရောပိတုံ သ-ကျောတိ။ ပဋိသံ၊၁။၂။၂၉၀။ ဩရောပေတုံ-လည်းကြည့်။

ဩရောပိယ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ရုဟ+ကာပေ+တွာ] ကျစေ၍၊ ချထား၍။ သပုဏ္ဏကော ကုရုနံ ကတ္တုသေဋ္ဌံ၊ ဩရောပိယ ဓမ္မသဘာယ မဇ္ဈေ။ ဇာ၊၂။၃၀၉။ (ပုဏ္ဏကောပိ ပဏ္ဍိတံ ဩတာရေတွာ။ ဇာ၊၁။ရ။၂၃၅။)

ဩရောပိယမာန (တိ) [အဝ+ရုဟ+ကာပေ+ယ+မာန] ကျစေအပ်-ချအပ်-သော။ ပဌမ-ကေသဝဋ္ဋိယာ ဩရောပိယမာနာယ သော-တာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ အံ၊၁။၁။၂၁၄။

ဩရောပေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ရုဟ+ကာပေ+တိ] အောက်၌ဖြစ်စေ၏၊ ကျစေ၏၊ ချ၏။ ခန္ဓံ ဩရောပေတိ။ အာပတ္တိ ပါရာဇိကဿ။ ဝိ၊၁။၆၀။ ဝိ၊၁။၁။၂၆၂။ (-အံ၊၁။၂။၁။၂ရ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၁။၃။၂၅။) **ဩရောပေန္တိ**— မ၊၃။ ၂၀၅။ အံ၊၁။၁၄၀။ **ဩရောပေဟိ**—ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၀။ **ဩရောပေထ**—သံ၊၂။၁၀၀။ ဝိ၊ ၁။၁။၃၁၀။ **ဩရောပေသိ**—ဝိ၊၁။ရ၁။ **ဩရောပေသုံ**—သံ၊၂။၁၀၀။

ဩရောပေတုံ (ဗျ) [အဝ+ရုဟ+ကာပေ+တုံ] ကျစေ-ချ-ခြင်းငှါ၊ တဖန်ရုပ်သိမ်းခြင်းငှါ။ အထသ မတ္ထကတော ဓာတုံ ဩရော-ပေတုံ အာရဘိသု။ ဝိ၊၁။၁။ဖ၅။ ရာဇာ နေဝ သရံ ခိပိတုံ နဲ ဩရောပေတုံ သ-ကျောန္ဓော ဝေဓမာနော အဋ္ဌာသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၀။ ဩရောပေတုန္တိ သရသန္ဓာဟံ ပဋိ-သံဟရိတုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၃။

ဩရောပေတွာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ရုဟ+ကာပေ+တွာ] အောက်၌ဖြစ်စေ၍၊ ကျစေ-ချ-၍။ ဩဘဋ္ဌမ္ဘာ နာမ စုမ္ဘံ ဩရောပေတွာ ဝါသေတိ။ ဝိ၊၁။၂၀၃။ ဝတ္ထာသိသေန ပန တိကဋ္ဌ ဒါရုဝလ္လိအာဒီနိ စ ဩရောပေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။

ဩရောပေထ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ရုဟ+ကာပေ+ထ] အောက်၌ဖြစ်စေကုန်လော့၊ ကျစေကုန်လော့၊ ချကုန်လော့။ ဩရောပေတိ-ကြည့်။

ဩရောပေန္တိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ရုဟ+ကာပေ+အန္တိ] အောက်၌ဖြစ်စေကုန်၏၊ ကျစေကုန်၏၊ ချကုန်၏။ ဩရောပေတိ-ကြည့်။

ဩရောပေသိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ရုဟ+ကာပေ+ဣ] အောက်၌ဖြစ်စေပြီ၊ ကျစေပြီ၊ ချပြီ။ ဩရောပေတိ-ကြည့်။

ဩရောပေသုံ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ရုဟ+ကာပေ+ဥံ] အောက်၌ဖြစ်စေကုန်ပြီ၊ ကျစေကုန်ပြီ၊ ချကုန်ပြီ။ ဩရောပေတိ-ကြည့်။

ဩရောပေဟိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ရုဟ+ကာပေ+ဟိ] အောက်၌ဖြစ်စေလော့၊ ကျစေလော၊ ချလော့။ ဩရောပေတိ-ကြည့်။

ဩရောဟ (ကြို) [အဝ+ရုဟ+ဟိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-လော။ ဩရောဟတိ(၁)ကြည့်။

ဩရောဟ(နဲ) (နဲ) [အဝ+ရုဟ+ယု] (၁) ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-ကျစေ-ချ-ခြင်း။

(တိ)(၂) ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-သောသူ။ (၃) ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-လျှောကျ-ရာ။ (၄) ကျရောက်စေ-ရောက်ကြောင်းဖြစ်-သော၊ သက်ဆင်းကြောင်း-သက်ဝင်ကြောင်း-ဖြစ်သော။ (၁) သြရောဟကေ ပန ပထ-ဝီဓာတုအနုဂတာ အာပေါဓာတု အဓိကာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သုတ္တနိုဋ္ဌာ။၄၉။ ဒေဝလော-ကတော သက်သနုဂရေ သြရောဟကံ။ သုတ္တနိုဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။ ယာဝသ သြရောဟနံ။ ဇာဋ္ဌ၊၂။၈၁။ (တိ)(၂) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ (၃) သြရောဟကဒိဝသ၊ သြရောဟနပွမာဏ-တို့ကြည့်။ (၄) သြ-ရောဟနပဋိပတ္တိ-ကြည့်။

သြရောဟကက (တိ) [သြရောဟက+က] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-သောသူ။ ဥဒ-ကောရောဟကာတိ သာယံ ပါတံ ဥဒကံ သြရောဟကကာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၉။

သြရောဟကဒိဝသ (ပု) [သြရောဟက+ဒိဝသ] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-ရာနေ့။ ဘန္တေ သတ္ထု သြရောဟကဒိဝသံ သညာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။

သြရောဟက(နှ)ဝါတ (ပုံ၊နှ) [သြရောဟက(နှ)+ဝါတ] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-စုန်-သော လေ။ အဓောဂမဝါတာတိ ဥစ္စါရပဿာဝါ-ဒိဥိဟရကကာ အဓော သြဟရကဝါတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၅။ အဓော သြရောဟနဝါတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။

သြရောဟတိ (ကြိ) [အဝ+ရုဟ+အ+တိ] (၁) သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-၏။ (၂) အောက်သို့ လျှောကျ၏။ (၁) နှ ဟေဋ္ဌာ ပါသာဒံ သြရောဟတိ။ ဝိ၊၃။၂၁။ (-ဝိ၊၄။၃၃၆။ အံ၊ ၃။၄ရ၅၊၄ရရ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၅။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၂၀၊ ၁၆၅၊၄၂၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆။ ကင်္ခ။၂၈၁။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆။ ဝဇိရ။၃၄၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၁။ ကင်္ခ၊ဋီ။၅ရ။ ကင်္ခ၊ဋီ၊သစ်။၃၈၁။ **သြရောဟန္တိ** —သံ၊ ၁။၃၉ရ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ **သြရောဟာမိ**— မ၊၂။၁ရ၂။ အံ၊၁။၁၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ **သြ ရောဟန္တု**—အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ **သြရောဟ** —ဇာ၊၁။၆၉၊၁၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၃။၂၅၀။ **သြရော ဟေယျ**—မ၊၂။၃၀။ **သြရောဟေယျာသိ** —အံ၊၃။၄ရ၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉။ **သြရောဟိ** —သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။ **သြရောဟိသု**— အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ **သြရောဟိသတိ**—ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ **သြရောဟိသထ**—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၅။ **သြရောဟိဿာမိ**—စူဠနိ။၂၉ရ။ **သြရောဟိဿာမ**—သံ၊၃။၁၄၆။

(၂) ယံ ပတ္တေ ပက္ခိပိယမာနံ ပူဝ-ဥစ္ဆုဝဏ္ဏဖလာဖလာဒိ ဟေဋ္ဌာ သြရော-ဟတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၅။ ဟေဋ္ဌာ သြရောဟ-တိတိ သမန္တာ သြကာသသမ္ဘဝတော ဟ-တ္ထေန သမံ ကရိယမာနံ ဟေဋ္ဌာ ဘဿတိ။ ဝိမတိ၊၂။၆၃။ (-သာရတ္ထ၊၃။၁၀၆။)

သြရောဟနကဏ္ဍ (ပုံ၊နှ) [သြရောဟန+ကဏ္ဍ] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-ကျ-သော မြှား။ ကိုမဟာရာဇ ဧတံ အမ္မပိတ္ကိ ဥဒ္ဓံ အာရော-ဟနကဏ္ဍေန ပါတေမိ, ဥဒါဟု အဓော သြရောဟနကဏ္ဍေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀-၁။

ဩရောဟနကာလ (ပု) [ဩရောဟန+ကာလ] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-ရာအခါ။ ဩရော-ဟနကာလေ ဥဒ္ဒံ မုခါ။ မ၊၆၊၄။၁၆၈။

ဩရောဟနဌာန (နာ) [ဩရောဟန+ဌာန] ဆင်းသက်-သက်ဆင်း-ရာ ဌာန။ ဩရော-ဟနေ နိမိတိ ဟတ္ထိကၠန္ဓတော ဩရော-ဟနဌာနတော နိမိ နိဟရာပေသိ။ ဇာ၊၆၊ ၆။၅၁။

ဩရောဟနပဋိပတ္တိ (ထီ) [ဩရောဟန+ပဋိပတ္တိ] ကျရောက်စေသော-ရောက်ကြောင်း-သက်ဆင်းကြောင်း-သက်ဝင်ကြောင်း-အကျင့်။ အာဂါဠ္ဠပဋိပဒါတိ ကာမာနံ ဩရော-ဟနပဋိပတ္တိ၊ ကာမသုခါနုယောဂေါတိ အ-တ္ထော။ နေတ္တိ၊၆။၁၃၅။

ဩရောဟနပွမာဏ (နာ) [ဩရောဟန+ပမာဏ] လျှောသက်ကျဆင်းလောက်ရာပမာဏ၊ ကျရောက်နိုင်ရာအတိုင်းအတာ ပမာဏ။ ဟေဋ္ဌာ ဩရောဟတိတိ ဇတ္ထ ဩရောဟန-ပွမာဏေ သတိ ဇေဒေသေ ထူပိကတေပိ အနာပတ္တိတိ ဝဒန္တိ။ ဝဇိရ။၃၄၆။

ဩရောဟန္ဓ (တိ) [အဝ+ရုဟ+အ+အန္ဓ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-သော၊သူ။ အထ ဧဝါ ဘဂဝါ ... ဂိဇ္ဈကူဋာ ပဗ္ဗတာ ဩရော-ဟန္ဓာ အဒ္ဒသ တံ ကုဋိကံ။ ဝိ၊၁။၅၁။

ဩရောဟန္ဓိ (ကြို) [အဝ+ရုဟ+အ+အန္ဓိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ကုန်၏။ ဩရော-ဟတိ-ကြည့်။

ဩရောဟန္ဓု (ကြို) [အဝ+ရုဟ+အ+အန္ဓု] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ကုန်လော။ ဩရော-ဟတိ-ကြည့်။

ဩရောဟမာန (တိ) [အဝ+ရုဟ+အ+မာန] သက်ဆင်း-ကျ-သော။ မဟာရာဇ ဣဒံ ကဏ္ဏံ ... ဩရောဟမာနံ ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ ဣတော ဝါ တ္တော ဝါ အဂန္ဓာ ဥဇုညေ-ပတိတ္ထာ။ ဇာ၊၆၊၂။၈၁။

ဩရောဟာမိ (ကြို) [အဝ+ရုဟ+အ+မိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-၏။ ဩရောဟတိ-ကြည့်။

ဩရောဟီသု (ကြို) [အဝ+ရုဟ+ဍု] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ကုန်ပြီ။ ဩရောဟတိ-ကြည့်။

ဩရောဟိ (ကြို) [အဝ+ရုဟ+ဏ္ဍ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ပြီ။ ဩရောဟတိ-ကြည့်။

ဩရောဟိတ (တိ) [အဝ+ရုဟ+တ] ချထား-အပ်သော။ ဩဟိတ (၁) ကြည့်။

ဩရောဟိတ္ထာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ရုဟ+တ္ထာ] (က) သက်-ဆင်းသက်-၍။ (၁) သက်ဆင်း၍၊ ချတ်၍။ **(က)** စက်မာ ဩရောဟိတ္ထာ ပ-ညတ္ထေ အာသနေ နိသီဒိ။ ဝိ၊၃။၂၁။ ဩ-ရောဟိတ္ထာ(ဇာ၊၂။၁၇၁)တိ ဟတ္ထိကၠန္ဓာ ဩတရိတ္ထာ။ ဇာ၊၆၊၆။၇၅။ **(၁)** သုဝဏ္ဏ-ပါဒုကာဟိ ဩရောဟိတ္ထာ။ ဝိ၊၃။၂၂။ ဧ-ဝါဟံ စိန္တယိတ္ထာန၊ ဩရောဟိတ္ထာ ဥပါ-ဟနာ။ စရိယာ။၃၈၆။ စရိယာ၊၆။၃၁။ (ဩမုဠ္ဠိတ္ထာ-လည်းကြည့်။)

ဩရောဟိတ္ထာန (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ရုဟ+တ္ထာန] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-၍။ တတော ဝေ-

သန္ဓရော ရာဇာ၊ သြရောဟိတ္ထာန ပဗ္ဗတာ။ ဇာ၊၂။၃ရ၂။

သြရောဟီသတိ (ကြိ) [အဝ+ရုဟ+သတိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-လတ္တံ့။ သြရောဟ-တိ-ကြည့်။

သြရောဟီသာမ (ကြိ) [အဝ+ရုဟ+သာမ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ကုန်အံ့။ သြရော-ဟတိ-ကြည့်။

သြရောဟီသာမိ (ကြိ) [အဝ+ရုဟ+သာမိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-အံ့။ သြရောဟ-တိ-ကြည့်။

သြရောဟေယျ (ကြိ) [အဝ+ရုဟ+ဧယျ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ရာ၏။ သြရောဟတိ-ကြည့်။

သြရောဟေယျာသိ (ကြိ) [အဝ+ရုဟ+ဧယျာသိ] သက်ဆင်း-ဆင်းသက်-ရာ၏။ သြ-ရောဟတိ-ကြည့်။

သြလဂ္ဂ (တိ) [အဝ+လဂ(လဂ္ဂ)+ဏ။ နီတိ၊ ဓာ။၂၈။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၄၉၀။ အဝလဂ္ဂ (သံ)] (၁) တားမြစ်အပ်သော။ (၂) ချိတ်မိသော၊ အတွင်းဝင်သော။ (ဘာသာ၊ဋီ။) (၃) ကပ်ငြိသော။

(၁) တွံ့ သြလဂ္ဂါ နှ ဂစ္ဆသိ (ထေရ။ ၂ရ၉)တိ တွံ့ စိတ္တကလိ မယာ သတိပညာ-ပတောဒအင်္ကုသေဟိ ဝါရိတော နှ ဒါနိ ယထာရုစိ ဂမိဿသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ (၂) လဂ္ဂိဿာမာတိ သြလဂ္ဂါ အန္ဓောဂဓာ ဘဝိဿာမ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂၆၆။ (၃) အနောလဂ္ဂ (စရိယာ။၃၈၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၄။) ကြည့်။

သြလဂ္ဂိတ (တိ) [အဝ+လဂ(လဂ္ဂ)+တ] ချိတ်ဆွဲအပ်သော။ ဘေသဇ္ဇနာဋ္ဌိက် သုပရိကို့တွံ့ ဝါမပသေ သြလဂ္ဂိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ ပတ္တာ-ဒိသြလမ္ဘနံ ဝါမံသေယေ၀ အာစိက္ခန္ဓိ ဝုတ္တံ "ဝါမပသေ သြလဂ္ဂိတ"န္ဓိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၆၆။

သြလဂ္ဂိတကုရဏ္ဍကဒါမ (ပု၊နှ) [သြလဂ္ဂိတ+ကုရဏ္ဍကဒါမ] ချိတ်ဆွဲအပ်သော လိပ်ဆူးရှေ့ ပန်းကုံးခြောက်။ (ဇာတ်ဝတ္ထု။) ရုက္ခ-သာခါသု သြလဂ္ဂိတေ ဝါတပွဟရဏ-ကာလေ နာဂဒန္ဓေသု သြလဂ္ဂိတကုရဏ္ဍ-ကဒါမာနိ ဝိယ သမ္ပရိ၀တ္တာန္ဓေ အဒ္ဒသ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၄၅။

သြလဂ္ဂေတမ္ဘ (တိ) [အဝ+လဂ(လဂ္ဂ)+တမ္ဘ] ချိတ်ဆွဲအပ်-ထားအပ်-သော။ ကာဇသိက္ကာ ဝိယာတိ ကာဇဒဏ္ဍကေ သြလဂ္ဂေတမ္ဘာ သိက္ကာ ဝိယ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄ရ၀။

သြလဂ္ဂေတိ[၁] (ကြိ) [အဝ+လဂ(လဂ္ဂ)+တိ] ပိတ်ဆို့-တားမြစ်-၏။ သြလဂ္ဂေသာမိ တေ စိတ္တ၊ အာဏိဒ္ဓါရေ၀ ဟတ္ထိနံ။ ထေရ။ ၂ရ၉။ သြလဂ္ဂေသာမီတိ သံ၀ရိသာမိ နိ၀ါရေသာမိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။

သြလဂ္ဂေတိ[၂] (ကာ၊ကြိ) [အဝ+လဂ(လဂ္ဂ)+ဏေ+တိ] ချိတ်ဆွဲစေ၏၊ ဖွဲ့ချည်၏၊ ထား၏။ ကောဋ္ဌာသံ သြလဂ္ဂေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၂။

ဩလဂ္ဂေန္ဆီ—မဟာနိ၊၌။၃၆၃။ **ဩလ-ဂ္ဂေယျံ**—ဗိလ် ဩလဂ္ဂေယျ(မ၊၂။ ၃၈၉)နှိ ကောဌာသ် လဂ္ဂါပေယျံ။ မ၊၌၊၃။၂၉၂။ အကာမကသ ဗိလ် ဩလဂ္ဂေယျ(အံ၊၂။ ၃၃၇)နှိ ... တံ ကောဌာသသင်္ခါတံ ဗိလ် ဩလဂ္ဂေယျံ၊ ဗလက္ကာရေန ဟတ္ထေ ဌပေ-ယျုန္တိ အတ္ထော။ အံ၊၌၊၃။၁၂၆။ ဗိလ် ဩ-လဂ္ဂေယျုန္တိ မံသဘာဂံ... ဩလမ္ဘနဝသေန ဗန္ဓေယျုံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၃။

ဩလဂ္ဂေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လဂ(လဂ္ဂ)+ဧက+တ္တာ] ချိတ်ဆွဲ၍။ ခဂ္ဂံ ဩလဂ္ဂေတ္တာ။ သံ၊ ၁။၂၂၈။ ခဂ္ဂံ အံသေ ဩလဂ္ဂေတ္တာ။ သံ၊ ၌၊၁။၃၁၆။ စိနပဋ္ဌသောမာရပဋ္ဌာဒိကေ ဒုသေ။ လဂေတ္တာ ဩလဂ္ဂေတ္တာ ကပ္ပရုက္ခံ ဌပေသိ။ အပ၊၌၊၂။၆၅-၆။

ဩလဂ္ဂေန္ဆီ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+လဂ(လဂ္ဂ)+ဧက+အန္ဆီ] ချိတ်ဆွဲစေကုန်၏၊ ဖွဲ့ချည်ကုန်၏၊ ထားကုန်၏။ ဩလဂ္ဂေတိ-ကြည့်။

ဩလဂ္ဂေယျုံ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+လဂ(လဂ္ဂ)+ဧက+ယျုံ] ချိတ်ဆွဲစေကုန်ရာ၏၊ ဖွဲ့ချည်ကုန်-ထားကုန်-ရာ၏။ ဩလဂ္ဂေတိ-ကြည့်။

ဩလဂ္ဂေဿာမိ (ကြိ) [အဝ+လဂ(လဂ္ဂ)+ဿာမိ] ပိတ်ဆို့-တားမြစ်-အုံ့။ ဩလဂ္ဂေတိ ကြည့်။

ဩလယ်နာ (ထီ) [အဝ+လယိ(လယ်)+ယု+အာ(ဣတ္ထိပစ္စည်း)] အောက်သို့-ညွတ်စေ-ခုန်လွှား-ခြင်း။ ဩလယ်နာ နာမ ဟောဌာ ဩနမနာ။ ဝိ၊၁။၁၇၄။ ဩလယ်နာယ မာ-တုဂါမ် ကေသေသု ဂဟေတ္တာ နာမေတ္တာ စုမ္မနာဒီသု။ ဝိ၊ဋ၊၂။၁၂၂။

ဩလယ်တိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+လယိ(လယ်)+ဧက+တိ] အောက်သို့-ညွတ်စေ-ချ-၏။ ဒါရကံ ဥလ္လယေ်တိ ဩလယေ်တိ။ ဓမ္မ၊ဋ၊ ၂။၄၂၉။ (ဇာ၊၂။၁၂၁-၌ "ဒါရကံ ဥလ္ल-ယ်တိ ဥလ္လယ်ာပေတိ" ဟုရှိ၍၊ ယင်း၏ အဖွင့် ဇာ၊ဋ၊၅။၄ရ၁-၌ "ဒါရကန္တိ အတ္တ-နော ဝါ ပုတ္တံ အညဿ ဝါ ပုတ္တံ ဂဟေတ္တာ ဥက္ခိပတိ ဝါ ဥက္ခိပါပေတိ ဝါ"ဟု ရှိသည်။ ဇာ၊၂။၁၂၁-သီ၊ဋ-မူ၌ကား "ဥလ္လယေ်တိ ဩလယေ်တိ" ဟု ရှိသည်။) **ဩလယေ်နှိ**—ဝိ၊၁။၁ရ၁။

ဩလယေ်နှိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+လယိ(လယ်)+ဧက+တိ] အောက်သို့-ညွတ်စေ-ချ-ကုန်၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩလမ္ဘ[1] (ပု) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဏ။ အဝလမ္ဘ(သံ)] (၁) တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျခြင်း။ (တိ)(၂) တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသော။ (၃) ဆွဲကိုင်-အပ်-ရာဖြစ်-သော။ **(၁)** ဟတ္ထေ ဩလမ္ဘော အဿ ဘာရဿာတိ သမာ-သော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ။၄၀၄။ **(တိ)(၂)** ဩ-လမ္ဘာမ္ဘုဓရ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(၃)** ဩ-လမ္ဘာရမ္ဘဏ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩလမ္ဘ[2] (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+တ္တာ] ဆွဲ၍၊ ဆွဲကိုင်၍။ အဇိယာ ပါဒမောလမ္ဘ၊ မိ-တ္တကော ဝိယ သောစတိ။ ဇာ၊၁။၁၀။ ဇာ၊ ၌၊၁။၂၅၈။

ဩလမ္ဘက (ပု) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဏ္ဍ။ ထီ-

ဌ် သြလမ္ဘီကာ] (၁) (လက်ဖြင့်) တွဲလဲဆွဲ အပ်သောဝန်၊ လက်ဆွဲဝန်။ (၂)(က) တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသော ကြိုး၊ ချိန်သီးကြိုး။ (ခ) တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသောပန်းဆိုင်း၊ ရတနာပန်းဆိုင်း။ (ဂ) တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသောအဝတ်၊ တွဲလောင်းချ၍ဝတ်ခြင်း။ (တိ)(၃) တွဲလဲ-တွဲလောင်း-တန်းလန်း-ကျသော။ (၄) ခွက်-ချိုင့်ဝင်နေ-သော။ (၅) တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်း-ကျရာအရပ်။

(၁) (လက်ဖြင့်) တွဲလဲဆွဲအပ်သောဝန်၊ လက်ဆွဲဝန်။ ဘာရော နာမ သီသဘာရော ခန္ဓာဘာရော ကဋိဘာရော သြလမ္ဘကော။ ဝိ၊၁။၆၀။ ကပ္ပရတော ပဋ္ဌာယ ပန ဟေဋ္ဌာယာဝ ဟတ္ထနခသီခါ၊ အယံ သြလမ္ဘကပရိစ္ဆေဒေါ။ ဇတ္ထန္ဓရေ ဌိတဘာရော သြလမ္ဘကော နာမ။ ဝိ၊ဋီ၊၁။၂၉၃။ အဝလမ္ဗိယတေတိ သြလမ္ဘကော။ မအူ၊သျာ၊၃။၄၂၃။

(၂)(က) တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသော ကြိုး၊ ချိန်သီးကြိုး။ ဘဂဝါ ပန ဧဝံ အကတ္တာ အာသနသာ မဇ္ဈေ သြလမ္ဘကံ ဓာရေန္တော ဝိယ ... သကိုကံ နိသီဒတိ။ မဟာ၊၃။၂၆ရ။ သြလမ္ဘကံ ဓာရေန္တော ဝိယာ-တိ သြလမ္ဘကသုတ္တံ သြတာရေန္တော ဝိယ။ မဇ္ဈိ၊၃။၁ရ၈။ သြလမ္ဘကသခ်ိတ-လည်းကြည့်၊

(ခ) တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသော ပန်းဆိုင်း၊ ရတနာပန်းဆိုင်း။ တေသံ ဒွါဒသ-ဟတ္ထာ သြလမ္ဘကာ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁ရ၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၃။ အပ၊ဋီ၊၁။၂ရရ။ သြလမ္ဘ-ကာတိ သုဝဏ္ဏရတနဝိစိတ္တာ ရတနဒါမာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၅၂။ သြလမ္ဘကာတိ မုတ္တာမကိ-မယာ သြလမ္ဘကာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၆။ (-သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃၀။)

(ဂ) တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသောအဝတ်၊ တွဲလောင်းချ၍ ဝတ်ခြင်း။ ဣတိ ဣမံ ခန္ဓကေ ပဋိကိုတ္တာ သြလမ္ဘကဿ သဗ္ဗံ ဝိဝဇ္ဇေတ္တာ။ ကခ်ီ။၂ရရ။ သြလမ္ဘကဿာတိ သြလမ်ိတ္တာ နိဝတ္ထဿ။ ကခ်ီ၊မဟာဋီ၊၄။၃၁၆။

(တိ)(၃) တွဲလဲ-တွဲလောင်း-တန်းလန်း-ကျသော။ ဟတ္ထိသောဏ္ဍကံ နာမ နာဘိ-မူလတော ဟတ္ထိသောဏ္ဍသဏ္ဌာနံ သြလမ္ဘကံ ကတ္တာ နိဝတ္ထံ။ ဝိ၊ဋီ၊၄။၅၄။ ကခ်ီ။၂ရ၆။ **(၄)** ခွက်-ချိုင့်ဝင်နေ-သော။ သြလမ္ဘက-သိလာကုစ္ဆိ-ကြည့်။ **(၅)** တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်း-ကျရာအရပ်။ သြလမ္ဘကပရိစ္ဆေဒ-ကြည့်။

သြလမ္ဘကကုသုမဒါမ (ပုဒ်နှ) [သြလမ္ဘက+ကုသုမဒါမ] တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသော ပန်းဆိုင်း။ ကုသုမဒါမာနိ စ တာနိ သြလ-မ္ဘကာနိ စာတိ ကုသုမဒါမသြလမ္ဘကာနိ၊ ဇတ္ထ စ ဝိသေသနဿ ပရနိပါတော ဒဋ္ဌ-ဗ္ဗော၊ သြလမ္ဘကကုသုမဒါမာနိတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၅ရ။

သြလမ္ဘကဒီပ (ပု) [သြလမ္ဘက+ဒီပ] တွဲလဲ-တွဲလောင်း-ကျသော ဆီမီး၊ (နံရံစသည်၌) ချိတ်ဆွဲထားသော ဆီမီး။ (ဆီမီးဆွဲ။ ရေစကြို-သျှ။) ဓူမနေတ္တာ ဖာလဒီပရုက္ခဒီပ-ကပလ္လိကသြလမ္ဘကဒီပဏ္ဍတ္ထိပုရိသ တိရ-စ္ဆာနရူပကာနိ ပန အညာနိ ဝါ ဘိတ္တိစ္ဆဒ-

နကဝါဌာဒီသု ဥပနေတဗ္ဗာနိ။ ကခ်ီ။၂၆၁။ (–အံ၊ဌီ၊၁။၁၅၅။)

ဩလမ္ဘကပဒုမ (နာ) [ဩလမ္ဘက+ပဒုမ] တွဲလဲ–တွဲလောင်း–ကျသော ပဒုမ္မာကြာပန်း။ အာကာသေ ဩလမ္ဘကပဒုမာနိ။ ဥဒါန၊ ၅။၁၃၃။ ဣတိဝုတ်၊၅။၁ ၂၉။ အပ၊၅။၁။၆၃၊ ၉၀။ ဇာ၊၅။၁။၆၁၊၈၈။

ဩလမ္ဘကပရိဏ္ဍေ (ပု) [ဩလမ္ဘက + ပရိဏ္ဍေ] တွဲလဲဆွဲ–တွဲလောင်းကျ–ရာအရပ်၏ အပိုင်းအခြား။ (ဘာသာ၊ဌီ။) လက်ဆွဲ အပိုင်းအခြား။(မဘူ၊သျ။) လက်ဆွဲဝန် ချိတ်ရာ အပိုင်းအခြား။ ဩလမ္ဘက(၁)ကြည့်။

ဩလမ္ဘကမာလာ (ထီ) [ဩလမ္ဘိကာ+မာလာ] တွဲလဲ–တွဲလောင်း–ကျသောပန်း။ မာလာ–ဂန္ဓဝိလေပနာတိ မဂ္ဂဝိတာနေ ဩလမ္ဘက–မာလာ ဧစဝ ဂန္ဓဝိလေပနာနိ စ။ ဇာ၊၅၊ ရ။၃ရ၀။

ဩလမ္ဘကလတာ (ထီ) [ဩလမ္ဘိကာ+လတာ] တွဲလဲ–တွဲလောင်း–ကျသော နွယ်။ တိကလတာနိတိ တိကာနိ စ ဩလမ္ဘကလ–တာယော စ။ ဇာ၊၅၊ရ။၃၃၆။

ဩလမ္ဘကသင်္ခါတ (တိ) [ဩလမ္ဘက+သင်္ခါတ] တွဲလဲ–တန်းလန်း–ကျသောကြိုး–ချိန်သီး ကြိုး–ဟု ဆိုအပ်သော။ သော ဟိ ဩလ–မ္ဘကသင်္ခါတံ ပလံ ဓာရေတွာ (ဖလံ စာ–ရေတွာ) ဒါရူနံ ဂဏ္ဍံ ဟရတိတိ ပလဂ–ဏ္ဍောတိ (ဖလဂဏ္ဍောတိ) ဝုစ္စတိ။ သံ၊၅၊ ၂။၃၀ ၂။ အံ၊၅၊၃။၁၈၈။ ဩလမ္ဘကသင်္ခါတန္တိ ဩလမ္ဘကသုတ္တသင်္ခါတံ။ သံ၊ဌီ၊ ၂။ ၂၅၅။ အံ၊ ဌီ၊၃။၁၉၅။

ဩလမ္ဘကသိလာကုစ္ဆိ (ထီ) [ဩလမ္ဘိကာ+သိလာကုစ္ဆိ] ခွက်–ချိုင့်ဝင်နေ–သော ကျောက်တောင်ဝှမ်း။ ပဗ္ဗာရေတိ ဩလမ္ဘ–ကသိလာကုစ္ဆိယံ။ စရိယာ၊၅။၁၃၈။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌီ၊ ၂။၄၀၈–၌ "ပဗ္ဗာရောတိ စ ဂရုဘာဝေန ပလမ္ဘကော" ဟု ဖွင့်သည်။) ဩလမ္ဘမာန–ဝိသုက–လည်းကြည့်။

ဩလမ္ဘကသုတ္တ (နာ) [ဩလမ္ဘက+သုတ္တ] တွဲလဲ–တွဲလောင်း–တန်းလန်း–ကျသောကြိုး။ ပလမ္ဘကသုတ္တန္တိ ယညောပစိတာကာရေန ဩလမ္ဘကသုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၁။

ဩလမ္ဘတိ (ကြိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+အ+တိ] (၁) တွဲလဲဆွဲ–တွဲလောင်းကျ–၏။ တန်းလန်း–ကျ၏။ (၂) ကပ်ရောက်တည်နေ၏။ ပျံ့နှံ့–ဖြန့်–ဖြန့်. ကြက်–၏။

(၁) ဘန္တေ သာရိပုတ္တ တုမှာကံ နိဝါ–သနကဏ္ဏော ဩလမ္ဘတိ။ သံ၊၅၊။၁၁၄။ ဥပမုဋ္ဌာနေ အမုတ္တော ဩလမ္ဘတိ။ သုတ္တနိ၊ ၅၊။၁၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈။ **ဩလမ္ဘတေ**— ဇာ၊ ၂။၃၅၆။ ဇာ၊၅၊ရ။ ၃၃၈။ **ဩလမ္ဘတု**— အဘိ၊၅၊။၆၀။ အပ၊၅၊။၄၁။ ဇာ၊၅၊။၄၀။ **ဩလမ္ဘန္တု**— အဘိ၊၅၊။၆၀။ အပ၊၅၊။ ၄၁။ ဇာ၊၅၊ရ။၉။ **ဩလမ္ဘထ**—ဇာ၊၅၊ရ။၉။ **ဩလမ္ဘိ**— အဘိ၊၅၊။၆၀။ အပ၊၅၊။၄၁။ ဇာ၊၅၊။၄၀။ **ဩလမ္ဘိသု**—အဘိ၊၅၊။၆၀။ အပ၊၅၊။ ၄၁။ ဓမ္မ၊၅၊။၄၅။ ဇာ၊၅၊။၄၀။ ဇာ၊၅၊။၅၁ ၂။

(၂) **သြလမ္ဗန္ဆီ** — တာနိသ တမ့ိ သမယေ သြလမ္ဗန္ဆီ အဇ္ဇောလမ္ဗန္ဆီ အဘိ-ပွလမ္ဗန္ဆီ၊ ... ပဗ္ဗတကူဋဌာနံ ဆာယာ သာ-ယနှသမယံ ပထဝိယာ သြလမ္ဗန္ဆီ။ မ၁။ ၂၀၃။ နေတ္တိ။၁၅၄။ (-အဘိ၁ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၈၁။) သြလမ္ဗန္ဆီတိ ဥပဋ္ဌဟန္ဆီ။ ... ပထဝိယာ သြလမ္ဗန္ဆီတိ ပထဝိတလေ ပတ္ထရန္ဆီ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၀။ (-နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၀။) သြလမ္ဗန္ဆီ ဝိယ ဥပဋ္ဌဟန္ဆီ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၃၅။

သြလမ္ဗတု (ကြိ) [အ၀+လဗိ(လမ္ဗ)+အ+တု] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေသတည်း၊ တန်းလန်းကျစေသတည်း။ သြလမ္ဗတိ(၁)ကြည့်။

သြလမ္ဗတေ (ကြိ) [အ၀+လဗိ(လမ္ဗ)+အ+တေ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-၏၊ တန်းလန်းကျ၏။ သြလမ္ဗတိ (၁) ကြည့်။

သြလမ္ဗထ (ကြိ) [အ၀+လဗိ(လမ္ဗ)+အ+ထ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေကုန်သတည်း၊ တန်းလန်းကျစေကုန်သတည်း။ သြလမ္ဗတိ (၁) ကြည့်။

သြလမ္ဗန (နာ) [အ၀+လဗိ(လမ္ဗ)+ယု] (၁) တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-ခြင်း၊ တန်းလန်းဖြစ်ခြင်း။ (၂) ဆွဲကိုင်ခြင်း၊ ဆွဲယူခြင်း၊ လက်တွဲခြင်း။ (၃) ဆွဲကိုင်အပ်သောအာရုံ။ (တိ)(၄) တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-သော၊ တန်းလန်းဖြစ်သော။

(၁) စတ္တူဟိ ဟတ္ထပါဒေဟိ သာခါယ ဗဒ္ဓဿ သြလမ္ဗနံ ဝိယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၃။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၆၄။) (၂) သြလမ္ဗနတ္ထ(၂) ကြည့်။ (၃) အာရမ္ဗဏန္ဆီ ကိလေသုပ္ပတ္တိယာ သြလမ္ဗနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၆။ (တိ)(၄) ဧကဂုဏ-လာဒိပွမာဏေသု ကေသေသု ရဿဘာ-ဝတော, ဒီဃတရေသု သြလမ္ဗနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၆။

သြလမ္ဗနကုလာ၀က (တိ) [သြလမ္ဗန + ကုလာ၀က] တွဲလဲဆွဲသော-တွဲလောင်းကျသော-အသိုက်-စာဘူးတောင်း-ရှိသော၊သူ (ဌာန်မ)။ သာ ဟိ ရုက္ခသာခါသု သြလမ္ဗန-ကုလာ၀ကာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၉၀-၁။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။၈၉။

သြလမ္ဗနကုဋ္ဌ၀ (တိ) [သြလမ္ဗန+ကုဋ္ဌ၀] တွဲလဲဆွဲသော-တွဲလောင်းကျသော-အသိုက်-စာဘူးတောင်း-ရှိသော၊သူ (ဌာန်မ)။ သာ ဟိ ရုက္ခသာခါသု သြလမ္ဗနကုဋ္ဌ၀ါ ဟော-တိ။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၃၁၃။

သြလမ္ဗနဋ္ဌ(ဏ္ဌ) (ပု) [သြလမ္ဗန+အတ္ထ] (၁) တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-တတ်သည် ၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်။ (၂) ဆွဲကိုင်ခြင်း-ဆွဲယူခြင်း-လက်တွဲခြင်း-အကျိုး။ (၁) လဂ္ဂနဋ္ဌေနာတိ သံ၀ရဏဋ္ဌေန, သြလမ္ဗန-ဋ္ဌေန ၀ါ။ မူလဋီ၊၁။၁၆၈။ (၂) ဓမ္မဒိန္နာ ... တဿ ပစ္ဆုဂ္ဂမနံ ကုရုမာနာ သောပါန-သိသေ ဌတ္တာ သြလမ္ဗနတ္ထံ ဟတ္ထံ ပသာ-ရေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၄။ သြ-လမ္ဗနတ္ထန္ဆီ တဿ ဟတ္ထာ၀လမ္ဗနတ္ထံ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇၈။

သြလမ္ဗနသာခါ (ထီ) [သြလမ္ဗနာ+သာခါ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-သော သစ်ခက်။

သော ရုက္ခတော ဩတရန္တော ဇကံ ဩ-
လမ္ဘနသာခံ ဂဟေတွာ။ ဇာ၊၆၊၃။ ၂၆-၂၇။
ဝေဒိသာတိ ဩလမ္ဘနသာခါ။ ဇာ၊၆၊ရ။၃၃၁။

ဩလမ္ဘနဟေတု (ပု) [ဩလမ္ဘန+ဟေတု] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဩယနန္တိ ဟေဋ္ဌတော ဩလမ္ဘနဟေတု-ဘူတံ ယနဘာဝံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၁။

ဩလမ္ဘန္ဆ (တိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+အ+အန္ဆ] (၁) တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-သောသူ။ (၂) တန်းလန်း-အလိုက်သင့်-ဖြစ်သော။ (၁) တေ ကိရ ... ပဗ္ဘာရေ ဩလမ္ဘန္ဆာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။ ဟတ္ထံ ဝါ ပါဒံ ဝါ ဩလမ္ဘန္ဆံ ဥက္ခိပိတ္တာ သဏ္ဌာပေဿာမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၉။ (၂) တေသံ ဘိက္ခူနံ သန္တိကေ ဝိယ ထေရဿ သမ္ဗုဒ္ဓါ ပဂ္ဂယှ ဝတ္တုံ အသက္ကောန္တော ဩလမ္ဘန္ဆေန ဟဒယေန "ဧဝံဗျာ၊ဧေါ"တိ အာဟ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။

ဩလမ္ဘန္ဆိ (ကြိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+အ+အန္ဆိ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-ကုန်၏။ တန်းလန်း-ဖြစ်ကုန်၏။ ဩလမ္ဘတိ (၁) ကြည့်။

ဩလမ္ဘန္ဆု (ကြိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+အ+အန္ဆု] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေကုန်သတည်း၊ တန်းလန်း ဖြစ်စေကုန်သတည်း။ ဩလ-မ္ဘတိ (၁) ကြည့်။

ဩလမ္ဘမာန (တိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+အ+မာန] (က) တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-သော၊ တန်း-လန်းကျသော၊သူ။ (၁) ခွက်-ခွက်ဝင်နေ-သော၊ ချိုင့်ဝင်သော။ (က) မဟာသတ္တော ... ပါသယဋ္ဌိယံ အဓောသိရော ဩလမ္ဘ-မာနောဝ ဣမံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃ရ။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅ရ။) (၁) ဩလမ္ဘမာနဝိသုက၊ ဩလမ္ဘမာနသိသ-တို့ကြည့်။

ဩလမ္ဘမာနကိကဏိကဇာလာ (ထိ) [ဩလမ္ဘ-မာနာ+ကိကဏိကဇာလာ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲ-လောင်းကျ-သော ချုကွန်ရက်။ တေသန္တိ ဩလမ္ဘမာနကိကိဏိကဇာလာနံ နေမိပ-ဒေသံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅ရ။

ဩလမ္ဘမာနစိရက (တိ) [ဩလမ္ဘမာန+စိရ+က] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-တန်းလန်း-ကျ-သော (သစ်သီး) အစဉ်အတန်း-အစီ-အရီ-ရှိသော။ ဖလိတကာလသ္မိံ ဟိ ကိသု-ကော ဩလမ္ဘမာနစိရကော ဝိယ အဓော-မုခံ ကတ္တာ ဂဟိတအသိကောသောဝိယ စ သိရိသရုက္ခော ဝိယ စ လမ္ဘမာနဖလော ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။

ဩလမ္ဘမာနမုခ (တိ) [ဩလမ္ဘမာန+မုခ] တွဲ-လဲဆွဲ-တွဲလျားဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-သော-မျက်နှာရှိသော၊သူ။ ဧတုကာဘရိတန္တိ အ-ဓောမုခါဟိ ဩလမ္ဘမာနမုခါဟိ ခုဒ္ဒက-ဝဂ္ဂုလိဟိ ပရိပုဏ္ဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၉။

ဩလမ္ဘမာနဝိသုက (တိ) [ဩလမ္ဘမာန+-ဝိသုက] ခွက်-ခွက်ဝင်နေ-ချိုင့်ဝင်-သော-မေးရှိသော၊ သူ။ ပဗ္ဘာရဟနုကာတိ ဟုရတော ဩလမ္ဘမာနဝိသုကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၄။

ဩလမ္ဘမာနသိသ (တိ) [ဩလမ္ဘမာန+သိသ]

ခွက်ဝင်နေသော-ချိုင့်ဝင်သော-ဦးခေါင်းရှိသောဟု။ ပဗ္ဗာရသီသာတိ ပိဋ္ဌိဘာဂေန ဩလမ္ဘမာနသီသာ။ ဒီဋီ၂။၄၂။ မဇ္ဈိ၁။ ၁ရ၆။

ဩလမ္ဘဝိလမ္ဘနန္ဆကဝရ (တိ) [ဩလမ္ဘဝိလမ္ဘနန္ဆက+ဝရ] တွဲလဲဆွဲ အထူးထူးတွဲလဲဆွဲသော-အစိတ်စိတ် အမ္ဘာမ္ဘာ တွဲလဲကျသော-ပုဆိုးနွမ်းကိုဆောင်သောဟု။ ဩ-တလ္လကောတိ လာမကော ဩလမ္ဘဝိ-လမ္ဘနန္ဆကဝရော ဝါ။ ဇာ၊၅၊၄။၃၇၀။

ဩလမ္ဘဝိလမ္ဘသုတ္တကာကိဏ္ဏ (တိ) [ဩလမ္ဘဝိလမ္ဘသုတ္တက+အာကိဏ္ဏ] တွဲလဲဆွဲ အထူးထူးတွဲလဲဆွဲသော-အစိတ်စိတ် အမ္ဘာမ္ဘာ တွဲလဲကျသော-ချည်မျှင်တို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသော။ နိဝါသနပါရုပနံ အန္တစ္ဆိန္နံ ဩ-လမ္ဘဝိလမ္ဘသုတ္တကာကိဏ္ဏံ ဇာလပုဏ္ဏသဒိ-သံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၁၀၄။

ဩလမ္ဘာပေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဏာပေ+တိ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေ၏။ တန်းလန်းကျစေ၏။ ချိတ်ဆွဲ၏။ မဟာရာဇ တုမ္မေ ဇဝရူပ် ဓမ္မိကရာဇာနံ နိရုပရာဓံ ဒ္ဓါရဿ ဥတ္တရုမ္ဘာရေ ဟေဋ္ဌာသီသကံ **ဩ-လမ္ဘာပေထ**။ ဇာ၊၆၊၃။ ၁ ၂။ **ဩလမ္ဘာပေ-သိ**—ဇာ၊၆၊၃။ ၁ ၂။

ဩလမ္ဘာပေတွာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဏာပေ+တွာ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေ၍၊ တန်းလန်းကျစေ၍။ ဝေဠုပရမ္ပရာယ သဋ္ဌိဟတ္ထမတ္တေ အာကာသေ ဩလမ္ဘာ-ပေတွာ။ ဓမ္မ၊၆၊ ၂။ ၁၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၈၄။

ဩလမ္ဘာပေထ (ကာ၊ကြို) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဏာပေ+ထ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေကုန်၏။ တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်း-ချကုန်၏။ ချိတ်ဆွဲကုန်၏။ ဩလမ္ဘာပေတိ-ကြည့်။

ဩလမ္ဘာပေသိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဏာပေ+ဏ္ဍိ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေပြီ၊ တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်း-ချပြီ၊ ချိတ်ဆွဲပြီ။ ဩလမ္ဘာပေတိ-ကြည့်။

ဩလမ္ဘာမ္ဘုဝရ (ပု) [ဩလမ္ဘ+အမ္ဘုဝရ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-သော မိုးတိမ်။ အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတံ အတိဘယာနကံ ဩလမ္ဘာ-မ္ဘုဝရပရိစုမ္ဗိတကူဋံ နာရဒကူဋံ နာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၆။ ၁၅၁။

ဩလမ္ဘာရမ္ဘက (နာ) [ဩလမ္ဘ+အာရမ္ဘက] ဆွဲကိုင်အပ်သောအာရုံ။ အနာလမ္ဘောတိ တေ-သံယေဝ ဝါဒါနံ ဩလမ္ဘာရမ္ဘကဿ အ-ဘာဝေန အနာလမ္ဘော။ မဇ္ဈိ၁။ ၃ ၃။ ("အ-နာလမ္ဘေတိ အာလမ္ဗိတဗ္ဗာနရဟိတေ" ဟု ဇာ၊၆၊ ၅။ ရ၅-၆ ဖွင့်သည်။)

ဩလမ္ဘိသု (ကြို) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဥ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-ကုန်ပြီ၊ တန်းလန်းဖြစ်ကုန်ပြီ။ ဩလမ္ဘတိ-(၁) ကြည့်။

ဩလမ္ဘိ (ကြို) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဏ္ဍိ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-ပြီ၊ တန်းလန်းဖြစ်ပြီ။ ဩလမ္ဘတိ (၁) ကြည့်။

ဩလမ္ဘိက (တိ) [ဩလမ္ဘ+ကိက] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-ခြင်းရှိသော၊ တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-သောဟု။ ဥဒ္ဓံပါဒေါ, ဩလ-

မ္ဗီကော, ယထာဌိတောစာတိ ဝေ၀ ဆ စတု-ရာသီတိသဟဿာနိ ဝဿာနိ ဟောန္တိ။ ပေတဝတ္ထု။ ၂၄၈။

သြလမ္ဗီကာဓရ (ပု) [သြလမ္ဗီက+အာဓရ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-ခြင်းရှိသောတည်ရာ၊ တွဲလောင်းကျနေသောတည်ရာ၊ ဆိုင်း။ သိက္ခာယာတိ သြလမ္ဗီကာဓရေ။ ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏ ယ၊ဋီ၊၁။ရ၉။

သြလမ္ဗီတ (တိ) [အ၀+လဗိ(လမ္ဗ)+တ] (က) တွဲလဲဆွဲအပ်သော၊ တွဲလောင်းချအပ်သော၊ ချိတ်ဆွဲအပ်သော။ (၁) တန်းလန်း-ကျ-ဖြစ်-သော။ **(က)** ဆတ္တာ ကဠနာ၀ေဠုပန္ဓိကာ သုဝဏ္ဏဇာလေဟိ သြလမ္ဗိတာ တိဋ္ဌန္တိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ ရုက္ခသာခါယ ဗန္ဓိတ္ထာ သြလ-မ္ဗိတံ ရဇ္ဇုံ ၀ါ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၁၃။

(၁) ပုရာဏတစ်ဇိဂုစ္ဆန္တောတိ ဇိဏ္ဏ-တာယ ကတ္ထစိ မုတ္တံ ကတ္ထစိ သြလမ္ဗိတံ ဇိဏ္ဏတစ်ဇိဂုစ္ဆန္တော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၅၀။

သြလမ္ဗီတကုသုမဒါမ (ပုဂ) [သြလမ္ဗီတ+ကုသုမဒါမ] တွဲလဲဆွဲအပ်သော-ချိတ်ဆွဲအပ်သော-ပန်းဆိုင်း။ သမုဒ္ဒလန္တိ တဟံ တဟံ သြလမ္ဗီတကုသုမဒါမေဟိ ဧ၀ ... သမ္ဗ-ဒေ၀ ဥဒ္ဒလံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၁။

သြလမ္ဗီတကုလာ၀က (တိ) [သြလမ္ဗီတ+ကုလာ၀က] တွဲလဲဆွဲသော-တွဲလောင်းကျသော-အသိုက်-စာဘူးတောင်း-ရှိသော၊ သူ(ငှက်မ)။ ရုက္ခသာခါသု သြလမ္ဗီတကု-လာ၀ကာ ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၄။

သြလမ္ဗီတဌာန (နာ) [သြလမ္ဗီတ+ဌာန] ချိတ်ဆွဲရာအရပ်။ နရကမ္ဘီတိ အာ၀ါ၌ သြလ-မ္ဗီတဌာနံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။

သြလမ္ဗီတဗိမ္ဗဖလ (နာ) [သြလမ္ဗီတ+ဗိမ္ဗဖလ] တွဲလဲဆွဲအပ်သော-တွဲလောင်းကျသော-ကျီးအာသီးမှည်။ ပလမ္ဗဗိမ္ဗတမ္ဗောဋ္ဌန် သြ-လမ္ဗီတဗိမ္ဗဖလသဒိသံ ရတ္တာ၀ဏ္ဏံ သြဋ္ဌဒ္ဒယ-သမန္နာဂတန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၆။

သြလမ္ဗီတ္ထာ (ကြိ၊ဝိ) [အ၀+လဗိ(လမ္ဗ)+တ္ထာ] (၁) ကပ်ငြိ-တွဲလဲချိတ်-၍။ (၂) ထောက်၍။ (၃) ဆွဲကိုင်၍၊ တွဲ၍။ (၄) တွဲလဲဆွဲ-တွဲ-လောင်းကျ-စေ၍၊ တွဲလဲ-တန်းလန်း-ချ၍။

(၁) ကပ်ငြိ-တွဲလဲချိတ်-၍။ သော (ရာဇာ) တံ (ဟတ္ထိ) သန္ဓာရေတုံ အသ-ဏ္ဌာနေ္ဌာ ရုက္ခသာခါယ သြလမ္ဗီတ္ထာ ပထ၀ီ ပတိတ္ထာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄-၅။ အ ပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ ၂၁။

(၂) ထောက်၍။ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ဇဏ္ဏုကာနိ သြလမ္ဗီတ္ထာ နိတ္ထုနန္တော ဥဋ္ဌ-ယ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၉။ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁ရ၈-အ လား:တူပါဠိ၌ "သြလုမ္ဗီတ္ထာ"ဟုရှိသည်။)

(၃) ဆွဲကိုင်၍၊ တွဲ၍။ သော တဿ ဟတ္ထံ သြလမ္ဗီတ္ထာ မဟာတလံ အဘိ-ရုဟိတ္ထာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၀။

(၄) တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေ၍၊ တွဲလဲ-တန်းလန်း-ချ၍။ သြလမ္ဗီတ္ထာ နိ၀ါ-သနာဒိသု ကော ဒေါသော။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၀၅။ အထ သော (ဟတ္ထိ) ဃရ၀ေနု၀ဋ္ဌကော

ဝိယ ကဏ္ဏ ဩလမ္ဗိတ္တာ သူရတဘာဝ ဒသေသန္ဓာ ရာဇာနံ ဥပသင်္ကမိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။ ၂၁ရ။ (မ၊ဌ၊၄။၁၅၉-အလာ:တူပါဝိုဋ္ဌ "ဩ-လမ္ဗေတ္တာ"ဟုရှိသည်။)

ဩလမ္ဗိတုံ (ဗျ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဗ)+တုံ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်:ကျ-စေ-ခြင်:ဌ၊ တွဲလောင်:ချခြင်:ဌ၊။ ဧကေကံ ပန ဒါမံ နိက္ခ-န္ဓသုတ္တကောဋိယာ ဗဒ္ဓိတ္တာဝ ဩလမ္ဗိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃ရ၂။

ဩလမ္ဗိနီသာခါ (ထီ) [ဩလမ္ဗိနီ+သာခါ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်:ကျ-သော သစ်ခက်။ သော ရုက္ခတော ဩတရန္တော ဧကံ ဩ-လမ္ဗိနီသာခံ ဂဟေတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၈။

ဩလမ္ဗိနီ (ထီ) [ဩလမ္ဗ+ဏ္ဍိ+ဏီ (ဏ္ဍတ္ထီ ပစ္စည်:)] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်:ကျ-ခြင်:ရှိသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩလမ္ဗိ (တိ) [(အဝ+လဗိ(လမ္ဗ)=) ဩလမ္ဗ+ဏ္ဍိ။ ထီ-၌ ဩလမ္ဗိနီ] တွဲလဲ-တွဲလောင်:-ကျသော။ ဩလမ္ဗိနီဟိ သာခါဟိ ဥဒကံ ဖုသမာနော အန္ဓောသာခေါ ရုက္ခော ဝိယ။ သံ၊ဌ၊၃။ရရ၊ (-ရ၄။)

ဩလမ္ဗေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဗ)+ဏေ+တိ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်:ကျ-စေ၏၊ တွဲလောင်:ချ၏၊ ချိတ်ဆွဲ၏။ ယထာ စ သုရာသောဏ္ဍာဒယော သာဒုကေန ဂိဝံ ပရိက္ခိပန္တော ဥဘော အန္တေ ဥဒရေ ဝါ ဩလမ္ဗေန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၅၅။ ကေတကိပဏ္ဏံ ကစ္ဆန္တရေ ဩလမ္ဗေန္တိ။ စရိယာ၊ဌ။ ၂၅၉။ သကုဏာနံ သုခဝသနတ္ထာယ ထုသပစ္ဆိ-ယော ဩလမ္ဗေန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။ ၂၅၉။ **ဩလ-မ္ဗေယျ**—အဘိ၊ဌ၊၃။၃၉။ **ဩလမ္ဗေသိ**—ထေရ၊ဌ၊ ၂။၃ ၂၆။ စရိယာ၊ဌ။ ၂၅ရ။ ဇာ၊ဌ၊ ၁။ ၂၆၀။ ဇာ၊ဌ၊၅။၅၁ ၂။ **ဩလမ္ဗေဿန္တိ**—ဇာ၊ဌ၊၃။၃၃။

ဩလမ္ဗေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဗ)+ဏေ+တ္တာ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်:ကျ-စေ၍၊ တွဲလောင်: ချ၍၊ ချိတ်ဆွဲ၍။ ကာဇဒဏ္ဍကေ ဩလမ္ဗေတ္တာ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၄၁။ လဂ္ဂေတ္တာတိ ဩလမ္ဗေတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁ ၂၀။ ဩလ-မ္ဗေတ္တာ နိဝါသေန္တာနံ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၄ ၂။ (-စရိ-ယာ၊ဌ။ ၂၄၁။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၃။) ဩလမ္ဗိတ္တာ-လည်:ကြည့်။

ဩလမ္ဗေတုံ (ဗျ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဗ)+ဏေ+တုံ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်:ကျ-စေခြင်:ဌ၊ ချိတ်ဆွဲခြင်:ဌ၊။ အဒုနိယံ ဗဒ္ဓိတ္တာ ဩလမ္ဗေတုံ ဝါ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၄၈။ ဩလမ္ဗေတုမ္ပိတိ လဂ္ဂေတုမ္ပိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၃၃၈။

ဩလမ္ဗေန္ဓ (တိ) [အဝ+လဗိ(လမ္ဗ)+ဏေ+အန္ဓ။ ထီ-၌ ဩလမ္ဗေန္ဓီ။] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်:ကျ-စေသော၊ တွဲလောင်:ချသော၊သူ။ (ကြိ၊ဝိ) တွဲလဲကျစေသဖြင့်၊ တွဲလဲချလျက်။ ဩ-လမ္ဗေန္ဓော နိဝါသေတိ အာပတ္တိ ဒုက္ခ-ဌသ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၃၉။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၆၁။ ကထံ ဟိ နာမ ဘိက္ခုနိယော ပုရတောပိ ပစ္ဆတောပိ ဩလမ္ဗေန္ဓီ နိဝါသေဿန္တိ။ ဝိ၊ ၂။၄၆၈။ ပုရ-တော ဝါ ပစ္ဆတော ဝါ ဩလမ္ဗေန္ဓေန နိဝါ-သေန္တဿ ဒုက္ကဋံ ကတ္ထ ပညတ္တံ။ ဝိ၊၅။၄၃။

သြလမ္ဘန်း (ကာ၊ကြို) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဂေ+အန်း] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေကုန်၏။ တွဲလောင်းချကုန်၏။ ချိတ်ဆွဲကုန်၏။ သြလမ္ဘတိ-ကြည့်။

သြလမ္ဘယျ (ကာ၊ကြို) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဂေ+ယျ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေရာ၏။ တွဲလောင်းချရာ၏။ ချိတ်ဆွဲရာ၏။ သြလမ္ဘတိ-ကြည့်။

သြလမ္ဘသိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဂေ+ဣ] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေပြီ၊ တွဲလောင်းချပြီ၊ ချိတ်ဆွဲပြီ။ သြလမ္ဘတိ-ကြည့်။

သြလမ္ဘသန်း (ကာ၊ကြို) [အဝ+လဗိ(လမ္ဘ)+ဂေ+သန်း] တွဲလဲဆွဲ-တွဲလောင်းကျ-စေကုန်လတ္တံ့၊ တွဲလောင်းချကုန်လတ္တံ့။ ချိတ်ဆွဲကုန်လတ္တံ့။ သြလမ္ဘတိ-ကြည့်။

သြလိခတိ (ကြို) [အဝ+လိခ+အ+တိ] (၁) (ဆံပင်) ဖြီး၏။ (၂) (ခေါင်း) တုံး၏။ ဦးပြီး၏။ (ရိတ်၏။ မြန်မာပြန်။) (၃) (ဆံပင်ကို) ဖြေ၏။ (၄) (ဆံပင်) ရိတ်-ဖြတ်-၏။

(၁) **သြလိခိသာမိ**—သာ တသွီ မုဒုစိတ္တာ ဝိယ ဟုတ္တာ "ဟေ သာမိ, သီသေ တေ သြလိခိသာမိ"တိ သြလိခန်း။ အံ၊၆။ ၂။၁၈၉-၁၉၀။

(၂)(၃) **သြလိခီ**—အခုံ သီသသ သြလိခိ(ထေရီ။၃၉၀)နှိ မယှံ သီသသ အခုမေဝ မုဏ္ဍေမိ။ ကေစိ "အခုံ သီသသ သြလိခိနှိ ကေသကလာပသ အခုံ ဇဋာ-ဗန္ဓနဝေသန ဗန္ဓိတ္တာ အခုံ ဝိသဇ္ဇေသိ"နှိ အတ္ထံ ဝဒန်း။ ထေရီ၊၆။၉၀-၁။

(၄) **သြလိခိသံ**—ကေသေ မေ "သြလိခိသ"နှိ၊ ကပ္ပကော ဥပသက်မိ (ထေရ။၂၅၄)တိ ဂိဟိကာလေ မသု-ကမ္မသမယေ မမ ကေသေ သြလိခိသံ ကပ္ပေမိတိ ကေသာဒိနံ ဆေဒနာဒိဝသေန ကပ္ပနတော ကပ္ပကော နာပိတော မံ ဥပ-ဂစ္ဆိ။ ထေရ၊၆။၁။၃၇။

သြလိခန်း (တိ) [အဝ+လိခ+အ+အန်း။ ထိ-ဠ် သြလိခန်း။] (ဆံပင်) ဖြီးသော၊သူ။ သြ-လိခတိ (၁)ကြည့်။

သြလိခီ (ကြို) [အဝ+လိခ+ဣ] (၁)(ခေါင်း) တုံးပြီ။ (၂) (ဆံပင်ကို) ဖြေပြီ။ သြလိခတိ-(၂)(၃)ကြည့်။

သြလိခိတုံ (ဗျ) [အဝ+လိခ+တုံ] (ဆံထုံး) -ပြုလုပ်-ထုံး-ခြင်းငှါ။ ကုသလာဟံ ဂဟ-ပတိ ကပ္ပါသံ ကန္ဓိတုံ ဝေကီ သြလိခိတုံ။ အံ၊၂။ ၂၆၁-၂။ ဝေကီ သြလိခိတုန်း ဌေက-လောမာနိ ကပ္ပေတွာ ဝိဇဋေတွာ ဝေကီ ကာတုံ။ အံ၊၆။၃။၉၇။

သြလိခိတွာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+လိခ+တွာ] (ဆံပင်) ဖြီးချ၍၊ အောက်သိုဖြီးချ၍။ ကောစ္ဆေန သြလိခိတွာ သန္ဓိသိဒါပေန်း။ ဝိ၊၆။၄။၄၅။ (-ပါစိတ်၊ယော။ ၄၅၁။)

သြလိခိသံ (ကြို) [အဝ+လိခ+သံ] (ဆံပင်) ရိတ်-ဖြတ်-အံ့။ သြလိခတိ (၄) ကြည့်။

ဩလိဒိသာမိ (ကြိ) [အဝ+လိခ+သာမိ] (ဆံပင်) ဖြီးအုံ့။ ဩလိခတိ (၁)ကြည့်။

ဩလိ(ဌိ)ဂလ္ဍ (နာ) [အဝ+လဂ+အလ။ အဝလဂ္ဂန်ဿ အသို့ ဩဌိဂလ္ဍော။ ဓာန်၊ဌီ။ ၆၈၄။ (ဩဌ+ဣ=ဩဌိ+ဂမု+ကို=) ဩဌိဂ+အလ။ ဇာ၊ဌီ၊သစ်။ ဩဌိဂလ္ဍ (သံ)] ရေဆိုးရေပုတ် စုရာ ညွန်အိုင်၊ တံစီးတွင်း၊ တံစီးအိုင်၊ (ညွန်နှင့်တကွသော လုပ်ဆေးရေ, ကိုယ်ဝန်အညစ်အကြေး အစရှိသည်တို့၏ စီးဆင်းရာဖြစ်၍ ပုဆစ်မျှတိုင်အောင်) အညစ်အကြေးပြည့်သော ရွံ့ဗွက်-မြောင်း-အိုင်၊ တံစီးမြောင်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊သျှ။)

ယေ ဟိ တေ စန္ဒနိကာယ ဝါ ဩလိ-ဂလ္ဍေ ဝါ ပါဏာ။ အံ၊၁။၁၆၁။ (-မ၊၂။ ၁၁၂။ မ၊၃။၂၀ရ။) ဩလိဂလ္ဍေတိ နိဒ္ဒမန-ကလလေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။ စက္ခုံ ကုက္ကုရံ ပရိဝဇ္ဇေတိ၊ အဟိ ခါဏုံ ကဏ္ဍကဋ္ဌာနံ သောဘ္ဘံ ပပါတံ စန္ဒနိကံ ဩဌိဂလ္ဍံ။ အံ၊ ၁။၁၃။ အံ၊၂။၃၄၂။ (-မ၊၁။၁၄။ သံ၊၃။ ၃၁၅။ မိလိန္ဒ။၂၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃ရ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၁၉။) ဩဌိဂလ္ဍန်ဿ တေသံ ယေဝ ကဒ္ဒမာဒီနံ (သကဒ္ဒမာဒီနံ) သန္ဒနောကာသံ၊ တံ ဇဏ္ဏုမတ္တမ္ပိ အသုစိဘရိတံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ဩဌိဂလ္ဍာနိ ဥစ္ဆိဋ္ဌောဒကဂ္ဘမလာဒီနံ သကဒ္ဒမာနံ သန္ဒနဋ္ဌာနာနိ။ ယာနိ ဇဏ္ဏုမတ္တအသုစိဘရိ-တာနိပိ ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၁။၄၁၉။ ဩဌိဂလ္ဍန်ဿ တဏ္ဍုလမောတပါနီယာဒိ-နိဂ္ဂမနမဂ္ဂံ။ ဇာ၊ဌီ။ ဩဌိဂလ္ဍန်ဿ သကဒ္ဒမံ ဥစ္ဆိဋ္ဌောဒကဂ္ဘမလာဒီနိ စတ္တာရိ၊ ... သော ဟိ အဝလဂ္ဂန်ဿ ဌာတိ ဩဌိဂ-လ္လော၊ လဂ္ဂ-သင်္ဂေတိ ကဏ္ဍဇတတိယကွ-ရန္ဓာတုတော အလပစ္စယော၊ ... အထ ဝါ- ဩဌိတိ ဇိဂုစ္ဆနီယဘာဝေါ၊ သော ဟိ ဩဌိတဗ္ဗော ဂရဟိတဗ္ဗောတိ ဩဌိတိ ဝုစ္စတိ၊ ဩဌ-ဂရဟေတိ မုဒ္ဓဇဌကာရန္ဓ-မာတုတော ဏ္ဍပစ္စယော၊ ဩဌိ ဂစ္ဆတီတိ ဩဌိဂေါ၊ ဩဌိဂသ္မိ အလန္တိ ဩဌိဂလ္လော။ လ-ကာရဿ စ ဒ္ဋိဘာဝေါ။ ဇာ၊ဌီ၊သစ်။

ဩလိယန (ထီ၊နာ) [အဝ+လီ+ယ+ယု] တွန့်-ဆုတ်-ဆုတ်နစ်-ခြင်း၊ ပျင်းရိခြင်း။ သောမ-နဿသဟဂတစိတ္တုပ္ပါဒဝသေန စေတံ ဩ-ဏ္ဍမနံ ဩလိယနံ ကောသဇ္ဇံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၄။ ဩလိယန-လည်းကြည့်။

ဩလိယမာနက (တိ) [(အဝ+လီ+ယ+မာန=) ဩလိယမာန+က] ပျောက်ပျက်-မေ့ပျောက်-သော။ ဩလီ(လီ)ယမာနက-ကြည့်။

ဩလိယိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လီ+ယ+တ္တာ] တွန့်ဆုတ်၍။ ယံကိဉ္စိ သိထိလံ ကမ္မန္တိ ဩလိယိတ္တာ ကရဏေန သိထိလဂါဟံ ကတ္တာ သာထလိကဘာဝေန ကတံ ယံ-ကိဉ္စိ ကုသလကမ္မံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။

ဩလိန (တိ) [အဝ+လီ+ယု။ အဝလီန (သံ)] (၁) တွန့်သော။ (က) တွန့်ဆုတ်-ဆုတ်နစ်-သော၊ ယုတ်လျော့သော။ (ခ) နုံ့နှေးသော။ (၂) အောက်ခ်ိုလျှောကျသော၊ အောက်မှ ယိုစီးသော။ **(၁)(က)** နှ စဿုပဟတောမနောတိ နှ စဿ မနော ဩလီနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၂၈၃။ ဒိဋ္ဌိယာ ဩလီနတာတိမာ-

ဝနဝသေန။ သီးဌီ၊သစ်၊၁။၄၆၉။ ဩလီန-ဝုတ္တိ-လည်းကြည်။ (၁) ဩလီနဝေဂ-ကြည့်။ (၂) ဩလီနဝိလီန-ကြည့်။

ဩလီနမန (တိ) [ဩလီန+မန] တွန့်ဆုတ်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ သတ္ထုရိ ဩဝဒေ္ဓ ဩလီနမနာ ဩဝါဒံ ဂဟေတုံ နိ သက္ကု-ဏေယျုံ။ အံ၊ဌ၊၃။၁၈။

ဩလီနမာနသ (တိ) [ဩလီန+မာနသ] တွန့်ဆုတ်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အနောလီန-မာနသ (ဇာ၊ဌ၊ရ။၃၃၅) ကြည့်။

ဩလီနဝိလီန (တိ) [ဩလီန+ဝိလီန] နံပါးနှစ်ဘက်, အောက်မှ ယိုထွက်ကုန်သော၊ (သို့။) အောက်ခွံလည်းလျှောကျ, ဘေးနှစ်ဘက်ခွံလည်း လျှောကျသော၊ အောက်မှလည်း ယိုစီး, နံပါးနှစ်ဘက်မှလည်း ယိုစီးသော။ တာနိ ဩလီနဝိလီနာနိ တိဋ္ဌန္တိ။ ဝိ၊၁။၃၆၂။ ဝိ၊၃။၃၀၂။ ဩလီနဝိလီနာနိတိ ဟေဋ္ဌာ စ ဥဘတော ပသေသု စ ဂဠိ-တာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၂၈၉။

ဩလီနဝုတ္တိ (တိ) [ဩလီနာ+ဝုတ္တိ] တွန့်ဆုတ်သည်၏အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ ယုတ်လျော့သော-အားထုတ်ခြင်း-ဝီရိယရှိသော။ ဩလီနဝုတ္တိတာ နိက္ခိတ္တဆန္ဒတာ နိက္ခိတ္တ-ဝုရတာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၃။ အံ၊ဌ၊၁။၅၆။ ဩ-လီနဝုတ္တိတာတိ နိရန္တရကရဏသင်္ခါတသ ဝိပ္ပါရသေဝ အဘာဝေန လီနဝုတ္တိတာ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၅၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။ ဝီရိယ-ဝသေန ဟိ တေသံ ဩလီနဝုတ္တိတာ နဟောတိ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၀၆။ ဩလီနဝသေန သကော်စနဝသေန ဝုတ္တိ ပဝတ္တိ ယေသန္တေ ဩလီနဝုတ္တိနော။ မဂ်ိမဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။

ဩလီနဝုတ္တိက (တိ) [ဩလီနာ+ဝုတ္တိ+က] တွန့်ဆုတ်သော-အသက်မွေးခြင်း-ဖြစ်ခြင်း-ကျင့်ခြင်း-အလိုဆန္ဒ-ရှိသော၊ ယုတ်လျော့သော-အလိုဆန္ဒ-ဝီရိယ-ရှိသော၊သူ။ ဩ-လီနဝုတ္တိကော စ ဟောတိ(မ၊၁။၂၆၀)တိ လီနဇ္ဈာသယော ဟောတိ။ မ၊ဌ၊၂။၁၃၇။ သမ္မာပဋိပတ္တိယံ ဩလီနဝုတ္တိကော ဟီန-ဝီရိယော နဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၂။ အနောလီနဝုတ္တိက-လည်းကြည့်။

ဩလီနဝေဂ (တိ) [ဩလီန+ဝေဂ] တွန့်သော-နုံ့နှေးသော-အဟုန်ရှိသော၊သူ။ အသံ ဂဟေတ္တာ ဂမနကာလေ ဂရုဘာရတာယ ဩလီနဝေဂံ သိဟံ တိဝိဏေန နာရာစေန ပစ္ဆာဘာဂေ ဝိဇ္ဈိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၃၀၃။

ဩလီယတိ (ကြို) [အဝ+လီ+ယ+တိ] (၁) တွန့်၏၊ (က) တွန့်ဆုတ်၏၊ တွန့်တိုဆုတ်နစ်၏၊ (၁) နုံ့နှေး၏။ (၂) အောက်သို့တွဲလဲ ဆွဲ၏၊ တန်းလန်းဖြစ်၏။ (၃) ကပ်ငြိ-တပ်မက်-၏။

(၁)(က) ဧတေ ဥဘော အန္တေ အန-ဘိညာယ **ဩလီယန္တိ** ဧကေ အတိဓာဝန္တိ ဧကေ။ နေတ္တိ။၁၅၀။ ဒ္ဒိဟိ ဘိက္ခဝေ ဒိဋ္ဌ-ဂတေဟိ ပရိယုဋ္ဌိတာ ဒေဝမနုဿာ ဩ-လီယန္တိ ဧကေ။ ဣတိဝုတ်။၂၂၄။ ပဋိသံ၊ ဌ၊၂။၂၂။ ဩလီယန္တိ ဧကေတိ ... ဩလီ-ယနတဏှာဘိနိဝေသဝသေန အဝလီယန္တိ ဧကစ္စေ။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၅ရ။ ဩလီယနတဏှာ-

ဘိနိဝေသဝေသနာတိ ဘဝတဏှာ ဘဝ-ဒိဋ္ဌိဝသေန။ တာ ဟိ ဘဝေသု သတ္တေ အလ္လိယာပေန္တိ၊ ... ဩလီယန္တီတိ သမ္မာ-ပဋိပတ္တိတော သင်္ကော်စံ အာပဇ္ဇန္တိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၁၄၃။ (-နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၃ ၂၉။) ဩလီယန္တိ ဧကေတိ ... ဘဝေသု ဩလီယနာဘိနိ-ဝေသဘူတေန သဿတဘာဝေန ဧကစ္စေ ဒေဝါ မနုဿာ စ အဝလီယန္တိ အလ္လိယန္တိ သင်္ကော်စံ အာပဇ္ဇန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၉။ ဩလီယန္တီတိ သံကုစန္တာ ဩသီဒန္တိ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၂၃၅။ **ဩလီယေယျ**—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။

(၁) သေဋ္ဌနာ ဂဟိတမုခေ ပန ကမ္မံ ဩလီယတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။ ဩလီယတိတိ သကုံစတိ သကိုက် ဝတ္တတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၁။ အယံ ဩလီယတိတိ တုဒနံ ဝါ အယံ အတိဓာဝတိတိ အာကမုနံ ဝါ နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၉။ သံဋီ၊၂။၄၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၆၃။)

(၂) ဣရိယာပထိကစိတ္တဉ္စ ဣရိယာ-ပထံ သန္ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တံ ရုက္ခေ ဝဂ္ဂုလိ ဝိယ ... ဩလီယတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀၈။ (-အံ၊ဋီ၊၁။ရ၆။) ဩလီယတိတိ ဩ-လမ္မတိ။ မူလဋီ၊၁။၁ရ၃။

(၃) **ဩလီယသိ** ခေါ တွံ ဂဟပတိ။ မ၊၃။၃၀၅။ ဩလီယသိတိ အတ္တာနော သ-မ္ပတ္တိ ဒိသ္မာ အာရမ္မဏေသု ဗဇ္ဈသိ အလ္လီ-ယသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၀။ **ဩလီယာမိ**—မ၊ ၃။၃၀၅။

ဩလီယန (တိ) [အဝ+လီ+ယ+ယု] (၁) အောက်သို့-ဆွဲ-တွဲလဲဆွဲ-ခြင်း၊ အောက်သို့ ဆွဲသောတရား။ (ထိန မိဒ္ဓ။) (၂) တွန့်-ဆုတ်-ဆုတ်နစ်-ခြင်း၊ ပျင်းရိခြင်း။ (၃) တွန့်ဆုတ်သော။ (၄) ပုံးအောင်းရာ။

(၁) ယာ စိတ္တသ အကလ္လတာ အ-ကမ္မညတာ ဩလီယနာ သလ္လိယနာ။ အ ဘိ၊ဓ။၂၃၃။ စူဠနိ။ ၁၅ရ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ရ၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ ဩလီယနာတိ ဩလီယနा-ကာရော။ ဣရိယာပထိကစိတ္တဉ္စ ဣရိယာ-ပထံ သန္ဓာရေတုံ အသက္ကောန္တံ ရုက္ခေ ဝဂ္ဂုလိ ဝိယ ... ဩလီယတိ၊ တသ္မာ တံ အာကာရံ သန္ဓာယ "ဩလီယနာ"တိ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၈-၉။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၄၁ရ။) ယ-ထာဝုတ္တဒိဋ္ဌိနံယေ ဝသေန "ဩလီယနံ အတိဓာဝန"န္တိ ဧကေကံ အာကာရံ နိဒ္ဒိ-သိတုံ ပုစ္ဆံ အကတ္တာ စ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ (-စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၅။ အံ၊ဋီ၊၁။ရ၆။) ဩလီယနံ အဓောလမ္မနံ။ ပဋိသံ၊ဂံ။၂၅၃။

(၂) အန္ဓောသခ်ေပါ အန္ဓော ဩ-လီယနော၊ ကောသဇ္ဇန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၂ဧ၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄၄။ (-နေတ္တိ၊ဋီ။၆၃။) (တိ)(၃) ဩလီယနာဘိနိဝေသ-ကြည့်။ (၄) ဩလီယနပွ(ပ)ဒေသ-ကြည့်။

ဩလီယနတဏှာဘိနိဝေသ (ပု) [ဩလီယန-တဏှာ+အဘိနိဝေသ] တွန့်ဆုတ်သော-တဏှာ, မှားယွင်းစွာနှလုံးသွင်း ခြင်း(=ဒိဋ္ဌိ)။ ဩလီယတိ-(၁)(က)ကြည့်။

ဩလီယနပွ(ပ)ဒေသ (ပု) [ဩလီယန+ပ-ဒေသ] ပုံးအောင်းရာအရပ်ဒေသ။ (လိုဏ်။)

လေကန္ဓိ ဗျသနေဟိ ပရိပါစိယမာနသ (ပရိပါတိယမာနသ) ဩလီယနပ္ပ(ပ)ဒေ-သော။ ဒီ၊ဌီ၊၂။၆ရ။ မ၊ဌီ၊၃။၃၆။ အံ၊ဌီ၊၃။ ၂၂၂။

ဩလီယနာကာရ (ပု) [ဩလီယန+အာကာရ] အောက်သို့တွဲလဲဆွဲသော အခြင်းအရာ။ ဩလီယန(၁)ကြည့်။

ဩလီယနာဘိနိဝေသ (ပု) [ဩလီယန+အဘိနိဝေသ] (၁) တွန့်ဆုတ်သည်၏အစွမ်းဖြင့် မှားယွင်းစွာနှလုံးသွင်းခြင်း။ (၂) တွန့်ဆုတ်သောတဏှာ-တွန့်ဆုတ်သည်-၏ အစွမ်းဖြင့် မှားယွင်းစွာ နှလုံးသွင်းသော။

(၁) ဩလီယနာဘိနိဝေသော ဘ၀ဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသံ။၁၅၅။ တတ္ထ သဿတသညာယ နိ-ဗ္ဗါနတော သင်္ကော်စနာဘိနိဝေသောတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ (၂) ဩလီယတိ (၁)(က)ကြည့်။ အတိဓာ၀နာဘိနိဝေသ-လည်းကြည့်။

ဩလီ(လီ)ယမာန (တိ) [အ၀+လီ+ယ+မာန] (၁) ပျောက်ပျက်-မေ့ပျောက်-သော။ (၂) တွန့်သော၊ နုံ့နှေး-နှေးကွေး-သော။ (၁) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ (၂) သေ-ဋ္ဌနာ ဂဟိတမုခေ ကမ္မေ ဩလီယမာနေ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၃။

ဩလီ(လီ)ယမာနက (တိ) [ဩလီ(လီ)ယမာန+က] ပျောက်ပျက်-မေ့ပျောက်-သော။ ဧကော ဩလီ(လီ)ယမာနကော ဂန္ဓော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၈။ ဩ-လီယမာနကောတိ ပါဋိတော, အတ္ထတော စ ဝိနဿမာနော (ဝိနဿမာနကော)။ ဒီ၊ဌီ၊၂။၁၂၆။ အံ၊ဌီ၊၃။၁၆၄။

ဩလီယသိ (ကြိ) [အ၀+လီ+ယ+သိ] ကပ်ငြိ-တပ်မက်-၏။ ဩလီယတိ (၃) ကြည့်။

ဩလီယာမိ (ကြိ) [အ၀+လီ+ယ+မိ] ကပ်ငြိ-တပ်မက်-၏။ ဩလီယတိ (၃) ကြည့်။

ဩလီယိတုံ (ဗျ) [အ၀+လီ+ယ+တုံ] တွန့်ဆုတ်-ဆုတ်နစ်-ခြင်းငှါ။ ဧ၀မေ၀ ဝိရိယံ သဟဇာတသမ္ပယုတ္တမမ္ပာနံ ဩလီယိတုံ ဩသက္ကိတုံ နု ဒေတိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၆၄။

ဩလီယိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [အ၀+လီ+ယ+တ္ဝာ] တွန့်ဆုတ်-တွန့်တိုဆုတ်နစ်-၍။ သိထိ-လောတိ ဩလီယိတ္ဝာ ကရဏေန သိထိ-လဂါ(ဂ္ဂါ)ဟေန ကတော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၆။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၃။

ဩလီယန္ဓိ (ကြိ) [အ၀+လီ+ယ+အန္ဓိ] တွန့်ဆုတ်ကုန်၏။ တွန့်တိုဆုတ်နစ်ကုန်၏။ ဩလီ-ယတိ (၁)(က)ကြည့်။

ဩလီယေယျ (ကြိ) [အ၀+လီ+ယ+ဧယျ] တွန့်ဆုတ်ရာ၏။ ဩလီယတိ (၁)(က)ကြည့်။

ဩလုဂ္ဂ (တိ) [အ၀+လုဇ+တ။ နိရုတ္တိ၊နှာ။ ၄၉၀။ အ၀ရုဂ္ဂ (သံ)] အောက်အဖို့ အား-ဖြင့်ပျက်စီး-ကျိုးကျပျက်စီး-သော။ အောက်-ပုဒ်တို့ကြည့်။

ဩလုဂ္ဂ၀ိလုဂ္ဂ (တိ) [ဩလုဂ္ဂ+၀ိလုဂ္ဂ] ကျိုး-ကျပျက်စီး အထူးထူးပျက်စီးသော၊ ဖရိုဖဇဲ

ကျိုးကျေပျက်စီးသော။ ငင်္ကေ အဂါရဲ့ သြလုဂ္ဂ-ဝိလုဂ္ဂံ ကာကာတိဒါယီ နှ ပရမရှုပ်။ မ၊ ၂။၁၁၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၇။ သြလုဂ္ဂဝိလုဂ္ဂန္တိ ယသ ဂေဟယဋ္ဌိယော ပိဋ္ဌံဝ်သတော မုစ္စိတ္တာ မဏ္ဍလေ လဂ္ဂါ၊ မဏ္ဍလတော မုစ္စိတ္တာ ဘူမိယံ လဂ္ဂါ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။ ဂေါ ၁ဌောပိကာ သြလုဂ္ဂ-ဝိလုဂ္ဂါ နှ ပရမရှုပါ။ မ၊ ၂။၁၁၄။ သြလု-ဂ္ဂဝိလုဂ္ဂါတိ သြကတုဏ္ဍတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။ သေနာသနံ တာဝ ... ဇတုကာဘရိတံ သြလုဂ္ဂဝိလဂ္ဂံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ဝ၄။ သြလုဂ္ဂ-ဝိလုဂ္ဂန္တိ ဆိန္နဘိန္နံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁ ၂၉။

သြလုဂ္ဂဝိလုဂ္ဂဇိဏ္ဍသာလာ (ထီ) [သြလုဂ္ဂ ဝိလုဂ္ဂါ+ဇိဏ္ဍသာလာ] ဖရိုဖရဲကျိုးကျေပျက်စီး သော တဲအိမ် (=ဇရပ်) ဟောင်း။ အဒ္ဒသ သြလုဂ္ဂဝိလုဂ္ဂဇိဏ္ဍသာလံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၈။

သြလုဇ္ဇတိ (ကြို) [အဝ+လုဇ+ယ+တိ။ အဝ-လုဗျတေ (သံ)] အထူးသဖြင့် ပျက်စီး၏။ သြလုဇ္ဇတိ ဧါ တေ အာဝုသော အာနန္ဒ ပရိသာ။ သံ၊၁။၄၁၈။ သာရတ္ထ၊၁။၄၇-၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆ဝ။ သြလုဇ္ဇတိတိ ဝိသေ-သေန ပလုဇ္ဇတိ ဘိဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ သြလုဇ္ဇတိတိ ပလုဇ္ဇတိ ဘိဇ္ဇတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၄၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆ဝ။

သြလုဇ္ဇ[1] (ကြို) [အဝ+လုဗိ+တ္ဝာ။ နီတိ၊ ၈။၁၂၃၊၃၂၈။] ထောက်၍၊ ထောက်မှီ၍။ ဒဏ္ဍမောလုဇ္ဇ ကေမန္ဆ် အဋ္ဌာသိ။ မ၊ ၁။၁၅၄။ ဒဏ္ဍမောလုဇ္ဇာတိ ဒဏ္ဍံ သြလု-မ္ဘိတ္တာ ဂေါပါလကဒါရကော ဝိယ ဒဏ္ဍံ ဟရတော ဌပေတ္တာ ဒဏ္ဍမတ္ထကေ ဒွေ ဟတ္ထေ ပတိဋ္ဌာပေတ္တာ ပိဋ္ဌိပါဏိ ဟနုကေန ဥပ္ပီ-လေတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ သြလုဇ္ဇာတိ သန္ဓိ-ရုမ္ဘိတ္တာ ဌိတောဝ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၅၈။ ဓနုံ သြလုဇ္ဇ တိဋ္ဌသိ။ ဝိမာန။၈၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၄ ၂။

သြလုဇ္ဇ[2] (တိ) [အဝ+လုဗိ+ဏျ] ထောက်ရာ မှီရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြလုဇ္ဇဋ (ပု) [သြလုဇ္ဇ+အတ္ထ] ထောက်ရာ မှီရာဟူသော အနက်။ "အာရမ္မဏတ္ထသ ဝိဘာဝဒဿနတ္ထ"နှင့် ပစ္စယဌော သြလုဇ္ဇ-ဌောတိ ဧဝံ ဝိဘာဝေ ဝိဇ္ဇမာနေ ပစ္စယော-လုဇ္ဇာနံ ဝိသေသာဘာဝံ ကပ္ပေတ္တာ အက-ပ္ပေတ္တာ ဝါ သပစ္စယတ္တာ သြလုဇ္ဇာရမ္မ-ဏေနပိ သာရမ္မဏမေဝါတိ နှ ဂဟေတဗ္ဗန္တိ ဒဿနတ္ထန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၃။၉၁။ စိတ္တစေတသိကာနံ အာလမ္ဗိတဗ္ဗတာယ ဥပ-တ္ထမ္ဘနတ္ထော သြလုဇ္ဇဌော။ အနုဋီ၊၃။၁ ၂၇။

သြလုဇ္ဇတိ (ကြို) [အဝ+လုဗိ+အ+တိ] ထောက်၏၊ ထောက်မှီ၏။ ယထာ ဝါ ဂိရိမာရုဌော၊ အတ္တနောယေဝ ဇဏ္ဏုကံ။ သြလုဇ္ဇတိ တ-ထေဝေတံ၊ စျာနမောလုဇ္ဇ ဝတ္ထတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၄၁ ၂။)

သြလုဇ္ဇပဝတ္တိကာရက (နာ) [သြလုဇ္ဇ+ပဝတ္တိ +ကာရက] ထောက်ရာမှီရာဖြစ်ခြင်း၏ အ ကြောင်း။ သြလုဇ္ဇပဝတ္တိကာရကဘာဝေန အာလမ္ဗနီယတော အာရမ္မဏံ နာမ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၆၃။

သြလုဗ္ဘာရမ္မက (နာ) [သြလုဗ္ဘ+အာရမ္မက] ထောက်ရာမှီရာဟူသောအာရုံ။ သာရမ္မက-မေဝါတိ သြလုဗ္ဘာရမ္မကဝေသန။ ပစ္စ-ယာရမ္မက် သြလုဗ္ဘာရမ္မကန္တိ ဟိ ဒုဝိဓံ အာရမ္မက်။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၈၅။ ဥပတ္ထဒ္ဒန္တိ သြလုဗ္ဘရမ္မကဘူတာဟိ ဝိညာဏဋ္ဌိတိဟိ ဥပတ္ထမ္ဘိတာ။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၀၂။ အာရမ္မကန္တိ သြလုဗ္ဘာရမ္မက်။ မ၊ဋီ၊၃။၃၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂၂။ (-အဘိ၊ဌ၊၃။၂၁၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆ရ။)

သြလုဗ္ဘီတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လုဘ+ယ+တွာ။ နီတိ၊ဓာ။၂၃၅။] ထောက်မှီ၍။ ဧတံ စတု-တ္ထာရုပ္ပဏ္ဏာနံ တံ တတိယာရုပ္ပံ သြလုဗ္ဘိတွာ ပဝတ္တတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၂။

သြလုမ္ပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လုပိ+တွာ] ထား၍၊ ထည့်၍။ နခေန ဘေသဇ္ဇံ သြလုမ္ပေ-တွာ(ဝိ၊၃။၃ရ၉)တိ နခေန ဘေသဇ္ဇံ သြဒ-ဟိတွာ၊ ပက္ခိပိတွာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၃ရ၉။ သြလုမ္ပေတွာတိ လုပိဓာတု သြဒ-ဟနတ္ထောတိ အာဟ သြဒဟိတွာတိ။ ပါ စိတ်၊ယော။၃ရ၁-၂။

သြလုမ္ပီတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လုပိ+တွာ] ထောက်၍၊ ထောက်မှီ၍။ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ ဇဏ္ဏုကာနိ သြလုမ္ပိတွာ နိတ္ထုနန္တော။ ဥဒါန၊ ဌ။၁ရ၈။ (-ဇာ၊ဌ၊၃။၂၀၄။)

သြလုမ္ဘက (တိ) [အဝ+လုဘိ+ဏ္ဍ] ဆွဲကိုင်-ထောက်မှီ-တတ်သော။ သဘာဝေနေဝ စ ဥဋ္ဌာတုံ အသက္ကောန္တသ ဝေဠု ဝိယ နိသယော အဟုတွာ သြလုမ္ဘကဘာဝေန ဘာဝေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆။

သြလုမ္ဘီတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+လုဘိ+တွာ] ထောက်မှီ၍။ သြလုဗ္ဘ၁ ကြည့်။

သြလောက (ပု) [အဝ+လောက+ဏ] ကြည့်ရှုခြင်း။ ဘမုကဝိကာရေန ဝါ ကုဒ္ဓဘာဝေန သြလောကေန ဝါ ပဋိက္ခိပန္တော။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ။၁၀၈။

သြလောကန (ထီ၊နာ) [အဝ+လောက+ယု။ အဝလောကန (သံ)] (၁) ကြည့်ရှုခြင်း၊ သိမြင်ခြင်း၊ မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ (၂) ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-စိစစ်-ခြင်း။ (တိ)(၃) ကြည့်ရှု-အပ်သော-ဖွယ်ရာ (အဆင်တန်ဆာ)။ (၄) ကြည့်ရှုသော၊သူ။ (၅) ကြည့်ရှုအပ်သော၊ ကြည့်ရှုကြောင်းဖြစ်သော။ (၆) ကြည့်ရှုရာ။

(၁) ကြည့်ရှုခြင်း၊ သိမြင်ခြင်း၊ မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ အာဒါသော သြလောက-နာယ။ မိလိန္ဒ။၃၃ရ။ ပတ္တကလ္လန္တိ ပတ္တောကာလော ဣမသ္မိ သြလောကနသ္မိတိ ပတ္တကာလံ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၅၅။ သြလောကနန္တိ သစ္စာဘိသမယသင်္ခါတံ ဒဿနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂ရ၃။ ယသ္မာ ပညာယ ဓမ္မာ နိဗ္ဗာန-ပဇာနနကိစ္စသင်္ခါတံ သြလောကနံ ခမန္တိ။ မူလဋီ၊၂။၂၀၂။ သြလောကနန္တိ ပစ္စက္ခ-ကရဏံ။ အနုဋီ၊၂။၂၀၃။ သြလောကနကမ္မ-လည်းကြည့်။ (၂) ပရိတုလယိတ္တာ ပုစ္ဆ-နာ , သြလောကနာ စ သေနာသနလော-လုပ်ပံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။ သြလောကယတိ-လည်းကြည့်။ (တိ)(၃) ကြည့်ရှု-အပ်သော-ဖွယ်ရာ(အဆင်တန်ဆာ)။ သြလော-

ကနပဒုမ-ကြည့်။ (၄) ကြည့်ရှုသော၊သူ။ သြလောကနပုရိသ-ကြည့်။ (၅) ကြည့်ရှု အပ်သော၊ ကြည့်ရှုကြောင်းဖြစ်သော။ သြလောကနက္ကမ-ကြည့်။ (၆) ကြည့်ရှုရာ။ သြလောကနကာလ-ကြည့်။

သြလောကနက (နာ) [သြလောကန+က] (၁) ပြုတင်းပေါက်။ (တိ)(၂) ကြည့်ရှုတတ်သော၊သူ။ (၃) ကြည့်ရှု-အပ်သော-ဖွယ်ရာ။ **(၁)** အဝဂီ် ကရောန္တိ၊ ဝိသေသက် ကရောန္တိ၊ သြလောကနကေန သြလောကေန္တိ။ ဝိ၊၄။၄၅၈။ သြလောကနကတော ရာဂါ၊ သြလောကေတုံ နု ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ ဂါထာ။၂၉၆၀။ သြလောကနကတောတိ ဝါတပါနတော။ ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ ဋီ၊၂။၁၄၊ (-၃၃၀။) **(တိ)(၂)** ဣမသ္မိံ လောကေ သီလ-ဝန္တာနံ သြလောကနကာ , ပါပါနဉ္စ နိသေ-ဓကာ နု သန္တိ။ ဇာ၊၆၊၂။၁၁၂။ **(၃)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြလောကနကပဒုမ (နာ) [သြလောကနက+ပဒုမ] ကြည့်ရှု-အပ်သော-ဖွယ်ရာ-ပဒုမ္မာ ကြာပန်း။ (လှပတင့်တယ်သော ပဒုမ္မာ ကြာပန်း။) ကောကနဒံ ဝုစ္စတိ ပဒုမံ၊ သော စ မဂ်လပါသာဒေါ သြလောကနကပဒုမံ (သြမဗွကပဒုမ်။သီ။) ဒသေတ္တာ ကတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၂။ သြလောကနကပဒုမန္တိ လီ-လာအရဝိန္ဒံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၂။ (သာရတ္ထ၊၃-၌ သြလောကနပဒုမ ဟုရှိသည်။ ၎င်းပုဒ်လည်းကြည့်။)

သြလောကနက္ကမ (ပု) [သြလောကန+ကမ] ကြည့်ရှု-အပ်သော-ကြောင်း-အစဉ်။ ဝိ-တေယျာတိ ဝိရူပံ တိရိယံ၊ ဝိညူနံ သြ-လောကနက္ကမံ ဝိတိက္ကမိတ္တာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၂။

သြလောကနကမ္မ (နာ) [သြလောကန+ကမ္မ] (၁) ကြည့်ရှုခြင်းအမှု၊ ကြည့်ရှုမှု။ (၂) ကြည့်ရှုကြောင်း-ကံ၊ ကြည့်ရှုသော-ကံ-စေတနာ။ **(၁)** မဟာပုရိသ နှ တယာ နိ၀တ္တေတ္တာ သြလောကနကမ္မံ ကတံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ရ၆။ **(၂)** ကမ္မံ နာမ ဒီယရတ္တံ မဟာဇနဿ ပိယစက္ခုနာ သြလောကနကမ္မံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၉။

သြလောကနကာလ (ပု) [သြလောကန+ကာလ] ကြည့်ရှု-ရာ-သော-အခါ။ ဗျာပါ-ဒ၀ိတက္ကော အပ္ပိယေ အမနာပေ သတ္တေ ဝါ သင်္ခါရေ ဝါ ကုဇ္ဈိတ္တာ သြလောက-နကာလတော ပဋ္ဌာယ ယာ၀ ဝိနာသနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။ ဣတိ၀ုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၈။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄ရ။

သြလောကနကိစ္စ (နာ) [သြလောကန+ကိစ္စ] ကြည့်ရှု-ခြင်း-ဘွယ်-ကိစ္စ။ အပါသာဒိကံ ဟိ ဒိဿာ ပုန သြလောကနကိစ္စံ နှ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။

သြလောကနက္ခမ (တိ) [သြလောကန+ခမ] ကြည့်ရှုခြင်းဌာ ခံ့သော။ အတိ၀ နိဇ္ဈာနက္ခ-မောတိ ပဘဿရဘာ၀ေ၀ိ အတိ၀ိယ သြလောကနက္ခမော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၁၉။

သြလောကနစက္ခု (နာ) [သြလောကန+စက္ခု]

ကြည်ရှုသောမျက်စိ။ မေတ္တာစိတ်တဲ့ ပစ္စုပ္ပ-ပေတွာ သြလောကနစက္ခုနှိ ပိယစက္ခုနှိ နာမ။ မဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၁။

သြလောကနစိတ္တ (နာ) [သြလောက+စိတ္တ] (၁) ကြည်ရှုသော စိတ်။ (တီ)(၂) ကြည်ရှုသော စိတ်ရှိသော၊သူ။ **(၁)** ဥပနိဇ္ဈာန-စိတ္တန်ဿ ရာဂဝေသေန အညမညံ သြလော-ကနစိတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၃။ **(တီ)(၂)** ဥပနိ-ဇ္ဈာနသညိနောတိ ပရေ ဟေဋ္ဌတော ကတ္တာ သြလောကနစိတ္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄။

သြလောကနဌာန (နာ) [သြလောက+ဌာန] ကြည်ရှုရာအရပ်။ ဥလ္လောကန်ဿ ဥဒ္ဓံ သြလောကနဌာနံ၊ ဥပရိဘာဂန်ဿ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၃။

သြလောကနတ္ထ (ပု) [သြလောက+အတ္ထ] (၁) ကြည်ရှုခြင်းအကျိုး။ (၂) ကြည်ရှုခြင်းအနက်။ (တီ)(၃) ကြည်ရှုခြင်း အကျိုးရှိသော။ (၄) ကြည်ရှုခြင်းအနက်ရှိသော။

(၁) အာယုသင်္ခါရံ သြလောကနတ္ထမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၂။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၂၅၂။ **(၂)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(တီ)(၃)** ပစ္စဝေက္ခဏတ္ထောတိ သြ-လောကနတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ **(၄)** အနေ-ကတ္ထတ္တာ ဓာတူနံ စေ့-သဒ္ဒါ သြလော-ကနတ္ထောပိ ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၆၂။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂၄။)

သြလောကနတ္ထသမ္ဘဝ (ပု) [သြလောကနတ္ထ+သမ္ဘဝ] ကြည်ရှုခြင်းအနက်၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ စေ့-ဓာတုသ အနေကတ္ထတာယ သြ-လောကနတ္ထသမ္ဘဝတော ဝုတ္တံ "သြလော-ကာပေန္တီ"တိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃။

သြလောကနပစ္စယ (ပု) [သြလောကန + ပစ္စယ] ကြည်ရှုခြင်းဟူသော အကြောင်း။ တဿ ဟိ စက္ခုနှိ ဥမ္မီလေတ္တာ သြလော-ကနပစ္စယာ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၈၂။

သြလောကနပဒုမ (နာ) [သြလောက+ပဒုမ] ကြည်ရှု-အပ်သော-ဖွယ်ရာ ပဒုမ္မာကြာပန်း။ (လှပတင့်တယ်သော ပဒုမ္မာကြာပန်း။) သော စ မင်္ဂလပါသာဒေါ သြလောကနပဒုမံ ဒဿေတ္တာ ကတော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၉။

သြလောကနပုရိသ (ပု) [သြလောက+ပုရိသ] ကြည်ရှုသော ယောက်ျား။ သြ-လောကနပုရိသော ဝိယ ဘိက္ခု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅ရ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၂။

သြလောကနဘာဝ (ပု) [သြလောက+ဘာဝ] ကြည်ရှု-သူ-သည်-၏အဖြစ်၊ ကြည်ရှုခြင်း။ သူရကာကော ... ဘိတ္တိအာဒီသု နိသီဒိတ္တာ အတ္တနော သြလောကနဘာဝံ ဥတ္တာ အ-နောလောကေန္တော ဝိယ အညဝိဟိတကော ဝိယ။ ဓမ္မပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။

သြလောကနသီလ (တီ) [သြလောက+သီလ] ကြည်ရှုခြင်းအလေ့ရှိသော၊သူ။ မန္ဒ-ကိုတိ မန္ဒဒဿနီ၊ မုဒုနာ အာကာရေန သြလောကနသီလာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁ရ၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄ရ၀။)

သြလောကနာကာရ (ပု) [သြလောကန+အာကာရ] ကြည့်ရှုခြင်းဟူသော-ကြည့်ရှုသော-အခြင်းအရာ။ ထေရော သြလောကနာကာရေနေဝ ဥတ္တာ။ ဒီ၊၆။၂။၁၂၄။ မ၊၆။၂။၂၉၅။ အံ၊၆။၃။၉၂။

သြလောကပဒ (နာ) [သြလောက+ပဒ] သြလောက-ပုဒ်၊ (=အဝ+လောက-ဓာတ်) ဟူသောပုဒ်။ ဒသဗလသာလရာဇ် သြလောကေသီတိ ဧဝံ သြလောကပဒေန သမ္မန္နော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။၆၃။

သြလောကမယ (တိ) [သြလောက+မယ] ကြည့်ရှုခြင်းငှါဖြစ်သော။ သြလောကမယာ ပဒုမာ၊ ဝါဠဝိဟာဂ်သောဘိတာ။ အပ၊၁။၂။ တသ္မိံယေဝ ပါသာဒေ သြလောကမယာ ဥဒ္ဓံမုခါ ပဒုမာ။ အပ၊၆။၁။၁၁ရ။

သြလောကယ (ကြို) [အဝ+လောက+ဏယ+ဟိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-စိစစ်-ပါလော့။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြလောကယတိ (ကြို) [အဝ+လောက+ဏယ+တိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-စိစစ်-၏။ ဝေယျာ-ကရဏေသု ဟိ ယေ။ ... မနသာ သြ-လောကယတေ။ နေတ္တိ။၅။ မနသာ ဝေါ-လောကယတေတိ ... တသ တသ နယသ ဒိသာဘာဝေန ဥပပရိက္ခတိ၊ ဝိစာ-ရေတီတိ အတ္ထော။ သြလောကယတေ တေ အဗဟီတိပိ ပါဌော။ နေတ္တိ၊၆။၃၀-၁။ တံ ခု ဒိသာလောစနံ အာဟူတိ သြလောက-ယတေ ဇော ယဒေတံ သြလောကနံ၊ တံ ဒိသာလောစနံ နာမ နယံ ဝဒန္တိ။ နေတ္တိ၊ ၆။၃၁။ သြလောကယတေတိ တေ ကုသ-လာဒိဝမ္မေ စိတ္တေနေဝ "အယံ ပဌမာ ဒိသာ၊ အယံ ဒုတိယာ ဒိသာ"တိအာဒိနာ တသ တသ နယသ ဒိသာဘာဝေန ဥပပရိ-က္ခတိ၊ ဝိစာရေတီတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၄၄။ **သြလောကယ**—သြလောကယ ပ-ဗွတမူလ်။ ဇာ၊၁။၃ရ၂။ သြလောကယာတိ သြလောကေယျာသိ။ ဇာ၊၆။၅။၄၄။ (-စူဠနိ။ ၁၀၅။) **သြလောကသု**—ထေရ၊၆။၂။ ၁၃၆။ **သြလောကယိ**—သြလောကယိ (ဇာ၊၁။၃ရ၃)တိ...ဟေဌာ သြလောကေသိ။ ဇာ၊၆။၅။၄၉။ (-ဥဒါန၊၆။၁ရ၄။) **သြလောကယိ**—ဝိမာန၊၆။၁၈၅။ **သြလောကယိသု**—ဓမ္မ၊၆။၁။၃ရ၄။ ဓမ္မ၊၆။၂။၁၄၅။ **သြလောကယိတ္ထ**—ဥဒါန၊၆။၁ရ၄။

သြလောကယတေ (ကြို) [အဝ+လောက+ဏယ+တေ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-စိစစ်-၏။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြလောကယန္တ (တိ) [အဝ+လောက+ဏယ+အန္တ။ ထီ-၌ သြလောကယန္တီ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-သော၊သူ။ သြလောကယန္တော ဝဂ္ဂဂေါ်။ ပဗ္ဗတာနိ ဝနာနိ စ။ ဇာ၊၁။၁ရရ။ သြလောကယန္တောတိ တံ ဌာနံ ပတ္တာ သြလောကေန္တော။ ဇာ၊၆။၃။၄ဖ၁။ အထ-သ (အထ အသ) ပဗ္ဗတသ မတ္ထကေ ဌတ္တာ စက္ခုမတော ပုရိသသ ဘူမိ သြ-လောကယတော နေဝ ခေတ္တံ ... ပညာ-ယေယ္ယုံ။ ဒီ၊၆။၂။ဖ၁။ မ၊၆။၂။ရ၃။ သံ၊၆။ ၁။၁ရ၃။ ပုန ဒိဝသေ ဒေဝိ ... သြလော-ကယန္တီ နိသိန္နာ။ သံ၊၆။၂။၁ရ၆။

သြလောကယန္တီ (ထီ) [အဝ+လောက+ကယ+အန္တ+ဣ (ဣတ္ထိပစ္စည်း။)] ကြည့်ရှုသော (မိန်းမ)။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြလောကယမာန (တိ) [အဝ+လောက + ကယ+မာန] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-သော၊သူ။ ပေက္ခမာနောတိ ပေက္ခမာနော ဒက္ခမာနော သြလောကယမာနော။ စူဠနိ။၁၉၃။ သြ-လောကယမာနော (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈)တိ ပေ-ကွန္ဓော၊ ပိစာရေန္ဓော ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၉။ (-မိလိန္ဒ။ဖ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၇။ ဒီ၊ဌ၊၁။၄၀။ မ၊ဌ၊၁။၂၉၈။ သံ၊ဌ၊၁။၃၈။ အံ၊ဌ၊၁။၁၄၀။ အဘိ၊ဌ၊၂။၂၇။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၉၃။ ဥဒါန၊ဌ။၄၇။ ဝိမတိ၊၁။၃၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၁။)

သြလောကယီ (ကြို) [အဝ+လောက+ကယ+ဏ္ဍ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-စိစစ်-ပြီ။ သြ-လောကယတိ-ကြည့်။

သြလောကယီသု (ကြို) [အဝ+လောက+ကယ+ဍု] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-စိစစ်-ကုန်ပြီ။ သြလောကယတိ- ကြည့်။

သြလောကယီတ္ထ (ကြို) [အဝ+လောက+ကယ+အာ(တ္ထ)] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-စိစစ်-ပြီ။ သြလောကယတိ-ကြည့်။

သြလောကယီတ္ထာန (ကြို၊ဝိ) [အဝ+လောက+ကယ+တ္ထာန] ကြည့်ရှု၍။ သေယျံ သြ-လောကယီတ္ထာနာ(ထေရီ။၃၉၂)တိ ဒီပါ-လောကေန သေယျံ ပဿိတ္ထာန။ ထေရီ၊ ဌ။၁၂၀။

သြလောကယီ (ကြို) [အဝ+လောက+ကယ+ဣ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-စိစစ်-ပြီ။ သြလောကယတိ-ကြည့်။

သြလောကသု (ကြို) [အဝ+လောက+ကယ+သု။ ကယပစ္စည်းကိုချေ။] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-စိစစ်-ပါလော။ သြလောကေတိကြည့်။

သြလောကာပေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+လောက+ကာပေ+တိ] (အယုတ်အားဖြင့်) ကြည့်ရှုစေ၏။ ဥဒ္ဓျာပေတိတိ အဝညာယ သြလောကာပေတိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၄၁၅။ **သြလောကာပေန္တီ**— ဝိ၊ဌ၊၃။၃၆။ **သြ-လောကာပေယျ**—ထေရ၊ဌ၊၁။၄၂၅။ **သြ-လောကာပေသိ**—ဥဒါန၊ဌ။၁၅၄။ **သြ-လောကာပေသုံ**—ဇာ၊ဌ၊၃။၃၁၈။ **သြ-လောကာပေဿာမိ**—ဇာ၊ဌ၊၁။၄၅၈။ **သြလောကာပေဿာမ**—ဇာ၊ဌ၊၃။၃၁၈။

သြလောကာပေတုံ (ဗျ) [အဝ+လောက + ကာပေ+တုံ] (အယုတ်အားဖြင့်) ကြည့်ရှုစေခြင်းငှါ။ နိဗ္ဗာပေတုန္တီ သြလောကာပေတုံ။ အံ၊ဌ၊၃။၃၁၀။

သြလောကာပေန္တီ (ကာ၊ကြို) [အဝ+လောက+ကာပေ+အန္တီ] (အယုတ်အားဖြင့်) ကြည့်ရှုစေကုန်၏။ သြလောကာပေတိ-ကြည့်။

သြလောကာပေယျ (ကာ၊ကြို) [အဝ+လောက+ကာပေ+ဧယျ] (အယုတ်အားဖြင့်) ကြည့်ရှုစေရာ၏။ သြလောကာပေတိ-ကြည့်။

သြလောကာပေသိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+လောက+ကာပေ+ဣ] (အယုတ်အားဖြင့်) ကြည့်ရှုစေပြီ။ သြလောကာပေတိ-ကြည့်။

သြလောကာပေသုံ (ကာ၊ကြီ) [အဝ+လောက+ကာပေ+ဥံ] (အယုတ်အား:ဖြင့်) ကြည့်ရှုစေကုန်ပြီ။ သြလောကာပေတိ-ကြည့်။

သြလောကာပေသာမ (ကာ၊ကြီ) [အဝ+လောက+ကာပေ+သာမ] (အယုတ်အား:ဖြင့်) ကြည့်ရှုစေကုန်အံ့။ သြလောကာပေတိ-ကြည့်။

သြလောကာပေသာမိ (ကာ၊ကြီ) [အဝ+လောက+ကာပေ+သာမိ] (အယုတ်အား:ဖြင့်) ကြည့်ရှုစေအံ့။ သြလောကာပေတိ-ကြည့်။

သြလောကိတ (တိ) [အဝ+လောက+တ] (၁) အောက်၌ ကြည့်အပ်-ငုံ့ကြည့်အပ်-သော။ (၂) ကြည့်အပ်သော။ (၃) ကြည့်အပ်ရာ၊ ကြည့်ရာ။ (၄) ကြည့်သော။

(၁) အညာနိပိ ဟေဋ္ဌာ ဥပရိ ပစ္ဆတော ပေက္ခနဝသေန သြလောကိတဥလ္လောကိ-တာပလောကိတာနိ နာမ ဟောန္တိ။ မဋ္ဌ၊ ၁။၂၆၅-၆။ (၂) တယာ သာ ဣတ္ထီ သြ-လောကိတာ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၁၉။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၅။) (၃) သြလောကိတကာလ-ကြည့်။ (၄) သြလောကိတာကာရ-ကြည့်။

သြလောကိတသြလောကိတဋ္ဌာန (နာ) [သြလောကိတ သြလောကိတ+ဋ္ဌာန] ကြည့်အပ်ကြည့်အပ်သောအရပ်၊ ကြည့်ရာ ကြည့်ရာ အရပ်ဌာန။ သြလောကိတသြလော-ကိတဋ္ဌာနံ ဝိကမ္မိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၃၂၈။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ရ။၃ရ၉။)

သြလောကိတကာလ (ပု) [သြလောကိတ+ကာလ] ကြည့်ရာ-ကြည့်သော-အခါ။ ဥမ္မိ-လေတ္တာ သြလောကိတကာလော ဝိယ စက္ခုဝိညာဏသ ဒဿနကိစ္စသာဓနကာ-လော။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။)

သြလောကိတကွက (ပု) [သြလောကိတ+ခဏ] ကြည့်ရာ-ကြည့်သော-ခဏ။ ဥဒ္ဒံ သြလောကိတကွကေယေဝ မေ ရတ္တသာ-လိဓရာ ပတိတာ သဗ္ဗကောဋ္ဌေ ပူရေယျုံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။

သြလောကိတကုမ္ဘဏ္ဍ (ပု) [သြလောကိတ+ကုမ္ဘဏ္ဍ] ကြည့်ရှုအပ်သော ကုမ္ဘဏ်။ ဝေ-သဝဏသ သောတာပန္နကာလတော ပုဗ္ဗေ နယနာဝုဝေန သြလောကိတကုမ္ဘဏ္ဍာနံ မရဏေ ... ဒေဝိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။

သြလောကိတပါသာဒ (ပု) [သြလောကိတ+ပါသာဒ] ကြည့်ရှုအပ်သော-ရှုချင်စဖွယ်-(တင့်တယ်သော) ပြာသာဒ်။ အသုကဋ္ဌာ-နေ တေ မယာ သြလောကိတပါသာဒေါ ဒိဋ္ဌော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ဝ။၂၈၂။

သြလောကိတပုဗ္ဗ (တိ) [သြလောကိတ+ပုဗ္ဗ] ရှေးဦးကြည့်ရှုအပ်-ကြည့်ရှုအပ်ဘူး-သော၊ သူ။ အယံ ယတော ပဗ္ဗဇိတော၊ တတော ပဋ္ဌာယ နု မယာ လောဘသဟဂတေန စိတ္တေန ဣန္ဒြိယာနိ ဘိန္ဒိတ္တာ ဝိသဘာဂရူပံ သြလောကိတပုဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဝ။၃ရ။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။ဝ၉၁။)

သြလောကိတမတ္တ (ထီ၊နာ) [သြလောကိတ+မတ္တ] (၁) ကြည့်အပ်သည်၏အဖြစ်ဟူ သော ပမာဏ၊ ကြည့်ရှုအပ်ကာမျှ၊ ကြည့်

ရှုခြင်းမျှ။ (တိ)(၂) ကြည့်ရှုအပ်သည်၏ အဖြစ်လျှင် ပမာဏရှိသော၊ ကြည့်ရှုအပ်ကာမျှဖြစ်သော၊သူ။ **(၁)** ကေစိ ပန ထေရာ "ဟသိတမတ္တေန သြလောကိတမတ္တေန အာလိဏိတမတ္တေန စ တေသံ ကာမကိစ္စံ ဗ္ဗတိ" တိ ဝဒန္တိ။ ဒီဃ၊၃။၁၉၃။ (-ဒီဃ၊ ၃။၂၀၈။) **(တိ)(၂)** ဗ္ဗမေ သုဒံ မယာ အ-ကွိုနိ ဥမ္မီလေတ္တာ သြလောကိတမတ္တာဝ ပုဗ္ဗေ ဒိသောဒိသံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊၁၊၄။၃၄၆။

သြလောကိတမတ္တက (ပုဒ်) [သြလောကိတ+မတ္တ+က] ကြည့်အပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ပမာဏ၊ ကြည့်ရှုအပ်ကာမျှ၊ ကြည့်ရှုခြင်းမျှ။ အဘိဓျာယ သြလောကိတမတ္တ-ကေန စေတ္ထ ကမ္မပထဘေဒေါ နု ဟော-တိ။ မ၊၁၊၂။၂၃၂။

သြလောကိတသညာ (ထီ) [သြလောကိတ+သညာ] ကြည့်ရှုအပ်သည်၌ဖြစ်သော အမှတ်သညာ။ ထေရော သြလောကိတ-သညာယ ဧဝ "သတ္ထာ နိသိဒိတုကာမော" တိ ဥတ္တာ။ ဒီ၊၁၊၃။၃၀။ (-ဓမ္မ၊၁၊၂။ရ၆။)

သြလောကိတသညာဏ (နဝ) [သြလောကိတ+သညာဏ] ကြည့်ရှုအပ်သည်၌ဖြစ်သော အမှတ်သညာ။ သာ သြလောကိတသ-ညာဏေနေဝ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတ္တာ။ ဓမ္မ၊ ၁၊၂။၁၁၃။

သြလောကိတာကာရ (ပုဒ်) [သြလောကိတ+အာကာရ] ကြည့်သောအခြင်းအရာ။ သော သြလောကိတာကာရေနေဝ ဥတ္တာ။ ဓမ္မ၊ ၁၊၂။၄၃၄။ (-ဇာ၊၁၊၆။၁၉၀။)

သြလောကိတောလောကိတဋ္ဌာန (နဝ) [သြလောကိတော+လောကိတ+ဋ္ဌာန] ကြည့်အပ်ကြည့်အပ်ရာ-ကြည့်တိုင်းကြည့်တိုင်းသော-အရပ်။ ဂါမဝါသိသ သြလောကိတော-လောကိတဋ္ဌာနံ ကမ္မနာကာရပ္ပတ္တံ အဟော-သိ။ ဓမ္မ၊၁၊၂။၅။

သြလောကိယတေ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+လောက + ယ+တေ] ကြည့်အပ်၏။ အနဋ္ဌ ပရိယော-သာနံ လိခ္ခတေ သြလောကိယတေ ဧ-တေနာတိ အနဋ္ဌလိက္ခံ။ အပ၊၁၊၂။၂၉၃။

သြလောကိယမာန[1](တိ) [အဝ+လောက+ယ+ မာန] ကြည့်ရှုအပ်သော၊သူ။ ယထာ မဟိဒ္ဓ ပုရတော သြလောကိယမာနော သောဘ-တိ။ ဇာ၊၁၊၁။၂၀၄။ (-မ၊၁၊၃။၃၉။ အဘိ၊ ၁၊၂။၂ရ။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၆။)

သြလောကိယမာန[2](တိ) [အဝ+လောက+ယ+ အန] ကြည့်ရှုသော၊သူ။ တံ ဧကဒိဝသံ ဝါတပါနံ ဝိဝရိတ္တာ ဗဟိ သြလောကိယ-မာနံ (သြလောကယမာနံ?) အာကာသေန ဂစ္ဆန္တော ဝိဇာဓရော ဒိသ္မာ။ ပဋိသံ၊၁၊၂။ ၂၉၃။

သြလောကိယန္တိ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+လောက +ယ+အန္တေ] ကြည့်ရှုအပ်ကုန်၏။ ယေန ဟိ ဝိမိနာ တသ္မ တသ္မ အတ္ထနယသ္မ ယောဇနာယ ဒိသာ သြလောကိယန္တိ၊ သော ဝိမိ ဒိသာလောစနံ။ နေတ္တိ၊၁။၃၁။

သြလောကေတဗွ (တိ) [အဝ+လောက+ ဏေ+တဗ္ဗ] (၁) အောက်သို့ကြည့်-ငုံ့ကြည့်

-အပ်သော။ (၂) ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-အပ်သော၊ ကြည့်ရှုဆင်ခြင်ဖွယ်။ **(၁)** ဥဒ္ဒံ ဥ-လ္လောကေတမ္ဘာ ဟောတိ၊ အဓေ ဩ-လောကေတမ္ဘာ ဟောတိ။ အံ၊၃။၁၅။ **(၂)** ဝိနယဓရေန ဩတိဏ္ဏံ ဝတ္ထုံ သဟသာ အဝိနိစ္ဆိနိတ္တာဝ ပဋ္ဌ ဌာနာနိ ဩလော-ကေတမ္ဘာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၆၅။ ကိံ ဇ္ဈေ ဩ-လောကေတဗ္ဗံ အတ္ထိ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၂၂။

ဩလောကေတမ္ဗယုတ္တ (တိ) [ဩလောကေတမ္ဗ+ယုတ္တ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-အပ်သည်၏ အဖြစ်နှင့်ယှဉ်သော၊ ကြည့်ရှုသင့် ကြည့်ရှုထိုက်သော၊သူ။ မဟာရာဇ အယံ ဩ-လောကေတမ္ဗယုတ္တော ယေဝ။ အပါဌ၊၁။ ၃၀၁။

ဩလောကေတမ္ဗယုတ္တက (တိ) [ဩလောကေတမ္ဗ+ယုတ္တ+က] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-အပ်သည်၏ အဖြစ်နှင့်ယှဉ်သော၊ ကြည့်ရှုသင့်ကြည့်ရှုထိုက်သော၊သူ။ ဩလော-ကေတမ္ဗယုတ္တကော ဧသ ဒေဝါတိ။ ကော ပနဿ ဩလောကေတမ္ဗယုတ္တကော ဂုဏော။ အံ၊ဌ၊၁။၁၄၆။

ဩလောကေတိ (ကြိ) [အဝ+လောက+ ဏေ+ တိ] (၁) အောက်သို့ကြည့်-ငုံ့ကြည့်-၏။ (၂) ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-၏။ **(၁)** နှ အဓေ ဩလောကေတိ။ မ၊၂။၃၃၈။ ဩလော-ကေတမ္ဗ (၁) လည်းကြည့်။

(၂) ဣဓေကစ္စော လောလဘိက္ခု ... ကိဉ္စိ လောဘနေယျံ ပရိက္ခာရံ ဩလော-ကေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၃၁။ ဘဂဝါ ကိရ ပရိသ-မဇ္ဈေ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော ပရိသာယ အဇ္ဈာ-သယံ ဩလောကေတိ။ မ၊ဌ၊၂။၁၀၂။ ဩလောကေတိတိ ဥဒိက္ခတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၉။ **ဩလောကေန္တိ**—ဝိ၊၄။၂၄၂။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၅၆။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၇၅။ မ၊ဌ၊၂။၁၀၀။ **ဩလောကေသိ**—ဝိ၊ဌ၊၂။၂၁၅။ အံ၊ဌ၊၁။၁၄ရ။ **ဩလောကေမိ**—စူဠနိ။၉၂။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၃၃။ အံ၊ဌ၊၁။၁၄ရ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၂၅။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၀၆။ **ဩလောကေမ**—မ၊ဌ၊၃။၁၂၅။ ဇာ၊ဌ၊၄။ ၅၃။ **ဩလောကေန္တု**—အဘိ၊ဌ၊ ၃။၁၀၄။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၅၆။ **ဩလောကေဟိ**—ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၆၆။ မ၊ဌ၊၁။၃၂၁။ အံ၊ဌ၊၁။၃၄၄။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၃၈။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၈၀။ **ဩလော-ကေတာ**(ဝိ၊၃။၃၂ရ။ ဒီ၊၂။၈၃)တိ ပဿထ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃ရ၈။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၃၅။ (-စူဠနိ။၁ရ၁။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၁။ ဝိ၊ဌ၊၄။၃၆။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၆ရ။ မ၊ ဌ၊၁။၂၅၉။ မ၊ဌ၊၁။၃ရရ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၀၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၈၀။ ဥဒါန၊ဌ။၃၃၅။) **ဩလော-ကေယ္ယ**—ဝိ၊၄။၂၄၁။ စူဠနိ။၂၁၈။ မ၊ဌ၊ ၂။၁၅၆။ သံ၊ဌ၊၂။၂၉၄။ **ဩလောကေ-ယျုံ**—ဝိ၊ဌ၊၄။၉၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။ရ။ **ဩလော-ကေယ္ယာသိ**—ဇာ၊ဌ၊၅။၄၄။ **ဩလောကေ-ယ္ယာထ**—ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၈၆၊၂၄၁။ **ဩလော-ကေယျုံ**—ဝိ၊၃။၁၁ရ။ **ဩလောကေသိ** — ဝိ၊၂။၂၉။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၃။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၉၀။ ဒီ၊ဌ၊၁။၄၃။ မ၊ဌ၊၂။၉၂။ **ဩလောကေ-သုံ**—ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၅။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၉။ **ဩ-လောကေသိ**—ဝိ၊ဌ၊၁။၁၀၂။ ဝိမတိ၊၁။ ၆၈။ **ဩလောကေသတိ**—ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃၄။ ဇာ၊ဌ၊၆။၄၉။ **ဩလောကေသန္တိ**—မ၊ဌ၊ ၃။၂၁၉။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၃။ **ဩလောကေသသိ**

—ဓမ္မာဌာ၊။ရ။ **သြလောကေသထ**—ဇာ၊ ဌာ၊ခ။၅၀၆။ **သြလောကေသာမိ**—ကဒါ။ ၃၁။ ဒီ၊ဌာ၊။၂၅၄။ မ၊ဌာ၊ခ။၂၈၈။ **သြလောကေသာမ** —ဝိ၊ဌာ၊၄။၁ရ၅။ မ၊ဌာ၊ခ။ဖ၁။ **သြလောကေသံ**—ဇာ၊ဌာ၊ဘ။၄၀ဖ။

သြလောကေတုံ (ဗျ) [အ၀+လောက+ ကေ+တုံ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ခြင်းငှါ။ သစေ သဗ္ဗော သံယော ဥဿဟတိ ကုဋိ၀တ္ထုံ သြလောကေတုံ။ သဗ္ဗေန သံယေန သြ-လောကေတမ္ဘံ။ ဝိ၊ဘ။၂၂၄။ (-ဝိ၊ဌာ၊ခ။ဘဖ၁။ ဒီ၊ဌာ၊။ ၂၅၄။ မ၊ဌာ၊၂။ဘ၂ဘ။ ဥဒါန၊ဌာ။ဘဖ၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ဘ။ဘ၀၂။)

သြလောကေတု (ထီ၊ပု) [အ၀+လောက+ကေ +တု] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-သော၊သူ။ အဘိ-ဇ္ဈာတာ ဟောတိတိ အဘိဇ္ဈာယ သြ-လောကေတာ ဟောတိ။ မ၊ဌာ၊။၂၃၂။ (-မ၊ဋီ၊။၂၅၀။)

သြလောကေတုကာမ (တိ) [သြလောကေ တုံ+ကမ+ဏ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ခြင်းငှါ အ လိုရှိသော၊သူ။ ဒီသာ သြလောကေတု-ကာမော ဟုတ္တာ။ ဝိ၊ဌာ၊၄။၅ဖ။ မ၊ဌာ၊။၂ဖ၁။

သြလောကေတ္တာ[1] (ကြိ၊ဝိ) [အ၀+လောက+ ကေ+တ္တာ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-သိမြင်-၍။ အနာပတ္တိ သြလောကေတ္တာ ဆဋ္ဌေတိ။ ဝိ၊ ၂။ခ၄၈။ (-နေတ္တိ။ဘ၀ဖ။ ဝိ၊ဌာ၊၄။ဧ၄။) သြလောကေတ္တာ(မ၊ဌာ၊ခ။ဧ၀)တိ ဥဏ-စက္ခုနာ ဒိသ္မာ။ မ၊ဋီ၊ခ။၂၁။

သြလောကေတ္တာ[2] (ကြိ၊ဝိ) [အပ+လောက+ ကေ+တ္တာ] ပန်ကြား၍။ ဣဒဠ္ဆ ဝတ္ထု သြလောကနတ္ထာယ သမ္ဘုတိကမ္မံ အနုသာ-ဝနာနယေန သြလောကေတ္တာပိ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဌာ၊၂။ဘ၅၅။ သြလောကေတ္တာပိ-တိ အပလောကေတ္တာပိ၊ အပလောကန-ကမ္မ၀သေနာပိတိ အတ္ထော၊ အပသဒ္ဒသာပိ သြ-အာဒေသော ကတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိမ-တိ၊ဘ။၂ရဖ။ (-သာရတ္ထ၊၂။ခ၄၄။)

သြလောကေတ္တာန (ကြိ၊ဝိ) [အ၀+လောက+ ကေ+တ္တာန] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-၍။ သြ-လောကေတ္တာန သမ္ဘုဒ္ဓေါ၊ အကုံရဟာပိ ဣဒ္ဓကံ။ ပေတ။ဘဖ၀။

သြလောကေထ (ကြိ) [အ၀+လောက+ကေ+ ထ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ကုန်လော။ သြလော-ကေတိ(၂)ကြည့်။

သြလောကေန္ဆ (တိ) [အ၀+လောက+ကေ+ အန္ဆ။ ထီ-၌ သြလောကေန္ဆီ။] (က) ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-သော၊သူ။ (ခ) ကြည့်ရှုဖူးမြော်သော၊သူ။ **(က)** အထ ခေါ သော ဗြာ-ဟ္မဏော ဘတ္တာရံ သြလောကေန္ဆော ဒ္ဒေ နာဒ္ဒသ ယာဂုဠ္ဆ မဓုဂေါဠကဠ္ဆ။ ဝိ၊ခ။ခ၁၄။ (-ဝိ၊ဌာ၊။၂ရ။ ဒီ၊ဌာ၊။ဘ၁ရ။ မ၊ဌာ၊။ခ၃။) သြလောကေန္ဆီယာ ဗဟီ ဌိတော ဝိယ ပညာယတိ။ ဒီ၊ဌာ၊။၂ဧ။ (-ဝိ၊ဌာ၊ခ။၂၀၁။ မ၊ဌာ၊ခ။၄ဧ။) **(ခ)** အ၀လောကယမာနာတိ သိရသ္မိ အဠလိ ဌပေတ္တာ ဘဂ၀န္တံ သြ-လောကေန္ဆာ၀။ မ၊ဌာ၊ခ။၂ရ၀။

သြလောကေန္ဆီ (ကြိ) [အ၀+လောက+ကေ+ အန္ဆီ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ကုန်၏။ သြလော-ကေတိ(၂)ကြည့်။

သြလောကေန္တ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+အန္တ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ကုန်လော။ သြလောကေတိ(၂)ကြည့်။

သြလောကေမ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+မ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ကုန်၏။ သြလောကေတိ(၂)ကြည့်။

သြလောကေမိ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+မိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-၏။ သြလောကေတိ (၂) ကြည့်။

သြလောကေယျံ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ဃျံ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ရာ၏။ သြလောကေတိ(၂)ကြည့်။

သြလောကေယျ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ဃျ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ရာ၏။ သြလောကေတိ(၂)ကြည့်။

သြလောကေယျာထ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ဃျာထ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ကုန် ရာ၏။ သြလောကေတိ(၂)ကြည့်။

သြလောကေယျာသိ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ဃျာသိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ရာ၏။ သြလောကေတိ(၂)ကြည့်။

သြလောကေယျံ့ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ဃျံ့] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ကုန်ရာ၏။ သြလောကေတိ(၂)ကြည့်။

သြလောကေသီ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ဏ္ဍ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ပြီ။ သြလောကေတိ (၂) ကြည့်။

သြလောကေသိ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+သိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-၏။ သြလောကေတိ(၂)ကြည့်။

သြလောကေသိ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ဏ္ဍ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ပြီ။ သြလောကေတိ (၂)ကြည့်။

သြလောကေသုံ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+ဏ်ုံ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ကုန်ပြီ။ သြလောကေတိ(၂)ကြည့်။

သြလောကေသန္ဓိ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+သန္ဓိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ကုန်လတ္တံ့။ သြလောကေတိ (၂)ကြည့်။

သြလောကေသံ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+သံ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-အုံ့။ သြလောကေတိ (၂)ကြည့်။

သြလောကေသတိ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+သတိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-လတ္တံ့။ သြလောကေတိ (၂)ကြည့်။

သြလောကေသထ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+သထ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ကုန်လတ္တံ့။ သြလောကေတိ (၂)ကြည့်။

သြလောကေသသိ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+သသိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-လတ္တံ့။ သြလောကေတိ (၂)ကြည့်။

သြလောကေသာမ (ကြီ) [အဝ+လောက+ကေ+သာမ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-ကုန်အုံ့။ သြလောကေတိ (၂)ကြည့်။

သြလောကေသာမိ (ကြို) [အဝ+လောက+ကေ+သာမိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-အံ့။ သြ-လောကေတိ(၂)ကြည့်။

သြလောကေဟိ (ကြို) [အဝ+လောက+ကေ+ဟိ] ကြည့်ရှု-ဆင်ခြင်-လော။ သြလော-ကေတိ(၂)ကြည့်။

သြလောကီ (ပု) [(အဝ+လောက=) သြလောက+ဣ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။] နွားနို့အရသာ မှုဖြစ်သော စုံ့စုံ့တက်သော ဟင်းလျှာ။ (ဝဇိရ။) ဟင်းလျှာအထူး။ (သာရတ္ထ။ ဝိမတိ။) သက်သက်သော ပအုံးရည်, ရက်တက်ရည်-စသည်။ (သာရတ္ထ နှင့် ဝိမတိ-ဋ္ဌလာသော ကေစိ။) (ဝိနိစ္ဆယဋီကာ၌" နို့ဓမ်းဖြင့်ပြုအပ်သော နွားနို့အရသာ တစ်မျိုး (ကေစိ)။ ဟင်းလျှာအထူး (အပရေ)။ သက်သက်သော ပအုံးရည်, ရက်တက်ရည်-စသည်။ (အညေ။)"ဟု လာသည်။ ချဉ်ရေ ဟင်း။ (ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။) ပုံးရည်သန့်သန့်, ရက်တက်ရည်သန့်သန့်။ (ဘာသာဋီကာ။) မြေပြစ်သည်ရည်။ (ရှေဥမင်၊သျှ။၃၄၁။)

သြလောကီ(ကီ) သာကသူပေယျ မစ္ဆ-ရသ မံသရသာဒီနိ ရသရသာတိ ဝေဒိတ-ဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ သြလောကီ ဝုစ္စတိ ကုဓိတံ၊ ဂေါရသတော ပူရာ ထူပိတောတိ အတ္ထော။ ဝဇိရ။၃၄၆။ သြလောကီတိ ဧကော ဗျဥ္ဇနဝိကတိ။ ကဠီကတက္ကာဒိရသောတိ ကေစိ။ ဝိမတိ၊၂။၆၂။ သြလောကီတိ ဧကော ဗျဥ္ဇနဝိကတိ၊ ယော ကောစိ သုဒ္ဓါ ကဠီ-ကတက္ကာဒိရသောတိ ကေစိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၀၅။ တတ္ထ စ သြလောကီတိ ဒဓိကတံ ဂေါရသန္တိ ကေစိ။ ကော ဗျဥ္ဇနဝိကတိတိ အပရေ။ ယော ကောစိ သုဒ္ဓါ ကဠီက-တက္ကာဒိရသောတိ အညေ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊၂။၁၄။

သြလောပိယ (တိ) [အဝ+လုပ+ဏျ] ကြဖြန့်. အပ်သော။ လာဇာ သြလောပိယာ ပုပ္ပါ။ မာလာဂန္ဓဝိလေပနာ။ အဂ္ဂိယာနိ စ တိ-ဋ္ဌန္တု။ ဇာ၊၂။၃၇၀။ (သျှ၊က-မူတို့၌ "သြ-လောကိယာ" ဟု ရှိသည်။) လာဇာ သြ-လောပိယာ ပုပ္ပါတိ လာဇေဟိ သဒ္ဓိ လာ-ဇပဋ္ဌမကာနိ ပုပ္ပါနိ သြကိရန္တာနံ သြ-ကိရကပုပ္ပါနိ (သြမိသကပုပ္ပါနိ။ က။) ပဋိ-ယာဒေထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃၇၀။ (နိသျ-၌ "သြ-လောကိရာ= ပန်းကြဿူတို့သည်"ဟု အ နက်ပေးသည်။)

သြဝဇ္ဇမာန (တိ) [အဝ+ဝဒ+ယ+မာန။ နိတိ၊ သုတ္တ၊၁၂၆။] ဆိုဆုံးမအပ်သော၊သူ။ ယော အတ္ထကာမဿ ဟိတာနုကမ္ပိနော၊ သြဝဇ္ဇ-မာနော နု ကရောတိ သာသနံ။ ဇာ၊၁။ ၁၀၊၁၁၊၁၃၉၊(-၁၄၂။) သြဝဇ္ဇမာနောတိ မုဒုကေန ဟိတစိတ္တေန သြဝဒိယမာနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉၊၂၄၅။)

သြဝဋ (တိ) [အဝ+ဝရ+တ] ပိတ်ပင်-တား မြစ်-ပယ်-အပ်သော။ အဇ္ဇတဂ္ဂေ သြဝဋော ဘိက္ခုနီနံ ဘိက္ခူသု ဝစနပထော။ ဝိ၊၂။ ရ၅။ ဝိ၊၄။၄၄၅။ ဝဇိရ။၅၃၅။ အံ၊၃။၁၀၄။ သြဝဋောတိ ပိဟိတော ဝါရိတော ပဋိ-ကွိတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။ (-သာရတ္ထ၊၃။၄၃၉။) သြဝဋော ဘိက္ခုနီနံ ဘိက္ခူသု ဝစန-

ပထောတိ ... ဘိက္ခုသု သြဝရိတောပိဟိတော။ အံ၊၆၊၃။၂၃၇။

သြဝင္ရီ (ထီ) [အဝ+ဝင္ရ+ဣ] (၁) သီကြောင်းသို့ (တဲအပ်ကြောင်းသို့) အစဉ်လိုက်လျက် အလျား-ကို-လိုက်-ချုပ်ခြင်း။ သြဝင္ရီကရ-ဏ-ကြည့်။

သြဝင္ရီ(တ္ဘီ)က (ထီ၊နာ) [(အဝ+ဝင္ရ(ဝတ္ဘ)=) သြဝင္ရ(တ္ဘ)+ဣက] (၁) လက်ကောက်ကွင်း၊ ခြေကျင်းကွင်း။ (၂) လုံးရှိချုပ်ခြင်း။ (မြန်မာပြန်။ ဘာသာ ဋီကာ။) ချီစိမ့်သည်။ (ဆင်တဲမဟာဝါ။သျှ။) ဆွေးမြေ့ရာပံသုကူလ အပိုင်းကို တည်ရာအရပ်မှ ကင်းစေ၍ ကုန်းပြန်သောအားဖြင့် လည်စေခြင်း၊ ကုန်းပြန်ခြင်း။ (စလင်း၊ဂံ။) (၃) အလိပ်အထပ်။ (အလိပ်=ဘာသာဋီကာ။ စနစ်သည်၊ ရှေးရှေခေါက်ထုပ်ထပ်သည်=ရှေဥမင်။မအူ။) (၄)(က) အဝတ်လိပ်။ (ကိုယ်ရုံတင်သော အခါဖြစ်ပေါ်လာသောအဝတ်လိပ်၊ တောင်ရှည်ပုဆိုးကဲ့သို့သော အဝတ်ပုဆိုးကို ဝတ်ရာ၌ ရှေ့ပိုင်းတွင် ပိုနေသောပုဆိုးစကို ပုခုံးပေါ်တင်သောအခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော အဝတ်လိပ်-စသည်။) (ခ) အောက်၌-အလုံး-အဝတ်လုံး-အဝတ်လိပ်၊ ခါးတောင်း၊ ခါးတောင်းမြီး၊ အောက်ပိုး၊ ခါးတောင်းကြိုက်၊ အောက်ပိုး ကြိုက်သောပုဆိုး။ (ဝိ၊ဘ။သျှ။) အောက်ပိုးကြိုက်။ (တောင်ရှည်ပုဆိုးကဲ့သို့သော အဝတ်ပုဆိုးကိုဝတ်ရာ၌ ရှေ့ပိုင်းတွင်ပိုနေသော ပုဆိုးစကို အောက်ပိုးကျိုက်သော အဝတ်လိပ်။) (ဂ) ခါးပိုက်။ (ပုဆိုးခါးပိုက်။ ပုဆိုးတောင်ရှည်အိပ်ထောင့်=ဘာသာဋီကာ။ အလုံး၊ ခါးတောင်းမြီး=ပခုက္ကူ။သျှ။) (၅) အဝတ်လိပ်၊ အတွန့်အလိပ်။ (၆) သီကြောင်းသို့ (တဲအပ်ကြောင်းသို့) အစဉ်လိုက်လျက် အလျားကိုချုပ်ခြင်း။ (စနစ်=ညောင်ကန်၊ ဇာတ်၊ မြန်မာပြန်။ နှစ်ထပ်=ဇာတ်ဋီကာ။)

(၁) လက်ကောက်ကွင်း၊ ခြေကျင်းကွင်း။ နဲ သြဝင္ရီကံ် ဓာရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၂၄၁။ သြဝင္ရီကန္ဒီ ဝလယံ။ ဝိ၊၆၊၄။၄၄။ ဝလယန္ဒီ ဟတ္ထပါဒဝလယံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၈။ (စလင်း ဂဏ္ဌိ၊၃။၈၃-၌ "ဗာဟုမူလဿ အဓော ဝင္ရတိတိ သြဝင္ရီကံ"ဟု ဝိဂြိုဟ်ပြုသည်။)

(၂) လုံးရှိ ချုပ်ခြင်း။ (မြန်မာပြန်။ ဘာသာဋီကာ။) ချီစိမ့်သည်။ (ဆင်တဲမဟာဝါ။သျှ။) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အဂ္ဂဠံ တုန္ဒံ သြဝင္ရီကံ် ကဏ္ဏသကံ် ဒဠ္ဍီကမ္မံ။ ဝိ၊၃။၄၀၄။ ဝင္ရေတ္တာ ကရဏံ် သြဝင္ရီကံ်။ ဝိ၊၆၊၃။၄၀၉-၄၁၀။

(စလင်း၊ဂံ၊၂။၆၅၁၊၆၅၂-တို့၌ "သြဝ-ဏ္ဍာပနံ ဌိတဌာနတော ဝိယောဇေန ဝဏ္ဍာပနံ သြဝင္ရော၊ သြဝင္ရေန ကရဏံ် သြဝင္ရီကံ်" ဟုဝစနတ္ထပြု၍ "ဆွေးမြေ့ရာ ပံသုကူလ အပိုင်းကို တည်ရာအရပ်မှ ကင်းစေ၍ ကုန်းပြန်သောအားဖြင့် လည်စေခြင်းသည် (၀၊) ကုန်းပြန်ခြင်းသည် သြဝင္ရ မည်၏။ ... ပဌဝေ ဇေသ အန္ဓသ ဝဏ္ဍာပနံ ဝင္ရော၊ အဓော ဝင္ရော သြဝင္ရော၊ သြဝင္ရေန ကရဏံ် သြဝင္ရီကံ်-ဟု ပြု" စသည်ဖြင့် ဆိုထားသည်။)

(၃) အလိပ်။ (ဘာသာဌီကာ။) စနစ်သည်။ ရှေးရှုခေါက် ထုပ်ထပ်သည်။ (ဣ ဥမင်၊သျှ။ မအှု၊သျှ။) အလိပ်အထပ်။ အန္ဓ-ရဝါသကဿပိ သြဝဏ္ဍိုက် ကရောနေ့နေ့ သယံရိတဌာနေ ဆိဒ္ဒံ နဘိန္ဒတိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၂၂၈။

(၄)(က) အဝတ်လိပ်။ (ကိုယ်ရုံတင်သောအခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော အဝတ်လိပ်၊ တောင်ရှည်ပုဆိုးကဲ့သို့သော အဝတ်ပုဆိုးကို ဝတ်ရာ၌ ရှေ့ပိုင်းတွင် ပိုနေသော ပုဆိုးစကို ပုခုံးပေါ်တင်သောအခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော အဝတ်လိပ်-စသည်။) သာ (မလ္လိကာ) ... မဟာဇနဂတံ မာ ကရိတ္ထာတိ သြဝဏ္ဍိကာယ ပဏ္ဏံ ကတ္တာ ဘိက္ခုသံဃံ ပရိဝိသိ။ မဋ္ဌ၊ ၃။၂၄၀။ (ဓမ္မပဒ၊၂။၂၂၄-အလားတူဝတ္ထု၌ သာ ... ပဏ္ဏံ ဥစ္ဆင်ဂေါ် ဌပေတ္တာ-ဟု ရှိသည်။) ဗောဓိသတ္တာ သြဝဏ္ဍိကတော သူစိနာဌိုက် နီဟရိတ္တာ အဒါသိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။ ၂၆၅။ သြဝဏ္ဍီ(တ္တိ)ကသာရ-လည်းကြည့်။

(၅) အောက်၌-အလုံး-အဝတ်လုံး-အဝတ်လိပ်၊ ခါးတောင်း၊ ခါးတောင်းမြီး၊ အောက်ပိုး၊ ခါးတောင်းကြိုက်၊ အောက်ပိုးကြိုက်သောပုဆိုး။ (ဝိ၊၁။သျှ။) အောက်ပိုးကြိုက်။ (တောင်ရှည်ပုဆိုးကဲ့သို့သော အဝတ်ပုဆိုးကိုဝတ်ရာ၌ ရှေ့ပိုင်းတွင် ပိုနေသော ပုဆိုးစကို အောက်ပိုးကျိုက်သော အဝတ်လိပ်။)

"အဇ္ဇ မေ အာဝုသော စီဝရံ ဒေဟိ" တိ သြဝဏ္ဍိကာယ ပရာမသတိ။ ဝိ၊၁။၃၂၄။ သစေပိ ဂိဟိဘာဝံ ပတ္ထယမာနော ကာသာဝံ သြဝဏ္ဍိကံ ဝါ ကတ္တာ ... နိဝါသေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၀၂။ ကခ်ါ၊ဋီ၊သစ်။၁၆၈။ သြဝဏ္ဍိကန္တိ အဓော ဝဋ္ဋေန ကရဏံ။ ပါစိတ်၊ ယော။၂၆၁။ ဧကော စောရော တေ ဝဏ္ဏေ-တ္တာ ဧကံ သဟာယတ္ထဝိကံ သြဝဏ္ဍိကာယ ကတ္တာ။ ဓမ္မပဒ၊၁။၃၀၄။ ကစ္ဆံ ပိဠေတ္တာ နိဝတ္ထန္တိ ပစ္ဆိမံ သြဝဏ္ဍိကံ ပိဠေန္တော ဝိယ ဒဋ္ဌံ ကတ္တာ နိဝတ္ထံ အဒ္ဒသံသု။ မဇ္ဈိ၊၃။၁၁၈။

(၆) ခါးပိုက်။ (ပုဆိုးခါးပိုက်။ ပုဆိုးတောင်ရှည်အိပ်ထောင့်။ အဝဝဋ္ဋနံ သြဝ-ဏ္ဍော၊ သြဝဏ္ဍော ယသာ အတ္ထိတိ သြဝ-ဏ္ဍီကာ။ ဘာသာဌီကာ၊၃။၁၆၈။ အလုံး၊ ခါး-တောင်းမြီး။ ပခုက္ကု၊သျှ။) နစ ပဋ္ဌရ-(ရိ)ကိတိ နစ ဗိန္ဒုံ ဗိန္ဒုံ (ဗိန္ဒု ဗိန္ဒု) ဥဒကံ ပဋ္ဌရတိ၊ သက္ကာ ဟောတိ ဟတ္ထေ-နပိ ဒ္ဝိဟိပိ တိဟိပိ အင်္ဂုလိဟိ ဂဟေတုံ သြဝဏ္ဍိကာယပိ (သြဝဏ္ဍိကမ္ပိ) ကာတုန္တိ အ-တ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၉၅။ အံ၊ဌ၊၃။၁၀။ မဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၂။ (မဋ္ဌ-ကတ္ထစိမ္ပဋ္ဌ သြဝဏ္ဍိကာယမ္ပိ-ဟုရှိသည်။) သြဝဏ္ဍိကာယာတိ ပရိဝဋ္ဋ၊လ-ဝသေန၊ ဂုဏ္ဌိကာဝသေန သာ ပိဏ္ဍိ ကာတုံ သက္ကာတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၈။ သောပိ သတ္ထာရံ ဝန္ဒန္တော ဝိယ ... မဏိ ဂဟေတ္တာ သြဝဏ္ဍိကာယ ကတ္တာ။ ဓမ္မပဒ၊ ၂။၄၃၅။

(၇) အဝတ်လိပ်၊ အတွန့်အလိပ်။ သတဝလိုက် နာမ ဒီယသာဌက် အနေက-ကွတ္တဲ့ သြဘုဠ္ဠိတ္တာ (သြဘဠ္ဠိတ္တာ) သြဝဏ္ဍိုက် ကရောနေ့နေ့ နိဝတ္ထံ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၅၄။ ကခ်ါ။

၂ရ၆။ သြဝဋ္ဌိကန္ဓိ သကၾံစံ။ ကခ်ိ။မဟာဋီ၊ ၄။၃၁၅။ ဂိလာနော ပန သြဝဋ္ဌိကံ ဒ-ဿေတွာ။ ကခ်ိ။၂ရရ။ (အတွန်.။ ဝါ-အောက်ပိုးခေါ်ထိုက် ခါးတောင်းကြိုက်။ (ရေစကြို-သျှ။)

(၆) သီကြောင်းသို့ (တဲအပ်ကြောင်းသို့) အစဉ်လိုက်လျက် အလျားကိုချုပ်ခြင်း။ (စနစ်=ညောင်ကန်၊ ဇာတ်မြန်မာပြန်။ နှစ်ထပ်=ဇာတ်ဇီကာ။) ဒေဝဒတ္တော တဿ ဒသာ ဆိန္နာပေတွာ သြဝဋ္ဌိကံ သိဗ္ဗာ-ပေတွာ ရဇာပေတွာ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋဝဏ္ဏံ ကတွာ ပါရုပိ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၁၈၁။ သြဝဋ္ဌိကန္ဓိ ဒုပဋ္ဋံ ကတွာ။ ဇာ၊ဋီ။ သြဝဋ္ဌိယကရဏ-လည်းကြည့်။

သြဝဋ္ဌိကရဏ (နာ) [သြဝဋ္ဌိ+ကရဏ] သီကြောင်းသို့(တဲအပ်ကြောင်းသို့) အစဉ်လိုက်လျက် အလျားကိုချုပ်ခြင်းကို ပြုခြင်း။ တဒေဝ ကိရ တံ ဘိက္ခု သြဝဋ္ဌိကရဏ-မတ္တေန တုန္နကမ္မံ နိဋ္ဌာပေတွာ ထေရဿ ဥပနေသုံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁ရ၂။ သြဝဋ္ဌိယကရဏ-လည်းကြည့်။

သြဝဋ္ဌိကန္ဓရ (နာ) [သြဝဋ္ဌိက+အန္တရ] (ပုခုံးထက်သို့တင်အပ်သော) အဝတ်လိပ် အတွင်း။ (ခေါက်စနစ်လျက် ပုခုံးထက်၌ တင်အပ်သော ပုဆိုးတွင်း။ ပြည်၊သျှ။) သော ပဗ္ဗာဇနတ္ထာယ သီမံ နီတော တံ သဟ-ဿတ္ထဝိကံ သြဝဋ္ဌိကန္ဓရေန ဘူမိယံ ပါ-တေသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၅၉။

သြဝဋ္ဌိ(တ္တိ)ကသာရ (တိ) [သြဝဋ္ဌိ(တ္တိ)က+သာရ] (ပုခုံးထက်သို့တင်အပ်သော) အဝတ်လိပ်၌ ထားအပ်သော-မြတ်သောဥစ္စာ-ဥစ္စာနှစ်-သဖွယ်ဖြစ်သော။ ဣမေ ခတ္တိ-ယပဏ္ဍိတာ (ပဏ္ဍိတာ) ဂုဏ္ဍ ရဟသ် ပဋ္ဌံ သြဝဋ္ဌိကသာရံ ကတွာ အာဂတာ။ မ၊ဌ၊ ၂။၁၀၂။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၅၈။ မဟာနိ၊ဌ။၂၆၁။ (-မ၊ဌ၊၂။၁၈၅၊၁၉၃။ မ၊ဌ၊၃။ရ၆။) သြဝ-ဋ္ဌိကသာရန္ဓိ သြဝဋ္ဌိယန္ဓရေ ကတရတန-သာရံ ဝိယ ကတွာ။ ပဋိသံ၊ဂ်။၃၆၄။ ဣဒါနိ ပန နံ သြဝတ္တိကသာရံ ပဋ္ဌံ ပုစ္ဆိဿာမိ။ မ၊ဌ၊၂။၂၅၉။ ကေမန္ဓံ နိသိန္နံ ခေါ ယံ သြဝဋ္ဌိကသာရံ ကတွာ အာဂတော လောက-နိဿရဏဘဝေါဣန္ဓိကပဋ္ဌံ သတ္ထု သမ္မာ-သမ္ဗုဒ္ဓတံ ပုစ္ဆိတုံ "ဘဝမ္ပိ နော"တိအာဒိ-မာဟ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၁၉။ သြဝဋ္ဌိကသာရံ ကတွာတိ သြဝဋ္ဌိကာယ ဂဟေတဗ္ဗသာရ-ဝတ္ထုံ ကတွာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁ရ၀။

သြဝဋ္ဌိကာဝိဗျန (နာ) [သြဝဋ္ဌိကာ+ဝိဗျန] သီကြောင်းသို့(တဲအပ်ကြောင်းသို့) အစဉ်လိုက်လျက် အလျားကိုချုပ်ခြင်း ဟူသော-ထွင်းဖောက်-ချုပ်-ခြင်း။ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ရဇနမ္ပိ နု ဟောတိ ဒသစ္ဆိန္နနမ္ပိ သြဝဋ္ဌိကာဝိဗျနမ္ပိ၊ ကပ္ပမတ္တံ ကတွာ ဝဋ-ဌေန္ဓိ၊ ပုန သြဝဋ္ဌိကံ ဝိဗျိတ္တာ ကပ္ပံ နု ကရောန္ဓိ။ အံ၊ဌ၊၁။၆၉။ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ ရဇနမ္ပိ နု ဟောတိ၊ ဒသစ္ဆိန္နနံ သြဝဋ္ဌ-ကာဝိဗျနံ ကပ္ပမတ္တဿ ကတွာ ဝဋဌေန္ဓိ၊ ပုန သြဝဋ္ဌိကံ ဝိဗျိတ္တာ ကပ္ပံ နု ကရောန္ဓိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄၃။ (တိပိဋကာ၊ဓာန်၊အတ္ထ၊ ၁၈-လိင်္ဂအန္တရဓာန-ပုဒ်ကို အကျယ်ပြဆို

ရာဒ္ဒ-သြဝဋ္ဌီကာဝိဗျန-ကို "ချုပ်စပ်ခြင်း" ဟု မြန်မာပြန်ဆိုထားသည်။)

သြဝဋ္ဌီတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဝဋ္ဋ+တွာ] သံကြောင်းသို့(တဲအပ်ကြောင်းသို့) အစဉ်လိုက်လျက် လုံး၍၊ လိပ်၍။(သျှ။) ဒီယသိဗ္ဗိတန္တိ ပစ္ဆာကတသိဗ္ဗနံ၊ သြဝဋ္ဌီတွာ သိဗ္ဗနံ ဝါတိ လိခိတံ။ ဝဇိရ။၄၉၀။

သြဝဋ္ဌီယကရဏ (နာ) [သြဝဋ္ဌီယ+ကရဏ] သံကြောင်းသို့(တဲအပ်ကြောင်းသို့)အစဉ်လိုက်လျက် အလျားကို ချုပ်ခြင်းကိုပြုခြင်း၊ လုံး-လိပ်-၍ ချုပ်ခြင်းကိုပြုခြင်း။ (အဝတ်စနှစ်ခုကိုတဲမိရုံသာ-လိပ်၍-ထပ်၍-ချုပ်ခြင်း။) နှ သြဝဋ္ဌီယကရဏမတ္တေန အတ္ထတံ ဟောတိ ကထိနံ။ ဝိ၁။၃၅၂။ ဝိ၅။၃၀၂။ သြဝဋ္ဌီ-ယကရဏမတ္တေနာတိ မောယသုတ္တကာနု-သာရေန ဒီယသိဗ္ဗိတမတ္တေန။ ဝိ၆။၃၉၁။ ဒီယသိဗ္ဗိတန္တိ ပစ္ဆာကတသိဗ္ဗနံ၊ သြဝဋ္ဌီတွာ သိဗ္ဗနံ ဝါတိ လိခိတံ။ ဝဇိရ။၄၉၀။ (ဝဇိရ၊ သျှ-၌ "လိပ်၍" ဟုအနက်ပေးသည်။)

သြဝဋ္ဌ (တိ) [အဝ+ဝဿ+တ။ အဝဝဋ္ဌ (သံ)] (မိုးရေ) စိုစွတ်စေအပ်-စိုစွတ်-သော၊သူ။ ကဒါဟံ သတ္တာဟသမ္မေယေ၊ သြဝဋ္ဌော အလ္လစီဝရော။ ဇာ၊၂။၁၆၈။ သြဝဋ္ဌောတိ သြနတသီသော။ ဇာ၊၆။၆။၆၅။ (ယင်း အဋ္ဌကထာအဖွင့်သည် သီ၊သျှက္ခ-မူတို့၌ မရှိ။ နိသျှ။၁၄ရ-၌လည်း "ပါဠိဟောင်းမဟုတ်၊ သံဝဏ္ဏတဗ္ဗပုဒ်နှင့် သံဝဏ္ဏနာပုဒ်သည် ဆန့်သောကြောင့် မသင့်"ဟုမှာထားသည်။) သေနာသနံ သြဝဋ္ဌံ ဟောတိ။ ဝိ၂။၅၈၊(-၅၀။) သြဝဋ္ဌံ ဟောတိတိ ဟိမဝဿေန သြဝဋ္ဌံ တိန္တံ ဟောတိ။ ဝိ၆၊၃။၃၇။ သြဝဋ္ဌန္တိ ဒေဝေန သြဝသိတံ ဟောတိ သစေတိ ယောဇနာ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၅။

သြဝဋ္ဌကေဒိဝသာတိက္ကန္တ (တိ) [သြဝဋ္ဌ+ကေ ဒိဝသ+အတိက္ကန္တ] (မိုးရေ) စိုစွတ်စေအပ်သည်-စိုစွတ်သည်-ဖြစ်၍ တစ်ရက်လွန်သော။ ကေဒိဝသမ္မိ နှ ဝဋ္ဋတိတိ သြဝ-ဋ္ဌကေဒိဝသာတိက္ကန္တောပိ ဝိကောပေတုံ နှ ဝဋ္ဋတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅။

သြဝတ္ဌိက—သြဝဋ္ဌ(တ္ဌိ)က-ကြည့်။

သြဝတ္ဌိကသာရ—သြဝဋ္ဌ(တ္ဌိ)ကသာရ-ကြည့်။

သြဝဒ (ကြို) [အဝ+ဝဒ+အ+ဟိ] ဆုံးမလော။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒက - ဘိက္ခုသံယေ ဥပသမ္ပန္နာယ ပန သြဝဒကော ပါစိတ္တိယမေဝ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉) ဟူသောပါဠိသည် "သြဝဒတော" မှ ပျက်သော ပါဠိဖြစ်သည်။ ယင်းစာမျက်နှာ၌ပင် "အညေန ဓမ္မေန သြဝဒတော ဒွေ ဒုက္ကဋာနိ" စသည်ဖြင့် လာသည်။

သြဝဒတိ (ကြို) [အဝ+ဝဒ+အ+တိ] ဆုံးမ၏။ ဝေဿဘူ ဘဂဝါ ... သဟသဲ ဘိက္ခုသံယံ စေတသာ စေတော ပရိစ္စ သြဝဒတိ အနု-သာသတိ။ ဝိ၁။၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀ရ။ သြဝဒေယျာနုသာသေယျ၊ အသဗ္ဗာ စ နိဝါရယေ။ ဓမ္မ။၂၄။ သြဝဒေ-ယျာသိ ဥပ္ပန္နေ ဝတ္ထုသ္မိ ဝဒန္တော သြဝဒတိ နာမ၊ အနုပ္ပန္နေ ဝတ္ထုသ္မိ "အယသောပိ

တေ သိယာ”တိအာဒိဝသေန အနာဂတံ ဒသေယ္ဟော အနုသာသတိ နာမ။ သမ္မုခါ ဝဒန္တော သြဝဒတိ နာမ၊ ပရမ္မုခါ ဒူတံ ဝါ သာသနံ ဝါ ပေသေန္တော အနုသာသတိ နာမ၊ သကိံ ဝဒန္တော သြဝဒတိ နာမ၊ ပုနပ္ပုနံ ဝဒန္တော အနုသာသတိ နာမ၊ သြဝဒန္တော ဧဝ ဝါ အနုသာသတိ နာမာတိ ဧဝံ သြဝဒေယျ အနုသာသေယျ။ ဓမ္မာဒ္ဒ၊ ၁။၃၄၉။ (-သံဒ္ဒ၊၁။၂ဖ၄။ ထေရာဒ္ဒ၊၂။၄ဝ၁-၂။ မဟာနိဒ္ဒ။၉၂၊၄၁၅။) တေန ယောဂေန ဧနကာယံ၊ သြဝဒတိ မဟာမုနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၁။ သြဝဒတိတိ သြဝဒိ။ ကာလဝိပရိ-ယာယေန ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဒ္ဒ။၁၄၉။ **သြဝဒန္တိ**—ဝိ၊၂။ရရ။ မ၊၂။၁၂၃။ မ၁။၁၂၂။ အံ၊၂။၈၅။ ဝိ၊ဒ္ဒ၊၃။ရ၀။ ဒီ၊ဒ္ဒ၊၃။၁၂၄။ မ၊ဒ္ဒ၊၄။ ၉ရ။ **သြဝဒသိ**—ဓမ္မာဒ္ဒ၊၁။၃၄၉။ **သြဝ-ဒါမိ**—မ၁။၂၂၉။ ဒီ၊ဒ္ဒ၊၂။၁၈၃။ မ၊ဒ္ဒ၊၂။၉ရ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄။ **သြဝဒါမ**—ဝိ၊၂။ရ၁။ မ၂။၁၂။ **သြဝဒတု**—ဝိ၊၃။၂၅။ မ၁။၃၁၄။ အံ၊၂။၄၂၉။ အံ၊ဒ္ဒ၊၃။၁ဝ။ **သြဝဒေ-ယ္ယု**—သံ၊၂။၁ဝ၈။ မ၊ဒ္ဒ၊၄။၂၃၉။ **သြဝ-ဒ**—မ၁။၃၁၅။ သံ၊၁။၄ဝ၆။ အံ၊၂။၁ရ၅။ ပေတ။၁၉၁။ **သြဝဒါဟိ**—မ၁။၄ဝ၆။ သံ၊၂။၄၉၂။ မ၊ဒ္ဒ၊၂။၃ဝ၂။ ဝဇိရ။၃ဝ၈။ **သြဝဒေဟိ**—ဓမ္မာဒ္ဒ၊၂။၈။ **သြဝဒထ**—ဒီ၊ဒ္ဒ၊၃။၂၉၉။ အံ-ဒ္ဒ၊၃။၂၉၁။ **သြဝဒေယ္ယ**—ဝိ၊၂။ရ၈။ ဓမ္မ။ ၂၄။ ထေရ။၃၄၄။ ဝိ၊ဒ္ဒ၊၄။၁၄ရ။ ဓမ္မာဒ္ဒ၊၁။ ၃၄၈။ ဝဇိရ။၃ဝရ။ **သြဝဒေယ္မု**—မိလိန္ဒ။ ၂၃၁။ ဒီ၊ဒ္ဒ၊၃။၈၅။ မ၊ဒ္ဒ၊၄။၈၃။ **သြဝဒေ-ယ္ယာသိ**—မ၃။၃၁၉။ မ၊ဒ္ဒ၊၄။၂၄၃။ **သြဝ-ဒေယ္မ**—သံ၊၁။၄ဝ၆။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂။

သြဝဒိ—ထေရ။၃၁ဝ။ အပ၊၂။၁၂ဖ။ ဗုဒ္ဓ-ဝံ၊ဒ္ဒ။၁၈၈။ **သြဝဒိ**—ဝိ၊၃။၁ရ။ အပ-၂။၁ဝရ။ ဝိ၊ဒ္ဒ၊၁။ဖ၁။ ဝိ၊ဒ္ဒ၊၂။၂၄ရ။ ဒီ၊ဒ္ဒ-၃။၁၂၅။ ဝိမာန၊ဒ္ဒ။၁၃၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဒ္ဒ။၁၄ဇ။ **သြဝဒိသု**—ဝိ၊၅။၂ဖ။ မ၊ဒ္ဒ-၃။၁ဝ၄။ အပ၊ဒ္ဒ၊၁။ဝ၈ရ။ **သြဝဒိသတိ**—ဝိ၊၂။ရ၈။ ဒီ၊ဒ္ဒ၊၃။၂ဝ၀။ အံ၊ဒ္ဒ၊၃။၂ဇ၁။ **သြဝဒိသန္တိ**—ဝိ၊၂။ရ၉။ ဒီ၊ဒ္ဒ၊၂။ဝ၈ဝ။ သာ-ရတ္ထ၊၁။၃ရ။ **သြဝဒိသသိ**—ဝိ၊၂။ရ၈။ **သြဝဒိသာမိ**—ဒီ၊ဒ္ဒ၊၃။ဝ၅၅။ မ၊ဒ္ဒ၊ရ။ဝ၈။ **သြဝဒိသာမ**—ဝိ၊၂။ရ၁။

သြဝဒတု (ကြို) [အဝ+ဝဒ+အ+တု] ဆုံးမပါ-လော့။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒထ (ကြို) [အဝ+ဝဒ+အ+ထ] ဆုံးမပါ-ကုန်လော့။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒန (နာ) [အဝ+ဝဒ+ယု] (၁) (ဂရုဓမ်-ရှစ်ပါးဖြင့်) ဆုံးမခြင်း။ (ပု)(၂) ဆုံးမ-တတ်သောသူ။ **(၁)** ဘိက္ခုနီနှင့် သြဝဒေ-သာဝကံ သေဋ္ဌသမ္မတံ။ အပ၊၂။၁၅၅။ ဘိ-က္ခုနီနှင့် အဋ္ဌဂရုဓမ္မေဟိ သြဝဒနံ ဘိက္ခု-နောဝါဒေါ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၁၅ရ။ (-ကခ်ီ၊-ဋီ။၅ရ။) **(ပု)(၂)** သြဝဒါန-ကြည့်။

သြဝဒနဝတ္ထု (နာ) [သြဝဒန+ဝတ္ထု] (ဂရုဓမ်-ရှစ်ပါးဖြင့်) ဆုံးမခြင်း ဟူသောအကြောင်း။ သာဝတ္ထိယံ ဆဗ္ဗဂိုယေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ သြ-ဝဒနဝတ္ထုသို့ ပညတ္တံ။ ကခ်ီ။၂ဝ၉၊ (-၂၁၁။)

သြဝဒနမူလက (တိ) [သြဝဒန+မူလ+က] (ဂရုဓမ်ရှစ်ပါးဖြင့်)-ဆုံးမခြင်းလျှင်အကြောင်း

ရှိ-ဆုံးမခြင်းကြောင့် ဖြစ်-သော။ သြဝ-ဒနမူလက် ပါစိတ္တိယ်။ ဝိ၊ဌ၊၃။၆၉။

သြဝဒနာကာရ (ပု) [သြဝဒန+အာကာရ] ဆုံးမခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ။ ဧဝံ သြဝ-ဒနာကာရံ ဒသေတွာ။ နေတ္တိ၊ဌ။၁၅၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆ ၂။)

သြဝဒနာကာရဒဿန (ထီ၊နဝ) [သြဝဒနာကာရ+ဒဿန] ဆုံးမခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ ကိုပြခြင်း။ သော ဒါနိ တွန္ဓိအာဒိ အတ္တနော သြဝဒနာကာရဒဿနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅။

သြဝဒန္ဆ (တိ) [အဝ+ဝဒ+အ+အန္ဆ။ ထီ-ဌ် သြဝဒန္ဆီ။] (ဂရုဓမ်ရှစ်ပါးဖြင့်) ဆုံးမသော၊သူ။ ဘိက္ခုနီနံ သြဝဒတ်၊ အဂ္ဂဌာနေ ဌ-ပေသိ မံ။ အပ၊၂။၁၅၆။ အဌဟိ ဂရုဓ-မ္မေဟိ သြဝဒန္ဆသေဝ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ဌ၊ ၆၉။ မ၊ဋီ၊၃။၂၁။ ဧဝံ ပန မံ သြဝဒန္ဆီ နကေဝလံ ဝိသာရဒါ ဧဝ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၁။

သြဝဒန္ဆီ (ကြို) [အဝ+ဝဒ+အ+အန္ဆီ] ဆုံးမကုန်၏။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒန္ဆီ (ထီ) [သြဝဒန္ဆ+ဣ (ဣတ္ထိ ပစ္စည်း။] ဆုံးမသော၊သူ။ သြဝဒန္ဆ-ကြည့်။

သြဝဒန္ဆု (ကြို) [အဝ+ဝဒ+အ+အန္ဆု] ဆုံးမကုန်လော့။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒမာန (တိ) [အဝ+ဝဒ+အ+မာန] ဆုံးမသော၊သူ။ တေပိ ထေရာ ဒသဘာတိက-သမာဂုလ် ရာဇဂုလ် ပသာဒေတွာ မ-ဟာဇနံ သြဝဒမာနာ စေတိယဂိရိမှိ ဝဿံ ဝသိံသု။ ဝိ၊ဌ၊၁။၆၁။ (-မိလိန္ဒ။ ၂၃၁။ အံ၊ဌ၊၁။၃၅၉။)

သြဝဒသိ (ကြို) [အဝ+ဝဒ+အ+သိ] ဆုံးမ၏။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒါန (ပု) [အဝ+ဝဒ+ယု] ဆုံးမတတ်သော သူ။ ကိသကောဝဒါနော(ဝိ၊၃။၄၆)တိ တာ-ပသစရိယာယ ကိသသရီရတ္တာ "ကိသ-ကော"တိ လဒ္ဓနာမာနံ တာပသာနံ သြဝါ-ဒကော။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၂၅၃။ ကိသကောဝါ-နောတိ ဇတ္ထ ကိသကာနံ သြဝဒါနော ကိသကောဝါနောတိ ဣမံ တာဝ အတ္ထ-ဝိကပ္ပံ ဒဿေတုံ "တာပသစရိယာယ ကိသသရီရတ္တာ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၁၄။ သြဝါဒကောတိ ဣမိနာ သြဝါ-နောတိ ဇတ္ထ ယုပစ္စယော ကတ္တုအတ္ထောတိ ဒဿေတိ။ ဂါထာဗန္ဓတ္တာ အကာရဿ ဒီဃော။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂၁ ၂။

သြဝဒါမ (ကြို) [အဝ+ဝဒ+အ+မ] ဆုံးမကုန်၏။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒါမိ (ကြို) [အဝ+ဝဒ+အ+မိ] ဆုံးမ၏။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒါဟိ (ကြို) [အဝ+ဝဒ+အ+ဟိ] ဆုံးမပါလော့။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒီသု (ကြို) [အဝ+ဝဒ+ဥု] ဆုံးမကုန်ပြီ။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒိ (ကြို) [အဝ+ဝဒ+ဣ] ဆုံးမပြီ။ သြဝ-ဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒိတ (တိ) [အဝ+ဝဒ+တ] ဆုံးမအပ်သော၊ သူ။ ဘဂဝါ သံခိတ္တေန သြဝါဒေန သြဝ-ဒိတောဟု။ မဟာ။၂၉၀။ သြဝဒိတောဟု(နေတ္တိ။ ရဖ)တိ ဓမ္မဒေသနာယ သာသိတောဟု။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅ဖ။

သြဝဒိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ဝဒ+တဗ္ဗ] ဆုံးမအပ်သော၊သူ။ သမ္မတေနာပိ ဘိက္ခုနိယော နိ သြဝဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၄။၁၀။

သြဝဒိတဗ္ဗယုတ္တ (တိ) [သြဝဒိတဗ္ဗ+ယုတ္တ] ဆုံးမအပ်သည်၏အဖြစ်နှင့်ယှဉ်သော၊ ဆုံးမသင့် ဆုံးမထိုက်သော၊သူ။ အထ ဘဂဝါ ဘိက္ခုသံယောပိ သတ္ထာပိ သြဝဒိတဗ္ဗယုတ္တ-မေဝ သြဝဒတိ၊ နိ ဣတရဿ ဒသ္သေတုံ ... အာဟ။ မဗ္ဗ၊၃။၁၀ရ။

သြဝဒိတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [သြဝဒိတဗ္ဗ+ယုတ္တ+က] ဆုံးမအပ်သည်၏အဖြစ်နှင့်ယှဉ်သော၊ ဆုံးမသင့် ဆုံးမထိုက်သော၊သူ။ ဇေတ္တကေန ကထာမဂ္ဂေန သြဝဒိတဗ္ဗယုတ္တကံ သြဝ-ဒန္တိ၊ နိ ဣတရဿ ဣမမေဝ ဘဂဝတာ ဒဿိတံ။ မဗ္ဗ၊၃။၁၀ဓ။

သြဝဒိတုံ (ဗျ) [အဝ+ဝဒ+တုံ] ဆုံး-ဟောပြ-ခြင်းငှါ။ ပဋိဗလော ဟောတိ ဘိက္ခုနိယော သြဝဒိတုံ (ဝိ၊၂။ရ၄)တိ သုတ္တန္တေ ကာရကာနေ ဒဿေန္တော ဝဋ္ဋဘယေန တဇ္ဇေတ္တာ ဘိ-က္ခုနိယော သြဝဒိတုံ တာဒိသံ ဓမ္မံ ဒေ-သေတုံ သမတ္ထော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅ဖ။

သြဝဒိတုကာမ (တိ) [သြဝဒိတုံ+ကမ+ဏ] ဆုံး-ဟောပြ-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊သူ။ အမုယောဇနံ ဂန္တွာ သြဝဒိတုကာမော ဟောတိ။ ဝဇိရ။၃၀ဖ။

သြဝဒိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဝဒ+တ္တာ] ဆုံးမ၍။ အနာထပိဏ္ဍိကံ ဣမိနာ သြဝါဒေန သြဝ-ဒိတ္တာ။ မဗ္ဗ၊၃။၃၀၅။

သြဝဒိယ (တိ) [အဝ+ဝဒ+ဏျ] (၁) ဆုံးမအပ်သော(စကား)။ (၂) ဆုံးမသည့်အားလျော်စွာ-ပြုအပ်-ပြုသင့်ပြုထိုက်-သော (အမှု-စသည်)။ (၃) ဆုံးမအပ်သော၊သူ။ (အဆုံး အမခံပုဂ္ဂိုလ်။) **(၁)(၂)** အနုစ္ဆဝိ သြဝဒိ-ယဉ္စ မေတံ။ ဝိမာန။၁၂၃။ သြဝဒိယဉ္စ မေတန္တိ မေ မယ္ပံ တုမ္ဟေဟိ သြဝဒိယံ သြဝါဒဝသေန ဝတ္တဗ္ဗမေတံ။ ... အထ ဝါ ယံ ယသ္မာ တုမ္ဟေ ပေယ္ယဝါစံ ဝဒေထ၊ တသ္မာ အနုစ္ဆဝိကံ သြဝဒိယဉ္စ သြဝဒိတဗ္ဗံ သြဝါဒါနုရူပံ ကာတဗ္ဗဉ္စ မေ မယာ ကတံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၂၄။

(၃) ကထံ ဟိ နာမ မောဃပုရိသ အညေဟိ သြဝဒိယော အနုသာသိယော အညံ သြဝဒိတုံ အနုသာသိတုံ မညိဿတိ။ ဝိ၊၃။ရ၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ အညေဟိ သြဝ-ဒိယော အနုသာသိယောတိ အညေဟိ သြဝဒိတဗ္ဗော စေဝ အနုသာသိတဗ္ဗော စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅။ သြဝဒိတဗ္ဗောတိ ဣမိနာ သြဝဒိယောတိ ဇေတ္ထ ဏျ-ပစ္စယဿ ကမ္မတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၂ရ။

သြဝဒိယမာန (တိ) [အဝ+ဝဒ+ယ+မာန] ဆုံးမအပ်သော၊သူ။ ဝေဿဘုနာ ဘဂဝတာ အရဟတာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန ဇေဝံ သြဝ-

ဒိယမာနာနံ ဧဝံ အနုသာသိယမာနာနံ ... ဝိမုစ္စိသု။ ဝိ၊၁။၉။ (-အံ၊၂။၂၆၃။)

သြဝဒိသတိ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+သတိ] ဆုံးမ လတ္တံ့။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒိသန္ဆိ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+သန္ဆိ] ဆုံးမ ကုန်လတ္တံ့။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒိသသိ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+သသိ] ဆုံးမ လတ္တံ့။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒိသာမ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+သာမ] ဆုံးမ ကုန်အံ့။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒိသာမိ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+သာမိ] ဆုံးမ အံ့။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒိ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+ဣ] ဆုံးမပြီ။ သြဝ-ဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒိယမာန (တိ) [အဝ+ဝဒ+ယ+မာန] ဆုံး မအပ်သော၊သူ။ ဘောတော ဂေါတမသ သာဝကာ ဘောတာ ဂေါတမေန ဧဝံ သြဝဒိယမာနာ ဧဝံ အနုသာသိယမာနာ။ မ၊၃။၅၅။

သြဝဒေယျ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+ဧယျ] ဆုံးမရာ၏။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒေယျ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+ယျ] ဆုံးမရာ၏။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒေယျာသိ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+ယျာသိ] ဆုံးမရာ၏။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒေယျုံ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+ဧယျုံ] ဆုံးမကုန် ရာ၏။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒေဟိ (ကြိ) [အဝ+ဝဒ+အ+ဟိ] ဆုံးမပါ လော့။ သြဝဒတိ-ကြည့်။

သြဝဒ္ဓ (တိ) [အဝ+ဝဒ္ဓ+အ] အောက်၌ တိုးပွား စေအပ်သော၊ အောက်၌-တိုးပွား-ကြီးထွား-လျှောကျ-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဝဒ္ဓပိဏ္ဍိက (တိ) [သြဝဒ္ဓပိဏ္ဍ+ဏ္ဍက] အောက်၌-တိုးပွား-ကြီးထွား-လျှောကျ-သော အသား၊စိုင်ရှိသော၊သူ။ ဗလက်ပါဒေါ အန္ဓနခေါ၊ အထော သြဝဒ္ဓပိဏ္ဍိကော။ ဇာ၊ ၂။၃၅၁။ သြဝဒ္ဓပိဏ္ဍိကောတိ ဟေဋ္ဌာ ဂလိ-တပိဏ္ဍိကမံသော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃၂၂။ (ဇာ၊ဋီ-၌ "သြဗန္ဓပိဏ္ဍိကောတိ ဥပရိဗန္ဓနပိဏ္ဍမံ ပိဋိမံသေဟိ သမန္နာဂတော" ဟုဖွင့်သည်။ ယင်းအလို "သြဗန္ဓပိဏ္ဍိကော= အထက်၌ ဖွဲ့အပ်သော သစ်သီးခိုင်ကဲ့သို့သော ကျောက် ကုံးအသား၊စိုင်ရှိသော၊သူ"ဟု ပြန်ဆိုရမည်)။

သြဝဒ္ဓေယျ (တိ) [ဥ(အဝ)+ဝဒ္ဓ+ ဏျ] တိုးပွား စေအပ်သော-ထပ်ဆင့်တင်အပ်သော-ထပ်ပိုးအပ်သော-အလ္ဘာ၊ အပေါ်လ္ဘာ၊ သ လင်းတောင်-သလင်းထောင်-အလ္ဘာ၊ အ နာ:ပတ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဝဒ္ဓေယျကရဏ (နာ) [သြဝဒ္ဓေယျ+ကရဏ] သလင်းတောင်-သလင်းထောင်-အလ္ဘာ-ကိုပြုခြင်း၊ သလင်းတောင်လ္ဘာ-အနာ:ပတ်-တင်ခြင်း။ သြဝဒ္ဓေယျကရဏမတ္တေန အ-တ္ထတံ ဟောတိ ကထိနံ။ ဝိ၊၃။၃၅၂။ ဝိ၊ ၅။၃၀၂။ သြဝဒ္ဓေယျကရဏမတ္တေနာတိ အာဂန္တုကပတ္တာရောပနမတ္တေန။ ကထိန-

စီဝရတော ဝါ ပတ္တံ ဂဟေတ္တာ အညသ္မိံ အကထိနစီဝရေ ပတ္တာရောပနမတ္တေန။ ဝိ၊ ၌၊၃။၃၉၂။

(ရှေးနီသျှတို့၌ "သလင်းထောင်" ဟုရှိ၍ စလင်းဂဏ္ဍီသစ် စသည်၌ "သလင်းတောင်" ဟုရှိသည်။ "အာဂန္တုကပတ္တာ-ဟူသည် ပြီးပြီးသောသင်္ကန်း၏ အလယ်၌ အနားပတ် ပြင်ပ ပတ်သည်ဟူ၏။ အာဂန္တုကပတ္တာနှင့် အနားပတ်တူသည်"ဟု ရှေဥမင်နီသျှ၌မှာသည်။ ဘာသာဋီကာ၌ "တလုပ်မြောင်းပေါ်ဝယ် နောက်ထပ် အာဂန္တုက အလွှာတင်ခြင်း၊ သလင်းထောင်ခြင်း" ဟု ပြန်ဆိုသည်။)

ဩဝမိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ(အဝ)+ဝမ+တ္တာ] လျှံတက် အန်ထွက်၍၊ စွန့်၍။ အထ ခေါ သော ဥဒပါနော အာယသ္မတော အာနန္ဒေ ဥပသင်္ကမန္တေ သဗ္ဗံ တံ တိကဏ္ဍ ဘုသဏ္ဍ မုခတော ဩဝမိတ္တာ အစ္ဆဿ ဥဒကဿ ဝိပ္ပသန္နဿ ယာဝ မုခတော ပူရိတော။ ဥဒါန။၁၇၅။ မုခတော ဩဝမိတ္တာတိ သဗ္ဗံ တံ တိကဏ္ဍဒီ မုခေန ဆဒ္ဒေတ္တာ။ ဥဒါန၊ ၌။၃၄၅။

ဩဝရက (ပုဂ္ဂိ) [အဝ+အရ+က။ အဝတိ ရက္ခတီတိ ဩဝရကော။ အရော၊ သကတ္တော ကော၊ အသောတ္တဿ။ ဓာန်၊ဌီ။၂၁၄။ အဝ+ဝရ+အ+က။ အဝ+ဝရ+ဏ္ဍ။ ဇာ၊ဌီ၊ သစ်။ အပဝရက(သံ)] (၁) တိုက်ခန်း၊ ကျောင်းခန်း၊ အိမ်ခန်း၊ အိပ်ခန်း၊ နေရာ။ (၂) ကျောင်းဆောင်။ **(၁)** ယာနိပိ တာနိ ဟောန္တိ ကုလာနံ ဩဝရကာနိ။ မဟာနိ။ ၁ရ၆။ ဩဝရကာနိတိ ဂဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌိတ-သယနဃရာနိ။ မဟာနိ၊ ၌။၂၉၅။ နိဝေ-သနာဒီသု ဩဝရကာတိ ဂဇ္ဇာနံယေဝေတံ ပရိယာယဝစနံ။ ဝိ၊ ၌၊ ၂။၂၃၅။ ဒွါဒသ-ဟတ္ထော ဩဝရကော ဝိယ သေ မာတုကုစ္ဆိ အသမ္ဘာဝေ ဟောတိ။ ဥဒါန၊ ၌။၃၇ရ။ ဩဝရကော နာမ ဂဇ္ဇသ အဗ္ဘန္တရေ အ-ညော ဂဇ္ဇောတိပိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၉၄။ ဩဝရကကောဋ္ဌာသ-လည်းကြည့်။

(၂) တတ္ထ အာဝါသောတိ ဧကောပိ ဩဝရကော ဝုစ္စတိ ဧကမ္မိ ပရိဝေဏေ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၉၉၊(-၂၅၅။) ဩဝရတိ သံ-ဝရတိ အာလောကော ဧတ္ထာတိ ဩဝရ-ကော။ ဇာ၊ဌီ၊သစ်။

ဩဝရကကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဩဝရက+ကော ဋ္ဌာသ] တိုက်ခန်း-ကျောင်းခန်း-နေရာ-အဖို့အစု။ ဝိဟာရဂ္ဂေနာတိ ဩဝရက-ကောဋ္ဌာသေန ... တံ တံ ဝသနဋ္ဌာန-ကောဋ္ဌာသေနာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။ ၄၂၅။ ဒီ၊ဌီ၊၁။ ၂၈၄။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊ ၂။၁၉၁။ မ၊ဌီ၊၁။ ၂၄၀။

ဩဝရကဂ္ဂ (ပု) [ဩဝရက+အဂ္ဂ] (၁) တိုက်ခန်း-ကျောင်းခန်း-အဖို့အစု။ (၂) ကျောင်းဆောင်အဖို့အစု။ (ကျောင်းအပိုင်းအခြား။ သျှ။) **(၁)** ပါသာဒေသု အပ္ပဟောန္တေသု ဩဝရကဂ္ဂေန ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၌၊ ၄။ ၆၆။ **(၂)** ဝိဟာရဂ္ဂေနာတိ ဩဝရကဂ္ဂေနာတိ လိခိ-တံ။ ဝဇီရ။ ၅ ၂ ၆။ ဩဝရကဂ္ဂေနာတိ ဂဇ္ဇသ

ပရိစ္ဆေဒေန။ ပါစိတ်၊ယော။၄ရ၈။ (ပါစိတ်၊ယော-၌ "သြဝရကဋ္ဌ"ဟုရှိသည်။)

သြဝရကဒ္ဓါရ (နာ) [သြဝရက+ဒ္ဓါရ] ကျောင်းတံခါး။ အာဝသထဒ္ဓါရေတိ သြဝရကဒ္ဓါရေ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၁၆။ အာဂမ္မ, ပဝိသိတ္တာ ဝါ ဝသနဋ္ဌာနတ္တာ သြဝရကော အာဝသထော နာမတိ အာဟ သြဝရကဒ္ဓါရေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၂။

သြဝရက (နာ) [အဝ+ဝရ+ယု] (၁) ပိတ်ပင်တားဆီးတတ်သော။ (၂)(က) အစောင့်အရှောက်။ (ခ) အပိတ်အပင်၊ အတားအဆီး။ **(၁)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(၂)(က)(ခ)** စတုဒ္ဒိသံ သြဝရက် ဌပေတ္တာ။ ဒီ၊၃။၁၅၈၊ ၁၆၆။ သြဝရက် ဌပေတ္တာတိ စတူသု ဒိသာသု အာရက္ခကေ ဌပေတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၂။ သြဝရက် ဌပေတ္တာ ပဋိပက္ခနိသေ-ဓနသမတ္ထံ အာဝရက် ဌပေတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၄ရ။

သြဝရကဋ္ဌ (ပု) [သြဝရက+အတ္ထ] ပိတ်ပင်တားဆီးတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော-ပိတ်ပင်တားဆီးခြင်း-အနက်။ ကုသာဒီနံ သြ-ဝရကဋ္ဌေန ဂုမ္ဗော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၉။

သြဝရန္ဓ (တိ) [အဝ+ဝရ+အ+အန္ဓ] ပိတ်ပင်တားဆီးသော၊သူ။ အထ နံ ဇကဒိဝသံ အညတရော ရာဇဂဟဝါသီ ဓုတ္တပုရိသော ... မဂ္ဂံ သြဝရန္ဓော ကာမေဟိ နိမန္ဓေသိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅၃။

သြဝရိတ (တိ) [အဝ+ဝရ+တ] ပိတ်ပင်-တားမြစ်-ပယ်-အပ်သော။ သြဝဋ-ကြည့်။

သြဝရိတုံ (ဗျ) [အဝ+ဝရ+တုံ] ဖုံးလွှမ်း-ပိတ်ဆို့-တားမြစ်-ခြင်းငှါ။ သြတ္ထရိတုံ-ကြည့်။

သြဝရိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဝရ+တ္ဝာ] ပိတ်ပင်တားဆီး၍။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဝရိယာန (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဝရ+တ္ဝာန] ပိတ်ပင်တားဆီး၍။ ယံ မံ သြဝရိယာန တိဋ္ဌသိ (ထေရီ။၄၂၀)တိ ယေန အပရာဓေန မံ ဂစ္ဆန္တိ သြဝရိတ္ဝာ ဂမနံ နိသေဓေတ္ဝာ တိဋ္ဌသိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅၉။

သြဝသက (တိ) [အဝ+ဝသ+ဏ္ဍ။ နိတိ၊ဓာ။၁ရ၄။] မိုးရေ-စွတ်-ယိုး-သော။ သဗ္ဗမိဝ သြဝသကေပိ မဏ္ဍပါဒိမှိ နာ ဝဋ္ဌတိ။ ဝဇိရ။၃၀၀။

သြဝသကဂေဟ (ပု၊နာ) [သြဝသက+ဂေဟ] မိုးရေ-စွတ်-ယိုး-သော အိမ်။ သြဝသက-ဂေဟေ ပန တိဏေသု စ မတ္တိကာ-ပိဏ္ဍေသု စ ဥပရိ ပတန္တေသု မဗ္ဗပိဋ္ဌာနံ အဂ်ိနိပိ ဝိနသ္သန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၁ရ။

သြဝသကဋ္ဌာန (နာ) [သြဝသက+ဋ္ဌာန] မိုးရေ-စွတ်စိုး-ယိုး-သော အရပ်။ ဗဟိ ဝါ အန္တော ဝါ သဗ္ဗံ သြဝသကဋ္ဌာနံ ဣဓ အဇ္ဈောကာသော နာမ။ ဝဇိရ။၄ရ၁။

သြဝသကဘာဝ (ပု) [သြဝသက+ဘာဝ] မိုးရေ-စွတ်-ယိုး-သည်၏အဖြစ်။ သတ္ထု ဝသနဋ္ဌာနဿ သြဝသကဘာဝမှိ နာ ဇာ-နာတိ။ မ၊ဌ၊၃။၁၉၈။

သြဝသကမဏ္ဍပ (ပု) [သြဝသက+မဏ္ဍပ] မိုးရေ-စွတ်စိုး-ယိုး-သောမဏ္ဍပ်။ တထာပိ

ပကတိအဒ္ဓောကာသေ စ ဩဝဿက-
မဏ္ဍပေ စ သန္ဓရိတုံ နိ ဝဋ္ဋတိ။ ကခ်ိ။
၂၀၁။ ဩဝဿကမဏ္ဍပေတိ သာခါမဏ္ဍပ-
ပဒရမဏ္ဍပါနံ ယတ္ထကတ္ထစိ ဩဝဿကေ
မဏ္ဍပေ။ ကခ်ိ၊ဋီ၊သစ်။၃၆၃။ (-သာရတ္ထ၊
၃။၂၅။)

ဩဝဿတိ (ကြိ) [အဝ+ဝဿ+အ+တိ] မိုး-
ရေ-စွတ်စိုး-ယိုး-၏။ ဒေဝေ ဝဿန္တေ စီဝရံ
ဩဝဿတိ။ ဝိ၊၄။၂၅၉။ အတိဝဿတိတိ
ဩဝဿတိ၊ ဝသောဒကံ ပဝိသတိတိ အ-
တ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၂၉၄။ ကဒါ နု မံ ပါဝုသ-
ကာလမေယော၊ ... ဩဝဿတေ, တံ နု
ကဒါ ဘဝိဿတိ။ ထေရ။၃၅၅။ ကဒါ နု
ဩဝဿတိ တေမေတိတိ အတ္ထော။ ထေရ၊
ဋီ၊၂။၄၆ဂ။

ဩဝဿန (တိ) [အဝ+ဝဿ+ယု] မိုးရေ-
စွတ်စိုး-ယိုကြောင်း-ဖြစ်သော၊ မိုးရေဝင်
သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဝဿနဆိဒ္ဓ (နာ) [ဩဝဿန+ဆိဒ္ဓ] မိုးရေ
ယိုကြောင်းအပေါက်၊ မိုးရေ-ဝင်သော-ယို
သော-အပေါက်။ မဒ္ဒိတမတ္တိကန္တိ ဩဝဿ-
နဆိဒ္ဓဿ ပိဒဟနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၉။

ဩဝဿနဌာန (နာ) [ဩဝဿန+ဌာန] မိုးရေ-
စွတ်စိုး-ယိုး-သော နေရာ။ ဒေဝေ ဝဿန္တေ
စီဝရပရိတ္တာကတ္ထန္တိ ဥလ္လိတ္တာဝလိတ္တာကု-
ဋိယာ ဩဝဿနဌာနဿ ပရိတ္တာကတ္ထံ။
ဝိမတိ၊၂။၂၃၉။

ဩဝဿာပယန္ဓ (တိ) [အဝ+ဝဿ+ကာပယ+
အန္ဓ] မိုးရေစွတ်စိုးစေသော။ တထာ သ-
တိယာ ဝဿိကသာဋိကာယ နဂ္ဃဿ ကာယံ
ဩဝဿာပယတော။ ကခ်ိ။၁၈၃။

ဩဝဿာပိတ (တိ) [အဝ+ဝဿ+ကာပေ+တ]
မိုးရေစွတ်စိုးစေအပ်သော။ အောက်ပုဒ်
ကြည့်။

ဩဝဿာပိတကာယ (တိ) [ဩဝဿာပိတ+
ကာယ] မိုးရေစွတ်စိုးစေအပ်သောကိုယ်ရှိ
သော၊သူ။ ဩဝဿာပိတကာယေဟိ ဘိ-
က္ခုဟိ သဒ္ဓိံ ... ပါတုရဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၄။၃၁၅။

ဩဝဿာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဝဿ+ကာ
ပေ+တိ] မိုးရေစွတ်စိုးစေ၏။ နဂ္ဂါ ကာယံ
ဩဝဿာပေတိ။ ဝိ၊၁။၃၆၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။
ဩဝဿာပေတိ(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၈၃၁)တိ
အာကာသတော ပတိတဉ္ဉေကေနေဝ
ကာယံ တေမေတိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၃၅၅။
ဩဝဿာပေန္ဓိ—ဝိ၊၁။၃၆၄။ ဝိ၊၃။၄၀၄။
ဩဝဿာပေထ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၅။ **ဩ-
ဝဿာပေဿန္ဓိ**—ဝိ၊၁။၃၆၅။ **ဩဝ-
ဿာပေဿထ**—ဝိ၊၁။၃၆၅။

ဩဝဿာပေထ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဝဿ+
ကာပေ+ထ] မိုးရေစွတ်စိုးစေကုန်၏။ အ-
ထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဝဿာပေန္ဓ (တိ) [အဝ+ဝဿ+ကာပေ+
အန္ဓ] မိုးရေစွတ်စိုးစေသော၊သူ။ အဒ္ဒသ
ဘိက္ခု နိက္ခိတ္တစီဝရေ ကာယံ ဩဝဿာ-
ပေန္ဓော။ ဝိ၊၃။၄၀၄။

သြဝဿာပေန် (ကာ၊ကြို) [အဝ+ဝဿ+ကာပေ+အန်] မိုးရေစွတ်စိုစေကုန်၏။ သြ-ဝဿာပေတိ-ကြည့်။

သြဝဿာပေသန် (ကာ၊ကြို) [အဝ+ဝဿ+ကာပေ+သန်] မိုးရေစွတ်စိုစေကုန်လတ္တံ့။ သြဝဿာပေတိ-ကြည့်။

သြဝဿာပေသထ (ကာ၊ကြို) [အဝ+ဝဿ+ကာပေ+သထ] မိုးရေစွတ်စိုစေကုန်လတ္တံ့။ သြဝဿာပေတိ-ကြည့်။

သြဝဿိက (တိ) [အဝ+ဝဿ+ကေ] မိုးရေစိုစွတ်အပ်သော။ ထေရောဝဿိကာနိတိ စိရကာလ် သြဝဿိကာနိ။ အပဒ၊၁။၂၂၈။ (သံဝဏ္ဏာတဗ္ဗပါဠိတော်"အပ၊၌ "တေရော-ဝဿိကာနိ"ဟု ရှိသည်။ ဒီ၊၂။၂၃၆။ ဒီ၊၌၊၂။၃၆၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၁၀-ကြည့်။ အနောဝဿိက-ဝိ၊၃။၂၅၂-လည်းကြည့်။)

သြဝဿိတ (တိ) [အဝ+ဝဿ+တ] (မိုးရေ) စိုစွတ်စေအပ်-စိုစွတ်-သော။ သြဝဋ-ကြည့်။

သြဝဿိယတိ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+ဝဿ+ယ+တ] မိုးရေစိုစွတ်အပ်၏။ နှ သြဝဿိ-ယတိတိ အနောဝဿက်။ ... ယထာ စ ဌပိတံ နှ သြဝဿိယတိ နှ တေမိယတိတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၇။ (-ဝိမတိ၊၁။ ၁၆၅။)

သြဝါဒ[1] (ပု) [အဝ+ဝဒ+ကေ။ အဝ၀ါဒ(သံ)] အဆုံးအမ၊ ဆုံးမကြောင်းစကား၊ ဆုံးမခြင်း။ (သြဝါဒ-သဒ္ဒါသည်အရာဌာနအားလျော်စွာ "အဆုံးအမ၊ ဆုံးမကြောင်းစကား၊ ဆုံးမခြင်း၊ ဂရုမဲ့ရှစ်ပါး" စသည်တို့ကို ဟောသည်။) သော ဘဂိနိယော သြဝါဒေါ။ ဝိ၊၂။ရရ။ တေန ခေါ ပန သမယေန သဗ္ဗော ဘိက္ခုနိသံယော သြဝါဒံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၆၀။ သြဝါဒံ ဂစ္ဆတိတိ သြဝါဒံ ယာစိတုံ ဘိက္ခုသံဃသ အာရာမံ ဂစ္ဆတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၄ရ။ ဟိတူပဒေသနာ သြဝါ-ဒေါ၊ သာ ဇေ အနုသာသနီ၊ အနော-တိဏ္ဏဝတ္ထုဝိသယော ဝါ သြဝါဒေါ၊ သြ-တိဏ္ဏဝတ္ထုဝိသယော အနုသာသနီ။ ပဌမ-ပဒေသော သြဝါဒေါ၊ ဣတရာ အနု-သာသနီ။ မဇ္ဈိ၊၁။၁၁ရ။ (-မဇ္ဈိ၊၂။၄ဇ၊၅၀။)

သြဝါဒ[2] (ပု) [သြဝါဒ+ယာစန] အဆုံးအမကို တောင်းခြင်း။ သြဝါဒတ္ထ-ကြည့်။

သြဝါဒ[3] (ပု) [သြဝါဒ+ပဋိဂ္ဂဟဏ] အဆုံးအမကို ခံယူခြင်း။ နှ သဏ္ဌာတိ သြဝါဒါယ ဝါ သံဝါသာယ ဝါ ဂန္ဆုံ။ ကခ်ီ။၂၁၁။ တတော ရူပနန္ဒာ အည် မဂ္ဂံ အပသန္ဓိ အကာမာ သြဝါဒံ အဂမာသိ။ အံ၊ဌ၊၁။ ၂ရ၀။ သြဝါဒါယ ဝါ သြဝါဒပဋိဂ္ဂဟ-ဏတ္ထာယ ဝါ။ ကခ်ီ၊မဟာဋီ၊၄။၁၂။ သြဝါ ဒတ္ထ-လည်းကြည့်။

သြဝါဒ[4] (ပု) [သြဝါဒ+သဝန] ဂရုမဲ့ရှစ်ပါးကို နာယူခြင်း။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ သြဝါဒါယ ဝါ သံဝါသာယ ဝါ နှ ဂစ္ဆေယ္ယ။ ကခ်ီ။ သြဝါဒါယာတိ ဂရုဓမ္မသဝနတ္ထာယ။ ကခ်ီ။ ၂၄၀။

သြဝါဒ[5] (ပု) [ဘိက္ခုနီ+သြဝါဒ] ရဟန်းမတို့-ကို-အား-ဆုံးမခြင်း။ ဘိက္ခုဂဏနာ စ

သြဝါဒေါ။ ကခ်ီ။၁။ အံ၊၌၊၂။၅၅။ သြဝါ-ဒေါတိ ဘိက္ခုနောဝါဒေါ။ ကခ်ီ။၉ဖ။ အံ၊ ဌ၊၂။၅၂။ ဘိက္ခုနီနံ အဌဂရုဓမ္မေဟိ သြ-ဝဒနံ ဘိက္ခုနောဝါဒေါ။ ကခ်ီ၊ဌ၊သစ်။၁၅ရ။

သြဝါဒ[6] (ပု) [သြဝါဒ+ဥပသက်မန] အဆုံး-အမကို ရယူခြင်းငှါ ချဉ်းကပ်ခြင်း။ သြဝါဒမို့ နေ ယာစနီ(ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၂၅၁)တိ ဥပေါသထာဒိဝသေန သြဝါဒူပသက်မနံ ဘိက္ခုံ နေ ယာစနီ နေ ပုစ္ဆနီ။ ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ၊ ဌ။၄၃၅။

သြဝါဒအဂ္ဂဟဏ (နာ) [သြဝါဒ+အဂ္ဂဟဏ] အဆုံး-အမကို-မခံယူ-မလိုက်နာ-ခြင်း။ အနာဒိယနာ အနဒ္ဒါ သြဝါဒအဂ္ဂဟဏံ။ မူလဌီ၊ ၂။ ၂ ၂ ၄။

သြဝါဒက[3] (တိ) [အဝ+ဝဒ+ဏ္ဍ။ ထီ-ဌ် သြဝါဒိကာ။] ဆုံးမတတ်သော၊ အဆုံး-အမကို ပေးတတ်သော၊သူ။ သြဝါဒကော ဝိညာပကော။ မ၊၁။၁၉၉။ ဣတိဝုတ်။ ၂ဖ၊ရ။ ထေရီဌ။၈၅။ ဒသဟိ ကထာဝတ္ထုဟိ သြ-ဝဒတီတိ သြဝါဒကော။ မ၊ဌ၊၂။၅၃။ သံ၊ ဌ၊၂။၁ဖ၊ ၂။ (-ဣတိဝုတ်၊ဌ။၃၁၃။) နကု-လမာတာ ဂဟပတာနီ အနုကမ္ပိကာ အ-တ္ထကာမာ သြဝါဒိကာ။ အံ၊ ၂။ ၂ဖ၄။ သြ-ဝါဒိကာတိ သြဝါဒဒါယိကာ။ အံ၊ဌ၊၃။၉ရ။

သြဝါဒက[4] (တိ) [ဘိက္ခု+သြဝါဒက] ရဟန်း-တို့ကို ဆုံးမတတ်သော၊သူ။ ဧကံ ဘိက္ခု သြဝါဒကာနံ အဂ္ဂဌာနေ ဌပိတံ ဒိသ္မာ။ အပ၊ဌ၊ ၂။ ၂၁ဂ။ (ဧတေဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ ဘိက္ခုသြဝါဒကာနံ ယဒိဒံ မဟာကပ္ပိနော။ အံ၊၁။ ၂ဖ။ အပ၊ဌ၊ ၂။ ၂ ၂ဖ။)

သြဝါဒကရ (တိ) [သြဝါဒ+ကရ+ဏ] အဆုံး-အမကို-ပြု-လိုက်နာ-တတ်သော၊သူ။ တ-ဿောဝါဒကရာ ဗဟုဂိဟီ စ ပဗ္ဗဇိတာ စ။ ဒီ၊၃။၁၄၅။ သော တေန အနဓိဝါ-သနေန မယံ သြဝါဒကရော နေ ဟောတိ။ မ၊ဌ၊ ၂။၈။ (-ဇာ၊ဌ၊ရ။ဖ၆။)

သြဝါဒကရဏ (နာ) [သြဝါဒ+ကရဏ] အဆုံး-အမကို-ပြု-လိုက်နာ-ခြင်း။ ယော မံ သြ-ဝါဒါနုသာသနီကရဏေန ဥပဌဟေယျ၊ သော ဂိလာနံ ဥပဌဟေယျ၊ မမ သြဝါဒ-ကရဏေန ဂိလာနော ဥပဌာပေတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁ဖ၆ရ။ (-ထေရ၊ဌ၊၁။၉၅။)

သြဝါဒကရသာဝက (ပု) [သြဝါဒကရ+ သာဝက] အဆုံး-အမကို လိုက်နာသော-တပည့်-သာဝက။ အသမ္ဘာဒိတအတ္တဟိ-တော သြဝါဒကရသာဝကော။ ဒီ၊ဌီ၊၁။ ၃၉ဖ။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊ ၂။ ၄ ၂ ၂။

သြဝါဒကာရက (တိ) [သြဝါဒ+ကာရက။ ထီ-ဌ် သြဝါဒကာရိကာ။] အဆုံး-အမကို-ပြု-လိုက်နာ-သော၊သူ။ ယော မံ သြဝါဒါ-နုသာသနီကရဏေန ဥပဌဟေယျ၊ သော ဂိလာနံ ဥပဌဟေယျ၊ မမ သြဝါဒကာရ-ဏေန ဂိလာနော ဥပဌာပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊ ၃။ ၄၁၃။ မာ မယံ သြဝါဒကာရိကာနံ ဘိ-က္ခုနီနံ အယသော ဥပ္ပဇ္ဇတု။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။ ၉ ၂။

သြဝါဒကာရီ (တိ) [သြဝါဒ+ကာရီ] အဆုံး-အမကို-ပြု-လိုက်နာ-လေ့ရှိသော၊သူ။ သြ-

ဝါဒကာရီ ဘတ(ဘဋ)ပေါသီ။ ကုလဝံသ အဟာပယ်။ အံ၊၂။၃၇။ အဘိ၊က။၂၆၁။ ဩဝါဒကာရီတိ မာတာပိတူဟိ ဒိန္နဿ ဩ-ဝါဒဿ ကတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။

ဩဝါဒကာလ (ပု) [ဩဝါဒ+ကာလ] အဆုံး-အမ-ပေးရာ-တည်ရာ-အခါကာလ၊ အဆုံး-အမ တည်သောအခါ။ သမာဂတေ အသိ-တာဝှယဿ သာသနေတိ အသိတဿ ဣသိနော ဩဝါဒကာလေ အနုပ္ပတ္တေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ (-ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၆၈။)

ဩဝါဒဂါထာ (ထီ) [ဩဝါဒ+ဂါထာ] အဆုံး-အမဖြစ်သော ဂါထာ။ တသ္မာ သတ္ထာ တေသံ ဣမံ ကာလဘေဒံ အာရောစေတ္မာ "ဩဝါဒဂါထာ ပန နေသံ ဣမာယေဝါ"တိ ဝတ္မာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။

ဤ၌ ဩဝါဒဂါထာ-ဟူသည်မှာ "သဗ္ဗ-ပါပဿ အကရဏံ" အစရှိသောသုံးဂါထာ ဖြစ်သည်။ ဝိပဿီဘုရားရှင်သည် (၇)နှစ် တစ်ကြိမ် ဥပုသ်ပြုတော် မူသည်၊ တပ်ရက်ပေးအပ်သော ဩဝါဒသည် (၇)နှစ်တိုင် သင့်လျော်သည်။ သိခီ, ဝေဿဘူဘုရားရှင်တို့သည် (၆)နှစ် တစ်ကြိမ်၊ ကကုသန်, ကောဏာဂုမ်ဘုရားရှင်တို့သည် (၁) နှစ်တစ်ကြိမ်, ကဿပဘုရားရှင်သည် (၆)လ တစ်ကြိမ် ဥပုသ်ပြုတော်မူသည်။ [ဩဝါဒပေးတော်မူသော ဂါထာတော်မှာ ထိုသုံးဂါထာ ပင်ဖြစ်သည်။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ ဩဝါဒပါတိ-မောက္ခ-လည်းကြည့်။

ဩဝါဒဂုဟက (နာ) [ဩဝါဒ+ဂဟက] အဆုံး-အမ-ဩဝါဒ-ကို ခံယူခြင်း။ ဩဝါဒ-ဂုဟကတ္ထာယ ဒုတိယဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ... ဂန္ဓမ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄။

ဩဝါဒတ္ထ (ပု) [(၁) ဩဝါဒ+အတ္ထ။ (၂) ဩဝါဒယာစန +အတ္ထ] (၁) ဂရုမံရှစ်ပါးဖြင့် ဆုံးမခြင်းအကျိုး။ (၂) (ဘိက္ခုနီမတို့က "အ-ဆုံးအမကို ရပါအံ့လော"ဟု) အဆုံးအမ-ဩဝါဒ-ကို တောင်းပန်ခြင်းဟူသောအကျိုး။

(၁) ဩဝါဒတ္ထာယာ(ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ၊ ဂါထာ။ ၂၅၀။)တိ ဂရုဓမ္မောဝါဒနတ္ထာယ။ ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ။၄၃၅။ (၂) ဥပေါသထ-ဒိဝသေ ဩဝါဒတ္ထာယ ဥပသင်္ကမိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ ဩဝါဒတ္ထာယာတိ ဩဝါဒယာစ-နတ္ထာယ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄။ ဩဝါဒတ္ထာယာ (ကခ်ီ။၃၄၀)တိ ဩဝါဒယာစနတ္ထာယ။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၄၈၀။ ဩဝါဒူပသင်္ကမန-လည်းကြည့်။

ဩဝါဒဒါနကာလ (ပု) [ဩဝါဒဒါန+ကာလ] အဆုံးအမ ပေး-ရာ-သော-အခါကာလ။ အယံ ဘိက္ခုနံ ဩဝါဒဒါနကာလော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈။

ဩဝါဒဒါနာပဒေသ (ပု) [ဩဝါဒဒါန+အပ-ဒေသ] အဆုံးအမပေးခြင်းဟူသော ပြောဆို ညွှန်ပြခြင်း။ ဧဝံ ထေရော တဿ ဘိက္ခု-နော ဩဝါဒဒါနာပဒေသေန အတ္တနော တထာ ပဋိပန္နဘာဝံ ဒီပေန္တော။ အပဒ၊ ၂။၁၈။

ဩဝါဒဒါယကဌာန (နာ) [ဩဝါဒဒါယက+

ဌာန] အဆုံးအမကို ပေးသူ၏-အရာဌာန-ရာထူးဌာန။ အတ္တနော ဌာနေတိ သတ္ထာရာ ကာတဗ္ဗဩဝါဒဒါယကဌာနေ။ သံဋီ၂။ ၁၆၁။

ဩဝါဒဒါယိကာ (ထီ) [ဩဝါဒ+ဒါယိကာ] ဆုံးမတတ်သော-အဆုံးအမကို ပေးတတ်သော-ဥပါသိကာမ။ ဩဝါဒက^{3}-ကြည့်။

ဩဝါဒဓမ္မ (ပု) [ဩဝါဒ+ဓမ္မ] အဆုံးအမ-ဩဝါဒ-တရား။ ဩဝါဒဓမ္မတော ဇာတတ္တာ ဩဝါဒဓမ္မေန စ နိမ္မိတတ္တာ ဓမ္မဇော ဓမ္မ-နိမ္မိတော။ သံဒု၂။၁၈၅။ (-ထေရဒု၂။ ၁၄၁။)

ဩဝါဒဓမ္မဒါယဇ္ဇ (နာ) [ဩဝါဒဓမ္မ+ဒါယဇ္ဇ] (၁) အဆုံးအမ ဩဝါဒတရားဟူသော ပေးအပ်သော အမွေ။ (၂) အဆုံးအမ ဩဝါဒတရားဟူသောယူအပ်သောအမွေ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဝါဒဓမ္မဒါယာဒ (ပု) [ဩဝါဒဓမ္မ+ဒါယာဒ] (၁) အဆုံးအမ ဩဝါဒတရားဟူသော ပေးအပ်သော အမွေ။ (၂) အဆုံးအမ ဩဝါဒတရားဟူသော ယူအပ်သောအမွေ။ (၁)(၂) ဩဝါဒဓမ္မဒါယာဒံ နဝလောကုတ္တရဓမ္မ-ဒါယာဒမေဂ ဝါ အရဟတိတိ ဓမ္မဒါယာ-ဒေါ။ သံဒု၂။၁၈၅။ ဩဝါဒဓမ္မော ဧဝ ဝါ သတ္ထာရာ ဒါတဗ္ဗတော ထေရေန အာ-ဒါတဗ္ဗတော ဩဝါဒဓမ္မဒါယာဒေါ၊ ဩဝါဒ-ဓမ္မဒါယဇ္ဇောတိ အတ္ထော။ သံဒီ၂။၁၆၉။

ဩဝါဒပဋိကရ (တိ) [ဩဝါဒ+ပဋိကရ] အဆုံးအမဩဝါဒကို-ပြု-လိုက်နာ-သောသူ။ ဩဝါဒပတိ(ပဋိ)ကရ-ကြည့်။

ဩဝါဒပဋိကရတ္တပတ္တ (တိ) [ဩဝါဒပဋိကရတ္တ+ပတ္တ] အဆုံးအမကို လိုက်နာသူ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေတတ်သောသူ။ ဧဝံ သော တတ္ထောဝါဒပဋိကရတ္တပတ္တော ဩ-ဒမေယျာတိ။ သံဒီ၂။၃၄၄။

ဩဝါဒပဋိဂ္ဂါဟက (တိ) [ဩဝါဒ+ပဋိဂ္ဂါဟက။ ထီ-၌ ဩဝါဒပဋိဂ္ဂါဟ(ဟိ)ကာ။] (၁) (ဘိက္ခုနီမတို့က "အဆုံးအမကို ရပါအုံ့လော"ဟု တောင်းပန်အပ်သော) ဩဝါဒကို-ခံယူ-လက်ခံ-သောသူ(ရဟန်း)။ (၂) (သမ္မုတိရသော ရဟန်း၏) အဆုံးအမကို ခံယူသောသူ(ရဟန်းမ)။

(၁) တတော ဩဝါဒပဋိဂ္ဂါဟကံ ဧကံ ဘိက္ခုံ ဥပသင်္ကမိတ္တာ။ ဝိဒု၂။ ၆၀။ (-ကခ်ီ။ ၉ရ။ သာရတ္ထ၂။ ၄၅-။) (၂) ဩဝါဒ-ပဋိဂ္ဂါဟကာ ဘိက္ခုနိယောပိ အာရက္ခ-ဒေဝတာပိ ... ဒွေ ပက္ခာ အဟေသုံ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ ၁။ ၃၅။ ဩဝါဒပဋိဂ္ဂါဟိကာ ဘိက္ခုနိ-ယောပိ အာရက္ခဒေဝတာပိ ဒွေ ကောဋ္ဌ-သာ အဟေသုံ။ ဇာ၊ ဌ၊ ၃။ ၄၆ ၂။

ဩဝါဒပဋိလာဘ (ပု) [ဩဝါဒ+ပဋိလာဘ] အဆုံးအမကို-ဩဝါဒကို-ရခြင်း-ရရာအခါ။ သတ္ထု ဩဝါဒပဋိလာဘတော ပုဗ္ဗေ နအဒ္ဒကို။ ထေရဒု၂။ ၁၄၁။

ဩဝါဒပတိ(ပဋိ)ကရ (တိ) [ဩဝါဒ+ပတိ+ကရ+ဏ။ ဩဝါဒ+ပတိကရ။] အဆုံးအမ

ကို-ပြု-လိုက်နာ-သောသူ။ ဘိက္ခု ... သတ္ထုသာသနကရော ဩဝါဒပဋိကရော။ အံ၊၁။၉။ ဩဝါဒပတိကရောတိ ဩဝါဒ-ကာရကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ အတိဒေဝသ သမ္မာသမ္မုဒ္ဓသ ဩဝါဒပဋိကရေန သရ-ဘင်္ဂေန ... ဒီဋ္ဌော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။

ဩဝါဒပတောဒ (ပု) [ဩဝါဒ+ပတောဒ] အ-ဆုံးအမ-ဩဝါဒ-ဟူသော-နှင်တံ-တံဖျာ-ကြိမ်လုံး-ကြာပွတ်။ ဩဝါဒန္တိ ဩဝါဒ-ပတောဒံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၈၀။

ဩဝါဒပရိယတ္တိ (ထီ) [ဩဝါဒ+ပရိယတ္တိ] အ-ဆုံးအမ-ဩဝါဒ-ဟူသော-သင်အံ့လေ့ကျက်-အပ်သောတရား-ပရိယတ္တိတရား။ သာ-သနဝမ္မောတိ ဩဝါဒပရိယတ္တိ။ ဝဇိရ။၄၃။

ဩဝါဒပရိယောသန (နာ) [ဩဝါဒ+ပရိယော-သာန] ဆုံးမ-သည်-ခြင်း-၏ အဆုံး။ ပါစိ-တ္တိယန္တိ ဩဝါဒပရိယောသာနေ ပါစိတ္တိယံ။ ကင်္ခာ။ ၂၀၉။

ဩဝါဒပါတိမောက္ခ (ပု) [ဩဝါဒ+ပါတိမောက္ခ] ဩဝါဒဟူသော ပါတိမောက်၊ ဩဝါဒ ပါတိ-မောက်။ (ဘုရား၌၏ "သဗ္ဗပါပဿ အ-ကရဏံ"အစရှိသောဂါထာသုံးခုကိုပင် "ဩ-ဝါဒပါတိမောက်"ဟု ခေါ်သည်။) ဘဂဝါပိ-သန္ဒိသိန္နာယ ပရိသာယ ဣမံ ဩဝါဒပါ-တိမောက္ခံ ဥဒ္ဒိသတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ (-က-ခ်ာ။၉၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၈၊၂၇၁။ ဝဇိရ။ရ၁၊ ၅၈၁။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂၆၊၄၉၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၁။) ဩဝါဒဂါထာ၊ ဩဝါဒပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသ-လည်းကြည့်။

ဩဝါဒပါတိမောက္ခဂါထာ (ထီ) [ဩဝါဒပါတိ-မောက္ခ+ဂါထာ] ဩဝါဒပါတိမောက်-မည်-ဟူ-သော ဂါထာ။ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ ဟိ ဣမ-တိသောဝ ဩဝါဒပါတိမောက္ခဂါထာယော-ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။

ဩဝါဒပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသ (ပု) [ဩဝါဒပါတိ-မောက္ခ+ဥဒ္ဒေသ] ဩဝါဒပါတိမောက်ကို-ပြု-သရုပ်အား-ဖြင့်ဟောကြား-ခြင်း။ သော-ဒုဝိဓော ဩဝါဒပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသော စ အာဏာပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသော စ။ ကင်္ခာ။၉၃။ ဩဝါဒေါ ပါတိမောက္ခံ၊ တသ ဥဒ္ဒေသော သရူပေန ကထနံ ဩဝါဒပါတိမောက္ခု-ဒ္ဒေသော။ ကင်္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၁၅၀။ (-ဝဇိရ။ဖ၀၊ ၄၄ရ။)

ဩဝါဒပွဋ္ဌကရ (တိ) [ဩဝါဒ+ပဋ္ဌကရ] အဆုံးအမကို-ပြု-လိုက်နာ-သောသူ။ သာသနကရာ ဩဝါဒပွဋ္ဌကရာ။ မ၊၂။၁၅၈။

ဩဝါဒပွဋ္ဌကရဏ (တိ) [ဩဝါဒ+ပဋ္ဌကရဏ] အဆုံးအမကို-ပြု-လိုက်နာ-ခြင်းရှိသော၊ အဆုံးအမကို လိုက်နာသောသူ။ ပုရတော-ဝ နိသိဒိ ဩဝါဒပွဋ္ဌကရဏဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁ရ၂။

ဩဝါဒပွဋ္ဌဂဟဂါရဝ (တိ) [ဩဝါဒပွဋ္ဌဂဟ+ဂါရဝ] အဆုံးအမကိုခံယူခြင်း၌ ရိုသေလေး-စားခြင်းရှိသော၊သူ။ ဘဒ္ဒန္တေတိ ဣမိနာ သတ္ထရိ အာဒရဗဟုမာနဂါရဝဒီပနဝစနေန-တေ ဘိက္ခူ အတ္တနော သုဿူသတံ ဩ-ဝါဒပွဋ္ဌဂဟဂါရဝဘာဝဉ္စ ပဋိဝေဒေန္တိ။ ဘ၊ဂါ န၊ဋ္ဌ။၃၉၁။

ဩဝါဒပွင့်ဂွဟက (နာ) [ဩဝါဒ+ပင့်ဂွဟက] အဆုံးအမကို-ခံယူ-လက်ခံ-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဝါဒပွင့်ဂွဟကူပသမ္ပဒါ (ထီ) [ဩဝါဒပွင့်ဂွဟက+ဥပသမ္ပဒါ] အဆုံးအမကိုခံယူခြင်း-ဖြင့်-ကြောင့်-ခွင့်ပြုအပ်သော ရဟန်းအဖြစ်၊ ဩဝါဒပင့်ဂွဟကရဟန်းအဖြစ်။

(မြတ်စွာဘုရားသည် ပဌမဝါ ကျွတ်ပြီးနောက် ရာဇဂြိုဟ်ပြည် ဝေဠုဝန်ကျောင်းတော်၌ သီတင်းသုံးတော်မူနေစဉ် ဘုရားရှင်အားရည်ညွှန်း၍ ရဟန်းပြုခဲ့ကြသော ပိပ္ပလိလုလင်(အရှင်မဟာကဿပ)နှင့် ဘဒ္ဒကာပိလာနီအမျိုးသမီးတို့ကို သဂြိုဟ်ချီး မြှောက်မှုပြုရန် ကိုယ်တော်တစ်ပါးတည်းသာ သုံးဂါဝုတ်ခရီး ကြွတော်မူ၍ ရာဇဂြိုဟ်နှင့် နာဠန္ဒမြို့အကြား ဗဟုပုတ္တက ပညောင်ပင်ရင်း၌ ဘုရားရှင်တို့၏ အသရေကို ထင်စွာပြလျက် ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေ ထိုင်နေတော်မူသည်၊ ထိုအခါ အရှင်မဟာကဿပသည် ဘုရားရှင်ကို ဖူးမြင်ရာအရပ်မှစ၍ သုံးကြိမ်ရိုသေစွာ ရှိခိုးလျက် "မြတ်စွာဘုရား, ဘုန်းတော်ကြီးတော်မူ၎သော မြတ်စွာဘုရားကား အကျွန်ုပ်၏ ဆရာဖြစ်ပါပေ၏၊ အကျွန်ုပ်ကား တပည့်ဖြစ်ပါ၏" ဟုသုံးကြိမ်လျှောက်ထား၍ တပည့်အဖြစ် ခံယူလေသည်၊ ဘုရားရှင်က တရားစကားဟောကြားလျက် "ချစ်သားကဿပ, ထိုင်လော့၊ သင့်အား အမွေပေးအံ့"ဟု မိန့်တော်မူပြီးလျှင်-

(၁) ကဿပ ထို့ကြောင့် ဤသာသနာတော်၌ သင်သည် သီတင်းကြီး သီတင်းငယ် သီတင်းလတ် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ထက်စွာသော ဟိရီ , သြတ္တပ္ပတရားကို ရှေးရှု ထင်သည်ဖြစ်လတ္တံ့ဟု ဤသို့ကျင့်ရမည်။ (၂) ကဿပ ထို့ကြောင့် ဤသာသနာတော်၌ သင်သည် ကုသိုလ်နှင့်စပ်သော တရားအားလုံးကို နာအံ့၊ ထိုတရား အားလုံးကို အရိုအသေပြုကာ နှလုံးသွင်း၍ အလုံးစုံသောစိတ်ဖြင့်ကောင်းစွာဆောင်၍ နားစိုက်လျက် တရားကို နာအံ့ ဟု ဤသို့ကျင့်ရမည်။ (၃) ကဿပ ထို့ကြောင့် ဤသာသနာတော်၌ သင်သည် သုခနှင့်တကွ ဖြစ်သော ကာယဂတာသတိသည် ငါ့အားမစွန့်လတ္တံ့ဟု ဤသို့ကျင့်ရမည်-

ဟူသော အဆုံးအမ ဩဝါဒသုံးပါးကိုပေးတော်မူသည်၊ အရှင်မဟာကဿပသည်လည်း ထိုဩဝါဒသုံးပါးကို ရိုသေစွာခံယူလေသည်၊ ဘုရားရှင်၏အဆုံးအမကို ရိုသေစွာ ခံယူခြင်းသည်ပင်လျှင် မထေရ်၏ရှင်အဖြစ်, ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းမည်၏။ ဤသို့အားဖြင့် ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းကို "ဩဝါဒပင့်ဂွဟကူပသမ္ပဒါ" ဟု ခေါ်၍ ဤသာသနာတော်၌ အရှင်မဟာကဿပ မထေရ်တစ်ပါးသာ ဤနည်းဖြင့် ရဟန်းအဖြစ်ကို ရတော်မူသည်။

ဩဝါဒသုံးပါးတို့တွင် ပဌမဩဝါဒကို အရှင်မဟာကဿပ မထေရ်သည် ဗြာဟ္မဏဇာတ်ရှိသူဖြစ်သောကြောင့် ဇာတိမာန်ကို ပယ်ရန် ဟောတော်မူသည်။ ဒုတိယ ဩဝါဒကို အရှင်မဟာကဿပမထေရ်သည် အကြားအမြင်များသူဖြစ်သောကြောင့် အ

ကြားအမြင်မျှားမှုကို အမှီပြု၍ဖြစ်တတ်သောမာန်ကို ပယ်ရန် ဟောတော်မူသည်၊ တတိယဩဝါဒကို အရှင်မဟာကဿပ မထေရ်သည် ဥပမိန္ဒ၏ပြည့်စုံတင့်တယ်သူ ဖြစ်သောကြောင့် ဥပမိကိုအမှီပြုကာ ဖြစ်ပေါ်လာမည့်တဏှာကိုပယ်ရန် ဟောတော်မူသည်။ အကျယ်ကို-သံ၊၁။၄၂၀။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၀၆။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၃၉။ သာရတ္ထ၊၂။၅၄။ မဟာဗုဒ္ဓဝင်၊၆-၁။၁၄၀-၄-ကြည့်။)

ဩဝါဒပွဝဋ္ဌိဂဟဏူပသမ္ဘဒါ နာမ "တသ္မာ တိဟ တေ ကဿပ ဧဝံ သိက္ခိတဗ္ဗံ ... ဧဝံ ဟိ တေ ကဿပ သိက္ခိတဗ္ဗ"န္တိ ဣမိနာ ဩဝါဒပွဝဋ္ဌိဂဟဏေန မဟာကဿပတ္ထေ-ရဿ အနုညာတဥပသမ္ဘဒါ။ ဝိ၊ဌ၊၁။ ၂၀၆-ရ။ ကခ်၊ဋီ၊သစ်။၁၆၆။ (-ကခ်။၁၀၄။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၁၆။ ထေရ၊ဌ၊၂။၅၃၉။ ဝဇိရ။၉၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၉။)

ဩဝါဒပွဝတ္တိတာ (ထီ) [ဩဝါဒပွဝတ္တိ+တာ] အဆုံးအမ-ဖြင့်-အား-ဖြင့်-ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဧဝံ တဝ ကာယရထောပိ ပဏ္ဍိတာနံ ဩဝါဒပွဝတ္တိတာယ အာဗဒ္ဓါ သုခံ ယာတု။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁၄၈။

ဩဝါဒမိဂ (ပု) [ဩဝါဒ+မိဂ] အဆုံးအမ-ဩဝါဒ-ကို ပေးတတ်သော သမင်။ ဩဝါ-ဒမိဂေါ ပန အဟမေဝ အဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁ရ၆။

ဩဝါဒမုခ (နာ) [ဩဝါဒ+မုခ] အဆုံးအမ-ဩဝါဒ-ကို အဦးမူ-အရင်းပြု-ပဓာနပြု-ခြင်း။ သော ပရိနိဗ္ဗာနသမယေ သံဃမဇ္ဈေ ဘိက္ခူနံ ဩဝါဒမုခေန အည် ဗျာက-ရောန္တော ... ဂါထာတ္တယမဘာသိ။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄၄၃။

ဩဝါဒယာစန (ထီ၊နာ) [ဩဝါဒ+ယာစန] အဆုံးအမဩဝါဒကို တောင်းပန်ခြင်း။ ဧ-တ္ထာတိ ဧတသ္မိ တဝ ဩဝါဒယာစနေ။ အံ၊ဌ၊၂။၃၉၆။ ဥပေါသထဒိဝသေ ဩဝါဒ-ယာစနံ သမ္မဒိစ္ဆိတ္တာ ပါဋိပဒေ အာဂတာနံ ဘိက္ခုနီနံ ... ဝတ္တဗ္ဗမေဝ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅။

ဩဝါဒယာစနတ္ထ (ပု) [ဩဝါဒယာစနာ+အတ္ထ] (ဘိက္ခုနီမတို့က"အဆုံးအမကိုရပါအံ့လော" ဟု) အဆုံးအမ-ဩဝါဒ-ကို တောင်းပန်ခြင်း ဟူသောအကျိုး။ ဩဝါဒတ္ထ၎ ကြည့်။

ဩဝါဒဝဂ္ဂ (ပု) [ဩဝါဒ+ဝဂ္ဂ] ဩဝါဒဝဂ်။ (ကခ်။၁ရ၊ ၂၀၉။ ဝိ၊ဌ၊၃။၅ ၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၄-စသည်တို့၌ "ဘိက္ခုနီဝဂ်" ဟု သုံးနှုန်းသည်။ "ဘိက္ခုနီဝဂ္ဂေါတိ ဘိက္ခုနီနံ ဩဝါဒဝဂ္ဂေါ" ဟု ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ။၅ဝရ-၌ ဖွင့်သည်။) ဩဝါဒဝဂ္ဂသ ပဌမသိက္ခာ-ပဒနိဒ္ဒေသေ ပါစိတ္တိယဝသေန ဝုတ္တာနိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၁၈၂။

ဩဝါဒဝစန (နာ) [ဩဝါဒ+ဝစန] အဆုံးအမစကား၊ ဆုံးမ-ကြောင်း-သော-စကား။ ပဌာစရာယ ထေရိယာ ကိလေသပဋိ-သတ္တုသာသနဒ္ဌေန သာသနဘူတံ ဩဝါဒ-ဝစနံ။ ထေရီ၊ဌ။၁ ၂ ၂။

ဩဝါဒဝါရ (ပု) [ဩဝါဒ+ဝါရ] အဆုံးအမ ဩဝါဒကို ခံယူအံ့သောအလှည့်အကြိမ်။

သြဝါဒဝါရေ သမ္မတ္တေ အည် ပေသေတ္တာ သြဝါဒံ အာဟရာပေသိ။ အံဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။

သြဝါဒသဒိသ (တိ) [သြဝါဒ+သဒိသ] အဆုံး အမ သြဝါဒနှင့်တူသော။ တဝ (ဟိ) သြ-ဝါဒေါ ဗုဒ္ဓါနံ သြဝါဒသဒိသော။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အံဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၉။ ဒီဃ၊၂။၁၂။

သြဝါဒသမ္မဒိစ္ဆန (နာ) [သြဝါဒ+သမ္မဒိစ္ဆန] အ ဆုံးအမ သြဝါဒကို ခံယူခြင်း။ သပ္ပတိ-သ၀ေန သြဝါဒသမ္မဒိစ္ဆနေန။ မဇ္ဈိ၊၂။၆၂။

သြဝါဒသမ္မတ္တိပကာသနမုခ (နာ) [သြဝါဒ သမ္မတ္တိပကာသန+မုခ] အဆုံးအမ၏-ဆုံး မအပ်သည့်အတိုင်း-ပြည့်စုံခြင်းကို ပြခြင်း လျှင် အဦးပြုခြင်း။ သော မာတရာ စောဒိ-ယမာနော ... အရဟတ္တံ ပတ္တာ မာတု သြဝါဒသမ္မတ္တိပကာသနမုခေန အည် ဗျာ-ကရောန္တော။ ထေရ၊၁။၂။၅၀။

သြဝါဒသမ္မတ (တိ) [သြဝါဒ + သမ္မတ] (ဘိက္ခုနီတို့အား) ဂရုမံရှစ်ပါးဖြင့် ဆုံးမ ခြင်းငှါ သမုတ်အပ်သောသူ(ရဟန်း)။ သြ-ဝါဒသမ္မတေနာပိ၊ နု ကရေ တဇ္ဇနီကတော။ ဝိ၊၄။၈၀။

သြဝါဒသမ္မုတိ (ထီ) [သြဝါဒ + သမ္မုတိ] (ဘိက္ခုနီတို့အား) ဂရုမံရှစ်ပါးဖြင့် ဆုံးမ ခြင်းငှါ သမုတ်ခြင်း။ နနု သြဝါဒသမ္မုတိ ဥပသမ္ပန္နဿ ဒီယတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၃၇၅။

သြဝါဒသာမည (နာ) [သြဝါဒ+သာမည] အဆုံး အမသြဝါဒ၏ တူသည်၏အဖြစ်၊ သြဝါဒ ချင်းတူခြင်း။ တထာပိ သြဝါဒသာမညေန ဝပ္ပဘဒ္ဒိယာနံ, မဟာနာမအဿဇိနဿ ကေတော ဝုတ္တော။ ဝဇိရ။ ၄၀၇။

သြဝါဒသိက္ခာပဒ (နာ) [သြဝါဒ+သိက္ခာပဒ] အဆုံးအမသြဝါဒဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ပါဏံ နာ ဟနေ နာ စာဒိန္နမာဒိယေတိ-အာဒိနာ သြဝါဒသိက္ခာပဒါနံ ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၉၂။ (-သာရတ္ထ၊၁။၄၄၀။)

သြဝါဒသိဒ္ဓိ (ထီ) [သြဝါဒ+သိဒ္ဓိ] အဆုံးအမ သြဝါဒ၏ ပြီးစီးခြင်း။ ဝိနယေန သြဝါဒ-သိဒ္ဓိ။ သံဋီ၊၁။၈၆။

သြဝါဒါကရဏ (နာ) [သြဝါဒ+အကရဏ] အ ဆုံးအမ သြဝါဒကို-မပြု-မလိုက်နာ-ခြင်း။ တဿ သြဝါဒါကရဏေန တံ ဝိရဇ္ဈယျ။ ထေရ၊၁။၂။၁၅၆။

သြဝါဒါစရိယ (ပု) [သြဝါဒ+အာစရိယ] အ ဆုံးအမသြဝါဒပေးသောဆရာ။ တာပသာနံ သယံ သြဝါဒါစရိယော သမာနော။ ဝိ၊၁။ ၃။၂၅၃။(-၂၉၁။ ဝိ၊၁၊၄။၂၂၄။ အဘိ၊၁။ ၂၃၈။)

သြဝါဒါနုရူပ (တိ) [သြဝါဒ+အနုရူပ] အဆုံး အမအား-ဆုံးမခြင်းအား-လျော်သော။ သြ ဝဒိယ-ကြည့်။

သြဝါဒါနုသာသန (နာ) [သြဝါဒ+အနုသာသန] (၁) သြဝါဒဖြစ်သော အဆုံးအမ။ (၂) ဆုံးမခြင်း, အဖန်ဖန်ဆုံးမခြင်း၊ သြဝါဒ စကား, အနုသာသနီစကား၊ သြဝါဒ, အနု သာသန။ **(၁)(၂)** ယံ တာသန္တီ ယံ သြ-

ဝါဒါနုသာသနံ တောသံ။ အံ၊၁၂။၁၈။ (-ခုဒ္ဒကာ၊၁။၁၁၆။ သုတ္တနိ၊၁။၂၂။ အပါ၊၁၊၂။ ၁၄၄။) ဩဝါဒါနုသာသနိ-လည်းကြည့်။

ဩဝါဒါနုသာသနိကိစ္စ (နာ) [ဩဝါဒါနုသာသနိ+ကိစ္စ] ဩဝါဒဖြစ်သောအဆုံးအမ-ဩဝါဒ, အနုသာသနိ-ပေးခြင်း ကိစ္စ။ မယိ ပရိ-နိဗ္ဗုတေ ဣမာနိ စတုရာသီတိ ဗုဒ္ဓသဟ-သာနိ တုမှေ ဩဝဒိသန္တိ အနုသာသိသန္တိ ဩဝါဒါနုသာသနိကိစ္စသ နိပ္ပါဒနတော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅။

ဩဝါဒါနုသာသနိပဋိစ္ဆက (တိ) [ဩဝါဒါနုသာသနိ+ပဋိစ္ဆက] ဩဝါဒဖြစ်သော အဆုံးအမ-ဩဝါဒ, အနုသာသနိ-ကို ခံယူတတ်သော၊သူ။ နိဝါတဝုတ္တိတိ အတိမာနံ အက-တွာ နိစဝုတ္တိ ဩဝါဒါနုသာသနိပဋိစ္ဆကော။ ဇာ၊၁၊ရ။၁၈၉။

ဩဝါဒါနုသာသနိပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [ဩဝါဒါနုသာသနိ+ပဋိဗဒ္ဓ] ဩဝါဒဖြစ်သော အဆုံးအမနှင့်- ဩဝါဒ, အနုသာသနိနှင့်- စပ်ခြင်းရှိ-ဆက်စပ်ခြင်းရှိ-သော။ ဩဝါဒါနုသာ-သနိပဋိဗဒ္ဓတ္တာ ပန နိပ္ပရိယာယေန သံယ-မှာ ဝပကာသိတုံ နာ ယုတ္တောာ။ အံ၊၁၊၃။၄၆။

ဩဝါဒါနုသာသနိပဋိဒါနပဋိကွေပ (ပု) [ဩဝါဒါနုသာသနိပဋိဒါန+ပဋိကွေပ] ဩဝါဒဖြစ်သော အဆုံးအမကို- ဩဝါဒ, အနုသာသနိကို-ပေးခြင်းကို ပယ်မြစ်ခြင်း။ တဇ္ဇနီ-ယကမ္မေ ဟိ ကတေ ဩဝါဒါနုသာသနိ-ပဋိနပဋိကွေပေါ နတ္ထိ။ ဝိမတိ၊၂။၃၁၆။

ဩဝါဒါနုသာသနိသမ္ပဋိစ္ဆန (နာ) [ဩဝါဒါနုသာသနိ+သမ္ပဋိစ္ဆန] ဩဝါဒဖြစ်သော အဆုံးအမ-ဩဝါဒ, အနုသာသနိ-ကို ကောင်းစွာ-ခံယူခြင်း။ ကဿ နု ဝါ သတ္ထု သာသနေ ပါဝစနေ ဩဝါဒါနုသာသနိ-သမ္ပဋိစ္ဆနေန တံ ဝစနကရာ အသိ။ ဝိမာန၊ ၁။ရ၃။

ဩဝါဒါနုသာသနိ (ထီ) [ဩဝါဒ+အနုသာသနိ] (၁) ဩဝါဒဖြစ်သော အဆုံးအမ။ (၂) ဆုံးမခြင်း, အဖန်ဖန်ဆုံးမခြင်း၊ ဩဝါဒစကား, အနုသာသနိစကား၊ ဩဝါဒ, အနုသာသနိ။ **(၁)(၂)** ယံ ပရကာရံ ပရသ ဩဝါဒါနုသာသနိ နိသာယ ... ယာဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ ဒီ၊၁၊၁။၁၄၆။(-အံ၊ ၁၊၂။၅၂။ အပါ၊၁၊၁။ ၂၂ရ၊၃၁ဂ။) ဩဝါ-ဒါနုသာသနိန္တိ ဩဝါဒဘူတမနုသာသနိ၊ ပဌမံ ဝါ ဩဝါဒေါ၊ ပစ္ဆာ အနုသာသနိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၉။

(အံ၊၁၊၁။၅၄-၌ တစ်ကြိမ်-ဆုံးမခြင်း-ဆုံးမသောစကား-သည် ဩဝါဒမည်၏၊ အ ဖန်ဖန်-ဆုံးမခြင်း-ဆုံးမသောစကား-သည် အနုသာသနိမည်၏။ မျက်မှောက်-ဆုံးမ ခြင်း-ဆုံးမသောစကား-သည် ဩဝါဒ မည် ၏။ တစ်ဦးဦးကို စေလွှတ်၍ မျက်ကွယ်၌ -ဆုံးမခြင်း-ဆုံးမသောစကား-သည် အနု သာသနိ မည်၏၊ အကြောင်းဝတ္ထု သက် ရောက်ဖြစ်ပေါ်လာ၍-ဆုံးမခြင်း-ဆုံးမ သောစကား-သည် ဩဝါဒ မည်၏၊ အ ကြောင်းဝတ္ထု သက်ရောက် ဖြစ်ပေါ် လာ သည်ဖြစ်စေ, မလာသည်ဖြစ်စေ ဆုံးမ

စကားစဉ် ထားသည်၏အစွမ်းဖြင့်-ဆုံးမခြင်း-ဆုံးမသောစကား-သည် အနုသာသနီမည်၏-ဟု လည်းကောင်း၊ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၃၉-၌ ရှေးဦးပဌမဖြစ်သော ဆုံးမခြင်း, ဆုံးမစကားသည် ဩဝါဒမည်၏၊ နောက်၌ဖြစ်သော ဆုံးမခြင်း, ဆုံးမစကားသည် အနုသာသနီမည်၏-ဟုလည်းကောင်း ထိုနှစ်ခုတို့၏အထူးကို မိန့်ဆိုကြသည်။)

ဩဝါဒါနုသာသနီကရဏ (နာ) [ဩဝါဒါနုသာသနီ+ကရဏ] ဩဝါဒဖြစ်သော အဆုံးအမကို- ဩဝါဒ, အနုသာသနီကို-ပြု-လိုက်နာ-ခြင်း။ ယော မံ ဩဝါဒါနုသာသနီကရ-ဏေန ဥပဌဟေယျ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၁၃။

ဩဝါဒါနုသာသနီမဂ္ဂ (ပု) [ဩဝါဒါနုသာသနီ+မဂ္ဂ] ဩဝါဒဖြစ်သော အဆုံးအမ- ဩဝါဒ, အနုသာသနီ-ဟူသော-လမ်း-လမ်းညွှန်ချက်။ မဂ္ဂန္တိ တုမှာကံ ဩဝါဒါနုသာသနီ-မဂ္ဂံ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၃၉၉-၄၀၀။

ဩဝါဒါနုသိဋ္ဌိ (ထီ) [ဩဝါဒ+အနုသိဋ္ဌိ] (၁) ဩဝါဒဖြစ်သော အဆုံးအမ။ (၂) ဆုံးမခြင်း, အဖန်ဖန်ဆုံးမခြင်း။ **(၁)(၂)** တတော စ ကတံ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော သာသနံ ဩဝါဒါနုသိဋ္ဌိယံ အနုပတိဋ္ဌေ။ ထေရ၊ဌ၊၂။ ၅၃၃။ (-ဇာ၊ဌ၊၃။၁၉၈။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄၄။ ဒီဋီ၊၂။၁၆ရ။) ဩဝါဒါနုသာသနီ-လည်းကြည့်။

ဩဝါဒါယာစန (ထီ၊နာ) [ဩဝါဒ+အာယာစန] အဆုံးအမဩဝါဒကို တောင်းခြင်း။ ဇွှာတိ ဇေသ္ဌိ တဝ ဩဝါဒါယာစနေ။ သံ၊ဌ၊၂။၂၈။

ဩဝါဒိကာ (ထီ) [(အဝ+ဝဒ+ဏ္ဍ=) ဩဝါဒက+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)] ဆုံးမတတ်-အဆုံးအမကိုပေးတတ်-သော၊ ဥပါသိကာ။ ဩဝါ-ဒက°-ကြည့်။

ဩဝါဒိယမာန (တိ) [အဝ+ဝဒ+ယ+မာန] ဆုံးမအပ်သော၊သူ။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩဝါဒိယမာနတ္ထေရ (ပု) [ဩဝါဒိယမာန+ထေရ] ဆုံးမအပ်သော ထေရ်။ တလင်္ဂရ-တိဿပဗ္ဗတဝါသိဓမ္မဒိန္နတ္ထေရေန ဩဝါ-ဒိယမာနတ္ထေရာနံ ဝိယ။ မ၊ဌ၊၁။၁၈၈။

ဩဝါဒီ (တိ) [အဝ+ဝဒ+ဏီ။ ဩဝါဒ+ဏျ။] ဆုံးမညွှန်ပြလေ့ရှိသော၊ ဆုံးမခြင်း-အဆုံးအမပေးခြင်း-ရှိသော၊သူ။ "တာတာ ကသ္ဿ ဝပတ၊ ဝဏိပ္ပထံ ပယောဇေထာ"-တိအာဒိနာ ဟိ နယေန ဩဝဒန္တော ဩဝါဒီ နာမ ဟောတိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၇။

ဩဝါဒူပဇီဝိ (တိ) [ဩဝါဒ+ဥပဇီဝိ။ ထီ-၌ ဩဝါဒူပဇီဝိနီ။] (ရဟန်းတို့၏) ဩဝါဒကို မှီ၍ အသက်မွေးသော၊သူ (ရဟန်းမိန်းမ)။ သံယော ဒွိဓာ ဘိဇ္ဇတိ၊ ဩဝါဒူပဇီဝိနိယော ဘိက္ခုနိယောပိ ဒွေ ဘာဂါ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊ ၄။၂၁၀။ ဩဝါဒူပဇီဝိနိယောတိ ဘိက္ခုနံ ဩဝါဒံ ဥပနိဿာယ ဇီဝိနိယော။ ပါစိတ်၊ ယော။၆၁၁။

ဩဝါဒူပသင်္ကမန (နာ) [ဩဝါဒ+ဥပသင်္ကမန] ဩဝါဒအကျိုးငှါ ချဉ်းကပ်ခြင်း၊ ဩဝါဒကို ရပါအံ့လောဟု တောင်းပန်ခြင်းငှါ ချဉ်း

ကပ်ခြင်း။ (ကခ်ါ။ဋီ။သစ်။) သြဝါဒကို ခံယူခြင်းငှါချဉ်းကပ်ခြင်း။ (ပါစိတ်။ယော။) အနှဒ္ဓမာသံ ဘိက္ခုနိယာ ဘိက္ခုသံယတော ဒွေ ဓမ္မာ ပစ္စာသီသိတဗ္ဗာ ဥပေါသထပုစ္ဆကဒ္ဓ သြဝါဒူပသက်မနဒ္ဓ။ ဝိ၊၄။၄၄၄။ အံ၊၃။၁၀၃။ သြဝါဒူပသက်မနန္တိ သြဝါဒတ္ထာယ ဥပသက်မနံ။ ကခ်ါ။၃၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃ရ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃ဂ။ သြဝါဒတ္ထာယာတိ သြဝါဒယာစနတ္ထာယ။ ကခ်ါ။ဋီ။သစ်။ ၄ဂ၀။ ထောယျ ဘိက္ခုသံယံ သြဝါဒူပသက်မနံ ယာစထ။ ဝိ၊၄။၄၅၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ သြဝါဒူပသက်မနန္တိ သြဝါဒသ ဂဟဏတ္ထာယ ဥပသက်မနံ။ ပါစိတ်။ယော။၄ဂ။

သြဝါဒူပသမ္ပဒါ (ထီ) [သြဝါဒ+ပဋိဂ္ဂဟဏ+ဥပသမ္ပဒါ] အဆုံးအမကို ခံယူခြင်း-ပင်လျှင်-ဟူသော-ကြောင့်ဖြစ်သော-ရဟန်းအဖြစ်။ ဣမေဝ မဟာကဿပတ္ထေရဿ သြဝါဒူပသမ္ပဒါတိ ကတ္တာ ဒဿိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ အဝယဝဝိနိမုတ္တာသ သမုဒါယသ အဘာဝတော, အဝယဝေန စ သမုဒါယသ အပဒိသိတဗ္ဗတော သြဝါဒူပသမ္ပဒါဝဟသြဝါဒေကဒေသော သြဝါဒူပသမ္ပဒါ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၂။ သြဝါဒူပသမ္ပဒါ(အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆)တိ သြဝါဒပဋိဂ္ဂဟဏဥပသမ္ပဒါ။ အံ၊ဋီ၊၂။ရ၀။ သြဝါဒပဋိဂ္ဂဟဏူပသမ္ပဒါ-လည်းကြည့်။

သြဝါရေန္ဓ (တိ) [အဝ+ဝရ+အ(ဏော)+အန္ဓ] တားမြစ်-ပိတ်ဆို့-ကာဆီး-ဖုံးကွယ်-သော၊သူ။ အယံ စ မဟေသက္ခော ဘိက္ခု ဘဂ-ဝတော ပုရတော ဌိတော သြဝါရေန္ဓော။ ဒီ၊၂။၁၁၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၄၆။ သြဝါရေန္ဓောတိ အာဝါရေန္ဓော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၀။ အာဝါရေ-န္ဓောတိ ဆာဒေန္ဓော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁ရရ။

သြဝိဗျတိ (ကြို) [အဝ+ဝိဓ+ယ+တိ] ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-၏။ သြမသန္ဓိတိ သြဝိဗျန္ဓိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ (-သာရတ္ထ၊၃။၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀ရ။) မသဓာတု ဝိဗျနတ္ထေ ပဝတ္တတိ။ ပါစိတ်၊ယော။၄။ **သြဝိဗျထ** —ယဋ္ဌေထာတိ ... သြဝိဗျထ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂။

သြဝိဗျထ (ကြို) [အဝ+ဝိဓ+ယ+ထ] ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-ကုန်လော့။ သြဝိဗျတိ-ကြည့်။

သြဝိဗျန (နှ) [အဝ+ဝိဓ+ယ+ယု] နှား, နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-သောစကား၊ နှားမခံသာသော စကား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဝိဗျနဝစန (နှ) [သြဝိဗျန+ဝစန] နှား, နှလုံးကိုထိုးဆွသောစကား-နှာမခံသာသော စကား-ကိုဆိုခြင်း။ သြမသဝါဒေတိ သြဝိ-ဗျနဝစနေ။ ကခ်ါ။၁၉၀။ တသ္မာ တေန ကဏ္ဏဌ္ဌေ၀ ဟဒယဌ္ဌ ဝိဗျတိတိ အာဟ "သြဝိဗျနဝစနေ"တိ။ ကခ်ါ။ဋီ၊သစ်။၃၄ရ။

သြဝိဗျနန္ဓ (တိ) [အဝ+ဝိဓ+ယ+အန္ဓ] ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-ထိုးစိုက်-ကတ်သော၊သူ။ တိခိဏ-သိဂေါ် စက္ကဂေါ်ကော ဝိယ သြဝိဗျန္ဓော ဝိစရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၄။

သြဝိဗျန္ဓိ (ကြို) [အဝ+ဝိဓ+ယ+အန္ဓိ] ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-ကုန်၏၊ နှား, နှလုံးကို-ထိုးဆွ-ထိုးကျင့်-ကုန်၏။ သြဝိဗျတိ-ကြည့်။

သြဝိဗျိတ (တိ) [အဝ+ဝိဓ+ယ+တ] ထိုးဖောက်

အပ်သော၊ လျှို့ဩွင်းအပ်သော။ အဌသု ဌာနေသု ဝိနိဝိဇ္ဈိတ္ဘာ ဗဒ္ဓေသု အဌသု ဝေတ္တလတာမဏ္ဍလေသု ဧကေကသ္မိံ ဩ-ဝိဇ္ဈိတံ ဧကေကံ ကာဇံ ဒွေ ဒွေ ဘောဇ-ပုတ္တာ အတ္တနော အတ္တနော ခန္ဓံ အာရော-ပေတ္တာ။ စရိယာ၊ဌ။၁၇၂။

ဩဝိဇ္ဈိတ္ဘာ (ကြိ၊ဝိ) [အ၀+ဝိ၀+ယ+တ္ဘာ] ထိုး-ဆွ-ထိုး-ဖောက်-ထိုး-စိုက်-ထွင်း-ဖောက်-၍၊ သခ်ပါလနာဂရာဇာ ဟုတ္ဘာ တိခ်ကာဟိ သတ္တိဟိ အဌသု ဌာနေသု ဩဝိဇ္ဈိတ္ဘာ ပဟာရမုခေဟိ သကဏ္ဌကာ လတာယော ပ၀ေသေတ္ဘာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ။ ၂၉၇ရ။ ဧကံ မဟီသံ ဝ၀ိတ္ဘာ ဒါဌာဟိ ဩဝိဇ္ဈိတ္ဘာ။ ဇာ၊ဌ၊ ၂။ ၂၄၊ (-၂ ၂၄။)

ဩဝိဒ္ဓ (တိ) [အ၀+ဝိ၀+တ] ထိုး-ဖောက်-ထိုး-စိုက်-အပ်သော။ ဩဝိဒ္ဓါ ဝိယ သတ္တိဟိ၊ သခ်ါရာ နိစ္စဒုက္ခိတာ။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒ၊ ဂါထာ။၁၅၅၄။

ဩဝိပရိတ (ပု) [ဩ+ဝိပရိတ] "ဩ"၏ ဝိပရိတ်၊ "ဩ" မှ ပြောင်းလာသော "ဥ"။ ဩဝိပရိတောတိ ဩကာရဿ ဝိပရိတ-ဘူတတ္တာ ဥကာရော ဩဝိပရိတော နာမ။ သံပျင်ဋီ။၁၀၈။

ဩ၀ုဋ္ဌ(တ) (တိ) [အ၀+ဝု+တ] (၁) ထက်ဝန်းကျင်မှ-ထုံးဖွဲ့-မြှေးယှက်-အပ်သော၊သူ။ (၂) ပိတ်ဆို့-တားဆီး-အပ်သော၊ အထက်မှ ပိတ်ဆို့အပ်သော၊ အောက်၌ပိတ်ဆို့အပ်သော၊ ထက်ဝန်းကျင်မှပိတ်ဆို့အပ်သော၊သူ။ (၁)(၂) နိ၀ုတာတိ ဩ၀ုဋ္ဌာ ပရိယောနဒ္ဓါ။ သုတ္တနိ၊ဌ။ ၂။ ၃၁၁၀။ ပုထု ပဗ္ဗတိ နိ၀ရဏေ-ဟိ အာ၀ုတာ(ဌာ) နိ၀ုတာ ဩ၀ုတာ။ မ ဟာနိ။၁၁၄။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၅၉။ မ၊ဌ၊ ၂။ ၂ ၂။ အံ၊ဌ၊ ၁။ ၄ရ။ အဘိ၊ဌ၊၁။ ၃ရ၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။ ၂၄၅။ ပဋိသံ၊ဌ၊ ၂။ ၅၁။ ဩ၀ုတာတိ ဥပရိတော ပိဟိတာ။ မဟာနိ၊ဌ။ ၂ ၃ရ။ ဩ၀ုတာတိ ပလိဂုဏ္ဌိတာ, ပရိယောနဒ္ဓါ ဝါ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၆ ၂။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၁ဝ၃။ ကာမဂုဏေဟိ ဩ၀ုတော နိ၀ုတော။ သံ၊ဌ၊၁။ ၂ ၉။ ဩ၀ုတောတိ ယထာ တံ နဉာယတိ၊ ဧဝံ ပိဟိတစိတ္တော။ သံ၊ဋီ၊ ၁။ ရ၄။ အယံ လောကော ကေန အာ၀ု-တော နိ၀ုတော ဩ၀ုတော။ စူဠနိ။ ၂ ၄။ ဩ၀ုတောတိ ဟေဋ္ဌာ ပဋိစ္ဆာဒိတော။ စူဠနိ၊ ဌ။ ၁။ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂ ၄ ၅-၌ "အာ၀ုတာတိ-အာဒိပိ ပရိယာယ၀စနမေ၀။ အပိ စ ... ဩဖုဋာတိ ပလိဂုဏ္ဌိတာ, ပရိယောနဒ္ဓါ ဝါ"ဟုရှိသည်။ "ဩဖုဋ" လည်းကြည့်။)

ဩ၀ုယ္ယတိ (ကမ္မ၊ကြို) [အ၀+ဝဟ+ယ+တေ] အောက်သို့-မျှောအပ်-ဆောင်-ငင်-၏၊ ကိ-ဠာပိ ခေါ တွံ အမ္ဘော ပုရိသ နဒိယာ သောတေန ဩ၀ုယ္ယသိ။ ဣတိ၀ုတ်။ ၂ ရ၁။ **ဩ၀ုယ္ယေယ္ယ** —သေယျထာပိ ဘိက္ခ၀ေ ပုရိသော နဒိယာ သောတေန ဩ၀ုယ္ယေယ္ယ ပိယရူပသာတရူပေန။ ဣတိ၀ုတ်။ ၂ ရ၁။ နဒိယာ သောတေန ဩ၀ုယ္ယေယ္ယာတိ သိယ-သောတာယ ဟာရဟာရိနိယာ နဒိယာ ဥဒကဝေဂေန ဟေဋ္ဌတော ဝုယ္ယေယ္ယ အ၀ေ ဟရိယေထ။ ... တံ ဂဟေသ္သာမိတိ နဒိယံ ပတိတ္ဘာ သောတေန အ၀ကမ္ပေယ္ယ။ ဣ တိ၀ုတ်၊ဌ။ ၃ ၂ ၆။

သြဝုယှသီ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+ဝဟ+ယ+သေ] အောက်သို့-မျှောအပ်-ဆောင်-ငင်-၏။ သြဝုယှတိ-ကြည့်။

သြဝုယှေယျ (ကမ္မ၊ကြို) [အဝ+ဝဟ+ယ+ဏေ] အောက်သို့-မျှောအပ်-ဆောင်-ငင်-ရာ၏။ သြဝုယှတိ-ကြည့်။

သြသ (ပု) [ဥသ+ဏ။ သြမ (သံ)] (၁) ပူလောင်ခြင်း။ (အမရကောသ။) (၂) ရောင်ခြည်၊ အလင်းရောင်တန်း၊ အလင်းရောင်။ (၁) သြသဓိ(ဓီ) ²(၁) ကြည့်။ (၂) သြသ-ဓိသ - ကြည့်။

သြသက္ကာ² (ကြို) [အဝ+သက္က+ဟိ] နောက်သို့ဆုတ်နစ်လော့၊ နောက်ဆုတ်လော့။ သြ-သက္ကတိ (ဂ) ကြည့်။

သြသက္ကာ³ (ပုဒ်၊နာ) [အဝ+သက္က+အ] သက်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ခြင်း။ သြသက္ကသမ္ပ-ဝတ္ထိ-ကြည့်။

သြသက္ကတိ (ကြို) [အဝ+သက္က+အ+တိ] (၁) ဆုတ်နစ်၏။ (က) တန်ရဲပ်ဆုတ်နစ်၏၊ တွန့်ဆုတ်၏။ (ခ) လျှောကျ၏။ (ဂ) နောက်သို့ဆုတ်နစ်၏၊ နောက်ဆုတ်၏။ (ဃ) ဆုတ်ယုတ်-လျော့ပါး-၏။ (င) ဆုတ်ယုတ်-ကွယ်ပျောက်-၏။ (၂) နစ်-နစ်မြုပ်-နစ်ဝင်-၏။ (၃) ရှောင်ကြဉ်၏။

(၁) ဆုတ်နစ်၏။ ဣဒံ ဒေါ အဓိက-ရဏံ ကကွဒ္ဓ ဝါဒ္ဓ၊ နေ ဒေါ မေတံ ပဋိရူပံ၊ ယောဟံ ဝေရူပေ အဓိကရဏေ သြသက္ကေယျံ။ ဝိ၊၄။၄၉၇။

(က) တန်ရဲပ်ဆုတ်နစ်၏၊ တွန့်ဆုတ်၏။ သော နဂရံ ဥပသက်မန္ဒော လဇ္ဇီတ္ဘာဝ သြသက္ကတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ ဗြာဟ္မဏ တွံ တိကိ ဒိဝသာနိ ပိဏ္ဍပါတံ ဒတ္ဘာ သြသ-ဏ္ဍသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ သြသက္ကသိတိ သ-ကော်စတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။ **သြသက္ကထ**— ဂေဝါရံ စရိတ္ဘာ မာ သြသက္ကထ ပုနပ္ပုနံ စရထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၂။ **သြသက္ကာမိ**— အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ **သြသက္ကေယျ**— တံ ဝိရိယံ နေ သြသက္ကေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ နေ သြသ-ဏ္ဍေယျာတိ နေ သကော်စံ အာပဇ္ဇေယျ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၈။ (-မိလိန္ဒ။၂၂၆။) **သြသက္ကိသု**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ။

(ခ) လျှောကျ၏။ နိစ္ဆေတုံ အသ-ဏ္ဍောန္ဒီ အာရမ္ဘကတော သြသက္ကတိတိ အာသပ္ပနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ ဂေါ အာ-ကာရံ ဂန္ဓံ အသမတ္ထတာယ အတ္ထနော အာမုခံ သပ္ပနတော သြသက္ကတိ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၂၂။ သြသက္ကတိတိ ဘဿတိ။ မဓု၊ ၁။၂၁၃။ (ဂ) နောက်သို့ဆုတ်နစ်၏၊ နောက်ဆုတ်၏။ (မဟာသမုဒ္ဒေ) အာဘုဇတိတိ သြသက္ကတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂။) **သြသက္ကန္ဒီ**—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၇၂။ **သြသက္ကာ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ **သြသ-ကွိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၂။၂၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ။ **သြသ-ကွိတ္ထ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃ရ၂။ **သြသက္ကိသတိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၆။

(ဃ) ဆုတ်ယုတ်-လျော့ပါး-၏။ ပဋိ-ဏ္ဍမန္ဒီတိ သြသက္ကန္ဒီ၊ တနုကာ ဘဝန္ဒီ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၂၂၉။ သြသက္ကန္ဒီတိ ပရိဟာယန္ဒီ။ မ၊

ဋီ၊၃။၄၁ရ။(၈) ဆုတ်ယုတ်-ကွယ်ပျောက်-၏။ အဇ္ဇ သာသနံ သြသက္ကတိ။ အဘိ၊ဌ၊ ၁။၄၁၄။ သာရတ္ထ၊၁။၁ရ၄။ **သြသက္ကိသတိ** —ဒီ၊ဌ၊၁။ ၂၄၀။ ဇာ၊ဌ၊ ၂။၄၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀ဖ။

(၂) နစ်၏။ သြသီဒတိ (၁) ကြည့်။ (၃) ရှောင်ကြဉ်၏။ ပါဏာတိပါတာ ဝိရ-မေယျာမာတိ ပါဏာတိပါတတော သြသ-ကွေယျာမ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၃၈။ သြသကွေယျာ-မာတိ သြရမေယျာမ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃ ၂။

သြသက္ကထ (ကြို) [အ၀+သက္က+အ+ထ] တန်.ရပ်ဆုတ်နစ်ကုန်လော၊ တွန်.ဆုတ်ကုန်လော။ သြသက္ကတိ (က) ကြည့်။

သြသက္ကန (ထီ၊နဲ) [အ၀+သက္က+ယု] ဆုတ်နစ်ခြင်း။ (၁)(က) တန်.ရပ်ဆုတ်နစ်ခြင်း၊ တွန်.ဆုတ်ခြင်း၊ ငြိမ်းခြင်း။ (၂) နောက်သို.ဆုတ်နစ်ခြင်း၊ နောက်ဆုတ်ခြင်း။ (၈) အောက်သို.-ဆုတ်-ရွှေ.-ခြင်း၊ လျှောကျခြင်း။ (တိ)(၂)(က) ဆုတ်ယုတ်ရာဖြစ်သော၊ ဆုတ်ယုတ်ရာ၊ ကွယ်ပျောက်ရာ။ (၂) လျှောကျရာဖြစ်သော၊ လျှောကျရာ။

(၁)(က) တန်.ရပ်ဆုတ်နစ်ခြင်း၊ တွန်.ဆုတ်ခြင်း၊ ငြိမ်းခြင်း။ ဝေါသာနန္တိ ပရိနိဗ္ဗ-တဘာ၀ं "အလမေတ္တာ၀တာ"တိ သြသ-ကွန် ဌိတကိစ္စတံ။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၁၁၉။ သဏ္ဌာနန္တိ ဌပနာ အပ္ပ၀တ္တနာ သြသက္ကနာ၊ ပဋိပ-သဒ္ဓိတိ အတ္ထော။ အံ၊ဌ၊ ၂။ဖ။ (-အံ၊ဌ၊၃။ ၂၁ဖ။) ဣတိ ဣမသ္မိံ ပဌမကအာနေ သမာဓိ၀သေန သြသက္ကနာ ကထိတာ။ မ၊ ဌ၊၄။၄၁။ ကေ၀လံ ပန ဣမသ္မိံ သုတ္တေ သတ္တသု ဌာနေသု သြသက္ကနာ ကထိတာ။ မ၊ဌ၊၄။၄၄။ သမာဓိ၀သေန သြသက္ကနာ ကထိတာတိ ... သမထနယံ ဒသ္သေတ္မာ ဒေသနာ ကထိတာ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၅၅။ ဝိတ-ကွန်, ဝိပ္ပဿနံ ၀ါ သြသက္ကနန္တိပိ ၀ဒန္တိ။ မဟာနိ၊ဌ။၃၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၅၀။ မူလဋီ၊၁။၁ဖ၏။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၈။

(၂) နောက်သို.ဆုတ်နစ်ခြင်း၊ နောက်ဆုတ်ခြင်း။ တေန (ဒဏ္ဍကံ့သေန) ရုက္ခ-သာခံ ဆိန္ဒတော ပုရိသဿ ယထာ ပစ္ဆာဘာ၀ေန ပါဒါနံ သြသက္ကနံ ဟောတိ၊ ဧ၀ं ဘဂ၀တော ပါဒါ နဲ သြသက္ကန္တီတိ အာဟ "ရုက္ခသာခါ၀ေ၀ဒန ॥ပ॥ သြသ-ကွာ၀ေတိ" တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁ရ၄။ (-မ၊ဋီ၊၃။ ၂၅၈။) သြသက္ကနာဒိမုခေန ဣတ္ထိပုရိသ-သမ္ဘဒ္ဒနိဒဿနံ ဂေဟသိတအ၀ေက္ခာ၀-သေန တဿ သတ္ထုနော သာ၀ကေသု ပဋိပတ္တိဒဿနတ္ထံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၃၉ရ။ (-သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၂။၄ ၂၃။)

(၈) အောက်သို.-ဆုတ်-ရွှေ-ခြင်း၊ လျှောကျခြင်း။ သြသက္ကနကာရ-ကြည့်။ **(တိ)(၂)(က)** ဆုတ်ယုတ်ရာ ဖြစ်သော၊ ဆုတ်ယုတ်ရာ၊ ကွယ်ပျောက်ရာ။ သြသက္ကန-ကာလ-ကြည့်။ **(၂)** လျှောကျရာဖြစ် သော၊ လျှောကျရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြသက္ကနကန္ဒရ (တိ) [သြသက္ကန+ကန္ဒရ] သက်လျှောရာ-လျှောကျရာ-ချောက်ရှိသော ကမ်း၊ ဆင်ခြေလျှောချောက်ကမ်းပါး၊ ကမ်း ပါးစောင်း။ (ရှေ့ဥမင်နိသျှ၌ "သက်သောမြင့်

မိုရ်တောင် အခြေခံသော”ဟု အနက်ပေးသည်။)

ဌိတမမ္မော ဝေလ် နာတိဝတ္တာတိတိ ဝိစိန် ခြသက္ကနကန္ဒရဲ့ မရိယာဒဝေလ် နာတိ-ကၠမတိ။ ဝိ၊၆၊၄။၁၂၃။ ဝေလ် နာတိဝတ္တ-တိတိ ဇတ္ထ ဝေလာသဒ္ဒဿ တိရမရိ-ယာဒတ္ထေသု ပဝတ္တဘာဝံ ဒသေန္တော အာဟ“ ခြသက္ကနကန္ဒရဲ့ မရိယာဒဝေလ” န္တိ။ တတ္ထ “ခြသက္ကနကန္ဒရ”န္တိ ပဒေန တိရတ္ထံ ဒသေတိ၊ “မရိယာဒ”ဣတိပဒေန မရိယာဒတ္ထံ။ ကေန ဥဒကေန ဒရိတဗ္ဗော-တိ ကန္ဒရော၊ ဥဒကေန ခြသက္ကနော ကန္ဒရော ဇတ္ထာတိ ခြသက္ကနကန္ဒရဲ့=တိရဲ့။ ပါစိတ်၊ယော။၅၃၁။

ခြသက္ကနကာရဏ (နဝ) [ခြသက္ကန+ကာရဏ] အောက်သို့-ဆုတ်ယုတ်-ရွေ့-ခြင်း၏ အကြောင်း၊ လျှောကျခြင်း၏ အကြောင်း။ တတော တေ တသ (စက္ကရတနသ) ရညော ခြသက္ကနကာရဏံ ဗျာကရိသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။၁ရ၆။

ခြသက္ကနကာလ (ပု) [ခြသက္ကန+ကာလ] ဆုတ်ယုတ်ရာ-ကွယ်ပျောက်ရာ-အခါ။ သာ-သနသ ကိရ ခြသက္ကနကာလေ ဣမသ္မိ တမ္မပဏ္ဏိဒီပေ ဓာတုယော သန္ဒိပတိတ္တာ။ ဒီ၊၆၊၃၃။ မ၊၆၊၄။ဝ၁။ အံ၊၆၊၁။ ရ၀။ အဘိ၊ ၆။ဝ၁ဝ။ သာရတ္ထ၊၁။၁ရ၃။ (-အံ၊၆၊၁။ ၂၁ဂ။)

ခြသက္ကနပရိသက္ကနာဘာဝ (ပု) [ခြသက္ကန ပရိသက္ကန+အဘာဝ] အောက်သို့ဆုတ်ယုတ်-နိမ့်ဆင်း-ခြင်း, ထက်ဝန်းကျင်ဆုတ်ယုတ်ခြင်းတို့၏မရှိခြင်း။ မသက္ကသာရော ဝုစ္စတိ ခြသက္ကနပရိသက္ကနာဘာဝေန ယ-နသာရတာယ စ သိနေရုပဗ္ဗတရာဇာ။ ဇာ၊ ၆။၅။၁ရ၉။

ခြသက္ကနဝေလာ (ထီ) [ခြသက္ကနာ+ဝေလာ] လျှောကျရာအခါ။ သော အယံ ဟာယတိ ဧဝါတိ ဥဒကဿ ခြသက္ကနဝေလာယ ဟာယတိ။ ဇာ၊၆၊၂။၄၀၀။

ခြသက္ကနာကာရဝိရဟိတ (တိ) [ခြသက္ကနာ ကာရ+ဝိရဟိတ] တွန့်ဆုတ်-ဆုတ်နစ်-သော အခြင်းအရာမှ ကင်းသော။ ခြသ-ကၠနာကာရဝိရဟိတော နိက္ကိလာသု ဝိသာ-ရဒေါ။ သံ၊၆၊၃။၂၅၂။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၄ရ၉။)

ခြသက္ကနာရဟိတပမာန (နဝ) [ခြသက္ကနာ ရဟိတ+ပမာန] တွန့်ဆုတ်-ဆုတ်နစ်-ခြင်းကင်းသော အားထုတ်ခြင်း။ အပ္ပဋိဝါန-ပမာနန္တိ ခြသက္ကနာရဟိတပမာနံ။ အံ၊ဋီ၊ ၂၊၄။

ခြသက္ကန္ဓ (တိ) [အဝ+သက္က+အ+အန္ဓ။ ထိ ၌ ခြသက္ကန္ဓိ] (၁) ဆုတ်ယုတ်သော။ (၂) နောက်သို့ဆုတ်-ဆုတ်နစ်-သော၊သူ။ **(၁)** သာသနေ ခြသက္ကန္ဓေ။ မ၊၆၊၁။၂ရ။ သံ၊ ၆၊၁။၂ဇ၄။ (-ဇာ၊၆၊၅။၁၂၀။) ခြသက္ကန္ဓေတိ ပရိဟာယမာနေ။ မ၊ဋီ၊၂။၁ဝ၁။ သံ၊ ဋီ၊၁။၃၂၂၀။

(၂) ဧကော စမ္မသာဒုကပရိဗ္ဗာဇကော ဧဌကာနံ ယုဇ္ဈနဋ္ဌာနံ ပတ္တာ ဧဌကံ ခြ-

သက္ကန္ဒံ ဒီသွား။ ဇာ၊ဌ၊၃။ရ၆။ ခြသက္ကန္ဒီယာ ဥသကြေယျာ(ဒီ၊၁။၂၁၉)တိ ပဋိက္ကမန္ဒီယာ ဥပဂစ္ဆေယျ၊ အနိစ္ဆန္ဒီယာ ဣစ္ဆေယျ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၃၂၉။

ခြသက္ဆန္ဒီ (ကြိ) [အဝ+သက္က+အ+အန္ဒီ] (က) နောက်သို့ဆုတ်နစ်ကုန်၏၊ နောက်ဆုတ်ကုန်၏။ ခြသက္ကတိ (ဂ) ကြည့်။ (ခ) ဆုတ်ယုတ်-လျော့ပါး-ကုန်၏။ ခြသက္ကတိ (ဃ) ကြည့်။

ခြသက္ဆမာန (တိ) [အဝ+သက္က+အ+မာန] ဆုတ်ယုတ်သော။ ပုဗ္ဗေ ကိရ ကဿပ-ဒသဗလဿ သာသနေ ခြသက္ကမာနေ သာမဏေရာဒီနံ ဝိပ္ပကာရံ ဒီသွား။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၁။၄၀၉။ ဥဒါန၊ဌ။ရ၂၊ (-၁၆၂။ ထေရ၊ဌ၊ ၁။၆၆။ အပ၊ဌ၊၂။၂၃၂။ သာရတ္ထ၊ဋ။၁၄၉။)

ခြသက္ဆသမ္ပဝတ္တိ (ထီ) [ခြသက္က+သမ္ပဝတ္တိ] သက်ရောက်-ဆိုက်ရောက်-ခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း၊ သက်ရောက်သည်ဖြစ်၍-သက်ရောက်၍-ရောက်၍-ဖြစ်ခြင်း။ ဝယောဝုဒ္ဓာတိ ဝယသာ ဝုဒ္ဓာ၊ တေန ပစ္ဆိမဝယသ ခြသက္ကသမ္ပဝတ္တိ ဝဒတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၆။

ခြသက္ဆသီ (ကြိ) [အဝ+သက္က+အ+သီ] တန့်ရပ် ဆုတ်နစ် ၏၊ တွန့်ဆုတ်၏။ ခြသက္ကတိ (က) ကြည့်။

ခြသက္ဆာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သက္က+ဏာပေ+တိ] ဆုတ်ယုတ်-ကွယ်ပျောက်-စေ၏။ အယံ သာသနံ ခြသက္ကာပေတိ အန္တရဓာပေတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ (-မ၊ဌ၊၃။၂၆၆။)

ခြသက္ဆာပေန္ဒီ—ဒီ၊ဌ၊၂။၁၁၄။ အံ၊ဌ၊၃။ ၁၅ရ။ **ခြသက္ဆာပေသိ**—ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၂၈။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၄၃။

ခြသက္ဆာပေတုံ (ဗျ) [အဝ+သက္က+ဏာပေ+တုံ] ဆုတ်ယုတ်-ကွယ်ပျောက်-စေခြင်းငှါ။ လဘိတ္တာ သက္ကာ သာသနံ ခြသက္ကာပေတုံ။ ဒီ၊ဌ၂။၁၉၃။ အလံ ခေါ ပနေသ ပါပေါ ဝမုမာနော အညေပိ ဇေဝ္ဍပေ သဟာယေ လဘိတ္တာ သာသနံ ခြသက္ကာပေတုံ။ သာရတ္ထ၊ဋ။၃၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ဋ။၄၂။ ခြသက္ကာပေတုန္ဒီ ဟာပေတုံ အန္တရဓာပေတုံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈၈။

ခြသက္ဆာပေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+သက္က+ဏာပေ+တ္တာ] ဆုတ်ယုတ်-ကွယ်ပျောက်-စေ၍။ အယံ ကဿပသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ သာသနေ ခြသက္ကမာနေ ပဗ္ဗဇိတ္တာ မိစ္ဆာ ပဋိပဇ္ဇန္တော သာသနံ ခြသက္ကာပေတ္တာ။ ဥဒါန၊ဌ။၁၆၂။ (-သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၄၃။)

ခြသက္ဆာပေန္ဒီ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သက္က+ဏာပေ+အန္ဒီ] ဆုတ်ယုတ်-ကွယ်ပျောက်-စေကုန်၏။ ခြသက္ကာပေတိ-ကြည့်။

ခြသက္ဆာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သက္က+ဏာပေ+ဏျိ] ဆုတ်ယုတ်-ကွယ်ပျောက်-စေပြီ။ ခြသက္ကာပေတိ-ကြည့်။

ခြသက္ဆာမိ (ကြိ) [အဝ+သက္က+အ+မိ] တန့်ရပ်ဆုတ်နစ်၏။ ခြသက္ကတိ(က)ကြည့်။

ခြသက္ဆီသု (ကြိ) [အဝ+သက္က+ဍု] တန့်ရပ်ဆုတ်နစ်ကုန်ပြီ။ ခြသက္ကတိ(က)ကြည့်။

ဩသက္ကိ (ကြိ) [အဝ+သက္က+ဣ] နောက်သို့ ဆုတ်နစ်ပြီ၊ နောက်ဆုတ်ပြီ။ ဩသက္ကတိ (၇) ကြည့်။

ဩသက္ကိတ (တိ) [အဝ+သက္က+တ] (၁)(က) ဆုတ်ယုတ်-ကွယ်ပျောက်-သော။ (၁) အောက်သို့-ဆုတ်-ရွှေ့-သော၊ စဉ်းငယ်အောက်သို့-ရွှေ့လျော-လျောကျ-သော။ (၇) ဆုတ်နစ်သော၊ နောက်ကျ-နောက်ကျန်ရစ်-သော၊သူ။ (ဃ) တွန့်ဆုတ်သော။ (၂) ဆုတ်-ရွှေလျား-ရာ။

(၁)(က) ဆုတ်ယုတ်-ကွယ်ပျောက်-သော။ ပစ္ဆိမကဿ ပန သစ္စပဋိဝေဓတော ပစ္ဆိမကဿ သီလဘေဒတော စ ပဌာယ သာသနံ ဩသက္ကိတံ နာမ ဟောတိ။ မ၊ ၆၊၈။၈၁။ အဘိ၊၆၊၂။၄၁၃။ ဩသက္ကိတံ နာမာတိ ပစ္ဆိမပဋိဝေဓသီလဘေဒဒွယံ ဧကတော ကတ္တာ တတော ပရံ ဝိနဋ္ဌံ နာမ ဟောတီတိ အတ္ထော။ မဋီ၊၃။၂၉၈။ မူလဋီ၊၂။၂၀၉။ ပဋိပတ္တိအန္တရဓာနေန သာသနဿ ဩသက္ကိတတ္တာ။ ဒီဃဋီ၊၃။၈၃။ (-ဒီ၊ဋ၊၁။၂၄၁။ ဒီ၊ဋ၊၃။၈၃။ မ၊ဋ၊၄။၈၁။ သံ၊ဋ၊၂။၁၈၈။ ဇာ၊ဋ၊၄။၁၈။)

(၁) အောက်သို့-ဆုတ်-ရွှေ့-သော၊ စဉ်းငယ်အောက်သို့-ရွှေ့လျော-လျောကျ-သော။ ဒိဗ္ဗံ စက္ကရတနံ ဩသက္ကိတံ ဌာနာ စုတံ။ ဒီ၊၃။၄၉။ ဩသက္ကိတန္တိ ဣသကမ္မိ အဝသက္ကိတံ၊ ... အပ္ပမတ္တကမ္မိ ဩဂတံ စက္ကရတနံ ဩသက္ကိတံ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ၊၃။၃၂။ အဝသက္ကိတန္တိ ဩဂတဘာဝံ။ ဒီ၊ဋ၊၃။၃၂။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ။၁၇၆။) **(ဂ)** ဆုတ်နစ်သော၊ နောက်ကျ-နောက်ကျန်ရစ်-သော၊ သူ။ ပဋိစ္ဆန္နော ဟုတ္တာ ပစ္ဆာ ဩသက္ကိ-တောသက္ကိတံ ပဟရိတ္တာ ခါဒိဿာမိ။ ဇာ၊ ၅၊၅။၅၀၁။

(ဃ) တွန့်ဆုတ်သော။ ဩသက္ကိတ-မာနသ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(၂)** ဆုတ်-ရွှေလျား-ရာ။ ဩသက္ကိတောသက္ကိတဌာန-ကြည့်။

ဩသက္ကိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+သက္က+တဗ္ဗ] လျှောကျ-ကွယ်ပျောက်-စေအပ်သော၊လျှောကျ-ကွယ်ပျောက်-သော။ အတိသဏိကတော မနသိကရောန္တဿ ကမ္မဋ္ဌာနံ ပရိယောသာနံ န ဂစ္ဆတိ၊ အန္တရာဝ ဩသက္ကိတဗ္ဗံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ၊၂။၂၄၃။

ဩသက္ကိတမာနသ (တိ) [ဩသက္ကိတ+မာနသ] တွန့်ဆုတ်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ ဩသက္ကိ-တမာနသော အန္တရာ နိ တိဋ္ဌတိ။ မ၊ဋ၊၄။ ၄၀။ ဩသက္ကိတမာနသောတိ သံကုစိတ-စိတ္တော။ မဋီ၊၃။၂၅၄။ (-အဘိ၊ဋ၊၂။၄၅၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။)

ဩသက္ကိတသာသန (နာ) [ဩသက္ကိတ+ သာသန] ဆုတ်ယုတ်သော သာသနာ။ မနု-သာနံ ဒါနသီလေသု ပတိဋ္ဌာပေတ္တာ ဩ-သက္ကိတသာသနံ အညံ ဝဿသဟဿံ ပဝတ္တနသမတ္ထံ ကတ္တာ မာတလီ အာဒါယ သကဋ္ဌာနမေဝ ဂတော။ ဇာ၊ဋ၊၄။၁၈၃။

ဩသက္ကိတုံ (ဗျ) [အဝ+သက္က+တုံ] (က) ဆုတ်

နစ်ခြင်း-ကွယ်ပျောက်ခြင်း-၌။ (၁) နောက်ဆုတ်ခြင်း၌။ **(က)** သော တဿာ ပိတိယာ အန္တရာ ဩသက္ကိတုံ နု ဒေန္တော ... ဝိပ-ဿနံ ဝဓေတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ ဩသက္ကိတုန္တိ နယိတုံ (နဿိတုံ?)။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅၁။ ဩ-သက္ကိတုန္တိ ဒဿိတုံ (နဿိတုံ?)။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၁။ **(၁)** သော တံ "ဂစ္ဆာ"တိ ဝုတ္တေ ဩသက္ကိတုံ, "ဩသက္ကာ"တိ ဝုတ္တေ ဂန္တုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ ဩသက္ကိတုန္တိ ပစ္ဆာ ဂန္တုံ။ ဇာ၊ဋီ။

ဩသက္ကိတုကာမ (တိ) [ဩသက္ကိတုံ+ကမု+ဏ] ဆုတ်နစ်ခြင်း၌ အလိုရှိသော၊သူ။ တေ တဿ ဩသက္ကိတုကာမတံ ဥတ္တွာ ပစ္ဆာ အာဂစ္ဆေယျာသီတိ ပက္ကမိသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။

ဩသက္ကိတောသက္ကိတဋ္ဌာန (နဿ) [ဩသက္ကိတောသက္ကိတ+ဋ္ဌာန] ဆုတ်ရာဆုတ်ရာ-ရွှေလျားရာရွှေရှားရာ-အရပ်။ စက္ကရတနေန (စက္ကရတနဿ) ဩသက္ကိတောသက္ကိတဋ္ဌာနံ ဥဒကံ ပရိပူရတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၄။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂ရရ။

ဩသက္ကိတ္ထ (ကြိ) [အဝ+သက္က+အာ။ အာ ကို တ္ထ ပြု။] နောက်သို့ဆုတ်နစ်ပြီ၊ နောက်ဆုတ်ပြီ။ ဩသက္ကတိ (၁) ကြည့်။

ဩသက္ကိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+သက္က+တ္တာ] (က) နောက်သို့ဆုတ်၍။ (၁) အောက်-၌-သို့-ရွှေ၍၊ ဆုတ်ခွါ၍။ (ဂ) ဆုတ်ယုတ်လျော့နည်း၍။ (ဃ) ရွှေလျား-ရှောင်ရှား-ဖယ်ရှောင်-၍။ **(ဏ)** နောက်သို့ဆုတ်၍။ အထနာဂါ ဩသက္ကိတ္တာ ဒုတိယေ အာလိန္ဒေ သုပဏ္ဏေဟိ သဒ္ဒီ ဧကတော ဟုတ္တာ ယုဇ္ဈ-နှိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ သာရတ္ထ၊ဋ၊၂ရ၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉၊၃၆၈။)

(၁) အောက်-၌-သို့-ရွှေ၍၊ ဆုတ်ခွါ၍။ တသ္မာ ပါဠိတော ဩသက္ကိတ္တာ ဟတ္ထပါသေ ဌိတေန ဟတ္ထံ ပသာရေတ္တာ ... ဂဏ္ဌိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ရ။ ဩသက္ကိတ္တာတိ ဟေဋ္ဌာ သက္ကိ-တ္တာ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၁ရ။ သရဘော ဥဒ-ကဂန္ဓံ ယာယိတ္တာဝ အာဝါဋဘာဝံ ဥတ္တာ ထောက် ဩသက္ကိတ္တာ ဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၆၉။ **(ဂ)** ဆုတ်ယုတ်လျော့နည်း၍။ တာ-နိပိ တတော ဩသက္ကိတ္တာ တိဏိယေဝ ကမ္မာနိ ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။ **(ဃ)** ရွှေလျား-ရှောင်ရှား-ဖယ်ရှောင်-၍။ တဿ တေဧေန မစ္ဆကစ္ဆပါဒယော ဩသက္ကိတ္တာ ဥဒကပရိယန္တေ ဝဂ္ဂဝဂ္ဂါ ဟုတ္တာ ဝိစရိသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၁၅။

ဩသက္ကိသတိ (ကြိ) [အဝ+သက္က+သတိ] (က) နောက်သို့ ဆုတ်နစ်လတ္တံ့၊ နောက်ဆုတ်လတ္တံ့။ ဩသက္ကတိ (ဂ) ကြည့်။ (၁) ဆုတ်ယုတ်-ကွယ်ပျောက်-လတ္တံ့။ ဩသက္ကတိ (၈) ကြည့်။

ဩသက္ကိသန္တိ (ကြိ) [အဝ+သက္က+သန္တိ] ဆုတ်ယုတ်-လျော့ပါး-ကုန်လတ္တံ့။ ဩသက္ကတိ (ဃ) ကြည့်။

ဩသကွေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သက္က+ဏော+တိ] ဆုတ်နစ်စေ၏၊ တားမြစ်၏။ ပဋိဝါ-

သေတိ နာမာတိ နိဝတ္ထေတိ နာမ သြသ-
ကၠေတိ နာမ။ မူလဋီ၊၁။၁၈၈။

သြသင္ကေယ္ (ကြဲ) [အဝ+သက္က+ဧယ္] ဆုတ်
နစ်ရာ၏၊ ဆုတ်နစ်ခြားအံ့။ သြသက္ကတိ
(၁) ကြည့်။

သြသင္ကေယ (ကြဲ) [အဝ+သက္က+ဧယ] တန်.
ရပ်ဆုတ်နစ်ရာ၏။ သြသက္ကတိ(က)ကြည့်။

သြသင္ကေယာမ (ကြဲ) [အဝ+သက္က+ဧယာမ]
ရှောင်ကြဉ်ကုန်ရာ၏။သြသက္ကတိ(၃)ကြည့်။

သြသဂ္ဂ (ပုဒ်နာ) [အဝ+သက္က+ဏ္ဍ] ဆုတ်နစ်
ခြင်း။ ယံ ပမာဒေါ, ဣဒံ ကိသ ပဒဋ္ဌာနံ?
ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ သြသဂ္ဂသ။ ပေဋ
ကော။၂၃၂။

သြသဇန္ဆိ [ဥ(အဝ)+သဇ+အ+အန္ဆိ] ပစ်ချ-ပစ်
လွှတ်-ကုန်၏။ သြသ(သ)ဇတိ(၁) ကြည့်။

သြသဇေ [ဥ(အဝ)+သဇ+ဧယ] စွန်.ရာ၏။
သြသ(သ)ဇတိ (၂) ကြည့်။

သြသဇ္ဇ [ဥ(အဝ)+သဇ+တ္ဘာ] စွန်.၍။ ပယာ-
တမောသဇ္ဇ သုခပ္ပဒံ ပဒံ။ ဓာန်။က။ ပဒံ
နိဗ္ဗာနံ သြသဇ္ဇ စဇိတ္ဘာ။ ဓာန်၊ဋီ၊နှာ။၁။

သြသဇ္ဇန [ဥ(အဝ)+သဇ္ဇ+ယု] စွန်.ခြင်း။ တသ္မိ
တသ္မိ ခဏေ ဧဝံ နိဂ္ဂဏှိတ္ဘာ တာဒ္ဒေတ္ဘာ
သြသဇ္ဇနေန နိဗ္ဗိသေဝနဘာဝံ ဥပနီတော
ဂေါ်ကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ဝရ။

သြသဇ္ဇိ [ဥ(အဝ)+သဇ(သဇ္ဇ)+ဏ္ဍိ] လွှတ်ပြီ။
သြသ(သ)ဇတိ (၁) ကြည့်။

သြသဇ္ဇိတ္ဘာန (ကြိ၊ဝိ) [ဥ(အဝ)+သဇ္ဇ +တ္ဘာန။
အဝ+သဇ+ယ+တ္ဘာန။ သြသဇ္ဇတိ-ကြည့်
] စွန်.၍။ ပဋိကစ္စာယုသခါရံ၊ သြသဇ္ဇိတ္ဘာန
နိဗ္ဗုတိ။ အပ၊၂။၂ဝရ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၄၈။

သြသဇ္ဇေယ္ယုံ [ဥ(အဝ)+သဇ္ဇ+ဧယ္ယုံ။ အဝ+
သဇ+ယ+ဧယ္ယုံ။] လွှတ်ရာ၏။ သြသ(သ)
ဇ္ဇတိ (၁) ကြည့်။

သြသဇ္ဇ (တိ) [အဝ+သရ+တ။ အဝ+သဇ္ဇ+
အ] (၁) သက်ရောက်သော၊ စုဝေး-ပေါင်းစု
-ပေါင်းဆုံ-စည်းဝေး-ရောက်လာသော။ (၂)
သက်ရောက်-ဖြစ်ပေါ်လာ-သော၊ ထုတ်
ဆောင်-ထုတ်ဖော်-အပ်သော။ (၃) ဝင်-
ဝင်ရောက်-သက်ဝင်-သော၊သူ။ (၄) ကပ်
ရောက်သော။

(၁) သဗ္ဗေ သြသဇ္ဇာယ ပရိသာယ
မဇ္ဈေ နိသိဒိတ္ဘာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တသ ဝိယ
သဒ္ဒံ အသောသုံ (သုကိုသု)။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂ရ၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂ဝ၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဝ၈။ သြ-
သဇ္ဇာယ ပရိသာယာတိ ဓမ္မသဝနတ္ထံ သ-
ဗ္ဗောသဇ္ဇာယ ပရိစိတပရိစ္ဆိန္နာယ ပရိသာယ။
သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၁။ သြသဇ္ဇာယ ပရိသာယာတိ
ဓမ္မသဝနတ္ထံ သမောသဇ္ဇာယ ပရိမိတ-
ပရိစ္ဆိန္နာယ ပရိသာယ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၄။

(၂) သြတိက္ကေ ဝတ္ထုသ္မိန္တိ ... ဝတ္ထုသ္မိ
သံယမဇ္ဈေ သြတိက္ကေ၊ သြသဇ္ဇေတိ အ-
တ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၄၉။ သြသဇ္ဇေ ဝတ္ထုသ္မိ
(ကခါ။၁၃၉)နှင့် စောဒကေန အတ္တနာ ဝ-
တ္တမေ္ဗ သံယမဇ္ဈေ ဥဒါဟရေ။ ကခါ၊ဋီ၊
သစ်၊၂၄၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ရ၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။)

(၃) သမဏော ခလု ဘော ဂေါတမော အမုကံ နာမ ဂါမံ ဝါ နိဂမံ ဝါ သြသဒ္ဓော။ မ၊၁။၂၃၃။ မ၊၂။၃၂၄။ မဟာနိ၊၆။၂၆၁။ သေခပဋိပဒါယ စ တိသော သိက္ခာ သြ-သဒ္ဓာ။ မ၊၆၊၃။၁၉-၂၀။ သြသဒ္ဓာတိ အနု-ပ္ပဝိဋ္ဌာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄။

(၄) ဧဝံ သြသဒုမတ္တေ တသ္မိံ အရိယ-မဏ္ဍလေ ... ပုဏ္ဏစန္ဒမဏ္ဍလံ ဥလ္လယိတ္တာ အနိလပထံ ပဋိပဇ္ဇိတ္ထ။ သံ၊၆၊၁။၆၉။ သြသဒုမတ္တေတိ ဘဂဝတော သန္ဓိကံ ဥပ-ဂတမတ္တေ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။ (ဒီ၊၆၊၂။၂၇၀-အလားတူပါဝင်၍ "ဧဝံ သြသီဒမတ္တေ" ဟု ရှိသည်။ သြသီဒ-လည်းကြည့်။)

သြသဒုပရိသာ (ထီ) [သြသဒ္ဓာ+ပရိသာ] သက်ရောက်-စုဝေးရောက်လာ-သော ပရိသတ်။ ပရိဇနကမ္မကာရေဟိ သဒ္ဓိံ သြ-သဒုပရိသာ အမှုတေယျသဟသာ အ-ဟောသိ။ သံ၊၆၊၁။၂၂၃။ (-သုတ္တနိ၊၆၊၁။ ၁၂၅။)

သြသဒုသဂ်ါမ (တိ) [သြသဒု+သဂ်ါမ] သက်ရောက်သောဝါဒစစ်ပွဲရှိသော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ သမ္မာသမ္မုဒ္ဓါ ဧသ သြသဒု-သဂ်ါမော ပရဝါဒမဒ္ဒနော။ မ၊၆၊၃။ရရ။ သြသဒုသဂ်ါမောတိ အနေကဝါရံ ပရဝါဒ-မဒ္ဒနဝသေန သြတိဏ္ဏဝါဒသဂ်ါမော။ မ၊ဋီ၊၃။၄၈။

သြသ(ဿ)ဒ (တိ) [ဥ(အဝ)+သဇ(သဇ္ဇ)+တ] ဓာန်၊ဋီ။ရ၅၄။] စွန့်-စွန့်လွှတ်-အပ်သော။ ပရိနိဗ္ဗာနကာလော မေ၊ သြသဒ္ဒော အာ-ယုသခ်ါရော။ ဒီ၊၆၊၂။၁၄၀။ သြသဒ္ဒေ စ ဘဂဝတာ အာယုသခ်ါရေ မဟာဘူမိ-စာလော အဟောသိ။ သံ၊၃။၂၃၀။ ဥဒါန။ ၁၅၅။ သြသဒ္ဒေါ(ဒီ၊၆၊၂။၁၅၀)တိ ဝိသ-ဒ္ဒော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄ရ။

သြသဏ္ဍိတ (တိ) [အဝ+သံ+ဍာ+တ] အောက်၌ ကောင်းစွာတည်စေအပ်သော၊ ပိပိ ပြား-ပြား-ဖြီး-လိမ်းသပ်-အပ်သော။ တေလသ-ဏ္ဍေဟိတိ သိတ္ထကတေလေန ဝါ ဥဒက-တေလေန ဝါ သြသဏ္ဍိတေဟိ။ ထေရ၊၆၊ ၂။၃၆၄။

သြသဏ္ဍိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+သံ+ဍာ+ဏော+တဗ္ဗ] အောက်၌ ကောင်းစွာတည်စေ အပ်သော၊ ပိပိပြားပြား-ဖြီး-လိမ်းသပ်-အပ်သော။ နှ ဘိက္ခဝေ သိတ္ထတေလကေန ကေသေ သြသဏ္ဍေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၄။၂၄၂။

သြသဏ္ဍေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သံ+ဍာ+ဏော+တိ] (ဆံပင်ကို) ဖြီး၍ အောက်၌ကောင်းစွာ တည်စေ၏၊ ပိပိပြားပြား-ဖြီး-လိမ်းသပ်-၏။ ကေသေ သြသဏ္ဍေတိ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ ဋီ။၁၈၂။ **သြသဏ္ဍေန္တီ**—တေန ခေါ ပန သမယေန ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ကောစ္ဆေန ကေသေ သြသဏ္ဍေန္တီ။ ဥဒကတေလကေန ကေသေ သြသဏ္ဍေန္တီ။ (သြသဏ္ဍေန္တီ။ သီ-မူ။) ဝိ၊၄။၂၄၂။ ကောစ္ဆေန သြသ-ဏ္ဍေန္တီတိ ကောစ္ဆေန သြလိဝိတ္တာ သန္ဓိသီ-ဒါပေန္တီ။ ဝိ၊၆၊၄။၄၅။ သြသဏ္ဍေန္တီတိ ဇတ္ထ သြလိဝိတ္တာ သမံ ပတိဋ္ဌာပေန္တီတိ ဒသ္သေ-န္တော အာဟ "သြလိဝိတ္တာ သန္ဓိသီဒါ-

ပေန်"တိ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၅၁။ **သြသ**
ဏ္ဍယျ—ဝိ၊၄။၂၄၂။ သြသဏ္ဍယျာတိ
အလက်ံရတ္ထံ သခ်ံရောန္ဓော နမေယျ။ ဝိ၊
ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၂၈၂။ (ဝိနယဝိနိစ္ဆယ-၌
"သြသဏ္ဍယျ"ဟု ရှိသည်။) သြသဏ္ဍ-
ယျာတိ သြလိခိတ္တာ သန္ဒိသိဒါပေယျ။ (ခုဒ္ဒ
သိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၃၉၅။ ဝိ၊၄။၂၄၂-သီ-မူ၌
"သြသဏ္ဍန်"ဟု ရှိသည်။ ဖြိုးကုန်၏-ဟု
အနက်ပေးရမည်။ သြသဏ္ဍတ္တာ-လည်း
ကြည့်။)

သြသဏ္ဍန် (ကာ၊ကြို) [အဝ+သံ+ဌာ+ဏော+
အန်] (ဆံပင်ကို) ဖြိုး၍ အောက်၌ ကောင်:
စွာ တည်စေကုန်၏။ ပိပိပြား:ပြား:-ဖြိုး-လိမ်:
သပ်-ကုန်၏။ သြသဏ္ဍတိ-ကြည့်။

သြသဏ္ဍတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+သံ+ဌာ+ဏော+
တ္တာ] (ဆံပင်ကို) အောက်၌ ကောင်:စွာ
တည်စေ၍၊ ပိပိပြား:ပြား:-ဖြိုး-လိမ်:သပ်-
၍။ အည် အလက်ံရံ အလဘမာနာ
အန္တမသော ဥဒကတေလကေနပိ ကေသေ
သြသဏ္ဍတ္တာ (သြသဏ္ဍတ္တာ?) (သြသ
ဏ္ဍတ္တာ။ သီ။) မုခံ ပရိမဇ္ဇတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ
၁။၃၂။

သြသဏ္ဍယျ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သံ+ဌာ+ဏော+
ယျ] (ဆံပင်ကို) ဖြိုး၍ အောက်၌ ကောင်:
စွာ တည်စေရာ၏။ ပိပိပြား:ပြား:-ဖြိုး-လိမ်:
သပ်-ရာ၏။ သြသဏ္ဍတိ-ကြည့်။

သြသဏ္ဍတ္တာ (ကြို၊ဝိ) သြသဏ္ဍတ္တာ-ကြည့်။

သြသဏ္ဍတိ (ကြို) [(အဝ+သဏ္ဍ+ ဏ=) သြ
သဏ္ဍ+တိ။ နိရုတ္တိ၊ရာ၂။ အဝ+သမ+ ဍ+
ဏော+တိ။] (ဆံပင်) ဖြိုး၏။ (ဆံပင်ကို
အောက်၌ငြိမ်သက်ပေါင်:စုစေ၏။ စလင်:
ဂံ။) သြသဏ္ဍယျ သကေ ကေသေ၊ ယော
ဟတ္ထဖဏကေန ဝါ။ ဝိနယဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။
၂ရ၉၉။ (ယင်:ဋီကာ၌ "သြသဏ္ဍယျ" ဟု
ရှိသည်။ သြသဏ္ဍတိ-ကြည့်။ (စလင်:
ဂဏ္ဌိ-၌ ယင်:ဝိနိယဝိနိစ္ဆယဋီကာ ကို
ထောက်၍ "အဝ+သမ+ဍ+ဏော+တိ" ဟု
ခွဲလျက် "အောက်၌ငြိမ်သက်ပေါင်:စုစေ၏"
အနက်ပေးသည်။ အကျယ်ကို စလင်: ဂဏ္ဌိ
၃။၉၄-၈၆-၌ရှု။)

သြသဏ္ဍတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [(အဝ+သဏ္ဍ+ဏ=)
သြသဏ္ဍ+တ္တာ။ နိရုတ္တိ၊ရာ၂။ အဝ+သမ+
ဍ+ဏော+တ္တာ။ စလင်:၊ဂံ။] (ဆံပင်) ဖြိုး၍။
(ဆံပင်ကို အောက်၌ငြိမ်သက်ပေါင်:စုစေ၍။
စလင်:၊ဂံ။) ပိဏ္ဍပါတိကာနမ္မိ အန္တရေ ကဠိ
အဒိသ္မာဝ ဇကံ ယာဝ ဗဟိ အပဂါ အက္ခိနိ
အဠေတ္တာ ကေသေ သြသဏ္ဍတ္တာ ဒုက္ခ-
လန္တရဝါသိကံ နိဝါသေတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂၁၉။
သြသဏ္ဍတ္တာ-လည်:ကြည့်။

သြသဓ (ပုဂ္ဂ) [ဥသ+ဓ။ သြသဓီ+ဏ။ သြ
သဓ+ဏ။ ဩော်ဗဓ (သံ)] (နာ)(ဝ) ဆေး၊
ရောဂါကိုပယ်ကြောင်:-ရောဂါကင်:ပျောက်
ကြောင်:-ဆေး။ (အမြစ်၊ အပွင့်၊ အသီး၊
အခေါက်၊ အရွက်၊ အပွေ:၊ နို့ရည်၊ နို့ဓမ်:
(ဒိန်ချဉ်)၊ ရက်တက်၊ ထောပတ်၊ ဆီဦ:
(မသကာ)၊ ပျား:ရည်၊ ဆီ၊ တင်လဲ-စသည်
တို့ကိုလည်:ကောင်:၊ ဖော်စပ်ထား:သော
ဆေး:အား:လုံ:ကို လည်:ကောင်:၊ ၄ုက်ပျော

ဆေး-စသည်တို့ကိုလည်းကောင်းယူရမည်။ သြသမိ(ဓိ)-လည်းကြည့်။) (၂) ဆေးကုသမှု။ (ပု)(၃) သြသဝမည်သူ။

(၁) ဝိသင့် သပ္ပဝိသံဝ သြသဝေဟိ။ သုတ္တနိ။ ၂၈၀။ ဝိ၊ဌ၊၃။၂၆။ (-ပေတ။၁၅၀။ ဇာ၊၂။၃၃။ ဇာ၊၂။၅၂။) သြသဝေဟိတိ အ-ဂဒေဟိ။ ... မူလဂန္ဓတစပတ္တာပုဗ္ဗာဒီနံ အ-ညတရေဟိ နာနာဘေသဇ္ဇေဟိ, ပယော-ဇေတ္တာ ကတေဟိ သြသဝေဟိ ဝါ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၁-၁၂။ (-ပေတ၊ဌ။၉၁။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။၂၀၉၊၂၈၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁ရ။) ဂါ၀ေါ နော ပရမာ မိတ္တာ၊ ယာသု ဇာယန္ဓီ သြသဓာ။ သုတ္တနိ။၃၂၃။ ယာသု ဇာယန္ဓီ သြသဓာတိ ယာသု ပိတ္တာဒီနံ ဘေသဇ္ဇဘူတာ ပဗ္ဗ ဂေါရသာ ဇာယန္ဓီ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၅၃။ (-ဥဒါန၊ဌ။၂၆၅။ ဇာ၊ဌ၊၄။ရ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၉၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂၂၊၃၄၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၄ရ။ အနုဋီ၊၁။၄ရ။) ဘေသဇမောသဓံ ပျဏ။ ဓာန်။၃၃၀။ ဥသ ဒါဟေ။ ရောဂမော-သာပေတီတိ သြသဓံ။ အထ ဝါ-သြသဓိ နာမ အသံယောဂံ ဒဗ္ဗံ၊ တေဟိ သံ-ယောဇိတံ သြသဓံ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၃၀။ သြသဓံ သဗ္ဗမဇာတိယံ။ ဓာန်။၅၉၂။ ဖလပါက-နေ္တာ ဇာတိတော အညံ ယံကိဉ္စိ ရောဂါ-ပနယနကရံ၊ တမောသဓမုစ္စတေ။ သြသ-ဓိဇာတိသမ္ဘန္ဓိဒဗ္ဗမ္ပိ ဇာတိဝတ္ထိစ္ဆာယံ ရောဂါ-ပဟီနကြိယာဟေတုတ္တာ သြသဓသဒ္ဒဝစ္စန္ဓိ ပဋိပါဒနတ္ထံ သဗ္ဗဂ္ဂဟဏံ၊ သြသဓသဒ္ဒတော ဇာတိယံ ဏော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၉၂။

(၂) သြသဓံ ကရေယျာ(မဟာနိ။၁ရ၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄)တိ ဘေသဇ္ဇကိစ္စံ ကရေယျ။ မဟာနိ၊ဌ။၂၉၃။ (ပု)(၃) သြသဓနာမက-ကြည့်။

သြသဓ၂ (တိ) [သြသဓ+အ] (၁) ဆေးရှိသော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ (၂) ဆေးနှင့်တူသော၊(သူ၊ နိဗ္ဗာန်။) (၁)(၂) ယထာပိ သေလော ဟိမဝါ၊ ... တထေဝ တွံ မဟာဝီရ၊ သြသဓော ဝိယ ပါဏိနံ။ အပ၊ ၁။၃၁။ သြသဓောတိ သြသဓဝန္ဓော။ အပ၊ ဌ၊၁။၂၆၀။

(၂) သြသဓံ ဖလလာဘိနံ။ အပ၊၁၊ ။၅၀။ ဖလလာဘိနံ ဖလံ လဘိတ္တာ ဌိတာနံ နိဗ္ဗာနသြသဓံ အက္ခာသိ။ အပ၊ဌ၊၁။၃၃၀၊ (-၂၆၀။)

သြသဓကုမာရ (ပု) [သြသဓ+ကုမာရ] သြသဓမည်သောသူငယ်။ ဣတိ သြသဓံ ဂဟေ-တ္တာ အာဂတတ္တာ "သြသဓကုမာရော"-တ္တေ၀ဿ နာမမကံသု။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ဌ။၃၂၂။

သြသဓဂဟဏ (နာ) [သြသဓ+ဂဟဏ] ဆေး-ကိုယူ-ခြင်း-ရာ။ သြသဓဂဟဏေ သြသ-ဓိတာရကံ ဥဒိတံ ဒိသ္မာ သြသဓံ ဂဏှန္ဓိ။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ဌ။၁၃၅။

သြသဓယဋ္ဌိကာ (ထီ) [သြသဓ+ယဋ္ဌိကာ] ဆေး-တုံး-ခဲ။ တဿ ဟတ္ထေ ဏော် သြ-သဓယဋ္ဌိကံ ဌပေတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၆၄၊ (-၁၈၁။)

သြသဓါန (နာ) [သြသဓ+ဒါန] ဆေးပေးခြင်း။ ဂဗ္ဘကရဏီယာတိ ဝိနဿမာနဿ ဂဗ္ဘဿ

ပန အဝိနာသာယ သြသဓဒါနေန ဂ္ဂ-
သဏ္ဌာနကာရကာ။ မဟာနိ၊၆။၃၆ရ။

သြသဓဒါရက (ပု) [သြသဓ+ဒါရက] သြသဓ
မည်သောသူငယ်။ ဣတိ သြသဓံ ဂဟေ-
တွာ အာဂတတ္တာ "သြသဓဒါရကော"-
တေ့ဝဿ နာမံ အကံသု။ အပ၊၆။၁။၆၅။
အပ၊၆။၁။၆၅။ ဇာ၊၆။၁။၆၃။

သြသဓနာမက (တိ) [သြသဓ+နာမ+က]
သြသဓ မည်သော၊သူ။ သြသဓံ ဂဟေတွာ
အာဂတတ္တာ "သြသဓနာမကော" ဟောတု။
ဇာ၊၆။၆။၁၆၅။

သြသဓပရိဘာဝိတ (တိ) [သြသဓ+ပရိ
ဘာဝိတ] ဆေးဖြင့်ထုံအပ်သော။ ဟေမိ-
သတ္တာ ... သြသဓပရိဘာဝိတံ ဝမန-
ယောဂံ ဒတ္တာ။ ဇာ၊၆။၁။၄၀၃။ (-သာရတ္ထ၊
၁။၅၅။)

သြသဓပွယောဂ (ပု) [သြသဓ+ပယောဂ]
ဆေးနှင့်ယှဉ်ခြင်း၊ ဆေးကုခြင်း။ ဘာလ-
သရီရေ ကတံ ဝိဇ္ဇာပရိယာပုဏနံ သိပ္ပ-
သိက္ခနံ သြသဓပွယောဂေါ စ နာ ဝုမ္ဗသရီရံ
ဂစ္ဆန္တီ။ မူလဋီ၊၂။၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၅။

သြသဓမြတ် (တိ) [သြသဓ+ဗလ] ဆေး၏
အစွမ်း။ အကျိ သြသဓဗလေန ပရိဗ္ဗမိတ္တာ
အကျိကူပတော နိက္ခမိတ္တာ နှာရုသုတ္တကေန
သြလမ္ဗမာနံ အဌာသိ။ စရိယာ၊၆။ရ၀။ ဇာ၊
၆၊၄။၄၀၈။

သြသဓမန္တဗလ (နာ) [သြသဓမန္တ+ဗလ] ဆေး
အစွမ်း, မန္တန်အစွမ်း။ အထ နံ သြသဓ-
မန္တဗလေန နဂ္ဂံ ဂဟေတ္တာ။ စရိယာ၊
၆။၁၂၀၊(-၁၂ရ။)

သြသဓမူလ (နာ) [သြသဓ+မူလ] ဆေးမြစ်။
တာယ ယက္ခိနိယာ မတာယ တံ သြသဓ-
မူလံ အတ္တနော ပမာဒေန နာသေတ္တာ
ဒိဿမာနရူပေါ မနုဿမံသံ ခါဒိတ္တာ။
စရိယာ၊၆။၁၆၄။

သြသဓရုက္ခ (ပု) [သြသဓ+ရုက္ခ] အသီးမှည့်
ခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော-အသီးမှည့်သော
အခါ သေသွားသောသစ်ပင်၊ (စပါးပင်၊
ဝါးပင်၊ ငှက်ပျောပင် စသည်)။ သြသဓိတိ
သြသဓရုက္ခာ (သြသဓိရုက္ခာ?)။ အံ၊၆။
၃။၁၈၀။ သြသဓိ(ဓီ) (၃) လည်းကြည့်။

သြသဓဝန္တု (တိ) [သြသဓ+ဝန္တု] ဆေးရှိသော
သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ သြသဓ၎ ၁-ကြည့်။

သြသဓဝရ (နာ) [သြသဓ+ဝရ] မြတ်သော
ဆေး။ ဝိသဂတသ ဝိယ သြသဓဝရံ။
မိလိန္ဒ။၃၃၉။

သြသဓသမ (တိ) [သြသဓ+သမ] ဆေးနှင့်
တူသော၊သူ။ သိလသမ္ပန္နော ... သြသဓ-
သမော သတ္တာနံ ကိလေသဗ္ဗာဓိဝူပသမေ။
မိလိန္ဒ။၁၉၃။

သြသဓဟရိတက (ပု၊နာ) [သြသဓ+ဟရိတက]
ဆေးဖြစ်သော-ဖန်ခါး-ကြဲ။ အဌမေ
သတ္တာဟေ ရာဇယတနမူလေ သက္ကေန
ဒေဝါနမိန္ဒေန အာဘတံ ဒန္တကဋ္ဌဉ္စ သြသ-
ဓဟရိတကဉ္စ ခါဒိတ္တာ။ သံ၊၆။၁။၁ရ၉။ (-
ဝိ၊၆။၃။၂၄၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၀။)

သြသဓဟာရက (တိ) [သြသဓ+ဟာရက။ ထိ၌ သြသဓဟာရိကာ။] ဆေးကို ဆောင်သော၊သူ။ ဘေသဇ္ဇဟာရီတိ ဘေသဇ္ဇဟာ-ရိနီယော သြသဓဟာရိကာယော။ ပေတ၊ ၌။၈၁။

သြသဓဟာရိကာ (ထီ) [သြသဓ+ဟာရိကာ] ဆေးကိုဆောင်သောမိန်းမ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြသဓာပဏ (ပု၊နှ) [သြသဓ+အာပဏ] ဆေးဆိုင်၊ ဆေးဆိုင်တန်း။ အဂဒါပဏံ သြသဓာပဏံ အမတာပဏံ။ မိလိန္ဒ။၁၉၃။

သြသဓာမလက (ပု၊နှ) [သြသဓ+အာမလက] ဆေးဖြစ်သောဆီးဖြူသီး။ အဂဒါမလကန္တိ အပ္ပကေနေဝ သရီရသောဓနာဒိသမတ္ထံ သဗ္ဗဒေါသဟရဏံ သြသဓာမလကံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၄။

သြသဓိ(ဓိ)ိ (ထီ) [သြသ+ဓာ+ဣ (ဣ)။ သြသဓိ+ဏီ။ (ဓာန်၊ဦ-အလို "ဆေးပင်" အနက်၌ သြသဓိ= ဧကဝုစ်။ သြသဓိ= ဗဟုဝုစ်။) သြဗဓိ၊ သြဗဓီ (သံ)] (၁) အသီးမှည့်ခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော-အသီးမှည့်သောအခါ သေသွားတတ်သော-သစ်ပင်၊ (စပါးပင်၊ ဝါးပင်၊ ငှက်ပျောပင် စသည်)။ (၂) ဆေး၊ ရောဂါ ကင်းပျောက်ကြောင်းဆေး။ (၃) ဆေးပင် (ဖန်ခါးပင်-စသည်)။ (၄) ဆေးမယ်။ (၅) ဆေးပင်စောင့်နတ်၊ အနှစ်ရှိသော သစ်ပင်ကို စောင့်သောနတ်။ (၆) သြသဓိမြို့။

(၁) အသီးမှည့်ခြင်းလျှင်အဆုံးရှိသော-အသီးမှည့်သောအခါ သေသွားတတ်သော-သစ်ပင် (စပါးပင်၊ ဝါးပင်၊ ငှက်ပျောပင် စသည်။) သြသဓိတိဏဝနုပတယော။ အံ၊ ၂။၄၇၄။ သြသဓိတ် သြသဓရုက္ခာ (သြ-သဓိရုက္ခာ?)။ အံ၊၆၊၃။၁၈၀။ ဖလပါက-ပရိယန္တာ သြသဓိရုက္ခာ ဝေဠုကဒလိအာ-ဒယော။ အံ၊ဌ၊၃။၁၈၉။ ဖလပရိယောသာ-နတ္တာ သြသဓိနံ ဖလံ။ နေတ္တိ၊၆။၂၂၄။ ယထာ ဖလပါကန္တာ ကဒလီ၊ ဧဝံ ဝေဠု-နဋ္ဌာပိ သြသဓိဇာတိကတ္တာ။ နေတ္တိ၊ဌ။၁၃၁။ ဖလပါကာဝသာနေ ယော၊ မရတ္ထောသဓိ သာ ဘဝေ။ ဓာန်။၅၄၁။ သြသော ဓိယတေ ယသ်ံ သာ သြသဓိ။ ဣ။ ဓာန်၊ဦ။၅၄၁။ သြသဓိ ဇာတိမတ္တမောသဓံ သဗ္ဗမဇာတိယံ။ ဓာန်။၅၉၂။ ဖလပါကန္တလတာဒိ ဇာတိ-မတ္တမေဝ သြသဓိ နာမ၊ နှ တု တိဖလ-ကကြောလာဒိ။ ဣ ပစ္စယော။ ဗဟုဝစနန္တု အတ္ထဗဟုလတ္တာ ဧဝ၊ ဧကဝစနန္တောပိ ဒိဿတေ၊ သြသဓိ ဣတ္ထိယမေဝ။ ဓာန်၊ ဦ။၅၄၂။ (-သာရတ္ထ၊၃။၁၉။ ကခ်ီ၊ဦ၊သစ်။ ၃၅ရ။ ဒီ၊ဦ၊၁။၁၂၃။) သြသဓ (၁) လည်းကြည့်။

(၂) ဆေး။ မူလဘေသဇ္ဇာနံ အနုပ္ပ-ဒါနံ၊ သြသဓိနံ ပဋိမောက္ခော ဣတိ ဝါ။ ဒီ၊၁။၁၁။ သြသဓိနံ ပဋိမောက္ခောတိ ခါရာ-ဒိနိ ဒတ္တာ တဒနုရူပေ ဝဏ္ဏေ ဂတေ တေသံ အပနယနံ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၉၂။ (-မ၊၁။ ၃၈ဝ။ ဝိမာန။၁ဝ။ မ၊ဌ၊၂။၂ရဝ။) ယထာပိ သြသဓိ နာမ၊ တုလာဘူတာ သဒေဝကေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၈။ အဘိ၊ဌ၊၁။၅၁။ အပ၊ဌ၊၁။၂၉။

ဇာ၊၁။၂၉။ သြသဓိ နာမတိ သိဂီဝေရ-ပိပ္ပလိမရိစာဒိကံ သြသဓံ။ ... ယံ ယံ ဖလဒါနသမတ္ထံ သြသဓံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၁။၁၃၅။

(၃) ဆေးပင် (ဖန်ခါးပင် စသည်)။ သြသဓိတိကဝနပ္ပတိ-ကြည့်။ (၄) ဆေးမယ်။ သြသဓိ နာမ အသံ့ယောဂ် ဒဗ္ဗံ။ ဓာန်၊ဌီ။ရ၄၅။

(၅) ဆေးပင်စောင့်နတ်၊ အနှစ်ရှိသော သစ်ပင်ကို စောင့်သောနတ်။ တိကလတာနိ သြသဓျော၊ ပဗ္ဗတာနိ ဝနာနိ စ။ ဇာ၊ ၁။၃၃၄။ ဇာ၊၂။၂၂၉၊၃၅၅။ တိကလတာနိ သြသဓျောတိ အန္ဓောဖေဂ္ဂုဗဟိသာရ-တိကာနိ စ အန္ဓောသာရသြသဓိယော စ။ ဣမံ ဂါထံ တိကာဒီသု နိဗ္ဗတ္တဒေဝတာ သန္ဓာယာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၉ရ။ သြသဓျောတိ သြသဓိယော၊ သဗ္ဗတ္ထ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ သန္ဓာယေဝမာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃၃ဝ။ သြသ-ဓျောတိ ဘေသဇ္ဇရုက္ခေ ဒေဝတာယော။ ဇာ၊ဌီ။ (၆) သြသဓိ မြို့။ သြသဓိနဂရဒ္ဓါရ-ကြည့်။

သြသဓိ(ဓိ)၂ (ထီ) [ဥဿန္ဒ+ဓာ+ဣ (ဣ)။ သြသဓီ+ ဣ။ သြသဓ+ဣ] သောက်ရှူး-သောကြာ-ကြယ်၊ ကြယ်ဖြူ။ (ဣကြယ်သည် ဆေးပင်တို့ကို အစွမ်း အာနိသင်ပိုမို ထက်မြက်စေသဖြင့် ဣကြယ်ထွက်ပေါ်လာချိန်၌ ဆေးပင် ဆေးမြစ် ခူးဆွတ်တူးယူခြင်း၊ စား သောက်ခြင်းတို့ကို ပြုရသည်၊ ထို့ကြောင့် ဣကြယ်ကို "သြသဓိ"ဟု ခေါ်သည်။)

သြသဓိ ဝိယ တာရကာ။ ဝိမာန။၁၀။ ပေတ။၁၃၉။ ဥဿန္နာ ပဘာ ဇောယ ဓိယတိ, သြသဓိနံ (သြသဓာနံ) ဝါ အနု-ဗလပ္ပဒါယိကာတိ ကတ္တာ "သြသဓိ"တိ လဒ္ဓနာမာ တာရကာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၄၆။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၆၅-၆။ သြသဓိုဝ ဝိရောစန္တ(အပ၊၁။ ၁၅၁)နှင့် ဘဝဝမုကိဇနာနံ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတံ နိပ္ပါဒေတီတိ သြသဓံ။ (အဘိဝမုတိ ဇော-တနံ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတံ နိပ္ပါဒေတီ သြသဓိ။ သီ-မူ။) သြဇာနိဗ္ဗတ္တိကာရကံ ပဋိစ္စ ယာယ တာရကာယ ဥဂ္ဂတာယ ဥဒ္ဓရန္တိ ဂကၠန္တိတိ သာ သြသဓိ။ သြသဓိတာရကာ ဣဝ ဝိ-ရောစန္တိတိ ဝတ္တမေ့ ဂါထာဗန္ဓသုခတ္ထံ "သြသဓိုဝ ဝိရောစန္တ"နှင့် စ ဝုတ္တံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၈-၉။ ယထာပိ သြသဓိ နာမ၊ တုလာဘူတာ သဒေဝကေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ သြသဓိ နာမတိ သြသဓိ(ဓိ)တာရကာ၊ သြသဓဂဟဏေ သြသဓိတာရကံ ဥဒိတံ ဒိသ္မာ သြသဓံ ဂကၠန္တိ၊ တသ္မာ သြသဓိ-တာရကာတိ ဝုစ္စတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၅။ (-ဝိမာန။၁၀။ ဇာ၊၂။၂၀ရ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂ရ၁။) သြသဓိ(ဓိ)တာရက-လည်းကြည့်။

သြသဓိကာ (ထီ) [သြသဓ+ဣက+အာ(ဣတ္ထီ ပစ္စည်း။] ဆေးလက်ာ၊ ဆေးကဗျာ၊ ဆေး ဂါထာ၊ ဆေးဝါးမန္တန်။ သြသဓိကာယော ဂန္ဒေန္တိ(ဇာ၊၁။၃ဝ၂)တိ "ဣဒံ ဣမသ္မ ရောဂဿ ဘေသဇ္ဇံ၊ ဣဒံ ဣမသ္မ ရော-ဂဿ ဘေသဇ္ဇ"နှင့် ဧဝံ သိလောကေ ဗဟုတ္တာ မနုဿာဒီနံ ဒေန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆၆။

(ဇာ၊ဌီ၊သစ်-၌ "သြသဓိကာယေ ဂန္ဓေန္ဒိတိ ဇတ္ထ သြသဓိသမ္ဘူဟေ ဂန္ဓေန္ဒိ ဗဒ္ဓန္ဒိ" ဟု ဖွင့်သည်။"သြသဓိကာယ=ဆေးအပေါင်း" ဟု အနက်ပြန်ဆိုရမည်။)

သြသဓိဇာတိက (တိ) [သြသဓိ+ဇာတိ+က] အသီးမှည့်ခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော-အသီးမှည့်သောအခါ-ပျက်စီးခြင်း ရှိသော-သေသော-သစ်ပင်ဇာတ်ရှိသော။ ယထာ ဖလ-ပါကန္တာ ကဒလီ၊ ဧဝံ ဝေဠုနဠာပိ သြသ-ဓိဇာတိကတ္တာ။ နေတ္တိ၊ဌီ။၁၃၁။

သြသဓိ(ဓီ)တာရက (ထီ၊နာ) [သြသဓိ(ဓီ)+တာရက] သောက်ရှူးကြယ်၊ ကြယ်ဖြူ။ ယာဝါ ရတ္တိယာ ပစ္ဆိုသသမယံ ဝိဒ္ဓေ ဝိဂတ-ဝလာဟကေ ဒေဝေ သြသဓိတာရကာ။ မ၊၂။၂၂၅။ သြသဓိတာရကာတိ သုက္ကတာရကာ။ သာ ဟိ ယသ္မာ တသ္မိ ဥဒ-ယတော ပဋ္ဌာယ တေန သညာဏေန သြ-သဓာနိ ဂဏှန္တိပိ ပိဝန္တိပိ၊ တသ္မာ သြသဓိ-တာရကာတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။ သြသ-ဓိတာရကာ(ဣတိဝုတ်။၂၀၉)တိ ဥဿန္နာ ပဘာ ဧတေယ ဓီယတိ၊ သြသဓိနံ ဝါ အနုဗလပွဒါယိကတ္တာ သြသဓိတိ လဒ္ဓ-နာမာ တာရကာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၆။ သြ-သဓိတာရကာ နာမ သဗ္ဗဥတူသု အတ္တနော ဂမနဝိထိံ ဧဟိတ္တာ အညာယ ဝိထိယာ နဂစ္ဆတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။) သြသဓိ(ဓီ) (၁) လည်းကြည့်။

သြသဓိတာရကပ(ပ္ပ)ဘာ (ထီ) [သြသဓိတာရက+ပဘာ] သောက်ရှူးကြယ်၏ အရောင်။ အဂ္ဂသာဝကာနံ သြသဓိတာရကပဘာသ-ဒိသံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ အဂ္ဂသာဝကာနံ သြသဓိတာရကပ္ပဘာသဒိသော။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၃၀။ မ၊ဌီ၊၃။၂၇၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၁။)

သြသဓိတာရကပုဋ္ဌပုဏ္ဏ (တိ) [သြသဓိတာရကပုဋ္ဌ+ပုဏ္ဏ] သောက်ရှူးကြယ် အစုအပုံနှင့် ပြည့်သော။ ယာသံ ဝသေန ဒိသာ-ဘာဂါ သြသဓိတာရကပုဋ္ဌပုဏ္ဏာ ဝိယ ... ဝိရောစန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။

သြသဓိတာရကဝဏ္ဏ (တိ) [သြသဓိတာရက+ဝဏ္ဏ] သောက်ရှူးကြယ်အဆင်းအရောင် ရှိသော။ သြဒါတာနန္တိ သြသဓိတာရက-ဝဏ္ဏာနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၄။)

သြသဓိတာရကသမာန (တိ) [သြသဓိတာရက+သမာန] သောက်ရှူးကြယ်နှင့်တူသော။ တသ္မိ ပရတော သြဒါတံ ဟောတိ၊ ... သြသဓိတာရကသမာနံ။ စူဠနိ။၁ရ၃။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။)

သြသဓိတာရကောဘာသ (ပု) [သြသဓိတာရက+သြဘာသ] သောက်ရှူးကြယ်၏ အရောင်။ အဂ္ဂသာဝကာနံ သြသဓိတာရကောဘာ-သသဒိသံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ (-ဒီ၊ဌီ၊၂။၄။)

သြသဓိတာရကသမာနဝဏ္ဏ (တိ) [သြသဓိတာရကသမာန+ဝဏ္ဏ] သောက်ရှူးကြယ်နှင့်တူသော အဆင်း(အရောင်)ရှိသော။ သြဒါတာတိ ပရိသုဒ္ဓါ သြသဓိတာရက-သမာနဝဏ္ဏာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။

ဩသဓိတိကဝနပွတိ (ပု) [(၁) ဩသဓိ+တိက+ဝနပွတိ။ (၂) ဩသဓိတိကဝနပွတိ+က] (၁) ဆေးပင် ,မြက်ပင် , တောစိုးသစ်ပင်။ (တိ)(၂) ဆေးပင်, မြက်ပင်, တောစိုးသစ်ပင်တို့၌ အစိုးရသောနတ်။ **(၁)** ဩသဓိတိကဝနပွတယော(အံ၊ ၂။၄၇၄)တိ ဇတ္ထ ဩသဓိတိ ဩသဓိရုက္ခာ၊ တိကာတိ ဗဟိသာရာ တာလနာဠိကေရာဒယော၊ ဝနပွတယောတိ ဝနဇေဋ္ဌကရုက္ခာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၈၀။

(တိ)(၂) ဩသဓိတိကဝနပွတိသု(မ၊ ၁။၃၈၀-၁)တိ ဟရိတကီအာမလကီအာ-ဒီသု ဩသဓိသု တာလနာဠိကေရာဒီသု တိကေသု ဝနဇေဋ္ဌကေသု စ ဝနပွတိ-ရုက္ခေသု အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၀။

ဩသဓိတိကဝနပွတိသုဂန္ဓ (ပု) [ဩသဓိတိကဝနပွတိ+သုဂန္ဓ] ဆေးပင် မြက်ပင် တောစိုးသစ်ပင်တို့၏ ကောင်းသော အနံ့။ စန္ဒနနာဂရုက္ခာဒီသု ဩသဓိတိကဝနပွတိ-သုဂန္ဓာနံ အဗ္ဘနတော။ ဒီဃ၊ ၃။၁၅၄။

ဩသဓိပဏ္ဏရသုဒ္ဓသုဥဏ္ဏ (တိ) [ဩသဓိပဏ္ဏရသုဒ္ဓ+သုဥဏ္ဏ] သောက်ရှုးကြယ်အတူ ဖွေးဖြူ စင်ကြယ်သော ဥဏ္ဏလုံ မွေးရှင်ရှိသော၊သူ (မြတ်စွာဘုရား)။ ဩသဓိပဏ္ဏရ-သုဒ္ဓသုဥဏ္ဏော၊ ဧသ ဟိ တုယ္ဘ ပိတာ နရသီဟော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ ဝဇိရ။၄ ၂ ၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄ရ။

ဩသဓိဘာဝါပေက္ခာ (ထိ) [ဩသဓိဘာဝ+အပေက္ခာ] ဩသဓိ-အဖြစ်-သဒ္ဒါ-ကို ငဲ့ခြင်း။ ဩသဓိဘာဝါပေက္ခာယ ဣတ္ထိလိင်-နိဒ္ဒေသော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၅၁၆။

ဩသဓိရုက္ခ (ပု) [ဩသဓိ+ရုက္ခ] အသီးမှည့်ခြင်းလျှင်အဆုံးရှိသောသစ်ပင်၊ အသီးမှည့်သောအခါ-ပျက်စီးခြင်းရှိသော- သေသွားသော-သစ်ပင် (စပါးပင်၊ ဝါးပင်၊ ငှက်ပျောပင် စသည်)။ ဩသဓိတိကဝနပတယောတိ ဇတ္ထ ဩသဓိတိ ဩသဓရုက္ခာ (ဩသဓိ-ရုက္ခာ?)။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။ ဖလပါကပရိယန္တာ ဩသဓိရုက္ခာ ဝေဋ္ဌကဒလိအာဒယော။ အံ၊ ဋီ၊၃။၁၈၉။

ဩသဓိဝိသေသ (တိ) [ဩသဓိ+ဝိသေသ] ဆေးပင်အထူး။ ဆေးဘက်ဝင်သစ်ပင်။ ဘူတိကကဿာတိ ဘူတိကကနာမကဿ ဩသဓိဝိသေသဿ။ အနုဋီ၊ ၂။၁၁၀။ ဘူ-တနကောတိ (ဘူတိကကောတိ?) ဩသဓိ-ဝိသေသော။ သမ္မော၊ယော။၉၃။

ဩသဓိ[၁] - ဩသဓိ(ဓိ)[၁] ကြည့်။

ဩသဓိ[၂] - ဩသဓိ(ဓိ)[၂] ကြည့်။

ဩသဓိသ (ပု) [(ဩသ+ဓာ+ဏ=) ဩသဓိ+ဏျိသ။ ဩမဓိဂ (သံ)] အမိုက်အမှောင်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော သောက်ရှုးကြယ်၏ အရှင်ဖြစ်သော"လ"။ ဩသဓိသော ဟိမ-ရံသိ။ ဓာန်။၅ ၂။ အနုကာရံ ဥသေန္ဓိ ဒဟန္ဓိ ဝိနာသေန္ဓိတိ ဩသာ၊ ရံသယော။ တေ ဇတ္ထ ဓိယန္ဓိ ပတိဋ္ဌဟန္ဓိတိ ဩသဓိ၊ တာ-ရာဝိသေသော။ တဿ ဏျိသော ပတိ ဩသဓိသော။ ဓာန်၊ဋီ။၅ ၂။

သြသဓိတိကဝါသီ (တိ) [သြသဓိတိက+ဝသ+ကိ] ဆေးပင် မြက်ပင်တို့၌ နေသောသူ။ သြသဓိတိကဝါသီ စ၊ ယေ အာကာ-သဝါသိနော။ အပ၊၂။၉၉။

သြသဓိနဂရဒ္ဓါရ (နာ) [သြသဓိနဂရ+ဒ္ဓါရ] သြသဓိမြို့တံခါး။ အထာပရေန သမယေန သြသဓိနဂရဒ္ဓါရေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၀ရ။ (အနောမဒဿီ ဘုရားရှင် တာဝတိံသာသို့ မကြွမီ တန်ခိုးပြာဋိဟာပြတော်မူရာမြို့ ဖြစ်သည်။)

သြသဓူပဘောဂ (ပု) [သြသဓ+ဥပဘောဂ] ဆေး-သုံးဆောင်-စား-ခြင်း။ သြသဓူပ-ဘောဂေန နိရာမယော ဝိယ ဇနော သံယော။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၂။

သြသဓျော (ထီ) [သြသဓိ+ယော-ဝိဘတ်] ဆေးပင်စောင့်နတ်- အနှစ်ရှိသော သစ်ပင်ကို စောင့်သောနတ်-တို့သည်။ သြသဓိ(ဓီ)(ဖ)ကြည့်။

သြသန္န (တိ) [အဝ+သဒ+တ။ အဝသန္န (သံ)] (၁)(က) ဆုတ်နစ်-ယုတ်လျော့-သော။ (ခ) စွန့်-စွန့်လွှတ်-အပ်သော။ (၂) နစ်သော၊ နစ်မြုပ်သော။ **(၁)(က)(ခ)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(၂)** ဗျာသန္နောတိ ဗျသနာပန္နော၊ ဝိသန္နောတိပိ ပါဌော၊ တသ္မိံ ဝန္ဓေ သြသန္နောတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၉-၂၀။ သြသန္နောတိ နိမုဂ္ဂေါ။ ဇာ၊ဋီ။

သြသန္နဝိရိယ (တိ) [သြသန္န+ဝိရိယ] (က) ဆုတ်နစ်-ယုတ်လျော့-သော ဝီရိယရှိသော၊ ကြောင့်ကြမဲ့နေသောသူ(မြတ်စွာဘုရား။)

(ခ) စွန့်-စွန့်လွှတ်-အပ်သော ဝီရိယရှိသောသူ (ပျင်းရိသူ)။ **(က)**နှ ပရိသာယ အပ္ပ-ဘာဝံ ဒီသ္မာ သြသန္နဝိရိယာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၅၃။ သြသန္နဝိရိယာတိ သြဟီန-ဝီရိယာ၊ အပ္ပေါသုက္ကာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၀။

(ခ) ယေ ကေစိ ပါပကာ ... သြသ-န္နဝိရိယာ ကုသီတာ။ မိလိန္ဒ။၂၄၃။ ဇကေစ္ဆ ဘိက္ခု သြသန္နဝိရိယာ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၃၅။ သြ-သန္နဝိရိယာတိ သမ္မာပဋိပတ္တိယံ အဝသန္န-ဝိရိယာ၊ သြသဒ္ဓဝိရိယာ ဝါတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၄။

သြသရက (နာ) [အဝ+သရ+ယု] (၁) သက်ရောက်ခြင်း၊ သက်ဝင်ခြင်း။ (၂) သွင်း-သွတ်သွင်း-သွင်းယူ-ခြင်း။ (တိ)(၃)(က) သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-ရာဖြစ်သောအရပ်။ (ခ) ရေချိုးဆိပ်။ (ဂ) မှားသောအယူ။

(၁) သက်ရောက်ခြင်း၊ သက်ဝင်ခြင်း။ အာပါထံ ဂစ္ဆန္တီတိ သြသရကံ ဥပေန္တိ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၅၆။ မဟာနိ၊ဌ။၂၅ရ။

(၂) သွင်း-သွတ်သွင်း-သွင်းယူ-ခြင်း။ ဂဟကတ္ထမေဝ ဟိ ဒေသေတဗ္ဗမမ္မသ ဒေသနာယ သြသရကံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၁။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆ရ။)

(တိ)(၃)(က) သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-ရာဖြစ်သောအရပ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(ခ)** ရေချိုးဆိပ်။ **(ဂ)** မှားသောအ

ယူ။ သြသရကာနီ ဝိနေယျ သြယတမဂါ။ သုတ္တနိ။၃၆၂။ သြသရကာနီတိ သြဂဟ-ကာနိ တိတ္ထာနိ၊ ဒိဋ္ဌိယောတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊၆။၂။၁၅၈။ (ပဋိသံ၊ဂ်။၂၄၅-၌ "သြ-တရက"ဟုရှိသည်။)

သြသရကဋ္ဌာန (နာ) [သြသရက+ဌာန] သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-ရာအရပ်။ သဗ္ဗေသံ သြသရကဋ္ဌာနေ ပရိကၠာရေ ၄-ပေတ္တာ နိသီဒိတမ္ပေ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၁၂။ ယာဝ-တာ အရိယံ (အရိယာနံ။သျှ။) အာယ-တနန္တိ ယတ္တက် အရိယ(အရိယက)-မနုဿာနံ သြသရကဋ္ဌာနံ နာမ အတ္ထိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၃၀။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃ရရ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၁၈။ (-ဝိ၊ဌ၊၁။၂၄၅။ ဝိ၊ဌ၊၃။၅ရ။ ဥဒါန၊ ဌ။၃၈၀။) သြသရန္တိ အဝသရန္တိ ဇေတ္ထာတိ သြသရက်၊ တဋ္ဌ တံ ဌာနဋ္ဌေတိ သြသရ-ကဋ္ဌာနံ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၄။

သြသရကပဝတ္တနက (တိ) [သြသရက + ပဝတ္တနက] သက်ရောက်-သက်ဝင်-ခြင်း-ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဧကသမောသရက-ကြည့်။

သြသရကသမောသရက (နာ) [သြသရက + သမောသရက] (ထိုထိုအရပ်မှ) သက်ဝင်ကုန်သည်ဖြစ်၍ အညီအမျှ သက်ရောက်ပေါင်းဆုံရာ။ (ထိုထိုအရပ်မှ) သက်ရောက်သောအားဖြင့် အညီအမျှ ပေါင်းဆုံ သက်ရောက်တတ်သော (တရား)။ (ကူ၊သျှ။) ဧကသမောသရက-ကြည့်။

သြသရတီ (ကြို) [အဝ+သရ+အ+တိ] (၁) ပေါလောပေါ်၏၊ ပေါလောမျှောပါသွား၏။ (၂) ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-၏၊ စည်းဝေး-စုဝေး-၏။ (၃) ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-၏။ (၄) သွင်း-သွင်းယူ-ချထား-ထင်ရှား-၏။ (၅) ဖဲ၏၊ ကုန်ခန်း၏။

(၁) ပေါလောပေါ်၏၊ ပေါလောမျှောပါသွား၏။ သကြော ... မစ္ဆရူပေန ဥတ္တာ-နကော ဟုတ္တာ တဿာ ပုရတော ဥဒက-ပိဋ္ဌေ သြသရတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၀၉။ သြသရ-တိတိ ပိလဝန္တော ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၄။

(၂) ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-၏၊ စည်းဝေး-စုဝေး-၏။ ကလျာဏိယံ ပဟဋ္ဌဂင်္ဂံ နာဂဒီပေ သြသရတိ။ သံ၊ဌ၊၂။ ၂၁၂။ (-မိလိန္ဒ။၁၂၈။ ဝိ၊ဌ၊၁။၃၀၂။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၁၅။ မ၊ဌ၊၂။၅၆။) **သြသရန္တိ**—ယတ္ထ ယာကာစိ နဒီယော၊ သြသရန္တိ မဟောဒကံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၁။ သြ-သရန္တိတိ မဟာသမုဒ္ဒံ ပဝိသန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။၁၄၄။ သြသရန္တိ ပမဒါ ပမာဒိနံ။ ဇာ၊ ၂။၁၂၉။ ယတ္ထ သမုဒ္ဒံ နဒိယော သြသရန္တိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၉၃။ အဝိဇ္ဇာယ သမောသရန္တိ သမ္မာ သြသရန္တိ ဂစ္ဆန္တိတိ အဝိဇ္ဇာသမော-သရကာ။ စူဠနိ၊ဌ။၁၁။ တေ ဇာနပဒါ ဘိ-က္ခု။ သာဝတ္ထိ သြသရန္တိ ဘဂဝန္တံ ဒဿ-နာယ။ မ၊၃။၁၂၃။ (-မိလိန္ဒ။၁၂၈။ ဒီ၊၃။ရ၈။ မ၊၂။၂၀၁။ မ၊၃။၁၂၃။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၅ရ၊၃၃ရ၊ ၃၄၆။ မ၊ဌ၊၁။၂၃၆၊၂၄၅။ မ၊ဌ၊၂။၂ရ၃။ မ ဌ၊၃။၁၆၄၊၁၆ရ။ မ၊ဌ၊၄။၉၈။ အံ၊ဌ၊၂။၁၈၉။ အံ၊ဌ၊၃။၂၂၀။ အဘိ၊ဌ၊၁။၅၄၊၁၈၅။ အဘိ၊

ဌ၊၂။၂၀၆။ ဥဒါနဌ။၂ရ၄။ **မဟာနိုဌ**။၂၀။ **စူဠနိုဌ**။၁၁။ **ဇာတ္ဌ**၊၁။**ခ**၄။ **ဇာတ္ဌ**၊၆။၁၆ရ။ **သာရတ္ထ**၊၁။**ဝ**၀၉။ **သာရတ္ထ**၊၂။၂၀၈။ ဒီဃ၊ **၂**။**ဝ**၆၉။ **ဝိသုဒ္ဓိ**၊ဋီ၊၁။**ဝ**၀၁။) **သြသရေယျ** — ဝိ၊၁။၂၆၃။ ဝိ၊ဌ၊၂။**ဝ**၈၈။ **သြသရေ ယျာ သိ**—မ၊ဌ၊၂။**ဝ**ရ။ **သြသရေယျာ ထ**—ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။**ဝ**။ **သြသရေယျ**—ထေရ၊ ဌ၊၁။၄၆၉။ **သြသရီ**—မ၊ဌ၊၂။ရ၉။ **သြသရီ သု**—အံ၊ဌ၊၂။**ဝ**ရ၉၊ မ၊ဌ၊၃။**ခ**၁**ဝ**။ **သြသရီ ဿတိ**—မ၊**ဝ**။၂**ခ**၃။ မ၊၂။**ခ**၂၄။ **သြသရီ ဿန္ဆိ**—မ၊ဌ၊၄။၉ရ။ အံ၊ဌ၊၂။**ဝ**ရ၆။ မ၊ဌ၊ ခ။**ခ**၁**ဝ**။

(၃) ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-၏။ **သြသ ရန္ဆိ**— အမ္ပ ဥတ္တာ ပုရိသံ မဟဒ္ဓနံ၊ သြသရန္ဆိ သမနံ သဟ'တ္ထနာ။ ဇာ၊၂။**ဝ**၂၉။ **သြသရန္ဆိ**တိ ...ဥပဂစ္ဆန္ဆိ။ ဇာ၊ဌ၊၅။**ခ**၉**ခ**။ **သြသရန္ဆု**—ဇေ၀ သဒေ၀ကာ လောကာ၊ **သြသရန္ဆု** တ၀န္ဆိကေ။ ဗုဒ္ဓ၀ံ။**ခ**၂**ဝ**။ အဘိ၊ ဌ၊**ဝ**။၅**ခ**။ ဇာ၊ဌ၊**ဝ**။**ခ**၄။ **သြသရန္ဆု**တိ ဥပ-ဂစ္ဆန္ဆု။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ဌ။**ဝ**ခ**ခ**။ အဌသာ၊ယော။၅**ဝ**။ **သြသရိ** — ဝိ၊**ခ**။**ခ**ခ**ခ**။

(၄) သွင်း-သွင်းယူ-ချထား-ထင်ရှား-၏။ **သြသရန္ဆိ**—နု စေ၀ သုတ္တေ **သြ-**သရန္ဆိ။ ဒီ၊၂။**ဝ**၀**ခ**။ သုတ္တေ **သြသရန္ဆိ**တိ ... ပညာယန္ဆိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၂။**ဝ**၅ရ။ **သြသရေယျ** —ဥဘတော ဝိနိ၀ေ၀ေ့ဘတ္တာ၊ ရသတော **သြ**သရေယျဟံ။ အပါ**ဝ**။**ခ**၆။ **သြ**သရေယျ **သြ**သာရကံ ကရောမိတိ အတ္ထော။ အပါဌ၊**ဝ**။**ခ**၁**ဝ**၉။ **သြ**သာရေတဗ္ဗ-လည်း**ကြ**ည့်။

(၅) ဖဲ၏၊ ကုန်ခန်း၏။ **သြသရန္ဆိ** — ပဋိဂ္ဂမန္ဆိတိ **သြ**သရန္ဆိ ပရိဟာယန္ဆိ။ မ၊ဌ၊**ခ**။၂၉**ခ**။ **သြ**သရန္ဆိတိ အ၀သဂ္ဂန္ဆိ ဝိယန္ဆိတိ အတ္ထော။ တေနာဟ "ပရိဟာ-ယန္ဆိ"တိ။ မ၊ဋီ၊**ခ**။**ဝ**၉ရ။

သြသရန္ဆ (ပုံန) [အ၀+သရ+အ+အန္ဆ] (၁) သက်ရောက်-သွားရောက်-သက်ဝင်-သော၊ သူ။ (၂) ဖဲသွား၊သော၊ ဆုတ်ယုတ်-မတိုး ပွား-သော။ (၁) သာ၀တ္ထိ **သြ**သရန္ဆိတိ ... ကတ္ထိကပုဏ္ဏမာယ ဥပေါသထံ ကတ္တာ **သြ**သရန္ဆေ သန္ဓာယ ဣဒံ ဝုတ္တံ။ မ၊ဌ၊၄။ ၉၈။ ဒ္ဒိသု ဘိက္ခသံ့ယေသု ဂါမံ **သြ**ရန္ဆေသု။ အဘိ၊ဌ၊၂။**ခ**၃**ခ**။ သာရတ္ထ၊ဋီ။၂၅**ဝ**။ သမောသရန္ဆ(သံ၊ဌ၊**ခ**။**ခ**၉)နွဲ့ သဗ္ဗသော နိလာဒိဘာ**ဝ**ေဟိ **သြ**သရန္ဆံ၊ အာပါထံ အာ**ဂ**စ္ဆန္ဆန္ဆိတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။**ခ**၂**ဝ**။

(၂) အ၀ယန္ဆောတိ အ၀ဂစ္ဆန္ဆော **သြ**-သရန္ဆော။ သံ၊ဌ၊၂။**ဝ**၁**ခ**။ အ၀ဂစ္ဆန္ဆောတိ ယာယန္ဆော၊ တေနာဟ "**သြ**သရန္ဆော"တိ၊ အ၀ဟုန္ဆော ပရိဟီယမာနောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။**ဝ**၂**ခ**။

သြသရန္ဆိ (ကြို) [အ၀+သရ+အ+အန္ဆိ] (၁) ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်း ဆုံ-ကုန်၏။ **သြ**သရတိ(၂)ကြည့်။ (၂) ကပ်ရောက်-ချဉ်းကပ်-ကုန်၏။ **သြ**သ-ရတိ(၃)ကြည့်။ (၃) သွင်း-သွင်းယူ-ချထား-ထင်ရှား-ကုန်၏။ **သြ**သရတိ(၄)ကြည့်။ (၄) ဖဲ၏၊ ကုန်ခန်း၏။ **သြ**သရတိ(၅) ကြည့်။

သြသရန္ဆ၊ (ကြို) [အ၀+သရ+အ+အန္ဆ၊] (၁)

ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-ကုန်ပါလော၊ သက်ဝင်ကြပါစေ၊ စည်းဝေး-စုဝေး-ကြစေ။ သြသရတိ(၂)ကြည့်။ (၂) ကပ် ရောက်-ချဉ်းကပ်-ကုန်လော။ သြသရတိ (၃)ကြည့်။

သြသရမာန (တိ) [အဝ+သရ+အ+မာန] (၁) သက်ရောက်-သင်ဝင်-သော။ (၂) ဆုတ်လျှော့-ယုတ်လျှော့-မတိုးပွား-ကုန်ခန်း-သော။ **(၁)** စက္ခု စ တေသု တေသု နီလာဒိအာရမ္မဏေသု သမုဒေတိ အသံဝုတံ ဟုတ္တာ သြသရမာနံ ကိလေသုပ္ပတ္တိယာ ကာရဏဘာဝေန သဒေါသဘာဝေန ဂစ္ဆ-တိတိ သမုဒနဋ္ဌေနပိ သမုဒ္ဒေါ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၄။

(၂) အဝိဇ္ဇာ အပယဓန္ဓိတိ အဝိဇ္ဇာ အပဂစ္ဆမာနာ သြသရမာနာ ဥပရိ သ-ခ်ိရာနံ ပစ္စယော ဘဝိတုံ နိ သက္ကုဏန္ဓိတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၄။

သြသရီ (ကြို) [အဝ+သရ+ဣ] ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-ပြီ။ သြသရတိ(၂)ကြည့်။

သြသရီသု (ကြို) [အဝ+သရ+ဥ] ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-ကုန်ပြီ၊ စည်းဝေး-စုဝေး-ကုန်ပြီ။ သြသရတိ(၂)ကြည့်။

သြသရိ (ကြို) [အဝ+သရ+ဤ] ကပ် ရောက်-ချဉ်းကပ်-ပြီ။ သြသရတိ (၃)ကြည့်။

သြသရိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+သရ+တဗ္ဗ] သွား-ရောက်-ထိုက်-အပ်-သော။ ယေန ဒိသာ-ဘာဂေန, ယေန မဂ္ဂေန ဝါ သော အဂုံ-တ္တရာပါနံ ရဋ္ဌဿ နိဂမော သြသရိတဗ္ဗော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၂။

သြသရိတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+သရ+တ္တာ] (၁) သက်ရောက်-သက်ဝင်-ဝင်-စည်းဝေး-စုဝေး-၍။ (၂) သွင်း-သွင်းယူ-၍။ (၃) ဆုတ်ယုတ်-လျှော့ပါး-၍။ **(၁)** ဂါမနိဂမ-ရာဇဓာနိယော သြသရိတ္တာ တေသု တေသု အာရာမဥယျာနဋ္ဌာနေသု အဿမံ မာပေ-တ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၁၁။)

(၂) တက္ကာဝိစရိတဒေသနာ ပဌမံ တက္ကာဝသေန အာရဒ္ဓါပိ တက္ကာပဒဋ္ဌာ-နတ္တာ မာနဒိဋ္ဌိနံ မာနဒိဋ္ဌိယော သြသ-ရိတ္တာ ကမေန ပပဉ္စတ္တယဒေသနာ ဇာတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၄၂။ မာနဒိဋ္ဌိယော သြသရိတ္တာတိ ဒသေတဗ္ဗတာယ မာနဒိဋ္ဌ-ယော သြဂါဟေတ္တာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊ ၁။၂၆၁။ **(၃)** ဂါမော သြသရိတ္တာ နိဂမေ အဋ္ဌာသိ။ နိဂမော နဂရေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၈။

သြသရိသတိ (ကြို) [အဝ+သရ+သတိ] ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-စည်းဝေး-စုဝေး-လတ္တံ့။ သြသရတိ(၂)ကြည့်။

သြသရိသန္ဓိ (ကြို) [အဝ+သရ+သန္ဓိ] ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-စည်းဝေး-စုဝေး-ကုန်လတ္တံ့။ သြသရတိ (၂) ကြည့်။

သြသရေယျ် (ကြို) [အဝ+သရ+ယျ်] ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-ပေါင်းဆုံ-စည်းဝေး-စုဝေး-ရာ၏။ သြသရတိ(၂)ကြည့်။ (၂) သွင်း-သွင်းယူ-ချထား-ထင်ရှား-ရာ၏။ သြသရတိ (၄)ကြည့်။

သြသရေယျ (ကြို) [အဝ+သရ+ယျ] ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-စည်းဝေး-စုဝေး-ရာ၏။ သြသရတိ(၂)ကြည့်။

သြသရေယျာထ (ကြို) [အဝ+သရ+ယျာထ] ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-စည်းဝေး-စုဝေး-ကုန်ရာ၏။ သြသရတိ(၂)ကြည့်။

သြသရေယျာသိ (ကြို) [အဝ+သရ+ယျာသိ] ရောက်-ကြွရောက်-သက်ရောက်-သက်ဝင်-စည်းဝေး-စုဝေး-ရာ၏။ သြသရတိ(၂)ကြည့်။

သြသာဒေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သဒ+ဏေ+တိ] (၁) နစ်မြုပ်စေ-နစ်ဝင်စေ-၏။ နှစ်၏။ (၂) ဆုတ်နစ်-ပင်ပန်း-စေ၏။ **(၁)** အာသဝါ ၉၀ ပရိဗုဒ္ဓါ ဝင္ရှည်ဖြီ သြဟနန္ဒီ သြသာဒေ-နှိတိ "သြဃာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၀၁။ အပိ တေန ပဟာရေန သတ္တရတနံ ဝါ အမုဋ္ဌမရတနံ ဝါ နာဂံ သြသာဒေယျ။ ဥဒါန။၁၂၄။ သြသာဒေယျာတိ ပထဝိယံ သြသီဒါပေယျ နိမုဇ္ဇာပေယျ။ သြသာ-ရေယျာတိပိ ပါဠော၊ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ ကရေ-ယျာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဌ။၂၂၂-၃။ (ပဋိ သံ၊ဌ-၌ သြသာရေယျ-ဟုရှိသည်၊ ပဋိသံ၊ဂံ-၌လည်းတမျိုးဖွင့်သည်။ ထိုပုဒ်ကြည့်။)

(၂) နော စ သံသာဒေန္ဓိတိ နှ သြ-သာဒေန္ဓိ။ မ၊ဌ၊၂။၁၅၆။ နှ သြသာဒေန္ဓိတိ နှ အဝသာဒေန္ဓိ၊ နှ အဝသာဒနာပေက္ခာ အညမညံ ပဋ္ဌံ ပုစ္ဆန္ဓိတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၉၀။

သြသာဒေတွာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+သဒ+ဏေ+တွာ] နစ်မြုပ်စေ-နှစ်-၍။ ဥဒကေ ဝါ သြသा-ဒေတွာ မာရေယျ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၁၁။ (-မ၊ဌ၊၃။၂၅၈၊၂၆၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၄ရ။)

သြသာဒေန္ဓိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သဒ+ဏေ+အန္ဓိ] (၁) နစ်မြုပ်စေ-နှစ်-ကုန်၏။ (၂) ဆုတ်နစ်-ပင်ပန်း-စေကုန်၏။ သြသာဒေတိ(၁)(၂)ကြည့်။

သြသာဒေယျ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သဒ+ဏေ+ယျ] နစ်မြုပ်စေ-နစ်ဝင်စေ-နှစ်-ရာ၏။ သြသာဒေတိ (၁) ကြည့်။

သြသာန (နာ) [အဝ+သာ+ယု။ ဓာန်၊ဌီ။ရရ၁။ နိရုတ္တိ၊နှာ။၅၄၃။ အဝ+သော+ယု။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ အဝသာန (သံ)] (၁) အဆုံး၊ အပြီးအဆုံး၊ ပြီးဆုံးခြင်း။ (၂) အဆုံးသို့ရောက်သော၊ ပျက်စီးသော။ (တိ)(၃) အဆုံး-နောက်ဆုံး-ဖြစ်သောအခါ၊ အဆုံးသို့ရောက်ရာ-ပျက်စီး-ရာ-အခါ။

(၁) ကမ္မဝါစာယ သြသာနေ၊ ပါစိတ္တိ ပရိဒီပိတာ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၁ရ၀၂။ သြ-သာနေတိ ပရိယောသာနေ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊၁။၅၄၈။ (၂) သြသာနေတွေ၀ ဗျာရုဒ္ဓေ၊ ဒိသ္မာ မေ အရတိ အဟူ(သုတ္တနိ။၄၂၄။

မဟာနိ။၃၂၃)တိ ယောဇဉာဒီနံ သြသာ-
နေယေ၀ အန္တ၊ကမကေ ၀ေ ၀ိနာသကေ
၀ေ။ သုတ္တနိ၊၆။၂၈၂။ မဟာနိ၊၆။၃ရရ။
အန္တ၊ကမက-လည်းကြည့်။ **(ထိ)(၃)** သြသာ-
နဂါထာ-ကြည့်။

သြသာနကရဏ (နာ) [သြသာန+ကရဏ] အ
ဆုံး-အပြီးအဆုံး-ကို ပြုခြင်း။ ကုစ္ဆိတာနံ
၀ါ သာနတော တနုကရဏတော သြသာ-
နကရဏတော ဉာဏ် ကုသံ နာမ။ အဘိ၊
၆၊၁။၈၁။

သြသာနကရဏတ္ထ (တိ) [သြသာနကရဏ+
အတ္ထ] အဆုံး-အပြီးအဆုံး-ကိုပြုခြင်း အ
နက်ရှိသော။ ၀စသာယတ္ထောတိ ပန ၀ါစာ-
ပရိယောသာနတ္ထောတိ အတ္ထော ယုတ္တော
သြသာနကရဏတ္ထသ သာသဒ္ဒသ ၀သေန
သာယသဒ္ဒနိပ္ပတ္တိတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၉၄။

သြသာနကလာပ (ပု) [သြသာန+ကလာပ]
အဆုံးဖြစ်သော အစည်း (၀ါ:စည်း)။ သော
သြသာနကလာပေ အယသလာကာယ
"ကိရိ"တိသဒ္ဒံ သုတ္တာ။ ဓမ္မ၊၆။၁။၂၁၅။

သြသာနကာလ (ပု) [သြသာန+ကာလ]
နောက်ဆုံး အချိန်အခါ။ ကဿပဒသ-
ဗလသ ကာလေ ကုလဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော
သြသာနကာလေ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတော
ပရိနိဗ္ဗုတေ ဘဂ၀တိ။ အပ၊၆။၂။၂၂၈။

သြသာနကိရိယာ (ထီ၊နာ) [သြသာန+ကိရိယာ]
အဆုံးကို ပြုခြင်း။ အပ္ပေ၀ နာမ ။ပ။
အန္တကိရိယာ ပညာပေထာတိ ဣမသ
သကလသ ၀ဋ္ဋဒုက္ခရာသိသ ပရိစ္ဆေဒ-
ကရဏံ သြသာနကိရိယာ အပိ နာမ
ပညာယေယျ။ ဣတိ၀ုတ်၊၆။၂ရ၈။

သြသာနကောဋိ (ထီ) [သြသာနာ+ကောဋိ]
အဆုံးဖြစ်သောအပိုင်းအခြား။ ဣဓ သဒ်-
တ၀မ္မော နာမ ဇာတိဇရာမရဏပကတိ-
ကော၊ တသ ဇာတိ အာဒိကောဋိ၊ ...
မရဏံ သြသာနကောဋိ။ ၀ိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၄၀။

သြသာနဣဏ (ပု) [သြသာန+ခဏ] အဆုံး
ဖြစ်သောခဏ။ သာ ပန ယသ္မာ စျာနသ
သြသာနဣဏေ ပါကဋာ ဟောတိ။ သာ
ရတ္ထ၊၂။၁ရ၅။ ၀ိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁ရ၁။

သြသာနဂါထာ (ထီ) [သြသာနာ+ဂါထာ]
အဆုံးဖြစ်သောဂါထာ၊ နောက်ဆုံးဂါထာ။
"တေသံ ဒေ၀မနုဿာစ"တိ သြသာန-
ဂါထမာဟ။ ဣတိ၀ုတ်၊၆။၁၄၉။ (-ဇာ၊၆၊
၅။၄၄၀။)

သြသာနဂါထာဒ္ဓယ (နာ) [သြသာနဂါထာ+
ဒ္ဓယ] အဆုံးဖြစ်သောဂါထာ နှစ်ခုအပေါင်း။
"တေ ဇောတယန္တိ"တိ သြသာနဂါထာ-
ဒ္ဓယမာဟ။ ဣတိ၀ုတ်၊၆။၃၁ရ။

သြသာနစတုက္ကာ (ပု၊နာ) [သြသာန+စတုက္ကာ]
အဆုံးဖြစ်သောစတုက္ကာ။ တေန သြသာန-
စတုက္ကံ ဒသ္သေတိ။ မူလဋီ၊၃။၂၀၂။

သြသာနဌာန (နာ) [သြသာန+ဌာန] အဆုံး
ဖြစ်သော-နောက်ဆုံး-နေရာဌာန။ ပရိ-
ယောသာနေတိ ဣမသ္မိ အဘိသမယ-
သံယုတ္တသ သြသာနဌာနေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၈။

သြသာနဒိဝသ (ပု) [သြသာန+ဒိဝသ] နောက်ဆုံးနေ့။ ဆန္ဒ ဆန္ဒ ဝဿာနံ သြသာနဒိဝသံ အပေက္ခိတွာ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၀။ ဝိမတိ၊ ၁။၉၂။

သြသာနဒုက (ပုဒ်န) [သြသာန+ဒုက] အဆုံးဖြစ်သောဒုက်၊ နောက်ဆုံးဒုက်။ အယံ သြသာနဒုကော ... ဝုတ္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။

သြသာနနယ (ပု) [သြသာန+နယ] အဆုံးဖြစ်သော-နောက်ဆုံး-နယ။ တေန စ သဟ သြသာနနယေ ဧတေ ဓမ္မာ ... နလဗ္ဘန္တိ။ မူလဋီ၊၃။၂၆။ (-အနုဋီ၊၃။၂၆။)

သြသာနန္တ (ပု) [သြသာန+အန္တ] အဆုံးဖြစ်သောအစွန်း။ ဒသာဝ အန္တော ဒသန္တော၊ ဝတ္ထသ သြသာနန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃ဝ၆၉။

သြသာနပဒ (နဒ်) [သြသာန+ပဒ] အဆုံးဖြစ်သော-နောက်ဆုံး-ပုဒ်။ ဆဗ္ဗိဓာဒိ-သင်္ဂဟာနံ တိဏ္ဏံ သြသာနပဒသ ဘေဒါ-ဘာဝတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။

သြသာနပရိစ္ဆေဒကရ (ပု) [သြသာနပရိစ္ဆေဒ+ကရ] နောက်ဆုံးအပိုင်းအခြားကို ပြုသော။ ပရိစ္ဆေဒကရောတိ သြသာနပရိစ္ဆေဒက-ရော။ မ၊ဋီ၊၁။၃ဝ၈။

သြသာနပိဏ္ဍကာလ (ပု) [သြသာနပိဏ္ဍ+ကာလ] နောက်ဆုံးဆွမ်းလုပ်-သို့ရောက်သော-ကိုစားအံ့သော-အခါ။ ရညော ဘုဥ္ဇ-န္တသ သြသာနပိဏ္ဍကာလေ ဣမံ ဂါထံ ဝဒေယျာသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၁၄။)

သြသာနပိဏ္ဍပရိဟရဏ (နဒ်) [သြသာနပိဏ္ဍ+ပရိဟရဏ] နောက်ဆုံး ဆွမ်းလုပ်ကို ပယ်ရှား(=မစား)ခြင်း။ ပုနပ္ပုနံ သြသာနပိဏ္ဍ-ပရိဟရဏေန နာဠိကောဒနမတ္တာယ သ-ဏ္ဍဟိတ္တာ တနုသရီရော ဗလဝါ သုခပ္ပ-တ္တော အဟောသိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၁၄။

သြသာနဘာဂ (ပု) [သြသာန+ဘာဂ] နောက်ဆုံးအဖို့အစု။ ပစ္ဆိမော တတိယော ဘာ-ဂေါတိ ဝဿသတဿ တိဓာ ကတေသု ဘာဂေသု တတိယော သြသာနဘာဂေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၈၇။

သြသာနလက္ခဏ (နဒ်) [သြသာန+လက္ခဏ] နောက်ဆုံးလက္ခဏာ။ "သံယေန သာဓ-ရဏံ ဟောတူတိ ပဋိဂ္ဂဟိတံ မယာ"တိ ဧဝံ တိလက္ခဏသမ္ပန္နံ ကတ္တာ လဒ္ဓလာဘံ သြသာနလက္ခဏံ အဝိကောပေတ္တာ။ သာရ-တ္ထ၊၃။၄ဖ၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၂။ (အံ၊ဋီ၊၃။၉၁-အလားတူပါဠိ၌ "သြသာရဏလက္ခဏံ"ဟု ပါဠိပျက်နေသည်။)

သြသာနဝစန (နဒ်) [သြသာန+ဝစန] နောက်ဆုံးစကား။ ဣဒန္တိ သြသာနဝစနံ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၂။၂ဖ၃။

သြသာနဝယ (ပု) [သြသာန+ဝယ] နောက်ဆုံး အရွယ်။ ဝယောသဒ္ဒါ သာဓာရဏ-ဝစနောပိ ဇိဏ္ဏသဒ္ဒသန္နိဓာနတော သြသာ-နဝယံ ဧဝ ဝဒတိတိ အာဟ "ပစ္ဆိမဝယံ သမ္ပတ္တာ"တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၉ဖ။

သြသာနဝယဝိသယ (တိ) [သြသာနဝယ+

ဝိသယ] နောက်ဆုံးအရွယ်ဟူသော ဟောရာ အနက်ရှိသော။ ဝယသဒ္ဒါ ဩသာန-ဝယဝိသယောတိ အာဟ "ပစ္ဆိမဝယံ အ-နုပ္ပတ္တော"တိ။ မဇ္ဈိ၊၃။၁၄၄။

ဩသာနဝယာပေက္ခ (တိ) [ဩသာနဝယ+အပေက္ခာ] နောက်ဆုံးအရွယ်ကိုင့်-ခြင်းရှိ-သော။ "အဒ္ဓဂတေ"တိ ဝတ္ထာ ကထံ (ကတံ) ဝယောဂဟဏံ (ဝယဂ္ဂဟဏံ) ဩ-သာနပယာပေက္ခန္တိ အာဟ "ပစ္ဆိမဝယံ အနုပ္ပတ္တော"တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃ရ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၃။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၆၊၂၈ရ။)

ဩသာနဝိဂတ (တိ) [ဩသာန+ဝိဂတ] အဆုံး(အပိုင်းအခြား) မှကင်းသော၊ အပြီးအဆုံး သို့မရောက်သော၊ အဆုံးမရှိသော။ ပရိယ-န္တရဟိတာတိ ဩသာနဝိဂတာ၊ အနိဋ္ဌဂ်-တာတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၀။

ဩသာနသိက္ခာပဒ (နာ) [ဩသာန+သိက္ခာပဒ] နောက်ဆုံးသိက္ခာပုဒ်။ ဒုတိယာနိယတေ ဣတ္ထိပိ ပုရိသောပိတိ ဣဒံ ဘိက္ခုနီဝဂ္ဂေ ဩသာနသိက္ခာပဒဿ ... အနာပတ္တိဝါရေ "ယော ကောစိ ဝိညူပုရိသော ဒုတိယော" တိ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။၂၁၂။ (ဘိက္ခုပါတိမောက်၊ ဩဝါဒဝဂ်၊ ဒသမဖြစ်သော ရဟောနိသဇ္ဇ သိက္ခာပုဒ်ကို "ဩသာနသိက္ခာပဒ"ဟု ခေါ်ဆိုသည်။)

ဩသာနသုခ (နာ) [ဩသာန+သုခ] နောက်ဆုံးချမ်းသာ။ ဩသာနဂါထာယ တိဏ္ဏမ္ပိ သုခါနံ အာဂမနကာရဏေန သဒ္ဒီ ဩသာ-နသုခံ ဒဿေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၁။

ဩသာပန (နာ) [အဝ+သာ(သော)+ဏာပေ+ယု] (၁) ပြီးဆုံးစေခြင်း။ (၂) ထည့်သွင်းခြင်း။ **(၁)** ကေတော ဩသာပနဋ္ဌာတိ ဣမာနေတ္ထ တိဏိ အဂ်ါနိ။ ကခ်၊။၁၉၂။ **(၂)** ဘတ္တာကိစ္စကရဏံ ပတ္တာဟောဝနံ ပတ္တ-ဩသာပနံ ပတ္တစီဝရပဋိသာမနန္တိ ပပ္ဗ-ကရဏဋ္ဌာနာနိ ဧတာနိ။ မဟာ၊၂။၁၄၅။ ဩ-သာပေတ္တာ(၂)လည်းကြည့်။

ဩသာပယိသာမိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သာ(သော)+ဏာပယ+သာမိ] ဆုံးဖြတ်ပြီးစီး-စေပါ-အုံ့-လတ္တံ့။ တေဟိ ပဌမံ ဩစိဏ္ဏံ အဟံ ပစ္ဆာ ဩသာပယိသာမိ။ သံ၊၁။ရ၉။ (ဥဒါန။၁၅ရ-အလာ:တူပါဌ်ဌ် "ဩသာရိ-သာမိ" ဟုရှိသည်။ ယင်းပုဒ်လည်းကြည့်။)

ဩသာပိတ (တိ) [အဝ+သာ(သော)+ဏာပေ+တ] ပြီးဆုံး-ပြီးစီး-စေအပ်သော။ သော (အာရမ္မဏပစ္စယော) "ရူပါယတနံ စက္ခု-ဝိညာဏဓာတုယာ"တိ အာရဘိတ္တာ "ယံ ယံ ဓမ္မံ အာရဗ္ဘ ... အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော"တိ ဩသာပိတတ္တာ နာ ကောစိ ဓမ္မော နာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၅။ ဝိ သုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၅။

ဩသာပိတဒေသနာ (ထီ) [ဩသာပိတာ+ဒေသနာ] ပြီးဆုံးစေအပ်သော ဒေသနာ။ ဘဂဝတာ ဩသာပိတဒေသနံ ဥတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ရ။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၆။)

ဩသာပေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သာ(သော)+ဏာပေ+တိ] (၁) ပြီးဆုံး-ပြီးစီး-စေ၏။ (၂) ချုပ်ပျောက်စေ-ပျက်စီးစေ-ဖျက်ဆီး-၏။

(၃) ထား-တန့်ထား-၏။ **(၁)** ဘဂဝါ ကတ္ထစိ နိရယတော ပဌာယ ဒေသနံ ဒေဝလောကေန သြသာပေတိ။ မဒ္ဒ၊၄။ ၁၆၃။ **သြသာပေန္ဓိ**—ပဒံ နာမ ကေတော ပဌပေတွာ ကေတော သြသာပေန္ဓိ(ဝိ၊၂။ ၂၅)တိ ဂါထာဗန္ဓံ ဓမ္မံ ဝါစေန္တော မနော-ပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဓမ္မာတိ ကေမေကံ ပဒံ သာမ-ကေရေန သဒ္ဒီ ကေတော အာရဘိတ္တာ ကေတောယေဝ နိဋ္ဌာပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။

(၂) သဗ္ဗံ ယောဗ္ဗည် ဇရာ သြသာ-ပေတိ၊ သဗ္ဗံ အာရောဂျံ ဗျာဓိ သြသာ-ပေတိ၊ သဗ္ဗံ ဇီဝိတံ မရဏံ သြသာပေတိ၊ သဗ္ဗံ လာဘံ အလာဘော သြသာပေတိ။ မဟာနိ။၃၂၃။ ယောဗ္ဗည် ဇရာ သြသာပေ-တိတိ ဇရာ အတ္ထင်္ဂမေတိ ဝိနာသေတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၈။

(၃) ပဋ္ဌမေ "သမုဒယော ဟောတိ"တိ သတ္ထာ ဣဒေဝ ဒေသနံ သြသာပေသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ ဒေသနံ သြသာပေသိတိ ယထာရဒ္ဓကထံ ဌပေသိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၉။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။)

သြသာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+သာ(သော)+ ကာပေ+တွာ] (၁) ပြီးဆုံးစေ၍။ (၂) ထည့်သွင်း၍။ **(၁)** ပါရာဇိကုဒ္ဒေသာဒီနံ ပရိစ္ဆေဒါ နိဒါနသ အာဒိတော ပဌာယ ပါရာဇိ-ကာဒီနိ သြသာပေတွာ ယောဇေတဗ္ဗာ။ ကင်္ခာ။၈၄။ သြသာပေတွာတိ ... ပရိ-ယောသာပေတွာ။ ကင်္ခာ။ဋီ၊သစ်။၁၂၈။ **(၂)** ကတဘတ္တာကိစ္စော ပတ္တံ ဓောဝိတွာ ဝေါဒကံ ကတ္တာ ထဝိကာယ သြသာပေတွာ ပတ္တစီ-ဝရံ ဂဟေတွာ။ မဒ္ဒ၊၂။၁၄၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၅၈။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။) ထဝိကာယ သြသာပေတွာတိ ပက္ခိပိတွာ။ မဇ္ဈိ၊၂။၁၈၃။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၁၆ရ။)

သြသာပေန္ဓိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သာ(သော)+ ကာပေ+အန္ဓိ] ပြီးဆုံး-ပြီးစီး-စေကုန်၏။ သြသာပေတိ (၁)(က) ကြည့်။

သြသာပေသိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သာ(သော)+ ကာပေ+ဏျိ] ထား-တန့်ထား-ပြီ။ သြ-သာပေတိ (၂) ကြည့်။

သြသာရ (ပု) [အဝ+သရ+ဏ] (၁) အနံ၊ အကျယ်။ (၂) ရဟန်းလောင်းကိုသွင်းခြင်း၊ ရဟန်းခံခြင်း။ (၃) တွဲလဲဆွဲခြင်း၊ တန်းလန်း ချခြင်း။ **(၁)** ဝတ္ထုဝိသယေ "သြသာ-ရော"တိ ရူဠ္ဍေ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၉၅။ **(၂)** ဥပ-သမ္ပဒကမ္မဿ၊ အဘဗ္ဗာ ပဗ္ဗဝိသတိ။ အ-ဇာနိတ္တာ ကတောစာပိ၊ သြသာရော နာ-သနာရဟော။ ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ဂါထာ။၂၅၄၂။ သြသာရောတိ ဥပသမ္ပဒါသင်္ခါတော သြ-သာရော။ ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ဋီ၊၂။၁ရ၂။ **(၃)** အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြသာရကၴ (တိ) [အဝ+သရ+ဏ္ဍ။ သြ-သာရ+က(ကိုက) (ပါစိတ်ယောဇ္ဇ "ကိုက"ဟု ရှိသည်။] စမြင်ခန်း၊ ပျော့ခန်း၊ အဖီ။ အနု-ဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အာဠိန္ဒံ ပယနံ ပကုဋ္ဌံ သြသာရကံ။ ဝိ၊၄။၂၉၈။ သြသာရကန္ဓိ အ-နာဠိန္ဒကေ ဝိဟာရေ ဝံသ ဒတ္တာ တတော ဒဏ္ဍကေ သြသာရေတွာ ကတဆဒနပမုခံ။

ဝိ၊၆၊၄။၆၂။ (-ဇာ၊၆၊၃။၄၂၄။) သြသာရေ-
တွာ ကတန္ဓိ ဣမိနာ "သြသာရေတွာ ကတံ
သြသာရက"န္ဓိ ဝစနတ္ထံ ဒသေတိ၊ ဆဒန-
ပမုခန္ဓိ ဣမိနာ ကိက-ပစ္စယသ သရူပံ
ဒသေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၄ရ၂။ သြသာ-
ရကေတိ ဂေဟသ ဗဟိ။ ဇာ၊ဌိ။

သြသာရက၂ (တိ) [ဥ+သရ+ကွ။ အဝ+သရ
+ကွ] အသံ-အသံနေအသံထား-ဖြင့် ရွတ်
ဆိုသော၊ ပါဠိကိုသာ ရွတ်ဆိုဟောပြော
သော၊သူ။ သရဘာကကသာတိ သြသာ-
ရကသ။ မူလဌီ၊၁။ရဝ။ သြသာရကသာတိ
ပါဠိယေဝ ကထေန္တသာတိ အတ္ထော။
မဓု။၁၄၃။ သြသာရက၂-လည်းကြည့်။

သြသာရက၃ (ထီ၊နဝ) [အဝ+သရ+ယု။ အဝ+
သရ+ဏ+ယု] (၁) သံယှဘောင်သို့ သွင်:
ခြင်း၊ (ရဟန်းလောင်းကို သံယှဘောင်သို့
ပြန်-သွင်:-ခေါ်-ခြင်း၊ ဝိနည်းကံဖြင့် နှင်
ထုတ်အပ်သောရဟန်းကိုသံယှဘောင်သို့
ဝိနည်းကံဖြင့် ပြန်သွင်:ခြင်:-စသည်။) (၂)
သွင်:ကြောင်:-ဥတ်-ကံ-ဝိနည်းကံ။ (၃)
အောက်သို့ရွှေစေခြင်:။ (အောက်သို့ ရွှေ
သော သက်သောကြာ။ ဝဇီရ။သျ။)

(၁)(၂) အာဂစ္ဆာဟိတိ ဝတ္တမ္ဘောတိ
ဧတံ ဥပသမ္ပဒါပေက္ခသ သြသာရကာ သြ-
သာရကာ နာမ။ ကခ်ီ။၂၅၅။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၅၅။
သြသာရေတိ သံယမဇ္ဈံ ပဝေသေတိ
ဣမာယ ဥတ္တိယာတိ သြသာရကာ။ ပါစိတ်၊
ယော။၆၄၅။ ဒ္ဒမာ ဘိက္ခဝေ သြသာ-
ရကာ။ ... အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလော
အပ္ပတ္တော သြသာရကံ၊ တဉ္စေ သံယော
သြသာရေတိ။ ဝိ၊၄။၄၄၃။ သြသာရကာတိ
ပဝေသနာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၂၉။ သြသာရကာတိ
သြတ္ကျပသဂ္ဂဝသေန သရ-ဓာတု ပဝေသ-
နတ္ထောတိ အာဟ ပဝေသနာတိ။ ပါစိတ်၊
ယော။၃၉ရ။ တာဒိသံယေဝ သမ္ဘာဝတ္တန္ဓ
ဒိသ္မာ ပဝေသနာ သြသာရကာတိ ဝေဒိ-
တဗ္ဗာ။ ကခ်ီ။၂၅၆။ တသ္မေ သမ္ဘာဝ-
တ္တန္ဓသ ပတ္တုကုဇ္ဇနဝသေန သြသာရကာ
စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ကခ်ီ။၂၅၈။ တေသံယေဝ
ကမ္မာနံ ပဋိပ္ပဿမ္ဘနဝသေန သြသာရကာ
စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ကခ်ီ။၂၅၈။ သြသာရကံ
နိဿာရကန္ဓိ စေတ္ထ ပဒသိလိဋ္ဌတာယေတံ
ဝုတ္တံ။ ပဌမံ ပန နိဿာရကာ ဟောတိ၊
ပစ္ဆာ သြသာရကာ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၅ဝ။ ကခ်ီ၊
ဋီ၊သစ်။၄၁ဝ။ အပ္ပတ္တော သြသာရက(ဝိ၊
ဌ၊၃။၃ဝ၃)န္ဓိ သြသာရကာယ အနရဟောတိ
အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။ဝ၂ဂ။ တေသု အပ-
လောကနကမ္မံ ပဌ ဌာနာနိ ဂစ္ဆတိ သြ-
သာရကံ နိဿာရကံ။ ကခ်ီ။၂၅၆။ သြသာ-
ရေန္ဓိ သံယမဇ္ဈံ ဧတေနာတိ သြသာရကံ။
ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၄ဝရ။ ဥတ္တိကမ္မံ ပန နဝ-
ဌာနာနိ ဂစ္ဆတိ နိဿာရကံ သြသာရကံ။
... ဥပသမ္ပဒါပေက္ခသ သြသာရကာ သြ-
သာရကာ။ ကခ်ီ။၂၅၆-ရ။ သြသာရကန္ဓိ
ဥပသမ္ပဒါပေက္ခသ သံယမဇ္ဈပ္ပဝေသနံ။
ကခ်ီ၊မဟာဋီ၊၄။၂၃၃။ သြသာရကေ ဝုဋ္ဌာ-
ပနေ၊ သဗ္ဗတ္ထ ပါရမီ ဂတောဝ။ အပါ၊၁။၄၆။
ထေရ၊ဌ၊၁။၄၉၆။ သြသာရကေတိ တဇ္ဇနီ-
ယာဒိကမ္မသ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိဝသေန သြသာ-
ရကေ ပဝေသနေ စ။ အပါဌ၊၁။၃ဝ၉။

ဥဘတော ဝိနိဝေဌေတ္ဘာ၊ ရသတော သြ-
သရေယျဟံ။ အပ၊၁။၄၆။ သြသရေယျံ
သြသာရကံ ကရောမိတိ အတ္ထော။ အပ၊
၌၊၁။၃၁၉။ ဒိဋ္ဌိယာတိအာဒီသု သြသာရကံ
နာမ သမာနကမ္မာဒိနာ ကရကန္တိ အတ္ထော။
ဝဇိရ။၄၄၆။ (–ဝိ၊ဌ၊၃။၁၃၉၊၃၁၃၊၄၃ရ။ ဝိ၊
ဌ၊၄။၂၅၀၊၂၅၁၊၂၅ရ၊၂၅၉၊၂၆၀။ ကင်္ခါ။
၂၉၀။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၂၅။ မ၊ဌ၊၄။၃၀။ ဝဇိရ။၉၁
၉၄၊၄၃၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၉။ ပါစိတ်၊ယော။
၁၁၃။၆၄၅။)

(၃) ဥပရိ ဌိတသ ပိဋ္ဌိယာတိ ဇတ္ထ
အဓော သြသာရကံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဟေ-
ဌာ သြသာရေန္ဓသ ဥပရိမဿ ပိဋ္ဌိယာ
ဟေဋ္ဌိမေန ဌိတောကာသံ အတိက္ကန္တမတ္တေ
ပါရာဇိကံ။ ဝဇိရ။၁ ၂၉။

သြသာရကၨ (ထီ၊နဝ) [ဥ(အဝ)+သရ+ယု] (၁)
အထက်အထက်၌(ပါဠိတော်ကို)–ဖြစ်
စေခြင်း–ရွတ်ဆိုခြင်း။ (“ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ ပါဠိပါဋ
ဥဿာရေတိ ပဝတ္တေတိတိ ဥဿာရကော။
ဝိမတိ၊ ၂။၁၅–ကို ထောက်၍ပြန်ဆိုသည်။
သြသာရေန္ဓ–လည်းကြည့်။ မဟာဝါ ဘာ
သာဌီကာ–၌ “ပါဠိတော်သက်သက်ကို
သက်ရောက်စေခြင်း၊ ပါဠိကိုသာ ရွတ်ပြ
ခြင်း”ဟု ပြန်ဆိုသည်။ သြသာရိတ–
လည်းကြည့်။) (တိ)(၂) ရွတ်ဆိုအပ်သော။
(၃) ရွတ်ဆိုရာ။

(၁) ဇတ္ထ စ အတ္ထံ ဘဏိတုကာ-
မတာယ သုတ္တသ သြသာရကာ သြသာ-
ရကံ နာမ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂ရရ။ (–ဝိမတိ၊
၂။၁ရ၀။) ဇတ္ထ စ သုတ္တသ သြသာရိ-
ယတေ ဥစ္စာရိယတေတိ သြသာရကံ။ ပါ
စိတ်၊ယော။၃၀၄။ **(တိ)(၂)** သြသာရကသ-
ဒ္ဒ–ကြည့်။ **(၃)** သြသာရကကာလ–ကြည့်။

သြသာရကကမ္မ (နဝ) [သြသာရက+ကမ္မ]
သွင်းကြောင်း–ကံ–ဝိနည်းကံ။ သြသာ-
ရေယျာတိ သြသာရကကမ္မံ ကရေယျ။
ကင်္ခါ။၃၀၁။ (–ဝဇိရ။၄၆၅။ သာရတ္ထ၊၃။
၂၆ရ။)

သြသာရကကာလ (ပု) [သြသာရက+ကာလ]
ရွတ်ဆို–ရွတ်ပြ–ပြ–ရာ အချိန်အခါ။ တသ
ပါတိမောက္ခံ သြသာရကကာလေ။ အံ၊ဌ၊
၁။ ၂၀၄။ ထေရ၊ဌ၊၁။ရရ။ အပ၊ဌ၊ ၂။၄၈။
(–မ၊ဌ၊ ၂။၁ ၉၅။)

သြသာရကပစ္စယ (ပု) [သြသာရက+ပစ္စယ]
သွင်းခြင်းဟူသော အကြောင်း။ သြသာရ-
ကပစ္စယာ သံယာဒိသေသော ကတ္ထ ပည-
တ္တော။ ဝိ၅။၁၄၈။

သြသာရကလက္ခဏ — သြသာနလက္ခဏ-
ကြည့်။

သြသာရကဝတ္ထု (နဝ) [သြသာရက+ဝတ္ထု]
သွင်းခြင်းဟူသော အကြောင်းဝတ္ထု။ သာဝ-
တ္ထိယံ ထုလ္လနန္ဒံ အာရဗ္ဘ ဇေဝံ သြသာ-
ရကဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ။၃၀၁။

သြသာရကသဒ္ဒ (ပု) [သြသာရက+သဒ္ဒ] ပါဠိ
တော်ကို ရွတ်ဆိုအပ်သော အသံ။ သဒ္ဒေတိ
သြသာရကသဒ္ဒေ။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂ ၉ရ။

သြသာရကၧိယ (နဝ) [အဝ + သရ + အနီယ]

(သံယာ-ဘောင်-အလယ်-သို့)ဝင်စေသော-သွင်းကြောင်း-ခေါ်ကြောင်း-ကံ။ သြသာ-ရကိယ် ပညတ္တာ(ဝိ၅။၃။၃၈၆။ အံ၁။၁။ဂရ)နှင့် ... သြသာရကိယ် ပညတ်၊ ယေန ကမ္မေန သြသာရိယတိ၊ တံ ကမ္မံ ပညတ္တာနှင့် အတ္ထော။ ဝိ၊၆၊၄။ ၂၆၁။ (-အံ၊၆၊ ၂။၆၆။) ဝတ္ထေသု ဝတ္ထုမာနော ပုဂ္ဂလော သြသာရိယတိ အ-နေနာတိ သြသာရကိယ်။ ပါစိတ်၊ယော။ ၆၄၆။ သြသာရကိယ် ပညတ်၊ ဝိ၅။၃။၃ဂရ။ သြသာရကိယ် ပညတ္တာနှင့် ... ယေန ကမ္မေန သြသာရိယတိ၊ တံ ကမ္မံ ပညတ္တာနှင့် အတ္ထော။ ဝိ၊၆၊၄။ ၂၆၁။ ဝတ္ထေသု ဝတ္ထုမာနော ပုဂ္ဂ-လော သြသာရိယတိ အနေနာတိ သြ-သာရကိယ်၊ ကမ္မံ။ ပါစိတ်၊ယော။၆၀၆။

သြသာရယတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သရ+ကယ+တိ] အောက်ခံဖြစ်စေ၏။ တွဲလဲ-တွဲလောင်း-တန်းလန်း-ကျစေ၏။ ချိတ်ဆွဲ၏။ ပလ္လင်အတ္ထရိတ္တာ ဥပရိ စေလဝိတာနံ ဗန္ဓိတ္တာ ဂန္ဓမာလဒါမာဒီနိ သြသာရယီသု။ မ၊၆၊ ၃။၅၃။ (-ဇာ၊၆၊ ၂။ ၂၆၅။)

သြသာရယီသု (ကာ၊ကြို) [အဝ+သရ+ကယ+ဥံ] အောက်ခံဖြစ်စေကုန်ပြီ၊ တွဲလဲ-တွဲလောင်း-တန်းလန်း-ကျစေကုန်ပြီ၊ ချိတ်ဆွဲကုန်ပြီ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြသာရယိဿာမိ (ကြို) [အဝ+သရ+ကယ+ဿာမိ] ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ပါအုံ့။ တေဟိ ပဌမံ သြစိဏ္ဏံ အဟံ ပစ္ဆာ သြသာရ-ယိဿာမိ။ ဥဒါန။၁၅ရ။ (သံ၁။ရ၉-အလာ: တူပါဇိုဋ် "သြသာပယိဿာမိ"ဟု ရှိသည်။ သီ။ သ၃၊ဣ။ ကံ-မူတို့ဌ် သြယာယိဿာမိ။ သြဟယိဿာမိ။ သြတရိဿာမိ-ဟု ရှိသည်။) သြသာရိဿာမိတိ ပဋိပဇ္ဇိဿာမိ၊ ကရိဿာမိတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊၆။၃၀၃။ သြသာပယိဿာမိ-လည်းကြည့်။

သြသာရိတ[1] (တိ) [အဝ+သရ+တ] (၁) ဝင်စေအပ်-သွင်းအပ်-သော။ (၂) ထည့်အပ်-နှစ်အပ်-ပြီးသော။ (၃) အောက်ခံ-ဖြစ်စေအပ်-ချိတ်ဆွဲအပ်-သော။

(၁) သြသာရိတေ တသ္မိံ ဘိက္ခုသ္မိံ(ကခ်ိ။ ၈၆)နှင့် ဥက္ခိတ္တကေ ဘိက္ခုသ္မိံ သြသာရိတေ၊ တံ ဂဟေတ္တာ ... ပဝေသိတေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကခ်ိ၊ဋီ၊သစ်။၁၃၅။ (-ဝိ၊၃။၅၀၆။ ကခ်ိ။ ၂၅၀။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၃၉။) (၂) ယထာ သတက္ခတ္တုံ ဝိဟတံ ကပ္ပါသပဋလံ သပ္ပိ-မဏ္ဍေ သြသာရိတံ အတိဝိယ မုဒု ဟော-တိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၃၃။ (၃) ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ ဝဋ္ဋနေ-ကုဋိယံ ... ဂန္ဓဒါမမာလာဒါမာနိ သြသာ-ရိတာနေဝ ဟောန္တိ။ ဇာ၊၆၊၁။၁ရရ။

သြသာရိတ[2] (တိ) [ဥ+သရ+တ။ အဝ+သရ+တ] ရွတ်ဆိုအပ်သော။ (ဒီ၊ဋီ။ အံ၊ဋီ။) သွင်း-အပ်သော။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဆောင်အပ်-ရွတ်ဆိုအပ်-သော။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။ မူလဋီ။) အပိ စ မဟာရာဇ ဣမံ ကာရဏံ ဗုဒ္ဓကာရဏံ ဗုဒ္ဓဗလပရိဒီပနာယ သြသာရိတံ။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၂။ ဒီ၊၆၊၃။၈၆။ မ၊၆၊၄။၈၄။ အံ၊၆၊၁။ ၃၆၁။ အဘိ၊၆၊ ၂။၄၁၆။ သြသာရိတန်တိ ဥစ္စာရိတံ၊ ကထိတန်တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၈၅။ သြသာရိတန်တိ ဥစ္စာရိတံ ဝုတ္တန်တိ အတ္ထော။

မ၊ဦး၊၃။၃၀၀။ အံ၊ဦး၊၁။ ၂၁၈။ သြသာရိတန္ဒီ ပ၀ေသိတံ အာဟင်္ဂ ဝုတ္တန္ဒီ အတ္ထော။ မူလ ဦး၊ ၂။ ၂၁၀။

သြသာရိတုံ (ဗျ) [အ၀+သရ+ဏော+တုံ] ၀င်စေ-သွင်း-ခြင်းငှါ။ ဝိဇ္ဇမာနေ ဟိ ကာရက-သံယေ ဣတရော သံယော သြသာရိတုံ နာ လဘတိ။ ၀ဇိရ။၅၀၅။

သြသာရိယမာန (တိ) [အ၀+သရ+ဏော+ယ+မာန] ၀င်စေအပ်-သွင်းအပ်-သော။ တာနိ သုတ္တေ သြသာရိယမာနာနိ ... နစေ၀ သုတ္တေ သြသရန္ဒီ။ ဒီ၊ ၂။၁၀၃။

သြသာရိယျတိ (ကမ္မ၊ကြို) [အ၀+သရ+ဏော+ယ+တေ] ၀င်စေ-သွင်း-အပ်၏။ သော ဧစေ ပုန သြသာရိယျတိ။ ဝိ၊၄။၁၅၅။

သြသာရိယတိ (ကမ္မ၊ကြို) [အ၀+သရ+ဏော+ယ+တေ] ၀င်စေ-သွင်း-အပ်၏။ သ၀ေ ပုန သြသာရိယတိ(ဝိ၊သင်္ဂ်ဟ။၃၇၉)တိ ဥ-ဣ္ဓပနိယကမ္မံ ပဋိပ္ပဿမ္ဘနဝသေန သ-မာနသံ၀ါသကဘာ၀ं ပ၀ေသိယတိ။ ဝိနယာ လင်္ကာရ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၅၆။ (-ဝိ၊ဌ၊၄။၃၆၁။)

သြသာရေတဗ္ဗ^{2} (တိ) [အ၀+သရ+ဏော+တ၀္ဗ] (၁) သံယာ့ဘောင်သို့-၀င်စေအပ်-သွင်းအပ်-ခေါ်အပ်-သော၊သူ။ (၂) ဉာဏ်ဖြင့် သက်၀င်၍-ယူအပ်-သွင်းအပ်-ချထားအပ်-သော။ **(၁)** သစာဟံ ပဿိဿာမိတိ သြ-သာရေတ၀္ဗော။ ဝိ၊၃။ ၁၃၅။ ယာ၀တတိယံ ယာစာ၀ေတ္တာ အ၀လောကနကမ္မေနေ၀ သြသာရေတ၀္ဗော။ ဝိ၊ဌ၊၄။ ၂၅၀။ (-ဝိ၊ဌ၊ ၂။ ၂၁ ၂။ ဝိ၊ဌ၊၄။ ၂၅၀။ ကင်္ခာ။၁၄၈။ ၀ဇိရ။ ၁၀ ၂၊၄၄၄။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၃၉။)

(၂) တာနိ ပဒဗျဉ္ဇနာနိ သာ၀ုက် ဥဂ္ဂဟေတ္တာ သုတ္တေ သြသာရေတ၀္ဗာနိ။ ဒီ၊ ၂။၁၀၃။ သုတ္တေ သြသာရေတ၀္ဗာနိတိ သုတ္တေ သြတာရေတ၀္ဗာနိ။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၁၅၆။ သုတ္တေ သြတာရေတ၀္ဗာနိတိ ဉာဏေန သုတ္တေ သြဂါဟေတ္တာ တာရေတ၀္ဗာနိ။ တံ ပန သြဂါဟေတ္တာ တရက် တတ္ထ သြတ-ရက် အနုပ္ပ၀ေသန် ဟောတိတိ ဝုတ္တံ "သုတ္တေ သြတာရေတ၀္ဗာနိ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၆၆။

သြသာရေတ၀္ဗ^{2} (တိ) [ဥ+သရ+ဏော+တ၀္ဗ။ အ၀+သရ+ဏော+တ၀္ဗ။] ရွတ်ဆိုအပ်သော။ သြသာရေတ၀္ဗာ "၀ဿသတူပသမ္ပဒ္ဒါယ ... ယာ၀ဇီ၀ं အနတိက္ကမနီယော"တိ။ ဝိ၊ ၂။ရ၄။ သြသာရေတ၀္ဗာတိ ပါဠိ ၀တ္တ၀္ဗာ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၅ရ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၄၃၉။ (-၀ဇိရ။၃၀၄။) သြသာရိတ^{2}-လည်းကြည့်။

သြသာရေတိ^{3} (ကာ၊ကြို) [အ၀+သရ+ဏော+တိ] (၁) (သံယာ့ဘောင်သို့) ၀င်စေ၏။ သွင်း၏။ (၂) အမှုန့်ပြု၏။ (၃) (အ၀သို့) ထုတ်ဆောင်-ဝင်-၏။ (၄) အောက်သို့ကျ စေ၏။ ယက်ချ၏။ (၅) ပစ်ချ၏။ (၆) အောက်သို့ နစ်၀င်စေ၏။

(၁) (သံယာ့ဘောင်သို့) ၀င်စေ၏။ သွင်း၏။ ဒွေမာ ဘိက္ခ၀ေ သြသာရဏာ။ အတ္ထိ ဘိက္ခ၀ေ ပုဂ္ဂလော အ၀ပ္ပတ္တော သြ-

သာရကၢ်၊ တဢွေ သံယော သြသာရေတိ။ ဝိ၊၃။၄၄၃။ တဢွေ သံယော သြသာရေ-တီတိ ဥပသမ္မဒကမ္မဝသေန ပဝေသေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၂၉။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၃၁၃။) သြသာရေ-တီတိ သံယေ ပဝေသေတိ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၊ရ၄။ (-ဝဇိရ။၄၃ဖ။) ဥကၠိတ္တံ သြသာရေ-တိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၂၈၊၄၁ဖ။ **သြသာရေန္ဆီ**— ကခ်ီ၊ဌီ၊သစ်။၄၁ရ။ **သြသာရေထ** — ဝိ၊ ၃။၅၀ဖ။ ဝဇိရ။၅၀၅။ **သြသာရေယျာ**(ဝိ၊ ၂။၂၉၈)တိ သြသာရကကမ္မံ ကရေယျ။ ကခ်ီ။၃၀၁။ **သြသာရေသိ** —ဝိ၊၂။၂၉ရ။ ဝိ၊၅။၁၀၁၊၁၄၈။ **သြသာရေသုံ**— ဝဇိရ။ ၅၀၅။ **သြသာရေသတိ**—ဝိ၊၂။၂၉ရ။ **သြသာရေသာမိ**—ဝိ၊၂။၂၉၈။

(၂) အမ္ပုန်. ပြု၏။ သြသာရေယျာတိပိ ပါဌော၊ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ ကရေယျ။ ဥဒါန၊ဌ။ ၂၂၃။ (အလား:တူပါဠိကို ပဋိသံ၊ဂံ။၃ရ၅-၌ "သြသာရေယျာတိ စ အဓေ သိဒေယျ -ဟု ဖွင့်သည်။)

(၃) (အပသို.) ထုတ်ဆောင်-ငင်-၏။ သြရမာမ နဿ ပါရေမာတိ ...မဟာသမုဒ္ဒ-ဥဒကံ အာကဗ္ဗာမ သြသာရေမ။ ဇာ၊ဌ။ ၁။၅၂၄။

(၄) အောက်သို. ကျစေ၏၊ ယက်ချ၏။ ကဒ္ဒမေ သြသာရေတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၂၈ဖ။ ကမ္ပတိတိ ဟေဌတော သြသာရေတိ။ သာ ရတ္ထ၊၂။၁၄၀။ ဝိမတိ၊၁။၁ရ၉။ (၅) ပစ်ချ၏။ သြဠ္ဟာပေသိတိ သြသာရေတိ၊ ခိပိတိ အ-တ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၂။၄၅၄။

(၆) အောက်သို.နစ်ဝင်စေ၏။ **သြသာ ရေယျ**—အပိ တေန ပဟာရေယျ သတ္တ-ရတနံ ဝါ အမုဠ္ဍရတနံ ဝါ နာဂံ သြသာ-ရေယျ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၈၃။ သြသာရေ-ယျာတိ စ အဓေ သိဒေယျ။ ပဋိသံ၊ ဂံ။၃ရ၅။ (ဥဒါန၊ဌ-၌ သြသာဒေယျ-ဟုရှိသည်။ ယင်:ပုဒ်လည်: ကြည့်။)

သြသာရေတိ၂ (ကာ၊ကြို) [ဥ(အဝ) + သရ+ ဏေ+တိ] (ပါဠိတော်ကို) ရွတ်ဆို-ဟောပြော ၏။ သြသာရေတိ(ကခ်ီ။၂၁ဝ)တိ အဌ-ဂရုဓမ္မပါဠိ ဝဒတိ။ ကခ်ီ၊ဌီ၊သစ်။၃ရ၄။ သြသာရေဟိ(ကခ်ီ။၂၁ဝ)တိ ဥစ္စာရေဟိ၊ ကထေဟိတိ အတ္ထော။ ကခ်ီ၊ဌီ၊သစ်။၃ရ၄။ တိဟိပိ ဝိဓိဟိ ဓမ္မော ဘာသိတဗ္ဗော၊ သြသာရေဟိတိ ဝုတ္တော သြသာရိတုမေဝ လဘတိ၊ ကထေဟိတိ ဝုတ္တော ကထေ-တုမေဝ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၃၉။ သြသာရေဟိတိ သုတ္တံ ဥစ္စာရေဟိ။ ပါစိတ်၊ယော။၃ဝ၄။ (-ဝိ၊၂။ရ၆။ ဝိ၊ဌ၊၃။၆ဖ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၉၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၂၄၃။ ထေရ၊ဌ၊၁။ရရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၁။၃၅ရ။ ပါစိတ်၊ယော။၅ဝ။) **သြ သာရေသိ**—မိလိန္ဒ။၂ဝ၁။ **သြသာရေဟိ** —ဝိ၊၂။ဂ၁။ မိလိန္ဒ။၁၂။ **သြသာရေထ** —မိလိန္ဒ။၁၂။ **သြသာရေသိ** (ဣ-ဝိဘတ်) —အံ၊ဌ၊၁။၂ဝ၄။ အံ၊ဌ၊၂။၁ရ၅။ ဇာ၊ဌ၊၃။၅၁၂။ **သြသာရေသာမိ** — မိလိန္ဒ။၁၂။

သြသာရေတုံ (ဗျ) [အဝ+သရ+ဏေ+တုံ] ထည့်-ထည့်ချိတား:-ခြင်:ငှါ။ တေန ခေါ ပန သမယေန စီဝရံ ပတ္ထိန္ဒံ ဟောတိ၊

...၊ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥဒကေ သြ-
သာရေတုံ။ ဝိ၊၃။၄၀၀။ ဥဒကေ သြသာ-
ရေတုန္ဆိ ဥဒကေ ပက္ခိပိတ္မာ ဌပေတုံ။ ဝိ၊
ဌ၊၃။၄၀၈။

သြသာရေတုံ၂ (ဗျ) [ဥ(အဝ)+သရ+ဏေ+တုံ]
(ပါဠိတော်ကို) ရွတ် ဆို-ဟောပြော-ခြင်း၄ါ။
သြသာရေဟီတိ ဝုတ္တော သြသာရေတုမေဝ
လဘတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၃၉။

သြသာရေတ္မာ၁ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+သရ+ဏေ+
တ္မာ] (၁) (သံယာ့ဘောင်သို့) ဝင်စေ-
သွင်း-ပြီး၍။ (၂) ထည့်-ထည့်သွင်း-နှစ်-
ပစ်ချ-၍။ (၃) အောက်သို့ကျစေ၍၊ အောက်
သို့ချ၍၊ တွဲလဲဆွဲ၍၊ တန်းလန်းချ၍။

(၁) သြသာရေတ္မာ ဝတ္တမ္ဘော"ပဿသိ
တံ အာပတ္တိ"နွဲ့။ ဝိ၊၃။၁၃၅၊ (-၅၀၆။ ဝိ၊
ဌ၊၃။ ၄၃၅။ ဝဇိရ။၄၄၆။)

(၂) မုဒုတလုနဟတ္ထပါဒေါတိ သပ္ပိ-
မဏ္ဍေ သြသာရေတ္မာ ဌပိတံ သတဝါရ-
ဝိဟတကပ္ပါသပဋလံ ဝိယ မုဒု။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃၇၊
(-၄၂။) မစ္ဆခိပ္ပံ ဂဟေတ္မာ တဒနုရူပေ
ဥဒကေ သြသာရေတ္မာ ခိပ္ပမုခေန ဟတ္ထံ
သြသာရေတ္မာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၉။ (ဝိသုဒ္ဓိ
။။ ၂၉၀-အလာ:တူပါဠိ၌ "ဥဒကေ သြဒ္ဓာ-
ပေသိ"ဟုရှိသည်။ ယင်:ပုဒ်လည်:ကြည့်။)
ထဝိကာယ ပတ္တေ သြသာရေတ္မာ။ အံ၊ဌ၊
၁။၁၄၀။ သြသာရေတ္မာတိ ပက္ခိပိတ္မာ။ အံ၊
ဋီ၊၁။၁၅၃။

(၃) ဥပရိ စေလဝိတာနံ ကာရေတ္မာ
ဂန္ဓမာလာဒါမာနိ သြသာရေတ္မာ။ အံ၊ဌ၊
၁။၁၇၅။ (-ဇာ၊ဌ၊၁။၄၂၃။) သြသာရကၾ-
လည်:ကြည်။

သြသာရေတ္မာ၂ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ(အဝ)+သရ+ဏေ+
တ္မာ] (က) ရွတ်ဆိုရ၍။ (ခ) (ပါဠိတော်ကို)
ရွတ်ဆို-ဟောပြော-ပြီး၍။ (က) အာဝဋ္ဋနီ-
ယမာယံ သြသာရေတ္မာ သြသာရေတ္မာ
ဇနံ အာဝဋ္ဋေတ္မာ။ အံ၊ဌ၊၂။၁၇၄။ သြသာ-
ရေတ္မာ ပရိဇပ္ပေတ္မာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊
၂။၁၆၂။ သြသာရေတ္မာ ကတံ ကမ္မံ။ ဝိ၊
ဝိနိစ္ဆယ။ ၂၅၄၅။ သြသာရေတ္မာတိ ဝတ္မာ။
ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၁၇၄။ (-သာရတ္ထ၊၂။၂၄၈။)

(ခ) သြသာရေတ္မာ ပန ကထေန္တေန
အာပုစ္ဆိတ္မာ ဝါ အဌပေတ္မာယေဝ ဝါ က-
ထေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၃၉။ သြသာရေတ္မာ ပန
ကထေန္တေနာတိ ပဌမံ ဥဿာရေတ္မာ ပစ္ဆာ
အတ္ထံ ကထေန္တေန။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၇။ သြ-
သာရေတ္မာ ပန ကထေန္တေနာတိ သယ-
မေဝ ပါဠိ ဝတ္မာ ပစ္ဆာ အတ္ထံ ကထေန္တေန။
ဝိမတိ၊၂။၁၇၀။

သြသာရေထ၁ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သရ+ဏေ+
ဏေ] (သံယာ့ဘောင်သို့) ဝင်စေကုန်လော၊
သွင်းကုန်လော့။ သြသာရေတိ(၁) ကြည့်။

သြသာရေထ၂ (ကာ၊ကြိ) [ဥ(အဝ) + သရ+
ဏေ+ထ] (ပါဠိတော်ကို) ရွတ်ဆို-ဟော
ပြောကုန်လော့။ သြသာရေတိ၂ ကြည့်။

သြသာရေန္ဆ၁ (တိ) [အဝ+သရ+ဏေ+အန္ဆ။
ထိ-၌ သြသာရေန္ဆိ။] (၁) (သံယာ့ဘောင်
သို့) ဝင်စေ-သွင်း-သော၊သူ။ (၂) ဆွဲချ

သော၊သူ။ (ပခုက္ကူ၊သျှ။) (၃) ရွေ့စေသော၊ သူ။ **(၁)** ဆန္ဒ အဂ္ဂဟေတွာ သြသာရေန္ဆာနံ ကမ္မံ ကုပ္ပတိ။ ဝဇိရ။၅၀၅။ အသန္ရေ ကာ-ရကေ သြသာရေန္ဆိယာ ... အနာပတ္တိ။ ကခ်ိ။၃၀၁။

(၂) အာကာသံ ဝိတ္ထာရေန္ဆော ဝိယ စက္ကဝါဠဂိရိံ သြသာရေန္ဆော ဝိယ သိနေရုံ ဥက္ခိပေန္ဆော ဝိယ ... အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ ဂုဏကထံ အာရဘန္ဆော။ ဒီ၊ ဋ၊၂။၁ရ၆။ စက္ကဝါဠဂိရိံ အမော သြသာ-ရေန္ဆော ဝိယ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈၀။

(၃) ဟေဋ္ဌာ သြသာရေန္ဆဿ ဥပရိ-မဿ ပိဋ္ဌိယာ ဟေဋ္ဌိမေန ဋ္ဌိတောကာသံ အတိက္ကန္ဆမတ္တေ ပါရာဇိကံ။ ဝဇိရ။၁၂၉။

သြသာရေန္ဆ၂ (တိ) [ဥ(အဝ)+သရ+ကော+အန္ဆ] (ပါဠိတော်) ရွတ်ဆိုသော၊သူ။ ဘဂဝန္ဆံ သြပါတေတိ၊ သြသာရေန္ဆံ သြပါတေတိ။ ဝိ၊၂။၂၆။ သြသာရေန္ဆံ သြပါတေတိတိ သုတ္တံ ဥစ္စာရေန္ဆံ ပရိသမဇ္ဈေ ပရိသက်ံမာနံ ဧဝံ ဝဒေဟိတိ တေန သဒ္ဒီ ဧကတောပိ ဝဒန္ဆဿ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ၊၃။၁၀။ (-ကခ်ိ။ ၂၀၉။) ဧကဿ ဒဟရဿ သရဘည-ဝသေန ဣဒံ သုတ္တံ သြသာရေန္ဆဿ သုတ္တာ။ မ၊ဋ၊၂။၂ရ၆။ သြသာရေန္ဆဿာတိ ဥစ္စာရေန္ဆဿ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉ရ။ သြသာရေ-ရေန္ဆာဝါတိ ပါဠိ ဥစ္စာရေန္ဆာဝ။ ဝိ၊ဝိနိ၊ဋ္ဌယ၊ ဋီ၊၁။၄၃၉။ သြသာရေန္ဆောတိ ဥစ္စာရေန္ဆော၊ ကထေန္ဆောတိ အတ္ထော။ ... သရဓာတုဿ သဒ္ဒတ္ထေ ပဝတ္တတ္တာ။ ကခ်ိ၊မဟာဋီ၊၄။၄။

သြသာရေန္ဆိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သရ+ကော+ အ န္ဆိ] (၁) (သံယာ့ဘောင်သို့) ဝင်စေကုန်၏၊ သွင်းကုန်၏။ သြသာရေတိ ၁ (၁) ကြည့်။

သြသာရေမ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သရ+ကော+မ] (အပသို့)ထုတ်ဆောင်ကုန်၏။ သြသာရေ-တိ ၁ (၃) ကြည့်။

သြသာရေယျံ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သရ+ကော+ ယျံ] (၁) (သံယာ့ဘောင်သို့) ဝင်စေရာ၏၊ သွင်းရာ၏။ သြသာရေတိ ၁ (၁) ကြည့်။

သြသာရေယျ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သရ+ကော+ ယျ] (၁) (သံယာ့ဘောင်သို့) ဝင်စေရာ၏၊ သွင်းရာ၏။ သြသာရေတိ(၁) ကြည့်။ (၂) အမှုန့်ပြုရာ၏။ သြသာရေတိ ၁ (၂) ကြည့်။ (၃) အောက်သို့နစ်ဝင်စေရာ၏။ သြသာရေ-တိ ၁ (၆) ကြည့်။

သြသာရေသိ ၁ (ကာ၊ကြိ) [ဥ(အဝ)+သရ+ကော +သိ] (ပါဠိတော်ကို) ရွတ်ဆို-ဟောပြော-၏။ သြသာရေတိ ၂ ကြည့်။

သြသာရေသိ ၂ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သရ+ကော+ ဏ္ဍိ] (သံယာ့ဘောင်သို့) ဝင်စေပြီ၊ သွင်းပြီ။ သြသာရေတိ ၁ (၁) ကြည့်။

သြသာရေသိ ၃ (ကာ၊ကြိ) [ဥ(အဝ)+သရ+ကော +ဏ္ဍိ] (ပါဠိတော်ကို) ရွတ်ဆို-ဟောပြော-ပြီ။ သြသာရေတိ ၂ ကြည့်။

သြသာရေသုံ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သရ+ကော+ ဥံ] (သံယာ့ဘောင်သို့) ဝင်စေကုန်ပြီ၊ သွင်း-ကုန်ပြီ။ သြသာရေတိ ၁ (၁) ကြည့်။

ဩသာရေဿတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သရ+ဧ+ သတိ] (သံယာ့ဘောင်သို့) ဝင်စေလတ္တံ့၊ သွင်းလတ္တံ့။ ဩသာရေတိ(၁)ကြည့်။

ဩသာရေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သရ+ ဧ+သာမိ] (သံယာ့ဘောင်သို့) ဝင်စေ အံ့၊ သွင်းအံ့။ ဩသာရေတိ(၁)ကြည့်။

ဩသာရေဿာမိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ(အဝ)+သရ +ဧ+သာမိ] (ပါဠိတော်ကို) ရွတ်ဆို-ဟောပြော-အံ့။ ဩသာရေတိ(၂)ကြည့်။

ဩသိဠံ (ကြိ) [အဝ+သိဠ+အံ] သွန်းလောင်း-ထည့်-ပက်ဖြန်း-ပြီ။ ဩသိဠတိ (၁) ကြည့်။

ဩသိဠတိ (ကြိ) [အဝ+သိဠ+အ+တိ] (၁) သွန်းလောင်း-ထည့်-ပက်ဖြန်း-၏။ (၂) ယူ၍စွန့်၏။ (၁) တတ္တေန တေလေန ဩသိဠတိ။ စူဠနိ။၂၃၆။ **ဩသိဠန်** — ဝိ၊ ၄။၄၅၂။ မဟာ။၁၂၁။ ဥဒါန။၈၃။ ဝိ၊ဌ၊၄။ ၂၅၁။ ဥဒါန၊ဌ။၆၈။ **ဩသိဠေယျ** — ဝိ၊ ၄။၄၅၃။ **ဩသိဠေယျုံ** — အံ၊၁။၄၃၉။ ပက္ခိပေယျန္တိ ဥရဂါဒိနာ ဩသိဠေယျုံ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၁ရ၈။ **ဩသိဠိ** — ဝိ၊၄။၃၈၁။ စရိယာ၊ ဌ။၁၂၀။ ဇာတ၊ဌ၊၄။၃၈ရ။ **ဩသိဠိသု** — ဝိ၊၄။၃၈၁။ **ဩသိဠံ** — အပါ၁။၂ရ၉။

(၂) **ဩသိဠယေ၊ ဩသိဠေယျ** — ဩသိဠယေ သာဂရမေကပါကိနာ။ ဇာ၊ ၂။၁၂၈။ ဩသိဠယေတိ နှာယိတုံ ဩ-တိဏ္ဏာ ဧကေန ပါကိနာ သကလသမု-ဒ္ဒဥဒကံ ဩသိဠေယျ ဂဟေတ္တာ ဆဋ္ဌေယျ။ ဇာတ၊၅။၄၈၈။

ဩသိဠန (နာ) [အဝ+သိဠ+ယု] သွန်းလောင်း-ခြင်း။ တတ္တေနပိ တေလေန ဩသိဠနံ။ မိလိန္ဒ။၂၈၁၃၃၉။

ဩသိဠန် (တိ) [အဝ+သိဠ+အ+အန်] သွန်း-လောင်း-ထည့်-သော၊သူ။ ဝါရိနာ ဝိယ ဩသိဠ(ဝိမာန။၁၁၄။ ပေတ။၁၄ရ။ ဇာ၊ ၁။၁၂၁)နှိ ဥဒကေန အဝသိဠန်ဿာ ဝိယ။ ပေတ၊ဌ။၃၉။ (-ဝိ၊ဌ၊၄။ ၂၅၁။)

ဩသိဠန် (ကြိ) [အဝ+သိဠ+အ+အန်] သွန်း-လောင်း-ထည့်-ပက်ဖြန်း-ကုန်၏။ ဩသိ-ဠတိ (၁) ကြည့်။

ဩသိဠမာန (တိ) [အဝ+သိဠ+အ+မာန] သွန်းလောင်း-ပက်ဖြန်း-သော၊သူ။ သုဂ-ဒေါဒကေန ဘဂဝန်တံ ဩသိဠမာနော ပူဇေသိ။ အပါဒ၊၂။၁၄၀။

ဩသိဠယေ (ကြိ) [အဝ+သိဠ+ယျ] ယူ၍ စွန့်ရာ၏။ ဩသိဠတိ (၂) ကြည့်။

ဩသိဠာပေန် (တိ) [အဝ+သိဠ+ဏာပေ+အန်] သွန်းလောင်း-ထည့်-စေသော၊သူ။ ဥဒကေ ယေဝ ဩသိဠန်ဿ ဝါ ဩသိဠာပေန်ဿ ဝါ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၄၃၆။

ဩသိဠိသု (ကြိ) [အဝ+သိဠ+ဥ] သွန်း-လောင်း-ထည့်-ပက်ဖြန်း-ကုန်ပြီ။ ဩသိဠ-တိ(၁) ကြည့်။

ဩသိဠိ (ကြိ) [အဝ+သိဠ+ဣ] သွန်းလောင်း-ထည့်-ပက်ဖြန်း-ပြီ။ ဩသိဠတိ (၁) ကြည့်။

ဩသိဠိတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+သိဠ+တဗ္ဗ] သွန်း

လောင်း-ပက်ဖြန်း-အပ်သောဲသူ။ နှ ဘိ-ကွဝေ ဘိကျုနိယာ ဘိကျု ကဒ္ဒမောဒ-ကေန သြသိဒ္ဓိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄။၄၅၃။

သြသိဒ္ဓိတုံ (ဗျ) [အဝ+သိဒ္ဓ+တုံ] သွန်း-လောင်း-ပက်ဖြန်း-ခြင်းငှါ။ အောက်ပုဒ် ထောင့်ကွင်းကြည့်။

သြသိဒ္ဓိတုကာမ (တိ) [သြသိဒ္ဓိတုံ+ကမု+ဏ] သွန်းလောင်း-ပက်ဖြန်း-ခြင်းငှါ အလိုရှိ သောဲသူ။ သစေ ဂတ္တာနိ သြသိဒ္ဓိတု-ကာမော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄ရ။

သြသိဒ္ဓိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+သိဒ္ဓ+တ္တာ] သွန်း-လောင်း-ထည့်-၍။ အထသ မုခေ ခေဋ္ဌं သြသိဒ္ဓိတ္တာ သြသဓမန္ဓဗလေန ဒန္ဓေ ဘိန္ဒိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁ ၂ရ။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃ဝရ။)

သြသိဒ္ဓေယျ (ကြိ) [အဝ+သိဒ္ဓ+ဧယျ] (၁) သွန်းလောင်း-ထည့်-ပက်ဖြန်း-ရာ၏။ (၂) ယူ၍ စွန့်.ရာ၏။ သြသိဒ္ဓတိ (၁)(၂) ကြည့်။

သြသိဒ္ဓေယျုံ (ကြိ) [အဝ+သိဒ္ဓ+ဧယျုံ] သွန်း-လောင်း-ထည့်-ပက်ဖြန်း-ကုန်ရာ၏။ သြ-သိဒ္ဓတိ (၁) ကြည့်။

သြသိဒ္ဓေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သိဒ္ဓ+ဏေ+တိ] သွန်းလောင်း-ထည့်-စေ၏။ သေသံ ... သေသဗြဟ္မာနံ မုခေ သြသိဒ္ဓေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃ဝရ။

သြသိဒ္ဓေဟိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+သိဒ္ဓ+ဏေ+ဟိ] သွန်းလောင်း-ထည့်-စေလော့။ သြသိဒ္ဓေတိ -ကြည့်။

သြသိတ (တိ) [အဝ+သာ(သော)+တ။ အဝ-သိတ (သံ)] (၁) ပြီးဆုံးသော။ (၂) နင်းနယ်-ချေဖျက်-ဖျက်ဆီး-အပ်သော။ **(၁)** သ-တ္တာဟေ ဝိတိဝတ္တေ နက္ခတ္တံ သြသိတံ။ ဇာ၊ ၁။၄၅၈။ (-ဝိ၊၄။၃၃၄။) **(၂)** သဗ္ဗံ ယောဗ္ဗည် ဇရာယ သြသိတံ။ မဟာနိ။ ၃ ၂၃။ ဇရာယ သြသိတန္တိ ပရိပါကာယ ဇရာယ အဝသိတံ မဒ္ဒိတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃ရရ။

သြသိတ္တာ (တိ) [အဝ+သိစ+တ။ အဝသိတ္တာ (သံ)] သွန်းလောင်းအပ်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြသိတ္တာဝဏ္ဏ (တိ) [သြသိတ္တာ+ဝဏ္ဏ] သွန်း-လောင်းအပ်သောရေအလျှဉ်အဆင်းရှိသော။ သြသိတ္တာဝဏ္ဏံ ပရိဒယှ သောဘတိ။ ဇာ၊ ၂။၁ဝ၆။ သြသိတ္တာဝဏ္ဏန္တိ အဝသိတ္တာဉဒကာ-ဓာရဝဏ္ဏံ ဒီဗ္ဗဒုကူလံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄ ၂ ၆။

သြသိဒ[1] (တိ) [အဝ+သိဒ+ဏ] သက်ရောက်-ကပ်ရောက်-သော။ ဧဝံ သြသိဒမတ္တော ပန တသ္မိံ အရိယမဂ္ဂလေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ရ၀။ သြသိဒမတ္တောတိ ဘဂဝတော သန္ဓိကံ ဥပဂတမတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂ ၃ ၃။ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆ ၉-အလားတူပါဠိ၌ "ဧဝံ သြသဒုမတ္တော" ဟု ရှိသည်။ သြသဒု(၄) လည်းကြည့်။)

သြသိဒ[2] (ကြိ) [အဝ+သိဒ+အ+ဟိ] နစ်-နစ်မြုပ်-နစ်ဝင်-လော့။ သြသိဒတိ(၁) ကြည့်။

သြသိဒတိ (ကြိ) [အဝ+သိဒ+အ+တိ] (၁) နစ်-နစ်မြုပ်-နစ်ဝင်-၏။ (၂) ဆုတ်နစ်-

တွန့်ဆုတ်-ယုတ်လျော့-၏။ (၃) အောက်သို့-ရွှေလျှာ-လျှာကျ-၏။

(၁) အတိဘာရေန နာဝါ သြသီဒတိ။ မိလိန္ဒ။၂၆၉။ အဝိဇ္ဇောယေ နိ သီဒတိ နိ သံသီဒတိ နိ သြသီဒတိ နိ အဝသီဒတိ။ မဟာနိ။၃၃၀။ နိ သြသီဒတိတိ နိ သြသ-ဏ္ဌတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၁။ (-အံ၊၁။၂၈၂။) **သြသီဒန္တိ**—ဗြဟ္မာ ဝိယ ဒေဝတာ သြ-သီဒန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ **သြသီဒါမိ**—သံသီ-ဒါမိတိ ပဋိစ္ဆန္နံ ကတ္တာ အတရန္တော တ-တ္ထေဝ သြသီဒါမိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ သြသီ-ဒါမိတိ နိမုဇ္ဇာမိ သြယေဟိ အဇ္ဈောတ္ထရော ဟောမိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၇။ **သြသီဒ**—သံ၊၂။ ၄၉၉။ နေတ္တိ။၄၀။ **သြသီဒေယ္ယ**—နေ-တ္တိ။၄၀။ မိလိန္ဒ။၂၃၁။ **သြသီဒိ**—သြသီဒိ-မေ(ဇာ၁။၂၇၈)တိ ဇီဝိတံ မေ သြသီဒတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၈၄။ တတ္ထေဝ သံသီဒိတိ တသ္မိံ သမုဒ္ဒေယေဝ သြသီဒိ နိမုဇ္ဇိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။

(၂) သာသနံ ဘန္တေ သြသီဒတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ ယထာ စ သေနဂီ ပတ္တာ ရာဇာ နာမ ယတ္ထ ယတ္ထ သေနာ သြသီဒတိ။ မိလိန္ဒ။၃၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ **သြသီဒန္တိ**—ယထာ ဟိ အဇ္ဈောကိဏ္ဏော ဘဝေ၎ ဝတ္ထ-မာနေ အဂ်ိနိ သြသီဒန္တိ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၁။ သြသီဒမာန(၂)လည်းကြည့်။

(၃) သံသပ္ပတိတိ သြသီဒတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၁။ တတော ဧကဂုံလမတ္တမ္ပိ ဥဒကံ နေဝ ဟေဋ္ဌာ သြသီဒတိ၊ နိ ဥဒ္ဓं ဥတ္တရတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀။ **သြသီဒိ**—ကောန္ဓော ဒေါ မဟာရာဇ ကေပါဒေန တိဋ္ဌတိ "မာ ပထဝိ သြသီဒိ"တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄။ မာ သြသီဒိတိ မာ ဟေဋ္ဌာ ဘဿိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၂၇။ (-ဒီ၊ ဋီ၊၃။၉။)

သြသီဒန (နိ) [အဝ+သီဒ+ယု] (၁) ဆုတ်နစ်-တွန့်-ခြင်း။ (၂) နစ်ဝင်-ကျ-ခြင်း။ (တိ)(၃) အောက်သို့သက်ဆင်းတတ်-နစ်ဝင်တတ်-သော။ (၄) သက်ဆင်းရာ၊ ကျရာ။ (၅) အောက်သို့နှစ်တတ်-နှစ်မြှုပ်တတ်-သော။

(၁) ဆုတ်နစ်-တွန့်-ခြင်း။ ဣဒံ ဟန္ဒာဟံ နိပဇ္ဇာမိတိ ဧဝံ သြသီဒနံ ပဌမံ ကုသိတဝတ္ထု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၂။ သြသီဒနန္တိ ဘာဝနာနု-ယောဂေ သင်္ကော်စော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၁။ အံ၊ ဋီ၊၃။၂၆၅။ သြသီဒနံ လယာပတ္တိ။ မ၊ဋီ၊ ၁။၁၇၅။

(၂) နစ်ဝင်-ကျ-ခြင်း။ အပါယူပပ-တ္တိဝသေန အဓော သြသီဒနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၈၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၉။ **(တိ)(၃)** အောက်သို့သက်ဆင်းတတ်-နစ်ဝင်တတ်-သော။ ဒေဝတာ ဓာရေတုံ နိ သင်္ကောတိ ဥဒကံ ဝိယ သြသီဒနတောဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၇၈။ **(၄)** သက်ဆင်းရာ၊ ကျရာ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။ **(၅)** အောက်သို့နှစ်တတ်-နှစ်မြှုပ်တတ်-သော။ သြသီဒနဋ္ဌ-ကြည့်။

သြသီဒနဥပ္ပတနဋ္ဌာန (နိ) [သြသီဒနဥပ္ပတန+ဋ္ဌာန] သက်ဆင်း-ကျ-ရာ အရပ်, ပျံတက်ရာ အရပ်။ ဣသီနံ ပတနုပ္ပတနဝသေန

သြသီဒနဥပ္ပတနဋ္ဌာနဝဏ္ဏနဝသေန ၉ဝ် "ဣသိ-ပတန"နှိ် လဒ္ဓနာမေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄ဝ။

သြသီဒနကာရက (နာ) [သြသီဒန+ကာရက] ဆုတ်နစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ကိုဋ္ဌိ ကာတုံ အသမတ္ထသ သြသီဒနကာရကံ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၈၉။

သြသီဒနဋ္ဌ (ပု) [သြသီဒန+အတ္ထ] အောက်သို့နှစ်တတ်-နှစ်မြှုပ်တတ်-သည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ သြသီဒနဋ္ဌေန ပကၢံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃ ၂။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈။) သြသီဒါပနဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။

သြသီဒနာကာရ (ပု) [သြသီဒန+အာကာရ] တွန့်-ဆုတ်နစ်-သော အခြင်းအရာ။ သြ-သီဒနာကာရေန ပဝတ္တစိတ္တုပ္ပါဒေါ ကော-သဇ္ဇကာရကာနိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၇။ သြသီဒနာ-ကာရေနာတိ ကတ္တာဗ္ဗကမ္မေ အနုဿဟနာ-ကာရေန။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂ ၂၃။

သြသီဒန္ဆ (တိ) [အဝ+သီဒ+အ+အန္ဆ] အောက်သို့-သက်ဆင်း-နစ်ဝင်-နစ်မြှုပ်-သော၊သူ။ သာ ဟိ နိပတန္ဆာနံ သြသီဒန္ဆာနံ ဝရာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉ ၂။ သြသီဒန္ဆာနန္ဆိ ပဋိပက္ခဝသေန အဓော သီဒန္ဆာနံ၊ ဥဿာဒယမာနာနန္ဆိ အ-တ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၇။ တယိဒံ ဂုနံ ခုရမ-တ္ထောဒကေ သြသီဒန္ဆသ မဟာသမုဒ္ဒသ ပရတီရံ ဂကၢိတုကာမော ဝိယ ဟောတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄ဖ၉။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။၁၉ဖ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅၇။)

သြသီဒန္ဆိ (ကြိ) [အဝ+သီဒ+အ+အန္ဆိ] (၁) နစ်-နစ်မြှုပ်-နစ်ဝင်-ကုန်၏။ (၂) ဆုတ်ယုတ်ကုန်၏။ သြသီဒတိ (၁)(၂)ကြည့်။

သြသီဒမာန (တိ) [အဝ+သီဒ+အ+မာန] (၁) နစ်မြှုပ်သော။ (၂) ဆုတ်နစ်-တွန့်ဆုတ်-ယုတ်လျော့-သော။ (၁) သမုဒ္ဒေ သြသီဒ-မာနာယ နာဝါယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂ဝ ၂။ (၂) ဇ-ကဿ ပန ကမ္မဿ သြသီဒမာနေ သေသာ (ရာဇာနော) ပုတ္တဘာတရော ပေသေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁ဝ၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅ ၂။ သြသီဒမာ-နေတိ ဟာယမာနေ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁ ၂၃။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၁၅၉။

သြသီဒါပန (နာ) [အဝ+သီဒ+ကာပေ+ယု] (၁) နစ်မြှုပ်စေ-နှစ်-ခြင်း။ (တိ)(၂) နစ်မြှုပ်စေတတ်-နှစ်တတ်-သော။ (၁) သြသီ-ဒါပနသမတ္ထ-ကြည့်။ (တိ)(၂) သြယသ နိတ္ထရကန္ဆိ ဝဋ္ဋေ သြသီဒါပနသ ကာမော-ယာဒိသြယသ နိတ္ထရကံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၂ ၂-၃။ တကၢာယ သောတသဒိသတာ ဝေဒိ-တဗ္ဗာ အနုက္ကမပရိဝနိတော အနုပ္ပဗန္ဓတော သြသီဒါပနတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃ ၂ရ။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈၄။)

သြသီဒါပနဋ္ဌ (ပု) [သြသီဒါပန+အတ္ထ] နစ်မြှုပ်စေတတ်-နှစ်တတ်-သည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ ယသ္မာ တံ အဘာဝိ-တတ္တာနံ သြသီဒါပနဋ္ဌေန ... ပကၢံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ ၁ ၂။ သြသီဒါပနဋ္ဌေန ဘာရာ ဝိယာတိ ဘာရာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၉။ မ၊ဋီ၊၁။၉ဖ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁ရဖ။

ဩသီဒါပနသမတ္ထ (တိ) [ဩသီဒါပန+သမတ္ထ] နစ်မြုပ်စေ-နှစ်-ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ဝင္ရေ ဩသီဒါပနသမတ္ထံ ဒသဝိဓံ သံယောဇနံ။ ဓမ္မာဘိ၊။၁။၁ရ၉။ ထေရာဘိ၊၂။၁ဖ၂။

ဩသီဒါပေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သီဒ+ဏာပေ+တိ] နစ်မြုပ်စေတတ်-နှစ်တတ်-၏။ ယထာ ပန နဒီသောတော တဒန္တောဂဓေ သတ္တော ဩသီဒါပေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဘာ။၃၂၂ရ။ (-အဘိ၊ဘာ၊၂။၁၃၃။ မဟာနိ၊ဘာ။၁၅။ ဇာ၊ဘာ၊ရ။၄၄။) **ဩသီဒါပေန္တိ**—ဒီ၊ဘာ၊၃။၂၀ဖ။ ဒီ၊ဌီ၊၃။၂၄၁။ **ဩသီဒါပေယျ**— ဥဒါန၊ဘာ။၂၂၂။ **ဩသီဒါပေသိ**—သံ၊ဘာ၊၁။၂၁ရ။ ဇာ၊ဘာ၊၂။၂ဖ၅။ ဇာ၊ဘာ၊ရ။၄၄။ **ဩသီဒါပေဿတိ**—ဇာ၊ဘာ၊၄။၁၄၂။ **ဩသီဒါပေဿာမ**—မ၊ဘာ၊၄။၂၃ဖ။

ဩသီဒါပေတ္ဝာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+သီဒ+ဏာပေ+တ္ဝာ] (၁) နစ်မြုပ်စေ-နှစ်-၍။ (၂) ထည့်၍။ **(၁)** ဥဒကေ ဩသီဒါပေတ္ဝာ မာရေန္တိ။ အဘိ၊ဘာ၊၂။၁၄၈။ **(၂)** ဗောဓိသတ္တောပိ တံ ပူဝံ တသ္မိံ သပ္ပိပတ္တေ ဩသီဒါပေတ္ဝာ ပတ္ထနံ ပဋ္ဌပေသိ။ ဇာ၊ဘာ၊၅။၃၀ဖ။

ဩသီဒါပေန္တိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သီဒ+ဏာပေ+အန္တိ] နစ်မြုပ်စေ-နှစ်-ကုန်၏။ ဩသီဒါပေတိ-ကြည့်။

ဩသီဒါပေယျ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သီဒ+ဏာပေ+ယျ] နစ်မြုပ်စေ-နှစ်-ရာ၏။ ဩသီဒါ-ပေတိ-ကြည့်။

ဩသီဒါပေသိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သီဒ+ဏာပေ+ဏျိ] နစ်မြုပ်စေ-နှစ်-ပြီ။ ဩသီဒါပေတိ-ကြည့်။

ဩသီဒါပေဿတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သီဒ+ဏာပေ+ဿတိ] နစ်မြုပ်စေ-နှစ်-လတ္တံ့။ ဩသီဒါပေတိ-ကြည့်။

ဩသီဒါပေဿာမ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သီဒ+ဏာပေ+ဿာမ] နစ်မြုပ်စေ-နှစ်-ကုန်အံ့။ ဩသီဒါပေတိ-ကြည့်။

ဩသီဒါမိ (ကြို) [အဝ+သီဒ+အ+မိ] နစ်-နစ်မြုပ်-၏။ ဩသီဒတိ (၁) ကြည့်။

ဩသီဒိ (ကြို) [အဝ+သီဒ+ဏျိ] **(၁)** နစ်-နစ်မြုပ်-နစ်ဝင်-ပြီ။ ဩသီဒတိ (၁) ကြည့်။ **(၂)** ရွှေလျှော-လျှောကျ-ပြီ။ ဩသီဒတိ (၃) ကြည့်။

ဩသီဒိတ္ဝာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+သီဒ+တ္ဝာ] (၁) နစ်မြုပ်-နစ်ဝင်-၍။ (၂) လျှောကျ၍။ **(၁)** ဗာဟိရံ ဥဒကံ ဩတိဏ္ဏော ဥမိသု ဩ-သီဒိတ္ဝာ မရတိ။ မ၊ဘာ၊၃။၁၂၃။ စတ္တာရော ပါဒါ ထမ္ဘာ ဝိယ ဩသီဒိတ္ဝာ ။ ဇာ၊ဘာ၊၂၄။ **(၂)** တသ္မိံ ခဏေ ဒကၠိဏစက္ကဝါဠံ ဩသီဒိတ္ဝာ ဟေဋ္ဌာ အဝီစိသမ္ဘဝတ္တံ ဝိယ အဟောသိ။ အပ၊ဘာ၊၁။ရ၄။

ဩသီဒေတိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သီဒ+ဏေ+တိ] နစ်မြုပ်စေ-နှစ်-၏။ သမုဒ္ဒမဇ္ဈေ နေသံ နာဝံ ဩသီဒေဿာမိ။ မ၊ဘာ၊၄။၂၃ဖ။

ဩသီဒေန္ဓ (တိ) [အဝ+သီဒ+ဏေ+အန္ဓ] နစ်မြုပ်-နစ်ဝင်-စေသော၊ နှစ်မြုပ်-မြုပ်နှံ-

သောသူ။ ခဏိတ္တာ ဟေဋ္ဌတော သြသိ-ဒေန္ဓော ဗုဒ္ဓေ ဖုဋ္ဌောကာသံ ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ မုခဝဋ္ဋိယာ အတိက္ကာမေတိ။ ဝိဘဒ္ဒ၊၁။၂၃၄။ ဟေဋ္ဌတော သြသိဒေန္ဓောတိ ... ဟေဋ္ဌာ ဘူမိယံ သြသိဒေန္ဓော။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၅။

သြသိဒေယျ (ကြို) [အဝ+သိဒ+ဧယျ] နှစ်-နှစ်မြှုပ်-နှစ်ဝင်-ရာ၏။ သြသိဒတိ (၁) ကြည့်။

သြသိဒေဿာမိ (ကာ၊ကြို) [အဝ+သိဒ+ဧာ+ဿာမ] နှစ်မြှုပ်စေ-နှစ်-အုံ့။ သြသိဒေတိ ကြည့်။

သြဿကွိတ္ဌာ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+သက္က+တ္ဌာ] လျှောကျ-လျှောသက်-၍။ မဟာသမုဒ္ဒေ ဥဒကံ စလတိ၊... ဥဿကွိတ္ဌာ သြဿ-ကွိတ္ဌာ ဝေလာယ ပဟရတိ။ မိလိန္ဒ။၂၅၂။

သြဿ(သ)ဇတိ (ကြို) [(ဥ)အဝ+သဇ+အ+တိ။ သြဿဇတိ-ကြည့်။] (၁) ပစ်ချ-ပစ်လွှတ်-၏။ (၂) စွန့်၏။

(၁) **သြဿဇန္ဓိ**—ကုမာရကာ ဓက်မိ-ဝေါဿဇန္ဓိ။ သံ၊ဝ။၂၀၉။ နေတ္တိ။ဝ၂၆။ သုတ္တနိ။ဝ၂၀။ ကုမာရကာ ဓက်မိဝေါဿဇန္ဓိတိ ယထာ ကုမာရကာ ကိဠန္တာ ကာကံ သု-တ္တေန ပါဒေ ဗန္ဓိတ္တာ သြဿဇန္ဓိ ခိပန္တိ။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၃ဖ။ (-သံ၊ဌ၊ဝ။၂၇၈။ သုတ္တနိ၊ ဌ၊၂။၄၀။ နေတ္တိ၊ဝိ။ဝ၀၂။) (ဤတွင် ပါဠိ တော်နှင့် အဋ္ဌကထာတို့ မတူကြပါ။)

(၂) **သြဿဇန္ဓိ**—မုဏ္ဍံ ကရိတ္တာ ယ-ညပဏ္ဍောဿဇန္ဓိ။ ဇာ၊၂။၂၃၈။ မုဏ္ဍကံ က-တ္တာ ယညပဏ္ဍ သြဿဇန္ဓိ၊ တံ ဂဟေတ္တာ ဗဟိ ယညာဝါဋံ ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဌ၊ရ။ဖ၄။ (ဇာတ်၊သျ-၌ သြသိဠန္ဓိ-ဟု ရှိသည်။) (-ပေတ၊ဌ။၂၅၁။) ဣဒါနိ က-ဿာ ဝိရိယံ **သြဿဇသိ**။ ဇာ၊ဌ၊ဝ။ဝ၂၃။ **သြဿဇာမိ**—ဇာ၊ဝ။၂ရ၁။ ဇာ၊ဌ၊၄။၂ဖ၁။ **သြဿဇသိ**—ဇာ၊ဌ၊၂။ဝဖ။ **သြဿဇ-ဿု**—ဇာ၊၂။၂၄။ ဇာ၊ဌ၊၅။ဝရရ။ **သြဿ-ဇေယျ**—ထေရ။၂ရ၅။ ထေရ၊ဌ၊၂။၄၂။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄ဧ၉။ **သြဿဇေယျာသိ**—ဇာ၊ဌ၊ ၅။ဝရရ။ **သြဿဇိ**—ဒီ၊၂။ဧ၉။ သံ၊ဌ။၂၃ဝ။ အံ၊ဌ။ဝ၃ဝ။ ဒီ၊ဌ၊၂။ဝ၄ဖ၊ဝဖ၈။ အပ၊ဝ။ ဝဖဖ။ **သြဿဇိဿတိ**—ဥဒါန၊ဌ။၂ဧ၈။

သြဿဇန္ဓ (တိ) [ဥ(အဝ)+သဇ+အ+အန္ဓ] စွန့်. သောသူ။ အာယုသင်္ခါရံ သြဿဇန္ဓောပိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၄၅။

သြဿဇန္ဓိ (ကြို) [(ဥ)အဝ+သဇ+အ+အန္ဓိ] (၁) ပစ်ချ-ပစ်လွှတ်-ကုန်၏။ (၂) စွန့်ကုန်-၏။ သြဿ(သ)ဇတိ (၁)(၂) ကြည့်။

သြဿဇသိ (ကြို) [(ဥ)အဝ+သဇ+အ+သိ] စွန့်၏။ သြဿ(သ)ဇတိ(၂)ကြည့်။

သြဿဇဿု (ကြို) [(ဥ)အဝ+သဇ+ဿု] စွန့်. လော့။ သြဿ(သ)ဇတိ(၂)ကြည့်။

သြဿဇာမိ (ကြို) [(ဥ)အဝ+သဇ+အ+မိ] စွန့်၏။ သြဿ(သ)ဇတိ(၂)ကြည့်။

သြဿဇိ (ကြို) [(ဥ)အဝ+သဇ+ဤ] စွန့်ပြီ။ သြဿ(သ)ဇတိ(၂)ကြည့်။

သြဿဇိတဗ္ဗ (တိ) [ဥ(အဝ)+သဇ+တဗ္ဗ] စွန့်.

အပ်သော။ ကာလေ စ ဇီဝိတေ စ နိရ-ပေက္ခစိတ္တေန ဩသဒီတဗ္ဗံ။ စရိယာ၊၂။ ၃၀၉။

ဩသဒီတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ(အဝ)+သဇ+တွာ] စွန့်၍။ ဩသဒီတွာ ကုသလံ တပေါဂုဏ်။ ဇာ၊၂။၁၃၀။ ဩသဒီတွာတိ ဒေဝမနုဿေ-သု မဟာသမ္ဘတ္တိဒါယကံ တပေါဂုဏ် ဆ-ဌေတွာ။ ဇာ၊၂။၅။၄၉၃။

ဩသဒီယမာန (တိ) [ဥ(အဝ)+သဇ+ယ+မာန] စွန့်အပ်သော၊သူ။ တေဟိ ဩသဒီ-ယမာနံ ဓကီ ဝိယ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၁၀။

ဩသဒီသတိ (ကြိ) [(ဥ)အဝ+သဇ+သတိ] စွန့်လတ္တံ့။ ဩသ(သ)ဇတိ(၂)ကြည့်။

ဩသဇေ (ကြိ) [(ဥ)အဝ+သဇ+ဧယျ] စွန့်ရာ၏။ ဩသ(သ)ဇတိ(၂)ကြည့်။

ဩသဇေယျ (ကြိ) [(ဥ)အဝ+သဇ+ဧယျ] စွန့်ရာ၏။ ဩသ(သ)ဇတိ(၂)ကြည့်။

ဩသဇေယျာသိ (ကြိ) [(ဥ)အဝ+သဇ+ဧယျာသိ] စွန့်ရာ၏။ ဩသ(သ)ဇတိ(၂)ကြည့်။

ဩသ(သ)ဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဥ+သဇ္ဇ+အ+တိ။ ဓာတ္ဌ။ ၃ဂ၅။ အဝ+သဇ္ဇ+အ+တိ။ အဝ+သဇ+ယ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၄၂၊၄၈။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်-၌ "အဝ+သဇ္ဇ-ဓာတ်။ သ-၌ ဒွေးဘော်မလို" ဟု မှာထား၏။ ဩသဒ-လည်းကြည့်။ အဝသဇတိ (သံ)] (၁) လွှတ်၏။ (၂) စွန့်၏။ (၁) ပသေနဒိ ကောသလော ... ဝေဒေဟိပုတ္တာသ... သဗ္ဗံ ပတ္တိကာယံ ပရိ-ယာဒိယိတ္တာ ဇီဝန္တမေဝ နံ ဩသဇ္ဇိ။ သံ၊ ၁။၈၅။ **ဩသဇ္ဇေယ္ယုံ**—သံ၊၁။၈၅။ မဟာ၊ ၁။၃၆၆။

(၂) တထာဂတော သတော သမ္ဘဝ-နော အာယုသင်္ခါရံ ဩသဇ္ဇတိ။ အံ၊၃။ ၁၃၃။ (-စရိယာ၊၂။၁၃၉။) ဝါဠေ အမနု-ဿေ ဩသဇ္ဇန္တိ(အံ၊၁။၁၆၀)တိ စက္ကု-ယကေ့ မနုဿပထေ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ။ အံ၊၂။ ၂။၁၄၂။ (-မဟာနိ၊၂။၅၈။) **ဩသဇေ** — ဇာ၊၂။၁၂၈။ **ဩသဇ္ဇေယ္ယ** — သံ၊၂။ ၄၀၂။ သံ၊၂။၃။၁၁၀။ **ဩသင့်** — ဥဒါန။ ၁၅၅။ ထေရ၊၂။၁။၁၈ရ။ အပ၊၂။၁။၁၃၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၄။

ဩသဇ္ဇန (နာ) [ဥ(အဝ)+သဇ္ဇ+ယု။ ဥ (အဝ)+သဇ+ယ+ယု။ ဩသဇ္ဇတိ-ကြည့်။ အဝ သ-ဇန (သံ)] စွန့်ခြင်း။ အာယုသင်္ခါရဩ ဩသဇ္ဇနေ, ပရိနိဗ္ဗာနေ စ ဒသသဟဿ-စက္ကဝါဠကမ္ပနံ ဓမ္မနိယာမော နာမ။ အဘိ၊ ၂။၁၀၄။

ဩသဇ္ဇန္ဆ (တိ) [ဥ(အဝ)+သဇ္ဇ+အ+အန္ဆ။ ဥ (အဝ)+သဇ+ယ+အန္ဆ] စွန့်သော၊သူ။ အာ-ယုသင်္ခါရံ ဩသဇ္ဇန္ဆေသု။ ဒီ၊ဋ၊၂။၆။

ဩသဇ္ဇန္ဆိ (ကြိ) [ဥ+သဇ္ဇ+အ+အန္ဆိ။ အဝ+သဇ္ဇ+အ+အန္ဆိ။ အဝ+သဇ+ယ+အန္ဆိ] စွန့်ကုန်၏။ ဩသဇ္ဇတိ-(၂)ကြည့်။

ဩသင့် (ကြိ) [ဥ+သဇ္ဇ+ဏ္ဍ။ အဝ+သဇ္ဇ+ဏ္ဍ။ အဝ+သဇ+ယ+ဏ္ဍ] (၁) လွှတ်ပြီ။ (၂) စွန့်ပြီ။ ဩသ(သ)ဇ္ဇတိ-(၁)(၂)ကြည့်။

ဩသဏ္ဍိတဗ္ဗ (တိ) [ဥ(အဝ)+သဇ+တဗ္ဗ။ ဥ(အဝ)+သဇ+ယ+တဗ္ဗ] စွန့်အပ်သော။ အတ္တနော ကာယံ, ဇီဝိတဉ္စ ဩသဏ္ဍိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၀။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၈၆။)

ဩသဏ္ဍိတ္တာ (ကြို၊ဝိ) [ဥ(အဝ)+သဇ+တ္တာ။ ဥ(အဝ)+သဇ+ယ+တ္တာ။] စွန့်၍။ အထသ ဂေါ၏ကာ ယုဂံ ဩသဏ္ဍိတ္တာ နဂရံ ပဝိသိသု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆။ ဩသဏ္ဍိတ္တာတိ ဆဋ္ဌေတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၆။)

ဩသဇ္ဇယျ (ကြို) [ဥ+သဇ+ဇယျ။ အဝ+သဇ+ဇယျ။ အဝ+သဇ+ယ+ဇယျ] စွန့်ရာ၏။ ဩသဇ္ဇတိ-(၂)ကြည့်။

ဩသဇ္ဇ (တိ) [ဥ(အဝ)+သဇ(သဇ)+တ။ အဝသဇ္ဇ(သံ)] စွန့်-စွန့်လွှတ်-အပ်သော။ ဩသဇ္ဇ-ကြည့်။

ဩသဇ္ဇကာယ (တိ) [ဩသဇ္ဇ+ကာယ] စွန့်အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ ဩသဇ္ဇ-ကာယော ဥရဂေါ စရာတု။ ဇာ၊၁။၃၃၉။ ဩသဇ္ဇကာယောတိ နိဿဋ္ဌကာယော ဟုတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆၃။

ဩသဇ္ဇဝိရိယ (တိ) [ဩသဇ္ဇ+ဝိရိယ] စွန့်လွှတ်အပ်သော လုံ့လ ဝီရိယရှိသော၊သူ။ သတ္ထာ ဧတဝေန ဝိဟရန္တော ဧကံ ဩ-သဇ္ဇဝိရိယံ ဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၃။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။)

ဩသဇ္ဇဝိရိယပုဂ္ဂလ (ပု) [ဩသဇ္ဇဝိရိယ+ပုဂ္ဂလ] စွန့်လွှတ်အပ်သောလုံ့လ ဝီရိယရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။ ကတမော ပနေသ ပုဂ္ဂ-လောတိ? ဩသဇ္ဇဝိရိယပုဂ္ဂလော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၄၈။)

ဩသန (တိ) [အဝ+သဒ+တ] ဆုတ်ယုတ်သော။ အဓမ္မိကာနံ ကပဏရာဇူနံ အဓမ္မိ-ကာနဉ္စ မနုဿာနံ ကာလေ လောကေ ဝိပရိဝတ္တမာနေ ကုသလေ ဩသနေ အ-ကုသလေ ဥဿနေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။

ဩသဝန (နာ) [အဝ+သု+ယု] အမိုး-တံစက်မြိတ်-အစွန်း။ ဩသဝနေပိ တိကာနိ နဂ္ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊၁။၂၄၆။ ဩသဝနေတိ ဆဒန-ဂ္ဂေ၊ တေန ဟိ ဥဒကံ သဝတိ၊ တသ္မာ တံ "ဩသဝန"န္တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ အဝသဝတိ ဥဒကံ ဧတသ္မာတိ ဩသဝနံ၊ ဆဒနန္တော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆၄။

ဩဟစ္ဆ (ကြို၊ဝိ) [အဝ+ဟန+တ္တာ] နှိပ်စက်ဖိစီး၍။ ယံ မေ သိရသ္မိံ ဩဟစ္ဆ၊ စက္ကံ ဘမတိ မတ္ထကေ။ ဇာ၊၁။၁၃၂။ ဩဟစ္ဆ ဩဟနိတ္တာ ဣဒံ ခုရစက္ကံ မမ မတ္ထကေ ဘမတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။

ဩဟစ္ဆံ (ကြို) [ဥ+ဟဒ+သံ။ ဩ(အဝ)+ဟဒ+သံ။ မောဂ်၊သျ၊၂။၃၄၁။] ကျင်ကြီးစွန့်အံ့။ ဩဟဒတိ(က)ကြည့်။

ဩဟညေယျ (ကြို) [ဥ+ဟန+ယ+ဧထ။ "ဧထ" ကို "ဇယျ" ပြန်။] ညှဉ်းဆဲအပ်-ထိခိုက်အပ်-ပျံ့လွင့်-ရာ၏။ (မ၊၁။သျ-၌ ထိခိုက်ရာ၏-ဟု အနက်ပေးသည်။) ဥဟည-ဧတ (၂) ကြည့်။

ဩဟဒတိ (ကြို) [ဥ (ဩ၊အဝ)+ဟဒ+အ+တိ။

သြဟစ္ဆ-ကြည့်။] (က) ကျင်ကြီးစွန့်၏။ (၁) ကျင်ကြီးကျင်ငယ်စွန့်၏။

(က) **သြဟဒေယျ**—အဘိ၊က။ ၃၄၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၃။ **သြဟဒိဿတိ**—အ-ဿတ္ထာနိ စ ဘက္ခိတ္တာ၊ ၁ဒေ္ဓ ဟေ သြဒ ဟိဿတိ။ ဇာ၊၁။၁ရ၀။ သြဒဟိဿတိတိ ဝစ္စံ ပါတေဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ရရ။ **သြဟစ္ဆ**—ဣဒါနိ ခေါ တံ သြဟစ္ဆ၊ ဧသာ အသ္မာက ဓမ္မတာ။ ဇာ၊၁။၄၄။ ဣဒါနိ ခေါ အဟံ တံ သြဟစ္ဆ ဝစ္စံ တေ သံသေ ကတ္တာ ပဏ္ဍိတိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ သြ-ဟစ္ဆန္တိ ဝစ္စံ ပါတေဿာမိ။ ဇာ၊ဋီ။ (ဥဟစ္ဆန္တိ ဥပဟနတိ ဒုဂ္ဂန္ဓဝသေနာတိ ဥဟတော၊ သောယေဝ ဥဟစ္စံ၊ ဝစ္စံ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။)

(က)(၁) **သြဟဒါမသေ**—သေ ဓမ္မော သိဂ်ိလာနံ၊ ယံ ပိတ္တာ သြဟဒါမသေ။ ဇာ၊၁။ ရ၉။ ယံ ပိတ္တာ သြဟဒါမသေတိ သမ္မ ယံ မယံ ယတ္ထ ပါနီယံ ပိ၀ါမ၊ တမေ၀ ဥိဟဒါမပိ သြမုတ္တေမပိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။

သြဟဒါမ (ကြို) [ဥ(သြ၊အ၀)+ဟဒ+အ+မ] ကျင်ကြီးစွန့်ကုန်၏။ သြဟဒတိ(က)ကြည့်။

သြဟဒါမသေ (ကြို) [ဥ(သြ၊အ၀)+ဟဒ+အ+မ+(သေ-နိပါတ်)] ကျင်ကြီးကျင်ငယ်စွန့်ကုန်၏။ (ပြည်၊သျှ။) သြဟဒတိ(၁)ကြည့်။

သြဟဒိတ (တိ) [ဥ(သြ၊အ၀)+ဟဒ+တ] ကျင်ကြီးစွန့်အပ်သော၊သူ။ တေဟိ သြဟဒိတာပိ သြမုတ္တိကာပိ ဂန္ဓ၀ိလေ၀နပတိတာ ဝိယ သောမနဿံ အာ၀ဇ္ဇန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။

သြဟဒိဿတိ (ကြို) [ဥ(သြ၊အ၀)+ဟဒ+ဿတိ] ကျင်ကြီးစွန့်လတ္တံ့။ သြဟဒတိ (က) ကြည့်။

သြဟဒေတိ (ကြို) [ဥ(သြ၊အ၀)+ဟဒ+ဧ+တိ] ကျင်ကြီးစွန့်၏။ ၁ဒေ္ဓ နလာဋေ ဘမု-ဧ၊ မုတ္တေတိ သြဟနေတိ တံ။ စရိယာ။ ၄၀၂။ သြဟဒေတိတိ ကရီသံ သြဿဇ္ဇတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၉။ သြဟဒေတိ ကရီသံ ဝိ-ဿဇ္ဇေတိ။ နိတိ၊ဓာ။၉၃။ (စရိယာ။၄၀၂-ဌ် "သြဟနေတိ တံ "ဟု ပါဋိဋ္ဌိသည်။)

သြဟဒေယျ (ကြို) [ဥ(သြ၊အ၀)+ဟဒ+ဧယျ] ကျင်ကြီးစွန့်ရာ၏။ သြဟဒတိ (က) ကြည့်။

သြဟန (နာ) [အ၀+ဟန+ယု] နစ်စေတတ်-နှစ်တတ်-သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဟနဋ္ဌ (ပု) [သြဟန+အတ္ထ] နစ်စေတတ်-နှစ်တတ်-သောအနက်သဘော။ သြဟန-ဋ္ဌန သြယောတိ ဝုတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၁။

သြဟနတိ (ကြို) [အ၀+ဟန+အ+တိ] အောက်ခ်ုပြု-သွား-ရောက်စေ-၏၊ အောက်ခ်ု နစ်စေ၏၊ နှစ်၏။ ဝဋ္ဋသို့ သတ္တော သြ-ဟနတိ သြသီဒါပေတီတိ အ၀ိဇ္ဇောယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ ဝဋ္ဋသို့ (သတ္တော) သြ-ဟနန္တိ သြသီဒါပေန္တိတိ သြယာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ဗုဒ္ဓ၀ံ၊ဋ္ဌ။၁၀၄။ သာရတ္ထ၊၁။၁၀ရ။ သြဟ-နန္တိတိ ဟေဋ္ဌာ ကတ္တာ ဟနန္တိ ဂမေန္တိ၊ တထာဘူတာ စ အဓော သီဒေန္တိ နာမာတိ အာဟ "သြသီဒါပေန္တိ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၁။

သြဟနိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဟန+တ္တာ] နှိပ်စက်ဖိစီး၍။ သြဟစ္စ-ကြည့်။

သြဟနေတိ (ကြိ) သြဟနေတိ တံ-ဟု စရိယာ။၄၀၂-၌ ရှိသည်၊ သြဟဒေတိ တံ ဟုရှိသင့်သည်။ သြဟဒေတိ-ကြည့်။

သြဟရ (ကြိ) [အဝ+ဟရ+အ+ဟိ] (၁) ဆောင်လော့။ (၂) အောက်သို့ချလော့၊ အောက်သို့ချ၍ ယူလော့။ (၃) စွန့်လော။ သြဟရတိ (၁)(၂)(၃) ကြည့်။

သြဟရတိ (ကြိ) [အဝ+ဟရ+အ+တိ] (၁) ဆောင်၏။ (၂) အောက်သို့-ဆောင်-ချ-၏၊ အောက်သို့ချ၍ ယူ၏။ (၃) စွန့်၏။

(၁)(၂) တံ မေ သြဟရ ကေသဝ။ ပေတ။၁၄၉။ ဇာ၁။၂၂၄။ **သြဟရ—** သြဟရာတိ သြဟာရေဟိ။ ပေတ၁။၉၀။ သြဟရာတိ သြတာရေဟိ။ ဇာ၁။၄။၈၆။ (၂) **သြဟရတု—**ဒိန္နံယေဝ ပတ္တံ၊ သြဟ-ရတု။ ဝိ၁။၂၄၆။ သြဟရတူတိ ဣဒ္ဓိယာ သြတာရေတ္တာ ဂဏ္ဍတု။ သာရတ္ထ၁။၃။၃၈၂။ (၃) **သြဟရ—**သြဟရေတံ ဓနုစာပံ။ ဇာ၁။၂။၂၁၆။ သြဟရေတန္တိ ဣမံ စာပသခ်ိတံ ဓနုံ သြဟရ အဝဟရ ဆဋ္ဌေဟိ။ ဇာ၁။၆။၃၀၁။

သြဟရတု (ကြိ) [အဝ+ဟရ+အ+တု] အောက်သို့ချလော့၊ အောက်သို့ချ၍ ယူလော့။ သြဟရတိ (၂) ကြည့်။

သြဟရိကံ (ထိ) [(အဝ+ဟရ+ကံ=) သြဟရီ+ဣနံ (ဣတ္ထိပစ္စည်း။)] အောက်သို့-သမုဒ္ဒရာသို့-သယ်ဆောင်-စီးဆင်း တတ်သော၊ နှစ်၍မျှောတတ်သော (မြစ်)။ သြတရကံတိ သမုဒ္ဒါဘိမုခံ သြတရမာနာ။ သြဟရိကံတိပိ ပါဌော၊ သာ သမုဒ္ဒါဘိမုခံ အဝဟရိကံတိ အတ္ထော။ ဇာ၁။၅။၂ရ၁။ သြတရကံ၊ သြဟာရိနီ-တို့လည်းကြည့်။

သြဟရိတုံ (ဗျ) [အဝ+ဟရ+တုံ] အောက်သို့-အောက်၌-ဆောင်ခြင်း-နစ်စေခြင်းငှါ-နှစ်ခြင်းငှါ။ သြဟာရိတုံ-ကြည့်။

သြဟာတုံ (ဗျ) [အဝ+ဟာ+တုံ] စွန့်-ချန်ရစ်-ခြင်းငှါ။ အည် မဂ္ဂံ ဂဏှာတိတိ မဂ္ဂမူဠ္ဍတ္တာ, နှ သြဟာတုံ။ သာရတ္ထ၁။၃။၁၁၈။ သြဟီ-ယတိ-လည်းကြည့်။

သြဟာပေဟိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဟာ+ဏာပေ+ဟိ] ယုတ်လျော့စေလော့။ တေန ဟိ မဟာ-ရာဇ အဂ္ဃံ သြဟာပေဟိ။ ဝိမာန၁။၆၉။ (ဓမ္မ၁။၂။၆၉-အလာ:တူပါဠိ၌ "သြဟာ-ရေဟိ"ဟုရှိသည်။)

သြဟာပေဟိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဟာ+ဏာပေ+ဟိ] ယုတ်လျော့စေလော့။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

သြဟာယ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဟာ+တ္တာ] (က) စွန့်-ပယ်စွန့်-စွန့်လွှတ်-၍။ (ခ) တန့်ရပ်ထား၍။ **(က)** တေန ခေါ ပန သမယေန ဘိက္ခူ အညတရံ ဘိက္ခုံ ဥပသမ္ပာဒေတ္တာ ဧကက် သြဟာယ ပက္ကာမိသု။ ဝိ၁။၁၃၄။ သြဟာယာတိ ဆဋ္ဌေတ္တာ။ ဝိ၁။၁။၁၁၆။ ကာမေ သြဟာယ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ

ပဗ္ဗဇိတော။ အံ၊၁။၁၄၆။ ဩဟာယာတိ ပဟာယ။ အံ၊၆။၂။၁၃၀။ အံ၊၆။၃။၂။ မမ ဆန္ဒ ဩဟာယ၊ အနပေက္ခော သော အပက္ကမိ။ ဝိမာန။၁၁၁။ ဩဟာယာတိ ဝိသဇ္ဇိတ္တာ။ ဝိမာန၊၆။၂၉၇။ (–ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၄။ စရိယာ။ ၄၁၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။၃၀၅။ စရိယာ၊၆။ ၄၁၅။ ထေရီ၊၆။၂၃၄။ ဇာ၊၆။၂။၃၆၁။ ဇာ၊ ၆၊၄။၄၂၅။ ဇာ၊၆။၅။ဧ၂။)

(၁) ယော ဘိက္ခု ဓမ္မံ ကထေန္တော ...တတ္ထ တတ္ထ ပဟာရန္တော ဩသာပေန္တော ဩဟာယ ဂစ္ဆတိ။ မ၊၆။၂။၁၅၅။ ဩဟာ-ယာတိ ၆ပေတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁ဧ၉။

ဩဟာရ၏ (နာ) [အဝ+ဟရ+ဏေ+ယု] (၁) ပယ်ရှား-သုတ်သင်-ရှင်းလင်း-ခြင်း။ (တိ) (၂) အောက် သို့ဆောင်စေသော၊ ချသော၊ ပယ်ရှားသော။ **(၁)** သစေ ဝိဟာရေ သ-န္တာနကံ ဟောတိ၊ ဥလ္လောကာ ပဌမံ ဩ-ဟာရ၏။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၁၄၁။ **(တိ)(၂)** အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဩဟာရ၏ကွ၏ (ပု) [ဩဟာရ၏+ခ၏] အောက်သို့ဆောင်စေသော-ချသော-ပယ်ရှားသော-ခ၏။ သော ပန ပဌမကေသ-ဝဋ္ဋိယာ ဩဟာရ၏ကွ၏ယေဝ သော-တာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ ထေရ၊၆။၁။ ၁ရ၃။ အောက်ပုဒ်လည်းကြည့်။

ဩဟာရယိတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဟရ+ဏယ+တ္တာ] အောက်သို့ဆောင်စေ၍၊ အောက်၌ပြု၍၊ ချထား၍။ ဩဟာရယိတ္တာ ဂိဟိဗျ-ဥနာနိ။ သုတ္တနိ။၂၈၉။ စူဠနိ။၂၉၀။ အပ၊ ၆၊၁။၁၅၃။ ဩဟာရယိတ္တာ ဂိဟိဗျဥ-နာနိတိ ဂိဟိဗျဥနာနိ ဩရောပယိတ္တာ သ-မောရောပယိတ္တာ နိက္ခိပိတ္တာ ပဋိပ္ပဿ-မ္ဘိတ္တာ။ စူဠနိ။၂၉၀။ ဩရောပယိတ္တာတိ အဓော ကရိတ္တာ။ စူဠနိ၊၆။၉၁။ ဩရောပ-ယိတ္တာ-လည်းကြည့်။

ဩဟာရာပေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဟရ+ဏာပေ+တ္တာ] အောက်သို့ဆောင်စေ၍၊ ပယ်ရှား-စွန့်-စေ၍။ ကေသမသုံ ဩဟာရာပေတ္တာ။ ဝိ၊၃။၂၉။ အညမညံ ကေသေ ဩဟာရာ-ပေတ္တာ။ အံ၊၆။၁။၁၄၀။ (–ဝဇိရ။၄၉၂။)

ဩဟာရိတ (တိ) [အဝ+ဟရ+တ] (၁) အောက်သို့ ဆောင်အပ်သော၊ ချအပ်သော၊ ပယ်စွန့်-ပယ်ရှား-အပ်သော။ (၂) ပယ်ရာ၊ ပယ်ရှားရာ၊ ပယ်သော။ **(၁)** အယျေန ကိရ ပိဏ္ဍောလဘာရဒ္ဒါဇေန ရာဇဂဟသ သေဋ္ဌိသ ပတ္တော ဩဟာရိတော။ ဝိ၊ ၄။၂၄ရ။ ဩဟာရိတောတိ အပနီတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၉။ ဩရောပိတ (၁)၊ ဩဟိတ ဘာရ-တို့လည်းကြည့်။ (၂) ဩဟာရိတ-ကွ၏-ကြည့်။

ဩဟာရိတကေသမသု (တိ) [ဩဟာရိတ+ကေသမသု] ချအပ်-ပယ်စွန့်အပ်-သော ဆံ, မုတ်ဆိတ်ရှိသော၊သူ။ နိဝုတ္ထကေသော-တိ အပနီတကေသော၊ ဩဟာရိတကေမ-သူတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊၆။၂။၁ ၂၉။ (–ဓမ္မ၊၆။၁။ဧရ။)

ဩဟာရိတကေသမသုက (တိ) [ဩဟာရိတ+ကေသမသု+က] ချအပ်-ပယ်စွန့်အပ်-

သော ဆံ, မုတ်ဆိတ်ရှိသော၊သူ။ မုဏ္ဍာတိ မုဏ္ဍာဘာဝံ ဥပဂတော၊ သြဟာရိတကေသ-မဿုကော။ ထေရ၊၁။၂။၄၇၂။

သြဟာရိတက္ခက (တိ) [သြဟာရိတ+ခက] ပယ်ရာ-ပယ်သော-ခက။ သော ပဌမ-ကေသဝဋ္ဋိယာ သြဟာရိတက္ခကေယေဝ သောတာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌာသိ။ အံ၊၁။၁။ ၁၉၂။

သြဟာရိတုံ (ဗျ) [အဝ+ဟရ+တုံ] အောက်သို့ဆောင်ခြင်း-နှစ်စေခြင်း-ဌ၊ နှစ်ခြင်းဌ။ ဒါသမ္မိ သြဟာရိတုံ မဟာနုဘာဝေါ။ ဇာ၊ ၂။၂၃၀။ ဒါသမ္မိတိ တာဒိသော ဟိ မဟာ-နုဘာဝေါ အာနုဘာဝရဟိတံ ဗြာဟ္မဏသ ဒါသမ္မိ ဥဒကေ သြဟာရိတုံ နာရဟတိ။ ဇာ၊၁။ရ။၄၅။

သြဟာရိနီ (ထီ) [အဝ+ဟရ+ဏီ+ဣနီ (ဣတ္ထိ ပစ္စည်း။)] အောက်သို့-သယ်ဆောင်-စီးဆင်း-သော၊ နှစ်ချမ္ဘာတတ်သော (မြစ်)။ (နီတိ၊သျှ။) အောက်ပုဒ်(၁)ကြည့်။ သြဟရိဏီ-လည်းကြည့်။

သြဟာရီ (တိ) [အဝ+ဟရ+ဏီ။ ထီ-ဌ် သြဟာရိနီ။] (၁) အောက်သို့-သမုဒ္ဒရာသို့-သယ်ဆောင်-စီးဆင်းတတ် သော၊ နှစ်ချမ္ဘာတတ်သော (မြစ်)။ (၂) အောက်သို့-အပါယ်သို့-သယ်ဆောင်စီးဆင်း-တတ်သော။ (၃) ချဉ်းနင်းဝင်ရောက်၍ (ဦးခေါင်းကို) ဆောင်တတ်သော၊သူ။

(၁) သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ နဒီ ပဗ္ဗ-တေယျာ သြဟာရိနီ ဒူရဂ်မာ သိယ-သောတာ။ သံ၊၂။၁၁၂။ သြဟာရိနီတိ သော-တေ ပတိတပတိတာနံ တိဏပဏ္ဏကဋ္ဌာဒီနံ ဟေဋ္ဌာဟာရိနီ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ (-သံ၊ဋီ၊ ၂။၂၄၉။)

(၂) သြဟာရိနံ သိထိလံ ဒုပ္ပမုဉ္စံ။ သံ၊၁။ရရ။ ဓမ္မ။ဖ၃။ နေတ္တိ။၃၁။ ဇာ၊၁။၅၃။ သြဟာရိနန္တိ စတူသု အပါယေသု အာက-ဳနက်ံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃ရ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂ရ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၄၃။) သြဟာရိနန္တိ ဟေဋ္ဌာ ဟရဏသီလံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁ရ၁။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၃ဝ၉။)

(၃) သြဟာရိနီ သဒ္ဒဝတီ၊ ဘေရိသဒ်-ပ္ပဋေဓနာ။ ဇာ၊၂။၂ဝ၄။ သြဟာရိနီတိ ပရသေနာယ အန္တရံ ပဝိသိတ္တာ အပညာ-ယန္တာဝ ပရသိသံ အာဟရိတုံ သမတ္ထာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ဖ။၂၄၂။

သြဟာရိယမာန (တိ) [အဝ+ဟရ+ယ+မာန] ပယ်အပ်သော။ ကေသေသု သြဟာရိယ-မာနေသု ခုရဂ္ဂေယေဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ရ။

သြဟာရေတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ဟရ+ဏေ+တဗ္ဗ] ပယ်ရှား-ရှင်းလင်း-သုတ်သင်-အပ်သော။ သစေ ဝိဟာရေ သန္ဓာနကံ ဟောတိ၊ ဥလ္လောကာ ပဌမံ သြဟာရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃။ ဖ၀။ ဝိ၊၄။၃ရ၅၊၃ဝရ။ ဥလ္လောကာ ပဌမံ သြဟာရေတဗ္ဗန္တိ ဥလ္လောကတော ပဌမံ ဥလ္လောကံ အာဒိံ ကတ္တာ အဝဟရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ဖ၁။

ဩဟာရေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဟရ+ကာပေ+တိ] (၁) စိစစ်၏။ (၂) အယုတ်အားဖြင့် ဆောင်စေ-ယုတ်လျှောစေ-၏။ (၃) အောက်သို့ဆောင်စေ၏၊ အောက်သို့ချ၏၊ ပယ်စွန့်၏။

(၁) ယော ဘိက္ခု ပရိသတိ ဓမ္မံ ဒေ-သေန္တော ... သုတ္တံ အာဟရိ၊ တဿ ဥပမံ ကထေတိ၊ တဒတ္ထံ ဩဟာရေတိ။ မ၊၁။ ၂။၁၅၅။ တဒတ္ထံ ဩတာရေတိတိ တဿ အာဟဋသုတ္တဿ အတ္ထံ ဝိစာရေတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။ (ဌ-၌ ဩဟာရေတိ-ဟုရှိ၍ ဋီ-၌ ဩတာရေတိ-ဟု ရှိသည်။)

(၂) **ဩဟာရေဟိ**—တေန ဟိ မဟာရာဇ အဏ္ဍံ ဩဟာရေဟိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊ ၂။၆၉။ (ဝိမာန၊ဌ။၆၉- အလား-တူပါဠိ၌ "ဩဟာပေဟိ"ဟု ရှိသည်။) (၃) ကေသေ ဩဟာရေတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၃၅။ **ဩဟာ-ရေန္ဓိ**—ဒီ၊ဌ၊၃။၃၃။ **ဩဟာရေဟိ**—ပေတ၊ဌ။၉၀။

ဩဟာရေတ္မာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဟရ+ကေ+တ္မာ] ပယ်စွန့်၍၊ ကျစေ၍၊ ချ၍။ ကေသမသုံ ဩဟာရေတ္မာ ကာသာယာနိ ဝတ္ထာနိ အ-စ္ဆာဒေတ္မာ။ ဝိ၊၁။၁၃။ ဝိ၊၃။ ၂၅။ ဥဒါန်။၁၄၅။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၆။ ဩဟာရေတ္မာတိ ဝေါ-ရောပေတ္မာ။ ဥဒါန်၊ဌ။ ၂၈၀။ ဩဟာ-ရေတ္မာတိ အပနေတ္မာ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။ ၂၄၀။ ကေသမသုံ ဩဟာရေတ္မာတိ ကေသဋ္ဌ-မသုဋ္ဌ ဩရောပေတ္မာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၈။

ဩဟာရေန္ဓ (တိ) [အဝ+ဟရ+ကေ+အန္ဓ] အောက်သို့ ချသော၊ ပယ်စွန့်သော၊သူ။ ကေသေ ဩဟာရေန္ဓသ ဒုက္ခဋုမေဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၁ ၂။

ဩဟာရေဟိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဟရ+ကာပေ+ဟိ] (၁) အယုတ်အားဖြင့်ဆောင်စေ-ယုတ်လျှောစေ-၏။ ဩဟာရေတိ(၂)ကြည့်။ (၂) အောက်သို့ဆောင်စေ၏၊ အောက်သို့ချ၏၊ ဩဟရတိ(၃)ကြည့်။

ဩဟာဝိမ (တိ) [အဝ+ဟု+ကိမ] ပူဇော်ခြင်း-ဖြင့်ဖြစ်သော၊ ပူဇော်အပ်သော။ အဝဟုတိ အဝဟန်၊ တေန နိဗ္ဗတ္တံ ဩဟာဝိမံ။ က စ္စည်း၊နှာ။ ၂၉၉။ ရူ၊နှာ။ ၄၁၀။ နိတိ၊သုတ္တ၊ နှာ။ ၃၄၁။

ဩဟိတ (တိ) [အဝ+ဓာ+တ] (၁)(က) ကျစေ-အပ်-ချထား-အပ်-ထား-အပ်-သော။ (ခ) ချ-ထား-အပ်-ပယ်-အပ်-သော။ (ဂ) ချထား-အပ်-စိုရင်-အပ်-သော။ (ဃ) ချထား-အပ်-ထောင်-ထား-အပ်-သော။ (င) ခိုတ်ဆွဲထား-အပ်သော။ (၂) အတွင်း-၌ထား-အပ်သော၊ အတွင်း-ဝင်-သော။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဖုံး-လွှမ်း-သော။ (အဓိ-ပ္ပါယတ္ထ။) (၃) ပိတ်-ပိတ်ထား-အပ်သော၊ အောက်သို့ချအပ်သော။ (၄) တည်သော။

(၁)(က) ကျစေအပ်-ချထား-အပ်-ထား-အပ်-သော။ ယသ ရာဂေါ စ ဒေါ-သော စ၊ မာနော မက္ခော စ ဩဟိတော။ မ၊ ၂။ ၄၁၀။ ဓမ္မ။ ၃ဝ၆။ ဩဟိတောတိ ပတိတော။ မ၊ဌ၊ ၃။ ၂၉၉။ ပုရတ္ထိမေ သမုဒ္ဒေ ဝါမော ဟတ္ထော ဩဟိတော အဟောသိ။ အံ၊ ၂။ ၂၁၀။ ဩဟိတောတိ ဌပိတော။ အံ၊

ဌ၊၃။ရ၃။ ဩဟိတော ဂရုကော ဘာရော၊ ဘဝနေတ္တိ သမ္ဘဟတာ။ ထေရ။၃၀ရ။ ဩ-ဟိတောတိ ဩရောဟိတော။ ထေရ၊ဌ၊၂။ ၂၁ဖ။ သေ ဥပ္ပလသန္နာဟော နိက္ခ္ဓုသိ-သကောဟိတံ။ ဇာ၊၁။၉၀။ ဇော်ကာ် ကိရ တေန ဥသိသကေ နိက္ခိတ္တံ။ ဇာ၊ဌ၊၂။၄၁၀။ (-ဇာ၊၂။ဖရ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃၁၃။)

(၁) ချထား:အပ်-ပယ်အပ်-သော။ ဩဟိတဘာရ-ကြည့်။ (၈) ချထား:အပ်-စိရင်အပ်-သော။ ယမန္ဒပါနေ ဝိပုလသ္မိ ဩဟိတေ။ ဇာ၊၁။၃၉ဖ။ ဩဟိတေတိ ဌပိ-တေ ပဋိယတ္တေ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၁၀၁။ (ဃ) ချ ထား:အပ်-ထောင်ထား:အပ်-သော။ သစေ အတ္တာပ္ပယောဂေန၊ ဩဟိတော ဟံသ-ပကိုနံ။ ဇာ၊၂။၉၂။ ပါသော ဩဟိတော။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃ရ။ မိဂေါ ကူဋေ၀ ဩဟိ-တော(ဇာ၊၂။၁၀၉)တိ ယထာ နာမ နိ၀ါ-ပလောဘေန အာဂတော မိဂေါ ကူဋ-ပါသေ ဗဇ္ဈတိ၊ ဧ၀ံ။ ဇာ၊ဌ၊ဖ။၂၈၅။ (-ဇာ၊ဌ၊၅။၃ရ၅၊၃၉ဖ။)

(c) ချိတ်ဆွဲထား:အပ်သော။ ဩဟိတေ တုလမဏ္ဍလေ(ဇာ၊၂။၂ဖ၅)တိ ဘဏ္ဍပဋိ-စ္ဆန္နတ္ထာယ တုလမဏ္ဍလေ လဂ္ဂေတ္တာ ဌ-ပိတေ။ ဇာ၊ဌ၊ရ။၁၂၅။

(၂) အတွင်း၌ထား:အပ်သော၊ အတွင်း-ဝင်သော။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ဖုံးလွှမ်း:သော။ (အဓိပ္ပါ-ယတ္ထ။) ကောသောဟိတ၀တ္ထုဂုယှောတိ ... ကောသေဟိ ဩဟိတံ ပဋိစ္ဆန္နံ ၀တ္ထုဂုယှံ အဿာတိ ကောသောဟိတ၀တ္ထုဂုယှော။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃ရ။ မ၊ဌ၊၂။၂၅၉။ ဩဟိတန္တိ သ-မောဟိတံ အန္ဓောဂ၀ံ။ တထာဘူတံ ပန-တံ တေန ဆန္ဒံ ဟောတိတိ အာဟ "ပဋိစ္ဆန္န"န္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃ရ။ မ၊ဋီ၊ဌ။၁ရ၃။

(၃) ပိတ်-ပိတ်ထား:-အပ်သော၊ အောက်-သို့ ချအပ်သော။ ဩဟိတောမုခ-ကြည့်။ (၄) တည်သော။ ယေ သပ္ပုရိသာ ဇိနာ-ဂတ္တိယံ ဗုဒ္ဓသ ဝိနယပညတ္တိသင်္ခါတာ-ဂတ္တိယံ ဩဟိတာသာ အ၀ိတိဏ္ဏမ၀-သေန ပတိဋ္ဌိတအာသာ ဟောန္တိ။ အလ-ကံ၊ဋီ၊သစ်။ဖ၁။

ဩဟိတခန္ဓ(ကွန္ဓ)ဘာရ (တိ) [ဩဟိတ+ ခန္ဓဘာရ] ကျစေအပ်-ချအပ်-သော ခန္ဓာ ဝန်ရှိသော၊သူ။ ပန္နဘာရန္တိ ဩဟိတခန္ဓ-ဘာရံ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၄၁၁။ ပန္နဘာရန္တိ ဩဟိ-တကွန္ဓဘာရံ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁ဂ၅။

ဩဟိတစိတ္တ (တိ) [ဩဟိတ+စိတ္တ] ကျစေ-အပ်-ချထား:အပ်-သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ တဋ္ဌ-သဗ္ဗေ ဩဟိတစိတ္တာ သုဏာထ။ ဝိမာန၊ ဌ။၃၁၃။

ဩဟိတတစ (တိ) [ဩဟိတ+တစ] ကျစေ-အပ်-ချထား:အပ်-စွန့်အပ်-သော အရေရှိ-သော၊သူ(မြွေ)။ ဇဟိတ္တာ ဥရဂေါ ဝိယ ဩဟိတတစော ... ပဏ္ဍမတိ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊-၁။၁၃။ (-သာရတ္ထ၊၃။၁၉။)

ဩဟိတဘာရ (တိ) [ဩဟိတ+ဘာရ] ကျစေ-အပ်-ချအပ်-ပယ်စွန့်အပ်-သောဝန်ရှိသော၊-သူ။ ခိဏာသ၀ေါ ဝုသိတ၀ါ ကတကရ-

ကိယော ဩဟိတဘာရော။ ဝိ၊၃။၂၆၉။ ဒီ၊ ၃။၆၈။ မ၊၁။၅။ အံ၊၂။၃၁၅။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၁။ (-အံ၊၁။၁၄၂။ ထေရီ။၄၀၃။ ကိ-လေသဘာရော ခန္ဓာရော စ ဩဟိတော အသာတိ ဩဟိတဘာရော။ ဩဟိ-တောတိ ဩဟာရိတော။ ဒီ၊၆၊၃။၄ရ။ ဩဟာရိတောတိ အပနီတော။ ဒီ၊ဌ၊၃။၃၉။ ဩဟိတဘာရောတိ ...တသိမေ တယော ဘာရာ ဩဟိတာ ဩရောပိတာ နိက္ခိတ္တာ ပါတိတာ။ မ၊၆၊၁။၄၄-၅။ (-မ၊၆၊၃။၂၉၈။ အံ၊၆၊၂။၁၂၄။ အံ၊၆၊၃။၁၁ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၈။ ထေရီ၊၆။၁ရ၆။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဌ၊၂။၄ရ၉။) တေ ဩဟိတာ ဩရောပိတာ နိက္ခိတ္တာ ပါတိတာ ဧတေနာတိ ဩဟိတ-ဘာရော။ အံ၊ဌ၊၃။၁၁၅။

ဩဟိတမုခ (တိ) [ဩဟိတ+မုခ] ပိတ်ထား-အပ်သော-ခံတွင်း-နှုတ်သီး-ပါးစပ်-ရှိသော၊ သူ။ (အောက်သို့ချအပ်သော မျက်နှာရှိ သော။ ပြည်၊သျှ။) ဝကော်ဌော ဩဟိ-တောမုခေါ။ ဇာ၊၁။၁၄၆။ ဩဟိတောမုခေါ-တိ မုခဗန္ဓနေန ပိဟိတမုခေါ။ ဇာ၊၆၊၃။ ၂၆၂။ (က-မှ၌"ဩဟိတမုခေါ"ဟု ရှိသည်။)

ဩဟိတသောတ (တိ) [ဩဟိတ+သောတ] ကောင်းစွာထား-အပ်-ရှေ့ရှုထား-အပ်-ရောက်စေအပ်-ချထား-အပ်-ထောင်အပ်-သောနား-ရှိသော၊ နား-စိုက်ထောင်သော၊သူ။ သဗ္ဗံ စေတသာ သမန္နာဟရိတ္တာ ဩဟိ-တသောတော ဓမ္မံ သောဿာမိ။ မ၊၁။ ၄၀၀။ သံ၊၁။၄၂၀။ ဝိ၊၆၊၁။၂၀၆-ရ။ (-သံ၊ ၁။၁၁၄။ အံ၊၁။၁ဌ၉။ ဥဒါန။၁ရရ။) ဩဟိ-တသောတာတိ အဝဟိတသောတာ၊ သုဌု ဌပိတသောတာ၊ ဩဟိတသောတာတိ ဝါ အဝကိုတ္တသောတာ။ ဥဒါန၊ဌ။၃၅၂။ (-သံ၊ ဌ၊၁။၁၆၃။ သံ၊ဌ၊၂။၁ရ၃။ အံ၊ဌ၊၂။၁ရရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂ဌ၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃၁၅။) ဩဟိ-တသောတောတိ ဌပိတသောတော၊ ဓမ္မေ နိဟိတသောတောတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၅၃။ ဩဟိတသောတာတိ အနုညဝိဟိ-တတာယ ဓမ္မသဝနာယ အပ္ပိတသောတာ၊ တတော ဧဝ တဒတ္ထံ ဌပိတသောတာ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၁၁။ ဩဟိတသောတောတိ အ-ဝဟိတသောတော၊ သုဿုသန္ဓောတိ အ-တ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌ၊၁။၃၅ရ။ (-ဝိမတိ၊၁။၁ ၂ဌ။ အံ၊ဌ၊ ၂။၁ဌ၉။)

ဩဟိတာသ (တိ) [ဩဟိတာ+အာသာ] တည်-သောအလိုဆန္ဒရှိသော၊သူ။ ဩဟိတ (၄) ကြည့်။

ဩဟိယ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဓာ+တ္မာ] ထည့်ထား၍။ ဘာတရံ မေ ဥပဋ္ဌိတ္မာ၊ ဓာတုံ ပတ္တာမှိ ဩဟိယ။ အပ၊၁။၁၁၄။

ဩဟိယ(ယျ)တိ (ကြို) [အဝ+ဟာ+ယ+တိ] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-၏။ ဩဟိယတိ (က) ကြည့်။

ဩဟိယိ (ကြို) [အဝ+ဟာ+ယ+ဣ] ကျန်-ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-ပြီ။ ဩဟိယတိ (က) ကြည့်။

ဩဟိ(ဟီ)ယိတုံ (ဗျ) [အဝ+ဟာ+ယ+တုံ]

ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-ခြင်းငှါ။ နဒုတိ-ယိကံ ဩဟိယိတုံ။ ဝိမတိ၊၂။ရ၃။ ဘဒ္ဒေ တယာ နဂရေ ဩဟိယိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဇာ၊ ၆၊၂။၂၅၀။

ဩဟိ(ဟီ)ယိတ္ထာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဟာ+ယ+တ္ထာ] (၁) ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-၍၊ နောက်ချန်၍။ (၂) တွန့်-တွန့်ဆုတ်-တွန့်တိုဆုတ်နစ်-၍။ **(၁)** အညတရာ ဘိက္ခုနီ ဝစ္ဆေန ပိဋ္ဌိတာ ဧကိကာ ဩဟိယိတ္ထာ ပစ္ဆာ အဂမာသိ။ ဝိ၊၂။၂၉၅။ (-ဒီ၊၆၊၂။၁၈၀။ အပ၊၆၊၁။၃ဝ၆။)

(၂) ကနိဋ္ဌော ပန ဩဟိယိတ္ထာ ပစ္ဆာ ဒါနသာ ဒိန္နတ္ထာ။ ဒီ၊၆၊၂။၁၈၀။ ဩဟိယိ-တ္ထာတိ သကော်ကစ် အာပဇ္ဇိတ္ထာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၈၂။

ဩဟိယိသတိ (ကြိ) [အဝ+ဟာ+ယ+သတိ] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-လတ္တံ့။ ဩဟီ-ယတိ (က) ကြည့်။

ဩဟိယျက (တိ) [အဝ+ဟာ+ယ+ကျ] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-သောသူ။ အာယသ္မာ ဥဒါယီ ဩဟိယျကော ဟောတိ ဝိဟာရ-ပါလကော။ ဝိ၊၁။၃ဝ၉။ ဩဟိယျကောတိ အဝဟီယကော အဝသေသော။ ဝိ၊၆၊၂။ ၂၄၃။ ဩဟိယျကော(သံ၊၁။၁၈ရ)တိ အဝ-ဟိယျကော ဩဟီနကော။ သံ၊၆၊၁။၂၄၆။ ဩဟီနကောတိ ထေရေသု ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိဋ္ဌေသု ဝိဟာရေယေဝ အဝဟီနကော ဋ္ဌိတော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၈၂။

ဩဟိယျတူ (ကြိ) [အဝ+ဟာ+ယ+တူ] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-လော့။ ဩဟိယတိ (က) ကြည့်။

ဩဟိယျမာနက (တိ) [အဝ+ဟာ+ယ+မာန+က] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-သော၊သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဩဟိယျမာနကဘိက္ခု (ပု) [ဩဟိယျမာနက+ဘိက္ခု] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-သော ရဟန်း။ ဒသဗလသ သာရိကတ္ထာယ ဂမန-ကာလေ ဩဟိယျမာနကဘိက္ခု နာမ အပ္ပကာ ဟောန္တိ။ အပ၊၆၊၂။၂၅၀။

ဩဟိယျသိ (ကြိ) [အဝ+ဟာ+ယ+သိ] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-၏။ ဩဟိယတိ (က) ကြည့်။

ဩဟီန (တိ) [အဝ+ဟာ+တ] (၁)(က) ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-သော၊သူ။ (ခ) နောက်ကျသော၊သူ။ (၂)(က) ဆုတ်ယုတ်သော၊သူ။ (ခ) ယုတ်လျော့သော။ **(၁)(က)** ကိ-သ တွံ အယျ ဧကိကာ ဩဟီနာ။ ဝိ၊ ၂။၂၉၅။ ဩဟီနေ ဒဟရေ မဂ္ဂံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆ ယ၊ဂါထာ။၆၁ဝ။ ဩဟီနေတိ ဩသက္ကိ-တော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၂၉၃။ (-ဒီ၊၆၊၂။၂၇၂။ မ၊၆၊၃။၉၆။ သံ၊၆၊၁။ရ၁။ အံ၊၆၊၂။၃၂။ အဘိ၊၆၊၂။၅။ ထေရ၊၆၊၁။၂၄၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၆။ ရ၀။ ဝဇိရ။၅၃ဝ။)

(ခ) အယံ သမာဂမော မဟာ၊ မယာ ဩဟီနာ။ ဒီ၊၆၊၂။၂ရ၂။ (-မ၊၆၊၃။၉၆။) **(၂)** **(က)** ဩဂကောတိ ဂဏာ ဩဟီနော ပရိ-

ဟီနော ဟုတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၃၄။ **(ခ)** သြ
ဟီနဝိရိယ-ကြည့်။

သြဟီနက (တိ) [သြဟီန+က] (က) ကျန်ရစ်-
ချန်ရစ်-နေရစ်-သော၊သူ။ (ခ) နောက်ကျ
သော၊သူ။ **(က)** သြဟီယျက-ကြည့်။ **(ခ)**
သြဟီနကာနံ သြကာသော ဒုလ္လဘော
ဟောတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂၇၂။ မ၊ဌ၊၃။၉၆။ (-
ဇာ၊ဌ၊၂။၁၁၈။)

သြဟီနကဘိက္ခု (ပု) [သြဟီနက+ဘိက္ခု]
ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-သော ရဟန်း။
ဒသဗလသ စာရိကတ္ထာယ ဂမနကာလေ
သြဟီနကဘိက္ခု နာမ အပ္ပကာ ဟောန္တိ။
အံ၊ဌ၊၁။၁၇၈။

သြဟီနဇန (ပု) [သြဟီန+ဇန] ကျန်ရစ်-ချန်
ရစ်-နေရစ်-သောလူ။ ပုနဒိဝသေ သြဟီ-
နဇနာ သန္နိပတိတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၉၁။

သြဟီနဌေရ (ပု) [သြဟီန+ထေရ] ကျန်ရစ်-
ချန်ရစ်-နေရစ်-သော ထေရ်။ ဝိဟာရေ
ဧကေကသေဝ သြဟီနဌေရသ။ ဝိမတိ၊
၂။၂၅၁။

သြဟီနဝိရိယ (တိ) [သြဟီန+ဝိရိယ] ယုတ်
လျော့သော ဝီရိယ ရှိသော၊သူ။ သြသန္န-
ဝီရိယာတိ သြဟီနဝီရိယာ။ သာရတ္ထ၊၁။
၄၄၀။

သြဟီနသမယ (ပု) [သြဟီန+သမယ] ကျန်
ရစ်သော အခါ။ ယဒါ ပန ဝေဿဘုနာ
သဗ္ဗလောကာဘိဘုနာ သဟ ပဗ္ဗဇိတာ
သတ္တတိသသဟဿသခ်ီ ဘိက္ခု ဂဏတော
သြဟီနသမယေ ပဏ္ဏန္ဓာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၉၂။

သြဟီယက (တိ) [အဝ+ဟာ+ယ+ဏ္ဍု] ကျန်
ရစ်သော၊ နောက်ကျန်ရစ်သော။ အောက်
ပုဒ် (ခ) ကြည့်။

သြဟီယတိ၊ သြဟီယ(ယျ)တိ (ကြို) [အဝ+
ဟာ+ယ+တိ] (က) ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေ
ရစ်-၏။ (ခ) ကြွင်းကျန်၏။

(က) ကော မဂ္ဂ ဂစ္ဆန္တီ သြဟီယတိ။
ဝိ၊ဌ၊၃။၁၆၆။ သာ ပိတရိ ဖလာဖလတ္ထာယ
ဂတေ ပဏ္ဏသာလာယံ **သြဟီယတိ။** ထေ
ရီ၊ဌ။၁၉၁။ ပုရတော ဂစ္ဆန္တော **သြဟီယျ
တိ။** ဝိ၊၂။၁၉၈။ **သြဟီယျသိ**—ဇာ၊ဌ၊
၄။၄၂၇။ **သြဟီယသိ**—ဇာ၊ဌ၊၁။၄၂၁။ ဇာ၊
ဌ၊၅။၃၆၄။ **သြဟီယတု**—ဝိ၊ဌ၊၃၊၁၈၆။
ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၄၅၉။ ကော ဝါ ဂဏမှာ **သြ
ဟီယေယျ**။ ဝိ၊၂။၂၉၆။ သြဟီယေယျာတိ
အဝဟီယေယျ ဒဿနူပစာရံ ဝါ သဝနူ-
ပစာရံ ဝါ ဝိဇေယျာတိ အတ္ထော။ ကခ်ီ။
၃၀၀။ သြဟီယေယျာတိ ဝိနာ ဘဝေယျ။
ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၄၃။ **သြဟီယိ**—ဇာ၊ဌ
၃။၁၃၁။ **သြဟီယိ**—ဝိ၊၂။၂၉၅။ ဒီ၊ဌ၊၂။
၁၆၂။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၁၂၄။ ဥဒါန၊ဌ။၃၆၅။ သု
တ္တနိ၊ဌ၊၁။၁၉။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၅၅။ ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။
၄၅၉။ **သြဟီယိသု**—မ၊ဌ၊၃။၂၀၁။ ဥဒါန၊
ဌ။၃၂၃။ ဇာ၊ဌ၊၄။၄၃၃။ **သြဟီယိသတိ
**—ဝိ၊၂။၂၉၅။

(ခ) တံ ကာမာဝစရကမ္မံ တသ္မိံ ရူပါ-
ရူပါဝစရကမ္မေ နိ သြဟီယတိ နိ တိဋ္ဌတိ။

ဒီ၊ဌ၊၁။၃၃၇။ နဲ ဩဟီယတိ နဲ တိဌတိတိ ကတူပစိတမ္မိ ကာမာဝစရကမ္မံ ယထာ-ဓိဂတေ မဟာဂ္ဂတစ္ဈာနေ အပရိဟီနေ တံ အဘိဘဝိတ္တာ ပဋိဗာဟိတ္တာ သယံ ဩဟီ-ယကံ ဟုတ္တာ ပဋိသန္ဓိ ဒါတုံ သမတ္ထ-ဘာဝေ နဲ တိဌတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၅။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၄၃၃-၄။ "နဲ အဝသိဿတိ"တိ ဧ-တဿ ဟိ အတ္ထဝစနံ "နဲ ဩဟီယတိ"-တိ။ တဒေတံ "နဲ အဝတိဌတိ"တိ ဧတ-ဿ ဝိသေသဝစနံ, ပရိယာယဝစနံ ဝါ။သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၃-၄။

ဩဟီယန (ထီ၊နဲ) [အဝ+ဟာ+ယ+ယု] (၁) ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-ခြင်း။ (တိ)(၂) ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-သော၊သူ။ **(၁)** နဒီပါရံ် ဩက္ကန္တမတ္တာဝ ရတ္တိဝိပ္ပဝါသ ဂါမ-န္တရနဒီပါရ ဂဏမှာ ဩဟီယန လက္ခဏေန ဧကပ္ပဟာရေနေဝ စတုရော သံယာဒိ-သေသာ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၂၃၈။ ဂဏမှာ ဩဟီယနာ နာမ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၉၁။ (-ဝဇိရ။၅ရရ။) ယသ္မာ ဩဟီယနံ နာမ ဒဿနူပစာရသဝနူပစာရာနမည-တရဿ ဝိဇဟနံ။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၅၉။ **(တိ)(၂)** ဩဟီယန္တ-ကြည့်။

ဩဟီယနက (တိ) [ဩဟီယန+က] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-သော၊သူ။ တထာ ဂဏမှာ ဩဟီယနကဿ ဧကန္တိ ဝုတ္တံ။ ကခါ၊ဋီ။၃၄။

ဩဟီယနလက္ခဏ (နဲ) [ဩဟီယန+လက္ခဏ] ကျန်ရစ်ခြင်းလက္ခဏာ။ ဩဟီယန (၁) ကြည့်။

ဩဟီယနသိက္ခာပဒ (နဲ) [ဩဟီယန+သိက္ခာ-ပဒ] ဩဟီယနသိက္ခာပုဒ်၊ ဘိက္ခုနီ တတိယ-သံဃာဒိသိသ် တတိယအနုပညတ်။ (ရဟန်း-မများနှင့်အတူ ခရီးသွားစဉ် အလေး အပေါ့-စွန့်လိုသဖြင့် နောက်ချန်၍ နေရစ်သော-ရဟန်းမအား လူတို့ဖျက်ဆီးမှုကို အကြောင်း-ပြု၍ ပညတ်တော်မူသောသိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂။ ၂၉၅။) အာရညိကင် ဂဏမှာ ဩဟီယန-သိက္ခာပဒေန ပဋိက္ခိတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၆။ (-ဝဇိရ။၂၃၈။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၀။)

ဩဟီယနာဓိကာရ (ပု) [ဩဟီယန+အဓိ-ကာရ] ကျန်ရစ်ခြင်းကို ပြဆိုသော အရာ။ ယံ သန္ဓာယ ဂဏမှာ ဩဟီယနာဓိကာရေ အဌကထာယံ ... ဝုတ္တံ။ ကခါ၊ဋီ။၃၄။

ဩဟီယနာပတ္တိ (ထီ) [ဩဟီယန+အာပတ္တိ] ကျန်ရစ်ခြင်း-နောက်ချန်နေခြင်း-ကြောင့်-သင့်သော အာပတ်၊ ဩဟီယနအာပတ်။ ဂဏမှာ ဩဟီယနာပတ္တိ သကိယေဝါ-ပဇ္ဇတိ။ ဝဇိ၊။၃၆၀။

ဩဟီယနာပတ္တိကရ (ထီ) [ဩဟီယနာပတ္တိ+-ကရ+ဏ] ဩဟီယနအာပတ်ကို ပြုတတ်-သော။ ဣဒဒ္ဓ တာသံ ဂဏမှာ ဩဟီယ-နာပတ္တိကရံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၂၁။

ဩဟီယန္တ (တိ) [အဝ+ဟာ+ယ+အန္တ] ကျန်-ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-သော၊သူ။ အမာဝါ-သိယံ သူရိယေန သဒ္ဓိ ဂစ္ဆန္တော ဒိဝသေ ဒိဝသေ ထောက် ထောက် ဩဟီယန္တော ပုဏ္ဏမာသိယံ ဥပနုမဂ္ဂမေဝ ဩဟီယန-တော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၃။ (သာရတ္ထ၊၁။၂၆၀-

အလားတူပါဠိ၌ "ဥပနုမဂ္ဂတော ဩဟီ-ယတိ"ဟု ရှိသည်။) ဩဟီယန္တသာ(ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၁ရ၅၅)တိ ပကတိဂမနံ ဟာပေတ္တာ ဩသဂ္ဂန္တသ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊ ၁။၅ဖ၀။

ဩဟီယမာန (နာ) [အ၀+ဟာ+ယ+မာန] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-ခြင်း။ တုရိတဂမနေပိ ဩဟီယမာနေပိ ဧသေ၀နယော။ ကခ်ီ။ ၂၅၅။ (-ကခ်ီ၊ဋီ၊သစ်။၄၁ရ။)

ဩဟီယသိ (ကြို) [အ၀+ဟာ+ယ+သိ] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-၏။ ဩဟီယတိ (က) ကြည့်။

ဩဟီယိသု (ကြို) [အ၀+ဟာ+ယ+ဥ] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-ကုန်ပြီ။ ဩဟီယတိ (က) ကြည့်။

ဩဟီယိ (ကြို) [အ၀+ဟာ+ယ+ဣ] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-ပြီ။ ဩဟီယတိ(က)ကြည့်။

ဩဟီယိတုံ — ဩဟိ(ဟီ)ယိတုံ-ကြည့်။

ဩဟီယိတ္တာ — ဩဟိ(ဟီ)ယိတ္တာ-ကြည့်။

ဩဟီယေယျ (ကြို) [အ၀+ဟာ+ယ+ဧယျ] ကျန်ရစ်-ချန်ရစ်-နေရစ်-ရာ၏။ ဩဟီယတိ (က) ကြည့်။

ဩဟီဠန (ထီ၊နာ) [အ၀+ဟီဠ+ယု] အထူးသဖြင့်-အလွန်အကဲ-မထီမဲ့မြင်ပြု-စက်ဆုပ်-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-ခြင်း။ ယော ဧ၀ရူပေါ ဩမာနော ... ဟီဠနာ ဩဟီဠနာ ဩဟီ-ဠိတတ္တံ။ အဘိ၊ဝိ။၃ဖ၀။ ဩဟီဠနာတိ အ-တိရေကတော ဟီဠနာ။ ဩဟီဠိတတ္တန္တိ တ-ဿေ၀ ဘာ၀နိဒ္ဒေသော။ အဘိ၊ဋီ၊ ၂။၄ဖ၀။

ဩဟီဠိတ (တိ) [အ၀+ဟီဠ+တ] အထူးသဖြင့်-အလွန်အကဲ-မထီမဲ့မြင်ပြု-စက်ဆုပ်-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-အပ်သော။ ယသ္မာ သုရူပေါပိ ဒုစ္စောဠော ဝါ အစောဠော ဝါ ဝိရူပေါ ဟောတိ ဩဟီဠိတော ဒုဒ္ဒသိကော။ သံ၊ဋီ၊ ၁။ရ၈။ ဟီနာနံ ဇာတိကုလဘောဂါဒီနံ ဝ-သေန ဟီဠိတေ ဩဟီဠိတေ။ ဝိ၊ဋီ၊၁။၁၃၃။ ဩဟီဠိတေတိ ဝိသေသတော ဂရဟိတေ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၁။ (-ပဋိသံ၊ဂ်။ ၂၂၄။)

ဩဟီဠိတရူပ (တိ) [ဩဟီဠိတ+ရူပ] အထူးသဖြင့်-အလွန်အကဲ-မထီမဲ့မြင်ပြု-စက်ဆုပ်-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-အပ်သော အဆင်းရုပ်သွင်ရှိသော၊သူ။ ယေဘုယျေန ဘိက္ခူနံ ပရိဘူတရူပန္တိ ပုထုဇနဘိက္ခုဟိ ဩဟီဠိ-တရူပံ။ ဥဒါန၊ဋီ။၃၃၄။

ဩဟီဠေတိ (ကြို) [အ၀+ဟီဠ+ဧ+တိ] အထူးသဖြင့်-အလွန်အကဲ-မထီမဲ့မြင်ပြု-စက်ဆုပ်-ကဲ့ရဲ့-ရှုတ်ချ-၏။ တဿာယ္ယတော ရူပံ ... ပုထုဇနာ ဩဟီဠေန္တိ။ ဥဒါန၊ဋီ။၃၃၄။

ဩဠာရိက၁ (တိ) [ဥဠာရ+ကိက။ ဥဠေန ထူလေန အရတိ ပ၀တ္တတီတိ ဥဠာရော၊ တမေ၀ ဩဠာရိကော။ သင်္ဂဟဒီပနီ၊ဋီ။ ရှော်ဒါရိက (သံ)] (၁) ရှုန့်ရင်း-ကြမ်းတမ်း-မညီညွတ်-သော။ (၂) ကြီးသော၊ ထင်ရှား-ပေါ်လွင်-သော။ (၃) ပင်ကိုယ်ပြကတော့ ဖြစ်သော။ (၄) ရှုန့်ရင်း-စက်ဆုပ်အပ်-သော။

(၁) သြဠာရိက် အာကိ (မ၊၁။၁၆၈)နှိ် စန္ဒဖလကေ ဝါ သာရဖလကေ ဝါ အာ-ကောဋိတံ ဝိသမာကိ။ မ၊၆၊၁။၃၉၃။ တ-ယိဒံ သဒ်တံ သြဠာရိက်။ မ၊၃။၁၉။ သြဠာ-ရိကနှိ် သဒ်တဟာ၀ သြဠာရိက်။ မ၊၆၊ ၄။၁၂။ သဒ်တဟာ သြဠာရိက် ဥပ္ပါဒ-ဝယအညထတ္ထသဘာ၀တော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၂၄။ ဧတေနေတံ သြဠာရိက် အက္ခာယတိ။ ဒီ၊ ၁။၃၄။ ဧတေနေတနှိ် ဧတေန ဝိတက္ကိ-တေန စ ဝိစာရိတေန စ ဧတံ် ပဌမဇ္ဈာန် သြဠာရိက် သကဏ္ဏက် ဝိယ ခါယတိ။ ဒီ၊ ၆။၁၁၂။ လောကေ ဟိ သကဏ္ဏက် ဖရု-သက် သြဠာရိကနှိ် ၀ဒနှိ်။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၅၁။ ကတမံ တံ ရူပံ သြဠာရိက်။ အဘိ၊ ၀။၁ရ၃။ သြဠာရိကနှိ် ၀ဏ္ဏာရမ္မဏဘူ-တဟာ သံယဋ္ဌနဝသေန ဂဟေတဗ္ဗတော ထူလံ။ အဘိ၊ဋီ၊၁။၃ရ၃။ သြဠာရိက-သာ(ဒီ၊ဋီ၊၂။၃ရ၅)တိ ထူလသာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၂၃။ ဒုက္ခာ အသာတဋ္ဌေန ဒုက္ခဋ္ဌေန စ သြဠာရိကာ။ အဘိ၊ဋီ၊၁။၁၃။ ဗဟုဝိပါကာ အကုသလာ ဒေါသုဿန္နတာယ သြဠာရိ-ကာ။ မူလဋီ၊၂။၁၃။ (-ပဋိသံ။၂၁၀။ ပဋိသံ၊ ဋီ၊၂။၁၃၆။) (သြဠာရိက ဖြစ်သောရူပ် ဝေဒနာသညာသင်္ခါရစိတ်တို့ကို သာရတ္ထ၊ ၃။၁၈၆-၁၈၉ ကြည့်။)

(၂) ကီ ဟိ သောဘတိ ဆ၀ေါ မနောဒဏ္ဍော ဣမသ္မိ ၀ံ သြဠာရိကသ္မိ ကာယဒဏ္ဍသ္မိ ဥပနိဓာယ။ မ၊၂။၃ရ။ သြ-ဠာရိကသ္မာတိ မဟန္တသ္မာ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၈-၉။ သြဠာရိကဝိညာဏ-လည်းကြည့်။

(၃) နစ သြဠာရိကာနိ ယုဂနဒ်-လာဒီနိ ကသိဘဏ္ဍာနိ ပသ္သာမိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၈။ သြဠာရိကာနိတိ ပါကတိကာနိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၈။ (၄) သြဠာရိကာရမ္မဏ-ကြည့်။

သြဠာရိက၎ (တိ) [သြဠာရိက+ဏ] ရှုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းသော-အမှု-အပြုအမူ-အကျင့်-နှင့်ယှဉ်သော။ ဒိဋ္ဌိဂတာနံ ယေ၀ ပဟာနံ သြဠာရိက၀သေန ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ သြဠာရိကနှိ် ပဋ္ဌဂ္ဂိတပွနာဒိ၀ိရူပကိရိယာ-ဟေတုတ္တာ သြဠာရိကကိရိယာယုတ္တံ။ ပ ဋိသံ၊ဂ်။၁၁၃-၄။

သြဠာရိကအဿာသပဿာသ (ပု) [သြဠာရိ က+အဿာသပဿာသ] ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်း သော ထွက်သက် ဝင်သက်။ သြဠာရိက-အဿာသပဿာသနိရောဓ၀သေန ကာ-ယဒရထေ ဝူပသန္တေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂ရ၄။

သြဠာရိကဂ် (နာ) [သြဠာရိက+အဂ်] ရှုန့်ရင်း သော-အဂ်ါ-စျာန်အဂ်ါ-အစိတ်အပိုင်း။ တဒါသ သြဠာရိကဂ်ိ ပဟာနာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၅၀။

သြဠာရိကဂ်ပွဟာန (နာ) [သြဠာရိကဂ် + ပဟာန] ရှုန့်ရင်းသောစျာန်အဂ်ါကို ပယ်ခြင်း။ သြဠာရိကဂ်ပွဟာနေန ပန သုခု-မတ္တာ ဣမသ္မိ စျာနသ္မိ... ဂတိ ဣစ္ဆိ-တဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ရ၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၈။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၂၁။ ပိတိသင်္ခါတသ သြဠာရိကဂ်သ

ပဟာနေန သုခုမတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၁။၁၈၈။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၅။

သြဠာရိုကင်မုခ (နာ) [သြဠာရိုကင်+မုခ] ရှုန့်.ရင်းသောစျာန်အင်္ဂါကို အဦးပြုခြင်း။ သြဠာ-ရိုကင်မုခေန ဟိ တံ တံ စျာနနိုကန္တိယာ ဝိကွမ္ဘနံ ဝိတက္ကဝိစာရဝူပသမဝစနာဒီဟိ ပကာသိတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၈။ (-အနုဋီ၊ ၁။၁၀၉။)

သြဠာရိုကစိတ္တပွဝတ္တိကာလ (ပု) [သြဠာရိုကစိတ္တပွဝတ္တိ+ကာလ] ရှုန့်.ရင်းသောစိတ် ဖြစ်ရာအခါ။ ဥပစာရေ ဝိတက္ကဝိစာရဝေသေန သြဠာရိုကစိတ္တပွဝတ္တိကာလေ ပဝတ္တအသာ-သပသာဝသေန သြဠာရိုကာတိ ဝဒန္တိ။ ဝဇိရ။ ၁၅၁။

သြဠာရိုကဋ္ဌ (ပု) [သြဠာရိုက+အတ္ထ] ရှုန့်.ရင်းကြမ်းတမ်းသည်၏အဖြစ်ဟူသောအနက်သဘော။ သန္ဓေပိ စ နေသံ ကတ္ထစိ အဝိပွယောဂေ သြဠာရကဋ္ဌေန... စေတ-သော ပဌမာဘိနိပါတော ဝိတက္ကော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၈။ သြဠာရိုကဋ္ဌေနာတိ ဝိစာရတော သြဠာရိုကဋ္ဌေန။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၆၀။

သြဠာရိုကဋ္ဌာန (နာ) [သြဠာရိုက+ဋ္ဌာန] ရှုန့်.ရင်းသော အကြောင်းတရား၊ အလွန်အပြစ်ကြီးသော အကုသိုလ်တံ။ တတ္ထ အဘိဋ္ဌာနာနိ-တိ သြဠာရိုကဋ္ဌာနာနိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၈။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၁၅၈။

သြဠာရိုကတမ (တိ) [သြဠာရိုက+တမ] သာလွန်၍ရှုန့်.ရင်းကြမ်းတမ်းသော။ ယေ သြဠာရိုကတရာ စ သြဠာရိုကတမာ စ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၂။

သြဠာရိုကတကျာ (ထီ) [သြဠာရိုကာ+တကျာ] ရှုန့်.ရင်းသော တကျာ။ နာ သြဠာရိုက-တကျာဝသေန။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၆။

သြဠာရိုကတရ (တိ) [သြဠာရိုက+တရ] အလွန်ရှုန့်.ရင်းကြမ်းတမ်းသော။ ဧဝံ သတိ သြဠာရိုကတရေ စ အသုဘာကာရေ ကိ-လေသဝသေနာယံ သဗ္ဗောပိ လောကော ဧတ္ထ ပိဋ္ဌိတော။ ဝဇိရ။၄၀၈။

သြဠာရိုကတ္တဘာဝ (နာ) [သြဠာရိုက+အတ္တဘာဝ] ရှုန့်.ရင်းကြမ်းတမ်းသော-အတ္တဘော-ကိုယ်ခန္ဓာ။ သြဠာရိုကတ္တဘာဝပဋိလာ-ဘေန အဝိစိတော ပဋ္ဌာယ ပရနိမ္မိတဝသ-ဝတ္တိပရိယောသာနံ ကာမဘဝံ ဒသေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။

သြဠာရိုကဒေါသ (ပု) [သြဠာရိုက+ဒေါသ] ရှုန့်.ရင်း-ကြီးလေး-သော အပြစ်။ သြဠာရိ-ကဒေါသံ အပသဿန္တာ ကထံ မာရေသာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။

သြဠာရိုကဒေါသပွဟာန (နာ) [သြဠာရိုကဒေါသ+ပဟာန] ရှုန့်.ရင်းသော အပြစ်ကို ပယ်ခြင်း။ သပ္ပဋိကာနမ္မိ သုဒ္ဓါဝါသာနံ ခန္ဓာဘေဒဿ ပရိနိဗ္ဗာနပရိယာယော သြ-ဠာရိုကဒေါသပွဟာနတော ကိလေသူပ-သမသာမညေန ဝုတ္တော။ အနုဋီ၊၃။၁၆၆။

သြဠာရိုကဒေါသဟရက (နာ) [သြဠာရိုကဒေါသ+ဟရက] ရှန်.ရင်းသော အပြစ်ဒေါသကိုပယ်ခြင်း။ တီကံ ဥပ္ပလဟတ္ထာနီတိ ဧကံ သြဠာရိုကဒေါသဟရကတ္ထံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။ ၄၀၀။ သြဠာရိုကဒေါသဟရကတ္ထနှီ သြဠာ-ရိုကသ ဒေါသသ အပနယနတ္ထံ။ ပါစိတ်၊ ယော။၃၇၂။

သြဠာရိုကဓမ္မပ္ပဝတ္တိသိဒ္ဓ (တိ) [သြဠာရိုကဓမ္မပ္ပဝတ္တိ+သိဒ္ဓ] ရှန်.ရင်းသော တရားတို့ ဖြစ်ခြင်းဖြင့် ပြီးသော။ ပဝတ္တိဒရထာတိ တထာရူပါယ ပသဒ္ဓိယာ အဘာဝတော သြဠာရိုကဓမ္မပ္ပဝတ္တိသိဒ္ဓါ ဒရထာ။ မဟာ၊ ၃။၃၂၂။

သြဠာရိုကဓာတု (ထီ) [သြဠာရိုကာ+ဓာတု] ရှန်.ရင်းကြမ်းတမ်းသောဓာတ်၊ သြဠာရိုကဓာတ်။ (စက္ခု-စသော (၁၀)ပါး။) နဝဟိ သြဠာရိုကဓာတူဟိ ... အသင်္ခတာ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၉။

သြဠာရိုကနယ (ပု) [သြဠာရိုက+နယ] ကြမ်းတမ်း-ထင်ရှားပေါ်လွင်-သောနည်း။ ထူလံ ယေဝ တံ ဒသေတုကာမော "သြဠာရိုက-နယေနာ"တိ အာဟ။ မဟာ၊၁။၆၉။ (-မ၊ ဌ၊၁။၂၇။)

သြဠာရိုကနိမိတ္တ (နာ) [သြဠာရိုက+နိမိတ္တ] ရှန်.ရင်းသော-အာရုံ-နိမိတ်။ တမ္မိ သြဠာ-ရိုကနိမိတ္တံ ကတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၃။

သြဠာရိုကပဿမ္ဘန (ထီ၊နာ) [သြဠာရိုက+ပဿမ္ဘန] ရှန်.ရင်းသော ထွက်သက် ဝင်သက်တို့၏ ငြိမ်းခြင်း။ ဣဒါနိ သြဠာရိုက-ပဿမ္ဘနံ ဒဿေတုံ ယထာရူပေဟိ-တိအာဒိမာဟ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၁၁၃။

သြဠာရိုကပါက (ပု) [သြဠာရိုက+ပါက] ရှန်.ရင်းကြမ်းတမ်း-ထင်ရှားပေါ်လွင်-သော သတ္တိ၀ါ။ သြဠာရိုကပါကာ ဝိယ အတိတာ-နာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ ဗုဒ္ဓါ။ သံ၊ဌ၊၃။၂၄၄။

သြဠာရိုကမံသ (နာ) [သြဠာရိုက+မံသ] ရှန်.ရင်း-ထင်ရှားပေါ်လွင်-သောအသား။ မံ-သပရိဂ္ဂဏ္ဍကေန စ ယောဂါ၀စရေန ဧတာနေ၀ သြဠာရိုကမံသာနိ သဏ္ဌာန-တော ၀ဝတ္ထပေတဗ္ဗာနိ။ ခုဒ္ဒကဌ။၃၆။

သြဠာရိုကမိဿက (တိ) [သြဠာရိုက+မိဿက] ရှန်.ရင်းသောဘောဧဉ်နှင့် ရောနှောသော။ ဂေါယူသေ ပန တိလဗီဇာနိ ပက္ခိပိတ္တာ ပက္ကတ္တာ သြဠာရိုကမိဿကံ ဇာတံ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၁၆။

သြဠာရိုကရူပ (နာ) [သြဠာရိုက+ရူပ] ရှန်.ရင်းကြမ်းတမ်းသော ရုပ်၊ သြဠာရိုကရုပ်။ သုခ-ပရိဂ္ဂဟဌေန လက္ခဏသုပ္ပဋိဝိဇ္ဇတာယ သြ-ဠာရိုကရူပံ သန္ဓိကေတိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၁၁။ သြဠာရိုကရူပံ ပကတိယာ ထူလသဘာ-ဝတ္တာ ယဒ္ဓနသခ်ိတသ စ အတ္တနော ကိ-စ္စသ သြဠာရိုကတ္တာ။ ပရမတ္ထဒီပနီ။၂၉၁။

သြဠာရိုကဝတ္ထု (တိ) [သြဠာရိုက+ဝတ္ထု] ရှန်.ရင်းကြမ်းတမ်းသော ကရဧကာယရှိသော၊ သူ။ ဧတသ် တာ၀ သြဠာရိုကဝတ္ထုတာယ သမ္ဘာ ပရိကာမ် နာ ဂစ္ဆတိ။ သံ၊ဌ၊၁။၂၁၆။

မနုဿာနံ ဝတ္ထူတိ ကရဇကာယမာဟ။ သြဠာရိကဝတ္ထုတာယ ဒေဝါနံ ဝိယ ဂဟ-ဏီ နု တိကၠာ။ သံဇီ၊၁။၂၆၁။

သြဠာရိကဝိညာဏ (နာ) [သြဠာရိက+ဝိညာဏ] ထင်ရှားသောအာရုံကိုသိခြင်း။ (မြန်မာပြန်)။ ယဒါ ရဇေ ဝါ အဘိသိတ္တော ဟောတိ၊ သောတာပတ္တိဖလံ ဝါ ပတ္တော ဟောတိ၊ ဧဝံ သြဠာရိကဝိညာဏတော သတိ ဥပ္ပ-ဇ္ဇတိ။ မိလိန္ဒ။၈၄။

သြဠာရိကဝိပါကနိပ္ပါဒန (တိ) [သြဠာရိက ဝိပါက+နိပ္ပါဒန] ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော အကျိုးကို ပြီးစေတတ်သော။ ဒုက္ခဝိပါက-ဌေနာတိ ဧတေန သြဠာရိကဝိပါကနိပ္ပါ-ဒနေန ကိစ္စတော။ မူလဋီ၊၂။၁၂။

သြဠာရိကဝိသယ (တိ) [သြဠာရိက+ဝိသယ] ရှုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းသော အာရုံရှိသော။ စေတောပရိယဉာဏသ ဝိသယတော ဒိဗ္ဗ-သောတဉာဏံ သြဠာရိကဝိသယံ။ ပဋိသံ၊ ဋီ၊၁။၄၆။

သြဠာရိကဝိတိက္ကမ (ပု) [သြဠာရိက+ဝိတိ က္ကမ] ရှုန့်ရင်းကြမ်တမ်းသော အပြစ်ကို လွန်ကြူးခြင်း။ ဒဏ္ဍကမ္မံ ပန တေသံ ကာတဗ္ဗံ တထာရူပေ သြဠာရိကဝိတိက္ကမေ။ ဝဇိရ။၅၅၆။

သြဠာရိကဝူပသမ (ပု) [သြဠာရိက+ဝူပသမ] ရှုန့်ရင်းသောတရား(=စျာန်အင်္ဂါ)တို့၏ ငြိမ်-ခြင်း။ ဣမ ပန သြဠာရိကဝူပသမံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၀။

သြဠာရိကသင်္ခါရပဝတ္တ (ပု) [သြဠာရိက သင်္ခါရ+ပဝတ္တ] ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော သင်္ခါရ၏ ဖြစ်ခြင်း။ ပဠုဒ္ဓါရိကသညာပဝတ္တံ ဟိ သြဠာရိကသင်္ခါရပဝတ္တံ ဝါ အပဝတ္တံ ကတ္တာ တံ သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ မဟာ၊ဋီ။၁၃။

သြဠာရိကသင်္ခါရပဝတ္တိ (ထီ) [သြဠာရိက သင်္ခါရ+ပဝတ္တိ] ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ သင်္ခါရမတ္တောနာတိ သြဠာရိကသင်္ခါရပဝတ္တိမတ္တောနာတိ အ-တ္ထော။ မဟာ၊ဋီ။၁၃။

သြဠာရိကသညာ (ထီ) [သြဠာရိကာ+သညာ] ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသောသညာ။ သြဠာ-ရိကသညာယ အဘာဝါ သုခုမာယ စ ဘာဝါ ... နေဝသညာနာသညာဘဝေါ။ အ ဘိ၊ဋီ၊၂။၁ရ၄-၅။

သြဠာရိကသဒ္ဒါရမ္မဏ (တိ) [သြဠာရိကသဒ္ဒ+ အာရမ္မဏ] ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော သဒ္ဒါရုံ လျှင် အာရုံရှိသော။ တဿ သြဠာရိက-သဒ္ဒါရမ္မဏံ စိတ္တံ ပဝတ္တေယျ။ ဝိ၊ဋီ၊၂။၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂ရ၄။

သြဠာရိကသမ္ဖဿ (တိ) [သြဠာရိက+သမ္ဖဿ] ရှုန့်ရင်းသောဘောဇဉ်နှင့် ရောနှောသော။ ဒိဗ္ဗောဇာ တေန ပါယာသေန မိဿိတာ သြဠာရိကသမ္ဖဿတာယ သုခုမဝတ္ထုကာနံ ဒေဝါနံ သုခဒါ နု ဟောတိ။ သံဇီ၊၁။၂၆၁။

သြဠာရိကာကာရာနုပါပန (ထီ၊နာ) [သြဠာရိ ကာကာရ+အနုပါပန] ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်း သော အခြင်းအရာသို့ ရောက်စေခြင်း။

သုခဒုက္ခသောမနဿဒေါမနဿိန္ဒြိယာနံ သဟဇာတဓမ္မေ အဘိဘဝိတ္တာ ယထာ-သကံ ဩဇာရိကာကာရာနုပါပနံ။ အဘိ၊ ၁။၂။၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၂၄။ (-မူလဋီ၊ ၂။၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၈၈။)

ဩဇာရိကာစာရ (ပု) [ဩဇာရိက+အာစာရ] (ပစ္စည်းလေးပါးကိုင့်သော) ရှန်.ရင်း-ညှဲ့ဖျင်း-သေးသိမ်-သောအကျင့်။ တတ္ထ ပဒသမာ-စာရောတိ ဒုဗ္ဗလသမာစာရော ဩဇာရိ-ကာစာရော ပစ္စယေသု သာပေက္ခော မဟာရက္ခိတတ္ထောရော ဝိယ။ မ၊ဋ၊၁။၁၂၂-၈။ တတ္ထ တတ္ထ လဂ္ဂနဋ္ဌေန သာခါ-သဒိသသီလောတိ အတ္ထော၊ တေနာဟ "ဩဇာရိကာစာရော"တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၈၂။

ဩဇာရိကာကိန်ဟရဏ (နာ) [ဩဇာရိကာကိ+နီဟရဏ] ရှန်.ရင်း-ကြမ်းတမ်း-မညီညွတ်သော-ငြောင့်ကို ထုတ်ပယ်-ထွင်-ခြင်း။ သုခုမာကိယာ ဩဇာရိကာကိန်ဟရဏံ ဝိယ အသုဘဘာဝနာဒီဟိ ကုသလနိမိတ္တေဟိ တေသံ ဝိတက္ကာဒီနံ နီဟရဏံ။ မ၊ဋ၊၁။၃၉၄။

ဩဇာရိကာဓာရ (ပု) [ဩဇာရိက+အာဓာရ] ရှန်.ရင်းသော တည်ရာဖြစ်သော။ ဩဇာရိ-ကတ္တာ ရူပဿ ဩဇာရိကာဓာရံ ကရက္ခ-ကမာဟ။ ပဋိသံ၊ဋ၊ ၂။၅၅။ (-ပဋိသံ၊ဂံ။ ၂၅။)

ဩဇာရိကာယတန (နာ) [ဩဇာရိက+အာယတန] ရှန်.ရင်းသောအာယတန။ (စက္ခာယ-တန-စသော (၁၀)ပါး။ ဤ အဘိ၊ဋ၊၁-၌မူ ရူပါယတနကြဉ် ဩဇာရိကာယတန (၉) ပါးသာယူ။) အနိဒဿနသပ္ပဋိဃာ ဟိ ဓမ္မာ နာမ နဝ ဩဇာရိကာယတနာနိ။ အဘိ၊ဋ၊၁။၉။

ဩဇာရိကာရမ္မဏ (နာ) [ဩဇာရိက+အာရမ္မဏ] (၁) ရှန်.ရင်းကြမ်းတမ်း-ထင်ရှား-သောအာရုံ။ (တိ)(၂) ရှန်.ရင်းကြမ်းတမ်း-ထင်ရှား-သောအာရုံရှိသော။ **(၁)** တိ-ကျသ ဩဇာရိကာရမ္မဏေ အသဏ္ဌာဟန-တော ဒုတိယံ။ ဒီ၊ဋ၊ ၂။၁၄၅။ မ၊ဋ၊၁။ ၂၄၄။ အဘိ၊ဋ၊ ၂။ ၂၀၅။ **(တိ)(၂)** ဩဇာရိကာရ-မ္မဏတ္တာ ပန ပဋိက္ကူလာရမ္မဏတ္တာ စ အာ-ရမ္မဏဝသေန နဝ သန္ဓံ နိ ပဏီတံ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၂။၁၀။

ဩဇာရိကာဟာရ (ပု) [ဩဇာရိက+အာဟာရ] ရှန်.ရင်းကြမ်းတမ်းသော အာဟာရ။ ပရိ-ပက္ကဝတော ဥဏေ ဩဇာရိကာဟာရံ အာ-ဟာရန္တောပိ ဥပဇ္ဇမာနော၀ နာမ။ အံ၊ဋ၊ ၁။ရရ။ (-သုတ္တနိ၊ဋ၊ ၂။၁၁၉။)

ဩဇာရိကာဟာရပဋိသေဝန (ထီ၊နာ) [ဩဇာ-ရိကာဟာရ+ပဋိသေဝန] ရှန်.ရင်းကြမ်း-တမ်းသောအာဟာရကို မှီဝဲခြင်း။ ဥရုဝေ-ဠာယ ဆဗ္ဗဿာနိ ဒုက္ခရကာရိကံ ကရော-နော်ပိ အမတံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ အသက္ကောန္တော ဩဇာရိကာဟာရပဋိသေဝနေန ကာယံ သန္ဓပေသိ။ မ၊ဋ၊ ၂။ရရ။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ။ရ။)

ဩဇာရိကာဟာရပရိဘောဂ (ပု) [ဩဇာရိ-ကာဟာရ+ပရိဘောဂ] ရှန်.ရင်းကြမ်းတမ်း-သော အာဟာရကို သုံးဆောင်ခြင်း။ အထ-ဗောဓိသတ္တော ဩဇာရိကာဟာရပရိဘော-ဂေန ဆဝိမ်သလောဟိတပါရိပူရိ ကတ္တာ။

အံ၊ဌ၊၁။၁၁၃။ (–ထေရ၊ဌ၊၂။၂၅၁။ အပ၊ ဌ၊၁။၃၃၅။)

သြဠာရိကသ်ယောဇန (နာ) [သြဠာရိက+ သ်ယောဇန] ရှန်.ရင်းကြမ်းတမ်းသော သ်ယောဇဉ်။ သကဒါဂါမိမဂ္ဂေန သြဠာရိကသ်ယော-ဇနဒ္ဓယခေပနံ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၈၆။

သြဠာရိကာရမ္ဘက (တိ) [သြဠာရိက+အာရမ္ဘက] စက်ဆုပ်အပ်သောအာရုံရှိသော။ သြ-ဠာရိကာရမ္ဘကတ္တာ ဗီဘစ္ဆာရမ္ဘကတ္တာ။ သာ ရတ္ထ၊၂။၁၈၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၁။

သြဠိ (ပု) [သြဠ+ဣ] စက်ဆုပ်အပ်သော။ သြလိ(ဠိ)ဂလ္ဂ-ကြည့်။

သြဠိဂ (တိ) [သြဠိ+ဂမု+ကွိ] စက်ဆုပ်အပ်သည်၏အဖြစ်သို့ရောက်သော။ သြလိ(ဠိ)ဂလ္ဂ-ကြည့်။

သြဠိဂလ္ဂ (နာ) [အဝ+လဂ္ဂ+အလ။ အဝလဂ္ဂန္တိ အသ္မိ သြဠိဂလ္ဂော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၈၄။ အဝ+ လဂ္ဂ+အလ။ သြဠိဂ+အလ။ ဇာ၊ဋီ၊သစ်။ သြဠိဂလ္ဂ (သံ)] ရေဆိုးရေပုတ်စုရာ ညွှန်အိုင်၊ တံစီးတွင်း၊ တံစီးအိုင်။ (ညွှန်နှင့်တကွသော လုပ်ဆေးရေ, ကိုယ်ဝန်အညစ် အကြေး အစရှိသည်တို့၏ စီးဆင်းရာဖြစ်၍ ပုဆစ်မျှတိုင်အောင်) အညစ်အကြေးပြည့်သော ရွံ့ဗွက်-အိုင်-မြောင်း။ (တံစီးမြောင်း။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊သျှ။) သြလိ(ဠိ)ဂလ္ဂ-ကြည့်။

သြဠုမ္ပိက (တိ) [ဥဠုမ္ပ+ဏိက] ဖောင်ဖြင့်ကူးသွားတတ်သော၊သူ (ဖောင်သူကြီး)။ ဥဠုမ္ပေန တရတိတိ သြဠုမ္ပိကော။ ရူ၊နှာ။ ၂၂၂။ မောဂ်၊၄။၂၉။ (ဗာလဝတာရဂဏ္ဌိ၊ ၂၃၈-၌ "ဥဠုပေန တရတိတိ သြဠုပိ-ကော"ဟု ရှိသည်။)

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၁၅-၌ မြည်စွက်အပ်သောပုဒ်များ

ဘိဇ (ကြို) [ဘိဒိ+ယ+ဟိ] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက်စီး-လော၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲပျက်စီး-လော၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးလော၊ ပျက်-ချုပ်ပျောက်ပျက်စီး-လော၊ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-လော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဘိဇတိ^{2} (ကြို) [ဘိဒိ+ယ+တိ။ ဘိဒျတေ(သံ)] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက် စီး-၏၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲပျက်စီး-၏၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီး၏၊ ပျက်၏၊ ချုပ်ပျောက်-ချုပ်ပျောက်ပျက်စီး-၏။ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-၏၊ ကွဲပြား၏။ သံယော ဘိဇတိ။ ဝိ၅။၃၅၀။ မ၊၄။၇။ သီ၊ဌိ၊သစ်၊၂။၁၈၅။ မတ္တိကဘာဇနံ ပန ... သန္နေန္ဓသ ဘိဇတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၁၉၅။ တုမှာကံ ဝါဒေ ရူပံ ဘိဇတိ၊ နိ သတ္တော ဘိဇတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၈၅။ သာရ-ကီယဓမ္မော ဘိဇတိ။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၂၃။ သဒ္ဒါပိ ဘိဇတိ(မ၊ဌ၊၄။၁၉၃)နသတိ၊ ဘေဒေါ ဟောတိတိ အတ္ထော။ မ၊ဌီ၊၃။၃၉၁။ သာ ဒီပဇာလာ ဘိဇတိ။ သံ၊ဌီ၊၂။၁၀၅။ ပါဒေသု ... ဇကော ဘိဇတိ။ အံ၊ဌ၊၃။၂၃၆။ ယတ္ထ ဒ္ဓိန္ဒ ဝိဟာရာနံ မဂ္ဂေါ ဘိဇတိ။ အံ၊ဌီ၊၃။ ၁၂၉။ နိ အကော ဘိဇတိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၆၁။ ဘိဇ်တဗ္ဗယုတ္တက် ဘိဇတိ။ ဇာ၊ဌ၊၃။၅၂။ အတိရတနဘာရေန သကဋံ ဘိဇတိ။ ဒီ၊ဌ၊၃။ရ၆။ ခဏော ခဏော ဘိဇန္တမ္ပိ စိတ္တံ ပရသ အနန္တရပစ္စယဘာဝေနေဝ ဘိဇတိ။ ဒီ၊ဌီ၊၁။ဝ၆၀။ အယံ မဟာပထဝီ နာမ ကပ္ပဝိနာသေ ဘိဇတိ၊ အန္တရာ ပထဝီ ဘေဒေါ နာမ နတ္ထိ။ မ၊ဌ၊၁။၃၉၆။ သ-မာဓိကုစ္ဆိ နိ ဘိဇတိ။ သံ၊ဌ၊၁။၁၅ရ။ ဇေ-မေကော ဝိနယော ပဠုဓာ ဘိဇတိ။ မ၊ဌ၊ ၁။၂၃။ (-အံ၊၂။၉၂။ ဓမ္မ။၃၅။ ထေရီ။ ၃၉၀။ ပဋိသံ။၅၅။ မိလိန္ဒ။၄၄။ ဒီ၊ဌ၊၂။၉၆၊ ၁၂၃။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၁၉၊၁၂။ မ၊ဌ၊၁။၂၃၊ရ၂၊ ၁၃ရ၊၃ရ၄၊၃၉ရ။ မ၊ဌ၊၂။၃၅၊၂၂၂၊၂ရ၀၊ ၂၉၄။ မ၊ဌ၊၃။၄၀၊ဖရ၊၉၀၊၁ရ၀။ သံ၊ဌ၊၁။ ၁၅၀၊၂၅၁။ အံ၊ဌ၊၁။၃၅၄။ အံ၊ဌ၊၂။၁ရ၊၂၂ရ။ အံ၊ဌ၊၃။၉၊၉၁၊၁ရ၆။ ခုဒ္ဒက၊ဌ၊၁ရ။ ဥဒါန၊ ဌ။၂ရရ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၁၅။ စရိယာ၊ဌ။ ၁၅၄။ ထေရီ၊ဌ။၉၃။ ဒီ၊ဌီ၊၁။၂ဖ၅၊၃၃၃။ ဒီ၊ဌီ၊၃။၁ ၂၃။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၁။ဖ၀၊၃၄ရ၊၄၂ဖ။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၂။၁ ၂၅၊၁၃ရ၊၄ရ၄၊ ၁ရ၃။ မ၊ဌီ၊ ၁။၂ရရ။) **ဘိဇတိ^{2}**လည်းကြည့်။

ဘိဇန္ဓိ—ပတ္တာနိ ဘိဇန္ဓိ။ ပေတ။၁ရရ။ ဇာလာ ပတ္တာဝ ဘိဇန္ဓိ။ ဇာ၁။၉၉။ (-ပေတ။၁ရရ။ မဟာနိ။၄။ မိလိန္ဒ။၄၄။ ဒီ၊ ဌ၊၁။၁ရ၃။ ဒီ၊ဌ၊၂။၃ရရ။ မ၊ဌ၊၁။၂၂၁။ မ၊ ဌ၊၃။၂၃၁။ မ၊ဌ၊၄။၂၄။ သံ၊ဌ၊၁။၁၂ရ။ သံ၊ ဌ၊၂။၉၁။ အံ၊ဌ၊၂။၂၅၅။ ဥဒါန၊ဌ။၁၀၁။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၂၃။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၀၃။ ပဋိသံ၊ ဌ၊၁။၁၉၊၁၄၁။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၄ဖ၊၄၉။ ပေတ၊ ဌ။၃ရ၊၂၂၃။ အပ၊ဌ၊၁။၉။ စရိယာ၊ဌ။၁ရရ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၄၉၃။ မဟာနိ၊ဌ။၁၃၁။ ဒီ၊ဌီ၊၁။

၁၂၀။ သံဇီ၊၂။၂၂၈။) **ဘိဇ္ဇရေ**— အဘိ၊ ဝတာရ။၄၈။ **ဘိဇ္ဇတေ** — ပုရိမ် ဘိဇ္ဇတေ စိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၉။ ဘိဇ္ဇတေတိ နိရုဇ္ဈတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဇီ၊၂။၃၁၂။ သယမေဝ ဘိဇ္ဇတေတိ ဘင်္ဂေါ။ ဓာန်၊ဇီ။ဖ၊ဖ၂။ (-သံ၊ဌ၊၂။၄၉၅။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၁။ ဇာ၊ဌ၊၄။၁၄၀၊၄၅၈။ သံ၊ဇီ၊၂။၂၅၀။) **ဘိဇ္ဇတု** — ယသ ပေသုညံ ဥပသံဟရတိ၊ သော ဘိဇ္ဇတု ဝါ မာ ဝါ။ ဒီ၊ဇီ၊ဝ၊ဝ၂၀။ ဇရပတ္တံ မာ ဘိဇ္ဇတု။ မ၊ဇီ၊ ၂။၉၄။ အယံ ကာယော ဘိဇ္ဇတု။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၉။ ဓမ္မ၊ဌ၊ဝ။ရ။ ဝိမာန၊ဌ။ဓ၊ဖ၊။ စရိယာ၊ ဌ။ဝ၂၉။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၁။ ဝိ၊သင်ဟ။ဓ၁။ သာ ရတ္ထ၊၃။ဝ၈၃။ ကခ်ီ၊ဇီ၊သစ်။၄၁၅။ (-ဝိ မာန။၂၂။ ထေရ။၂ရ၃။ စရိယာ။၄၀၁။ ဝိမာန၊ဌ။ဓ၄။ ထေရ၊ဌ၊၂။၃၃။ စရိယာ၊ဌ။ ၁၂၉။ မ၊ဌ၊၄။၁၁ဓ။ အဘိ၊ဌ၊ဝ။၃ရ၀။ အဘိ၊ ဌ၊၂။၄၅။) **ဘိဇ္ဇန္တု** —ဓမ္မ၊ဌ၊ဝ။ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၅၄။ သံ၊ဇီ၊ဝ။၂ဓ၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဇီ၊၂။၄၀ရ။ **ဘိဇ္ဇ** — ကော မေ တယာ အတ္ထော၊ ဆိဇ္ဇ ဝါ၊ ဘိဇ္ဇ ဝါ။ မ၊ဌ၊၄။၉။ မာ မံ ဗြာဟ္မဏေဟိ ဘိန္ဒသိတိ၊ တုံ ဗြာဟ္မဏေဟိ ဝါ ဘိဇ္ဇ။ သံ၊ဌ၊ဝ။၂ဝရ။ **ဘိဇ္ဇထ**— ဒီ၊ဌ၊ ၂။၂ဝ၀။ အဘိ၊ဌ၊ဝ။ဝ၀ဓ။ သာရတ္ထ၊ဝ။ဝ၁ဓ။ မူလဇီ၊၂။၄၉။ **ဘိဇ္ဇယ္ယ** — ဝိ၊၄။၂ဝ၅။ မိလိန္ဒ။၄၃။ ဝိ၊ဌ၊ဝ။၃၅ဓ။ ဒီ၊ဌ၊၃။ဓ၀။ မ၊ ဌ၊ဝ။၂ရ၀။ မ၊ဌ၊၃။၉ဓ။ သံ၊ဌ၊၃။၂၅ရ။ အံ၊ ဌ၊ဝ။၂ဝ၄။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄ဝ၀။ အပ၊ဌ၊၂။၄ဓ။ သံ၊ဇီ၊ဝ။၂ဝ၀။ **ဘိဇ္ဇယ္ယုံ** —မဟာနိ။ ၁ရ၉။ မိလိန္ဒ။၂၃၂။ ဒီ၊ဌ၊၃။ဓ၀။ မ၊ဌ၊၄။ဓ၄။ အံ၊ဌ၊ဝ။၃ဝ၀။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄ဝ၀။ **ဘိဇ္ဇထ** — ခ်ိပ်ပ် ဘိဇ္ဇထ မိတ္တာသ္မိ။ ဇာ၊ဝ။ဝ၂ရ။ ဇာ၊ဌ၊၃။ဝ၁ဓ။ (-ဇာ၊ဌ၊၅။၉၀။) **ဘိဇ္ဇိ**— ဝိ၊၃။၂ဝ၉။ စရိယာ။၃ဓရ။ မိလိန္ဒ။၂၂၅။ ဒီ၊ဌ၊ဝ။ဝ၂၀။ ဒီ၊ဌ၊၂။ဝ၀၃။ သံ၊ဌ၊၂။၂ဝ၀။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၅ဓ။ ပဋိသံ၊ဌ၊ဝ။၂၄ဝ။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ဝ။ဖ၀။ စရိယာ၊ဌ။၃ဓ၊ဝ၅၅၊ဝ၀ဖ၂။ ဇာ၊ ဌ၊၄။၃ဓ၉။ သံ၊ဇီ၊၂။ဝ၉ဓ။ **ဘိဇ္ဇိသု**— သယမေဝ ... အန္ဒုဗန္ဓနာဒီနိ ခဏ္ဍာခဏ္ဍံ ဘိဇ္ဇိသု။ မ၊ဌ၊၄။ဝ၃၃။ (-ဝိ၊၃။၂ဖ၈။ ဝိ၊ ၄။၂၄၉။ သံ၊ဌ၊ဝ။၂ဝ၀။ အံ၊ဌ၊ဝ။ဝ၈၅။ ဓမ္မ၊ ဌ၊ဝ။၃ဓ။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။ဝ၉ဖ။ ဇာ၊ဌ၊၅။၃ ၂၉။ မ၊ဇီ၊၃။၃၄ဝ။) **ဘိဇ္ဇိတ္ထ**—(အာ-ဝိဘတ်) ဝိ၊၃။၂ဝဓ။ မ၊ဌ၊၂။၂ရဝ။ အဘိ၊ဌ၊၃။ဝ၀ဓ။ ဇာ၊ဌ၊ဝ။၄၉၃။ သာရတ္ထ၊ဝ။ဝ၁ရ။ **ဘိဇ္ဇိသတိ** — ယော ပနာတိ သံယော ပန၊ ဣဒံ "ဘိဇ္ဇိသတိ"တိပဒေ ကတ္တာ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂ရ၃။ (-ထေရ။၃၂ဝ။ စရိယာ။၄ဝ၆။ ဝိ၊ ဌ၊၃။၄၃ဝ။ ဒီ၊ဌ၊ဝ။၂ဖ၁။ ဒီ၊ဌ၊၂။၂ဖ၂။ သံ၊ ဌ၊ဝ။၂၃၉။ သံ၊ဌ၊၂။၂၅၄။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၃ဝ၁။ စရိယာ၊ဌ။ဝ၁၂။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂ဖ၆။ ဇာ၊ဌ၊ ၃။ရ၃။ **ဘိဇ္ဇိသန္တိ**—ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂ရ၂။ မဟာ နိ၊ဌ။ဝ၃ဝ။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂ဖ၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၅၂။ ဝိမတိ၊ဝ။၂ဓရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဇီ၊၂။၄ဝ၁။ **ဘိဇ္ဇိသာမ**—ဇာ၊ဌ၊၂။၃ဝ၈။

ဘိဇ္ဇတိ[2] (ကာ၊ကမ္မ၊ကြို။ ကမ္မ၊ကြို။) [ဘိဒိ+ဏော +ယ+တေ။ ဘိဒိ+ယ+တေ] ပျက်စီး၊စေအပ် ၏၊ ပြိုကွဲစေအပ်၏၊ ဖျက်အပ်၏။ ဖြိုအပ်၏၊ ပျက်-ပျက်စီး-၏၊ ပြို-ပြိုကွဲ-၏၊ (ကွဲအက် ပခြ၏။ နိတိ၊ဓာ၊သျှ၊၂။၃၃ဓ။) ရုပ္ပတိတိ ကုပ္ပတိ ယဋ္ဌိယတိ ပိဋ္ဌိယတိ၊ ဘိဇ္ဇတိတိ အတ္ထော။ သံ၊ဌ၊၂။၂ဖ၆။ အဘိ၊ဌ၊၂။ မ

ဟာနိ၊ဌ။၁၁။ ဘိဇ္ဇတိတိ သိတာဒိသန္နိပါတေ ... ဝိသဒိသသန္ဓာနုပ္ပတ္တိဒဿနတော ပုရိမ-သန္ဓာနဿ ဘေဒံ သန္ဓာယာဟ။ ... သော ပန ကတ္တုဘူတော ကမ္မဘူတော စ အတ္ထော ဘိဇ္ဇမာနော ဟောတိတိ ဣမသ္မိတ္ထသ ဒဿနတ္ထं ဘိဇ္ဇတိတိ အတ္ထောတိ ဝုတ္တံ။ ... တေနေဝ "ဘိဇ္ဇတိတိ အတ္ထော"တိ ကမ္မကတ္တုတ္ထေန ဘိဇ္ဇတိသဒ္ဒေန အတ္ထံ ဒ-ဿေတိ။ မူလဋီ၊၂။၅။ (-အနုဋီ၊၂။၁၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၃။ နီတိ၊ဓာ။၃၇၊၂၄၄၊၃၈၃။) ရုပ္ပတိ(သံ၊ဌ၊၂။၂၆၇။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၅၀။ မူလဋီ၊၂။၅။ အနုဋီ၊၂။၁၀။ ဝိဘာ ဝိနီ။၇၅)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ **ဘိဇ္ဇိဿတိ** — ဇ္ဇောဝတာ ပထဝီ ဥန္ဒြိယိဿတိ။ ဒီ၊၁။၉၀။ ဥန္ဒြိယိဿတိတိ ဘိဇ္ဇိဿတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၃၈။ ဥန္ဒြိယိဿတိတိ ဘိန္ဒိယိဿတိ၊ ကမ္မရူပ-ဖွဲ့တံ "ပထဝီ"တိ ကမ္မကတ္တုဝသေန ဝုတ္တတ္တာ ယထာ "ကုသုလော ဘိဇ္ဇတိ"တိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၂၆၃။ **ဘိဇ္ဇတိ**[၁]**၊ ဘိဇ္ဇတေ**[၂]-တို့လည်းကြည့်။

ဘိဇ္ဇတု (ကြို) [ဘိဒိ+ယ+တု] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက်စီး-ပါစေ၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲပျက်စီး-ပါစေ၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးပါစေ၊ ပျက်-ချုပ်ပျောက်ပျက်စီး-ပါစေ။ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-ပါစေ။ **ဘိဇ္ဇတိ**[၁] ကြည့်။

ဘိဇ္ဇတေ[၁] (ကြို) [ဘိဒိ+ယ+တေ] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက်စီး-၏၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲပျက်စီး-၏၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီး၏၊ ပျက်၏၊ ချုပ်ပျောက်-ချုပ် ပျောက်ပျက်စီး-၏။ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-၏၊ ပြို၏။ **ဘိဇ္ဇတိ**[၁] -ကြည့်။ **ဘိဇ္ဇတေ**[၂] လည်းကြည့်။

ဘိဇ္ဇတေ[၂] (ကမ္မ၊ကြို) [ဘိဒိ+ယ+တေ] ပြို အပ်၏။ "ဘိဇ္ဇတေ ကုသုလော သယမေ-ဝါ"တိ ဘိဇ္ဇတေတိ သဝနာ ကမ္မတာဝ-ဂမျတေ၊ သယမေဝါတိ သဝနတော ကတ္တုတာ။ ကတ္တုတာဝစနိစ္ဆယန္တု "ဘိန္ဒတိ ကုသုလော အတ္တာန"န္တိ ဘဝတိ။ မောဂ်၊ ၅။၁၇။ (-နိဂုတ္တိဒီပနီ။၁၅၆။ သမ္မန္ဓစိန္တာ။၃၈။)

("ဘိဇ္ဇတေ"ပုဒ်သက်သက်၌ တေဝိဘတ်ကို ကံအနက်၌ စီရင်၍ ကမ္မရုပ် ပြီးစေရ၏။ ကမ္မတ္ထကြိယာဖြစ်၏။ "ကုသုလော" ကား ယင်းကြိယာ၏ ကတ္တားဖြစ်သည်။ "ကုသု-လော=ကျိုကို၊ ဘိဇ္ဇတေ=ပြိုအပ်၏"ဟု အ နက်ပေးရသည်။ (ဘိဇ္ဇတေ ကုသုလော သယံ) ဟု သယံ သဒ္ဒါနှင့်ယှဉ်သောအခါ "ဘိဇ္ဇတေ"သည် ကတ္တုတ္ထကြိယာ ဖြစ်သွား သည်။ "ကုသုလော"သည်လည်း ကတ္တားဖြစ် သွား၍"ကမ္မကတ္တား"အမည်ရသည်။ ကုသု-လော-ဟူသော ကံပုဒ်၌ ကတ္တား အမည်ကို တင်စား၍ "ကုသုလော=ကျိုသည်၊ သယံ= အလိုလို၊ ဘိဇ္ဇတေ=ပြိုအပ်၏" ဟု လည်း ကောင်း၊ ဘိဇ္ဇတေ-ဟူသောကံဟော ကြိယာ ၌ကတ္တားအမည်ကို တင်စား၍ "ကုသုလော =ကျိုသည်၊ သယံ=အလိုလို၊ ဘိဇ္ဇတေ=ပြို ၏" ဟုလည်းကောင်း ဆရာတို့အနက်ပေး ကြသည်။ အကျယ်ကို သမ္မန္ဓစိန္တာဂဏ္ဌိ။ ၅၂၁ -၃-ကြည့်။ ဘိဇ္ဇိဿတိ-၌မူ သယံ သဒ္ဒါ မပါရှိသော်လည်း ကမ္မတ္ထကြိယာသည် ကတ္တုတ္ထကြိယာ ဖြစ်သွားပါသည်။)

ဘိဇ္ဇထ (ကြို) [ဘိဒိ+ယ+ထ] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက်စီး-ကုန်လော၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲပျက်စီး-ကုန်လော၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးပါကုန်လော၊ ပျက်-ချုပ်ပျောက် ပျက်စီး-ကုန်လော၊ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-ကုန်လော။ **ဘိဇ္ဇတိ**[1] ကြည့်။

ဘိဇ္ဇန (နာ) [ဘိဒိ+ယ+ယု] (၁) ပျက်စီးခြင်း၊ ကွဲအက်ခြင်း။ (၂) ပျက်စီးစေခြင်း။ (တိ)(၃) ချုပ်ပျောက်ပျက်စီး တတ်သော၊ ပြိုကွဲပျက်စီး-ကျိုး-သော။ **(၁)** ဘိဇ္ဇနံ ဘေဒေါ။ မဝိ၊၁။၃၁၁ရ။ (-နေတ္တိ၊ဌ။၁၅၄။ သံဝိ၊၂။ ၁၀ရ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၃၊၃၄၂။) ဘိဇ္ဇနကွမ-စသည်လည်းကြည့်။ **(၂)** ဘိဇ္ဇနသမတ္ထ-ထောင့်ကွင်းကြည့်။ **(တိ)(၃)** ခန္ဓာနံ ဘေဒ-သေန ဘိဇ္ဇနတော။ ထေရ၊ဌ၊၂။၁ရ။ ဘိဇ္ဇနကာလ-လည်းကြည့်။

ဘိဇ္ဇနက (တိ) [ဘိဇ္ဇန+က] ပျက်စီး-ချုပ်ပျောက်ပျက်စီး-တတ်သော။ ဘိဇ္ဇနကံ ဘိ-ဇ္ဇတု။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၁။ ၁ကေ ၁ကေ ဘိဇ္ဇနကေ သခါရေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၄၁၆။ (-ဣတိဝုတ်၊ဌ။၂၁၉။)

ဘိဇ္ဇနကဋ္ဌ (ပု) [ဘိဇ္ဇနက+အတ္ထ] ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးတတ်-ပြိုကွဲပျက်စီးတတ်-သည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ အယံ အတ္ထဘာဝေါ နာမ ဘိဇ္ဇနကဋ္ဌေန ... ကုလာလဘာဇနသဒိသော။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၀၁။

ဘိဇ္ဇနကသဘာဝ (ပု) [ဘိဇ္ဇနက+သဘာဝ] ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးတတ်-ပြိုကွဲပျက်စီးတတ်-သည်၏အဖြစ်ဟူသောသဘော။ ပလော-ကဝမ္မဿ ဘိဇ္ဇနကသဘာဝံ။ သံ၊ဌ၊၃။၁ရ။

ဘိဇ္ဇနကာရက (နာ) [ဘိဇ္ဇန+ကာရက] ပျက်စီးခြင်း၏အကြောင်း။ အဂ္ဂိလိမာလော အာဂတောတိ ကူဋဇဋသာသာနံ ဘိဇ္ဇနကာ-ရကံ ဟောတိ။ မ၊ဌ၊၃။၂၃၃၊ (မ၊ဋီ၊၃။၁၅၆။)

ဘိဇ္ဇနကာလ (ပု) [ဘိဇ္ဇန+ကာလ] ပြိုကွဲ-ပျက်စီး-ကျိုး-အံ့သောအခါ။ ဟတ္ထိ-အဿရထတူရိယာနံ သဒ္ဒေန ပထဝီယာ ဘိဇ္ဇနကာလော ဝိယ အဟောသိ။ ဇာ၊ဌ၊ ၆။၂၄၁။ အဋ္ဌိနံ ဘိဇ္ဇနကာလော ဝိယ ဟောတိ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၃၆၉။

ဘိဇ္ဇနကွမ (တိ) [ဘိဇ္ဇန+ခမ] ကွဲအက်ခြင်းငှါခံ့သော။ ခဏ္ဏံ ဘိဇ္ဇနကွမံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၉။

ဘိဇ္ဇနဋ္ဌ (ပု) [ဘိဇ္ဇန+အတ္ထ] ပျက်စီးတတ်-ကွဲတတ်-သည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ ဘိဇ္ဇနဋ္ဌေန ကုမ္ဘော။ မဟာနိ၊ ဌ။၈၀။ လုဇ္ဇနဋ္ဌေနာတိ ဘိဇ္ဇနဋ္ဌေန။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၂၅၈။(-ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၂၁၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၂၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၈၁။)

ဘိဇ္ဇနဌာန (နာ) [ဘိဇ္ဇန+ဌာန] ပြိုရာ အရပ်ဌာန။ ပထဝီယာ ဘိဇ္ဇနဌာနံ ဂတော။ မ၊ ဋီ၊၂။ရ၆။

ဘိဇ္ဇနတ္ထ (ပု) [ဘိဇ္ဇန+အတ္ထ] ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးတတ်သောအနက်သဘော။ အယမ္ပိ အတ္ထဘာဝေါ ဥပ္ပဇ္ဇိတ္တာ ဘိဇ္ဇနတ္ထေန ပုဗ္ဗ-ဠကသဒိသောယေဝ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၀ရ။

ဘိဇ္ဇနဝမ္မ (တိ) [ဘိဇ္ဇန+ဝမ္မ] ချုပ်ပျောက်

ပျက်စီးတတ်သော သဘောရှိသော။ မရဏ-ဓမ္မံ မတ် ဘိဇနဓမ္မံ ဘိန္နံ။ ဓမ္မာဌ၊၂။၁၈၀။ (-မာဌ၊၃။၂၀၉။ ဇာဌ၊၃။၈၅။ မာဋီ၊၂။၁၄၃။) (နီတိ၊ဓာသျာ၊။၉၈။ သျှ။၂။၃၁-တို့၌ "ပျက်ခြင်းသဘော"ဟု အနက်ပေးသည်။)

ဘိဇနပတ္တ (တိ) [ဘိဇန+ပတ္တ] ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးခြင်းသို့-ရောက်ရာ-ရောက်ကြောင်း။ ကိလေသာနံ ဘိဇနပတ္တတ္တာ နိဗ္ဗာနံ သစ္ဆိတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁ရ၆။

ဘိဇနသဘာဝ (တိ) [ဘိဇန+သဘာဝ] ပျက်စီးတတ်သောသဘောရှိသော။ ပလုဇနကံ ဘိဇနသဘာဝံ။ သံ၊ဌ၊၃။၁၁၅၊(-၁ဓ၈။ အံ၊ဌ၊၃။၆။ ထေရ၊ဌ၊၂။၂၃၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁။) ဧကန္တေန ဘိဇနသဘာဝတ္တာ ခယဓမ္မာ။ ဥဒါန၊ဌ။၁၄၈။ (-ဝိမာန၊ဌ။၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၅။)

ဘိဇနသမတ္ထ (ပု) [ဘိဇန+သမတ္ထ] ဖျက်ဆီးခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ အကျိုးနှင့် ဘိဇနသ-မတ္ထာ ပရိဠာဟော ဟောတိ။ ဓမ္မာဌ၊၁။၈၁။

ဘိဇနသီလ (တိ) [ဘိဇန+သီလ] ချုပ်ပျောက်ပျက်စီး-တတ်သော-ခြင်း-အလေ့ရှိသော။ ခဏေန ဘိဇနသီလေ ... ကာယေ။ ထေရီ၊ ဌ။၄၄။

ဘိဇနာကာရ (ပု) [ဘိဇန+အာကာရ] (၁) ချုပ်ပျောက်ပျက်စီး-သော-ခြင်းဟူသော-အခြင်းအရာ။ (တိ)(၂) ကွဲအံ့သော-ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးသော-အခြင်းအရာရှိသော။ (၁) အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ (တိ)(၂) ဟဒယံ ဘိဇနာကာရံ ဝိယ အဟောသိ။ စရိယာ၊ဌ။၂၁၅။

ဘိဇနာကာရဒဿန (နု) [ဘိဇနာကာရ+ဒဿန] ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးသော အခြင်းအရာကိုရှုမြင်ခြင်း။ ခဏေ ခဏေ ဘိဇနာ-ကာရဒဿနံ ပဌမံ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၉။

ဘိဇနာကာရပတ္တ (တိ) [ဘိဇနာကာရ+ပတ္တ] ကွဲအံ့သော-ကျိုးအံ့သော-အခြင်းအရာသို့ရောက်သော။ ဗာလာနံ အသဗ္ဗာနိ သု-ဂန္ဓာနံ ကဏ္ဏာ ဘိဇနာကာရပတ္တာ ဟော-နှိ။ ဓမ္မာဌ၊၁။၁၆၃။ အဋ္ဌနိ ဘိဇနာကာ-ရပတ္တာနိ အဟေသုံ။ ဇာဌ၊၁။၂၉၉။

ဘိဇန္ဆ (တိ) [ဘိဒိ+ယ+ယု။ ထိ-၌ ဘိဇန္ဆီ] ကွယ်ပ-ပြိုကွဲ-ပျက်စီး-ချုပ်ပျောက်-ကျိုး-သော။ ဗုဒ္ဓသာသနေ ဘိဇ္ဇန္တေ။ မိလိန္ဒ။၈။ သံယေ ဘိဇ္ဇန္တေ။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၆၀။ ဥဂ္ဂန္ဓာ ဥဂ္ဂန္ဓာ ဘိဇ္ဇန္တံ ဥဒကံ ခေါဘေတိ။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၁၉၅။ မ၊ဌ၊၂။၂၂၂။ ဥဂ္ဂန္ဓာ ဥဂ္ဂန္ဓာ ဘိဇ္ဇန္တိ ဥဌဟိတ္တာ ဥဌဟိတ္တာ ဓာရာကိရဏဝသေန ဥဗ္ဘိဇ္ဇန္တံ, ဝိနသ္သန္တံ ဝါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၉။ ခဏေ ခဏေ ဘိဇ္ဇန္တမ္ပိ စိတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂၆။ (-ဝိ၊ဌ၊၃။၂၁၄။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၈၀။) ဘိဇ္ဇန္တိယာပိ ဓရကိယာ ... နေဝ မယံ လောကဓမ္မေဟိ မိဿယိဿာမ။ မိ လိန္ဒ။၁၂၉။ ဒီပဗာလာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိယော စ ဘိဇ္ဇန္တိယော စ ဒိဿာ။ ဓမ္မာဌ၊၁။၄၄၅။ ဖာသုကာ ဘိဇ္ဇန္တိယော ဝိယ။ ဇာဌ၊ရ။ရ၂။ (-ဓမ္မာဌ၊၁။၄၃၁။ ဓမ္မာဌ၊၂။၁ရ။ ဇာဌ၊၃။၂၉၉။)

ဘိဇန္ဆီ [ဘိဒိ+ယ+အန္ဆီ] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက်စီး-

ကုန်၏၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲပျက်စီး-ကုန်၏၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးကုန်၏၊ ပျက်-ချုပ်ပျောက်ပျက်စီး-ကုန်၏။ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-ကုန်၏။ **ဘိဇ္ဇတိ**ံ ကြည့်။

ဘိဇ္ဇန္တု [ဘိဒိ+ယ+အန္တု] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက်စီး-ကုန်ပါစေ၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲပျက်စီး-ကုန်ပါစေ၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးပါကုန်ပါစေ၊ ပျက်-ချုပ်ပျောက်ပျက်စီး-ကုန်ပါစေ၊ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-ကုန်ပါစေ။ **ဘိဇ္ဇတိ**ံ ကြည့်။

ဘိဇ္ဇပရိယန္တ (တိ) [ဘိဇ္ဇ+ပရိယန္တ] ချုပ်ပျောက်-ပျက်စီး-ခြင်းလျှင် အဆုံးရှိသော။ သဗ္ဗံ ဘေဒနပရိယန္တန်၌ ပက္ကာပက္ကံ သဗ္ဗံ ဘေဒနံ ဘိဇ္ဇပရိယန္တံ အဝသာနံ။ မဟာနိ၊၅။၂၁၆။

ဘိဇ္ဇမာန (တိ) [ဘိဒိ+ယ+မာန] (က) ကွယ်ပ-ပြိုကွဲ-ကွဲပြား-ပျက်စီး-ချုပ်ပျောက်-ကျိုး-ကျက်-သော။ (ခ) ချုပ်ဆဲ-ပျက်ဆဲ-ဖြစ်သော။ **(က)** စိတ္တံ ဘိဇ္ဇမာနံ ကမ္မံ ဘိဇ္ဇတိ။ အဘိ၊က။၃၇၉။ ဘိဇ္ဇမာနံ ဝိယ ... နဘံ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၃၈။ ဟဒယံ ဘိဇ္ဇမာနံ ဝိယ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၁၂။ ဓုရ-ဘေဒေန ဘိဇ္ဇမာနာ ဝိသတိ ဟောန္တိ။ ထေရ၊ဌ၊ ။၈၄၆။ အသနိယာ ဘိဇ္ဇမာနာ-ယ။ ဒီ၊ဌ၊ ။၁၆၀။ သာခါသု ဘိဇ္ဇမာနာသု။ မ၊ဌ၊၁။၃၉၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆။ အံ၊ဋီ၊ ။၁၇။ သံယသ္မိံ ဘိဇ္ဇမာနေ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၄၃၃။ မ၊ဌ၊ ။၁၄၆။ ဇာ၊ဌ၊၃။၄၆၅။ ခန္ဓေသု ဘိဇ္ဇမာ-နေသု သတ္တော မရတိ၊ ဘိန္နေသု မတောတိ ဝေါဟာရော။ မ၊ဌ၊၁။ ၂ ၂၁။ သံ၊ဌ၊ ။၁ ။ ကတ္တုဘူတော ကမ္မဘူတော စ အတ္ထော ဘိဇ္ဇမာနော ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ။၁။၁။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၃၄။ ဘိဇ္ဇမာနန္တိ ပစ္စမာနံ။ မောဂ်၊ ပဋ္ဌိကာ။၆၀။ (-အဘိ၊က။ ၂၉၃။ ပဋိသံ။ ၃၈၆။ အပ၊၁။၃ ၂ ၈။ အပ၊ ။၁၀ ။ မ၊ဌ၊ ။ ၈။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃ ၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ။ ၂ ။ မ၊ဌ၊၁။၃၉၆။ ထေရီ၊ဌ၊၁၁ ။ ဇာ၊ဌ၊ ။ ၃ ၀ ။ သာရတ္ထ၊ ။ ၄ ၁ ။ အံ၊ဋီ၊ ။ ၈ ။) **(ခ)** ဇာ-ယန္တမေဝ သမုဋ္ဌာပေတိ နှ ပန ဌိတံ, ဘိဇ္ဇမာနံ ဝါ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂ ၀ ၈။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ။ ၂ ။ ၅ ။)

ဘိဇ္ဇမာနစိတ္တ (နှ) [ဘိဇ္ဇမာန+စိတ္တ] ချုပ်ဆဲ-ပျက်ဆဲ-ဖြစ်သောစိတ်။ နုပ္ပဇ္ဇတိ နိရုဇ္ဈတိတိ ဘင်္ဂကွဏေ အရဟတော ပစ္ဆိမစိတ္တမ္ပိ သေသာနံ ဘိဇ္ဇမာနစိတ္တမ္ပိ။ အဘိ၊ဌ၊ ။ ၃ ။ ။

ဘိဇ္ဇမာနစိတ္တသမဋီ (တိ) [ဘိဇ္ဇမာနစိတ္တ+သမဋီ] ချုပ်ဆဲ-ပျက်ဆဲ-ဖြစ်သောစိတ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဘိဇ္ဇမာနစိတ္တသမဋီ-ပုဂ္ဂလော ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊ ။ ၁ ။ ။

ဘိဇ္ဇမာနသဘာဝ (တိ) [ဘိဇ္ဇမာန+သဘာဝ] ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးသောသဘောရှိသော။ သတ္တာနံ ဇီဝိတာနိပိ လဟုံ လဟုံ ဘိဇ္ဇ-မာနသဘာဝါနိ။ စရိယာ၊ဌ။ ၁ ၈ ။

ဘိဇ္ဇမာနဟဒယ (တိ) [ဘိဇ္ဇမာန+ဟဒယ] ကွဲသောနှလုံးရှိသော၊သူ။ မာတာပိတရော ဘိဇ္ဇမာနဟဒယာ။ ဇာ၊ဌ၊၆။ ၁ ၀ ။ (-ဇာ၊ဌ၊ ။ ၈ ။ ၂ ။ ။)

ဘိဇ္ဇယမာန (တိ) [ဘိဒိ+ယ+အ=ဘိဇ္ဇ (နာမ-ဓာတ်)+ယ+မာန] ပျက်စီးသော။ ယထာ

တိလာနံ ဘိဇ္ဇယမာနာနံ ပဌပဌာယနေန ဘေဒေါ လက္ခိယတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉၁-၂။

ဘိဇ္ဇရေ (ကြို) [ဘိဒိ+ယ+အန္တေ] ကွဲပြားကုန်၏။ ကွဲ-ပြိုကွဲပျက် စီး-ကုန်၏။ **ဘိဇ္ဇတိ**[၁] ကြည့်။

ဘိဇ္ဇာဝဇ္ဇန (တိ) [ဘိဇ္ဇ+အာဝဇ္ဇန] ကွဲပြားသော အာဝဇ္ဇန်းရှိသော။ နာနာဝဇ္ဇနေတိ ယေန အာဝဇ္ဇနေန အပ္ပနာဝီထိ ဟောတိ၊ တတော ဘိဇ္ဇာဝဇ္ဇနေ, အနေကာဝဇ္ဇနေ ဝါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၉၇။

ဘိဇ္ဇိသု (ကြို) [ဘိဒိ+ယ+ဥ] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက်စီး-ကုန်ပြီ၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲပျက်စီး-ကုန်ပြီ၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးကုန်ပြီ၊ ပျက်-ချုပ်ပျောက် ပျက်စီး-ကုန်ပြီ၊ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-ကုန်ပြီ။ **ဘိဇ္ဇတိ**[၁] ကြည့်။

ဘိဇ္ဇိ (ကြို) [ဘိဒိ+ယ+ဣ] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက်စီး-ပြီ၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲပျက်စီး-ပြီ၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးပြီ၊ ပျက်-ချုပ်ပျောက် ပျက်စီး-ပြီ၊ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-ပြီ။ **ဘိဇ္ဇတိ**[၁] ကြည့်။

ဘိဇ္ဇိတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [ဘိဇ္ဇိတဗ္ဗ+ယုတ္တက] ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးစေအပ်သည်၏အဖြစ်-ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးတတ်သည်၏အဖြစ်-ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးခြင်း-နှင့်ယှဉ်သော။ သဗ္ဗေသခါရာ အနိစ္စာ၊ ဘိဇ္ဇိတဗ္ဗယုတ္တကံ ဘိဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။

ဘိဇ္ဇိတု (ထိ၊ပု) [ဘိဒိ+ယ+တု] ဖျက်ဆီးပြီးသော၊သူ။ (မြန်မာပြန်။) ဩယာနမတိ-ကြန္တာနံ၊ ဘိဇ္ဇိတာနဉ္စ မစ္စုယာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၄။

ဘိဇ္ဇိတ္ထ (ကြို) [ဘိဒိ+ယ+အာ] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက်စီး-ပြီ၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲပျက်စီး-ပြီ၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးပြီ၊ ပျက်-ချုပ်ပျောက် ပျက်စီး-ပြီ၊ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-ပြီ။ **ဘိဇ္ဇတိ**[၁] ကြည့်။

ဘိဇ္ဇိတ္ထာ (ကြို၊ဝိ) [ဘိဒိ+ယ+တ္ထာ] ကွဲ-ပြိုကွဲ-ကွဲပြား-ကျိုး-ကျိုးပေါက်-ပျက်စီး-၍။ ဟေဋ္ဌုပရိယာယဝသေန ဘိဇ္ဇိတ္ထာ ပတိ-တေသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၀။ ဘိ-ဇ္ဇိတ္ထာ ပလာယန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇၊၁၁၄။ ဘိဇ္ဇိတ္ထာတိ ဝဂ္ဂဗန္ဓတော ဝိဘဇ္ဇ ဝိသုံ ဝိသုံ ဟုတ္ထာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၉။ လောဟိတပိဋ္ဌကာ သဏ္ဌာဟိတ္ထာ ဘိဇ္ဇိတ္ထာ ပဋ္ဌရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ ဘိဇ္ဇိတ္ထာတိ အဂ္ဂဟိ-တဂ္ဂါ ဇ ဘိန္နာ ဟုတ္ထာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၈။ ဘိဇ္ဇိတ္ထာ(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉)တိ သံယတာဘာ-ဝတော တသ ဗြာဟ္မဏသ အန္တရေ မေ-တ္တိဘေဒေန။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၅။

ဘိဇ္ဇိယတေ (ကမ္မ၊ကြို) [ဘိဒိ+ယ+ယ+တေ။ ယ အာဂုံ, ဣ အာဂုံ။] ဖျက်ဆီးအပ်၏၊ ပျက်စီး၏။ ပါတောဝ ဖုလ္လိတကောကနဒံ၊ သူရိယာလောကေန ဘိဇ္ဇိယတေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ အံ၊ဋီ၊၃။ရ၃။ ဘိဇ္ဇိယတေတိ နိုဗ္ဗိ-ဇ္ဇိယတိ နိုဗ္ဗိဂ္ဂါ ဇာယတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂ရရ။

ဘိဇ္ဇိယမာန (တိ) [ဘိဒိ+ယ+ယ+မာန။ ယ အာဂုံ, ဣ အာဂုံ။] ဖျက်ဆီးအပ်-လျော်အပ်

-သော။ အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၂။၂၈၁-၌တိလာနံ ဝိယ ဘဇ္ဇယမာ-နာနံ-ဟုရှိ၍၊ သျှာ-မူ၌ ဘိဇ္ဇယမာနာနံ-ဟုရှိသည်။ အောက်ပုဒ်ကိုထောက်သော် ဘိဇ္ဇယမာနာနံ-ဟုလည်းရှိသင့်သည်။)

ဘိဇ္ဇယမာနတိလူပမာ (ထီ) [ဘိဇ္ဇယမာနတိလ+ဥပမာ] ဖျက်ဆီးအပ်-လျှော်အပ်-သောနှမ်းဥပမာ။ ဘိဇ္ဇယမာနတိလူပမာ ခဏေ ခဏေ ဘိဇ္ဇနကဘာဝဒဿနတ္ထန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၄၄။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၁-ထောက်သော်"ဘဇ္ဇယမာနတိလူပမာ"ဟုရှိသင့်သည်။)

ဘိဇ္ဇိဿတိ (ကြို) [ဘိဒိ+ယ+သတိ] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက်စီး-လတ္တံ့၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲ ပျက်စီး-လတ္တံ့၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးလတ္တံ့၊ ပျက်-ချုပ်ပျောက် ပျက်စီး-လတ္တံ့၊ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-လတ္တံ့။ **ဘိဇ္ဇတိ** ကြည့်။

ဘိဇ္ဇိဿတိ (ကြို) [ဘိဒိ+ယ+သတိ] ပျက်စီး-ပြိုး-လတ္တံ့။ **ဘိဇ္ဇတိ** ကြည့်။

ဘိဇ္ဇိဿန္တိ (ကြို) [ဘိဒိ+ယ+သန္တိ] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက်စီး-ကုန်လတ္တံ့၊ ပေါက်-ပေါက်ကွဲ ပျက်စီး-ကုန်လတ္တံ့၊ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးကုန်လတ္တံ့၊ ပျက်-ချုပ်ပျောက် ပျက်စီး-ကုန်လတ္တံ့၊ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-ကုန်လတ္တံ့။ **ဘိဇ္ဇတိ** ကြည့်။

ဘိဇ္ဇထ (ကြို) [ဘိဒိ+ယ+ထ] ကွဲ-ပြိုကွဲ ပျက်စီး-ရာ၏။ ပျက်ရာ၏။ **ဘိဇ္ဇတိ** ကြည့်။

ဘိဇ္ဇယျ (ကြို) [ဘိဒိ+ယ+ယျ] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက်စီး-ရာ၏။ ပေါက်-ပေါက်ကွဲ ပျက်စီး-ရာ၏။ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီးရာ၏။ပျက်-ချုပ်ပျောက် ပျက်စီး-ရာ၏။ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-ရာ၏။ **ဘိဇ္ဇတိ** ကြည့်။

ဘိဇ္ဇယျုံ (ကြို) [ဘိဒိ+ယ+ယျုံ] ကွဲ-ပြိုကွဲပျက်စီး-ကုန်ရာ၏။ ပေါက်-ပေါက်ကွဲ ပျက်စီး-ကုန်ရာ၏။ ဖေါက်ပြန်ပျက်စီး ကုန်ရာ၏။ ပျက်-ချုပ်ပျောက်ပျက်စီး-ကုန်ရာ၏။ ကျိုး-ကျိုးပြတ်-ကုန်ရာ၏။ **ဘိဇ္ဇတိ** ကြည့်။

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၄-အပိုင်း -၂-၌ ဖြည့်စွက်အပ်သောပုဒ်များ

ဥဒဝါ (ဗျ) ထိုသို့မဟုတ်။ သေယျော နု တေ သော၊ ဥဒဝါ သရိက္ခော။ ဇာ၊၁။၁၅၀။ ကိ နု တယာ ဥတ္တရိတရော, ဥဒါဟု သရိက္ခော။ ဇာ၊၆၊၃။၂၈၆။ (-ဝိမာန။၁၁၉။ ပေတ။၁၆၉။ ဝိမာန၊၆။၃၁၉။)

ဥဒါနိတ (တိ) [ဥ+အန+တ] ပီတိအစွမ်းဖြင့် ထုတ်ဆောင်ကျူးရင့်အပ်သော၊ ဥဒါန်းကျူးအပ်သော။ တေန ဥဒါနိတံ ဥဒါနံ ပကာသေန္တော။ ဓမ္မ၊၆၊၂။၃၃၈။ ဇေတ-ဂဝတာ ဥဒါနေ ဥဒါနိတေ။ ဥဒါန၊၆။၂၈၅။

ဥဒိက္ခ (တိ) [ဥဒ(ဥဒိ)+တ] ကြီးပွားခြင်း။ အာဒိကမ္မေ ဘုသတ္ထေ စ၊ သမ္ဘဝေါဒိ-ဏ္ဍတိတ္ထိသု။ ဓာန်။၁၁၆၂။ ဥဒိဏ္ဍေ ပဝုဒ္ဓေ ဝမုနေ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၁၆၂။ (ဓာန်၊သျ၊သစ်-နှင့်တောင်ပေါက်၊ဓာန်၊သျ-တို့၌ သမ္ဘဝေါ-တိဏ္ဍတိတ္ထိသု-ဟုရှိသည်။)

ဥဒု (ဗျ) [နိပါတ်] အနက်မရှိ နိပါတ်မျှဖြစ်သည်။ ဥဒု, သုဒ္ဓုတိ ဣဒံ ပန နိပါတမတ္တမေဝ။ သံ၊၆၊၁။၁၀၇။

ဥဒ္ဓံပတ္တိ (ပု) [ဥဒ္ဓံ+ပတ္တိ] အထက်သို့ ရောက်ခြင်း၊ တိုးတက်ကြီးပွားခြင်း။ ဘာဝနာယ ထောကမ္မိ လယာပတ္တိယာ ဥဒ္ဓံပတ္တိယာ စ ဇာနနာ ပတ္တညုတာ။ နေတ္တိ၊၆။၉၃။

ဥဒ္ဓကမ္မ (နာ) [ဥဒ္ဓံ+ကမ္မ] အထက်၌ပြုလုပ်ခြင်း၊ ရှေ့သို့ဆက်လက်-ပြု-အားထုတ်-ခြင်း။ ဥဒ္ဓ-ကမ္မဝိယောဂတ္တာ-လာဘတိတ္ထိသမိဒ္ဓိသု။ ဓာန်။၁၁၆၈။ ဥဒ္ဓကမ္မေ ဥယျာနေ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၁၆၈။

ဥပကံသ (ပု) [ဥပ+ကံသ] ဥပကံသ မည်သူ။ တဿ ကံသော စ ဥပကံသော စ ဒွေ ပုတ္တာ အဟေသုံ။ ဇာ၊၆၊၄။၈၀။

ဥပဏ္ဍိလေသသမုစ္ဆေဒ (နာ) [ဥပဏ္ဍိလေသ+သမုစ္ဆေဒ] ညစ်နွမ်းကြောင်းကိလေသာတို့ ကိုအကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်ခြင်း။ ဥပဏ္ဍိလေသ-သမုစ္ဆေဒတော, အာရမ္မဏတော, ကိစ္စတော စ သကလေပိ ရတနတ္တယေ ဣဇ္ဈတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၂။၁၇၈။ (သီ၊ဋီ၊သစ်-၌ "ဥပဏ္ဍိလေ-သသမုစ္ဆေဒတော"ဟုပါ၌ပျက်နေသည်။)

ဥပဃံသေယျ (ကြို) [ဥပ+ဃသိ(ဃံသ)+ဧယျ] ပွတ်တိုက်ရာ၏။ ထမ္ဘေ ဝါ တရုမှိ ဝါ ကာယံ ဥပဃံသေယျ၊ တဿ ဒုက္ခဲ့ သိယာ။ မူလသိက္ခာ၊ဋီ။၄၈၉။

ဥပဃာတဘူမိ (ထီ) [ဥပဃာတ+ဘူမိ] ဖျက်ဆီး-ညှဉ်းဆဲသတ်ဖြတ်-ရာ မြေ။ သာသ ဝိယာတဘူမိတိ သာ တဿ ဝိယာတဘူမိ ဥပဃာတဘူမိ ပီဠနဘူမိ ယဋ္ဌနဘူမိ ဥပ-ဒ္ဒဝဘူမိ ဥပသဂ္ဂဘူမိတိ။ မဟာနိ။၁၃၂။

ဥပစာလ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပစာလ

မည်သူ(ထေရ်)။ ဘဂဝါ ဝေသာလိယံ ဝိဟရတိ ... အာယသ္မတာ စ စာလေန အာယသ္မတာ စ ဥပစာလေန။ အံ၊၃။၃၆၂။

ဥပစိနောတိ (ကြို) [ဥပ+စိ+ဏု+တိ။ နီတိ၊ ဓာ။၂၄၅။] ဆည်းပူး၏။ (သဒ္ဒတ္ထ။) ပြည့်စေ၏။ (အဓိပ္ပါယတ္ထ။) ဗဟုဠ ကုသလံ ဥပစိနောတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၂၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၀၁။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃ရ။) ဥဒရံ အဝ-ဒိဟတိ ဥပစိနောတိ ပူရေတီတိ ဥဒရာဝ-ဒေဟကံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၈။

ဥပစေတုံ (ဗျ) [ဥပ+စိ+ဏေ+တုံ] ပွားစေ-ခြင်းငှါ။ ကတပဒံ စျာနာနိ သြစေတုံ (ထေရ။၂၅၈) လောကိယလောကုတ္တရဇ္ဈာ-နာနိ ဥပစေတုံ ဘာဝေတုံ ကတပဒံ ကတ-မဂ္ဂဝိဟိတဘာဝနာမဂ္ဂံ ဣဒံ မမ သာသနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၁။

ဥပစ္စ (ဗျ) [ဥပ+တ္စာ။ နီတိ၊ဓာ။၃၂၆။ ဥပတျ (သံ)] ကပ်ရောက်၍။ တဋ္ဌိ သာလဝနံ ဥ-ယျာနတော ဥပစ္စ နဂရံ ပဝိသိတုကာမာ ဥယျာနတော ဥပစ္စ ဝတ္တန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ဧတေ-နာတိ ဥပဝတ္တနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁ရ။ (ဝိမတိ၊ ၁။၁၀-အလားတူအဖွင့်၌"ဥပေစ္စ"ဟုရှိသည်။)

ဥပစ္စကာ (ထီ) [ဥပ+စ္စက+အာ (ဣတ္ထိပစ္စည်း)။ ဥပတျကာ(သံ)] တောင်ခြေမြေပြင်။ ဥဒ္ဓမ-ဓိစ္စိကာသေလ-ဿနှာဘူမျုပစ္စကာ။ ဓာန်။ ၆၁၀။ သေလဿာဓောဘာဂါသန္နဘူမိ ဥ-ပစ္စကာ နာမ။ အတြ တေဟိ ဥပါဒိသဒ္ဒေဟိ စ္စကော ယဒါဒိနာ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၁၀။ ပဗ္ဗတဿ အာသန္နံ ဥပစ္စကာ။ ပခုက္ကျ၊ဓာန်၊သျှ။

ဥပစ္စယ (ပု) [ဥပ+အတိ+အယ+ဏ။ ဥပတျယ (သံ)] လွန်-ခုံကျော်-ခြင်း။ ဝိပရိယာ-သောတိက္ကမော-တ္ထတိပါတော ဥပစ္စယော။ ဓာန်။ရရ၆။ အယ-ဂမနေ။ ဓာန်၊ဋီ။ရရ၆။

ဥပဇာပ (ပု) [ဥပ+ဇပ+ဏ။ ဥပဇာပ(သံ)] ဘေဒဥပါယ်။ ဥပဇာပေါ တု ဘေဒေါ ထ။ ဓာန်။၃၄၉။ ဇပ-မာနသေ စ၊ ဘူ၊ ဏော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၄၉။

ဥပဇ္ဈာယိနီ (ထီ) [ဥပဇ္ဈာယ+ဣနီ] ဥပဇ္ဈာယ်ရဟန်းမိန်းမ။ ဝုဋ္ဌာပိတံ ပဝတ္တိနိန္တိ ဝုဋ္ဌာပိတံ ပဝတ္တိနီ၊ ယာယ ဥပသမ္ပာဒိတာ၊ တံ ဥပ-ဇ္ဈာယိနိန္တိ အတ္ထော။ ကခ်။၃၄၄။ (-ဝဇိရ။ ၃၈၄။)

ဥပတ္ထ (နာ) [ဥပ+အသ+ထ] ပဿာဝမဂ်။ စက္ခု ……ပါယု ဥပတ္ထံ မနောတိ ဧကောဒသိန္ဒြ-ယာနိ။ အနုဋီ၊၂။၆ရ။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၅၉။) (အမရကောသ၊၁၆-ဝဂ်၊ရ၅-ဂါထာ ၌ "ဥပ ဿ (ပု) အဂ်ိဇာတ်"ဟုလာသည်။)

ဥပတ္ထမ္ဘယ (ကာ၊ကြို) [ဥပ+ထဘိ+ဏယ+ဟိ] ထောက်ပံ့ခိုင်စေလော့။ သန္ဓမ္ဘသ္ဘုတိ ... အတ္တာနံ ဥပတ္ထမ္ဘယ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။

ဥပဒဋ္ဌ (ထီ၊ပု) [ဥပ+ဒိသ+တု။ (ဒဋ္ဌ။ အံ၊၁။ ၃၃၃-ကြည့်)။ ဥပဒဒမ္ဘု (သံ)] ဆုံးဖြတ်ခြင်း ဌါမြင်စွမ်းနိုင်သောတရား၊သူကြီး။ (ကျော် အောင်စံထား။သျှ။) အက္ခဒသောပဒဋ္ဌရိ။ ဓာန်။၃၄၁။ ဥပဒဋ္ဌရိ ဥပဒဿိတေ။ ဓာန်၊ ဋီ။၃၄၁။ (ဓာန်၊သျှ၊သစ်-တို့၌ "အက္ခဒသော၊ ပဒဋ္ဌ"ဟု ပရိယာယ် ၂-ပုဒ် ဆိုကြသည်။)

ဥပနယာမိ (ကြို) [ဥပ+နီ+အ+မိ] ခေါ်ဆောင်အုံ့။ ဥပနယာမိ သီတသွီ။ ဇာ၊၁။၃၆၀။ (-ထေရီ။၄၂၆။ ထေရီ၊၌။၂၇၂။)

ဥပနာဟက (တိ) [ဥပ+နဟ+ကွ] ရန်ပြိုးဖွဲ့တတ်သော၊သူ။ အနုပနာဟီတိ နှ ဥပနာ-ဟကော။ ထေရ၊၌၊၂။၁၅၂။

ဥပနိကစ္စ (ဗျ) [ဥပ+နိ+ကတိ+တ္ဘာ] ကပ်ရောက်၍။ ဥပဂန္တာ နိဗ္ဗုနန္တိ ဥပနိကစ္စ နိ-ဗ္ဗာနဗ္ဗာနာရမ္မဏသ စ္ဘာနစက္ကုနာ ဗျတ္တ-တရံ သြလောကနံ အတ္ထတော စိန္တနမေဝ ဟောတိ။ အနုဋီ၊၃။၂၃၅။

ဥပနိဂူဟ (တိ) [ဥပ+နိ+ဂုဟ+အ] လျှို့ဝှက်-ဖုံးလွှမ်း-အပ်သော။ ကဿစိ အတ္တနော အန္ဓေဝါသိကဿ ဥပနိဂူဟဘူတံ ဂန္ဓံ အ-ကထေတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄၆။

ဥပန္ဆဋ္ဌာန (နှ) [ဥပန္ဆ+ဌာန] အနီးဖြစ်သော အရပ်။ သဗ္ဗတ္ထ ဌာနဘေဒေသု ဗဟုကေ-သုပိ ဥပန္ဆဋ္ဌာနေသု ထုလ္လစ္စယံ။ ဝိ၊ဝိနိ၊ဋီ၊၁။၁၂၂ရ။

ဥပန္ဆသေလ (ပု) [ဥပန္ဆ+သေလ] တောင်ရုံ၊ တောင်ပူစာ။ ပါဒေါ တုပန္ဆသေလောထ။ ဓာန်။၆၁၀။ သေလသ ဥပန္ဆာ သမီပေ ပဗ္ဗတော ဥပန္ဆသေလော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၁၀။

ဥပပဏ္ဍိလေသသမုဏ္ဍေ - ဥပဏ္ဍိလေသသမု-ဏ္ဍေ-ကြည့်။

ဥပပတိ (ပု) [ဥပ+ပတိ] သယောက်လင်၊ လင်မျှောင်။ အထောပပတိ ဇာရောထာ။ ဓာန်။၂၄၀။ ရတိကာရကာတ္တာ ပတိနော ဥပ ဥပပတိ။ ... အပ္ပဓာနဘူတော ဝါ ပတိ ဥပပတိ။ဓာန်၊ဋီ။၂၄၀။

ဥပပိသန (နှ) [ဥပ+ပိသု+ယု] ကြိတ်အပ်သော-ဆောင်ခြင်းငှါကြိတ်အပ်သော-အမှုန်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥပပိသိတဗ္ဗ (တိ) [ဥပ+ပိသု+တဗ္ဗ] ကြိတ်အပ်-ဆောင်ခြင်းငှါကြိတ်အပ်-သော။ အဠုနုပပိသနန္တိ အဠုနတ္ထာယ ဥပပိသိတဗ္ဗံ ယံကိဉ္စိ စုဏ္ဏဇာတံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၄။ အဠုနုပပိ-သနန္တိ အဠုနေ ဥပနေတုံ ပိသိတဗ္ဗဘော-သဇ္ဇံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၆။

ဥပယာတ (တိ) [ဥပ+ယာ+တ] ကပ်ရောက်-ပြည့်စုံ-သော။ ဒ္ဒိဟိ ဒေဝလောကေဟိ ဝိသိဋ္ဌံ ဒိဗ္ဗံ သုခံ ယာတာ ဥပယာတာ သမ္ပန္နာတိ ယာမာ။ ထေရီ၊၌။၁၇၅။

ဥပယာန (နှ) [ဥပ+ယာ+ယု] လက်ဆောင်။ ဥပယန္တိ ဧတေန ဣသရသ ဝါ ပိယ-မနာပသ ဝါ သန္တိက် ဂစ္ဆန္တိတိ ဥပယာနံ၊ ပဏ္ဏာကာရံ။ "ဥပယာနာနိ မေ ဒဇ္ဇု၊ ရာ-ဇပုတ္တ တယိ ဂတေ"တိ (ဇာ၊၂။၁၅၂) ဇတ္ထ ဟိ ပဏ္ဏာကာရာနိ ဥပယာနာနီတိ ဝုစ္စန္တိ။ နိတိ၊ဓာ။၁၃ရ-၈။ (ဆဋ္ဌမ္ဗု-ဇာ၊၂။၁၅၂-၌ "ဥပါယာနာနိ"ဟုရှိသည်။) ဥပါယာနာနီတိ ပဏ္ဏာကာရာနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၈။

ဥပလ (ပု၊နှ) [ဥ+ပလ+အ။ ဥပ+အလ။ (ဥပ+နီ+အ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။) ဥပလ(သံ)] ကျောက်၊ ကျောက်ဆောင်။ ပါသာဏော-

သွေးပလော သိလာ။ ဓာန်။၆၀၅။ ပလ=ရက္ခကော၊ ဥပလော။ ဥပ=ဒေဟေ ဝါ၊ အလပစ္စယော။ ဓာန်ငြီ။ ၆၀၅။ ယနတော, ယနကာလေ ဝါ သဗ္ဗာတံ ဥပလံ သိလာ ယနောပလံ။ ဓာန်ငြီ။၄၉။

ဥပလယန (တိ) [ဥပ+လီ+ယု] ပုန်းအောင်းမှီခိုရာဖြစ်သော။ နိလီယတိ ဧတ္ထာတိ လေ-ကံ၊ ဥပလယနံ။ ဒီဃနိ၁၊၃၀၃။

ဥပလာပိတ (တိ) [ဥပ+လပ+တ] လှည့်ပတ်ပြောင်းယောင်းအပ်သော။ ဥပလာပိတေ အာ-ပတ္တိ ပါစိတ္တိယသဿ။ ဝိ၅။၆၉။

ဥပလာပေတိ (ကြိ) [ဥပ+လပ+ဏေ+တိ] လှည့်ပတ်ပြောင်းယောင်း၏။ ဥပလာပေတိ၊ ပယောဂေ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၅။၆၉။ **ဥပလပေန္တိ**—ဇာ၊၂။၁၂၉။ ဇာ၊ဌ၊၅။၄၉၀။ (ဇာ၊၂-ဌ ဆန်းစောင့်လိုရှု ဥပလပေန္တိ-ဟုရှိသည်။)

ဥပဝစ္ဆယ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပဝစ္ဆယ မည်သူ။ သော ကိရ ပမာဏတော ဥပ-ဝစ္ဆယတော ဒိယမှုရတနံ အတိက္ကမ္မ ဌိ-တော။ မဟာ၊၃။၂၅။

ဥပဝ(ဝေ)စ္ဆယ၊ (ကြိ) [ဥပ+ဝေသု(ဝိသ၊ ဝေသ)+ဃယ၊] နီတိ၊ဓာ။၁၉၀။ မောဂ်၊ပဋ္ဌိ ကာ၊၅။၁ရ၃။] သွန်းလောင်း-သွင်း-ပက်ပြန်း-ရာ၏။ အနုပ္ပဝစ္ဆယ္ယာသိ နု ဥပဝ-စ္ဆယ၊။ သီ၊ဌီ၊သစ်၊၂။၁၃၈။ (အနုပ္ပဝေစ္ဆ-ယ္ယာသိ နု ဥပဝေစ္ဆယ၊-ဟုရှိသင့်သည်။)

ဥပဝတ္တ (ပု) [ဥပ+ဝတ္တ+အ] အကွေ့ဖြစ်သော။ တသ္မိံ သမယေ မဟာကစ္စာယနတ္ထေရော တံ နဂရံ ဥပနိဿာယ ဥပဝတ္တေ ပဗ္ဗတေ ပဋိဝသတိ။ အံ၊ဌ၊၁။၁၈၈။

ဥပဝနန္ဓ (ပုဂ္ဂ) [ဥပ+ဝနန္ဓ] အနီးတောအုပ်၏ အစွန်အဖျား။ ဝနန္ဓေတိ ဥပဝနန္ဓေ။ မဟာ၊ ၂။၁၈၆။

ဥပဝနဝိဟာရ (ပု) [ဥပဝန+ဝိဟာရ] ဥပဝန ကျောင်း။ ဥပဝနဝိဟာရေ မနောရမေ နိရု-ပဓိသေသမုပါဂတော ကိရ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဌ။၂၉၅။

ဥပဝိသန္ဓိ (ကြိ) [ဥပ+ဝိသ+အ+အန္ဓိ] ကပ်ရောက်ဝင်နေကုန်၏။ အစ္ဆန္ဓိတိ အာသန္ဓိ၊ ဥပဝိသန္ဓိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌီ၊၃။၄၈။ (-နီတိ၊ဓာ။၁၅၀။)

ဥပဝိသိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဝိသ+တ္ဝာ] ကပ်ရောက်ဝင်နေ၍။ နိလီယိတ္ဝာတိ ဥပ-ဝိသိတ္ဝာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၂။၄ရ၁။

ဥပဝိဿ (ကြိ၊ဝိ) [ဥပ+ဝိသ+တ္ဝာ] ကပ်ရောက်ဝင်နေ၍။ နိသီဒိတ္ဝာနာတိ ဥပဝိဿ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဌ။၅၈။

ဥပဝိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥပ+ဝိ+ယ+တေ] ယက်အပ်၏။ ယံ ယဒေဝူပဝိယတိ(ဇာ၊၂။၁၅ရ)တိ ယံ ယံ တန္ဓံ ဥပဝိယတိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၃၃။

ဥပဝိသန္ဓိ (ကြိ) [ဥပ+ဝိသ+အ+အန္ဓိ] ကပ်ဝင်ထိုင်နေကုန်၏။ ပလ္လင်ံ ဥဒ်ရုဗဒ္ဓါသနံ ကတ္ဝာ ယတ္ထ ဥပဝိသန္ဓိ နိသီဒန္ဓိ၊ သော ပလ္လင်္ကော်တိ ဝုစ္စတိ။ အပ၊ဌ၊၂။၁၆၁။

ဥပဝေသန (နာ) [ဥပ+ဝိသ+ယု] နေခြင်း။

ဥပဝေသနမာသနံ။ ဓာန်။ရ၆၅။ ဝိသ=ပဝေသနေ၊ ဥပဝေသနံ။ ဓာန်၊ဌီ။ရ၆၅။

ဥပသံဝိယန္တိ (ကြို) [ဥပ+သံ+ဝိ+ယ+အန္တိ] သိုင်းခြုံ-သိုင်းရုံ-ကုန်၏။ လိလာဝေသနဟိ ဧကစ္စေ သတ္တာ ဝတ္ထာနိ ပရိဒဟန္တိ စေဝ ဥပသံဝိယန္တိ စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဌီ၊၁။၅၆။

ဥပသဂ္ဂဘူမိ (ထီ) [ဥပသဂ္ဂ+ဘူမိ] ဖျက်ဆီး-ညှဉ်းဆဲသတ်ဖြတ်-ရာမြေ။ ဥပယာတ-ဘူမိ-ကြည့်။

ဥပသန္တိ (ထီ) [ဥပ+သန္တိ] ငြိမ်းအေးခြင်း။ သန္တိ ဥပသန္တိ ဝူပသန္တိ။မဟာနိ။၁၄၃။ စူဠနိ။၉၈။

ဥပသန္တိက (တိ) [ဥပ+သန္တိက] အနီး။ ရညော စ မံ သမ္မ ဥပန္တိက် နေဟိ။ ဇာ၊၁။၂၉၃။ ဥပန္တိက် နေဟိတိ ဥပသန္တိက် နေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၆။

ဥပသမယန (နာ) [ဥပ+သံ+ဣ+ယု] ပယ်ခြင်း။ သမယနံ ဥပသမယနံ အပဂမောတိ သ-မယော၊ ပဟာနံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၈။

ဥပသမ္ဘဒ (ပု) [ဥပ+သံ+ပဒ+အ] ရဟန်း။ ဥိနဝိသတိဝဿံ ယော၊ ကရေယျ ဥပ-သမ္ဘဒံ။ ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ဂါထာ။၁၆၈၂။ ဥပ-သမ္ဘဒ္ဒတိတိ ဥပသမ္ဘဒေါ၊ တံ။ ဝိ၊ဝိနိ၀ဏ္ဏယ၊ ဌီ၊၁။၅၄၃။

ဥပသမ္ဘါဒျ (ဗျ) [ဥပ+သံ+ပဒ+ဏျ] (မြင့်မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့) ရောက်-ပြည့်စုံစေ-၍။ ဥပသမ္ဘါဒျဥပသမ္ဘါဒျဣစ္ဆေတံ ဒ္ဝယံ မာဂဝေ "ဥပသမ္ဘဒ္ဒာ"တိ ဝုစ္စတိ။ ဝဇိရ။၅၇။

ဥပသမ္ဘယေ (ကာ၊ကြို) [ဥပ+သမု+ဏယ+ဧယျ] ငြိမ်းစေရာ၏။ ရဇ'မုဟတ္တေ ဝါတေန၊ ယထာ မေယောပသမ္ဘယေ။ ထေရ။၃၁၃။ ဥပသမ္ဘယေ ဝူပသမေယျ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၄။

ဥပသယ (တိ) [ဥပ+သိ+ဏ] အနီးဌိုနေသော၊ မှီခိုရှိနေသော၊သူ။ ဥပနိဿာယ သေတိတိ ဥပသယော၊ ဥပသယောဝ ဩပသာယိ-ကော ယထာ "ဝေနယိကော"တိ အာဟ "သမိပသယော"တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၃။

ဥပသိဒိ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပသိဒိ မည်သောပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ဥပသိဒိ တဏှစ္ဆိဒ္ဒါ စ သိဒ္ဓရိ။ မ၊၃။၁၁၄။

ဥပသိဒ္ဓိ (ကြို) [ဥပ+သိစ+ဣ] သွန်းလောင်းပြီ။ သရီရံ စာပေတ္တာ ဂန္ဓောဒကေန ဥပ-သိဒ္ဓိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။

ဥပသေဒ္ဓိ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥပသေဒ္ဓိ မည်သူ။ အမှာကံ ဘဂဝတော ကာလေ ကာဌစမ္ပါနဂရေ ဥပသေဒ္ဓိသ ယရေ ပဋိသန္ဓိ ဂဏှိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။

ဥပဟသန္တိ (ကြို) [ဥပ+ဟသ+အ+အန္တိ] ပြောင်လှောင်ပြက်ရယ်ပြုကုန်၏။ ဂါမဒါရကာ ... ယထာဝဇ္ဇကီဠိတံ ဒသေတ္တာ ဥပဟသန္တိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၉။

ဥပဟသိတ (နာ) [ဥပ+ဟသ+တ] ပုခုံး, ဦးခေါင်း လှုပ်ရုံမျှ ရယ်ရှင်ခြင်း။ အံသ-

သိရောကမ္မသဟိတံ ဥပဟသိတံ နာမ။ အလက်ားငို၊သစ်။၃၄၈။

ဥပဟာသ (ပု) [ဥပ+ဟသ+ဏ] ပြောင်လှောင်ရယ်ရွှင်ခြင်း။ "ဝိနယံ တေ နု ဇာနန္တိ"တိ ဥပဟာသဝသေန။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆ရ။

ဥပဇ္ဇာလေတိ (ကြို) [ဥပ+လဇ္ဇ(ဇ္ဇလ)+ဏေ+တိ] ဖျားယောင်း၏။ သစေ ပရိသ'မ-ညဿ၊ ဥပဇ္ဇာလေတိ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဂါထာ။၃၀၉၂။ ဥပဇ္ဇာလေတိတိ "ပတ္တစီ-ဝရာဒိပရိက္ခာရံ တေ ဒမ္မိ"တိ ဝတ္တာ ပ-လောဘေတ္တာ ဂဏှာတိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။ ၃၆၄။

ဥပါဓိယ (တိ) [ဥပါဓိ+ဏ္ဍယ] (၁) (မတုန် မ လှုပ်ကောင်းစွာတည်သော ဧကဂ္ဂတာ ဟု ဆိုအပ်သော) ခြေနင်းရှိသော၊သူ။ (၂) မြတ်သောအခင်းဟူသော မင်းနေရာရှိသော၊သူ။ **(၁)(၂)** ဗာဟုသစ္စမပါလမ္မော၊ ဌိတစိတ္တ-မုပါဓိယော။ ဇာ၊၂။၂ရ၄။ ဌိတစိတ္တမုပါ-ဓိယောတိ လောကဓမ္မေဟိ အဝိကမ္ပန-ဘာဝေန သုဋ္ဌု ဌိတဧကဂ္ဂဘာဝသင်္ခါတေန ဥပါဓိနာ ဥတ္တရတ္ထရေန ဝါ ရာဇာသနေန သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၁၄ရ။

ဥပါဓေမိ (ကြို) [ဥပ+အာ+ဓာ+အ+မိ] တင်ထား၏။ ခေါင်းအုံး၏။ ဗိမ္မောဟနေ ဥပါ-ဓေမိ၊ ဥတ္တမဂီ သဒါ မမ။ အပါ၁။၃၆ရ။

ဥပါန (ပုဒ်နု) [ဥပ+ယု။ နိတိ၊ဓာ။၃၂၆။] လက်ရမ်း၊ လက်ရုံး။ ဥပါနေန သဟ ဝတ္တတိတိ သောပါနော။ ဓာန်၊ဋီ။၂၁၆။

ဥပါန္ဆဘူ (တိ) [ဥပ+သိ+ဏ] မြို့ရွာတောင်စသည်တို့၏ အနီးဖြစ်သောမြေအရပ်။ ဥပါန္ဆဘူ ပရိသရော။ ဓာန်။၁၈၉။ နဂရ-ပဗ္ဗတာဒိနော ဥပါန္ဆဘူ သမီပဘူမိ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၈၉။

ဥပါယာန (နာ) [ဥပ+ယာ+ယု။ ဥပါယန(သံ)] လက်ဆောင်။ ဥပယာန-ကြည့်။

ဥပါယာသာသီ (ကြို) [ဥပ+အာ+ယသ+ဏှံ] လွန်ကဲ-အားကြီး-ပြင်း-စွာ ပင်ပန်းပြီ။ နစာပိ ပရိတပ္ပယိန္ဒိ နု စာပိ ဥပါယာသာသီ၊ အဟံ ဥပါယာသံ နု အာပဇ္ဇိန္ဒိ အတ္ထော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၄၁။

ဥပါယိက (တိ) [ဥပါယ+ဏ္ဍက] သင့်လျော်သော။ ယု တ္တံ တ္တောပါယိကံ တိသု။ ဓာန်။၃၅၃။ ဥပဂန္ဓဗ္ဗတ္တာ ဥပါယိကံ၊ သကတ္ထေ ဏ္ဍကော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၅၃။

ဥပါရတ (တိ) [ဥပ+အာ+ရမု+တ] ရှောင်ကြဉ်သော၊သူ။ သုခကာမာ ရဟောသီလာ၊ ဝေ-ဗန္ဓာ ဥပါရတာ။ ဇာ၊၂။၁၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၅။

ဥပါဝတ္တ (တိ) [ဥပ+အာ+ဝတု+တ။ (ဝတ္တ+အ)] ကင်းသော။ ယော ပါပေဟိ ဥပါ-ဝတ္တော၊ ဝါသော သဒ္ဓီ ဂုဏေဟိ သော။ ဓာန်။၄၃၂။ ဥပါဝတ္တော အနာဝုတော ဝိ-ဂတော။ ဓာန်၊ဋီ။၄၃၂။

ဥပါဟ (ပုဒ်နု) [ဥပ+အာ+ဓာ+ဏ?] နှာ-နှာခေါင်း-ဖြင့်မှုတ်ထုတ်၍ သောက်ခြင်း။ ယံ သန္ဓာယာဟု ဝေဒဝေဒိနော "ဂစ္ဆံ ဘက္ခေ-

တိ၊ တိဋ္ဌ မုတ္တေတိ၊ ဥပါဟာ ဥဒကံ ဓူပေ-
တိ၊ တိကာနိ ဆိန္ဒတိ"တိအာဒိ။ မဟာဋီ၊၃။၄၃။

ဥပိက (ထီ) [ဥပ+ဣ+ယ(ကျ)၊ ဥပ+ကျ။ ယ-
ကို က-ပြု။ ထီ၌-ဥပိကာ။] သင့်လျော်
လျောက်ပတ်သော။ နာ စ ပညာ တဒူပိကာ။
ဇာ၊၁။၅၅။ တဒူပိကာတိ ပညာ ပန တေ
တဒူပိကာ တသ သရီရသ အနုစ္ဆဝိကာ
နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ အောက်ပုဒ်လည်း
ကြည့်။

ဥပိယ (တိ) [ဥပ+ဣ+ယ(ကျ)။ ဥပ+ကျ။ ပါရာ၊
ဂံ၊သစ်၊၂။၃၄၅။ ပါ၊ဘာသာဋီ၊၂။၉၈။] သင့်
လျော် လျောက်ပတ်သော။ ဗျဥ္ဇနဿ တဒူ-
ပိယန္တိ တသ သြဒနသ ဥပိယံ အနုရူပံ။
ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်။၂၈၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။
ဝိမတိ၊၁။၈၉။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၃၃၂။)

ဥပေက္ခိကာ (ထီ) [ဥပ+ဣက္ခ+ကျ+အာ (ဣတ္ထိ
ပစ္စည်း)] လစ်လျူရှုတတ်သောမိန်းမ။
ပိတိယာ စ ဝိရာဂါ ဥပေက္ခိကာ စ ဝိဟ-
ရာမိ။ အံ၊၂။၄၄၇။

ဥပေယျမာန (တိ) [ဥပ+ဣ+ယ+မာန] ထိုး
ထွင်းသိအပ်သော။ ပတိယမာနောတိ ဥ-
ကဂတိယာ အဘိမုခံ ဥပေယျမာနော၊ အ-
ဘိသမိယမာနောတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊
၂။၂၃၃။

ဥပဇ္ဇန် (ထီ) [ဥ+ပဒ+ယ+အန္တ+ဣ (ဣတ္ထိ
ပစ္စည်း)] ဖြစ်သော။ ဒီပဇာလာ ဥပဇ္ဇန်ယော
စ ဘိဇ္ဇန်ယော စ ဒီသွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၅။

ဥပဂရိ (ဗျ) [ဥပရိ] အထက်၌။ ကီ ဟေဋ္ဌာ
ကိဉ္စ ဥပဂရိ။ ဇာ၊၁။၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။
(ဆန်းကြောင့် ပ-ဟုဒွေးဘော်ရှိသည်။) (-
ဇာ၊၁။၁၅၅။)

ဥပ္ပါဒနိစ္ဆာ (ထီ) [ဥပ္ပါဒန+ဣစ္ဆာ] ဖြစ်-ဖြစ်စေ-
ခြင်း၌အလို။ ဘိယျောကမျတာတိ ဘိယျော
ဘိယျော ဥပ္ပါဒနိစ္ဆာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၃။

ဥပ္ပါဒိနီ (ထီ) [ဥပ္ပါဒိ+ဣနီ(ဣတ္ထိပစ္စည်း)] မ
ချတ်ဧကန်ဖြစ်လတ္တံ့သော။ ဓမ္မဓာတု သိ-
ယာ ဥပ္ပန္နာ ... သိယာ ဥပ္ပါဒိနီ။ အဘိ၊ဝိ။
၉၄။

ဥပ္ပါဒိယ (တိ) [ဥ+ပဒ+ဏေ+ကျ] ဖြစ်စေအပ်
သော။ (သီ၊ဘာသာဋီ၊၄။၁၆၃။) ဘဝန္တရသ-
မယန္တိ ... အဘူတပရိကပ္ပိတံ ကိဉ္စိ ဥပ္ပါဒိယံ
ဝတ္ထုံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၆၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်-၌ "ဥသာ-
ရိယဝတ္ထု"ဟုရှိသည်။ ယင်းပုဒ်လည်းကြည့်။

ဥလ္လဝိတုံ (ဗျ) [ဥ+လျ+တုံ] ပေါလော ပေါ
ခြင်းငှါ။ သာသပပ္ပမာဏာပိ သက္ခရာ ...
ဥဒကပိဋ္ဌေ ဥလ္လဝိတုံ နာ သက္ကောတိ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။

ဥဗ္ဗဋ္ဌ (တိ) [ဥ+ဝဋ္ဌ+အ] ထုတ်ပယ်အပ်သော။
အောက်ပုဒ်ထောင့်ကွင်းကြည့်။

ဥဗ္ဗဋ္ဌဗီဇက (တိ) [ဥဗ္ဗဋ္ဌ+ဗီဇ+က] ထုတ်ပယ်
အပ်သောဝေ့းစေ့ရှိသော၊သူ။ ဥဗ္ဗဋ္ဌဗီဇကန္တိ
နိဗ္ဗဋ္ဌဗီဇကံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၄၃၈။

ဥဗ္ဗဋ္ဌာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဝဋ္ဌ+ဏာပေ+တွာ]
အမှုန့်တိုက်-ပွတ်တိုက်-ပွတ်သပ်-ကြေးပွတ်
-စေ၍။ သော သရီရံ ဥဗ္ဗဋ္ဌာပေတွာ။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။

ဥဗ္ဗင္ရွိတ္ဘာ (ကြၢ်ဝိ) [ဥ+ဝင္ရ+ကေ+တ္ဘာ] လှိုင်း-တံပိုးတို့ကို-ဖြစ်စေ-ထစေ-လှုံ့တက်စေ-၍။ တတော ... ဒေဝတာ ကုဏ္ဍိတ္ဘာ မဟာ-သမုဒ္ဒံ ဥဗ္ဗင္ရွိတ္ဘာ တဿ ရညော ဝိဇိတံ ယောဇနသဟဿမတ္တာဌာနံ သမုဒ္ဒမေဝ အ-ကံသု။ သံဋ္ဌ၊၃။၃၁၅။ ဥဗ္ဗင္ရွိတ္ဘာတိ မဟတိ ဝိစိယော ဥဗ္ဗင္ရွိတ္ဘာ။ သံဒီ၊၂။၅၃၂။ (ဇာ၊ ၆၊၂။၁၅ရ-၌ ဥဗ္ဗတ္ကြာတ္ဘာ-ဟုရှိသည်။ "လှုံ့တက်စေ၍"ဟု အနက်ပေးသည်။)

ဥဗ္ဗမန (နာ) [ဥ+ဝမု+ယု] အန်-ပျို့-အန်-ခြင်း။ ဒေါသံ ဥဂ္ဂိုလေတ္ဘာတိ ... ဝါတပိတ္တသေ-မ္ဘဒေါသံ ဥဗ္ဗမနံ ကတ္ဘာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၅၁။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၈။)

ဥဗ္ဘကောဋိက (တိ) [ဥဗ္ဘ+ကောဋိ+က] အ-ထက်၌ အစွန်းအဖျားရှိသော။ (သျှ။) ဥဒ္ဓဂ-မေဝါတိ အနောသက္ကိတဝိရိယတံ ဥဗ္ဘ-ကောဋိကံ ကတ္ဘာတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၉၀။

ဥဗ္ဘ၊ ဥဗ္ဘံ (ဗျ) [နိပါတ်] အထက်၌။ ဇာဏု-မဏ္ဍလာနံ ဥဗ္ဘန္တိ ဝိဂ္ဂဟော၊ ဥဗ္ဘသဒ္ဒေ-ဥဒ္ဓံသဒ္ဒပရိယာယော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊ ၂။ ၃ ၂။

ဥဗ္ဘဝ (ပု) [ဥ+ဘူ+ဏ] ဖြစ်-အထက်၌ဖြစ်-ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း။ အထော ဥပ္ပတ္တိ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဇာတိ ဇနနမုဗ္ဘဝေါ။ ဓာန်။၉၀။ ဥဒ္ဓံ ဘဝနံ ဥဗ္ဘဝေါ။ ဓာန်၊ဋီ။၉၀။ ဟာရကူဋံ နာမ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ လောဟဇာတံ၊ ဖလိကေန ဥဗ္ဘဝံ ဇာတံ၊ ဖလိကမယံ ဘာဇနန္တိ အ-တ္ထော။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊ ၂။ ၃ဝ၄။

ဥဘက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥဘကမည်သူ။ ကာဠာသောကသ ပုတ္တာ ဘဒ္ဒသေနော ... ဥဘကော။ သာရတ္ထ၊ဋီ။ ၁၅၉။

ဥဘတိ (ကြိ) [ဥဘ+အ+တိ] ပြည့်၏။ သ-မန္တတော အာဂတေန ဥဒကေန ဥဘတိ ပူရတိ ဇတ္ထာတိ သောဏ္ဍော။ ပါစိတ်၊ယော။ ၂၉၈။

ဥယျုတ (တိ) [ဥ+ယုဇ+တ။ ဥဒယျုတ(သံ)] အားထုတ်သော၊သူ။ နိစ္စုယျုတာတိ အ-ကုသလကရဏေ နိစ္စံ ဥယျုတာ။ သုတ္တနိ၊ ၁၊ ၃ဝ၅။ သူရတော ဥသုကော တု စ။ ဣဒ္ဓတ္ထေ ဥယျုတော စာထ။ ဓာန်။ရ၂ရ။

ဥရဂပုရ (တိ) [ဥရဂပုရ+ဏ] ဥရဂပုရ-မည်သော-မြို့-ရွာကြီး-၌နေသော၊သူ။ ဥရဂပုရံ ပရမပဝေဏိဂါမော အသ-နိဝါသောတိ ဥရဂပုရော၊ တေန။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉၉။ (-ဝတာရ။ ၁၈ဖ။)

ဥရစက္ခ (နာ) [ဥရ+စက္ခ] သင်တုန်းစက်။ ဣစ္ဆာဟတသ ပေါသဿ၊ စက္ခံ ဘမတိ မတ္ထကေတိ ဇတ္ထ ဥရစက္ခေ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃ ၃ ၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉ ၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ ၄ ဖ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃ ၈ ၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ ၃ ၃။ ရထဝေ်ံ လက္ခဏေ ဓ-မ္မောရစက္ကေသ္ဌိရိယာပထေ။ ဓာန်။ရ၈ ၂။ ဥရစက္ခံ နာမ ခုရစက္ခံ။ ဓာန်၊ဋီ။ရ၈ ၂။

ဥရိုကတ္ဘာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥရ+ကတ္ဘာ။ ဣ-လာ] ရင်၌ပြု၍၊ နှလုံးသွင်း၍။ အဋ္ဌကထာယံ ပန အညမညအာဓာရဘာဝံ ဥရိုကတ္ဘာ "ကော-ဋ္ဌာသာ"တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၃ ၈ ၄။

(ပဋ္ဌိဝိသောဓက-မှ၌ "ဥရိကတ္တာတိ အဂ်ိကတ္တာတိ အတ္ထော၊ ပေါတ္ထကေသု ပန အဂါရဘာဝံ ဥဒေနာတိ ကတ္တာတိ ပါဌော" ဟု ပြဆိုသည်။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်-၌ ဥရိ၊ အဗျ၊ ၀+ရိ။ ဝန်ခံခြင်း၊ ချဲခြင်း-ဟု ပြဆိုသည်။ အမရကောသ၊၂၃-၀ဂ်၊ ဂါထာ-၂၅၃-၌ "ဥိရိ-ပုဒ်ကို ဝိဿာရ=ချဲခြင်း၊ အဂ်ိကဒတ =ဝန်ခံခြင်း"ဟု ဖွင့်ပြသည်။)

ဥရေဂဏ္ဍာ (ထီ) [ဥရေ+ဂဏ္ဍ+အာ (ဣတ္ထိ ပစ္စည်း)] ရင်၌-အဖု-နို့အုံ-နှစ်ခုရှိသူ၊ မိန်းမ။ ဥရေဂဏ္ဍာယော ဗုဇ္ဈေသိ။ ဇာ၊၂။၁၅။ ဥ-ရေဂဏ္ဍာယောတိ ဥရမှိ ဒ္ဒိဟိ ဂဏ္ဍေဟိ သမန္နာဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၇၀။

ဥလ္လိဂ်ေတိ (ကြို) [ဥ+လဂ်+အ+တိ] ထွန်း-ပြ၏။ စသဒ္ဒါ ဗျတိရေကတ္ထော၊ တေန ဝုစ္စမာနတ္ထံ ဥလ္လိဂ်ေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ရရ။

ဥလ္လဋ္ဌိတ (တိ) [ဥ+လုဋ္ဌ+တ] ထမ်းပိုးရှိသော၊ (သျှ။) လောက်လက်ခတ်-လှိုင်းထ-သော။ ဥဒ္ဒါပဝတ္တံ ဥလ္လဋ္ဌိတံ၊ မကွံကာ ဟိဂုံ-ဇာလိကာ။ ဇာ၊၂။၃၄၅။ (ကေလမ္ဘက) ဥဒ္ဒါ-ပဝတ္တံ ဥလ္လဋ္ဌိတန္တိ တံ ဥဒကံ ကိရ မရိ-ယာဒဗန္ဓံ ဝါတာပဟတံ ဥလ္လဋ္ဌိတံ ဟုတ္တာ တိဋ္ဌတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ရ။၃၁၃။

ဥသတိ (ကြို) [ဥသ+အ+တိ] ပူလောင်-လောင်မြိုက်-တတ်၏။ ဥပဂန္တာ အရယော ဥသတိတိ ဥပေါသထော၊ ဥသ ဒါဟော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၆၁။ ဥသတိ ဒဟတိတိ ဥဏ္ဍော။ ဓာန်၊ဋီ။၈၀။

ဥသိနေတိ (ကြို) [ဥ+သိ(သီ)+နာ+တိ] ဖရိ-ဖရဲ-ပြု-ကြ-၏။ ဖျက်ဆီး၏၊ စွန့်ပစ်၏။ နေ၀ သံသိဗ္ဗတိ, နှ ဥသိနေတိ, ဝိသိနေ-တ္တာ ဌိတော။ မဟာနိ။၃၆၆။ ဝိသိနေတိ-လည်းကြည့်။

ဥသုဝမုကီ (ပု) [ဥသု+ဝမုကီ] မြားလုပ်သူ၊ မြားသမား။ ဥသုကာရောသုဝမုကီ။ ဓာန်။ ၅၁၀။

ဥသူယ (ပု၊နှ) [ဥသူယ+အ] အပြစ်ကို ထင်-စွာပြခြင်း၊ အပြစ်တင်ခြင်း၊ ငြူစူစောင်း-မြောင်းခြင်း၊ မနာလိုဝန်တိုခြင်း။ ရာဇာ မဂ်လဟတ္ထိသ ဝဏ္ဏံ သုတ္တာ သဟိတုံ အသက္ကောန္တော ဥသူယံ ဥပ္ပါဒေတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၀။ ဣသိ ကရောတိ ဥသူယံ ဥပ္ပါဒေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။ (- မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂၂။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၉။)

ဥဿ၀ကိဏ္ဏ (ထီ) [ဥဿ၀+ကိဏ္ဏ] ပွဲသဘင် ကစားခြင်း။ သေဋ္ဌိပုတ္တော သပဇာပတိကေ အလက်ံတပဋိယတ္တော ဥဿ၀ကိဏ်ံ ကိဏန္တော ဒိဿာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။

ဥဿာရိယ (တိ) [ဥ+သရ+ဏေ+ဏျ] ထုတ်-ဖော်ပြောဆိုအပ်သော။ (သီ၊ဘာသာဋီ၊ ၄။၁၆၃။) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဿာရိယ၀တ္ထု (နှ) [ဥဿာရိယ+၀တ္ထု] ထုတ်ဖော်ပြောဆိုအပ်သော ဒဏ္ဍာရီ၀တ္ထု။ ဘ၀န္တရသမယန္တိ ... အဘူတပရိကပ္ပိတံ ကိဉ္စိ ဥဿာရိယ၀တ္ထုံ အတ္တနော သမယံ

ကတ္တာ။ သီးဌီးသစ်၂။၃ရ၃။ ဉပ္ပါဒိယ-
လည်းကြည့်။

ဉဿီဌနီ (ကြို) [ဉ+သိစ+အ+အနီ] ထုတ်ယူ-
ငင်-ကုန်၏။ (ဘိက္ခု ဝလ္လိကာယပိ ကာယ-
ဗန္ဓနေနပိ ဉဒကံ ဝါဟေန္တိ။ ဝိ၇။၂၅၉။)
ဝါဟေန္တိတိ ဉဿီဌနီ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၃။

ဉဿီ(သိ)သကပဿ (ပုဒ်န) [ဉဿီ(သိ)သက
+ပဿ] ခေါင်း-ခေါင်းရင်း-၏အနီးနံပါး။
ဉဿိသကပဿေ ရောဒမာနော အဌာသိ။
ဇာ၊ဌ၊၄။၁၅၈။ အဟံ ဉဿီသကပဿေ
ဌဿာမိ။ ဓမ္မာ၊ဌ၊၁။၁၁၈။

ဉဿုယတိ (ကြို) [ဉသ္သုယ+အ+တိ] အပြစ်ကို
ထင်စွာပြု၏၊ အပြစ်ပြု၏။ ငြူစူစောင်း
မြောင်း၏၊ မနာလိုဝန်တို၏။ ဣဿံ
ကရောတိတိ "ကိ ဣမဿ ဣမိနာ"တိ
တဿ ပိယသတ္တလာဘာသဟနဝေန
ဉဿုယတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။ (-မ၊ဌ၊၁။၃၉၀။
ဇာ၊ဌ၊၃။၉၁။ မ၊ဋီ၊၁။၃ရ၉။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁။)

ဉဿုရ (ပု) [ဉ+သ္သုရိယ] အလွန်နေမြင့်သော
အခါ။ တံ ဝစနံ အဘိနန္ဒိတ္တာ ဉဿုရေ
လဒ္ဓဘတ္တတာယ။ ဓမ္မာ၊ဌ၊၂။၁၉၈။

ဉဟောတိ (ကြို) [ဉ+ဟူ+အ+တိ] ဖြစ်၏။
သတ္တာဝါသေ ပနေကသ္မိံ၊ ဉဟောတိ သော
ပစ္စယော ဒ္ဝိဓာ။ ဝတ္ထုရ၊ဂါထာ။၈၅၃။

ဉဋ္ဌဂ္ဂဟယုဒ္ဓ (ပု) [ဉဋ္ဌဂ္ဂဟ+ယုဒ္ဓ] နက္ခတ်
ကြယ်တာရာ, ဂြိုဟ်တို့ စစ်ထိုးခြင်း။ သူရိ-
ယဂ္ဂါဟံ သုက္ကရာဟုစရိတံ ဉဋ္ဌဂ္ဂဟယုဒ္ဓံ။
မိလိန္ဒ။၁ရ၈။

တိပိဋကတ် ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၁၆-၌ ဖြည့်စွက်အပ်သောပုဒ်များ

မံကာရ၏ (နာ) [မံ+ကာရ၏] ငါ ဟူသော အကြောင်း။ မံကာရ၏ ဗဒ္ဓနသ္မာ ပမုဏ္ဍော။ ဇာ၊၁။၃၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆၆။

မံသ (ပုဂ္ဂ) [မန+သ။ မသ+အ။ မာန+သ] အသား။ မံသော စ ကပ္ပတိ ဝုတ္တော။ ခုဒ္ဒ သိက္ခာ။၉။ မစ္ဆော မံသံ။ ဝိ၊၂။၁၁၉။ (တိ၊ ပိ၊ဓာန်၊အတွဲ(၁၆)။ မံသ-လည်းကြည့်။

မကုလယတိ (ကာ၊ကြို) [မကုလ(နာမဓာတ်) +ဏယ+တိ] ငုံခြင်းကိုပြု၏၊ ငုံစေ၏။ သ-ကော်စယတိ ကရသမ္ပုဋဋေန မကုလ-ယတိ။ အလက်ာ၊ဋီ၊သစ်။၂၅၁။

မကုလိတနယန (နာ) [မကုလိတ+နယန] မှေးမှိတ်သောမျက်စိရှိခြင်း၊ မျက်စိမှေးမှိတ်ခြင်း။ မကုလိတနယနာဒိ အဓောခိတ္တစ-ကာ္ခာဒိ ဝါ အနုဘာဝေါ။ အလက်ာ၊ဋီ၊သစ်။၃၃၃။

မဂ္ဂဇိဝိ (တိ) [မဂ္ဂ+ဇိဝိ] (လောကုတ္တရာ) မဂ်လမ်းခရီး၌ အသက်ရှင်သော၊ သူ။ မဂ္ဂေ ဇိဝတိ သညတော သတိမာ၊ အနဝဇ္ဇပဒါနိ သေဝမာနော၊ တတိယံ ဘိက္ခုနမာဟု မဂ္ဂ-ဇိဝိ။ သုတ္တနိ။၂၉၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။

မဂ္ဂိ (တိ) [မဂ္ဂ+ဣ] လောကုတ္တရာမဂ်- ရှိ-ရ-သော၊သူ။ မဂ္ဂိ ဟိ ပုဂ္ဂလော အဝသိဋ္ဌ-ဗျာပါဒတနုတ္တာဝသေန။ ဝဇိရ။၃၉၆။

မစ္ဆယုဂဋ္ဌမာတု (တိ) [မစ္ဆယုဂဋ္ဌ+မာတု] မစ္ဆယုဂဋ္ဌမာတ်ဖြင့်ပြီးသော(ပုဒ်)။ သုခုမမို အတ္ထံ ဓမ္မဋ္ဌ ခိပ္ပမေဝ မေတိ အာဒဒါတိ စ ဓာရေတိ စာတိ မေဓာ၊ မေ-ဓာတု ဓာ-ဓာတုဝသေန ဓာတုဒ္ဒယဝိသိဋ္ဌံ မစ္ဆယုဂဋ္ဌ-ဓာတု နာမ၊ သိဒ္ဓမေတံ ဂဂ်ေါ မဂ္ဂေါ ဝိယ။ ကစ္စာယနတ္ထဒီပနီ၊၂။ရ၅။

မဏ္ဍ² (တိ) [မဏ္ဍ+ဏ] အလယ်၌ဖြစ်-အလတ်ဖြစ်-သော။ ရူပါဝစရကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဘာဝနာ အတ္ထိ ဟိနာ, အတ္ထိ မဏ္ဍာ။ ပဋိ သံ။၂ဂ၊(-၄ရ။) မဏ္ဍေ ဘဝါ မဏ္ဍာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။

မဏ္ဍက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] မဏ္ဍကမည်သူ။ ကဋ္ဌာရမဏ္ဍကော(ဒီ၊၃။ရ)တိ နိက္ခိတ္တာဒန္ဓ-မတ္တကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ရ။ နိက္ခိတ္တာဒန္ဓမဏ္ဍ-ကောတိ နိက္ခတ္တာဒန္ဓော မဏ္ဍကော၊ သော ကိရ အစေလကဘာဝတော ပုဗ္ဗေ မဏ္ဍကိ-တော ဟုတ္တာ ဝိစရိ ဝိဝရဒန္ဓော စ, တေန နံ "ကောရမဏ္ဍကော"တိ သဉ္ဇာနန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။ဖ။

မဏ္ဍကိတ (ပု) [မဏ္ဍက+ဣတ။ ပါလိတ(ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။ရ-ကြည့်] မဏ္ဍကမည်သူ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

မဏိ² (တိ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] မဏိမည်သော နတ်စစ်သူကြီး။ မာဏိဝရ-ကြည့်။

မတ² (တိ) [မန+တ] မြတ်နိုးအပ်သော။

မာနိတောတိ ဗဟုမတောဟု။ မဇ္ဈိ၊၁။၁၈၀။ ဗဟုမတဘာဝ (ဝိ၊ဌ၊၁။၆၉)လည်းကြည့်။

မဒဂဋ္ဌိတ (တိ) [မဒ+ဂဋ္ဌိတ] မုန်ယိုသောသူ (ဆင်)။ တီဟိ ဌာနေဟိ ပဘိန္နာ မဒဂဋ္ဌိ-တာ။ အပဒ၊၁။၃၂၅။

မဒဒပ္ပ (ပု) [မဒ+ဒပ္ပ] အလွန်မာန်မူခြင်း။ မဒဒပ္ပေန ကိဠိ ကာရကံ နဗ္ဗတိ။ ဒီ၊ဌ၊ ၂။၂၉၄။

မာဃ (နာ) [မာဃ+ယ။ မာယေ ဘဝံ မာဃ်၊ ယော။ ဓာန်၊ဋီ။ မာဃ(သံ)] သင်းခွေ။ ကုန်ခ်-တု မာဃမုစ္ဆတေ။ ဓာန်။၅၇၈။

မာကိဝရ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] မာကိဝရ မည်သောနတ်စစ်သူကြီး။ ဒဝိမုခေါ မကိ မာကိဝရော ဒီယော။ ဒီ၊၃။၁၆၅။ (-မ၊ဌ၊ ၂။၁၄၆။)

မာဓု (ပု) [မာ+ဓု။ မဒ+ကု။ ဓာန်၊ဋီ။] သည်းခြေ။ ပုရိသေ မာဓု (မာယု) ပိတ္တဉ္စ။ ဓာန်။၂၈၁။

မာနုပေတ (တိ) [မာန+ဥပေတ] မာန-ပြည့်စုံ-ရှိ-သောသူ။ မာနုပေတာ အယံ ပဇာ (ဥဒါန်။၁၆၆။ ဣတိဝုတ်။၁၉၈)တိ အတ္တာနော ဂါဟသဿ သမ္ဘဝဟေတုကောနေ မာနေန ဥ-ပေတာ သမန္နာဂတာ။ ဥဒါန်၊ဌ။၃၁၆။

မာယု (ပု) [မယ+ကု။ ဓာန်၊ဋီ။ မာယု(သံ)] သည်းခြေ။ မာဓု-ကြည့်။

မာယေတိ (ကာ၊ကြို) [မယ+ဏေ+တိ] သွားစေ၏။ သတ္ထော စ မာယေတိ ဂမေတိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၂၄၈။

မိတယသ (တိ) [မိတ+ယသ] နှိုင်းရှည့်အပ်သော-ရေတွက်အပ်သော-ရေတွက်နိုင်သော-အခြံအရံရှိသောသူ။ အမိတယ-သာတိ နု မိတယသာ။ ဝိမာန၊ဌ။ရ၃။

မိဒ္ဓန (နာ) [မိဒ္ဓ+ယု] ဖျင်းရိ-လေးလံ-ထိုင်းမှိုင်း-ခြင်း၊ စေတသိက်တို့၏ အမှုဌ်မခံခြင်း။ မိဒ္ဓနံ မိဒ္ဓံ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၀၈။

မိနက (တိ) [မိန+က] ငါး။ မိနကာ ဝက်ဂိဒ္ဓါ၀၊ ယေ ဂိလိတ္တာ ပုထုဇ္ဇနာ။ ဝတ္ထုရ၊ဂါထာ။ ၉၄၄။

မိယန (နာ) [မရ+ယု] သေခြင်း။ အန္ဓောနိ-ရောဓေ မရဏံ နတ္ထိ စရိမဘဝဂေ်နု မိယ-နတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၂၈။

မိယနက (တိ) [မရ+ယု+က] သေသောသူ။ ကောစိ ဇာယနကော ဝါ ဇီယနကော ဝါ မိယနကော ဝါ စဝနကော ဝါ။ မ၊ဌ၊၂။ ၃၀၂။ သံ၊ဌ၊၁။၁၉၁။

မိယနသဘာဝ (တိ) [မိယန+သဘာဝ] သေခြင်းသဘောရှိသောသူ။ မရဏဓမ္မောတိ မိယနသဘာ၀ေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၀။

မိယန္တ (တိ) [မရ+အ+အန္တ] သေသောသူ။ ဒိဿန္တိ ဝိတရာဂါ ဇီရန္တာပိ မိယန္တာပိ။ နေတ္တိ။၂၁။ နေတ္တိ၊ဌ။၈၅။

မိ(ပိ)ယမာန^{2} (တိ) [မရ+ယ+မာန] သတ်အပ်သောသူ။ ဥဒကေ မိယမာနော ဥက္ခိပိတ္တာ ထလေ ဌပိတော ဝိယ။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂၅၈။ မိယမာနောတိ မရိယမာနော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၉၅။

မိယမာန၂ (တိ) [မရ+အ+မာန] (က) သေ
သော၊သူ။ (၁) သေအံ့သော၊ မျှာပါသော၊
သူ။ **(က)** နှ မိယမာနံ ဓနမနွေတိ။ မ၊
၂။၂၆၀။ ထေရ။၃၂၂၆။ ခုပ္ပိပါသာယ မိယ-
မာနော။ မ၊၁။၁၂၀။ စူဠနိ။၂၆၂။ မိယ-
မာနောတိ မရမာနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၁။ စူဠနိ၊
ဋ္ဌ။၁၂၀။ (-အံ၊၁။၁၈၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂ရ။ ထေ
ရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။)

(၁) နှ ဟိ မိယမာနံ မာတရံ ဥက္ခိပိတုံ
နှ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၀။ မာတုအာဒီ
ဥဒကေ မိယမာနံ ဝတ္ထာဒီဟိ ဂဟေတုံ။
ဝိမတိ၊၁။၂၆၁။ သီလဝါ တွံ ကတကု-
သလော၊ ကသ္မာ မိယမာနော ဘာယသိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။

မိယမာနပုတ္တ (ပု) [မိယမာန+ပုတ္တ] သေသော
သား။ မိယမာနပုတ္တော ဝိယ ပစ္စုပ္ပန္နာ
သခါရာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၄၆။

မိရ (ပု) [မိ+ရက်။ မိရ(သံ)] သမုဒ္ဒရာ။ မိယတေ
ပက္ခိပိယတေတိ မိရော၊ သမုဒ္ဒေ။ မောဂ်၊
ရ။၁၄၄။

မုခဂ္ဂါဟီ (တိ) [မုခဂ္ဂါဟ+ဣ] ခံတွင်းဖြင့်-
ယူ-သူတပါး၏အဂ်ါဇာတ်ကိုစုတ်-ခြင်းရှိ
သော၊သူ(ပဏ္ဏုတ်)။ မုခဂ္ဂါဟီ(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊
ဂါထာ။၃၁၈)တိ မုခေန ဂဟဏံ မုခဂ္ဂါဟော၊
သော တေသု အတ္ထိတိ မုခဂ္ဂါဟီ၊ ပရသု
အဂ်ံဇာတံ မုခေန ဂဏှန္တောတိ အတ္ထော။
ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၁၅ရ။

မုခယောသ (ပု) [မုခ+ယောသ] နှုတ်ဖြင့်-
ကြွေးကျော်သံ-အော်သံ။ တထာ ဟိ မုခ-
ယောသာဒီဟိ ပစ္စယေဟိ အညသ္မိံ ဒေသေ
အာဒါသပဗ္ဗတပဒေသာဒိကေ ပဋိဗိမ္ဗ-
ပဋိယောသာဒိကံ ပစ္စယုပ္ပန္နံ နိဗ္ဗတ္တမာနံ
ဒိဿတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၄။ အနုဋီ၊၃။၁၂၂။
နေတ္တိ၊ဋီ။၆ရ။

မုဂ္ဂလိ (ထီ) [မာ+ဥဂ္ဂလိ] မုဂ္ဂလိမည်သော
မိန်းမ။ တဿာ မာတာပိတူဟိ ဝုတ္တံ မာ
ဥဂ္ဂလိ မာ ဥဂ္ဂလိတိ ဝစနမုပါဒါယ မုဂ္ဂ-
လိတိ နာမံ၊ တဿာ မုဂ္ဂလိယာ ပုတ္တောတိ
မောဂ္ဂလ္လာနော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ မာကၠလိ-
လည်းကြည့်။

မုဂ္ဂသူပ (တိ) [မုဂ္ဂသူပ+ဏ္ဍ] ပဲနောက်ဟင်း
(မုခ္ဍ)။ အမှန်နည်းပါး မမှန်များ၍ ပဲနောက်
ဟင်းနှင့်တူသော နှုတ်အဆိုအမိန့်ရှိသော၊
သူ။(ဥပစာ။) မုဂ္ဂဿ သူပေါ မုဂ္ဂသူပေါ၊
သောယေဝ မုဂ္ဂသုပ္ပေါ၊ ... အယံ ပုဂ္ဂလော
မုဂ္ဂသူပသဒိသတာယ ဥပစာရေန မုဂ္ဂသု-
ပ္ပေါတိ ဝုစ္စတိ။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ။၃၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁။၄၁။

မုဂ္ဂသူပတာ (ထီ) [မုဂ္ဂသူပ+တာ] အမှန်နည်း
ပါး မမှန်များ၍ ပဲနောက်ဟင်းနှင့်တူသော-
နှုတ်အဆို-စကား-ရှိသူ၏အမှု၏အဖြစ်။
မုဂ္ဂသူပတာ(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၅၀၁) နာမ
... သစ္စာလိကမိသကတာ၊ ... အယံ ဝုစ္စတိ
မုဂ္ဂသူပသဒိတတ္တာ မုဂ္ဂသူပေါတိ၊ တဿ
ကမ္မံ မုဂ္ဂသူပံ၊ တဿ ဘာဝေါ မုဂ္ဂသူပတာ။
ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၁။၂၄၄။ မုဂ္ဂသူပ္ပ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၄) တို့
လည်းကြည့်။

မှုဋ္ဌာသေ (တိ) [မှုဋ္ဌာ+သေ] ပြင်းစွာတွေ့ဝေ သောဃူတို့။ ယေန မောဟေန မှုဋ္ဌာသေ၊ သတ္တာ ဂစ္ဆန္တိ ဒုဂ္ဂတိ။ ဣတိဝုတ်။၁၉၆။ မှုဋ္ဌာသေတိ ကုသလာကုသလသာဝဇ္ဇ-နဝဇ္ဇာဒိဘေဒေ အတ္ထနော ဟိတာဟိတေ သမ္မူဋ္ဌာ။ ဣတိဝုတ်၊၌။၄၅။

မေဃဇ္ဇဝ (ပုဒ်နှ) [မေဃ+ဇဝ] အဟုန်ပြင်း-သည်းထန်စွာရွာ-သော မိုး။ ဒိဗ္ဗောသဓ-မိဝါတကံ၊ မေဃဇ္ဇဝံ ဟုတာသနံ။ ခိပ္ပမ-န္တရဓာပေတိ။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒ၊ဂါထာ။ ၁၃၃၅။

မေဃလ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] မေဃလလူမျိုး။ (မြန်မာပြန်။) သြဃဝုဋ္ဌာ မေဃလာ ဗဟူ။ ... အာဂစ္ဆန္တိ မမ ယရံ။ အပါဒါ။၄၂၁။

မေဃသဝ္ဘယ (တိ) [မေဃ+သဝ္ဘယ] မေဃ သဒ္ဒါဖြင့်ခေါ်ဝေါ်အပ်သော၊ မေဃအမည် ရှိသော။ ပညာသသတသဟဿော၊ ခတ္တိ-ယော မေဃသဝ္ဘယော။ အပါဒါ။၁၂၁။ အဠုနသဝ္ဘယ-စရိယာ၊ဌ။၃၆-လည်းကြည့်။

မေစက (ပု) [မစ((မစိ)+ကွ။ မေစက(သံ)] (၁) အညိုရောင်၊ ညိုသောအဆင်း။ (၂) ဆင်မြီး-ထူး။ (တိ)(၃) ညိုသောအဆင်းရှိသော။ **(၁)** မေစကော သာမသာမလာ။ ဓာန်။၉၆။ **(၂)** ပုဏ္ဏမုလံ တု မေစကော။ ဓာန်။၃၆၃။ **(တိ)** **(၃)** ဝါစွလိဂါ ဂုဏ်နေ့တော။ ဓာန်။၉၉။ (အမရ-ကောသ-၌ စန္ဒြက၊ မေစက-ဟု ဥဒေါင်းမြီး-စီးကွက်-ဟောပရိယာယ်၂-ပုဒ်လာသည်။)

မေဃောဒရ (နှ) [မေဃ+ဥဒရ] မိုးတိမ်၏ ဝမ်းတိုက်။ ဥဏ္ဏတော ဘူမိပဒေသေ နိဝိဋ္ဌေ မေဃောဒရံ လိဟန္တေဟိ ဝိယ။ ဝိမာန၊ ဌ။၁၈၁။

မေဒ (ပုဒ်နှ) [မေဒ+အ] ရူးသွပ်-စိတ်ဂယောင်-ချောက်ခြားဖြစ်-ခြင်း။ အာ ပုနပ္ပုနံ ဘယ-ပီဠိတတ္တာ မေဒေန ဥမ္မာဒေန ဣတံ က-ထိတံ အာမေဋိတံ။ ပါစိတ်၊ယော။၃၉၉။

မေဓိတ (တိ) [မေဓ+တ] နှိပ်စက်ဖျက်ဆီး-အပ်သော။ တတော ဇေ တေန (မိဒ္ဓေန) သမ္ပယုတ္တမ္ပမ္မာ မေဓိတာ ဝိဟတသာမတ္ထိ-ယာ ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅၀။ (-ဝတာရ၊ ဋီ၊ဝ။၃၁ဝ။)

မေယျ (တိ) [မာ+ကျ။ မေယ(သံ)] နှိုင်းယှဉ်-တိုင်းတာအပ် သော။ တထာ ဟိ သသ-မ္ဘာရတေဇောဝါယူသုပိ မေယျဘာဝေါ နလဗ္ဘတေဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ဝ။၄၄၇။

မေရယ (ပုဒ်နှ) [မဒ+ဏေယျ (ကျ?)။ မဒံ ဇနေတီတိ မေရယံ၊ ဏေယျော။ ဓာန်၊ဋီ။ ၅၃၃။ မဲရေယ(သံ)] အရက်။ မေရယော-နာမ ပုပ္ပါသဝေါ ... သမ္ဘာရသံယုတ္တော။ ဝိ၊၂။၁၄၆။ မေရယန္တိ ပုပ္ပါသဝေါ ... ပဋ္ဌ အာသဝါ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၃၆၅။

မေရေယျ (ပုဒ်နှ) [မဒ+ဏေယျ] အရက်။ မေရေယျ(ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဂါထာ။၁၁၄)နှင့် မေ-ရယံ၊ နိရုတ္တိနယေန ... ၊ မေရယသဒ္ဒ-ပရိယာယော ဝါ မေရေယျသဒ္ဒေါ။ ဝိ၊ဝိ-နိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၄၂။

မေလက (ပု) [မိလ+ဏ+က။ မိလ-သိုလေသနေ၊

ကော၊ သကတ္ထေ ကော။ ဓာန်၊ဌီ။] ပေါင်း ဆုံခြင်း။ မေလကော သင်ံ သင်ံမာ။ ဓာန်။ ရ၆၉။

မေသ၂ (ပု) [မေသ+ဏ] မိဿရာသီ။ ရာသီ မေသာဒိကော။ ဓာန်။၆၁။ (-ဓာန်၊ဌီ။၁၀၅၁။)

မေဠာ (ထီ) [မိ+ရက်။ မေလာ(သံ)] မင်၊ မှင်ရည်။ မိယတိ ပက္ခိပိယတိတိ မေဠာ၊ မသိ။ မောဂ်၊ရ။၂၂၅။

မောဒက (ပု၊နှ) [မုဒ+ဏ္ဍ] ကတ္တတ်မုံ့။ တိကိ မောဒကာနိ အဒါသိ။ ထေရီ၊ဌ။၅၂။ မောဒကော ခဇ္ဇဘောဒေပိ။ မာန်။၁၁၁၃။

မောလိ (ထီ၊ပု) [မူလ+ဣ။ မော်လိ(သံ)] မကိုင်ရှိ၊ ဥသ္သောင်၊ သင်းကျစ်။ ဒုဿ-ဝေဌေန ဝါ မောလိအာဒိဟိ ဝါ ယထာ ကေသန္တော နှ ဒိဿတိ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ၊ဌီ၊ ၂။၂၄။ (-အနုဋီ၊၃။၃၉။)

မောသက (ပု) [မုသ+ဏ္ဍ] ခိုးသူ။ တက္ကရော မောသကော စောရော။ ဓာန်။၅၂၂။

မောဟယိတုံ (ဗျ) [မုဟ+ဏယ+တုံ] တွေ့ဝေ စေခြင်းငှါ။ နှ မစ္ဆရေနော မောဟယိတုံ'ဿ-ဟန္ဒိ။ ဇာ၊၁။၃၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀၀။

မောဟိတဗွ (တိ) [မုဟ+တဗ္ဗ] တွေ့ဝေစေ အပ်သော။ မောဟိတဗ္ဗေ မောဟကရဏ-ဝတ္ထုသို့ မောယှသိ မုဠှော အသိ ဘဝသိ။ ။ပ၃။၂။ဗြဟ္မ။

ကျမ်းစာအုပ် ဓမ္မဒါနအလှူရှင်

တိပိဋကပါဠိပြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများကို အဆက်မပြတ်
လည်ပတ်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေနိုင်ရန် ရည်မှန်း၍ ငွေပဒေသာပင်စိုက်ထူကာ
ပညာသံဝတ္ထုနိကကုသိုလ်ပြုကြသော ဓမ္မဒါနဒါယကာများ

ဦးကျော်ညွှန့် + ဒေါ်သန်းမြင့်

သားသမီးမြေးတစ်စု

ငွေကြာယံရိပ်သာ၊ ပါရမီလမ်း
တောင်ဥက္ကလာပမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

နတ်လူသာဝုရေါ်စေသောဝ်။ ။